

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 01199916 6

EVLIYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİ

MİSİR, SUDAN, HABEŞ

(1672 — 1680)

(Onuncu cilt)

DEVLET BAŞIMEVİ, İSTANBUL, 1934

18.0

EVLİYA ÇELEBİ
SEYAHATNAMESİ

DR
432
E8
1896
v.10

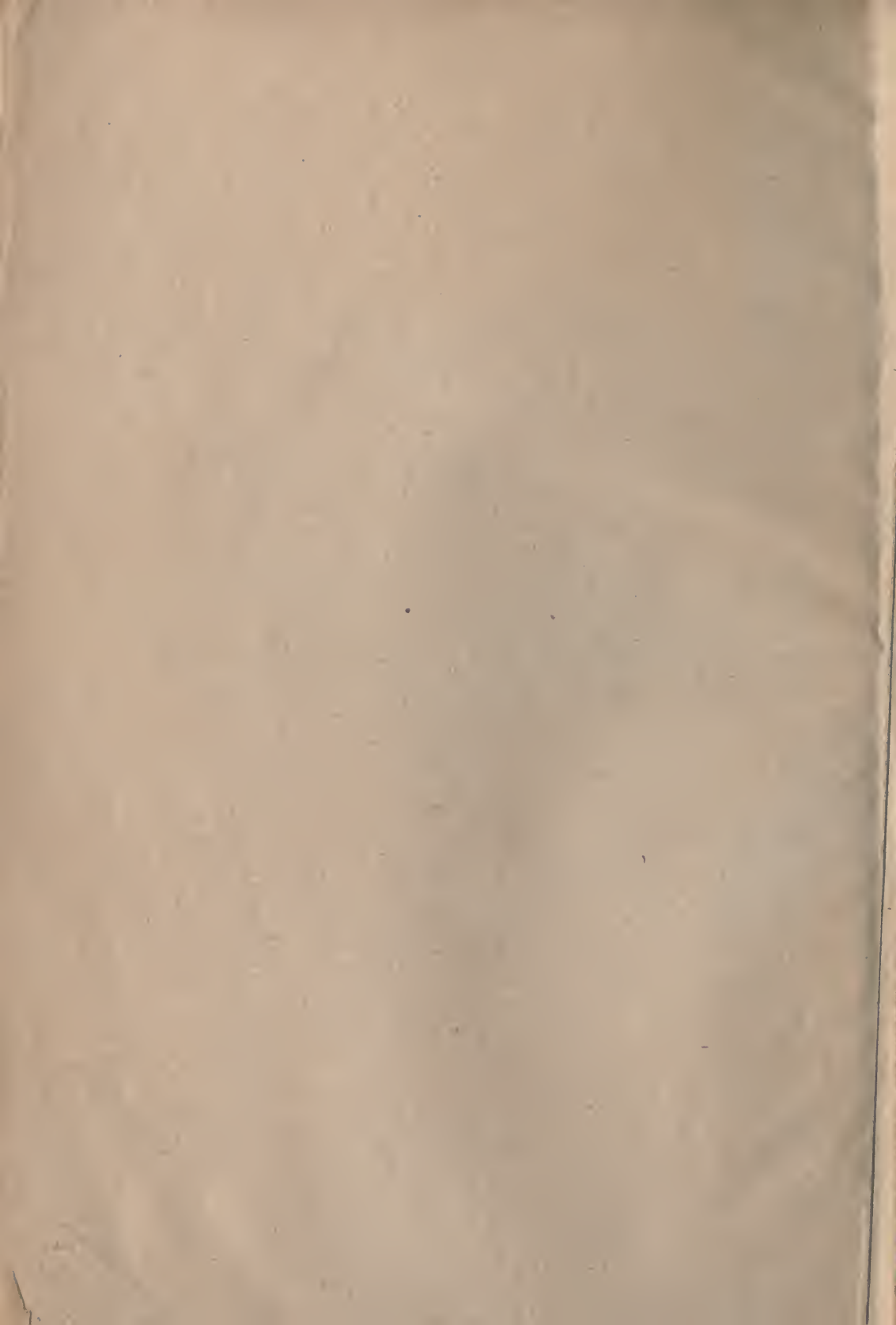

.900421

V. 10

Bu cilde ilâve edilen resimler hakkında izahat

Kitaba renkli olarak ilâve edilen *Kahire* ve *İskenderiye* şehirlerine ait bulunan iki resim, Piri Reis'in Üniversite Kitapsarayında Yıldız kitapları arasında 1521/1 sayı ile kayıtlı olan «Kitabı Bahriye» sinin yazma bir nüshasının 302 (Kahire) ve 297 (İskenderiye) inci sayfalarından kütüçültülerek alınmıştır. Resimlerin asıl küt'aları 20 × 30 santimetredir.

İÇİNDEKİLER

Duai Hazreti Âdem Safiyyullah der Hakkı Mısır bilisanı kelâmullahı iberi, 3 - Zikri evsafı bilâdı kadîm ve şehri azîmi mahrusei Mısırı nadirei asır yani Ümmü Dünya Kahirei Muizziyye, 4 - Esmâi tevarihatı Mısır ve gayri kütübü nadirei asırı beyan ider, 4

ELFASLÛL EVVEL

Fi evsafı Fustatı Mısır bikurbi Cebelül Mukattam, 5

FASLI SANİ

Tufandan sonra Mısıra malik olanları beyan ider, 12 - Hikâye, 15

FASLI SALİS

Der zikri ahvali Âli Amalika, 16

FASLI RABİ

Hazreti Yusuf Fayyum şehrin bina idüb Buhayrei Yusufu biemrillâh tahfir eyledüğü beyanındadır, 16 - Zikri vefatı Hazreti Yusuf aleyhissemâ, 18

FASLI HÂMİS

Âli Reyvaniyan zikrin ayan beyan ider, 18

FASLI SADİS

Mısıra dahil olan enbiyai ızamı beyan ider, 19 - Hikâyei Şerefname, 21 - Ve ehli beyti Resulden Mısıra dahil olanları beyan ider, 23 - Ve Mısıra dahil olan hukema kudemayı beyan ider, 23

FASLI SABİ

Mucizatı Muhammedül Mustafa berekâtiyle Mısırı Kahirei Hazreti Ömer hilâfetine Amr ibnül Âs feth etdiği beyanındadır, 24

FASLI SAMİN

Mısır hakkında sarihan ve kinayeten ve tevzihan nazil olan Âyeti şerifeleri beyan ider, 26

ELFASLÛT TASİ

Zikri fethi Mısır fi hilâfeti Hazreti Ömer ibnül Hattab an yedi Amr ibnül Âs, 29 - Evsafı muhasarai Mısır bedesti Hazreti Amr ibnül Âs, 31

ELFASLÛL ÂŞİR

Fi beyanı selâtîn ve gayri düveli mülûkân ile Devleti Âli Osman ilâ zemanı Sultan Mehemed Han ibni İbrahim Han, 34 - Âli Emeviyyun, 35 - Evsafı Devleti Âli Abbasiyan, 36 - Devleti Âli Tahiryan, 38 - Devleti Beni Leys Saffariyan, 39 - Devleti Âli Samaniyan, 39 - Devleti Beni Âli Ziyad, 39 - Devleti Ali Büveyh, 39 - Devleti Âli Sebüktekin, 39 - Devleti Âli Gure, 40 - Devleti Harezmiyan, 40 - Devleti Âli Selçukıyan, 40 - Devleti Selçukıyanı Sani, 40 - Devleti Selçukıyanı Rum, 40 - Devleti Tacüddevle, 40 - Devleti Âli Ata Bey, 40 - Devleti Âli Ömeriyye, 40 - Devleti Âli Ata Beği Kebir, 41 - Âli Salâhiyan, 41 - Devleti Âli Eyyubıyan bin Şadûl Kürdî, 42 - Devleti Çerakese, 42 - Devleti Âli Türkmaniyan, 43 - Devleti Ekradiyan, 43 - Devleti Âli Kara Hatayan, 44 - Devleti Âli Eyyubıyan, 44 - Devleti Âli Melâhide, 44 - Devleti Beni Artık, 44 - Devleti Âli Mervan, 44 - Devleti Beni Merdasül Kilâbî, 44 - Devleti Beni Âli Esed, 44 - Devleti Âli Beni Hemedan, 44 - Devleti Âli Beni Akil ibni Ebi Talib, 45 - Devleti Âli Türkmaniyan, 45 - Devleti Âli Danişmendiyye, 45 - Devleti Âli Kara Yusufyan, 45 - Devleti Âli Ak Koyunlu, 45 - Devleti Âli Şahı Şahan İran Turan, 46 - Devleti Âli Derbeniyan, 46 - Devleti Âli Şamhâliyan, 46 - Devleti Âli Özbekyan, 47 - Devleti Âli Cengiziyan, 47 - Devleti Âli Cengiziyan, 47 - Diğer Devleti Âli Cengiziyanı Maverâ-ünnehir, 48 - Tabakai Salisi Âli Cengiziyan, 48 - Tabakai Rabii Devleti Âli Cengiziyan Âli Timur Gürgân Sahib hurucu cihan, 48 - Tabakai Hâmisi Âli Cengiziyan yani evlâdı Timur Gürgân, 49 - Tabakai Sadisi Devleti Âli Cengiziyan yani Evlâdı Timur Gürgân padişahı Hindistan ve Sindistan, 50 - Devleti padişahı Sindistan, 50 - Devleti padişahı Muntan, 50 - Zikri ahvali Devleti Hakani Çin, 50 - Devleti ahvali padişahı Fağfur, 51 - Zikri ahvali Devleti padişahı Deylimyan, 51 - Zikri ahvali padişahı Belh, 51 - Devleti Âli İnculıyan, 51 - Devleti Âli Muzafferan, 51 - Devleti Âli Çobanyan, 52 - Devleti İlkâniyan, 52 - Devleti Âli Kurtbay, 52 - Devleti Âli Serabdârân, 52 - Zikri evsafı Devleti Âli Abbasiyan, 52 - Devleti Âli Sasaniyan, 53 - Devleti Diyala, 53 - Devleti Âli Sülferyan, 53 - Devleti Âli Abbasiyanı Ekrad, 53 - Devleti Âli Kiyaniyanı Acem, 54 - Devleti Âli Eşkaniyan, 53 - Devleti Âli Kırvaniyan, 55 - Devleti Mamaniyan, 55 - Devleti Devleti Âli Sasaniyan, 55 - Devleti Âli Mahan, 55 - Zikri Devleti Âli Beni Resul, 56 - Devleti Şürefayı Mekke yani Âli Haşimyan, 57 - Zikri ahvali Selâtîni Mısırı Kahirei Muizziyye, 58 - Diyarı Mısır ve Âli Ahşidiyyun, 58 - Devleti Âli Çerakese, 59 - İbtida Mısır malik olan Âli Osman, 59 - Ezin Canib, 61 - Lâtifei tasavvufane, 62 - Hikâyei garibe, 63

ELFASLÛL HADÎ AŞER

Mısır ceziresinde olan kırk sekiz selâtın ve melikeleri beyan ider, 64 - Sitayişi cezirei azîm ve Ümmü Dünyayı kadîmi Mısır, 65 - Selâtîni Şürefayi Âli İdrase, 67 - Selâtîni Hamud, 67 - Selâtîni Muvahhidîn, 67 - Selâtîni Âli Beni Taş, 67 - Selâtîni Âli Mülsemmîn, 67 - Selâtîni Âli Beni Harîn, 67 - Selâtîni Şürefayi Âli Kâmiyan, 68 - Devleti Âli Beni Agleb, 68 - Devleti Âli Beni Kelb der cezirei Sakaliyye, 68 - Devleti Âli Badis, 68 - Devleti Âli Beni Hafaz, 68 - Devleti Selâtîni Fas, 69 - Selâtîni azîmi Devleti Sudan, 69 - Evsafı Devleti Selâtîni Foncistan, 69 - Devleti Meliki Berberistan, 70 - Devleti Âli Kırmanka, 70 - Devleti Âli Begevnski, 70 - Devleti Mülûkânı Zülyezan, 71 - Devleti Beni Âli Hilâl, 70 - Devleti Âli Afrika, 70 - Devleti May Bornu, 72 - Devleti Âli Afnu, 72 - Devleti Vilâyeti Cezayir, 72 - Devleti Vilâyeti Tunus, 72 - Devleti Vilâyeti Tırab-lusu Mağrib, 73 - Devleti Mülûkü Dumbiyye, 73 - Devleti Âli Cabiyye, 73 - Evsafı Devleti Mülûkü Habeş, 74

ELFASLÛS SANÎ AŞER

Ruyi arzda müşrikinden Kırallı dâli bedfiali bedahval olanları beyan ider, 74 - Devleti Kesra, 74 - Âli Dadiyan, 75 - Tabakai Evvel Âli Gür-ciyan, 75 - Tabakai Sani Âli Açık Baş, 75 - Tabakai Salis Âli Küril, 75 - Tabakai Rabi Âli Şavşad, 75 - Tabakai Hâmis Âli Mekril, 75 - Tabakai Sadis Âli Tacdar yani Macar, 75 - Tabakai Sabi Kırallı Mosko, 76 - Devleti Leh Kırallı, 76 - Devleti Çeh, 76 - Bî Devlet Macarı Erdel, 76 - Devleti Orta Macar, 77 - Bî Devleti İsfac, 77 - Devleti Atıkı Felemenk, 77 - Devleti Danimarka, 77 - Devleti Dunkar Kız, 78 - Devleti Nemçe, 78 - Devleti İngiliz, 78 - Devleti Küçük Macar, 79 - Devleti belâyı ekberi Venedik, 79 - Devleti Dobre Venedik, 79 - Vilâyeti Kızıl Elma Devleti Papa, 80 - Bî Devleti Fransa, 80 - Devleti Cineviz, 80 - Devleti Igranduka, 80 - Devleti Portakal, 81 - Kırallı Eflak, 81 - Devleti Buğdan, 81 - Vilâyeti Cerkezistan, 81 - Deşti Kıbcakda ve gayride sakin olan kalmakları beyan ider, 82 - Devleti Tıysa Şah, 82 - Devleti Muyıncak Şah ibni Tıysa Şah, 83 - Devleti Kuban Kalmık, 83 - Devleti Çakar Kalmık, 83 - Devleti Gökdelen Kalmık, 83 - Devleti Urumbet Kalmık, 83 - Devleti Sakar Kalmık, 83 - Zikri ahvali dalâlet âyîni taifei Abaza, 84 - Vilâyeti Abazai Çaçlar, 84 - Vilâyeti Abazai Arlân, 84 - Vilâyeti Abazai Çendalar, 84 - Vilâyeti Abazai Büyük Çendalar, 84 - Vilâyeti Abazai Keçler, 85 - Vilâyeti Abazai Artlar, 85 - Vilâyeti Abazai Sadşe, 85 - Vilâyeti Abazai Kamış, 85 - Vilâyeti Abazai Suçlar, 85 - Vilâyeti Cerkesi Bozoduk, 85 - Vilâyeti Aşireti Kotaşı, 85 - Zikri ahvali Rusu menhus yani

VIII

Kazakı Âk, 86 - Devleti Ali Kayseri Rum, 87 - Devleti Kıbtî, 87 - Devleti Yunaniyan, 87 - Devleti Batalise, 87

ELFASLÛS SALİS AŞER

Devleti Âli Osmanın zuhur tulûun beyan ider, 88 - Sebebi gazayı Mısır bedesti Selim Han, 92 - Sergüzeşti Şehzade Selim Han, 94 - Şehzade Selim Hanı Evvelin seyahatde Bağdaddan Kâ'beye geldiği, 98 - Şehzade Selim Hanı Evvelin sene 918 tarihinde müstakil Şah olduğu, 100 - Sultan Selim Şah İsmail ile Çaldıranda cenk itdiklerin beyan ider, 101 - Selimi Evvel karındaşların ve karındaşları evlâdların şehid etdiği-
dir, 103 - Selimi Evvel Mısıra giderken Mercî Dabıkda Sultan Gavri ile cenk itdigi-
dir, 105 - İnhizamı evveli Sultan Gavri bedestî Selim Şahı Evvel, 107 - Kal'ai Maarriye, 109 - Kal'ai Hama, 109 - Kal'ai Humuş, 109 - Şam ve Tırablus, 109 - Fethi Kal'ai Şam, 109 - Beyanı kabri Mu-
hiddin ibnül Arabî, 110 - Fethi Kal'ai İzzetül Haşim, 102 - Def'ai saniye-
de Selim ile Gavrinin cengi ve Gavrinin âkıbeti beyanındadır, 113 - Sene
922 Fethi Kal'ai Mısır ba cengi azım, 116 - Der beyanı mubahasei Melik
Tuman Bay bihuzuru Selim Şah ve âkıbetikâr Katli Tuman Bay, 117 -
Sergüzeşti azîmi Selim Han ba Kurtbay Fedayî der Kasrı Ümmülkiyas,
119

FASLI RABİ AŞER

Refteni Sultan Selim bicanibi Dimyat ve Reşid ve İskenderiyye,
122 - Zikri hazanei Sultan Gavri bi Kal'ai İskenderiyye, 122

ELFASLÛL HÂMİS AŞER

Kavanîni Mısır fi devleti Sultan Selim Han ibni Bayezid Han, 124

ELFASLÛS SADİS AŞER

Eyaleti Mısırdaki olan hilâfetleri ve mirlivaları ve Mısır içinde saliyane
ile sancak beğlerin ve cümle kâşifliklerin Kanunu Selim Han üzre beyan
ider, 129 - Mısır eyaletinde olan beğlerbeğlikleri beyan ider, 131

ELFASLÛS SABİ AŞER

Kavanîni kaidei ayîni divanı Mısır der ahdi Sultan Selim Han Fatihi
Mısırı nadiretûlasır, 133 - Sitayîşi Darbhanei Mısır, 135 - Evsafı hâkimanı
Mısır ve hâcegân, 136 - Der beyanı aklâmı mudhikei emini bahreyn ve
adedi hazaini Mısırı nadiretûlasır, 138 - Sitayîşi zirâi miadı Nili Mubarek
ve kesreti benî Âdem ve envai hayvanat kesreti ve himaratın vefreti 139

ELFASLÛS SAMİN AŞER

Kavanîni Selim Şah üzre Mısırın yedi ocak askerinin ve yevmiyye
mevaciblerin beyan ider, 141

ELFASLÛT TASİ AŞER

Zikri alayı Kanunu Mısır, 142 - Bâlâda tahrir olunan askerî taifesinin üç ayda bir ve her ayda mevaciblerin ve icmallerin beyan ider, 146

ELFASLÛL İŞRİN

Mısır mollasının hüküm hükûmatın ve avayid fevayidin ve cümle niyabetlerin ve eyaleti Mısırdaki olan kazaları beyan ider, 147 - Mısır mol-lalarının ziri hükmünde eyaleti Mısırdaki olan kazaları beyan ider, 149 - Bâlâda tahrir olunan hazinelerin cemii Mısır kullarına ve gayri ulema ve hulefay ve duagûyana ve cemii gayri masarifâtı bezl olunan Mısır hazi-nelerin ve cemii iradı hattı şerif ile Kethüda İbrahim paşa cem'i der ha-zine idüb kullei hazniye koduğu icmali defteri hümayun suretidir kim beyan olunur, 151 - Der beyanı ıstılâhatı lehcei mahsusı ahali Mısır, 159 - Evsafı ulemayı sâdâtı kiram Nakibüleşrafı Mısır, 161

ELFASLUL HADİ VEL İŞRİN

Mahrusei Mısır kal'asının ibtida banisin ve cemii imaretlerinin banisin ve cümle binayı azîmleri beyan ider, 163 - Hikâyei münasib, 164 - Evsafı ibtida binayı kal'ai Mısır bedesti Eyyubiyan Elmelikün Nasır Salâhuddin Yusuf bin Eyyub Şadiyül Kürdî, 166 - Evvelâ evsafı iç kal'ai Mısır, 167 - Evsafı Narin Kal'a ve gayri, 169 - Sitayişi kasrı Kara Meydan ve tul arzı Kara Meydan, 171 - İç Kal'ada olan tılsımatları beyan ider, 171 - Tılsımatı akreb, 172 - Tılsımatı yılan, 173 - Tılsımatı çıyan, 173 - Tılsımı humma yani ısıtma, 173 - Tılsımı Kulunc, 173 - Tılsımı taun, 173

ELFASLUS SANİ VEL İŞRİN

Evsafı Sarayı kal'ai vüzerayı Mısır, 174 - Evsafı Sarayı veziri Mısır, 176 - Evsafı Divanhanei Sultan Gavri, 179 - Der medhi Divanhanei Sultan Kayıtbay, 180 - Evsafı sakıyehayi Bi'ri Yusuf ve gayri çahları beyan ve ayan ider, 183 - Eski Mısırdaki Sultan Gavrinin sukemerlerin ve adedin beyan ider, 184 - Paşa Sarayı kal'asındaki sakıye dolabları adedin beyan ider, 184 - Aşağı Mısır kuyularının adedlerin beyan ider, 185

ELFASLÛS SALİS VEL İŞRİN

Aşağı Mısır kal'asının dairen madar cirmin ve cemii ebvabların ve cümle burc baruların beyan ayan eder, 186 - Mısırın aşağı şehir içindeki cümle dereb kapuların beyan ider, 189

ELFASLÛR RABİ VEL İŞRİN

Der zikri evsafı mahallât ve hanedan sarayı âli ve gayri büyutları beyan ider, 189 - Sitayişi Babı Züvâyle, 190

ELFASLÛL HÂMÎS VEL İŞRİN

Mahrusei Mısırdâ müstecabüddave olan cevamii selâtînleri ve gayri cevamii kebirleri alelumum beyan ider, 191 - Evsafı Camii Amr ibnülÂs, 191 - Der vasfı cacayibi Camii Amr ibnül Âs, 193 - Evsafı Camii Ezheri Kaid, 194 - Evsafı Camii Sultan Ahmed ibni Tulun, 196 - Evsafı Camii Hâkim Biemrillâh, 198 - Evsafı Camii Tahir Beybars, 199 - Evsafı Camii-hayi Ata Bey, 200 - Evsafı Camii Sultan Müeyyed, 200 - Evsafı Camii Sutan Hasan ibni Mehemed ibni Sultan Kılâvan, 202 - Evsafı Camii Mahmud paşa, 205 - Evsafı Camii Emirahuru Kebir, 206 - Evsafı Camii Sultan Gavri, 206 - Türbei Sultan Gavri, 207 - Evsafı Camii Sultan Barkuk, 208 - Evsafı Camii Sultan Elmelikül Kâmil Mehemed, 209 - Evsafı Camii Sultan Nasırüddin, 209 - Evsafı Camii Sultan Meliküt Tahir, 209 - Evsafı Camii Sultan Kılâvanus Salihî, 209 - Evsafı Camii Sultan Salih, 210 - Evsafı Camii Sultan Eşref, 211 - Evsafı Camii Sultan Canbulad, 211 - Evsafı Camii Sultan Beybars, 212 - Evsafı Camii Sultan Salih Hacı Âli Bahriyyenin âhiridir, 212 - Evsafı Camii Sultan Kan Bayül Çerkezî, 212 - Arslan Kay Camii, 213 - Evsafı Camii Sultan Kılâvan, 213 - Evsafı Camii Sultan Nasır Ferec, 214 - Evsafı Camii Sultan Özbek, 215 - Evsafı Camii Ümmü Sultan Hasan, 215 - Evsafı Camii Sultan Merdan, 215 - Evsafı Camii Sultan Hayrül Üm, 216 - Evsafı Camii Sultan Abdülaziz, 216 - Evsafı Tekyehane Camii, 216 - Evsafı Usamüddin Camii, 216 - Evsafı Mahmud Bay Camii, 216 - Evsafı Camii Canım Pehlivan, 217 - Evsafı Camii, 217 - Evsafı Camii Canbekiyye, 217 - Evsafı Camii Emir Elmas Hacibi Sultanî, 217 - Evsafı Camii Şeyhuniyye, 218 - Evsafı Camii Muhammedî, 218 - Evsafı Camii Altıparmak, 218 - Evsafı Camii Merzbaniyye, 218 - Evsafı Camii Sultan Davudiyye, 218 - Evsafı Camii İskender paşa, 219 - Evsafı Camii Mencikül Yusufî, 219 - Evsafı Camii Fethi Nizamî İsfahanî, 219 - Evsafı Camii Azablar, 220 - Evsafı Camii Sultan Müeyyed, 220 - Evsafı Camii Süleyman paşa, 220 - Evsafı Camii Bermeşî, 222 - Evsafı Camiülkışas yani Kaçmazıyye, 222 - Evsafı mescidi Mihmandar Sene 953, 222 - Evsafı Camii İbrahim Ağa, 222 - Evsafı Camii Hayre Bayül Mehemedî paşa, 223 - Evsafı Camii Merzuku Kefalî, 223 - Evsafı Camii Cemaleddin, 223 - Evsafı Camii Sultan Sunkur, 223 - Evsafı Camii Hankah, 224 - Evsafı Camii Veledi İbade, 224 - Evsafı Camii, 224 - Evsafı Camii İsmî, 224 - Evsafı Camii Emirahur, 224 - Evsafı Camiül Elyaz, 224 - Evsafı Camii Han Bay, 224 - Evsafı Camii Abdülkadiri Tartusî, 225 - Evsafı Camiül Meğarib, 225 - Evsafı Camiül Amrî, 225 - Evsafı Camii Abidin Bey, 225 - Evsafı Camii Merde Bey İnalî, 225 - Evsafı Camiül Cündi, 226 - Evsafı Camii Davu-

diyyei Kebir, 226 - Evsafı Camii Mutahhar, 226 - Evsafı Damii Bundukanî, 226 - Evsafı Camii Habeşli Mehmed Kethüda, 226 - Evsafı Camii Hakim Kaysunî, 227 - Camii Eşşeyh Kerimüddinül Debbuşeri ve Camiül Hindî, 227 - Camii Kâtib Eşşeyh İbrahim, 228 - Evsafı Camii Habbaniyye, 228 - Evsafı Camii Şeyh Şa'ravî, 228 - Evsafı Camii Şeyh Halvetî, 228 - Evsafı Camii Beşek, 229 - Camii Nakibülceyş, 229 - Evsafı Camii Kara Hoca, 229 - Evsafı Camii كبريت 229 - Evsafı Camii Emir Lâçin, 229 - Evsafı Camiüs Sultanül Cavli, 229 - Evsafı Camii Emir Yusuf Özbek, 230

ELFASLÜS SADİS VEL İŞRİN

Mahrusei Mısırdaki olan meşhur mescidi kebirleri beyan ider, 230

ELFASLÜS SABİ VEL İŞRİN

Şehri Mısır icre olan medreseleri beyan ider, 231

ELFASLÜS SAMİN VEL İŞRİN

Mısır içinde selâtîni selevin bina etdüğü darülhadisleri beyan ider, 232

ELFASLÜT TASİ VEL İŞRİN

Mısırî Kahire içre darülkuraları beyan ider, 233

ELFASLÜS SELÂSİN

Mısırî Ümmü Dünya içre cümle mektebi sıbyanı ebcedhanı beyan ider, 234

ELFASLÜL HADİ VE SELÂSİN

Mısırî Kahirei Muizziyye icre olan tekyegâh âsitanei dervişanı beyan ider, 235 - Tekyei Şeyh Merzuku Kefafî, 237 - Tekyei Şeyh Rufaî, 237 - Tekyei İmamı Şafîî, 237 - Tekyei İmam Ebülleys, 237 - Tekyei sâdât, 238 - Tekyei Ömer İbrahim Farız, 238 - Tekyei Şeyh Şâhin, 238 - Tekyei Şeyh Cuşi, 238 - Tekyei Akabei Âmirül Cüheynî, 239 - Tekyei Besatîn, 239 - Tekyei Tirendazan, 239 - Kademün Nebi, 239 - Tekyei Hazreti Sitti Nefise, 239 - Tekyei Şeyh Nurullahül Bedevî, 239 - Tekyei Hazreti Zeynelabidin, 239 - Tekyetüş Şeyh, 240 - Tekyei Eşşeyh Halvetî, 240 - Tekyei Eşşeyh Hazreti Şa'ravî, 240 - Tekyei Şemseddinül Hanefî, 240 - Tekyei Şeyhuniyye, 240 - Tekyei Şeyh Abbar, 241 - Tekyei Hâcegân, 242 - Tekyei Özbekyan, 242 - Tekyei Nizamiyye, 242 - Tekyei Velidî, 243 - Tekyei İmam Hüseyin, 243 - Tekyei Hazreti Şeyh İbrahimi Gülşenî, 243 - Tekyei Kasrı Ayn yani Âsitanei Hacı Bektaşî Veli, 246 - Tekyei Bektaşîyanı Hasan Baba, 248 - Tekyei Bektaşîyanı Kaygısız Baba, 249 - Tekyei Abdullahı Ensarî, 250 - Tekyei Hazreti Abdülkadir Ceylânî, 250 - Kara Kaya Tekyesi, 250 - Tekyei Musallâyî Sebilül Müminîn, 250 - Tekyei Gülşenî, 251 - Tekyei Eşşeyh Ferecullah, 251 - Tekyei Sultan

XII

Eşref, 252 - Tekyei Sultan Kayıtbay, 252 - Tekyei Sultan Tumanbay, 252 - Tekyei Mevlevihane, 252 - Evsafı Tekyei Tophane, 253 - Sitayışı Timurtaş, 253 - Tekyei Sultan Gavri, 254 - Evsafı Tekyei Kademün Nebi aleyhisselâm, 254

ELFASLÛS SANÎ VE SELÂSİN

Mısır içinde bay gedaya nîmeti mebzul olan darülimaretleri beyan ider, 256 - İmareti Sultan Kılâvan, 257

ELFASLÛS SALÎS VE SELÂSİN

Mısırî Nadiretülasırda olan ruşına menzil tahir hammamları beyan ider, 257

ELFASLÛR RABÎ VE SELÂSİN

Selef padişahlarının ve vüzera ve vükelânın vekâlelerin yani hanların beyan ider, 260

ELFASLÛL HÂMÎS VE SELÂSİN

Fustatı Mısırdaki olan بیمارخانه ve دارüşشفايى beyan ider, 262 - بیمارخانهي Makamı Musâ, 262 - بیمارخانهي Camii Ezher, 262 - بیمارخانهي Sultan Müeyyed, 262 - Evsafı بیمارخانهي âbâdan Darüşşifayı Sultan Kılâvan, 266 - Evsafı ameli maacini Tiryakı Faruku Âzam, 264 - İbret nümâyî sun'u azîm, 267 - İbret nümâyî diğeri, 268 - Der beyanı menafîi maslûkai hayye, 270 - Sevgüzeşti, 270 - Der beyanı neticei Tiryakı Faruk, 372, - Lâtifei mergub berayı tayifei cemma, 273 - Der beyanı havassı hayyei safi, 273 - Der havassı hayyei acibe, 274 - Lâtifei ibretnümâyî garibe, 274 - Hikâyi ağrebülgarayibül acibe, 265 - Evvelâ bâlâda tahrir olunan kursu ef' iden hâsıl olan Tiryakı Farukların beyan ider, 275 - Tiryakı Hekim Halyuşu beyan ider, 276

ELFASLÛS SADÎS VE SELÂSİN

Ahalii Mısırda hayat viren sebilleri ve halicileri ve bürkeleri ve çeşmeleri ve cümle kuyuları beyan ider, 277 - Acibei Mısır, 279

ELFASLÛS SABÎ VE SELÂSİN

Mısır icre cereyan iden âbî hayat çeşmeleri beyan ider, 280

ELFASLÛS SAMÎN VE SELÂSİN

Mısır şehri icre olan kuyuları ve acı çeşmeleri ve sakiye ve havuzları umumen beyan ider, 281

ELFASLÛS SAMÎN VE SELÂSİN

Sevadı Muazzamı Mısır içinden cereyan idüb cem'ii zîruhu saky idüb cümle şehri rey iden halicileri beyan ider, 282

ELFASLÛT TASÎ VE SELÂSİN

Şehri Mısır icre cereyan iden haliclerin üzerinde olan kantaraları yani köprüleri beyan ider Temmêt, 284

ELFASLÛL ERBAİN

Ümmü Dünya batnında ve haricinde derya misal bürkei muazzamları beyan ider, 288 - İkinci Fil Bürkesi, 288 - Üçüncü Bürketür Ratıl, 289 - Dördüncü Kiremithane Bürkesi, 289 - Beşinci Bürketül Gasil, 289 - Altıncı Bürgetüt Tabbagîn, 289 - Yedinci Bürketül Karûn, 290 - Sekizinci Bürketüş Şevarib, 290 - Dokuzuncu Bürketül Habeş, 290 - Onuncu Bürketül Beybarş, 290 - On birinci Bürketül Kebş, 291 - On ikinci Bürke Aynüş Şems, 291 - On üçüncü Bürketül Haç, 291 - On dördüncü Bürketül Aynüş Şems, 291

ELFASLÛL HADÎ VE ERBAİN

Evsafı şehri mamur benderi Bulakı meşhuru âfak derbenderi calenderi alelittlak, 291 - Camii Sultan Melikût Tahir, 292 - Sinan paşa Camii, 293 - Tershanei sultanî, 294

ELFASLÛS SANÎ VE ERBAİN

Evsafı yaylağı şehri Kayıtbay Sultan, 295 - Camii Sultan Kayıtbay, 296 - Menakıbı resmi payi Kademün Nebi, 296 - Der beyanı vakıai Sultan Ahmed Han berayı Kademün Nebi, 298 - Evsafı Camii Sultan Ferec İbni Barkuk, 300 - Evsafı Camii Sultan Eşref, 301 - Evsafı Camiülkebir, 301 - Evsafı Camii Sultan İnal, 401 - Evsafı Camii Sultan Çakmak, 302 - Evsafı Camii Sultan Ferec, 302 - Evsafı Camii Sultan Tuman Bay yani Âdiliyye, 303 - Evsafı Camii Sultan Taviil, 305

ELFASLÛS SALÎS VE ERBAİN

Evsafı şehri Fustatı Kadîm yani Ümmü Dünyayı azîm, 305 - Der beyanı hâkimanı Mısırî Atik, 306 - Evsafı Kal'ai Mısırî Atik, 307 - Camii Amr ibnül Âs, 309 - Evsafı Camii Sultan Mehemmed ibni Sultan Kılâvan, 309 - Evsafı Cami Emir Abidin, 310 - Evsafı Camii Mehemmed bin Hüseyñül Kûfî, 310 - Evsafı Camii Sultan Çakmk, 310 - Evsafı Camii Melikût Tahir, 311 - Camii Şeyh Hasanı Süveydî, 311 - Evsafı anbaranı gılâl Binayı Hazreti Yusuf, 311 - Der beyanı sakıyehayi Mısırî Atik, 317

ELFASLÛR RABÎ VE ERBAİN

Mısır diyarına hayat viren ve gani iden Nili beyan ider, 315 - Evsafı noktai Nili Mubarek, 315 - Eşşeyh Sâdat, 317 - Evsafı Cezirei Ravza ve Ümmülkıyas, 321 - Evsafı havzu Ümmülkıyas, 322 - Evsafı Cezirei Ravza, 325 - Evsafı alayı Nil Kesimi, 327 - Alayı ümerayı Mısır, 339 - Alayı

musahibi Sultan Agagânı Tavaşıyan, 329 - Alayı paşa, 330 - Sitayışı keştii veziri Mısır, 331 - Der vasfı kat'ı Nili Ahmer Sebil, 332 - Der vasfı fişenkeiyanı âteş bâzan üstadan, 333

ELFASLÜS SADİS VE ERBAİN

Evsafı nehri Nili Mubarek âbı rahmet ve enharı azîmi mâi zülâli Cennet, 338 - Der beyanı ahvali haseniyyatı Mısır, 340 - Der vasfı cür'eti kavmi cebbarîni Mısır, 343 - Der vasfı ismi şuhur bilisanı Kıbtî, 344 - Der beyanı maza-ratı âbı Nil, 345

ELFASLÜS SABİ VE ERBAİN

Nil içine hâsıl olan hayvanların beyan ider, 346 - Hassa, 347 - Ve minel acibe, 348 - Timsahın aduyı canın beyan ider, 348 - Ve minelgariyib, 349 - Hikâyeti garayibi timsahı Nil, 350 - Hikmeti Huda Hassai timsah 351 - Hassai sakankur, 351 - Tılsımatı Mikyas berayı timsah, 352 - Esbi Nil, 352 - Evsafı tetümmei Nil atı, 353 - Hassai diğer, 353 - Hassai diğer, 353 - Hassai diğer, 354 - Hassai timsah, 354 - Hassai diğer, 354 - Acibei mudhike, 354

ELFASLÜS SAMİN VE ERBAİN

Evsafı üçüncü alayı azîm Leylei rüyeti şehri Ramazanülmubarek yani muhtesib gicesi alayın beyan ider, 356

ELFASLÜT TAŞİ VE ERBAİN

Ümmü Dünya Mısır içinde nekadâr esnafat ehli hiref dekâkinleri ve nekadâr neferatları var ise anı beyan ider, 358 - Evvelâ esnafı dihkân yani çifti, 359 - Esnafı bağban, 359 - Üçüncü Esnafı sakkayı hammal, 359 - Dördüncü Esnafı zeytharacıyan, 362 - Beşinci fasıl Esnafı mimar başı, 362 - Altıncı fasıl Esnafı marangozan, 364 - Yedinci fasıl Esnafı habbazan ve tüccaranı gılâl, 354 - Sekizinci fasıl Esnafı kassaban, 366 - Dokuzuncu fasıl Esnafı aşçıyan, 367 - Onuncu fasıl Bakkalan ve hirefi bazarcıyan ve hirefi sabuncıyan ve hirefi leblebiciyan, 367 - On birinci fasıl Cerrahan, 367 - On ikinci fasıl Esnafı kılıcıyan, 368 - On üçüncü fasıl Esnafı haddadan, 368 - On dördüncü fasıl Esnafı Kazancı başı, 369 - On beşinci fasıl Esnafı zergeran yani kuyumcıyan, 369 - On altıncı fasıl Esnafı hayyatan yani terziyan, 375 - On yedinci fasıl Evsafı esnafı çadırcıyan, 371 - On sekizinci fasıl Evsafı esnafı otcubaşı yaycıbaşı, 341 - On dokuzuncu fasıl Evsafı esnafı Kürkcıyan, 372 - Yirminci fasıl Esnafı Kisvebafan, 272 - Yirmi birinci fasıl Esnafı tabbagan, 373 - Yirmi ikinci fasıl Esnafı döğiciyan, 373 - Yirmi üçüncü fasıl Esnafı sarracan, 374 - Yirmi dördüncü fasıl Evsafı esnafı attaran, 374 - Yirmi beşinci Evsafı esnafı sunufu ehli vukuf müzeyyenân berberanı civanan, 374 - Yirmi al-

tıncı fasıl Evsafı esnafı nakkaşanı keman, 376 - Yirmi yedinci fasıl Hanı Halil Hâcegiyanı gûnagûn, 379 - Yirmi sekizinci fasıl Evsafı esnafı sunufu bazbazan yani cemii pehlivananı bilâdükkân, 377 - Yirmi dokuzuncu fasıl Esnafı sazendeğân, 377 - Otuzuncu fasıl Alayı askeriyani Mısır 377

ELFASLÛT TASİ VE ERBAİN

Mısırın gayri diyarlardan ziyade olan ehli sanayiatların beyan ider, 380 - Der beyanı ahvali kubhiyyatı Mısır ve subaşı esnafları, 381

ELFASLI HAMSİN

Gayri diyarlarda olub Mısır şehrinde olmiyan esnafat ve ehli sanayiatların beyan ider, 385

ELFASLÛL HADİ VE HAMSİN

Mısırın dördüncü alayı İdin ve tertibi kanunun ve dârâtı unvanın ve srûuru şadmanın beyan ider, 386 - Fasıl Beşinci Alayı İdi Edha ve sürur şadman dahi böyledir, 393

ELFASLÛS SANİ VE HAMSİN

Mısırın kanun üzre altıncı alayı İdin beyan ider kim bu alayı paşaya mahsus alaydır kim Mısıra girince olur, 393 - Sitayişi alayı vadii Âdiliyye ve ziyafatı rabbanıyye ve divanı osmaniyye şadmanii Mısırı Kahirei Muizziyye, 397 - Evvelâ vüzerayı Mısırın Âdiliyyeden alayı azîm ile Mısıra dühulün beyan ider, 318 - Fasıl Neticei vüzerai Mısır der faslı teşrifat İhtirazname berayı vüzerai Mısır, 406 - Fasıl Mısırın yedinci alayı azîmi Paşa eğer hîni azilde muazzez çıkarsa girdiği alay gibi olur, 408 - Vasiyyetnamei fakir Evliyayı biriya berayı vüzerayı Mısır, 409 - Fasıl sekizinci alay Mısır vezirine mukarrer geldiği alayı azîmdir ki beyan olunur, 410 - Fasıl dokuzuncu alayı azîm Mısır hazinesi Âsitanei saadete gitdüğü alayı beyan ider, 412 - Mısırın cümle kuraları ve cümle hazine kisesi ve adedi ve dirhemi ve danıkı ve vakıyyesi ve arpa ve buğday ağırlığın ve miskalin bildirir, 413 - Der beyanı hazinei Mısır, 414 - Fasıl onuncu alay hazinenin ocak alayıdır, 415 - Amma şöyle malûm ola kim, 416 - Fasıl on birinci alay Paşanın kendi malından saadetlû padişaha giden ceb harçlığın beyan ider, 416 - Fasıl on ikinci alay kılıc ve haftan geldiğidir, 418 - Fasıl on üçüncü alay Mısırdan Şamı Şerife giden surrei muhammedî alayıdır kim beyan olunur, 419 - Fasıl on dördüncü Hazine alayıdır kim Kâ'bei Şerifin siyah kisvesi alayıdır kim beyan olunur, 419 - Fasıl on beşinci alayı Emirülhac ve masarifi hazinei Mekke ve Medine ve huccacı zevilihtiyacı beyan ider, 422 - Alayı azîmi mahmili şerif âmeden Kara Meydan, 423 - Alayı Emirihac paşa, 424 - İbtida alayı barhanei

XVI

Huccac ve Emiri hac ubur ide, 426 - Evsafı alayı mahmili şerif, 427 - Der beyanı ibtida sebebi alayı mahmili şerif ve cümle esmai meşayih kibar, 437 - Fasil on altıncı alayı Meş'alciyan ve akkâmanın Mısırdan sekiz saatde varub gelüb ulemayı Mısır ile mahmili şerif bizimdir götürürüz deyu divanı Mısırdan dava etdikleridir, 430 - Evsafı mahmili şerif 432 - Fasil on altıncı alay Mısırdan Mekke ve Medineye varınca tariki âm üzre olan Kabail, 433 - Fasil on yedinci alay Hazinei surre ve masarifi tamir ve termimi Mekke ve Medinei beyan ider, 433 - Fasil on sekizinci Hazinei alayı Emiri hac ile tayin olunan askerin ruzmerre masrufatı için ve yüz on günde hacca varub gelme masrufatıyçün verilen hazinei beyan ider, 434 - Fasil on dokuzuncu Hazine cemii vakfulahdan Emiri hacca teslim olur Anı beyan ider, 434 - Fasil on dokuzuncu Ocaklara mahsus olan hacca memur askerin alayların ve dârât azametlerin beyan ider, 435 - Fasil yirminci Alayı Feraşad ki Ezlem askeri alayı ve hazineleri masariflerin beyan ider, 436 - Fasil yirmi birinci alay Akabe askerin ve hazine ve masariflerin beyan ider, 438 - Fasil Alayı perakende 440 - Fasil yirmi ikinci alay Emiri haccın Kâ'beden menzili Bürkiye gelüb Bürkede ol gice temaşasın bildirir, 440 - Der faslı hayratı azım benamı Küpler, 441 - Fasil yirmi ikinci alay Emiri haccın hacdan gelmesi alayın beyan ider, 443 - Fasil yirmi üçüncü alay Doğan hazinesi alayın beyan ider, 445 - Fasil yirmi dördüncü alay Mısır vezirine doğan şalvarı ve kılıc ve kaftan geldiğün beyan ider Temmet, 446 - Fasil yirmi beşinci Mısır mollasının ulema alayı ile Mısıra dahil olduğun beyan ider, 447 - Mısır mollası alayın beyan ider, 448 - Fasil yirmi altıncı alay Circe Beği alayıdır, 449 - Fasil yirmi yedinci alay Suru Hümayun donanmay alayın beyan ider, 450 - Fasil yirmi sekizinci alay Mekke ve Medinenin şem'i aseli ve buhur ve öd anberi masarifi hazinesin beyan ider, 452 - Fasil 22 Hazine Matbahı Sultaniye ve kilârı hassıya giden mekûlât meşrubat hazinesin beyan ider, 452 - Fasil 23 Hazinei Mısırdan kanunu padişahî üzre yedi bin kantar barudu siyah hazinesin beyan ider, 453 - Fasil Yirmi dördüncü Hazine Mısır mollalarının ve askeri kassamının ve eyaleti Mısırdan kırk altı kadıların tahsilleri dahi bir hazinei mısırdır, 455 - Fasil Yirmi beşinci Hazinei Mısır Evkafatı selâtini mazi ve evkafatı vüzera ve âyân eşraf kadı, 455 - Fasil Yirmi dokuzuncu Mısırdan mirînin kendüye tahsil etdüğü hazineleri beyan ider, 455 - Fasil Otuz üçüncü Hazine Mısır vezirinin yirmi üç mertebe sahibi ağaların kendüler tahsil etdükleri hazinei beyan ider, 456 - Fasil Otuz dokuzuncu Hazine Mısırın yirmi beş ümerası ve kırk Çerakese beğlerinin ve sair âyânın tahsil etdükleri hazineleri beyan ider, 456 - Fasil Kırk dördüncü Hazine Mısırın üç hazinesin dahi bu esnafat kendüler

içün tahsil iderler Anı beyan ider, 457 - Fasil Kırk sekizinci Hazinei Mısır, 457 - Fasil Elli beşinci Hazinei Mısırın yedi benderinde tüccar taifesinden hasıl olan hazinei beyan ider, 457 - Fasil Altmışıncı Hazine Mısırın bu yedi benderine gelen tüccarın peyda itdüğü hazinei beyan ider, 458 - Fasil Hazine altmış beşinci Mısır icre yüz yetmiş aded esnafat dahi iki Mısır hazinesi kâr iderler, 458 - Fasil Yetmiş üçüncü Mısırdâ Anbarı Yusufa gelen hububatın hazinesin beyan ider, 458

ELFASLÎ İSNA VE HAMSİN

Etteşrifatı kavanîni avayidi vüzerai Mısır, 461

ELFASLÛS SALİS VE HAMSİN

Menbaı esrar mercii ebrar kutbu alevî hazreti Seyyid Ahmedül Bedevî meşayihlerinin alayların beyan ider, 463 - Evsafı alayı Mevlûdu Hazreti İbrahim Dessukî Müvellünnühas, 465 - Evsafı Mevlûdu hazreti Şeyh Bekrîzade, 465 - Mevlûdu âsitanei Şeyh İbrahimi Gülşenî, 467 - Evsafı Mevlûdu Şeyh Ahmedür Rûfaî, 469 - Evsafı Mevlûdu Şeyh Ömer ibnül Farız, 469 - Der beyanı keşfi Şeyh Mehemmedi Lebbanî, 470 - Evsafı Mevlûdunnebi Ebüssüudül Carihî, 479 - Menakıbı pîri fanî acib ve garib, 471 - Evsafı Mevlûdunnebi İmamüş Şafiî, 471 - Evsafı Mevlûdunnebi be âsitanei Şeyh Ebülleys, 472 - Evsafı Mevlûdu Şeyh Ukbei Cüheynî, 472 - Evsafı Mevlûdu Şeyh Şahin, 473 - Evsafı Mevlûdu Şeyh Cuşî, 473 - Evsafı Mevlûdu Kademün Nebi, 473 - Evsafı Mevlûdu sâdât hazretleri, 473 - Der beyanı menakıbı sâdât Ebüt Tahsis, 473 - Evsafı Mevlûdunnebi Şeyh Bekrî hazretleri, 474 - Evsafı Mevlûdu Ümmülkiyas, 475 - Mevlûdu Mahmudiyye, 475 - Mevlûdu Emirahuriyye, 475 - Mevlûdu sâdât, 475 - Mevlûdu Sultan Kayıtbay, 475 - Mevlûdu İbrahimi Gülşenî der tekyei Bulakî, 475 - Mevlûdu Şeyh Bekrî Eşşeyh Taştuşı, 475 - Mevlûdu Şeyh Şa'ravî, 475 - Mevlûdu Şeyh Hanefî, 475 - Mevlûdu Şeyh Halvetî, 475 - Mevlûdunnebi der âsitanei Hazreti İmam Hüseyin, 476 Kaidei hasenatı Mısır, 476

ELFASLÛR RABİ VE HAMSİN

Mısır kavminin bu Mevlûdularından sonra zevk ve safa idecek has ve âm için mesiregâhların beyan ider, 477 - Beledi teferrücgâhı Besatîn 477 - Teferrücgâhı Kademün Nebi, 477 - Mesiregâhı Anbarı Yusuf nebi, 477 - Arâmğâhı Ümmülkiyas, 477 - Safagâhı Bağ Ravza, 477 - Temaşagâhı şikârgâhı Cebeleyin Herremeyn, 477 - Mesiregâhı çeragâhı Emirahor, 478 - Teferrücgâhı Kasrı Bül'aynı Tahir Beybars, 478 - Mesiregâhı Tobatan bağçesi ve Acem bağçesi ve Frenk bağçesi, 479 Ramazan Bey bağçesi ve sahibi ayar Muhammed Celebi bağçesi, 479 - Te-

XVIII

ferrücgâhı Cemmiyül Abd, 479, Mesiregâhı Kasrı Sittiyye, 480 - Tefer-
rücâhı Rıdvan Bey bağçesi, 480 - Mesiregâhı Turunciyye, 480 - Sey-
rangâhı Tobhane, 480 - Mesiregâhı Beşbekiyye, 481, Şikârgâhı Aynı
Musâ, 481 - Mesiregâhı Aynı Şemsiyye, 481 - Teferrücâhı Kasrı Gav-
riyye, 481 - Mesiregâhı ziyaretgâhı Bi'ri Matariyye, 482 - Menafii âbi
Matariyye, 482 - Mesiregâhı Bi'ri Muazzama, 483 - Teferrücâhı Kal'ai
Bürketülhac, 483 - Mesiregâhı Kal'ai Sebili Allâm, 483 - Mesiregâhı
Âdiliyye, 484

ELFASLÜL HAMİS VE HAMSİN

Mısırın ağreb ve garayihatların ve ibret nûma tılsimat ve acayıbat-
ların ve halkının kâr ve kisblerin beyan ider, 485 - Acibe, 486 - Ve
minelgarayib, 488 - Ve minelacayib, 488 - Ve minelacayibül garayib,
488 - İbretnûmayı sun'u Huda, 490 - Ve minettesirül hacrül acibe, 490-
Ve minelhavassül hacerat, 490 - İbret nûmayı arzı Mısır, 491 - Hikmeti
Huda Nahli hurmanın ve cevzi küliserin beni Âdem ile akrabalığın beyan
ider, 491 - Ve minelacayib, 492 - Ve minelacayib, 492 - Hassai arzı
Mısır, 493 - Ve ameli nişadır, 493 - Ve san'atı ameli üzüm, 493 - Ve
san'atı ameli kavun ve karpuz 494 - Havassı hayvanı acibe, 494 - Zikri
maadini zeheb, 494 - Ve ibret nûmayi şehri Aynı Şems, 494 - Ve
minelacayibül garayibden Cebeli Heraman, 495 - Tetümmei Cebeli Her-
min oldur kim, 498 - Zikri u'cubei lisanı iberiyyei Belmihtir Hâlâ Ebül-
hevlir, 499 - Eşkâli tılsimatı Ebülhevl, 499 - İhsanı Huda berayı Mısır,
500 - Ve mineltılsimat, 501 - Ve minel havassul hacr, 502 - Ve tılsı-
matı Ümmülkıyas, 502 - Ve diğer tılsimatı Mikyas, 502 - Ve minelistih-
racatün Nücum, 502 - Ve tılsimatı İç Kal'a, 503

ELFASLÜS SADİS VE HAMSİN

Mısırdaki hasıl olub Rumda olmiyan mekûlât meşrubat ve nebatat ve
müsmiratları beyan ider, 503

ELFASLÜS SABİ VE HAMSİN

Mısırın haki pakinde hasıl olan nebatat makulesi mekûlâtların beyan
ider, 507 - Meşrubatları beyan ider, 511

ELFASLÜS SAMİN VE HAMSİN

Mısırdaki olmayan sanayiatdan ve mekûlât meşrubat ve hububatları
beyan ider, 512 - Ve eşcaratdan olmiyanlar bunlar, 513 - Mısırdaki ol-
miyan maadinleri bildirir, 513 - Mısırdaki hasıl olan şükûfeleri beyan ider,
513 - Bid'atı hâkimanı Mısır, 514

ELFASLÛT TASÎ VE HAMSİN

Mısırın âbı havası ve halkının mümkün olduğu mertebe ef'al ahvalât bid'atleri ve hasenatların beyan ider, 514 - Esmâi fellâhîni Mısır, 517 - Zikri nisvanı sahib isyan, 518 - Esmâi nisvan, 518 - Âyîni fellâhı Mısır, 519 - Der vasfı tacı Fıravn, 520 - Evsafı suru hitanı bintan, 522 - Der vasfı suru hitanı sıbyanı tıflan, 522 - Haseniyyatı ahali Mısır, 523 - Diğer haseniyyatı ehli Mısır, 523 - Kârı kisbi fukarayı Mısır, 524 - Diğer kârı garayibi haseniyyet, 524 - Sergüzeşti, 525 - Der vasfı melâmiyyun, 525 - Der vasfı melâmiyyun, 525 - Der hakkı evsafı mecazibunu ilâhî, 526

ELFASLÎ SİTTİN

Mısırdaki müstecabüddave olan ulemaları ve meşayihleri ve fuzalâyı dehirden dersâmları ve eimme ve hutebaları beyan ider, 527 - Keramâtı sıbyanı garibe, 532 - Sırrı acibei diğer, 533

ELFASLÛL HADÎ VE SİTTİN

Mısırdaki hukuk kesb ettiğimiz veliyyünniam efendimiz miri miranları ve hanedan sahibi âyanları beyan ider, 553

ELFASLÛL SANÎ VE SİTTİN

Mısırın ilmi nücum ve ilmi heyet ve ilmi üsturlab üzre akalîmin ve arzı beledin ve tuli neharın ve talîi nücnun ve beynessemai vel arz ne-kadar mildir ve uryi dünya nekadar mildir anı beyan ider, 535 - Ekalîmi evvel, 538 - İklîmi sani, 539 - İklîmi salis, 539 - İklîmi rabi, 539 - İklîmi hâ-mis, 539 - İklîmi sadis, 539 - İklîmi sabi, 539 - İklîmi sani 541 - İklîmi sa-lis, 541 - İklîmi rabi, 541 - İklîmi hâmis, 542 - İklîmi sadis, 541 - İklîmi sabi, 542 - Zikri evsafı iklimi seb'îye Nevi diğer, 542 - İklîmi sani, 542 - İklîmi sadis, 543 - İklîmi rabi, 543 - İklîmi hâmis, 543 - İklîmi sadis, 543 - İklîmi sabi, 544 - Nevi diğer Evsafı iklimi seb'a, 545 - İklîmi sani, 545 - İklîmi salis 545 - İklîmi rabi, 545 - İklîmi hâmis, 545 - İklîmi sadis, 545 - İklîmi sabi, 545 - Darülmülkü Mısır, 545

ELFASLÛS SALÎS VE SİTTİN

Mısırın kurafelerinde civarı rahmete vâsıl olan Selâtîni mazi ve meşayih kadı ve kibarı evliyanın ارجى الى الله emrine razı olan sahabeı kiramın ve eyimmeı müctehidinın merakıdı pürenvarların beyan ider, 547 - Meş-hedi Hazreti Sitti Nefise, 551 - Ziyaretgâhı ümmeti tabiîn, 554 - Meşhedi hazreti Şeyhüşşüyuh El'imamül hümam El'alimül allâme cenabül enam merkadül mürid min hacüssakaleyn ve matlûbüttalibîn hazreti İmamı Şafîî 560 - Kabri Eşşeyh Elfakih El'imamüzzahid Hazreti İmam Ebülleys bin Seyyid Abdurrrhman Ebülharis, 563 - Zikri ahvali Selâtîni Mısır min Be-

niyi Eyyuban bin Şadül Kürdî Elmelikün Nasır Salâhuddin Yusuf bin Eyyub Şadiyül Kürdî, 569 - Zikri evsafı Mevlûdun Nebîi hazreti Ebu Hüreyre, 576 - İhret nûmayı diğەر, 577 - Merhum ve mağfurunleh sultanı a'lemûlulema ve efdalûlfudalâ hazreti seyhüşşüyuh Ali Şümûrlisî hazretlerinin keşif keramatın beyan ider, 585 - Hikmeti Huda, 587

ELFASLÜR RABİ VE SİTTİN

Ümmü Dünya Mısırdı bu ziyaret etdiğimiz sultanların tarıkı amların ve cümle âyânı kibarın rah mahalleleri isnin beyan ider, 588 - Evsafı te-tümmei şahrâhı Mısırdı Kahire, 589

ELFASLÛL HÂMİS VE SİTTİN

Bin seksen üç tarihinde sultan Seyyid Ahmedül Bedevî ziyareti Mevlûduna ve benderi Dimyat ve benderi Reşid ve benderi İskenderiyye ve gayri kura ve kasabat belideler seyahatine gitdiğim menazilleri ve âsitaneleri beyan ider, 589 - Kasabai Şubre, 593 - Cezirei Batnül Bakar, 593 - Kantaratül Melikût Tahir, 594 - Karyei Mısrâhim, 953 - Karyei İfrit, 594 - Menzili Kasabai Tüffahiye, 595 - Merkadi Seyyid Davudül Arab, 595 - Karyei Mebhûm ve Karyei Şubreteyn, 596 - Evsafı menzili Kasabai Zifte, 596 - Evsafı şehri Zifte, 596 - Evsafı şehri azîmi Mît Gamır, 597 - Ziyaretlerin beyan ider, 598 - Karyei Sirsine, 598 - Evsafı tahtı kadîm ve şehri azîmi Menuf, 599 - Ziyaretgâhı Menuf, 503 - Menzili Karyei Sirsine, 603 - Beledi Tuğu Nasârâ, 504 - Evsafı menzili kasabai Tanta Haki omher paki âsitânı âşiyaneî Ebûlyetamîn Sultanı aleuî Hazreti Kutbûlaktab Seyyid Ahmedül Bedevî, 604 - Evsafı Camii Sultan Kayıtbay, 605 - Evsafı âsitaneî Seyyid Ahmedül Bedevî, 006 - Evsafı hırka ve destarı şerif, 509 - Evsafı ziyareti eşşeyh Abdül Âli, 509 - Bu Sultan Bedevî hazretlerinin tarıkında olub Tanta şehrinin endurun birununda medfun olan evliyaları beyan ider, 510 - Hikmeti acibe, 511 - Menakıbı Bedevî, 512 - Evsafı Mevlûdu Seyyid Ahmedül Bedevî bisahrayı Tanta, 514 - Evsafı bazbazanı ayyaranı ferzendegânı zindegâî ârifan pehlivanı ruyi cihan, 618 - Kârı acibeî beyan ider, 619 - Garibe, 620 - Diğەر acibe, 620 - İbretnümayı diğەر, 621 - Evsafı kasabai Mahalletül Merhum, 629 - Sengi garayib, 629 - Ziyaretgâhı Mahalletül Merhum, 629 - Evsafı Kasabai Âbiyar, 630 - Ziyaretleri beyan ider, 632 - Evsafı beledi kadîm ve şehri azîmi Nehariyye, 932 - İbretnümayı azîm, 635 - Evsafı ziyaretgâhı kibarı evliyaaulahı şehri Nehariyye, 636 - Menakıbı eşşeyh Mehmed bin Zeyn, 636 - Beledi Kabile, 638 - Beledi Farasdak, 639 - Evsafı kasabai Mahallei Sa, 639 - Evsafı Mahallei Ebu Ali, 640 - Beledi Mecnun, 640 - Evsafı kasabai İbrahimi Dessukî, 640 - Evsafı ziyaretgâhı berukî hazreti kutbûlaktab İbra-

himi Dessukî, 641 - Beledi Merkas, 646 - Beledi Rahmaniyye, 647 - Beledi Davudiyye, 648 - Beledi Senhur, 648 - Eysafî şehri kadîm ve tahtı azîmi Demenhur, 648 - Bu şehri Demenhurun enderun birununda âsude olan kibarı evliyalrı beyan ider, 654 - Menakıbı evlâdı zevilihtiramından eş-şeyh Seyyid Şemsüddini Demenhurî, 654 - Hikmeti acibe, 659 - Evsafî şehri kadîmi Huşu İsa, 650 - Menakıbı mecazibun 661 - Der beyanı Medinetül Ukab, 661 - Beledi Cebeli Kasım Bey, 662 - Beledi Bastıra, 662 - Beledi Zerkun, 662 - Beledi zaviyetül Gazal, 662 - Beledi Nasıriyye, 662 - Beledi Sintavih, 663 - Beledi Bersik, 664 - Beledi Nahl, 664 - Beledi Ebu Hızır, 664 - Beledül Kuravi, 664 - Beledül Kafile, 664 - Beledi Desuş, 664 - Beledi Burke, 664 - Beledi (كرووب), 664 - Evsafî metai sun'u Huda Buyhayrei Buyhib, 665 - Hassai sani, 665 - Hassai salis, 666 - Hassai raibi, 666 - Hassai hâmiş, 666 - Hassai sâdis Hikmeti Hallâkı âlem, 666 - Hassai sâbi, 667 - Beledi Sukun, 667 - Beledi Bürke, 667 - Beledi Ceyrun, 667 - Beledi Muallefi, 667 - Beledi Akirişül Bestelkonül beyza, 667 - Beledi Cinan, 668 - Evsafî bilâdı köhne ve darı kehene hasnı hasn ve seddi İskenderi metîn kal'ai İskenderiyyei gevhernigîn, 668 - Der beyanı fethi Kal'ai İskenderiyye, 672 - Der beyanı hazayini merkabı İskenderiyye, 673 - Evsafî eşkâli cirmi kal'ai İskenderi Kübra, 679 - kal'ai İskenderiyyenin dairen madar cirmin beyan ider, 680 - İlâhazel'an Kal'a derununda bakıyyetülmar olan âsârı binaları beyan ider, 684 - Kal'a içinde mamur Kalan imaretleri beyan ider, 684 - Evsafî camiül Garb, 686 - Acibei diğeri, 687 - Evsafî Galyon Limanı, 691 - Evsafî Kal'ai Garbî, 691 - Evsafî Kal'ai Şarkî, 692 - Evsafî Kadirga limanı, 693 - Evsafî kal'ai Kadirga limanı, 693 - Bilâdı kadîmi şehri İskenderiyyede âsude olan kibarı kümmelîn evliyaullahları ve selâtini selefleri ve sair suleyhayi ümmetden âyân kibarın merakıdı pürenvarların beyan ider, 695 - Evsafî kal'ai Ebu-kir, 700 - Ve minelacayib, 704 - Hanı Ma'diyei Leştum, 705 - Evsafî kasabai Etku, 706 - Bu şehirde medfun olan kibarı evliyalrı beyan ider, 707 - Evsafî şehri müzeyyen benderi Reşid, 707 - Bu şehrin enderun birununda âsude olan kibarı evliyaullahları ayan ve beyan ider, 712 - Evsafî Kal'ai Reşid, 713 - Kal'ai harabı Sarı Ahmed paşa, 714 - Evsafî boğazı Reşid yani seddi girdabı mercelbahreyn 714

ELFASLÜS SADİS VE SİTTİN

Şehri Reşidden Ümmü Dünya Mısra giderken Nili Mubarekin iki canibinde seyir temaşa etdiğimiz kura ve kasabatları ve mamur âbâdan şehirleri beyan ider, 716 - Karyei İzbitül Mağdi, 716 - Beledi Haddiye, 716 - Kasabai Mahalletül Emir, 717 - Kasabai şirini Bismbal, 717 - Mahallei Diyyi Kasabası, 717 - Kasabai İdfine, 717 - Evsafî Kasabai Mahallei

Mutubis, 717 - Mahallei Cemşire, 718 - Mahallei Fezade, 718 - Evsafı Mahallei Deyrut, 718 - Evsafı Mahallei Sindiyum, 718 - Mahallei Mamuru Âtıf, 719 - Evsafı Kasabai Fuhe, 719 - Mahallei Şeref, 719 - Mahallei Şurum Bey, 719 - Mahallei Salimiyye, 720 - Mahallei Mâlik, 720 - Mahallei Şumuhzat, 720 - Mahallei Rahmaniyye, 720 - Mahallei İbrahimi Dessukî, Mahallei Ebu Ali, 720 - Beledi Merkez, 721 - Mahallei Diyei Kebir, 721 - Mahallei Şubrahis, 721 - Mahallei Şibri Riş, 721 - Mahallei Miti Cenah, 721 - Mahallei Mecalicse, 721 - Mahallei Sah, 722 - Mahallei Kefri Cedit, 722 - Mahallei Nakle, 722 - Mahallei Farazdak, 722 - Mahallei İşlimiyye, 722 - Mahallei Tahiriyye, 722 - Mahallei Kefri Ziyad, 723 - Mahallei Şabuj, 723 - Mahallei Selimun, 723 - Mahallei Kefri Nahe, 723 - Mahallei Kefri Cedit, 723 - Mahallei Ebu Ahmed, 723 - Mahallei Buhayre, 723 - Mahallei Zaire, 724 - Mahallei Tunub, 724 - Mahallei Emruz, 724 - Mahallei Tayerne, 724 - Mahallei Alkamei Ebülcavi, 724 - Mahallei Temaliyye, 724 - Mahallei Cezi, 724 - Evsafı Mahallei Tarrane, 725 - Sun'u Huda natrun maadinin beyan ider, 725 - Mahallei Zaviye, 725 - Mahallei Ebu Nişane, 726 - Mahallei İşmun Çureys, 726 - Kefri Çerkes, 726 - Mahallei Kuta, 726 - Mahallei Ümmü Dînar, 727 - Mahallei Şiravî ve Mahallei Deravî, 727 - Beledi Barudhane, 728 - Mahallei şirini Şubre, 728 - Mahallei Vetrak, 728 - Evsafı şehri müzeyyenî İn Baba, 728 - Şehri Bulak, 729

ELFASLÜS SABİ VE SİTTİN

Mısırdan Burlos ve Dimyat ve Tine kal'alarının kulları yoklamasına gitdiğimiz yollarda olan kura ve kasabatları ve şehirleri ayan ve beyan ider, 730 - Beledi İzbe, 730 - İzbetül Hac, 730 - Evsafı kal'ai kadîmi Burlos, 731 - Menakıbu kutbu âfâk künmelini alelhtlak eşşeyh İsa ibni Becm ibni İbrahimi Dessukîdir, 732 - Evsafı Kasabai Beltîm, 733 - Ziyareti Kasabai Beltîm, 733 - Sergüzeşt, 734 - Kasabai Sinamiyye, 736 - Evsafı şehri azîm benderi Dimyatı kadîm, 736 - Evsafı kal'ai atıkı Dimyat seddi Nili ribat, 744 - Evsafı Kal'ai Garbiyye mukabelei Kal'ai Şarkıyye, 745 - Ziyaret eylediğimiz sükkânı Kurafei Dimyatda âsude olan kibarı evliyaullahları beyan ider, 746 - Evsafı Kal'ai Tine, 749 -

ELFASLÜS SAMİN VE SİTTİN

Banderi Dimyatdan Mısır varınca Nili Mubarekin iki canibinde mamur âbâdan belide ve kasabatları ve şehri kebirleri seyrü temaşa ettiğimizi ayan ve beyan ider, 750 - Evsafı menzili şehri kadimi Fars Fereskür 750 - Kefri, Süleyman Ağa, 751 - Beledi Şerebaz, 751 - Beledi Miti Ebu Galib, 751 - Beledi Re'sül Halic, 751 - Miti Ebu Abdullah, 752 - Beledi Tahiriyye, 752 - Beledi Buşat, 752 - Beledi Dinci, 752 - Evsafı Mahal-

lei Musat, 752 - Evsafı mahallei Şirbîn şehri şirin, 752 - Kefri Şirbîn, 752 - Beledi Bedevî, 753 - Beledi Betra, 753 - Evsafı Mahallei Bermbal, 753 - Beledi Diyasıt, 753 - Beldetül Hiyariyye, 753 - Beldei şir'ni Kaş, 753 - Evsafı vilâyeti Dahkeli mamure şehri müzeyyenî şirin Mansure, 753 - Ziyaret eylediğimiz evliya'yı kibarları beyan ider, 757 - Menzele menziline revane olduğumuz menzilleri beyan ider, 758 - Evsafı şehri kadîmi Menzele, 758 - Ziyaretgâhı Menzele, 759 - Beledi Talha, 760 - Beledi Şeyh Ramazan, 760 - Miti Hamis, 760 - Mitül Garaka, 760 - Miti Viş, 760 - Miti Assas, 761 - Miti Npvesi, 761 - Miti Sü'baniyye, 761 - Mitül Meniye, 761 - Evsafı şehri Lût kasabai mamuru Semmenut, 761 - Ziyaretlerin beyan ider, 761 - Beledi Ebu Ali, 762 - Beledi Kaytas Ağa, 762 - Evsafı tahtı sanii vilâyeti Garbiyye Şehri azîm ve benderi kadîm Mahalletül Kebir, 762 - Evsafı ziyaretgâhı Mahallei Kübral 768 - Kasabai Semennut, 768 - Miti Ebül Haris, 769 - Miti Ebu Sıyr, 769 - Miti Burkar, 769 - Beledi Beneye, 769 - Beledül Manzara, 769 - Beledi Miti Bedr, 769 - Miti Dimsiz, 769 - Beledi Serenci, 769 - Beledi Dehnur, 770 - Şehri azîmi Miti Gamr, 770 - Kasahai şirini Zîrte, 770 - Beledi Ma'sara, 770 - Beledül Garib, 770 - Beledi Şehric, 770 - Beledi Misid, 770 - Beledi Sayd, 770 - Mitül İz, 770 - Mtül Harun, 770 - Beledüs Sıffin, 770 - Beledi Tegheni, 770 - Beledi Sindî, 771 - Beledi Miti Berrî, 771 - Beledi Eşbun, 771 - Kefri Müveş, 771 - Beledi Millev, 771 - Beledi Behni, 771 - Beledi Batay, 771 - Beledi Remli, 771 - Kefri Ebüt Tavafeti, 771 - Miti Aattar, 771 - Beledi Seydi Hızır, 772 - Beledi Atf, 772 - Beledi Tuhla, 772 - Beledi Cuh, 772 - Beledi Miti Afif, 772 - Beledi Tant, 772 - Beledi Berşumus, 772 - Beledi Berşum, 772 - Beledi Ebu Şa'ra - Evsafı şehri kadîm Kasabai Kalobiyye 772 - Beledi Şubra, 773 - Beledi Servi, 773

ELFASLÛT TASÎ VE SİTTÎN

Şehri Mısırdan İbrahim paşa emirleri ve nameleri ile bin seksen iki evailinde vilâyeti Saidi Âli hâkimi Özbek Beye ve vilâyeti Elvahat kâşifine ve vilâyeti Berberistan meliki meliki Dunkılaba ve Foncistan meliki Kakan melike gitdiğimiz vilâyetlerin kura ve kasabatların ayan ve beyan ider, 775 - Beledi Besatîn, 776 - İskelei Ma'diye, 775 - Menzili kasabai Muhat, 776 - Menzili Kahvehane, 777 - Menzili Beledi Deli Hüseyin paşa, 777 - Beledi Zaviye ve Beledi Komadeyr, 777 - Beledi Meymune, 778 - Evsafı şehri azîm ve âbâbânî kaîdm Beni Seyf, 778 - Bu haki amberpakde medfun veliyyüllahları ziyaret etdiklerimiz beyan ider, 779 - Evsafı Kasabai Feşne, 780 - Evsafı ziyaretgâhı Feşne, 780 - Beledi Safed Ebu Circö, 781 - Beledi Kilis, 781 - Der vasfı eşkâli dirahti acibül acaib, 782 - Beledi Semennutu Said, 782 - Evsafı şehri mamuru Minye, 783 - Evsafı

şehri köhne ve darü diyarı kehene kasabai İsmuneyn, 786 - Evsafı Kasabai beddavî yani şehri Mellâuy, 786 - Evsafı kasabai Darudu şerif, 787 - Evsafı Kasabai kebiri Sanbu, 788 - Evsafı binayı Lût yani şehri azîmi Manfelût, 788 - Ziyaretgâhların beyan ider, 791 - Evsafı Kal'ai Lût şehri kadîmi İsyut, 791 - Bu şehrin ziyaretlerin beyan ider, 793 - Beledi Şutub, 794 - Evsafı Cebelût Tayr Cebeli Taylîman dahi derler Ve acib ve garayibü vacibüsseyr, 794 - Evsafı kasabai Ebu Sîh, 797 - Hikmeti Huda, 797 - Beledi Şeyh ibni Âbid, 798 - Evsafı kasabai Tima, 799 - Evsafı kasabai Tahta, 799 - Haki pakinde âsude olan kibarı evliyaları bildirir, 799 - Evsafı hükûmeti beledi Cezire, 800 - Evsafı kasabai Sohac, 800 - Ziyaret etdiğimiz sultanı âlişanları beyan ider, 801 - Evsafı kasabai şirini Menşie, 801 - Evsafı şehri azîm ve tahtı Saidi kadîm eyaleti dehlizi Habeş ve binayı Toteş benderâbâd şehri mamuru Circe, 802 - Bu haki tıynetpakde hakâlûde olan kibarı evliyaları beyan ider, 811 - Circeden Esne ve Asvan Şellâlât ve İbrim ve Say ve Berberistan ve Foncistan vilâyeti padişahına gittiğimiz menzilleri ve kura ve kasabatları ve çektiğimiz mihnet meşekkat şiddeti har olan rahî dirazları ayan ve beyan ider, 812 - Beldei Halid, 813 - Beledi Hamadî, 813 - Beledi Mezadi, 813 - Evsafı menzili Kasabai Belâbis, 813 - Evsafı kasabai Fohei Âli, 814 - Evsafı şehri mamur bina benderi şirini Kına, 815 - Bu şehrin endurun birununda olan merakîdi velileri beyan ider, 817 - Evsafı Kal'ai benderi Kusa, 819 - Beledi Enbut, 820 - Evsafı şehri kadîmi Kus, 820 - Ziyaretlerin beyan ider, 821 - Evsafı vilâyeti Şemuneyn şehri kadîmi Kasureyn, 822 - Beledi Tut, 823 - Beledi Şefans, 824 - Beledi Deyri Ümmü Ali, 824 - Menzili kabaili Hüceyze, 824 - Menzili aşayiri Redesi, 824 - Menzili Urbanı Şiheyke, 825 - Evsafı kal'ai Silsile, 825 - Ziyareti eşşeyh Gûm Seyyah, 826 - Evsafı kal'ai Kolombo, 826 - Şehri Sınbas, 827 - Evsafı kal'ai bîdad binayı Âd'ibni Şeddad vilâyeti Sudan şehri Asvan, 828 - Vilâyeti Alevî, 830 - Vilâyeti azîmi Nube Şehri tövbe, 831 - Hikmeti Huda Acibe, 832 - Ve minelacayib, 833 - Ve minel ibreti garibe, 834 - Evsafı Şelâlât Boğazı, 835 - Evsafı Kal'ai Ebvab, 836 - Kabaili Kenuzeyn, 836 - Kabilei Mihriyye, 837 - Kabaili âsi Kelâfiş, 837 - Aşayiri Abuhur, 838 - Kabilei Senyal, 838 - Beledi Kûştamine, 838 - Beldei Kürt, 839 - İbret nûmayi Sebu, 839 - Vadîi Arab, 840 - Evsafı şehri azîm ve binayı kadîm tahtı Ezrak, 840 - Evsafı kal'ai kadîmi şehri İbrim, 841

ELFASLÛL HADÎ VE SEB'İN

Vilâyeti İbrimden mütevekkilen alâllah deyüb bin seksen mahî vilâyeti Foncistana müteveccih olduğumuz menazilleri ve kal'a ve bilâdları ve belide ve kasabatları ferden ferden beyan ider, 844 - Menzili vadîi

Halfa, 844 - Evsafı memaliki ahirülhududu Âli Osman Kal'ai Sayı bîeman, 845 - Evsafı tetümmei Sa, 848 - Sitayışı bağı İremi Rehveni Hindi, 848 - Hikmeti garibe, 847 - Diğer sun'u Huda, 849 - Evsafı vilâyeti Foncistan kal'ai Mağrakı zagistan, 849 - Evsafı Kal'ai Tinnare, 850 - Evsafı Kal'ai Sese, 851 - Der vasfı mencenikı Nemrudu lâîn, 851 - Evsafı kal'ai Narnarinte, 852 - Evsafı Ma'diyei Hafiri sagire, 852 - Der beyanı kal'ai Hafir ve tahtı kebir, 852 - Der vasfı ziyareti Hafir, 853 - Tarifi Kal'ai Kandi, 854 - Tarifi Kal'ai Narvi, 854 - Hasnı metîni Kal'ai Sindi, 854 - Menzili sahrayı Danıka, 855 - Der medhi Kal'ai Verdan, 856 - Sahrayı azîmi Hankoc, 857 - Hulşu, 859 - Evsafı Kal'ai Tomtosu, 859 - Der tarifi Kal'ai Hilti Şukjavî, 859 - Evsafı Kal'ai Hafiri Foncistan, 859 - Tavsifi Kal'ai Meşev, 860 - Kal'ai Tombol, 860 - Buhayrei Feyle, 860 - Sahrayı İdrisin, 860 - Kal'ai Firdaniye, 861 - Kal'ai Dıfna, 864 - Emdahı Kal'ai Arku, 865 - Menzili Kal'ai Betni, 865 - Der medhi kal'ai İntida, 866 - Der sıfatı kal'ai İretiş, 866 - Kal'ai Cebriyye, 866 - Kal'ai Hannak, 866 - Faslı Kal'ai Handek, 867 - Kal'ai Kuli, 867 - İş'arı Kal'ai Bakar, 867 - Evsafı bilâdı Sudan şehri azîm ve tahtı kadîm kal'ai Donkolai Berberistan, 868 - Der vasfı hayvanı züraka yani zorkepa, 870 - Şehri Zegave, 871 - Evsafı Surtanusi, 872 - Vadiyül Afârit, 872 - Tarifi eşkâli İfrite caduy Minelacayib ve minelgarayib temaşadır, 872 - Tavsifi Hisarı Kenise, 874 - Der sıfatı Camii kadîm, 874 - Ziyareti eşşeyh Dülüib, 877 - Medhi hasîni Abkur, 877 - Beledi Arkı, 877 - Evsafı rıbatı Deffare, 877 - Eşkâli kal'ai Melik İdris, 878 - Kal'ai Gırri, 878 - Şehri azîmi kal'ai Halfahi, 378 - Evsafı mahmiyyei şehri azîmi İlgunu Donkola, 878 - Hikmeti Huda, 879 - Der sitayışı şehri azîmi Koteray, 880 - Şehri İdey, 880 - Kal'ai Cilletül-mik, 880 - Kal'ai Noci, 880 - Evsafı şehri azîm ve kârı kadîm kal'ai Arbacı, 881 - Kelâmı acibei o, 881 - Tavsifi kal'ai Itşan, 884 - Der beyanı vakı hali pürmelâl, 884 - Der beyanı sıfatı gergerdan, 885 - Tarifi dabbei kazık boynuz, 886 - Kal'ai Bakîs, 888 - Kal'ai Hilletür Rikâbî, 888 - Hisarı Hilletül Cündi Sev, 888 - Evsafı vilâyeti Sudan ve tahtı Foncistan Kal'ai Sennare, 889 - Der beyanı haddi Sudan, 892 - Evsafı kal'ai tahtı Sudan şehri Sünnare, 893 - Lisanı İberî, 995 - Süiri Kakan Melik Belig kelimatlarındandır, 895 - Esmâi benî Âdemi Foncistan, 899 - Esmâi nisvanı Foncistan, 896 - İlmi heyet ve ilmi üsturlâb ve rub'u dayire ile irtifân alub arzı beledin ve tulü neharın ve iklimin beyan ider, 898 - Zikri iklimi evvel, 899 - Ziyaretgâhı tahtı Foncistan şehri Sennare, 899

ELFASLÜS SANÎ VE SEB'İN

Bin seksen Ramazanülmubarek İdinin beşinci gün tahtı Foncistan olan şehri Sennareden bizzat melik ile vilâyeti Rümeyletil Himâl şehrini

seyrû temaşa iderek gördüğümüz u'cubei dehrden ibret nûmaları heyân ider, 902 - Binayi kadîm Kal'ai Apsuka, 902 - Evsafı ibret nûmayi acibe, 903 - Diğer ve minelacibe ve garibe, 905 - Ve minel mudhiketül acibe, 907 - Duayi Hindî, 909 - Beledi Ebu Temir, 910 - Evsafı şehri Baruşeş, 910 - Menzili kal'ai Boruste Şehri İberistan, 911 - Lisani İberî, 911 - şiiri hazreti Kaffah aleyhisselâm. 911 - Makale, 912 - Hikmeti Huda, 912 - Medhi Kal'ai Donkude, 913 - Evsaf ve acayibi garayibi, Cebeli Sindası Hazreti İdris, 914 - Hikmet, 917 - Vadi şülcelân, 917 - Evsafı şehri azîm ve bilâdı kadîm Rûmeyletil Himâl, 918 - Evsafı şehri Rûmeyle, 920 - Cebeli Dabbetül Arz, 920 - Eskâli Tavail Avc ibni Unuk, 921 - Cebeli Servüddünya, 922 - Eşkâli Melâikei mukarribîn, 922 - Vadii Narı Cahim, 923 - Vadii Me'va, 923 - Eskâli garibi sü'hanı acayib, 923 - Cebeli Şevam, 924 - Evsafı vilâyeti şehri Cersinka ve Nili Mubarek matlam beyan ider, 925 - Hikmeti Hudayi Rabbi İyzed, 925 - Sahrayı Hilâme, 929 - Şehri Cincife, 929 - Şehri Rumeyletil Himâl, 929 - Tahtı Foncistan şehri azîmi Sennare, 929 - Şehri Bakıys, 930 - Kal'ai Itşan, 930 - Şehri azîmi kal'ai Arpacı, 930 - Hikmeti Huda, 930

ELFASLÜS SALİS VE SEB'İN

Diyarı Sudanda Arpacı şehrinden Habeş vilâyetine gitdiğimiz menazilleri beyan ider, 931 - Evsafı Vadii Koz, 931 - Cebeli Tercaş - 933 - Vilâyeti Dumbiye, 933 - Menzili şehri Borega, 933 - Eşkâli misk kedisi, 934 - Menzili Ribde, 934 - Evsafı Kal'ai Nazdi, 935 - Menzili Vadii Abraş 936 - Menzili Cebeli Azlûn, 936 - Vilâyeti Maymunistan, 937 - Menzili Dinkılab, 937 - Cezirei Lü'lü, 937 - Menzili Etile, 939 - Menzili Kum liman, 938 - Evsafı tahtı kadim Cezirei şehri Sevakim, 938 - Evsafı şehri kadîmi Kif, 940 - Evsafı cezirei Dehlek, 941 - Minelacayib, 942 - Evsafı cezirei kal'ai Musova, 942 - Evsafı Cerrar başı, 946 - Evsafı Kal'ai Harkova, 946 - Ziyareti şem'i âlem ve çırağı hurrem eşşeyh hazreti Mazlumu âdem, 949 - Menzili Cebeli Vule, 949 - Evsafı Kal'ai Hindiye, 950 - Menzili Kullei Tuzla, 950 - Evsafı menzili şehri harabı Pehlûle, 951 - Evsafı şehri kadîmi Zeylâ, 952 - Zeylâdan gayri yollar ile Harkovaya avdetim beyan ider 955 - Ziyareti sultanı mahbub kibarı bahzub eşşeyh Hazreti Mendub, 956 - Kasabai Seherişa, 957 - Evsafı Kal'ai Vikat, 957 - Evsafı şehri Hediyye, 957 - Şehri Razdin, 958 - Sahrayı Ferran, 958 - Evsafı şehri azîm ve tahtı kadîm mahmiyyei Mukdisu, 958 - Menzili vadii Hunhaş 859 - Menzili kabilei Hinkale, 959 - Menzili sahili Bahri Süveys, 960 - Menzili Kal'ai Harkova, 960

ELFASLUR RABÎ VE SEB'İN

Bin seksen üç Rebiülevveli guresinde Habeşden Mısır'a gittiğimiz menzilleri beyan ider, 961 - Menzili mukabelei cezirei Dehlek yani mekânı mehlek, 961 - Şehri Kif, 961 - Cezirei şehri Sevakin, 961 - Kum Limanı, 962 - Vatile, 962 - Cezirei Lü'lü, 962 - Şehri Dunkılab, 962 - Vilâyeti Maymunistan, 992 - Cebeli Azlûn 962 - Menzili vadii Abraş, 962 - Elfazı lisanı Habeşi, 962 - Lisanı âteşperesti kavmi Banyan Makamı şehnaz Usuleş safiyane Besteî Evliyayı âşık, 963 - Menzili Hanende Ova, 963 - Lisanî Süryanî, 964 - Menzili kabilei Okut, 965 - Lisanı Imranî, 967 - Siiri hazreti Şemuil nebi bivezni müfteilin, 967 - Menzili limanı Şaha, 968 - Menzili limanı Cezire, 969 - Menzili Vadii Cenfita, 969 - Menzili Şehic, 967 - Menzili Vadii Canic, 967 - Saidi harim Kal'ai İbrim, 970 - Der tahkıkı seyahati men, 970 - Vilâyeti İbrimden Mısır'a gelirken temaşa ettiğimiz kura va kasabatları ve şehirleri ve ibretnüma âsârları beyan eder, 971 - Menzili Beledi Sebu', 972 - Kabaili Künuz, 972 - Kal'ai Tomanış, 972 - Beledi Rukbe, 972 - Kabaili Karh Urbanı, 973 - Beledi Hammamı Firavn, 973 - Cezirei Baçe, 973 - Der beyanı Kal'ai Etfu, 973 - Kabaili Hüceyze Urbanı, 973 - Kabaili Urbanı Caferî, 974 - Beledi Kelh, 974 - Kabilei Urbanı Baseli, 974 - Evsafı Kal'ai İsne, 974 - Ziyaretgâhı şehri İsne, 975 - Beledi İsfun, 975 - Beledi Zikat, 975 - Beledi Ermen, 975 - Beledi Kurna, 976 - Beledi Nakkade, 977 - Beledi Dendere, 977 - Evsafı Kasabai Hu, 977 - Ve minelacayibi Lâyezal, 977 - Evsafı Kasabai Farşut 978 - Evsafı Kasabai Semenhu, 979 - Evsafı Kasabai Berdis, 980 - Şehri azîmi Saidi Circe, 980 - Circeden Elvahat vilâyetine gittiğimiz menazilleri ve ibretnümaları beyan ider, 980 - Evsafı Elvahı evvel şehri kadîmi Harke, 981 - Evsafı ağrebülgarayibat Elvahı kebirülacayibat şehri Felimon, 983 - Hikmeti Huda, 985 - Ziyaretgâhı Elvah, 988 - Evsafı ziyaretgâhı kadîmi şehri Behnisa ve ziyareti Seb'a Nisa, 989 - Menzili Beledi Lâhun ve cisri Hazreti Yusufu ibretnümün. 994 - Cisri Lâhun, 994 - Beledi Havvare, 995 - Evsafı şehri kadim ve nazargâhı azîm Behiştâsâ Bağ Meram şehri Fayyum binayı tahtı Hazreti Yusuf aleyhisselâm, 996 - Zikri vefatı Hazreti Yusufu Sıddıyk melk aleyhisselâm, 997 - Tetümmei evsafı Fayyumu İrem oldur kim, 1007 - Fayyum şehrinde âsude olan velileri beyan ider, 1007 - Beledi Tiamiye, 1008 - Menzili Hanı kahve, 1008 - Evsafı vilâyeti Şarkı Atfih, 1009 - Evsafı menzili kasabai Cize, 1009 - Ziyaretgâhı Cize, 1010 - Ziyareti Nahli İsa, 1011 - Ziyaretgâhı diğer, 1012 - Der beyanı âmedeni Defterdar Ahmed paşa ve kârı âkıbeti 0,1018 - Hikmeti Huda, 1020 - Zikri ahvali asakiri Mısır, 1024 - Fatihi Mısır Şelim Han aşrından beru zamanımıza gelince valii

Mısır olan vüzerayı izamı beyan ider, 1025 - İşbu Ummü Dünya Mısırı nadiretûlasrı Selim Han feth idelden beru Mısıra hâkimüşşer olan mollaları beyan ider, 1029

ELFASLÜL HAMİS VE SEB'İN

Mahmiyyei Mısırdan Abdurrahman paşanın istikbaline Şamı Şerife gitdiğimiz menazilleri ve kura ve kasabatları ve acayibat garayibatları sergüzeşt seramcamları ayan ve beyan ider, 1031 - Menzili kal'ai Sebili Allâm, 1031 - Beledi Matariyye, 1032 - Şehri Aynüş Şems, 1032 - Menzili Hankah, 1032 - Ziyaretgâhı Hankah, 1033 - Beledi Evvelâ Deramis, 1033 - Evsafı menzili vilâyeti arzı Hâsân ve darı kehhanan şehri Belbis, 1033 - Der beyanı Saidi Süflî yani arzı Hâsânı Belbis, 1035 - Ziyaretgâhı Belbis, 1036 - Beledi Ri'ni, 1036 - Evsafı Kal'ai Karin, 1036 - Ziyareti eşşeyh Abdurrahmanı Filistinî, 1037 - Beledi Sennare, 1037 - Evsafı şehri kadîmi Salihyye, 1037 - Ziyareti Salihyye, 1039 - Menzili kal'ai Karin, 1041 - Der beyanı sergüzeşti men, 1041 - Menzili Âdiliyye, 1044 - Hikmeti Huda, 1045

Bir âdem tefe'ül murad idinse her sahifei açdıkca biemri Hayyı Kadir hasbihaline münasib bir şehir kura ve kasabatlar gele, 1051

Evliya Çelebinin kayd ettiği tarihlerin Arap harflerile yazılışları	1063
İndeks	1073

Not:

Metinde geçen ve okuma şeklinde tereddüt edilen birkaç has ismin eski imlâları, ehemmiyetli olan tarih mısralarının Arap harflerile yazılış şekilleri, ayrıca gösterilmiştir. Keza, hattatların istinsah ederken unuttukları harfler de, kelimelerde kavis içinde gösterilmiştir.

İlk altı cildi İkdâm matbaasınca 1896-1900 tarihlerinde arap harflerile basılan ve yedinci, sekizinci ciltleri 1928 de bugün lâğvedilmiş bulunan Türk Tarih Encümenince yine Arap harflerile neşredilmiş olan «Evliya Çelebi Seyahatnamesi» nin dokuzuncu ve onuncu ciltleri de bu defa Türk harflerile ve resimli olarak Kültür Bakanlığınca bastırılmıştır.

و در میان این شهرها و دره
و دره های اطراف آن
و دره های اطراف آن

الون نوروز

نهر

نهر

زاینده

نهر زاینده دریا

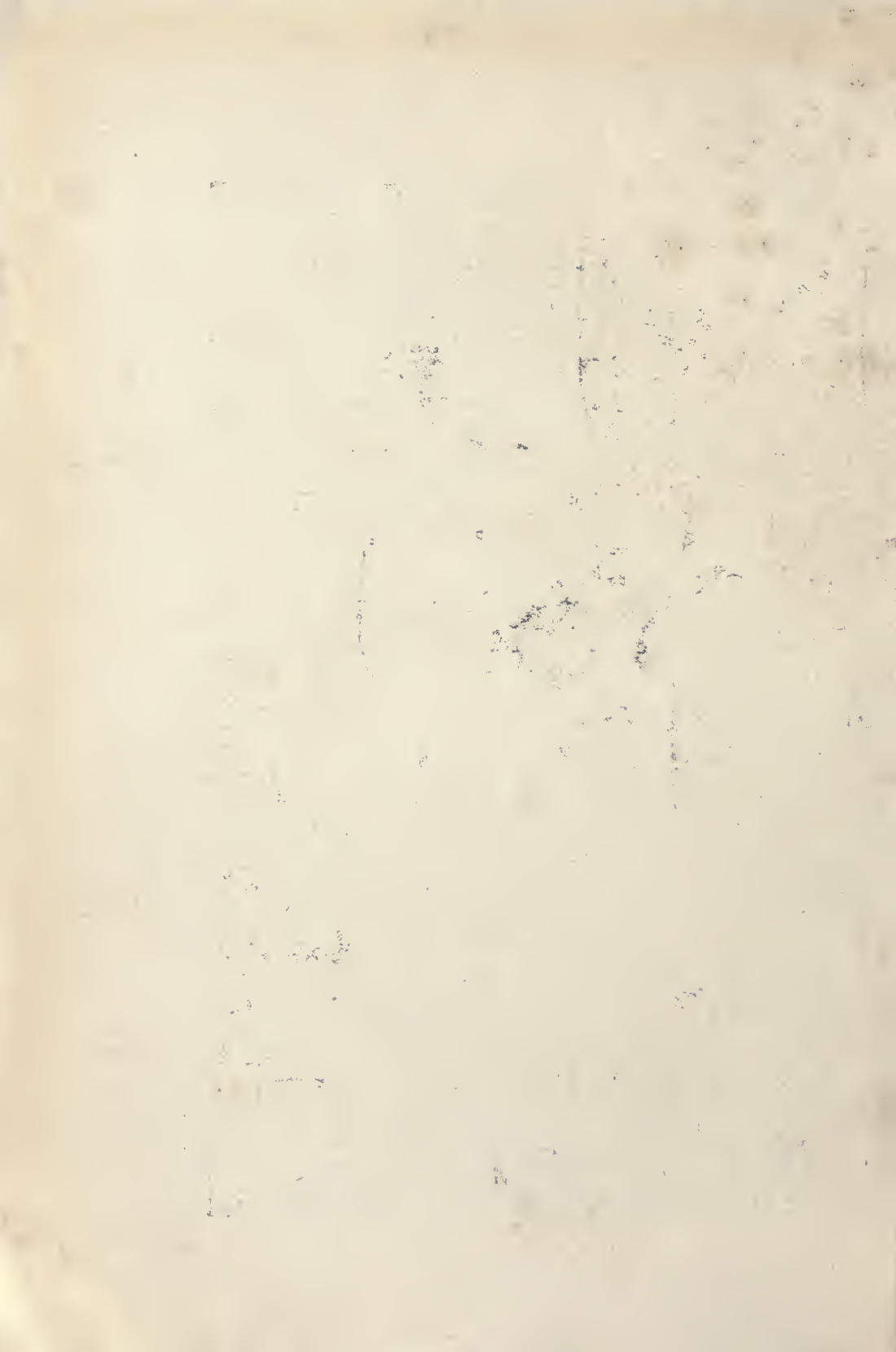
شاهین شهر

جبل قلع

زاینده

زاینده

الحمد لله وحده وكفى وسلام على عباده الذين المصطفى
واشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له
واشهد ان سيدنا ومولانا [١] محمدا عبده وحييه ورسوله

Ve ba'de hamdi bîhad ve senayi bâd ol Hallâkul baki Rabbül
ibada olsunkim cemii mevcud mevcudatı ve arz semavat ve mülevven
kâinatı ademden hitabı kün ile (Âyet) على العرش (Beyit)
(Âyet) ان الله على كل شيء قدير

Halıkı bitaab Hudayı Kerim
Halikul arz Rabbi arşı azîm

ol saniul musavviri lemyezalin hikmeti ezelîsi kendü ilmi üzre ol
imiş kim mahbub(u) Muhammedül Mustafa(i) edimi arza getirüb
beni âdem ile zemini zeyn itmegiçün yedi kudretile ebülbeşer Âdem
Safıyyullahı türabdan halk idüb kendi ruhundan ruh urub kâmil ve
mükemmel Âdem Nebi(i) halk itdi Ve civariyyete lâyük idüb Cenneti
Me'vasına koyub cemii gerrubıyanlar ile ülfet idüb Huri ve Gılmanlar
ile zevk ve safa idüb bilâ vasıta Cenabı Barinin cemalin müşahede
idüb kelimat iderdi İndi Hakda olkadar makbul olub cümle melâikei
فصجدوا للملائكة [الا ابليس ابى واستكبره (Âyet) Hazreti Âdeme secde itdiler
Hazreti Âdem ardı behiştde âhired sebebile sene huldü
berinde sakın olub Havva Ana ile ayş ve işret iderlerdi Ahir kâr
Allah muradı ezlîsi üzre Hazreti Âdeme bu Âyeti şerifile
emir ve nehy itdi (Âyet) لا تأكلوا من الثمرة فانكم تكونون من الظالمين Bu nassı katia Âdem
fermanber olub niçe sene danei kendümden Âdem kendi kendinden
tenavül itmiyüb âhir insan isyandan mürekkeb olmağile emri Rabbi
feramuş idüb Havva Ana ilkasile bir dane kendüm yiyüb Âdem
kendi kendüyi dergâhdan ruyi arzda Hindistanın Serendil (سرندیل)
cezire Havva Ana Ciddiye sürdürüb ayinlerinden hille başlarından
tac gidüb uryan ac bir kendüme muhtac olub ruyi arzda serseri
gezerlerdi Müfessirîn kavilleri üzre hubutdan sonra Âdem ve Havva

[1] (ان سيدنا ومولانا) kelimeleri Bağdad Köşkü nüshası No. 303, Yıldız No. 48 de yoktur.

[2] (كلهم اجمعون) Yıldız nüshası

sene vechi arzda feza' ve ceza' idüb seyyahat iderlerdi Ba'de(hu) kırlangıc tuyuru Âdemin sakalı telinden Havvaya hedaya götürdü Havvanın keysuyi amber buyinden bir kaç tel Âdeme getirüb birbirleriyle Arafatda mülâkat olmalarına bais tuyuru kırlangıc olmuştur Âdem ile Havva Cebeli Arafatda buluşub görüşdüğüçün Cebel Arefe dirler Lisanı Arabda arefe bilişmeğe dirler Âdem Havva birbirleriyle cem olduklarından safa idüb vasıta olan kırlangıca dua itdiler Kırlangıc dahi Ya Âdem Hizmetim mukabelesinde sizden recam oldur kim benim etim gayet leziz olduğundan cemii yılan ve çıyan bile hasımdır Evlâdlarım yiyüb tenasül bulmam Sizden recam oldurkim siz kande olursanız benim âşyanım hanelerinizde olsun Ya Âdem sen lihyenden bir kaç kıl vir Havva dahi saçından bir kaç kıl versin Çamur ile mülemma idüb hanenizde bir âşyan idüb sizin sayei himayenizde hoş gecub tenasül bulayım deyu reca idüb recası kabul olub kırlangıca Âdem ve Havva kıllar virüb kırlangıc ol muyleri tıyn ile tahmir idüb beyti Âdemde bir âşyanı sagire bina itdi İlâ hazel an tuyuru kırlangıc âdem sakın olduğu hanelerde olmasının aslı oldur Ve Âdem ile Havvanın bina itdüğü haneleri Cebeli Arafatın dibinde Matbahı Âdem didikleri beyti şerifdir kim hâlâ ziyaretgâhı kadimdir kim badettufan Âdemi sani Nuh neci nebi ol hanei tamir ve termim idüb ziyaretgâhı hacıyan gaziyandır Ve Hazreti Havva Ana Şite bu Arafatda hamile kalmıştır Hakkında nice müverrihler bazı rivayetler itmişlerdir Amma kavli sahih ibni Âdemdir Rivayeti uhra oldur kim Hazreti Âdem âlemi tecerrüdde menamında ihtilâm olub menisi zemine düşüb bir yıldan Hazreti Şit Hazreti Âdem gibi topraktan hasıl oldu dirler Bir kavilde Beli Hazreti Âdemin düşü azub menisi yire düşdükdü Hallâkı Âlem bir ot halk itdikim hâlâ ol ot Bingöl yaylasında ve Erciş ve Demavend ve Kûhu Elbüroz ve Bursada Cebeli Ruhban misilli yaylalarda âdem sıfatında hasıl olur Erkekli ve dişili bir otdur Saçı sakalı vardır Pîri cıvanı ve merdi zenanı var bir otdur kim acib sun'u Hudadır Lisanı Arabda يبروح العنم وعبد السلام dirler Bazı hukema bu otu edviye içün maacinlere korlar Gayet mukavvi ahşabdır Hazreti Âdemin zemine düşen menisinden bu kiyah hasıl olmuştur Yohsa Hazreti Şit değildir derler Ve kavli akva dahi budur kim Hazreti Sit Âdem ve Havvadan olmuştur Zira Hazreti Şit kendü ile bir rahimden müştak olan kızı almıyub Hazreti Âdem (Âyet) رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَرَحْمَةً لَّنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ deyu Cenabı Bariye reca idüb Hazreti Şit içün bir Huri istedi Derakab Cebril Emin ile Âdeme bir Huri gelüb nikâh ile Hurii Şite virdiler Ol asırda akdi nikâh merd zen لَالَا لَالَا لَالَا kelimesi idi Badehu Şit enisi munisi gamkisarı

olan Huri ile Şamı cennetmeşam hakinden Hâvran nevahilerine varub anda bir müddet meks idüb bu Huru Hurandan galat Havran dirler Balâdeki cild icre mufassal tahrir olunmuşdur Mekânı evveli Bin yaylasında mekânı Serendil [1] ikinci mekânı Cebeli Arafat üçüncü mekânı izni Rabbül İzzet ile Mekkei Mükerreme yerine gelüb vatan idindiler Badehu Cenabı Bari Âdeme üns ülfet içün Cenneti Mevada gördüğü kasırların birin zemine nazil etdirüb Mekke yerinde vaz olundu İsmine Beytül Mamur derlerdi Bir rivayetde kızıl yakutdan idi Bir kavilde beyaz incudan idi Tufanı Nuhdan evvel Cenabı Bari yine zeminden Cennete ref iderken Hacerül Esved andan kopub Tufan suyundan siyah oldu derler Bir rivayetde ussatlar yüzlerin sürmek ile siyah vin [2] oldu derler Sonra bu Beytül Mamuru tavaf etmeği Rabbül İzzet Âdeme farz eyleyüb Hazreti Cebriil Emin talim idüb Âdem Beytül Mamurda ibâdet iderdi Ve nice müddet bu hal üzre Mekke de sakın olub bikavli müverrihîn Hazreti Âdemin kırk bin oğlu olub tenasül bulub her sene evlâdı evlâtları ile Beytül Mamuru tavaf idüb edayi hac iderlerdi Amma kefaî nefisleriyçün Mekke de ziraat yeri olmamak ile hayli ıztırab çeküb badehu emri hak ile arzı Mısıra gelüb sahili Nilde tavattun idüb dördüncü vatanları haki Mısır oldu Ve ol kadar ziraat idüb hububat ganayime malik oldılar kim bir buğday danesinden nice yüz destik (başak) hasıl olub her başakdan (Âyet) سِدَّةُ مَاءٍ حَيَّةٍ hasıl olub mahsul olub ibtida Mısıra Hazreti Âdem cümle evlâtları ile bir yire arzı Mısıra dua etdüğü lisanı iberî üzre ol dua budur Zira Hazreti Âdem Cennetden hubut etdükde Cennet lisanı olan arabîyi isyan sebebile nisyan üzre olub Cebriil Emin talimile lisanı ibrence [3] kelimat idüb Mısıra etdüğü dua budur kim hakir kıbtî tevarihinden ahz idüb tercemesile bu mecmuamıza tahrir olundu

Duai Hazreti Adem Safiyyullah der hakkı Mısır belisanı kelâmullahı iberî

فلازوييا فلازوييا ساكلا شيتاندا حوڭچيڭويا Allahım ططڭم benim imanımı شوڭم شاكڭن kurtar beni kurtar beni

(Mısırî sani) طراڭ دلم شريڭوتا bana hizmet etsinler صراڭ يري زخرييا buğday ver Ekmek idem

(Mısırî salis) آهير اولوم اولور اولور خدام كدام benim

[1] Yıldız Nüşhası (Ve Hazreti Âdem ibtida Serendili mekân idindi)

[2] » » (levin)

[3] » » (iberîce)

كتاب طبقات الخنفية ve كتاب طبقات المالكي لابن ترحون ve كتاب طبقات الشافعية لابن السبكي ve طبقات الحفاظ للذهبي
 كتاب ابن العمر بآباء العمر ve كتاب البدايه والنهايه لابن كثير ve كتاب مرآت الزمان لابن الجوزي ve لابن دوقان
 كتاب سبع ve كتاب السكبردان لابن حنبل ve كتاب الطالع السعيد في تاريخ الصعيد لجمال الادفوى ve لابن حجر
 شيخ - Siyutî تاريخ شهابي چلى ve كتاب انوار الاورق لابن حجه ve التبريل في اوصاف نهر النيل
 hazretlerinin nam kitabın terceme etmiştir Amma lâtif
 olmuştur ve bu tahrir olunan kitabı müteberelerden maada nice
 mecmualar Ve divanları şehri Mısırdaki tettebbü ederek elzem le-
 zımımızdan olan delili kat'ileri ve ravileri ile hadisi şerifleri kilki
 evsafımız ile seyahatnamemiz müsveddâtına terkım idüb hubutu
 Âdemden ilâ yevmina Mısırın evsafın kısım üzre münkasem idüb
 tahririne cüret etdik وبه نستعين وبالله التوفيق

Elfaslül evvel

Fi evsafı Fustatı Mısır bekurbi Cebelül Mukattam

Evvelâ hubutu Âdemden sonra ihtida Mısıra kadem basub vatan
 idinen ibtida ebülbeşer Âdem Safiyyullahdır Ve oğlu Hazreti Şitdir Ve
 anın oğlu Enuş (النوش) ve oğlu Kınan (قنان)dır Ve anın oğlu Mehlâildir (مهلائيل)
 oğlu Hazreti Hud nebidir Oğlu Uhnuh (اخنوخ) ki Hürmüsdür Lisani
 iberide Uhnuhdur Ehli çift[1] lisani üzre melâikeler Uhnuh Hür-
 müse (اخنوخ هرمس) İdris didiler Beni âdeme ve melâikelere ders didi-
 ğiyçün İdris Nebi didiler Amma bu Mehlâil ilmi nücumda kehenei
 asır idi İbtida ilmi nücum bundan münteşirdir Amma Hazreti Şit
 zamanında mağaralarda sakinler idi Bu hakir diyarı Mısırdaki niçe
 bin garı yetimanlar gördüm ki içine Âli Osman askeri sığar Amma
 Hazreti Şit asrında arzı Mısıra İlun (ايلون) dirlerdi Andan Hazreti Uhnuh
 andan Hazreti İdris Mısırdaki doğmuştur Sayyahı âlem olub ilmi nü-
 cumu Me(h)lâyilden görüb Hazreti Cebril talimile ilmi kitabette ve
 derzilik ilminde kâmil ve mükemmel oldukda kırk yaşında kendüye
 Asvan şehrinde nübüvvet gelüb Sabiyye kavmine biber[2] olub sahili
 Nilde yüz kırk pare şehir inşa idüb ilmi hendesede ve fenni nücum-
 da mahir olub cemii ulûmu garibe ve acibe andan şayi oldu Ve
 hâlâ İdris nebinin Nil kenarında bina etdüğü şehirlerden âbâdan
 beldeler vardır Hattâ Mısır Fustatın mukabelesinde Cize hakinde
 Hermin (هرمين) dağları Hazreti İdrisin talimile Surid (سوريد) hakim bina
 etdirdi kim ilim ile Tufanı Nuh olacağını bilüb cemii kitabların kü-
 nuzlardan bu Hermin dağlarında hıfz etdi Ve Hazreti Âdem ve İdris

[1] Yıldız nüshası (Cennet)

[2] Yıldız nüshası (peygamber)

nebi intikalinden sonra bu Ehram dağları Sabiyye kavmine Kâbe idi Her sene gelüb ziyaret iderlerdi Şimal tarafındaki Cebeli Ehramı er kişiler ziyaret iderlerdi Cenub tarafındaki Ehramı avretler tavaf iderlerdi Amma Hazreti Âdem hayatda iken her sene cemii evlâd ensabile Kâ'bei şerif yerinde olan beyti mamure varub tavafı hac idüb kâh Mısırdaki ve kâh Şamı Şerifde [1] karib Havrana gelüb sakın olurdu Amma bikavli Tevarihi Sabiyye Hazreti İdris ilmi kitabette yedi tulâ sahibi olmagile dünyayı mafihanın cemii ahvalâtına vâkıf olub ruzmerre cemii vakayiatı tahrir idüb bu Ehram dağlarında hıfz iderdi Hikmeti Huda anların zamanı basaadetlerinde Hazreti Şit nebi dünyadan âhirete intikal idince Hazreti İdris Hazreti Şiti ibtida Ehram dağında defn etdi derler Ve Melik Mısrayim (مصرایم) ve Melik Baytar (بطر) bin Ham bin Nuh aleyhisselâm bu iki köhne Melikler dahi Ehram dağlarında medfundurlar Badehu Şit nebi evlâdından nın evlâdından [2] Melik Nekravuş (نقراوش) ül Kâhin minelkehhan kehenei asır idi Eski Mısır olan yerde bir şehri azım bina idüb ismini şehri Emsus (امسوس) kodu İberî lisanınca Emsus (امسوس) Yenişehir demekdir Kıbtîler bu şehre Fustat (فسطاط) didiler Badettufan bu şehri tamir ve termim idi [3] Mısrayim (مصرایم) didiler Hâlâ anın çün Mısır derler Lisanı yunaniyanda Makdoniyye (مقدونیة) lisanı iberîde Zarbint (زاربنت) didiler Lisanı Arabda Kahirei Muizziyye (قاهرة موميّة) didiler Zira sene 575 tarihinde Sultan Muizzüddin Mağrib Zemin padişahı idi Mısır padişahı Sultan Ahşidiyyun idi Melik Muizzüddin Melik Ahşidiyyundan izin taleb idüb Mısır içinde bir cami bina etmeğe izin alub Kayid Ezher (قايد ازهر) namında bir arab memlûkûn bin Mısır hazinesi mal ile ve elli bin neccar ve benna ve ammal ve şeyyal âdemleri Mağribden pürsilâh Mısıra gönderüb Ezher nam gulâmı sahib gâm Camii Ezhere mübaşeret idüb yedi yılda itmam bulacak mahalde yüz bin asker ile Muizzüddin Sultan Mağrib Zeminden ilgar ile Mısırı şebhun idüb Mısır içinden dahi Camii Ezher behanesile bina etmeğe gelen asker dahi huruc idüb Ahmed bin Ali bin Ahşidiyyun elinden Mısırı cebren ve kahran alub yeni Mısırı bina etdi Anınçün Mısırı [4] Kahire [5] Muizziyye derler Hâlâ Mısırın cümle halkı Ya Kahhar ve ya Kabız ismine mazhar olduklarıyçün cümle ricalullahı inkıbaz üzeredir Ve cemii büld (a) n isimleri yad

[1]	Yıldız nüshası (Şerife)
[2]	„ „ (evlâdının)
[3]	„ „ (idüb)
[4]	„ „ (Mısıra)
[5]	„ „ (Kahiri)

oldukda Mısıra Ümmü Dünya derler Amma bu Nakravuş Hazreti Âdemden sonra bu Emsus (امسوس) u Mısırı öyle mamur âbâdan eyledi kim tuli mamuru üç günlük yol idi Ve bu Nakravuş (نقراوش) yüz seksen sene Mısıra malik olub terki fani eyledikde Heremin (هرمين) cebellerinde defn etdiler Andan yerine oğlu Natraş (نتراش) melik oldu Bu dahi atası gibi üstadı kâmil sahîbi kabil idi Vilâyeti Elvahatda bazı şehirler bina etdi Bu dahi fevt olub Cebeli Ehramlarda âsude olmuştur Andan yerine karındaşı Mısram (مصرام) bin Nakravuş Mısıra melik oldu Hakimi mahir ve kehenei sahir idi Bu [1] ilm ile cümle esedleri kendüye müsahhar idüb tahtını esedlere ve cündü şeyatın [2] getirdirdi Bu dahi fevt olub Ehramlarda medfundur Bunun akrabalarından yine Mısıra Abkam (عيقام) nam melik olub adalet etdi Bunun zamanında Hazreti İdris Asvan şehrinde ref'i âsüman olub ümmetlerinden Sabiyye kavmi İdris nebinin âsümana uruc etmesi firakile cümle müteellim olub feza' ve ceza' ve nâliş idüb taat ibadattan kalmışlar idi İblisi pür telbis aleyhüllâne beni âdem suretine temessül idüb bu halka sureti hakdan görinüb Ya kavim Sizler ne giryan ve ciğer suzan olursız deyu süal etdi Kavmi İdris dahi macerayı serencamların nakl etdiler Derhal İblis ider Ey kavim Gam yimen Ben size İdrisin suretin vücuda getireyim Herkes anın suretin hanesinde pinhan idüb her gün ol sureti gördükde İdrisi görmüş gibi olub tesellî hatır bulsun deyu bunlara İdrisin suretin yapub hanelerinde hıfz idüb ol sureti gördükde hararetleri teskin olub tesellî hatır bulurlardı Kavmi Sabiyye mürur idüb evlâd evlâdları bu suretleri babalarından beru evlerinde görüb bu suretlere tapmağa başlıyub cümle Sabiyye kavmi bu takrib ile putperest olmalarının ibtidası Hazreti İdrisin kavminden kalmışdır Ve Hazreti İdris asrındaki Melik Abkam (عيقام) dahi fevt olub yerine Aryak (عرياق) [3] Harut ve Marut Babil şehrinde bir gar içre ayaklarından maslûblardır Hâlâ feza'ları istima olunur Ulu melikler idi Ceriri Taberîde evsâfları masturdur Aryak dahi fevt olub yerine oğlu Elûhim (الوخيم) melik oldu Şehri Şark Ahmim (شرق الحميم) i bu bina idüb yedi yüz deyr bina etdi Bu dahi fevt olub yerine oğlu Huseylim (خضيليم) melik olub yedi yüz yıl muammer olub ibtida şehri Asvanı nehri Nil üzre bu inşa eyleyüb ibtida mikyası yani Mısırdaki gibi Ümmülkıyası bu bina etdi Ve arzı Mısırdâ cemii tar'aları ilmi hendese üzre

[1] Yıldız nüshası (Ve)

[2] „ „ (şeyatine)

[3] „ „ (melik oldu)

cerfler (1) idüb tar'alar ihdas idüb nehri Nili haki Mısırdı sokak sokak cereyan etdirüb arzı Mısırı rey idüb mahsulât ziyade hasıl olurdu Ve cümle tar'aları ruham somaki ve mermeri ham ile mebsut idüb Nilin iki canibine sedler inşa idüb şehirler bina eyledi Ve bilâdı Nubiye Nili getirüb on iki göz bir cisri azîm inşa etdikim hâlâ eseri binaları zâhir ve bâhirdir Ve Hazreti Nuh aleyhisselâm bu Melik Huseylim (حصيليم) asrında vücuda geldi Bu asırda ruyi arzda olkadar beni âdem oldukim yer yüzünde beni âdemin izdihamından ziraat etmeğe arzı haliye kalmıyub kaht gala olduğundan cümle halk derelerde ve deryalarda mahileri sayd idüb kefafı nefsi iderlerdi Bu dahi fevt olub yerine Melik Tersan İbni Husal (ملك ترسان ابن هوسال) melik oldu Hazreti Nuha kırk yaşında nübüvvet geldikte Tersan imana geldi Bundan sonra Melik Şeryak (شریاق) andan oğlu Melik Şehluk (شهلوق) anın oğlu Melik Surid (سورید) gayet cebbar ve zalim olmağile ibtida ruyi arzda reaya üzre haracı bu ihdas etdi Ve Beni Seyf yanındaki büyük Ehramı bu Surid bina ettiğiyçün Ehramı Surid derler Ve kendü anda yatar Bir sengi harada iberi hattile tarihleri vardır Andan oğlu Efrus (افروس) melik oldu Bu dahi fevt olub babası cenbinde defn olundu Yerine ibni ammi Fergan melik oldu Tufan bunun asrında oldukim kıyameti evveldir Ve cümle ilmi sihir batıl oldu Ve cemii acibe ve garibe ve mutalsamatlar ve teratibi arabıyye [2] cümle mahv olub Cenabı Bari cemii cinalerde [3] mestur ve mahfuz olmuş maadinleri ve enhar uyunları ve türablı ciballer içre yalçın kayaları telâttumu derya ile kırk gün kırk gice derya cuşu huruşa gelüb cümle maadin ve ciballer ve nihai künuzlar zâhir olub ruyi arz gayri gûne oldu (ان الله على كل شيء قدير) Ol Tufanda Hazreti Nuh Musul Kurbinde Cebeli Cudide keştii Nuh derkenar olub yevmi aşurede halâs olduklarıyçün her kişide mekûlât meştubat kısmından ne bulundu ise bir sahrıye kazub sahr idüb aşure aşu olub cümle gemide olanlar ol aşdan tenavül idüb şükür etdiler Yevmi aşurede ol aşu pişirmek Âdemi sani Hazreti Nuh sünnetidir İtibar etmek gerek Ve Hazreti Nuh bu cebelde selâmet bulduğuna delili kat'î vardır kim Kur'anı azîmde (El'ayat) وَقِيلَ يَا أَوْسَى ابْنَى مَاءِكَ وَيَا سَمَاءَ Âyeti Habibi Hudaya nazil olmuştur Badehu Hazreti Nuh Cebeli Cudide keşti ile selâmete çıkub mubarek arz olduğundan anda sakın olub badettufan ibtida Hazreti Nuh şehri Cudei bina etdi Hâlâ Musul kurbinde Cebeli Cudi dameninde

[1] Yıldız nüshası (hırefler)

[2] „ „ (arabıyyeler)

[3] „ „ (ciballerde)

bir beldei sagiredir Andan Mısır üzre Ham oğlu Baytarı gönderüb Mısıra karib arzı Hasan (حسان) da şehri Arışi bina etdiler Andan Belbisi bina etdiler Zira Tufandan evvel dahi mamur olub on yedi peygamber medfun idiğın bilirlir idi Andan Baytar bin Ham (سبط بن حام) Mısıra gelüb Eski Mısır ki şehri Emsus (امسوس) dur Anı inşa etdiler Andan Menuf (منوف) şehrin bina etdiler Hazreti Nuh oğlu Sam Şamı bina etdi Ve Filistin ve Kudüsü bina idüb âbâdân etdiler Amma bu hakirin tettebbü etdüğü Tevarihi Hıtatı Makrizî (خطاط مقرئى) muteber tevarihdir Zira lisanı iberîde ve lisanı süryanîde ve lisanı kıbtîde ve lisanı arabîde ve lisanı Yunnîda yedi tulâ ve bazuyi tüvana sahibidir Zira kesreti seyyahatde gûya Fisago(r)su tevhidîdir Anın kavli sahihi üzre ibtida Eski Mısır bina iden hakkınd(a) öyle ayan ve beyan ve takrir ve tastir idüb der ki İbtida Âdem aleyhisselâm Eski Mısırdaki tevattun idüb hitabı Rabbül İzzetle Şama müteveccih olduklarında Şitin bir oğlu (غراب) Gırbab idi Anın oğlu Nekravuş (نقراوش) idi Bu Nakravuş cümleden necib ve reşid ve cemii ulûmda mahir olmagile Hazreti Âdem bu Nekravuşı sevüb ismini Mısrayim (مصر ايم) koyub Mısırı mamur etmeğe memur eyleyüb Hazreti Âdem Şam caniblerinde Havran sahralarına ziraate gıtdiler Bu Nakravuşdan ismi Mısrayim olan yetmiş nefer taallûkatile Kabil zulmünden valid validelerini karındaşı Tecbarin (تجبارين) [1] ile terki diyar idüb ruvi arzda kendülere münasib bir vatan bulmagıycün kat'ı menazil ve tayyi merahil iderek âhir Mısır hakinde Cebeli Gûdemas (جبل كدهماس) a gelüb âbı havasın ve dirahı müntehasın beğenüb anda ikamet etmeğe mübaşeret idüb vatan tutdılar Zira dedeleri Hazreti Âdem Mısırdaki çok durub bir eseri binadan bir şey etmedi Ol asırda çaleş ve külbe içinde sakin olurlardı Amma mezkûr Nakravuşdan Mısrayim haki Mısırdaki tenasül bularak haylı aşiret sahibi olub bazı binalar ihdas eylemeğe başladı Ve her sene dedesi Âdem Şafii Şamda ve Havran ve Bosrada ziyaret idüb hayır duasın alub Âdem Safi bu Nakravuşa Melik Mısrayim deyu ad kodu İbtida evlâdı Âdemde iberî lisanınca Melik namile yad olan bu Nakravuş Mısrayimdir Yüz on sekiz yıl padişah olub cümle aşayir kabayiline hâkim oldu Amma muammer oldukca kati cebbar oldu Ve kendüden ulu karındaşı Zerayil (زرايل) den çok ulûmu garibe ve acibeler öğrenüb yerden defineler ve künüz hazineler çıkarub cümle kavmine emir idüb dağlardan taşlar cem idüb ol cem etdüğü malile çadırı yerinde bir şehir inşa idüb adını Emsus (امسوس) koku ki hâlâ sahili Nilde Eski Mısır didikleri yerdir kim kıbtî kavmi ol şehire Fustat (فسطاط) derler Tufanı Nuha gelince azîm mamur

[1] Yıldız nüshası (تجبارين) Tecbarin

âbâdân belki mamure olmuşdu kim hâlâ yine şehri atıktır Ve eseri binalarında olan sengi kebirler meğher Hermin (هرمين) dağlarında ola Her taşı tulen ve arzan yirmişer on beşer arşın taşlardır Bazı kim-seler görüb Can kavmi binasıdır Beni âdem bu taşları kaldırmağa kadir değildir dirler Bu muarazai iden kimesnelerin haberleri yokdur Hubutu Âdemden sonra beni âdem(de) bu kadar tuvânâ ve zor bazuya malik kavim yok idi Ve her bir âdemin kaddi yüzer zirâ idi Ve hâlâ zamanımız âdemleri ikişer üç zirâdan tavil olmaz Amma ilmi cerri eskal ile Kûhu Bîsütunu [1] kaldırub bir yerden bir yere nakl etdirmeğe kadirlerdir Buna muaraza iden kimesne زحمت الرجال نفع الجبال i ve ilmi cerri eskali bilmezler Andan bu Emsus şehri içre beni âdem çok olub Melik Mısrayim cüyüşü kesire cem idüb Kabilden intikam almak için Şam üzerine azimet idüb Habil dahi azîm çeri ile Filistin şeriki [1] hâlâ Remle şehridir Anda iki asker birbirile cem olub bir savaşı pürhaş etdiler kim ibtida zeminde hunu Habil için Kabilden nice yüz bin beni âdem hunu zemine düşüb ol cenk iden Mısrayim ile Kabildir kim cenk ol sahrayı Remlede oldığıçün lisanı iberide Filistin derler Mısrayim Kabili mümhezim idüb bu kadar mali ganayim ile Mısrayim Mısra gelüb mal kuvveti ile Nili kol kol kesüb haliç ve tar'alar ile Nili sahralara tevzi idüb ziraat idüb vilâyet(i) ganimet etdiler Mukaddema neri Nil kendi hali üzre cereyan idüb bir kolu vilâyeti Nubiye Süveys deryasına bir kolu Mağrib Zeminde Beni Hilâl vilâyetinde (كبريت) körfezine mahlût olurdu Amma bu Mısrayim ilmi hendese kuvveti ile her arzın irtifain alub ana göre halicler ve su arkları kesüb Nili murad idindiği yerlere cereyan etdirdi Ve Mısır mukabelesinde Heremin dağların bu Mısrayim bina idüb merkadi insan ve medfeni künuzu firavan olmağıçün inşa eyledi Âhir bu Mısrayim 715 sene muammer olub ömür defteri dürülüb kendüye medfen olmağıçün bina etdüğü Hermini Kebire cemii mali hazayini ile defn etdiler Ta Tufanı Nuha gelince hâlâ tahrir olunduğu üzre nesli inkiraz bulmıyub Mısırı milkiyyet üzre tasarruf iderlerdi Mezkûr Nakravuşun evlâd evlâdı yetmiş nefer kimesneler Mısıra malik olub Tufanı Nuh mahallinde bâlâda tahrir olduğu üzre Melik Fergan (فرغان) padişah idi Mezkûr Nakravuş Mısrayimin evlâdlarından Kalimon (قلمون) namında bir kehene var idi Ulûmu şettaya malik idi Hattâ ilim kuvvetile Tufanı Nuh ile gazabı Huda olacağın bilüb Tufandan evvel dedesi yurdu olan Mısırı terk idüb şehri Kûfe(de) Hazreti Nuh yanına varub imanile müşerref olub cümle iyalile İrak

[1] Mükerrer yazılmış.

[2] Yıldız nüshası (şehri ki)

vilâyetinde sakin oldu Badehu Hazreti Nuhun Ham adlı bir oğlu var idi Hamın bir oğlun [1] Baytar (بطر) idi Bu Baytara Kalimon Kâhin kızın verüb Hazreti Nuh kurbıyyet hasıl etdi Vakti zamanı Tufan ki erişdi Hazreti Nuh ile gemiye cümle taallûkatile binüb Tufandan halâs oldu Kırk günden واستوت على الجودي nassı katı üzre kırkinci günde Cebeli Cudeye (جبل جود) gemi vâsıl olub selâmet bulub Hazreti Nuh ibtida Tufandan sonra Cude (جود) şehrin imar eyledi Evvel imar hâlâ kasabai Cudedir Badehu Kalimon Kâhin ve damadı Baytar ile Hazreti Nuhdan mezun olub dedesi Mısrayimin bina etdüğü şehri Emsus ki Eski Mısırdır ana gitmeğe azimet etdiler Kat'ı menazil ve tayyi merahil iderek garkı âbdan halâs olmuş payidar [2] rahlar ile tecessüsü tarik iderek derekden dereğe uğrayub Mısır kurbinde Arîş (عریش) nam mahalle gelüb anda nüzul idüb oturdılar Lisanı iberide Arîş oturacak yire derler Anda âbı gazabda gark olmuş bir dirahiti müntehanın haşebeleri zıllinde bah bahlenmek için ârâm iderken hikmeti Huda Baytar bin Hamın bir oğlu Kalimon Kâhinin kızı Jüddeje (جودجة) nam kızdı bir evlâdı vücude gelüb bunun dahi ismini Mısrayim kodılar Tufandan sonra dünyada vücuda gelen bu Mısrayim İbni Baytardır Bu Arîşde azîm sürur şadmaniler idüb ol dirahit sayesi bir mubarek yer olmak ile mezkûr seceri bazı balâs eşyalar ile tezyin etdiler Andan Belbis (بلبیس) e gelüb âbı havasın beğenüb anda dahi meks etdiler Tufandan evvel Belbis namında seherenin şehri idi Harab buldılar Andan haki Mısıra geldiler Amma Kalimon Kâhinin ecdadı Nakravuşdu Mısrayimi Evvelin bina etdüğü şehri Emsus ki Eski Mısırdır Tufanın telâtıttumu deryasından âsârı binadan bir eser bulmalıdır İllâ Nilin karşı canibinde Hazreti İdrisin talimile bina olan Ehram dağları kalmış Tufandan halâs olmagıçün içine girüb kapananların cümlesi gark olub cümle malları ile âsude yatarlar Bu Kalimon Kâhin ve Ham oğlu Baytar bir gayri vatan tedarik idelim deyu arzı Mısırı keşti güzar iderek Arzı Menuf (منوف) a gelüb gördiler kim âbı havası lâtif bir cayı safa ve canibi erbaası bir ferah feza ve tarafeyni nehri Nil içre bir cezirei ra'na Kalimon bir damadı Baytar bu vadileri görünce meks idüb anda nice müddet külbe ve haymeler ile sakin oldılar Müruru eyyam ile bunda tenasül bularak ziraat ile mali firavana malik olub hayrı berekâtı mütekâsir yurd imiş deyu bu mahalde bir belidei muhtasar bina idüb ismine Menof (منوف) didiler Lisanı ibrence [3] Safa Yeri demekdir Badettufan

[1] Yıldız nüshası (oğlu)

[2] » » (uapeyda)

[3] Yıldız nüshası (iberice)

ruyi arzda ibtida bina olunan Musul kurbinde Hazreti Nuhun zevrakı karar etdüğü karye Cudedir Saniyen bu Menofdur Bunda Baytar çok muammer olub Menofu bir şehri azım etdüğü mahallinde tahrir olunur Andan Kalimon Kâhinin tahrikile Baytar bin Ham ehil iyalini alub şehri Emsuski Eski Mısırdır Kalimonun ecdadı binası olmağıle Mısırı Atıkı mamur etdiler Kalimon Kâhin bir sene mamur [1] olub Hermine Âlâda ceddi Nakravuş Mısrayimin yanında defn etdiler Tufandan sonra fevt olan ibtida bu Kalimondur kim Mısırdı Elvah şehrin bina etdi

Faşlı Sani

Tufandan sonra Mısıra malik olanları beyan ider

Baytar bin Ham bin Nuhdur Tufandan halâs olub Kalimon Kâhin kayın atasile Hazreti Nuhdan Mısıra gitmeğe mezun oldukda Hazreti Nuh bu Baytara dua idüb ağzına sürüb inkırazı nesil bulmıy b Mısır meliki olasın Ve mammer olub saadeti dareyn bulasın deyu hayır dua idüb Baytar haki Mısıra gelüb Menofu bina idüb taht idindi Ve müverrihi âlemler bu Baytara Ebülkababıta didiler Otuz evlâdı oldu İbtida evlâdı Mısıra gelirken Ariş nam mahalde dirahıt bigayesine [2] tevellüd iden Mısrayimdir Otuz evlâdından bu âkil ve âmil olub anadan dedesi olan Kalimon Kâhin bu Mısrayime çok ulûmu acibeler talim eyleyüb feridüddehir bir fetayı tüvana oldu Ve cemii künuzları Kalimon bu Mısrayime göstermiş idi Badehu bu Mısrayimin babası Baytar sekiz yüz elli sene 168 muammer olub vefat iddikde Heremi Kebir (e) kayın atası Kalimon Kehenenin yanında defn etdiler Badehu Arişde doğan oğlu Mısrayime hilâfet verdiler Müstakil padişah olub İsne (اسن) ve Aşvan (اشوان) a [3] ve Sudan (سودان) a ve Foncistan (فونجستان) a varınca hükmü namiz [4] bir melik oldu Otuz aded karındaşlarına akalimi Mısırı tevzi idüb her biri hüküm etdüğü diyarlarda birer şehri azım bünyad idüb hâlâ ol şehirler Hazreti Nuhun duası berekâtile Baytarın evlâdları ismile yad olunur şehirlerdir Meselâ Baytarın bir oğlu Reşid (رشيد) idi Reşid şehrin bina etdi Biri Dimyat (دمياط) idi Biri İskender (اسكندر) idi Biri Tiner (تيفير) biri Seyfe (سيف) Beni Seyf (بنی سيف) şehrin yaptı Ve biri Mine (مينه) idi Ve اشمون ve اسيوط ve جوجه ve لنا ve Kos قوص ve اسنه ve Asvan سودان ve سناره Sennare ve ابره İbrim ومثلال ve انوان

[1] » » (muammer)

[2] » » (sayesinde)

[3] Yıldız nüshası (İsvan)

[4] Yıldız nüshası (nafız)

esmalî şehzadelerin her biri bir şehir inşa idüb ilâ hazel'an ol şehirler sahili Nilde muammer [1] âbâdân şehirlerdir Ve bu şehzadelerin her biri birer boy beğleri mesabesinde mutasarrıflar idi Amma ulu biraderleri Mısrayim cümle meliki azîmüşşan padişahı cihan olub ibtida Ariş nam mahalde rahmi maderden müştak olduğu diraht sayesinde varub ol dirahti dibaceler ile puşide kılub zîkıymet ahcar ile eŝcarı tezyin eyledi Ve âdeti carileri üzre ol diraht altında Hakka ibadet idüb ol diraht kurbinde bir şehri azîm bina idüb ismini Dersan (درسان) kodu İberî dilince Cennet kapısı demekdir Hâlâ Gazzeden Mısıra gelirken ŝahrahn sağ canibinde âsârı binaları ile zâhirdir Buhtunnasır Mısırı harab etdiği [2] Dersan şehrin dahi münhedim etmişdir Badehu Mısır padişahlarından Yusuf Salâhüddin Sultan Kayıt Bay bu şehri Dersanın sengi somakileri ve ruhamları ve amudu müntehaları ile Mısırdâ cami ve kaalar bina idüb Mısırı imar etmişlerdir Ve şehr(i) [3] bünyad iden Mısrayimin bir oğlu bu harabe şehir içinde bir kubbei serbülend içinde medfundur kim eflâk (e) serçekmişdir Ol şehir harab olub bu kubbei âbâdân olmasının sebebi cemîi Kıbtîlerin sils (il) esi buna müntehidir Hâlâ cümle Kıbtîler ziyaret idüb imar iderler İsmi Kıbtim ibni Mısrayim ibni Baytar ibni Ham ibni Nuh aleyhisselâmdır Amma Mısrayim yedi yüz yıl muammer olub Eski Mısırı olkadar âbâdân etdikim gûya kasrı müŝeyyed idi Ve iki yüz evlâdı olub evlâ [4] evlâdı ve otuz aded kardeŝlerinin evlâ (d) evlâdı olkadar tenasül buldılar kim iklimi Mısır âdem deryası oldu Cümlesi dedeleri Nuh Neci dininde idiler Bu Mısrayimin evlâdları birer iklime hâkim olub Mısrayim dahi yedi yüz yıldan sonra ارجمی الى ديك emrine ram olub Hermîni Kebirde babası Baytar ile Tufandan evvel merhum olan Melik Surid (سوريد) yanında defn eylediler Ol asırdâ bu Ehram dağları ziyaretgâhı has âm idi Zira cümle Melikleri anda defn iderlerdi Ta Hazreti İbrahime gelince Kâ'be misal bu Ehramları tavaf iderlerdi Bade (hu) hilâfet Mısrayimin şehri Dersanda Kıbtî kızından olan Kıbtim (نبطيم) melik oldu Babası Mısrayim bina etdüği şehri Dersanda doğduğu ağac dibinde ibadet etmeğe başlıyub şecer perestlik ibtida bu Kıbtimden kalub dedesi Nuh nebi dinin terk itdi Ve cümle karındaşları ve otuz aded ammileri dahi mabeylerine tefrika düşüb her [5] birer mezheb ihtira idüb mez(a)hibi muhtelife Mısrayim oğlu

[1] Yıldız nüşhası (mamur)

[2] Yıldız nüşhası (itdikde)

[3] Yıldız nüşhası (Ve bu şehir)

[4] Yıldız nüşhası (evlâd)

[5] Yıldız nüşhası (biri)

Kıbtımden kaldı Hayli iştihar bulub ulu padişah oldu Cümle Kıbtî bu nesildendir Ve tevarihi Kıbtî bundan kalmışdır Hazreti İdris neslinden bir kehene âlimden cemii ulûma malik olub Tevarihi Kıbtî yazmışdır kim hâlâ Kıbtî keferelerinde olan Tevarihat bir milelde yokdur Zira hubutu Âdemden sonra ilmi kitabet ve ilmi hisab ve ilmi nücum İdris nebiden münteşir olub bu Kababita kavmine ol ilimlerden müyesser olmuşdur Bir kavime benzemezlerdir Hâlâ Mısır ikliminde cümle erbabı devlet anlara muhtaclardır Zira ilmi hisabda ve fikri ferasetde ve istikametde akranları yokdur Gayet ehli ırz ve müeddeb mel'unlardır Hattâ âyânı Mısır bunlara ehil iyallerin inanub cemii meûnat levazımatların bu Kıbtî kavmi görürler Bir hesabî mümsik kavmidir kim bir danıkı masruf etse hisab idüb istikamet iderler Amma Mısır diyarından gayri diyarda yokdur Bu kavim Melik Kıbtıme peygamberlerdir derler Amma yine hâlâ milleti mesihi de dirler Amma ekli şürblerinde gayet mutaassıb kavimdirler Cemii evkatda Ya Kıbtim derler Bikavli Tevarihi Sabiyye Hazreti Hud bu Kıbtim asrında şehri Semudda vücuda geldi derler Ve Hazreti Â(de)m-den bu Kıbtıme gelince efvahi nasda lisanı iberî tekellüm olurdu Bu Kıbtim ulûmu şettaya malik olmak ile elsinei muhtelif bunun zamanında şayi oldu derler Ve ilhamı rabbanî ile Kıbtî lisanın fesahat üze tekellüm iderdi Ve bu Kıbtim dörd yüz seksen [1] padişahlık idüb âhir oldahi camı nişi nuş idüb Cebeli Herminde babası Mısır [2] cenbinde defn etdiler Andan karındaşı olan Eşmun (اشمون) melike oldu Eşmuneyn (اشمونين) iki şehirdir Bu bina etdi Lisanı iberide Eşmun hamelei arz olan öküz sıfatındaki meleğin ismidir Anıniçün bu Eşmun şehrinde öküz gayet çokdur Mısır Urbanı icre meşhurdur Bir âdem ebleh olsa Behey âdem Eşmuneyn sığırı mısın deyu darbimesel olmuşdur Amma hâlâ şehri olkadar mamur değildir Üç yüz payesile âlâ kazadır Kuraları mamurdur Bu dahi fevt olub karındaşı Etrib (اتريب) melik oldu Bu dahi göç yerağın görüb karındaşı Sayı (ساي) melik oldu Bu Foncistan (فونجستان) da saydı şikâr iderken kendüyi bir fil helâk eyledi Gayet şecî tüvânâ melik idi Hâlâ Mısırın Foncistan hududunda intiha [3] serhad olan Sayı (ساي) şehri ve kal'ası bu Sayı melikin binasıdır Andan oğlu Terars (ترارس) ibni Sayı melik oldu Hazreti Salih bu Terars asrında vücuda geldi Bu dahi fevt olub Terars oğlu Malik (مالق) melik oldu Ancak iki yüz sene muammer olub merhum oldu Bilâ veled bakaya gitmek ile karındaşı Harbeta (خربتا) ibni Kıbtîm

[1] Yıldız nüshası (sene)

[2] Yıldız nüshası (Mısrayim)

[3] Yıldız nüshası (intihai)

melik oldu Bu dahi fevt olub oğlu (كامل) melik oldu Bu dahi bilâ veled fevt olub karındaşı Melbaye (ماليه) ibni Harbeta melik oldu Bilâdı Nubede hayli şehirler bina idüb âhir bu dahi terki dünya idüb oğlu Totiş (طوطيش) melik olub azim cebbar sahibi iktidar padişah oldu

Hikâye

Hattâ Hazreti İbrahim aleyhisselâm bunun zamanı hilâfesinde Sara Ana ile Mısıra geldiklerinde bu Totiş Sara Anaya destdrazlık etdikde biemrillâh eli kurudu Bedehu Hazreti İbrahim dua idüb yine elleri hoş oldu Yine nefsi emmarei zabt idemeyüb Sara Anaya vaz'ı yed etdikde yine elleri kadid oldu Yine Hazreti İbrahim af idüb dua etdükde elleri kelevvel dürüst olub derhal dürüst lisan ile Totiş şahadet parmağın getürüb لااله الا الله ابراهيم خليل الله diyüb islâma geldikde İbrahim Halile Hacer Anayı verüb Hazreti İsmail bu Kıbtî kızı Hacer Anadan tevellüd etdi Badehu bu Totiş Hazreti İbrahime bîhisab hedayalar verdi Ve Süveys deryasından Hazreti İbrahimi Ciddiye gönderdi Badehu Hazreti İbrahime muhabbetinden nehri Nili Beni Süveyf (بنى سويف) şehri mukabelesinden dağları kesüb üç günlük yol ile Süveys deryasına Nili akıdub Nil ile Süveyse nice yüz gemi zahire gönderüb Mekkeyi ganimet iderler İki yüz yıl muammer olub yüz seksen sene melik olub âhir âhir dünyaya dahi malik olub Herminde babası Harbeta'nın yanında defn etdiler Badehu yerine kızı Haruba (خروبا) melike oldu İbtida ruyi arzda nisvandandır melike olan bu Haruba binti Totisdir Bu dahi İbrahim Halil dini üzre yetmiş sene melike olub merhume oldu Yerine ammisi kızı Zalika (زالكا) melike oldu Amma gayet sehere kopdu Bu dahi merhume olub babası Memum (مأموم) yanında medfundur Hâlâ Kababita kavmi bu Zalika avrete peygamberdir deyu itikadı batıla idüb Behnisa (بهنيسا) şehrinde kubbesine varub ziyaret iderler Sihri ile izhar etdüğü eşyaları mucize ad idüb kavmi Kababita tevarihlerine yazmışlardır Amma Cenabı Barinin yüz yirmi dört bin peygamberleri vardır İçlerinde nisvan tayifesinden bir peygambere var [1] gelmemişdir Ve bu Zalika melike çok muammere olub bunun zamanında Kıbtî kavmi olkadar çok oldikim akalimi Mısırı dutdılar Ta Tufanı Nuhdan Baytar ibni Ham bin Nuhdan bu Zalika avret melikeye gelince iki yüz kırk bir padişah gelüb cümle devletleri 2006 sene oldu Ve bu Zalika avretin asrında Beni Amalika (بنى عمالة) huruc idüb Kababita askerin mühezim idüb Mısıra malik oldılar

[1] Bu kelime fazla.

Fash Salis

Der zikri ahvali Âli Amalika

Amlak (علاق) evlâdlarındandır Melikleri Aydos (آدوس) Velidi anid idi Desti Kababıtada Mısırın mamur âbâdân olduğuna tama idüb derya misal azîm asker idüb Zalika binti Memum ile neberdi azîm idüb âhir Kıbtîler Amalika cengine takat getiremeyüb münhezim oldılar Velidi pelide yüz yıl tahakküm idüb Mısırî Ayasofya kilisesine vakf eyleyüb hâkimi zalim oldu Badehu Cenabı Bari ana bir sübû yani [1] pelidi ekl idüb halkı Mısır şuru şerrinden emin oldılar Bir cüssekâr [2] ağac pertest pelid idikim bir dişi on sekiz batman [3] olsa [4] Velidin bir dişi ol şeye mevzun olmuşdu Yani kavmi Amalika böyle cüssedar âdemler idi Andan bu Velidin oğlu Reyyan (ريان) melik oldu Bikavli Tevarihî Sabiyye Hazreti Yusufa bu Reyvana firavn idi Zira Mısırdâ küfür üzre melik olanlara Firavn derler Cemi olsa Feraine derler Bu Reyyan güncü uzlet ihtiyar idüb yerine Hazreti Yusuf melik oldu Ve yüz sene dahi muammer olub âdil ile âlem ârâ olub Mısır diyarın imar idi

Fash Rabi

Hazreti Yusuf Fayyum şehrin bina idüb Bahirei Yusufu biemrillâh tahfir eyledüğü beyanındadır

Bikavli tevarihî Şeyh Siyutî رحمه الله عليه ider Kaçankim Hazreti Yusuf âlemi fetalîğinde Mısırî azizin abdi memlûkû olub Züleyha taaş-şukıyle Hazreti Yusufa iftira idüb melik Reyyan Yusufu Cize (جيزه) nam şehirde sicne kodılar kim Canabı İzzet Hazreti Resule alâ tarikul-kısas bu Âyeti Şerifi nazil idüb ودخل مع اسجن فتیان buyurdu Hâlâ ol sicn Mısırî Atikin mukabelesinde Cize kasabası kurbinde belide(i) Busira (بوسيرا) [5] Camiindedir Ve Hazreti Musâi validesi sanduka ile firavn havfinden Nile atduğı sanduka dahi ol camidedir Yani Hazreti Yusuf ol sicinde sıdkı berekâtile halâs olub Mısıra padişah olub bu duai okudu اللهم اني غريب فجيها الى والي buyurdular Anın içün cümle kul tayifesi ve garibüddiyar Mısırdâ berhurdar behremend olub aziz olub amma

[1]	Yıldız nüshası	(arslan).
[2]	»	» (cüssedar)
[3]	»	» (gelür)
[4]	»	» (olunsa)
[5]	»	» (belide Busir)

Mısırdaki hasıl olan hor hakir zelil³ rezil² olup gözleri cimloz olur Ve Hazreti Yusufun duası berekâtile Cenabı Bari ruvi arza on berekât vermiştir Dokuzu Mısıra biri cümle dünyaya vermiştir Zira iklimi ahardır Mutalsamat acabat [1] ve maadin garayib çokdur Badehu Hazreti Yusufu kâbeli Hakdan yerliğı izzet gelince kırk yaşında nübüvvet geldi Amma sinni şerifleri otuza baliğ iken halifei ruvi zemin olup Mısır kavmi cebbarın yeri olmağıle Mısırdan hicret idüb Vadii Fayyuma vardı Taraveti havasından haz idüb elf yevmde Fayyumun şehrin bina etdi Elf yevmden galât Fayyum derler Lisanı Arabda tahfifi kelâm makbuldür Muarref billâmın ref idüb Fayyum derler Yani bin günde bina olunmuş şehir demektir Ve bizzat Hazreti Yusuf dameni şerifile halicin türabın taşırken Cenabı Bari Cebril Emine emir idüb Yetiş ya Cebril Yusufuma imdad eyle deyince Cebril Emin berkı hatif gibi nuzül idüb Bahirei Fayyuma bir kanat urub türabın âsümana perran idüb tahtessera yedek ka'ra endi Ve Said Aliden bir kanat urub bir tar'a açub Nili Fayyum bahiresine cari idüb hâlâ bir bahirei fecci amikdir kim içinde nice kerre yüz bin ecnası mahlûkat haşeratı bahir vardır Ve diyarı Mısırdaki cemii tar'aları her sene nice bin sığırlar ile tathir iderler Amma bu tar'ai Yusufu Hazreti Cebril inşa etdiğün ilâ inkırazüddeveran جق [2] olmıyub âbı Nil cereyan ider Amma سان مریل [3] bahireye dahil olunca acı olur Bu bahirenin canibi erbaası üç yüz altmış altı pare kuralardır kim herbiri iremizatül maddan nişan verir İnşallah mahalinde şehri Fayyumun evsafı dahi tahrir olunur Badehu Hazreti Yusuf Fayyumda sakin iken babası Hazreti Yakub firakı Yusufu takat getirmeyüb Ken'an Elinden ehil iyalile Mısıra gelü(r)ken melik Reyhan küşenişini cihan iken Hazreti Yakuba gelüb buluşdu Ve duai hayrın alub azîm izaz ikram idüb Fayyuma gönderdi Hazreti Yusuf dahi baba istikbaline çıkub hâlâ Milleyni Yusuf derler Fayyumun haricinde bağlar kenarında iki mildir Anda baba oğul birbirlerin bağrına başub öpüşüb görüşdükde Hazreti Yakub şad olup huznû Yusufdan nâbinâ iken mubarek nergis gözleri münevver oldukda Hazreti Yusuf doksan gulâm âzad etdi Hazreti Yakub dilşad olup Hazreti Yusufu dua idüb on altı sene Mısırdaki sakin oldu Ve intikal idinci yedek gözleri görürdü Âhir yine dünyadan göz yumub vasiyyeti ile Hazreti Yusuf babasının na'sın tabut ile Kudüsü Şerifde Cebeli Cebrun (جبرون) da Halilürrahman yanında defn etdiler Badehu

[1] » » (acayib)

[2] » » (cerf)

[3] » » (nehri Nil)

Zikri vefatı Hazreti Yusuf aleyhisselâm

Hazreti Yusuf vefat etdikde Reyryan mürd olub oğlu Darem (دارم) Asvan (اصوان) memleketinde melik idi Hazreti Yusufun intikalini istima idüb müstakil melik olub Hazreti Yusufun vasiyyeti üzre bir tuc sanduka ile Hazreti Yusufu Nile bıraktılar Ta Hazreti Süleyman asrınadek Nilde durdu Hazreti Süleyman ins cin ile sahili Nile gelüb meks etdükde bir zeni pirezen fertude hıredzen Süleymana gelüb ider Ya Süleyman Bu mahalde bir tuc sanduka ile Hazreti Yusufun cese-din ilka eylediler Fırsatdır kim çıkarasın didikde derhal Hazreti Süleyman divlere emir idüb sandukai Yusufu çıkardub Kudüsü Şerif-de yine Cebeli Cebrunda pederi Yakub nebi yanında defn etdiler Bir nuru münevvere türbei pür envarda hâlâ âsudedirler Ziyaretgâhı ünasdır

Faşlı Hâmis

Âli Reyryanıyan zikrin ayan beyan ider

Hazreti Yusuf intikalinden sonra bu Reyryan (ریان) meliki cebbar olub put perest olub Nilde gark oldu Andan Kâşim ibni Ma'dan (کاشم ابن معدان) melik oldu Bu dahi mürd olub yerine firavn İbni Harim (ابن - حريم بن - كنزوب ابن زيد موسى) geldi Hazreti Musâdan yirmi sene mukaddem melik Menufu (منوف) taht idindi Ve dört yüz yıl muammer olub ekser evkatı Hazreti Musâ ile cenkde mürur etdi Âhir Hazreti Musâ ile cenk iderken Bahri Kulzümde Kolundur (قلوندر) boğazı nam mahalde cümle askerile gark olduğu delili kat'iler ile cemii tefasirlerde masturdur Andan yerine Delûke binti Zibake (دلوكه بنت زيباكة) nam avret melike olup şehri Menufu olka-dar mamur etdikim cümle imadların hadid ile inşa idüb cümle bina-lar(ı) resas ile puşide idüb cümle sutuhların dahi nuhas ile mestur etdi Ve cümle ebvabların sarı piring ile tezyin idüb yedi yüz ham-mam inşa idüb şehri Menuf gibi arzı Mısırdaki böyle şehir yok idi Lisani Kıbtide Menuf bir arusun ismidir Yani arusu dünya gibi muzeyyen bir şehir idi Badehu sene tarihinde Delûke (دلوكه) nam me-like sihirle cihan ârâ oldu Amma selâtineî asıl idi Yirmi sene hâki-me olub yüz altmış yaşında mürd oldu Andan Dergûn (دركون) melik oldu Bu dahi mürd olub oğlu Tudes (تودس) melik oldu Andan Likas (لقاس) melik oldu Andan Merina (مرينا) melik oldu Andan oğlu Esmaris (اسمارس) melik olub katl etdiler İbtida katl olunan melik budur Zira zalim ve cebbar gaddar hâkim idi Andan (بطولس بن - بكاكل) melik

olub kırk sene hâkim oldu Andan oğlu Balus (بالوس) melik oldu Andan Miyakil (مياكيل) melik oldu kim Lus (لوس) un [1] karındaşıdır Yüz yirmi sene muhkem [2] idüb Arzı Mukaddesi ve beyti Mukaddesi bu harab etdi Âhir kendüyi bindüğü atı depüb helâk eyledi Oğlu (مرثوس) melik oldu Andan (مروده) melik oldu gayet âdil ve re(a) ya perver olub Mısır ve arzı Kudüsü mamur idüb altmış sene v [3] oldu Andan Likas (لिकास) melik olub cenkde helâk oldu Andan Kobış (قوبش) melik olub berre ve bahre seferler idüb elli vilâyet garet ve zamanında Kürdistan dan Buhtunnasır hunu Yahya nebi talebi için huruc idüb Haleb ve Şamı ve (بليسى) ve Taberistanı ve Nablus Remle ve Safed ve Gazze ve Mısır ve İskenderiyye velhasıl bin yedi yüz pare İsrail şehri harab yebab halkın esir kebab idüb hunu Yahya kavmi katl eyleyüb Mısır kâmil kırk sene harab kaldı Ermiya (ارميا) ve İlya (اليا) ve Daniyal (دانيال) peygamberleri dahi Safet (صفت) şehrinde bulub esir idüb şehir hapisde iken vahi geldiğin Buhtunnasır müşahede idüb hapisden ıtlak idüb [4] اولاد روح عد peygamberin recasile idüb ahali Mısırı Mısıra sürüb Kudüsü Şerifi tamir ve termim etmeğe izin verdi Bu asırda Rum kavmi Buhtunnasır kuvveti ile İsrail üzere galib olub milleti mesihiyye cemii mülûke tasal [5] eyleyüb hat-tâ İran Zeminde dahi nakus erganun âyînleri etdiler Resaletpenah asrında (Âyet) الم غلبت الروم Âyeti Rum hakkında nazil olmuştur Bu mahalde dahi Âli Amalika ve Âli Reyanyan tamam olub

Faşlı Sadis

Mısıra dahil olan enbiyai izamı beyan ider

Evvelâ Hazreti Âdem anınla Hazreti Şit oğlu Hazreti Kınan (a) (قینان) suhuf nazil olmuştur Ve Hazreti Mehlail (مهلائى) âlemi [6] nücümde mucizesi var idi Ve Hazreti Uhnuh (الخنوح) Suhuf nazil olmuştur Ve Hazreti İdris Lâkabı Hürmüs (هرمس) dür Lisanı iberide şeyh demekdir Mısırdaki tevellüd idüb cezirei Mısırı serapa seyyahat idüb hâlâ cümle karalar diyarında makbul isim İdris ve Hamd ve Hamud Huno ve Cercis ve Kefil dir Hazreti İdris cezirei Mısırdaki Sabiyye kavmine ba's olunmuş idi Yüz kırk pare şehir inşa eyleyüb ulûmu hendese ve fenni nücümde mahir olub mucizeleri var idi Halka çok ders ta-

- [1] Yıldız nüshası (Balusun)
- [2] „ „ (tahakküm)
- [3] „ „ (muammer)
- [4] „ „ (üç aded)
- [5] „ „ (tasallüt)
- [6] „ „ (ilmi)

lim etdüğünden İdris didiler Badehu âsümana uruc etdüğine ^{وراءه مكاناً علياً} nassı katı delil olub hâlâ Hazreti İdris cift [1] me'vâdâ hilledanları biçer dirler Terzilikde ve ilmi kitabetde üstadı kâmil idi Terzilerin ve kâtiblerin silsilesi ana müntehidir Ve Hazreti İbrahim ve Hazreti İsmail Mekke(i) temâm idüb melik Totis asrında Mısıra gelmişlerdir Ve Hazreti Yusuf ve Hazreti Yakub Yusuf(u) görmeğe on iki evlâdıyle Mısıra geldi Büyük oğlu Hazreti Yehuda idi Ve Hazreti İbni Yamen ^(ابن يامن) ve Hazreti Sayyah ibni Hazreti Yuhuda ibni Yakub ve Hazreti Miyail ^(ميائيل) ve Hazreti Ruil ^(رويل) ve Hazreti Şemun ^(شمون) ve Hazreti Meshare ^(مشاره) ve Hazreti Zahil ^(زاحيل) ve Hazreti Darem ^(دارم) ve Hazreti Lâvi ^(لاوي) ve Hazreti Azerya ^(ازريا) ve Hazreti Radim ^(رادم) ve Hazreti Hesyan ^(هسيان) bu mezkûrun cümle Hazreti Yakub evlâdlarıdır Mısıra gelüb Hazreti Yusufu kuyuya atub kurd yedi deyu iftira etdükleriychün Hazreti Yusuf ile helâllaşub on altı sene Mısırdâ gelüb Hazreti Yakub merhum olıcak cümle Safete gidüb Beytülhazen garında medfunlardır Amma Hazreti ibni Yamen Hazreti Yusuf ile bir anadan olmağile Hazreti Yusuf la Fayyumda kaldı Ve Hazreti Efrayim ibni Hazreti Yusuf Fayyumda tevellüd idüb Mısırdâ Ömer ibni Farız ^(عمر ابن فارض) kurbinde bu Efrayim ve ibni Yamen ikisi bir kubbede medfunlar [2] Haki Mısırdâ peygamberzadelerde bunlardan gayri [3] yokdur derler Ve Mısıra kadem basan Hazreti Lût ve Hazreti Musâ ve Hazreti Harun bu iki karındaş Mısır hâkinde Asvan kurbinde şehri Ermen ^(ارمن) de doğmuşlardır Badehu Hazreti Musâ(i) validesi firav(n) havfinden bir sanduka koyub Nile ilka etdi Hikmeti Huda firavnın bir saray(ı) dahi Nil kenarında idi Alessabah firavnun hatunu Asiye Ana Hazreti Musânın sandukasın açub görsekim bir lem'ai ilâhî bir masum Taaşşuk idüb hıfz idüb perveriş ider Hikmeti Huda Hazreti Musânın pederi firavnun bevvabı idi Validesi dahi hemçinan haremi hasdan idi Âhir Âsiye Ana Musâ(i) validesine verüb pes perdeden perveriş idüb Musâ ile firavn kıssası cemii kütübü kıssalarda merkurumdur Ve Hazreti Davud ve Hazreti Melik Racim ibni Hazreti Süleyman ve Hazreti Hud ve Hazreti Şuayb ve Hazreti Semud şehri Mısıra karib olmağile Semud nebi her bar Mısıra gelüb Eski Mısırdâ bir deyr vardır Kıbtîler Deyri Semud deyu ziyaret iderler Ve Hazreti Lokman ve Hazreti Hızır (nü) büvvetinde ihtilâf vardır Amma Lokman yine Sudan ^(سودان) şehrinde esmerüllevin bir üstadı hazık kimse idi Hazreti İskenderi Zülkarneyn Bunun hakkında dahi nice kıyl

[1] Yıldız nushası (Cenneti)

[2] „ „ (dır)

[3] „ „ (medfun)

kal vardır Bazıları hakkında Âyet vardır Peygamberdir demişler (Âyet Sure) قالوا يا ذوالنرين يا جوج مارجوج مفسدون في الارض Bu gûne dörd İskender gelmiştir Rum kavmi Filkos oğlu İskenderi Zülkarneyn Yunanîdir derler Amma bir tevarihde İskender ibni (مرزبه) dir İsmi (مرزيا) dır Künneti İskenderdir Ol asır otuz iki yıla bir karn derlerdi İki karn yani iki otuz iki sene yani altmış [1] yıl padişah oldığıyün Zülkarneyn didiler Bir rivayetde alnında iki et paresinden boynuzları olduğundan Zülkarneyn didiler

Hikâyei Şerefname

Bitlis Hanlarının ecdadı *Tarihi Şerefname* sahibi ider Zülkarneyn boynuzları vecaından istirahat edemezdi Âhir başına nice bin hukeymayı cem idüb yine derdine derman bulmıyub Zulematda Âbı hayatadek seyyahat etdi Âbı Hayatı bulmıyub geru İrak vilâyetine gelüb Şattülarab zülâlinden nuş idince boynuzlarının vecaı sakın olub istirahat etdükde âhir kâr menamında görür kim Ya İskender bu Âbı Hayatdan nuş iderek Musula var Şatda mahlût olan sulardan nuş ide ide git Kangı suyun nef'in müşahede idüb istirahat idersen o nehrin kenarınca gidüb ta tulûu nehir mahallinedek varub kırk gün anda mukim olub ulu sudan nuş idüb bu karnların vecaından halâs olursun deyu vakıasında böyle görünce cümle hukemasın cem idüb Musul canibine azimet idüb nice nehirler ubur idüb vilâyeti Cezire-tûlumanca [2] gelen nehri Habur (خبور) dan nuş idüb taze can bulub rahat olur Andan ol nehrin kenarınca giderek nehir iki şak olur Bir şakkı Hasnı Keyfa (حسن كيفا) dan geleni nuş idüb safa ider Anın sahilince gidüb Bitlise karib (كفندر) kal'ası dibinde nafi olan nehir iki şak olur Mudki (مودكي) dağlarından gelen nehirden nuş idince İskenderin feryad enîni evce peyveste olur Bitlis şehri içinden gelen nehirden nuş idince haz idüb atfı inanı ol canibe çevirüb Bitlis şehrine geldikde kal'a altında nehir yine iki kol olur Çarsu içinden gelenden nuş idüb safa etmez Amma kal'a altından gelen nehri nuş idince hayatı cavidan bulub ol saat boynuzun biri düşüb biri kalır Hamdi Huda diyüb ol nehir kenarınca gider Görsekim ol mahalde bu nehir bir kayadan çıkar Andan cümle askerile meks idüb kırk gün ol ayni zülâlden nuş idüb öbür karnı dahi düşüb İskenderin boynuzlarından halâs olub vecaından beri oldu Andan bu nehrin başına bir kasrı âli tekye bina idüb cemii dervişan ve ehli irfan

[1] (Dört) kelimesi atlanmış.

[2] Yıldız nüshası (Ceziretül Ömer içinden)

zevk safa iderlerdi Hâlâ yine mesiregâh bir yerdir Amma bu İskenderin Bidlis (بدليس) namında bir hazinedarı varidi Gayet mubassır ve müdebbir feta idi Ana mali firavan verüb bu nehrin menbaında bir kal'a inşa etkim azametimle bir gelüb fethe [1] âciz olur Hâlâ bin altmış beş tarihinde Melek Ahmed paşa efendimizle Bitlise var(d)ıkda evsafı mufassalan tahrir olunmuşdur Amma hakkında bir tevarihde dahi gördüm Şeddi Yecucu ve Mısırdaki İskenderiyye kal'asının bina iden İskenderi Zülkarneyndir İbni [2] Tarh ibni Yafes ibni Nuh aleyhisselâmdır Ve bir kavilde İskender ibni Darab (داراب) ibni Behmen (بهمن) [3] İsfendiyardır Hulâsai- kelâm bu İskender Mısır varub İskenderiyye kal'asının bina etdi Bu İskender sebeble Hazreti Hızır nebi İskenderin askerî tayifesinden bir pîri umurdide müsin kimse idi İskender ile Zulematda bile idi Hâlâ zindedir derler Amma bunun dahi nübüvvetinde ihtilâf vardır Lâkin Mısır geldiği Kur'anı azîm ile müsbetdir (Âyet) Sene 601 Müddeti hilâfet sene 64 Babilde merhum' olup İskenderiyyede medfundur Zira Mısırdaki Mercülbahreyn (مرج البحرين) ki Nili Mubarek Dimyat boğazında deryaya mahlût olduğu yerdir Anda Hazreti Musâ ile âlemi seyyahatde ol Mercülbahreyn nam mahalle varub Hazreti Hızır bir semek gemisin delüb gark iddükde Hazreti Musâ lec idüb mabeynlerine mufarakat düşdiğinde Cenabı Bari Muhammedül Mustafaya Bu Âyeti şerifi göndermiştir (El Âyet) قال هذا فراق بيني وبينك سانشك بتأويل مالم تستطع عليه صبراً Âyeti nazil olmuşdur Bu Âyet delil yeter kim Hazreti Musâ Mısırdaki sakini idi Mercülbahreynde Hazreti Musâ ile Hazreti Hızır refik olunca Mısır varmış olur Ve Mısır dahil olan nebinin biri dahi Hazreti Yuşa'dır Şehri Fustat ki Eski Mısırdır Anda tevellüd etdi Yuşa' Bin Nundur Zinnun değildir Bu Zinnun dahi Eski Mısırdaki doğmuşdur Amma Kababita kavminden bir hakimi hazik idi Melik Mukavkis tarafından Hazreti Resalete elçilik ile üç kıbtî cariyesi ve bir kılıc ve bir katır hedaya götürüb Hazrete bu hedayaları teslim iderken Zinnununu Mısırdaki dahi kendüyi Hazret kulluğuna teslim idüb islâm ile müşerref oldu Hazreti Resalet cariyenin birin Hazreti Eba Bekire ihsan idüb Gız Şemse (غيز شمس) didi Mehemmedi Ekber andan müştak oldu Ve birin şair Hassana ihsan idüb ismine Dürre (دره) kodu Abdurrahman ibni Hassan ol kızdandır Ve birin Hazreti Resulü Huda kendüsiyçün alub ismine Cariyei Marye didi Hazreti İbrahim ibni Resul bu Mariye kıbtiden tevellüd eyledi Badehu bu zinnun Mısır

[1] Yıldız nüshası (fethinde)

[2] Mükerrer yazılmış

[3] Yıldız nüshası (ibni İsfendiyar Dârâ)

Amr ibnül Âmir (عمر بن العاص) [1] ile Mısır fethinde hazır olup şehid oldukda sahâbei kiramdan Şeyh Ukba Cüheyniyül Âmirî عقبه جوهي العامري dahi şehid olup Zinnun ile birbirlerine karib medfunlardır Amma bu Yuşa' Bin nun peygamberdir Mısırdan Şam Tıرابلسa varub anda medfundur Ve Hazreti Daniyalî ve Hazreti Ermiyayı Buhtunnasır esir idüb Mısırî harab etmeğe geldükde bu iki peygamberi bile getirmiştir Badehu Kürdistana götürmüşdür Ve Hazreti İsa validesi Meryem Ana bile Nablus şehrinden hicret idüb Mısırdaki Matariye (مطرية) de üç yıl sakın olup belisan ağaçları hasıl etdi Ruyi arzda ol dirahht görülmemiş idi Ta ol ağaçlar Ekradiyyun devletine dek zâhir etmiş Amma hâlâ kökleri kalmıştır Ve anda Hazreti İsa bir kuyu kazmıştır Sahibi tali olan vüzerâ ve küber(a) nehri Nil çamur cereyan etdükde ol Matariyye içerler Hâlâ ziyaretgâhı milleti mesihiyyedir Andan Hazreti İsa şehri Behnisa (بهنسا) ya varub üç sene dahi anda validsile sakın oldılar Cenabı İzzet Habibine bu Âyeti şerifile Hazreti İsanın Mısıra dahil olduğunu bildirir (Âyet) واوتينا داوود الى ذات قرار Âyetin müfessirîn Hazreti İsanın Mısıra girmesi ile tefsir etmişlerdir Cemii müverrihîn ve müfessirînin kavli sahihleri üzere Mısıra bu zikrolunan peygamberler girmişlerdir Amma Mısırdaki bir peygamber medfun değildir İllâ iki peygamber zadelerin biri İbni Yamen bin Yakub bin Efrayim ibni Yusuf medfunlardır Vesselâm

Ve ehli beyti Resulden Mısıra dahil olanları beyan ider

İbtida Hazreti Şit Havva Ana ve Sare Ana zevce(i) Hazreti İbrahim ve Âsiye Ana zevce(i) firavn Bakire iken firavn şehid etdi Âhiretde Hazreti Resaletin menkûhası olsa gerekdir Ve ümmü Hazreti Musâ Yuhine (يوحنا) Ana ve ümmü Hazreti Yusuf ve ümmü Hazreti Yehuda ibni Yakub ve ümmü Hazreti İsa Meryem Ana Bu kavle cemii müverrihîn muttefakun aleyhdirlir

Ve Mısıra dahil olan hukema kudemayı beyan ider

Evvelâ ibtida Hazreti İdris kâtib ve hayyat ve hukema idi Ve Hazreti Lokman ve Fisagorsu tevhidî ve Timon (تيمن) ve Filisle (فيلسلف) ve İslavs (اسلاوس) ve Kâvs (كاوس) ve Yezdicürd (يزدجرد) ve Bokrat ve Sokrat ve Eflâtunu ilâhî ve Öklitis (افلاطون) ve Aristatalis ve ilmi rasadda Batlamo

[1] Amr ibnül Âs

[1] Herkil olacak.

(بطلموس) [1] ve İkletimos (اكتلموس) ve Filikos ve Zinnunu Mısırî Ebu Ali Sina ve Ebülharis Bunlar huk(em)ayi zevilukul kimesneler idikim hâlâ telifatları ile [2] olunur vesselâm İşbu ümmü dünya Mısırdâ hubutu Âdemden sonra ve Âdemi sani Hazreti Nuh Tufanından sonra beni Âdem edîmi arzda tenasül bularak nice bin peygamberler ve padişahlar gelüb Mısıra Mutasarrıf oldılar Amma cümleden dârât az(a)met ile padişahlık davasında olan mülûklar dört tabakadır Tabakai ulâ Âli Dadiyan (آل داديان) dır Ve tabakai saniye Âli Kiyaniyan (آل كيان) dır Ve tabakai salise Âli Eşkânîyan (آل اشكانيان) dır Tabakai rabia Âli Sasaniyan (آل ساسانيان) dır Bu zikrolunan güruhu mekruhun çoğu İran zemine ve Maverainehre ve diyarı İrak ve bilâdı Mısıra malik oldılar

Faşlı Sabî

Mucizâtı Muhammedül Mustafa berekâtile Mısırî Kahirei Hazreti Ömer hilâfetinde Amr ibnül Âs feth i(t)diği beyanındadır

Evvelâ Mısırın sebebi feth(i) oldur ki İskenderi Kübradan sonra Yunaniyan kavmi cihangir olub akalîmi seb'aya istilâ idüb âhir Mısıra dahi malik olub kıbtî meliki olan Mukavkis (مقوتس) i baobeği payes(in)e koyub Mekke ve Medine üzre huruc etmek için Beni Seyf (بنی سيف) mukabelesinden Nil cereyan iderken yolların kat' idüb Nil ile Süveyse gemiler gitmediğinden Mekke ve Medine kaht galâ oldu Bu mahalde Hazreti Resaletpenah dahi küffarı hakisara rağmen Hazreti Ömeri seksen [3] asker ile Kudüse gönderüb Hazreti Ömer binefsihi Kudüsü Şerifi feth idüb akabince Hazreti Halid ibni Vel(i)di Herkili peldi[4]anid elinden Şamı Şerifi feth idüb bu kadar malı ganayim Medinei Münevverede Hazreti Resalet(e) bulşub Hazreti Resalet Halide Seyfullahı m(esl)ûl buyurdular Ve zamanı saadetlerinde ibtida Ruma sefer iden Hazreti Haliddir Badehu Kudüs Şam keferesi isyan idüb Hazreti Ömer hilâfetinde def'aten feth oldu Küffarı Rum ve kavmi Kıbtî bu halden perişan hatır olub Aya bu arab Muhemmed ile hal niye müncer ola derken Herkil Kırıl Antakyeden kırk bin atlı ve kırk bin yaya Rum keferesin kal'ai İskenderiyye ve Mısıra

[1] Yıldız nüshası (Batlimos بطلموس)

[2] » » (amel)

[3] » » (bin)

[4] Yıldız nüshası (pelidi).

imdad gönderüb cümle küffar ve kıbtîler taze can buldılar Bu mahalde Amr ibnül Âs zamanı cehaletde idi Amma kavmi Kureyşin maldar ve mün'im vaka' vakarlı bir kimesne idi Her sene Şamda ve şehri Bosriye ve Kudüsü Şerife bulunub bir diraht sayesinde istirahat iderken bir ejderha misal bir yılan zâhir olub gayri diraht sayesinde anın üzerine hücum iderken derhal Amr ibnül Âs tirkârlık idüb dest ber kabza (i) keman idüb mara bir sehm ok nafaka i(t)di Hayyei Ören dahi can havli ile pür pütur olub cevelân iderken diraht sayesinde hayye bîdar olub gördikim Amr bir hayye ile cenk idüb katl itmiş Ol âdem Amre sual idüb Bu ne haldir Amr ider Zâhir etmek ister didi Ben görüb bir sehmi muhammedî urub katl itdim didikde bu âdem Amr ibnül Âsın eline ayağına düşüb yalvardı Amr itdi Benim maskatı re'sim Mekkedir Âli Haşimyan-danım didi Herif itdi Dünya ve âhiret karındaşım ol Sana nice eyilik ve ivaz eylediğinin ivazı ola didi Amr itdi Ben ol eyilüğü hasbetenillâh itdim Ticaret ile kefaflanır bir kişiyim Herif itdi Ey birader Ben dahi Mısır İskenderiyyesinde bir tüccarı azîmim Malı firavana malikim Mısır şehri icre nice bin kise ve milk ve emlâke malik Hace Şemmas خواجه شماسım Amma Kudüs(ü) ziyarete geldim Hâlâ bunda garibüddiyarım Benimle İskenderiyyeye gel Sonra on bin mümessek sikkei kababita altun ve giranbeha cevahir makulesi eşyalar ve gûnagûn akmişe(i) fahireler virüb seni Mekkiye (i)ki katar deve yükü malı firavan ile Mekkiye gönderem deyüb reca etdükde cümle müstemiîn taraf taraf Makul deyüb Amr dahi muhalefet etmiyüb Kudüsden kat'ı menazil ve tayyi merahil iderek on günde İskenderiyyeye dahil olub Şemmasın hanesinde mihman olub ol saat Şemmas vadesinde vefa idüb Amre on bin altun verdi Ve şehrin teferrücgâh yerine Şemmas Amri götürüb seyir temaşa iderken bihikmeti Huda çukân topu gelüb Amrin başı üzre karar ider Cümle huzzarı meclis âlemi hayretde kalub taaccüb iderler Meğer İskenderiyye halkı mabeyninde bir kavli karar varmışkim her kimin başında çukan topu berkarar olsa padişah olurmuş Cümle halk bu Amrin başı üzre top durduğuna riş huda [1] idüb Amri ihtihzaya aldılar Bu Arab melik mi olur Milke malik olsa gerek deyu tebessüm etdiler Amrin Şemmasla hanesine gelüb derhal Şammas ilmi üsturlabda yegânei asır ve feridüddehir idi Amrin taliine nazar idüb gördikim Mısır sultanlığı tahtı ve bahtı var Alessabah Amr(e) yetmiş deve mal verüb ve Amri Mısıra gönderüb Amr Mısırdaki bir ay meks idüb Mısırın cümle ahvalâtına vâkıfulesrar olub bir azîm kafil ile Mekkiye gelüb cümle

[1] Yıldız nüshası (hand)

ahali(i) Mekkeye ve dahi cemii sahâbei kirama hedayaların verüb kal'ai İskenderiyye ve ümmü dünya Mısır olkadar mümeddih [1] etdikim cümle askeri islâm Ah Mısır feth olsa deyu dua iderlerdi Bu mahalde Amr ibnül Âs huzuru Resalete varub hedayaların arz idüb Hazreti Resul hedayasın kabul etdükde el kaldırub şerefi islâm ile müşerref olub sahâbei kiram zümresine ilhak oldu Ve Hazreti Resule İskenderiyye ve Mısırın evsafın bedürüstî vasf idüb Hazret safa ve sürunundan اللهم يسر بالعمرين buyurdılar Ve günden güne Mısırın ve Kostantınıyyenin fethine sahâbei kiramı tergib iderlerdi Ve bir kaç kerre Mısır meliki Mukavkisen Hazreti Resalete hedaya ve nameler gelüb Ya Muhammed Rum keferesi destinden mağlûb ve mazlûm olduk Mısırımız elimizden aldılar deyu aciznameleri gelirdi Hazreti Resalet dahi Hicretin altıncı senesinde Hudeybiyye gazasından mansur ve muzaffer Ebi Derda (ابى دردا) ile (يلنه اوغلى حاطب) huzuru Resulullah'a gelüb yine bunları mektubu dür(er)barları ile Hazreti Resul Mısırdaki melik Mukavkise göndeüb Mısıra salimîn vâsıl olub melik Mukavkisi dine davet etdiler Rivayet muhtelif Bir kavilde namei dürrerbarı Mukavkis bağrına basub islâm ile müşerref oldu Ve Hazreti Zinnun ile üç kız ve bir katır ve bir kılıc gönderdiği bâlâda tahrir olunmuşdur (Beyit)

فقالوا يبعث نصرنا إلينا

وحق يفتح الله علينا

Amma Hazrete gayet muhabbet etdiği tahkikdir المهديت على الراوى Ba-dehu Ebi Derda ile (يلنه اوغلى حاطب) Mukavkis tarafından gelüb Hazreti Resalete Mısırın âbı havasın ve nebatat kiyahatın ve mekûlât meşrubat hububatın olkadar medh etdikim Resalet Hazret [2] safasından Mısır hakkında bir kaç hadisi şerif buyurdılar Ve mukaddema Mısır hakkındasarihan ve tenzihen ve alâtarikulkıyas nazil olan Âyeti şerifleri eshabı güzine tilâvet idüb Mısır gazasına ümmetini kıldırırlardı [3]

Faşlı Samin

Mısır hakkında sarihan ve kinayeten ve tenzihen nazil olan Ayeti şerifeleri beyan ider

ذكر المواضع التي وقع فيها ذكر مصر بلدينه صريحاً وكناية بسم الله الرحمن الرحيم ادبطوا مصرأ فان لكم مأسأتم

[2] Yıldız nüshası (medh)

[1] » » (Hazreti Resalet)

[3] » » (kandırırıldı).

(Âyet) Alâtarikuh hikâyê waohiniya ilâi موسى واخيه ان تبوا القومكما بمصر بيوتا وقال الذى اشترته (Âyet) ادخلوا مصر ان شاء الله امنين (Âyet) hikâyê(i) Yusuf aleyhisselâm (Âyet) اليسى لى ملك مصر وهذه الانهار تجري من تحتي Ve hikâyê(i) firavn (Âyet) من مصر لاهرامه اكرى مشواه وقال نسوة فى المدينة الامراة العزيز تراود فتاها عن نفسه قد شغفنا حياء (Âyet) Yusuf (Âyet) Vean hikâyê(i) Yusuf (Âyet) وجاء رجل من اقصى المدنة (Âyet) فاصبح فى المدينة خائفا يترقب (Âyet) ودخل المدينة حين تغلغل من ادائها (Âyet) وجعلنا ابن مريم وامه اية وآياتها الى ربوة ذات قرار ومعين (Âyet) An hakkı İsa ve Meryem (Âyet) رجل يسمى ابن ابرح الارض حتى (Âyet) وكذلك سكننا ليوسف فى الارض (Âyet) اجعلنى عن خزائن الارض (Âyet) (Âyet) ان ترد الا ان تكون جبائلا فى لادى (Âyet) ان فرعون على فى الارض (Âyet) يأذن لى ابى فاخرجناهم من جنات (Âyet) يريد ان يخرجكم من ارضكم (Âyet) ان الارض الله يوتئها من يشاء من عباده كمثل جنة ربوة (Âyet) ولقد برانا نوحى اسراييل مبوا صدق ورزقناه من الطيبات (Âyet) وعيون وكسوز ومقام كربة yani müfessirîn dan murad Mısırdır derler Bazıları Şamı Cen-netmeşamdır derler Amma aleliltlak Mısır demiş çokdur (Âyet) اولم يرو انا نسوق الماء الى الارض الجز (Âyet) ادخلو الارض المدسة التى كتب الله لكم (Âyet) Bazı müverrihîn bağı irem اوصات العباد التى يفتق مثاها فى البلاد (Âyet) وقدردنا فيها اقواتها İskenderiyyedir demişler Amma müverrihi âlem Hitatı Makrisî Mısı-rın cenubinde Sebili Allam olan yerde idi Cenabı Allah nihan eyledi Hattâ ol Sebili Allâm mahallesinde bazı cevahir taşlar bulunub bin guruşa beyi olunduğun hakim görmüşüz Bazı müverrihîn kavli üzere bağı irem Şam kurbindedir Hattâ Âli Emeviyyun asrında bir a'rabî devesin yitirüb ararken bir cayı behişte girüb berk barandan semerat müsmiratından ahcar eşcaratından bir tobra doldurub Şarada halifiye götürüb eşyaları arz etdükde malûmları oldikim bağı irem Şam kur-bindedir Amma Mısırdadır demiş çokdur Zira bağı iremi bina iden Şeddad ibni Âdın vatani aslîsi Mısırdadır şehri Asvandır Bağı irem Mısırdadır olması akrebdır demişler Ezin cənib Mısır hakkında (Âyet) Hakkaki Mısırın ساويكم دار الفا سقين (Âyet) وقد احسن بى اذا اخرجنى من السجن وجاء بكم من البدو (Âyet) askerî tayifesinde fasik ve zorba ve lûtî ve zânî gayet çokdur (Âyet) Ve cümle reaya ve berayası kavmi ferainedir Âbı hava-sının hükmü üzere cebbarlardır Habil Kabilden beru iki firkadırlar Biri Beni Haram بنى حرام ve biri Beni Cüzam بنى جذام Suhu mesa birbirele cenk idüb galib olan mağlûbun avreti karnın yarub karnın-daki oğlun katl ider Böyle bir cebbar anid kavimdir Ve âbı Nili nuş iden atları dahi şerranîdir Ve yine atların hakkında Cenabı Allah bu Âyeti nazil etmişdir (Âyet) Amma ودمرنا ما كان يصنع فرعون وقومه وما كانوا يعرشون (Âyet) Cenabı Barinin nazarı taallûk etdüğü şehri kadimî olmak ile cebbar ve fasik lûtî ve zânî ve zorba ve zemmam ve nemmam ve fassal muammer olmıyub belâsın bulur Ve hikmeti Huda çekirge dahi Mısırdadır muammer olmaz Biemrillâhi taalâ cemii zemanda mahsu-lâtına çekirgeden zarar isabet etmez Hattâ (tar) ihinde Abdurrahman paşa Mısır valisi iken öyle çekirge yağdı kim şemsi ateş tabı bîtab

idüb ruyi sema ebri siyah olub [1] oldu Badehu ruyi arza
 nüzul idince azameti Huda Mısırın ve cemii kura ve kasabatların
 sagir kebirleri İdi Edha idüb tenavül idüb bir günde vücudın
 münkati etdiler Ve bakıyyedüddanı tayeran idüb nehri Nile gark
 oldular Ve bir ri [2] bakıyyesi riyhi akimden helâk oldular Hattâ
 Resulü Kibriyanın zamanı saadetlerinde şehri Mekkiye ve vadii Fati-
 miye çekirge [3] Mekke Ya Resulullah şehrimize çekirge
 istilâ eyledi Hal niye müncer olur dikiklerinde Hazret el açub İlâhi
 Bu haşeratı Mısıra gönder deyu dua iderler Cümle sahâbei kiram
 Aman Ya Resulullah Mekke ve Medinede olan ümmetlerin maişetleri
 cümle Mısırdan gelir Bu çekirge Mısıra varınca kaht galâ olur derler
 Hazret buyururlar kim Siz elem çekmen Mısır Cenabı Allahın hifz
 emanındadır Ve kenanetullah Mısırdır Ve Mısırın hifz hirasetine
 necayib yani nüceba memurlardır Cümle yetmiş ricalullahdır Anda
 zalim ve fasik ve muzır mahlûk muammer olmaz buyururlar Haki-
 kat cümle çekirge Mekkeden Mısıra gelince cümlesi helâk olur İlâ
 hazel'an öyle dua olmuştur kim Mısıra hakaret nazarile bakan hor
 ve hakir olur Adalet iden selâmet bulur (Beyit)

*Adalet ideler Mısır Kadime
 Aziz ider anı Mısır naime*

Mısır hakkında nice yüz Âyeti şerife vardır Amma kuvveti hafı-
 zamız sebebile ilhamı rabbanî olub bu Âyeti şerifleri tahrir etdik
 Amma Resulü kibriya ve Muhammedül Mustafa فاستو صوبا لقيط افتحتصر مصر
 Zira Hazreti İbrahimin evlâdı Hazreti İsmail خبراً فان لهم ذمة ورحمة صلى الله عليه وسلم
 Mısırdan Kababita kızı Hacer Anadandır Hazreti Resul İbrahim İsmail
 zürriyyetindendir Ümmü Resul Mısırdan olmuş olur Bu hadis Hacer
 Ana ve Mısır hakkındadır وقال عليه السلام ستفتحنون مصر وهي ارض تسمى الزبراط فاستو صوابا لقيط
 yani esmerüllevin Cadır Kavmi خبراً فان لهم ذمة (وقال عليه السلام) استو صواباً لآدم الجعد
 Kibtîdir ان ابليس دخل العراق فقتل حاجته ثم دخل الشام فطر دوه حتى بلغ ميسان ثم دخل (وقال عليه السلام)
 مصر فياض فيها و فوخ و بسط عبقريته (وقال عليه السلام) الجوة روضة من رياض الجنة و مصر خزائن الله في ارضه
 (وقال عليه السلام) وان ولد مصر بلد معافات من الفتن يريدون يسوء الا صرعه ويريد احدهم هلاكهم الا اهلكه وما
 يقصده لبسوء كبرالله وجهه ونهرها نهر العسل ومادبة من الجنة وكفي بالمثل طعاماً وشرباً
 Ve bu Mısır hakkında nice hadisi şerifler vardır Amma hakir bu
 kadar ile iktifa etdik Ve niçe ulema ve meşayih şuara Mısır hakkın-
 da kasideler etmişlerdir Hattâ Mısır hakkında Hazretüşşeyhül Kendi
 لا يعلم بلد في اقطار الارض اتى الله عليه في القرآن بمثل هذا التناولا وصفه buyururlar kim رحمة الله عليه

[1] Yıldız nüshası (gün yüzü görünmez)

[2] » » (rivayete)

[3] » » (istilâ eyledi Ehli)

بمثل هذا الوصف ولا أشهد له بالكرم غير ما Ve İmamı Şafiî ve Ebül Leys ve Ömer ibnül Farız dahi Mısırı olkadar medh etmişlerdir kim gûya İremza-tülîmadı medh etmişlerdir Amma Hazreti Resaletpenah sahâbei güzini Mısır fethine tergiben bâlâda tahrir olunan hadisi şerifleri ile Mısırı medh iderlerdi Amma zamanı saadetlerinde canibi erbaaya gaze ve seriyye etmeden ârâm bulmıyub الامور مرفوعة باوقاتها deyüb gayri diyarlara sefer iderlerdi Biemri Huha civarı rahmete teşrif buyrulub hilâfet emirülmüminîn Hazreti Eba Bekire intikal etdi Anların devletinde dahi beynessahabe tefrika düşüb gûnagûn hadisat zuhur idüb Mısır canibine bakmağa iktidarlardı olmıyub anlar dahi ارجى الى ربك emrine imtisal idüb seriri hilâfet Hazreti Ömerül Faruka nasib olub Mısır fethine azimet eyledi

Elfaslut Tasi

Zikri fethi Mısır fi hilâfeti Hazreti Ömer ibnül Hattab an yedi Amr ibnül Âs رضى الله عنها

Cemii müverrihînin kavli sahihi bunun üstündedir kim ibtida bilâdı Mısır ümmeti Muhammed destine girdüğü Hazreti Resalet penahın intikalinden on sekiz sene sonra Hazreti Ömer hilâfetinde Herkil (خرايل) nam kiral Kudüsü Şerife istilâ idüb tekrar yine Ömer kırk bin asker ile Kudüsü Şerifi feth idüb vilâyeti Mısır üzre Amr ibnül Âsı ve Esved ibnül Mıkdadı Mısır fethine kırk bin askerle gönderüb kendüler Mekkei Mükerrekiye müteveccih oldılar Beri canibde Amr ibnül Âs dörd bin beş yüz farisül hayl Urban ve dörd bin güzide askeri Arabistan piyade pehlivan yiğitler cem idüb kat'ı menazil ve tayyi merahil iderek Mısıra karib Ariş ile Remle canibine Amr ibnül Âs gelüb meks etdükde Hazreti Ömer tarafından bir kasid gelüb bir name getirdi Mefhumu kelâm Ya Amr Namem vusulünde eğer hakime kadem basmış isen Mısır üstüne yürü İşin Allah âsân eylesin Ve illâ eğer haki Mısıra dühul etmemiş isen askeri islâm ile avdet idüb beri tarafda İrak memleketinde Umman gazası vaki oldu Elbette avdet idüb gelesin Bu name kıraat olundukda cümle iş erlerin ve ahalii vilâyet(i) cem idüb bu Ariş arzı Mısır mıdır Yohsa arzı Filistin midir deyu süal etdiler Cümle ahalii vilâyet Ya Amr Bu Ariş arzı Mısırın iki menzil dahilinde deyu şehadet idince Hazreti Ömere nameler tahrir idüb heccanlar ile Hazreti Ömer tarafından Amr ibnül Âs mütevekkilen alellah diyüb Mısır üzre müteveccih oldılar Melik Mukaykis (مقوقس) Eski Mısıra âleti mülâhaza kapanub pes perdeden Amr ibnül

Âsa nameler gönderdi Beri tarafda Rum kiralı Herkil nam lâîn Antakiyye ve Trablus ve Sayda ve Akke nam mahalden bin pare gemi ile Belbis (بلبیس) nam şehir fezasında cenge âhenk etdiler Bir ay kamil cenk cidal ve harb kıtal olub iki asker birbirine karıldı Tarafeynden hadenk ve zenberekler atıldı Gûya iki derya telâtum etdi Biri leşkeri din biri tersayı bîdin birbirine girüb guzati müslimîn meydanı marekede rezme girdi Kimi baş aldı ve kimi verdi (Beyit)

*Sökerdi cevşeni pulâdı nize
Veda eylerdi ten canı azize*

Cengi âşub oldukim arzı Hasanda küştelerden püşteler oldu Askeri islâma Cenabı Bari nusrat verüb küffar münhedim (o)ldu Ol cenkde (اشق) kıptî nam Mukavkisden mektublar getirüb bu cenkde bulunmuş idi Rumîlerin münhedim olduğun görüb Mısırdan Mukavkise eyledi Kıbtîler Rumîlere ta'nalar etmeğe başladılar Andan askeri islâm Kavasır (قواسر) nam mahalde hayme ve hargâhların kurub meks etdiler Ve (Ka) babita kavmi bu askeri Arab ne kuvvetli askerdir ki bizim Mukavkis melik gibi melikimizi askerile münhezim idüb esir etdi Andan gibi kuvvetli asker Arab elinde esir bend olub anlar da münhezim oldular deyu birbirleriyle söyleşirlerdi Bazılar ider Bu Arab kavmidir kim bizim Mukavkis melikin muhabbet etdiği Muhammedi Arabî askeridir Anlar ne canibe tevveccüh iderlerse mansur muzaffer iderlerdi Andan askeri islâm Belbisden kalkub (خانك) şehri kurbinde (ام دنيا) nam mahalde meks etdiler Eski Mısırdan huruc idüb sahrayı Hankah (خانك) da tekrar iki asker cenge duruşdular Ve yedi saati nücumî uruşda vakti gurub olmağıle barışdılar Ol gün sahâbei kiramdan yetmiş âdem şerbeti şehadeti nuş etdiler ورو الله عليه Ertesi alessabah Hazreti Ömer tarafından dörd bin bahadır pak ve güzide askeri namdar imdada gelüb cüyüşü müslimîn taze can buldu Ve olgün kal'ai Babülyun (نلعة بابليون) u muhasara idüb anda dahi bir cengi azîm oldu Âhir Zübeyr ibni Avam ve Esved ibni Mıkdad serden gecdi olub darbı mancılık ile kal'anın münhedim olan yerlerinden yürüyüş idüp kal'ai feth idüb guzati müslimîn malı ganayim ile muğtenim oldular Hamdi Huda kal'a fethi mahallinde dört bin güzide asker iki bin heccana ikişer ikişer süvar olub imdada geldiler Cümle asker seksen bin oldu Ve Hazreti Ömerden لا تحف ولا تحزن name-leri gelüb askeri islâm içinde bir sürur şadmanlar oldu kim cümle diyarı Mısırdan olan küffara bîmü ra'b müstevli oldu Andan Amr ibnül Âs meşveret idüb Mısırın canibi erbaasını nehb garet idüb badehu Mısır muhasara etmeği reva görüb İskenderiyye kal'asına müteveccih

oldular Bahire diyarından kat'i menazil iderek İskenderiyye kal'asını muhasara etdiler Amma ne çare derya tarafından küffarı bedgirdarın tazeden taze imdadı gelmekde Amma askeri islâm derunu dilden kal'ıye sarılıb kâmil dokuz ay muhasara idüb içinde olan kıbtî askeri eman ile çıkub Demenhur (دمهور) şehri canibinde Huş İsa (حوش عيسى) şehrine gitdiler Ve içinde olan Herkil lâîn cündü cünübü kırallarının reyî tedbiri ile sulhu kabul etmeyüb cenge âhenk etdiler Ahirül emir Hicreti nebeviyyenin on dokuzuncu salinde Kayeriyyede Hekil nam kıralı lâîn mürd olıcak İskenderiyyede mahsur olan küffarı Ruma vaveylâ düşüb askeri islâm dahi bu haberden agâh olub kal'anın mancılıkdan münhedim olan yerlerinden cüyüşu muvahhidîn yürüyüş idüb Hicretin yirminci senesinin mahı Muharreminde yevmi Cum'ada kal'ai cennetâbâdı İskenderiyyei sengin bünyad feth olub içinde olan küffar gemilerine süvar olub Akke ve Saydaya ve bazıları talii menhusunu remil idüb Remle şehrine gitdiler Askeri islâm kal'ai İskenderiyyei zabt idüb diyur batrikhanelerin cami ve mesacid ve tekyeler inşa olunub ilâhazel'an âyini muhammedî olur Ve Amr ibnül Âs Hazreti Ömere müjdesile on bin sanduka altun ve nice yüz bin âlâtı silâh defterile gönderüb Hazreti Ömere vâsıl oldukda Hazreti Ömerden yerliği belîğlar gelüb Elbette Mısır malik olasın Lebi deryada olan kal'alara nazır etmiyesin Muhafazası müşkildir Her çend küffar gemilerle gelse istilâ ider Amma küffar kara caniblerine gelse biemrillâh münhezim olur deyu nameler ile hil'ati fahireler geldi Askeri iglâm İskenderiyyede olkadar malı ganayime malik oldular kim edna mertebe herkes yüz bin takyanusî altuna ve bu kadar kâlâyı zıkıymete malik oldular Bu kerre Hazreti serdarı ekrem Amr ibnül Âs zamanı cehaletde Kudüsden İskenderiyyeye gelüb Hace Şemmasın hanesine müsafir olub Çukân meydanında Amrin başına çukân topu konmuş idi Amrin hatırına gelüb doğru Şemması sahib firaş buldu Bir kaç gün mualece etdirüb Şemmas taze can bulub Şemmasa yetmiş deve malı hazayin ihsan eyleyüb Şemması dine davet eyleyüb bilâ tereddüd Şemmas dini islâm ile meşerref oldu Melik Mukavkis İskenderiyyede olan guzâtı müslimîne etraf kuralarından mekûlât meşrubat makulesinden hedayalar gönderüb askeri islâmı ganimet iderdi Amma yine Mukavkis Rum askerile Eski Mısırdaki kapanmış idi Zira Rum elinde mecbur idi İnşaallahü taalâ aşağıda İskenderiyye evsafı alettafsil ahtrir olunur

Evsafı muhasarai Mısır bedesti Hazreti Amr ibnül Âs

Hicreti nebeviyyenin yirmi bir senesinde Hazreti Ömer halife

iken Hazreti Amr ibnül Âs derya misal asker ile şehri Fustat (فسطاط) ki Eski Mısırdır anı muhasara etmeğe izin olduğu mahal Kudüsü Şerif fethinden sonra Şamı Şerifin dördüncü seferinde Şam kurbinde Habiyye (حابية) nam mahalde Hazreti Ömerden Amr ibnül Âs dört bin benam askeri islâm ayrılıb Şamdan Mısır üzre giderken ibtida diyarı Askalan (عسقلان) ı ve kal'ai Yafai ve kal'ai Tine (تينة) i ve kal'ai Dimyatı ve kal'ai Berlus (برلوس) u ve kal'ai Reşidi ve kal'ai andan Huş (خوش) şehrin ve kal'ai Fayyumu ve kal'ai Behnisa (بيهنسا) yı feth idüb badehu Mısırı Atika sarıldılar Üç ay cenkden sonra üçüncü def'ada gelen imdad askerinin namdarlarından Zübeyir biniül Avam ve Mıkdad ibni Esved ve İyadet ibnüs Samut ve içinde eman ile Mukavkis melik cümle etbaile çıkub Huşu İsa tarafına gidüb Mısır içinde mutahassın olan Rum küffarı dahi muhasaraya tahammül idemeyüb anlar dahi kal'ai eman ile teslim idüb Nil ile Dimyata gitdiler Cemii keniseleri cevami ve nuru levami oldu Bu fethi fütuhun müjdesi Hazreti Ömere vâsıl olub cümle sahâbei kiram ve ehli Mekke ve Medine şadmaniler idüb Hazreti Ömer kibelinden Amr ibnülÂsa yerliğı belığ ile müstakillen Mısır hükûmeti gelüb Amr ibnül Âs adil adalete başlıyub Mısırı imar etmeğe ihtimam etdi Hicretin yirmi bir senesinde Amr ibnül Âs haymesi yerinde bir camii kebir hammam bina idüb ismine Hammamı Fare kodular Ol hammamın temelinde bir gar çıkub dünyayı sıçan müstevli olduğundan Hammamı Fare didiler Meğer cümle muşların mutalsamı imiş Ve ol sene Cize (جيزة) şehri canibinde bir kal'a bina etdi Ve Ümmülkıyas ceziresinde dahi bir kal'a bina idüb ismine Kal'ai Ravza (قلعة روضة) kodu Hâlâ ol cezireye Ravza Adası derler ki ravzatun min riyazucennetden nişan verirmiş Hâlâ âsârı binalar zâhir ve bâhirdir Ve Amr ibnül Âsa Mısırın etrafında muti olan Urban taifesinden evvelâ Kabaili Beni Malik (بنى مالك) Habir oğlu kabilesidir Andan kabilei Beni Şükür (بنى شكر) Cebelül Kepş üzre sakın olub Fustat nam haymeleri yerine bir şehir bina idüb ismine Fustat (فسطاط) didiler İbtida ismi Cebelül Kepş idi Zira anda kehenei kudema asrında anda bir koç var idi Gayet musanna tılsım idi Kaçankim ol koc eşinüb gırgırsa Mısıra koyun ziyade gelirdi Anın için Cebelül Kepş derler Ve kabilei Beni Hacer (بنى حجر) ve kabilei Beni Seyf (بنى سيف) ve kabilei Nafi (نافع) ve kabilei Hemedanî (همداني) bunlar gelüb Arab Amr ibnül Âsa muti olub Cize caniblerinde Mağrib Zeminde Ucle (او حله) ye varınca tavattun etdiler Ve kabilei İbni Hümam (ابن همام) ve kabilei Beni Cevvare (بنى جواره) ve kabilei Beni Âyid (بنى عايد) bunlar dahi itaat idüb Said Alide vatan tutdular Ve melik Mukavkis Amr ibnül Âsa bir Mısır hazi-

nesi zehebi mümessek verüb Mısırın canibi kıblesinde kal'ie havale Cebeli Mokattam (جبل مقطم) üzre ve dameninde vatan idinmeği reca eyledi Amr ibnül Âsa Mukavkisin verdiği altun taftisi kabul etmeyüb Hazreti Ömere neccab ile Mediniye arz etdi Hazreti Ömer rıza vermeyüb mektubu dürerbarlarında buyurmuşlar kim Ya Amr Ol arzı mubarekedir Müminlerin mevtasıyçün gurafe eyle Zira Anda kabri evvel megafirden Hazreti Âmir medfundur Ve (مسنج) den beş nefer kimesne medfundur Ve Hudafe oğlu Abdullahı Sehimî ve Abdullah ve Haris Zübeydî İş (زید عیش) şehirlerinden bir şehirdir Ve Ebu Nasrı Gaffarî ve Âmir ibni Ukbei Cüheynî medfunlardır Ve kablettufan nice bin peygamberler medfundur Ve badettufan nice bin peygamber zadeler medfundur Gurafei müslimînden gayri olmaz deyu Hazreti Ömer namesinde tahrir idüb Amr dahi Mukavkise ol mahalli vermiyüb hâlâ gurafei kübradır kim cemii kibarı kümmelîni Mısır anda medfundur İnşaallah mahallinde tahrir olunur Ve İbnül Hakem (رحمة الله عليه) kavli üzre Kudüsü Şerifde Halilürrahman cebelinde Mısır üzre havale bu Cebeli Arafat andan nehri Murad kenarınca Ruha ve Halebe Riyha ve Lâtıkıyyeden lebi derya ile yine ta Mısıra gelince Arzı Mukaddesdir demiş Ve Kâ'bül Ahbar dahi bu kavle zahibdir Amma bazı müfessirîn ve muhaddisîn ve müverrihîn müttefakunaleyh dirler kim Arzı Hasan (ارض حسان) Belbis şehridir Andan Mısıra varınca Arzı Mukaddes değildir demişler فانهم بقول صحیح Amma Kıbtî tevarihlerinde Cebeli Mokattam altında medfun olanlar yevmi ba's olıcak bilâ hisab velâ azab Cinana dahil ola derler Hazreti İdrisin ve Hazreti Daniyalın ve Hazreti Uzeyrin ve Hazreti Kaffah nebinin hadisleri öyle isbat iderler Ve hâlâ bir âdem Mısır diyarında gayetülgaye hastahal olsa ol âdem yedi gün ol Cebeli Mukattam zıllinde yatılsa [1] biemrillâh şifa bulur Ve şems vakti tulûda bu cebelin ardından huruc etdikde sayesi ta Eski Mısır ki Nil kenarına vaki olmuşdur ol mahalledek bu cebelin zılli memdud olur Veheb bin Süfpan (وهب بن سفيان) kavli üzre bu Cebeli Mukattamın zılli düşdüğü mahalledek Arzı Mukaddes ad olunur Zira kablettufan nice peygamberler ve peygamber zadeler medfundur Hakka ki Arzı Mukaddes olsa vechi vardır Zira enderunu birunun Mısırdı üçyüz kırk sahâbei kiram medfundur Ve bir kavilde Amr ibnül Âs zamanı hükûmetinde Mısır ol kadar mamur oldıkim henüz arusu dünya ümmü dünyada(n) dundu Ve Hazreti İbrahim zamanında Totis melik Nili Süveys deryasına cereyan etdirmiş idi Badehu melik Mukavkisin babası melik Hazreti resaletin tulû zuhurun istima idüb Hazrete rağmen ol halici

[1] Yıldız nüshası (yatısa).

sed idüb Nil Süveyse cereyan etmeden kalmış idi Amr ibnül Âs bu halicî cerf idüb yine Nil zevrakları Süveyse hububat götürüb andan Cidde ve Yenboa gemiler gidüb Mekke ve Medine ganimet olurdu Zira Cenabı Bari Cinandan ruyi arza dört kapu meftuh etdi Biri Benderi Ciddiyye biri vilâyeti Askalâniyye biri vilâyeti Gaviniyye biri vilâyeti İskenderiyye kim vilâyeti Mısırdır vesselâm Andan Hazreti Ömer Medinede merhum olub hilâfet Hazreti Osmana intikal etdi Anların zamanı saadetlerinde Amr ibnül Âs Mısırdaki merhum olub Hazreti Osman hükûmeti Mısırı Hazreti Eba Bekrin oğlu Mehemedi Ekber Sıddika ihsan etdi Amma Hazreti Osmanın kâtibi Mervan Himarın muradı gayri kimesniye idi Mehemedi Ekber Mısıra karib varınca Hazreti Osman tarafından ahali Mısıra hitaben bir yerli iktiza ider Mervan kâtib bir hile ile bu gûne emir inşa ider kim ^{اذا جاء الامر فاقبلوه} lâfzın bî nukat tahrir idüb Hazreti Osmana mühürlenir Badehu ^{فاقبلوه} lâfzının bai muvahhadesine iki nokta ile tâi müsenna kılub ^{فاقبلوه} eyleyüb bir neccab ile Mervan kâtib bu emri Mısıra gönderir Hikmeti Huda ol emir Mısırdaki Mehemedi Ekber vâsıl olur Ol dahi bu emri Medinei Münevvereye gönderir Ehli Medine bu emri Hazreti Osmana gösterdiklerinde Hâşâ bu emirden haberim yokdur deyince cümle halk gulûyyi âm idüb kâtibi Mervanı isterler Hazreti Osman dahi kâtibini vermiyüp sarayına kapanarak kırk gün sarayın ehli Medine muhasara idüb kırk birinci gün Hazreti Osman tilâveti Kur'an iderken şehid etdiler Bâlâda Medinei Münevvere evsafında mas-turdur Badehu Hilâfet Hazreti Aliye intikal etdi Amma devleti hel-cümelc olub Mısırdaki dahi bihad fitne ve fesadlar zâhir olub günde bir hâkim nasb iderlerdi Ol asırdan ta zamanı Âli Osmanda Sultan Mehemedi Rabie gelince ümmeti Muhammedden Mısıra padişah olanları ve malik olmak kasdına Mısır üzre huruc idenleri ve mutasarrıf olan mülûkların ismi resmi ve elkabları ile ve her mülûk ne-kadar nefer olub müddeti saltanatların ve müddeti ömürlerin beyan ider

Elfaslül Âsir

Fi beyanı selâtin ve gayri düveli mülûkân ile Devleti Âli Osman ilâ zamanı Sultan Mehemed Han ibni İbrahim Han

Evvelâ sebebi telifi kitab ve baisi mustatiri mustetab olan Evli-yayı bîriya fehvayı tırayı bu yüzden inşa ve imlâ kıldı ve sebebi hâ-

disi tahriri sülûf ve sunuf ad olunan mazmunu dîlkûşayı bu tarikle inşa eyledikim müverrihanı Rum ve nükteperdazanı zevilmefhum ki ferdan ferda وما معنا الإله مقام معلوم mumunca [1] bâlâda tahrir olunduğu üzre ibtida edimi arzda makam idinen Hazreti Ebülbeşer Âdem Safi aleyhisselâmdır Evlâdı münteşir olub vechi arza beni âdem müstevli oldu Lâkin esnafı ümem için ve eslâfı mülûk için nice ihtilâfatı kesire vardır Amma sükkânanı Mısır ve bilâdı Fayyum ve ecnası mütenevviai anı merzübum bitakdiri Hayyül kayyum fermanile asılda Mısır halk etmeden muradı kudretin izhar idüb habibi Muhammed Mustafanın ümmetine cayi menas olsun için Mısır peygamberlerine bünyad etdirüb nice bin mülûkleri hâkim idüb âhir Hazreti Resalet penahın halifelerinden sene 21 tarihinde Hazreti Ömerin ibtida kabzayı tarsarrufuna girdi Bedesti Hazreti Amr ibnül Âs رضى الله عنهما Müddeti saltanat sene ve müddeti ömür sene Zemanı hükûmetlerinde cezirei Mısır ki Mağrib Zemindir İngiliz ceziresi gibi sekiz bin mil bir ceziredir Bu cezire icre cümle on sekiz sikke sahibi padişahlar ve gayri meliklerdir Cümlesi Amr ibnül Âsın havfi haşyetinden emana gelüb mutî münkad oldılar Zira niçeleri derya misal asker ile Mısıra hücum idüb münhezim oldılar Âhir harac güzar olub âsude hal oldılar Zira Hazreti Amr ibnül Âs gayet şecî ve bahadır namdar ve müdebbir serdarı zevil iktidar idi Hazreti Resaletden sonra halife olan Çaryarı Güzîne Hulefaür Raşidîn derler Ve Emirülmüminîn derler Hilâtetleri İmam Hüseynde inkıraz buldu İmam Hasan hüsnü rızalarile hilâfeti terk idüb Yezid ibni Muaviyeye feragat eylüyüb Yezidden biat etmedügiyçün Şamdan Yezidi nice bin yezidi cünudu cünüb ile Kûfede İmam Hüseyin ile cengi azîm idüb sene 61 tarihinde İmam Hüseyin şehid olub Yezid Şama müstakil padişah oldu Amma Yezidin babası Hazreti Muaviye vahi kâtibi ve Hazreti Resaletin oğlu olub akrabayı Resulden idi Hazreti Ali hilâfetinde Şam padişahi idi Sonra

Ali Emeviyyun

derler nefer 14 kimesnedir İbtidaları Muaviyedir Anası Hind binti Ayniyye bin Abdüşşemsdir Muaviyenin babası Ebu Süfyan nikâh ile almazdan evvel Ebu Ömer ve Hafas binül Mugiretül Mahrumînin avreti idi Muaviye bundan tevellüd i(t)di Ve Muaviye halife oldu da elli sekiz yaşında idi Vo on dokuz sene üç ay padişah oldu Altmış sekiz sene ömür sürdü Andan Yezid ibni Muaviye halife oldu

[1] Yıldız nüshası (mucebince)

Evfa[1] sene 3 ve şehir 3 Müddeti ömreş sene 36 Helâk şü'd fişam Ebül Müslim bir rivayetde Timur kabrin açub cesedin terü taze bulub âteşe yakdı derler Andan Yezidin oğlu Muaviye halife oldu Andan Abdülmelik halife andan Velid halife andan Süleyman halife andan Ömer halife andan Yezid halife andan Hişam halife Velid halife andan İbrahim halife ve Mervanül Himar halife(i) Emeviyyundur Nehri Fırat sahilinde cenk idüb münhezim oldukda diyarı Mısıra kaçub Nilin canibi garbisinde Eski Mısır mukabelesinde nam karyede Âmir ibni Cercanî ve Abdullah bin Mazinî Mervan Himarın başın kesüb köndür üze sancub Ebu Müslime gönderdiler Emeviyyun da bunda inkır(a)z buldu Müddeti devletleri 91 sene oldu İrakı Araba ve Acem ve Mısıra ve Mağrib Zemine yedi yüz pare cezi-relere oldumuz (oldular) Ve Eba Eyyubü Ensarî hazretlerin bunlar Kostantaniyyeye serdar idüb İslâmbolun nısfına malik oldular Amma evsafı külliyyeleri Şamı Şerif ziyaretgâhlarında mufassal tahrir olunmuşdur Nazar] oluna [2] Andan devlet Âli Abbasiyana nakl etdi Amma hilâfetleri sene tarihinde tahta cülûs etdiler

Evsaflı devleti Âli Abbasiyan

Cümle on yedi neferdir İbtidaları El Mustansır Billâhdır kim Mısıra malik olmuşdur Âli Abbasiyanın yirmisi dahi Bağdada malikler idi Mısırdaki sakin olanlar ile cümle otuz yedi neferdir Âli Abbasiyanı Bağdadî Mutasamda inkıraz buldu İbtidaları Abdullah bin Abbas bin Abdül Muttalibdir Cümlesinin müddeti hilâfetleri beş yüz kırk dört sene olmuşdur Amma Âli Abbasiyanın Mısırdaki inkıraz bulanlarından El Mütevekkil Alellah Mehemed ibnül Mütemessik billâh Yakubda inkıraz bulduğu henüz gelir Sebebi oldurkim Nasırı Tusî tahrikile Helâgû Han Bağdada gelüb Âli Abbasiyandan El Mutasam billâh halifei şehid etdükde bu Mustansır Bağdad çölünde badiye Urbanında bulunub Tatar derdinden Bağdada varamıyub serseri gezerken Mısır hâkimi Tahir Beybars bu Mustansırı Mısıra davet idüb sene 659 tarihinde Mısıra müstakillen bertaht seccadenişin olub Tahir Beybars ve cümle âyânı Mısır biat idüb sikke ve hutbe sahibi oldu Badehu azîm asker ile Şama gidüb Şamdan Bağdada azimet etdükde Mısır hükûmetin yine Tahir Beybarsa verüb kendüler Bağdada varub Âli Abbasiyan yine taze can buldu Ve yine ol asırdaki Helâgû Han derdinden Âli Abbasiyandan Hâkim biemrillâh Mısırdaki Kal'atül Kepsde sakin idi Kırk bir

[1] Tam demek.

[2] Evliya Çelebi Seyahatnamesi cIX, s 529:565

sene Mısırdaki halife namına muammer oldu Amma bu Âli Abbasiyandan mezkûr Hâkim biemrillâh El Melikünnasır Mehemmed bin Kılvan (Kılavn) asrında kırk bir sene iki ay ve yirmi beş gün Hicretin yediyüz on yılında Hâkimin hükmü nafiz olmıyub hicabından yire gecdi Âli Abbasiyandan bundan sefi kimse gelmemişdir Âhir hemşiresi katl etdirdi Andan oğlu El Müstekfi billâh ibni Süleyman Hâkim biemrillâh Mısırdaki tevellüd idüb pederi sakın olduğu Kal'atül Kepşde sakın olub seriri hilâfetde idi Amma hükûmet (710) yine Tahir Beybarsın destinde idi Hikmeti Huda bu Müstekfi biemrillâh ile Tahir Beybarsın mabeynleri münafık şerrinden müttahid olmıyub âyân tevabiile Said Alide şehri Kos (فوس) a nakl eyleyüb anda vefat eyledi Sene 737 Meğer Hâkim biemrillâh hayatında iken oğlu Mehemmed de hilâfeti bildirüb lâkabına El Mütemessik billâh didiler Amma bu Hâkimden evvel merhum olub andan Hâkim küçük oğlu Ahmed Müstekfi billâha hilâfeti vasıyyet etdi Amma Melik Salih Hâkim biemrillâhın vasıyyetin dutmıyub karındaşı zadesi İbrahime hilâfeti lâıyk gürüb lâkabın Elvasik billâh didiler Amma lâ'b ve lehve meşgul olduğundan Kosa nefy olundu İbrahim oğlu Mehemmed halife oldu Bu dahi sefi kopub Kosa nefy olundu Bu halifeler Kosda medfunlardır Andansonra Ahmed ibni El Müstekfi billâh Süleyman sene 13 Mısırdaki yine halife oldu Melik Salih ibnül Melikün Nasır zamanında sene 753 taundan merhum olub Sitti Nefise cenbinde âsudedir Andan El Muktasid billâh Bu dahi Mısıra malik olub Sitti Nefise civarında Medfundur Andan El Mütevekkil billâh Mehemmed ibnül Muktasid billâh Ebu Bekir Mısıra halife olub sene 785 de Barkuk Çerakeseden halife olub saltanata talibdir deyu El Mütevekkili hilâfetden ha'l idüb Kal'atül Cebelde (ق.الجبيل) haps ve altı ay mahpus olub yine Barkuk hapsinden çıkarub halife etdi Sene 797 Âli Osman padişahlarından Yıldırım Bayezid Han bu Mütevekkil halifiye elçi gönderüb teberrüken tecdidi biat için izin taleb idüb halife Yıldırım Hana Allah mubarek eylesün deyu hayır dualar idüb menşurlarile bir seccade gönderdi Bu Mütevekkil halifenin hapsi ve hilâfeti ve azli cümle kırk beş sene oldu Badehu Ferruh bin Barkuk (فرح بن بركوك) asrında merhum olub Sitti Nefisiye muttasıl medfundur Amma bu Mütevekkil halife zamanında ahvali Mısır ve Şam muhtel ve müşevveşül ahval olub âhir sene 816 tarihinde Timur Han Şamı harab etdikde Mısırdaki Nili Mubarek taşmıyub kahtı azım olub fitne ve fesadlar oldu Amma El Vâsik billâh Ömer bin İbrahim ibnül Müstemessik billâh ibnül Hâkim biemrillâh halife olub sene 788 Mısırdaki merhum olub Sitti Nefisede medfundur Andan El Muktasid billâh Davud ibnül Mütevekkil

kil alellah Mehemmed 33 sene halife olub sene 845 merhum olub Sultan Çakmak (سلطان چقماق) cenazesine hazır olub Sitti Nefise yanında defn olundu Andan El Müstekfi billâh Süleyman El Mütevekkil alellah Mehemmed biraderi Muktasidden sonra mesnedi hilâfetinde berkarar olub ancak dokuz ay halife olub El Meliküt Tahir Sultan Çakmak bunun dahi cenazesine hazır olub biraderi Muktasid Sitti Nefisededir bunu dahi ol kubbede defn etdiler Andan El Kayım biemrillâh Hamza ibnül Mütevekkil alellah Mehemmed halife olub beş seneden sonra Sultanı Mısır İnal (انال) bunlara hatırmade olub İskenderiyyeye nefy eyledi Sene 863 fevt olub biraderi Müstain billâh yanında İskenderiyyede medfundur Andan El Müstencid billâh Yusuf ibnül Mütevekkil alellah Mehemmed Müddeti hilâfet sene 25 Ve dahi 884 senede Sultan Kayıtbay cenazesine hazır olub Sitti Nefise cenbinde sair Âli Abbasiyan türbesinde defn olundu Andan El Mütevekkil alellah halife olub Abdül Aziz bin Yakub ibnül Mütevekkil alellah 19 senede halife olub sene 903 de El Melikün Nasır Mehemmed Sultan Kayıtbay asrında Sitti Nefise cenbinde medfundur Andan El Mütevekkil alellah ibnül Müstemessik billâh Yakub fatihi Mısır Selim Şahda kûşenisi Cinanda bulunub Selim Han ile İslâmbola gidüb hayli izaz ikram olunub zevk safada iken Selim Han vefat idüb Süleyman Han dahi kendüye hâdden efzun in'am ihsan idüb Süleyman Hana ibtida hilâfet şemşirin Eba Eyyubü Ensaride bunlar kuşadub Süleyman Han bunlardan biat idüb cülûs etdiler Zira hulefayı kadim Âli Abbasiyandır Hikmeti Huda bu El Mütevekkil alellahın pederi El Mütemessik billâh Mısırdaki merhum olduğu haberi geldikde Süleyman Hanın iznile müazzez ve mükerrem Mısıra varub pederi yerine halife oldu Müddeti hilâfeti 23 sene Ve sene 905 de Mısır valisi Davud paşa asrında bunlar dahi fevt olub Sitti Nefise cenbinde defn olundu Mısır içre halife olan Âli Abbasiyanın âhiri El Mütevekkil alellahda inkıraz buldu Cümle on yedi neferdir Müddeti saltanatları kâmil 332 sene olub amma Mısırdaki bunların hilâfeti Âli Abbasiyan olduklarına binaen tazim idüb şeyhüşşüyuh mertebesinde idiler Zabtı rabt ve bastı akdı hal tagallüben Çerakese elinde idi Ve almak vermek yasınmak asmak cümle Çerakese destinde idi Bunlar hemen sahibi kelâm olub anlara biat verirdi vesselâm Bunlara halifei Resullah derler Bunlardan sonra

Devleti Âli Tahiryan (دولت آل طاهریان)

dır Memaliki Horasan Cümle beş neferdir İbtida halife Talha ve ha-

life Abdullah ve halife Ali ve halife Mehemed Müddeti saltanatları 78 sene olub Mısıra malik olmadılar Andan

Devleti Beni Leys Saffariyan (دولت بنی لیث صفاریان)

Bunlar dahi diyarı Horasana ve Belh İrak ve (I) sfahana malik idiler Cümle dokuz nefer kimesnelerdir Evvelâ Yakub Kis ve Ömer Kis ve Tahir Kis Bunlara Litıyan (لیطیان) derler Şecî bahadırılığile meşhurlardır Müddeti saltanatları 52 sene Amma Mısıra malik olmadılar Andan

Devleti Âli Samaniyan (دولت آل سامانیان)

Cümle dokuz neferdir Evvelâ Saman İsmail ve Saman Ahmed ve Saman Nasr ve Saman Nuh ve Saman Abdül Melik ve Saman Mansur ve Saman Nuh ve Saman Mansur ve Saman Abdül Melik Sultan Ve halife yerine bunlara Saman derler Cem olsa Samaniyan derler Maverâünnehir ve Horasan ve Çine hüküm etmişlerdir Müddeti saltanatları Andan

Devleti Beni Âli Ziyad (دولت بنی آل زیاد)

Memaliki Horasan ve Cercan ve Taberistan ve İraka mutasarrıflar idi Hattâ Enuşirevan Bağdaddan Yemen memleketlerine azimet etmeğe himmet etmişdi Amma Yemen teb'aları kendüye mutî olub feragat etdi Bunlar altı neferdir Bunlara müverrihîn Âdil Merdavunc (عادل مرداوئج) ve Âdil Şemkin (عادل شمکین) ve Âdil ve Âdil Kabus (عادل قابوس) ve Âdil gehr ve Âdil Enuşirevan (عادل انوشروان) Müddeti saltanatları Hattâ efvahi nasda Hazreti Resalet buyururlar Kefere Meliki asrında vücuda geldiğine Nuşirvan gibi Âdil zamanında geldik demişler Sene Amma bu [1] tarihte manzurumuz olmadı Ve bu Enuşirevan çok muammer oldu Andan yine

Devleti Âli Büveyh (دولت آل بویه)

On yedi nefer kimesnedir Müddeti saltanatları sene Andan

Devleti Âli Sebüklekin (دولت آل سبکتکین)

On dört neferdir Müddeti saltanatları 176 sene Memalike malikler idi Andan

[1] Yıldız nüshası (bir)

Devleti Âli Gure (دولت آل غوره)

Beş neferdir Müddeti saltanatları sene Ve memaliki mutasarrıflar idi Andan

Devleti Harezmiyan (دولت خوارزمیان)

Dokuz neferdir Müddeti saltanatları 136 sene Memaliki şehirli-
riyarlar idi Andan

Devleti Âli Selçukıyan (دولت آل سلجوقیان)

Üç tabakadır Tabakai ulâ İran Zemin ve Maverâünnehire malikler-
dir Cümle on dört neferdir Bunlara Müddeti saltanatları sene
Andan

Devleti Selçukıyanı Sani (دولت سلجوقیان ثانی)

dir Memaliki Kirman Bunlar on bir neferdir Müddeti saltanatları
159 sene

Devleti Selçukıyanı Rum (دولت سلجوقیان روم)

Bunlar on dört neferdir Bunlar ibtida Maverâünnehirden gelüb
diyarı Yunaniyana yani Karaman ve Konya ve Sivas Ruma malik
oldular Bunlara Kiyaniyanı Rum derler Zira isimleri Keykubad ve
Keyhusrev Keyarslandı Anın içün Kiyaniyanı Rum derler Âli Osma-
nın sebebi rif'atları bunlardır Mahallinde inşa olunur inşaallah
Andan

Devleti Tacüddeve (دولت تاج الدوله)

Altı neferdir Bunlara padişahlar elkabında Âli Tacıyan derler Me-
maliki Şam ve İraka maliklerdir Müddeti saltanatları sene Andan

Devleti Âli Ata Beg (دولت آل آتابک)

dir Memaliki Şam Dimişk Altı neferdir Müddeti saltanat sene oldu
Andan

Devleti Âli Ömeriyye (دولت آل عمریه)

Badel Hicretünnebeviyye iki yüz yıl mürur idüb zuhur etdiler
Musul ve Ceziretül Ömer ve Âmid ve Malatyai feth idüb darülmülk

etdiler Bedesti Emir Ömer Bunlar üç neferdir İbtidaları Emir Ziyad ve anın oğlu Emir Sokman ve anın oğlu Emir Ömer ki fatihi Malatyadır Badehu devlet kızları evlâdına intikal eyledi Müddeti saltanatları sene oldu Andan

Devleti Âli Ata Beği Kebir (دولت آل آنا بك كبير)

Bunlar altı neferdir İbtidaları Hazreti Nureddini Şehiddir kim küffar Hazreti Resul(ü) Kabrinden çıkarırken Nureddini Şehid Şam padişahı idi Hazret vakiasına girüb Yetiş ya Nureddin deyüb kabri Resulullah (a) yetişüb küffarları katl idüb ravzai Resulü dairen madar demir ve tunç ve resas ile mülemma sanduka içine koyub ibtida Medinei Münevereyi kal'a inşa iden bu Nureddin Şehid ibni Aksunkurül Bursukîdir Şam İrak ve Âzerbaycan ve Basra ve Lehsa ve Sis ve Tarsus ve Adanıya malik³ oldular Amma⁴ bu Âli Atabeğyan altı fırka oldular Her tabakası altışar neferdir İbtida bir sınıfı

Âli Salâhiyan (آل صلاحیان)

ki Nureddini Şehidin hizmetinde idi Mısır diyarında Reşid ve Dimyatı İspanya firengi bedrengi istilâ idüb nehb garet etdükde ahaliî Mısır Nureddini Şehidden imdad taleb idüb Sultan Nureddin dahi emirlerinden Esedüddin Şirkûhu ve karındaşı oğlu bu Salâhuddin Yusuf bin Eyyubu Mısıra serdar idüb yüz bin askerle gönderdikde Askalân ve Yafa Reşid ve Dimyatı küffardan halâs idüb ehli Mısır bu Salâhuddinin şecaat salâbetinden haz idüb Mısıra hâkim olub sikke ve hutbe efendisi Nureddin ismine kiraat etdirmeyüb Bağdad da hulefayi Abbasiyandan El Müttaki billâh ismine tilâvet etdirdiğin Şamda Nureddinüş Şehid istima idüb gayet müteellim olub bu Yusuf Salâhuddini Şama davet idüb Salâhuddin havfinden Şama gitmeyüb gûnagûn özürler eyleyüb sene 572 tarihinde Mısırın iç kal'asını gaza malile inşa idüb şehri Mısırın canibi erbaasına yirmi dokuz bin üçyüz zirâi mekkî bir surü muhkemi üstüvar divar çekdikim ilâ hazelan zâhir ve bâhirdir Andan Nureddin Şamda merhum olub bu Salâhuddin Yusuf Mısıra müstakil padişah olub Şam ve Halebe dahi malik oldu Ve cezirei Mısırdaki on yedi padişahı ziri destine aldı Cümle yedi neferdir Müddeti saltanatları sene Ve bu Salâhuddin Yusuf zamanı hilâfetinde sene 562 tarihinde Mercî Uzamda küffarı Firengi pürrengi bedcenk ile bir savaşı pürhaş etmişdir kim hâlâ cemii tevarihlerde dasitanı dostandır Ol gaza malile Mısırdaki İmamı Şafiide

bir medresei âli bina etdikim hâlâ vacibüsseyirdir Andan Âli Atabeg-
yanın bir tabakası

Devleti Âli Eyyubiyan bin Şadül Kürdî (دولت آل ايوبيان بن شاد الكردى)

Bazı müverrihîn bu Yusuf Salâhuddin için Eyyubiyandandır derler Bunlar dahi yedi neferdir Bunlardan Melik Eşref Halil bin Kılavan kırk dört gün Akka kal'asın muhasara idüb cengi azîm ile feth idüb bir dahi küffar istilâ etmesin için Akka kal'asın esasından münhedim etdi Mahallinde tahrir olunur Andan ElMelik Aziz Osman binül Melikün Nasır Salâhuddin camiinde medfundur Ve Âli Eyyubiyan-
dandır Andan El Melikül Kâmil halife oldu Andan El Melikül Eşref halife olub zamanında Kudüsü Şerifi sulh ile Firenge verdiler Sene 935 Eyyubiyandan bir rüsvayî âm halife idi Derdi serinden altmış yaşında Şamda merhum olub medfundur Andan Elmeliküs Salih Necmeddin Eyyub Mısırdaki medfundur Bunlar Âli Bahriyyenin âhiridir İbtidaları Şecrüddür Hatun melikedir Cümle 28 neferatdır 136 sene olub bunlara Memalîki Bahriyye derler Andan

Devleti Çerakeze (دولت چراکزه)

dir Selâtîni Etrakden El Melikül Mansur Seyfeddin Kılavanül Ekfiyyül Alâniyyüs Salihî (الملك المنصور سيف الدين قلاوون الاكفي العلاني الصالحى) Çerakeze ve Abaza kavminin veliniamleridir kim Âli Çerakezeye Memalîki Bürçiyye derler Andan Elmelikül Kâmil Mehemed Kâmil altmış yaşında Mansur(e)de merhum olub na'sı Mısıra getirüb Camiinde medfundur Mısır içinde Beynel Kasreynde mezahibi erbaa için dört medrese bina etdi Ve Ravza ceziresinde bir kal'a bina etdi Hâlâ eseri binaları zâhirdir Andan El Melikül Muazzam Turan Şah bin El Meliküs Salih Necmeddin Eyyub Mansur(e)de pederi vefat etdikde El Muazzam Turan Şah kendüsi Kürdistanda Hasnı Keyfada hâkim idi Validesi Şecrüddürredir Ehlinin Mansurede öldüğün üç ay ifşa etmiyüb Hasnı Keyfada oğlu Muazzam Şaha ılgar ile pes perdeden âdem gönderüb Muazzam Şah üç ayda Mısıra dahil olub seriri hilâfetde berkarar olub sen 648 tarihinde Dimyata müstevli olan küffarı cümle katl idüb Dimyatı feth etdi Andan bu Melik Muazzam üze kulları gulûyyi azîm idüb Muazzamı şehid i(t)diler Hilâfet anesi Şecrüddürreye intikal idüb Kâbei siyah setrini dahi tekellüflü inşa etdirdi Hâlâ hayratı azîmedir Bir mülûke müyesser olmamışdır Badehu bu Şecrüddürrenin ehli Ay Beğüt Türkmanî halife olub lâkabına El Melikül Mısır didiler Andan Mısırdaki

Devleti Âli [1] kmaniyan (دولت آل کمانیان)

Altı neferdir Bunlar Âli Atabegyan esnafındandır Badehu mezkû(r) Şecerüddürre ehli olan Ay Begüt Türkmaniye hatırmade idi Zira oğlu Muazzam Şahın katline bu Ay Beğüt Türkmanî sebep olmuştur Ve bu Ay Beğ Şecerüddür üzre Musul Beğinin kızın alub Şecerüddürre fırsat bulub cevarilerine tama idüb cümle cevariler âlâtı silâh ile Ay Beğ üzre hammamında hücum idince Ay Beğ dahi gafil olmayub gizli yerağın uryan idüb cevarilere karşı durur Amma yüz kagan arslana bir nefis niçe takat getirsin Bu arbeye iken Şecerüddürre hammam kubbesi üzre [2] deliklerinden nigeran eylerken hikmeti Huda kubbe çöküb Şecerüddürre Ay Beğüt Türkmanînin yanına düşüb hurd olur Ay Beğ bu hali görüb cariyeleri bırakub Şecerüddürrei katl idüb kendi dahi cariyeler katl idüb hâlâ Mısırdaki Sitti Nefise burbinde Sirkeçiler mahallesinde ikisi bir kubbede medfundur Ve Şecerüddürrenin oğlu şehid Muazzam Şah bunda medfundur Âli Eyyubiyan bu Muazzam Şahda inkıraz buldu Ve saltanatın kullarına intikal eyledi Amma bu aralıkda Ay Beğüt Türkmanînin Musul Beği kızından Ali namında beş yaşında bir oğlun idüb lâkabına El Melikül Mansur didiler Sekiz ay melik olub zemanında Helâgû Tatarı müstevli olub Ye Atabygyandan bir esnafı dahi

Devleti Ekradiyan (دولت اکرادیان)

Bunlar Şadül Kurdî (شادالکوردی) den müteferrik olmuşlardır Yedi nefer kimesnedir Mısırdaki devletleri helcû melc olmuştur Müddeti saltanatları sene Amma cümleden muazzamı Sultan Mehemmed Ek-raddır kim İmamı Şafiî elinden aldı Ve yine Mısıra geldi Bahedu sene 667 Nube diyarın feth etdi Ve sene 687 Firenk elinden Şam Tıرابلسun feth etdi Âhir 689 Zilkade vefat idüb saltanatı on bir yıl ve iki ay ve yirmi gün olub yerine oğlu El Melikül Eşref Salâhuddin oldu Ve Akke üzre kal'asın Firenk elinden feth etdi Andan El Melikün Nasır Mehemmed bin Kılavan Mısıra üçüncü gelişte sene 733 yine padişah olub hâkim Biemrillâh bunun eyyamında Cebeli Cuşi (جبل جوشي) de maktul bulundu Üzre bir kubbei âli bina idüb resası nilgün ile puşide idüb kendüler dahi İmamı Şafiînin haki paklerinde valideleri ile medfundur Andan

[1] Yıldız nüshası (Türkmaniyan)

[2] „ „ (menfes)

Devleti Âli Kara Hatıyan (دولت آل قراحتیان)

Bunlar sekiz neferdir Âli Atabeğyandandır Amma hühûmetleri Kirman vilâyetinde olmuştur Müddeti saltanatları sene olmuştur Ve

Devleti Âli Eyyubian (دولت آل ایوبیان)

Bu sınıfı hâkimi Yemen olmuşlardır Yedi neferdir Yemen diyarın bunlar imar etmişlerdir Ecdadları Ata Beğ Yemende (مزيب) şehrinde medfundur Müddeti saltanatları sene Andan

Devleti Âli Melâhide (دولت آل ملاحده)

Sekiz neferdir Hükûmetleri Vilâyeti Kuhsan (قوسان) dır Müddeti saltanatları 182 sene Ve'

Devleti Beni Artık^[1] (دولت بنی آرتق)

dur Memaliki Haleb ve Malatya ve Diyaribekir Nefer yirmi beş kimesnedir Devletleri kalın devlet idi Padişahlar elkabında bunlara Merdziban (مرد زبان) derler Müddeti hilâfetleri sene Ve

Devleti Âli Mervan (دولت آل مروان)

Hâkimi Diyarbekir ve Musul ve Cezire idi Yedi neferdir Müddeti devletleri sene Ve

Devleti Beni Merdasül Kilâbî (دولت آل بنی مرداس الکلابی)

Hâkimî Haleb ve Meraş idi Yedi neferdir Bunlara elkabı selâtinde Kürdun (کردون) derler Halâ Cum Ekradı bunlardan dır Müddeti devletleri sene Andan

Devleti Beni Âli Esed (دولت بنی آل اسد)

Hukkâmı Hille ve Tekrid ve Şehri Zor Yedi neferdir Kürdistanda bunlara Âli Şiran (آل شیران) derler ve elkabı selâtinde isimleri Yezdin (بزدن) Şir Abdal Şir Ziyaeddin Şir derler Müddeti devletleri sene Ve

Devleti Âli Beni Hemedan (دولت آل بن همدان)

Hükûmetleri Musul Harir ve Ardilân ve Zumiyye ve Dum Dumi (دوم دومی) ve Dumbuli (دمبولی) vilâyetlerine malik olmuşlardır Cümle altı neferdir Saltanatları sene olmuştur

[1] Böyle harekelenmiş.

Devleti Âli Beni Akil ibni Ebi Talib (دولت آل بن عقیل ابن ابی طالب)

Hazreti Alinin karındaşıdır Evlâtları Musulda ve Hille ve Tekridde hâkim oldular On neferdir Müddeti hilâfetleri sene Andan bunlar Mısır üzre huruc idüb Âli Emeviyyun yol vermiyüb azîm cenk idüb münhezim oldular Ve

Devleti Âli Türkmaniyan (دولت آل تورکمانیان)

Beş neferdir Bunlara elkabı selâtinde Emir derler İbtidaları Emir Kırboğa (امیر کربوگا) dır Antakiyyede Firenk ile cenk idüb münhezim olub sene 495 başın alub İsfahana giderek Huyda şehri haricinde medfundur Müddeti saltanatları senedir Andan

Devleti Âli Danişmendiyye (دولت آل دانشمندیه)

Sivas ve Bafraya ve Amasyaya ve Kayseriyyeye malikler idi Yedi neferdir Bunlara Melik derler İbtidaları Niksar kal'asında medfun Melik Gazi (ملک غازی) dir Âli Selçukıyan ile ibtida Ruma kılıç uran bunlardır Müddeti devletleri sene Ve

Devleti Âli Kara Yusufyan (دولت آل قره یوسفیان)

Bunlara Kara Koyunlu derler Ulu padişahlar idi Cümle on neferdir Memaliki Diyarbekir ve Âzerbaycan ve İrak ve Fars vilâyetlerine mutasarrıf oldular Bunlara elkabı selâtinde Bey derler Uzun Hasan bunlardandır Timuru bînura bu Uzun Hasan mutî olub Timurun rikâbında piyade yürüdü Amma Timur fevt oldukdan sonra Timurun evlâdların kırub milklerine malik olub azîmüşşan padişah oldu Arzırumda Hasan Kal'sın bu bina etdüğüçün Hasan Kal'ası derler Badehu Ebülfetih Sultan Mehemmed ile Tercan sahrasında cengi azîm idüb Uzun Hasanın cümle askeri dendanı tiği Mehemmeiden geçüb Uzun Hasan ipin uzadub firar etdüğüne (Tarih) (بطان کیدالحائین) tarih düşmüşdür Uzun Hasan Tebrize varub kahrından anda merhum olub camii sahasında medfundur Müddeti hilâfetleri sene Andan

Devleti Âli Ak Koyunlu (دولت آل آق قیونلی)

Bunlar dahi Diyarbekir Âzerbaycan ve İrak diyarlarına malik oldular Dokuz neferdirler Bunlara Bay derler Gayet mün'im padişah olduklarından Bay derler Müddeti hilâfetleri sene Gayet salih va âbid

ve zâhid padişahlar idi Âli Osmanın bir silsilesi bunlara müntehidir Mahan diyarından gelmişlerdir Edirneli Mehmmmed Çelebi tevarihinde Uzun Hasan bu Ak Koyunludandır demiş Bazıları Kara Koyunlu demiş Hakir ikisin de koyun demişiz Andan

Devleti Âli Şahı Şahanı İran Turan (دولت آل شاه شاهان ایران توران)

Tulûları Erdebilde Şeyh Safi (شیخ صافی) hazretleridir Memaliki Aceme ibtida halife olub kutbiyyet ile hükûmet etdi Andan oğlu Şeyh Cüneyd (شیخ جنید) Bu dahi Kutbu âfâk alelittlak kutbiyyete kadem basmışdır Anın oğlu Eşşeyh İbrahim Han ibnüşşeyh Hâce Ali ibnüşşeyh Sadreddin Musa ibnüş şeyh Safiyyüddin Ebu İshakı Erdebilî ki cümle şahların ibtidasıdır Şah Abbasi Evvele gelince cümle beş nefer şahdır Bunlara elkabı selâtinde Şah derler İlâhazel'an Âzerbaycan ve İran Turana Gence ve Şirvana maliklerdir Zemanımızda Şah gelince Şahdır Bunlara lisanı Acemde Hudavendigâr ve Şahı şahan ve Şeh ve şah ve Şahinşah ve Husrev ve Şehriyar ve Server ve Tacdar ve Sahibkiran ve Şahı İran Turan derler andan

Devleti Âli Derbendiyan (دولت آل دربندیان)

Dokuz neferdir Bunlara Mülûkü Melik derler Gence ve Sivas Şamaki ve Bagû ve Babül Ebvaba varınca hâkimler idi Gayet sünnîlerdir Enuşirevan neslinden idiler Şahlar tasallût eyleyüb devletleri inkıraz bulub emlâklerine kâh Âli Osman kâh şahı Cihan hüküm iderler Hâlâ Andan

Devleti Âli Şam haliyan (دولت آل شام خالیان)

Bunlar dahi Enuşirevan neslindendir Gayet mutaaassıb sünnî kimesnelerdir Padişahlarına hâlâ Şamkal derler Anlar Şamkal derler bir alay oğuz taifedir Hâlâ seksen bin askere maliklerdir Âli Osman hutbesinde yad idüb andan kendülerin anarlar Kûhu Elbüzzün canibi şimalinde sakinlerdir Yedi hanlık yire maliklerdir Kara Budak Hanlıktır Şehirleri Tarhu (طرخو) ve Kovez (قوز) ve Andri (اندري) ve Tabiseran (طابسران) dır Şimal canibleri Bahri Hazer kenarında Demir Kapudur Canibi şarkileri Gence ve Şirvan Şamahıdır Kible canibleri Gürcistanın Temir Han ülkesidir Saltanatları hâlâ caridir (ابداً الله دولته) Daima Acem ile cenk iderler Zira vilâyetleri sarp dağistandır Ve kendüler şecî gaziyandır Andan

Devleti Âli Özbekyan (دولت آل اوزبکیان)

dır Memaliki Belh Buhara ve Horasan Bunlara elkabı selâtinde derler Hazreti Resalet penahın bir namei şerifile islâm(ı) kabul eyleyüb cemii kibarı evliyaullah bu Horasandan zuhur etmiştir Hâlâ mümin ve muvahhid kavimdirler Devletleri hâlâ müebbeddir Bunlardan Mısırâ malik olmamışlardır Zira iklimi sadis ve sabî'de vaki olmuşlardır Cemii eyyamda cenk cidalleri Acem ve Hind iledir Andan

Deleti Âli Cengiziyan (دولت آل چنگیزیان)

Tev (a) rihi Mirhanda cülûsu Cengiz Han sene Bunlar on iki fırka padişahlardır Her sınıfı onar on beşer hanlar ve mirzalıdır Kırım ve Dağıstan ve Mogol Bugol Komuk ve Kalmak Dahi on iki Taysıdır Yani padişahdır Her Taysı (طایفی) onar kerre yüz bin askere malikdir Ve kavmi Kazak ve Özbek ve Nogay ve Heşdek ve Moskov ve Çin ve Hata ve Hoten ve Fağfur ve Libka (لیقه) ve Badran (بادران) ve Hind ve Sind ve Acem ve Etraki Türkman ve Âli Osman dahi cümle Tatardan müteferriklerdir Ve kavli *Tavarihi Tuhfetüd Düvel* (نوار رخ تحفۃ الدول) hakikat bir tuhfe tev (a) rihtir Anın kavli üzre Hazreti Âdem dahi Tatar sıfatında idi Cenabı Bari ibtida ruyi arzı konar göçer evli Tatar ile müzeyyen i(t)di Badehu Arab Hazreti İsmailden sonra zuhur idüb ibtida lisanı arabî Hazreti İsmailden kaldı Ve bu kavilde Hazreti Şitin hatunu Cennetden gelmiş Huri olmak ile Cennet lisanı arabî tekellüm iderdi Âdem oğulları gayri lisanı tekellüm iderdi Ta ki lisanı arabî Hazreti İsmailden şayi oldu Ey imdi hakikatülhal yine ruyi arzda Arab Tatardan gayri çok kavim yokdur Bu hakirin ekser seyyahati Kırım ve Dağıstan ve kalmık ve Nogay ve Heşdek ve Deşti Kıpçakda çok seyyahat eyledik Tatar kavminden çok bir kavim görmedim Kalmokdan gayrisi mümin muvahhid kavimdir Hâlâ islâm padişahlarından

Devleti Âli Cengiziyan (دولت آل چنگیزیان)

Hükûmetleri Yedi yüz yetmiş mil cezirei Kırırda sakinlerdir Ve yüz bin askere ve yüz kerre yüz bin ata maliklerdir Bunlarda esbabı ihtişam dârât azamet olmıyub bunlarda mal at ve deve ve koyun nahirdir Bunlara Han derler Giray evsaflarıdır Meselâ Bahadır Giray ve Gazi Giray Han derler Kırımı Tohtamış Han asrında Cineviz küffarı elinden feth idüb müstevli oldular Hanların akrabalarından yahud biraderlerinden biri sağ veziri olub Kalga Sultan derler Ak

Mescid nam şehirde olurlar Ve sol veziri Nureddin Sultan derler Orta vezirine Aka derler Ve boybeylerine Şirin ve Mansur ve Sücud ve Olan (اولان) derler Olan oldur kim meselâ Hanın kızlardan tevellüd etmiş beylere Olan derler Askerî taifesine Kıracı (قراچی) derler Kırım kavmine Bardak (بارداق) derler Badehu Âli Osmanda Sultan Bayezidi Veli Akkerman ve Kili kal'asın feth iderken Kırımdan Mengeli Giray Han ibtida gelüb Âli Osmana mutî olub ol ahde vefa idüb Âli Osmana imdad idüb sikkelerinde kendü isimlerin tahrir iderler Hutbelerinde ibtida Âli Osman badehu filân Giray Han tilâvet iderler Sultan Mehmed Hanı Rabia gelince yirmi Han idi Hâlâ devletlerim übed-
bed ola Bu hakir anların ihsan in'amın görmüşüz

Diğer Devleti Âli Cengiziyanı Maverâünnehir

(دیگر دولت آل جنکیزیان ماوراءالنهر)

Bunlar dahi nesli Özbekdendir On iki padişahdır İnkırazüddevrân devletleri müebbed ola Sene 119 tarihinde Hışam bin Abdülmelik Şam halifesi iken bunlara name gönderüb islâm(ı) kabul eylediler Saltanatları hâlâ müebbeddir Andan

Tabakai Salisi Âli Cengiziyan (طبقة ثالث آل جنکیزیان)

dır Memaliki İran ve Turan ve Deşti Kıpçag ve Çin ve Hata ve Hoten diyarlarına malik olmuşlar idi On sekiz nefer idi Nasiri Tusî tahrikile ve Alkama vezir hıyanetile bu Tatardan Helâgû Hanı on kerre yüz bin Tatar ile Bağdada getirüb Âli Abbasiyandan El Mutasam billâh (1) katl idüb Âli Abbasiyan bunda inkıraz bulub Abbasiyanın berriyyede bulunan evlâdı sagirleri Mısıra kaçub anda şeyh mesabesinde halife olurladı Bu Helâgû Han azîm askeri bîgerana malik idi Cümle 18 neferdir Devletleri 415 sene oldu Bunlara dahi elkablarında Han derler

Tabakai Rabii Devleti Âli Cengiziyan Âli Timur

Gürgân Sahib hurucu cihan (طبقة رابع آل جنکیزیان)

(آل تیمور کورکان صاحب خروج جهان)

dır Memaliki İran Turan Deşti Kıpçag ve Hindistan Sind ve Moltan ve Çin Maçın ve Hata ve Hoten ve Moskov ve Bulgar ve Leh ve Kırım ve Dağıstan ve Gürcistan ve İrakı Arab ve İrakı Acem ve Bilâdür Rum ve Şam cümle memaliki mahruseleri feth idüb kırk bir padişahı

rikâbında piyade yürüdüb ziri hükmüne almışdı Hattâ Yıldırım Bayezid Hana name gönderüb mutî olub Benden biat idesin didükde Yıldırım Han elçisin kovub Timuru bînur derya misal askerle Yıldırım Han üzre gelüb sahrada cengi azîm idüb vüzerai Yıldırım Hanın sui tedbirile askeri Âli Osman münhedim olub Yıldırım Han dağı derunundan biraş görmemiş deste kuyruk tay üzre meydana marekede Tatar askerin kova kova nâreside at altında kalub tekerlendi Derhal Tatar askeri Yıldırım Hanın başına üşüb bir saat piyade cenk idüb âhir giribanı ele virüb Timuru bînur huzuruna getirüb şeciane nice kelimatlar idüb Timur Yıldırım Hana başka seraperde döşiyüb daima saffı âlide karar idüb Timur ile müshahabet iderlerdi Hikmeti Huda hummayi muhrikadan Timur yanında merhum olub na'sı Bursa'ya getirüb camii hatiresinde defn olundu Andan Timur giderken Çelebi Sultan Mehmed ibni Yıldırım Han babasının intikamın almağıyçün Timurun ardına düşüb Taşak Ovası (طشق اووسی) nam mahalde Timur Gürgâna yetişüb öyle saturu Mehmedî urdıkim hâlâ dasitandır Ve cümle Tatar leşkerinin derilerini yüzüb sayesinde meks etdikleriçün bu sahraya Taşak Ovası derler Bir edebsizce ismi vardır Andan Timur firar idüb Kara Bağlarda meşta idüb andan evvel baharda Şamı feth idüb bin Mısır hazinesi mal alub Mısıra azimet idüb İzzetül Haşim (عزت الهاشم) e varub askerile ol mahalle vardıkda Mısır Sultanı Sultan Barkuk bir tarafda Mir Ferec (میر فرج) bir tarafda Kurtbay (کرتبای) bahadırı cündiyan ile Tatarı bîcanın ac kurd girer gibi girüb Mısır askeri Timura bir satır urdılar kim hâlâ ol çölistanda üstühanları püşte püşte nümeyandır Timur Mısıra malik olamıyub münhezimen firar idüb şehri medfundur Müddeti saltanat sene Andan

Tabakai Hamisi Âli Cengiziyan yani Evlâdı Timur Gürgân (طبقة خاس آل جنکیزیان یعنی اولاد تیمور کورکان)

dır Memaliki İran ve Turan Hemedan Nahşivan Isfahanı nişfician Van ve Geylân Âzerbaycan mezkûr diyarlara mutasırırflar idi Amma evlâdı Âli Timur kırk bir padişah oldu Ve herbiri birer vilâyete padişah olub altı saf oldu Mabeynlerine tefrika düşüb birbirlerin kırdılar Ak Koyunlu Uzun Hasan dahi Timurun rikâbında piyade yürüdüğüünün intikamın almak için Timurun bir kaç evlâdların katl eyleyüb Diyarbekir ve Musul ve Hille ve Bağdad ve Basra ve Lehsa ve Âzerbaycana müstakil padişah oldu Amma bu mezkûr Timur

evlâdları çok muammer olmışub büyük oğlu
padişah oldu

kalub Hindistana

Tabakai Sadisi Devleti Âli Cengiziyan yani Evlâdı Timur Gürgân padişahı Hindistan ve Sindistan

(طبقة سادس دولت آل جنكيزيان يعنى اولاد تیمور کورکان پادشاه هندستان وسندستان)

Devletleri kadimdir Lâkin Hazreti Resaletpenahın mektubu dürer-barları ile islâm(ı) kabul eyleyüb hâlâ hanefiyyülmezheb azîmüştan padişahlardır Ve bilâdı muazzamıya maliklerdir Ruyi arzda ibtida memaliki azîmiye malik olan Hindistan padişahıdır Andan Âli Osmandır Gerçi Moskov kralı dahi büyük dünyaya malik oldu Karanlığa varınca mutasarrıfıdır Amma illâ vilâyetinin çoğu şiddeti şitadan meskûn değildir Ve Hindistan şiddeti harlı yerdir Amma âbı havasının letafetinden gayet mamur âbâdân vilâyeti mamuredir Padişahlarına Raya derler Meselâ Ekber Raya Evrengizib Raya derler Bir reaya padişahları huzuruna gitse Padişahım diyecek yerde Rayam der Elkalı öyledir Ve bu Hindistan on yedi padişahlık yerdir Herbiri birer mezhebedir

Devleti padişahı Sindistan (دولت پادشاه سندستان)

Padişahlarına Mogan (موغان) derler Mogan Seyyid Mogan Tad Mogan Ray Mogan Serşad Böyle isimleri vardır Amma yine Hind padişahlarına tâbidir ateşperestlerdir Hâlâ devletleri müebbedir Andan

Devleti padişahı Muntan (دولت پادشاه مونتار)

Bunların isimleri Dadya Muntan Radud Muntan Helâs Muntan derler Reayaları bünyandır Bu taife Habeş Suvakeninde Harkovada ve Musovada gayet çokdur Beyaz destar sararlar Cümle ateşperestdir Padişahları Muntandır Yine Hind padişahına tâbidir Hâlâ da devletleri mümteddır Ve cümle kavmi âteşperest ve gâvperest ve filperest ve Şemsperest ve Kamerperest dirahhtperest kavimlerdir Yine Cenabı Bariye ikrarları vardır Eğer Tevarihatda tahrir olunan üze tahrir etsek tatvili kelâm olur Ve hakir ilmelyakin ve aynelyakin hasıl eylemediğim şeyi tahrir etmek mutadım değildir Amma iktiza hasebile tahrir olundu

Zikri ahv(a)li Devleti Haka(nı) Çin(چین) (ذکر احوال دولت خاقان چین)

Hindistan padişahı ülkesi kadar vilâyete malik değilse sehldir Bahri

Muhit sahilinde on iki bin pare şehire malikdir Padişahlarına Hakan derler Bir padişahdan havf haşyetleri yokdur Ve reayası çokdur Bir diyardan bir diyara tüccar gelse cümle malın Çin padişahına ol bazirgân hedaya çeküb Hind ve Acem padişahı kulun selâm eyledi deyu ol bazirgân Çin padişahı huzuruna bu takrib ile varub sohbe-tile müşerref olub ol tüccar(a) avdet mahallinde metainın yirmi kat faidesi mertebesinde metalar ihsan olunub ol tüccarlar vatanlarına azimet ederlermiş Hâlâ devletleri müebbddir

Devleti ahvali padişahı Fağfur (دولت احوال پادشاه فغفور)

Memleketinin haddi Karanlık Dünyaya müntehidir Her kangı padişah olsa Fağfur derler Bin otuz senesinde bu memlekete Kalmık istilâ idüb nice kerre yüz bin kavmi Fağfur kırub yediler Hattâ Fağfur Ruhcinan şah (روحچنان شاه) ı bile pişirüb yediler Zira Kalmak merdümhordur Ol asırdan beri Fağfur inkıraz bulub hâlâ Kalmak vilâyetlerine mutasarrıflardır

Zikri ahvali Devleti padişahı Deylimyan

(ذکر احوال دولت پادشاه دېليمان)

Bunlara elkabı selâtinde Kaşaniyan derler On yedi nefer sünnîlerdir Müddeti saltanarları iki yüz yıldır Memalikleri Deylim (دېلم) ve Kirman Kaşandır

Zikri ahvali padişahı Belh (ذکر احوال پادشاه بلخ)

Sünnî padişahlardır Elkabı selâtinde bunlara Dârâ derler Yunaniyan bu Dârâ Şahı Musul kurbinde Karaderede münhezim idüb Rum kavmi İran Zemine müstevli olub Acem kavmi Yunaniyana harac güzâr oldılar Hâlâ devletleri müebbeddir Sünnî padişahdır[1] Andan

Devleti Âli Anculiyân [2] (دولت آل آنجولیان)

Kavmi Mogole padişah idi Mogol kavmi lisanı üzre padişahlarına Ancur (آنچور) derler Memaliki İran Zeminde idi Üç neferlerdir Bu Ancuri sene 700 tarihinde kavmi Mogolu gol gulûyyi âm idüb Ancuri katl etdiler Bunlara Haydar Ancur Esad Ancur derler Andan

Devleti Âli Muzafferan (دولت آل مظفران)

dır Fars ve İrak Kirman Nefer sekiz Bunlara Cafer Muzaffer Ali.

[1] Yıldız nüshası (padişahlardır)

[2] „ „ (İnculiyân)

Muzaffer derler Hükûmetleri yüz beş sene oldu Bunlar dahi tavaifi mülûkdandır Andan

Devleti Âli Çobaniyan (دولت آل چوبانیان)

dır Memaliki İran Âzerbaycan Nefer on iki Bunlara Emir derler Müddetleri sene Andan

Devleti Âli İlkâniyan (دولت آل ایلکانیان)

dır Vilâyeti Âzerbaycan Altı neferdir Bunlara Kamı (قامی) derler Tava-yifi mülûkdandırlar Amma gayet âdiller idiler Müddeti hilâfetleri sene Andan

Devleti Âli Kurtbay (دولت آل کرتبای)

dır Memalik Horasan ve Guristan Hutbelerinde Melik Kurtbay deyu tilâvet olunurdu Sünnî padişahlar idi Sekiz neferdir Ve müddetleri seksen sekiz âmdır Andan

Devleti Âli Serabdâran (دولت آل سرابداران)

dır Vilâyet Sebzevan (سرزدهوان) ve Horasan Elkalbarında Serabdâran derler Yedi neferdir Amma hasib ve nesib değillerdır Tagallüben Serabdâran olurlardı Bunlar dahi tavaifi mülûkdandır

Zikri evsafı Devleti Âli Abbasiyan (ذکر اوصاف دولت آل عباسیان)

dır Memaliki Bağdadı behiştâbâd ve Basra ve Lehse ve Yemen ve Mekke ve Medine ve ilâ bilâdı ümmü dünya Mısırı nadirei asıra ve Şam ve Halebe ve Meraş ve Diyarbekir ve Erzurum ve Gürcis-tana varınca Âli Abbasiyan hüküm iderdi Amma zamanı kadimde eski Bağdada mutasarrıf olanlara Kesra (کسری) derlerdi Cem olunsa Ekâsire derlerdi Amma Hazreti Resaletden sonra Bağdad Devleti Abbasiyana müyesser oldu Cümle otuz neferdir Müddeti saltanatları beş yüz yirmi üç sene bir ay ve bir gün oldu Abbas Hazretleri Hazreti Resalet penahın ammisidir kim ibni Abdül Muttalibdir Lâkin Hazretten iki sene büyük idi Müddeti ömürleri 85 sene Hicreti nübüvvetden otuz iki sene sonra fevt olub kabri Medinei Münevve-rede Bakide medfundur Yerine oğlu Seffah halife oldu Müddeti hilâ-feti dokuz sene sekiz ay oldu Elli sene muammer olub kabri kûfe-

dedir Andan oğlu Ebu Cafer andan oğlu Ebu Abdullah Mehemmedül Mehdi anın oğlu Ebu Mehemmedül Hadi andan Ebu Cafer bin Abdullah ve bir oğlu dahi Ebu Mansur Harunür Reşid Bu Harunür Reşidin dört oğlu halife oldu Biri Ebu Abdullah biri Ebül Abbas Abdullah biri Ebu İshak Mehemmedül Mutasam billâh biri Memun halife Bu Menun bizzat Mısıra gelüb seyir seyrân keşti cihan devran idüb Ehram dağlarından kenzi azîmler çıkar [1] Yunaniyan elinden Adanai ve Sis ve Misis ve Kara Gürgezi ve Tarsusu feth idüb kal'a içinde Camiünnurun sol canibinde bir muzlim güncde medfundur Memun halifenin itikadında hâlel olmagile mezmum olub ziyaret olunmaz Ve Âli Abbasiyanın zamanlarında hutbei otururken tilâvet iderlerdi Amma Ebül Abbas Abdullahüs Seffah ibni Mehemmed bin Ali bin Abdullah Abbas ayağ üzre tilâvet etdirdi Hâlâ ol âyîn anlardan kaldı Bunları lisanı Arabda Halife ve Emirül Müminîn ve Emir ve Sultan ve Selâtîn ve El Melik Hakan ve Müeyyed min indillâh deyu medh iderler Velhasıl Abbasiyandan otuz halife Bağdad-dan Mısıra kaim mekam günderüb Mısıra hüküm iderler Ta Helâgû Han lâîn asrında El Mutasam billâhda inkıraz bulub evlâdları Mısıra firar etdiler Ve Mansur Devanîkî sene 305 Malatyai bina etdi Ve Mekkiye gelüb Haremi Şerifi tevsî idüb bir minare ihdas eyleyüb sene 851 altmış üç yaşında Mekke'de merhum olub Muallâda medfundur ر.ح. Bu Âli Abbasiyanın zamanı hilâfetlerinde sair bilâdlarda on iki tabaka padişahlar var idi Cümlesi islâm selâtînlerinden sikke ve hutbe sahibleri idi Evvelâ

Devleti Âli Sasaniyan (دولت آل ساسانیان)

Dokuz neferdir Müddetleri 91 sene Andan

Devlet Diyala (دولت دیاله)

On beş neferdir Müddetleri 200 sene Andan

Devleti Âli Sülferyan (دولت آل سلفریان) :

On beş neferdir Müddeti hilâfetleri 103 sene Andan Devleti Âli Abbasın bir sınıfı Kürdistana düşüb anlar dahi on iki tabaka oldular

Devleti Âli Âbbasiyanı Ekrağ (دول آل عباسیان اکراđ)

Tabakai Evvel Musula karib Ceziretül Ömerde Hâkimi Cezire Yirmi tüfenk endaz askere malikdir Tabakai Sani Seyyid Han Kırk bin

[1] Çıkdı olacak, fakat her nüshada böyle yazılmış.

askere malikdir *Tabakai Salis Hâkimi Suran* (حاکم سوران) Yirmi bin ademe malikdir *Tabakai Rabi Hâkimi Erdilân* (حاکم اردلان) On bin askere malikdir *Tabakai Hamis Hâkimi Harir* (حاکم حریر) On beş bin tüfenk endaza malikdir Ve *Tabakai Sadis Hâkimi Penyanşi* (حاکم بنیانشی) Beş bin âdem olur *Tabakai Sabi Hâkimi Mahmudî* Sekiz bin askere malikdir Amma cümle Kürdistanı beli demez bir şecî ve bahadır ateşfeşan askerdir Ve *Tabakai Samin Hâkimi Hakkâri* (حاکم حکاری) Hemmen kırk bin piyadecelü tüfenkendaz askere ve on bin esbsüvar askere malikdir Altmış beş tarihinde İbşir paşa efendimiz Melek Ahmed paşaya Vanı virüb hakir Hakkâri hâkimi Yezdin Şire mukarrer ile hil'at getürdüm Ol alayı azimde askerlerin seyir temaşa eyledim Hakka ki ateşfeşan askeri Hakkâriyandır Amma *Tabakai Tasi Hâkimi Hizan* On bin askere malikdir Ve *Tabakai Âşir Hâkimi Bitlis* Yirmi bin askere malikdir Zira ziri hükmünde yirmi aşireti vardır Ve *Tabakai Hadi aşer Hakimi Hazzu* (حاکم حضو) Sekiz bin Haletî ve Çekvanî ve Yezidî kavime malikdir Ve *Tabakai isna aşer Hâkimi Palu* (حاکم پالو) On bin askere malikdir Bu zikrolunan on iki hükûmet Kanunu Selim Hanı Evvelden beru azil ve nasıb kabul etmezler Evlâd evlâda vüzera arzile emri padişahî ile hükûmetdir Ve bunlara tarafı padişahîden Cenabı İzzetmeab yazılır deyu hâkimlere ahaliî vilâyet Han derler Amma bu zikrolunan on iki aded tabaka hâkimleri kendülerin nesli Âli Abbasiyandan ad iderler Bunlardan gayri Arzırum eyaletlerinde kâmil iki yüz Ocak Beğleri vardır Bunların azil nasıbları ve el vilâyeti elindedir Meselâ livai Ekil (اکی) ve Mefarikın (مفارکین) ve Kârni (کارنی) ve Hirun (هیرون) İspeir (اسپیر) Duzriki (دوزریکی) ve Bargiri (بارگیری) ve Malazgir(d) gibi sancaklar vardır Hamdi Huda ol sengistan yerlerde yedi yıl bu Kürdistanı seyyahat eyledik Aynelyakin hasıl etdiğimiz mertebe tahrir etsek bir mücelled kitab olur Ve Âli Osman ile Acem mabeyninde bu Kürdistan seddi olmasa Âli Osman huzur edemezdi Zira Acem hasmı kavi şecî ve fetadır Mısıra malik olanlar bu Ekradı Abbasiyandandır Andan

Devleti Âli Kiyanıyanı Acem (دولت آل کیانیان عجم)

dir Memalik İran Zemin ve Maverâünnehir On bin neferdir Müddetleri sene Andan

Devleti Âli Eşkâniyan (دولت آل اشکانیان)

Yedi neferdir Hükûmetleri Hemedan ve Dergüzin ve Erdebildir

Müddetleri 78 sene Bunların ecdadı Hazretten evvel zamanı cehaletde padişahlar idi Memundan sonra bu yedi nefer islâmda halife olub Eşkâniyan derler

Devlet Âli Kırvaniyan (دولت آل قروانیان)

Altı neferdir Müddeti hilâfetleri sene Ve

Devleti Mamaniyan (دولت مامانیان)

nefer Müddeti sene Ve

Devleti Âli Sasaniyan (دولت آل ساسانیان)

nefer Müddetleri sene Ve

Devleti Âli Mahan (دولت آل ماهان)

İbtida tulûları Maverâünnehirde Mahan diyarında Cengiziyan derdinden terki vatan eyleyüb Ahlat diyarında Sultan Evhadehullah (اوحده الله) ki Bitlis hâkimlerinin ecdadıdır Anların yanında sakin olub şecî ve bahadır kavim olmak ile ahaliî memleket bunlardan şükran üzre olub Bey etdiler Yüz yetmiş sene hükûmetleri Ahlatda olub yine Âli Cengiz derdinden Ahlat memleketinde olan milk emlâkların terk idüb Konyada Âli Selçukıyana dahil düşmeğe giderken nehri Murad sahilinde Caber Kal'ası dibinde Süleyman Şah serdarları gusûl iderken gark olunca Erdugrul serdar olub Âli Selçuka mülâkat günü Konya sahrasında bir azîm cenge düş olub bir cebeli âlinin zirvesinden temaşa idüb gördiler kim Tatar galib karşı tarafda Selçukıyan tarafı mağlûb Hemen Koca Erdugrul yedi yüz fetasile Tatar üzre doğrulub tirleri bârân gibi yağub şemşiri perran geçüb mukaddema canların acıtmış Tatara öyle bir saturu Ertuğrulî ururlar kim cümle Tatarın igrisni doğru iderler Bu fütuhattan Selçukıyanın mürde dilleri hayat bulub Ertuğrula izaz ikramların idüb atebî âlisinde kubbe beğlerinden Beğ ider Ve malı Karuna gark idüb Bursa Tekûru caniblerinde nekadâr yer feth idersen milkiyyet üzre kabzai tasarrufunda olsun deyu serdarı muazzam idüb biemrillâh Ertuğrul ne canibe müteveccih olursa mansur mu-zaffer gelüb malı ganayim ile Sultan Selçukî diyarın ganime [1] iderdi Bu mezkûr Ertuğrul Âli Mahaniyan Âli Osmanın ecdadları-

[1] Yıldız nüshaei (ganimet)

dır Hâlâ şehri Ahlatda zamanı hükûmetlerinde on iki kubbe tahtlar üzere silâhları ile terütaze dururlar Cümlesin bu hakir ziyaret etmişdir Hattâ yârân mabeyninde bir âdeme tam yüzünden Ahlad kadidi gibi ne durursun deyu darbimesel olmuştur Ve bu Âli Mahaniyan ceddî Âli Osman inkırazüddevran müebbed ola kim bu sülâle(i) pak zülâldendir kim hâlâ İrak Bağdadı behiştâbâd ve ümmü dünya Mısırı Kahirei nadiretül asır ve Mekke ve Medine ve bilâdı Engürüsa ve Rum ve Arab ve Acem hakanı olub Sultanülberreyni velbahreyn olmuşlardır Cümle hulefalar bu tahrir olunan selâtînlerdir Andan

Zikri Devleti Âli Beni Resul (ذکر دولت آل بنی رسول)

On beş neferdir Yemene ve Adene ve Sanana malikler idi Diyarı Yemene Cezirei Arab derler İklimi örfiyyedendir Bunu şarkdan cenuba ve cenubdan garba varınca Bahri Kulzüm ihata etmiştir Ve mabakisi berriyye canibinden Bahri Lehsıya ve Bahirei Yemene varınca şarkdan garba bir hattı fasıl kılınmıştır Amma vilâyeti Yemen denmesinin bir kaç nevi üzere vechi tesmiyesi vardır Evvelâ Yemende bir kişi canibi şarka müteveccih olsa bu iklim canibi yemine geldiğiçün Yemen derler Bir manada Kâ'bei Şerifin yemininde olduğuçün Yemen didiler Zamanı cehaletde padişahlarına Teba' (تبع) derlerdi Cemi olsa Tebayia (تبايه) derler Amma bu sâdatlar mutasarrıf olaldan beru Melik derler Amma hâlâ İmam derler Sultan Muradı Rabi asrında diyarı Yemene istilâ idüb mutasarrıf oldular Amma hâlâ Zeyidî mezhebdır Nikâhı mut'a(i) âsikâre etmişlerdir Bir avreti ücretile bir kaç gün tasarruf idüb Andan bir gayrıya varmağı reva görmüşlerdir Ve bu iklimi yemen dört hükûmetdir Birbirlerine mutî değillerdir Dağlarda sakin olanlar cinrî Urbanı uryandır Amma safi tüfenkendaz âteşfeşandır Ve bu ahaliî Yemen gayet sulehayi ümmetdirler Çoğu Şürefadır Ekseri evlâdı sahâbei kiramdır Zira Hazreti Resalet asrında eshabı Resulullah bu Yemene nakl etmişlerdir Zira Yemen hakkında bir hadis vardır Ve keramat(1) zâhir olmuş nice kibarı evliyaullahlar âşikâre Andan

25

Devleti Şürefayi Mekke Yani Âli haşimyan

(دولت شرفای مکه یعنی آل هاشمیان)

Tahtı tasarruflarında olan Hicaz ve Tayif ve Abbas ve Medine ve Vadel Kura ve şehri Temudda nihayet bulub bir kaç kerre Yemene Şürefalarile cem olub Mısır (a) malik olmağa bezli himmet etdiler Amma müyesser olmadı Cümle otuz sekiz nefer hasibünnesib ırkı

tahirden Hüseyinîlerdir Müddeti devletleri hâlâ müebbeddir Bunlara Âli Hayderî dahi derler Andan

Devleti Şürefayi Mekke Âli Beni Kıtade

(دولت شرفای مکہ یعنی آل بنی قتاده)

Yirmi yedi neferdir Ali ibni Ebi Talibe müntehidir Bu Şürefaların kavli sahihleri üze Hazreti İsmailden beru peygamber zadeleriz derler Ceddimiz Beni Cürhüm kabilesi Yemenden hicret ibüb Mekkiye gelüb tavattun² etdiklerinde Hazreti İsmail Beni Cürhümden bir kız alub andan tevellüd iden Hazreti sinni kırka balığ oldukda arabî kelâm ile suhuf nazil olub lisanı arabî andan kaldı derler Ve cemii Şürefa Hazreti Resalete hatırmade olduklarından nesli kadim olmağı izhar etmegiçün öyle derler Hattâ birkaç kerre hakir Mekke de gördüm ki cenazenin Rumda başı ileri gider Amma Mekke de ayakları ileri gidüb müezzinler لا اله الا الله derler محمد رسول الله demezler Hakir bazı yârânlarımız Şürefalardan süal etdim Cevab etdiler kim Nihayeti yok bir devadır Vallahi selef ecdadlarımıza Hazreti Resul hatırmade olub Mediniye hicret buyurub anda merhum oldu Niçün vatanı aslîsin terk idüb Yesrib gibi yerde kaldığından ecdadlarımız dahi Hazrete hatırmade olub لا اله الا الله derler محمد رسول الله demezler deyu cevap etdiler Bir garib acib davadır Öyle olur Anlar hasibünnesiblerdir Naz niyazdan hali değillerdir Dahl etmemek gerek Zira çelebilerimizdir حفظك الله تعالى Ezin canib Ve bu seyyahat etdiğimiz memaliki mahruselerinde nice kerre yüz bin sahranişin boylar ve beyler vardır Ve sengistan ve çolistanında nice bin aşayir kabayil beyleri var Amma sikke ve hutbe sahibleri olmadıklarından tahrir olunmadı Amma yine anlar dahi sahibüsseyfi velkalem idiler kim anların da hükûmetleri min indillâhdır kim ellerine âleti tığı hadidi âteştâb sunulmuşdur Herbar anınla halifei ruyi zemin olan abidi anidin kellesin galta idüb mazlûm ibadullahları zalim kimesneler zulmünden emin iderler (Beyit)

کرنبودی سطوت روان
خانه مظلومان بکیرد عوان

Ve Cenabı Bari kullar üze güruhu halifei pürsükûhun nef'ini gavısı âzam ve ricalül gayb nef'inden ziyade etmişdir اللهم عافنا Cihanbanı âlicah halifei ruyi zemin olmasa islâm iman ve itikad ve taat ibadet emri cari olmıyub dini mübin muhtel ve müşevveş olurdu (Âyet Surei Hac) ولولا دفع الله الناس بعضهم ببعض لهدمت صوامع وبيع وصلوات ومساجد

şerifi delili kat'ıdır Ey imdi hemen Cenabı Bari bu âdemi[1] arzda halifeleri daim eyliye (Hadis) لولا السلطان لا كل الناس بعضهم بعضا hadisi üzre hâkim şemşirbaz olmasa halk birbirlerini yer idi

Zikri ahvali Selâtini Mısır Kahirei Muizziyye

(ذكر احوال سلاطين مصر قاهرة معزیه)

Dini muhammedide ruvi arza ibtida halife olanlar Hazreti Resalet penahın vekilleri Hulefaür Rasidîn ve mürşidîn dir kim ismi şerifleri Eba Bakir ve Ömer ve Osman ve Alidir Bunlara lisani Arabda Emirül Müminîn derler Ve İmam Hasana ve İmam Hüseyne ve Ali Emeviyyuna ve Âli Abbasiyana dahi Emirül Müminîn derler Çarıyarı güzînden ibtida Mısıra malik olan Hazreti Ömerdir Bedesti Amr ibnül Âs Andan Âli Emeviyyun malik olmuştur Andan Âli Abbasiyan malik olmuştur Bunlar dahi iki tabakadır Bir tabakası Bağdad (d)an kayim mekam gönderirlerdi Bir tabakası Helagû cenginde Âli Abbasiyan inkıraz bulduktan sonra küçük evlâdları çöl urbanında bulunub Melik Tahir Beybars çölden Mısıra getirüb mesnedi hilâfetde berkarar idüb müstakil halife oldular Andan

Diyanı Mısır ve Âli Ahşidiyyun (ديار مصر وآل الخشديون)

Cümle neferdir Müddetleri sene Badehu Mağrib Zeminde Âli Fatımiyyundan Muizzüddin Kahire nam bir padişahı azîmüşşan Ezher namında bir habeshî arab kuluna yirmi bin kise verüb Mısır içinde bir hayratımız olsun deyu Ahşidiyyundan izin taleb etmiş Recaları hayyizi kabulde vaki olub Ezher nam abdi memlûk tamam Camii Ezhere şüru idüb bu cami behanesile Mağrib Zeminde nekadar kühgen ve benna ve ırgat var ise Mısıra leb berleb oldular Ve Ezher Arab ulemayi Mısıra olkadar ihsan in'am eylerdikim Camii Ezher natemam iken cümle talibi ilim anda cem olurlardı Camiin itmamı karib olduğda bir gün işitdiler kim Muizzüddin Kahire Mısıra geliyor Bire asker tedarik eylen deyince Muizzüddin Ahşidiyyunun altından[2]Mısırı feth idüb Camii Ezherde ibadet etdi Anın içün Kahire derler kim Mağribden Muizzüddin Kahire feth etmiştir Nefer devletleri sene olmuştur Andan

Âli Beni Bahriyye (آل بني بحريه)

Yirmi sekiz nefer kimesnedir Devletleri yüz otuz altı sene oldu Ve

[1] Yıldız nüshası (edimi)

[2] „ „ (elinden)

Âli Fatımiyyinden Hafızuğdinullah oğlu Zafir billâh Mısır kulun katl eyleyüb yerine Hafızuğdinullah oğlu Ebül Kasım İsa padişah oldu Bu haber Bağdada Âli Abbasiyandan El Mütteki billâha varınca safasından derhal vüzeralarından Melik Nureddin Mahmud bin Zengîi Şam ve Mısıra hâkim idüb azîm asker ile gelüb Mısır zapt andan Şam kal'asın muhasara idüb derunu hisarda mahsur olan Şam halifesi Bahiruddin Togtekin cengi âşub idüb âhirülemir basulh kal'ai Şamı Nureddin Mahmuda verdi Sene 562 tarihinde idi

(Yedi satır açık bırakılmış)

Andan sene

Devleti Âli Çerakese (دولت آل چراکسه)

İbtidaları Barkukdur Âhirleri Tuman Baydır Müddeti hilâfetleri sene ve nefer Cümle ibtida bu Çerakise Necmeddinüs Salihden kalmışdır Cümle on iki bin ahrec ata süvar olmuş on iki abdi müşterası vardı Bir kavilde Timuru bînuru Sultan Ferec basub malı ganayimile ve cümle abdi memlûklerle Mısıra getirüb Çerkes ve Abaza ve Gürci ve Rus Sultan Ferecden Mısırdaki kaldı derler Bâlâda Mısıra mutasarrıf olan selâtînler alettertib tahrir olunmuşdur Âli Çerakezeden sonra Amma

İbtida Mısıra malik olan Âli Osman

dan Sultan Selim Şahı Evveldir İnşaallah mahallinde Mısır gazasına azimet idüb cemii vakayiatile tahrir olunur Matekaddem Mısır padişahlarına Firavn derler Birkaçı cem olmağile Feraine didiler Ve bir sınıfına Aziz didiler Bir sınıfına Kababita didiler Cem olsa Akbad derler Sultan Selim feth etdükde Hadimül Haremeynüş Şerifeyn didiler Kemal paşazade Ahmed Efendinin ve Ebüssüud Efendinin nutku şeriflerle Hadimül Haremeyn didiler Süleyman Han Engürusu feth etdikde Sahibkıranı Zeman didiler Ve yine Süleyman Han sene 929 tarihinde Malta küffarı elinden cezirei Rodosu feth etdükde Bahri Sefid içre yedi yüz altmış pare cezayirler feth olunub yine Kemal paşazade ve Ebüssüud Efendi Sultanül berreyn ve Hakanül bahreyn didiler Yine Süleyman Han Bağdadı behiştabâdı feth etdükde ulemayı Rum Seyyidül Abrabu vel Acem didiler Ve Süleyman Han Mağrib Zeminde Tanca ve Cezayir ve Tunus ve Tırab-lusu feth etdükde Fatihül Meğarib didiler Mısırdaki Tavaşı Süleyman paşa Süleyman Han iznile Hindistandan yedi ülke ve yedi

bender feth etmeğile Fatihül Megaribü vel Maşrik didiler Hakka ki Süleyman Han kırk sekiz sene hilâfetinde yedi iklimden memleket feth idüb akalîmi seb'adan Âli Osmanı hissemend etmişdir رحمة الله عليه Amma Âli Osmana evvel Gazi Osman Bey Urhan Bey Yıldırım Bey Murad Bey derlerdi Ta Ebülfetih Mehemmed Handa cümle ulemayı Rum Ülülemir didiler Zira Ebülfetih muhibbi ulema olub akalîmi seb'adan cümle mütebahhirîni ulema ve meşayihî cem etmişdi Kendüler dahi fâzıl ve âlim ve âmil ve kâmil mücahidi fi sebilullah padişah idi Mesnedi hilâfetde bertaht otururken daima seri saadetinde molla örfu ile oturub divan iderdi Bundan evvel bir padişah örfü giymeyüb bunlar giyerdi Evvelki mülûklerin tacları tabir ve tavsif olunmaz Bursıya varan âşıkana hafi değildir Badehu Ebülfetih İslâmbolu feth etdikde Arab ve Acemden Horasan ve İrakdan yetmiş aded kibarı evliyaullah bile idiler Hattâ Ak Şemseddin sultan ve Ensar Dede Gûranî sultan ve mücazibundan sultan ve ulemayı izamdan Molla Gûranî ve Emir Buharî ve bunlar emsali kibarı ulemalar var idi Bu zikrolunan ulemaların bazıı Sultan Mehemmed(e) Ebülfetih Mehemmed Han didiler Ulemayı Rum Sultan dediler Ve cümle meşayihanı Acem ol fetih günü hanı ihsanı görünce Sultan Mehemmed(e) Hankâr dediler Ve Ebülfetih Mehemed Han badelfethi İslâmbol cemii asakiri islâmı Okmeydanında cem idüb azîm ziyafetler idüb damenine han doldurub guzati müs-limîne bezl etdi Lisanı parsîde Han (حوان) ekmeğe derler Ol gün han bezl eylediğiyçün ulemayı Acem dahi Hankâr didiler Ve bir riva-yetde İslâmbol muhasara olduğu günlerde Ebülfetih Sultan Mehemmed Levend Çiftliği nam mahalde iki yüz pare firkate inşa idüb Okmeydanından darı üzre gemiler badbanların küşade kılarak Arabistan askeri bu gemileri Şah Kulu nam Kapudanın reyi ile Tershane Bağ-çesi kurbinde deryaya endirüb âlât mühimmatları müheyya olub âmâde durdular Hâlâ ol gemilerin Okmeydanı sahrası icre güzer etdüğü yerler zâhir bâhirdir İslâmbol kal'ası içinde Tekûr Sarayı nam mahalde Tekûr kiral bu kırdı yelkenlerin açub gelen gemileri gö-rünce Kostantaniyyeden meysus oldular Zira kitaplarında nücüm kuvveti ile yamışdıkim Muhammed kavminden bir Mehemed Melik gele Başında kadı sarığı ola Ve katıra bine Cümle besatı kayış ola Ve sof giye Ve ayağında âsûmanî çizmesi ola Ve karadan gemiler yüride Gelüb Kostantini ala deyu At Meydanındaki çarkûşe Dikilitaşda masturdur İm'anı nazar ile temasa iden yârâna zâhirdir Hemanki küffar bu gemilerin karadan deryaya geldiklerin görüb bir gayri tedarik idelim derken hikmeti Kadiri Kayyum Sarayburnundan Fransa

küffarından on iki pare patrona kalyon zâhir olub imdada geldiler Zira cümle küffar deryadan emin idi Ve bay gedası kara caniblerinde cenk iderlerdi Ve Tekûr kıral dahi Eğri Kapuda Tekûr Sarayında idi Ve derya taraflarında kuş uçmazdı Zira bin pare balyemez toblar Sarayburnunda ve yüz pare top Kızkulesinde ve beşyüz pare top Tophanei Atik ki hâlâ Galatada Kireç kapısı derler anda idi Hakir âlemi sabavetde o Kireç kapusunda toblar durub yevmi îdeynlerde şadmaniler iderlerdi Murad Hanı Rabi Hafız Ahmed paşayı Bağdada serdar gönderdikde ol tobları bozub hurde balyemez toblar inşa idüb gemilerle İskenderuna andan üç günde Birecik kal'asında nehri Murad [1] ile Bağdada gönderdiler

Ezin Canib

Bu zikrolunan Sarayburnu sacayağı boğazlar böyle balyemez toplar ile ârâste olduğundan havf haşyetleri olmıyub imdada gelen on iki pare gemiler küffarın Batrikhaneleri iskelesi olan Fener kapısı nam mahalle geldikde bir yaylım tüfenk ve bir yaylım top atub bir şadmaniler iderlerkim tabir olunmaz Bادهu anda lenger endaht olub bazı nesârâ karaya çıkmak sadadinde iken beri tarafda Sultan Mehemmedin karadan inen iki yüz pare hazırbaş firkateleri ile Şah kulu Reis ejder ininden çıkar gibi çıkub Avanta kanalya deyüb berkı hatif gibi küffar gemilerine girüb biemrillâh on iki pare gemiye tob ve tüfenk atdırmıyub feth idüb keşan berkeşan çekerek Ter(s)hane Bağçesine getirirken içindeki Fransa kefereleri lehcei mahsusları ile Ki perlâr sinyor Ki perlar derler Bizim asker dahi Paralamazız Bütün alırız Sizi kureğe dizeriz Sizinle vilâyet vilâyet kâfir almağa gezeriz derler Küffarı hakisara bu bir rahnei azîm dahi olub vaveylâya düşdiler Ebülfethe bu gemilerin fethi haberi gidüb Ebülfetih Edirne kapısı mahasarasında idi Yavedud iskelesinden Ebülfetih bir kayığa binüb Tershane Bağçesinde on iki pare kara cehennem misal cehennem kütüklerin görüb içinde olan malı ganayimin kanun üzre öşrün çıkarub mabakisın gazada bulunan mücahidîne tevzî etdiler Meğer bu gemilerde Fransa kıralının bir âfitab kızı İslâmbol Tekûrına namzad imiş Ol banuyi naşüküftiye cevâri olmak için Akke ve Gazze ve Remle caniblerin küffar garet etdükde bin aded duhteri naşüküfte pakize ahter ümmeti Muhammed kızları bile imiş Anları cümle Ak Şemseddine Allah emaneti verüb Ebülfetih yine kal'ai muhasaraya meşgul olub biemri Huda Hicreti nebe-

[1] Yıldız nüshası (kelekleri)

viyyenin sene 857 tarihinin mahı Temmuzunda Ak Şemseddin hazretlerinin tayin eylediği günde feth olub tarihi (آخرون) vaki olmuştur

Latifei tasavvufane

Andan Ebülfetih Tershane Bağçesine gelüb Fransa kiralının kızile koc kucağ olub cihadı ekber idüb kal'ai can mezariinin babın kal' idüb içine askeri nefis koyulub rahim nam mahalle varınca yürüyüş idüb bu kal'a(i) dahi feth ider Hikmeti Huda ol cenkde Ebülfetih Beli nam yerden Şehzade Bayezid enüb rahmi mader nam mahalle düşüb dokuz ay on gün cenk ide ide halâs olub bir şehzadei civan baht oldu Mukaddema bu Fransa kızının kal'asın ol gice Ebülfetih feth etdükde badegusül Ak Şemseddin huzuruna Mehemmed Han gelüb dest bus etdükde Ak Şemseddin ider Bu gice hunkârlık etdiniz yani kan akıtdınız Fransa kızının bekâretin izale eyldiniz buyurdular Ve yine Ak Şemseddin ider Sizden recam oldur kim hakikat üze hunkârlık idin Sizinle bu İslâmbol fethinde bulunan guzati müslimîne (e)kmek[1] verin ki size Hunkâr demek sahih ola deyüb reca etdükde koca Ebülfetih Sultan Mehemmed cümle guzati müslimîne timar ve ziamet hanı ihsan etdüğüçün Hunkâr didiler Her padişahın birer elkabı olub Âli Osmana Sultan ve Hadimül Haremeyn ve Sultanül berrü vel bahr ve Seyyidül Arabu vel Acem ve Sahıbkıranı Şark ve Garb ve Hunkâr denmesinin aslı budur vesselâm Amma Selim Şahı Evvel Mısırı feth iderken Mısır Urbanı الانصرالسلطان سامر derlerdi Amma lisanı Acemde Âli Osmana Şahı Kayser Zemin derler Ve kendü Şahlarına Sahı İran Zemin derler Ve Mısır Emirülhaccına Sultanülber derler Hakikatülhal Sultan denilse vechi vardır Âli Osmanın orduyi huccacı müslimînin muini bir ulu hizmetdir Ve çöl Urbanlarında bazı ocak beyleri var Anlara âlemi seyyahatde çok mihman olmuştuz Urban taifesi anlara dahi Sultanülber derler Amma Şam çölü Urbanı şehirlerine Âli Beni Reşid ve Âli Beni Ömer ve Âli Beni Ribag ve Âli Beni Zühd derler Ve Nizamüddeve derler Ve Kâfili Mısır ve Vali(i) Mısır derler Ve Mısır subaşılığı yol ile müteferrika ocağından olur Subaşıya dahi Vali (i) Mısır derler Matekaddem subaşılık firavndan kaldı Firavnun tulûu subaşılığındandır Padişahını gice tebdili came bulub Salibe çarşusunda padişahı salb idüb yerine firavn müstakil padişah olub اتار بكم الاعلى didi Müruru eyyam ile Mısırdaki subaşılık kemnam olub ta Hazreti İmamı Şafiîye gelince Mısırdaki Subaşı yok idi

[1] Yıldız nüshası (etmek)

Hikâyei garibe

İmamı Şafiî Bağdaddan gelüb Mısıra kadem basdıkda haramiler hanesin garet idüb cemii ictihad etdüği telifatlarını ve tasihe geçme-
miş nice yüz mücelled kitab olacak evrakı perişanların serika iderler
İmamı Şafiî perişan hal olub ifnayı vücud idüb telif etdüği kitabı ne-
fisler ve mesaili azîmler gittüğünden müteellim olub Sultan Mehem-
med Ekrada varub ve Tiz bir gaddar hunhar kattal bir âdemi vali eyle
buyururlar Mehemmed Ekrad hazretleri recalarını kabul idüb bir
şedid âdemi Subaşı idüb ol âdem Mısırın altın üstüne getirir Meğer
bir müdebbir ve mubassır ve feraset sahibi âdem imiş Bir gice hane-
sinde mevlûd idüb cemii ulemayı Mısır mevlûda davet idüb esnayı
musahabetde Subaşı ider Ya meşayih Mesmuunuz olmuştur kim bizi
İmamı Şafiî çırağ idüb Subaşı etdi Bizden bir tıl (طیل) ister Mezhebi
Şafiîde böyle etmek helâl midir Sizler ulemayı Mısır olsanız gerek
Bize bu zulmü reva görür misiniz deyu süal idince meğer cümle ule-
mayı Mısır İmamı Şafiîye sahibi mezheb oluyor deyu dağı derunları
var imiş Hemen ulemayı Mısır itdiler Ya vali Sakın bir akçe verme
Biz anın mezhebin kabul etmeyiz Mezhebi kadim sahibi tefsir Cerirî-
dir Biz anın nekadardı kitablardı var ise serika etdirdik Bir kaç günden
sonra cümle telifatların ateşe yakarız Ve kendüyi dahi recm. ideriz
yahud vilâyeti Sudana nefyi beled ideriz didiler Subaşı nezaketle ha-
beri alub ider Ya nukaba veya üstadına Siz mevlûdu tamam idin
Şimdi surre ve atıyyeleriniz alırsız deyu şehri kol dolaşır behanesine
gidüb doğru Sultan Mehemmed Ekrada varır Ulemalardan istima et-
düği kelimatları bir bir takrir etdükde ol gice Sultan dahi atlanub
cümle ulemayı Subaşı evinde haps idüb ulemanın evlerin basub İmam
Şafiînin cümle emvalı erzakı meydanı muhabbete çıkub alessabah di-
vanı padişahî olub Subaşı eline İmamı Şafiî iznile mutlak buyruldısı
verüb İmam Şafiînin hilâfında olanların iki yüz müteaddid teşeyyü
irtikâb' etmiş kimesnedir katl iderler Ve iki yüz mikdarı dahi taib
tahir olub İmam Şafiîden tecdidi mezheb idüb halâs olurlar Bu yüz-
den İmam Şafiînin kitablardı zuhure gelüb mezhebi şafiî dahi itibar
bulub Hâlâ Mısır Subaşıları üçyüz eli nabutlu kavvaslarile ve on iki
cellâdlarile her sabah Subaşı kapusın açub cümle huddamları hazır
olub badeddua Pirperverimiz ve sebebi rif'atimiz Hazreti İmam Şafiî
رحمة الله عليه deyu dua idüb badehu taraf taraf giçe ve gündüz tecessüsü
ahval iderek enayı hırsız ve neşşal ve hemyan kesici varise elbetde
bulurlar Amma gayri cümle veledizinayı Mısır Subaşıların der defte-
rindedir Subaşı elinde mutlak buyruldısı olsa ana Vali(i) vilâyet der-
ler Cümle aşkıyalar andan havf iderler Zira eğer suçlu ve eğer suçsuz

bir nahemvar evza ideni bile katl idüb geçer gider İslahı âlem için böyle âdem katl etmese Mısır fellâhının zabtı rabtır mümkün değildir Hususa gözü sürmeli ve eli tesbihli başı misvakli vâız ve nasıhları bile hırsız ve haramilere muin ve yatakdır Velhasıl cemii naşer'î şeye ulemayı Mısır [1] mürtekebilerdir Hattâ İcarei tavile namile bir vakfullah(1) doksan seneye bir herife beyi iderler Oğul oğula milki mevrusu olub cümle vakfullah(1) bile böyle uğurlayub nice bin darıkura ve darüldhadis ve medarisleri haneler eylemişler Hemen Mısıra bir hâkimi cebbar lâzımdır Amma gulûyyi âm idüb hükûmet etmeğe dahi komazlar İmdi ferman milk sahibinde kaldı Nice dilerse öyle iderler Vesselâm

Elfaslül Hadi aşer **Mısır ceziresinde olan kırk sekiz selâtîn ve** **melikleri beyan ider**

Seyyahanı Ruma şöyle malûm ola kim Cenabı Bari ruyi arzın rub'u meskûnunda Bahri Okyanus ve Bahri Muhiti ve Bahri Sefid icre beni âdem ile müzeyyen nize kerre yüz bin cezayirat-halk etmiştir (العلم عندالله) Amma on iki cezire Hindistan ve Çin ve Sindistan deryasında halk olunmuştur Hakir Hind canibine seyyahatimiz olmamağıle tahrire cüret olunmadı Amma Bahri Sefidde yedi yüz altmış pare sagir ve kebir cezayirat Âli Osmanın desti hükmündedir Meselâ Kardenizde cezirei Kırım Akdenizde cezirei Kıbrıs ve cezirei Mora ve cezirei Yeni fetih Girid Bunlar cümle yedi yüz altmışar ve yetmişer mil cezirelerdir Bikavli Batlimos (بطليموس) mühendis ve bikavli Pader [2] o Kolon ki fatihi Yeni Dünyadır Cezirei Midilli ve cezire İlimni ve cezirei Sakız ve cezirei İstanköy ve cezirei Rodos bunlar dahi Âli Osman hükmündedir Amma üçer ve dörder yüz mil pür mahsul bağı behişt misal cezayirlerdir Ve yine Akdeniz icre cezirei Misina yedi yüz mil bir ceziredir kim mamur âbâdan olalı içine yağı ayağı hararami bağı basmamıştır Hâlâ İspanya kiralı hükmündedir Ve cezirei Miyorka ve cezirei Minorka dahi yedişer yüz milde bulunmuşlardır Bunlar dahi mahsuldar beni âdemle malâmal cezirelerdir İspanya hükmündedir Ve cezirei Korsika Bu dahi Akdeniz içinde Cezaire karib yedi yüz mil bir mamur ceziredir Kâh İspanya ve kâh Po(r)takal hükümüne girmiştir İlâelan İspanyadadır Amma Sebte Boğazından taşra çıkub Bahri Mühit icre iki bin mil Mağrib canibine gidüb Cezirei

[1] Mükerrer yazılmış.

[2] Yıldız nüshası (Padra)

İngilis sekiz bin mil bir cezirei azîmdir kim iklimi hamis ve iklimi rabi içinde bulunmuştur İngiliz kırallarının payitahtı Londrine şehri nehri Londra kenarında bir şehri muazzamdır Bu şehirden gayri yedi yüz pare şehri mamureler var idüğü seyyaharı Rum mabeyninde meşhuru âfakdır Bundan gayri yine Bahri Muhit icre iki cezire vardır. Birine cezirei Biritede [1] cezirei derler Dairen madar biner mildir Cemii zemandâ İngiliz hükümündedir Amma İngiliz ceziresi gibi mamur ve müzeyyen değildir

Sitayişi cezirei azîm ve ümmü dünyayı kadim Mısır

Kairei Muizziye hakidir Amma Mısır ceziresi İngiliz ceziresinden büyüktür Cemii mühendişin hukemayı selef bin kerre berren ve bahren devir idüb âbı havasile arzı beledi ve tuli neharile tahrir idüb dairen madar on sekiz bin mil bir cezirei ümmü dünyayı Mısır bulmuşlardır Ve şekli murabba bir ceziredir Şimale ve yıldıza nazır tarafı Akdeniz Sebte boğazından ta Arış denizine varınca iki bin mil Akdeniz sahilinde Sebte ve Tanca ve Cezayir ve Tunus ve Tırablus ve Cirbe ve Kibrit ve Beni Hilâl ve üçer ay çöl ubur idüb İskenderiyye ve Reşid ve Dimyat ve kal'ai Tine ve bahirei Arişde tamam olur Andan iki günde Süveys deryasına varınca karadır Bâlâda iktiza hasebile selef Padişahları bu mabeyni kat idüb sahib cezire olduğu mukaddema tahrir olunmuştur Andan Süveys deryası sahilinde arzı Said Alide nice derbender [2] şehirler var Ve andan yine yıldıza ve şimale nazır Süves deryasının karşı kıyıları Kâ'be hakinde Muveylah ve Yenbo ve Cidde kal'aları hakidir Beri canibi yine Mısır ceziresinde Habeş hakidir kim sahili bahri Süveysde Benderi Burga ve Benderi Kasire ve Benderi Reyde ve Benderi Abraş ve Benderi Acun ve Benderi Dunkılâb ve Benderat ve Benderi şehri Suvaken Habeş paşasının tahtıdır Ve Benderi şehri Kif andan cezirei Dehlek ve anden cezirei Kal'ai Musova ve andan Kal'ai Hark Ova andan Benderi Zule andan Kal'ai Hindiiye andan Benderi Tuzla andan Benderi Behlûle andan Benderi şehri Zeyla Süveys iskelesinden bu mahalle gelince iki bin mildir kim bu zikrolunan Habeş Benderleri yine Mısır ceziresinden Bahri Kulzüm yani Süveys deryası kenarlarında vaki olmuş benderi mamurelerdir Andan öte Bahri Muhit kenarınca Mısır ceziresinde Zeyla (زيلع) boğazına gelmiş andan nehri Nilin tulûu başından dolaşur Ta Sebte boğazına gelince on dört bin

[1] Yıldız nüshası (Birine de)

[2] Yıldız nüshası (derbend)

mil yerinde olan benderler ve gayri mamur şehirler cümle Portakal kıralının hükmündedir Kimesnenin tasarrufunda değildir Bu cezirei Mısır içinde kırk padişahın canibi selâsın Portakal ihata etmiştir Evvelâ cezirei Mısır öyle bir cezirei muazzamdır kim hattı istiva Mısıra yirmi menzil karib derbend Şelââtında bulunmuştur Hakir anda vardıkda rub'u daire ile leylü nehar beraber idi Ve iklimi evvel ve iklimi sani bu cezirei Mısır içinde bulunmuştur Ve iklimi salisin evveli bu cezirei Mısırın İskenderiyye ve Reşid ve Dimyat ve Tine kal'asında bulunmadı Böyle bir cezirei vasiülaktardır Ve bu cezirei Nil Mubareki ta ortadan şak idüb cezirenin canibi cenubunda yedi aylık yol ıssız beyaban çöl çölistan mesmum hayvanatdan muhatara yerlerde Cebelül Kamerden nehri Nil tulû idüb anda yine nehri Nilden cem olmuş bir bahireye dökilüb andan yedi aylık yol cereyan iderek bir kolu canibi şimale Reşide ve bir kolu Dimyat kollar (ı) ana kollardır Derya misal Akdenize mahlût olduğu yerlere Mercülbahreyni yeltekiyan derler Üçyüz mil acı deryayı tatlı idüb deryanın rengin humret üzre ider Kaçan Rumdan gemiler Mısıra yakın geldüklerin bilmek için deryadan gücile nuş iderler Eğer leziz ise Reşid ve Dimyat iki yüz üç yüz mil kalmıştır bilirler Eğer ruzu ruşen ise deryanın rengini Nil kırmızı ider Andan bilirler kim Reşid ve Dimyata karib geldik deyu kurbanlar iderler Ve Nilin bir kolu dahi bu cezirei Mısırın canibi garbında Sudan memleketine cereyan ider Bir kolu da Mağrib Zeminde Girid ceziresi mukabelesinde Beni Hilâl memleketinde Akdenize munsab olurmuş Hâlâ cereyan etdüğü yerler âşikâredir Badehu Seyfi Züleyzen (سيف الزين) Şellâlât boğazların kat idüb cümle Nil Mısıra cereyan idüb Hilâl vilâyetine nehri Nil gitmeyüb muattal oldu Ve nehri Nilin bir kolu dahi Cebelül Kamerden tulû etdükden sonra canibi garbda vilâyeti Sudana cereyan idüb Bahri Muhite munsab olur Ve diyarı Mısırdı nice kerre yüz bin tar'ai Nil caridir Amma asıl değildir Cümle amelidir Nil tuğyanında cereyan ider İnşaallah tar'aları mahallinde beyan iderriz Ve bu cezirenin hattı istivasından öte cenub canibinde bir iklim kadar arzı haliyye var idi Şiddeti hardan ve mahuf zehirnak haşaratlardan beni âdem mutavattın olmaduğı ecilden iklim ad olunmamıştır Hâlâ anda Yeni Portakal sakinlerdir deyu Foncistanda Hamed İdris nakleyledi İmdi cezirei Mısır böyle bir ceziredir kim nısfından ziyade Âli Osmanın kabzai tasarrufunda olunan yerleri keşti gûzar i (t) diğimizden maada cenub canibine gitdiğimiz şehirleri ve sikke ve hutbe sahibi olan selâtinleri ve gayri melikeleri elkabları ile beyan ider Evvelâ

Selâtîni Şürefayi Âli İdrase (سلاطین شرفای آل ادراسه)

dir Memalik Mağrib Zemin Nefer beş İbtidaları İdris olduğuçün İdrase (ادراسه) derler Hazreti Aliye müntehilerdir Cümlesi Hüseyinîlerdir Müddeti hilâfetleri sene Andan

Selâtîni Âli Hamud (سلاطین آل حمود)

dur Memaliki Endelüs (اندلوس) Nefer İbtidaları Nasıruddinullah İkincisi El Müminun billâhdır Bu makule isimleri vardır Müddeti devletleri Sene Andan

Selâtîni Âli Muvahhidin (سلاطین آل موحدین)

dir Memaliki Mağrib ve cezirei Endülüs Nefer on üçdür İbtida tulû-ları Şamdandır Devletleri Sene

Selâtîni Âli Beni Taş [2] (سلاطین آل بنی طاش)

dır Memaliki Fas ve Mekinas (مکناس) [1] Nefer yedidir Müddetleri sene Banlara Melik dahi derlerdi Andan

Selâtîni Âli Mülsemmîn (سلاطین آل ملسمین)

dir Memalik Mağrib ve Endülüs Altı neferdir Amma Mısır ceziresine alelumum melik olmağa Habeş iklimi kalmış idi Bunların aslı yemenidir Himyer (حمیر) kabilesindendir Hazreti Ömer hilâfetinde Şam gazasına bile gelüb bade fethüş Şam Mısıra Amr ibnül Âsa Mülsemmîn cümle kabilesi ile gelüb Amr ibnül Âsın boybeği olub Ucle Tirine hâkim oldu Badehu Hazreti Amr ibnül Âs Mağrib Zeminde Tanca üzre küffarın tuğyanın istima idüb Mısırdan elli bin askere Musa bin Nasiri serdar idüb Ucle (اوچله) hâkimi olan Mülsemmîni bile memur idüb cümle askerle varub Tanca (طنجہ) kal'asın muhasara idüb kuvveti bazu ile Tancai feth idüb bu Mülsemmîn kal'ai Tanca-da sakın kalub tenasül bularak halife oldular Hilâfetleri bu yüzden vaki olmuştur Müddeti saltanatları sene

Selâtîni Âli Beni Harîn (سلاطین آل بنی حرین)

Min mülûkü Fas ve Merankeş On yedi neferdir İki yüz seksen yıldan

[1] Mekines

[2] Yıldız nüshası (Tas)

sonra devletleri zillet mezelletle gayre intikal eyledi Amma gayet seçî bahadır kavim imişler Bin pare gemi ile İspanya ve Portakalı nehb garet idüb harac güzar olmuşlardı

Selâtîni Şürefayi Âli Kâmil yan (سلاطین شرفای آل کامل یان)

dır Memalik Mağrib ve Fas ve Merankeş Yedi neferdir Bunlara Şürefayi Kâmil yan derler Meselâ esmaları Nasrüddini Kâmilî ve Süleyman Kâmilî derler Ve Sübuu Kâmilî (سبوع کاملی) Mısır üzre huruc idüb derya misal askerle Mısıra karib geldükde Bahire hakinde Huşu İsa (حوش عیسی) nam hâlâ bir şehir var Cümlesi anda riyyi sarsardan kum deryası dağlar gibi gelüb cümlesi anda helâk oldılar Şürefayi Kâmil yan bu şerif Sübuüddinde kâmil olub kemalinde nihayet buldu

Devleti Âli Beni Agleb (دولت آل بنی اغلب)

Hukkâmı Vilâyeti Afrika On neferdir Bunlara Agleb yan (اغلب یان) derler Daima cenk cidalleri İspanya ile idi Devletleri sene Hâlâ Mağrib Zeminde bir âdem bir âdeme tasaddurane gûftügû eylese Kavmi Agleb misin deyu efvahu nasda darbimeseldir Biemrillâh on âdemleri düşmen üzre gitse galib olurlardı Ve devletleri sene Andan

Devleti Âli Beni Kelb der cezirei Saklıye

(دولت آل بنی کلب درجزیره صقلیه)

Dokuz neferdir Maharetleri gemiler ile düşmenden intikam almak idiler Devletler sene Andan

Devleti Âli Badis (دولت آل بادیس)

dir Vilâyet Afrika Sekiz neferdir Devletleri sene

Devleti Âli Beni Hafaz (دولت آل بنی حفظ)

Hukkâmı vilâyeti Tunus ve Afrikıyye Cümle yirmi iki neferdir Sene [1] 103 Abdül Mümin Emeviyyun bu diyarları bin pare gemile feth idüb Beni Hafası bunda hâkim koyub münteşir olarak halife olub evlâdlarına Âli Beni Hafaz derler Hazreti Ömerin kızı Hafasa evlâdlarıdır Andan

[1] Yıldız nüshası (603)

Devleti Selâtîni Fas (دولت سلاطين فاس)

Mağrib Zeminde Fas derler bir şehri azîmdir Selâtînlerinin tahtı olmağla Fes padişahı derler İlâhazel an Abbasiyandan beru devletleri müebbeddir Esmaları böyledir Harun Fas Mansur Fas derler Sevaları ta Bahri Muhit sahiline varınca mutasarrıflardır Amma kâhice kal'alarına Portakal keferesi istilâ ider Zira bu Portakal firengile müşa'dırlar Ve

Selâtîni azîmi Devleti Merankeş (سلاطين عظم دولت مرانكش)

Cezirei Mısırdan bundan kadim devlet yukdur On kerre yüz bin askere malik malikîyyül mezheb kimesnelerdir Devletleri bir canibinden rahne görmemiştir Hâlâ Cenabı İzzet molla [1] karunu Hindusitan ile bu rürya [2] Merakûşe vermiştir Padişahlarına Sultan derler Cümle beyaz nûr âdemler imiş Amma hakir görmedim Ve ol diyara varmak müyesser olmadı Bunlar dahi Portakal ile müşa'dır Ve bunların cenubunda

Devleti Selâtîni Sudan (دولت سلاطين سودان)

Padişahlarına Sultan yerine Sudan Mehemmed Sudan Abdullah Sudan Ali derler Bunlar dahi malikî mezheb âdem deryası kavimdir Birinden birine hilâfet intikal etse cümlelerin ittifakı olmayınca halife olamaz Yedi yüz yıldan beru devletleri müebbeddir Ve askeri bîpayana malikdir Ve hâlâ yedi yüz pare hasnı hasîn ve seddi metîn kal'aları vardır Harbi kıtaları daima Portakal iledir Gayet şecî kavimdir Hakir bu kavim ile Foncistanda çok ihtilât etdik Beyazülbeden çeşmi ebru bedende semîn ve cesim âdemleri var Ekseri bihardır [3] Andan

Evsafı Devleti Selâtîni Foncistan (اوصاف دولت سلاطين فونجستان)

Nil kenarında sakin esmerüllevin bir kavmi Urbandır Hattı is(ti)vadan cenuba yirmi konak içeri şiddeti harlı yerleri vardır Padişahlarına Melik derler Mısırdan şeyh Bekrî zadelere mutekiddirler Gayet mümin ve muvahhid padişahlardır Sikkeleri yokdur Amma hutbelerinde Melik Ataullah deyu meliklerin yad iderler Meliklerine May (مای) dahi derler May demek Sultan manasınadır Andan canibi şimale

[1] Yıldız nüshası (malı)

[2] » » (bu diyarı)

[3] » » (neccardır)

Devleti Meliki Berberistan (دولت ملک بربرستان)

Şehirlerine Dunkıla (دونقلا) derler Nil kenarında bir belide kadar şehirdir Cümle halkı esmerüllevindirler Amma gayet mahbub ve mahbubesi olur Sikkeleri yokdur Amma hutbelerinde Melik İdris Melik Hamd Melik Hasan deyu yad iderler Mahallinde inşaallah tahrir olunur Bu Berberistan gayet mümin ve muvahhid şafiîyül mezheb kimesnelerdir Meliklerine Kulu Dunkul İdris Dunkul Hamid Dunkul dahi derler Ve lisanları dürüst lisanı iberîdir Zira Hazreti İdris bu diyarlara ba's olmuştur

Devleti Âli Kirmanka (دولت آل قزمانقه)

Meliklerine Kakan (ككان) derler Meselâ Âdi Kakan Zeval Kakan İdris Kakan derler Müslim ve çehreleri kırmızıya mayıldır Bir kavmi kâfirdir Esir idüb cellâbeler Mısırdâ beyi iderler Bunlar süryanî tekellüm iderler Bir müşkil lisandır Andan

Devleti Âli Begevnski [1] (دولت آل بگونهونسكى)

Ve Begenski derler Meliki canibi garbîde çölde olur Sarı gözlü ahmerüllevin yüzlü Urban kavimdir Amma cirana eman vermeyüb yetişirler Bunlarda dahi sikke yokdur Amma hutbelerinde meliklerine İmran (عمران) derler Meselâ Sultan demekdir Ali İmran Kemal İmran derler Elhasıl isimleri her ne ise ana lâfzı İmrânı muzaf idüb Suheyb İmran derler Bu kavim Habeş ile Nili Mubarekin mabeyni olan mabeyne müstevli olmuş kavmi bîpayanı uryandır Ta Bahri Muhit kenarında Portakal ile müşa yerleri vardır Silâhları ciran boynuzundan heşebetlerdir kim [2] âdeme nişter gibi güzer ider Ekseriya ihtilâtları Portakal ile olub beyi şira iderler Bunlarda bin sene muammer olmuş pîl dişi ve gergedan boynuzu ve keler derisi ve zebad' ve tebir gayet çok olur Ve bunların lisanın bir kavim anlamaz İllâ Portakal veledizinası anlar İma ve işaretleriyle kelâmıların bir tertibe koyub muamelât mühmelât iderler İmamları hutbede Âyet ve hadis hasir ve neşir nedir bildirirler Amma lisanları umranîdir derler Öyle bir lisan işitmemişim İnşaallah icmalde bazı elfazlarile tahrir olunur Andan

[1] Yıldız nüshası (Beganiski)

[2] * * (hişterleri var kim)

Devleti Mülûkânî Zülyezan (دولت ملوکان زلیزان)

Meliklerine Nasır yezan Kasım yezan derler Zülyezandan tahfifi kelâm idüb Kasım yezan derler Yani ecdadları Seyfi Zülyezene mün-tehi olduklarından Âli Zülyezan derler Mümin muvahhid şafiîyyül mezheb siyah çerde canlardır Sikkeleri yokdur Amma hutbeleri ve teberleri çokdur Kıymetin dahi bilmezler Hattâ bu hakir Fon-cistanda bir şehir vardır İsmine Şulumkay (شولومکای) derler Bu Zülyezan (زولیزان) vilâyeti ile müşadır Anda Zülyezan âdemlerinden bazı âdemler buldum Amma kelimatları müşkil Hele Fonclı bir âdem anların lisanından bilürdi Anı terceman idinüb süal etdim Biz on iki padişahız Her yer milkimizde üçer dörder kerre yüzbin askere malik-dir Habeş diyarının ardın ihata etmişiz Eğer biz olmasak Portakal Habeşi zabt iderdi didi Amma bunu nakliden âdemler öyle kimes-nelerden idikim Huda âlimdir bir maymun ayağ üzre kalkub reftar etse bişşekil ana benzerdi Çekirge bacaklı kara karınca va zaif ve nahif kavimdir Amma cemii beni âdem bunlardan havf iderler Amma öbür kavimleri küfür dalâlet ve haşir ve neşir ve Cennet ve Cehen-nem nedir bilmezler imiş Gûya bir havyanı natıklar imiş Amma ha-kir görmedim Allah alemdir Andan

Devleti Beni Âli Hilâl (دولت بنی آل هلال)

Mağrib Zeminde Ucle (اوجله) canibine düşer Hâlâ Beni Hilâl şehri Girid ceziresine mukabil bir şehirdir Amma zamanı kadimde şehri azîm imiş İspanya garet idüb padişahların katl eyleyüb Âli Hilâl ulu padişahlar imiş Ol rahnedan inkıraz buldu Hâlâ zürriyyetlerinden Be-ni Hilâl kavmi derler nice yüzbin konargöçer urbandır Behayim ma-kulesi hayvanatları çok olduğundan hakir askeri islâm ile Giritde iken Hilâlden misk rayıhalı yağı gelirdi Ve Mısıra da getirirler Gayet lâtif yağdır Kadimi evvelde padişahlarına Nurullah Hilâl Sunullah Hilâl Fazlullah Hilâl derlerdi Ve Mağrib Zemin çölistanında meks andan kavimi

Devleti Âli Afarika (دول آل آفاریقه)

derler Azîm askerdir Hâlâ nice devletmenleri şehirlerde sakinlerdir Hâkim ve zabitlerdir Anlara Afrika (آفريقه) derler Cemi olsa Afarika (آفاریقه) derler Ve andan

Devleti May. Bornu [1] (دولت مای بورنو)

Gayet sünnî hanbeliyyül mezheb melikdir Ve kavmi dahi keza-
lik mümin ve muvahhid kavimdir Padişahlarına May (مای) derler
Meslâ May Sencal May Abbas ve May Sadık Sultan yerine May
derler Sikkeleri yokdur Akçe yerine katır boncuğun Mısırdan getirüb
teber alırlar Melikleri ve nisvanları incu yerine başlarına katır
boncuğun zeyn iderler Her sene huccacı Mısıra sekiz ayda çöl aşarak
gelirler Amma Mısırı altın teberi ile ganimet iderler Hattâ padişah-
ları May Sencalüddin (مای سنجال‌الدین) bin deve malile hacca gitmek için
Mısıra geldikde hakir mülâkat olmak müyesser oldu Namahre-
me avret gibi yüzün gözlerin setir idüb yüzü koyu uzanub yerde yatub
öyle kelimat ider esmerüllevin bir âdem idi Hacca gidüb gelirken
Akabede ecel akabesine uğrayub mürur idemeyüb Akabede öyle mes [2]
ve mahbus kaldı andan ve

Devlet Âli Afnu (دولت آل آفنو)

Bunlar yedi kabiledir Bir kabilesi müslimdir Sikkeleri yok Hut-
beleri var Esmerüllevin kavimdir Öbür kavimleri dalâlet niydiğin
bilmezler Amma sünnet olmadıklarından bunları gayri kavim cenk
ile esir idüb Ucile ve Mısırdâ fûruht iderler Ve bu cezirede nice
mülûkler dahi vardır Amma hakir varub görmedim Amma şol kadar
malûmum oldıkim bu ruvi arzda nekadar mülebbes beni âdem var-
ise bu Mısır ceziyesinde okadar uryan beni âdem var Ve

Devleti Vilâyeti Cezayir (دولت ولايت جزاير)

Matekaddem İspanya elinde sikke sahibi kırıallık idi Sene tari-
hinde Süleyman Han feth etdi Bedesti paşa Hâlâ yine vezaret ile bir
eyaletdir Sikke ve hutbesi vardır Ve hâlâ on iki bin âteşfesan askeri
vardır Andan

Devleti Vilâyeti Tunus (دولت ولايت تونس)

Bu dahi İspanya destinde sikke sahibi kırıallık idi Süleyman
Han feth etdi Bedesti Durku(d) paşa پاشا دورقو(د) [3] Eyalet(i) vezaret
hâlâ yine sikke ve hutbesi tilâvet olunur Yirmi bin askere malikdir
olub حفظه الله Acib şehbazları vardır

[1] Yıldız nüshası (بورنق Bornuk).

» » (mestur)

[3] » » (Durkud)

Devleti Vilâyeti Tırablusu Mağrib (دولت ولايت طرہ بلوس مغرب)

Bu dahi İspanya elinde idi Süleyman Han sene tarihinde feth etmişdir Bedesti paşa Hâlâ yirmi bin askere malik kim cümle küffar bunlardan kan kaşanır (1) Hâlâ sikke ve hutbeleri tilâvet olunur Kefere destinde iken dahi sikke sahibi bir kırıallık yer idi Cenklarinde [2] (صاحب النصر صالح النصر ضارب النصر البر البحرین السلطان ابن السلطان السلطان مراد ابن احمد خان عن نصره) yazar Gayet mümessek altınları olur Zira vilâyetlerinde teberleri çokdur Ve eyaletlerinde Mahallât derl çöl Arabları var Kim onlara Mahallât derler Bazı mahalde Cezayirli ve Tunus ve Tırabluslu aske cem idüb Mahallât Urbanı cengine giderler Zira üzerlerinde mali padişahî vardır Eğer o Urban şeyhlerin malûmumuz olduğu kadar evsafların tahrir eylesek bir müdevven olur Amma gayri selâtînlerin sikkesinde ibtid(a) (لا اله الا الله محمد رسول الله) Allahtan [3] sonra her diyar padişahının ismi ne ise anı tahrir ideler Ve bu bâlâda tahrir olunan selâtînlerin ve meliklerin ziri hükmünde Afnu (آفنو) dan ve Bornu (برنو) dan ve Kırman (قيرمان) dan ve Bageniski (بغينيسكي) [1] den ve Fonci (فونجي) den elbette bir kavmi mahbusu vardır Her selâtîn ve melikler anlar ile cek idüb cellâbeler Mısırdaki beyi menyezid iderler Cenabı Bari de oltatafta dahi böyle eğlenice halk etmişdir vesselâm Mısır ceziresinin canibi garbisi tarafındaki selâtîn devletlerin beyan etdük İmdi canibi şarkîsin beyan idelim Canibi şarkî ve garbî itibarı nedir deyu süal buyurulursa cezirei Mısırı Nili Mubarek ta ortasından cereyan idüb canibi garbisi Cezayir Fes Merankeş ve Sudandır Şark tarafı Habes ve Dehleke ve Zeyla ve Foncistandır

Devleti Mülûkü Dümbyye (دولت ملوک دومیه)

Haddi hasırların Huda bilür Siyah çerde kavimdir Mezhepleri benanîdir yani âteş perest kavimlerdir Amma malıkaruna malik kavimdirler Andan

Devleti Âli Cabiyye (دولت آل جابه)

Bunlar dahi dağı taşı tutmuş kavimdir Meliklerine Radakay (راداقای) derler Hazreti Nuh evlâdı Ken'an (مرقد) zürriyyetinden geçinir esmerüllevin abusülvecih kavimdirler Bunlar Güneş perestdir Elhasıl iklimi

[1] Yıldız nüshası (kuşanur)

[2] » » (sikkelerinde)

[3] (Allah) kelimesi fazla (Yıldız nüshası)

Habeşde yetmiş melik vardır Herbiri birer mezhebedir Cümle siyah çerde kavimdir Zira şiddeti Har bu canibe düşmüştür Amma Mağrib canibi âbâdan lebi deryasında beyaz insan ile müzeyyen yerleri vardır.

Evsafı Devleti Mülûkü Habeş (اوصاف دولت ملوک حبش)

Zemanı cehaletde padişahlarına Necaşi (نجاشی) derlerdir Badehu büyük devleti dünyaya malik olmağla Sultan didiler Badehu sene tarihinde Süleyman Han asrında bakiyyei asker Sultan Elgavri Çerkes Özdem(ir) [2] Bey Sinan paşa ve tavaşi Süleyman paşa imdadları ile Özdem(ir) fatihi Habeş olmuştur Hâlâ cümle binalar ve kal'a ve camiler anın hayratedir Sikke ve hutbe sahibi bir vezaret yerdır Amma tahtı hükûmetinde cümle elsinei muhtelif sahibi beni âdemlerdir kim biri de mezhebi islâmda değillerdir Zira daima ihtilâtları Portakal küffarile olub anları dahi dalâtete düşürmüşlerdir İmdi Mısır ceziresinin içinde olan cümle bu mahalde tamam oldu Lâkin mahalle münasib olmağile ruyi arzda kadim ezelden beru dalâletâbâd tekiyesinin milleti mesihkiye kırılların beyan ider

Faslüs Sani Aşer

Ruyi arzda müşrikînden kiralı dali bedfial bedahval olanları beyan ider

Evvelâ ruyi zeminde zamanı cehaletde kırıllık yani şehinşahlık ider ibtida Keyumers (کیومرث) Şahdır kim Nuh nebi evlâdlarındandır Anlara Amalika (عماليق) derler Ve Hazreti İsa asrında zuhur iden mülûkler dörd tabaka idi Bâlâda tahrir olunmuştur Amma mahalle münasib olmağala tahrir olundu Tabakai evvel(e) Dârâniyan (دارانیان) derler Tabakai saniye Kiyaniyan (کیانیان) Tabakai Salise Eşkâniyan (اشکانیان) derler Tabakai Rabi Sasaniyan (ساسانیان) dır Amma hâlâ Dârâniyanın zürriyyetine Hazreti Resalet dua etmeğile inkıraz bulmamışlardır İnkırazüddevran müebbeddir Evvelâ

Devleti Kesra (دولت کسری)

Dârâniyandır Cem olunsa Ekâsire (اکاسره) derlerdi Bağdad Kûfe ve Basra Lehsa ve Acem ve Horasan ve İran Turan bunların ziri hükmünde idi Hattâ Hazreti Resul bunlardan Nuşirevanı Âdıl zamanında vücuda gelüb dua etdi Devletlerine Cengiziyân istilâ idüb Gürcistanda tavattun etdiler Hâlâ Gürcistanda

Âli Dadiyan (آل دادیان)

Âli Osmana mutî olub alâtarikulhedaye matbahı sultanîye yüz bin bez ve sunkur doğanlar ve mahbube Kızlar ve oğlanlar verirler Bu Dadiyan kavmi âbı havası lâtif cayı menas yer olmağile tenasül bularak bu dağistan cengelistan icre beş tabaka oldular

Tabakai Evvel Âli Gürciyan (طبقه اول کورجیان)

Hâlâ Sefer paşadan beru Âli Osmana mutîlerdir

Tabakai Sani Âli Açık Baş (طبقه ثانی آل آچق باش)

Kâh mutî kâh isyan idüb Arzırum valilerin tayin idüb saçlı mahbub ve mahbubelerin ve zîkıymet sım evanı kısmından metaların nehb garet idüb sulh kabul iderler Amma şecî Açık baş kavmidir Andan

Tabakai Salis Âli Küril (طبقه ثالث آل کوریل)

Bunlar dahi kırk bin âdem olurlar Amma mutîdirler Andan

Tabakai Rabi Âli Şavşad (طبقه رابع آل شوشاد)

Enuşirevanın bir oğlu dahi Şavşad (شوشاد) idi Bunlar bihisab askerdir Amma mutîdirler

Tabakai Hamis Âli Mekril (طبقه خامس آل مکرن)

Bunlar ol kadar şecrî değillerdir Gayri milelleri yanında müteayyin değillerdir Kendü hallerinde reyalardır Tabefzun yanında Künye (کونیّه) kal'asından içeri nehri Çorug (چوروغ) kenarında ve Karadeniz sahilinde sakın kavimler Ve bu bâlâda zikrolunan kavmin cümlesi milleti mesihyyeden olub İncilîdirler İllâ kal'aları ve şehirleri ve havadar ülkeleri vardır İnşallah elli altı tarihinde seyyahat ettiğimiz mahalle müracaat oluna Anda mufasssaldır Andan Nuşirevanın bir oğlu dahi Hürmüz tacdar Tacı Nuşirevan ile İrakı Dadiyanki Kûhu Elbürz daminindedir anda sakın olub To(h) tamış Han istilâsında

Tabakai Sadis Âli Tacdar yani Kavmi Macar

(طبقه سادس آل تاجدار یعنی قوم مجار)

Egre (اگره) kurbinde Sultan Mehmedin mansur olduğu Hırıştos

(خرشتوس) [1] sahrasında hâlâ bir toprak kal'a vardır Türk Uru derler Anda sakin oldular Bunlara süal etdiklerinde Mençar yani Biz dört kişiyiz didiler Mençarmış deyu ol diyar kırallarına haber verirler Mençardan galat Macar derler Badehu tacları Nemse Çasarına intikal ider Anda Vişgrad (وشغراد) kal'asın Süleyman Han feth idüb tacı anda bulub hazinesinde hıfz ider Andan Ali Osman Ferdinad [2] kırale tacı bağışlıyub hâlâ Nemse Çasarı divanhanesinde görmek olmuştur Bâlâda yetmiş dördde Alman vilâyeti seyyahatimizde masturdur İmdi malûm ola ki Macarın aslı Gürcidir Ve Gürci Kavmi kadimdir Acemden gelüb Macar olmuşlardır Ve

Tabakai Sabi Kırâh Mosko (طَبَقَةُ سَابِعُ قِرَالِ مَسْقُو)

Bunlar dahi Enuşirevan evlâtlarındandır Amma ulu ülke sahibi oldular İki iklimde hükümleri oldukdan maada Karanlık dünya dahi hükmünde ve İncilîdir Hâlâ bir kıralları mürd olsa Gürcistan Dadiyanından bir şahrah [3] şekilli bir pelîdi anîdi getirüb kırâl iderler Ve elkabında Kırâl derler Bu dahi Tatar Hanlar ile üzerlerine sefer ettiğimiz sene tarihinde mufassaldır Nazar oluna Bu Mosko diyarı kırk sekiz banlık ve on sekiz urbaylık yani vezirlik yerdur Andan

Devleti Leh Kırâh (دولت له قرالی)

Bunlar dahi Dadiyan neslinden geçinirler Altı sınıf kavimlerdir Cümlesi İncilîdir Kırallarına Ban (بان) derler Ta

Devleti Çeh (دولت چه)

Kırallarına Cehdam (چهدام) derler Bu dahi sikke sahibi Çehdamdır Şedid kavmi vardır

Bî Devlet Macarı Erdel (بی دولت مجار اردل)

Menuçehr evlâdından geçinirler Kırallarına Yoramde (یورام در) ve Betlângor (بتلانغور) derler yani Ulu Kırâl demektir Amma bey-nel halk Kırâl derler Âli Osmana mutîdir Memleketi dört bölükdür Bir bölüğü Haydavşah (حایدواشاخ) dır Bir sınıfı Erdel (اردل) dır Bir

[1] Keresteç, Haç Ova.

[2] Ferdinand olacak

[3] Yıldız nüshası (şehzade)

kavmi Saz (ساز) dır Bir kavmi Siykel (سیکل) dir Ve cümle reayası Eflakdır Sikke sahibidir Kâğız yırtan guruş (گوش) Banya kal'a [1] kesilir Mamur vilâyetleri vardır Bu diyarda hakir çok gaza etmeğile çok tahrir etmisiz Sene nazar oluna Andan ta

Devleti Orta Macar (دولت اورتا مجار)

Bunlar dahi Menuçehr evlâdından geçinirler Zira lisanlarında çok farsî kelimatları istimal olunur Füleke ve Semendire ve Kermat ve Siçan kal'aları bunlarındır Ülkeleri azdır Amma şehbaz keferelerdir Sikkeleri Zolata (زولاطه) dır Amma hâlâ Eğre ellerinden gideli tenezzülde olub Nemçe Çasarına tabilerdir Kırallarına Platnoş (پلانونش) derler Ve

Beni Devleti İsfah (بنی دولت اسفاح)

Bahri Muhit kenarında azîm ülke sahibi kuffardır Hattâ on kerre yüz bin göçer evli Tatar reayaya malikdir Gayri askerî taifesinin hesabın kendüler dahi bilmezmiş Kırallarının elkabına Anpir İsfan (انپیر اسفان) Anpir Radal (انپیر رداال) derler Sikke sahibi kalın kâfirdir Nemçe Çasarı bu kavimden âcizdir Yüz yirmi iki yıldır mabeynde nice kıralları geldi ve gitdi Hâlâ dahi cenkleri bakidir Ve

Devleti Atıkı Felemenk (دولت عتیق فلمنک)

Ve Fiyamenk (فیامنک) dahi derler Bahri Muhitden yirmi bir körfezi azîmin şark canibi nihayetin dutmuş bir bînihaye memlekete malik bir kıraldır Elkabda bunlara Misterdam (مستردام) yani cümleden âli-kadir dimekdir Deryada üç bin pare gemiye malikdir Ve bunların vilâyetinde olan dirahiti azîm bir diyarda olmamak ile bunlarda bina olunan gemi meğre İngilisde ola Bu Felemenk dahi sikke sahibidir Altın ve dökme rıyalına aşk olsun Tahtları Amsterdamdır Bâlâde sene vardığımızda tahrir olunmuşdur Andan ve

Devleti Danimarka (دولت دانمارکه)

Kırallarına Enkür (انکور) derler Bunlar dahi Bahri Muhit sahilindedir İngiliz cezireleri bunlara mukabildir Hattâ vasî vilâyetleri vardır Nemçe Çarına tabi olan yedi kıralın biri dahi budur Sikke sahibidir Altunu ve dökme rıyalı vardır tahtıdır Andan

[1] Yıldız nüshası (kal'asında)

Devleti Dünkâr kız (دولت دونقارکیز)

Kırallarına Dünkarka (دونقارک) derler Bu elkab kırallara mahsusdur Sultan yerinedir Yine gayri isimleri vardır Hakır yetmiş dört Ramazanında bunda geldikde Kıralları iki kız karındaş iştiraki soy üzere dünkarklık iderlerdi Tahtları Lunçat (لونچاط) dır Amma yedi kırallın vezirleri oturur bir şehirdir Zira karşısı İngilizin büyük ceziresidir ve Yeni Dünya [1] iskelesidir Yeni Dünya âdemleri bunda çokdur Teber ve pelesante ve yeni Dünya ağacı ve kavsi kuzah misali balık kemikleri getirirler Cümleden gümrük alınub yedi kiral hisse alırlar İslâmbol kadar Lunçat şehridir Amma tahtanî bağları ile seyrek hanelerdir Anın icün büyük şehir görünür [2] Anki İslâmbol gibi kat enderkat ola Amma âbı havasına aşk olunub bâlâda evsafı tafsil üzere tahrir olunmuşdur Nazar oluna Sikkelerinde iki kız tasvirin yanyana yazarlar Ve bunların bir gûne gemileri var yedişer kat anbarları var Ve üçer yüz tuc topları ve üçer bin âdem alur ve bin âdem kâmil keştibanları vardır Hinde ve Sıyne ve yeni Dünyaya işlerler Dünkarka gemileridir kim ça (r)şusu bazar ve at değirmeni ve hamamı ve kışında bağçesi var Görmeğe muhtac vacibüsse-yir gemilerdir Andan

Devleti Nemse (دولت نمسه)

Nemçe (نمچه) dahi derler Ve Alaman kralı derler Amma sair kırallar elkabları gibi elkabı vardır Nemçe Çasarı ve İmparator dahi derler Şehinşah demekdir Hattâ yedi kıralla hüküm ider kim bâlâda Leh kiralına varınca aziz olmuşdur Sevadı muazzama ve askeri bîgerane malikdir Ve bin yediyüz yıldan beru kıraldır Ve bin yedi yüz kal'ie malikdir kim herbiri birer seddi kahrakadır Tahtı Beç (بج) [3] ve Brak (براق) [4] dır Ve sikkesinde kendü suretleri yazılır Huşenk şah evlâdından geçinirler Ve tac Grona daima Pojen (پوزن) kal'asında dururdu Âli Osman Üyvar (اوپوار) ı feth ideli tacı Brak kal'asına getirdiler Cümle evsafı yetmiş dörtde vardığımızda masturdur Nazar oluna Ve

Devleti İngiliz (دولت انگلیس)

Kırallının elkabında İrlanda derler Sikke sahibi kalın kıraldır

[1] Amerika - Nouveau - Monde

[2] Yıldız nüshaei (Ne)

[3] Viyana

[4] Prag

Amma vilâyetlerine varmadım Cemii zamanda bunlardan bir isyan zuhur etmemiştir Ticaret ile geçinirler Cümle hükûmetleri üç pare cezirei azîmelerdedir Tahtları İngiltere adasında Londura nehri kenarında Londura (لوندوره) şehri azîmdir kim sekiz bin mil bir cezire içinde vaki olmuştur Yohsa Alman yakalarında İngilisin hükmü yoktur Ve

Devleti Küçük Macar (دولت کوچوک مجار)

Bunlar Nemçe Çasarına tabilerdir Bir kaç kerre Nemçeden dilgir olub Âli Osmana tabi olmuşlardır Memleketlerinin çoğu Âli Osman destindedir Pojega ve Kanije ve Össek ve Valpovva ve Pecevî ve Şiklos ve Seyyidvar [1] bunların idi Hâlâ kendüleri Mısloven (مصلوون) vilâyetinde kaldılar Tahtı Elgradcık ve Çakatorna (چقه طورنه) derler Kırallarına Hersek (هرسك) derler Amma yedi tabaka kâfirlerdir Herbiri bir namile yad olunur Evvelâ ibtida Zivin Oğlu (زیرین اوغلی) Torn (طورن) da sakın olur Ve Begân Oğlu (بکان اوغلی) Isloven vilâyeti bununur ve Nadaj oğlu (نڈاژ اوغلی) Hirvadistan bunundur Haylı yarar kâfirlerdir Ve Kipan Oğlu (کپان اوغلی) Sumay (صهای) vilâyetleri bunundur Ve Şvar Oğlu (شوار اوغلی) memleketi bunlarındır Nehri Rabe hududdur Gayet sa'b yollardır Yetmiş dördde Köprülü oğlu vezir Ahmed paşa ile bunda münhezim olduk Berayi sui tedbir Ve Dodoşka oğlu (دودوشقه اوغلی) Bunların sikkeleri penezdir Zadradan içeri Venedik körfezi sahilinde Dodoşkistan azîm sa'b sengistan yerdir Amma sene tarihinde Melek Ahmed paşa serdarımız olub sekiz bin asker ile elin vilâyetin garet etdiğimiz masturdur Amma bu [2] Hersek dahi vardır Lâkin vilâyetine kadem basmadığımız ecilden tahrir olunmadı Andan

Devleti belâyi ekber Venedik (دولت بلای اکبر وندیک)

Kırallarına Becperm (بج برم) derler Kırk Beyi vardır Kırkdan yolile yedi Bay olur Yediden biri Becberm olub hükûmet ider Tahtları venedikdir Cümle şehirleri şehirlerimizle müşa'dır Her kaçan sulha mugayir bir iş olsa Firenk uyuzu gibi ulaşır yirmi yirmi beş yıl dolaşır Gücile sulh kabul iderler Tammei ekber bir müdebbir mel'unlardır.

Devlet Dobre Venedik (دولت دوبره وندیک)

Kırallarının elkabı Çarna (چارنا) derler Lisanı lâtin anlarda istimal

[1] Sigetvar

[2] Yıldır nüshası (bir)

olunur Âli Osmanın tulûn kuvvetin ilmi nücumda cihangir olacak-
ların istihrac idüb Bursada Urhan Gaziye varub yetmiş ahid üzre
tarafeynden sulh kabul iderler kim cümle yüz kırk ahid olmuş olur
kim gökde uçan deryada yüzen cümlesidir deflerlerindedir Bir canib-
lerine [1] yetmiş bin selef padişahlarının hattı şerifleri ve ahidna-
meler ibraz iderler Amma camii zemanda cemii kırıllar ile ahid
şimenlik [2] etmemişlerdir Tahtları Hersek sancağında Nove (نوه)
kal'asına karib Dobrevenedik kal'asıdır Vilâyeti azdır Bunların karışu
canibinde Venedik körfezi aşırı

Vilâyeti Kızıl Elma Devleti Papa (ولایت قزل الما دولت بابا)

Kırıllarına Papa (بابا) derler Cümle deryada gezen karada canın-
dan bezen küffarların bilâ teşbih Hazreti İsa vekili müftileridir Cüm-
le milleti mesihkiye ana secde idüb itibar iderler Amma garabet
bunda kim rıyazat perhiz ile olkadar kadidi mahz olur kim canı
cismi murdarıddan çıkmağa bir seddi ramak kaldı dersin öyle Böyle
iken iki yüz sene muammer olur Murad Hanı Rabide mürd olan
Papa üç yüz sene muammer olduğu müsbetdir (Misra)

Hayf ana kim damı cehl içinde kalmışdır zebun

Amma hakire bu baid değildir Deşti Kıbcağda iki yüz illi yüz elli
ve üç yüz yaşında ata iner ve biner Kalmah tatarı gördük Rıyazat
perhiz ne idüğün bilmezken yine olkadar muammer olurlar Andan

Bi Devlet Fransa (بی دولت فرانسه)

Kıralına derler Büyük kıraldır Ve Âli Osman ile karabeti var-
dır Akdeniz sahilinde ve taşra Bahri Muhit kenarında hükmü var-
dır Tahtları Paris (پاریس) şehridir Nice bin pare kal'ıye ve kalyonlara
malikdir Andan

Devleti Cineviz (دولت جنوز)

Kırıllarına Cenvan (جنوان) derler İllâ vilâyeti azdır Ticaret ile ge-
çinirler küffardır Hâlâ Âli Osman ile şulh etmişdir İslâmbolda yedi
kiral Balyozu variken bununla sekiz Balyoz oldu Andan ta

Devleti Igranduka (دولت اگرانڈوٹہ)

Akdeniz sahilinde sakin milleti mesihyiyeden başka bir Firenk

[1] Yıldız nüshası (yepişsan)

[2] „ „ (şikenlik)

kıralıdır Payitahti Alagorna (الاغورنه) şehridir Ve malikdir Devletleri Fransa kadar değildir Deryada karada ticaret ile geçinirler Kırallarına Igrando اغرانډو derler Askere ve kalyona malikdir Ve

Devleti Portakal (دولت پورتقال)

Kırallarına derler Cemii zamanda kimse ile sulh kabul etmemiş bir mutaazzım kâfirdir Amma yine İncilîdir Lâkin mezhebi ne papiş-tedir ve ne Luteryanîdir Bir tahtı Beste [1] boğazı kurbindedir Ve Mısır ceziresinin Bahri Muhit sahili cümle bunun hükmündedir Ve Hindistanda yedi yüz cezireye malik olmuştur Çin ve Maçine Hata ve Hotene varub bu cihan ceziresin nice bin kerre devir iden bu Portakaldır Cümle küffardan ekserdir Hindi zebun etmiştir Ve zamanı kadimde

Kıralı Eflak (قزال افلاق)

Büyük devleti var idi Amma Âli Osman elinde zebun olub hâlâ haracgüzardır Vilâyetleri Tuna nehri sahilindedir Şimal canibleri Erdel ile müş'adır Tahtı Bukreş (بوفرش) ve Terkoviş (ترفوش) şehirleridir Andan

Devleti Bugdan (دولت بوغدان)

Bu dahi büyük devlet idi Sultan Bayezidi Veli Ak Kerman ve Kili kal'asın (قنجا) lâfzı tarihinde ellerinden alub harac güzar oldular Bu Rumeli kâfiristanında nice kırallar var idi Âli Osman devletinde devletleri munkariz olub elleri vilâyetleri sair bilâdı islâma zam olundu Meselâ Islaven ve Kurul ve Tot ve Hırvat ve Sırf ve Bulkar ve Lâtin ve Hersek ve Voynik ve Lâz ve Haylâz ve Kazakı Âk ve Rusu menhus ve Arnavudu ırzı nabud ve Rum ve Mora Arnavud(u) ve Çekona(i) Rum ve Manye(i) Rum ve Lazurum bu makule kıralı dallerin devletleri muzmahil olub herbiri birer kıralın sayei himaye-lerinde kaldılar Amma hamdi Huda Hırvad ve Bulkar ve Lâz ve Sırf ve Voynik ve Arnabud bunlar Âli Osmanın rea(ya) ları olmuşdur Amma Andolu canibinde

Vilâyeti Çerkezistan (ولایت چرکزستان)

Kıral değillerdir Amma biribirleri mabeyninde beğleri va(r)dır Anlar

[1] Yıldız nüshası (Sebte)

Memirze (مرزہ) [1] dir Cümle aşiret sahibi beğlerdir Evvelâ Taman ceziresi Çerkezi Kefe paşasına mutîdirler Andan nehri Kubanın karşı tarafında (شفاک) Çerkezi Bu dahi sehl tabîdir Andan Büyüik (بناک) Çerkezi Âsilerdir Andan Jana (ژانا) Çerkezi Âsilerdir Andan Büyük Jana (ژانا) Çerkezi Âsîdir Andan Mamalûka (مامالوکه) Hatukay (حاتوقای) Âsilerdir Andan Vilâyeti Çerkezi Poltkay (پولتقای) mutî değillerdir Andan Vilâyeti Bozduk (بوزدوق) Çerkezi Gayet âsilerdir Vilâyeti Memşüh (ممشوخ) Gekezi Bagîdir Andan Vilâyeti Bisni Çerkezi Bunun beğidir Tavstan (طاوستان) derler Amma cümlelerin beğlerine Mirze derler Kırk bin askere maliklerdir Amma hakir bin yetmiş yedide Mehemed Giray Han oğlu Cenbe Giray Sultan ile Sohuma gittik idi Hamdi Huda ol senei mubarekde cümle Kabartı Çerkez islâm ile müşerref olub cümle domuzların kırub nehri Cincige (جینجک) dökdiler Ve cami ve mesacidler yasadub hakir ezanlar okıyub ibtida imameti hakir etdim Amma gayri Çerakezeler bir mezheb kaydında değillerdir Kâfir desen âdemi katl iderler Müslüman desen taat ibadat yokdur Bir garib kavimlerdir İnşaallah anlar dahi islâm ile müşerref olurlar Andan Vilâyeti Tavstan (طاوستان) Çerkezi kâhice Dağistan padişahı Şamhal Hana tâbi olurlar Bu kavim Kûhu Elbürz dameninde sakın olurlar Çerkez kavminin nihayetidir Kırımdan bu mahalledek cümle Çerkezistan doksan yedi konak yerdur Amma bu Çerkezistanın şimal canibindeki Deşti Kıbcak içre dört padişah Kalmık vardır

Deşti Kıbcakda ve gayride sakın olan kalmakları beyan ider

Evvelâ Heyhat (ههيات) sahrasının canibi şarkında Terek (ترک) kal'ası yanında

Devleti Tıysa Şah (دولت طایسی شاه)

On kerre yüz bin Kalmah ile nehri Edil (ادیل) i beri Kıbcağa geçüb anda sakındır Küfrü dalâlet ve haşrî neşir ve Âyet hadîş ve Cennet ve Cehennem bilmezler Dünya gamı için gussa yemezler Ruyi arzda nekadar zîruh kısmı var ise etin yerler Derisin giyerler Su içmemişler ve ekmek yememişlerdir Hastelik ve taun zatücezb ve ısıtma ve ağrı hasteliği makulesi cemii emrazı muhtelifeden berilerdir Pire ve kehle ve tahta bitî nedir bilmezler Boza ve kırmız ve at südü içirler Üçyüz sene muammer oluru vardır Edna mertebe yüz yüz elli sene

[1] Yıldız nüshası (Mirze)

mukarrerdir Bâlâda Dağıstana gelirken evsafları mufassal tahrir olunmuşdur Andan Timurlenk mili kurbinde

Deleti Muyıncak Şah ibni Tıysa Şah (دولت موینجاق ابن طیسی شاه)

Bu dahi on kerre yüz bin Kalmaktır Bunlar dahi islâm iman itikad ve küfür dalâlet nedir bilmezler Amma cümle Kalmaklardan şedid ve şecîlerdir Andan

Devleti Kuba(n) Kalmık (دولت قوبا(ن) قلمق)

Bu taife yüz bin oba olur Nehri Kuban canibinde sakinlerdir Bazı mahalde fırsat bulub Çerkezistan içinde sakin olan Arslan Bey ve Nevruz Bey Nogayların garet idüb esir ider Bu Kalmak içinde hâlâ elli bin Nogay müslim esir vardır Andan nehri Edilin öte tarafında

Devleti Çakar (1) Kalmık (دولت چاقار قالمق)

Beş kerre yüz bin olurlarmış Amma hakir Edili bu canibden öte geçmedim Ve ol taifei görmedim Amma cümle Kalmık bunlardan gayet havf iderlermiş Andan

Devleti Gökdelen Kalmık (دولت گودلن قالمق)

Beş kerre yüz bin mel'un olur imiş Nehri Edil ile nehri Cayık (جایق) beynehümasında sakinlerdir Bunlar(ın) sihir efsunu öbür Kalmaklardan ziyade imiş Andan

Devleti Urumbet Kalmık (دولت اورومبت قالمق)

Bunlar dahi beş kerre yüz bin mel'un olurlarmış Nehri Edilin bir canibinde sakinler imiş Bunlarda olan Nogayın haddi payanı yokdur deyu gayri Nogay nakil iderler Andan

Devleti Sakar Kalmık (دولت صقار قالمق)

Bunlar sekiz kerre yüz bin mel'un Büyük Kıbcakda sakinler imiş Cümle bu taife arabalar üze obalarında sakinlerdir Her gün bir otlu meyvalı yerde meks idüb göçer Hasılı kelâm bu mel'unlar on yedi padişahdır Çin ve Maçine Hata ve Hotene ve Fağfur ve Bul-

[1] Kaçar olacak

gara neticei kelâm ta Karanlık Dünyayı buz olduğu mahalden ubur idüb öte canibde anların zumunca Yılımdırak [1] Dünya yani Ak Dünyada sakinlerdir Âbı hayat andadır Anda giderler Anın için muammer oluruz derler Cümle evsafirî bâlâda tafsîl üzre masturdur Ve muhakkak Beni Asfar bunlar **آلهم** Amma dalâlet icre kalan Abaza kavmin beyan ider

Zikri ahvali dalâlet ayînitaifei Abaza (ذکر احوال)

(ضلات آیین طائفه ابازه)

Karadenizin kenarında vaki olmuş Cümle kavimdir Aşiret aşiret birbirleriyle cenk cidalde ve harb kıtalde bir alay aklı gözünde şecî kavimdir Mezhepleri ve kitabları yokdur Haşir neşir nedir bilmezler Hemen bunlar dahi Çerez kavmi gibidir Ve Çerkez bunların şimalinde müş'adır Bazı zeman Çerkezle ve Mekril (مکرل) le cenk iderler Şark canibleri Mekrildir Mabeynlerinde Faşa Çay (فائه چای) hududdur Bu Abaza ve Çerakezenin asılları Arabdır Mukaddema tahrir olunmuşdur Mısırdaki Çerakese ve Abazaların asıl mekânları bu mahallerdir ki aşiret aşiret beyan olunur Evvelâ Mekrilistan ile nüşa (müşa) olan

Vilâyeti Abazai Çaçlar (ولایت ابازة چاچلر)

Mekrilce dahi kelimat ider Beğlerine Çaça (چاچه) derler On bin kavim olur Andan

Vilâyeti Abazai Arlân (ولایت ابازة ارلان)

İskeleleri Lâçigat (لاچيغات) Bunlar dahi on bin bahadır kavim olur Andan

Vilâyeti Abazai Çendalar (ولایت ابازة چندالار)

İskeleleri Kakır (قاکر) dır Beğleri vardır Cümle on beş bin âdem olur Ve sahihünneseb Abaza bunlardadır Ve bu taifede olan mahbub ve mahbubeleri Abazada olmaz Bunlara Dağ Çendaları (داغ چندالاری) derler Andan garba üç konak gidüb

Vilâyeti Abaza Büyük Çendalar (ولایت ابازة بيوك چندالار)

Yirmi Beş kuradır Ve on beş bin asker olur Ve iskeleleri vardır

[1] Yıldız nüshası (Yıldırak)

Bu Abazaların dağları ardı serapa Mamşuh (ماشوخ) Çerkezidir Daima Abaza ile cenk iderler Çendalar Abazasın bir konak garba ubur idüb

Vilâyeti Abazai Keçler (ولایت ابازۀ کچلر)

İki bin kavim olur Ve atlı askeri dahi çokdur Sipahliğıle meşhurlardır Andan

Vilâyeti Abazai Artlar (ولایت ابازۀ آرتلر)

Otuz bin âdem olur Amma yiğitlikleri hırsızlığıle meşhurlardır İskelelerine Kepus (کپوس) derler Lâtif limanı vardır Bender iskeledir Ekseriya İslâmbol gemileri bunda kışlar Ve bu Artlar dağında

Vilâyeti Abazai Sadşe (ولایت ابازۀ سدشه)

Ne Çerkezdir ve ne dürüst Abazadır On bin kavim olur Hattâ Seydi Ahmed paşa bizim vilâyete varmış deyu cümle ve dağı ve dere depesi ile süal idüb hakir cevap verdikde yemin idüb Sen Abaza değilsin Bizim Sadşe yiğitlerindensin der idi Andan lebi derya ile canibi garba üç konak gidüb

Vilâyeti Abazai Kamış (ولایت ابازۀ قامش)

Beğleri var Ve on bin bahadır askere malikdir İskeleleri olkadar işlemez Zira pek âsilerdir Amma Mısırdan Rumdan gelüb kalmış müslümanlar çokdur Ganimet diyardır Bunlara üç konak

Vilâyeti Abazai Suçalar (ولایت ابازۀ سوچالر)

Beğleri ve on bin askeri vardır Ve iskelesi gayet işler Kefiye karşı karşıdur Andan 2 konak

Vilâyeti Çerkezi Bozoduk (ولایت چرکز بوزودوق)

Beğleri ve iskeleleri ve on bin âdemleri vardır Bu kavimden Mengeli Giray Han on bin kavmi bu Abaza bozduğundandır Ve Bozoduk iskelesinden 2 konak yine Karadeniz kenarınca

Vilâyeti Aşireti Kotası (ولایت اشیرت کوتاسی)

Abaza beğleri ve iskeleleri vardır Ve yedi bin askere malikdir

Ve Taman (طمان) kurbinde Anapa (آنابا) limanı bu Abazaya iki konaktır Bu kavim gayet mutîdirler Zira içlerinde daima Kırım ve Taman askeri eksik değildir Bu mahalde dahi Abazanın on iki kavmi tamam olmuştur Hakka ki mahbub ve mahbubesi ve namdar yiğitleri olur Şeci kavimlerdir Asılları yine Arabdır Bu diyarlar Hazreti Ömer hilâfetinde Cineviz küffarı elinde idi Bunlar Arabistandan isyan idüb Cinevize gelüb iltica idüb bu diyarda sakin olub Abaza lisanı peyda etdiler Amma bu Abazanın dağlar içinde on iki aşireti dahi var Amma anları seyyahat etmedik Amma isimlerin istima idüb âdemlerle ihtilât etdik Evvelâ Mekrile karib dağlar içinde Aşireti Posuhu (پوسوخو) Andan Aşireti Ac Çepsi (آج چپسی) Andan Aşireti Besleb (بسلب) Andan Aşireti Mekliyye (مکلیه) Andan Aşireti Aypiga (آپیغا) Andan Aşireti Valakırpış (والاکریش) Andan Aşireti (چاقورش) Andan Aşireti Maça (ماچا) Andan Aşireti Pancarış (پانچارش) Bunların dahi hâkimleri Beydirler Her kabile onar on ikişer on beşer bin askere maliklerdir Sarp çengelistan yerlerde olmak ile bunlar gayet hırsız kavimdir Abaza ve Çerkez kavmi bile bunlardan âcizlerdir Amma Mısır askerinin temeli bu Abaza Çerkez vilâyetidir Lâkin dalâlet içinde kalmışlardır Kâfir ile müslümanı Abaza kavmine gösterüb Kangısın seversin disen müslümana yapışırlar Anıncün islâm ile müşerref olduklarında galiz müslüman olurlar Zira bu Abaza ve Çerkezde kefare olmaz Varsa katl iderler Ve kilise ve kitab yokdur Hemen dağî bağı bir kavmi âsidir

(ذکر احوال) Zikri Ahvali Rusu menhus yani Kazakî Âk (روس منحوس یعنی قازاق عاق)

Leh ve Moskov kırallarının tahtı hükûmetlerinde yetmiş fırka mel'unlardır kim dünyayı dutmuş kavimdir Kâh Tatar Hana ve kâh Moskovdan Lehe ve kâh Lehden Karako kiralına tâbi olur Ve kâh isyan idüb beş yüz pare gemi ile Karadenizin canibi erbaasın nehb garet idüb yine gemilerile vilâyeti menhuslarına giderler Evvelâ nehri Özü (اوزو) caniblerinde Hatman Kardaş Kazak (قرداش قزاق) Andan Dorozenka (دورزنقه) Andan Hatman Sirke (سرکه) Andan Hatman Ihmel Niç (اخل نیچ) Andan Hatman Bırabaş (براباش) Andan Hatman Andırya (اندریا) Andan Hatman Şeremet (شرمت) Andan Hatman Zaporoska (زاپوروسقه) Andan Hatman Harnestiyan (خرنستیان) [1] Andan Hatman Uman (اومان) Andan Hatman Görü (گورلو) Andan Hatman Çehrıl (چهرل) Bu kabil küffarların nice yüz Hatmanları dahi vardır Amma

[1] Yıldız nüshası (Hıristima)

elli bir tarihinde elin vilâyetin İslâm Giray Han ile nehb garet ettiğimiz küffarlar olmağile tahrir olundu Bunlar cümle Lehe tâbidir Amma Moskova tâbi olanlar yetmiş Hatmandır Cümle Azak kal'ası dibinden cereyan iden nehri Ten (تن) kenarındadır Evvelâ Ten Hatmanı (تن خطمانی) yetmiş Hatman serdardır Gayriler kal'aları ismile yad olunur Cümle kal'aları nehri Ten kenarında ağacdandır Çerkez (چركز) Kirmen Andan Mince (منجه) Kirmen Andan Seva (-وا) Kirmen Andan İsor (اسور) Kirmen Andan Mujik (موژن) Kirmen Andan Tokay (نوقاي) Kirmen Andan Pras (پراس) Kirmen Netice ta Azakdan üç aylık yol Ten kenarınca yetmiş hatmanlık yerdir Kirmenleri namile anılır Kazakı Âklardır Bu mahalde bu mel'unlar dahi tamam oldu Amma Rum Ermeni ve Yahudi ve Karayı Kıbtî kefereleri her biri birer kiralın tahtı hükûmetlerinde reayalardır Hususa Âli Osmanda olan Rum Ermeni bir diyarda yokdur Milleti mesihiyyedendirler Şama Halebe Antakiyyeye malikler idi

Devleti Âli Kayseri Rum (دولت آل قيصر روم)

Cemi olsa Kayasıra (قياصرة) derlerdi Hezkil [1] kiral cümleden ziyade muammer olub Mısıra dahi mutasarrıf oldu Zira bâlâdan bu mahalledek tahrir ettiğimiz eğer müslim eğer milleti nesârâ cümle Mısıra ve Kudüse taliblerdir Mısıra malik olan

Devleti Kıbtî (دولت قبطی)

Mülûklarına Kababita (قبايطه) derler Cem olsa Akbat (اقباط) derler Müddeti devletleri 400 sene Bir tabakaları kırk yedi nefer oldu Andan devletleri berkeşte olub mabeyne üç yüz yıl Amalika Devleti girüb yine Devleti Kıbtıyyeye rucu idüb devleti sanide meddeti devletleri yine 168 sene oldu Ve nefer Amma Hazreti İsa ve Hazreti Yahya ve Hazreti Zekerıyya asrında bulunanlara

Devleti Yunaniyan (دولت يونانيان)

derler Dini Mesihayı dutdılar Ve bir sınıfına dahi

Devleti Kıbtalise [2] (دولت قبطالسه)

derler Sekizi hukemalardandır Batlimos (بطليموس) hakim derlerdi Anınçun Batalise (بطالسه) derler Cümle on dört nefer kırıllardır Amma

[1] Yıldız nüshası (Herkil)

[2] » » (Batalise)

aklı Aristo herifler idi Müddeti saltanatları 207 sene Ve Eflâtun Bokrad Sokrad Riştalis Fisagors ve filosof cümle Yunaniyandır Ve İskender dahi Yunaniyandır Zemanı hükûmetinde Şehriyar derlerdi Ol zamanda cihana Yunaniyan müstevli olub şarkdan garba hüküm etdiler Hattâ dünvayı Kafdan Kafa hüküm iden dört kişidir İkisi müslüman ikisi kefere İslâmdan Hazreti Süleymandır Biri dahi İskenderi Kübradır Yunaniyandan biri Yanko ibni Madiyandır Biri dahi Buhtunnasırdır Ruyi zemini milleti mesihiyye (i) Yunaniyan sertaser dutmuş idi Hâla yine olkadar küffar vardır kim müverrihîn ve ehli hey'et öyle yazmışlar kim ruyi adhı [1] bir siyah öküz suretile farz eylemişler Cemii vücudunda nekadar siyah kılları var ise kara şabkalı kâfire teşbih eylemişler Ve ol sığırın iki gözleri ve boynuzları arasında bir beyaz nokta misal kıllar olsa ümmeti Muhammede teşbih etmişler Hamdi Huda mucizatı Muhammed Mustafanın berekâtile cümle ümmeti Muhammed küffarı parekende ve perişan iderek mansur muzaffer olurlar Hususa Devleti Âli Osman bu bâlâda zıkr etdiğimiz selâtini dîni islâmdan sonra Âli Osman zuhur etmiştir Ve bâlâda tahrir olunan yüz kırk milleti nesârâ kırallar ve Grofları ve Hatmanları devletinden sonra Âli Osman tulû idüb bu cümle mülûkdan sonra devlete kadem basdıkların beyan ider

Elfaslûs Salis aşer Devleti Âli Osmanın zuhur tulûun beyan ider

Eevvelâ müverrihanı Rum ve nükteperdazanı zevil mefhum ki (وما مسالاه ملام معلوم) mucebince ruyi arzda bâlâda tahrir olunan selâtin mülûklar edîmi arzda sakın olmuşlar idi Ve esnafı ümem için ihtilâfatı kesire olmuşdur Amma sükkânı Rum ve ecnası mütenevviai anı merzübum bitakdirül Hayyül Kayyum fermanile asılda kavmi Rum İs bin İshak evladıdır Andan Yafese andan Nuh aleyhisselâma mün-tehidir Bunların ırkı tahirinden ibtida Ruma kadem basan Âli Selçukıyandır Sene 476 tarihinde umerai Danişmendiyye ile yek dil yek cihet olub Malatıyye ve Kayseriyye ve Alâiyye ve Konya diyarlarına müstevli olub müstakil padişah oldular Tulûları Maverâünnehirdendir Hikmeti Huda bu mahalde Mahan memleketinden Âli Osmanın ecdadı Süleyman Şah ve Ertuğrul Mogol ve Bogol gulü beyaban Tatarı derdinden terki vatan idüb Ahlat şehrine gelüb anda sene sakın olub andan dahi Rum arzusile Murad nehr (i) kenarına geldikde serdarları Süleyman Şah Caber kal'ası dibinbe gusül

[1] Yıld z nüshası (arızı)

iderken gark olub anda defn idüb Ertuğrul cümle erlerle Selçukıyan Alâüddine doğrulub gelirken bir püšte başına çıkub Konya sahrasına nazar etdükte görseler kim iki derya misal asker birbirile germa germ cengi pürhaşda Amma Tatar askeri galib Beyaz destarlı Konya askeri münhezim oluyor Bire Var Alâüddin canı (bi) ne imdad idelim Bizler dahi Tatardan dilgiriz deyu Ertuğrol Bey bir beyaz livai muhammedî kaldırub cümle bu kadar Tatarın ensesine gelüb bir kemingâhdan Allah Allah(a) reha buldurub saturu muhammedî koyunca Tatarın iç(in)e âteşi muhammedî düşüb karaları firara mübeddel olub Âli Selçuk taze can bulub Tatardan bir can halâs olmıyub Sultan Alâüddin mansur muzaffer Konyaya gelüb Ertuğrula hil'ati fahireler ihsan idüb sağ kol beğliği verüb Bursa Tekûru üzre serdar idüb Bur- sanın canibi erbaasında Bilecik ve Ilıbat (Ulubat) ve İnegün (İnegöl) ve Yalakâbâd bu makule yerlerden Ertuğrul olkadar malı ganayim ile Sultan Alâüddine gelüb malı gaza ile cümle Rum askerin muğte- nim etdi Alâüddin dahi günden güne Ertuğrulun ianetile azimüşşan padişah oldu Elkabı kadişahîde Selçukıyana Selâtin didiler Ol asırda Üsküdüara varınca küffar baş göstermeğe kadir değildi Zira Sultan Alâüddinin cemii ziri hükmünde yetmiş tabl alem sahibi mirlivası ve askeri var idi Evvelâ Maraşda Âli (Zü)lkadriyye ve Adanada Âli Ramazaniyye ve Sivasda Âli Danişmendiyyeden Melik Gazi ve Kasta- monide Âli ve Amasyada Âli Ferhad ve Kütahiyde Âli Germiyan ve Ankarada Âli Sübhan ve Sarhan vilâyetinde Âli Sarhan Bay ve İmad elinde Âli İmad Bay ve Sunkur elinde Âli Sunkur Bay ve Keskin elinde Âli Keskin Bay ve Teke elinde Âli Teke Bay ve Hamid vilâyetinde Hem ayet Bay ve Menteşe elinde Menteşe Bay ve Aydın elinde Aydın Bey ve Lârendede Âli Karaman Bay ve Yalakâbâdda Ertuğrul Bay Hâsılı kelâm bu elkablar ile müsemma Sultan Alâüddin- nin yetmiş mirlivası var idi Ve zamanı saadetlerinde Hazreti Sulta- nülulema Mevlâna Bahaüddin Mehemed bin Hasanül Belhiyyül Bekrî Sultan Alaüddin devletinde sene 681 tarihinde Konyada fevt olub oğlu Celâlüddini Rumî ki Hazreti Mevlânadır halife oldu Ve bâlâdaki umeralara Sultanülulema lâkab komuşdur Her biri mahallinde tahrir olunur Badehu Sultan Alâüddin Arzırum semtine azim asker ile sefere gidüb Fenade (فناده) nam mahalde şikeste hatır olub hasta yatarken oğlu Gıyazüddin devleti dünya için babası Sultan Alâüddine zehir verüb ol mahalde asker dahi Gıyasüddin (i) pare pare idüb ikisinin naşın bu yirden Konyaya getirüb iç kal'ada defn etdiler Selâtin[1] 26 Âli Selçukıyan bunda inkıraz buldu Nefer Cümle

[1] Yıldız nüshası (saltanatı)

on dört Müddeti devletleri sene Andan cemii ulemayı Rum gulgulei Rum idüb Ertuğrul Bey idüb halife olub cümle andan biat etdiler Ol dahi Bursa gazasından gelirken mecruhan Söğüt nam kasabada medfundur Ve Savuci Bey ibni Urhan Tomalıc gazasında şehid olub anı dahi Ertuğrul yanında defn etdiler Badehu yine ulemayı Rum meşveret idüb Ertuğrul oğlu Osmancığı müstakillen re'si seb'a miede halife idüb cümle âyânı Selçukıyan derunu dilden biat etdiler Tarihi vilâdetes sene 656 Evvelâ Osman sene 699 Ömreş 69 Saltanat sene 26 Vefates 726 Andan Urhan Bey halife oldu Saltanat 35 sene olub Urhan Gazi oğlu Süleyman paşa Kara Mürsel Bey ve Ece Yakub Bey kırk namdar ile Bahri Ebyazı Kapudağı kurbinde Babseki [1] nam mahalden salları ile karşı Rumeli tarafına at çıkarub Gelibolu caniblerin nehb ve garet iderek İpsala ibtida salâdan galat olan yeri ibtida Cüma gün anı feth idüb ibtida salâ okudıklarıycün İbtida Salâdan galat İpsala derler Ve günden güne askerın gerüsü gelerek Glibolu kal'asın feth etdikde Gazi Süleyman paşa kal'a kapusunda el urub (بسم الله الرحمن الرحيم) tarih olmuştur Sene 761 Kal'a (i) kabzai tasarruflarına getirüb malı ganayim ile guzatı müslimîn bay oldular Ve şikâr etdükleri nisvanlar akdi nikâh ile merbut olub tenasül buldular Badehu Rum Eli tabir kılınan yerde on iki millet keferi var idi Meselâ Rum Bulkar Li [2] Eflâk Sırf Voynik ve Hırvat ve Lâtin ve Boşnak ve Laz makulesi küffarların dar diyarların harab yebab iderek küffara göz açdırmıyub ta Tuna kenarına varınca malı ganayimler alarak şikâr gelen meryanlarına aşan aykırılarımız dölünden duşizegânlar ve ogul balı gibi zîşanlar ve sîm ebdanlar hasıl olub anlar dahi dedeleri olan küffarlara şemşiri âteştâb urmağa âhenk iderek dar diyarların başlarına dar idüb nice bin pare kura ve kasabat ve belîdei muazzamaların feth etdiler Badehu Süleyman paşa Bolayır nam mahalde yaban kazına doğan salub ardı sıra at bırağub atdan tekerlenince başına zahm irüb merhum olub Bolayırdâ bir kubbei pür envarında medfundur Hattâ cami ve imareti ve tekyesi vardır Vefates sene 760 (رحمه الله عليه) İbtida Ruma geçen bu Süleyman paşa ibni Urhandır Urhanın dahi müddeti ömrü sene 83 Cülûsu sene 726 Vilâdeti sene 678 Vefates sene 761 olub oğlu Gazi Hudavendigâr Bey oldu Ömreş sene 65 Müddeti vilâdetes sene 727 Müddeti saltanat sene 31 Edirnei feth idüb Kos Ova cenginde bir kâfir leşler içinden kalkub kendüyi bıçağıle urub şehid etdi Şehid

[1] Lâpseki olacak

[2] Fazla yazılmış

iden Minkoş [1] Koblâki kâfiri dahi ol mahalde depelediler Andan naşı Murad Hanı Bursada Eski Kablıcada defn etdiler Andan oğlu Yıldırım Han Gazi Bey oldu Vilâdetiş sene 748 ve Cülûseş sene 972 ve müddeti saltanat sene 16 olub hakka ki şeci padişahı bavakar idikim bir yılda Anadoludan Rumelinde Eflak ve Buğdan keferesi üzre sefer etdiğinden Yıldırım Han didiler Gerçi Yıldırım Bayezid Han yarar idi Amma ömreş sene 6 [2] Saltanat 16 Sebebi mevti Timur cenginde Yıldırım Han münhezim olub Timurun hapsinde iken hummayi muhrikadan sönüb merhum olub naşın Bursada Yıldırım Camiine getirüb defn etdiler Oğlu Çelebi Sultan Mehmed Han halife oldu Sene 804 Vilâdet sene 7176 [3] Müddeti hilâfet sene 30 Müddeti ömür sene Andan oğlu Murad Bey halife oldu sene 834 Müddeti saltanat sene 31 Müddeti ömür sene 49 Vefatı sene 855 Andan oğlu Gazi Ehülfetih Sultan Mehemmed halife oldu sene 855 Müddeti hilâfet sene 31 Vilâdet sene 935 [4] Müddeti ömür sene 51 Vefatı sene 886 Andan oğlu Bayezid Han halife sene 886 Müddeti hilâfet sene 31 ve müddeti ömür sene 91 Vefatı sene 917 Andan oğlu Selim Hanı Evvel Vilâdet sene 872 Hini cülûsda kırk üç yaşında bulundu sene 926 vefat etdi Saltanat sene 8 Ömreş 51 Andan oğlu Süleyman Han halife oldu Vilâdet sene 900 Saltanat sene 48 Ömres sene Andan oğlu Selimi Sani Şah Vilâdet sene 929 Cülûsları sene 974 Vefatları sene 982 Andan oğlu Muradı Salis halife Vilâdet sene 953 Cülûsları sene 982 Saltanat sene 21 Ömreş sene Terki dünya sene 1003 Andan oğlu Mehmed Hanı Salis Şah oldu Sene 980 tarihinde Vilâdeti basaadetleri Mağnisada vaki olmuştur Cülûsları sene Selâse ve Elf Cemazel ulâsının on altıncı gün yevmi Cuma idi Sene 1003 Saltanat sene Ömreş Sene 1012 vefat iden [5] oğlu Ahmed Han halife oldu Sene 1012 Mağnisada mütevellid olub esnai cülûsda çarsale idi Pederi büzürk yerine calisi serir ve devlet masir oldular Mahı Recebin on sekizinci günündé vaki olmuş idi Sene 1013 Ve azmi darı sene 1026 Devlet sene 14 Ömreş sene 976 Andan karındaşı Mustafa Han halife oldu Şehri Zilkade 23 Sene 1026 Saltanat sene 1 şehr 3 mazul Andan Sultan Osman halife oldu Sene 1037 Mahı Rebiülevveli Saltanat sene 5 sehri Receb fi 8 Şehadet sene 1031 Def'a Mustafa halife Han [6] Sene 1031 ve şehr Halife olub

[1] Yıldız nüshası (Miloş)

[2] " " (60)

[3] " " (776)

[4] " " (835)

[5] İki defa yazılmış (vefatında) olacak

[6] Yıldız nüshası (Han halife)

yine mazul Andan Sultan Muradı Rabi ibni Ahmed Han halife oldu sene 1032 Saltanat sene 17 Ömreş sene Andan İbrahim Han İbni Ahmed Han halife oldu Sene 1049 Saltanat sene Şehadet sene Andan oğlu Mehmed Hanı Rabi hâlâ padişahı Âli Osmandır Sene 1058 Saltanat Ömreş sene İnkırazüddevan devletleri müebbed ola Âmin Ya Muin Amma bu Devleti Âli Osmaniyanı Cenabı Barinin nazarı taallûk etmiştir Yetmiş mülûkûn devletlerine mutasarrıf olmuşlardır Devleti Osmana malik olmağa sebep olub Hadimül Haremeynüş Şerifeyn Mevlâ Mülûkûl Arabı vel Acem didirmeğe bais badi olub cümle padişah ve kırılların üzerlerine tasaddur etdiren Fatihî Mısır Sultan Selim Şah ibni Sultan Bayezid Handır رحمه الله عليه Ne takrib ile Mısıra malik olduğu ilâm ider

Sebebi gazayı Mısır bedesti Selim Şah

Müverrihanı âleme hafi olmya kim ibtida Ebülfetih Sultan Mehmed Han gazi Uzun Hasanı Tercan sahasında münhezim idüb Tarihi atfı inanın Karadeniz sahilinde Tarabefzun canib (in)e keşide kılub berren ve bahren muhasara idüb kalilül imamda [1] fethi teshire getirüb içine şehzade Sultan Bayezidi Veli (i) hâkim idüb adli adalete bezli himmet idüb anda Selimi Evvel vücude gelüb bürcü şerefden âfitabı devlet ziya verüb gündən güne mihri âlem tab oldu Bu mahalde Ebülfetih saltanat tarafında Karaman Ogulları nam aşkıyalar üzre sefere giderken Üsküdar kurbinde Mal Tebe nam mahalde merhum olub seriri saadet ve tahtı hilâfet Sultan Bayezide nakl idüb oğlu şehzade Selimin yanında Tarabefzunda ہم دیگر نیست diyen askerden yirmi bin asker ile Sırf üzerine müstakil hâkim nasb eyleyüb canibi erbaasında fethi fütuhlar etmeği tenbih ve tekid idüb kendüler Âsitane de mesnedi hilâfetde berkarar olub umuru müslimîni görmede Beri canibde şehza (de) Selim Gürcistan ve Mekkristan ve Dadiyan caniblerin nehb ve garet iderek vukuf tahsil eyleyüb haylı fütuhat iderek Uzun Hasan taallukatlarından Mira Han şehzade Selim Han ile pencapenc olub hahnahah Caniha (چانها) kal'asın Selim Han kuvveti bazı ile feth idüb ve üçyüz kantar gümüş evani hedayereler ile Sultan Bayezide gönderdi Bayezidi Veli safasından şehzadei Selime mukarrernameler ile hil'ati fahireler gönderdi Selim Han da Canihai taht idinüb on bin tüfenk endaz yiğit asker dahi zamime eyledi Zira Canihe hâlâ Gümüşhane didükleri yedi yerde gümüş madeni ırmak gibi akar Hikmeti Huda şehzade Selim taliine bir altın madeni zuhur

[1] Yıldız nüshası (eyyamda)

idüb yüz bin mümessek altun andan kesdirüb sikkesinde (السلطان بايزد) deyu yüz bin altunu babasına gönderüb Bayezidi Veli safasından Selim Memleket sana helâl olsun Feth etdüğün diyarları sana ihsan eyledim Hemen gayret ve hamiyet senindir deyu böyle istimalet yerliğı beligleri gelince Şehzade Selim ejderi haftsere dönüb yedi sekiz senede kırk beş pare şehir ve Koylu hisar (قوئى حصار) ve Niksar ve Bayburd ve İspir ve Tortum ve Erzincan misilli şehirler ve metin kal'alar feth idüb her ne canibe müteveccih olursa biemrillâh mansur ve muzaffer olurdu Lâkin Sultan Bayezidi Velinin Tevecühü Venedik firengistanında Mora vilâyetinde Meton ve Koron fetihlerine mukayyed olmağıle Kızılbaş evbaş ile Meraşda Zülkadir Oğlu Alâüddevle yek dil yek cihet olub Tokadı ve Sivası ve Amasiyye ve Osmancığa varınca Kızılbaş istilâ idüb günden güne Acem şirindendi Kâhice Selim şehzade ardlarından ceviri Amma ne care ağır düşman Ah Ah deyüb döğünürdü Bir kerre Bayezidi Veli derya misal asker ile Turhal (تورحال) sahrasına gelüb Acem ile mukabele olub cengi azimde iken Zülkadriyye sahibi Alâüddevle tarafından Mısır Süleymanı [1] Gavri askerinden on iki bin ahrec atlı Mısır askeri Bayezidi Veli askeri içine girüb öyle bir kılıc bazarı olur kim diller ile tabir olunmaz Âli Osman askeri vakti gurubda bir tarafa şehzade Selim askerile Caniha dağlarına gidüb beri tarafda meydan Acem ve Türkman ve Gavriyanda kalır Amma şehzade Selim Ah Mısırlı Ah Mısırlı der idi Cenabı Bari bana tahtı Âli Osmanı erzanî kılarısa Allah ile ahdim olsun ibtida gazam Acem ikinci Zülkadir Oğlu üçüncü gazam Mısır olsun Anlar islâm padişahları olada Aceme imdad ideler Hayır ola (الامور بخاره الله) deyüb sabır iderdi Amma Kızılbaş ta Üsküdardan çapar ile baş alub Sivas hanlarına getirirlerdi Bu hal üzre âhir Âli Osman Aceme çul tobra harac namına vermeğe başlayub Devleti Âli Osman har hakir olmağa yüz dutdu Bayezidi Veli ise halveti tarikından biat idüb tarafı hakka mücahediye başlayub nefsin katl eyleyüb dünyadan el çekdi Sultan Selim Tarbefzundan Âsitane tarafında serikârda kimesnelerle pesü perdeden meşveret idüb Hemen Selim Sen bize bir taraftan birez askerle zahir ol Biz sana tahtı teslim ideriz İş işden geçdi Elbetde yetiş deyu haberler varınca Selim Han oğlu Süleyman Han şehri Tırabzanda vücade gelmişdi Selim dahi Tırabzanda müştak olmuşdu Anın için Şah İsmail Süleyman Hana ta'nâmiz namelerinde Laz Oğlu deyu yazardı Hemen şehzade Selim oğlu Süleyman dahi tüvânâ yiğit

[1] Yıldız nüshası (Sultanı)

olmuşdu Babası Sultan Bayezide Süleymanına Kefe tahtı hükûmetin reca eyleyüb recası kabul olundukda oğlu Süleymana beş bin (بىن دىكر نىست) diyen asker verüb iki yüz pare gemi ile Trabuzandan üç yüz mil bir muvafık eyyam ile Kefiye varub ber taht nişin olub başına asker cem etmeğe başladı Alelakib şehzade Selim dahi beş yüz pare gemi ile on bin asker gemilere dolub muvafık eyyam ile bir gicede Kefe limanına çıkub Kefe kal'asına girüb Tatar Handan Mengeli Giray Han ile mülâkat olub keşfi raz ider Tatar Han Allah mubarek eyliye deyu kırk bin asker koşub Selim dahi yirmi bin asker cem idüb kat'ı menazil iderek Pravadi (پراو دی) nam mahalde Uğraş Deresi namında bir mahalde meks idüb Bayezidi Veli tarafından divanı padişahî askeri dahi mukabelei Selimde meks idüb Bayezidi Veli Asker(i) tekrar meşveret gayri idüb Bir hunhar şehzade(i) civan bahtdır Ümiddir ki tahta cülûs idince cümlemizin giribanın değşire [1] Hemen bununla cenk eylemek evlâdır deyu cenge ahenk etdiler Beri tarafda Selim mahıvdır Cenk yokdur mülâhazasile âsude dururken Selim askeri üze bir yaylım tob ve bir yaylım tüfenkler atılub Uğraş Deresinde iki asker birbirine uğrayub karılub katılınca nice kerre yüz bin tir kemanından atılınca şehzade Selimin askeri münhezim olub Tuna canibine firar idüb şehzade Selim arifane yan verüb Karadeniz sahiline sınıb Varna nam mahalde ârâste bir gemiye süvar olub yine tahtı kadimi olan Tarabefzuna varub gayret hamiyetinden baş göstermeyüb hâmuşbaş oldu Amma kaim makamı olan Sarı Kaya Bey Tarabefzunda hüküm hükûmat etmede Ve Canihde Mallı Ali Bey dahi hıfzı hiraset etmede Şehzade Süleyman Kefei zabt etmede

Sergüzeşti Şehzade Selim Han

Hakiri pürtaksir bu sergüzeşti sikkadan olmak üze nakl iderimki merhum ve mağfurünleh pederimiz Derviş Mehemedi Zillî yüz on yedi yaşında darı fanîden darı bakîye irtihal etdiler Ne an bu hakir kadar seyyahat etmiş ola Amma Âli Osmandan dokuz padişahın şerefi sohbetlerle müşerref olduğundan maada Süleyman Han ile gazayı Seyyidvar [2] da bile imişler Ve Kıbrısı fethinde serdar Kara Mustafa paşa ile mevcut bulunub Magosa (ماغوسا) kal'ası feth oludukda miftahlarla Selimi Saniye gönderdikde belegan mabelag ihsan in'amlardan sonra Dergâhı Âli Kuyumcu başılığın ihsan idüb

[1] Yıldız nüshası (devşirir)

[2] Sigetvar olacak.

müebbed hatlar verüb Sultan Ahmed asrında Mekkei Mükerreremnin Altun Oluğun pederimiz inşa idüb surre emaneti hizmetile sutuhu Mekkiye mizâbı rahmeti vaz eylemişler Bu bastdan murad yani perimiz umurdide ihtiyar âdem idi Süleyman Han rikâbdarı Kuzu Ali Ağa yüz kırk sekiz yaşında merhum oldu Ve Zeyrek başında Pirincci zade hanesi sahibi Abdi Efendi ve Arablar hamamı kurbinde Kara Kız Mehmed Efendi ve [1] zikrolunan ihtiyarlar bir yire gelüb muşahabet etdükde hakir safa iderdim Bir gün yine bunlar bizim pederle can sohbeti iderken bir arık tirid nahif âdemin koltuklarına huddamları girüb kapudan zâhir olunca bizim pederle cümle istikbale kalkub hayli tazim idüb saffı âlide karar idüb taraf taraf Safa geldin ömrümün varı Halimî Efendi diyüb tazim ve tekrimler idüb bereşi rahikiler ve mutantan kahveler henüz rayih olmuşdu Bunlar can sohbeti idüb keyfler [2] yetiştirüb kellelerinden arakiyyelerin geçikilub Buruh Buruh dimeğe başladılar Hemen Süleyman Hanın rikâbdarı Kuzu Ali Ağa ider Canım Halimî Efendi Efendin Selim Şahı Evvel ruhiyçün ve Efendimiz Süleyman Han ruhiyçün olsun bu müşkilimiz hal idin Sultan Selim ile babası Bayezid Han Hacı oğlu Pazarı kurbinde Uğraş Deresinde uğraşub bozuldukda Tırabzona varub dağı derununuzdan nice tebdili came idüb seyyahate gitdiniz Anı nakl eyleyen deyu reca etdiler Ol dahi alı al olub bizim pederin arka kışağın eline alub ider Vallahi aşikan Merhum Selim Han Tarabefzunda münzevi iken bir gün hakiri ve Kara Nedimi yanına çağırub Ne dersiz oğlanlar Sizinle bir seyyahat idelim Olur mu didi Biz dahi Ne canibe filan dimedik Hemen بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ deyüb fatiha okuduk Hemen Selim Han koynundan bir Kelâmı İzzet cıkırub Bu esrar bu mahalde kala deyu bizlere yemin verdi Biz dahi

Ser ve(r)mek olur sırrı ayan eylemek olmaz

mazmunu üzre kasem billâh idüb Hazine Odasına girüb birer kat hırkai bektaşiyân giyüb elde teberi müslimîn belde sapanı Davudî serlerimizde âfitabei Vahidî gec kılub bellerimize mümessek cild selatin [3] tennurei lâ'ilgûnu bend kılub bir heybe mecmuai tuhf ve birer post ve birer ehram ketfimize urub meğer bir cemender hazır etmiş Kitabları ve ehramları himara tahmil idüb vakti sabah âlem ağyardan bihaber iken Tarabefzundan taşra çıkub yola revane olduk Amma Koca Selim Dede hayli tabankeş çar darb bir mutarraş tuvâ-

[1] Yıldız nüshası (Bu)

[2] » » (keyiflerin)

[3] » » (telâtin)

nâ tab bülend nevcivan mehib yiğit idi Hakir Halimî ve Kara Nedi-
 dimi dahi yirmi yaşında Zırtıl Balaban köçekleriyiz yola revane olub
 birdahi devlet kelâmın zebana getirmeyüb bu diyarlara çok saydü
 şikâr etmiş ve haylı fütuhât etmiş bir ülkeye düşelim deyüb yedinci
 günde Dağıstan padişahı Şamhal (شاهال) Şahın ülkesinde Karabudak
 Han diyarında camilerde ibadet idüb yine kalka Şamkal Hana bu-
 luşub Dervişler Kanden gelesiz didiler Selim dede Rumdan gelimez
 didi Bir kaç gün anda mihman olub andan Tarhu (طارخو) şehrine
 andan Kovın (قرون) shrine Acem hudunda Demir Kapuya anda
 Acem Hanından nameler alub Bağû (باكر) kal'asına andan Geylâna
 Genceye Şirvana varub Bahri Hazer sahilince Mazendırana varub
 anda dahi üç gün üç gice meks eyleyüb andan Kum keşan (قم‌كشان) a
 andan Cebeli Deylüm (جبل ديلم) e andan Horasanda İmam
 hazretlerinden tecdidi biat ve tecdidi sikke idüb bir ay anda hizmet
 idüb Ruma Hacı Bektaşî Velinin nefsi evlâdlarına mektublar alub
 ve şeyhden mezun olub Ispahana varınca yüz yetmiş pare şehir sey-
 yahat eyledik Ol mahalde İsfahana vardık kim Nısfı cihan namile
 bir şehir bünyad olunurdu İsfahanda bir kalenderhanede meks
 idüb her birimiz birer kûşei cilvenererek çevk safa idüb şehir(i) seyir
 temaşa iderdik Selim Dede Kahvehanelerde sadrancbazlık ile öyle
 iştihar verdikim bir üstadı kâmil anın mukabelesinde bir paydak
 kaldırmağa kadir değildir Şehri İsfahan halkı Selim dededen âcizman-
 de kalub cümle Acem fal idüb didiler kim Eğer bu derviş bizim
 Güzelce Şah ile satranc oynasa eman vermeyüb mat ider lâvalla deyu
 yemin iderlerdi Âhir Şah(a) bu Selim Dedenin satrançbazlığın derler
 Şah İsmail dahi Tiz ol derviş(i) huzuruma getirün didükde anı
 gördük Kalenderhaniye kır eşek arkasında bir akay gelüb Aşk ola
 Abdallar deyu selâm virdi Bizler dahi Aşk olsun Cemali ba kemaline
 didükde Buyurun sizi Şah diliye duradır İletelim didükde biz dahi
 se yârânı zarifan pak hırkai fahireler ile huzuru şaha vardı(ğ)ımızda
 hemen Selim Dede belinden nefiri İsrafilî çıkarub bir zemzemei mu-
 hammedî ardı sıra zemzemei Haydarı Kerrarı ardı sıra on iki bend
 on iki imamlar rûmuzun gösterüb esmaülhüsna dan يا واحد الفرد الاحد القادر
 الى موخر الاول والاخر الظاهر الباطن الولى deyüb on iki zemzemei dahi esmalara sur-
 urub Er Hak deyüb dest berbeste idüb pertab iderek huzuru Şaha
 varub âfitabesin kec kılub aşıkane عليك السلام عايكم عايكم نه از تو كوع و نه از من فيام
 سلام عايكم عايكم عايكم عايكم deyüb berkarar olub bu ebyatı terennüm eyledi

Âfakî Şeha madeletin nuru pîratesç
 Hurşid gibi encümeni dehre çırak ol

*Keh nafe gibi eyle deri deşti muattar
 Keh gonce sıfat gülşene gel zineti bağ ol
 Ra darı cihan eylemesin âleme sensiz
 Her kande isen padişehim dünyede sağ ol*

deyu dualar etdükde Şah İsmail safasından ayağ üzre kalkub dest berdest zanu berzanu yanına alub Kişi sen hoş gelmiş sen Nere selâmın getürürsen didükde Şahım Kayser Zeminde Hazreti Hacı Bektaşî Velide perverde olub andan Kırım diyarına andan Şamhal Hana andan Buharada Meşhedi Sultan Horasan hazretini ziyaret idüb şeyhden nameler alub güzelce diyarına Şahımın güler cemaline geldim deyu nameleri desti Şaha sunub Şah safasından Yüz basa gelmiş sen kişi didükde Selim dede Eyle ola Şahım deyu bir rumuz etdi Yani yüzün basam didi Şah şeyhin namesin tilâvet idüb bize sarayı âlinin bir köşesinde mihmanhanecik gösterüb bir haylı zaman İsfahanda meks idüb Şah İsmail sohbetinde Selim dede nedîmi halislik ve kıssaperdazlık idüb Şah ile husnû ülfet iderdi Bir gün Şah ider Selim dede Seni yahşi sadrancbazsın derler didikde Gerçekdir Beli Şahım Gerçekdir didi Şah ider Gel Seninle yekâyek meydanı muhabbetde oynayalım kim ya tah ola ya baht didi Dede itdi Men Şahım ile oynamğa kadir değilim Şahlık manidir dedi Şah itdi Vallahi Şahlık şöyle dursun Elinden geleni taksirat etme Hemen meydan senindir İş gör didi Selim dede Bu sözlerde çok tenezzül sözu var Huda kerimdir diyüb Şah ile satranca mubaşeret eylediklerinde Selim dede derunundan süal idüb ider İlâhi Eğer bu Şahı mat idersem eli ve vilâyeti benim darbı şemşirimle mat olub fırsat benimdir deyu oynarken hikmeti Huda Şah mat hanesine gelince hemen Selim dede (Mısra)

*Fil file bend olunca ah mat
 Fil evinden tiz cek hem Şah mat*

deyüb fil ile Şahı mat idince Şah gazab âlûde olub Selim dedeye bir sillei şahî urur Selim dede ider Be Şahım vadiye hulf buyurdınız Şahlık bertarafdır Elinden geleni diriğ etme buyurdınız Biz dahi marifetimiz mertebesince diriğ etmeyüb mat etdim Amma Şahı(m) ben de ahde vefa etmem Bir [1]ola yine Şahımı mat idem deyu bir rumuz etdi Şah anlamıyub Bir güne kalmış Hele bir dahi oynayalım deyüb ol gün üç kerre oynadılar Üçünde dahi Şah mat olub Bire hey Korum mu sağ Her bar Şah mat mı olur deyüb Selim dede tefe'ülünde meram murada vâsıl olub Şahdan nice cevahir makulesi ih-

[1] Yıldız nüshası (gün)

sanlar alub Hacı Bektaşî Veli üstadı Türkü Türkman Hacı Ahmedî Yesevî ziyaretine mezun olub İsfahandan nice şehri azımlar seyir temaşa iderek Yesevî Hazretlerin ziyaret idüb andan nice kibarî evliyaullahlar ziyaret idüb duai hayırların alub ve nice kibarî evliyaullahın merkadı şeriflerin ziyaret iderek Tebrize ve Hemedana ve Erdebile ve Dergüzine ve Bağdadı behiştâbâda ve Derne ve Dertenk ve Şehribana varub kırk gün mukim olub İmamı Âzama ve Abdülkadirül Ceylânî ve Şeyh Şehabeddini Sehreverdi ve Selmanı Pak ve Kassab Cömerde ve İmam Musaya ve Marufu Kerhî hazretlerine ve İmam Hüseyne ve İmam Aliye cümle [1]

Şehzade Selim Hanı Evvelin seyyahatde Bağdaddan Kâ'beye geldiği

Kibarî evliyaullahları ziyaret idüb âsitanelerine yüz sürüb ruhanîyyetlerinden istimdad taleb etdi Andan Bağdad huccacile on yedi günde Kâ'bei şerife gelüb haccı şerif idüb anda dahi hayatda olan kibarî evliyaların desti şeriflerin bus idüb duai hayırların alub sayır ziyaretler idüb Mısır huccacile Medinei Münnevvereye gelüb ol hamerde [2] pak gusüller idüb doğru Hazreti Resalete Selim dede gelüb Aşk ola Ya Resulullah deyüb şebekei Resulullah'a yapışub bir na'ra haykırdıkim bizim zehremiz çak oldu Ya Resulullah Namusu muhammedî deyu cihana bir nam kodun Bu ne namusdur kim Mısır Çerkezi keferesi içinde böyle yatmak namus mudur Seninle ahdi misakımız bu bazar üzre olsun kim Mısır fethi [3] banâ müyesser eyle Mısırı sana vakf idüb kilâr idiyim Ümmetlerine her sene kisve ve surre ve atıyyeler idiyim Ya Resulullah deyu tazarrular ve nalişler idüb yedi kerre böyle reca cyledi Hemen şebekei Resul dibinde bir kirli palaslı kimesne Ya Selim Ben mütekeffilim Var işine meşgul ol Amma ibadullah(a) zulüm taaddi etme Ve ulemayı Mırıra riayet eyle Ruh Ruh deyu işaret etdi Hemen kabri şerifden Destur ya Selim destur sadası gelüb Selim dede hamdi Huda idüb Mısır huccacile kırk günde Mısıra gelüb kurafei kübrada Meymendi (مرمندی) tekyesinde mihman olub olgün Ebüssüudu Carihî Merzuku Kefâî hazretlerine varub buluşduğımız gibi Selim dede selâm virdikde hemen Ebüssüudu Carihî Ve aleyküm selâm Ya sahibi Resulullah

[1] Yıldız nüshası (kibarî evliyaullahları ziyaret idüb âsitanelerine yüz sürüb ruhanîyyetlerinden istimdad taleb itdi). Serlevhadan sonra yazılan aynı cümle fazladır.

[2] Yıldız nüshası (Ohmerde)

[3] " " (fethin)

ve ya hâkimül Mahremeynüş [1] Şerifeyn Ya hâkimül Mısır
 دىيۇ كەشفتدیلەر Ve Merzuku Kefafî
 dahi böyle keşf idüb dürkce fasih bilirdi Tiz koma varub tahta otur
 Andan Aceme git Andan biz seni çağırduğımız zaman gel Mısırdan da
 durma deyu bizi acele ile kibarı evliyaullah Mısırdan çıkardılar
 Amma on iki günde Mısırdan gördüğümüz fıskı fücur isyanı bir diyarda
 görmedik Zira ol asırdan Sultan Gavri Mısırın su kemeri yolların ya-
 pub ahalii Mısıra zulüm taaddi idüb ulemaya taş taşıdub askerî
 tayifesin zabtu rabt etmezdi Bizler dahi ol zulüm taaddii görüb he-
 men Mısırdan birer küheylân atlara süvar olub yine meşayihlerden
 mezun olub Adanada Ramazan Oğullarından Halil bin Ramazan
 Beğ mektublar virdiler kim avdetde hizmet ideler Mısırdan yirmi
 günde Adana (ادنة) ya Adanadan yirmi günde Arzuruma dört günde
 Tarabefzuna gelüb Selim dede validei müşfikasına buluşub duai
 hayrın alub babası Veli tarafından süal idüb meğer Devlet berkeşte
 olmağ(ı) yüz tutmuş Erdel ve Eflâg Buğdan dahi keferesi kıralları
 isyan üze olub kul birbirine girmişler Selimi davet idüb Ne güzel
 Gelmişken aldayub münhezim etdiniz İşte öyle bir Şah zadei kâm-
 kârdan ayrıldık İki yıldır kim nam nişanı yokdur Yohsa ol cenkde mi
 şehid oldu Bu Selim oğlu şehzade Süleymanı Kefeden getürüb iclâs
 etsek deyu gûnagûn rey tedbirler iderlermiş Hemen saat Tarabefzun-
 dan derviş Selim bir muvafık eyyam ile Âsitaniye mektubları yedi
 günde varub cümle ümmeti Muhammed Bire Şehzade Selim sağmış
 deyu cemii ulema ve Ocakdan mektublar gidüb Aman Şehzadem
 Asker lâzım değildir Peymanemiz doldu Bir gün evvel gelesin deyu
 nameler yedi günde Selim Hana (Tarab) efzuna vâsıl oldu Selim
 Han yedi yüz pare şayka ve karamüssel ile yine Kefiye gecüb Sü-
 leymanı bağrına basub görsem kim bir Şahı Süleyman baz [2] yiğit
 olmuş Nergis gözlerinden bus idüb (meğer) Mehemed Giray Han ce-
 did Han olmuş Oldahi gelüb yetmiş seksen bin askerle Edirne cani-
 bine karib geldükde hikmeti Huda Engürüs tarafından küffar hare-
 ket idince şehzade Selim [3] Belğırad caniblerine gönderirler Selim
 Sofya tarafına vardıkda askeri islâm(m) Bayezid Hanı İslâmbola götü-
 rürler Hemen Selim Bayezidin İslâmbola teveccühün istima idüb ol
 dahi Sofyadan gerü dönüb Bayezid kalkar Selim konar Bu minval
 üze Corlu (جورلو) nam sahrada cümle kul guluyyü âm idüb
 Selimi istemeyiz derler Munsıf olanlar ider Bire Devleti Âli Os-

[1] Yıldız nüshası (Haremeynüş)

[2] " " (Şahbaz)

[3] " " (Selimi)

man elden gitdi deyu meşveret iderler Âhir Selim askeri derya misal ile gelüb cenge âhenk idüb germa germi cenk esnasında Sultan Bayezidi azil idüb Çorlu sahrasında padişah olub Bayezidi Veli ider Selim Hilâfeti elimden Çorlu ovasında zoru bazu ile aldın Yine Çorlu ovasında cevri olub çevriliviresin Ömr(ün) az olsun Kılıcın keskin olsun Ve yeniğlerinin eteği belinden ve cizmesi ayağından çıkmasın Üç akçe ulûfeleri bedeli berkâtlı olub oğullarının üzerlerinde tasaddur eylesinler Ve leşleri meydanda kalmasın Sipahinin ulûfesi çok olsun Berekâtı olmasın Nîmeti ziyade olsun Ve âlâyîşleri ve itibarları ziyade ve leşleri meydanda kesilsin Cebeci dahi rağbetsiz olsun Ve erbabı timar ve erbabı zuama dava ve nizadan halâs olmasın Etmekleri evlâdlarına miras değe deyu cümle Âli Osman kuluna böyle beddua idüb Selim Han kendüiyi Dimedokaya gönderirken Havasa (هواسه) nam mahalde ruh teslim etdi Amma nice oldu Namalûm oldu رحمت الله عليه

Şehzade Selim Hanı Evvel sene^[1] tarihinde müstakil Şah olduğı

Andan Sultan Selimi Evvel müstakil padişah olub İslâmbol içinde Yeni Bağçe nam mahalde biat olunacak gün Halimî Çelebinin takriri üzre vakti şafiide yine üç kişi kelevvel libası dervişanemiz giyüb seraperdei süleymanîde verai perdeden çıkub doğru Eba Eyyuba andan Ebülfethe gelüb ziyaret idüb Eski Odalarda Solaklar Odası nam mahalde girüb cümle odabaşılar Safa geldiniz dedeler diyüb hal hatır soruşub tahtelkahve futur idüb esnai kelâmda Gaziler Size padişah enici binici mi lâzım yohsa kûşenişin duacı mı lâzım dedi Behey dede Aldığımız ulûfe vakfullahdan helâl olsun Birez sefer idelim Dört yanımız küffar ve Acem alub el vilâyet kalmadı Hemen sefer idelim didiklerinde Selim dede Bu ikrardan dönerseniz imanınızdan dönmüş olun deyu yemin verdiler Ve anlar dahi yemin etdiler Andan Selim dede Babı Hümayun önüne varub kanunu Bektaşiyân üzre bir nefir urub kapucılardan parsa alub Orta kapuya anda dahi bir sur urub Kapucılar kethüdasından in'am alub Ak Ağa kapusuna varub anda dahi sur urub ihsan alub dururken bir aralık bulub pertab idüb İç Ağaları icine bîtekellûf gider Bire gidi hay ışık diyince Selim Hanın neşvünema bulduğı hanedanı kadim doğru Has Odaya varub tahtı padişahîde ol hey'eti mecmuacığile âfitabesin gec kılub seddi İskender var berkarar olur Beri tarafda Bir(e) bir ışık içeri girdi Bu Enderrunu hassa ağaları görseler kim tahtı âlide bir derviş karar idüb len-

[1] Yıldız nüshası (918)

ger virmiş Hemen kırk Has odalılar dalsatur olub hücum idince Selim dede bazusın küşad kılub bazubendi şehzadei ayan idince bildiler kim şehzadedir Zira Selimi çok kimesne görmemiş idi Bilen huddamlar görüb Hay Şehzade Selim diyüb payı şerifine yüzler sürüb ibtida kırk Has odalı biat etdiler

Ey mürde dillerin vuslat ile can Selim [1]

Dil hastelerin verdine derman Selim

asla cihazı fakrı üzerinden çıkarmayub şeyhülislâm ve yedi vezir ve cümle ulema ve suleha ve âyânı devlet ol üslûb üzre biat idüb Yeni Bağçede biate muntazır olanlar haberdar olub guruh guruh bölük halkları gelüb biat etdikde yeniçeri ocağına nöbet gelüb Eski odalılar gördiler kim odalarında taam yiyüb yemin veren ıstık padişahdır Akılları başlarından gidüb yoldaşlar Ahdiniz(e) vefa ider misiz Beli padişahım Uğruna durmuşız Hemen şimdi Üsküdüre geçelim Ve Edirne kapusından taşra çıkalım deyüb ahdi emanı tecyid [2] idüb irtesi gün alayı azım ile Eba Eyyubu Ensariden kılıc kuşanub alay ile sarayı âliye gelüb Yedi yıl seferim vardır deyu dellâllar nida idüb ertesi ol gün veziri âzam Piri paşa bir otak Fdirne kapısı haricine bir otakı nühtak Üsküdar(a) kurar Ve cemîî kırallara nameler ile Kapucubâşları gidüb cümle küffarı dalâlet Selimden havf idüb azım elçiler ile hedayaları gelüb tecdidi sulh etdiler Bir name dahi Şah İsmail (e) yazub Çulcu Bayezid baba gitdi Seni İsfahanda üç kerre mat iden topuzcu baba Selim geldi kim senden ol sille intikamın almağa üstüne azimet etmiş Vaktine hazır ol deyu Şah (a) name varınca Şah İsmail ider Hay meded Bire geçen sene benimle satranc oynayub beni mat iden derviş Selim Âli Osman zade Selim imiş Vay vaveylâ deyu kendüyi pare pare ider İşte bu hakiri kesirüttaksir(e) cümle ihtiyarlar huzurunda koca Halimî Çelebi sergüzeşti Selim Hanı bu yüzden nakl etdi Amma sahihdir Zira akranlarından Süleyman Han huddamları ve bizim pederimiz merhum bile idi Bu ahvale vâkıf idi [3]

Sultan Selim Şah İsmail ile Çaldıranda cenk itdiklerin beyan ider

Asla muaraza itmeyüb samiinden loldılar Andan Selim Şah

[1] (Ey murde dilin vuslatına can Selim) olmak lâzım.

[2] Yıldız nüshası (tecdid)

[3] Yıldız nüshası (Asla muaraza etmeyüb samiinden oldılar) Serlevhadan sonra yazılan aynı cümle fazladır.

derya misal askerle Şahı İran üzre [1] Cıldır (چلدر) sahrasına varub iki asker birbirine girüb cenk (c) âhenk etdiklerinde meğer Zülkadir Oğlu ile Sultan Gavr(i) Mısır askerile Şama imdad etmişler Cümle Acem askeri islâma cenge rahne verüb dip alaylarımıza kılıc girer Zira Acem şemşirbaz serbazdır Mukaddema bu mahalde tarafeynden top tüfenk atılmamağa ahid eman dahi olunmuşdu Hemen Selim Hanın hatırına gelüb ider Ben Şah ile İsfahanda şahlık bertaraf olub satranc oynayub mat ettiğimizde ahde vefa itmeyüb bize bir sille urdukda Biz de Şahım ahde vefayı bir gün bozarı (z) demiş idim Ol dahi bozmak budur deyu toblar atılmasına emir idüb Ayas paşa yeniçeri ağası idi Toblara ateş idince cümle Kızılbaş toblar hurse idüb Bire Kızılbaş münhezim oldu diyince yedi saatde İran Zemin askerinin vücudu kalmıyub Şah İsmail yedi atlı ile kaçarken bir avret Şah İsmail (i) görüb ider Kurba(n) olayım Işık Selim sana Hele bizim şahımızı eğerine secarak [2] kacır-
dı ki der Şah karye ihsan idüb kendi kendiye maaf ider Cıkdır (Cıldır) gazası meşhurdur Tahrire hacet yokdur Ve Şah İsmailin Tacılı Hanım nam avreti ve iki yüzden müteceviz mahbube cariyeleri cümle esir olub malı karun ile Âsitanei saadete geldi Andan ol sene Amasyada kışlıyub yine Acem mühimmatın görürken Meraşdan Zülkadir Oğlu Alaüddin yetmiş seksen bin askerile Göksün (گورکون) yaylasına çıkarken Sultan Selim paşayı üzre tayin eyleyüb bir cengi azım idüb Alâüddevlei evlâdlarla katl idüb yetmiş nefer taallûkatile dest berkafa Selim Han bunları ve içlerinde dedemiz Ahmed Bey karındaşı Salim Beyi bile kayıd beyd ile Mısırdaki Sultan Gavriye gönderir Gavri Alâüddevlenin başı ve cümle evlâd taallûkatlarının başın görünce Hay bir düşmene karşı durur carhacımız [3] dahi var idi Ve şimden geru tedariki Âli Osman bizedir deyu tedarikin görür [4] mahbusvar anların cümlesini âzâd idüb bizim ammimizi dahi âzâd idüb Kudüsü Şerife gelüb tob tabl aleminden el çeküb Kudüsde Turu Zitada sengi mezarında tarihile kabrin bilüb tamir termim eyledim Beri Mısır tarafında Çerakesi nakesin isyan tuğyanları sebebile raya ve berayanın değil belki filân ibni filânın ehil iyalleri vekâlelerde avan elinde kalub cümle halk asker aşkıyasından dilgir olub şehri Mısırdaki sıhhat selâmetde olan kibarı evliyaullahdan nicesi

[1] Yıldız nüshası (sene 920 tarihinde)

[2] " » (sıçırarak)

[3] " » (çarhacığımız)

[4] " » (ve)

Ebüssüudu Hariciye [1] ve Merzuku Kefahinden [2] varsan mesafei baidedir Gelüb mutsarrıf olamaz Aceme varsan mezhebinde sübhe var Ekrada varsan devletlerinde devam şanları [3] yokdur Gelin Âli Osmana varalım Hem mümin ve muvahhidiler Hem muhibbi ulema ve suleha ve meşayih ehli şer, ve şahibüsseyfdirler Her ne canibe varsa mansur ve muzaffer oluyorlar Gelin anlara varalım deyu ittifak idüb fatihai şerif tilâvet idüb Ebüssüudu Harihi [4] ve Merzuku Kefafî (یا سلیم تعالیٰ) deyu üç kerre nida iderler Sultan Selim Amasya meştasında vüzeraları ile can sohbeti idüb oturlarmış Tavaşi Sinan paşa ve Yunus paşa Padişahım üç kerredir (یا سلیم تعالیٰ) lâfzın istima etdim Âyâ ne ola didiler Sultan Selim itdi Âlemi seyyahatde Mısıra Halimî ile vardığımızda Ebüssüudu Carihî ve Merzuku Kefafî hazretleri keşf idüb (یا سلیم ربه ، اجلس علی تخت ابوك) didiler Ve biz seni Mısıra çağırduğımız zaman gel didiler idi Hâlâ ol istima etdiniz [5]

Selimi Evvel karındaşların ve karındaşları evlâdların şehid etdüğidir

Sadalar anların kelâmı dürerbarlarıdır Tiz Mısır tedarikin görün buyurdular Bunlar Mısır tedarikinde iken feryadcılar gelüb Padişahım bir tarafda karındaşın Sultan Korkud bir tarafda karındaşın Sultan Ahmed âsi olub vilâvet elden gitdi Sen Mısıra kande gidersin didiklerinde Selim Şah atfı inanı Sultan Ahmed üzre idüb Bursa Yenişehir(i) Yanında cengi azım olub şehzade Ahmed cenkde atdan tekerlenüb dest berkafa Selim Şah huzuruna getürüb asla eman vermiyüb otakda manukan şehid idüb Bursada Koca Muradı Sani yanında defn etdiler Ve ol marekede şehzade Ahmedin bir oğlu şehzade Murad Erdebile Şah İsmailin yanına firar idüb üçüncü senede merhum olub kabri Erdebildedir Ve yine şehzade Ahmedin mühter oğlu Alâüddin ve bihter oğlu şehzade Selim Şaha iltica idüb masumlardır deyu af olunub İslâmbolda matunen merhum olub defn etdiler Ve Selim Şahın biraderi şehzade Şehinşahın oğlu Mehemmed Han ve biri dahi şehzade Mahmud ve büyük oğulları şehzade Musa ve şehzade Urhan ve biri dahi Sultan Alîşah oğlu Osmandır Bunların cümlesin

[1] Yıldız nüshası (Carihiye)

[2] » » (Kefafiye gelüb teşekki iderler Anlar dahi cümle ulema ve suleha meşveret idüb Mısırı Megaribiye)

[3] Yıldız nüshası (sebatları)

[4] » » (Carihî)

[5] » » (sadalar anların kelâmı dürerbarlarıdır Tiz Mısır tedarikin görün buyurdular) Serlevhadan sonra gelen ayni cümle fazladır.

Selim biraderi şehzade Ahmed Han üzre sefere giderken cümlesin birer takrib ile ele getirüb cümlesin şehid idüb Bursada Urhan G. zi cenbinde âsude kıldılar Zira bu şehzadeler Sultan Bayezidi Veli asrında tavaifi mülûkâ dönüb gûnagûn evza etvarı garibeler idüb birbirilerile cengi azîmler idüb reaya ve beraya parekende ve perişanhal olub cümle ibadullah öte tarafa Aceme tâbi oldular Andan Selim Şah atfı inanı Sultan Korkud üzre çevirüb (Kor) kurd dahi korkusundan Etraki haşeratdan nice bin aşkıyayı başına cem eyleyüb âhir anlar dahi münhezim olub şehzade Korkud kethüdası Piyale ile Teke sancağında birer atlara [1] ile bir gara girüb bir kaç gün zelil ve ac ve muhtac olurlar Âhir bir Etrake atın birin urub Var bu atı satub bize etmek ve arpa getir derler Türk atı alub gardan taşra bir mesafe gidince hâkimülvakit Sende nişler bu at deyu Türke ibram idince Oldahi Şu dağda iki ağa vardı [2] deyu gara [3] gösterüb [4] ol an Korudu ve Piyale kethüdayı kayıd bend ile huzuru Selime getirüb eman veremeyüb şehid ider Anın dahi Bursıya na'sın götürüb Gazi Urhan kubbesinde defn olundu Badehu devlet kendüye münhasır oldu Müstakil padişah olub oğlu şehzade Süleyman Han (1) Kefeden Edirniye getirüb hüküm hükümeta karışub vukuf tahsil eylesin deyu Edirnede hâkim eyleyüb cemii umuru ana tevfiz eyledi Zira Süleyman Han gayet reşid ve necib idi Ve kibarı evliyaullah Selim sana karındaşlarından faide yokdur Yerine halifei zeman olsalar gerekdir deyu tebşir etmişdir Hakikakülhal Selim Şahın Süleymandan gayri bir evlâdı olmadı Süleyman dahi babası Selim Şah gibi Tarabefzunda tevellüd etmişdi Ve hâlâ valideleri Bozdepe (بوزدپ) de Hünkâr Camiinde medfunlardır Amma şehzade Süleyman [5] re'si miede vücud (a) geldiği [6] Sahib zuhur olacaktır Zira Hazreti Resaletden bir hadis vardır (ان الله يبعث لهذه الأمة براس كل) hadisine mazhar düşdüklerinde Selim Şah Devleti nusrat Süleymanındır deyu cür'et idüb cümle biraderlerin katl idüb Bursada Emir Sultanı ziyarete gidüb (السلام عليكم يا اهل القبور) didiklerinde (و عليكم السلام يا صاحب السيف والظلم ادخلوا مصره انشاالله آمين) sadası kabirden [7] şerifden rayegân istima olunub cümle hazreti [8] meclis mebhud mütahayyir kalub hemen saat Kemal paşa zade Müjde padişahım Sana Mısır fethi tebşir olundu

[1]	Yıldız nüshası	(atları)
[2]	»	» (verdi)
[3]	»	» (garı)
[4]	»	» (gösterir)
[5]	»	» (sene 900 de)
[6]	»	» (geldi)
[7]	(kabri)	olacak
[8]	Yıldız nüshası	(huzzarı)

Selimi Evvel Mısıra giderken Mercî Dabıkda Sultan Gavri ile cenk itdiğidir [1]

Saadetle gayret kılıcın kuşanub [2] ol canibe azimet buyurun didükde Selim Şah (بِسْمِ اللّٰهِ نَيْتُ الْغَزَايِ مِصر) deyu Emir Sultan âsitanesinde iki yerden gayret kılıcın kuşanub Kemal paşa zade bu niyyete Elfatiha diyüb el yüze sürdiler Andan edai [3] ziyaret idüb Selim Şah seraperdei Selimine gelüb cemii ulemayı Rumu ve mezahibi erbaa müfti-lerin izni şer'ile Mısır üzre sefer(e) fetva taleb etdi Hemen Tavaşi Sinan paşa veziri âzam idi Mukaddema Mısırdan gelmiş kırk kıt'a fetvayı şerifleri meydanı muhabbete çıkarub cümle ulemayı Rum cemii fetvaları kıraat idüb mefhumu malûmu şerifleri oldukda itdiler Anların katline Mısır uleması re'yile kibarı evliyaullahlar böyle fetvalar verince bizler dahi evlâbittarik vereceğimiz fetvalar bunlardır buyurdılar Mazmunu fetvalar budur kim Bir padişah islâm padişahından olub Mekke ve Medine ve Hadimül Haremeyn iddiasında olub Kızılbaş bedmaş ki sebbi Çaryarı Güzîn idenlerden ola anın üstüne gayri islâm padişahı sebbi Çaryarı men etmek için Kızılbaş üzre iderken ol mahalde Mekke Medine padişahından Kızılbaş imdad gelüb sebbi lâneti men idem diyen padişaha kılıc cekselel elcevab ne lâzım olur Beyan buyurıla Elcevab Öyle imamın imamiyyeti cayız değildir Hal'ı farzı ayındır Revafız mezhebine girmiş Eli vilâyeti garet olunub anlara tabaiyyet idenlerin demi hederdir Katil olunub esir olunmaz Nisvanları haramdır Cevari olunmaz Üzerine sefer eyleyüb milkin âhare tevcih etmek[4] gerek Elcevab deyu fetvayı Resulullah(ı) Selim Şah eline alub derhal on iki nefer kimesneleri Mısırdan Sultan Gavriye elçi gönderirler Hemen bu elcileri Gavri divanhanesine getürüb namei Selim Hanı ve fetvayı Resulullahı Sultan Gavri kıraat idüb ider Mukaddema Selim bizim Zülkadir oğlu Alâüddevle (i) yetmiş nefer evlâdile katl idüb bu kadar paybeste âdemleri ile huzuruma gönderdi Şimdi sizleri dahi anların kanına bedel hakine feda idüb elcilik behanesile bana gönderdi deyu on nefer elcileri katl idüb ikisin âzâd idüb ellerine ahidnameler virdikim Ben anı sağ iken Mısır hakine komam Vaktine hazır olsun Haleb altında kendüyle Mercî Dabık sahrasında görüşelim Er ise meydanına gelsin deyu nameleri geldikde Sultan Selim âteşi mahz olub cümle ulema itdiler Cemii zamanda eyyamda

[1] Bu serlevha Yıldız nüshasında var. Beşir Ağa nüshasında atlanmış.

[2] (Gayret kılıcın kuşanub) burada fazla yazılmış.

[3] Yıldız nüshası (edayı)

[4] » » (eylemek)

kefere elcisine bile katil yoğiken islâm tarafından varan resulleri katle [1] Gavrinin [2] helâldır Kalk hünkârım Şimdengeru cürüm anlar tarafına düşdü Elem çekme deyüb Selim cemii umurun İslâmbolda Kara Piri paşaya tevfiz idüb Rum serdarlığın şehzade Süleymanna ferman idüb kendüler Bursadan kat'ı menazil ve tayyi merahil iderek Konyada Hazreti Sultanül ulema ve Hazreti Mevlâna âsitanesine yüzünü sürüb ruhaniyyetlerinden istimdad taleb idüb andan Ramazan Oğlu yaylasın aşub Adanada Devleti Ramazaniyyede gelüb meks idüb mukaddema âlemi seyyahadde Mısırdan Ebüssüudu Carihî mektubile Ramazan Oğlu Halil Beğde meks idüb Mısır benim olursa senin devletin ibka ideyim demişdi Bu kerre yine derya misal askerle gelüb Âli Ramazanın cemii evkafların ve milkiyyet üzre mu-tasarıf olduğu eyaletlerin ihsan eylediğinden maada iki tuğ ile san-cağın ihsan idüb Ramazan Oğlunu Mısır üzre çarhacı idüb yirmi bin guzide askerle bir konak mukaddem taliai asker oldu Bu mahalde Tarsusa Âsitane tarafından üç yüz pare kadırga ve iki yüz pare sayka ve karamürsel. ve galyon askeri derya misal ve bu kadar ce-behane ve mühimmat levazımat ile geldi deyu Selim Şaha (a) haber gelüb sururu şadmanından Selim Han taze can bulub Âsitanei saadet kayimmekamı olan Piri paşaya hayır dualar idüb Babı Muallâ kapu-cıbaşılarından birin Kapudan Palak Mustafa paşaya haber gönderüb Bu derya kenarınca yanımızdan ayrılmayasınız deyu haber varınca Kapudan paşa Tarsusdan kalkub İskenderun limanına varub lenger endaht oldu Beri tarafda Selim Han Adanadan seksen bin güzide askerle kalkub Mısır hududuna dahil oldu Zira ol asırda haddi Mısır Adana idi Andan Kilis kurbinde Merci Dabık sahrasında [3] nam mahalde meks idüb bir derviş gelüb itdi Ya Selim Eğer man-sur muzaffer olmak dilersen bu Merci Dabık sahrasında Cenabı Barinin emrile Hazreti Davud Calud ile cenk idüb Calud münhezim olduğu mahalde Hazreti Davud makamı vardır Gavri gelmezden evvel sen ol makama arka ver Ta ki sun'u Hudayi göresin Zira ol mahalle Cenabı Allahın nazarı taallûk etmişdir kim Habibullaha bu Âyetini nazil etdi (واتى الله الملك داود جالونه) nazil olmuşdur Hemen Ya Selim olmahalle varub seddi İskender ol deyüb derviş gayib oldu Hemen Selim Han andan kalkub tınab tinaba meks idüb canibi er-baa karavullar koyub âsudebal yat(dı)lar

[1] Yıldız nüshası (katil ide)

[2] » » (katli)

[3] » » (sahrası)

İnhizamı evveli Sultan Gavri bedesti Selim Şahı Evvel

Ertesi alessabah Sultan Gavri yer götürmez askerle gelüb mukabelei Âli Osmanda meks eyleyüb yedi koldan çerhalar ve karağollar tertib eyledi Askerinin kesreti şundan mülâhaza Yirmi eli lobutlu saka ve yirmi bin mehteranı hayme ve yirmi [1] sayıs ve yirmi bin kavvas fellâhı var idi Hemen on iki bin alaca ahrec atlı namdar ve yarar cündisi ve kırk bin gayri yegehsüvarı ve seksen bin ağavat mirmîranı ve mîri Çerakesi var idi Netice bekavli [2] Tevarihi Şehabî sair haşeratından gayri iki kerre yüz bin kılıca gelür müsellâh asker ile Selim Şahı Mercî Dabıkda karşıladı Amma Âli Osman cümle seksen bin idi (Beyit)

*Seher çün germ olub bazarı mihrin
Asar altun terazusın sipihrin
Anınçün Zöhre germ itmişdi bazar
Ki nakdi ömre kızgın Müşteri var
Meğer mizane cekmiş Yusüf mah
Ki genc açmış Züleyhayı sehergâh
Seherden doğdu çün nuri ilâhî
Zümürred kubbenin zerrin kûlâhî
Süvar oldu kamu sahibkıranlar
Peleği bebre bindi pehlivanlar*

Alaylar cirâste ve kemingâhlar piraste oldukdan [3] tarafeynden askeri bîpayan birbirlerine girüb yedi saati nücumî cengi sultanî oldu kim ol sahrada Hazreti Davud ile Calut cengi öyle olmamışdır Ne diraz idelim Ahar nesimi [4] Hazreti Selim Han tarafına esüb cümle askeri Gavri dendanı tiğden geçüb bakıyyesseyfleri Gavri ile bile عینک مصر deyüb firar etdiler Bazı müverrih Gavri bu cenkde katl oldu dediler Amma sahih değildir Mısır varub yine asker cem etdüğü tahkikdir Andan Selim Şah yirmi gün Mercî Dabık sahrasında meks idüb öyle malı ganayime müstağrak oldıkim bir şütürban ve harbende ücret ile hizmetkâr iken kendileri birer ikişer katar deve yükü malı karuna malik olub ol gün bay oldılar Ve cümle Gavri askeri Sabah cengi sultanîdir deyu cümle erzakların zemine defn idüb cümlesi cenkde gayib olunca azameti Huda Âli Osman askeri zeminden bu malı çıkarub cümle gedalar ihtiyacdan beri oldular Andan Selim

[1] Yıldız nüshası (bin)

[2] Yıldız nüshasında da aynıdır.

[3] » » (oldukda)

[4] » » (nusrat)

Şah Aziz [1] kal'asına gelüb meks etdi Ve askeri islâm Çerkez askerinde malı karun var imiş diyerek Gavri asker(i) dağ ve taşdan kova kova bulub katl idüb malın alırlardı Bu hal ile Gavrinin mukaddema Şah veziri Senyal نبال ve Geribay [2] ve Kadabay ricali Şam veziri Can bezdi canından bezüb firar etdi Ve Gazali hamun gazellerine karışdı Ve Haleb hâkimi Hayre Bay mukaddema Halebden firar idüb kendü ayağıle rikâbı hümayuna yüz sürüb can dilden bendei Selim Han olmuşdu Selim han dahi yemin billâh idüb istikamet ile hizmet idüb Hayr(a) delâlet it Allah ile ahdım olsun Mısırı feth idersem seni müstakil Mısır hâkimi ideyim Murad maksudun kadar sana asker vereyim Hemen iş gör Göreyim seni deyu istimaletler verüb haddinden ziyade ihsan in'amlar görüb Rumelinde Hayre Baya Köstendil sancağı ihsan olunub Mısır gazasına gelirken Halebüşşehba altına meks oldukda Hayre Bay hakkaki hizmetler idüb re'yile cümle Haleb uleması ve sulehası ve eimme ve hutabası ve meşayih ve cümle askerîsi Halebin miftahların Selim Şahın huzuruna getirüb cümlesi ihsanî padişahî ile şerefıyab olub sene tarihinde Haleb emanile feth olunub eyalet(i) Karaca paşaya ve mevleviyyeti Cömlekci zade Kemal Celebiye sadaka olunub Selim Şah derya misal mansur ve muzaffer olmuş askerle Halebde Hünkâr sarayında meks idüb Ulu Camide Hazreti Zekerıyyai ve sayir âyân kibarı evliyaullahları ziyaret idüb ruhaniyyetlerinden istimdad taleb idüb canibi erbaada olan vilâyetlere istimalet hatları gidüb kal'aların miftahları ile gelüb mutî münkad olan ahali(i) vilâyet(i) beyan ider Evvelâ Maraş ve Ayıntab ve Riyha ve Maarra ve Ruha ve Birecik ve Harran ve Kilis ve Uzeyr ve Haleb ve Hama ve Humus ve Medak ve Şecer ve Antakiyye ve Lâtikiyye ve Cebliyye ve Markab ve Hasın ve Trablus ve Berut ve Sayd(a) ve Akke ve Safat ve Remle Zidaniyye ve Balebeke ve Şakaf ve Taberistan ve Filistin ve Leccun ve Aclûn ve Nablus ve Kudüs ve İzzetül Haşim bu makule yüz kırk pare kal'ai metîneler eman ile feth olub ahalileri mutî münkad oldular Ve çöl Urbanından Âli Beni Selâme ve Âli Reşid ve Âli (Va)hidad ve Âli Beni Omur ve Âli Beni Zühdi ve Âli Beni Ribah ve Âli Beni Tü-rabî ve Âli Beni Salim velhasıl yetmiş kabayili Urban ve cemii-Duruzî ve Timanî ve Yezidî ve Mervanî ve Hobarî ve Maruknî ve Ak-lı ve Kızıllı ve Şehabî ve Şehbazî ve Nuseyrî ve Sankî velhasıl Sayda Berut dağlarında mileli dallenin cümlesi kal'aların fethi teshir olduğun istima idince alelumum Selim Şahın payi semendi adaletine

[1] Yıldız nüshası (Azez)

[2] " " (Kurt Bay)

yüzler sürüb rehin oldular (والان الى الله بقلب سليم) Âyetin tilâvet itmeğe âgaz etdiler Andan Selim Şah Halebden kalkub Hantimana andan

Kal'a(i) Ma'arriye (قاعة معرّية)

Mirlivalığın Ata Beğe ata etdi Andan

Kal'ai Hama حاما الله تعالى

ahalisi istikbale çıkub Selim Hanın payi semendine payendazlar idüb kal'ai (te)selim eyleyüb mirliva Turhan Beğ oldu Andan

Kal'ai Humus

Cümle halkı payendaz ile istikbale çıkub mirlivalığı İhtiman zadeye ihsan olundu

Şam ve Tırablus

Güzelce Kasım paşaya verilüb donanmai hümayun Tırablusa gelmek ferman olundu Andan Selim Şah azametle Şahı [1] üzre gidüb Şama karib vardıkda Hayre Beğin hayırhaklığı sebebile Gavrinin Şam vezirin [2] olan Canbezdi cümle ehli Şam ile Şahın payi semendine yüzler sürüb cerayiminden af olunub yine Can berdiye eyaleti Şam ihsan olunub mevleviyyet Monla Efendiye sadaka olunub Selim Şah bir alayı azım ile Şama dahil olub cemii rahlarına diba ve şeyb ve zerbafe payendaz idüb sene tarihinde

Fethi Kal'ai Şam

Bunda dellallar nida idüb meşta ferman olundu Ve Şama iç kal'a bina olunmak ferman olunub kaçan Selim Şah şehzade iken Tarabefzunda tac ve taht ve raht ve bahtın terk idüb seyyahate müteveccih olduğu mahalde Tarabefzun kayimmekamı nasb eylediği Sarı Arslan nam mirlivaya kal'a(i) Şamı metanet üzre bina itmeği ana ferman idüb Selim Şah Mısır fethindensonra Şama gelüb kal'ai Şamı tamam bulunca banisinin ismile Şam kal'asına sarılıb Arslan didi Hâlâ Şamın içkal'ası Selimi Evvelindir kim Sarı Arslan derler Amma taşra kal'ası Maaviye [3] ibni Ebi Süfyanındır ki Âli Üm-

[1] Yıldız nüshası (Şam)

[2] » » (veziri)

[3] » » [Muaviye]

meyye binasıdır Ve Mısırdan Şama kanadı nameli güvercinler gelüb Canberdiye vâsıl olub Canberdi dahi kağıdları Selim Şah huzuruna güvercinler ile götürüb kanatlarından kâğıdları çıkarub Gavri aske-
rile Merci Dabıkda münhezim olub firar idenlerin cümle heccanları Katıyye ve Ümmül Hasan çölünde ac susuz helâk olub halâs olanı Urbanı uryan kırmış Ancak Gavri altmış âdemle Mısıra yetmiş Hâlâ Tuman Bay(ı) serdar idüb asker yazmadadır deyu mektub sa-
bah yazub Mısırdan Şama vakti asırda gelüb Selim Han taaccüb ider Haşikatülhal Mısır bendelerindedir

Beyanı kabri [1]

Hikmeti Huda bir gün Selim Han meştayi Şamda Kemal Paşa zade kitab tettebbü iderken Muhiddini Arabînin bir risalesinde (إذا جاء الصين دخل الشين) (اذا جاء الصين دخل الشين) lâfzı dürrerbarların görüb (سين) den murad Selimdir (دخل الشين) den murad Selim Şama dahil (ظهر برندنم) den murad Muhiddin kabri zâhir ola deyu istihrac idüb Selim Han bu rumuzu cifre meğer mün-
kir imiş Hemen saat Efendî Muhiddin (i) ziyaret idüb kabrin dahi zâhir ve ayan beyan idelim deyu ahali Şamın müsin âdemlerinden süal etdiler Asla bir ferdi âferide haber vermeğe kadir olmadılar Ki-
mi didi Bu rumuzatından mâlûm olur kim Şam etraflarındadır Amma kabir namalûm olduğundan (ظهر برندنم) buyurdıkları oldur deyu Selim Han haylı müteallim olub olgice menamında görür kim Hazreti Muhiddin gelüb Ya Selim senin Şama gelmene muntazır idim Safa gelüb Mısır gazan müyesser oldu Sana tebşir etdim Sabah ıstablından siyah ata süvar olub ol at seni bana götürüb bulur Beni haki mezel-
letden kaldırub bu Salihyyede bana bir t(ür)be ve âsitane ve bir cami ve imaret ve medrese ve mektebi sıbyan ve hammam ve mahkeme ve hâkim hane ve esvakı muhtasaralar ve çeşme ve arklar ile sular
getürüb benim Salihyyemi İmaret ve yürü İşin Allah âsân idüb Mısır fethi müyesser oldu deyu Selim Han bu vakıai görüb habdan bîdar olub Tiz bir siyah at eğleren der Yokdur derler Elbetde bulun
deyu ibram ilhal [2] ider Bilâhare bir siyah çakal uyuz saka baygiri var imiş Cümle huddamlar başına üşüb buna bir timar iderler kim bargirin aklı başına gelüb eğlerler Selim Han süvar olub licamın eğherhanesine birağub ata sehl vurarak cümbüşü merdane idüb hay-
kırarak Salihyye(ye) varub bir mezbelistan gömülüğü üzre çıkub at eşinmeğe başlar Olmertebe eşinirkim Selim Han üstünde takat

[1] Yıldız nüshası (Muhyiddin ibnül Arabî)

[2] » » (ilhah)

getiremiyüb bizzarurî nüzul ider Ta ki ol at eşine eşine bir çarkûşe sengi azîm zâhir olub at dahi eşinmeden farig olub gûya edayi hizmet etmiş gibi Selim Hanın yanına gelüb epsem durub lisanı hal ile İşde kabri Muhiddin der Ol telifat tasavvufatların mezayasına [1] Selim Han taş a nazar idüb güzel bir celi hattı kûfî ile (مدًا قبر عبيد الدين) tahrir olunmuş Meğer zamanı kadimde telifat tasavvuf atlarının mezayasına vâsıl olmıyub tekfir idüb kabri şerifi üzre mezbele haki mezellet yığub kabri şerifi namalûm olmuşdu Derhal Selim Şah Şamın nekad ar mühendis mimar ve bennaları ve ırgatları var ise cem etdirüb bizzat kendüleri dameni şerifleri ile hizmeti şeyhde bulunmak için mezbele taşıyınca cümle askeri islâm dahi taşıyub taraftûlayn icre tathir idüb bâlâda tahrir olunduğu üzre cümle resas ile puşide han ve cami ve imaret ve medrese ve mekteb ve türbe ve mahkeme ve darüzzıyafe ve darüşşifa inşa etmişdir kim alettafsil Şam evsafında tahrir olunmuşdur [2] Badehu Selim Han Şam kışlasında şelikası ilmi cifre düşüb erbabı marifetden bazı kimesnelerle iş [3] ülfet idüb cem sohbeti iderek bir gün Selim Han erbabı fûnun [4] kimseler [5] ile cifri Camii tettebbü iderken şeyhe Nasırî Tarsusî hazretlerinden süal idüb derler kim Âyâ Efendi Şu biz fatihi Mısır olabilirmiyiz yohsa gayreti akrân ile olur mıyız ki diyince Nasırî Tarsusî hazretleri ide(r) Müjde Sana Beğim Senin hakkında Hazreti Resalet huzurunda Ali Osmaniyan Selim Mısır a malik ola deyu şehadet idüb (قل حضرت علي كرم الله وجهه لا بد من سلاية آل عثمان بملك الروم والعجم ثم بملك جزيرة العرب) deyu buyurmuşlardır Lâfzı dürrerbarlarından murad Ceziretül Arabdan murad Mısır ceziresidir ki cezire ıtlak olunur Zira Kababita meliklerinden Totis (طوطيس) Nil nehrin Süveys deryasına akıdub Mısır cezirede kalmışdır Anın için Mısır a cezire ıtlak olunur İnş aallah padişahım Hazreti Alinin bu kelâmı dürrerbarları ile cezirei Mısır feth olunub hadimülharemeyn olursız Zira Âli Osmanda sizden evvel kimse hadimülharemeyn olmamışdır deyu Nasırî Tasusî Mısır fethin tebşir etdi Ve bir âlim dahi Ya Selim Senin için Cenabı Rabbül İzzet Kur'anı Azîmde fatihi Mısır olacağın âşikâre eylemişdir kim bunu dahi Hazreti Ali istihrac eyleyüb İmam Hüseyne İmam Hüseyin Zeynel Abidine andan Seriri Sakatı ve andan Cüneyde tebliğ eylediler kim Kur'anı Azîmin ve Furkanı Mecidin her hurufu devri kıyamete dek gelüb geleceğine işa-

[1] (Ol) dan buraya kadar olan kısım fazla yazılmıştır.

[2] Evliya Çelebi Seyahatnamesi c IX, s 547, 548

[3] Yıldız nüshası (üns)

[4] » » (zufûnun)

[5] » » (kimesneler)

ret rûmuz kûnuzdur kim (من لنا عامدا) dir Amma ehil olan bu kadarca ifşa etmeğe mezunlardır Ziyadiye ruhsat yokdur Ol Âyeti şerif budur (بسم الله الرحمن الرحيم وإنه كتبنا في الزبور من بعد ذكرنا الأرض يرثها عبادي الصالحون) Lâfzı (ولقد) yüz kırkdır İsmi (سابع) dahi yüz kırkdır Ve Selim olduğuna işaretdir Ve lâfzı (ذكر) dokuz yüz yirmidir (من بعد الذكر) dir Yani zikirden sonra yani dokuz yüzden sonşa siz Mısır fatih(i) olasız (ان الأرض يرثها) yani lâfzı (ارض) muarref bil-lâmsız zikrolundukda arzı Mısıra işaret olunur Nitekim eliflâmsız olsa mutlaka arz irade kılınur yani ki kaidei cifrîde bu mana mukarrer olur (عباد الصالحون) yani sizi salih kullarından ad idüb varisi Mısır ola buyurmuşlardır Bu müjde sana besdir Yürü Mısır senindir Allah mu(i)nin zah(i)rin ola deyu dua iderler Selim Şah tekrar ider Ya şeyh Müddeti saltanatımız ne ola didikde (جدا) dan gayri bilmem Seli-mim (لا يعلم الغيب الا الله) Def'i meclis idüb fatih(a) deyüb el yüze sürer Meğer lafzı (جدا) şekizdir Mısırı feth idüb İslâmbola varub sekiz sene saltanatı olub vefat ider İş (t) e ilmi rumuzu cifriyye böyle nihânî bir ilimdir Andan bu haberlerin sıhhatin Koca Selim Han Şamı Şerife zemistanın şiddetin gecirüb âbı rahmetler cereyan etmeğe başlıyub Şamdan (توكل على الله) deyüb koca biderman asker (i) Şamda Canberdi ve Güzelce Kasım paşa yanında alıkoyub mat'ı [1] menzıl ve tayyî merahil iderek askeri islâm Gazziye gıtdiler Selim Han Cüneynden ve Nablusdan Kudüse varub enbiyayı ziyaret idüb ruhaniyetlerinden istimdad taleb idüb yine ılgar ile Halilürrahmana gelüb cümle enbiyayı ziyaret idüb yine ılgar ile İzzetül Haşima askeri islâm ماس سنة [2] tarihinde

Fethi Kal'ai İzzetül Haşim

Ba sulh anda yedi gün istirahat idüb savleti şehriyarîden cümle Urban şeyhleri gelüb payi semendi Selim Hana yüzün sürerler Evvelâ Beni Zühd ve Âli Omur ve Âli Reşid ve Âli Ribah ve Âli Maan ve Âli Şehab ve Âli Tûrabî ve Âli Harfuş ve Âli Habeş ve Âli Said ve Beni Sualim ve Beni Ata ve Beni Atıyye ve Beni Amran ve Beni Havalim ve Beni Havaran ve beni Bosra ve Beni Cafer ve meşayih Nablus ve meşayih Safed ve meşayih Akke ve meşayih Remle ve meşayih Filistin ve meşayih Gazze ve meşayih Kudüs ve meşayih Halilürrahman ve meşayih Kerek ve meşayih Akabe ve meşayih Sakar ve tevabii il base-rihüm yetmiş yedi meşayih Urban paybuşu şehriyarı bus idüb her-biri iltifat ihsanı Selim Şah ile behremend olub cümle aşayir kabayil-leri ile mutî oldular Ve cümlesi uğuru padişahîde can baş ile hizmet

[1] Yıldız nüshası (kat'ı)

[2] » » (922)

etmeğe taahhüd idüb Katıyye (قطييه) ve Ümmül Hasan (ام الحسن) çölün aşmağa dört kerre yüz bin deve yükü su Âli Osman payine nisar etmeğe âmâde olurlar Andan Selim Şah Gazzeden canibi Mısırın çöl çölistana kadem basdıkdâ طومة الله (ع) ال bârânı rahmet öyle yağdıkim çolistanın susuzluğundan havf iden kavim seyli deryadan mükedder hal olub ruyi arz çemen yar olub Han Yunus (خان يونس) nam mahalle geldikde Yunus nam paşayı anda Selim Han katil idüb malile han Yunus kal'asın bina idüb âyende ve revende uburiycün asker konub andan kat'ı menazil iderek Arişe geldi Bu mahalde veziri âzam Hadım Sinan paşa ve Ramazan Oğlu Halil Bey ve Çerkez Hayre Bey ileri çarha(y)a gidüb Katıyye Ümmül Hasan çölün ubur idüb Salihiyye nam mahalle varub hurma bağları icre haşeratı Çerakeze nûmayan olub cümlesi dendanı tiğden gecdiler Ve çöl yanından binden mütecaviz Çerakeze getirdiler Cümle tu'mei şemşir oldu [1] âlât silâhları getiren Urban virdiler Andan Karin (قرين)[2] nam mahalle vardıkda ileri serdarı şiardan diller gelüb huzuru padişahîde söyledüb Belbis (بلبس) sahrasında Padişahımız Sultan Gavri sizi katlanır Gafil olman deyu haber verüb dilleri âzâd etdi

Def'ai saniyede Selim ile Gavrinin cengi ve Gavrinin âkıbeti beyanındadır

Karin (قرين) den Belbis(e) varılacak mahalde ol sahrayı bî payanda iki asker birbirine girüb tob ve tüfenk sadasından iki asker bir birin görmeden kalub emri Huda bir riyhi lâtif esüb gerdi siyahı aradan hicab perdesi gibi kald(ır)ub gördiler kim sadematı tob tüfenkden Gavri askeri sokak sokak olub (موتوا بامر الله) kabilesinden olmuşlardır Bire fırsat ganimetdir deyu Âli Osman bunlara koyulub can kurtulmamak sade(di)nde iken Tuman bey bir böğürden ac kurd koyuna sunar gibi sunub zevalden vakti gurubedek bir cenk olmuşdur Tulûu Merrihden beru terefeynden böyle cenk olmamışdır Tarafeynden tabli asayişler çalınub Âli Osman ve Âli Gavri kullu kullarına konub her kes yarasın beresin sarub zırh söküklerin diküb Âli Osman on yedi bin âdem ol gice defn iderler Amma bu cenkde Âli Osmana imdad iden Hayre Bey bir şeciane cenk itmişdir kim hâlâ Mısır tevarihlerinden [3] masturdur Andan bildiler kim Hayre Bey Âli Osmana kafadardır Ertesi alessabahki oldu yine cenk tablına turralara darblar

[1] Yıldız nüshası (olub)

[2] „ „ (Kurenen)

[3] „ „ (tevarihlerinde)

urılıb Gavri bu meydanda ecel camın nuş ider diyince azameti Huda Gavri askeri hemen tobdan Âli Osman üzre belâyı siyah gibi hücum idüb öyle geldiler kim kazai mübremdir gelir Dal kılıç eman virme-yüb askeri islâm içine kılıç bazarı girince Rum eli askeri mehib esbab-lar ile bu Mısır askeri içine girüb Kosdanice bazarı idüb yeniçeriyen bir taraftan tüfenklere âteş idüb murgu semendervar âteşi Nemrud içinde kalub toblar dahi üç yüz altmış şahîler atılıb zemin âsüman barudu siyah icre kalub gördiler kim Gavri askeri yan virmişler Bi-re hiledir deyu Âli Osman karıncıya binüb vara vara gördiler kim kararları firara mübeddel olub Belbis sahrası hunu beni âdemden gay-ri kırmızı şalvar ile lâlezara bir sahrayı çemenzar olmuş Ta vakti guru-badek guzati Âli Osman Kassab Cömerd köçeğine dönüb eli kan kılıcı kan s (i) nesi uryan dillerde hazreti Kur'an tilâvet iderek seraper-dei Selim önüne varan kelle ve paça ile belegan mabelâğ ihsanı pa-dişahî ile serfiraz olurlardı Bade (hu) cümle guzati müslimîn yerlû yerinde olub âsude hal oldılar Selim Han doğru Mısır muhasara idelüm Hemen bu yüzden kalkalım derken Hayre Bey rıza verme-yüb ider Padişahım Şimdi atlar yorgun Askerdir iki defa [1] sığın verdi geldi geldi yamandır Anların içinde elbette bir fitne kopar deyu Selim Şahı Mısır üzre gitmeden men idüb üç gün Bel (b) isde askeri islâm istirahat eylediler Hikmeti Huda olgün cenkde Gavri sahranın bir köşesine [2] kıbliye müteveccih bir seccade üzre merhum olmuş Çerakezenin biri başın kesüb Osmanı [3] başın almasın deyu götürür Seccade (i) le Selim Sah (a) leşin getirürler Hayre Bey Çerakezeleri görüb Gavri cesedidir derler Başı olmaduğundan nama-lûm olub Ol değildir derler Amma on yedi yıl sonra Bel(b)isde bir mekteb hocası merhum olacak mahalde Ben Gavriyim deyu vasiyyet idüb merhum olub parmağında hatemi ve kulağında kılıc yaresile Gavri olduğu isbat olunur Hasılı kelâm bu Belbis cenginde Gavr(i) gayib olub başsız buğsuz askeri içine Hayre Bey didüğü gibi bir güf-tügü kopar Âhir oğlu Sultan Mehmedi padişah iderler Askerin bir sınıfı iş görmemiş bir oğlan böyle kanıkış Rum askerine ne cevab verse gerek Biz Tuman Bayı halife isteriz deyüb mabeynde hakka ki Mısır içinde bir ay kılıc bazarı olub ganimet olub âhir Tuman Bay canibi galib olub Tuman Bay Dünder (دوندار) halife idüb linefsine lâkabına Elmelikül Eşref didiler Olgün cümle namdar kimesnelerle salt gidüb Sultan Selim ile Cenk kurbinde bir cengi azım idüb yine

[1] Yıldız nüshası (kerre)

[2] » » (köşesinde)

[3] » » (Osmanlı)

münhezim olurlar Amma askeri islâmda dahi derman komazlar Ertesi yine Hankede cengi azîm idüb birbirimizle tob tüfenk cengi etmiyelim Âteşbazlık kâfir san'atıdır deyu Selim Şaha haber gönderirler Zira tob ve tüfenkten âciz kalmışlardı Kılıca kalsa Mısırlile mukabele olunmaz Hakka ki Acem gibi şemşirbaz mızrakbaz farisülhayl canbazlardır Hasılı kelâm Bel(b)isden Mısır akibine gelinciyedek on bin kerre musaf cengi etdiler Âhir bir dahi Zidaniyye(زيدانية) vad(i)sinde Sebili Allâm (سبيل علام) sahrasında Ali Osman ile cenk etdiler kim cengi Ali bile öyle olmamışdır Âhir bu Osmanlı ile biz nice cenk idüb kırılırız Hemen sancak dibinde Selim(i) katl id(e)lim deyu ahid eman idüb Sebili Allâmda cenk germagerm iken Tuman Bay biri Kurtbay biri Bay için sancakı islâm dibine varub Tuman Bay veziriâzam Ha(dı)m Sinan paşayı Sultan Selim sanub bir nize havale idüb atdan yıkar Zira Sinan paşay Selim Han gibi sakalsız çehre idi Ve Selim Han her ne ata binüb esbab giyse Sinan paşa dahi öyle giyerdi Bu Kurtba(y) dahi veziri padişah sanub ol dahi anı atından yıkar Hasılı meram üçü birer veziri yıkub Selim yoluna üç vezir gidüb veziri âzam paşa olub vakti gurubadek savaşı azîm olub Âli Osman Adiliyye (عادل) de meks idüb cümle Mısırlı Mısıra girüb kapanurlar Ertesi alessabah yine köpek cengi ide ide Mısırlıyı kal'aya dıkub Mısırı muhasara idüb cem(i)i Urban beğleri Selim Şah(a) mutî olub Mısıra bir dane hubub girmeyüb şehrin canibi erbaasını kat enderkat Urban askeri Mısırı ihata iderler Olgün Habir Oğlu ve Beni Seyf Oğlu ve Suvar Oğlu [1] ve İd (يد) Oğlu ve Hamade Oğlu cümlesi Nilin karşı tarafındaki Urban şeyhleri Selim Hanın payi semendlerine yüzler sürüb ümniyyelerinden ziyade tatyibi hatır olub her kes hil'ati fahireleri ile kabayili içine varub cümle askerleri cem idüb Nilin canibi garbîsine kuş uçurmıyub muhafaza etdiler Askeri islâm ibtida iç kal'iyi kuşadub on iki pare tob ile Güzelce Kasım paşa Cuşi (جوشي) dağından içkal'ai döğmeğe başladı Rum ili askeri Sultan Hasan Camiine girüb Rum İli Meydanında meterise girdiler Babı vezir [2] derler Veziri âzam paşa oltarafdan meterise girdiler paşa Nizamiyye Camiinden meterise girdiler Ve aşağı şehri cümle eyaleti Anadolu ve Meraş ve Karaman ve Sivas ve Haleb ve Adana ve Diyarbekir ve Arzurum Tarabefzun bu zikrolunan eyaletler aşağı şehri muhasara idüb şeb ruz cenkde [3] cidalde ve harbi kıtalde tarafeynden Allah Allah ile neberdi azîm

[1] Yıldız nüshası (Avar oğlu)

[2] » » (Babülvezir)

[3] » » (cenk)

olu(r)du Cümle kapukulu ve cümle sipah ve zaim ve zuama ve tobciyan ve cebeciyan yukaru iç kal'ai döğerken hikmeti Huda iç kal'a bevvaları anlara Elvah Oğulları derler Anlar Sultan Selime haber idüb geru matbah kapusun açub Sultan Selim iç ağaları ve kapukulu ve yedi kubbe veziri ile iç kal'ie girerken bir âmâ Arab kırk yıl kapu dibinde beklerdi (شوی شوی سلطان سليم) der yatarı Hemen Sultan Selim Han kal'ie girerken Selimin atı dizginine yapışub (شوی شوی یا سليم) diyüb ruhuteslim ider Hisab iderler Tarih olur Hâlâ ol âmâ matbah kapısı dibinde medfundur Ve hâlâ evlâd evlâda miriden ulûfeleri dayimdir Andan Selim Han Kayıtbay divanhanesinin nerdübanı dibinde meks iderken kal'adan bir şahî top güllesi ta Selimin başı ucuna dokunub Selim Han andan kalkub hâlâ satırların odaları altı kârgir mahfuz bina olmağile anda meks idüb iç kal'a saray(1) serapa beyaz vire bayrakları ile zeyn iderler Aşağıdan şehir halkı görürler kim Mısırın iç kal'ası feth olmuş Hemen Mısırlı içinden cümle Mısırlı Âli Osmanın sürur şadmanda olan askerine koyulub bir cengi Ali dahi iderler kim meğer Gavrinin ol iki bin siyah zengî Arabları Kara Meydanında olurlardı Anın için Karalar Meydanı derlerdi Rum ili askeri bu Kara Meydanına girüb cümle karaları kıra kıra can komazlar Leşleri kara kara anda kalub Kara Meydanı derler

Sene 922 Fethi kal'ai Mısır ba cengi azîm (Tarih)

Güfte Kemal paşa zade ۹۲۲ فتنج ممالك العرب سنة (Diğer

Tarih) Güfte Şeyh Nasrullah سلطان سليم شوی شوی

922 فاع ممالك العرب سنة (Diğer Tarih) ۹۲۳ سنة

Gerçi yukaru iç kal'a feth olub cümle vüzera ve vükelâ ve âyânı devleti divan her kes mertebelerince hil'ati fahire ile mesrur olub (الكریم اذا عهدہ وفاه) mazmununca koca Selim Şah cüret idüb Mısır vезaret ile Hayre Beğe ihsan idüb mevleviyyetin Rumeli kadı askeri olan Kemal paşa zade Ahmed Efendi(ye) sadaka olundu Ertesi gün Cuma olub cemii askeri islâm iç kal'ada Kalvan Camiinde cuma namazının hutbesin Kemal paşa zade okıyub (خادم الحرمين الشريفين السلطان سليم خان ابن سلطان بايزيد) (خادم الحرمين الشريفين السلطان سليم خان ابن سلطان بايزيد) deyü hutbe okuyub Selim Han secdei şükür etdi Amma aşağı kal'ada cümle Çerakesei nakese Hayre Beğin Mısır veziri olduğun işidüb cemii derbleri kapayub zahraları suları evler içinde olub yetmiş gün askeri islâm ile kemakân cenk iderlerdi Damdan paca ve girdab ve serdablar ve cümle minarelerden şeb ruz cengi azîm olurdu Yine cümle Mısır halkı الإيصر السلطان طومانباي deyüb aşağı şehirde

yetmiş gün hutbe T(uma)n Bay ismine okunurdu Bu hal üzere Tuman Bay ve Kurtbay (کرتبای) ve [1] yetmiş seksen kerre aşağı şehre imdad idüb savaş olurdu Ve her haned (n) ların demir kapuların sed idüb dam bamları üzere ve şahnişinleri ve rev (z) enlerinden taifei nisvanlar guzati müslimîn üzere ve taş ve tob ve ıssı su ve kül ve necaset atarlardı Âhir kâr Selim Han Mısır havatinlerine ulûfe tayin idüb aşağı şehir feth oldu Hâlâ Mısırdaki cevâri ulûfesi Selim Handan kaldı Amma âhirülemir Selim Şah Tuman Bayın izalesin Hayre Beğ'e ilzam idüb Hayre Beğ dahi Habir Oğluna ihsan ve in'am vadei kerimeler idüb ana ilzam etdi Habir Oğlu Fayyum canibinden bir sarb kal'a misal yerde Tuman Bayın haberin alub Selim Hana haber ider Anlar dahi Rumeli beğlerbeğisi Mustafa paşayı gönderüb Habir Oğlu ile mahalli memureye varmada Olmahalde Tuman Bay hab âlûd olub Hazreti Resulü menamında görür Ya Tuman Bay İrızın için gayret idüb namusu yerine getirdin Var Selime Seni bana göndersin ve gazi Selim dahi yakında bana gelsin der Yani lâfzı Gazi Selim sene 1423 [2] Hakka ki Selim Han Mısırdan İslâmbola varub 1463 günden sonra (ارجى الى ربك) emrine fermanber oldu (رحمت الله عليه) Amma ezincanib Tuman Bay hâbdan b(i)dar olub tiz âbdest alub iki rikât nemaz kılub selâm virüb atına binüb giderken karşudan Mustafa paşa zâhir olub Tuman Bay(ı) dest berkafa Selim Hana getirürken Selim Han dahi vakiasında Hazreti Habibi görüb Ya Selim Tuman Bay(ı) bana gönder ve cenazesine hazır olub benimle ahdin üzere Mısırı bana vakf idüb hali üzere bırağub İslâmbola vardıkda sen dahi bana gel d(er) Selim ider Ya Resulullah Mısırı kime vereyim Resulü Huda buyurur Ya Selim Mısır Allahın himayesindedir İnkiraziüdevran islâm elinde olsa gam yeme tarihinde yine senin evlâdlarından Melik Kâ'bı Rabi ibni İbrahimdir buyururlar Yani lâfzı Gam yeme 1003 dür Ol senede Mısır içre bir ihtilâl olub yine senin neslinden Kâ'b 92 Mehemmed dahi 92 dir Yani Mehemmedi Rabi ibni İbrahim Gam yeme tarihinde yine Mısıra malik ola demişlerdir Bu vakiadan hemen Selim Şah serasime kalkub namaz kılarken Padişahım Tuman Bay geldi der [3]

Der beyanı mubahasei Melik Tuman Bay be huzuru Selim Şah ve akıbetikâr Katli Tuman Bay [4]

Hemen Selim Şah nemazdan farig olub taşra çıkar Safa geldin

[1] Yıldız nüshası (Bay)

[2] Yıldız nüshası (1463)

[3] „ „ (derler) [4] Bu serlevha Yıldız nüshasında yoktur.

Tuman Bay kardeş der Hemen Tuman Bay ider Eyi Kardeşliğâ kabul etdiniz Evvel fetvalarla malımız elimizden alıncıyadak Kâfir mel'un Çerakes idik Şimdi kardaş dersiz Kâfir karındaşın olursa sen ne olur (r) sun Ey muhayyiri bazar der Selim Şah id(er) Milk için öyle olu(r) didikde Tuman Bay ider Milk olub babandan kalma milki mevrusun muydıkı tamâi dünya için tarafeynden bukadar ibadullah helâk oldu Ruzi cezada bunların süalin kim verir didi Selim itdi Aceme imdad etdinizçün vacibülkatil oldınız d(er) Tuman Bay ider Hâsâ Bizden bedmaaşa imdad gitmedi Alâüddevele Mısırlı namı olsun deyu bir alay Türkman eşirrasına kırmızı şalvar giydürüb Mısır imdadı demiş Hâşâ Abâüddevele anın için [1] başını kesüb Gavriye gönderüb intikam aldın idi Dahı talebin ne idi Selim Elcilerimizi katl etdiniz didi Anlar huzuru Gavride zebandırızlık idüb onu dahi katl olundu İkişi zeban çekmeyüb azad olundu Selim itdi Ya benimle bu kadar cengi niçün etdin didi Tuman Bay Ya sen benim ehil iyalim üstüne gelirsen ve milkim elimden almağa gelirsen mahşerde seninle cengim vardır didi Selim etdi Ya şimdi huzuruma nice geldin didi Tuman Bay itdi Efendim Hazreti Resul gönderdi Anıncün geldim didi Bilâhare Selim Han gördikim cümle sözleri hakdır Selim itdi Ya sana niçün (الإشعر السنان طومان) derler Fukaraya adalet iderdim Benden feragat etmeyüb hâlâ aşağı şehirde kapanub cenk iderler Sen de adalet eyle Cenkten feragat idüb sana tabi olsunlar deyu [2] didikde Hayre Beğe Selim işaret idüb Babı Züveyl (باب زويل) de Sultan Tuman Bay (1) salb idüb yedi saat maslûb durub yine endirüb cenazesine Selim Han hazır olub Babı Nasırdan taşra Âdiliyyeye varınca Selim Şah bile piyade gidüb bir kerre tabutun omzına aldı Zira Sultan Bay hafızı kelâmullah ve ehli ilim ve âdil idi Hattâ Âdiliyye anın binası olmağile anda medfundur Mermer sandukasının etrafında yazub' tarihi (تسمایه) dir Bir seramed kubbei âlidir Ve bir şirin camii ve çanibi erbaasında âyende ve revende mihman olacak müteaddid haneleri ve Mısır vüzeraları ârâm etmekçün bir kasrı âlisi var Mısır vüzeraları Mısıra geldükde ibtida anda konub üç gün üç gece şadmaniden sonra alayı azîm ile andan Mısıra girer Ve cemii Mısırın mazul mevalileri ve vüzeraları ve cemii Âsitaniye gidecek hazine bu Tuman Bay kubbesinde meks idüb ruhu şeriflerinden istimdad taleb idüb ne canibe azimet iderlerse andan mütevecih olu(r)lar Ziyaretgâhı has âmdır Âdiliyye bir bağı irem mesiregâhdır Çünkü Sultan Selim Tuman Bayı salb idüb defn etdi Amma

[1] Yıldız nüshası (öyle itdigiçün)

[2] „ „ bu kelime yoktur.

Mısırın içi dahi âsude hal olmıyub şehir içinde gûnagûn cengi azîmler olmada Zira Tuman Bay ve Gavrinin devleti büyük devlet idi Ve Hayre Bey Gavriye dilgir olub Âli Osmana rehber olarak Mısıra getürüb yine Mısıra hâkim olduğundan cümle Çerakezi nakes haz itmeyüb şehir içinde kalyanub [1] cenk iderlerdi Ve Tuman Bay için Hayre Bey Arablara (الإشهر السامان طومان باي) didirdüb Selim Hana ıııtdirüb Ah Tuman Bayın katline Hayre Bey sebep oldu deyu Mısırlılar Hayre Beyden dilgir idiler Âhir gayret Hayre Beye düşüb var kuvveti bazuye getirüb cümle Urbana taahhüdler idüb ve ervamdan asker yazub bir taraftan dahi Âli Osman askeri yedi ayda Mısır askerın kıra kıra gücile feth idüb Hayre Bay müstakil veziri Mısır olub Selim Han rahat oldu Bu mahalde donanmai hümayuna haber gidüb yedi yüz pare gemi ile anlar dahi İskenderiyye kal'asına gelüb bîbak ve bîperva yetişüb taşra er döküb feth etdikleri müjdesi Selim Şaha gelüb Mısır fethiycün ve Dimyat ve Reşid ve İskenderiyye fethiycün yedi gün yedi gece azım şadmaniler olub henüz Âli Osman Mekke ve Medine padişahı olup Mekke Şürefalarına Yemen teba'larına ve Habeş necaşilerine ve Foncistan kaganlarına ve For (فور) ve Dunkala (دوقلا) Afnu (آفرو) ve Bornu (بورنو) meliklerine ve Sudan Sultanlarına ve Fes ve Merankeş padişahlarına ve Mağrib Zemin selâtinlerine ve Bağdad (d)a Âli Abbasiyan ve Hind diyarına ve Acem Şahı Şah İsmaille velhasıl cümle meliki [2] düvel sultanları ve kırallarına Benki fatihi Mısır Hadimül Haremeynüş Şerifeynim deyu namei muhabbet nameler gidüb Selim Şah Mısır (a) müstakil padişah olup elzem levazımatından ne ise ana meşgul olup kûşe be kûşe sohbet iderken bir kerre Mısır saray (ı) içinde Kasrı Kayıt (b) ayda vakti sabah bir hay huy olub bir şey göremezler Amma kasrın da bir tarafında firengî ipler ile kırk elli kulac yerde bağlanmış kemendler buldular Selim Han bunu görüb Mısırdan nefret idüb Kasrı Ayn (قصر عين) kubbesidir kim hâlâ âsitanei beктаşıyandır derviş olmağıle anda bir kaç gece mihman oldu Hâlâ ol kubbei âli meramın sağ tarafında maksuresi mümayandır Andan kalkub Ravza adası hakka ki روضة من رياض الجنة dir

Sergüzeşti azîmi Selim Han ba Kurtbay Fedayî der Kasrı Ümmülkıyas

Anda Ümmülkıyasda Memun Halife köşkünde beş on gece mih-

[1] Yıldız nüshası (kapanub)

[2] „ „ (mileli)

man olub zevk safa iderdi Amma cümle hasodalılar didebanlık idüb padişahı hıfz hiraset üzre olmadan âciz olmuşlardı Ve hakikat Selim Handa vehim tari olub bir an gafil yatmaz imiş Hikmeti Huda bikavli Halimî Çelebi musahibi Selim Han öyle hikâyet ider Ol gece nısfülleyledek Mikyasda safa idüb camehablarımızda nefiri hab çekmede idik Vakti sabah âlem ağyardan bihaber kasır içinde Selim Şahdan bir feryad kopub Bire oğlanlar diyince bir uryan âdem elinde tiği Dahhakden nişan [1] bıçağla v(a)rır Bir zeberdest âdem padişah yanından taşra çıkub ciran gibi kasırdan altmış kulac aşağı kendüyi bile pertab idüb gayib oldu Anı gördük Bir gemi kasıra yapışmış Yelken sereni ta kasırın kubbesi üzre durur Meğer ol feday(i) andan nüzul etmiş Kasrı Mikyasa ise Nil deryası içinde bir kasrı âlidir kim hâlâ kaddi yüz kulac vardır Selim Şah cümle huddamlarına azab idüb hasodalılardan ol gece nöbetçi kim ise anları katl etmeğe çökerir Perviz Ağa ol Mısırdaki sulehayı ümmetden rikâbdar imiş Vallahi padişahım Evvel bizi söylet Sonra katleyle Biz Mısırdaki feth ideli seni hıfzı hiraset etmeden âciz olub bu gece nöbet ile hunkârımız beklıyelim derken kapudan Hazreti Peygamber zâhir olub yüzünden sarı nikabın ref idüb arzı cemal eyledi Ve hurma lifinden hil'ati var idi Ve ayaklarında sarı cedikleri var idi Ve seri saadetinde sarı deve yününden destarı şerifinin iki yerden taylesanları var idi Selâm verdi Ve aleyke aldık Efendi siz burya nerden geldiniz deyüb refiklerimiz kovmak istediler Ben hele söyledem didim Ben Hazreti Peygamberim Selim ile ahdimiz var Ol bana hizmet ider Ben dahi ana hizmet idüb kendüy ve inkırazüddevrân ve ganiyyür Rab [2] benim himayemdedir Siz huzurumuzda olun Safayi hatır ile istirahat eylen Öyle bir şey olursa ben Selimim menamında uyarırım Siz elem çekmen diyüb neredübandan aşağı enüp gitdükde ardı sıra endik Ne âdem ve âdemizad var Bu ne acaib hikmetdir deyu âlemi hayretde kalub bu refiklerimiz ile meşveret iderken cümlemiz eshabı kehf habına varmışız Bir zemandan gördük Padişahım dalkılıc kapudan feryad etdiler ~~Am~~ gördük Bir uryan Urban kendüy(i) deryaya atup gaib oldu İşte mavak'a budur Ferman padişahımındır diyince derhal Selim Han ider Vallahi billâhi bunların nakli üzre vakıâ Hazreti Resul ol esbablar ile girüb ider Ya selim Huddamlarına tenbih etdim Sehl istirahat iderler Anlara muğber hatır olma Hazır ol Seni katle gelirler Amma korkma Andan sana zarar gelmez Kalk didi Ve ben dahi uyandım Gördüm ki başım ucunda ol mel'un Bire hay

[1] Yıldız nüshası (verir).

[2] Yıldız nüshası (inkırazaddevrân benim himayemdedir).

Dal kılıc yerimden pertab idüb bunlara haber etdim Cümlesi uyurlar Vakıanız vakidir Sizi âzad etdim deyu cümle has odalıların defteri cerayimlerine af kalemin çeküb kırk has odalıyı çırağı efruchte idüp herbirine malı firavan ihsan idüb kırk Mısır beği idüb herbirine birer sarayı âli ve bir hanedan sahibi havatînler çırağ ider Andan Selim Han yine saraya gelüb dellarlara nida itdirir kim ahid eman ahdi Âli Osman olsun Ol gece Ümmülkiyasda katlime gelen kimse gelsin Korkmasın deyu dellal nida idince bir zeberdest tüvana şehbaz Yüzünden nur dam(l)ar [1] İsmine Çerkez gazi Kurtbay derlermiş Esselâmu aleyk Ya Selim deyu bibak ve bîperva gelüb otur dimeden safi nialde karar ider Selim Han ider Sen misin ol gece benim katlime gelen didükde Naam Benim didi Niçün böyle tedarik etdin der Kurtbay ider Ya nice etmiyim Vilâyetimiz üzre yağı gelüb ehil iyalimiz tasarruf idesiz Ve bu kadar ibadullah telef idesiz Ve etdiğin cenklerde yedi evlâdım şehid oldu Bu kadar milk emlâkim el eline düştü Hususa Tuman Bay gibi hafızı kelâmullah ve şecî âdil Sam akran bir veliniam efendimden ayrıldım Âhir bu Selimi ben öldürürüm deyu Hazretten izin istemedim Devleti dünya böyle çirkindir Rızaenlillâh bunun üstündedir kim devlet Çerakesden yüz döndürüb Âli Osmana yüz göstere Elbette Selim benim himayemdedir İncitme der idi Âhir ol gece Ya Resulullah karar kalmadı Selimden intikamım alırım İşte bu gece katline giderim didim Gidersen ben dahi Selimi uyarırım didi Âhir sevdamı ve oğullarım firakını yenemiyüb başımı torbaya koyub geldim Bahil gibi sen de uyandın Can başıma sıçrayub bilmem ne havf ile kendimi deryaya atdım Yohsa benim ol gelişime elli âdemden dönmezdim Ve kerrat ile atımla beş yüz âdeme at komuş yiğitdim Amma bana ol gece ne hal oldu Yüze yüze karşı bir cezireye geçdim Andan bir göğ [2] vardım Atlandım Şimdi ahdi misak ile davet etmişsin Geldim Emir Allahındır diyince Sultan Selim haz idüb Behey âdem Ne dost yüzlü sağ sözlü düşmen olursun deyu kakhaha ile Selim Han gülüb ider Şimdengeru benim Mısırimda durma Var yıkıl git der Hemen Kurtbay ider Mısırdâ senin ne alâkan var Bu dünya eski Tahtakal'a gibi bir dam tezvîr yeridir Kimsenin milki değildir Aklın var ise Mısırdan sen var yıkıl git Ben öldüremedim Amma bunda nice bin canı acımış âdemler vardır Anlardan bir gün biri seni öldürüb bednamlık olur Selim Şah bu kelâmlarından gayet haz idüb vafir ihsan in'am idüb gazi Kurtbayı İslâmbola bile götürmüşdür Badehu Selim Han cemii umurun Hayre

[1] Bütün nüshalarda (damar) dır.

[2] Yıldız nüshası (köve).

Beğre tevfiz idüb kendüler alatarikulhirase Dimyat ve Reşid ve İskenderiyyeye revane olurlar

[1] Refteni Sultan Selim becanibi Dimyat ve Reşid ve İskenderiyye

Donanmayi hümayundan iki yüz pare firkate ve kalite Mısır Bılağına (بلق) gelüb bir ayın şadmanlar idüb cümle gemileri zibi zinete müstağrak idüp Selim Şah mufid muhtasar on bin mikdarı müsellâh asker ile merakiblere süvar olub Bulak (بولق) dan adem [2] etdükde yine bir yaylım top ve tüfenk şadmanı iderek Nilin Dimyat canibindeki tarafında iki yüz pare şehri seyir iderek beş yüz milde benderi şehri kal'ai Dimyada varub şeyh Ebülfetih kurbinde seraperdesin kurub âyânı vilâyetden on Mısır hazinesi hedaya gelüb cümle halka ihsan in'amlar idüb Dimyat kal'asından bir yaylım top ve tüfenkler atilub Mercülbahreyne varub gusül idüp Hazreti Musâ ile Hazreti Hızırın mülâkat oldukları yerde ibadet idüb yine şehri Dimyata Şeyh Şata (سطا) hazretlerin ziyaret idüp cümle kibarı evliyaullahları dahi ziyaret idüp ruhaniyyetlerinden istimdad taleb idüb Acı Derya ile bir günde benderi şehri Reşide vardıkda lebi deryadaki kal'ai Tineden top ve tüfenk şadmanları olup şehri Reşid(d)e karar ider Cümle âyânı vilâyet hedayaların arz idüp kal'a miftahların teslim iderler Anda Güm Efrahi (عوم افراح) ve cemii kibarı evliyaullahı ziyaret idüp ibadullah hammamına girüb gusül ider Hâlâ halvet hanesi mesdud olup halvetdir Meğer hasta için açarlar Biemrillâh girüb şifa bulması mukarrer mücerrebdır Andan yine zevraklara süvar olup Reşid Mercülbahreyninden âbı sâfı nuş idüb altmış milde kal'ai İskenderiyye limanına dahil olup العظامت الله beş pare kal'adan ve yedi yüz pare Âli Osman donanmasından bir yaylım top ve bir yaylım tüfenk atilub kal'ai İskenderiyye semendervar âteşi Nemrud içinde kalup iki limanın mebeyninde seraperdei Selimîsin kurub cümle âyânı vilâyet beş pare kal'anın miftahları ile cihanın malı firavanın hedaya getirüb herbiri ihsanı padişahiye mazhar olurlar

Zikri hazaini Sultan Gavri be kal'ai İskenderiyye

Ol zamanki Sultan Gavri Selim Hanın tulû zuhurun istima idüb kendi kuvveti taliin Mısırın ehli nücumlarına ve talii Selim (i) yokladub cemii kehhan ve remmal ve ceffar ve fol küşalar ve İlmi Kef

[1] Yıldız nüshası (Faslı Rabi)

[2] » » (avanta)

ve İlmi Huruf ve İlmi şane ve ilmi davet sahiblerin Gavriye itdiler kim Bu niyyet etdüğün kimesneden sana zarar isabet eder deyu cümle ehli nücum ve ehli cafer [1] Sultan Gavriye bu kavil üzre haber verdiler Gavri dahi başı tedarikine düşüb cemii emval erzakının götürmede hafif bahada giran eşyaların İskenderiyye kal'ası hazinesine munderic idüb dahi etraf bilâddan yedi yıl mukaddem malı karun tahsil idüb İskenderiyyede. hıfz idüb elli pare kadirga daima İskenderiyyede elbette hazır idi Ve Mağrib Zeminde Sultan Yakub ile uhuvvetleşüb Selimden mustar olursa elli pare kadirga ile Mağrib Zemine firar idüb bu kadar malı karun ile Mağribe varup anda istilâ idüb yine Mısır üzre sefer ide Bu mülâhaza ile cümle giran malı hazaini İskenderiyyede idi Amma (الملك بدر والاه بقدر) Selim Han Mısır üzre azimet etmezden evvel veziri Kara Piri paşayı İslâmbolda kaim makam nasb eyleyüb yedi yüz pare yelken ile ibtida İskedderiyyeyi muhasara etdirüb kendüler kat'ı menazil iderek Mısır kurbinde Gavri ile cenk idüb Gavri ol meydanı marekede gaib olub cümle malı karun İskedderiyyede kalub Selim Şah İskenderiyyeye gelüb fethi babı hazine eyleyüb der cengi evvel elli yedi bin Mısıri kese para çıktı Ve on iki bin kise mümessek zeri ahiz olundu Ve ibtida Haleb altında Mercî Dabık sahrasında Gavri münhedim olub firar etdükde Hazreti Resaletpenahın sancağı şerifi Selim Şahın kabzai tasarrufuna girüb anı uğur tutub yedi gün kendileri heccan üzre sancağı Resulullahı taşıyub Hacı Ali nam bir sipahiye sancağı Resul taşımağı kanun idüb esed tasvirli (نصر من الله) hatlı kırmızı alem dahi İskenderiyye hazinesinden çıktı Ve bir cevahir ile musanna bir sanduka içre Hazreti Resalet(in) Ohud gazasında şehid olan dendanı şerifi ve bir dutam lihyei şerif kılları ve çeşmi nerkislerinin mürmedanı[2] ve mildanı ve bir kıt'a içi ziftli hasırdan âbdest ibriği ve bir sanabru ağacından tesbihi ve bir kıt'a çimşirden nalını şerifi ve bir hezaran alaca asası ve paypuşu şerifi ve iki kıt'a hırkaş şerifi biri hurma lifi saruya mail beyaz kutun suzeni cillây hil'at ve bir kara kılıc ve bir deve yünü kuşak ve bir deve yünü rida ve bir deve yünü destarı şerif ve bir beyaz suzeni arakiyye Bunla cümle kat enderkat zer enderzer zerdüz boğçeler içinde mahfuz olub üzerlerinde (هذا خلفات رسول الله) deyu tahrir idüb cümlesine Selim Han yüzün gözün sürüb (شفاء يا رسواله) deyub bizzat kendiler mühür ururlar Andan bizzat Hazreti Yusufun destarı şeriflerin teberrüken mubarek başlarına giyüb sandukai mücevheri içre hifz iderler Ve yine

[1] Yıldız nüshası (cifir)

[2] » » (sürmedanı)

[3] » » (rida)

Hazreti Yusufun bir bıçağı ve sicinde hapis iken vakti salâtı bilmek için yapduğı saat ve besatları görüb sandukasında [1] mühür ururlar Sonra Yusüfî destara göre destar sarub zamanı hilâfetlerinde Yusüfî sarığıle gezerlerdi Sonra Selimî destar icad etdiler Anınçün Selimî derler Zira Ebülfetih ve babası Beyezidi Veli molla örfî giyerler idi Kendiler Yusüfî ve Selimî giyerlerdi Amma bu hazinei İskenderiyyede kallâvî sarıklar buldılar Meğer Sultan Kallavandan kalmak ile kallâvî derler imiş Ve Çaryarı Güzinin kılıçları ve selef padişahlarının tarzı ve tavrı esbabları ve âlâtı silâhları ve kisveleri ve kâmil elli bin musanna ve murassa tüfenk ve yirmi bin Mısırî kılıçlar ve on bin zırh ve yirmi bin keman ve bîhisab at ve bîhisab zemberek ve bîhisab cida ve bilâhisab tirkeş ve yancık ve kırk bin Haleb kalkanı ve dımişkî kalkan ve on bin dımişkî hışt ve bilâ hisab dımişkî topuz ve yirmi bin zırh ve yirmi bin katlâvî ve otuz bin toğulgay ve kâmil on bin mertebanî tabak Gavrinin kendi kârı idi Mertebanî Mısırdan gayri bir yerden olmazdı Ol dahi Gavrinin kendi kârı idi Bir evliyaullah nazar idüb daima mertebanî işleyüb her birin birer âyâna alâtarikul-kedaye gönderdikde ol kimesne mertebanî dolısı altın gönderirdi Tamaindan anı kâr idinmiş idi Ve bunun emsali tahriri mümkün olmayan eşyalar İrkenderiyye hazinesinden çıkub cümle eşyai donanma gemilerine doldırub Âsitaniye revane oldılar Selim Han dahi İskenderiyyede hayatta olan kimesnelerin ziyaretine varub duai hayırların alub merhumların ruhaniyyetlerinden istimdad taleb idüb yine Akaba ve firkateler ile Mısır'a bir şadman ile gelüb ol hafta Ümmülkıyasda Nil kesimi idüb bir şadmanî olmuş kim hâlâ Mısır tevarihlerinde masturdur Hattâ Selim Han ol süruru şadmanı görüb Mısır taht idinüb kalmak murad idindi Cümle ulema ve âyânı devlet rıza vermediler

Elfaslül Hamis aşer

Kavanîni Mısır fi devleti Sultan Selim Han ibni Bayezid Han

نورالله مضجعهما يا نورالغفران

Ve Selim Han İskenderiyyeden gelüb cümle ulemayı Mısırın iznile Selim Han cümle ehli divan ile Eski Mısırdaki Camii Amr ibnül Âsda cuma nemazın kılup iki kerre yüz bin âdem cem oldu Zira olgün Ebüssüudu Carihî ve Merzuku Kefafî hazretler (i) hazır idiler Anların izni şerifleri ile Ebül Ula (ابوالالا) hazretleri hutbei şerifi tilâvet idüb (سلطان البرين وخاقان البحرين خادم الحرمين الشريفين السلطان سليم خان ابن سلطان بايزيد خان ايداه ساطنته الى اقراض الدوران)

[1] Yıldız nüshası (sandukasına)

deyu hutbe tilâvet etdi Ve yine ol sultanların izni şerifleri ile Şerifi altunundaki sikkesinde

(صاحب النصر ضارب النصر عز والنصر في البر والبحر السلطان ابن سلطان)

سليم شاه ابن بايزيد خان عز نصره مصر سنه ٩٢٢)

deyu tahrir etdiler Andan Selim Şah bir gün divanı padişahî idüb cemii ehli divan âlâ ve edna ve pîr civan cem olub Hayre Beğin eline yapışub seriri hilâfetde berkarar idüb başına selimî mücevveze giydirüb üstüne kendi soğrucundan bir zıkıymet otagai şahı koyub sırtına bir sammur hilati fahire ve beline bir zerrîn kemer üzre bir murassa hançer bend kılub Selim bizzat Hayre Beğe bu hizmetleri kendü elile idüb el kaldırub dua idüb Hayre Bey Seni vezir etdim Ve bu devlete kaim makam eyledim Göreyim seni Hazreti Resaletpe-naha nice hizmet idersin Ben Mısırdan bir şey ümniyyesinde değilim Ancak (خادم الحرمين الشريفين) namın kazandım Mısırın cümle mahsulün Hazreti Peygambere vakf eyledim Şahid olun İmdi şimden geru Hayre Bey sen vakfullah mütevellisi [1] Bir hoş hizmet eyle deyüb on iki altun taşlı cevahir murassaata gark olmuş şatırlar ihsan eyledi Ve üç yüz murassa kemer kuşaklı iç oğlanları ihsan eyledi Ve on iki cevahir eğerli yedek ihsan eyledi Ve on ikişer kat mehterhane hibe eyledi Ve yedi kat kûsü husrevanîler verdi Ve üç direkli ve kırk sü-tun üzre sayebanlı bir çedri mülamma' verdi Ve kırk has odalıları ikişer tuğ ile mîri Mısır etdi Ve yüz nefer seri kârda olan ağavatlar-dan yüz nefer Çerakese beğleri etdi Ve haftada üç gün divan olmıyub Cuma Cumartesi ve Çiharşenbe günleri tatil olub beş gün divana kadı asker gelüb divanı padişahî olub her divanda beher yevm ik (i)-şer Mısırî [2]

padişahîye üç bin sahan taam çıkub cümle ehli divan ve huddamları ve baid yerlerden gelen ibadullah şakileri ve tenavül etsin deyu kanun etdi Ve divan çavuşlarının âsitanesine beher yevm beşer koyun ve birer erdeb pirinç [3]

ades ve nohud ve on hamele odun ve iki vakıyye şem'i asel ve imam ve müezzinlerine vazife etdi İlâ hazelan okurlar Ve akalîmi Mısırdan cümle seksen keşşafdır Anların divanlarında malı padişahîden beher yevm sabah ve akşam sımadı [4]

kezalik sımatları ve yüz Çerkese beğlerinin ve

[1] Yıldız nüshası (mütevellisisin)

[2] » » (kise)

[3] » » (ve iki kile)

[4] » » (olup)

yüz nefer bölük ağalarının sımatları çekildükde âmmei hassa sofrâ
 [1] her taam vaktinde köslere turrâlar urulub cümle cuan
 haberdar olup nîmet tenavül etmeği kanun idüb nîmeti
 daimdir Velhasıl böyle nîmeti firavan bir padişah diyârına mahsus
 değildir Andan kanunu padişahî [2] tarafı padişahîden hassı
 hümayunu on iki yük kırk yedi bin akçedir Ve gazalarda Mısır
 Bağdad ve Habeş [3] Selimîleri üzre sorguc takub Tatar
 Han bulunduğı yerde Tatar Hanın altına Mısır andan İrak andan
 Yemen [4] din oturur Bu beş vezir sultanlar makamında
 kaim olup sorguc taş(ı)dığıçün sair vüzeralara tasaddur [5]
 Mısır veziri hassı hümayununa göre eğer Yemene ve Habeşe ve İrak
 ve gayri yire serdar olsa kendü askerile [6] sefer eşmek
 kanunu Selimiyye oldu Amma şimdiki asırda Mısır kulu galib olmak
 ile cemii mukataa [7] üzre zabt idüb paşa teyabiatına
 bir şey kalmıyub ancak Mısır veziri bin âdemle iç kal'ada sakin olup
 cemii ağavatlâri kanun üzre ulûfeleri ile geçinürler Ve yirmi dört
 ağalıkları dahi vardır Anlar ile kefaflı nefis iderler Ve paşanın üzyüz
 iç ağalarına ve cümle ağavata ve karakollukculara velhasıl üç bin
 paşa ağavatlâri huddamlarına varınca her sene başında çuka ve ku-
 maşları ve don ve gömlekleri ve pabuc ve mestlerine varınca ve
 Kâbei şerife kisve idüb Karadonlu Beytullah(a) andan Şecerüddürre
 nam hatunun vakfından cümle ağavat huddamlarına yıllık vermeği
 kanun eyledi Zira Şecerüddürre hatun selef padişahlarının iç ağala-
 rına ve taşra ağalarına serapa yıllık verir imiş Andan Selim Şah bu
 Şecerüddürre hatunun evkafın yoklıyup Bir avret Kâ'bei şerifi siyah
 harir ile örterse hâlâ ben Mekke ve Medine padişahı oldum Bir
 Kâ'bei şerifi serapa dîba ile ve şeyb ve zerbafl üzre incu ve cevahirli
 eşyalar ile zerdüz perdelerle Kâ'bei şerifi örterim deyu buyu(r)duk-
 larında cemii ulemayı Mısır ve mezahibi erbaa sahibleri ve Ebüs-
 süudu Carihî halifeleri destur vermiyüb Matekaddem kisve Şecerüd-
 dürre hatunundur Ve ol hayrat kimseye müyesser olmıyub Cenabı
 İzzet ana muvaffak eylemiş Hâlâ anın vakfidır (مشرط الونف كنص الشارع) diyüb
 rıza vermediler Selim Han gıpta idüb Haygidi avret Ne güzelce hay-
 rat bağlamış Bir mülûke müyesser olmıyub ana müyesser ola buyur-

-
- [1] Yıldız nüshası (sofralar virilüp)
 [2] " " (olmadık)
 [3] " " (ve Yemen ve İrak valileri)
 [4] " " (teba'ları andan Budum) yani (Budin)
 [5] " " (iderler)
 [6] " " (ile)
 [7] " " (kanunu Selimî)

muşlar Amma biz Mekke ve Medineye ne hayrat idelim diyüp ol kisveden ziyade Kâ'bei mükerreremenin kapusunun yeşil atlas üzre zer enderzer perdei şerifin ve Makamı İbrahim(i) müceddeden bina idüb sandukai şerifin zer enderzere müstağrak etdi Ve Haremi Şerif minberinin kapısı perdesin zer ederzer etdi Ve Haremi Şerifi müceddeden tamir ve termim etdi Ve Hazreti Resulün rahmi maderden müstak olduğu beyti şerifki Emine Hatun valideleridir ol hanei nuru mübinin kubbesi resasın müceddeden bina etdi Ve şehri Mekke içre kâmil bin âsâr idüb ibtida Âli Osmaniyanın hutbesin Mekkede Koca Selim Han tilâvet etdirdi Ve Medinei Münevverede ve Hazreti Resaletin kabri şerifi üzre cevahirle zerdüz bir çetri mülemma etdikim çeşimler hayrelenir Ve Medinede bîhisab hayrat hasenatlar etdirdi Dahi cümleden Mısır mollası Kemal paşa zade kalemile Mısırın bin pare kura ve kasabat ve belidelerin tahrir etdirüb elhasıl gökde uçan ve yerde gezen ve deryada yüzen cemii mevcudatları tahrir etdirüb ümera ve mültezimîne mukataa tarikile verüp cümlesin Haremeynüş Şerifeyne vakfeyledi Ve eyaleti Mısır cümle pare kura tahrir olunmuşdur Cümlesi dört kısma münkasemdir Kısmı evveli pare kuradır Cümle selef padişahlarının hayrat ve hasenatlarının evkafıdır Hîni tahrirde vakfa nekadar feddan yani nekadar dönüm ber şartı vâkıf şart etdiyse nazırı anlardan mal tahsil idüp cümle eimme ve huteba ve meşayih ve muarref ve müsahhine vazifelerin verüp mabaki ne kalırsa malı mirî tarafından zabt olunmak kanun oldu Ve bir kısmı dahi keşufiyye kuralarıdır Yani paşanın hassı hümayunu için ifraz olunan pare kuralardır kim birinde birer kâşif vardır Yüzer cündi ile enüp binüp paşanın keşufiyye malların tahsil ider kim senevî iki yüz kise olur Amma zamanımızda bir belde(e) atıl olsa anın sahibi olan mültezim malın vermede âciz olup köyünden feragat idüb paşa üstüne birağub keşufiyye köğü [1] olur Paşa dahi reaya üş(ü)rüp tahtı [2] ziraat idüp malın çıkar(ır) Eğer talibi olursa paşa birine feragat ider Zira kendi imar eyledi Ve bir kısmı eyaleti Mısırdaki malı padişahî için zabt olunan beğlik payesile cümle on yedi kâşiflik yerdir Ve cümle bin pare kâşif hükûmetinde köylerdir Her kâşife yedişer bölükden yüzer âdem verüp kâşif dahi beş altı yüz sekban ve cündiler besleyüb vilâyetinden malı padişahî tahsil idüp tulütü (تولت) evvel tulütü sani ve tulütü salis ve sayfî ve şitefî malların bu kadar askerle cem idüb kul mevacicbine ve padişah hazinesine verirler Ve bu kâşiflerle vilâyet bevilâ yet gezen

[1] Yıldız nüshası (köyü)

[2] » » (idüp)

yedi bölük halkına padişah kesesinden beşer yüz ve altışar ve biner gurus avayidleri vardır Çorbacıları beşer Mısırî kiseye kanaat etmeyüp kâşifin zincirinden bazı mücrimleri ıtlak etdirirler Ve kısmı rabii bir mültezim merhum olsa köğü [1] mirîye kalub paşa tarafından darı padişahî [2]

kırk elli yüz kiseden mahlûl köğler satılup cümle reayası ve gayri terekesile mezadı sultan(î) [3] fûruht olan malın paşa almak kanunu Selim Han oldu Ve ol beledi alan mültezim hîni tahrirde aldıysa beher sene malın

mevacib ve surrei Mekke Medine için verüp mabaki bir kise ve yüz kise [4] yiz olursa dahi kendü malı olup köyü imar idüp

hali hayatında ol köye mutasarrıf [5] evlâdına intikal

etmeyüb yine mirî olmak kanun olundu [6] Ve kısmı hamisi Hazreti Resalet [7] nekadar kefer ve yahudi ve kıptî ve ermeni

ve firenk hasılı kelâm cümle haracı havali emini başka hâkimdir [8]

divanı padişahîde defterdara teslim idüp Mekke ve Medineye surre bağlanub her sene emiri hac [9] sadisi

eyaleti Mısırdaki nekadar mamur âbâdan kuralar var ise Âsitanei saadetde Darüssaade ağa âzâd olmuş ağalar fevt oldukda

cümle kura ve muhalledatların paşa zabt etmek kanunu Selim idi

[10] İbrahim paşa asrında hattı şerif varid olub kara ağalar tarafından başka bir ağa beytûlmal emini [11] lerin

iznile cüzî ve küllî esbabları bir yire hıfz olunup paşa tarafından dahi bir ağa mubaşir konub cümle mühürleyüb padişahı

âlempenaha arz idüp Âsitane tarafından bir kapucı başı veyahud bir gelüb mezkûr malı ve kur(a)ları bir kuluna mı ihsan

ider yohsa fûruht oluna mı buyurmuş ana göre kara ağalar mutasarrıf oldukları köylerin malı padişahîsin eda idüp fayizi her ne ka-

lırsa keyfemayeşa milkiyyet üzere mutasarrıf olurlar Ve kısmı sabi

[1] Yıldız nüshası (köyü)

[2] » » (den köyü dellal mezad idüp)

[3] » » (olup)

[4] » » (dahi olursa ve nekadar fayiz)

[5] » » (olup fevtinde kendi)

[6] » » (Selim Şah bir sene Mısırdaki mukim olup Reşid ve İskenderiyyeye

cümle varup gelmesi ile sene olup sene 923 Ruma revane olup sen 925 vefat idüp oğlu Sarı Süleyman Han padişah oldu)

[7] Yıldız nüshası (penah şeriatı üzere Mısırdaki)

[8] » » (yüz)

[9] » » (kısmı)

[10] » » (Ve)

[11] » » (olup)

cümle yeniçeriyân ve garbistan [1] ve müteferrikagân ve gönüllüyan ve tüfenkciyan ve sipahan ve eytam ve cevali ve keşide kaleminden cümle askerî taifesinin beytûlmalların paşa zabt eylemek kanunu Selim Han oldu Amma bin yetmiş senesinden beru mustahfızan yani yeniçeriyân ocağı ve azab ocağı tegallüb eyleyüb beytûlmalların ke(n)düler zabt idüb nice bin fellâhîn yoldaşdır deyu beytûlmalın zabt idüb bir sefere memur olsalar ortalarının cemii masariflerin beytûlmalden görürler Ve bir kefere islâma gelüb kapularına varsa kiske iderler Ve garib yığide kiske ve dirlik verüb atlandırırlar Ve bu yoldaşları küffara esir olsa anı on bin gurus da olursa halâs iderler Ol seneden beru paşa beytûlmallerine vaz'ıyed idemez oldu Amma maddei azîmdir Amma gayri hassa ve âmin beytûlmalini paşa zapt idüb yedi bölükden çavuşlar ve asî [2] asker tarafından kassam nayibleri yazub çizüb paşa ağası iznile paşa hazinesine teslim olur Zira paşanın üstüne ilzamdır Tahsil olan malı mevacibine verirler Eğer merhumun varisi gelüb isbatı vücud iderse akrabası malın paşadan yedi bölük çavuşları ve kassam defteri mucebince devede kulak taleb idüb anlar andan kısmı samini cemii eyaleti Mısırdaki nekadâr Mekke ve Medine köyleri tahrir olundu ise anlardan altmış iki bin altun masruf ile altmış beş ve bin altun Mısırdan surre bağlanub paşanın bir ağası ile ve Mısırın yedi bölüğünden yedi yüz âdemle Şamı Şerifde surre eminine teslim idüb Mediniye götürmek kanun oldu Mukaddema kanunu Selim Han İslâmboldan giderdi Ve yine Mısırdan altı bin evkafdan altı yüz kise Mısır emirülhaccı Mekkenin cümle Şürefalarına ve gayri meşayihlerine ve mücavirîne surre götürmek Kanunu Selim oldu Ve kısmı tasii eyaleti Mısırdaki ve Mekke ve Medine köyleriki meselâ şehri (مطوبس) şehri Darudu şerif (دارود شريف) ve şehri (ممنو) hulâssai kelâm cümle yedi yüz pare köyden ve kura ve kasabatdan erdeb galâl Mekke ve Mediniye muhammedî gemileri ile gitmek Kanunu Selim Hanî olub Mekke ve Medine ganimet eyledi İnşallah gayri kavaninler cümle mahallinde tahrir olunur

Elfaslüs Sadis Aşer

Eyaleti Mısırdaki olan hilâfetleri ve mirlivaları ve Mısır içinde saliyane ile sancak beğlerin ve cümle kâşifliklerin Kanunu Selim Han üze beyan ider

Evvelâ Mısır eyaletinde Sultanül berreyn Mısır Emirülhaccıdır

[1] Yıldız nüshası (azaban)

[2] » » (kadı)

Mısır beğlerindendir Bazısı iki tuğ ile mutasarrıf olur Kanun üzre tahtı Süveysdir Cümle Kâ'be rahı Urbanı Mısır Emirülhaccına Sultânülber derler Azîm hük(û)metdir kim kırk bin huccaca her sene serdarı muazzam olur Ve ikinci saltanat dahi Mısırdaki Süveys beğidir Bu iki pare kadirge ile Süveys deryasından iki yüz pare galâl gemileri ile nice bin huccacı Ciddiye götürmeğe memurlardır Divanı Mısırdaki oniki kise salıyanesi vardır Ve Anbarı Yusufdan beher sene erdeb galâl alub cümle askerine ve nevatileri ve rebbanlarına ve mücrim ve forsa payzenlerine virüb [1] sefer ider Ve gemilerinde fanus ve altun alem taşır Buna dahi Sultanülbahir derler Hakka ki saltanatdır Ve üçüncü hilâfet dahi benderi Cidde hükûmetidir Gayet müstakil paşadır Bazı zaman iki tuğla ihsan olunur Zira Şürefa üstüne tasaddur etsin deyu haylı ruhsat vermişlerdir Arabı Urban içinde Vekilüs Sultan derler Hükûmeti azîm(e)dir Zira Hind ve Sind ve Yemen ve Habeş ve Suvaken padişahları cümle bu Cidde Sultanına müracaat idüb Vekilüs Sultan deyu itibar iderler Ve daima Hind padişahının buna namesile hedayası gelir Ve dördüncü hilâfet eyaleti Mısırdaki Mekke Şerifidir Sultanı Şürefa derler Âli Osmandan sonra hutbede anların ismi yad olunur Bağdada ve Basra ve Lehisse ve Yemene varınca hükmü nafizdir Murad idinse kırk elli bin hayyal asker cem'eder Andan yine beşinci hilâfet Mısır eyaletinde Yemendir Ta Sultan Muradı Rabi asrında sene 1033 tarihinedek Mısır hükûmünde hilâfet idi Ol sene Zeydî imamlar istilâ idüb hüküm etdiler Andan Mısır eyaletinde altıncı hilâfet Habeş iklimidir Hâlâ Âli Osman vüzeraları mutasarrıfdır Büyük sultanlıktır [2]

Habeş sultanıdır gûya ki bir tıflı siyah ohşar

demişdir Andan yedinci hilâfet Foncistanda hâlâ melikleri Şeyh Bekriler takribile Mısır vezirlerine mutilerdir Ve sekizinci hilâfet Tırabulusdur Dokuzuncu hilâfet Tunusdur Ve onuncu hilâfet eyaleti Cezayirdi(r) kim hâlâ bu üç hilâfet Mısıra tabilerdir Ve sikkeleri dayimdir Her sene Mısır vezirinden bu on hilâfete birer ağa istimalletler ile gidüb anlardan Mısır vezirine hedayalar gelir Ve Mısır içinde kırk tablı alem sahibi birer ve ikişer tuğlu mirliya ve mirimiranlar var idi Amma hâlâ zamanımızda yirmi iki yerde tablı alem döğilüb sımmatı Muhammedîsi çıkar beğler var Her biri birer işe memurlardır Evvelâ bir beğ beş yüz âdemile Âsitanei saadete hazine götürmeğe memurdur (Beş yüz âdem ile Âli Osman padişahının kilârı

[1] Yıldız nüshası (yedirüb)

[2] » » (Mısra)

âmiresiyçün beher sene nden[1] kise mal alub şehri benderi
 Dimyatdan ve şehri (دمياط) den ve şehri (بشای بر. جال) ve şehri benderi
 Rişdden erdeb pirinç ve kantar [2] ferede kahve ve yarım erdeb
 mercimek tahsil idüb benderi Reşide [3] de der anbar idüb[4]
 muvafık eyyamla Âsitanei saadete yollamağa [5] beğ dahi
 defterddarı beledidir kim masdar[6] idüb cümle beğler ve gayriler ana
 muhtaclardır Ve Kanunu Selim Han üze kırk aded Çerakese beğleri
 vardır Amma hâlâ yirmi beğdir kim yüzer âdeme maliklerdir) [7] Ve
 bir beğ Âli Osmanın mührine canibde serdar olur ise Mısır beğinden
 bir beğ mühür ile sefere memurdurlar Ve bir beğ dahi beş yüz yiğidi
 şehri Blağı bekler Ve bir beğ dahi beş yüz atlısı ile Eski Mısırı
 bekler Ve bir beğ dahi beş yüz atlı ile imam şafii bekler Ve
 bir beğ dahi beş yüz atlı ile Sebili Allâmı bekler Âyende ve revende
 ve huccac ve züvvarı berrü biharı götürüb Ve bir beğ dahi
 beş yüz yiğidile Süveyse huccacı ve katile götürmeğe memurdur
 Amma şimdi gayri ağa katile ya beş yüz yiğit ile huccacı
 ve tüccarı ol götürür getirir Ve bir beğ dahi beş yüz yiğidile daima
 âmâdedir kim ne taraf si zuhur iderse Mısır veziri emrile
 ol beğ ol aşkıya üze (نجدیه) gitmeğe memurdur Ve gayri beğ
 iden aya hazır olurlar Ve daima mehterhanelerile âmâde dururlar
 Ve bu cümle beğler hizmetleri mukabelesinde senevî onar on
 ikişer kise salıyane ve anbardan alırlar ve erdeb galâl [8]

[9] Mısır eyaletinde olan (قدرات عی) beğlerbeğilikleri beyan ider

tarafı padişahîden iki tuğ ile ihsan olunub divanı
 Mısırdan senevî altı kise alır Ve altı kise dahi [10] dı vardır
 Ve altı kise dahi şehirden badihavası vardır Bu cümle on sekiz kise
 mahsulâtı mukabelesinde iki [11] kadirge ile Kapudan paşa
 ile altı deryada sefer idüb mahı kasımda kadirgaların Dimyatda

[1] Yıldız nüshası (33)

[2] » » (şeker ve)

[3] » » (endirüp andan cürümlere tahmil idüp İskenderiyye)

[4] » » (bir)

[5] » » (memurdur Ve bir)

[6] » » (tasaddur)

[7] Buraya kadar kerre içindeki kısım kitabın kenarına yazılmıştır)

[8] Yıldız nüshası (kadar at yemi alurlar)

[9] » » (Evvelâ)

[10] » » (Dimyatdan)

[11] » » (pare)

limana bağılyub mutabassır [1] Andan Reşid dahi sancakdır
 Cem(i)i salıyanesi Dimyat beği gibidir Ve dahi iki pare kadirğa ile
 Akdenizde sefer [2] sancağı dahi Dimyat Reşit gibi
 Mısır divanından salıyane alub iki pare kadirğa ile Kapudan paşa
 ile [3] İskenderiyye sancağı âlidir Ve Reşid ve Dimyat
 sancaklarında İskenderiyye beği serdar olub altı pare kadirğa [4]

götürüb getirmeğe memurlardır Eyaleti Mısırdâ dördüncü sancak
 Şarkîdir Beşinci sancak Garbîdir Altıncı sancak Menufiyyedir Ve
 yedinci sancak Bahiredir Ve Selim Han gazi fethinden beru Mağrib
 Zeminde altun teberi çıkarub Ucile (اوجيله) nam bir madeni benam
 azîm kâşiflik idi Sene tarihinde İbrahim han asrında Mısır veziri
 Maksud paşa eyyamında Tırabluslu mezkûr Ucile kâşifliğin tegallûben
 alub ilâ hazel'an mutasarrıflardır Amma kim(y)a zeheb hasıl olur
 kâşiflik idi Sekizinci sancak Mansure (منصوره) dir Dokuzuncu sancak
 Klûbiyye (قلوبيه) dir Ve onuncu sancak Cizei Yusuf (جيزه يوسف) dur Ve
 on birinci sancak Beni Suveyf (بنى سويف) dir Ve on ikinci sancak
 Feyyumu [5] Yusuf (يوسف) dur Ve on üçüncü sancak Minye (مينه) dir
 Ve on dördüncü sancak Manflat (منفلوط) dur Ve on beşinci sancakı kebir
 eyaleti azîmi Circe (جرجه) dir Ve on altıncı sancak Elvahat (الواحات) ı
 azîmdir Ve on yedinci sancak İbrim (إبرم) dir Ve bu sancaklara cümle
 Mısır beğleri birer â (de) m ile ve yedi bölükden ocak askerile tulûtdan
 tulûta yani Kıbtî hisabınca yıldan yıla zabtı rabt idüb zimmetinde olan
 mal ıpadîşahîi defterdara varub kula mevacib ve padişaha hazine bağlanır
 Ve bu her sancakda üçer dörder yüz mamur âbâdan kura ve kasabatlar
 var Ve bu sancak beğlerinin cümlesinden eşbehi Çirce (چرجه) hâkimidir
 ki Foncistana ve Berber Zemine ve Sudana ve Ucile ve Mağribedek
 hüküm ider Beş bin askere malikdir Bazı beğlere iki tuğla ihsan
 olunur azîm eyaletdir Ve Mısırın âbı ruyidir Senevî iki kerre yüz bin
 erdeb galâl Eski Mısırdâ anın tahsil(i)nden gelür Cümle Mısır kuluna
 bundan alik ve ciraye verilir Ve iki yüz kise dahi malı padişahî
 verir Ve seksen paşaya kaliyye verir Ve yüz kise Circiye yazılan
 kula ulûfe virüb muhasebesine mahsub olur Ve kendüsi Sayda vilâ-
 yetin dört kerre yüz bin erdeb galâle yürüdür Senevî kendüye iki
 yüz mısırî kise kalır Badelmasarif Said Âli derler bir Saiddir kim
 Mısıra saiden ibaretdir Cenabı Bari böyle ganimet verdiği Saidi sa-

[1] Yıldız nüshası (mansur ve muzaffer safada olurlar)

[2] » » (eşer Ve biri dahi İskenderiyye)

[3] » » (sefer eşer)

[4] » » (ile donanmayı hümayun ile tüccar sefinelerin)

[5] » » (Fayyumu)

iddir İnşallah mahallinde tahir olunur Ve bu Circe paşasının divanı Mısır vezirinin divanı nice ise aynı öyledir Cümle erbabı divan hazır olub bir alma verme ve bir asmak basmak atmak ve tutmak bir akdi hal bazarı bir divandır kim tabir olunmaz Ve Circe hâki minin tahtı hükûmet(in)de cümle 24 kâşiflik yerdir Cümlesine Circe hâkimi hil'at giydirüb Mısır veziri müdahale etmez Ol kâşiflikler bunlardırkim zikri beyan olunur Evvelâ kanundan bozma (منفلوط) kâşifi ve (ابو نیچ) kâşifi ve (شرق الخيم) kâşifi ve (شرق الفيه) kâşifi ve (ابو نیچ) kâşifi ve (بلايش) kâşifi ve (منيه) kâşifi Ve dahi (الواحات) kâşifi ve (تحت) kâşifi ve (افصرين) kâşifi ve (فوص) kâşifi ve (تنا) kâşifi ve (فوةعلى) kâşifi ve (عصيرات) kâşifi ve (جرجه) kâşifi ve (بندر) kâşifi garbdadır Ve (سيوط) kâşifi garbda ve (عابد اوغلي ريان) kâşifi şeyhül Arabdır Ve (شرق سليم) kâşifi şarkdadır Ve (شرق المريج) kâşifi ve (هيجور) kâşifi ve (فرشوط) kâşifi ve (قصاص) kâşifi ve (سنه) kâşifi garbdadır Ve (سمنوط) Nilin garbındadır Ve (قصور جهانس) kâşifi garbdadır Ve (برديش) kâşifi Circeden yukarı muttasıldır Ve (شرق تمام) kâşifi ve (الوايه) kayim makamlarıdır kim Nilin garbında ve (جزيره) kâşifi garbdadır Ve (ارم) vilâyeti kâşifi kanun üzr(e) (yi) rmi dört kös sahibi fasiklar idi [1] Kanundan haric

Elfaslūs Sabi aşer

**Kavanîni kaidei âyîni divanı Mısır der ahdi Sultan
Selim Han Fatihi Mısırî nadiretûlasır**

Divanı Mısır öyle bir divandır kim Sultan Gavri divan hanesi bir vasî divanhanedir kim beş bin âdem alır İki canibi kameriyyedir Yetmiş aklâmın efendileri ve muhasibleri halifelerile oturub defter tettebbü etmededirler Divanhane ortasında ol palas döşenmiş mermer üzre erbabı hacata haftada beş kerre divan olub paşa çıkub sağ tarafına defterdar paşa ve gayri beğler perişanî sarıklarile meks iderler Sol tarafına ibtida sipah ve gönüllü ve tüfenkciyan ve Yeniçeri ve azablar ağası oturub üç bin sahan taamı tenavül idüb çavuşlar ket-hüdası ve müteferrika başı ve cebeci başı ve mimar başı ve subaşı ve Yeniçeri ve azabbası çavuşlar sımata oturmıyub üst hilâtlereile hizmet idüb cümle erbabı divan âdâb üzre taamı tenavül idüb cümle sahanlar kalkub huddamlar Gavri liğenlerin ve ibriklerin getirüb cümle el yıkanub divanhane duacısı dua iderek Hazreti Resul yad

[1] Yıllız nüshası (kâşifler idi Ve bundan haric altı aded kös sahibi kâşifler dahi ilhak etdiler Lâkin bazı kössüz Şeyhülareb kâşifler ile cümle kırk dört aded kâşiflerdir kim cümleleri Mısır kullarının gallâlin vermeğe memur kâşiflerdir).

oldukda iki kerre tazimen ayak üzre kalkarlar Ve bir kerre Âli Osman padişahı anıldıkda ayağ üzre kalkub badeddua halk dağılub erbabı hacat kaldıkda Şikâyetci var mı deyu çavuşlar kethüdası feryad idüb şakiler var ise herbirin birer halile kat'ı alâka ve faslı husumet olunub paşa iskemle odasına gidüb meydan paşa kethüdası ve defterdar paşa ve müteferrika başı ve çavuşlar kethüdasına kalub eğer mirîye intikal etmiş mahlûl köğler var ise beyi menyezid köy dellalı nida idüb satarlar Andan bakaya mirî mala defterdar ve ruznameci el urub taraf taraf tahsiline çavuşlar gidüb tahsili mümkün olmıyan mültezimleri götürüb bu divanhane ortasında makaralarla asılma kalın urga(n)lar vardır عاتنا اللهم ol meksur mültezimi kollarından ol makarıya bağliyub kık elli cellâdı bî eman fakir âdemi uryan idüb bukadar âyânı devlet içinde kollarından berdar idüb öyle filsiki kırbacı foncî ururlar kim herifin feryadı eflâke serçeküb kimse reca itmeğe kadir değildir Zira reca idecek âdemler üç ay başında ve bir nevi isterler Gözünüzde ise tahsil eyle Bize ver deyu baba oğlu olgul babayı reca etmez Bu halleri Mısır [1]

Herifi bicare malı var ise verüb bir burya üzre kalır Malı yoğsa arkhane tabir iderler Cehennem anın yanında arafdan [2] iderler Bir gice (a)nda duran hayatı memat bazarında bulur Âhir köğlerin ve emlâkin satub halâs olur Bu mahalde hüküm defter [3]

ceradiyyemiz Zira[4] mevacibi hazine tahsili defterdardan ve çavuşlar kethüdası ve müteferrika başıdan matlûbdur Yine defterdar Mısır beğlerinin bir eşbehidir [5] şahîden iki tuğla defterdarlık ihsan olunur Senevî eyaleti Mısırdan 4500 kisei Mısır tahsil idüb para ve her kise yirm beş vakıyye gelir Ve dört para bir dirhem gelir Her kisei mısırîsi Mısır guruşu otuz parıya [6] b üzre bir mısırî kise 833 guruş ider Bu defterdarın elile senevî yirmi altı bin kise irad ve masraf [7] ri destinde üç bin huddamı vardır Şah rahdan on iki Mısır hazinesi bunun divan mührile muhürlenir İki hazine dahi hasıl olub cümle yirmi dörd hazine Mısır hâkinden cem olur Her hazinesi 1200 mısırî [8] birin mahallile tahrir ideriz Ve

[1] Yıldız nüshası (âyânların bilüb anın için reca etmezler)

[2] „ „ (ârafıdır Anda habs)

[3] „ „ (dar paşanıdır Zira cüzi)

[4] „ „ (Zir) fazla (dahi)

[5] „ „ „ „ (Tarafı)

[6] „ „ (bu hisab)

[7] „ „ (ziri)

[8] „ „ (kisedir Ve her)

bu defterdarın divanı Mısırdaki yeri vardır Amma gayri beğlerin yoktur Ve eyaleti Mısırdaki Mısırdaki birer kapu kethüdaları ve birer sarrafları vardır Divana gelen malı sarrafbaşı sayub nakıs gelirlerse kapu kethüda [1] bu defterdarın eli altında divanhanede sarrafbaşı yahudidir Anın eli altında üç yüz sarraf yahudi [2] birer yahudi sarraf varub vilâyetlerde hizmet iderler Amma cemii zemanda yahudiler muhayyel şeytanatde bihter mel'unlardır Amma bu Mısırdaki olkadar müstakimlerdir kim ulûfe alan kul taifesi bir maksus ve nühas para bulsa yolda sarraflara rast gelse değişdirdir

Sitayişi Darbhaneî Mısır

Ve Darbhane ırzı padişahîdir Bu dahi deftardar hükmündedir Huddamı Darbhane cümle beş yüz âdemdir Cümle defterdara mensublarıdır Amma Darbhane Emîni paşa ağasıdır Amma söz sahibi sahib ayardır Defterdar ana tâbîdir Zira sikkei ayar sahib ayardan süal olunur Kalb bir sikke bulunsa sahib ayarın elini keserler Cümle Darbhane huddamları anın ziri hükmündedir Elli yahudi simsarı vardır Elli furuncu elli kuyumcu ve on haddegân ve on mizandar ve elli kehledar Meselâ telden gümüşü kesüb kıt'a kıt'a iderler Ana kehledar (der)ler Andan yirmi yassıbaz andan yirmi sikkekâr ve on dollabcı ve on perdahcı ve bir veznedar ve bir sikkezan ve yirmi didiban gayri işe memur değillerdir Herkes hanesinden geldükde uryan idüb Darbhanede gayri mirî esbab giydirebilirler kim esbabında bir kalb şey olub sikke urmıyalar deyu didibanlar daima gözedirler Ve her şeyi vezn ile verüb vezn ile alırlar Ve sikke urulduktan sonra bir dahi ateşe bırağub tavlamlar Eğer akçe ateşden siyah çıkarsa akçiye sikke uranın Darbhane içinde sahib ayar bey paşaya danışmadan iki ellerin kat iderler Ve sikkezan başının yevmiye birer şerifi ulûfesi var Bir odada daima mahbusdur Kazdığı sikkeleri sahib ayara teslim idüb hazinede mühürlerler Ve hazinenin elli âdem nighbanı vardır Azîm derdi serdir Mısır Darbhanesin [3] görmeyen bir diyarın darbhanesin görmek lâzım değildir Zira cemii Mısır ceziyesinde teber gelüb şebruz Darbhanede tacınlara konub teberi kal idüb toprağından ayırub tel idüp andan kehle idüp andan yassılıyup andan sikke urulup perdaht olup meydana gelince yüz

[1] Yıldız nüshası (ve tekmiil ider)

[2] „ „ (vardır Ve her mültezime)

[3] Mükerrer yazılmış.

yetmiş kerre elden geçer azîm derdi belâdır Amma cimâ gibi tatlı belâdır Amma ehline tatlıdır Amma naehline zehri mardan telhdîr Kaçan Mısır divanhanesine dağlar gibi altun yığılub gitdikde gûya bir hayaldir Talibi dünya olmıyana yine bir hayaldir Tafsilden murad manzumumuz olduğun tahkikdir Yohsa hamdi Huda kanaatimiz yerindedir Mısırdaki biz o mecnunlardanız kim kâhî aşkda zevkımız vadisine âlâ ve edna reşk ider

Evsafı hâkimanı Mısır ve hâcegân

Divanı Mısırdaki defterdar paşa (dan) aşağı hükûmet çavuşlar kethüdâsınıdır Kanun üze beğ olur Cümle Çavuşandan maada iki yüz tevabiata malikdir Cümle çavuşlar divanı Mısıra mücevvzezelerin giyüb alay ile götürürler ve getirirler Cemii bevaki malı padişahî defterdar fermanile bu tahsil ider Andan aşağı hükûmet müteferrika başınıdır Malı keşufiyye ve malı sayfî ve şitefî bundan süal olunur İki yüz âdeme malikdir Andan aşağı hükûmet terceman başınıdır Bu dahi şakilerin arzuhallerin alup paşa huzuruna getirüp müddai müddâa aleyh dava iderken bu tercemanlık ider Kanun üze müteferrika başı olur Elli tevabie malikdir Ve yeniçeri ocağından baş çavuşları ve azaban ocağından baş çavuşları beş divanda mevcut bulunup ocaklarına müteallik bir yoldaşlarının davası olsa bunların marifetile görülüp yolları ya hacca ya haziniye serdar olup kul kethüdâsı olup andan sancak beği olur Ve divanı Mısırdaki bir hâkim dahi büyük ruznamecidir Mısırın rûknü âzamıdır Gökde uçan yerde gezen der-yada yüzen cümle bu ruznamecinin derdefterindedir Hîni azilde dilerse paşayı müflis çıkarır Dilerse mestur çıkarırlar Defterdar ile yan yana makamı vardır Ruznamcei kebirin alt yanında küçük ruznameci Bazı aklâm ve Anbarı Yusuf bunun der defterindedir Büyük ruznamecinin didebanı olmak için Mısır vezirleri kendü taraflarından kitabete müstaid bir necib ve reşid âdemin küçük ruznameci ider Amma gayet ehil âdem gerekdir Zira hîni azilde küçük ruznameci paşanın âbı ruyidir Ve ruznamecinin canibi erbaasında elli aded halifeler ruznameci defteri dutarlar Her biri bir vilâyet defterine memurdur Cümlesi yerli yerinde otururlar Andan aşağı divan hâcesi mukabeleci efendidir Yedi bölük neferatının defterleri ve mevacibat terakkileri ve girüb çıkmaları anın kalemile olur Bu dahi Mısır vezirinin bir mutemedün aleyh âdemi olur Mısırlıdan değildir Senevî kırk mısırî kese hasıl olur Elli nefer halifesi vardır Bir âdem esamesin feragat idüb gayre tevcih eylese vazifesine göre bir şehriy-

yesin alub nısfın mukabeleci alır Maadasın halifeler bahşı kılındırup [1] iderler Ve gayri derametleri dahi çokdur Lâkin bu mukabeleciler başka bir yerde halifeleri ile sakın olurlar Amma Canpulad zade Hüseyin paşa mukabelecisin divanda oturmak ferman idüp sayir efendiler gibi halifelerile otururdu Ve Mısır divanında paşanın divan efendisi bir köşede oturur Yirmi iki kise keşufiyye senevî avayidi var Gayri tayyarat heda(ya)sından gayri Ve bir köşede Mısır buyurducusu başka bir divan efendisidir Mısıra müteallik cümle ahvalâta vâkıf bir kimesne divan efendisi vekâletin idüp iklîmi Mısıra cümle buyurduları ve cümle mekâtibleri ol Mısır kâtibi kanunu Mısır üzre yazub paşa divan efendisi pençe buyurdumun çeküp cümle avayidin divan efendisi alup senevî bu Mısırlı divan efendisine iki kisei mısırî verir Ve bir köşede defter emini dahi paşa tarafından olur Ve taşra hazine kâtibi ve taşra mahlûl kâtibi ve taşra kağız emini ve hazine emini ve mukabeleci efendi ve muhasebeci efendi ve eytam kâtibi efendi ve havale kâtibi efendi ve erzak kâtibi efendi ve bakaya kâtibi efendi ve kâtibi yeniçeriyan ve kâtibi azaban bunlar divandan sonra kapularında otururlar Ve yedi bölük kâtibleri dahi kapularında dururlar Bunlar divanı Mısırdaki üst hil'atleri giyüp halifelerile otururlar Amma Mısır divanında hil'atsız oturan efendiler ve birden bine binden yüz bine varınca paşa kullarının ve müteakaidin vazife aklâmların ve efendilerin beyan ider

Evvelâ aklâmı piyadegân iki kalemdir Yani mukabele kalemi Üçüncü aklâmı keşidedir [2] idin ve beşinci aklâmı Çerakese altıncı aklâmı sipah ve yedinci aklâmı eytam ve sekizinci aklâmı tavaşıyan [3] ve onuncu aklâmı cevaliyan ve on birinci aklâmı ümera ve on ikinci aklâmı mültezimin ve on üçüncü aklâmı [4] ncü aklâmı hazinei âmire ve on beşinci aklâmı surrei Mekke ve Medine ve on altıncı aklâmı sâdâtı kiram [5] ve on sekizinci aklâmı Anbarı Hazreti Yusuf yani cirayeharan ve on dokuzuncu kalâmı [6] yirmi birinci aklâmı gönüllüyan Yirmi ikinci aklâmı tüfenkciyan Yirmi üçüncü aklâmı [7] Süveys Nefer yüz yirmi beşdir Yirmi beşinci aklâmı tobci-

[1] Yıldız nüshası (kalenderî)

[2] » » (Dördüncü aklâm müteka)

[3] » » (dokuzuncu aklâmı)

[4] » » (değişik ve on dördü)

[5] » » (ve on yedinci aklâmı)

[6] » » (müteferrikagân ve yirminci aklâmı cavuşan ve)

[7] » » (bahreyn ve yirmi dördüncü aklâmı cemaati piyade)

yan ve cebeciyan ve harbeciyan ve fişenkciyan Cümle bunlar piyade mustahfızana nakl olundu Ve aklâmı ruznamcei kebir ve aklâmı şarkıyye ve aklâmı garbiyye mukataacısı ve şehir mukataacısı ve iradı galâl mukataacısı ve mısır ve galâl mukataacısı ve aklâmı deşişei suğra ve aklâmı Mehemedî ve ahlâmı Muradiyye ve aklâmı Hasekiyye ve aklâmı kâtibi mahlûlü enderunu hassa ve

Der beyanı aklâmı mudhikei emini bahreyn ve adedi hazaini Mısırı nadiretül asır

Hasılı kelâm bâlâda tahrir olunduğu minval üzere cümle yetmiş kalemdir Cümle haceler kanunu Selim Han üzere divanı Mısırdan kat enderkat mevcudlardır Amma bu divanı Mısırdan sair eyalet gibi timar ve ziamet defterdarı ve defter emini gibi kimesneler yoktur Kanunu Selim üzere cümle eyaleti Mısırdan timar ve ziamete müteallik bir şey yoktur Zira Cümle Mısır eyaleti hîni tahrirde cümle mirî kayıd olunmuş kuralardır kim erbabı timar ve zuama ve çeribaşı ve alay beği istima olunmamışdır Amma bâlâda tahrir olunan küttab efendilerden bir kalem dahi Hurde emini aklâmıdır Bir garib ve acib kalem olmağile cümleden geru tahrir olundu Evvelâ Mısır içinde ne kadar hokkabaz ve surahibaz ve kâsebaz ve zorbaz ve perendebaz ve şehbaz ve resenbaz ve âteşbaz ve canbaz ve resenbaz ve kuşbaz ve mührebaz ve himarbaz ve yılanbaz ve gürzbaz ve matrakbaz maymunbaz ve haylbaz ve horosbaz ve simyabaz ve sıcanbaz ve ayıbaz ve kıssahan ve kaşmeran ve arayıcıyan velhasıl cümle bazbazan mudhikân ve cümle gümrükde arayıcılar ve hurdeciler velhasıl bir nukre hasıl olacak şey cümle Hurde Emini kâtibi hükmündedir Ve niçe bunun emsali hurde eşyalardan şey tahsil olunub beher senede mirîye kise mevacic verüb bir Mısır hazinesi hasıl olur Eyaleti Mısırdan cümle seksen bir Mısır hazinesi hasıl olur Senevî cümle Mısır kuluna dokuz Mısır hazinesi mevacic verilir Onuncu hazine Mekke ve Medine Şürefalarına ve bir Mısır hazinesi paşaya ve bir Mısır hazinesi ağavatına ve on üçüncü hazine Emirülhacı Mısıra ve on dördüncü hazine huccac gelirken Ezlemciler ve Akabecilerin masrafına gider Ve on beşinci hazine her sene Mekkenin ve Medinenin tamir ve termimine ve zeyte ve şem'i kâfurına ve öd anberine ve sair masariflerine gider Ve on altıncı hazine Mısırdan Şama surre gidüb andan Medineye ve Mekkiye gider Ve on yedinci hazine matbahı padişahîye giden pirinc ve şeker ve mümessek eşribe ve kahve ve günagûn maacinler(e) gider Ve on

sekizinci hazine Mısır mollaları ve askerî kassamı ve eyaleti Mısır ıbtida tahrir etdüğü üze yetmiş yedi bin evkaf idi Hâlâ on iki bini mamur ve mevcuddur Her gelen Mısır mollaları evkaf başına birer altun alır Kırk elli ve yüz altun aldığı evkaf vardır Bu evkafların rezeka ve feddanlarından ve gayri akaratlarından iki Mısır hazinesi tahsil olub mürtezikiya vazife verirler Ve yirminci hazine Mısırın kâşifleri tahsil iderler Ve yirmi birinci hazine Mısırın ümena ve mültezimîni tahsil idüp kendilerine sarf iderler Ve yirmi ikinci hazine cümleden Mısırdaki kura şeyhleri tahsil iderler Ve yirmi ikinci hazine Mısır ikliminde reaya ve fellâhîn kendüler için tahsil iderler Ve yirmi üçüncü ve yirmi dördüncü hazine Mısıra akalîmi seb'adan gelen tüccar hayır idüp tahsil ider Ve yirmi beşinci ve yirmi altıncı ve yirmi yedinci bu üç hazine ad olunub her sene Anbarı Yusufa galâl leb beberleb olup kula ciraye ve alik verilir Hasılı kelâm cümle Mısırın iş erlerinin kavli sahihleri üze beher sene Mısırdan otuz Mısır hazinesi mirî için hasıl olur deyü tahrir olunmuşdur Ve her hazinesi bin ikişer yüz kisei mısırî olmak üzredir İnşaallah her hazinei mahallile tahrir ideriz Amma bu tarika alâtarikulfihris işaret oludu İmdi azizim bu hazayinler gökde uçan ve yerde gezen ve deryada yüzenden hasıl olur kim âhı fukaradır.

Şitayişi zirâi miadı Nili Mubarek ve kesreti beni âdem ve envayı hayvanat kesreti ve himar himaratın vefreti

Ve Cenabı Bari Mısıra Nil ile berekât verdiğinden ganimet olup malı padişahî cem olur Eğer Nili Mubarek on sekiz arşın taşarsa malı padişahî çıkar Yirmi zirâ taşarsa paşa ve ümena mültezimîn ve keşşaf reaya bay olup malların gallâk idüb halâs olurlar Eğer on sekiz arşın taşmazsa اللهم عافنا vilâyet rey olmıyup kaht galâ olup cümle ümena ve mültezimîn meksur olup malı padişahî çıkmıyup hazinei tekmil idemezlerse paşa kendü yanından teknil idüp cümle kula cebinden mevaciib verir Ve üç kerre yüz bin eli beratlı eimme ve huteba ve ulema ve suleha ve maşayih sâdât ve cümle ehli hibat mütevellî ve nazırlarından ciraye ve ulûfelerin taleb iderler İki Mısır hazinesi mal olur Ulûfeleri vâsıl olmasa gulûyyi âm iderler Amma Mısır ganimet olsa ulûfe ve cirayaların alup paşaya ve padişaha sahibülhayrata dua iderler Hasılı kelâm kubbeî minanın altında Âli Osman hükmünde değil sayir selâtîn kıralların ziri hükmünde böyle bir âdem deryası sevadı muazzam ve böyle bir mahsullü Ümmü Dünya şehri kadim

Âokdur Ve amma [1] Dünya denmesinin vechi teşmiyesi oldur kim cemii dünya kahtı galâ olsa Mısır ol dünyay (1) besler Allah öyle ganimet vermiştir عافنا الله Mısır bir gün kaht olsa bin şehir değil cemii dünya mahsulü Mısıra gelse bir gün Mısırı ganimet idemez Zira Mısır âdem deryasıdır Hususan Mısıra hakir bin seksen ikide gelüb seyyahat etdükde Mısır şehri içinde sekiz kerre yüz hin âdem matunen merhum olduğu mezahibi erbaa sicillâtında masturdur Hattâ İbrahim paşa bir köyü mahlûlden iki ayda dokuz âdeme yirmişer kise beyi idüp yine mahlûl olurdu Ve yine böyle iken sokaklarda omuz omuza sökmeyüb esvaklar içinde izdihamdan geçilmez Ve bu Mısırdaki olan devabat makulesi yani at ve katır ve himar ve sığır ve camus ve koyun ve keçi çarşuyi. bazarda sürü sürü gezerler Ve eşek çokluğu şehri Mısırı dutmuşdur Sokaklarda Zahrek ve cenbek ve vechek ve yeminek ve yesarek deyu hammarların feryadından geçilmez Ve bazı hammarlar Tarıkı sapa seydi Tarik diyerek kasden Rum âdemlerinin eblehlerin eşeğe çiğnedirler Ve şehir içinde Mısırın evvel temcidi segâh makamı [2] eşek anırmasıdır Bir kerre ki bir eşek (Âyet) ان اكبر الاصوات الحجر fehvasınca nısfülleyle bir [3] Aa himar ide الشهرة الشهرة şehri Mısır içre kâmil iki saati nücumî himar anırmasından âdem mebhut olub gûya yevmi ısrat saatde deccal huruc etdi zan olunur Zira Mısırın eşrafı âyân ve cümle nisvanı sahib isyanları har-süvardırlar Öyle farisülhimardırlar kim Özbekiyye ve Salihiiyye ve Eski Mısır ve Blaka ve Kayıtbaya varınca Zahrek cirid oynayarak gümüş rahtlı ve katife abayili alaca hınnalı eşeklerle gezmek ayıb değildir Zira Mısırın kayığı ve peremeleri cümle eşekdir Bir kerre Circeli Ali Beyin kâmil kırk bin eşeği var imiş Yevmiyye onar pareye galâl taşımış Diyarı Mısırdaki meşhuru âfakdır Ve Emirülhac Rıdvan Beyin dahi kırk bin devesi olduğu müsbetdir Hâlâ yine Mısır icre saka develerinden ve saka himarlarından geçilmez Ve Mısır icre yılda on iki bayram olur Anlarıda mahallinde tahrir ideriz Ol günlerde çarsuy bazay [4] içinde asla izdihamı beni âdemden izdihamı hammal cemmaldan geçilmez İbretnüma vacibüsseyir velvelei tantanai debdei [5] Mısırdır vesselâm

[1]	Yıldız nüshası (Ümmü)
[2]	» » (makamında)
[3]	» » (ahurdâ)
[4]	» » (bazar)
[5]	» » (debdebei)

El faslûs Samin aşer

Kavanîni Selim Şah üzre Mısırın yedi ocak askerinin ve yevmiyye mevaciblerin beyan ider

Evvelâ Selim Şah Mısır feth etdükde üç bin üç yüz on üç nefer azaban padişahın payı semendine yüzler sürüp kullukda olup Selim Şah bu kullara hayır dua idüb kanunu kadim üzre vazifei muayyenelerin ve mekûlât meşrubatların kemakân ihsan etdi Zira Hazreti Ömer ocağıdır Amr ibnül Âs hazretleri ile Mısıra ibtida gelen islâm askeri bunlardır kim cemii zamanda mutîlerdir Andan *Askeri müteferrikagânı* Mısır Nefer iki bin yedi yüz kırk yedi âdemdir Andan *Askeri Çavuşanı* Mısır Aded bin dört yüz kırk dokuz neferdir Andan *Askeri tüfenkciyanı* Mısır Aded bin seksen sekiz neferdir Andan *Askeri gönülliyani* Mısır Adedi bin üç yüz altmış beş neferdir Andan *Askeri mustahfızanı* Mısır Aded yedi bin altı yüz otuz sekiz neferdir Bölükleri yüz otuz sekiz bölükdür Andan *Askeri müteferrikagân mustahfızanı* Mısır Bölükleri birdir Nefer yüz âdemdir Andan *Askeri topcıyan* Bölük on Nefer

Andan *Askeri arabacıyanı* top Bölük bir Neferat kâmil yüz âdemdir Andan *Askeri kal'ai hazane* Bölük bir Nefer kâmil iki yüz Andan *Askeri Mütlâzımın* Bölük bir Nefer

Andan *Askeri Mütekaidini* kal'a Bölük bir Nefer iki yüz Andan *Askeri cebeciyanı* Mısır Bölük Nefer Andan

Askeri fişenkciyan Bölük bir Nefer Andan *Askeri mehteranı*

kal'a Bölük bir Nefer elli Bunlar cümle yeniçeri ile mevacib kaldırıp anların defterindedir *Askeri Çerakesei* Mısır Aded binyüz âdemdir Andan *azabanı benderi Süveys* Aded yüz altmış beş neferdir Kanunu Selim Han bu tertib üzre Mısıra asker kodu Bugün askeri Mısır yirmi bin yirmi beş asker olur Amma zamanımızda gördüğümüz üzre tahrir idelim Amma Süleyman Han vezir İbrahim paşa ile Dergâhı Âli yeniçeriyânının birinciden kul kethüdasın Mısıra sancak beği payesi ile yeniçeri ağası idüb kırk iki oda yeniçeri koyup iç kal'ada Şeyh Sari hazretleri yanında Yusuf Salâhuddinin bina ettiği Narin kal'ada kırk iki oda yeniçeri kor Hâlâ odaları yerlü yerinde durur Amma bazıı muattaldır Ve ağalarına başka bir âsitane etmişlerdir Gayet muhteşemane ağalıktır Hâlâ kendüsi yüz tevabia malikdir Divanı padişahîde cümle beğler ile ve sayir yedi bölük ağaları ile üst hil'atleri giyüb divanda yeri vardır Ve cümle ağalardan aşağı oturur Amma vak'ı vakarı vardır Ağadan sonra hâkim yeniçeri kethüdasıdır Divanda asla yeri yokdur Amma kapularında almak vermek basmak asmak habs etmek anın elindedir Bir gûne kallâvî alçak sarık sararlar

Ve kırmızı pabuc ve sammur kürk ve atlas kaftan giyerler Kanundur Andan hüküm başçavuşlarıdır Sade ferace ve atlas kaftan ve yine kallâvî sarık ve kırmızı mest ve kırmızı pabuc giyer Divanda yeri vardır Gûya ocak tarafından paşanın muhızr ağasıdır Andan aşağı hîküm beytûlmalcınıdır Sade ferace ve atlas kaftan ve kallâvî sarık ve kırmızı mest pabuc giyer Amma orta çavuşu ve küçük çavuş ve alay çavuşu ve ağa sarracı ve kethüda sarracı bunlar cümle orta kuşak siyah dolma ve kallâvî gûne sarık ve kırmızı mest pabuc giyerler Amma bıçak taşıyamazlar Hemen beytûlmalcı olunca siyah dolmai çıkarub ve sade çuka ferace giyerler Ve Mısır veziri Mısıra girdikde ve mazulen eğer muazzez çıkarsa ve mahmeli şerif emiri hac ile Bürkiye çıkdıkda paşaya huccaca tazimen mezkûr yeniçeriler ve cümle Mısır askerîsi alelûmum bir alay iderler kim tabir olunmaz

Elfaslüt Tasi aşer

Zikri alayı Kanunu Mısır

İbtida paşa Mısıra girdikde ahaliî Mısır tazimen vezirlerine veziri ya zir etmeğe istikbale çıkub Adiliyyede karşularlar Andan ibtida paşalar askerin ağırlıkların ile şehire yollıyub her kes konaklarına meks idüp pak libasların giyüb yine alaylarına karşı gelir İbtida subaşı Babı Nasırdan içeri üçyüz aded kavvasla ve elli nefer zebanî cellâdı biemanları ile yolları tevsî ve tathir iderek ubur idüb ardı sıra paşalı tatarları atbaşı beraber ubur iderek andan alay ve gönüllü gûnagûn bayrakları ve kaplan postlu yedekleri ve çifte köçekleri ve sammur kabaniçese ve sammur tac ile ubur iderler Alayı çeşnigir ve kilârciyan atbaşı beraber ubur iderler Andan mehteranı hayme ve sarracan dahi rikâb rikâba ubur iderler Andan ala(yı) müteferrika-gân pürsilâh ellerinde kantar sıırıkları ve çifte köçekleri ile ubur iderler Andan vacibürreaya alay(ı) mükellef ve mükemmel âlâtı silâha müstağrak ubur iderler Paşa askeri munkati olup ardı sıra alayı çavuşanı Mısır atbaşı beraber cümle samur kürke müstağrak serlerinde mücevvezeleri üzre ablak teller ve ellerinde mücevher ve sîmi halis topuzlar ve atları yancık ve hahrî hotas ve sîm raht ve kaddare ve atların başında yine ablaklar ile atbaşı beraber ubur iderler

Andan Alayı askeri gönüllüyan Bunlar dahi zer enderzere malik kantar sıırıkları üzre kırmızı bayrakları ve çifte köçekleri [1] ağaları köslerin döğerek ubur iderler Andan Alayı askeri tüfenkendazan Pürsilâh âteş feşan tüfenkler ile şehbaz yiğitler

[1] Yıldız nüshası (ile)

küheylan hissanlar üzre atbaşı beraber ağaları köslerine turralar urı-
 larak ubur iderler Andan [1] cümle pürsilâh pak libası
 fahirelere müstağrak olup ellerinde bayrakları ve küheylân atlar üzre
 köçekleri [2] köslerin döğerek ubur iderler Andan *Alayı*
askeri müteferrikagân Bunlar muhteşem ve mülebbes üzengi ağaları-
 dır [3] postlu yedekleri ve enselerinde yirmişer otuzar
 cebe ve cevşenli köçekleri ile ağaları köslerin [4] bölük
 ağaları atbaşı beraber ubur iderler Yeniçeri ağası ile azab ağası siyah
 dolmalı [5] Andan *Alayı Çerakese beğleri* gayet muhte-
 şemane sammur libaceler ile çifte çifte atbaşı beraber her birinin
 kafasında kırk ve elliser katife hil'at ile mülebbes köçekleri ile ubur
 iderler Amma bunların kösleri yokdur Andan *Alayı miriliva beğler*
 Bunlar dahi esbab ihtışamları ile perişanî destarlar ile enselerinde
 yetmişer seksener pak besatlı iç ağaları ve taşra ağaları ve çifte şatır-
 lar ile mehterhanesiz ikişer beğ yan yana muhteşemane ubur iderler
 Andan *Alayı piyadegânı neferatı azaban* İbtida bayrakları yürüyüb
 cümlesi pürsilâh tüfenkendaz kaplan postlu gazilerdir Başlarında
 şebkûlâhları üzre ciğa telleri vardır Ve eski dayılar fes üzre sarık
 sararlar Ve ortalarında alay çavuşları orta kuşak ve siyah dolma ile
 giderler Bu neferatların kanunları sipah olurlar Ağaları yeniçeri ağası
 yahud çavuşlar kethüdası ve yahud Mısır beği olur Ve bunların kul
 kethüdası ve başkâtibleri ve başçavuşları atbaşı beraber giderler
 Hazreti Ömerden beru cümle yetmiş iki bölükdür Ve cümle sekiz
 çorbacıdır Bunlara Reis derler Ve cümle yetmiş iki odadır Her oda-
 da birer odabaşı vardır Lâkin mücerred değillerdir Sefer eşüp eski-
 mekile odabaşı olur Cümle evlilerdir Baş çavuşları ve alay çavuşu
 ve orta çavuşu ve küçük çavuş ve ağa ve kethüda çukadarları cümle
 bunlar dahi yeniçeri çavuşları gibi siyah dolma ve perişanî sarık gi-
 yerler ve piyade yürürler Hemen beytûlmalcı olduğu gibi ferace gi-
 yüp siyah dolmadan çıkup ata biner Ve cümle çorbacılar küheylân
 ata binüb atbaşı beraber kethüdalarından oturak ihtiyarlarla alay ile
 gider Amma kösleri ve mehterhaneleri yokdur Ancak yüz âdemde
 bir Hazreti Ömeri zikir idüb gülbangi muhammedî çeküp sadayı Al-
 lah Allah ile Mısırın içinde velvele verirler Zira bunlar iyi güruhu
 askerdir Cümle üç bin üçyüz on üç pakize dalyan tüfenkli askerdir

[1] Yıldız nüshası (Alayı)

[2] » » (ve dahi)

[3] » » (ağalarıdır Önlerinde)

[4] » » (döğerek ubur iderler)

[5] » » (dolmalı çukadarları ile atbaşı beraber ubur iderler)

Ve âsitaneleri Azab kapusından içeri bir ulu âsitanei Ömerülfarukdur Ve odalar(ı) Karameydana nazır yetmiş iki beyti hattabîdir Bunlar âdâb üze ubur idince yeniçeriyanın alemleri nümayan olur *Alayı piyadegânı mustahfızanı* Mısır İbtida bayrak dibinde fitirnev [1] köçekler kendülere münasib tüfenkler ile çifte çifte ubur iderler Andan balabanlar andan dalyanlar andan dayılar cümle pürsilâh iskerled dolmalar ile mülebbes olup kırkar ellişer dirhem mücevher dalyan tüfenkler ile başlarında keçeleri ve kaplan postları ve ayaklarında kırmızı yemeni pabucları ile reftar iderek ubur iderler Ve alayları ortasında siyah dolmalı başı üsküf keçeli altı nefer çavuşları ve sakaları ve alay düzerek ubur iderler Andan kırsakallı ihtiyarları kaplan postları ile ve keçeler ile geçerler Andan yüz otuz sekiz bölüğün odabaşıları ve gayri ihtiyarları yine cümle piyade kaplan postlu ve altun yaldızlı iki bin mikdarı kalkanlı ihtiyarlar keçeler ile ubur iderler Amma yüz otuz sekiz çorbacıdırlar Amma iki yüzden müte-caviz muazzam ve muhteşem pürsilâh küheylân atlı onar on beşer hizmetkârlı çorbacılar atbaşı beraber ubur iderler Ve yetmiş seksen kul kethüdalığından ve başçavuşlukdan ve serdarlıktan mütekaid ocak ihtiyarları küheylan atlar üze enselerinde kırkar ellişer hizmetkârlı ağalar ubur iderler Amma bunlarda asla kırmızı Mısır şalvarı yoktur Sipaha ve müteferrikiya ve çavuşana mahsusdur Bu yeniçeri taifesi dahi mehterhane ve kössüz ubur iderler Saat besaat günlbangi muhammedî çekerek güzer iderler Ve kethüdaları ve yeniçeri efendisi ve ocak imamı ve sayir kâtibleri atbaşı beraber ubur iderler Bu taife dahi azîm askerdir Cümle yedi bin iki yüz otuz sekiz aded neferatdır Amma böyle müzeyyen asker Âli Osmanda yoktur Bunların dahi odabaşılıkları mücerredlik ile değildir Cümle evleridir [2] Murad idinen çok sefer eşüb ihtiyar olub ileri çekerler Ve istidadı var ise siyah dolmaya girüb gelir kethüda olur Bir sene kethüda olursa bin mısırî kise hasıl olur Bunların alay (ı) tamam olduğu gibi *Alayı yeniçeriyanı mülazimîn* Bunlar yine yeniçerilerdendir Amma keçe üsküf üze başlarında balıkcın tellerinden tuğ taşırlar Meselâ hunkârın iki canibinde sloaklar gibidir Bunların alay (ı) ubura başladıkda paşanın tuğları ve kapucuları ve kapucılar bölük başısı ve altmış yetmiş aded müsellâh levendatlar ile konakçı başı ve müezzin başı yan yana ubur idüp andan baş kapucı başıları çifte çifte on beşer yirmişer köçekler ile mülebbes ubur iderler Andan dokuz aded zer enderzere müstağrak mücevher zeynli yedekler her

[1] Böyle hareke'lenmiş.

[2] Yıldız nüshası (evlilerdir)

biri birer küheyl ata süvar olmuş mücevvezeli yedekciler ubur idüb iki canibi yeniçeri mülâzimleri andan terceman başı ve müteferrika başı atbaşı beraber ubur iderler Andan çavuşlar kethüdası ruznameci ubur iderler Andan paşanın on altın taslı şatırları zer enderezere müstağrak olub geçerler Andan paşa dahi sammur kabanicse ve katife şalvar üzre zerrin kemer ve zerrin şemşir bend kılub seri saade-tinde iki çatal sorgucu padişahî ve altında semendi sultanî ile iki canibinde tüfenk endaz ve matracılar ile güzër idüb ensesinde kırmızı keçe üsküflü silâhdar ve çukadar andan paşa kethüdası ve hazinedar ve yirmi mertebe sahihi iç ağaları ve gayri iki yüz üçyüz müsellâh ve mükemmel cebe ve cevşene müstağrak iç ağaları yüz aded pürsilâh eli tüfenkli mehterler çifte çifte ubur iderler Andan paşanın imamı hümamı ve divan efendi (i) benamı tevabile geçüb andan yeşil sancağı Resul alâmeti ve iki tarafda kırmızı bayraklar ve dokuzar kat mehterhaneler ardı sıra iç ağaları sarracıları ve ferraş-ları ve sakalar ile ubur olunur Ve bu askerin cümlesi paşay(ı) alay ile saraya koyunca kal'adan iki yüz pare top atılup mehterhaneler çalınub şadmanlar olur Andan cümle kul paşadan beş kise alay ih-sanı alırlar Bادهu azîm sımmatı muhammedî cekilüb badettaam dua ve sena olub kanunu Selim Han üzre azîm divanı padişahî olub hattı şerifler kiraat olunub fermanı şehriyarî bu divanda icra olunursa veziri Mısır ceridir İllâ başka hisabdır Amma Mısırdaki bir hâkim dahi kapu kulu serdarı vardır Âsitane tarafından bir yeniçeri çavuşu gelüb ağa olur Cümle kapu kullarının beytülmalin bu kabız idüb mücrimlerinin hakkından ol gelür Amma alaya ve divana gelmek kanun değildir İktiza iderse çağırıldıklarında gelir Amma bir Mısır veziri rağbet idüp Alaya çıksunlar ve divanda hazır olsunlar dise kapu kulu Mısırdaki iştihar bulur Ve bir hâkim dahi subaşıdır Elinde mutlak fermanı var işe bulduğun katl ider Nizamı âlem subaşıdır Bu subaşı kapusunda bir od(a) Mısır yeniçerisi ases başı yerine hizmet ider Ve bu Mısır icre bâlâda mastur olan Çesakeze ve tüfenkci ve gönüllü ve müteferrika ve çavuşandan maada kırmızı şalvarlı kavim var ise ayıbdır Haklarından gelinir Amma bunlardan gayri Mısır kavmi ve yeniçeri azab gûnagûn çuka dolma ve harrani ve başlasında serbend ve bellerinde muhattem kuşak ve gösdeli giyüb bellerinde iri aşçı bıçağı [1] Zira hâlâ Mısırdaki yeniçeri ve azaban muteberlerdir Çok ağavatları gördümki müteferrika ve sipahdan çıkub yeniçeri ve azab oldu Amma Mısırın kal'a dizdarı ve kulle neferatı ve mehterhane kavmi ve mütekaidin kal'a-

[1] Yıldız nüshası (kullanırlar)

dan taşra alaya ve melâya ve halâya çıkmağa kadir değillerdir Zira daima iç kal'ada nice bin kise malı padişahî vardır Daima didebanlık iderler Ve barudcı başı dahi saray meydanında kârhaneleri olup nisfi sarayda ve nisfi iç kal'ada barud hazinesin beklerler Amma mahbus olduklarına göre ulûfeleri ağırdır Ve kal'a mehterleri dahi keزالik bir yire çıkamazlar Badelaşa sekiz kat mehterhane ile bir fasıl iderler kim Mısır vezirlerinin mehterbaşları kadir değillerdir Zira her biri bir vezirden çırağ olup kalmışlardır Ve gayet ağır ulûfe [1] vardır Ve sabaha iki saat kaldıkda yaz ve kış bu hal üzere âlem(a)ğyardan bîhaber iken bir fasıl iderler kim uşak makamında uşşakanın ciğerin hun iderler Amma acib hikmetdir Galiba Mısır müezzinleri ile müttetiklerdir Ve saatleri olmak vardır Hemen Mısırın bu kadar bin camii müezzinleri temcidi tamam idüb sabah nemazını okuyub tamam idince mehterhane çalınmağa başlar Cemii zamanda böyle irtibat vermişler kim garib temaşadır

Bâlâda tahrir olunan askerî tayifesinin üç ayda bir ve her ayda mevaciblerin ve icmallerin beyan ider

Kanunu Selim Han oldur kim yeniçeriye ve azabana ve tobcu ve cebeciyanaya ve arabacı ve mehterana üç ayda bir mevacib çıkar Amma müteferri(ka)gâna ve çavuşana ve tüfenkciyanaya ve gönüllüyanaya ve çerakesiye ve keşidiye ve eytam ve cevaliye ayda bir ulûfe çıkar Bu minval üzere senevî mevacibleri ve yevmiyyeleri nekadarkakçe ve kise ider anı beyan ider Evvelâ Cemaati müteferrikagân Bölük bir Neferat 2745 Yevmiyyeleri 44626 Maa ihracat 7898076 para ider İhracat oldur kim bu neferatlardan bazısı taşra kâşifler üzere ve kılâlarda muhafazıya gidüb ulûfelerin anda alırlar İhracat oldur Ve bakıyyeleri 7705441 Mecmuu senevî müstahak oldukları maa tefavüt yalnız üçyüz sekiz kese ve küsuru 5441 ider Ve tefavüt 192535 para ider Tefavüt oldur kim mevacibat verildikde beher kırk parada bir para kat idüp hazine kaydı iradına muzaf olur *Defteri Çavuşan* Neferat 1449 Yevmiyyeleri para 25055 İhracatları 4424720 Bakıyyeleri 4226558 kise 173 küsur 1557 tefavüt 108162 Ve *Defteri Tüfenkciyan* Neferat 1087 Yevmiyyeleri 9709 ihracatları ile 1718488 bakıyyeleri 1676665 kise 27 küsur 1665 ve tefavüt 41823 *Defteri gönüllüyan* Neferat 1365 fi yevmiyye 12575 maa ihracat 2225772 fi yevm 9940 sene 1759464 bakıyye 1716551 kise 28 küsur para 16551 tefavüt 42912 *Defteri azabanı Atik* Neferat

[1] Yıldız nüshası (ulûfeleri)

3212 yevm 13848 maa ihracat 2450836 bakıyye 2391061 kise 95 küsur 16061 tefavüt *Defteri Benderi azabanı Süveys* neferat 125 fi yevm 267 senevî 47426 bakıyye 46280 kise küsur 21280 ve tefavüt 1156 *Defteri mustahfızan* Neferat 7238 yevmiyye 63716 fi yevm 11278 bakıyye 11002790 kise 440 küsur 2790 tefavüt 275069 para ider Ve bu mustahfızanın bölükleri cümle 138 ve yine mustahfızan müteferrikası nefer 7 bölük birdir Neferatları 100 Ve tobcıyanı kal'a Bölük bir Neferat 500 Ve taifei tob arabacıyan Bölük bir becemaat 1000 ve askeri kal'a(i) hazane Bölük bir becemaat 200 Ve metekadîni kal'a Bölük bir 25 neferdir Ve mehteranı kal'ai enderun Bölük bir Nefer altmış Ve neferatı cebeciyan Bölük bir Cemaat Bu mustahfızandan aşağı merhum zümre mevaciblerin cümle mustahfızanlar ile alınır [1] mevacibleri alınır Ve bu bâlâda tahrir olunan yedi bölük askeri islâmın senevî mevacibleri ceman yekûn 124 kise ider Ve küsuru 22167 para ider Vesselâm

Elfaslül İşrin

Mısır mollasının hüküm hükûmatın ve avayid fevayidin ve cümle Niyabetlerin ve eyaleti Mısırdaki olan kazaları beyan ider

Evvelâ Selim Hanı evvel Mısırı feth etdükde Kemal paşa zade Ahmed efendi Rumeli Kadıaskeri idi Mısır mevleviyyetin ibtida anlara ihsan eyleyüb mustakil hâkim nasb idüp eyaleti Mısırı Gazalî ile Kemal paşa zadiye tahrir eylemeği ferman idüp anların tahriri üzere Mısır Mollasının mahsulü bervechi adalet iki yüz kise olur Ve yüz âdem huddam kifayet idüp hükûmet ider Ve divanında mezahibi erbaadan mollalar vardır Ve seccal ve mukayyid ve şahidleri ve mahkeme muhızır ve huddamları dahi yüz âdem olur Ve Mısır yeniçerilerinde bir oda yeniçeri çorbacıları ile şer'i şerife ianet idüp hizmet iderler Bu yeniçerilere mülâzim derler Cümle siyah dolma ve sırmalı üsküf keçe giyerler Ve Mısırlı terceman başısı ve sicillât emini vardır Başka bir kârgir kubbe içre Hazreti Ömerden beru sicillâtı muhammedî dağlar gibi yığılmıştır Bu sicillât emini hükûmündedir Andan molla kethüdası var Yedi rişvet oldur Ve bab nayibi ve şehir naibi vardır Ve âsitanei saadetden rüusu hümayun ile serbevvan Dergâhı âli kapucılarından bir umurdide maslahatgüzar ihtiyar âdem muhızırbaşısı vardır Anın tahtı hükûmetinde

[1] Yıldız nüshasına göre bu kelime fazla

kâmil üçyüz muhzırı vardır Kendüye senevî beş kese hasıl olur Haftada beş gün divanı şehinşahî oldukda bu muhzırbaşı başına altun zerdüz üsküfün giyüb efendi kethüdası başına perişanîsin giyüb önleri sıra cümle eli asalı muhzırlar ardı sıra siyah dolmalı üsküflü yeniçeriler ikişer ikişer ubur idüb molla hazretleri dahi başında örf izafeti ve yanında yeniçeri çukadarı ve bazara gideni ve yirmi otuz mikdarı sarrac piyadegân ve ardı sıra sicillâtı divan kırmızı kiseler ile geçüb bu tertib üzere divanı padişahîye varırlar Bu tarz üzere mollar [1] bir diyara mahsus değildir Ve bu diyarı Mısır(da) mollaya Kadıasker efendi derler Zira ibtida fetihde Kemal paşa zade kadiaskerlik ile mutasarrıf oldılar idi Anıncün ol zemandanberu Kadıasker derler Bir azım vasî sarayı âlide sakindir Zemanı kadimde Âli Fatımiyyundan Sultan Muizzüddin Kahiri Mağribî saray(1) imiş Ve molla divanında âsitanei sevadında [2] Anadolu kadıaskeri canibinden bir molla askerî kassamı vardır Cümle askerî muhallefati anın iznile tahrir olunub içinde olup muhallefati paşa zabt ider Ve molların daima Mısır divanında paşa yanında bir divan naibi şahidleri ve muhzırlar ile ruz [3] mevcuddur Zira belki badelaşa bir şey zuhur ide Şeriat tarafından anıncün bir naibi divan hazırdır [4]nın Mısır içinde yirmi dört niyabeti vardır Herbirinde birer naibi Rum ve herbirinde dörder mezhebden kadılar [5] huddamları vardır Evvelâ cümleden mükellef Mahkemei Babı Hark (خرق) ve Mahkemei Meşhedi Hüseyin ve Mahkemei Babı Nasır ve Mahkemei Babı ve Mahkemei Kaysuniyye (قيسوينيه) ve Mahkemei cedidi meydanı Rumeli ve Mahkemei Taylûniyye (طيلونييه) ve Mahkemei Babı Şa'riyye (شعرييه) ve Mahkemei Derbi Cemamiz (درب جماميز) ve Mahkemei kadimi Süveyfettüddellâlin (سويفت ادلالين) ve Mahkemei Babüülhadid (باب الحديد) ve Mahkemei Haricüssur (خارج السور) ve Mahkemesi Blak (بلاق) ve Mahkemei Mısırı Atik Hasılı kelâm cümle yirmi dört mahkemeden cümle mahsulât efendiye haftadan haftaya gelüb vâsıl olur Ve bir naib dahi muhtesib ile çarşuy bazarda kol gezerler Amma âleti mülâhazadır Nerhi sultanî icra idemezler Zira cümle himayededir Mani iderler [6] Ve Mısır etrafında nahiye naibleri dahi vardır Beledi Şubre ve beledi Besatîn ve Kayıtbay gibi niyabetler vardır

-
- [1] Yıldız nüshası (molla)
 [2] » » (saadetde)
 [3] » » (ruzü şeb)
 [4] » » (Molla)
 [5] » » (kaaların)
 [6] » » (olurlar)

Mısır mollasının ziri hükmünde eyaleti Mısırdaki olan kazaları beyan ider

Evvelâ cümleden kazai Sitte Evvelden Kazai Garbiyye yani Mahallei Kebir taht başıdır Senevî kırk mısırî kise hasıl olur Mamur kazadır Bir kaç kerre beş yüz akçe mevleviyyet ile sadaka olunmuşdur Andan Kazai Dimyat Otuz kise hasıl olur Andan Kazai Reşid Otuz kise hasıl olur şerif kazadır Andan Kazai İskenderiyye Bervecchi adalet kırk kise olur Andan Kazai Mansure Yirmi yahud otuz kise hasıl olur Andan Kazai Minyeteyn (نضامنيين) Bu dahi yirmi beş kise hasıl olur Eyaleti Mısırdaki bu zikrolunan kazalara Sitte Evvel tabir olunur Cümleden eşbehtir Ve bunları [1] kerratle beşer yüz akçe mevleviyyet paye [2] sadaka olunmuşdur Andan Kazai Menufiye (نضام منوفيه) andan Kazai Bahire andan Kazai Burlos (نضام بولوس) andan Kazai Fokra (نضام فوكره) andan Kazai Sindyun (نضام سنديون) andan Kazai mahalle(i) Ebu Ali andan Kazai Abyar (نضام ابيار) andan Kazai Nehariyye andan Kazai MahalleiMerhum andan Kazai Bel (b) is andan Kazai Beyti Ömer andan Kazai Zifte andan Kazai Şarkıyye andan Kazai Selmun andan Kazai Hannek andan Kazai Cize Şeyhülislâm Bolavî Mustafa Efendiye ihsan olundu Andan Kazai Fayyum andan Kazai Benu Seyf andan Kazai Tezmin (نضام تزمين) andan Kazai Behnisa andan Kaza Fişne andan Kazai Mellûy (نضام ملوى) andan Kazai Manfalut (نضام منفلوط) andan Kazai İsyut andan Kazai Abutih andan Kazai Tahta andan Kazai Vaktâa (نضام واقعه) andan Kazai Aşmunin (نضام اشمونين) andan Kazai Sanbut (نضام صنبوط) Hazreti Resaletindir Sâdâtlarında hükmünde gayet mamurdur Andan andan Kazai Cezire andan Kazai Sohac (نضام صوداج) Kazai Mensiye (نضام منسيه) andan Kazai Elvahat andan Kazai Circe andan Kazai Farşut andan Kazai Şark Buit (نضام شرق بوايت) andan Kazai Esne (نضام اسنه) Bu kazalardan gayri Nilin canibi garbîsinde kazalar yoktur Cümle karalar vilâyetidir Ta bilâdı Sudana gider Andan Nilin şarkîsindeki Kazai âsiümanî Say ki intihai hududu Mısırdır Andan Kazai İbrim andan Kazai Asvan andan Kazai Kus andan Kazai Kana andan Kazai Fu andan Kazai Şarkül Hamim andan Kazai Süveys Eyaleti Mısırdaki cümle yetmiş altı kazalar bu mahalde tamam oldu Bir kaç kazalar dahi vardır Amma meşhur kazalar değildir Anlara muzafat derler Ve bu cümle kazaları Âsitaneî saadetde beratı padişahî ile Anadolu kadıazkeri etdirüb sadaka olunur Mısır aklâmı kazaları başka aklâmdır Anadolu kadıları mutasarrıf olamazlar Ve bu Mısır

[1] Yıldız nüshası (bunların)

[2] » » (payesile)

kadılarında Anadolu ve Rumeli menasiblarına mutasarrıf olamazlar Amma Sitte tâbir etdikleri tahtbaşı mansıblardan Garbiyye ve Dimyat ve Reşid ve İskenderiyye ve Mansure gibi menasıblara mutasarrıf oldukdansonra kanunu Selim Handır kim Anadolu'da ve Rumelinde mevleviyyet mansıbları ihsan olunub Mısır menasıblarından halâs olur Yohsa şebekei azımdır Ve kanunu kadimi Mısırdaki mezahibi erbaa seyhülislâmları vardır Zemanımızda Girid Ceziresi serdarı gazi Deli Hüseyin paşanın katli için fetva vermiyen Bolavî Mustafa Efendi Köprülü Mehmed paşaya vermedüğüçün Mısıra nefy eyleyüb bervechi arpalık Cize kazası sadaka olunub hanefî seyhülislâmı idi Amma fetvasına kimse muhtac değil idi Zira haceti olan Camii Ezhere varub bir ulemaya iki üç mankır verüb murad maksudu üzre bir fetvayı şerif alır Hasımı dahi varub bir zaif kavil ile ol dahi bir fetva alub elbetde ikisi de hüküm etdirirler Âhirül emir (الصلح سيد الاحكام) fehvasınca sulhe çekerler Tarafeynden birinin hakkı icra olunmıyub sulha bizzaruri rıza verirler Hâsılı kelâm Mısır diyarında ihkakı hak olmak ihtimali yokdur Zira elbetde bir canibden ilhah ile reca ederler Yahud himaye idüb nahak hüküm olmak mukarrerdir Ve yirmi bin fetva sahibi uleması vardır Gûnagûn meselei müşkilâtlar bulurlar Mısır bilmeğe muhtac iklimi garibe ve acibedendir Ulema ve fuzalâsı ulûmu garibe ve fûnunu şettaya malikdir Ve hukeması bî kıyasdır Tabiatleri gayet zekilerdir Ve sıbyanı ebcedhanları gayet necib reşid ve tiz fehmler olduklarından elli yedi bin hafızı Kur'an vardır Hâlâ cümle dükkânlar da ve her köşe başında ve ekser hammam kapularında ve Rumeli Meydanında tilâveti Kur'an ider âmâ hafızı Kelâmulahları vardır Ve cümle yüz yetmiş dört bin ulema ve kadı ve dersâmları vardır İlmi hadis ve ilmi tefsir bu Mısıra mahsudur Ve on iki binden mütecaviz eimme ve hutebası ve on bir [1] meşayih kiramı vardır Hemen Camii Ezher revak rayları icre mevcut on iki bin eli kitablı ve baş misvaklı uleması mevcuddur Ve bu şehri Mısırdaki okunan ulûmları beyan ider Evvelâ hadisi şerif vardı (r) kim (العلم علمان اول [1] والثاني علم الاديان) mazmununca evvel İlmi Tıbb ve İlmi Ferayız ve İlmi Tefsir ve İlmi Fıkıh ve İlmi Hadis ve İlmi Tecvid ve İlmi Hıfız ve İlmi Tevhid ve İlmi Ledün ve İlmi Beyan ve İlmi Kelâm ve İlmi Kemal ve İlmi Âdâb ve İlmi Sarf ve İlmi Nahiv ve İlmi Mantık ve İlmi Maani ve İlmi Lûgat ve İlmi Aruz ve İlmi Hat ve İlmi Nücum ve İlmi Cifir ve İlmi Kaf ve İlmi Kef İlmi Sim ve İlmi Simya ve İlmi [3]

[1] Yıldız nüshası (bin)

[2] » » (الاول علم الاديان)

[3] » » (Kimya)

ve İlmi Heyet ve İlmi Hikmet ve İlmi Ziyc ve İlmi Daniyal ve İlmi Ful ve İlmi Fal ve İlmi Cerri Eskal ve İlmi Remil ve İlmi ve İlmi Vefk ve İlmi Esma ve İlmi Teshir ve İlmi Davet ve İlmi Felsefiyyat ve İlmi Edvar ve İlmi Zayirce ve İlmi Usturlâb ve İlmi Harf ve İlmi Huruf ve İlmi Narı Necat ve İlmi Tayyi Mekân ve İlmi İhfa ve İlmi Tabir ve İlmi Sihir ve İlmi Feraset Amma edeb yoktur

Evsafı [1]

Bâlâda tahrir olunan hazinelerin cemii Mısır kullarına ve gayri ulema ve hulefay ve duagûyana ve cemii gayri masarifati bezl olunan Mısır hazinelerin ve cemii iradi hattı şerif ile Kethüda İbrahim paşa cem der hazine idüb kullei hazniye koduğu icmali defteri hümayun suret(i)dir kim beyan olunur

Sebebi tahriri kitab ve tast (i)ri sıhhat nisab öldür ki hususu âtii celilüşşan nigâştei sahifei tahrirü beyad olmağıyçün hâliyâ muhafazai tahtıgâhı kadimi Yusufî ve himayeti hicabı eyaleti Mısır ile memur mudiri umuru cümhur pîraye bahşi besendi lûtfu müşkillküşayi her âyîni hafi bani (i) mebanii adlû dad hadimi esası zulmü fesad hafızı maalimi islâm nasırı zuafayi enam reayay perveri madelet küster hamii hicabı dinü devlet mahii âsâr zulmü bid'at âsafı mukerrem ve düsturu muhterem devletlû ve saadetlû veziri dilir İbrahim paşa (وقفه الله تعالى لا یرضاق ویشا) hazretlerinin huzuru âli mahfufu bilmaalilerine akdi meclisi şer'i şerifi şamihül imadı muhammedî ve tarhı mahfili dini münifi rayihül evbadı ahmedî olunub ilticayı rayatı sultaniyye ve irtikayı erayiki emareti hakaniyye andan umerai namdarı Mısıryyeden hâlâ kafilasalârı beyti atik olan Emirülhac Özbek Bey [2] mukaddemi ceşşülümer (a) olan Novalı Mehemmed Bey sabıkan hizmeti defterdarî ile şerefyab olan Hasan Bey ve Kansuh Bey ve Mustafa Bey ve Yusuf Bey ve sabıkan hükûmeti eyaleti Circe olan Mehemed Bey ve Ali Bey ve cündî Mehemed Bey ve Abdullah Bey ve Ömar Bey ve ağayanı fırakı seb'adan gönüllüyan ağası Mehemed Ağa ve Çerakese ağası Mustafa Ağa ve mustahfızan ağası Mustafa Ağa ve azaban ağası Cafer Ağa ve tahsili huddamı divanı mısırî cavuşlar ketühdası Süleyman Ağa Tercemanı divanı âli Mustafa Ağa ve müteferrikası Mehemed Ağa ve cebeciyan ağası Cafer Ağa ve yedi bölük

[1] Bu kelime Yıldız nüshasında yoktur. Zaten fazladır

[2] Yıldız nüshası (ve)

ketühdaları ve başçavuşlar ve erbabı aklâmı mısıryyeden defterdarı hanei mısıryye ile şerefıyab olan İvaz Bey ve rużnameci Abdurrahman Efendi halife evveli Ahmed Efendi halifei sanisi Ali Efendi ve muhasebeci Yusuf Efendi ve halifeleri Mustafa Efendi ve Salih Efendi ve Şarkıyye mukataacısı Mehemmed Efendi ve halifeleri Ali Efendi ve Mehemmed Efendi ve Garbiyye mukataacısı Hasan Efendi halifeleri Ahmed Efendi ve İbrahim Efendi ve şehir mukataacısı Mehemmed Efendi ve halifeleri Şaban Efendi ve Mehemmed Efendi ve iradı galâl mukataacısı olan Murteza Efendi ve halifeleri Mustafa Efendi ve Mehemmed Efendi ve masrafı galâl mukataacısı Rıdvan Efendi ve halifeleri Fazlı Efendi ve Osman Efendi ve kâtibi çavuşan Efendi ve kâtibi müteferrikagân Efendi havale kâtibi Efendi ve yeniceriyan kâtibi Efendi ve azaban kâtibi Efendi ve gönüllıyan kâtibi Efendi ve tüfenkciyan kâtibi Efendi ve sipahanı yemin ve yesar kâtıbanı Ali Efendi ve Hasan Efendi ve cebeciyan kâtibi Receb Efendi ve eytam kâtibi İbrahim Efendi ve keşide kâtibi Baltacı Mustafa Efendi ve euvali kâtibi Efendi ve erzak kâtibi mulâkkab Osman Efendi ve yeniçeriyanın kâtibi Süleyman Efendi velhasıl cemii sıgar ve kibarı erbabı divanı Mısır ve sair âyânı huzzar mahzarlarında mukaddema tahrir olunan veziri mukerremi müsarünileyh الم الله تعالى عليه hazretleri tarafı padişahî ve canibi zıllullahdan muhafazai eyaleti Mısır nadiretûlasır ihsan olunub tahtiyei evkat olan es'ad saatde sadrı melek fersay(ı) divanı âlii Mısır pertevendaz olduklarında kalemi rużname ve muhasebeden ve sayır mukataat tarafından haracı arazi ve sayır aklâmı müteferrikadan dahili hazine tahsil olunan emvalin usulü defatirde müfredatıle mazbuta ve mahfuza olduğu minvali meşru [1] üzere senevî irad ve masarırının mersum ve masun ve musahhah icmalleri huzuru saadetlerine arz olundukda revnakbahşı sadrı âlii divanı Mısır oldukları tarihe nedek [2] vuzerai sabıkıyyın zemanlarında olan ihtilâlden naşi tahsil olunan emval masarifi lâzımiye kifayet etmediği ecilden belki masarırısı seneviyye iradı seneviyyeden zaid olmağın beher sene tarafı Asıthanei saadete lazımlırsal olan bin ikiyüz kisei mısıriden dört yüz kırk iki kise ile on yedi bin yüz elli üç para küsur ve noksan olduğundan maada tarafı Âsitanei saadetde tahrir olunan minval üzere mecmuu masarırısı lâzımeden zahayiri sultaniyye ve gayri elzem levazımatları için kılârı âmiriye laz(ım)ülırsal eşyanın masrafından kırk bir kise ile yirmi üç bin yüz otuz beş pra tenkis olmağın beher sene hazinenin itmamına ceman dört yüz seksen dört kisei mısıryye on

[1] Yıldız nüshası (meşruh)

[2] „ „ (tarihedek)

beşbin ikiyüz seksen sekiz para lâzım olduğun defatiri aklâmı mısıriyye natık oldukda veziri muhteremi müsarünileyh اشيع الله تعالى نعمه عليه hazretleri imali efkarı say(ib)e buyurub zamanı emanlarında vaki olan malûlâtı zabt ve emvali zayiai cem idüb tahsil olunan emval zamanı saadetlerinde masarifi lâzimiye kâfiye olundukdansonra defatiri aklâmı müceddeden tahrir ve tahsil üze tarafı Âsitanei saadete irsal ve ahvalâtı lâzimeî memleketi telhis buyurduklarında matrahı nazarı kabulü şehinşahî ve mevkii iltifatı hümayunu zıllullahî olub irsal olunan defatiri şerif hattı hümayunu saadet makruna muzahir olub badelvürud kıraat oldukda mazmunu saadetmakrununda padişahı cem cenab cem haşmet ve dârâ azamet buyurdılar kim Senkim hâlâ babül haremeynüş şerifeyn olan Mısırı nadiretülasır muhafazasında olan vezirim Ebülhayır İbrahim paşasın hattı hümayunu saadet makrunum vusulünde şöyle malûmun olsun kim mukaddema hazinei Mısırın defterleri ve kâtibleri Dergâhı muallâma ihzar olunub salâhı din ve devlet nizamı ahvali memleket lâyük ve münasib olan vechi meşruh üze hazinei mezburenin iradı ve masarifi tertib olunub ve ol anedek müşahede olunan teşviş ve ihtilâli tashih olunub müceddeden tahrir ve rikâbı hümayuna irsal olunan icmalleri ve telhisin manzuru hümayunum olub makbulü mülûkânem olmuştur Berhудар gam [1] olub saadeti dareyn bulasın Ve niamı celiyyei husrevanem sana helâl olsun Ve arz eyledüğün üze bazı mevad içün tenbihi hümayunum iktiza etmeğile tenbihnamei hümayundur ki zikrolunur İmdi badelyevm marusei Mısır hazinesinden gerek saliyane ve mevacibat ve gerek hazane ve alik ve feddan mahlûlden verilmüyüb ibtidadan bir akçe ve bir habbe verilmüyüb Dergâhı Muallâmdan verilmek üze emri serifim varid olursa dahi deftere kayıd olunmıyub ve kanuna mugayir idüğü Dergâhı madelet penahıma arz oluna Ve Mısır valileri mazul oldukda vali cedid tarafından kaimmekam nasb olan miriliva ve mal defterdarı ve ruznameci ve mukataacılar ve sayır hazine ahvalinden alâkai hizmeti olan küttab ve huddam marifetleriyle hisabları hazine defterleri mucebince hak üze görülüb kazıyyede medhali ve hazine ahvalinden alâkası o(1)mayanlar minbaad karışmıyalar Ve kayimmekam olanlar zamanında vaki olan mahlûlâtı asla kayimmekamlar tevcih etmeyüb ihsarı [2] eytam içün gelenlerin arzuhallerin valii vilâyet gelinciyyedek tevkif ve tehir oluna Ve malı iradın senevîsi sebk kılınmıyub malı senevî iki [3] tahsil [4] terk

[1] Yıldız nüshası (berhurdarı ömr) .

[2] " " (ihbarı)

[3] " " (iken)

[4] " " (idüb)

tehiri ile tavik olunmıya Ve bir ahar mukataada veyahud bir atıl ve batıl karyede gerek mal karyesi ve gerek galâl karyesi hahada ve tenzil olunmak iktiza ederse tenzili muktazi olan mikdarı malûlatdan hazinemande olub senevî ol mikdar ndan sonra tenzili lâzım ve muktazi olmadıkca iraddan ziyade bir akçe ve bir ha(bb)e tenzil olunmaya Ve her sene tut evvelinden bir (v)alî vilâyet ve defterdar ve ruznameciler ve muhasebecileri ile hazine ve anbar defterleri açılub ve hattı hümayun [1] mayur olan icmalleri kulle(i) hazaneden ihrac olunub hazinenin hazineden irad ve masarifi hesabı görölüb musavi bulunursa yine mahallinde hıfz olunub ve illâ iraddan noksan zâhir olursa vali(i) vilâyet olanlara vaki olan mahlûlâllardan ol mikdar hazinemande idüb mahfuza olan(ı) defterd(a)rlar ile tatbik idüb ziyade ve noksanı zâhir olmagiçün kayıd olunması lâzım gelen mevad kayıd ve tahrir olunmagiçün mahrusei Mısırdan irsaliyye hazinesile mutad üzre hazine beği tayin olundukda hazinei Mısırın bir senede olan irad ve masraf icmal(i) bağliyub zikrolunan icmalî ruznameci mühürleyüb hazine ile maan rikabı hümayunuma irsal ve teslim oluna Zikrolunan mevad vechi mesruh üzre cari ola Ve eyaleti Mısırın hâkimi ve mahkûmu bu babda sâdır olan fermanı hümayunum ile amel eyliyeler Ve senki vezirim müsarünileyhsin zamanı hükûmetinde mevadı mezkûreleri bu vech üzre icra idüb bunun hilâfı bir vaz'u halet irtikâb etmeden hazer idesin ve etdirmiyesin İnsaallahü taalâ meddüddehir düsturülamel olmağçün bu hattı hümayunu şevketmakrunumu mahrusei Mısırın kullei hezanesinde hıfz ve ibka idesinki her tut evvelinde icmallar olundukda bu hattı hümayunu madelet makrunum dahi ihrac olunub im'anı nazar ile nazar olundukda sâdır olan tenbih namei hümayunuma mugayir bir iş olunmuş ise def ve ref olunub fermanı hümayunnma tevfiik oluna deyu fermanı şerifim muktezasinca fermanı kaza cihanî sultanî ve emri âli(i) vacibül ittibai hakanî sâdır olmagile eyaleti Mısırdan tut evvelinden ahirinedek bir senede dahili hazane tahsil olunan emvalin ve ruzaame ve muhasebe ve mukataat ve sayir aklâmı müteferrika defatirinde müfredatıle tafsil(i) natik olunduğu üzre eyaleti Mısırdan vaki olan kuraların harac arazisinde malı keşufiyyei kebirden iskeleler iltizamı malından ve sayir mukataatdan vaki olan emvali müteferrikadan veziri müşarünileyh hazretlerinin zamanı şeriflerinde tahsil olan emvalin irad ve masarifi tahrir olunmagin hattı hümayunu şerifim ile mayur olub erbabı aklâmı kalem ve Mısırın yedle-
rinde usulü defatirin icmalleri Âsitane veziri müşarünileyh haz-

[1]Yıldız nüshası (hümayunum ile)

retleri irsal buyurmagin tekrar erbabı kalemlerin tahsili tashih ve hatumlarile mahtum olub kullei hazaniye vaz buyurulan aklâmı seb'anın müceddeden tahrir olunan defatiri müfredata tatbik olundukda Şarkıyye kalemine tabi olan kuranın harac arazisinde *bin seksen dört kise(i) mısıriyye ile on iki bin üçyüz doksan dört para ve kalemi Garbiyye tabi olan kuraların harac arazilerinden yirmi altı kise ile on yedi bin yedi yüz yirmi sekiz pare ider* Hulâsai kelâm Mısırın kökde uçan ve yerde gezen ve deryada yüzen yetmiş yedi aded aklâmlarının nihayeti hurda amanetidir kim cümle aklâmlardan *iki binaltı yüz elli iki kise ile beş bin kırk iki para masarîf olunan emvalden ruzname defteri natık olduğu üzre keşüfiyyei kebirden beş yüz altmış dört kise ile on bin para ve İskele mukataası malından kâmil beş yüz kırk yedi kise ile dokuz yüz altmış beş para ider* Ve Muhasebe kaleminden tahrir olunan emvali müteferrikadan *yüz kise ile beş bin beşyüz kırk sekiz para ve beher sene valii Mısır tarafından berveçhi maktu tekмили hazine için mahlûlâtдан vaki olan Hilvan kura tah-tında matlûb kırk kise mal ve Şecerüddür Hatunun kisvei şerif evkafı kuralarından yirmi iki kise ile on beş bin yetmiş para* Ve Divanı Mısırdaki vaki olan masarîfı lâzimedен mutadî kadim üzre kırk bir paradan bir para kat olunub tefavütü lâzime dinmekle maruf olan mevatdan senevî *elli beş kise ile on iki bin beşyüz para ki ceman senevî bâlâda tafsil ve icmalî zikrolunduğu üzre ibtidai tutdan lar*[1] âhirine değin haracı arazi ve keşuffiyyeler ve Halvan kuralar ve yedi aded bender iskeleler ve sayir mukataat ve emvali müteferrika ve gayri mezkûr aklâmlardan tahsil olunan emvalin mecmuu *üç bin dokuz yüz seksen bir kise ile yirmi dört bin sekiz yüz kırk dört para ider* kim veziri muker(remi) müşarünileyh hazretlerinin zamanı şeriflerinde baliğ oldukdan sonra masarîf senei kâmilei vahidede ibtidai tutdan ahirine değin umerai Mısıriyyenin senevî saliyaneleri ve mevacibi asakiri mansureleri ve gayri *iki bin yüz kırk iki kise ve yedi yüz doksan dört para mevacibat ve Haremeynüş Şerifeyn üç yüz kırk yedi kise ile on yedi bin dokuz yüz yirmi beş para ider* Ve Dergâhı âliye irsaliyye ihracatı *doksan yedi kise mal ile on bin beşyüz altmış para* [2] ihracatı mukataat sayir [3] namile mahrusei Mısır divanında masraf olan senevî *on yedi kise ile iki bin üçyüz yetmiş dört para ve eyaleti Mısırdaki vaki olan cüsuru sultaniyyeler mühimmatı ve tur'a çıraqları için ve cümle keşşafaların sayir levazımatlarıyçün vilâ-*

[1] Fazla yazılmış

[2] Yıldız nüshası (ve)

[3] „ „ (saire)

yet kâşiflerine tesl(i)m olunan *altmış üç kise* ile *yedi bin beşyüz yirmi sekiz para* Ve *vilâyeti Mısırdaki vaki olan zevaya ve (احرار) ve ulemayı izam ve meşayihî kiram için ve masarifi benderi İskenderiyye uleması için mutadî kadim üzere sarf olunan âdât ve mürettebat ve otlakat ve cerayat ve feddanat malları* Ve *umerayı Mısıriyye ve asakiri manzûre otlakları malî cümle ulema malları ile senevî yüz seksen bir kise* ile *beşyüz para* ider Ve *mahrusei Mısırdaki asakiri hadematı huc-caca ve haddematı kisveye ve gayri seri kârda olanlara elzem levazımından olub iştira olunan eşyalar bahasile müfredatı defteri ru-zname mazbut olduğu üzere otuz üç kise* ile *iki bin dört yüz yirmi dört para* ki bâlâda tahrir olunan *ulema ve ümera ve hilât mevadlarının mecmuu iki bin yedi yüz seksen bir kise* ile *yirmi dört bin sekiz yüz kırk dört para* etmekle haki atebî aliyye felek fersayı hakanîye ve sūddei seniyye selimşahı sultaniyyeye hazinesi âmire için irsaliyye cümle bin ikiyüz kise Mısır [1] ki ceman bâlâda zikrolunan üzere üç bin dokuz yüz seksen bin kise ile *yirmi dört bin sekiz yüz kırk dört para* masarifi seneviyye zabt ve tahrir olunub iradî senevî masarifi seneviyye ile müsavi olduğu zâhir ve mübeyyen olduktansonra bâlâda zikrolunan mutahassilatı seneviden maada veziri muhterem paşai müşarünileyh hazretlerinin sa'yü tahsilleri ile zamanı tasarruflarından tarihi kitabe değin ru-zname ve mukataat ve defatiri aklâmı müteferrika natık olduğu üzere Âsitanei saadete irsal buyurdıkları icmaldensonra ziyadei hazinesi âmire yirmi üç kise ile yirmi bin paraya balığ olduğu müşarünileyh veziri mükerrrem ve düsturu muhterem mahzarı cumhura isti(n)tak ve istifsar buyurduklarında cümlesi defatiri mezkûrede mastur olduğu üzere senevî divanı Mısıra irad olunan milk [2] meemuu üç bin dokuz yüz veksen bir kise ile *yirmi dört bin sekiz yüz kırk dört para* ya balığ olduğu ve masarifi seneviyye dahi ru-zname ve sayir aklâmların yedimizde olan defatirleri natık olduğu üzere Âsitanei saadet tarafına beher sene irsali lâzım olan bin ikiyüz kise ile maan masarifi seneviyye üç bin dokuz yüz seksen bir kise ile *yirmi dört bin sekiz yüz kırk dört para* zabt ve tahrir olunub iradî senevî masarifi seneviyye ile müsavi ve bâlâda mezkûr olan mutahassilatı seneviyyeden maada veziri müşarünileyh hazretlerinin sai himmetleri ile zamanı tasarruflarında tarihi kitabeti sıhhat nisabedek ru-zname ve muhasebe ve mukataat ve sayir defatiri aklâmı müteferrika natıka olduğu üzere Âsitanei saadete irsal buyurdıkları icmaldensonra ziyade ceriyye [3] âmire yirmi üç kise ile yirmi bin paraya balığ olduğu

[1] Yıldız nüshası (kisei mısıriyye)

[2] „ „ (malın)

[3] „ „ (cizyei)

bittav insaf ikrar ve itiraf eyledikden sonra badelyevm hattı hümayunu saadet makrun ile mayur olub düsturülamel olan defatir kayım-makamlar zamanında hazinesi âmireye ve sayir irad ve masarîf emvalinin bir pare ve bir habbesinde zarar ve noksan ve hâlel ve husran vaki defterdarı mezkûr ve sayir erbabı aklâmı mezkûre baserühüm deynia hâde eylediklerinden sonra (Âyet Surei) وباجملنى على خزائن الارض الى حفظ علمي nassı mazmunu belâğat mektuba mazhar olan veziri mükerrem hazretleri kendülere varid olan hattı hümayun şanı şerif ile memur [1] olub (Âyet Surei) يا ايها الذين امنوا اطيعوا الله ورسوله واولى الامر منكم mazmunu itaat nümunu üze itaati emri padişahî ve imtisali fermanı zıllullahdan senin sakı ihtimam ve tahriki ikdam etmekleri ile badelyevm dahi sezavarı istihdamı umuru din ve devlet olanlara imtisali itaat farz olduğuna vâkıf olub umuru diniyyede de evamiri nevahi (i) vilâtı umur(a) muhalefet ser'a muhalif olduğu malûmları olmagile minbadelyevm umuru mezkûrede tegyyir ve tebdil ve tahrif ve tavzih ve tahvil cilvegeri meclâyî zuhur olmasından ictinab matbahı erzakı âlem ve menbaı Nili ksiv cereyan(ı) maayışı beni âdem olan mahrusai Mısır nediretûlasır d(a) fukarai Haremeyni şerifeyn tarafına ve aynı meşayihî kiram(a) atebci aliyyei husrevanîden bahş olunan murettebat ve in'amı maane sadakai cariyeye almagin (Âyet sureti) فین بدله بعد ماسمعه فانما ائمه على الذين يبذلونه ان الله سمیع علم الوجه بمجال عمال وابطاله ممنوع الامثال اوتات ba fermanı âli hattı hümayunu saadet makrun ile ârâyışı berin olan aklâmı Mısriyyenin defatiri irad ve masarîfı ve bu kitabı sıhhat nısab dahi veziri mükerremi müşariünileyh hazretlerinin ve bâlâda derunu kitabda esmaları nakşı levhi beyan olan umeranın ve ümerai namdarı Mısriyyenin ve sayir âyân ağayarı divanın ve aklâmların bilcümle ittifakları ile mezkûr hattı şerif kütb olunub ledelihticac düsturülamel ve ihticac olunmak üze kullei hazaniye vaz olundu

تحريراً في يوم الخامس من شهر شوال المكرم سنة ١٠٨٢ اثنین و ثمانین والف

بعد هجرت النبوی الاحمدیه صلعم

صورت امضای مولای مصر اعنی حضرت ابوالمال اسحق زاده افندی الشہیر ما فيه من تکمیل خزائن معال وحتمتها نجام التصدیق من عدول الرجال وقع عنه العبد المنکسر البال الفقیر الى بربره ذی الجلال ابی الفلاح محمد الصالح ابن اسحق القاضي بمصر المحروسه دامت دارالامالی والامان عفی عنهما ربهما يوم الحساب والسوال تم هذا المکتوب فی شهر شوال

[1] Yıldız nüshası (bî umur)

دوبلا

احمال ایراد و مضار رف محروسه مصر عن واجب سنه بموجب حتمه مشار اليه ابواهم باست

عن ولايت شرقيه
و اوجاعه
عن

علم ولايت زولان
مصري
١٠٨٤

عن قلم
مصري
١٠٥٧

عن قلم
مصري
١٠٥٧

عن قلم
مصري
١٠٥٧

عن قلم
مصري
١٠٥٧

عن قلم
مصري
١٠٥٧

عن قلم
مصري
١٠٥٧

عن قلم
مصري
١٠٥٧

عن قلم
مصري
١٠٥٧

عن قلم
مصري
١٠٥٧

عن قلم
مصري
١٠٥٧

عن قلم
مصري
١٠٥٧

عن قلم
مصري
١٠٥٧

عن قلم
مصري
١٠٥٧

عن قلم
مصري
١٠٥٧

الصرف بابسة واحده

مواحيات مله مخافاين
واحد جاجيرين
السريه
١٠٥٧

مواحيات مله مخافاين
السريه
١٠٥٧

مواحيات مله مخافاين
السريه
١٠٥٧

مواحيات مله مخافاين
السريه
١٠٥٧

مواحيات مله مخافاين
السريه
١٠٥٧

مواحيات مله مخافاين
السريه
١٠٥٧

مواحيات مله مخافاين
السريه
١٠٥٧

واحد جاجيرين
السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

السريه
١٠٥٧

Der beyanı ıstılahatı nehcei ^[1] mahsusu ahaliî Mısır

Evvelâ bu bilâdı Ümmü Dünyayı Kahirei Mısır âyân eşrafının ıstılahat ibar(a)tları gûnagûndur Amma ekseriya ehli Mısır kavmi Cerakesei Haşimî ve kavmi Abaza Kureyşî ve kavmi Sadşa ve kavmi Gürci ve Mekril ve Dadiyan ve Açıkbaş ve Rus ve gayri akvamdan gûnagûn memalik kavmidir Cenabı Kibiryanın takdirile bu zikrolunan kavimlerin herbiri birer takrib ile Mısıra gelüb Hazreti Yusuf gibi esir deyu satılub herbiri birer hanedana düşüb ilim kemal marifet tahsil idüb vak'a vakar sahibi olarak ihtiyar olub azizi Mısır olurlar Amma diyarı Mısır Ara(bi)stan olmağile herbiri üç lehcei mahsusları terk idüb lisanı arabîde tekellüm iderler Amma Abaza ve Çerkes lisanı ağır lisan olmağile ara(bî) ile türki ile mülemma' kendülere mahsus bir gûne ıstılahatı ibar peyda idüb ahali(i) Mısır içinde istimal olunur Amma gayri diyarda asla istimal olunmaz Ancak Mısıra mahsus bir gûne ıstılahatdır kim beyan olunur Evvela (رغيف) Rıgıf yani Ekmek (واحد الله) Vahid Allah yani Allah bir (Allah sütr ide) yani Allah örte Hıfz ide (فطور) Futur idelim yani Kahvaltı taamı yiyelim (Bu yurun gadve idelim) yani öle taamı yiyelim Aşve ide(lim) yani akşam taamı yiyelim (Ebrar oldu) yani Ramazan gicesi evvel temcid oldu Ana Ebrar derler (Selâm oldu) yani Sabah temcidi oldu (Nil vefa itdi) yani Nil güzel Nil vefa itmedi yani gelmedi (غشم) Gaşim yani acami (دوودار) Düveydar yani subaşı kethüdası (چندی) Cündi Ağa demektir (سجّان) Seccan yani zindancı (موقع) Muvakka yani divan kâtibi (عره فاث) Arafat yani divan kaidesin bilici (فراش) Ferraş evleri süpürici (زيال) Zeyyal yolları süpürücü (جمار) Hammar eşekci (جمال) Cammal deveci (طباح) Tabbah aşçı (كاشف) Kâşif hâkim (والى) Vali subaşı demektir (حاجب) Haçib kapucu (قواس) Kavvas yay taşıyıcı hizmetkâr (مقدم) Mukaddem hâkimlerin önü sıra gidenler (نايب عنيبه) Nayibi anibe Taşradan gelen reayaların işlerin görücü (قايچدار) Kılıçdar Hâkimlerin önü sıra kılıc taşıyanlar (روشنبا) Ruşenba yani nöbet bekleyici yani ruusu nayiban demektir yani nayiblerin başı demek olur Sahih lûgatdır (ريکابدار) Rikâbdar yani hâkimlerin atlarına biner ve rikâbında yürür (مسوده) Musvedde Simmat mahallinde taam üzre hizmet idendir (استدار) Üstüdar Çaşnigir başı demektir (Hasılbaş) Aşçılar üzre hâkimdir (حاصل) Hasıl Kilâr mağzasıdı (ورشيد) Reşid köy hâkimidir (شيخ البلد) Şeyhülbeled Köylerde fellâhlar hâkimi (فلاح) Fellâh Çiftci demektir (غفير) Gafir Bekci demektir (عطير) Tahtir Ekin ekmektir (عامل) Atıl yani bîhasıl köydür

[1] Yıldız nüshası (lehcei)

(Ray olmuşdur) Sulanmış köydür (شراق) Şuraki Sulanmamış kur(u) köydür Kalmış (Mesaha olmuş) İşlenmiş yani ölçülmüş köydür (kefereden feyiz geldi) yani köyden kayide mal geldi (شومنه) Şumne Buğday anbarı ve (جرافا) curafa Sığırlar ile toprak çekecek sa(n)duka (نودج) Turc Buğday harmanında buğday döğecek döğen demirleridir (جروؤ) Curun Buğday harmanıdır (غلال) Gılâl Cümle buğday ve arpa ve bakladır (خنطه) Hintta [1] Bugday (تج) Kamh yine buğday (عليق) Alik Arpa tayindir (جرابه) Ciraye Buğday tayinidir ve yeri Ciraye Ekin ekecek mahalle derler Yani Tarla demek olur (Feddan yeri) Çayırılı yer demektir (معتكر) Muhtekir yani Matrabaz yani kıtlık isteyici (مسيب) Müsebbib yani Kâr idici (Fad etdi) Temam etdi (Galâk etdi) yani Kapadı [2]

yani borclu zindanı (اورق خانه) Arık hane Kadıasker hapishanesi (ديلم) Deylem yani subaşı zindanı (والی دېلي) Vali deylemî Hammal demektir (نشان شېال) Şeyyal Neşşal yankesici yani Himyan kesici demektir (نصاب) Nassab Âdem dolandırıcı demektir (مملوك) Memlûk Köle demektir (ممالك) Memalik Kara kul demektir (طواشي) Tavaşi Hadım ağa demektir (وكاله) Vekâle Han demektir (واب) Rab Evli odalarıdır (شعلوچ) Hurde Şutuh Evlerinin damıdır (مواليس) Muvalis İki yüzlülüktür (خوده) Kehak Gümrüktür (غباله) Gayale Öyleden sonra uyuklamaktır (كك) Kehak Halka çörekdir (قسماط) Baksımat Peksimetdir (فراقيش) Karakış Yağlı lokumdur (مطبق) Mutabbak yağlı kâhidir yan (Behtil etdi) yani o beni olkadar urdikim bestil etdi (Beni vetah etdi) yani beni mecruh etdi (Ben üvezmiyim) yani ben ana muhtac mıyım (ياحضري) Ya hazari Ya Sultanım (ياناظري) Ya nazari İki gözlerim (تولات اول) Tulütü evvel üç aded mirî malın yeri (تولت ثانی) Tulütü sani İkinci mirî mal ve (صيفي مال) Sayfî mal yaz günleri malı (شتفي مال) Şitefî mal Kış malı (توت) Tut Kıbtî keferesinin yılbaşısıdır (حماسين) Hamsin Mısırın şiddeti harı olduğu azab günleridir (لوم) Melak Bir köyden bir köy arasına derler (لوم) Lümum yani Arab âsi olub cemiyyet etdi (Buğ etdi) yani bir âdemin derisin yüzüb içine saman doldurub Mısır divanına girmeye Buğ dirler (Şerani atdır) yani Haşarı atdır (Batan atdır) yani Tenbel atdır (Tur'ai cerfe etdi) yani Su arkın ayırtladı (فين ينفى) yani tula yığını (عمال) Ammal Irgat (بنا) Benna Divar yapıcı (غرامه) Garama yani Cerime (شرموط) Şarmut yani eski şey parası (مای بالی) May bali yani öyle olur Gam yeme (Mala oturdu) yani borcunu vermeğe ahid etdi Bir âdem bir âdemin (برطيل) Bertil Rişvet (Başımıza şebeke oldu) yani belâ oldu (İstihaldir) yani Layıkdır (Külfe verdi) yani tayin nafaka verdi

(On beş satır açık bırakılmış)

[1] Yıldız nüshası (Rızka)

[2] » » (Arıkthane)

Evsafı ulemayı sâdâtı kiram Nakibüleşrafı Mısır

Cümle ulemanın serçeşme ve serfirazı ve sâdâtı kiramın mümtazı Nakibül eşraf Seyyid Burhaneddini Rumîdir Hamid sancağında Eğirdir şehrinde yine Seyyid Burhaneddin hazretlerinin ırkı tahirindendir Ecdadlarının nice yüz kesif kerametleri zâhir ve bâhir olmuşdur Amma kendüleri Mısırdaki yetmiş yıldır kim sakın olmuşlardır gayetülgaye sahibi kerem hanedan sahibidir Rum ve Arab ve Acemden Hind ve Sind ve Semerkand Buharadan seyyahı cihan ki Mısırda gele elbetde anın hanei bîminnetinde mihman olub şerefi sohbetile müşerref olub nîmeti nefisesin tenavül iderler Ve herbar ihsan in'amın alub hırkai gûnagûnun giymek mukarrerdir Ve bir iki sene hanesinde mihman olmuş can vardır Bir kimesne istiskal etmeğe kadir değildir Hemen (Mısır)

بی تکلف بیابہ خانہ مادر

Ve daima meclisi şeriflerinde ulemayı erbabı maarif ile mesaili şer'iyye ve bazı maarife mütaallik zevkler olurdu Ve dahi ziri hükümlerinde eyaleti Mısırdaki yetmiş yirde kaim makamları vardır Cümlesinin kâr mahsulâtları mah bemah kendülere vâsıl olduktan maada kazai Hankah kendülere bervechi arpalık sadaka olunmuşdur Ve iki medrese ve yedi nazarete mutasarrıflar idi Ve mamur mahsuldar kuraları var idi Ve desti hâkimlerinde [1] Mısır icre ve eyaleti Mısırdaki 46000 sâdâtı kiramdan hasibünnesib Şurefalar vardır Alay günleri paşaya istikbale çıkub alemler Resulullah altında yeşil imameli sâdâtı kiram şahrahı Muhammedi sebzezar idüb nuru Muhammedi şa'saasından livai Resulullah temevvüc ider Cümle Şürefa âdâbı Resulullah üzere muhteşemane küheylân atlar ile atbaşı beraber ubur iderler vesselâm Ve bu Mısırın askerî taifesi ve uleması ve ümenası ve keşşaf mültezimîni aklâmları alelihtisar tahrir olundu Amma işaallah mahallile bir hoş tahrir olunur İmdi Sultan Selim عليه الرحمة والفران 9 ay kâmil Mısırdaki ve Reşid(d)e İskenderiyyede sakın olub bâlâda tahrir olunduğu minval üzere كاهن تahrir idüb cümle askerî taifesin yerlû yerine ve ulema ve suleha ve meşayih aletttertib yerlû yerine velhasıl cemii elzem levazımatı gereği gibi kanunu Selim olmak üzere görüb sıhhatde olan kibarı evliyaullah ve cemii ulemaya ziyafet idüb ihsan in'amlar virüb duai hayri ile şerefyab Ruma azimet etmeğe mezun oldılar Andan cemii merakidi kibarı evliyaullahı ziyaret idüb meşhedi İmam

[1] Yıldız nüshası (hükümlerinde)

Hasanda bir günde 100 hatmi şerif tilâvet itdirüb ve cemii ervahı evliya ve enbiyadan istimdad taleb idüb 9 aydan sonra Mısırdâ Âdiliyyeye bir alayı azîm ile çıkub anda dahi cümle âyânı divanı Mısıra bir ziyafeti âli idüb sağ eline Kemal paşa zadei alub ve sol eline veziri mükerrerem Hayre Bey paşay(1) alub birbirleriyle öpüşdirüb dünya ve âhiret karındaş idüb Mısır umurın Allaha ısmarladım Ve sizleri hâkim nasb itdim Ve ikinizi dahi Mısır âyânına Allah emaneti virdim deyu Kemal paşa zadei Mısır uleması ve şürefasına teslim eyledi Hayre Beği Mısır âyânı ehli divan beğlerine teslim idüb fatiha tilâvet itdi Ve cemii umuru Hayre Beye tevfiz idüb sene 923 mahı Muharreminde Mısırdan Âsitaniye azimet idüb Hayre Bey ta Gazziye bile gitmek sadedinde idi Selim Han ider Ey Hayre Bey vezirim Mısırdâ hayır görmek istersen sen bu Âdiliyyeden geru dön Yeni fetholmuş diyarı kime bırakırsın Gözün aç deyu Hayre Beye bir gûşmal virüb Hayre Bey giru dönüb padişahı cem cenab Şama varınca menzil bemenzil Hayre Bey tarafından padişah yoluna payendaz harirler ve mekûlât meşrubatlar bezli hedaya iderek Selim Han Âsitaniye revane olmakda beri tarafta Hayre Bey serikârda olub saadetli padişahın muhafazacı tayin eylediği Rumeli ve Anadolu askerin cümle Mısır şehri içinde perişan ve parekende idüb gavga ve cidal olmasın maslahatı için cümle askeri islâmı Kara Meydanı kal'asına ve [1] kat ic kal'ıye doldurub Mısır âsude hal üzre olub bir ferd haddinden tecavüz etmeğe kadir olmıyub Hayre Bey olkadar adil adalet ve olkadar hüküm hükûmetde cüret idüb ahalii Mısır ile o denlû hüsnü ülfet itdikim gözün dağı ile kûsfend bağı bir birine gec nigâha kadir değıller idi Ol ecilden cümle ahalii Mısır (الإيصر السلطان خيرہ باي) didiler Hakikatülhal Mısır vezirine Sultan diseler vechi vardır Amma beşartı an (يكون عين فعلة) didüğü gibi âhir Mısır veziri azilde selâmet çıksa hakka ki padişahlıktır İnşaallah selâmet çıkmanın şurut kuyudunı dahi mahalinde tahrir ederiz Andan Hayre Bey Babülvezirde tarikâ âm üzre bir camii ruşen inşa itdi Hâlâ bir münevver camidir Kendüleri 255 sene [2] vezir olub Süleyman Han asrında merhum olub camiinin mihrabı önünde medfundur Kanun üzre camiinin nazareti Mısır vezirlerinindir Ve hâlâ Mısır icre Âli Osmanın camii vüzeralarının hayratları Mısır veziri nazaretindedir Bina [3] camii azîmler vardır kim inşaallah cemii imaret hayrat hasenatları mahallile feraden ferda alâkaderülimkân tahrir ideriz

[1] Yıldız nüshası (yedi)

[2] " " (sene 5 şehr 2)

[3] " " (binai azîm) sonraki (azîmler) kelimen fazla

Elfaslül Hadi vel İşrin

Mahrusei Mısır kal'asının ibtida banisi ve camii imaretlerinin banisin ve cümle binayı azîmleri beyan ider

Evsafı Ümmü Dünya Mısırı Kahire (عمره العالمی) evsafı Mısır nice bin kütübü tevarihlerde mastur Amma bu seyyahı âlem nedimi âdem Evliya kalilülbizaa ve kesirüsseyyaha bu gûne müfid ve muhtasar tahrir itmişdir kim evvelâ bu fani dünya nice bin düvelden geru kalmış dünyadır Mısır anden bir şemmedir İbtida bina iden Hazreti Âdem oğlu Şit anın oğlu Gurbab Gurbab oğlu Nakravuş binasıdır Tufandan sonra Hazreti Nuh oğlu Ham ve Ham oğlu Bayzar bina itdi Ol asırda bina olunan Eski Mısır imiş Gerçi Mısır cümle şehrin ismidir Amma ismi mahsus bu Mısıra alem olmuştur Zira bir banisi Nakravuş idi Hazreti Âdem ismini Mısrayim kodu Anın için Mısır derler Amma evvelki ismi lisanı iberyanide Makdoniye (مقدونية) dirler Lisanı süryanide Emsus (امسوس) derler Lisanı yunanide Fustat (فسطاط) dirler Lisanı kıbtide Mısrayim (مصرام) dirler Lisanı dirler Baynennas Ummü Dünya (ام دنيا) dirler Lisanı arabda Kahirei Muizziye (قاهرة مجرية) dirler Mağribden Muizzüddin Kahir huruc idüb Ahşidiyyun elinden sene 358 kahrile feth eylediğivçün Kahire (قاهرة) dirler Hâlâ cemii halkı Ya Kahhar ve Ya kabız ismine mazhar olduklarından cümle ricalullahı inkıbaz üzredir Zemanı kadimde öyle imar imiş kim Nil kenarında tuli üçer günlük yol idi Fıravn Musâ bu Mısıra malik olmağile hâşâ ve kellâ (اناركم الاعلى) didi Mağrur olub Hazreti Musâ cenginde Süveys deryasının kolondur boğazı nam mahallinde deryaya gark olub eli vilâ (ye)ti ve tahtı Menufu berbad kahır olduğuyçün bu vechile dahi Mısıra Kahire dirler Badehu nice mülük selâtinler gelüb mamur itmek murad idinüb güneşde zerre ve deryada katre misal tamir ve termim idüb ancak tahtı Fıravn olan Menufu bir kasaba mikdarı imar itdiler Ve Eski Mısır olan şehri Fustatı melik Mukavkis dedeleri melik Totis mamur itdi Amma yine Kababita destinde iken sene 21 tarihinde kavmi Yunaniyan ile Efrenciyan yekdil yekcihet olub Nili mubarek tuğyanında 2000 pare yelken ile Dimyat ve Reşid boğazından içeri girüb Mansure şehrin garet idüb ta Eski Mısıra gelüb nehb ve garet idüb nice kerre yüz Mısır hazinesi alub ve kıbtî kavmin âdem deryası gibi sürü sürü getirüb esir idüb Eski Mısırı kabzai tasarrufa alub Ayasofya kilisesine Mısır (ı) vakf eylediler Kababita kavmi Ruma harac güzâr olub

Eski Mısırın canibi şarkisinde bir saat baid Cebeli Mukattamın hâlâ Cebeli Cuşi ve Cebeli Becamim (جبل بجاميم) ve Cebeli Takatu (جبل تقاطع) ve Cebeli şarkî ve Cebeli Muktab (جبل مقطاب) yani Kutbul aktaab dağı ve Cebeli Lukan (جبل لوتان) ve Cebeli Hıcan (جبل حجان) dirler Amma Nil aşırı olan ciballer Cibali garbî ve Cebeli Cüzam (جبل جزام) ve Cebeli Hiram (جبل حرام) ve Cibali Heremeyn (جبال هرمن) dirler Bu zikrolunan şarkî ve garbî ciballerin mabeynleri ta bilâdı Foncistana ve bilâdı Berberistana ve bılâdı Nobuye[1] varınca iki tarafları vardır Ve bazı yerleri Mısırdan aşağı vasidir kim arasından nehri Nil cereyan idüb canibi cenubda Cebelül Kamerden gelüb canibi şimalde şehri Dimyatda ve bir firkası şehri Reşidde Akdenize munsab olunca Nil kenarında nice vasi sahralardan baid bîhisab ciballer vardır Lâkin Mısırın canibi şarkisindeki Cebeli Mukattam ve Cebeli Cuşi namile meşhur olan Cibali şarkî Mısıra saba yeli gelmeğe manidir Ve bu dağ şems ufukda olduğu vakit arzı Mısırı üzre şemsin nuru işrakına manidir Ol sebebden şehri Mısır üzre şemsi âteştabin nuru ikinci saatde dokunduğundan mezkûr dağların sayesi gûya serdab olduğundan zamanı kadimde Kıbtî kavmi ol cebel icre mağaralar bina idüb anda sakın oldular idi Andan Yeni Mısır bina itmeğe başladılar Andan islâm mülûkları gelüb Amr ibnül Âsdan sonra Âli Emeviyyun ve Âli Abbasiyan ve Âli Fatımiyyun velhasıl bâlâda tahrir olunan mülûklar gelüb Eski Mısıra rağbet itmeyüb cümlesi Yeni Mısırı imar eylediler Amma bu hakiri pürtaksir otuz yedi sene on yedi padişahlık yerde nice tilâl ve cibali ve tihi rimal işrak on sekizinci padiş(ah)lık yer Kâbei şerifdir kim cümlelerin madsud meramı oldur Hamdi Huda sene 1082 tarihinde anda hac tavaf idüb Mısıra seyyahat iderek on dokuzuncu padiş(ah)lık yerimiz olub hamdi Bicun tiri arzumuz hedef inişana ve tedbiri çüstü çalâklık payana erüb Mısırı Kahiriye dahil olub bir gün kesbi heva ve taraveti bah dahı safa itmeyiçün inani ihtiyarı ele alub çarpa ve safinata süvar olub Eski Mısır olan Fustat ve Emsus ve Makdonye ve Mısrayim ve Ümmü Dünya ve Kahire (i) Muizziyye namlarile müsemma olan ol hasretül mülûkû gördüm ki hakka ki zamanı kadimde namı nişanı ve dasitanı destan olduğu kadar var imiş Âlâyimatı âsârı binaları cihanı dutmuş

Hikâyei münasib

Seyyah herifin nakli üzre ve halife(i) Bağdadî medh itdiğine göre

[1] Yıldız üüşsıa (Nubiye)

Bağdadı behiştâbâd Ümmü Dünya olan Mısırın bir mahallesi ola [1] Hattâ ol asırda bir seyyahı cihan keşiye sual iderler kim Ey birader Ne diyarlısın dirler Ârif herifi zarif Mısırlıyım demiş Mısırın kanğı mahallesindensin demişler Herif Bağdad mahallesindenim demiş Sail demişkim Ey zarif herif Bağdad ile Mısırın mabeyni gölden üç aylık yoldur Bu ne cevap viriştir demişler Herif ider Mısır didiğim dünyadır Belki Mısır Ümmü Dünyadır Bağdad ve Basra ve Lehse ve Yemen ve Aden Said ve Asvan ve Sudan vilâyetleri Mısırın etrafında birer mahallesidir demiş Hakkaki herif kelâmında dür dizmiş Rivayettir kim Firavn Mısırdâ rübubiyet davası itdikde Bağdad halifesi Firavnun ahvalin istima idüb demişkim Firavn Mısır gibi bir belideye malik olmağıle tanrılık davası ider Ya benim Bağdadı behiştâbâdım gibi dünyaya malik olsa nelik davasın iderdi demiş Ey imdi mefhumu kelâm oldur kim ol zemanda Bağdad dahi nice mamur âbâdân olmak var idikim bikavli Tevarihi Yenvan ruvi arzda imarâtı azîmelerden *Evvelâ* biri Mısırdır Biri Bağdaddır Biri Sindir Biri İrakı Dadiyandır Ruyi arzda bu dört şehri azîm sevadî muazzamlar imiş Amma Mısır dünyanın ortasında vaki olmağıle gayet mamur imiş Hâlâ yine edimi arzda naziri yokdur Amma sene 912 tarihinde Çerakesei nakese asrında askerî taifesinin isyan tuğyan olması sedebile kullarına ruhsat virüb zulümleri haddin aşub ahaliî vilâyet cilâyî vatan itmekle şehrin imar olan derü divarları ve kûçe pazarları haraba müşrif olmuş Ve cabeca yerleri türab ve rimal ve gömülük arasında payimal olmuş Eski Mısır bir merzubumdur kim kûşeleri bum ve masmasa ve kebuter âşiyânı olmuş Müruru eyyamı kurun ile yaşı yetmiş bir pîr şehri kebîrdür Âzayî hanelerine palâsı gelmiş her derü divarı pîr dil olmuş lisanı hal ile çok zemandan haber ve nice devrandan nişan virir Kenarı Nilde ve güzergâhı seylde Eski Mısır namında Fustat bir kal'ai kadim imişkim felek âbâd imiş Ve bir şehir imişkim nadirei dehr imiş İçinde çok müsafir konmuş hane ve nice hüma uçurmuş âşiyane benzer ve elden ele düşmüş darı çok bülheves yüzine gelmiş gaddare ve sergüzeşt serencamı bîgaye ve hikâyat ve rivayat darayatı bînihaye bir dar köhne şehirdir Ve derunu birunun acayibat ve garayibat tılsimatlar ile mutalsam gördüm Ve nazar cihetinden ahsen iklimdir Ve hayır yüzünden evsai ve kura cihetinden ekseridir Ve eyaleti Mısırın haddi Asvandan yukarı yirmi konak Fezay (فضای) [2] kal'ası intihai hudududur Foncistan padişahı ile müşadır Ve şimal canibine nihayeti lebi deryada kal'i İskenderiyyedir Ve kible canibinde

[1] Buraya kadar olan satırlar Yıldız nüshasında yoktur.

[2] Yıldız nüshası (Say).

intihai hududu Mekkedir Ve garb tarafında haddi Ucledir Böyle bir deryadır kim iki iklimde hassası vardır Ve bu arazii Mısırdan olkadar künuzu azîme ve defayini cesime ve habayayı kesire ve metalibi azize vardır Hattâ şöyle rivayet iderler Anın bir yeri yokdur kim ol yirde bir genc nihan olmıya Zira Mısırın halkı hâlâ zemînî mezheblerdir Cümle malların yire defn iderler Hattâ bu hakir Mısır valisi Kethüda İbrahim paşaya intisabımız sebebile paşa ağaları mabeyninde Zügürdler Yaylası nam mahalde kusunlu tılsım kulesi üzre sakın idim Seher vakti hanemden çıkub alay çavuşları konağı önünde bir gavga ve bir cidal ve bir kaç agâvat huddamları mecruh olmuş Hakir Aslı nedir deyu ileri varub süal itdim Meğer olgice ol mahalde define bulmuşlar Taşırken yire bîhisab altın dökülmüş Tatar huddamları ve ağavat seyisleri ve harbendeleri rast gelüb hissemend olmıyub cenk cidalin aslı olmuş Hemen hakirin yanı sıra olan memlûkların ac kurd gibi ol gavga mabeyninde cüstü cu idüb yüz yetmiş altın bulub hanemize geldik [1] Amma kazılan yirin hafirine beş âdem sığardı Azîm define imiş İmdi hakikat Mısırın bir yeri yokdur kim anda bir kenz olmıya Zikrolunan altınlar öyle zeri halis idikim âdem elinde şem'i asel gibi yuvalamak mümkün idi Cümle üçer miskal idi Bir tarafında kûfî hat ile kelime-i şehadet tahrir olunmuşdu Bir yanında selâtini zaman (ماون حليفه من نصره ضرب مصر) terkim olunmuşdur Ve bu Mısırın canibi garbîsinde Nil aşırı Cebeli Calûtdur Hazreti Davud ile Calûtun cenk itdiği mağaralar andadır Ve canibi bir top menzili [2] Muazzamdır Ve Cebeli Takatu dahi dirler Ve Cebeli Cuşi dahi dirler Zira şeyh Cuşi hazretleri ol cebeli âlinin ta zirvei âlâsında camii içinde medfundur Ve ana Cebeli Takatu dimelerinin aslı Mısırın iç kal'asile bu cebelin mabeyni Hat olmadığıyçün Cebeli Takatu dirler Ve Cebeli Becamim (جبل بجم) dahi dirler Zamanı kadimde Beni Mücem (بنى ميم) [3] kavmi sakın olurmuş Bu cebeli azîm Mısırdan cenub tarafına ta kırk konak Asvananadek birbirine muttasıl kûhu bâlâlar Cebeli Ehmamlar ile bu Cebeli Muazzam mabeyninden Nili Mubarek cereyan ider

Evsafı ibtida binayi kal'ai Mısır bedesti Eyyubian Elmelikün Nasır Salâhuddin Yusuf bin Eyyub Şadiyül Kürdî

Sene 572 tarihinde Yusuf Salâhuddin Şam halifesi Nureddini

[1] Yıldız nüshası (Defineye sabah gördük)

[2] « « (Cebeli Mukattamdır)

[3] « « (Beni Becim)

Şehid Sultanın veziri idi Mısırı İspanya lâîn bin pare gemi Nil tuğyanında Dimyat boğazından girüb Mansuriye istilâ idüb canibi erbaai nehb garet itmeğe başladı Âli Abbasiyan halifeleri ve Mısırdan Şamı Şerife Nureddin Şehid hazretlerine tazallüm idüb Nureddin dahi merhameten Salâhuddin Yusufu Mısıra seksen bin askerile serdar idüb Mısıra geldikde cümle küffarı katl idüb Mansurede mansur ve muzaffer oldukdan Mansure didiler Evvelâ ismi Reyhan idi Andan Dimyatı ve Tine kal'asın küffardan halâs idüb salimîn ve ganimîn Mısıra geldikde cümle ahalii Mısır gulûyyi âm idüb Yusuf Salâhuddin bir uğurlu ve müdebir ademdir deyu Mısıra halife itdiler Nureddin bu vak'ai Mısırı işibüb Salâhiddini Şama davet idüb Salâhuddin gûnagûn öz(ür)ler idüb Şama gitmedi Ve sikkei hutbei ne kendü ismine ve ne Şamda efendisi ismine itmeyüb Âli Abbasiyan ismine tilâvet itdirdi Bu kerre Nureddin Yusufu gayet dilgir olduğın Salâhuddin müşahede idüb havfinden Mısır şehrine havale Cebeli Mukattam üzere iç kal'asın ve aşağı şehrin canibi erbaasına 29300 zirâi mekkeî sur çekdi Ve İmamı Şafii kurbinde bir medrese inşa itdi Ve Merci Uyunda yine küffarı Firenk ile cengi azîm idüb mansur ve muzaffer oldukda Şamda Nureddiniüş Şehid merhum olub Merci Uyundan Şama ılgarub cemii hazayin defainin kabz idüb Şama dahi mutasarrıf olub Mısıra müstakillen padişahı âli nijad olub Mısır(ı) imar eylemeğe himmet itdikim Ümmü Dünya iken Arusu dünya oldu Ve yetmiş mülûk dahi gelüb herbiri müddeti saltanatlarında olkadar imar etdiler kim hâlâ hasretül mülûkdur Amma bu hakir ahvaline vakıf olduğumuz mertebe evsafını tahrir idelüm وبالله المنة

Evvelâ evsafı iç kal'ai Mısır

Evvelâ Mısırın yukarı iç kal'ası Cebeli Mukattamın şimali ucunda bir burunda vaki olmuş bir yalçın püšte üzere bir kal'ai zibadır Ve Cebeli Cuşiden kal'aya bir top menzili yerdir Mabeynehüması iki yüzer zirâ bir çukur taşlı deredir Cümle vilâyet kûhkenleri daima andan Ferhadvar taş kesüb hendek iderler Ve kal'a ile Cebeli Cuşi mabeyni gayet sengistandır Hîni muhasarada meterise girmek mümkün değildir Ve kal'anın dağ tarafı gayet metanet üzere mebnidir Ve bu iç kal'a Nil sahilinden canibi şarka kâmil 1500 adım baid bir kal'ai bâlâdır Ve canibi erbaası cahı gayyadan nişan verir yalçın beyaz kayalardır Ve deri divarı sengin bünyad 80 zirâ kaddi semaya serçekmiş bir binayı Salâhuddinî hasnı hasin ve seddi metîn kal'ai Zerâbâd dirler Zerâbâd dinmesinin sebebi tesmiyesi oldur kim ibtida Salâhuddin esasın hafir idüb hükmü müneccimîn ile cümle temeline bir kat altun teberi

ve burcları yerine mümessek altun nisar eyleyüb talii meymundur deyu esasın sa'd saatde altun üzre bina olduğuyçün kal'ai Zerâbâd deyu cümle müverrihler tahrir itmişlerdir Zira Mısır altun teberi kânıdır Ve ilmi nücumda mahir üstadı kâmillerin talimile şekli muhammes bina olmuştur Şekli müselles binada nuhuset vardır Ve ol mekânda daima fitne va fesaad(d)an hali olmaz deyu şekli muhammes bina etdiler Amma (العبد يدبر والله يقدر) hikmeti Huda bina şekli muhammesdir Amma talii nuhusetde olub içinde her sene birkaç kerre cenk cidal ve harb kıtal ve gulûyyi âm eksik değildir Ve matbah kapusundan ta yeniçeri ağası kulesine gelince cahı gayya kesme kaya hendeği vardır Serapa esası kaya üzre mebnidir Ve dairen madar on iki kuledir Şark kulesi ve garb kulesi ve Firenk kulesi ve kapu kulesi ve yassı kulle ve Selâhuddin kulesi ve Mimar kulesi Bu mezkûr kulleler gayet musanna ve şirin ve müzeyyen üçer tabaka kullelerdir Herbirine biner âdem sığar burclardır Ve bu kulle üç kat bölme hisardır Bir katında Şeyh Sari Babında yeniçeri odaları vardır Kırk dört odadır Gayri şey yokdur Bir kapısı garba nazırdır Bu kal'anın cürmü dairen madar altı yüz adımdır Ve cümle iki[1] altmış kademdir Ve buna muttasıl bir kat kal'a dahi orta hisardır Şeyh Sari Camii ve Şeyh mescidi ve Çavuş zaviyesi ve Kethüda zaviyesi ve Ağa kapısı ve baruthane mahzeni ve darbthane ve tabthane ve arabacılar kârhanesi ve kal'a hâmmamı ve sekiz yüz hurde evler ve yetmiş adet dükkânlar bu orta kal'adadır Ve üç kapısı var Biri canibi garba iki kulle mabeyninde iki kat demir kapulardır Ve bu kapuların iç yüzünde otuzar karış uzun demir toplar vardır Bir top dahi arabacılar kârhanesi dibindedir Ve darbhaneye muttasıl iki kol Gavri çeşmesi var Cümle kal'a halkı bu çeşmiye muhtacdır Ve bir kapısı dâhi yeniçeri ağası meydanına mekşuf kapudur Garba nazırdır Cümle yeniçeri divanı bu kapu önünde olur Kâşii Çin ile inşa olunmuş bir âsitanedir Ve bir kapu dahi aşağı Salâhuddin kapısı sabah sabah küşade olundukda cümle kethüdaları ve beytûlmalcı ve altı nefer cavuşları ve eümle kapucıları hazır olub hayır duadan sonra kapuyu küşade iderler Üç kat demir kapudur Ve bu iki kapu mabeyninde kal'ıye girerke sağ tarafda divarda dört kıt'a mermer üzre selef padişahlarının tarihleri var Bâlâdaki tarih

(بسم الله الرحمن الرحيم وصلى الله على سيدنا واله وصحبه وسلم امر بتجديد القلعة المباركة سيدنا مولانا مالك^[2] السلطان مالك الملك العادل صاحب الدنيا

[1] Yıldız nüshası (bin)

[2] Yıldız nüshası Bu kelime fazladır

المصرية والبلاد الشاميه والقلاع السواحليه والاقطار الحجازيه سلطان الارض الحاكم طولها^[1]
والعرض القائم بالسنة والفرض المجاهد المئيد المنصور صاحب السيف والقلم
والسيد والعلم السلطان الملك العادل ابوالنصر طومان باي عمر نصره سنه
سته وتسعمائة

tahrir olunmuşdur Ve bu mermer üzere dahi Sultan Kayıtbay tarihidir
Ve bir mermer üzere bu zikrolunan üç bölme kal'a Yusuf Salâhuddin-
dir Amma Sultan Selim Han asrında ibtida Mısır vezir olub Hayre Bey
sene 923 tarihinde idi Beş sene ve iki ay ve yirmi gün hükûmet idüb
Süleyman Han asrında merhum olub vüzerayı[2] Mısır Palak Musta-
fa paşaya ihsan olunub andan hayin Ahmed paşaya ihsan olundukda
Süleyman Han Engürüs seferi ve caniblerine mukayyed olmağile be-
ride Ahmed paşa fırsat ganimetdir Mısır müstakil padişah olmak
sevdasına düşüb bir alay bakıyyetüs süyuf Çerakesi nakesi başına cem
eyleyüb Mısırdaki velvele ârâ olub isyan etdi Süleyman Hana münakis
olunca berren ve bahren derya misal askeri Mısır üzere gönderüb
donanmayı hümayun ile maktul veziri âzam İbrahim paşayı üç yüz
pare kadirge ile Mısır'a gönderdi Hikmeti Huda eyyam muvafık ol-
mıyub nekadarkı ihtimam itdiler ise olkadar heva müştâk olub âhir
kara canibine vezir İbrahim paşa çıkub müceddeden tedarik görüb
adil adalet iderek zalimleri katlıderek derya misal askerile Mısır'a gel-
mede Beri Mısırdaki âyânı divan ve eşraf kibarı ulema gulûyyi âm
idüb Selim Han cenginde çekdi(ğ)i)miz sadematın zahmi onulmadan
bu hain Ahmed paşanın hıyanetile yine cenk cidal mi idelim Elbetde
paşayı istemeziz deyu gulgule idüb paşayı hammamda sabiyyan ile
safada iken dutub ol kıyafetle Babı Züveylede salb eyleyüb Mısır âsu-
dehal oldu

Evsafı Narin Kal'a ve gayri

13 kat bölme hisardır Amma vezir İbrahim paşa kat'i menazil
ederek Mısır'a gelüb adil adalet itduğine Celâl zade Mustafa Çelebi
tarih dimişdir

Asafı sultanı âdil Mısırı âbâd eyledi

Bir sene hüküm hükûmet idüb Mısır'a müteallik bazı umuru muazza-

[1] Yıldız nüshası (طوله)

[2] Yıldız nüshası (vezareti)

ma olan şeylerden ibtida bu iç kal'ıye bir kal'a dahi zam eyledi Hâlâ şehre zinet virüb kal'ıye metanet verdi Dayiren madar cürmü sekiz yüz adımdır Ve garbe nazır iki kulle mabeyninde iki kat demir kapısı Sultan Süleyman kal'ası dirler Salâhuddin kulesinin [1] ta ortasında şekli murabba bir kal'ai şirin inşa itdikim hâlâ [2] var Ve bir köşesinde Galata kulesi gibi on tabaka bir seramed kulle bina itdikim üstad mühendis bir tişesin urmağa kadir değildir Gûnagûn mukarnezler ve cumbalar ve şahnişinler ve köşelerinde mazgal de(li)kleri var Ve kubbesi evce serçekmiş bir seramed resası nilgûn ile mestur bir kubbesi üzre alemleri iki fersah yerden nümayandır Bu kulede malı padişahiden gayri bir şey yokdur Cümle ziri zemindir Defterdar tahsil itdüğü malı bunda hıfz iderler Amma kal'adan taşra dizdar ve kethüda ve fîimam ve müezzin hanesinden gayri bir şey yokdur İllâ bir zaviye ve bir anbar ve bir su sarnıcı var Dizdar yerli yeniceriyandandır Şebruz mahbusdur Bu hazine kulesinden taşra Kılavan Camii önünde bir kat metîn kal'a divarı bina itdi Ve Kılavan Camiine nazır iki kat demir kapu idüb iki yanına seramed kuleler itdi Ve bir kullei azîm dahi mehterhane kulesidir On kat seramed kuledir İçinde cümle kal'a mehterleri sakindir Ve bir kullei bâlâ dahi paşa sarayına nazır İbrahim paşa kulesi derler gayet büyük ve metîn kuledir İki bin âdem alır Ve bir kulle dahi anbar kulesidir Bu dahi saraya nazırdır Ve bir kulle dahi Yusuf kapısı üzre şekli müseddes bir kullei mevzundur Bu dahi paşa saray(yın)a nazırdır Hasılı kelâm cümle yedi kurşun örtülü seramed kubbeli kulelerdir Ve her birinde sagır ve kebir kırkar ve ellışer pare topları var Cümle paşa sarayına nazırdır kim bir dahi paşa isyan idüb sarayı toplar ile berbad iderler Bu hisab üzre Mısırın üç kat bölme iç kal'a hisar(ı) bu mahalde tamam oldu Andan iç kal'ıye İbrahim paşa sekiz bin yeniceri doldurub odaların tamir ve termim itdi Ve Mekke ve Medine umurların görüb ve cümle vakfullahı yokluyub ve malı padişahı yerli yerinde idüb Mısır vezaretin Güzelce Kasım paşaya ihsan idüb kendi Âsitaniye müteveccih oldu Andan Güzelce Kasım paşa dahi Babülvezirden aşağı iki hisar mabeyni var idi Olmahalle bir kat divar idüb bir kal'a kapısı inşa itdi Anıngün Babülvezir dirler Andan yüz adım yokuş yukar(u) bir kal'a kapısı dahi Ağa kapusunda dua olan demir kapudur Sağ kolda bir kat bölme hisar kapusudur Yokuş yukaru iki hisar divarı mabeyninde gidüb iki kat demir kal'a

[1] Yıldız nüshası (kal'asının)

[2] » » (şehre zinet verüp kal'aya metanet verdi Dairen madar cürmü sekiz yüz adımdır Ve garba nazır iki kulle mabeyninde iki kat demir kapısı)

kapusu dahi vardır Andan içeru kal'a çarsusu meydanıdır Bir vasî meydandır Cümle erbabı divanın atları bunda durur Canibi erbaası dükkânlardır Bu mahalde bir kat kal'a divarı vardır Alaca münakkaş divardır İki kat demir metîn kapudur Top atan paşa kapusu derler Kılavan Camiile mehterhâne kulesi mabeyninde vaki olmuş metîn kal'a divarıdır kim âlâ şahî topları cümle meydana nazırdır Ve bir kat kal'a dahi paşa ağavatlarının konakları olduğu yirdir kim gayri kimse anda sakın değildir İki şahrâhı vardır Bir(i) kisve kapusu tarafında ve biri Kılavan divanhanesi direkleri mabeynindedir Gayri yol yokdur Ve iki kat kal'a bölmesi dahi Azablar âsitanesi semtinde ikişer kat demir kapulardır kim Rumeli Meydanına nazır büyük kapudur Cümle bevvaban anda nighbanlık iderler İki kapu mabeyni cebe ve cevşen ve âlâtı silâh ile müzeyyendir

Sitayişi kasrı Kara Meydan ve tul arzı Kara Meydan

Ve bir kat bölme hisar dahi Hayre Bey paşa Mısır veziri iken Kara Meydanın canibi erbaasına bir kal'a divarı çeküb içine paşalara mahsus bir bağı irem etmiş Amma kadim eyyamda Kara Meydan Kasrı Sultan Kayıtbayındır Hâlâ gül gülistan ve bağ bostan bir nahlistan yerdir Paşalar her bar anda inüb cirid oynarlar Sekiz yüz adım tutan bir meydandır Nihayetinde paşa delileri odaları vardır Bu kal'anın dahi dört yerden demir kapuları vardır vesselâm İşte bu mahalde has âm için iç kal'a cümle tamam olub bu tahririmiz minvali üzre Mısırın iç kal'ası bilcümle on üç bölme hisarlardır Ve cümle bölmelerde alelhisab 19 kapudur vesselâm

İç kal'ada olan tılsımatları beyan ider

Evvelâ Mısırın kal'ası eflâke serçekmiş bir bülend kal'adır Anda Zügürdler yaylası namında bir âli yer vardır Azablar kapusına nazır bir kullei bâlâdır Hakir yedi sene ol kulle üzre sakın idim Bir cihan-nüma uzlet hanemiz var idi Revzenimizin altında bir azîm halîçe cürmünde bir kitabe var idi Ol kitabenin ortasında üstadı kadim iki âdem kaddi mikdarı bir kuş tasviri var İki kanatlı ve iki ayağı üzre kanatların açmış Ve iki başı var Bir kerre höcremi tamir tertermim iderken pencereden taşra çıkub iskele üzre durub temaşa itdim Üstadı mermer bu tasviri sihri icaz bir kuş misal eylemişkim cihan mermerleri bir yire gelse bir tişe urmağa âcizlerdir Bin yıldan

beru henüz üstad elinden çıkmış zan olunur Amma taş dahi beyaz sengîn taşdır Ve üstad nakkaş buna elvan boyalar ile bir hüsün virmiş kim gûya zîruhdur İki başı var Bir(i) canibi şarka nazır biri canibi garba nazır Maali kelâm hemen zolata gurusundaki kuş tasviridir Asla farkı yokdur Amma bunda olan san'at sihri mübîndir Ve iki lisanı var Kaçan şimal rüzgârı şiddet üzre eser Şark canibindeki başının lisanı bir savtı hazin ile sada verir kim âdeme dehşet hasıl olub kartal kuşu sadası istima olunur Kaçan yıldız rüzgârı şiddetle esse ol suretin canibi gabra nazır olan başındaki dilinden bir mehib sada ile leylek kuşu sadası istima olunur Amma bu suretin iki başında olan lisanları birer pirinc tenekedendir Biri pulâdı nahcivanîdendir Hakir im'anı nazar ile dikkat idüb nazar itdim Ve bu dillerin nihayeti yine taş icre bir perçinli Amma bıcağın gerdanesi gibi rüzgâr urdukda lisanları hareket idüb iki rüzgârda öyle sada virir Amma gayri rüzgârlarda öğü kuşu gibi ve saksâğan kuşu ve tavşancıl gibi sadalar istima olunur Ve iki kanadı altında birer delik vardır Âdem parmağı sığar İçi boşdur Andan dahi acayib mehib sadalar çıkar Ve karnı bir sahibi şikem karnı kadar vardır Tüyler nakşı yerinde Gûya ta göbeğinde bir delik dahi vardır Bir âdem eli sığar delikdir İçinde kâğıd mühreliyecek derya böcekleri var Kaçankim poyraz rüzgârı esse bir mühlik sada zâhir olurdu Bazı yârân Koma Evliya Çelebinin kuşu kudurdu derlerdi Daima bu hal üzre [1] bu kuşun başı ucunda üçer satır hat vardır Öyle bir hat Deryada mutalsam bir garib temaşa kuşdur Azablar kapusından yokuş yukarı giderken nümeyandır Cümle ahaliî Mısırın malûmlarıdır Görmedim İllâ Tuna Belgradında kal'anın hendeği kenarında Kazancılar canibinde bir muattal çeşme vardır Bu kuş tasviri üzre olan hattı ol çeşmede gördüm Amma tilâvet idemedim Amma Mısırın erbabı marifetlerinin takriri böyledir kim bu tuyur ne gûne safir urursa Mısır içinde evvel kuş olmaz derler Hakikatülhal Mısırdaki ebeden leylek olmaz Ve saksâğan ve öğü ve kartal ve tavşancıl ve sığircık olmaz Acib hikmetdir

Tılsımatı akreb

Yukarı kal'ada akreb vardır Amma âdeme zahmi isabet itse asla tesir etmez Bir kaç saatden sonra vecdî def olur Tılsımı Sultan Kılâvanın Divanhaneî atiki vardır Kırk dört amudu müntehadır ki rub'u meskûnda ol amudlar meğer Asvan şehrinde ola Akreb tılsımı ol amud-

[1] Yıldız nüshasında buradan (mutalsam) kelimesine kadar yoktur.

ların Tatar konağı canibindeki büyük kemerin sağ tarafındaki amudun ta yukarısında bir demir çenber kuşak vardır Ol demir çember kuşakda tucdan bir akreb sureti kuyruğundan asılıb dururdur Şimdi şimdi hâlâ âşikârdır Ve

Tılsımatı yılan

Ol akreb tılsımı olan amudun mukabelesindeki amudu kuşatmış bir alaca yılan sureti vardır Yine ol amudda iki satır hattı vefik vardır Yılan tılsımıdır Mısırın iç kal'ası viranında olan yılan Şahmeran kal'asında yokdur Amma biemrillâh bir ferde zarar itmez Amma mahuf hayvandır Ve

Tılsımı çıyan

Bir amudda dahi pulâddan çıyan tılsımı vardır Ve iki satır vefikı vardır Hâlâ çıyandan zarar yokdur Ve

Tılsımı humma yani ısıtma

Hamdi Huda bu iç kal'ada cemii zeman hummayi rubu ve hummayi muhrika asla yokdur Gayri diyardan ısıtmalı bir âdem bu iç kal'ada üç gün sakın olsa biemrillâh halâs olur Vefik Helvacı Mehmed Ağanın kapısı dibinde amuda üç satır vefik tahrir olunmuşdur Ve andan

Tılsımı kulunc

Bir amudda dahi kulunc vefikı vardır Ve

Tılsımı taun

Bir amudda dahi taun vefikı vardır Ebu Ali Si(n) anındır derler Mısırın iç kal'asında bu rahmetdir Bir diyara mahsus değildir Amma ishal ve zatüccenb ve lukve ve şirpençe gibi emrazı muhtelifeden merhum olurlar Amma bâlâdaki tılsımatlar hamdi Huda da imdir Lâkin bu zikrolunan her birinde birer üstadı zufünün gelüb yedi tulâların ayan ve beyan itmek içün her amuda birer vefik itmişler Evvelâ sarı amuda kal'adan köle kaçmıya ve bir amudda hırsız evaçmıya ve bir köle ve hizmetkâr ağasına hiyanet itmeğe kasd iderse eli kurıya Ve bir amuda avret zaniye olmıya Ve bir amuda Mısırdâ ihrak olmıya Hele hamdi Huda bu tılsım muattal değildir Zira kat

enderkat Mısır gibi bir bilâd içinde ebeden ihrak olmaz Kırmızı somaki amudda olan vefik odur dirler Ve bir amudda dahi her ayda dörder kerre yağmur yağa Ve bir amuda dahi sıbyanının gözü müşevveş olmiya Velhasıl bunun emsali nice evfaklar her amudda hâlâ vardır Amma bazı Megaribe ve Hindîler ve bazı dahme küşa define arayıcı bıkayd mel'unlar Bu amudlarda olan hatlar define âlâmetidir deyu tecessüs iderek bazı amudlara kemendlerle çıkub o nazenin âsârı vefiklar kim her biri ömrü dünya değer marifetlere tizâb ve simâb sürerek amudlardan ol hatları hak idüb amellerin batıl idüb ne define ne malı kemine peyda idüb hayib hasir çekdikleri barı mihnet yanlarına kalur Hâlâ ol zemandan beru Mısır içre pire ve kehle ve tahta bitî âdemi kebab ider ^{عاقبة} Mısırın sivrisineği ile tahta bitisi bir diyarda yokdur kim beyitlerle diyardan diyara tahta bitinden feryadnameler yaz(ar)lar Hattâ hakir tahta bitinden bir feryadname tahrir eyledim

Elfaslûs Sani vel İşrin

Evsafı Sarayı kal'ai vüzerayı Mısır

Bu kal'a dahi iç kal'ie muttasıldır Lâkin kapuları başkadır[1](Ve *Tılsımatı kelbeyni kuduz* Yine Mısır icre Kantarai Emir Hüseyin ile Kantaratül Musfî ortasında şahrah üzre Hammamül Kelb namında bir küçük hammamdır Mezkûr hammamın temelinde bir kubbecik içinde iki aded tucdan kelb timsalleri vardır Birbirile şebruz harran feharran dalaşub boğuşmadadır Anınçün şehri Mısırdaki kuduz köpek olmaz Hâlâ Mısırdaki işidilüb kuduz kelb görülmemiştir Anın için ol hammama Hammamül Kelb dirler Tevarihi Kahda(bı)tada masturdur) Miftahları paşalı elindedir Bu kal'a ve saray(ı) dahi Yusuf Salâhuddin itmişdir Ve niçe mülûklar dahi zamime binalar iderek bir sarayı âli olmuşdur kim gûya sarayı Âli Osmandır İbtida divan kapısı Arzuhalcılar Kapusıdır Andan içeri elli adım gidüb iki canibi terzi dükkânlarıdır Anı ubur idüb Sebil Kapısı andan içeri elli adım gidüb iki kapudur Sağ canibinde şehir havalisi yolunda Küçük kapu Sol tarafda büyük divan kapısı Andan elli adım yokuş aşağı bir kat kabu dahi ubur idüb saray meydanına çıkar bir vasî sahradır Dairen madar bin adım bir meydandır Ve bu meydanın canibi erbaası paşa ağavatları odalarıdır Ve Düheyşe Camii bu meydandadır

(1) Yıldız nüsh sına göre kerre içindeki kısım (Elfaslûs Sani İşrin) den sonra gelecek.

Ve kethüda konağı ve şehir havalisi konağı ve çaşnigir başı ve kilârcı başı konakları bu meydana nazırdır Ve Sultan Kayıtbay divanhanesi ve Gavri divanhanesi ve Mukabeleci Efendi konağı ve Barudhane ve ve kapucılar kethüdası ve şatıran ve tüfenkciyan konakları cümle bu saray meydanına nazırdır Ve bu meydana mekşuf matbah kapısı andan içeri girüb bir kat kal'a dahi matbahı keykâvüsdür Saray meydanındaki kapudan bir göz kemer cisir ile ubur olunur Aşağısı bir minare boy(u) gönüllüler konağına gider Ol mahal dahi başka bir köhne hisardır Amma bu matbah üç yerden kapulı metin hisardır Sultan Selime bevvablar bu matbah kapusın açub cümle asker ve Selim Şah bu kapudan girdiğiçün Babı Selimiyye derler Ve kırk yıl bir âmâ Arab Sultan Selim şuvey şuvey sene 922 deyu tarih diyen âmâ bu matbah kapısı dibinde medfundur Hâlâ oğullarının miriden ulûfeleri ve matbahdan tayinatları dayimdir Hakkaki acib tarihtir Bazılar bu tarihi cifirdir derler Amma bu Babı Selim herbar işlemez Meğer paşa bir canibe gide yahud ağavatdan bir meyyit ola yahud bir nihanî başgın ve bir gizli maslahat olsa açarlar Azîm metîn demir kapudur Ve bu matbah kal'asında yüz elli aded aşçı konakları ve başka gusülhaneleri ve zaviyelerinde imam müezzinanı vardır Ve bu Mısırın matbahı Halilini göremiyen bir diyarda darı nîmet görmemistir Âyende ve revendeye şebruz üç kazgan çorba tabh olunur Biri ades ve biri buğday ve biri pirinç çorbasıdır Sabah ve akşam cümle fukaraya nice bin ulbe ve kas'a nîmet mebzuldür Amma ancak fukaralar içündür Ve matbahane iki yüz ocak yeridir Haftada beş kerre 200 sahan taam pişüb bu nîmeti uzma divanhane Gavride has âmma bîimtinan mebzuldür kim (ومان دابة في الارض الاعلى الله وزها) dır Ve cümle yüz aded aşbazile memlû kârhanedir kim âdem temaşa itse hayran olur Ve bu matbaha muttasıl taşra Saray meydanında Barudhane çarhları vacibüsseyirdir kim atlar çevirir Cümle tucdan kırk aded ha(y)vandır Şeb ruz kütür kütür işlemededirler Mısır barudu İngiliz barudundan keskindir Ve saray meydanının şehir havalesi tarafı dahi başka bir bölme hisardır Ve üç kapısı vardır Üç kapısı sakıyeler altında bir kapu şatırlar kanağı altındadır Bir kapısı şehir havalesinin konağı altındadır Bu beş kapu mükellef ve müzeyyen zincir çekilmiş demir kapulardır Ve bu kapular mabeyninde vekilharc ve pazara giden ve masraf kâtibi konakları ve bir kaç terzi ve sarraç ve berber dükkânları vardır Andan kethüda konağı tarafı kat enderkat konaklardır Amma kal'a bedenleri gibi bedenleri yoktur Amma yine paşa Sarayının kal'ası divarı üzre vaki olub evce serçekmiş sarayı âlidir Başka hammamları ve havuz ve zazirvanları ve müteaddid kaşii

Çin odaları ve haremi vardır Amma Saray meydanına nazır Canpulad zade Hüseyin paşa kethüdası İsmail Ağanın kâşii Çinli kaası var Ve fısıkye ve havuzunun bu Sarayda misli yoktur Andan

Evsafı Sarayı veziri Mısır

Nice düveldən arda kalmış mihmanhanedir Her vezir nasibi kadar sakın olub konub göçer Gûya bir âşıyanı kebuterdir Amma binası yalçın kaya üzre vaki olmuş zemininden yüz arşın âli seddi metin üzre üçer kat takı Kesradan nişan verir binalardır Esasının her taşı fil cüssesi kadar sengi haralardır Bu taşları sene tarihinde Sultan Salâhuddin Yusuf ibni Eyyubun Karakuş namında bir maslahatgüzar âdemi Cize şehir tarafındaki Ehram dağlarının taşların yıkub Mısırın Saray Kal'ası ve Cize şehri kantaraların inşa etmişdir Amma Saray kal'ası bedenleri yerine şahnişinler ve revzenler ve gûnagûn maksure ve kaalar vaki olmuşdur Cümle haneleri ve cenub canibine İmam Şafiîye ve Cebeli Cuşiye nazırdır kim ol canibe Gurafei Kübra derler Nur berk urur azîm mezaristandır Ve cümle uçyüz altmış musanna ve münakkaş müteaddid höcrelerdir kim herbiri bir vezirin ve bir mülûk padişahlarının âşâridir Eğer herbirinin evsafın beyan etsek tatvili kelâm olur Amma iç ağaları içinde bir vasî meydan vardır Cümle iç ağaları anda cirid ve at ve mızrak ve kılıc ve tirkeş ve tüfenk ve kalkan ve matrakbazlık talim iderler Bu meydanın canibi erbaası ikişer üçer tabaka iç ağaları odalarıdır Cümle revzenleri havıyya nazırdır Altları paşanın kendüye mahsus olan has tavlasi ıstablıdır kim küheyl kısıraklar iç ağaları içinde durur Ve cümle yirmi nefer meratib sahibleri iç ağaları bu mahalde olur Hazinedar ve mühürdar dahi bu mahalde olur Bundan içeri paşanın arz odası köhne binadır Amma zer enderzer binayı Kayıtbaydır Pencereleeri İmamı Şafiîye nazırdır Hazine odası bu arz odasına muttasıldır Ve buna karib iç ağaları meydanına nazır kethüda İbrahim paşa iki kasrı ibretnüma inşa etmişdir kim tabir olunmaz Canibi erbaası serapa billûr ve necef ve moran camlardır kim kasrı haver-nakdan nişan virir Küçük kasıra hakirin tarihi böyle düşmüşdür (Tarih)

*Evliya bu kasra tarihin didi
Oldu itmam kasrı kemyabı bülend
Sene 1081 [1]*

[1] Yıldız nüshası (1083)

Ve kasrı Cihannümaya Resmî Çelebi böyle tarih demiştir (Tarih)

Görünce Resmî dai didi tarih

Mükemmel kasrı İbrahim paşa(dır)

Sene 1083

Mezkûr Semtî [1] Çelebi iç ağalarından bir necib reşid bahri maarif ve kâtibi maarif kadirşinas zufunun zati şerif idi Ve İbrahim paşa zade Mehmed Bey efendimiz kendülere mahsus ders tilâvet itmek için bir maksurecik inşa itdiklerine hakir tarih demiştir

Evliya Çelebi bu kâha didi tarihin

Oldu itmam ey beğim kasrı bülend

Sene 1081

Ve bu kasrın fevkinde cihannüma kasrı gazi paşadır kim cemii bilâdı Mısır rayegândır Ve arz odasından içeri iç ağalarının taam tenavül idecek yeri bir azîm kaa imiş Canibi erbaasında deri divarı serapa hurde elvan taşlar kaplıdır Kapusunun atebei âlisi üzre mermer kitabeler icre talik Çelebi hatt(1) ile müzehheb tarihi böyledir

(قد بنى هذا المكان العالى جناب العظيم صاحب العز والامثال سلطان سلاطين جهان

حضرت سليمان خان عن سلاطين آل عثمان فى ولايات [2] مصر القاهرة والاقطار الحجاز محمد

پاشا ابن احمد پاشا ادام الله اجلاله الى وقع التاريخ البنيان هو خير المكان)

سنة ٩٦٢

Bundan içeri Canpulad zade Hüseyin paşa efendimiz iç bağçiye nazır nîm soffalı Rum tarzı bir münakkaş kaa inşa itdirdi İnşaallah Mısırdaki naziri yokdur Ve Şeyh Ahmedi Malikî bir vefik idüb asla sivri sinek yokdur Ve meyanında bir havzu lâtif icre bir şazirvan کوثیان ile inşa olunub hakka ki sarayı Mısırdaki bir çay menas oldu Andan içeri Bayram paşa kaası Bu dahi tarih acib kârı kadim nîm soffalı bir kaadır Kapusu üzre talik hattile tarihi budur

Hazreti Bayram paşa kim odur

Zinet ârâyi sarayı milki din

Âz müddet icre ol sahib kerem

Yapdı bu kasrı lâtifî bî karin

Fethiya itmamına tarih oku

ادخلوها بسلام آمنين

Sene 1037

[1] Yıldız nüshası (Resmî)

[2] » » (ولایت)

Ve bu tarihin iç yüzündeki kapu üzre bu (tarih)

*Didi bir bendesi bir hoşca tarih
Taalâllah zehi takı müferrih
Sene 1037*

Ve bu Bayram paşa odasının altı gayet serin meydandır İç ağaları silâh talim iderler Andan içeri Sultan Kayıtbay kaasıdır Bir kubbei âlidir kim eflâke serçekmişdir Cümle revzenleri İmamı Şafîî canibine nazırdır Andan içerisi haremdir Kat enderkat höcreler ve çile haneler ve hammam ve şazirvanlar revan olmadadır Ve bu saray icre iki kat fevkanî hammam vardır Biri paşaya mahsus lâtif havuzlu hammamdır Biri iç ağalarına mahsustur Ve iki berber dükkânları vardır Yine iç ağaları berber başıdır Ve iç ağaları meydanının iç yüzünde bir bağçe vardır Gül gülistan ile müzeyyendir Ve dirahiti servi ve nabıka ve limon ve turunc ve kebbat dirahitleri ve gûnagûn engûr fidanları kameriyyeler üzre zinet virmişdir Ve bu bağı irem icre Sultan Kayıtbayın bir havuzu azîmi var Tuli yüz elli ayakdır arzı seksen ayakdır Derya misal bir havuzu azîmdir Amma üstü mesturdur Ve canibi erbaası sütunu sengi haralardır Ve İbrahim paşa bu havuz kenarında bir maksurecik inşa idüb anda istirahat idüb nazenin iç ağalardan havuza koyub üstlerine altunu avuc avuc nisar iderdi Bir hay huy ile zevk safa idüb dünyadan gâm alurdu Ve bir bağçe dahi Bayram paşa odasının altında minare kaddi bir ancak mezbelistan yer var idi İbrahim paşa efendimiz anı tathir idüb bir senede öyle hıyabanı Acem misal bir bağçe yetiştirdikim gûya iremzatül imaddır Tuli kâmilî beş yüz adımdır Ve arzı iki yüz adımdır Bu bağı gülistan icre bir kameriyyeli bir neşimen ortasında bir havuzu azîm idüb bâlâda zikrolunan bağçenin havuzu kebirinden suyun açub ol havuzdan bu havuza bir minare kaddi yerden su künkler ile pertab idüb suyun gurultusundan âdeme dehşet hasıl olurdu Ve fevvareler minare kaddi pertab iderdi Ve hâlâ bu bağda hasıl olan üzüm Mısır içinde olmazdır Ve bir bağçe dahi yine bina itdiği kasırdan bir minare kaddi aşağı bir mezbelistan var idi Göz önünde durmasın deyu Mısır içinde nekadâr yüz bin zebbal himarı ve hammal var ise ve cümle ırgatlar var ise cem idüb haftada iki kerre yüz bin deve ve himar yükü müzahrefatı çıkarub önüne bir seddi azîm bina idüb bir sahra itdi Badehu Mısır icre yedi bin altı yüz bağçenin bağbanlarına tenbih idüb birer ağac getirüb üç günde bir hıyabanı koyah etdikim gûya hıyabanı İsfahanı nısfı cihandır Ve gine yukarı havuzlardan sular uçurub Mısır sarayının canibi

erbaasın bağı irem idüb Bayram paşa odası altından kal'a divarın delüb yüz elli kademe taş nerdüban ile bağçelere inüb Ramazanı şerifde iftarı ol hıyabanlarda iderdik Andan bir yol açub Kavak meydanına nazır bağçenin bir köşesinde tahtanî bir maksure inşa idüb cümle cündileri bu mahalden seyir idüb kurşum ile hürre urana ok ile kabak urana ihsanlar iderdi Ve Kavak Meydanı yedi yüz adım tuli bir meydandır Cümle rimal döşelidir Ortasında bir gemi direği dikilmiştir Kaddi semaya çekilmiştir Ta zirvei âlisinde bir altun yıldızlı tob vardır Cümle cündiler ol topa tırbaran bir temaşagâhdır Ve bu meydana nazır Maksud paşanın bir kasrı vardır Hâlâ Canpulad zâde Hüseyin paşa efendimiz ol mahalle bir kaç münakkaş höc-
releri ve bir hammamı lâtif bina idüb âsitane tarafından âyende ve revendegâna mihmanhane idüb zer enderzer ile döşeyüb bir müsa-
firhane oldu Ve buna muttasıl

Evsafı Divanhanei Sultan Gavri

Fevkanî bir divanhanei âlidir kim içine on bin âdem alur Sultan Gavri Acem ile ülfet itdikde Şahı bedhah Gavriye bir azîm elçi gönderdiğin Gavri istima idüb dârât azamet göstermek için Mısırın cümle üstadların cem idüb üçgün üçgicede bu divanhanei itmam etmişler Amma hakka ki makduru beşer olmıyub devleti itmama irme-
sine bir alâmet itmiş Cemii deri divarları gûnagûn ruham taşlar kaplıdır Ve tavanları serapa nakşı bukailemün müzehhebdır Serapa beyaz mermer hemvare döşelidir Tuli yüz seksen beş ayakdır Ve arzı elli beş ayakdır Ve canibi erbaası otuz üç tuc penciredir Ve yirmi altı billûr camdır Ve otuz beş aded gemi direkleri kirişdir Ve bu kirişlerin üstü levha tavandır Kârgir kubbe değildir Ve öyle zer enderzer nakkaş tavandır kim âdemin gözü hayrelenir Ve üç kapısı var Biri paşa içerisine biri aşağı havluya yirmi kademe taş terduban ile inilir Ve biri mezkûr olan müsafirhaniye gider Andan dahi aşağı taş nerdüban ile inilir Ve bir canibi Saray Meydanına nazır etrafı dehlizdir Cümle aklâm halifeleri divan günleri anda otururlar Ve bu divanhane küşad olmagiçün dört yerde bacalar vardır Ol bacaların yerinde makara ile bir kalın ip durur Mirîye medyun olan üme-
na ve mültezimîni cellâdlar kollarından ol âdemi berdar idüb olkadar tazi(ya) ne çekerler kim tazıya döndürürler اللهم عافنا Mahufsiyaset-
gâhdır Ve bu divanhanenin nısfından ziyade ibrişim haliçeler üzre telâtin derileri döşelidir Altun gurusu bu deriler üzre divan günleri dağlar gibi yığılub sarraf Yahudiler ad iderler Ve bu döşemelerin

nihayetinde Sultan Selim makamının sol tarafında Mısır veziri cülûs idecek soffası üstünde iki âdem kaddi bâlâda fatihi Bağdad Sultan Muradı Rabiin bir levha üzre müzehheb celi hat ile tuğrayı garrası vardır kim mubarek desti hatlarıdır Ve 9 kat incir ağacı kökünden kalkanları bir hışt ile bir yerden bir darb ile deldiği kalkanlar andadır Ve paşanın başı ucunda kalın hat ile bu Âyeti şerife tahrir olunmuşdur [Âyet] (اِذَا الْمَوْءِنِ فِي جَنَاتٍ وَ نَهْرٍ مِنْ مَتَعَدٍ صَدَقَ عِنْدَ مَلِكٍ مَقْتَدِرٍ) terkim olunmuşdur Amma divanhanei Gavrinin yemin ve yesar divarlarındaki ruhamlar üzre tahtanî ve fevkanî gûnagûn hatlar vardır Amma bu divanhane de paşanın sofası sağında ve solundaki köşelerde çarkûşe çarkûşe ruhamlar icre üstadı mermer bir ilmi cifrin Sultan Gavriden pinhan için bir gûne kûfî hat misal ile Sultan Selimin bu divanhaniye geleceğin bir rumuz ile tahriri ruham itmişdir kim gûya sihri mübîndir Nice yüz erbabı maarife ol hatları gösterdim Bir merd ferdi âferide kıraat itmeğe kadir olmadılar Zira ol hat gayet rumuz ile kıraat olunur Evvelâ paşanın sol tarafındaki çarkûşe ruham hatda

(عز لمولانا السلطان)

yapılmışdır [1] Ve sağ taraf köşedeki ruhamda

(سليم شاه خالد ملكه)

deyu yazılmışdır kim acayıbdır Andan taşra iskemle odası Divan günleri paşa bunda sakın olub şakilerin şikâyetin dinler iken revzeni Saray meydanına nazırdır İki revzeni dahi Gavri divanhanesine nazırdır

Der medhi Divanhanei Sultan Kayıtbay

Bu odadan taşra divanhanei kadim Sultan Kayıtbanıdır Safi ruham döşelidir kim beş aded mermer münakkaş sütun üzre zer enderzer münakkaş tav(a)ndır Saray Meydanından bu divanhaniye yirmi beş kademe taş nerdüban ile çıkılır Ve bu divanhane de Selim Han çok divan etmişdir Makamında hâlâ ruhamlı ruvi divara yesil levha kaplıdır Yine ruvi divarda gayet kalın hat ile (Âyet)

(فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ)

yazılmışdır Ve bu hattın mukabelesindeki divarda (Âyet)

(رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ)

[1] Yıldız nüshası (yazılmışdır)

masturdur Amma bu divan haneî Gavriden küçükdür Tuli otuz adımdır Ve arzı on beş adımdır Ve üç penciresi ve bir kapusu üze tarihi

(ثم شعبان المبارك سنة ستين وثمان مائه)

tahrir olunmuşdur Elhasıl padişahane bir sarayı âlidir kim medhinde lisan kasırdır Ve Kayıtbay divanhanesinin altı kilârdır Malâmal zahairdir Gümle ağavata tayinat andan verilir Bu kilâr kapusu Kayıtbay asrında divanhanesi kapusu imiş Hâlâ yine ol divan haniye dahi kademe taş nerdüban ile çıkılır Lâkin muzlim yoldur Amma kadim kapudur Hâlâ Kilâr kapusu derler Bu kapunun yemin yesarında tahrir olunan tarihlerdir

(بسم الله الرحمن الرحيم امر بإنشاء هذا المكان المبارك للعبد فضل من الله تعالى وعزته عطايا بدوام مولانا السلطان الملك الاسلام والمسلمين قاتل الكفرة والمشركين على العدل في العالمين السلطان الملك الاشرف ابو النصر قيتباى خلد ملكه بتاريخ شهر المحرم سنة سبع وسبعين وثمان مائه)

tahrir olunmusdur Ve bu kapunun sol tarafınd yeşil parmaklık içinde Selim Han makamı vardır kim ibtida Selim Han matbah kapusından içeri girüb bu mahalde oturur iken iç kal'adan Selim Hana üç aded top gülleleri ururlar Hâlâ yerleri zâhirdir kim ol nişan yanlarında üç aded müdevver daire içinde

(المولانا السلطان الملك الاشرف قيتباى عرّ نصره)

tahrir olunmuşdur Bedehu Selim Han darabatı topdan havf idüb Saray Meydanının büyük kapusu dibindeki şatırlar konağı kemerleri altında oturub darabatı topdan halâs olub iki rikât salâtı şükranekılar Badehu ol an ol mahalde divan feth ider Hâlâ cemii vüzerayı Mısır bayram nemazına gitmezden mukaddem bu mahalde divan etmek kanunu Selim Handır Ve Mısır veziri ibtida alay ile bu saraya girüb atından indikden sonra ibtida Selim Hanın nerdüban ayağında top güllesi yediği makamda oturub dua ide Andan bayram divanları olan mahalde dua idüb badehu bismillâh ile yirmi beş kademe nerdübandan Kayıtbay divanhanesinde dua idüb divan itdikde ibtida Haremeyn gılâlları ve surrelei defterlerin görüb divan ide Zira Hadimül Haremeyndir vesselâm Mısır yeniçerisine Mustahfızan dirler Ve Saray Meydanının canibi erbaasında beş kapudur Biri Matbah

kapusu biri Büyük Divan kapusu iki kat metîn demir kapulardır Selim Hana miftahları teslim eden Elvah Oğulları kapucılar bunda beklerler Biri dahi şehir Havale kapusu biri dahi Arıkhane zindanı muabelesinde zincirli Karanlık kapu kethüda kapusıdır Biri dahi anın kurbinde Kara Meydana iner bir demir kapudur Andan biri dahi Kara Meydana inecek Karanlık kapu yokuş aşağı kesme kaya yoldur Andan bir kapu dahi Tılsım kapusu derler Deli Hüseyin paşa Define vardır diyüp bir kaç top güllesi urmuş Alâmet etmiş Amma zarar isabet itmeyüb feragat etmiş Andan bir demir kapu dahi vardır Yüz adım yine yokuş aşağı yüz adım gidüb sarraç hane kapusıdır kim paşanın cümle iç ağaları sarracları ve yedekçileri bu kapudan içeri seksen aded kârgir odalarda sakin olub orta yeri bir meydanı vasîdir Bu sarac haneden aşağı yüz adım giderken mabeyni ahur kapısı dibinde bir hindî odasında bir seramed hurma ağacı vardır Andan elli adım aşağı büyük ahur kapusu paşanın ve iç ağaların cümle atları bu ahurdadır Andan yüz adım aşağı gidüb bir bölme hisar dahi budur Emirahura müteallik kara kollukcular ve yetmiş oda sarraclar cümle bu bölme hisarda dahi olurlar Bu kal'adan taşra Kara Meydan kal'asıdır kim yalın kat divardır Mukddema yazılmışdır Amma yeniçeri iç kal'asile bu paşa saray(ı) kal'ası ve Kara Meydan kal'sı ile dairen madar 8500 adımdır Ve caninbi erbaası gayya misal olmagile asla hendeği yokdur Ancak Matbah kapusu canibinde kal'ıye taş kesmeğile 700 adım yerinde kesme kaya hendeği vardır Ve bu iç kal'a ve paşa saray(ı) cümle üstü açık 70 kulleler Amma aşağı Kara Meydan Kal'asında kulleler yokdur Ancak 4 kapusu vardır Rumeli Meydanına mekşuf bir azîm demir kapudur Herbar zincir gerilidir Bu kapu yıldız canibine nazırdır Yanında bir küçük uğrın kapu vardır Atlı gücile geçer Ve bir kapusu dahi Emirahur saray(ı) dibinde ahur kapusıdır Garba nazır demir kapudur Ve bir demir kapu dahi deliler konağı dibinde Zaviye kapusıdır Kibliye nazırdır Bu kapudan 20 adım bir kapu dahi Kurafe kapusıdır Şarka mekşuf bir demirli kapudur Bu mahalde iç kal'a ve paşa saray(ı) kal'ası ve Kara Meydan kal'ası cümle tamam oldu Amma tahrir itdiğimiz hisab cümle kal'a 18 kat bölme hisardır Ve bâlâda tahrir olunduğı minval üzre sagir ve kebir 70 demir kapudur Her gice mesdud olub kuş uçmaz Yeniçeri iç kal'ası kapularının miftahları yeniçeri ağasında durur Azablar kapularının miftahları azablar ağasında durur Paşay [1] saray(ı) kal'asının cümle miftahları bevvallarda

[1] Yıldız nüshası (paşa)

ve paşa kethüdasında durur Ve Mısırın cümle iç kal'ası beyan olundu Amma bu yalçın kûhu bâlâ üzre olan kal'adaki ibadullahların ve cümle devabatların beyan eder

Evsafı sakıyehayi Bi'ri Yusuf ve gayri çahları beyan ve ayan ider

İbtidada Salâhuddin Yusuf bu iç kal'ai bina itdikde bunda sakin olanlara su lâzımdır deyu cemii mühendisleri ve cümle kûhkenleri cem idüb bu cebeli münteha üzre bir su peyda itmek gerek deyu meşveret idüb re'yi tedbiri anda karar itdirirler Bu kal'ie su kuyudan gayri ilâç olmaz 200 kulacda su çıkar deyu haber verirler Yusuf Salâhuddin ibram idüb bir vechile elbette bu kal'ie su çıkarmak gereksiz Yohsa cümleniz seyfi müczimden geçiririm didikde cümle üstad cem olub bir kuyu kazmışlar Yedi senede tamam olar Kâmil 150 zirâi mekkidir Buna ne ip dayanır ve ne de çekmeğe tahammül ider Âhir cümle kûhkenler üşüb bu kuyunun canibi erbaasından yokuş aşağı kaza kaza meselâ ortada kubur gibi kalub canibi erbaası yoldur Ve yolun her tarafından pencerele acub bu yolda kuyudan aydınlık gelir Meselâ İslâmbolda Ayasofya Camiinin tabakalarına çıkacak yol gibi yoldur Atlı yayan refahiyyet üzre çıkarlar ve inerler Ta çahı gay yaya inince 3000 adlımdır Amma aşağısı gayet muzlim mahuf yerdir Vehham âdemin kârı olmahalle varmak değildir Ve andan üstadı kâmil bu kuyuy(ı) 3 tabaka itmiş Ve tabakai sefili 60 kulaç idüb kuyunun bir canibin mağaralar kesüb anda çarhlar bina idüb 2 çift öküz ta karından suyu dollablar ile çekub bu mahalde kayadan oyma bir havuzu azime dolar Andan yukarı orta tabakada dahi kelevvel kuyunun bir canibin garlar idüb gûnagûn dollablar ile yine çift sığırlar aşağıki havuzdan suyu çeküb ikinci tabakadaki havuza döker Andan yukarı yine dört çift sığırlar dollablar ile çeküb üçüncü tabakadaki havuza dökdürüb şehire tevzi olub yeniçeri ocağına ve Tavaşi Süleyman paşa hammamına ve çeşmelere ve bazı evlere gider İbret-nüma vacibüsseyir bir kuyudur Hazreti Yusuf kuyusu derler Amma galatdır Sultan Salâhuddin Yusufundur Hazreti Yusufun değildir Temaşasına varan âdemler fanuslar ve yel mumları cır(a) gan idüb temaşa iderler Ta nihayetine bir saatde enilir Anda yüz mikdârı sığır vardır Her tabakasında başka mağara ahurları vardır Amma ta nihayetinde olan sığırları küçükden aşağı karanlıkda büyüdürler Gayri sığır tahammül idemeyüb ölür Zira cemii zemanda kesbi hava idemez Vücudu muzlim yerde eprimişdir Amma bu tahakadaki sığırlar yine

sehl kesbi hava iderler Ve sakıyei fellâhlar cümle ehil evlâtları ile bu kuyunun üç tabakasinda sakın olur Ulûfeleri sakıye emindenidir Ta aşağı sakıyecilerin ulûfeleri bâlâdaki sakıyecilerden ziyadedir Ve anların sığırlları çokdur Şebruz bu dollablar deveran etmededir Amma ta aşağıdan âdem yukaru kuyu ağzına nazı itdikde bir ibret-nüma carhı felek gibi dollablar Bıra geldi ve bir gıriv feryad ve bir hay huy kim âdemi hayret alır Hulâsai kelâm bu dünyada seyyahat idüb bu Bi'ri Yusufu görmiyen cihanda san'at ne idüğün ve beni âdem ne eşrefi mahlûk idüğün ve mucize mertebesinde ne işe kadir idiğün bilmez Ârifi billâh olan görünce هم الرجال تقاع الجبال deyüb bu âsâr keramet mertebesidir Hakikat makduru beşer değildir Amma sehl şurcadır Lâkin zaruretd e lâ içilir Ve Gavri muhasarasında cümle iç kal'a halkı bundan nuş iderlermiş Ve hâlâ bazı âdemler hep Yusuf kuyusundan içerler Amma ihtiyaç değildir Ortahisar dibinde bir sebil var 12000 raviye su alır Ve ağa kuyusu içinde bir sebil var 20000 raviye su alır Ve Şeyh Saride keزالik ve yine iç kal'ada çarsu içinde Öküz Mehmed paşanın bir sarnıcı var 20000 deve yükü su alır azım evkafdır Her sene bu suları Nilden develer ile getirüb sarnıclar leb berleb olur Ve hammam ile orta kal'a mabeyninde yüz amud üzre bir sarnıc var kim derya misal bir sarnıcdır Hîni muhasarada Yusuf Kuyusundan ve Nilden nice kerre yüz bin deve yükü su götürürler.

Eski Mısırd a Sultan Gavrinin su kemerlerin ve adedin beyan ider

Amma merhum mağfurünleh Sultan Gavri Yusuf Salâhuddin kuyusile iktifa eylemeyüb sene 900 tarihinde cümle iç kal'a halkına ve aşağı Mısır şehri halkına su ziyafeti itmeğe himmet bezl idüb malından hasbeten lillâh bin Mısır kise ifraz eyleyüb Eski Mısırd a Ravza ceziresi önünce kal'a misal bir sakıye bina idüb kaddi kâmil seksen zirâ zeminden zirvesine dolşarak at ile çıkılır Ve beş yerden dollablar ile sığırllar Nilden su çeküb havuzlara andan su kemerleri ile ta iç kal'a sakıyelerine gelince bir saatlik yerde 313 göz kârgır kemer binalardır kim eflâke serçekmişdir Bazı yeri uçurum yire gelmek ile 80 kulac bazı yiri 50 kulac kemerler ve alçak olan yirlerde 100 mikdar kemer gözleri mesduddur

Paşa Sarayı kal'asındaki sakıye dolabları adedin beyan ider

Bu kemerler üzre Nil suyu iç kal'a dibine gelüb azım kuyulara

dolar Andan bir kat sakıyeler ile çeküb Paşa Sarayı dibindeki kuyulara döker Paşa Sarayı içinde bir kat sakıyeler ile çeküb Paşa Sarayı içinde bir kat sakıye dahi vardır Anlar dahi çeküb matbaha ve çeşmelere ve iç ağaları için bağçeye ve havuzlara ve çarsu çeşmelerine bu paşa sakıyelerinden gider Ve bu paşa Sarayına dahi üç tabaka sakıye ile Nil suyu çıkar Saray kal'asında sakıyei Nil iki yerdedir Biri İbrahim paşa köşkü altında bir sakıyedir Biri dahi şehir havalesi konağı mukabelesindedir Amma bu dört göz sakıyedir Sekiz sığır çeker Amma orta kubbe[1] sakıyelerin çekdiği azablar âsitanesine ve ahurlara ve bazı çeşmelere gider Ancak sakıyeler acı ile mahlûtdur Bazı yere gider Ve Kara Meydanında paşa delileri konağı ardındaki ve Emirahur mahallesindeki ve Ömer ibnül Farız hazretlerindeki bir sakıyedir Amma cümleden derindir Ve bu dahi mirîdendir Ve Yusuf kuyusu dahi ve beşer göz sakıyeyi kebirlerin cümlesi ve orta tabaka ve azablar mahallesinde bir kuyu sakıye ve azablar ağası sarayında bir göz sakıye ta saraydan[2] beru Sultan Hasan Camii temelinden beru gelür Ve Eski Mısırdaki ve paşa kal'asındaki azîm dollablardır Bu hayratlar cümle Sultan Gavrinindir Senevî 200 ki-se masrafı vardır 250 sığırı vardır Huddamı var Yeniçeri ocağından sekıye emini çorbacı memurdur Ve hayratı azîmdir kim Mısır içinde sudan aziz hayratı yokdur Zira Mısır şehriden Nil bir saatlik yir uzaktır Amma Gavri kemerleri ve suyunun aşağı Mısır şehrine nef'i yokdur Cümle iç kal'ıye gider Amma aşağı Mısırın ol kemer sularına ihtiyaçları yokdur Zira aşağı Mısır alçak yer olmak ile her hanede ve sarayı âlilerde ve esvakiarda kupular çokdur

Aşağı Mısır kuyularının adedlerin beyan ider

Hattâ Sultan Murad Hanı Rabi sene 1037 tarihinde Bayram paşa Mısır Valisi iken Bayram paşaya ve Circeli Ali Beğ ve Emirülhac Rıdvan Beğ hattı şerif gönderüb Mısır tahrir idesiz deyu ferman buyurmuşlar Anlar dahi Mısırın cemii imaretin [2] Gazalî defteri ve Kemal paşa zade tahriri üzre ferden ferda cemii han ve cevami ve imaret ve mescid ve medrese velhasıl cemii imaratu tahrir idüb arz eylediklerinden sudan aciz gösterüb (Âyet ومن الماء كل شيء حي) deyüb Mısır içinde ve Blakda ve Eski Mısırdaki 2174000 kuyu tahrir idüb cümlesi acıdır Ve cümle hammamlarımız dahi acıdır İllâ aşağı şehirde Kuyu

[1] Yıldız nüshası (tabaka)

[2] Yıldız nüshası (sarayından)

[3] » » (iamratın)

seti [1] hammamı kuyusu ve yedi kuyu dahi âbı hayatdır deyu arz itmişler Hakikatül hal Nili Mubarek gibi bir leziz su kenarında şehri Mısır vaki olub cümle kuyuları şur ola acib ve garib hikmetdir (Âyet) *فعل الله ما يشاء بقدرته وبحكم ما يريد بجزئه* Âbı hava cihetinde yukarı iç kal'anın havası âdeme hayat verir Zira yaylakdır Ve gayet şedid rüzgârlar eser Ve suları hamasînde gayet soğuk olur Hattâ bazı hasta ifakat bulsun için tebdili mekân itdirüb yukarı kal'ıye götürürler Biemrillâh birkaç günde sıhhat bulub halâs olur Havasının letafetinden evlâdının gözleri mükehhhal merali ve gazali gözlü olur Amma aşağı Mısırlı gözleri cimloz ve koncoloz gözlü olur Acib hikmetullahdır

Elfaslûs Salis vel işrin

Aşağı Mısır kal'asının dairen madar cürmün ve cemii ebvabların ve cümle burc baruların beyan ayan ider

Evvelâ bu hakir iki gulâmımla pak müsellâh olub paylerimize cizmelerimiz giyüb vakti seherde iç kal'anın Babı Vezirden taşra çıkub canibi şarka yokuş aşağı 500 adım gidüb *Babı Nizamiyye* *باب نظاميه* Canibi şarka mekşuf bir tahta kapudur Andan şimale yine 500 adım gidüb *Babı Çukur Garafe* *باب چقور غرافه* İki kat tahta kapulardır Ve canibi cenuba nazırdır Andan kal'anın divarı kararınca gömüler icre kâmil bin adım gidüb *Babı Derebiül Ahmeri şur* [3] *(باب درب الاحمر شور)* Şarka nazır iki kat tahta kapulardır Bu mahalde kal'a divarı icre gaib olmuş Amma Davud paşa içerden bir kat dahi tula bina kal'a divarı çekmişler Bu mahalleri ubur idüb 500 adım gidüb *Babı Hahii Mağrib* *(باب حوه المغرب)* Muizziddin asrında Mağribîlerin şarafesi imiş Kibliye nazır bir küçük tahta kapudur Ve hâlâ divarları yeni bina olunmuş Bunda olan mezaristan cümle eski kal'a divarı içindedir Ve bu kapudan taşra eski kal'a divarı dibinden gidüb kâmil bir adımda *Kullei Gömü* *(كوله كرم)* Bu kulle Mısır kal'asının şarka nazır bir köşesidir Andan yıldız canibine yine kal'a divarı köşesinden kâmil bin adım dahi gidüb *Babı Nazır* *(باب ناظر)* İkat demir kapudur Kaddi yirmi arşın bâlâ metin demir kapulardır Ve atebî âlisinde Caferî ile Salâhuddinin tarihi vardır Cümle huccac vüzera alayı bu kapudan girüb çıkar Canibi şarka nazır bir şahrah kapudur Andan yine kal'a divarı di-

[1] Yıldız nüshası (Kaysunî)

[2] » » (Bur)

binden yıldız rüzgârı canibine 500 adım gidüb *Babı Fütuh* (باب فتح) Canibi şarka mekşuf iki kat demir kapulardır Ve yirmi arşun bâlâ vasi kapudur Bu kapudan taşra bir varuşu azîm olmagile kesreti nas olub izdihamı beni âdem kapudur Ve andan yine canibi garba kal'a divarı evler ve bağ ve bağçeler icre gaib olub şehri hakir şehir kenarınca adımladım Amma yine şehrin etrafında mahalle kakuları vardır Üstlerinde kal'a bedenleri ve mazgal delikleri ve bevablardı vardır Miftahları mahalle imamlarında durur Ve Babı Bahir-den bağçeler kenarınca 1000 adım gidüb *Babül Bahriül Lûk* (باب البحر الوق) Garba nazır bir ağac kapudur Önünde haşeratı fahişe haneleri ve kahve hane ve boza haneleri vardır Babül Lûkdan taşra cenuba 200 adım *Bobı İbade* (باب عبادة) Garba nazır bir tahta kapudur Dibinde Camii Valde İbade kırk sütun üzre tahtanî ve bir minareli ve cisri limanı kebir ve [1] kurbinde Nil halici dibinden bin adım gidüb *Babül Bahir* (باب البحر) Bu dahi iki kat garba nazır demir kapulardır Ve kaddi on arşın bâlâdır Bu kal'a divarı kenarında bir teferrücgâh camidir Hareminde bir azîm nabıka ağacı vardır kim misli Mısırdadır yokdur Andan yine cenuba halic kenarınca 200 adım gidüb Acem bağçesin ubur idüb *Babı Kantaratiüd Dekke* (باب فطرة الدكة) ye varınca 700 adımdır Bu kantara dibinde Camii Şeyh Şazeli hazretleri anda medfundur Ve bu kantara altından Özbekiyye halicinin suyu geçer Andan cenuba 1200 adım gidüb *Babı Sakiniye* (باب سكنية) ve Camii Sakiniyye bu mahalde bir müferrah camidir Andan bağ ve bağçeler icre tula yaptıkları mahalli ubur idüb cenub canibine bin adım gidüb *Babı Tabbagîn* (باب طبّاغين) Garba nazır bir ağac kapudur Üstünde kal'a bedenleri var Ve kapu önünde bir göz cisri vardır Andan bostanlar icre cenuba beş yüz adım varub *Babı Sakkaniyye* (باب صفائية) Garba nazır ağac kapudur Bu kapudan içeri girüb mellâha [2] içinden ubur idüb Camii Cebbiyye varınca 200 adımdır Ve yalak yolunda *Babı İsmî* (باب اسمي) ye varınca 700 adım dahi oldu Suku Nasiriyye bu mahaldedir Ve Camii Emirahur bu mahaldedir Müferrah fevkânî dîlküşa camilerdir Andan kibliye 600 adım gidüb Kantaratüs Sübu üzre geçüb *Babı Cedid* (باب جديد) yani Yeni Kapu bir azîm şah rah ağac kapudur Atebei âlisi üzre bedenleri ve mazgal delikleri var Andan İmamı Ali kızı Sitti Rukiyye önünden ubur idüb cenuba 400 adım gidüb *Babı İzzeddin* (باب عز الدين) Camii Cemaleddin bu mahaldedir Cenuba nazır bir kat ağac kapudur Andan kibliye Gömülük üzre ubur idüb 500 adımda *Babı Hartun Nasara* (باب حرط النصارى) Garba nazır

[1] Yıldız nüshasına göie fazla.

[2] » » (mahalle)

ağac kapudur Üstünde bedenleri ve maz(gal) delikleri vardır Bu kapunun iç yüzünde Mısırın cümle meyhaneleri ve nisvanı sahib isyanları ve sıbyanı irfanları cümle bu mahalde mevcudlardır Andan yine şehir kenarınca kal'a divarı gibi yalın kat divar dibinden 800 adım gidüb *Babı Sitti Nefise* (باب ست نفيسه) Camiüs Sultan hayrülüm bu mahal[1]dir Bu babı Nefise kibleye mekşuf tahta kapudur Andan Sitti Nefisenin mahallâtının taşrasından dolaşub şimal canibine 200 adım gidüb *Babı Garafei Vusta* (باب غرافة وصى) Andan içeru kabri tavil önünden güzer idüb canibi kibleye 500 adım gidüb *Babı Karafei Kübra* (باب قرافة كبريا) Bir ulu tahta kapudur kim canibi şarka nazırdır Ve İmamı Şafiîye ve Ömer ibnül Farıza bu kapudan gidilür Andan 500 adım Kara Meydan kal'ası divarı dibinden gidüb *Babı Farız* (باب فارض) Bu dahi şarka nazır tahta kapudur Andan yine canibi şarka 500 adım gidüb *Babı Cammalin* (باب جمالين) Şarka nazır bir ağac kapudur Paşa Saray(ı) dibinde Kavak Meydanına karibdir Bu mahalde şehri Mısırın canibi erbaasındaki kapular tamam oldu Amma biz dahi bitab bîmecal olmadan tamam olub yine gayret iderek Kavak Meydanı kal'ası dibinden yokuş yukarı Matbah kapısı önünden geçüb kal'a hendeği içinden adımlıyarak yeniceri odaları olan içi kal'ai dolaşub ta yine Nizamiyye kapusına gelince 2000 adım dahi olub vakti gurub karib olub Babı Nizamiyyeden içeri girüb konağımıza bîmecal düşdük Bu hisab üzre Mısırın aşağı varuş kal'ası divarı olan yerleri cümle 15500 adımdır Ve yirmi bir kal'a kapusıdır Ve cümle 340 kuledir 700 bedendir Amma kal'a diva(r)sız olan yerlerdeki kapular cümle aded tahta kapudur Ve üzerlerinde bedenleri ve mazgal de(li)kleri vardır İrtesi alessabah yine silâhlanub atlarımız ile Babı Nasıra varub anda piyade olub (الحساب الا بالتمام) diyüb yine divit kalemi ele alub Babı Nasırdan ve Babı Fütuhdan taşra kal'a haricinde olan varuşları ta koyun kınarası mahalline varınca andan Tahir Beybars Camiine gelince andan ta Kantaatül Özbekiyye gelince andan Kantaratül Meymune gelince bu varuşu azîm kâmil 1000 adımdır Hasılı kelâm evvelki gün kal'a divarlı yeri ile ve kal'a divarsız varuş kapuları ile ve bu 1000 adım kal'adan haric varuş ile cümle şehri imarâtı Mısırın etrafı dairen madar 43000 adımdır Bir günde ve irtesi vakti zuhurda halâs olub cümle 17 saatde devr itmiş olduk Amma bâlâda tahrir olunan iç kal'alar ve paşa kal'ası bölmeleri hisabdadır kim şehri Bulak ve şehri Mısır Atik ve yaylağı Sultan Kayıtbay ve mahallei İmamı Şafiî ve mahallei İmamı Ebülleys ve mahallei Ömerül Farız ve mahallei Ebüssüüdu Carihî bu zikrolunan mahallâtlar hisabdan haricdir Zira

[1] Yıldız nüshası (mahalde)

Mısırdan birer mesafei baide mahallâtlardır Dairen madar yekûnu etrafı mahrusei Mısır kırk üç bin adımdır vesselâm Amma bu varuşun cenub tarafında ve kible şarkında ve şimalinde olan kal'a divarı hendeğe mezbele dolmuştur Salâhuddin asrında gayet mamur ve müzeyyen ve şirin kal'a imiş Amma bazı yerlerde şehrin etrafında hendek yerine Özbekiyye ve Nasiriyye tur'aları gibi halicler cereyan idüb hendek olmuştur Bu halicler kenarında zikri sebkât iden kapulardır Her gice pasbanlar ve bevvablar ve subaşı ve düveydarı ve kavvasları kol dolaşub cümle kapuları sed iderler Zira Mısır içinde olan fellâhîn ve kavvasîn ve munsır aşkıyası hırsızları gibi şaki harazade bir diyârda yokdur

Mısırın aşâğı şehir içindeki cümle dereb kapuların beyan ider

Ve bu munsırların derdinden şehri Mısır içinde köşeden köşeye birer ikişer kat kapulardır Ve derebden derebe ve atfeden atfiye âyânı Mısır şahişinler idüb revzenleri tarıkı âma nazırlardır Hîni mahalde pencerelerden aşkıyalara ok ve kurşun ururlar Ve her köşesinde birer kapu mukarrerdir Cümle kapuların bevvabları subaşı hükmündedir Anın defteri mucebince şehri Mısır icre cümle mahallât tedribe kapuları 26000 kapudur Amma şehri Bulak ve şehri Eski Mısır kapuları dahi hesabda dahildir Ve bu cümle kapular her gice badelişa sed olub bir âdem kapusından taşra çıkmâğa kadir değildir Ve bu kapuların cümle miftahları mahalle imamlarında emanet durub bevvabları kapuların ardında nabutlarına dayanub nöbet beklerler Zira ol gice ol mahalde bir şey zayi olsa bevvabdan süal olunub ikab olurlar Bevvaba bu hizmet tahtında günde birer divanî Mısır parası ahali mahalle ulûfe verirler

Elfaslur Rabi vel İşrin

Der zikri evsafı mahallât ve hanedan sarayı âli ve gayri büyütları beyan ider

Evvelâ bâlâda tahrir olunduğu üzre ol cürümde olan Ümmü Dünya Mısır Gazalî tahriri üzre 740 mahallei müslimîndir Ve bu mahallâtlar icre cümle haned(a)nı selâtîn yani selef padişahlarının 78 aded sarayı âlileri var kim her birinin vasfında lisan kasırdır Evvelâ Fil Bürkesi sahilinde Sultan Kayıtbay sarayı ve Kal'atülKebşde

Sultan Cavlî sarayı ve aşağısında Mehmed Bey sarayı ve niuka-
belesinde Nezîr Ağa sarayı ve Emiri hac Rıdvan Bey sarayı ve Emi-
rülhac Zülfikar Bey sarayı ve Emiri haccı sabık Yusuf Bey sarayı
ve Şeyh Sara sarayı ve Bıyıklı Mehmed Bey sarayı ve Novalı Me-
hemmed Bey ve Abbas Ağa ve Baltacı Mehmed Ağa ve Rıdvan Ağa
ve Mütefferrika başı Şaban Ağa ve yeniçeri efendisi Bekir Efendi
ve Kenan Bey ve Taşyatır ve Yeni kapulu Mehmed Bey ve Şeyh
Bekrî ve Hacı paşa ve Özbek Bey ve Mesud Ağa sarayı ve bunlar-
dan maada 22000 büyütu müslimîndir Ve 20 Kıbtî mahallesi ve
600 büyütu keferedir Cümle 9000 harac Kıbtîdir Bahreyn emini
tahsil ider Cemaati Yehudi mahallesidir Cümlesi bir semtdedir So-
kakları zıyk kendileri muzıyk Yehudilerdir Tariklerinden at ve deve
geçmek ihtimali yokdur Beşer altışar kat hanelerdir Ve 50 adımda
bir tedribe kapuları mukarrerdir Cümle çarşuy pazarları mahalle-
lerindedir Gayri yire ihtiyac değillerdir Ve bir oda yeniçeri anda
kolluk bekler Cümle 6060 haracdır Ve 4 mahalle Urum 2 mahalle
Ermeni vardır Cümle 3000 haracdır Ve altı yedi bin müsafirîn
yuva keferi haracı olur Rum çingânesi yokdur Amma Mısır kavmi
cümle Firavn kavmidir Ve halic kenarında bir mahalle Firenk kefe-
releri vardır Amma yedi kıralın balyozları bu Mısırdaki sakın olmaları
sebebiyle üçer bin Firengi bedrenk keferi vardır Biri bir habbe harac
vermezler Hasılı kelâm 70 millettirler Amma 140 lisan şehri Mısır-
da mevcuddur 20 aded nesârâdan maada Mağribî ve Endülüsî ve
Bornavî ve Afnu ve Duukılâvî ve Berberî ve Foncî ve Kırmânika
ve Begenski ve Habeşî ve Bünyânî ve Sudanî ve Telmesanî ve Rabî
ve Mayburî ve Farî ve Racavî ve Nuviyî ve bu makule elsinei muh-
telife bile Mısır içinde malâmaldır kim diller ile tabir ve kalem ile
tahrir olunmaz Amma bu hakir inşaallah Mısırın cemii ahvalât ve
ecnası mahlûkatı mahallerile tahrir olunur

Sitayişi Babı Züveyle [1]

Hâlâ Yeni Mısır bina iden Muizzüddinin oğlu Hüseyinül Ka'id
billâh halife iken sene 481 de mukaddema Âli Abbasiyandan El-
mustansır billâhın veziri Emirül Cüyüş Ebünnecm Bedrüddin Cemali
Muizzüddinin oğlu Hüseyin Kayid billâh vezir olup Cevheri Kayidin
yapdığı Mısır kal'asının cenub canibin münhedim idüb müceddeden
bir azım kal'ai üstüvar zamime idüb hâlâ Kayıtbay tarafında ol sur
divarları gömüler altında kalmışdır Babı Züveyle ol asırda mezkûr

[1] Bu kısım Yıldız nüshasında yoktur.

Emirül Cüyüş binasıdır kim bu hakir tarihi kitaba dek elli bir yıldır seyyahatde öyle bir babı musanna âli bab görmedim Amma bu kapuyı Emirül Cüyüş Bedrül Cemalî bina itdikde bir tılsımı âzîm idüb asla kapuya kanatlar etmeyüb daima açık dururdu Amma ol kapunun eşiğindeki siyah taşdan bir âdem Mısır içine hainlik ve hunharlık ve yağılık için eğer at ile ve eğer piyade Mısıra girmek dilese bi-hükmü mutalsam harami herifin atı ayakları sürcüb depesi üzre düşüb helâk olurdu Yahud atı irkilüb Züveyle Babından içeri yagî ve bagî ve dagî ve harami âdem girmek ihtimali yokdur Zira mutalsamdan maada bu mahalde Hazreti Musâ ile Hızır nebi buluşub hâlâ Kırklar makamı deyu ziyaretgâhdır Badehu Elmelikül Kâmil Nasırrüddin Mehemmed hilâfetine gelince bu Babı Züveylenin mutalsamı amelde idi Bir gün Melikül Kâmil Mısır içinde Camii Ezherde zorbalık ile kapanan aşkıyaları kırmak kasdına Babı Züveyleden içeri girirken atı irkilüb mahmiz itdikde at depesi üzre yıkılıb Melik kâmil payimali rimal oldukda gazab alûd olub Babı Züveyle eşiğinde yüz aded koyun kurban kanları dökilüb mutalsam bozılıb kapunun eşiğinden ol siyah taşı çıkarub kapuya iki kanatlar koyub sair kapular gibi açılır kapanır oldu Hâlâ azîm demir kanatlı kapudur Andan üçüncü defada sene 566 Sultan Salâhuddin Yusuf yukarı iç kal'ai bina itdi Badehu sene 566 Bahaüddin Kara Müliyül Esedî bir tavası ulu Bey idi Şam padişahlarından korkub dördüncü kerrede Mısırın kal'asın dahi büyük idüb zirâi haşimî ile 393000 zirâdır

Elfaşlül Hamis vel işrin

**Mahrusei Mısırdâ müstecabüddave olan cevamii
selâtînleri ve gayri cevamii kebirleri
alelumum beyan ider**

Şehri Mısır icre 156 aded selâtini selef camileri var kim Rum ve Arab ve Acemde velhasıl cemii memaliki islâmiyyede bu kadar camii melikü selâtîn bina olunmamışdır Ve her biri cennet âbâd camilerdir İnşaallah alettertib ziyaret itdüğümüz gibi tahrir olunur Amma cümleden Camii kadim ve mabedi azîm ve dua müstecabüddave olacak kâbei fukara ve meskeni zuafa Mısır Atikde

Evsafı Camii Amr ibnül Âs (رضي الله عنه)

ki fatihi Mısırdır Bu camiin sebebi binası oldur kim kaçan Hazreti

Amr ve Eski Mısır ki şehri Fustatdır anı muhasara itdikde askeri islâmı derya misal ile bu cami yerine cemii hayem atları ile meks idüb canibi erbaalarına hendek idüb ruzmerre cengi azım idüb cümle şühedaların bu mahalle defn iderlerdi Hikmeti Huda kal'a feth olub cümle haymeleri bozup şehre nakl itmek iktiza idince gördiler kim bir güvercin Amr ibnül Âsın haymesinin üstünde âşıyan itmiş Amr bu kebuteri görüb Ol haymei bozman Ol güvercin bizim konuğumuzdur İkrâm lâzımdır Yavruların hasıl idüb uçursun Bizim dayire-mize gelen huş tuyur ve insan ve hayvan emindirler Çadırı bozman buyururlar Ol yavru hasıl idüb peçeleri âşıyandan pervaz idüb herbar Amrın önüne gelüb konmağa başlayub üns ülfet itdiler Amr dahi çadırı bozub bu mahalde iki deyri kebir var idi Biri Kıbtîlerin biri Rumîlerin idi İkisın dahi münhedim idüb mukaddema hendek kazılan yerden temel bırağub bir cami inşa idüb yine ol güvercinler ol camide âşıyan etdikleriychün bu camie Kıtās (قِطَاس) didiler Vechi tesmiyesi oldur 40000 asker ile bu camii itmam idüb daima bunda ibadet iderlerdi Anın için ibadethanei kadimdir Menakıbı çokdur Lâkin biz ihtisar üzre tahrir idelim Hâlâ çarkûşe kal'a misal beden bedene bir azım camidir Tulen ve arzan 180 germe adımdır Kible tarafı iki giru kapu tarafı 280 beyaz mermer amudu müntehalardır Ve haremin yemin ve yesarında dahi 240 beyaz sütunu bâlâlardır Ve ibtida bina oldukda canibi erbaasında divarları yoğımış Cümle amudlar üzre bina olunmuş Hâlâ cabeca amudların başları ve bazı yerde nümayandır 300 amud dahi anda vardır Ve müezzin mahfili dahi sütun üzredir Bu hisab üzre cümle 820 amudu münteha üzre kavsi kuzah misal taklardır Ve kemerler üstü tavanı münakkaşdır Kubbelar değildir Badehu yine Amr ibnül Âs Camii metanet üzre olsun deyu canibi erbaasına tula bina kal'a divarı gibi divar itmişdir Minberi ve mihrabı tarzı kadimdir Minberi bir musanna hurde münakkaş ağac minberdir Mihrabında Ramazanı şerifin âhir Cum'asında iki rikât nemaz kılan dünyevî hayır muradatı elbetde hasıl olur Ve sahra misal haremi beyaz küfeği taş döşelidir Haremin ta ortasında fevkanî höcreler vardır Matekaddem kutbül aktab hazreti Seyyid Alâüddin Tayî sakın imiş Hâlâ yine içinde sahib sülûk Şeyh Yusuf Şennavî sakindir Hâlâ bu camiın canibi erbaasında nice yüz muzlim gncler vardır Her birinde birer ârifi billâh gençleri sakindir Haftada bir iftar iderler Cümleten Şeyh Ali Farzi ve Ramazan Hatifei Kayserî keşif keramet sahibleridir Şeyh Ali Farziye ilmi musiki okusalar haz [1] ulu sultanlardır Veher sene Ramazanı şerifin âhir Cum'asında

[1] Yıldız nüshası (ider)

bu cami içre nice kerre yüz bin âdem cem olub camiin enderun birununda âdem deryası olub ibadet iderler Elbette olgün ervahı evliya ve enbiya bu camide hazırdır derler Ve bu cami cümle yedi kapudur 4 minaredir Camiin her köşesinde birer minaredir Amma ancak minarei kârı kadimlerdir Ve bu camiin sağ köşesi tarafında bir kafes içre vüzeraların nemazgâhı vardır Anda Hazreti Ömerin ve Hazreti Osmanın mubarek hatları ile ciran derisi üzre kûfî Kelâmı İzzetler vardır Ve ana karib makamı şühedada 7000 sahabeı kiram medfun idiği müsbetdir Ve bu camiin sol canibindeki köşede çarkûşe bir ziyaretgâh vardır Makamı evtad dirler Anın başka mihrabı vardır Mihraba karib yerden üçer karış bâlâda çar kûşe bir beyaz mermer üzre celi hat ile tahrir olunan tarihtir

(أتمنى التمام المكان الشريف سنة ٨٣ عمر العبد الفقير الى الله تعالى ابراهيم ابن عمر المجلى لتاجر اكابر تاجرا لحوض الشريعة عفا الله عنه لجامع عمر و ابن العاص رضى الله عنه البروق سبع بوابل بيع لوجه الله غفر الله تعالى وله ولواديه وجميع المسلمين صلى الله عليه وعلى سيدنا محمد وعلى اله واصحابه اجمعين)

tektib olunmuşdur Ve bu cami Bayram paşa valii Mısır iken tamir ve termim itdiğine minberin sağ tarafında bir kulac bir levha üzre celi hat ile kırk elli beyit tahrir olunmuşdur Mısraı tarih budur

*Seyr iderken iki eksikli didiler tarih
Eserin eyledi eshabı güzînin ihya
Sene 1032*

Der vasfı acayibi Camii Amr ibnül Âs

Ve bu cami icre bir acib ve garib temaşa vardır Giru kible kapısı önünde 2 mermer direk bir yire vaki olmuş Halk ol zuum üzrelerdir kim âsi ve napak olan ol amudların mabeyninden geçemez Eğer masum ise geçer derler Bazı cüssedar âdem yıldırım gibi geçer Bazı zaif ve nahif âdem geçemeyüb hicap ider Hattâ Mısır Beğlerinin bir mümtaz şatırı geçeyim dirken kısılub geçemeyince cümle huzzarı meclis hay huy ile şatırın kollarından yapışub yine beri çıkınca hicabından mı ne hali acib oldu kimse bilmedi Camiden taşra çıkub ruh teslim idüb tarfatülayn icre gasl idüb bade salâtü Cum'a bu kadar kerre yüz bin ibadullah cenazesi nemazına hazır oldılar Acib hikmetdir Bu Cami sair cevamiler gibi müzeyyen değildir İki yüzden müteceviz

huddamları vardır Ve canibi erbaasında yetmiş seksen fukara haneleri vardır Yohsa canibi erbaası Eski Mısırın harabistanıdır Andan ibadet-gâhı sani

Evsafı Camii Ezheri Kaid

Sene 358 tarihinde Âli Fatımiyyundan Sultan Muizzüddini Mağribî binasıdır Bedesti memlûk Ezher nam bir kul idi Mağribden nice bin kise mal ile gelüb Mısır halifesi Ahşidiyyun iznile bu camiin temeline sa'd saatde mubaşeret idüb on binden mütecayiz huddamlar ve cümle kavmi Meğaribe idi Cami temeline karib olunca Muizzüddin Mağribden ılgar ile huruc edüb alelgafle Mısıra dahil olub Mısırdaki Camii Ezhere hizmet ider behanesinde olan Meğaribeler silâha yapışub Ahşidiyyun elinden Muizzüddin Mısır feth idüb müstakil padişah olub Camii Ezheri öyle mamur eyledikim cemii dünya ulemasın Camii E(z)here cem idüb mekûlât meşrubutların şiri hurma ve kutru nebat verirdi İlâhazelan Mısır içinde öyle bir evkafı kavi yokdur Ezher Mübaşir nam abdi memlûk mubaşir olmağile hâla ol ismile müsemmadır Amma Muizzüddin malile bina olunub olsebeb ile Mısıra malik oldu Amma Mısır içinde öyle bir camaati kesiriye malik bir cami yokdur Zira Mısırın ta aynülfiiinde vaki olmuşdur kim şeb ruz bir an secde idecek bir yir yokdur Zira leylen ve neharen içinde 12000 talibi ilim mevcud(d)dur Kovan arısı gibi bir sadadır kim âdemi dehşet alur Cümle mubahasei ilme meşgullerdir Bir kerre bu camide üstat önünde bismillâh diyen elbette mahrum kalmamışdır Gayet mubarek camidir Ve yan kapudan yan kapuya tuli 170 germe adımdır Ve Mücellid kapusından içeri girüb küçük harem geçüb büyük harem kapusından içeri girüb ta mihraba varınca arzı 150 germe adımdır Ve cami içi cümle 120 beyaz amudlardır Yirmisi amelî payelerdir kim anlar harem ile cami mabeynine vaki olmuşdur Amma sütunları küçükdür Ve cümle 400 kemerler üzere yeşil ve rengâmiz tahta tavandır Kubbeler değildir Ve kaddi üç âdem yüksekliğidir Sair camiler gibi kârgir binayı âliler değildir Amma ruhaniyeyt var İçine giren çıkmak istemez Ve mezahibi erbaa için 4 mihrabı var Amma mihrabı hanefî üzere (Âyet)

(ياايهاالذين آمنوا ركعوا وسجدوا ربكم)

Âyeti tahrir olunmuşdur Ve ilâahiri Ve minberi münakkaş ağac minberdir Ve minberin sağ canibinde bir tahta mihrab üzere silû lâciverd üzere beyaz isfidac celi hat ile (Âyet)

(قد نرى تغلب وجهك في السماء فلنولينك قبلة ترضيها فول وجهك شطر المسجد الحرام)

Âyeti tastir olunmuştur Ve bu cümle cami icre 200 dollabdır Her birinin kaddi ikişer âdım akddı altışar yedişer kat dollablardır Bu hisab üzre cümle 9000 dollabdır Ve malâmal kitabdır Ve talibi ilimlerin havayicatları ve mekûlât meşrubatları durur Ve bu cami icre daima iki üç bin âmâ hafızı Kur'an eksik değildir Ve keşakeşi mu-bahasei ilim sadasından âdem huzu huşu ile tağili erkân idüb edayı salât idemez Ve taşra haremi bir beyaz balât döşeli sahradır Tulen ve arzen 150 adımdır Amma canibi erbaasında yan sofaları vardır Anlar ile 170 germe adımdır Ve haremi beyaz ve gayri musaykal ve mücellâ senkler ile döşelidir Baranı rahmetden nazil olan emtar bu haremin altında sarnıçlar(a) gider Ve camiinn evkafı tarafından bu sarnıca 40000 deve yükü Nil suyu doldururlar Mahı Temmuzda cümle taliblere tevzi iderler Harem icre 3 yerden kuyu ağızları vardır Bu sarnıç gûya bir deryayı zülâldir Ve yan sofaları icre dersanelere revak tabir iderler Camiin canibi erbaasında elli revakdır Yani elli diyar kavminin mekânlarıdır Hakikatde yine her birinde birer islâm diyarı uleması ile malâmaldır kim bir revakın halkı bir revak âde-minin ne lisanın ve ne hal ahvalin bilmezler Herkes kendi işgallerine meşgullerdir Vakti salât oldukda العظمت الله gûya yevmi haşirden bir gün olub esbabların ve kitabların kaldırub tecdidi vuzu idüb edayı salât idüb ilme meşgul olulalar Hele hakir bu Camii Ezherde çirkefi dünya kelâmın istima itmemiştir Ve hakir her bar anda vardıkca aylâyıkı dünyay(ı) feramuş idüb başka bir keyfiyyete nail olub safa iderdim Evvelâ cami içi ulemayı Mısır ile malâmaldır 170 yerde müderrisîn ders takrir iderler Andan ravakı Rumî başka bir köşedir Cümle Ervam kavmi anda sakinlerdir Ve gayet pakdır Cümle revak halkı revakına mayillerdir Ve evkafları metîndir Ve revakı Arabî ve revakı Mağribî napaklerdir Ve revakı Endülüsî ve revakı Foncî ve revakı Ekrad ve revakı Belhî ve revakı Tatar ve revakı Dağıstan ve revakı Belhî ve revakı Acem velhasıl cümle elli gûne kavim revaklarda talibi ilim vardır Ve cemii ulûmu garibe ve acibe ruzmerre tilâvet olunmakdadır Ve bu haremin canibi erbaasında revak tabir itdikleri mahallerde cümle 250 beyaz mermer amudlardır Amma ellisi amelî payelerdir Bu hisab üzre cümle amudlar üzre 400 kemerlerdir Ve camiin enderun birununda cümle 12000 kanadillerdir Her şeb çırağan olub talebeler şem'a muhtac değildir Ve bu Camii Ezheri Kayıd bina itdikde bir tılsım etmiştir kim hâlâ bu cami icre leylek kuşu ve serçe kuşu ve kırlangıc ve güğercin ve çaylak misilli kuşlar girüb vatan

idemezler Ve derunu camie giremez Acib tılsımdır Ve giru mihrab kapısı üze iki minaresi vardır Beşer tabaka Ve cümle 7 kapısı var Cümlesi musanna sarı pirinc kapulardır Ve haremin sol canibinde bir şafiî havuz var kim عشر اقدس dır Ve bu camiin canibi erbaasında muttasıl yerde medrese ve darülhadis ve darülkuralar vardır Cümlesi haremi kebirin etrafındadır Anların dahi dersâmları ve talebeleri malâmaldır Ve revaklardan maada camie muttasıl kat ender(kat) rablar vardır kim âdem ol höcrelere girse gayib olur Anda dahi ıskarça âyân ulema ve suleha memlûdur Velhasıl Camii Ezherde 12000 âdem mevcuddur Gulûv itse hemen Camii Ezherde ulemayı ilmi çıkar عافتا اللهم Gulûvleri gayet fenadır Hattâ bir kanlı ve bir hırsız Camii Ezhere girüb tayib ve tahir olsa artık hâkim ana vaz'ıyed itmeğe kadir olmaz Ve ruzmerre binden mütecaviz hatmi şerif tilâvet olunur Herkes valideyni ve üstadı ve veliyyi niamı ruhiyçün bir hatmi şerif tilâvet ettirmek murad idince 30 pare nergi vardı vardır Dahı ziyade verirsen kesesile gasben alırlar 7 saatde bir âdem bir hatmi şerif tilâvet ider Cari hafızlar vardır Ve subhu mesa matbahı Hudadan nîmeti cemii fukaraya bir çanak pirinc ve mercimek çorbasıl birer nanpare mukarrerleri vardır Ve her leylei Cum'ada pilâv zerde ve yahni verirler Şeb ruz beni âdem sadasından cami içi saika gibi gürler Ve mezahibi erbaadan iclerinde hâkimleri vardır Rumîlere Rum revakında Mustafa Efendi hâkimdir Ve nice kanlı ve mücrim dersâm olmuştur Mısır halkının bu Camii Ezheriye itikadları sebeble çok tasadduk ve nezaret ve zekât vir(ir) ler Ve gayri diyarlardan dahi surre ve atıyye gönderirler Evkafı azımdır Medhinde lisan kazırdır

Evsafı Camii Sultan Ahmed ibni Tulun

Sene tarihinde Mağrib Zeminden Âli Ahşidiyyundan Sultan Ahmed ibni Tulun gelüb Hazreti Resaletpenahı rüyasında görüb bu camii bina etmiştir Amma anı gören kal'a zan ider Zira kûşebendleri ve canibi erbaasında bedenleri ve iki kat divarların metaneti bir kal'ada yokdur Şekli murabba bir camii azımdır Divarının kaddi kâmil kırk arşun âlidir Gûya Kâ'bei şerif cürmünde bina olunmuştur Ve mihrabı Hazreti Resulün talimile olmagin cümle kıblelerden sahihdir Ve cümle mikatlara ve kıblenümalara müsavidir Hazreti Resaletin nazargâhı olmagile ruhaniyyet vardır Ve fukaralar kâbesidir Zira bu cami mabedgâhı kadimdir Kıbtî tarihlerinde bile bu camiin evsafın tahrir itmiştir Ve bu cami zeminine tevarihi kadimlerde Arzı Hamrayi Kusva dirlerdi Ve dağına Cebelül Kebş derler Amma Hazreti

Amr ibnül Âs Fustat şehrin muhasara itdikde Beni Leşker (بنی لشکر) kavmin bu mahalle Fustat nam haymelerin kurmağıle bu mahalle Cebeli Leşker didiler Amma ibtida ismi Cebelül Kebş idi Ahmed Tulun bir kal'a bina etmeğıle Kal'atül Kebş didiler Zira Kababita asrında bu mahalde tucdan bir koc tılısımı var idi Yüzü Cize tarafındaki Ehram dağlarına nazır idi Kaçankim ol tuc kac ayaklarile eşinüb gırgırsa ol sene Mısırdı koyun çok olub olmalde koyun pazarı olduğundan Cebelül Kebş derlerdi Ve yine hâlâ koyun pazarı anda olur Hazreti Musâ çoban iken koyunların bu mahalde otladub ibadet itdüğü mahal hâlâ Ahmed Tulun Camiin mihrabı Hazreti Musâ ve Hazreti Hızır makamıdır kim Hazreti Resul Ahmed Tuluna vakıasında Ya Ahmed karındaşın Musâ nebi makamında bir cami bina eyle deyu fermanile Cebeli Yeşker [1] münacatı Musâ nebi yerinde ve resmi kıdemi [2] paki üzre Camii Tulun bina olub mabedgâhı kadimdir Mihrabında bir vakit nemaz kılanın dünyevî ve uhrevî hayır muradatı makbulü dergâhdır Amma bu camiin kible kapusından Mağrib kapusına varınca tuli 120 germe adımdır Amma arzen 220 germe adımdır Ve kible tarafından cami içi cümle 90 amelî sütunlar üzre serapa kârgir toloz kemer kubbelerdir Ve haremi azîmin canibi erbasındaki sofalar üzre dairen madar yüz aded amelî sütunlardır Ve kemerler mabeyninde 160 camlardır Ve cümle altı kapusu vardır Büyük kible kapusından 18 ayak taş nerdüban ile çıkılır Ol canibi uçurumdur Zeman ile Fil Bürkesi bu nerdübanların dibinde akub cemaat andan abdest alurlar imiş Hâlâ âsârları zâhirdir Ve haremi azîmin ta ortasındaki kubbe gûya Kâ'be misaldir Ol kubbenin altındaa bir şafiî havzu vardır Bu havuzun sol canibinde bir azîm hurma ağacı vardır kim Mısır iklim(in)de naziri yokdur Desturu Resulullah ile Medine hurması hasıl olduğu hurmasından müşahede olunur Ve haremi serapa beyaz mermeri ham döşelidir Ve hareminde iki maksure dahi vardır Ve bir acayib minaresi camiin şimalinde yol aşırı camiden baid çarkûşe ve üç tabaka ile bir minarei musanna bilâdı islâmiyyede bir diyarın camiinde yokdur Meselâ cemii minareler içinden çıkılır Amma üstad mühendis bu minareye bir san'at harc idüb müezzinleri taşradan çıkarlar Üç tabaka ve iki yüz kedeme bir minaredir Hattâ Emiri hac Rıdvan Beğın bir cündisi atile bu minareye çıkmışdır Yine olkadar kalın minare değildir Ancak üstadı kâmil bir san'at harc etmiş kim (Mısra)

(شنیدن کی بود مانند دیده)

[1] Yıldız nüshası (üzre)

[2] Böyle harekelenmiş

Tabir ve tavsif ile olmaz Görmeğe muhtacdır Ve cümle minarelerden âlidir Ve ta zirvei âlâsında alem yerine bir gûne bakırdan gemi gibi alemleri vardır Tılsımdır derler Ve bazı erbabı maarifler Nil ta ol minare zirvesinedek taşub Mısır gark olması alâmetidir derler Hele garib temaşadır Ve harem divarının sol tarafında bir besmelei şerif var Sultan Süleyman asrında Karahisarî hazretleri Kâ'bei şerife giderken Mısıra uğrayub bu camii şerifde bir âsârımız olsun deyu bir besmele tahrir eylemiş kim tulî kâmil 40 adımdır Vacibüsseyir bir hattı azîmdir kim her elifi sekizer arşun tavildir Ve besmelenin keşidesi bir seramed keşide sihri mübîndir Ve ruhi divar ile musaykal ve mücellâdır kim gûya sünbülei besmele bismi ilâh ile henüz yazılmış zan olunur Ketebesî

(الفقيه احمد القره حصارى سنه)

tahrir olunmuşdur Rum ve Arab ve Acem seyyahan(1) mabeyninde Camii Tulun ve besmelei Karahisarî meşhuru âfakdır Ve bu besmele canibindeki divarda bir Vav ve Allah tahri olunmuşdur Üç karış kalemdir Ve harem kible kapısı sağında bir besmele dahi vardır Homen evvelki besmele resmindedir Amma beyaz kalemdir Bu dahi 40 adım tavil seramed besmelei mümteddîr Lâkin Karahisarî Hasan Çelebisinin ketebesiledir Ve bu camiin kible divarında Meğaribe çarşısına açılır iki kapısı var Sağ tarafındaki kapu köşesinde iki tabaka bir minarei pes payesi var Ve sol tarafda mahkeme kapısı köşesinde yine iki tabaka bir minaresi var Mezkûr musanna olan minare ile cümle üç minaredir Ve bir ibret nûma dahi haşeb minberi manend sihri hilâl oymadır kim görenin aklı perişan olur Mihrabı kezalik ruhamı sadefkâridir kim sihri icazdır

Evsafı Camii Hâkim Biemrillâh

Âli Abbasiyandan bir şehzade idi Helâgû Han hâdisesinde Bağdaddan Mısıra gelüb Kal'atül Kebşde sakin idi Sene 931 halife namına muammer olub bu cami(i) inşa itdi Babı Nasirile Babı Fütuh mabeyin dutmuş bir kal'ai azîm misal bir camidir Tulen ve arzen kâmil ikişer yüz adımdır Ve cümle 150 beyaz amelî payeler yüze nakşı bukalemun tavadır Toloz kârgir bina kubbeler değildir Ve sahra misal haremi azîminin ta ortasında çarkûşe bir divar içinde bir bağçesi var Gül gülistan ve reyhan ve nabıkadır Hattâ öyle nahlistandır Ve minberi oyma musanna ağacdır Ve mihrabı kârî kadimdir Öyle musanna değildir Ve 3 kapısı var Biri kubbe divarında

Babı Nasır tarafına biri Babı Fütuh tarafına biri sağ canibine nazırdır 3 minaresi var Amma mihrab üstünedek minareye âdem çıkamaz Bir küçük minaredir Belki bir masum çıksa olur Amma iki minaresi kal'a kuleleri gibi metin minarelerdir Aşağı tabakasına 500 âdem sığar Beden bedendir Andan yukarı tabaka bir musanna şerifedir kim tabir olunmaz Andan bir tabaka dahi küçükdür Bu dahi musannadır Andan külâhı beктаşıyan külâhı gibi dilim dilimdir Hasılı kelâm gayet musanna minarelerdir Bu camii Hâkim Biemrillâh bina idüb cemaatine imaretinde şiri hurma ve kutru nebat tayin ider Yine böyle iken camiine cemaat gelmez Bilâhare Camii Ezheri mezbele ile doldurub cümle cemaatin kendü camiine doldurur Cümle ulemaya nisyan gelüb Camii Ezherdeki melikei bulamazlar Âhir birer birer Hâkim camiinden firar idüb Camii Ezherde zebil üze tilâveti ulûm iderler Ve Camii Ezherden mezbelei arkaları ile taşıyub mesken iderler Âhir bu hal üze nice müddet geçinüb bir gün Hâkim Biemrillâhı emrullah ile sene 717 katl idüb ahali Mısır şuru şerrinden halâs oldular Hâkimin çok sefahetin tahrir etmişlerdir Zira mezhebinde mutezlî rayihası vardır derler Amma bazı müverrihîn asla bir mezheb kabul etmemişdi dirler Anıncün bu camide çokluk nemaz kılmazlar Ancak haremde mahkeme olmagile bu camiin ortası yol olub Babı Nasırdan Babı Fütuha giderler

Evsafı Camii Tahir Beybars

Âli Abbasiyanın halifesindendir Mısırın canibi şimalinde şehir kenarında vaki olmuş Bu dahi kal'a misal bir camidir Zemanı hilâfetinde Kudüsü Şerifde cümle küffarı dendanı tiğden geçirüb Kudüsü Şerifi feth itdikde bu camii bu gaza malile inşa eylemiştir Amma vasfında lisan kasırdır Huda âlimdir kim Mısır icre böyle bir musanna camii şeril yokdur Tulen ve arzen 180 beşer adımdır Ve mihrab tarafı cümle 170 kırmızı somaki ve yerekani ve zenburî beyaz mermer amudlardır kim herbiri birer Rum haracı değer Ve mihrab üstünde kubbei âli 12 somaki cesim amudlar üze mebnidir kim ol kubbei nühtak eflâke ser çekmiştir İçi serapa nakşi bukalemun müzehheb ve hurde münakkaş camlar ile müzeyyendir Ve bu kubbenin etrafındaki divar serapa somaki ve gûnagûn mermeri ham ile kaplıdır Ve bu mermerlerden yukarısı hurde minası ile gûnagûn şükûfe ve şecerei tuba ve beharisten nakş olunmuşdur kim çeşmi insan temaşasında hayrelenir Haremde bir kaç nabıka dirahpleri var Ve 3 minarei muhtasarı var Allahü â'lem natemam minarelerdir Ve bu camiin [1]

[1] Yıldız nüshası (üç).

kapusu var Amma cemaati azdır Mihrab kubbesi kurşun örtülüdür Mısır içinde bunun ile [1] kurşun örtülü kubbeler vardır Anlardan gayri yokdur Ve bu cami içinden yol geçer Tarıkı âm olmuştur Ve cümle amudlar üzre silû ve lâciverd ile münakkaş tavandır Kubbe kârgir değildir Ve canibi erbaası münakkaş camlardır Amma mihrab minberinde ve müezzin mahfilinde olan tasannu bir camide yokdur Ve haremin kible kapusındaki san'ati mimarî bir diyarda yokdur Hakka ki vacibütteferrüc camidir Andan demir kapu dibinde

Ev safı Camihayı Ata Beğ

Sultan Hasan vüzeraların (dan) dır Yine Sultan Hasan Camiine karib Defterdar hammamı sırasında İvas Bey hanesi önünde sekizer kademe tarafeynden nerdüban ile çıkılır Cümle divarlarının taşları kırmızı ve beyaz münakkaş camidir Ve derunu camide asla sütunları yokdur Hemen kemerler üzre müzehheb tavandır Ve mihrab minberi gayet musannadır Ve iki kapusu var Biri sağ tarafda abdesthane kapusıdır Amma tarıkı âm üzre vaki olmağile haremi yokdur Ve kible kapusu şahrâha açılır Bu kapunun yemin ve yasarındaki celi hatlar budur

(بسم الله الرحمن الرحيم اتما يعمر مساجد الله من امن بالله واليوم الآخر)

Âyetinden sonra kapunun sol tarafında

(امربان شاء هذا الجامع المدرسة المباركة المقر الاشرف العالی المولوی الوالی امير النعی النجای آتابك العساكر المنصوره الملك الاشرف اعز الله نصر بتاريخ سنه ٧٧٤)

deyu tahrir olunmuştur

Ev safı Camii Sultan Müeyyed

Ol bir padişahı âlitebar imiş kim böyle bir camii bîmisale malik olmuştur kim midhatinde diller kasırdır Ve bu cami fevkanîdir Serapa altı ziri zeminler ve dekâkinlerdir Üç taraf kapulardan on beşer kademe taş nerdüban ile uruc olunur İki canibinde 70 pence-releri cümle esvakı sultaniyyeye nazırdır Ve izdiham yerde olmağile Cami Ezherden sonra cemaati kesireye malik olan cami budur Gayet havadar dilküşa camii ruşendir Ve tulen ve arzen orta ayak mest ile 320 ayaktır Adım değildir Amma adım hesabına bu dahi 160 [adım olur Mihrab tarafı semti 34 amudu seramedler üzre takı kes-

[1] Yıldız nüshası (üç).

radan nişan verir kemerler üze münakkaş tavanlı kubbele değildir Ve hareminin etrafında olan soffalar üze dairen madar 95 mermer amudlardır Bu hisab üze cümle sütunlar 130 mermer amud üze serapa tavandır Ve mihrab tarafı divarı serapa üçer adım kaddi bâlâ iri ve mevvac ve somaki gûnagûn mermer kaplıdır Ve sahra misal haremi öyle musanna ruhamlar ve öyle musaykal beyaz mermerler ile mebsutdur kim Ümmü Dünya camilerinde misli yokdur Daima mücellâdır Zira bu cami fevkanî olmağile zemini yübuset üzredir Ve deri divarda olan mermerler öyle mücellâdır kim âdemin rengi ruy-leri ve cemaatin rükû sücudları nümayandır Ve evkafı gayet çok olmak ile huddamları dahi çok olup camii daima tathir iderler Ve hareminin ortasında bir havuzu azîmi var 8 musanna mermer sütunlar üze bir kubbei âlidir Daima şazirvanları cereyan idüb cemaat tecdidi vuzu iderler Ve minaresi vardır Ve kapunun iki canibinde üçer tabaka minarei âlilerdir Amma birbirlerine gayet yakındır Ve gayet musanna mevzun minarelerdir Ve bir minaresi dahi mihrabın sol tarafı kösesi tarafına vaki olmuştur Ve mihrabı gayet musannadır Ve minberi gerçi ağacdır Amma Hind pusus kârisi misal hurde münakkaş minberdir Ve bir maksure gibi bir musanna müezzinler mahfili hurde sütunu mevzun üze bina olunmuştur Ve cümle 70 penceresi tuc kafes pencerelerdir Ve cümle 120 aded kemer camlardır Elhasıl gayet musanna camii ferahfezadır Ve bunda olan maslubat âvizeler bir camide yokdur Mihrab kubbesinde bir pirinc fanus vardır Cümle 2000 kanadili vardır Gûya bir fanus münevverdir Ve bu cami kal'a misal bir metîn bina olmak ile sene 1072 de Ömer paşa Mısır valisi iken kul isyan idüb gulûyyi âm ile bu camiye kapanub 3 gün 3 gice cengi azîm iderler Ömer paşa hazretleri bunlara istimaletler verüb cürümlerin af idüb eman virir Yine mutî olmıyub cenge âhenk idüb cabeca şehri garet iderler Hemen Ömer paşa hazretleri Hazreti Resaletin sancağı şerifin çıkarub Padişaha mutî olan alemi Resulullah dibine gelsün Ol asîlerin katilleri helâldir Malları yağma başları padişahındır deyüb dellallar nida itdikde Ömer paşa Hazreti Ömer kılıcın kemerine bend kılub beş altı balyemez topları çeküb Subaşı hammamı tarafından meterisler kurub pencerelerinden ve sutuhlarından bunlar dahi taşrade çarsu pazar içinden germagerm cenkde iken toplara ateş idüb Camii Müeyyede bir kaç tob urunca hikmeti Huda ibtida gülle zorbabaşının başın kelle bir baş nirana getirüb cümle aşkıya bîserüsaman kalub kararları firara mübeddel olub sokak sokak bunlara tığî âbdardan bunlara ecel camın nuş itdirüb paşa hüsnü tedbir mansur ve muzaffer kal'ie çıkub bakıyyetüs seyfleri bulub anları dahi adem iklimine

yollayub Mısırı âsudehal itdi Hakkaki şecaati adli Ömerdir Hâlâ camiin bazı yerlerinde top güllesi alâmetleri nümayandır Andan

Evsafı Camii Sultan Hasan ibni Mehemmed ibni Sultan Kılâvan

Âli Etrakden bir azîmüşşan padişah idi Âhir kulları Sultan Hasan üzre gulüv idüb Yelboğa nam bir fedeyi Hasan şahı şehid itdi Sonra Yelboğayı dahi Sultan Mehemmed Kılâvan neslinden Elmelikül Eşref katl idüb vücudun pare pare idüb Yelboğa cezasını buldu Badehu Yelboğının Barkuk namında bir Çerkez kulu var idi Ana Barkuku Osmanî derlerdi Zira Âli Osmandan Gazi Hudavendigâra hizmet itmişdi Efendisi Yelboğa kanını almak için Melik Eşref cemii Çerkez ve Abaza ile gulüv idüb münhezim oldular Âhir Barkuku ve cümle Abaza ve Çerkezi Mısırdan sürüb şamda Sultan Tahir Seyfeddin Ebu Saide varub anda vezir olub efendisi Yelboğa ruhiyçün ve Sultan Hasan Camii imaretiyçün bir Mısır hazinesi altun gönderdi İşte Camii Sultan Hasan gibi azîmüŝŝanın ŝanına göre Mısırın Rumeli Meydanında bir binayı zîşan cami etmiş kim kubbei minanın altında bir camidir Cümle dairesi ile başka bir şeddadî sengin bünyad kal'ai mamur âbâddır Asla ağac bina yokdur Ve bu camie muttasıl bir şey yokdur Canibi selâsı tarıkı âmdır Ve esas divarı serapa fil cüssesi kadar azim sengi haralardır Dairen madar etrafından 2000 adımdır Hattâ fatihi Mısır Sultan Selim Âdiliyyeden bu camii gördükde Ŗol iki minare kal'a nedir demişler Padişahım Sultan Hasan Camiidir derler Acaba Gavri anda mı mutahassın olub cenk ider ki buyururlar Yani ta bu mertebe bir metîn ve hasım kal'adır kim Mısır kal'asından metindir Hattâ sene tarihinde kul isyan idüb bu camie kapanırlar Azablar kullesinden nice bal yemez top vurmuŝlardır Asla zarar isabet itmemiŝdir Hâlâ rahne yerleri nümayandır Ve bu caminin canibi erbaasındaki divarlarında onar tabaka medrese pencereleri vardır kim kat enderkat medrese höcreleridir Ve canibi erbaasında divarının kaddi kâmil yüzer arşundur kim evci semaya serçekmiş divardır Takı kesradan 11 arşun âli bina olunmuşdur Ve canibi erbaası kerpi ŝaçakdır Ve iki kapusu var Bir canibi şarka Sipah pazarına mekşufdur Bu cami fevkanî olmağile iki tarafındaki kapulardan yirmişer kademe taş nerdübanı ile camie çıkılır Bu kapunun üstünde mihrab tarzı kemerleri vardır Eder [1] enderkat Burma zıhlr ve kebirler ile üstadı kâmil mermerde öyle san'atlar icra itmiş kim gûya

[1] Yıldız nüshası (kat)

sihri icaz göstermiş Semaya münkalib olmuş seksen arşun kaddi bir kapu kemeridir Ve kapunun kanatları musanna sarı pirinçdir Kaddi 20 arşun kanatlardır Ve bu kapunun yanında üzer âdem kaddi bâ-lâda çargûşe taşda kalın kûfî hat ile şehadet kelimesi tahrir olunmuşdur kim siyah ve beyaz mermer ruhma tahrir olunmuşdur Bu kadar zemandan ber(u) fena bulunmamışdır Ve bu kapudan içeri bir ince yoldur Oldahi ruhamî ham döşelidir Bu yol ile yüz adım gidüb harem kapusına varır Ve harem kapusu dahi ikidir Biri dahi Rumeli meyddanına açılır yüz adım ruham üzre buna dahi yol ile gider Bu dahi hemen sipah pazarı canibine açılan kapu gibi öyle hâlâ ve âli musanna kapudur Amma içeri harem kapusu üzre tahrir olunan budur

(بسم الله الرحمن الرحيم امر بإنشاء هذالمدرسة المباركة مولانا السلطان المرحوم الشهيد الملك الناصر حسن بن مولانا السلطان الشهيد المرحوم الناصر محمد بن قلاوون ذلك في شهر سنة ٧٦٤)

tahrir olunmuşdur Ve bu camiin tuli ve arzı 180 ayaktır Adım değildir Ve haremi azîminin canibi erbaasında birer azîm soffaları vardır Herbiri birer cami kadar vardır Bu cami icre gayri camiler gibi direkler yokdur Hemen cümle toloz kemer binalar ve üstleri ve canibi erbaası 700 medrese höcreleridir Hâlen müteehhil cami hud-damları sakindir Ve bu haremi azîmin ta vasatında şekli müsemmen bir havuzu lâtif var Canibi sümnünde 8 ince mermer sütun üzre bir kubbei âlidir Amma kirec sıvalıdır Ve gayet musanna kubbedir Amma Tarihi Fazaîli Mısırdâ öyle tahrir iderler kim kaçan Yezidi bîmezid ibni Muaviye Mısır kavmine rağmen İmam Hüsynin seri saadetin bade Hicretün nebevî sene tarihinde Mısırâ gönderdikde bu Sultan Hasan Camii yerine birağub nice bin yezidîler re'si şerifi İmamı ayaklarile deperken nicesinin ayakları tulum gibi şişer Hâlâ ol zürriyyetden nice bin tulum ayaklı âdem vardır Badehu ol seri saadeti Cenabı Kibirya hıfz için re'si şerif etrafında bir göl âşikâre olub yezidîler re'si şerifi depmeğe kadir olmazlar Badehu bir muhibbi hanedan evlâdın boğazlıyub İmam Hüsynin başını alub yerine evlâdı başını koyub İmamın başını hâlâ meşhedî İmam yerinde hıfz idüb badehu Âli Abbasiyanda Meşhedî İmam imar olunmuşdur Badehu sene 764 mürurunda Sultan Hasan bu Camii inşa idüb İmam Hüsey-nin seri saadeti yerinde zâhir olan gölün yerinde teberrüken bu ha-vuzu azîmi yapar Hikmeti Huda Sultan Hasanı askerî aşkıyaları İmam Hüseynin başı durduğu havuz kenarında Hüseyin gibi Hasanı

şehid idüb hunu Hasan Hüseyin yerine rızan olub ol an havzun suyu kurur Badehu evlâdı Sultan Hasan ve vezir Şeyhun mezkûr havuza bir sakıye idüb hâlâ camii pürenvarın havuzu sakıye kuyusile dolar Ve hâlâ havuzu Sultan Hasan makamı re'si İmamı Hüseyindir deyu tecdidi vuzu idüb ruhu Hasan Hüseyinî yad iderler Ve bu camiin müezzinan mahfili mihrab soffasında 8 inçe amud üzre gayet [1] nüma inşa olunmuşdur kim Mısırdaki misli yokdur Ve mihrabında olan Hind pusus kârısı hurde kuş gözü sade fıkârî san'atı makduru beşer değildir Ve minberi vacibüsseyir bir minberi ibret nümadır kim bir camiin minberine müşabeheti yok mermeri ham bir tarzı ahar minberdir Cümle Fahri oyması gibi çim enderçim burma zıhlar ve Rumî ve mihrabanî güller ve islimî gûnagûn fuller ile üstadı mermer bu minareye bir kalem vurmuş kim cemii kûhken ve mermerkârlar bir tişe vurmağa âcizdir Gûya bir muallâk minberdir Altından âdemler gelüb geçerler Ve bu minber soffasının üçer taraf divarı üçer âdem kaddi beyaz mermer ve kırmızı somaki ve iri ve yerekanî tahta mermer kaplıdır Ve Sultan Hasan bizzat mihrab önünde eflâke serçekmiş bir beyaz kubbe içinde medfundur Kulları şehid itmişlerdir Amma Huda âlimdir rub'u meskûnda öyle bir müzeyyen kubbe pürnuru illiyyîn yokdur Zer ederzer nakşi bukaalemundan maada anda olan kütübü nefise ve kelâmı İzzetler ve zıkıymet maslûb âvizeler ve giranbeha zerduz haliceler ve nice yüz mücevher kanadil ye sem'idan ve buhurdan ve gülâbdanlar meğer Hazreti Resaletpenahın kubbe şerifinde ola Ve mihrabın biri sağında ve biri solunda iki pencere vardır Sultan Hasan türbesine nazırdır Tuc kafesleri vardır Biri turbiye girmeğe kapu gibi açılır Bu pencerelerin kanatları vardır Her biri üçer âdem kaddi bâlâdır Ve enniliği ikişer kulaçtır Serapa altun ve gümüş üzre silû ve lâjiverd rummanî ve simavî ve lâ'li minalar ile münakkaş kanadlardır Her biri birer Mısır hazinesi oldu derler Ve hakikatdır Hâlâ bir üstad zerger ana bir mat-raka ve suhan urmağa kadir değillerdir (Mısra Beyit)

رَأَيْنَا جَامِعَ الدُّنْيَا جَمِيعاً
وَلَكِنْ مَا رَأَيْنَا مِثْلَ هَذَا

mısraı bu camii pürenvar hakkındadır Ve mihrab divarı üzre iki minarei âlisi vardır Sol tarafındaki Defterdar İbrahim paşa asrında münhedim olub esasından bir minarei cedid inşa itmişler Amma iki tabaka alçak minare olmuşdur Amma sağ tarafındaki eflâke serçek-

[1] Yıldız nüshası (ibret)

miş minarei âlidir Beş tabaka kanadil çırağan olur Mısır içinde bu minareden âli minare yoktur Cami içinde camiin sutuhuna çıkınca 90 kademe ile çıkılub kapusına çıkılır Anden minare icre ta zirvei âlâsına dahi 90 kademe ile çıkılub cümle 180 kademe olur Amma her kademesi nısıf mimar arşınıdır Hakir çıkub üç gün dizlerimde tab mecal yoğidi Böyle bir minarei âlidir kim ilmi hendese üzere minarei mezburun orta tabakası iç kal'a kapusunın eşiği ile beraberdir Ana göre kıyas oluna kim iç kal'a dahi ne kadar âli havadar yerdur Ve bu camiin altında yol geçüb iki canibde kârgir bina elli dükkândır Ve âbdeshane ve şafii havuzları ve miḥmanhane ve kubbe leri vardır Azîm binayı metîn ve evkafı kavidir Nazırları Mısır vezir lerinin hazinedarlarıdır Senevî üç kise halvani olur vesselâm Ve bu Sultan Hasan Camiinin mihrabı önünde yol aşırı

Esvafı Camii Mahmud paşa

Sultan Süleyman vüzeralarındandır Mısır valisi iken bu camii inşa idüb olgice vakiasında Mahmud paşa görür kim Sultan Hasan seriri hilâfete geçüb bir divanı âli idüb cemii ulemaı Mısıra emir idüb der kim Benim Mahmud paşa ile şer'î davam var Niçün benim hududumda cami yapub cemaatim serika eyledi Şer'an buna ne lâzım olur diyince cemii ulema iderler Şer'an buna hil'at lâzım Zira Allahın rahmetine mazhar olmak ümniyyesile cami bina idüb rahmet uğurlamış derler Hemen Sultan Hasan gazeḇ alûd olub Ben bu Mahmudu katl iderim deyu cellâd getirüb beni çökerüb katl eyledi deyu bu vakıai Mahmud paşa imamına nakl idüb tabir itdirir İmam dabi hüsnü libas ile tabir idüb hayırdır derler İrtesi gün Mahmud paşa alay ile Sultan Hasan Camii önünden geçerken bir cümdi Mahmud paşaya bir kuruşun urub zalim herif firar iderken Mahmud peşa askeri herifi atından endirüb Mahmud paşanın cesedi üstüne herifi yıkub kılıc ile boynun ururken hikmeti Huda kılıc Mahmud paşanın naşına rast gelüb Mahmud paşanın kellesin teninden cüda iderler Katil herifi dahi Mahmud paşanın yanında katl iderler Hâlâ Mahmud paşanın mihrabı önünde bir kubbei âli içinde medfundur Sebebi şehadetine bu mısra tarih düşmüşdür

Âkibet Mahmud şüd

Sene 975

Amma camii bir fevkanî Rum tarzı camii zibadır 12 kademe taş merduban ile çıkılır bir küçük şirin camidir Ve İslâmbol tarzı bir minacesi vardır Ve bu Mahmud paşa Camiinin solunda yol aşırı

Evsaflı Camii Emirahuru Kebir

Bu dahi fevkanî bir musanna küçük camidir Ve cümle deri divarı münakkaştır Ve sağ tarafındaki kapuya iki tarafından on altışar kadem taş erdüban ile çıkılır Ve bu kapunun kemeri üzre beyaz mermerde celi hat ile bu Âyet tahrir olunmuştur

(بسم الله الرحمن الرحيم وقل رب ادخل صدق واخرجني مخرج صدق واجعلني من لدنك سلطاناً نصيراً)

nassı şerifi masturdur Ve yine bu kapunun yemin yesarında mermer üzre gayet kalın celi hat ile böyle tahrir olunmuştur

(انشاء ايام هذالمدرسة المباركة من فضل الله المعز الاشراف المولى المولى لسنغى فانالى امير اخور كبير اعز الله تعالى)

deyu menkuştur Ve kapısı 4 tabaka ve çar kûşe bir minarei mevzunu var Bu iki cami Sdlâtîn camileri değillerdir Amma Sultan Hasana muttasıl olmak ile ol takrib ile tahrir olundu Andan

Evsaflı Camii Sultan Gavri [1]

Sene 916 tarihinde bina olunmak ile karibülahd olub cümleden camilerden sonra bina olunmağıle üstad mühendisi her camiden birer san'at serika idüb bu Gavri camiinde icrayı marifet iden üstad mimar yedi tulâsını ayan ve beyan eylemiş Deri divarında olan sun'u Huda gûnagûn ebrî mermerleri ve somakileri tertib üzre öyle hemvar idüb birbirlerine öyle imtizac itdirmişkim bir pay puşe ilişecek yeri yoktur Ve zeminde olan ruhamları olkadar mümtezic itdirmişkim im'anı nazar ile nazar olunsa yek pare zan olunur Misli meğr bu cami sahibi sarayındaki kaası ruhamları ola Ve bu cami Mısırın aynülfiiinde Gavri çarşusunda olmak ile gayet cemaati kesiriye malikdir Amma edayi salât olub kapuları mesduddur Zira camii Mısır fellâhından halâs etmek mümkün değildir Zira bu cami bir havadar ferah fezay dilkûşa kasra manend bir camii arzı behiştür Heran küşade olsa mihrman saraya dündürürler Ve bu cami fevkanîdir Suku sultanî icre iki taraftan dokuzar ayak taş nerdüban ile çıkılır Ve bir kapısı dahi giru kible kapusıdır Takyeciler içine mekşufdur Buna dahi on kademe taş nerdüban ile uruc olunur Ve bir mihrabı musanna malikdir kim

[1] Buradan (Tûrbei Sultan Gavri) ye kardar olan kısım Beşir Ağa nüshasında yekdür. Yıldız nüshasından alınmıştır.

Hind üstadları öyle punuskâri nakş etmeğe âcizlerdir Amma minberin müfid muhtasar etmişlerdimkim Öd ağacından bina olmağıyçün sade bir minber kalmış Ve bu camiin canibi erbaası cümle toloz kemer kubbelerdir Asla amudlar yokdur Ve gûnagûn zîmıymet âvizeler ile müzeyyendir Ve suku sultanîye nazır pencereleri üzre sihri icaz hurde kuş göyü camları var kim güneş pertev urdukca camiin içi nurun alâ nur olur Bu camların misli İslâmbolda Süleymaniyye camiinde ola Lâkin bu cami tenk mahalde vaki olmağıle asla haremi yokdur Gûya bir kasrı âlidir Ve mihrab üzre kubbesi eflâke sercekmiş bir kubbei nilgûndur Serapa lâciverd kâşi ile mesturdur Ve bir minaresi var Dört tabakadır Ta zirvei âlâsı cataldır Ve bu camiin mukabelesinde yol aşırı

Türbei Sultan Gavri

Evcî âsumana serçekmiş üstü kurşun yerine lâciverdî kâşi örtülüdür Hâlâ zaviyedir Cemaatle namaz kılınır Huddamları vardır Budahi fevkanîdir 10 kademe taş nerdüban ile çıkılır bir zaviyedir Amma gûya bir kasrı şehinsahdır Canibi erbaasında revzenleri esvakı sultanîye nazırdır Ve bu kubbe zer enderzer nakşı bukalemun olmuş Gûya sun'u Hudadır Bir san'atî azîm ile mebnidir kim irem kasırlarından bir kasırdır kim diller ile tabir ve tavsif olunmaz Hattâ merhum Sultan Gavri bu kubbei kendülerine türbe olmak üzre can üzedüb böyle sun'düzedüb itmam etmiş Amma اعبد يدبر والله يقدر Selim Han cenginde gaib olmak ile hâlâ zaviye olmuşdur Ve bunda bir dollab icre Hazreti Resalet penahın âbdest makremesi ve sürmedanı ve mildanı ve rişi şerifinden bir haç kılları bir mücevher kutu icre mahfuz dollabda mahfuldür Bazı âyâna [1] teberrüken gösterüb ziyaret iderler Hattâ hakir Fancistan vilâyetinden geldikde şiddeti hardan didelerim hayrelenüb sürmedanı Rerulden küstahane bir kerre didelerim mükekhal itdim Kuvvei basarım ve baide tiri nazarım ziyade olub nef'in müşahede itdim Ve bu türbede ve karşı camide bir tılsım vardır kim acib hassadır Sivrisinek ve kara sinek ve tahta biti olmaz Ve bir bitti garib âdem bir kaç gün gelmeğe müdavemet etse piresi ve kehlesi kalmıyub cümle mürd olur Garib ve acib tılsım Hele hakir vâkıf oldum Asla sivri sinek ve kara sinek yokdur Ekseriya hakir nazırı ile anda varub eshabı kehf nevmine müdavemet iderdik Zira bir havadar serdab ve sinekten bâazab yer olmağıle isti-

[1] Yıldız nüshası (nazırı)

rahat iderdik Ekseriya zurefayi erbabı Mısır anda can olur Hasılı kelâm vacibüseyir camidir vesselâm Andan öte [1]

Evsafı Camii Sultan Barkuk

Âli Çerakezenin güzidesi bir mücahidi fisebilullah padişah idi Bu Sultan Barkukun ihtida tulûu Âli Etrakden cami sahibi Sultan Hasanı şehid iden Yelboğanın bu Barkuk abdi müşterası Tebeni Çerkezi kabilesinden bir şeci feta idi Bir gün Melik Eşref bu Barkukun efendisi Yelbağayı Sultan Hasanı katl itdiğiçün katl eylediklerinden hemen bu Barkuk başına kırk elli bin Çerkez ve Abaza cem idüb efendisi kanın taleb itmeğiçün gulüb idüb âhir münhezim olub cümle Çerkez ve Abaza kavmi ile bu Barkuku Şama sürdiler Anda azîmüştan hâkim olub Akka ve Seyda ve Berut ve Şam Trablusda azîm fetih fütuhâtlar idüb andan derya misal asker ile Mısır padişah olub hutbesinde (الملك الطاهر سيف الدين اوسعيد برقوق بن الفرعاني) deyu hutbesin tilâvet iderlerdi Sene 800 İbtida Çerakizden bu padişah olub bu camii gaza malile suku sultanîde inşa idüb cemaati kesireye malikdir ve fevkanîdir 8 kademe taş nerdüban ile uruc olunur kârı kadim ve binayi azîm camidir Tulen ve arzan 170 ayaktır Hareminin canibi erbaasında çar soffâ toloz binalardır Ve hareminde bir havzu azimî var Ve mihrab minberi tarzı kadimdir Ve minaresi var Biri birine asla müğabeheti yokdur Üstadı kâmil kasden herbirine birer himmet sarf idüb sihri icaz minarei zibalar itmiş Ve üçer tabaka minarelerdir Ve çarsuya nazır kapusu bir camide yokdur Eğer takları ve zıhları ve eğer piring kanatlı kapusu tavsif ve tahrirden müberra bir kapudur kim cemii cihankeşt seyyahan mabeyninde Babı Barkuka meşhuru âfakdır kim diller ile tabir olunmaz Ve bu camiin mihrabı üzre (Âyet)

(فانظروا الى آثار رحمة الله)

Âyeti masturdur Ve bu Âyetin altında tarih

(امر بعمار في أيام مولانا السلطان برقوق سنة ٧٧٧)

terkim olunmuşdur Ve bu cami icre asla sütun yokdur Hemen cümle toloz binadır Ve hareminde olan ruhamı gûnagûn bir camide yokdur Sene 631 ve bu camie muttasıl

[1] Yıldız nüshası (andan öte sene 777 bina olundu)

Evsafı Camii Sultan Elmelikül Kâmil Mehemmed

Âli Eyyubîyanın güzide padişahlarından bir şeci namdar dindar kâmil padişah imiş Amma camii tahtanî vaki olmuştur Ve asla tarif ve tavsife hacet yokdur Sultan Barkuk Camii ne tarz üze ise bu dahi طابق العمل ikisi bir binadır Asla farkları yokdur Ancak farkı bunun minaresi bir gayri tarzı âhardır Ve kubbesi evce serçekmiş bir kubbei âlidir Amma ağaçdan müdevver kubbedir Ve ku(r)şun ile mes-tur olan kubbenin biri dahi budur Ancak farkı minare ve kubbedir vesselâm Andan Camii Barkukîyye bunun bir canibindedir Yine ol sırada

Evsafı Camii Sultan Nasîrüddin

Âli Eyyubîyanın mümtazı bir hasibünnesib gazi padişahı Cem akrandır kim âsârından bellidir Bir camii azîme malikdir kim gûya Sultan Hasan Camiidir Ve derunu olhendese üze tarh olmuş cayi soffadır Ve toloz kemerli binalardır İçinde asla sütun yokdur Tulen ve arzan yüz ellişer ayakdır Ve minaresi kulle misal bir gûne musanna ve münakkaş minaredir kim tabir olunmaz Ve hareminde عشرة فمشرا bir havzu şafiî var Ve harem kapısı üze yazılan tarih budur

(بسم الله الرحمن الرحيم امر بإنشاء هذا الجامع والمدرسة المباركة السلطان العادل ناصر الدين ابن محمد ابن سلطان سيف الدين ابن سلطان قلاوان الصالحى)

deyu tahrir olunmuştur Ve bu camiin sokak aşırı mukabelesinde

Evsafı Camii Sultan Meliküt Tahir

Bu Âli dandır Bu cami dahi fevkanîdir Bir kaç kademe taş nerdüban ile çıkılır bir camii atikd(ir) Tulen ve arzan yüz yetmiş ayakdır Ve hareminin canibi erbaasında 4 sofa üze toloz kârgir kemer binalardır Ve hareminde bir havuzu var Ve mihrab minberi tarzı kadimdir Ve minaresi 3 tabakadır Haremi ruhamları olkadar musanna değildir Amma bu camide ruhaniyyet vardır Ve bu camiin mukabelesinde yol aşırı

Evsafı Camii Sultan Kılâvanus Salihî

Âl

bir azîmüştan padişahdır Çarsu icre camii fevkanîdir

Evliya Çelebi 10 — 14

Kapusından taş nerdüban ile çıkılır musanna kapudur Bu kapu üzre tarihi böyle terkib olunmuşdur

(امر بانشاء هذا الجامع المبارك في أيام مولانا السلطان الاعظم الملك المنصور
سيف الدنيا والدين قلاوان الصالحى وكان ابتدا عمارة ذلك في ربيع الاخر سنة)

merkumdur Bunun dahi haremi azîminin etrafında 4 yan soffaları vardır Üçü kârgir kemer bina tolozdur Amma mihrab tarafı soffasında sütun mermeri münteha üzre zer enderzer münakkaş tavandır Ve mihrabı gayet hurde sadehkârî mihrabı musannadır Amma minberi hurde şükûfe ile münakkaş levha minberdir Ve hareminin meyanında hurde necef mermer sütun üzre tavanlı bir kebbei âli tahtında عشرين وعشرين bir şafiî havuzu var Fevvareleri selsebil âsâ cereyan ider Ve yol üzre camiden baid kal'a kullesi gibi biribiri içinde üçer kat minaresi var Eflâke serçekmişdir Ve gayet cemaati kesiresi vardır Zira bimarhane ve imareti sultanî cümle bundadır Ve evkafı kavidir Ruzmerre beş on bin garayib âdeme nîmeti mebzuldür İnşallah bimarhane ve imaretin mahallinde tahrir ideriz Andan beru yolun mukabelesinde bu Sultan Kılâvanın pederidir kim

Evsafı Camii Sultan Salih

Âli Ekrad(d)andır Mısıra nizam intizam virüb Mansure ve Reşid(d)e küffarı münhezim idüb gaza malile bu camii bina etmişdir kim Salâhuhhin Yusuf ibni Eyyub Şadiyül Kürdîdir Tarzı kadim camidir Amma gayet ruhaniyyet vardır Mihrabı tarafı kapısı toloz kemer binalar ile soffalardır Amma haremin 2 yan tarafı sekizer adet hurde mermer sütunlar üzre medrese höcreleridir Pencerelei cami haremine nazırdır Ve mihrabı ve minberi sadece tarzı kadim üzre mebnidir Ve hareminin ortasında bunun dahi bir şafiî hvuzu var Ve bir kapısı ve bir minaresi var Ve hareminin solunda sebilhanesi ardında bir kubbei âlide Sultan Salih medfundur Gayet ulu padişahdır 7 nefer evlâdları padişah olub dahi evlâdı evlâdı halife olmuşlardır Hâlâ evkafı mamurdur Bu camiin tamir ve termimine mihrab üzre yazılan tarihtir

الحف الله مصر يا بوزير

قد تسمى باسمه الجليل الكريم

ثم تجديده سعد تاريخ
نجم اشراف احمد المرحومي

[1] سنه

Bu cami bir köhne âbâd iken bir cedid âbâd olub dürrü beyzâsa nuru mahz bir camii nur iken nurun alâ nur pürnur olmuş bir camii kadimdir Ve bir camii selâtîni mazıyye dahi bu tariki âmin karşı tarafında

Evsafı Camii Sultan Eşref

Âli Eyyubun aharidir kim bu camii fevkanîdir [2] kademe taş nerdüban ile uruc olunur bir camii münevverdir Ve henüz üstad benna elinden çıkmış gibidir Bir musanna ve ferah feza camidir Bu dahi Sultan Salih camii misal mihrab tarafı soffaları toloz kemerlerdir Amma yanlarında soffalar yokdur Hemen divardır Ve bu camiin ortası açıktır Ve haremi yokdur Ve cümle münakkaştır Ve canibi erbaası birer âdem kaddi bâlâ gûnagûn mermer kaplıdır Bu dahi suku sultanîde vaki olmağile cemaati kesiriye ve 3 tabaka bir minaresi vardır Ve bu bâlâda tahrir olunan padişah camii birbirlerine divar divara ve minare minareye karibdir Ekser Mısırın camileri öyle vaki olmuştur Andan Babı Nasırda

Evsafı Camii Sultan Canpulad

Âl 10 kademe taş nerdüban ile çıkılır bir fevkanî camii ibret nümadır Bu camiin nerdübanı kal'adan taşradır Ve cami kal'a divarında bina olunmuştur Hemen Babı Nasıra muttasıldır Haremsiz bir küçük camidir Amma Mısır içinde değil sair islâm diyarında seyyahat ettiğimiz yerlerde nazirin görmedim Evcî âsümana serçekmiş 2 kubbei âlîdir İkisi dahi çarkûşe sivri kubbelerdir Serapa arşın taşdan bina olunmuştur Bir diyarda taşdan kubbe görülmemiştir Ve asla üstü kireç ve kurşun ile mestur değildir Hemen taşdır Bu taşdan kubbe marifeti Mısıra mahsusdur Bir kaç yerde dahi böyle taşdan kubbeler vardır Amma anlar gayri mükerrer resimdedir Ve Mısır bennaları zamanı kadimde birbirlerine arzı marifet itmek için iki şeyi iltizam idinmişler Biri cemii camilerin kubbeleri birer gûne

[1] Yıldız nüshası (1063)

[2] » » (Altı)

bina olunmuştur Asla ve kat'a birbirlerine müşabeheti yoktur Ve biri dahi Mısır şehrinin cemii minareleri biri birinden musanna ve her biri bir tarz üzere tarh olunmuştur kim şehri Mısır icre zinet vermiştir Ve bu Canpuladiyye camiinin [1] tabaka bir minarei mevz(u)nu var Bu dahi gayet musanna minaredir Ve bu camide Emirülhacı Mısır mahı Saferülhayrın altıncı günü Kâ'beden Mısıra geldikde mahmeli şerif ile bir gice bu camide cümle ulemayı meşayih ile ihya idüb ta sabahedek Mevlûdu Nebi tilâvet olunub tevhid tezkirler olur İrtesi alessabah alayı azım ile mahmeli şerifi Emirülhac paşaya götürüb teslim iderler Canpuladiyye Camii böyle bir mubarek camidir Andan Babı Nasırdan içeri girüb Cafer Ağa vekâlesi civarında

Evsafı Camii Sultan Beybars

Âli Abbasiyan kullarındandır Olkadar büyük değildir Amma gaza malile bina olunmağın ruhaniyyet vardır İçinde asla sütunları yoktur Canibi erbaası çar soffa üzere toloz kemerlerdir Ve hareminin etrafında olan divara kaplı gûnagûn sun'u Huda iri taşlar kaplıdır kim her biri birer seccade cürmünde gayet musaykal ve mücellâ ruhamlardır Ve mihrabı ve minberi tarzı kadimdir Olkadar san'ati mimarisi yoktur Ve minaresi üçer tabaka tarzı ahar musanna minaredir Ve Subaşı kapısı dibinde ve Demir kapu önünde

Evsafı Camii Sultan Salih Hacı Âli Bahriyyenin âhiridir

Allahü â'lem bu dahi Salâhuddin Yusufun ola Zira camii atıktır Lâkin olkadar büyük cami değildir Cümle 40 sütun üzere mebnidir Mihrabı ve minberi olkadar musanna değildir Hareminde bir azım nabıka ağacı ve camiin üçer demir kapısı var Subaşı sarayından tarafa kapısı mesduddur Ve bu cami favkanîdir Altı ziri zeminlerdir Hâlâ subaşının deylüm tabir itdikleri çahı cahim misal zindanlardır Cemii kanlı ve mücrim vacibülkatil anda mahbusdur Ve bir minarei atığı var İki tabakadır Ve bu camiin kible babında mahkemei şer'i Resulü mübini vardır Ve Nizamiyye Camii kurbinde

Evsafı Camii Sultan Kan Bayül Çerkezî

Âli Türkmandan yedi padişahı bir günde azil idüb bazısının gözlerin

[1] Yıldız nüshası (üç)

oyub köşe başlarında saillik itdiler Yedisi dahi bu camiin mihrabı önünde medfundurlar Anıniçün bu camie Seb'i Selâtîn Camii derler Ve Sultan Çakmak dahi yedi aded padişahlar mabeyninde medfundur Ve kıbliye nazır ancak bir kapısı var Bu kapunun iki tarafında mermer üze celi hat ile tarihi budur

(بسم الله الرحمن الرحيم أما يعمر مساجد الله من آمن بالله)

Âyeti ilâ ahiri tahrir olunub badehu

(تاريخ شهر سنه ٨٨٤)

tahrir olunmuşdur Amma bu cami gayet küçük fevkanî camidir Bir alçak minaresi var İki tabakadır Ve camiin kubbeleri taşdan mebnidir Cemaati azdır Amma havadar yirde vakidir Andan iç kal'a da ve Babül Vezirden aşağı İmamül [1] Hasan Camiden [2] içeri garafei mücavirinden içeri battal gömüler kapısının iç yüzünde

Arslan Kay Camii

Altı ayak nerdüban ile fevkanî bir musanna camidir Amma küçükdür Ve haremi yokdur İki tabaka bir ibretnüma musanna minaresi vardır Kible kapısı meydanında Buğday pazarıdır Bu cami kal'a divarına muttasıldır Amma gömüler toprağı kal'a divarın gark idüb bu cami ahalileri Mısır haramilerinden havf iderler

Evsafî Camii Sultan Kılâvan

Âli Eyyubiyandandır Bu dahi iç kal'a içinde bir kat dahi kal'a misal beden beden bir camii azîmdir Tulen ve arzan yüz ellişer ayakdır Ve mihrab tarafı 38 amudu müntehaları üze tavandır Amma mihrab üze olan kubbei âli eflâke serçekmiş beyaz kireç ile puşide bir nuru mahz kubbedir İçi serapa müzehheb halkâri nakşi Behzad'dır Ve bu kubbe on aded somaki kırmızıye amudu âliler üze bina olunmuşdur Ve mihrabı hurde taş oturtma musanna mihrabdır Ve minberi bir alçak beyaz mermer minberdir Ve minberin kapısı[3]

(ان الله وملائكة)

Âyeti tahrir olunmuşdur Ve minberin sağ tarafında çarkûşe bir de-

[1] Yıldız nüshası (Ummül)

[2] » » (camiinden)

[3] » » (üzre)

[4] » » (يصلون على البقي)

mir kafes içre paşalara mahsus nemazgâhdır Bu şebeke öyle musanna kafesdir kim gûya Fahri oyması misal sihri icaz demir kafesdir kim gûya kârı Hazreti Davuddur Bu kafesin misli Medinei MünEVEREDE şebekei Resulullahdır Ve bu camiin mihrabı[1] etrafındaki soffalar üzre cümle 21 beyaz mermer sütunlar üzre olan kemerler üstü serapa münakkaş tavandır Ve cümle silû ve lâciverd ve lâ'li elvan boyalar ile halkârî mina tavandır Amma serapa sekiz köşe çukur çukur münakkaş tavandır Ve kâse kâse tarh olunmasının aslı oldur kim Sultan Kılâvanın ruzmerre sımmatı Muhammedîsinde üçer[2] bin mertebanî taam tenavül olunur imiş Ol mertebanîlere alâmet olmasıçün bu cami tavanında üç bin sahan misali münakkaş çukurlardır kim her birine birer âdem sığar Ve bu camiin serapa divarı beşer âdem kaddi nakşı Çin misal sadeşkârı divardır Bazı yeri hurde ruhamdır kim sihri hilâldir Mısırdâ böyle cümle deri divarı münakkaş mermeri ham kablı cami yokdur Ve iki yan kapusu var kible kapusun top atan paşa mesdud etmiş Amma yan kapuları musanna pirinc yan kapulardır Ve müezzin mahfili hude on altı mermer sütunu rakik üzre yine beyaz mermer bina bir müezzin mahfili var kim gûya bir maksurei iremdir Ve camiin bir kapusu dahi mihrabın sol köşesinde âbdesthane kapusıdır Ve bir minare bu havuz tarafında iki tabaka yeşil kâşî minarei mevzundur Ve haremi serapa beyaz mermeri ham döşelidir Ve evkafı metîndir Yeniçeri ocağı başçavuşları nazırdır Ve bunda olan müezzinanı hub âvâz bir camide yokdur Her şeb temcidlerin paşa istima eder Ve ekseriya paşalar Cuma nemazın bunda eda iderler Ve bir üstadı kâmil bu camiin haremindedir evkatı selâse bilinmek için bir güneş mikatı etmiş Gûya kim mikatı Ali Kuşçidir Ve bir cami dahi paşa sarayı meydanında

Evsafı Camii Sultan Elmelikün Nasır Ferec

dir Amma Düheyşe Cammii derler Kakabita asrında Düheyşe (دیهیسه) namında bir Kıbtî kızının deyri imiş Anın çün Düheyşe derler Amma Cami Sultan Ferec binasıdır Altı kademe nirdüban ile uruc olunur fevkanî bir camidir İki yan kapusu var Kible kapusu yokdur Derunu camide cümle aded çarkûşe amelî paye direkler üzre yeşil tah-ta tavandır Büyük kapunun yemin yesarında Sultan Ferec tarihi var Saray meydanının şimalinde revzenleri meydana nazır haremiz bir küçük camidir Bir tabaka alcak bir minaresi vardır Ve mihrab

[1] Yıldız nüshası (haremi)

[2] » » (üç)

bir köşe muharref düşmüştür Hakkaki zamanı kadimde deyr imiş
 Amma iki hoş âvâz müezzini ve sulehayı ümmetden Şeyh Salim ha-
 tibi var kim bî akran ve bî bedeldir Andan Bürkei Özbekiyye
 kurbinde

Evsafı Camii Sultan Özbek

Âli dendir Altı kademe fevkanîdir Tulen ve arzan yüzer
 ayakdır Ve cümle otuz sekizer mermer sütün üzre nilgûn münakkaş
 tavandır Minberi ve mihrabı tarzı kadimdir Ve iki yan kapusu ve bir
 kible kapusu var Ve bir minarei mevzunu var Gayet musannadır Ve
 üç tabakadır Ve Derebül Ahmerde

Evsafı Camii Ümmü Sultan Hasan

fevkanîdir kim yol üzre olan kapusından camie sekiz kademe taş
 nerdüban ile çıkılır Ve dört tabaka bir minarei mevzun musanna
 var Gayet musanna camidir Amma haremsizdir Revzenleri tarıkî âma
 nazırdır İçinde amudları yokdur Serapa kemerler üzre münakkaş
 tavandır Mihrabı ve minberi sadedir Andan yine bu tarik üzre

Evsafı Camii Sultan Merdan

Âli Ekradın tüccarlarından Zamanı kadimde bu kimesne kas-
 sab imiş Ruzmerre bir hatun gelüb bu Merdandan birer koyun alur-
 larmış Bir gün bu merdan bu avretin ardına düşüb Âyâ bu [koyunu
 bu avret neriye götürür diyüb akabince gözedüb ۴Cuşi dağında bir
 mağaraya bu avret koyun ile girüb meğer ol garda bir mehib ayı var
 imiş Koyunu avret ayının önüne koyub tenavülden sonra ayı avrete
 cima eder Kassab Merdan bu ahvali görüb âlemi hayretde kalur Gör-
 seki ol garın içi bir kencine kim gûya bir dahmei Efrasiyabdır An-
 dan Kassab Merdan ârifa(ne) dükkana gelüb yine alessabah avret bir
 koyun dahi alub yine azmi garı yarı'gar ayu deyüb gider Merdan ka-
 sab saturu Cömerdin merdane kemerine bend kılub gara varub ayu
 avret ile mahalli fasılâda iken bir narei Allah reha buldurub der cen-
 gi evvel vâsılın hasıl(ın) Merdan kat idüb avreti söyledir Vallahi bu
 kenze bu ayı müekkil idi Babam beni bu vâsıla getirüb vaslıma irüb
 bu maldan mal alub günde birer koyun alub getirir yedirirdim Ve
 bana cima iderdî İşte senin sebebinle ben dahi halâs oldum Şimden
 sonra bu malı karun sana kaldı Ne dilerse eyle der Merdan hayli
 mal alub avreti padişaha getirüb kıssai macerayı bir bir takrir ider
 Padişah ider Ya Merdan ögrün bize virüb keyfemayeşa ol mala mu-

tasarîf ol deyu Merdana izin virir Merdan taşımadan bizar olub cümle fukarayı Mısıra bezli mal ider Andan bu camii ol kenzi güncâverden bina iderken pahişah fevt olub Merdan Şahı müstakil padişah iderler Amma bir şirin ve musanna ve müzeyyen camii fevkanîdir Altmış mermer sütun üzre münakkaş tavandır Bir vasi haremi vardır Ve iki yan kapusu ve bir kible kapusu ve üç tabaka bir minaresi vardır Ve minberi münakkaş haşebdendir Amma gayet musannadır Ve mihrabı sadefkâridir Ve zikrîmet âvizeler ile müzeyvendir Ve piriñç fanuslarında biner aded kenadiller çır(a)gan olur fanuslar vardır Bunda olan ibrişim haliceler gayri camilerde yokdur Zira bu camiin cemaati cümle Ervam kavmi olduğundan cami huddamları pak döşerler Ve huddamları çokdur Evkafı vardır Ve Sitti Nefise kurbinde

Evsafı Camii Sultan Hayrül Üm

Yedi padişahın validesi olduğundan Hayrül Üm derler Camii atıktır Lâkin cemaati azdır Amma bu camide kârî kadim sanatlar var kim diller ile tahrir ve kalemler ile tahrir olunmaz Minaresi fena bulmuş Efkafı berbad olmuş Ve buna karib

Evsafı Camii Sultan Abdül Aziz

Âli Abbasiyandandır Bir küçücük camidir On iki mermer sütun üzre ibret nüma tavandır Mihrabı sadedir Ve minberi haşebi münakkaşdır Ve gayet musanna minarei meyzunu vardır Sitti Nefise hazretleri bu caminin mihrabı önünde medfun olmağile Sitti Nefise Camii derler Evsafın mahallinde tahrir ederiz Ve aşağı şehirde Kavukcılar içinde

Evsafı Peykhane Camii

Tahtanîdir Amma gayet cemaati kesiriye malikdir Ve Vezneciler içinde

Evsafı Usamüddin Camii

Gayet küçük camidir Ve Rıdvân Bey sarayı önünde yol aşırı

Evsafı Mahmud Bay Camii

Haffaflar başında haremsiz bir küçük Camidir Amma gayet pak ve musanna camidir Ve mihrabı hurde taş ile münakkaş bir tarzı ahar mihrabdır İki canibinde kol kalınlığı sengi yerekani sütunlar var kim gûya kehrübadır Sarılığa mübtelâ olan kimesneler üç Cuma irtesi müdavemet idüb bu sütunları dilile yalasa biemrillâh yerekan mara-

zından halâs olur Bu Camiin bir hoş musanna minaresi vardır Ve yine bu sukda Sarraçhane içinde

Evsafı Camii Canım Pehlivan

Fevkanîdir Altı kademe taş nerdüban ile uruc olunur Gayet şirin camidir Cümle minarelerden müsellemler üç tabaka bir minarei mevzununu var kim ibret nümadır Ve buna karib

Evsafı Camii

Bu dahi fevkanîdir Ve cemaati kesire ile malâmaldır Bir minarei seramedî var Üç tabaka minarei mevzundur Ve Çadırcılar başında

Evsafı Camii Canbekiyye

Kapusu yanlarında (Âyet)

(قَالُوا رَبَّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَنْزِيلَ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ إِلَّا تَخَافُوا)

Âyetinden sonra

(سَنَهُ اثْنَيْنِ وَ ثَمَانَةَ مِائَةٍ)

tahrir olunmuşdur Ve tarafeynden beşer kademe nerdüban ile çıkılır camidir Fevkanîdir Lâkin küçük camii ruşendir Ve Suku Salibe kurbinde

Evsafı Camii Emir Elmas Hacibi sultanî

Bir küçük camii tahtanîdir Amma gayet pakdır Ve ruhaniyyat vardır Ve daima cemaati eksik değildir Zekâtı verilmiş mal ile bina olunmuşdur Anıniğün içinde hal sahibi kimesneler sakindir Ve bir âdem müteallim olsa anda bir vakit ibadet itse taze can bulub dilşad olur Ve yirmi sekiz amudu mücellâ üzre müzehheb halkâri tavandır Ve hareminde bir nabıka dirahiti vardır Ceviz kadar meyve hasıl olur Ve çar nahif mermer sütunlar üzre girec sıvalı bir küçük kubbeciği altında hanefî muslukları vardır Ve mihrabı tarzı kadimdir Ve minberi beyaz mermerdendir Kapusu üzre tarih

(امر بإنشاء هذا المكان المبارك الفقير أمير الماس صاحب في شهر سنة سبع

وعشرين وسبعمائه و كماله سنة ثلاثين من الهجرة النبوية المحمدية)

tahrir olunmuşdur Bir minareli camidir Ve minaresi babayane bir musanna makamı bankdır Adan Salibe carşusunda karşı karşıya

Evsafı Camii Şeyhuniyye

Ve Sultan Hasan veziri Ekradül asıl olduğundan gayet şeci olub Ömer siret idi Ve ismi Şerifi dahi Ömer idi Ve âsârı binaları birbirine müşabih iki imaretdir Amma tariki âmin sol canibindeki bir âli camii ruşendir İkisi de yedişer ayak fevkanîdir Tulen ve arzan yüz altmışar ayakdır Ve cümle kırk beş beyaz mermer sütunlar üzre münakkaş tavandır Ve bir kapusu var Ve haremi serapa ruham döşelidir Ve evkafı kavi olmağile bu camiin huddamları çokdur Ve gayet pak dutarlar Gûya dürrü beyzdir Bir musanna ağac minberi vardır Ve mihrabı elvan hurde taşlar ile müzeyyen bir mihrabdır Ve sol tarafında divarda bir levhai azîm üzre bir üstadı kâmil kemalin göstermeğiyçün bir Kâ'bei şerif resm itmişdir kim gûya طابق النعل بالنعل Mekkei Mükerrermedir Ve karşısındaki imaret Tekyei Şeyhuniyye hemen bunun tıbkıdır Amma tekyei Kadirîdir Tekyeler evsafında tahrir olunur Ve bu Şeyhuniyyeden yukaru Rumeli Meydanına giderken sağ tarafda .

Evsafı Camii Muhammedî

Bir fevkanî küçük camidir Ve bir münteha kad seramed minaresi vardır Amma içine girüb ibadet itmedim Andan

Evsafı Camii Altıparmak Efendi

Altı kademe taş nerdüban ile uruc olunur bir camii zibadır Vâzı ve nasıhı ve cümle cemaati Ervam kavmidir Bir kapusu var Amudlar üzre sade münakkaş tavandır Amma haremi yokdur Fevkanî olmağile altı aded dükkânlardır Ve bir alçak minaresi vardır Siyeri Nebi sahibi Altıparmak Efendi mihrabının önünde medfundur Ve bu camiin mukabelesinden sehl aşağı

Evsafı Camii Merzbaniyye

Beş kademe nerdüban ile uruc olunur bir dilküşa camii şirindir Cümle yirmi amudu ra'na üzre halkâri tavandır Mihrabı ve minberi gayet musannadır Ve haremde bir azîm nahli hurması vardır

Evsafı Camii Sultan Davudiyye

Süleyman Han vüzeralarından Tavaşi Süleyman paşadan sonra valii Mısır olub bu camii bina itdi Amma hakka ki şanı vüzerayı icra idüb bir cami inşa etmiş kim vüzera camilerinde naziri yokdur Üç taraf kapusından yirmişer kademe taş nerdüban ile uruc olunur

bir camii âlidir Cümle altmış amudu musanna üzre inşa olunmuştur Mihrab tarafı ve hareminin etrafı cümle altmış aded kârgir müdevver kubbelerdir Ve Cümle beyaz kirec ile mesturdur Her kubbe üzre mermerden hurde alemleri vardır Ve haremi bir vasi mermeri ham döşeli mermerdir [1] Ve mihrabı ve minberi ve bir tabaka minaresi cümle Rum tarzıdır Ve fevkanî hareminden gayri tahtanî bir vaşi haremi vardır Cami bu haremin ta vasatına vaki olmuş beden beden bir küçük kal'a misal bir camii pür mealdir Bir yire ittisali yoktur Ve cemaati gayet çokdur Andan

Evsafı Camii İskender paşa

Dukakin Mehmed paşadan sonra valii Mısır olmuştur Bu dahi Süleyman Han vüzerasındandır Amma hakka ki yerinde bîbedel bir ruşına güzel ruşen camidir kim İslâmbolda gûya Rüstem paşa gibi cemaati leylen ve neharen daimdir Ve fevkanî bir camidir Bir kapusından sekiz kademe bir kapusından on beş kademe nerdüban ile çıkılır Camii münevverdir İçinde sekiz aded sütunu var Revzenleri şahrâha nazırdır Mihrab minberi sade güzelidir Amma haremi yoktur Tenk mahalle vaki olmuştur Giru tarafından halici Mısır cereyan ider Ve minaresi Rum minaresi gibi bir tabaka şeşhane minarei zibadır

Evsafı Camii Mencikül Yusüfî

Sultan Hasan vüzeralarındandır kim Şamı Şerifde Gök Meydan-daki Mencik köşkü bunundur Bu cami Nizamiyye Camiinin altında bir alçak kaya üzre bir minareli camii atikdir

Evsafı Camii Fethi Nizamîi İsfahanî

Babülvezir haricinde başka bir püşte üzre cihannüma bir camii ruşen binadır Cümle şehri Mısır paymal nümayan berkemaldir İçinde sütunları yok bir lâtif münakkaş tavanlı ve üçer tabaka bir mevzun minarei âlisi var Ve bu camii Şeyh Nizamîi İsfahanî Sultan Mehmed ibni Sultan Kılâvanüs Salihî hilâfetine helâl malile bina itdi Sene 736 tarihinde itmam buldu Ve Şeyh Nizamî İsfahanî hazretleri bu cami içinde medfundur قدس سره العزيز Amma bu cami tarikı halvetide bir tekeyi âlidir Tekyeler mabeyninde evsafı tahrir olunur Ve Azablar kapusından içeri

[1] Yıldız nüshası (haremdir).

Evsaflı Camii Azablar

Bir küçük camidir Amma Azablar âsitanesinin önünde olmağla cemaati çokdur Lâkin haremi yokdur Ve İbrahim Kethüda Rum tarzı bir minarei mevzun itdikinı tabir olunmaz Ve bu camiden yukarı yine kal'a divarı üzre bir atfe icre

Evsaflı Camii Sultan Müeyyed

Matekaddem Babı Vezir bu cami dibinde imiş Hâlâ mesduddur Yarı zâhirdir Fevkanî bir camii âlîdir Babı Vezir tarıkı üzre olan kal'a divarı üzre pencereleri vardır İçinde sütunları yok bir küçük camidir Ve haremi dahi yokdur Müfid muhtasar bir minaresi vardır Ve yukarı iç kal'ada

Evsaflı Camii Süleyman paşa

Süleyman paşa [1] vüzeralarından Tavaşi beyaz Süleyman paşa derler İki kerre Mısır vezir olub iki yüz pare gemi ile Süveysden Hindistana varub şehri Bend(er)i Div ve şehri Benderi Sarti ve yedi pare şehri feth idüb cümle Portakal firenklerin dendanı tiğden geçirüb bu kal'aları Hind padişahına hibe idüb bu kadar mali ganayimle Yemeni feth idüb Özdemir Beği Habeşe serdar idüb Habeşi feth idüb gaza malile bu camii bina ettirmek için kal'anın canı derunıdır Asla ahşabatdan bir şey yokdur Kârgir binadır Ve camii yekpare müdevver bir kubbei nilgündür İçinde asla amud sütun yokdur CamiİN deri divarı serapa ruhamı gûnagûn tahta mermerler kaplıdır Ve mihrab gayet musanna hurde taşlar ile inşa olunmuşdur Ve mihrabın iki tarafında âdem kaddi altun yaldızlı şem'ıdanlarda ikişer âdem kaddi şem'i aseller her şeb çırağan olur Mısırdaki bir camie mahsus değildir Ve minberi mermerden musanna şirin kârlı minberdir Ve cami icre nice bin`maslûb âvizeler vardır Ve mihrab önünde kırk kıt'a Kelâmı İzzetler var kim her biri birer genc averdir Ve haliceleri diller ile tabir olunmaz CamiİN iki yan kapısı ve bir kıble kapısı var Tulen arzan yüz yirmişer ayak küçük camidir Amma dürrü yetimdir Taşra haremi dahi tulen ve arzan yüzer kâmil ayaktır Yan soffaları üzre cümle on sütunu mermer üzre cümle hurde müdevver kubbeciklerdir Büyük kubbe ve hurde kubbeler cümle lâciverdî kâşi ile mesturdur[2] Ve mihrab kapısı öyl musannadır kim gûya sihri icaz sihri mübindir Ve bu harem soffalarının divarları birer âdem kaddi dairen madar

[1] Yıldız nüshası (Han)

[2] „ „ (ve mihrab kapısı ile mesturdur)

tahta mermerler ve gûnagûn somakiler kaplıdır Ve bu mermerler üzre kûfî hat ile üstadı mermerberi zeminü zaman bir Âyetülkürsi tahrir etmiş kim bir hattı kûfîye müşabeheti yokdur Seyyahanı erbabı marifet gelüb temaşa iderler Ve harem serapa beyaz mermeri ham döşeli ve öyle pak mücellâdır kim âdemin rengi ruyleri nüma-(yan) olur Bu haremün üç kapusu vardır İki yan kapu biri kible kapusıdır Sahâbei kiramdan Şeyh Sari hazretleri anda bir kubbei âli içinde medfundur Ol Sariyedir kim hazret hilâfetinde bu Sari hazretlerini Acem diyarında Nehavend şehrine serdar idüb anlar Acemde cenkde iken Medinei Münevverede Hazreti Ömer Cum'a günü hutbe okurken kalb gözüle görürler kim Acemde Sari hazretleri bozuluyor Hazreti Ömer hemen hutbei okurken (يا ساره الى الجبل الجبل) deyu na're ider Cümle cemaat âlemi hayretde kalub Nehavend cenkde [1] anı askeri islâm içinde niçe adım ve Sari hazretleri Hazreti Ömerin na'resin istima idüb dağa arka verüb biemrillâh Acemi münhezim idüb mansur muzaffer Mediniye geldüklerinde Cum'a günü Hazreti Ömerin (يا ساره الجبل) naresin istima idenler ve Medinede istima idüb tarih koyanlar Hazreti Ömere can gönülden bende olub ziyade muhabbet iderler İşte bu cami içinde medfun olan sahâbei kiramdan Şeyh Sari hazretleridir Kendüler bir garda medfundur Üzerinde kubbe ve tekve ve türbedarı ve höcesi vardır Ve camiin kible kapusu üzre tahrir olunan tarihleridir

(قد بنى عمرّ السلطان الجناح العالى مملوك السلطان سليمان خان ابن سليم خان من آل عثمان ادام الله دولته الى يوم الدين و هو امير الامراء المصر القايره سليمان پاشا جعل اللهم من الفائزين مسجدا الوجه الله الملك المعين و طلباً رضى رب العالمين لنعبد فيه عباد الله العالمين وكان تاريخه فاركو الله مع الراكعين سنة ٩٣٥)

tahrir olunmuşdur Ve bu kible kapusunın murakka' ve Mısır kapusunın sağ kanadı üzre bir kitabe içinde müzehheb celi hat ile

(بسم الله الرحمن الرحيم وسيق الذين اتقوا ربهم الى الجنة زمراً)

ve sol kanadında

(حتى اذا جاؤوها وفتحت ابوابها صدق الله العظيم)

Âyetleri tahrir olunmuş bir babı muallâdır Ve bu camiin bir harem

[1] Yıldız nüshası (cenginde)

dahi kıblenin şarkındadır Anda bir havuz ve şazirvan revan olub havuzun musluklarından cemaati kesire tecdidi vuzu iderler Ve bu cami Mısırın gayri camileri gibi üstleri kireç sıvalı değildir Serapa lâciverdî kâşii Çin ile örtülüdür Baidden gören kurşun zan ider Ve iki tabaka bir minaresi vardır Mısırdaki cemii minarelerden âlidir Ve aslında zemini dahi âlidir Olecilden Mısırdaki bundan âli minare yoktur Ve İslâmbol tarzı bina olunmuştur Ve bu camiin mihrabı bir nîm kubbe icre vaki olmuştur Mihrabın pencerelerinden taşra bir gül gülistan bağçesi var kim camide ibadet iden cemaatin dimağları sükûfei gûnagûn rayıhasından muattar olur Bu camii ruşenâbâdın nazırı Mısır yeniçeri ağaları olduğundan metin evkafı vardır Ve evkatı hamseî yeniçeri ağası bunda eda itdiğinden gayet pak ve mamurdur حفظك الله تعالى Ve Babı Lûkdan içeri

Evsafı Camii Bermeşi

Bir mamur ve müzeyyen camidir Ve cemaati gayet çoktur Ve minaresi mevzunu üç tabaka seramed minarei musannadır Ve Derebül Ahmerde iki yol başında

Evsafı Camiülkışas yani Kaçmazıyye ^[1]

Fevkanîdir Altında serapa dükkânlar sekiz kademe taş nerdüban ile uruc olunur bir küçük camidir Amma gayet lâtif ve ruşen ve musanna cemaati kesireye malik camidir Amma haremi yoktur Canibi erbaasından yol geçer Bir tenk yerde vaki olmuştur Ve bu camiden yukarı Habeşli Mehmed Kethüda vekâlesi dibinde

Evsafı mescidi Mihmandar Sene 953

Beş kademe nerdüban ile uruc olunur kârî kadim cami gibi mesciddir Amma olkadar müzeyyen değildir Amma suku sultanî icre olduğundan cemaati çoktur Revzenleri tariki âma nazırdır Bir minarei bâlâsı iki tabakadır Ve yine Derebül Ahmerde

Evsafı Camii İbrahim Ağa

Mısır yeniçeri ağalarından karibül'ahd olmağıle henüz üstad elinden çıkmış bir camii mahbub ve müzeyyen cedid ve rana ve fevkanîdir Mihrab ve minberin tarif etsek diller ile tabir ve tavsifi mümkün

[1] Yıldız nüshası (Camiül Kaşmas)

değildir Ve minarei zıbası kezalik üç tabaka serfiraz minarei âlidir
Ve ana karib

Evsafı Camii Hayre Bayül Mehemmedî paşa

Sultan Gavri vezirlerinden idi Gavriden rugerdan olub Sultan Selime tabi olub bunun re'yi tedbirile Selim Han Mısırı feth idüb sene ibtida Mısır vezaretin bu Hayre Beye ihsan idüb beş buçuk sene Mısır Valisi oldukda bu cami(i) inşa etmisdir Hayre Baydansonra Mısır veziri Lala Mustafa paşa olub bir yıldan sonra deri devletde veziriazam olub yerine Kasım paşa andan Hayin Ahmed paşayı kul salb etdiler Amma nuru mahzardır Cümle deri divarı yeşim harkanî ve somaki ve mermeri ebrîler ile kaplıdır Mihrabı ve minberi sihrî mübindir Lâkin kârgir toloz bina değildir Cümle tavandır Ve haremide hanefî lüleleri ve bir kaç nahli hurması vardır Ve kendüleri tariki âm üzre bir kubbei âlide âsudedirler Ve bir minarei şirin kârî ile münakkaşdır Cemii minarelerden birer şemme marifet bu minarede mevcut üç tabaka bir seramed minarei ranadır Amma Mısırın Çerakese kavmi bu cami önünden ubur etdiklerinde camiine ve türbei pürenvarına nazar itmeyüb ubur iderler Zira Mısırlı bu Hayre Beye hatırmade olmuşlardır kim niçün Âli Osnama vesile olub Mısıra getirüb Çerakese elinden bu devleti aldırđı deyu camiine bakmıyub ubur iderler Amma camiin huddamları ve evkaflarının metaneti ve pak ve pakizeliği Mısır camilerinin birinde yokdur Andan Babı Nasır yolunda

Evsafı Camii Merzuku Kefâfî

Fevkanîdir Çar sütun üzre münakkaş tavanlı bir küçük camidir Ve Şeyh Merzuku Kefafî hazretlerinin tekiyesidir kim tarikı Bedevîdir Bir musanna minaresi var Andan yine Babı Mısır tarikı âmı üzre bu camie karib

Evsafı Camii Camaleddin

Fevkanî bir minareli küçük bir camidir Lâkin haremi yokdur Andan yine buna karib Zülfikar Kethüda hanı kurbinde yol aşırı

Evsafı Camii Sultan Sunkur

Fevkanî bir kârı kadim camii ruşendir Anın bir minaresi şekli murabba bina olunub biri biri içinde maksure misal minarei gayri

mükerrerdır Hareminin ferşi azîm mermerlerdir Ve gayat mücellâ ve musaykal haremi zibadır Ve bu camiin yol aşırı mukabelesinde

Evsafı Camii Hankah

Tahtanîdir Ve otuz dört amelî sütun üzre serapa münakkaş tavanlı bir camii atıktır Mihrabı ve minberi tarzı kadimdir Ve bir vasî haremi ve bir tabaka sade minaresi var Haylı vasî camidir Ve Babı Lûkdan taşra

Evsafı Camii Veledi İbade

Halic kenarında tahtanî bir camidir Hareminde bir azîm nabıka dirahti var Ve ana karib

Evsafı Camii

Tahtanîdir Yirmi sütunu mermer üzre haylı vasî camidir Ve bir alçak tabaka minaresi var Ve hareminde bir köhne nabıka ağacı var Lâkin gayet meyvedardır Ve buna karib

Evsafı Camii İsmî

Tahtanîdir Ve gayet musanna camii atıktır Hareminde azîm çemimiz ağaçları vardır Lâkin bu camiin cemaati azdır Kapusu daima mesdud durur Ve buna karib

Evsafı Camii Emirahur

Fevkanîdir Altında dükkânları vardır Bir ruşen âbâd camidir Lâkin haremi yokdur Ve Kantaratül Bekriden içeri

Evsafı Camiül Ebyaz

Fevkanîdir Halic kenarına vaki olmuş yirmi beyaz mermer sütun üzre münakkaş tavanlı ve haremlı ve bir minareli camidir Canibi erbaasında bağı irem misal bağcelerdir Halic kenarında olmagile teferücgâh camidir Andan

Evsafı Camii Han Bay

Mahbub camii ruşendir Andan bir küçük minaresi vardır Amma cemaati çokdur Cümle cemaati hızırîdir Ve bu camide kûşenişin bir kac hal sahibi kimesneler vardır Andan

Ev safı Camii Abdülkadiri Tartuşı

Ortası küşade bir camidir Haremi yokdur Ve üç tabaka bir minaresi vardır Ve mezahibi erbaa için dört mihrabı vardır Ve minberi haşbedendir Andan Babı Hadidin iç yüzünde

Ev safı Camiül Meğarib

Yirmi altı amelî sütun üzere ortası açık bir camidir Tulen ve arzane ellışer ayaktadır Ve Babı Şa'riden içeri suku sultanî içre

Ev safı Camiül Amrî

Otuz bir sütun üzere münakkaş tavanlı haremsiz ve bir minare ve üç tabakalı camidir Andan

Ev safı Camii Abidin Bey

Fevkanî yirmi kademe nerdüban ile uruc olunur Altı sərapa dükânlardır Ve cami içi cümle yirmi dört aded beyaz mermer amudlar üzere tavandır kim Mani ve Hassan ve Behzad kalemin çekmede âcizdir Ve bir İslâmbol tarzı bir seramed minaresi var kim Mısırdâ değil ruyi arzda cemii islâm diyarında böyle bir minarei sihri nakşı bukailemin minarei mevzun yokdur On altı köşe tarh olunmuşdur Her köşesi mabeyninde esasından şerifesine varınca üçer pay tabir iderler bir gûne zıhdır Her tarhında anı çeküb icra etmişdir Müzehheb hatayî kâğıd üzere cedval ile çekmede âcizdir Ve her Köşesin ibtidadan intihayedek gûnagûn islimiler ve bağlamalar ve kerhler ve rumîler icra eylemişdir kim gûya bu minare suru hümayunda bir nahli sultânîye benzer Ve tabakasında öyle mukarnez ve medine ve keviler etmişdir kim gûya bir kadehi çarhı felekdir Ve olkadar rakik bina olunmuşdur ﷺ Ve Yeni Kupu dibinde

Ev safı Camii Merde Bey İnalî

Fevkanî halic kenarında şeş sütunu âli üzere safi münakkaştavandır Amma haremi yokdur Pençereleri şahraha ve halice nazırdır Cami içinde mahkeme vardır Ve bir kirhe kirhe furuşka furuşka bina olunmuş üç tabaka bir minarei cihan mümadır Hattâ Şeyh Ali Şümürlesi damadı Kadı Mansur Efendi bu camiin nazırı iken tamir ve terim idüb bu camii nuru mahz eyledi Hakka ki şirin camidir Ve bu camiin iki kapusu var Sol tarafındaki kapuda halic üzere bir haşeb

cisir vardır Ve bu camiin halic karşusunda mahallei Sukul Dellâliyye içinde

Evsafı Camiül Cündi

Alçak minareli bir küçük camidir Ve yine bu çarşu icre

Evsafı Camii Davudiyyei Kebir

Fevkanîdir Dokuz kademe taş nerdüban ile uruc olunur bir camii müzeyyendir Ve üç tabaka bir minarei mevzunu var Mihrabı hurde sadeşkarîdir Mermer minberi kapısı üzre

(ان الله وملائكته يصلون على النبي)

Âyeti tahrir olunmuşdur Ve cami kapısı üzre celi hat ile bu eb-
yat tarihidir

بناه على اسم داوود صديق
وفي سبيل الهدى قد جد سيراً
حمد ثنا فورخنا بناء
حقاً [1] حمداً جزالة خيراً
سنة ٩٥٤

Ve Babı Fütuhdan taşra

Evsafı Camii Mutahhar

Cemaati kesiriye malik bir kârı kadim ve binayı azîm bir minareli camidir Amma dahil olmak müyesser olmadı Fevkanî bir camidir Andan

Evsafı Camii Bundukanî

Bir ziba fevkanî camidir İçeri girmek müyesser olmadı Amma bir musanna kapısı ve bir münakkaş üç tabaka minaresi var Ve ana karib yine Bundukanî rahî içre

Evsafı Camii Habeşli Mehemed Kethüda

Beş kademe nerdüban ile uruc olur [2] bir camii cediddir İçinde

[1] Yıldız nüshası (حوا)

[2] » » (olunur)

kırk amud üze münakkaş tavandır Kibliye nazır bir kapısı ve bir Rum tarzı minaresi var Andan [1]

Evsafı Camii hakim Kaysunî

Ve Davudiyyei Kebir kurbinde yeniçri efendisi merhum Mustafa Efendi hanesi önünde

Camii Eşşeyh Kerimüddinül Debbuşeri ve Camiül Hindî

Babül Hark yolu üze halic kenarında sehl fevkanî küçük camidir Tarıkı âm üze kapusına sekiz kademe nerdüban ile çıkılır fevkanî camii sagirdir Altında üç aded dükkânı ve bir minarei musannayı var Pencereleri bürke ücre nazır münakkaş tavanlı çarşu icre cemaati kesireli mabedgâhdır Fil Bürkesine karib tahtanî bir camii azımdır Haremile cami içi tulen ve arzan yüz altmış adımdır Ve enderun birununda ve mahfil altında on aded beyaz mermer sütunlar ile cümle yüz aded amudu müntehalar üze cümle münakkaş tavandır Mıhrabı hurde taş ile ruhamdır Ve minberi gerçi haşebdir Amma gayet musannadır Ve üç kapısı vardır Atebei süflîlerinde sengi zenburî taşlarda gûnagûn tasvirler vardır Ve bu camiin sahra misal hareminin ortasında çarkûşe alcak divar icre bir bağgesi var kim şükûfe rayihasından âdemin dımağı muattar olur Ve azîm nahli hurmaları var Ve kible kapısı cenbinde bir zümürüdvar yeşil kâşi ile mebni üç tabaka minaresi var Gayet âlidir Ve kible kapısının sağ tarafında

(بسم الله الرحمن الرحيم أما يعمر مساجد الله)

Âyeti ve sol tarafında

[2] (امر بإنشاء هذا الجامع المبارك العبد الفقير إلى الله تعالى عبد الباقي)

Vu bu camiin canibi erbaasında cemaati cümle âyân eşrafı Rum olmağıle camii huddamları gayet tahir dutarlar Ve bir mahdumu mükerrem hatibi var kim Kur'anı azîmi ve furkanı mecidi tilâvet etdikde istima iden taze can bulur Sulehayi ümmetden çelebi âdemdir Üstadımız Şeyh Ali Sümürlesi hazretlerinin telâmizlerinden olmağıle bu hakirin şerik(i)dir Mısır hakinde böyle halim selim ve

[1] Yıldız nüshası (المبد الفقيه قوصون الباقي)

[2] " " (المبد الفقيه قوصون الباقي) tahrir olunmuşdur

suzinak muhrik savtı hazinli sebükruh çelebi yokdur Yevmi Cum'ada hutbesin istima etmeğe olkadar cemaati kesire gelür kim camide bir saat mukaddem bir yer bulunmak ihtimali yokdur Andan yine Fil Bürkesi kenarında ve Kantaratül Sunkur kurbinde halic kenarında

Camii Kâtib Eşşeyh İbrahim

Tarıkı âm üzre ancak bir kapusunın tarafeyninden altışar kademe nerdüban ile uruc olunub mezkûr kapunun yemin yesarında mermer üzre celi hat ile

(بسم الله الرحمن الرحيم أما يعمر مساجد الله)

Âyeti tahrir olunmuşdur Amma tarihi yokdur Ancak üç tabaka minareli bir şirin küçük camidir Kible pencereleri şah raha ve şimal pencereleri halice nazır bir tuhfe bina camii ranadır

Evsafı Camii Habbaniyye

Yirmi sütun üzre bir camii ruşendir Altı kademe nerdüban ile uruc olunur bir küçük camidir Amma gayet metîn binadır Ve kapusu üzre üç tabaka bir minaresi var Selim Çavuş bu camie nazır olub dürrü beyz âsâ bir cami etdi Andan Babı Şa'riyyede

Evsafı Camii Şeyh Şa'ravî

On bir kademe nerdüban ile uruc olunur fevkanî camidir Altı cümle dükkânlardır Olkadar vasi cami değildir Ve haremi yokdur Zira bir tarafı şehir içinde cereyan iden halicdir On iki amud üzre tavandır Mihrabı ve minberi müfid muhtasardır Ve bir musanna üç tabaka minaresi var Şeyh Şa'ravî hazretleri bu camide medfundur Üç yüz mücelled kitab telifatları vardır Andan halicin karşı tarafında hemen kenarında

Evsafı Camii Şeyh Halvetî

Tahtanî bir camidir Yirmi amud üzre münakkaş tavandır Kârgir kubbe değildir Mihrab minberi sadedir Pencereleri halice nazırdır Hareminde bir küçük bağçesi içinde bir azîm nabıka dirahti vardır Gayet leziz nabıkası olur Ve Şeyhin köşesinde hemen meydanda yek pare yeşil somakiden bir mihrab var Mısır içinde misli yokdur

Amma Kudüsü Şerifde vardır Ve üç tabaka bir münteha minarei mevzunu var Bu âsitani Halvetînin canibi erbaasında yetmiş seksen aded fukara höcreleri vardır Mahallinde tahrir olunur Andan Derbi Cemmamiz kurbinde (Çerakezedendir Sene 813 de Şamda Timurlenge firar etdi) [1]

Eysafı Camii Beşek

Tarıkı âm üzre tahtanî bir lâtif ve şirin ve müzeyyen camii kadimdir Cümle enderun birununda on altı sütun üzre tavandır Hareminde nahli hur(ma)ları var Gayet musanna camidir Ve bir minarei mevzunu üç tabakadır Andan

Camii Nakibülceş

Kara Koca Camiine karibdir Amma gayet musanna camidir Ve kadimdir Andan yine Kantaratül Cemamizde

Evsafı Camii Kara Koca

Küçük camidir Amma cemaati çokdur Andan yine Derbi Cemmamizde Kantaratül Ömer mukabelesinde

Evsafı Camii (کتوت)

Tarıkı âm üzre bir küçük camidir Amma bir ibretnüma minaresi vardır Ve gayet musanna ve müzeyyen camilerin biri dahi budur Andan Babül Cedid yolunda Kal'atül Kepş dibinde

Evsafı Camii Emir Lâçin

Beş kademe nerdüban ile çıkılır bir şirin camii ruşendir Minaresi gayet nahif ve seramed [2] on dört mermer sütun üzre ibretnüma münakkaş tavanlı camidir Sultan Meliküt Tahirin veziridir Ve Kal'atül Kepşde kal'a divarı üzre ziyareti

Evsafı Camiüs Sultanül Cavli

Hakir girmek müyesser oldu Bir zaviyei âlidir Ve üç tabaka çarkûşe bir minaresi var Andan Camii Taylûndan aşağı mahalle içinde

[1] Bu cüm'eler (tarıkı âm) ın eveline gelecek.

[2] Yıldız nüshası (ve müzeyyen minaredir Revzenleri tarıkı âma nazır bir camidir)

Evsafı Camii Emir Yusuf Özbek

Bir köşe başında fevkanî bir şirin ve lâtif binayı zıba camidir Çar kemer üzre münakkaş tavanlı ve murassa mihrablı ve mukarnez haşeb minberli ve ibretnüma müzeyyen mahfilli canibi erbaa divarı elvan hacetler ile kaplı üç tabaka minareli bir camii dilküşadır Amma haremî yokdur Eğer bu Mısır içre olan bin cevamilerin cümlesin *کاهی حقه* tahrir eylesek bir mücelled kitab olur Amma gayri cevamilerin esmaların beyan *İmam Hüseyin Camii* Ve *İmamı Şafiî* yolunda *Mesih paşa Camii* ve ana karib *Kaysunî Camii* ve cenbinde *Sultan Hasan validesi Camii* Kabri Tavi kurbinde *Camii Seyyid Bedred-diniül Vesaî* ve ana karib *Camii Hatuniyye* ve ana muttasıl *Camii Eşrefiyye* ve buna karib Sirkeçiler mahallesi içinde *Camii Şecerüddür Kâ'bei* şerifi siyah harir ile örten *Şecerüddür Melike Hatunun camii* kadimidir Ve *Kantaratül Musiki* önünde *Camii Zeyniyye* bir minareli bir küçük camidir Ve *Babül Vezir* dibinde tarıkî âm üzre *Ayıtmuş Camii* Tahir Beybars vezirininidir Amma bir minareli ve kubbeli metîn camidir Ve *Camiiü Şeyh Şemseddini Hanefî* Mamur bir cami ve hankah ibadetgâhı kadimdir Cemaati kesiresi vardır Ve hareminde bir şecerei kebirî meyvadar nabıkası ve bir minaresi var Bu camilerden maada mahrusei Mısır icre nekadar bin vakfullah var ise Kadiasker Efendinin der defterindedir Zira ibtida Mısıra dahil oldukda akallı her vakıfdan birer altın ve beşer ve onar ve elli ve yüzüz altın alduğı evkafı azîmler vardır kim Kadiasker Efendi cümliye nazırı nuzza(r)dır Ve teftişlerine memur cümle evkaf anların derdefterinde masturdur kim evkafdır

Elfaşlûs Sadis vel İşrin

Mahrusei Mısırdaki olan mehur Mescidi kebirleri beyan ider

Kim hakkında Âyeti şerif vard(ır) (*مع الله احداً*) Ve secde-gâhı müslimîn imar iden müminîn hakkında Cenabı Kibriya Kur'anı Azîminde ve furkanı mecidinde buyurur (*أما يوم مصابدا لله من آت باله واليوم الآخر*) ilâhîri İhvanı zevilfehuma malûm olakim diyarı Mısırın zamanı kadimde kavmi olkadar mağrur ve mudemmag ve sahibi unf imişler kim bir âdem on âdeme malik olsa gayri âdemin camiine varub ibadet etmeğe tenezzül etmeyüb elbette hanesinin bir köşesinde bir zaviye veyahud bir gayri yerde cami ve mesacid yapub cümle teva-biile anda ibadet idermiş Ol ecilden Mısır içinde Âli Eyyubiyanda ve Âli Türkmanîde Mısır icre yüz yetmiş yedi bin mihrab var imiş

Hâlâ Kayıtbay ve garafelerde divar divara minare minareye muttasıl olduğu zâhir ve bâhirdir Amma hâlâ evka(fı) daim ve cemaati kayim kırk altı bin mihrab mesacid mamur âbâdandır Bazısının minaresi var Bazısının minaresi yokdur Malûmumuz olduğu mertebe mesacidleri beyan ider Evvelâ İç kal'ada Aşçıbaşı mescidi Kılâvan mescidi ve Çarşı mescidi İçkat kal'ada Çavuş Ağa mescidi Kapu mescidi Narin kulle mescidi Ve Azablar odaları mescidi ve Sarrac-hane mescidi ve Kara Meydan mescidi ve Kavaflar mescidi ve Gül-şenî mescidi ve Harratîn mescidi ve Sâdât mescidi ve Meğaribe mes-cidi ve Şeyh Bekrî mescidi ve Derbül Ahmer mescidi ve İbrahim Ağa mescidi ve Kantaratüllimon mescidi ve Hasan Şazelî meşcidi ve Babı Hark mescidi ve Cemmamiz mescidi ve Tabbagın mescidi ve Şeyh Ken'an mescidi ve Şücauddin mescidi ve Resul Efendi mescidi ve Zûlfikar Kethüda mescidi ve Reyhan Ağa mescidi ve Seyyid Ali mescidi ve Şeyh Abbarî meşcidi velhasıl Gazalî tahriratına nazar idüb cemii mesacidleri tahrir eylesek makduru beşer değildir Bir mücelled kitab olur Ve Kaçmazıyye Camii kurbinde mihmandar mescidi

Elfaslûs Sabi vel İşrin

Şehri Mısır icre olan medreseleri beyan ider

Evvelâ Hazreti Ömer fethinden sonra Âli Osmana gelince Mısırâ mutasarrıf olanlardan Emeviyyun ve Âli Abbasiyan ve Eyyubıyan ve Ahşidiyyun ve Fatımiyyun ve Ekrad ve Türkmaniyan ye Çerakese ve Âli Osmana gelince on yedi devleti selâtinde üç yüz kırk nefer padişah Mısırâ mutasarrıf olub herbiri birer medrese bina etmişlerdir Ve anların niçe yüz vüzerâ ve vükelâları ve âyân kibarları Mısırî imar idüb üç bin altı yüz medresesi âbâdan var idi Amma müruru eyyam ile evkafları harab olub medreseleri dahi harab olmuştur Lâkin hâlâ imarlardan Sultan Hasan ve Sultan Kılâvan ve Sultan Salih ve Sultan Barkuk ve Sultan Ferec ve Sultan Kayıtbay ve Sul-tan Çakmak ve Sultan İnal ve Sultan Eşref ve Sultan Seyfeddin ve Sultan Aybegüt Türkmanî velhasıl Mısır içinde yüz elli altı selâtin ve ibnüs Sultan camileri vardır Cümlesinin birer medresesi hâlâ ma-murdur Ve başka minareleri var Anları gören cami zan ider Amma değildir Cümle medresedir Ve Babı Hark kurbinde İskender paşa med-resesi Rum tarzı höcreleri ve hareminde havuz ve şazırvanı revan ol-mada [1] Dersâmı ve talebeleri mevcuddur Ve Medresei Davudiyye

[1] Yıldız nüshası (dır)

ve Salibeden aşağı Medresei Sultan Sargıtmış Cami gibi üç tabaka minaresi var Mevleviyyet payesi ile dersâmı var Nazırı ve müteaddid höcreleri ve haremünde havuzu azîmi ve mihrabı vardır Ve Şeyh Merzuku Kefafî kurbinde Medresei Karafiyye fevkanî medresei kadimdir Ve Medresei Süleyman paşa Sarıhane içinde Rum tarzı cümle höcreleri kârgir kubbedir Haremünde âbdesthane ile mamur müzeyyen medresedir İç kal'ada Şeyh Saride camii olan Tavaşi Süleyman paşadır Yeniçeri Ağaları nazırıdır Ve Medresei Basıtiyye üç aded şahane medarislerdir Ve Ömer ibnül Farıza giderken Medresei Meymuniyye tahtanî azîm bina medrese [1] Dörd ve üç tabaka bir minaresi var Anı gören bir camii azîm sanur İki canibinde

(انما يعمر مساجد الله من آمن بالله واليوم الآخر)

Âyeti tahrir olunmuşdur Dahi altında (tarih)

(سنه اربعين سبعة ومائه من الهجرة النبوية)

Ve Medresei Hisabiyye mamur medresedir Ve Medresei Elmelikül Kâmil Mısır içindedir İbtida Mısır icre darülhadis bu medrese bina olunmuşdur Ve İmamı Şafiîde Medresei Elmelikül Kâmil ve yine İmamı Şafiî türbesi kapısı önünde bir şafiî havuzu ve bir azîm sebilhane suyun kariyei Besatîn kurbinde Bürketül Habeşden su kemerleri ile Nil suyunu getirüb hayratı azîm iden bu Elmelikül Kâmilidir Ve şehri Dimyatda dahi bînihaye hayratları vardır Âhir kâr Kâmilin devleti kâmil olub sene 635 de oğlu Elmelikü Âdil Ebubekir halife oldu Ve Medresei Sultan Salâhuddin sene 575 de İmamı Şafiî kurbindedir Ve sene 572 de Mısırın iç kal'asın bina iden Yusuf Salâhuddindir

Elfaslûs Samin vel İşrin

Mısır içinde selâtini selevin bina etdüğü darülhadisleri beyan ider

Şehri Mısır icre cümle sekiz yüz altmış mahsus darülhadis vardır İlmi hadisen gayri bir fûnun görülmez Hemen Camii Ezher etrafında kırk darülhadis vardır Cemii Müeyyedde Müslimi Buharî tilâvet olunur Darülhadisi Ezherîde dahi Buharî görülür Hasılı kelâm cümle darülhadisleri bir bir takrir eylesek bir müdevven olur Hem hulâsai kelâm şehri Mısır hadis kâmıdır Elli binden mütecaviz muhaddis

[1] Yıldız nushası (dir)

kimesneler vardır Her birinin derununda ravisile yirmiſer otuzar bin hadis vardır Ve Kur'anı azîm huffazı gibi meſhur hafızı hadis â'mâlar vardır kim gayri ulema yanlarında bir hadis okunmağa kadir olamazlar Ve Mısırdâ ulemayı muhaddisîn sayır ulemadan muteberdir kim izaz ikram iderler Amma ne hikmetdir Her kim ilmi hadise malikdir Yüzünden nur dam (la) r Ve bu cümle darülhadislerde dahi birer mihrab ve fukaraları ve höcreleri ve dersâmları vardır Haftada üç kerre azîm cem'iyet olub muhaddisîn güruh güruh derse giderler

Elfaslüt tasi vel İſrin

Mısırı Kahire içre darülkuraları beyan ider

Evvelâ Mısır içinde üçyüz yetmiş darülkura vardır Ekseriya camilerde selef padisahları eimme ve hutabası ve müezzinan ecza hanı için herbir camide birer şeyhi kura tayin etdüklerinden maada âyân kiblar dahi gayri yerlerde mahsus kubbeler ile darikura inşa etmişlerdir Cümle meşayihî kurrallar talebelerine vasıyyet idüb Kitabı Cezerîden bu ebyatı okur (Bezit)

ولاخذ بالتجويد ختم لازم
من لم يجود القرآن آثم

diyüb tamam ilmi tecvid üzere maharici hurufu icra etdikden sonra (Beyit)

اذواجب عليهم محتم
قبل الشروع اولاً ان يعلم

kavli tamam olub hıfzı tekmildensonra İbni Kesiri tekmiil idüb Cezeriyye ve Şatıbîde tahrir olduğı üzere cemii mahazleri zabt idüb kıraati İlmi Kesire ve Kıraati Seb'îye andan Kıraati Aşeriye andan Kıraati Takribi tekmiil fûnûn iderler Amma Mısırdâ bazı imamlar on yedi kavil üzere mihrabda muktedayı nas olub imamet iderler Amma cümleden Mısırdâ kavli Kalun ve kavli Ebu Amru kavli üzere okumak makbuldür Amma Rumda Hafas kıraati makbuldür Bu kıraatler Hazreti Ömer hilâfetinde men olub kendülerindensonra kerimeleri Hafasa Hazreti Osman ile Camiül Kur'an olub Hafasa kırdan ahiz olunduğı için Kıraati Hafas derler Amma Rumda asrımızda Hafas kıraatin-den gayri İbni Kesir ve Seb'a kıraatleri iştihar bulmamış idi Amma üstadımız Evliya Efendi Mısırdan üstadları Şeyh Ahmed hazretlerle

İslâmbola gelüb cümle ulemayı Rum ilmi hafasa mukayyed olub ilmi Kıraat dahi şayi olub Şeyh Ahmed merhum olub üstadımız Evliya Efendi şeyhülkura olub Kıraati İlmi kesir ve Seb'a ve Aşere vs Takrib kıraetleri iş (ti) har bulub amma sair diyarda Rum kadar icrayı huruf iderler Rum halkı necib ve reşid mukallidirdirler (Beyit)

وهو أيضاً حلية التلاوة
و زينت الاداء والقراءة
وهو اعطاء الحروف حقها
من صفة لها و مستحقها

kavli üzre maharici hurufa riayet Ruma mahsusdur Amma Mısırdaki çok lâhni celi ve lâhûi hafi iderler Ekseriya hurufları teshil ve terkiki imaleile icra iderler Amma serî hafızları çokdur Hususan Mısırdaki asrımızda Şeyh Selâme ve Şeyh Abdülhak ve Şeyh Mehemed Gamzavî ve Şeyh Hamdullahı İsbutî bunlar fasihüllisan ve bediülbeyan Aşere ve Takrib sahibleri Ve bunların emsali yedi yüz şeyhi kura var idi Hakir tilâvet etdükte yemin iderlerdikim Siz Samîden tilâveti Kur'an etmişsiz derlerdi Ve Mısırın cümle hamelei Kur'an uleması gayet muteberdir

Elfaslûs Selâsin

Mısırın Ümmü Dünya içre cümle mektebi sıbyanı ebcedhanı beyan ider

Evvelâ şehri Mısır icre cümle iki bin on beş evkafı daim mektebi sıbyan tıflan püseranı ebcedhan vardır Ve iki bin dahi evkafı muattal mektebi hasbi vardır Ve yüz elli altı selâtîn camilerinin sebilleri üstünde elbette birer mekteb mukarrerdir Ve sayir vüzera ve vükelâ ve ağniya sahibi hayratların sebilleri cümle dört bin aded sebildir Elbette her sebili âli üzre münakkaş mukarnez revzenli kasrı Yusuf misal mektebler mukarrerdir Âyânı Mısırın deb'leri böyledir kim cümle mektebler sebiller üzre mebnidir Ve etrafında gûnagûn perdei zenburîler ile setr idüb içinde cemii sıbyan tilâveti Kur'an iderler Bu hisab üzre Mısır icre cümle 6176 aded mekteb olur Amma cümleden Selâtîn camilerinin mektebleri mükellefdir Evvelâ Sultan Gavri mektebi ve Sultan Hasan mektebi ve Sultan Kılâvan mektebi ve Sultan Eşref mektebi ve Sultan Müeyyed mektebi velhasıl cemii selâtîn

mektepleri ve vüzera ve âyân mekteblerinin haceleri nısfı Ramazanda cümle fakir fukara ve yetimi bînevaların körpe kuzuların haceler başına cem eyleyüb boğazlarında kitabı Kelâmı İzzetleri ile alay alay el ele verüb halifeleri vesile olub cümle sıbyanın nısfı **يا حنان اللهم** der ve nısfı **يا منان اللهم** deyu savtı âlâ ile çarşuy bazar icre ubur idüb mualimleri akiblerince mekteb nazırı hanesine varub cümle sıbyan vakfullahdan birer kat Mısır alacası ve harir hil'atler ve harir arakıyyeler başdan ayağa geyinüb kırkar ellişer Mısır parası müretteblerin alub yine azmi rah idüb sürur şadman ile **يا حنان يا منان** diyerek ubur iderler Bu hal üzre şehri Mısırdı nısfı Ramazandan yevmi Arefiye gelince mektebi sıbyan gûya tuğyan idüb güruh güruh nazırlarına gelüb gitmedirler Hakka ki azîm evkaflardır Vakti zuhur ve vakti asır oldukda cümle selâtin camilerinin minarelerinden Bilâlîler edayi ezanı Muhammediye ağaze etdiklerinde **عظمت الله** Mısırın her köşe başında vaki olmuş sebiller üzre her mektebde kırkar ellişer tiz bülend âvâzlı püseran masumlar cümle bir âhenkde banki Muhammediye reha bulduklarında kâmil bir saati nücumî Mısır içinde makamı hicaz ve segâh ve hüseyinî ezan fasılları olur Böyle mekteblerde ezan virmek bir diyara mahsus değildir Ve badesselât cümle sıbyan bir yire cem olub alelumum Surei Mülkü tilâvet idüb andan selâtı taviliye müdavemet idüb sahibülhayaarata sevabın hibe idüb ve hayır dua iderler Bu âyîn dahi bir diyara mahsus değildir Amma ekseriya mekteblerde mücellâ tiz nefesli sıbyanlar birbirlerine hasmane müselsel ezanlar tilâvet etdiklerinde istima idenler hayatı can bulur Bazı âyânı devlet ve bazı vüzeralar alay ile ubur idüb sebil (I) erinden âbı safı nuş etseler yukarı mektebden cümle sıbyan (Âyet) **(وَقِيمِ دِيمِ شَرَاباً طهوراً)** deyu feryad iderler Bazı ehli kerem anlara kerem iderler İşte Mısırın cemii mektepleri bu üslûb ve tertib üzeredir Mâlûmu izzet ola vesse-lâm Amma mektebi Ervam yetmiş yerdedir Öyle sebiller üzre kasrı âli misal mükellef mektebler değildir Mahalle içlerinde ekseriya Gülşenî hazretleri tekiyesi kurbinde üstadı kâmil hattatlar haceler dükkânlarda yetmiş seksener Rum halkı peçesi tıfılları vardır İlmi hisab ve ilmi kitab ve ilmi kıraat okurlar Bunlarda fellâhîn ve hızırî sıbyanları yokdur Rum haceleri bu mahallerde sakinlerdir.

Elfaslül Hadi ve Selâsin

Mısırî Kahirei Muizziyye icre olan tekyegâh âsitanei dervişanı beyan ider

Evvelâ şehri Mısır icre üçyüz altmış tarik meşayihleri kim vardır

Cümle tariklerin sertacı tarıkı ulema ve sulehayı ehli şeriat ve ehli tarikat ve ehli marifet ve ehli hakikat Muhammedîdir Andan tarıkı sani Hazreti Ebabekrüs Sıddık ve ol garalar refikdir [1] kim ibtida Hazreti Resaletden cihazı fakrı kabul idüb Hazretiden biât idüb tarıkı Nakşibendiyye olmuşdur kim anlara Tarıkı Hâcegân derler Velveleleri Belh Buhara ve Horasana ve Ruma ve Kürdistana düşmüşdür Bu tarikden on iki tarik müteferrik olmuşlardır Cümlesi Naşibende müntehidir Andan tarıkı sani Hazreti İmamı Alidir kim Hazretiden cihazı fakrı kabul idüb Halvetî tarıkı olmuşdur Ve tarıkı Halvetî gibi üçyüz tarik bu Alinin Halvetî tarikından müteferrik olub cümlesi tarıkı Halvetîye müntehidir Andan tarıkı İmamı Âzam cümle tariklere sirac olmuşdur Andan tarıkı Şafîî andan tarıkı Malikî andan tarıkı Hanbelî ve Kadirî ve Sa'dî ve Bedevî ve Rufaî ve Raî ve Dessukî ve Burhanî ve Vahidî ve Yesevî ve Kembillî ve Abbasî ve Edhemî ve Bekrî ve Sâdâtî ve Veysî ve Alevî ve Hayderî ve Şemsî ve Mevlevî ve Veledî ve Uşşakî ve Fenayî ve Yemenî ve Bektaşî ve Kalenderî ve Samudî ve Bayramî ve Hamzavî ve İdrisî ve Ömer Ruşenî ve İbrahim Gülşenî ve Sinanî ve Zeyniye ve Nimetullahî ve Nurbahşî ve Mutavî ve Şenavî ve Süüdî ve Leysî ve Farzî ve Hamuşî velhasıl cümle üçyüz altmış tarikden maada nice bin tarik meşayihleri vardır kim sertacı Resulüs Sakaleyn hadisi şerifinde buyururlar kim (Hadis) الطرق الى الله بعدد انقاس الخلايق mazmunu üzre nice bin tarik vardır Amma dideduzu sahayifi âsârı iber olan erbabı basara hafi değildir kim silsilei aliyye meşayihî kiram bihasbelameşarib bir kaç subkiye münşaiib olub herbiri birer diyara şahai sayedar berk barlı kol salmışlardır Amma üçer binden mütecaviz tarıkı fukara Mısırdan mevcud olub âyini Muhammedî iderler Cümle ehli Mısır ehli tevhiddir Halen bu tarikler içün şehri Mısırdan *bin altmış tekye vardır* Amma mamur âbâdan olanları beyan ider Evvelâ cümleden evvel iki yüz âsitanei Seyyid Ahmedül Bedevî vardır Ve eyaleti Mısırdan halifelerin defteri mucebince iki bin altmış tekyei Bedevîdir Her sene halifeleri Mevlûdu kebirîye gelüb tecdid ve biat iderler Zira Mısır halkı cümle Seyyid Ahmedül Bedevîye mutekidlerdir Hattâ bir işe mustarib olsalar *بسر بدوى و بسر بالله ياسيد احمد* بدوى derler Ve mahkemede yemin icab etse *بسر بدوى و بسر بالله* derler Mısır içinde azîm âsitaneleri ve metîn evkafı ve üç kerre yüz bin beyaz kırmızı rıdalı ve gözleri sürmeli fukaraları vardır Başka âsitaneleri Mısırdan iki menzil şimal canibinde haki Garbiyyede kasabai Tantanın vasatında bir azîm âsitanedir İn-

[1] Yıldız nüshası (garur refikdir)

şallah mahallinde tahrir olunur قدس سره Amma Mısır içinde ulu âsitanesi Kadiasker Sarayı kurbinde tarikı âm üzre

Tekyei Şeyh Merzuku Kefafî

Halifei Bedevîdir Selim Hanı Evvelde hayatda olub Ebüssüudu Carihî ile ياسليم تعلم اجلس المصري diyen şeyhin biri dahi bunlardır Tekyesi cami içindedir Kırk elli höcre fukarası var Nîmetleri mebzuldür Şeyhleri Ahmed halifedir ve

Tekyei Şeyh Rufaî

Sultan Hasan Camii dibinde bir ulu âsitanedir Tarikı Bürhanîdir Yüz bin fukarası vardır Mısır içinde bu tarik halkı dahi çokdur Mahmeli şerif alay(1) günleri beş yüz aded beyaz alemlerle yolları tezyin iderler Serçeşmelerinden İbrahim Dessukî Bürhanîdendir Seyyid Ahmedül Bedevî ile muasır olup Bedevînin İbrahim Desukî karındaşı oğludur Buna dahi Mısır halkı gayet mutekidlerdir Hattâ birbirleri mabeyninde yemin etseler مولى العباس derler Yani Bakır alemini dönderici İbrahim Dessukî derler Hakikat bir ulu alâmet zâhir olarak olsa İbrahim Dessukînin kabri şerifi üzre olan bakır alem bir kaç gün evvel dönüb hareket etmeğe başlarlar Andan malûmları olur kim bir alâmet zâhir olur Bu İbrahim Dessukînin dahi iki kerre yüz bin Burhanî fukarası vardır Âsitanesi Reşide karib Nil kenarındadır Mahallinde tahrir olunur Ve yine Mısır içinde

Tekyei İmam Şafiî

Gayet ulu âsitanedir Her sebt gicesi beş altı bin fukara ve zuafacem olub sabahadak ihya idüb iki yüz üçyüz hatmi şerif tilâvet olunur Başka bir mahalledir Cümle fukarayı Şafiîlerdir Vakfullahından fukaralarına nîmetleri mebzuldür Ve Mevlûdu Şerifin de on bin âdem mekûlât meşrubatları ile varup ihya iderler kim ol gice ervahı Reşulü Ekrem anda hazırdır derler Ve ana karib

Tekyei İmam Ebülleys

Bu dahi bir ulu âsinanedir Başka bir mahalledir Mısırın cenubu canibinde şehir haricinde bir ulu ziyaretgâhdır Bunlar dahi Selim Han asrında hayatda olub ياسليم تعلم اجلس الى المصري diyen bunlardır Nice bin keşif kerametleri zâhir ve bâhirdir Fukarasına Süudî derler Bir halim selim âdemlerdir Ve ulu âsitanedir Andan

Tekyei Sâdât

Bunlara Mısırın nısfı vakf olunmuşdur Bunlar Mağrib Zemininden geldiklerinde üç sene Mısırdaki Nil taşmıyub kaht galâ olur Ehli Mısır reca iderler kim Nili Mubarek taşa Anlar Nile emir idüb derhal Nil öyle cuşu huruşa gelüp üç sene gelmediği bir anda gelir Cümle Mısır halkı (يا الله بامادات) derler Azîm âsitane ve fukaraları çokdur Ve Cebeli Cuşi dibinde

Tekyei Ömer İbrahim Farız

Her Cum'a namazından sonra beş altı bin âdem cem olub Surei Kehfi tilâvet idüp evrad ezkârlarından sonra tevhidi sultanî olup aşrı şerifler tilâvet olunmağa başlar kim cemii hoşelhan hafızı Kur'an imtihanen murad idindikleri aşrı şerifden tilâvet idüp cana safa verirler Andan cemii hoş âvâz bülend savtı hazine ile Şeyh Ömerin Taiyye kasidesin ağazei hicaz uşşak ile tilâvet etdiklerinde cümle uşşak mest medhuş bîhuş olurlar Zira ol gün anda cümle âşıkân sadıkân budala ve ümena ve evlad ve nüceba ve nukaba ve mecazibun melâmiyyinn andadır Ve nice kerre Hazreti Resaletin cemali bakemalin müzahede etmiş âsıkı serbaz mümtaz serfirazlar vardır Ve her Cuma bizzat Hazreti Resulü Kibriya hazırdir deyu böyle izdihâm olur kim âdem âdemin omuzunda otursa bir âdem rencide hatır olmıyup cümle mahzuz olurlar Acib hikmetdir Ve bu âsitane de bay ve geda demek yokdur Cümle balık gibi biri biri dizine meks iderler Altı yüz miktarı fukarası vardır Nîmetleri ades çorbasıdır Cümle hazır olan ihvana mebzuldür Andan yukarı

Tekyei Şeyh Şâhin

Hakka ki Şâhin kayası misal bir kaya üzre şehri Mısır tahtı payde nümayan bir âli âsitane dir Camii ve minaresi var Bunda dahi bade salâtül Cum'a âşıkân cem olub tevhid tezkir olur İki yüz mikdar fukarası vardır Andan

Tekyei Şeyh Cuşi

Cebeli Mukattam ki Mısırın iç kal'asına havale bir cebeli âli üzre bir âsitane i cihannümadır kim cümle Mısır ziri yayde nümayandır Ve gayet havadar tekyedir Bir camii ve kırk elli dervişanları vardır Âbı hayat suları aşağı Mısırdan develer ile paşa kethüdası doludur Andan deyre gider Andan aşağı garafede

Tekyei Şeyh Akabei Âmirül Cüheyñî

Sahâbei kiramdandır Sene 1063 tarihinde Haseki Mehmed paşa müceddeden cami ile ve minaresile ve tekyesile kal'a misal bir âsitanane bina eylemiştir kim tabir olunmaz Yetmiş seksen fukarası vardır Andan

Tekyei Besâtîn

Nile karib bir beled içinde havuz ve şazirvanlı bir bağı irem tek-yedir Nakibüleşraf hükmündedir Fukaraları Şürefalardır Müteaddid maksure ve matbahları vardır Andan

Tekyei Tirendezan

Kademün Nebiye muttasıl bir tekyedir Cümle kemandaran ve tirendazan anda gelüb kesbi hava iderler Başka matbahları ve müte-addid haneleri ve sakıyeleri vardır Ve her pehlivanın birer nişan taşları vardır Ve buna mattasıl

Kademün Nebi

vardır Cümle bu hayratlar defterdar İbrahim paşanıdır İnşaallah mesirekâhlar mahallinde tahrir ideriz Zira hayratı azîmdir Andan şehir kenarında

Tekyei Hazreti Sitti Nefise

Bir ulu âsitanedir İki yüzden mütecaviz fukarası ve türbedarı ve tekyenişini ve nazırı vardır Âyende ve revende(ve) nîmeti mebzuldür Andan Kabri Taviil kurbinde

Tekyei Şeyh Nurullahül Bedevî

İki yüz mikdarı fukarası vardır Andan Gavri Kemerleri kurbinde gömülük içinde

Tekyei Hazreti Zeynelabidin

Kal'a misal beden beden bir ulu âsitanedir İçinde kırk elli fukarası var Amma nîmetleri yokdur Madekaddem azîm evkaf imiş Andan şehir içinde ve yine Mısır içinde Babı Hartus Sakkayın kurbinde

Tekyetüş Şeyh

Bir minareli bir kârı kadim köhne cami(i) var Meydanında fukarayı müslimîn gılâl satarlar Ve yine Mısır içinde Kantaratüs Sunkur karbinde halic kenarında

Tekyei Eşşeyh Halvetî

Ulu âsitanedir Fukara savmaaları var Ve bunda yekpare bir yeşil somaki mihrab vardır kim diller ile tabir olunmaz Aziz Abdurrahman Efendi hazretleri seri saadatine siyah destarı Ali sarub nice bin fukarsaile mezkûr yeşil mihrab dibinde tevhid tezkir iderler Ve bu âsitanede Cum'a kılunır Hoş camii var Halvetî Camii namile şehre şöhre olmuş bir camii tahtanîdir Ve haremindeki bağçiye mutasıl bir âbı hayat kuyusu vardır Ve matbahında şebruz nîmeti fukaraya mebzuldür Ve yine Mısır içinde Babuş Şa'riyye kurbinde

Tekyei Eşşeyh Hazreti Şa'ravî

Halen hayatda[1] Şeyh dır Celebi Efendi nice yüz aded fukarasile şebruz tevhidi Rabbülizzete meşgullerdir Ve matbahı itamında şebruz fukaraya nîmeti mebzuldür Andan şehir içinde

Tekyei Şemseddinül Hanefî

Halice karib ulu âsitanedir Camii ve tekyesi ve yüz elli fukarası daima tevhid tezkir idüp mûteaddid höcereleri vardır Ve âyende ve revendeye nîmeti mebzuldür Andan Salibe sukunda

Tekyei Şeyhuniyye

Sultan Hasanın veziridir Bir âzim âsitanei Şeyh Abdülkadirül Ceylânî tekyesidir On altı sütun üzre mebni tavanı münakkaş bir âsitanedir Hareminin vasatında bir havuzu azîmi sekiz sütun üzre bir beyaz kubbei âlidir Haremi serapa beyaz mermeri ham döşelidir Ve bu âsitanenin sağ köşesinde bir kapudan içeri üstü mestur bir meydana Etrafı kat enderkat fukarayı Kadirî höcereleridir Ve ol meydana cümle fukara sima tevhid safa iderler İki yüzden mütecaviz fukaraları vardır Fakrı fakada riyazat mücahede sahibi kimseler vardır kim yüzlerinden nur dam(l)ar Ve mecmaı fukara ve ulema kânı bir âsitanei Kadirîdir Ve evkafı gayet kavidir Âyende ve revende-

[1] Yıldız nüshası(dır)

ye nîmeti mebzuldür Nazırı Mısır valilerinin imamlarıdır Senevî doksan bin para imama helvanî hasıl olur Ve bu tekyenin şahrahdaki kapısı üze ü(ç) tabaka bir minarei seramedî var Ve bu tekyeye nazire tariki âmin karşusunda Camii Şeyhuniyye var Tekye ile cami ikisi bir tarz üze bina olmuştur Pencerelei şahraha nazırdır Ve bu tekyenin şeyhi Emir Çelebidir Halim selim sahibi tab sâdâtı kiramdan mahdumu mükerrrem Çelebidir Ve şehri Mısır içre dört yerde tekeyi Kadirî vardır Amma bu cümleden mükellefdır Ve buna karib yine Salibe çarşusu içre

Tekyei Şeyh Abbar

Halen hayatda mazannai kرامة bir büyük kimesnedir Zaviyesinde sakindir Hanesinden taşra asla çıkmaz Münzevî ve perhizkâr savmı Davud ile geçinir bir zati şerifdir İftarda yirmi dirhem arpa etmeği yiyüb bir kâse süd içre Gıdaları oldur Âlim ve âmil ve fazıl ve kâmil müstecabüddave bir azizi müteverri ve ehli perhiz ve sahibi rıyazat kimesnedir Menakıbı Şeyh Abbar (سالم الله) Hattâ hakir Defterdar Ahmed paşa nüzulinden üç gün mukaddem Şeyh Abbarî hazretlerinde idim Esnayi kelâmda Paşa ne kârdadır buyurdılar Hakir idüb Mekke ve Medine hizmetine tekayyüd idüp duai hayrınıza meşguldür didim Hemen keşfidüb buyurdular kim Acaba üç günden sonra bizim zaviye önünden geçüb bizi süal idermiki buyurup bir rumuz işaret etdiler Huzzarı meclis olanlar şeyhin işaretinden nakş alub Paşa fukara muhibbi değildir deyu bazı sehamı ta'n ve teşni ile paşaya zebandırızlık etdiler Hemen şeyh Lâ lâ Ne olursa minindillâh olursuz Beddua etmen Biemrillâh bu Mısırdaki ziyankâr çekirge durmaz Helâk olur Ve beni âdemin de ziyankârı durmaz Ve şeb ruz fitne fesad iden dahi muammer olmaz deyu işaret âmiz kelimatlar buyurdılar Hikmeti Huda üçüncü gün Rumeli Meydanında cümle asker pürsilâh olub bir gulüyyi âm oldu kim âdem derya gibi temevvüc idüb Azâblar kapısı önünde Abdülfettah nam Anbarı Yusuf kâtibin atından yıkub pare pare etdiler Ve paşanın aşağı enmesin taleb etdiler Bilâhare paşayı bilâsebeb azil idüb aşağı endirdiler Paşa tevabii levahikı ile Salibe çarşusu içinden ubur idüb Şeyh Gabbarînin huddamları paşaya selâma durub paşa şeyhin hal hatırın süal idüb alay ile Hacı paşa sarayında meks idüb anda mihman oldu Hasılı meram şeyhin üç gün mukaddem Paşa buradan alay ile geçüb hal hatırımız süal ider mi işareti üçüncü gün vücud buldu Böyle keşif keramet sahibi aziz kimesnedir Cemii zmanda kendü eline ne ehil evlâdı destine haramdan ve helâlden dir-

hem dinar girmemiştir Amma alâtarikülhedaye piring ve bal ve yağ ve kamh makulesi hedayaları alır Kisveleri yine hedaya boğası hil'atlerdir Böyle bir azizi Cemcenab sultanı fukaradır Tekyesinde cümle fukara rıza lokması kefaflanırlar vesselâm Ve Rumeli Meydanının şarkı nihayetinde

Tekyei Hocegân

Bir kânı fukara tekyedir Cümle Özbekiler ve Belh Buhara fukaraları anda sakinlerdir Evkafları zaif olmağıyle nezerat ile geçinürler Hattâ Selim Han İslâmboldan azmi Mısır deyüb gelirken bir fukarayı Nakşibendî dört yüz vakıyye bir kırmızı sengin amudu somaki paresin ketfine urub Selim Hanın nazarında bu taşı ta Mısırada getirüp badelfetih Selim bu tekyei kendüye bina idüb hâlâ kendüsi tekyenin cenbinde medfundur Ol amud pare tekyenin kapısı üzre demir zincirler ile maslûbdur kim âyende ve revendenin manzurıdır kim bir deve barı parçei somakidir Hakka kim kerametdir Ve ana karib Sultan Müeyyed Han bimarhanesinde

Tekyei Özbekyan

Bir küçük tekyedir Evkafı yokdur Hemen rıza lokmaları ile geçinir Özbekî ve Hindî ve Belhî ve Bengâlî ve Selmanî ve Mogol ve Bogolî bir alay fukaralardır Bir zaviyeleri var Ve şeyhleri mazannai kirame bir kimesne olduğundan cümle fukara şem'ine pervane olub cem olurlar Andan

(Bir satır açık bırakılmış)

Tekyei Nizamiyye

Sene 733 tarihinde Şeyh Nizamüddin hazretleri tariki Halvetîde bir ulu sultan imiş Kendü mallarile tekyegâhı fukara olmagıyçün Sultan Mehemmed bin Sultan Kılâvandan mezun olub Babül Vezir haricinde bir püste üzre cihan nûma bir âsitane bünyad etmiştir kim Mısır içinde naziri yokdur Bir camii lâtifi ve iki yüz mikdarı fukara höcreleri ve müteehhil fukara höcreleri başka mücerred başka ve bir meydanı âlide tevhid olunur Beyaz mermer ile döşelidir Ve matbahı âlisinde âyende ve revendeye nîmeti mebzuldür Hattâ hakir Canpuladzade Hüseyin paşa efendimiz asrında bu hakir bir sene nazırı olub canibi vakfın fayızından bir Mısırî kise harc idüp cami ve tekye dürrü beyzâsâ oldu Ve iki vakit taamı mebzul oldu Senevî yedi kise

iradı dört kise masrufu vardır Gayet mütemeyyin [1] evkafdır Hattâ İslâmbolda merhum olan Mısırî Ömer Efendi kırk sene bu Nizamiyye tekyesinde sakin olup fûnunu şettaya malik olmuş Bir ruhaniyyetli tekyedir Şeyh Nizamüddini İsfahanî hazretleri bu âsitanede âsude-dirler Ve Sultan Hasan Camii dibinde

Tekyei Vahidî

Cümle Hindîler bunda sakinlerdir Yaz meydanları ve kış meydanları ve birkaç höcreleri vardır Evkafları yok idi Canpuladzadenin hazine-darı İbrahim Çelebi iki ciraye ve tekye sakfında on dükkân akarat etdi Kırk sene dünya kelâmını söylememiş Hindî vardır Hemen سم بكم olup ruz şeb ibadete meşguldür Bazısı üç ay ayağ üzre durur İbadet idüp yine kayım olur Böyle fukaralar vardır Andan

Tekyei İmam Hüseyin

Sene tarihinde Âli Abbasiyandandır Binası bir ulu camidir Camiin içinde olan amudlar Kâ'bei şerif cirminde olmak ile Kâ'bei şerifin siyah örtüsün paşa seyr etdükden sonra bu camie getirüb mezkûr direklere kuşadub her sene kâ'be örtüsün bunda dikerler Bu tekye-nin başka fukaraları ve türbedarları vardır Nîmetleri kendülere ancak kifayet ider Ulu âsitane olduğundan canibi erbaadan nezerat ve mekûlât meşrubat çok gelir Ve Demir kapu kurbinde

Tekyei Hazreti Şeyh İbrahimi Gülşenî

Sene 940 tarihinde Süleyman Han asrında kendü mallarile bina etmişler Şah rahı Muhammedî üzre bir ulu âsitanesi var Hareminin kapusından yirmi kademe taş nerdüban ile çıkılır Biri biri içre üç kat kapudur Tarıkı âma mekşuf evvelki büyük kapunun sağ tarafı gerçivesinde

(بسم الله الرحمن الرحيم ومن احسن قولاً ممن دعى الى الله وعمل صالحاً)

Âyeti tahrir olunmuşdur Ve bu kapu ile orta kapu mabeyninde bu ebyatlar bir levha üzre celi talik hat ile tahrir olunmuşdur (Kıta)

*Dergâhı Gülşenî kim pür zevk pür safadır
İcra olan hep anda âyîni Mustafadır
Dergâhı Gülşenîden dūr olma ey Gedayî
An kim gedası halka hadii rehnûmadır*

[1] Yıldız nüshası (metîn)

deyu terkim olunmuştur Ve bu kapudan içeri girerken sebilhanei fukaradır Sebilci dede cümle közeleri öd amber ile âbı rakık ile mebzul ider Andan geçüb yedi kademe nerdüban ile büyük haremi şerife çıkar kim bir beyaz mücellâ mermeri ham döşeli ak sahradır Ve bu meydanın bir mihrabı musannai var Üstünde beyaz mermer üzre celi hat ile (Âyet Surei Bakara)

(قدرى قلب وجهك فى السماء فلنولينك قبلة ترضىها)

Âyeti terki b olunmuştur Bu harem in canibi erbaası kat enderkat fukara höcreleridir Ve her höcrenin altında fısıkıyyelerdir Höcre sahibleri merhum oldukda ol fısıkıyye ziri zeminine defn iderler Ne muhallefatı kalursa beyi idüb malına göre eczai şerif ve hatmi şerif vakf idüb cümle fukara ruhu şerifiyçün tilâvet idüb Duacı dede merhumun ismin yad iderler Bir tekyede böyle hayrat yokdur Ve her höcre altı mezarlık olmak bir tekyeye mahsus değildir Acib tarz üzre tarh olunmuş bir âsitanedir Ve halen bu dergâhda üç yüzden müteceviz fukarayi Gülşenî vardır kim pak ve pakize canlardır kim herbiri kûşei vahdetde ibadetle meşgul olub rıyazat muahede ile melûflardır Ve bu hareme her leylei Cum'da ibrişim zikıymet halıçeler döşenüb salâtı ışa eda olunub Surei Mülk tilâvet olundukdan sonra cümle uşşak hazır olup evrad ezkârlar tamamından sonra tevhidi sultanîye başlıyub cümle uşşak el ele kol kola olub deveran iderek simaı safa idüp tevhidi eriyye meşgul olurlar kim âsitanei Gülşenî gülşeni bağı irem olur İki koldan zakir ve şakir andelib âsâ nevasazlık ve nağmeperdazlık idüb makamı uşşakda cümle uşşakı mest medhuş idüp rastı karar iderler Ve Hakî dede bazı fukaralar ile micmerler ile ödü mülebbesler yakub cümle züvvarın yüzüne gülâb nisar idüb cümle uşşakana sükker şerbeti bezl iderler Yedi sekiz saat bu tertib üzre tevhidi sultanî olurken cümle zakiran şakiranlar hoş avaz ile kol edvar üzre on iki makam ve yirmi dört şu'be ve kırk sekiz terki bî ve yirmi dört usul üzre icra idüp savtı hazin ile zakirler birbirlerine hasmane müselsel kâr ve nakş ve zikr ve amel ve zicli dübeyt ve taksim ve savt ve haznegir şekilli tasnifatlar okuyarak dervişanı aşıkânı sermest iderler Zakirin biri tevhide fasıla olup fukara sehl rahat olsun icün savtı Davud ile Fuzulî ve Ruhî ve Örfî ve Hayyam ebyatlarından bir dübeyt yahud penç beyt taksim idüp cümle fukara kendüden geçüb bir gayri makamde tevhid tezkire âhenk idüb ilâmaşaallah bu üslûb üzre tevhid iderler Vu bu âsitaniye gelen cümle erbabı marifet ve âyânı devlet Ervam halkıdır

Bunda evlâdı Arab giremez Ve bu âsitane haremi muhtereminin ta ortasında eflâke serçekmiş bir hubbei âli içinde İbrahimi Gülşenî hazretleri aded evlâdı evlâdları ile âsudedirler Bu dergâhın canibi şimale bir musanna ve murassa misal sîmi halis ile yollar ve güller ve kitabeler ile mebnî bir babı muallâdır Atebei âlisi üzre (Âyet)

(و سيقالذين اتقوا ربهم الى الجنة زمرا)

Âyeti terkîm olunmuşdur Ve bu hattın fevkında bir kitabe icre celi talik hat ile müzehheb ve lâciverd ile üstadı kâmil bir âsâr etmişkim bu kadar müruru eyyam ile şiddeti hardan ve matardan zerre kadar rahnedar olmıyub bir âbî hayat hattı lâtifdir Tastir olunan tarih budur

کفت تاریخ امیر او تاریخ

مات قطب الزمان ابراهيم

سنه ۹۴۰

tahrir olunmuşdur Ve bu kapudan içeri züvvar girdikde dembeste ve hayran olur Olkadar zerü ziver ile müzeyyen olkadar zıkıymet maslûbat âvizeî musannalar vardır kim benî-âdem im'anı nazar ile nazar etseler âdem hayran kalur Binden müteceviz sîm kanadil ve billûr necef ve moran kanadiller ile müzeyyendir Ve sandukai şeriflerinin canibi erbaasında gûnagûn şebcırağ ve kandilden ve şem'îdanı gûnagûn ve buhurdan ve gülâbdan var kim biri birinden âlül-âl musanna eşyalar var Teberrüken Horasan padişahlarından Seyfeddin Sultan iki çırağdan ve şem'îdan göndermiş Gören anları altun zan ider Amma sarı pirinçdir Ve öyle musannadır kim zamanımız üstadları anı icad etmeğe kadir değillerdir Herbiri birer âdem kaddidir Ve nice bin şem'î kâfurî ile her şeb çırağan iderler Zerdüz haliceler ile mefruşdur Bu kubbenin ta vasatında bizzat kendüleri sanduka icre âsudedir Canibi erbaasında Süleyman Han ve Selim Han ihsanı Yakutu Mustasamî ve Şeyh ve Karahisarî ve Derviş Mehemed ve Abdullahı Kırımî hatları ile Kelâmı İzzetler var kim herbiri birer Mısır hazine [1] değer Ve hususan kendülerinin telifatlarından nice yüz mücelledler ve kitabı manevîleri ve divanları desti hatları ile kütübü mutebereleri hazırdır Ve kendüleri kubbenin kible divarı tarafında yeşil imameleri ile âsudedirler Gayet mehabet vardır Ve kabri İbrahimi Gülşenî zadelerden Eşşeyh İbrahim Efendi ve İbnüş

[1] Yıldız nüshası (hazinesi)

Şeyh Alii Safvetî ibni Ahmedi Hayalî ibni Hasan ibni Hayalî ibni hazreti İbrahimi Gülşenî قدس سره العزيز Ve alt yanında Eşseyh Ahmedi Hayalî Mate sene 977 Ve alt yanında Eşseyh Alii Safvetî Şeyh Ahmedi Hayalînin oğludur Nebirei Gülşenîdir Mate sene 1005 Ve anın alt yanında Eşseyh Hasan ibni Seyyid Hayalî Mate sene 1012 Bunların yerine damadı Eşseyh Mehmedî Efendi halife olub mate sene 1014 Amma bu kubbe içre sand(u)kası yoktur Lâkin yine bu dergâhda medfundur Zira bu kubbenin altı ve taşra simahane haremi altı serapa ziri zemin fısıkiyyedir Cümle meşayihî Gülşenî ve âyânî Gülşenî ve Ruşenî anda medfundurlar Ve bu İbrahimi Gülşenî Horasana ve Belhe varub Ömer Ruşenî hazretlerinden cihazı fakrı kabul etmişlerdir Ömer dahi Seyyid Yahyayı Şirvanîden izin almışlar Silsileleri Hazreti Alii Kerrara müntehi olur tarikdir Ve ulu dergâhdır kim Rum ve Arab Acemde ve Belhde böyle bir evkafı metîn tekye yoktur Ve âyende ve revendeye nîmeti nefisesi mebzuldür Mısırdaki naziri yok bir ruhaniyyetli tekyedir Ve bunda olan erbabı marifet dervişanı zîşan bir tekyede yoktur Herbiri tekmi fûnunu tarik etmiş ârifî billâh dilrişler var Ve ilmi edvar gayib olsa cihanda bir ağaze kalmasa icadına kadir nefes sahipleri fukaralar var kim gûya herbiri Abdullahı Faryabî ve Gulâm Nasırî ve Gulâm Şadî ve Fisagorsu Tevhidî mertebesi üstadı kâmiller vardır Ve vâkıfı esrar olduğumuz mertebe bu tekyenin evsafın tahrir eylesek tatvili kelâm olur Ve bundan sonra şehri mısırdaki

Tekyei Kasrı Ayn yani Âsitanei Hacı Bektaşî Veli

قدس سره العزيز

Şehri Mısırın garb canibinde sahili Nili seyde bir hıyabanı koyah içinde bağı irem misal bir mesiregâh yerde Kasrı Bül Ayn demek ile müsemma bir teferrücgâh yerdir Nice mülûkü selâtini selevin nazargâhıdır Amma ibtida banisi Sultan Melikût Tahirdir Ve her sahibi hayrat birer âsâr ilhak etmek ile kat enderkat kaa ve soffa ve kâhlar ve müteaddid höcreler ve havuz ve şazirvan sahnîşinler inşa etmişler kim cemii âyânı Mısır gelüp ol höcrelerde ayş işret iderler Amma bu bağı iremin ta ortasında evce serçekmiş bir beyaz kirec ile mestur bir kubbei azîm âsitanei Bektaşiyandır Derunu kubbe bin âdem alur bir meydanı azîmdir Serapa beyaz mermer ile döşelidir Bu dergâhın canibi erbaasında kurban postları döşelidir Mihrabı dibinde Şeyh Mehmed dede alt yanında baş halife andan imam andan müezzin andan duacı andan şeriatci andan tarikatci andan

asâdar andan alemdar andan meydancı andan mihmandar
 andan aşçıbaşı andan ekmekcibaşı hasılı kelâm cümle fukara
 postları üzre yollu yollarınca berkarar olup tacların gec kılup
 her biri kendü işgallerinde olup kimi ders ile mukayyed kimi
 tilâveti Kur'an kimi kesbi irfan idüp bir alay ehli sünnet velcemaat
 abdalandır kim âyende ve revendiye hizmet idüp Safa geldin Can
 deyüp ol müsafir canın yoluna can baş üzre kulluk idüp canlar feda
 iderler Ve bu kubbei âlinin canibi erbaasında olan tuc kafes pence-
 relerden taşrası gûya iremzatülîmad bağıdır Anda bazı meşayihani
 Bektaşîyan medfunlardır Ve bu kubbenin içinde dairen madar nice
 bin koyun kurbanı aşıkları tesbih gibi bir ipe dizilüp kubbei ihata
 etmiştir Bazı müsafirîne reca idüp derler kim Âsık Senin de bu
 dergâhda bir kurban aşığın olsun deyu kurban reca iderler Ve bu
 tekye icre selefde gelen nice bin abdalanın zerdeste ve perdestesinden
 ve palhenk ve kabak ve keşkülü ve sapanı ve teberi ve ummanı
 kiramesi maslûbdur Ve nice alemler ve tabl kudüm nefir ziller ile
 ârâstedir Ve mihrabın tarafeyninde alemler ve müzehheb şem'idanlar
 ve gûnagûn zîkıymet çırağdanlar ve kanadiller ile tezyin olunmuşdur
 Ve Selim Han âlemi seyyahatde Mısırâ geldükde bir kaç gice bu
 tekyede mihman olup badelfetih ahde vefa idüb cümle has odalılar
 ile gelüp yedi gice bunda mihman olup Kasrı Bül Aynım demişler
 (Beyit Güftei Evliya)

Denildi Han Selimin mantıkından Kasrı Bül Aynım

Mecazî ger hakikî çün anın teşbihidir evlâ

Hakka ki cayi safagâh padişahane bir makamdır Hâlâ bu kub-
 benin sağ köşesinde Selim Hanın yatduğu mahalde hâlâ bir maksu-
 recikdir Kimse anda oturmaz Tekyenin vakıf kitabları anda dur [1]
 Ve bu dergâhın matbahı Hayderisinde pabürehne ve serbürehne
 mutarraş çardarb canlar vardır kim her biri filân ibni filândır Amma
 tecrid olup masevadan el çeküp güncü uzletde güncinei râze malik olup
 herbiri bir işe memurlardır Ve habbazın furunında kal olup kıl ayıb
 dan müberra hassulhas olmuş canlar has beyaz nan puhte idüp âşıkana
 bezl iderler Ve matbahı Halilinde sofrai biümtinanı subhu meşa
 âyinde ve revendiye ve cümle dervişana herese ve pilâvı bîminnet
 daim baki ihsanından daimdir Ve bu âsitane icre bazı zaman kibarı
 âyân gelüp dede efendiden bazı dervişanın ebyat eş'arın tilâvet etmesin
 reca iderler Serçeşme dede dahi erbabı marifetden Şeyda dedei ve
 Tahir dedei ve Âsık dedei ve Kurban dedei ve Talebkâr dedei ve

[1] Yıldız nüshası (durur)

Ric'î dedei ve Gavvas dedei ve Civanmest dedei ve Medhuş dedei nazargâha kığırub Baka Canlar Müsafirlerimiz sizlerden birer ebyat eş'ar okumanız reca iderler Kerem idersiz didikde Eyvalla Baş üstüne ömrüm diyüp ikişer ikişer hasmane meydanı muhabbete çıkup ellerinde zerdesteleri ve bellerinde mecmuaları ile meydanı nazma girüb serağaze bed' idince köşeden Şeyh Ber cemali kemali Muhammed Mustafara salevat diyince şuaralar dahi Ey dost

بر دل عالم فانی چونه دارد بنیاد
بر کیسوی فرح بخش محمد صلوات

diyüp müfredat ve dübeyit ve müselles ve murabba ve muhammes ve müseddes ve müsebba ve müsemmen ve muaşşer ve kasayidi tercii bend ve mersiye ve çar enderçar ve müstezat reddül aczi alessadır gazellere ve bahri taviller ve nice müşkilât şeyleri birbirlerine hasmane öyle okurlar kim gûya herbiri Hassan ve İmrüül Kaydırler Andan dervişanların ahlak ve sablak ve aktoplak köçeklerinden Can gülü köçek Ten balı köçek ve Şir Ali ve Can Veli ve Şahme Memi nam köçekler âfitabelerin gec kılup pabürehne ve serbürehne telâtin tennurelerin giyüp ve nefirlerin ve teberlerin ve zerdestelerin ellerine alup anlar birbirlerine hasmane olub Mısır gülü gibi seramed beyaz gerdanlar arz idüp kâfuru şem'i asel misal pazuların sıgayup meydanı muhabbetde marekegirlik idüp letayife müteallik Kaygısız Abdal ve Musa Abdal güftelerinden ekil şürbe müteallik lâtifeâmiz tekerlemeler okıyup gûnagûn şakalar idüp herbiri bir gûne arzı marifet idüp müsafirine tazeler taze can verirler Ve Bengîlerin esrarına müteallik olkadar letayifatları vardır Âdem hande etmeden Bengî gibi mebhut olur (Beyti Bengî)

مدین بنکی خورماخورکه در حلواست جای او
همیشه در امان باد از طعن صوفی صایم
چق دیدم فوت او شیرین روان از جان دل حقا
بکفتم بحر او تاریخ بادا نعمتش دایم

Bu gûne nice ebyatlar terennüm iderler Ve her gelen erbabı maarif bu dergâha bir âsâr idüp tahrir iderler Hattâ bin seksen birinci tarihinde valii Mısır olan İbrahim paşa bu Kasrı Aynın bir köşesinde Cirid Meydanına nazır bir kasrı âli inşa etdükde hakiri pürtaksir

küstahane bu ebyatları tahrir etdik Cümle levha ve lâciverd ile hattı talik kırk aded kitabei münakkaştır

Tarihi Kasrı Ayn

*Taalâllah zehi zatülbüruci kasrı nev bâlâ
Bu Nilin cilvegâhında yapıldı kürsî valâ
Tarıkı Hacı Bektaşî Velinin âsitanında
Acıb menzilgeh etdin oldu gûya Cennetülme'va
Yedi iklimi keşt etdim nazirin görmedim her gez
Meğer tarh nda üstadı Ezel mislin ide peyda
İrem Kasrile Kasrı Yusüfün ancak adı kaldı
Yapaldan bu havernak kasrı gazi İbrahim paşa
Menem seyyahı âlem kim cihanı serteser gezdim
Zeminde misli yok varise bu kasrı saadetca
O denlû nîmetin mebzul olubdur Ümmü Dünyada
Ne Cem gördü bu daratı ne hod İskenderi Dârâ
Îlâhi bu makamı gülşen âbâdın mebanisin
Emin eyle kederlerden ki oldu menbaı ita
Dua hengâmını hatm it durdukca sağ olsun
Sözüm dinler meal anlar ider bir himmeti âlâ
Dua idüp aidim ey Evliya bu kasra tarihin
Zemin durdukca dursun bu mekânı âsüman âsâ
Sene 1082*

Bu kasır dahi bir şahane kasır olup Kasrı Ayna hüsün verdi Andan bir tekeyi Bektaşîyan dahi Azablar odalarının ta ortasında

Tekyei Bektaşîyanı Hasan Baba

Alemdarı Resulullahdır Amma bir küçük kubbe bina idüp tekeyi Bektaşîyan olmuş Yirmi mikdarı erbabı marifetden hal sahibi fukaraları var Nîmetleri Azablar âsitanesi metbahından tayındır Andan

Tekyei Bektaşîyanı Kaygısız Baba

Kadıasker kapısı kurbinde beynelkasreyne karib bir atfe içinde bir karanlık derbde bir küşade dergâhdır Amma ol kadar vasi değildir Evkafı yokdur Parsa ile geçinir yirmi mikdarı ihtiyar ehli ırz dervişleri vardır Bir küçük meydanı ve bir türbei pürenvarı var Her Cum'a edayı salâtdan sonra hak yetiştirüb âyende ve revendiye el-bette bir koyunu ve yogurdlu pilâvları mukarrerdir Anıla şöhret

bulmuşlardır Cenabı Bari hazayini gaybden verir Ve yukaru iç kal'ada Mukabeleci konağı içinde

Tekyei Abdullahı Ensarî

Sahâbei kiramdandır Amma Bektaşiyandan bir kaç fukaralar [mutasarrıflardır Bir haylı evkafları vardır Ve Kethüda sarayı kurbinde Melik Tahir zaviyesi dibinde

Tekyei Hazreti Abdülkadir Ceylânî

Eba Eyyubu Ensarî hazretlerinin biraderi ve Şeyh Sari hazretlerinin biraderi anda medfundur Bir küçük tekyledir On mikdarı fukara sakinler Lahm nanları paşa tarafından ihsan olunur Her leylei Cum'ada Şeyhuniyye fukaraları gelüp azîm tevhid tezkir iderler İç kal'ada konağımıza karib olmağile leylei Cum'ada varup zikrullah safası iderdik Andan Kara Meydanda

Kara Kaya Tekyesi

Emirahurun konağı önünde bir daracık Abdülkadir Tekyesidir Yedi sekiz fukaraları eksik değildir Tayinatları Şeyhuniyye imaretinden gelir Ve Rumeli Meydanında

Tekyei Musallâyi Sebilül Müminîn

Sene 912 tarihinde Sultan Kansul Gavri binasıdır On iki kademe nerdüban ile uruc olunur bir dergâhdır Kubbe kemerleri üzre beyaz ham mermer üzre celi hat ile tarihi budur

(بسم الله الرحمن الرحيم في أيام أبو النصر عبد الله قانصو الغوري سنة تاريخ جمادى الاول في سنة اثنا عشره تسعمائة من الهجرة النبوية)

deyu tahrir olunmuşdur Ve Rumeli Meydanında şer'ile nekadar âdem katl olunursa ve Mısır içinde nekadar âyânı kibar merhum olursa bu tekyei mü (mi) ninde nice bin âdem ile nemazları kılınır bir tekyei musallâyı müslimîndir Etrafında höcerelei ve sebili var Amma matbah yokdur Ancak dört sütun üzre kârgir kubbe bina bir âsitanedir Her Cum'a tariki mutavaa fukaraları cem olub bade salâtül Cum'a bir tevhid ide(r)ler kim üçyüz altmış tarikin biri böyle tevhid etmeğe kadir değildir Meselâ bunlar اللهم esması ile nefeslerinde meddi cezm halinde iken yani soluk alub verirken اللهم sadası istima

olunur Amma bunlar haleti vecde geldükde bazısı küheylân at üzre süvar olur gibi bir elinde cida ve bir elinde kılıc çalar gibi birbirlerine hamle iderler Ve bazıları ok yay kullanır gibi tir keman atarak ol anın okundan halâs olur şeklinde bazısı urulub ağzı köpürüb zir zeber düşer Bazısı piyade elinde hışt atar gibi düşmenin urup şikâr olur gibi gözleri tası pürhuna dönüb ağzından lök deve gibi köpükler saçarak na're haykırarak birbirlerine hamle iderler Bazı zeman olur kim ikisin birbirinden şeyhleri gücile hâlas ider Bazısı birbirlerine kağan arslan gibi gürleyüp hamle idüp yan verir Bazısı gürleyüp na'reler ururken kedi ve köpek gibi temellük idüp yire yuv(ar) lanmağa başlar Bazısı ejderi heftser gibi gızlarken biri dahi ana gırgırub gelirken bu gırgıran hemen ağzının köpüğü kesilüp beti benzi berki hazana dönüb gömleğinin yenin yüzine örtüb mahcub avret gibi bir köşede oturur Biri dahi bu avret gibi oturanın üstüne gelüp na're urdukda görürsekim bu avret evzaı ideni gûya sar'a tutup gözleri tası pürhuna dönüp öyle na'reler reha buldurur kim istima idenin zehresi çak olur Hemen üstüne kıgıran âdem ya şeyhin yahud bir gayri fukaranın ardına gizlenüp hamuş olur Hasılı kelâm Kur'anı azîm hakkıyçün bu âsitane bir halet ve bir esrarı Huda var kim temaşa iden mest medhuş olur Görmeğe muhtac bir tarikı Mutaviîdir kim ilmelyakin ve aynelyakin hasıl etmeyince mezayasına vâsıl olunmaz Zira (Mısra)

شیندن کی بود مانند دیده

demişlerdir Ve Hâkim Biemrillâh Camiinde dahi yevmi Cum'ada bu Mutaviî tarikının on yerde tevhidleri olur kim diller ile tabir ve kalemler ile tahrir ve tavsif olunmaz Andan şehri Bulakda

Tekyei Gülşeni

Sahili Nilde fevkanî tahtanî bir şahane tekyedir Amma ol kadar vasi değildir Erbabı maarifden otuz mikdarı pak ve pakize sahibi sülûk dervişleri vardır Evkafları metîn olduğundan âyende ve revendeye nîmetleri mebzuldür Ve senede bir kerre Seyyid Ahmedül Bedvî gemileri avm (avd) ideceği günlerde Mısırın nekadard ulema ve suleha ve eşrafı var ise bu tekyeye gelüp azîm Mevlûd olur Andan yine şehri Bulakda

Tekyei Eşşeyh Ferecullah

Bu dahi sahili Nilde bir küçük tekyedir Amma şeyhi mazannei

kirame ve aizzai izame büyük kimesnedir Etrafı erbaadan hayli nezerat gelüp kırk elli fukarasile öyle geçinürler Tarikleri Yemenîdir Ve tekyeleri bir küçük binadır Cümle âsârları dirahti cemmiz ve dirahti nabika sayesinde Asla güneş tesir itmez Gûya bir hıyabanı Acemdir Âyende ve revendeye bir mutantan fincan kahvei Yemenîsi mebzuldür Amma bu kahve Gûya cellâbı züllâbdır Bir âyanı devlet hane-danında pişirmek ihtimali yokdur Ve bu kadar kahve bir devletmend hanesinde bezl olunmak ihtimali yokdur Bir acib berekâtı Şazelîdir Ve tekyede bizzat *Eşşeyh Ferec* hazretleri medfundur Anların ruhaniyetleridir kim böyle berekâtı Halil var Ve Bulak şehrinde nice tekyeler var Amma bunlar ile iktifa etdik Cümle kırk beş tekye vardır Andan Sultan Kayıtbay yaylağında

Tekyei Sultan Eşref

Yekpare bir azîm beyaz kirec ile puşide kubbei âlidir Gûya Kasrı Ayn tekyesinin kubbesidir Malâkelâm içinde bin âdem sığar şahane bir müdevver kârgir bina bir kubbei minadır Tarıkı Halvetî için bina olunmuş evkafı metîn yüzden mütecaviz fukaraları ve her birinin başka höcreleri ve kifayet mikdarı taamları vardır

Tekyei Sultan Kayıtbay

Bedevî tarikında bir ulu âsitanedir Kayıtbay Camiinin karşusındadır Yılda bir kerre Mevlûdu azîmi olur Tekyesinde müteehhil üçyüz fukaraları vardır Nîmetleri Kayıtbay imaretindendir Ve bu Kayıtbayda on bir tekye vardır Andan Âdiliyyede

Tekyei Sultan Tumanbay

Tekyeleri tahtanîdir Müsafirîn kasrının altında bir haylı vasi tekyedir Tarıkı Halvetîde yirmi mikdarı fukarası vardır Andan şehri Mısır içinde Suku Salibe kurbinde

Tekyei Mevlevîhane

Bir ulu âsitanedir Kat enderkat höcreleri ve ziba simahanesi ve mesnevihan fukaraları var Hattâ Hasan zade Efendi Mısır mollalığın terk idüb fakrı fahr ile kanaat idüb kûşenisin oldu Hattâ İslâmbolda Kulle kapısı mevlevîhanesinin şeyhi Adem Efendi Kâ'beden Mısır gelüb bu tekyede medfundur Mevtine tarih

*Adem diyemez [1] iderek gitdi Cinane
Sene*

Ve Mısırdâ Camii Taylûniyye tekyesi olduğı yire Kal'atül Kepş ve Cebeli Leşker dahi derler Hazreti Musâ Cenabı Bari ile ol mahalde çok kelimat etmişlerdir Ol cebelden kayalar tecellî cemale tahammül idemeyüb [2] hâlâ anda dua müstecabdır Tekyesinde fukaraları ekseriya Mağribîlerdir Şeyhleri Aziz Nasrullahdır Ve müstecabüddave kimesnedir Daima hüsnü hali savmı Davud ile mukayyeddır
ﷺ Ve

Evsafı Tekyei Tophane

Mısırın canibi şarkı haricinde şehirden rubu baid Sultan Kayıtbayın hayratıdır On beş kademe nirdüban ile çıkılır bir kubbei münakkaşı bukailemündür kim bunda olan nakşı Mani ve Veli Canî Yemanî bir diyarda yokdur Kubbei nilgûn icre silû ve lâciverd ve lâ'li ve cengârî boyalar ile gûnagûn şükûfe ve islimî ve bağlamalar var kim didei beni âdem gördükde hayrelenir Böyle sihri icaz kubbedir Amma beyaz kireç ile mesturdur Resası nilgûn değildir Ve mihrabında olan san'atı sade fkârî ve çar divarında kaplı olan yeşim harkanî taşlar üzre müzehheb Mısır bağlamaları bir âsârı binada yokdur Tarıkı Ahmedî için bina olunmuşdur Uç yüz(ü) mütecaviz fukaraları vardır Nîmetleri kifayet mikdar evkaflarındandır Kal'a misal bir tekyedir Cümle fukara anda sakın olur Ve senede bir kerre azîm Mevlûdu olub üç gün üç gice sohbeti hassulhas olur Ve bu dergâhın kible tarafı bir hıyabanvar nahlistan gül gülistandır Andan

Sitayışı Tekyei Timurtaş

Bu dahi Tophaniye karib tarıkı Halvetî için bina itmiştir Amma bir âsitanei kubbei azîm dergâhı İmamı Alidir Her leyleri Cum'ada nice bin uşşak gelüb âyîni Hayderî iderler

*Yerinde camii âli esası bihemta
Sene 1075 [3]*

Bağlı ve bağçeli ve fukara höcreli ve simahane meydanlı mamur mekânı dervişandır

[1] Yıldız nüshası (dedeniz).

[2] „ „ (pare pare olmuşdur Ve)

[3] Buraya fazla yazılmıştır. Yeri aşağıda şair Zekinin söylediği tarih kitabesindedir.

Tekyei Sultan Gavri

Mısırın şarkında bir saat baid bir âsitanei Tarıkı Bedevî için bina olunmuşdur Budahi Tophane tekyesi gibi nigârhanei nakşi Çin gûya nakşi mihri nigin gibi hurde bahar ile münakkaşdır Ve ferşi öyle hurde ruhamdır kim tabir ve tavsif mümkün değildir Ve bu âsitane nede mihrab minber dahi vardır Cum'a eda olunur Ve bu Gavri başka esvakı muhtasarı ile bir mahalledir Cümle bin mikdarı fukarayı Bedevîdir Evkafı zaif olmagile nîmetleri yokdur Kendiler kefafları Amma sulehayı ümmetden bir salih kimesne tarik şeyhi vardır Bunda dahi yılda bir kerre Mevlûdu azîm olub tevhidi sultanî olur

Evsafı Tekyei Kademün Nebi Aleyhisselâm

Sene 1074 tarihinde defterdar İbrahim paşa hazretlerinin muhabbeti Resulü Huda Muhammed Mustafa için kendü malinden elli Mısırî kise ifraz idüb Hazreti Resulü Mübinin kademi şerifine eflâke serçekmiş bir kubbei âli ve ana muttasıl bir camii kebir inşa etmişdir kim vafında lisan kasırdır Ve lebi Nilde fevkanî tahtanî ehli teferrüç için kaa ve maksureler ve müteaddid nîm sofalı divanhaneler ve Crid Meydanına nazır bir kasrı âli inşa idüb tahtanîsin cümle ehli teferrüce sofalar ile araste olunmuş bir âsitanei kübradır Ve camii zıbası altı beyaz sütunu mermer üzre şekli murabba münakkaş tav(a)nı ibadetgâhdır Ve mihrabı sade güzelidir Ve minberi münakkaş haşebi hamradır Ve cami içi zıkıymet ibrisim haliceler ile mefruşdur Ve gûnagûn âvizeler ile cami içi müzeyyendir Ve mihrab önü bir şükûfezar bağçedir Tulen ve arzan yüz ayak camidir Kible kapısı üzre altun levha ve lâciverd ile münakkaş talik hat ile tahrir olunan tarihtir .

Camii Cennetmisale düşdâ tarihi temâm

Oldu İbrahim paşa camii darı selâm

Sene 1078

Ve bu camiin içinde sağ tarafında kapu icre kubbei Kademün Nebidir Bir gümüş kapaklı dolab icre Hazreti Resulün mubarek kademi şerifleridir İçi gülâb ile lebberlebdır Cümle züvvar payı şerifin hacere tesir etdüğü yire yüzlerin sürerler (Beit)

Güli gülzarı nübüvvet o kadem sahibidir

Ahmeda durma yüzün sür kademine o gülün

Ve bu kubbe icre serapa kâşii Çindir Ve gûnagûn hüsnühat ketebe

sahibi kimesnelerin âsârları vardır Hakirin dahi vardır Ve İbrahim paşa bir levhai müzehheb üzere bir tuğrai garra çekmiştir kim sihri mübindir Ve dolablarda giranbeha zikıymet eşyalar vardır Ve bu kubbe kapısı üzere terkim olunan tarih budur

*Bu makamı dilküşada resmi payi Mustafa
Kâinatın çeşmine oldu gubarı tutiya
Bu kadem resmine ihlâs ile her kim yüz sürer
Batını olur münevver zâhiri hem ruşına
Hatifi gaybî pesend idüb didi tarihini
Oldu hakka kim müferrih resmi payi Mustafa
Sene 1077*

Mihabın sol tarafındaki levha üzere Şeyh tarihidir

*Babı resmi kademi paki Nebiye tarih
İtdi İbrahim paşayı cihandad âbâd*

Bu tarih kubbe kapısı üzere talik ile merkumdur (Diğer tarih)

*Cün temama iricek hatif didi tarihini
Böyle imale muvaffak oldu Firdevsi İrem
Sene 1074.*

Ve dahi ta taşra kible kapısı üzere yine talik hat ile levha ve lâciverd ile tarih yazılmışdır

*Cenabı Hazreti Sultan Mehemedi Gazi
Vücudu pakini hayrata mazhar etdi Huda
Dua idüb didi itmamına Zeki tarih
[1]*

Ve dollablar üzere tahrir olunan tarihidir

*Bu binayı eyledi resmi kadem üzere cedit
Kılsun İbrahim paşanın Huda ömrün mezid*

Ve lebi Nilde olan kasrı âlinin kitabeleri icre talik hat ile tahrir olunan tarihidir

*Didi Nakşî bu bina tarihini
Kasrı eyvan üzere oldu . . .
Sene 1083*

Ve bu camiin Rum tarzı bir tabaka bir minarei mevzunu var kim gûya bir servdir Ve bu tekyenin bir matbahı keykâvüsü var Ve Şeyh Mehemed Çelebi tariki Halvetîde salih kimesnedir Ve bu âsitane-

[1] Yıldız nüshası (Yerinde camii âli esası bî hemta Sene 1074)

den baid başka bir bağı iremi var Gûnagûn limon ve turunc ile müzeyyendir Ve yedi nevi üzümü olur Ve bu mahalde bir sakıye ve ve bir havuz şazirvanı revan olmadadır Ve bir zaviyesi var Mihrabı üzre müzehheb ve lâciverd üzre Karahisarî tarzı celi hat ile kitabet olunan tarihtir

*Vaz olundu sakıye Sultan Mehemmd namına
Bir sebil dahi yapıldı sakıyenin yanına
Cün temama iricek hatif didi tarihini
Bu sevab oldu revan Sultan Mehemmed adına
Sene 1077*

Hâsılı kelâm bir ziyaretgâhı has âm tekeyi benamdır Ve mahalinde bina olunmuş bir hayratı azîmdir vesselâm Şehri Mısır icre nice yüz tekyeler dahi vardır Amma meşhur olanları ve binayı kebirleri bunlardır Ve bu dergâhlarda bir zaviye ve cevamiler olması hasebile cami ve mektebi sıbyan tertibinde tahrir olundu Amma kadim eyyamda hemen Garafei Kübrada mamur âbâdan evkafı cari üçyüz altmış altı tekye var imiş Mısıra bir fukara müsafir gelüb mihman olmak murad idinse her gece bir tekyede mihman olub *اکرم الضف* fehvasınca ol müsafire ikram idüb sabah olunca tekye şeyhi ol müsafire bir Mısırî para hammam akçesi ihsan idermiş Dilerse ol müsafir bir sene şakin olsun Yevmiye birer para canibi vakıfıdan in'am olunmuş Ve sene başında bulunan seyyahana bir hırka dahi ihsan olunmuş Bazı fukara her gice bir tekyede mihman olub bir parei muayyene alub bir gayri tekyeye gidüb bu minval üzre Mısırın Garafe tekyelerinin üçyüz altmış altı tekeyi devir idermiş Ve şehir içinde olan lâyuad ve lâyuhşa tekyelerden bâlâda tahrir ve tavsif etdiklerimiz kalmışdır Nîmetleri hemîşe daim ola

Elvaslûs Sani ve Selâsin

Mısır içinde bay gedaya nîmeti mebzul olan darülimaretleri beyan [1]

Evvelâ bu Ümmü Dünya Mısır içinde bu kadar tekyelerin imaretlerinden gayri yediyüz selâtîni selef cevamilerinde birer darünni'me imaretleri var idi Müruru eyyam ile evkafları harab olub rezeka ve feddanların ve belidelerin miriye muzaf ide [2] nicesi muattal olub Çerakese asrında yüz elli altı camiin matbahı darünnimeleri kaldı

[1] Yıldız nüshası (ider)

[2] » » » (ide ide)

Anlarda dahi İslâmbol imaretleri gibi ruzmerre kerreteyn taamları mebzul değildir Cum'a giceleri ve aziz günlerde nice bin sahan taamları mebzuldür Ve Mısır içinde nîmeti daim olan imaretlerin cümlesinden Paşa sarayında olan matbahı keykâvüsde ruzmerre üç kazganı azim sabah ve üç kazganı kebir badelasır bay gedaya ve pîr civana şorba mebzuldür Andan

İmarati Sultan Kılâvan

Subhu mesa has âma zuafa ve mesakîne mah sal بالقدور والإصال sofrai bî imtinanı mebzuldür kim (ومان دابة في الارض الا على الله وزنها) dır Cemii mürtezikaya bin sahan taamı muayyeneleri virildikten sonra cümle fukaraya nice bin kas'a ve ulbe ve sefal ve mücver çorbayı ades ve hinta bezl olunur Amma her leylei Cum'ada fukraya dahi lâhm ve ruz verirler Gerçi fukranın taamları eimme ve huteba ve meşayihîn taamları gibi değildir Amma daimdir Zira matbahının kapısı üzre (Âyet)

(ان الله هو الرزاق ذو القوة المتين)

yazılmışdır Bu kârhanenin kırk aş bazı ve kırk kilârcisi var Âyândan bazı kimesneler imareti temaşa iderken bir sofraya taamı mahazar getirirler Kârı kadim Kılâvan sahanları ve münakkaş sini ve tıst ve ibrikler getirüb müsafirine riayet iderler Azîm hayratdır رحمت الله عليه Bunlardan gayri sayir selâtînlerin nîmetleri daim değildir Zalimler evkaf-
ların harab etdiklerinde yılda bir kerre her camii selâtinde Mevlûd oldukda nîmetleri mebzuldür Amma nazırları yine cami huddamlarına mah bemah lâhmiyye ve şem'iyye ve haberiyye behaların vazifei muayyeneleri ile beraber verüb evkaf namesine mahsub ider

Elfaslül Salis ve Selâsin

Mısır Nadiretül asır olan ruşına menzil tahir hamamları beyan ider

Bâlâda tahrir olunan nice bin vakfullah cami ve mesacidlere ve sayir vakfullahlara akarat şehri Mısırın âbı ruvi olan hammamlardan ibtida yukarı iç kal'ada Tavaşi Süleyman paşa hammamı üç halvetli ve bir şafîi havuzlu bir küçük hammamdır Amma binası lâtifdir Suyu Yusuf kuyusundandır Sehl şurcadır Amma cümle askerî tayifesi girdiğinden cemii esvabları ve hammamı ve dellâkleri pakdir Lâkin badezzuhur bizim valideler ve hemşireler girer Nisfulleyle havuzun tathir idüb pak su doldururlar Ve Sultan Hasan Camii kurbinde

Sipahi bazarında *Mustafa paşa hammamı* Büyük hammamdır Mısır içinde bundan büyük ve müferrih ve germab ve âbı havası ve havuz ve şazirvanı daima revan olmada böyle bir hammam yokdur Ve beş halvetinde birer hanefisi mukarrerdir Ve zemini serapa elvan ruham ile mefruşdur Ve camları rengârenk billûr ve necef ve moran camlar ile müzeyyendir kim herbiri ahteranı sema gibi şûle verir Ve şazirvanı germab ile pertab idüb ta kubbeye müntehidir Ve taşrada ve camekânında bir havuz icre mahiler şınaverlik idüb fevvaresi kubbeye pertab ider Ve cümle dellâkleri pençei âfitab gülçehre mahbub ve merali ve gazali Hoten âhusu gözlü ve şirin süzlü ve münevver yüzlü dellâkleri nilgûn futıya bedeni uryanın sarub hizmet iderler Ve cümle esbabları pak harir ve kuskusî peştamal havlılardır Gayet pak havası hoş hammamlardır Ve çiftedir Nisvanlar hammamı başkadır Andan *Beşek Hammamı* dahi çiftedir Ve gayet pak hammamdır Ve Altıparmak Camii kurbinde Kayseriyeli İbrahim Kethüda hammamı Andan Derbül Ahmer hammamı çiftedir Amma küçükdür Subaşı hammamı dahi çifte müferrih hammamdır Ve Şekerciler hammamı cümle hammamlardan pakdır Zira Yehudi ve Kıbtî ve Urumlar girmez Sahibülhayrat öyle şart etmiştir Anın içün nice sulehalar bu hammama girerler Gayet lâtif havadar hammamdır Andan Harabe hammamı küçük olmağile gayet izdiham hammamdır Ancak erler girer Yektadır Çifte değildir Andan Bakırcı paşa hammamı hubhavay germa hammamdır Andan Saka hammamı erlere işler Ve Kadiasker hammamı çiftedir Mercis hammamı Mercis çarşusu içinde bir lâtif hammamdır Ve Babı Nam hammamı andan Babı Şa'riyye hammamı çiftedir Andan Sa'ravî hazretleri hammamı çiftedir Ve Kantaratül Musikî hammamı çiftedir Ve Cici Ali Bey hammamı Yahudiler mahallesine karib olmağile cümle Yahudiler anda girer Ve çiftedir Ve Hammamül Kelb bir çukur yerde kesif hammamdır Erlere ve avretlere rayegân hammamdır Zemanı Kadimde bina olunurken temelinden iki kelb sureti tuçdan birbirile dalaşır görünür Meğer kuduz kelb tasviri imiş Sahibülhayrat ol suretleri incitmeyüb hammamın temelini bir gayri yirden iderler Hâlâ ol kelb suretleri durduğuyçün Mısırdaki kuduz kelb olmaz Ve âdeme zarar isabet itmez Anıniçün Hammamül Kelb derler Ve Huzu Nefis hammamı yine Huzu Nefis mahallesi içindedir Yalnız hammamdır Amma havası hubdur Ve Bundukani hammamı yalnızdır Amma gayet izdiham hammamdır Mehdiyye Sultan hammamı çiftedir Ve Babül Hark hammamı yalnızdır Ve Emir se [1] kantarası hammamı ve

[1] Yıldız nüshası (Hüseyn)

Özbekiyyede Şeyh Bekrî hammamı ve Kapudan hammamı çiftedir Amma gayet lâtif hammamdır Ve gayet musanna ve ruşen camları vardır Ve Tahtı Rab hammamı yalnızdır Ve Abidin Bey mahallesinde Abidin hammamı çiftedir Ve Kantarai Sunkur hammamı yalnızdır Ve Habbaniyye hammamı ve Derbi Cemamiz hammamı yalnızdır Ve Mustafa Bey hammamı ve Sukud Dellal hammamı ve Yenikapunun iç yüzünde Merzuk hammamı yalnızdır Ve Hazretül Hindî kurbinde Avretler hammamı Ve Sultan Hızır kurbinde Küçük hammam andan Taylûn hammamı birbirine karib üç müferrih hammamlardır Cümle Meğaribe bunlara girerler Ve Salibe hammamı çifte hammamı kadimdir Ve havası asla başa urmaz Ve Dud hammamı ve Kaysuniyye hammamı çiftedir Hakim Kaysunun hikmet ile bina etdiği âbı havası lâtif hammamı ruşendir Babül Vezir hammamı yalnızdır Ve İmam Hüseyin kurbinde Salihîyye mahkemesi hammamı kadim hammamdır Kantaratüllimon hammamı yalnızdır Bu tahrir olunan kırk bir hammama kerratile girmek vaki olmuştur Amma girmedigimiz on dört hammam dahi vardır Bu hisab üze nefsi Mısırdaki elli beş hammamı has âm vardır Bunlardan maada selef selâtinlerin saraylarında ve miri miranlar ve sâdâtlar ve meşayih ve ulema ve karaağalar ve anka bazirgânların saraylarında birer hammamı has mukarrerdir Ve bazısında ikişer hammam vardır Amma Emirihac Rıdvan Beyin ve Kaytas Beğin ve Circeli Ali Beğin [1] ve Zülfikar Beğin ve Ebu Şevâr Beğin ve nice musahib ağaların saraylarında dörder beşer hammamlı saray çokdur Bu hisab üze şehri Mısır icre tahrir olunan saray hammamları dokuz bin altmış hammamdır Sultan Murada böyle arz olunmuştur Amma hikmeti Huda cümlelerin suları şurcadır Meğir Nil tuğyan etdükde şehir içinde haliclerden cereyan iderken halice karib olan hammamların suları lezizdir Meselâ Kaysun hammamı gibi lezizdir Amma bikavli hukema acı su germa ola gayet nafi olup âdemi tendurüst ider Ve her hammamda fısıkiyye ve selsebiî ve havuz elbette mukarrerdir Zira Mısır halkı cümle Ervandan gayri Şafiîyyülmezheblerdir Şafiî havuza girmese pak olmazlar Ve Mısırın âbı havasına Şafiî kulleteyni nafidir Ve Mısırın cümle hamma(m)larının altında cehennemliği yokdur Ve canibi erbaasındaki divarlarının ardı dahi boş değildir Hemen kuru divardır Hammamlarının ısıcaklığı hemen suyunun gayet ısıcak olduğundan ısınır Ve cümle şazirvanları dahi ısıcak sudur Kûşe kûşe kulleteynlere mâi germa ile leb berleb ve havuzlar dahi leb berleb ve cereyan iden cirkâbın yolu yokdur Hemen hammamın ruhamları üze çağlıyub

[1] O tarihte Circeli Ali Beyin serveti hakkında Naimâda tafsîlât vardır (c v, s 448)

gider Anların şiddeti harında hammam öyle şiddeti har üzre olur kim âdem yire basamaz Ve asla bir hammam başa urmaz Zira altı açık değildir Ve suları asla sovumak bilmez Şebruz germab durur Zira her hammamın biri biri üzre dörder beşer kat kurşun kazanları vardır Birbirinden taşub hammam içine cereyan ider Anın için daima ıssıdır Amma kumda ısıcak su hazinesi ve sovu su hazinesi başkadır Ve anların kazanı bakırdır Amma Mısırın beşer altışar kazanı cümle kurşundur Acib temaşadır Bir diyara mahsus değildir Vacibüsseyir akla muhalif bir san'atdır Ve cümle hammamlarda asla odun yakmazlar Cille tabir etdikleri nebatat kiyahatdan hasıl olan sığır tezeği didikleri şeyi yakarlar Ve hammamcının ücretile tutulmuş dört beş dane zebballeri yani süpüründicileri vardır Cümle şahrahları gezüb öyle pak süpürürler kim bir zerre har haşak komazlar Cümle külhana getirüb dağlar gibi yığarlar ve anı yakarlar Hammamcılarının re'si malleri zebildir Şeb ruz zebballer zenbil zenbil zebili taşıyup yakarlar Ve Mısırın cümle hammamlarının zabitleri Mısır valisinin çadır mehterbaşısının tahtı hükûmetlerindedir Hammamcılar ve dellâk sıbyanları ve sahib isyanları birbirlerine incinüb gavga etdiklerinde mabeynlerin mehterbaşı ıslah ider Ve bu hammamlardan hasıl olan mali hazayini cümle vakfullahlara masruf iderler vesselâm

Elfaslur Rabi ve Selâsin

Selef padişahlarının ve vüzera ve vükelânın vekâlelerin yani hanların beyan ider

Evvelâ şehri Mısır icre cümle handır Cümleden metîn ve mamur ve kavi kal'a misal Hanı Halil Tulen ve arzan yüz adım bir hanı azîmdir Canibi erbaası iki yüz kârgir bina dükkânlardır Ve fevkanîleri dörder kat odalardır Herkes haremile sakın olurlar Ve ortasında bir abdest havuzu üzre fevkanî bir camii var Altı cümle dükkânlardır Camii cümle ahşabatdandır Kârgir değildir Ve cümle cemaati Rum bazirgânlarıdır Ve bunda nice bin kiseye malik anka bazirgânlar vardır Misilleri meğer Bulakda ola Cümle Mısırın malı karunu bu Hanı Halildedir Ve kal'a kapısı misal iki kat demir kapuları vardır Ve bu hanın taşrasında canibi erbaası kârgir dükkânlardır Mısırın bezazistanı olmamak ile bu Hanı Halilde cümle akalimi seb'anın zîkıymet eşyaları bîkıymet firavandır Andan ana muttasıl Kına Hanı Rum ve Arap Aceme hınna bu handan gider Havlisinde nice yüz çuval hınna dağlar gibi yığılmışdır Bu dahi vasi handır kat enderkat üç yüz höcre Ve cümle esir bunda beyi olunur Ve buna karib

Büyük Düveydar Hanı hakka ki büyük handır Küçük Düveydar Hanı mamur handır Ve Hafız çarşusunda Hanı iki azîm hanlardır Andan Kasım Kethüda hanı ve Cevali hanı azîm handır Ve Bundukani hanı ve Kıbrıslı Ahmed Ağa hanı ve Akkaş hanı ve Murteza Ağa hanı ve Ebutakiye hanı ve Mehmed Ağa hanı ve Cafer Ağa hanı ve Esir hanı ve Cellâbe hanı ve Receb Ağa hanı ve Zülfikar Kethüda hanı nevbina kal'a misal bir hanı azîm oldu Canibi erbaası dükkânlar ve üçer kat hanelerdir Her birinde ehil iyalile sakin olma-ğışün tarh olunmuşdur Tuli yüz elli adımdır Arzı seksen adımdır Ortasında bir zaviyesi var (لنامقه القبر)

*Evliya gördüğünde etdi pesend
Didi tarihini Binayi Azîm
Sene 1083*

Ve buna karib Habeşli Mehemmed Kethüda hanı Bu dahi nevbina bir hanı zibadır Ve Babı Nasırdan içeri *Nasırıyye hanı* ve mukabelesinde Zeyt vekâlesi Cümle Şam ve Kudüs ve Gazzeden zeytun ve zeytun yağı bunda gelir bir yağlı handır Anda sakin olanların dahi esbabları ve yürekleri yağlıdır Ve buna karib Bekâriyye hanı ve buna karib Sabuniyye hanı ve buna karib Kürdiyye hanı ve kurbinde Caferiyye hanı ve Behar Vekâlesi Paşanın şehir havalesi Hind ve Yemenden Habeş ve Adenden gelen metai beharın gümrüğü bunda aldığığışün Behar Vekâlesi derler Bu gümrük paşanın üstüne 2000 kiseye iltizamdır Zarrı nefi kendünündür Ve Habeşli Camii kurbinde Habeşli Kethüda hanı ve Şah Merdaniyye Camii kurbinde yine Habeşli hanı kat enderkat yeni handır Ve Davudiyye Camii kurbinde Mesud Ağa hanı ve Babül Vezirden aşağı Hafız paşa hanı Bu vekâlelerden maada nice vekâleler var Amma herbiri atfe içinde kalmış müteaddid hanlardan değildir Amma bu zikri sebkat iden hanların herbiri birer kal'a misal üçer yüz höcreli kat enderkat hanlardır kim her birinin kapularında onar bevvaban pasban didebanları var Bunlardan maada Mısır içinde sekiz yüz elli rab vardır yani evli hanlarıdır Mücerred âdem komazlar Avret ve oğlan ve merd zenan bir yerdedir Mahrem namahrem yokdur Bir turfa kârhanedir kim

(Bir satır açık bırakılmış)

içine ğrenin burnunun orta dirgei düşüp âdem Şam cinnine döner Neuzübillâh cüml fellâhîn ve Hadarı kavimleri sakindir Gayri kavmi dahi komazlar Kat enderkat mukassi höcrelerdir

Elfaslül Hamis ve Selâsin Fustatı Mısırdâ olan bimarhane ve darüşşifayı beyan ider

Evvelâ kadim a'sarda Mısır icre darı mecazibun ve darüşşifa var imiş Hâlâ eseri binaları hazırdır [1] Evkafları mirîye muzaf olmağile hâlâ muattaldır Lâkin elhaletühazihi zamanı seyyahatimizde dört timarhane vardır Biri Beynelkasreyn kurbinde

Bimarhanei Makamı Musâ

Evkafı yok bimarhanei hasbîdir Sahibi hayır olan kimesneler hastalara herbar taam gönderirler Ve bazı fukaralar bimarhanelere hasbî hizmet idüb herkes anlara malının zekâtın ihsan iderler Andan

Timarhanei Camii Ezher

Bu dahi hasbîdir Amma avkafı metîn olandan ziyade nezarat ihsan in'am it'am gelüp huddamları mün'am kimesneler olmuşdur Amma Camii Ezher evkafından değildir Şeyh Mehemed Matvisî zaviyesindedir Andan Babı Vezirden aşağı Özbekîler tekyesi olduğu mahalde

Bimarhanei Sultan Müeyyed

Bir havadar yerde bir binayı âlidir Ve cümle kârgir banayı sultanîdir Müteaddid kaaları ve höcreleri vardır Özbekîler tekiyesi içinde eflâke serçekmiş bir kapısı vardır Ve hastalar kesbi hava etmeğiçün gûnagûn maksureleri var Gayet musanna binadır Lâkin bunun dahi evkafı yokdur Ol ecilden huddamları Özbekî tekyesinin fukaralarıdır Ve dervişanı Özbekiyan sakinleridir Andan şehri Mısırın aynülfiilinde

Evsafı bimarhanei âbâdan Darüşşifayı Sultan Kılâvan

Bâlâda cami ve imareti tavsif olunan Kılâvan camii hareminin bir küşesinde bir binayı azîm bimarhanedir kim Rum Arab ve Acemde misli yok bir binayı ibretnümadır kim tarhı tarzında akıl perişan olub hukemalar ilâc idüb âdem ziakıl olur İbtida tulen ve arzan bir mücellâ ve musaykal mermer ile döşenmiş yüz ellişer adım bir haremi azîmin ta ortasında bir havuzu azîmi var Fevvare-

[1] Yıldız nüshası (zâhirdir)

leri iki âdem kaddi pertab ider Ve bu havuz kenarında bir musallâsı var Ol havuzu azîm üze on iki sütunu mevzuun üze münakkaş tavanlı bir kubbesi var Ve bu haremın canibi erbaasında birer kaai azîm vardır kim her birine biner âdem sığar İki canibi soffalardır Ve kârgir kemerler üze münakkaş tavanlardır Ve bu kaaların ferğî serapa gûnagûn ruham ile döşenmiştir kim gûya nakşî Erjenkdir Ve bu kaaların ta nihayetinde ikişer âdem kaddi bâlâ sebiller vardır Silâbvar revan olur Bu soffaların ortasında cereyan idüp haremın ortasındaki havuza munsab olur Ve dört kaa dahi bu tertib üze bina olunup soffalar üze bîmarî gamharların camehablar ve harir yarkanlar icre yatarlar Bazı bimar ifakate karib olunca ol cereyan iden selsebillerin kenarında istirahat iderler Ve huddamları pervane var hizmet iderler Amma deli biraderlerimizin bazıı muzlim güncde ve bazıı küşade höcrelerde havuz ve şazirvanlı höcreler içre şîr gibi dergerden halkai zencir ile mukayyed olup bakısı ra'd âsâ gürler Bazı âsudehal durur Amma bu Mısırın âbı havası yübuset üze olduğundan cümle halkı sevdayîdir Ve meğer zamanı çok olmağile ekseriya halkı meshur ve memkûrdur Hemen ol âdemi ahaliî mahalle paşaya arz edüb buyurdı şerif ile bimarhaneye koyub timar iderler Buyurdu olmasa bimarhaniye komazlar Zira ruzmerre bir gurus masrafı vardır Ol ecilden asrımızda Kılâvan bimarhanesinde üçyüz altı bimar ve mecnun kimesneler var idi İmaretden taam çıkacak mahalde cümle on iki etibba telâmizleri ile herkesin tabiatine göre taam ve maacîn edviyeler verirler Ve hukemaların cür'et sahibi cellâd meşreb huddamları var Anlar deli biraderlerin bazıına kızılıcık değneği hoşabı yedirirler Akı başına gelir Bu âsitaniye üç yıllık sahib firaş ve mecnun gelse biemrillâh kırk günde ifakat bulub rengi ruyi verdi hamraya döner Zira bu kânı şifada Bokrat ve Sokrad ve Eflâtun ve Fisagorsu Tevhidî ve Ebu Ali Sina misilli hukemalar her biri Mesihâsâ mürde dili ihya iderler Amma bu şehir halkında hukema hasıl olmaz Cümle garibüddiyardır Yine kavmi Arabdır Zira İlmi Tıb evlâdı Araba verilmiştir Cümleden elzem levazımından ilim İlmi Tıbdır Zira Hazreti Resalet buyururlar (Hadis) علم علما الاول علم الابدان والثاني علم الاديان nutk etmişlerdir Bu hadisi şerif mazmunu üze İlmi Tıb arabdan şayi oldu Gerçi Âdemi Sani Nuh Neci asrında ve İskenderi Kübra asrında İlmi Tıb Filozof [1] ve Filikos ve Calinos asrında var idi Amma Resaletpenahdan sonra kibarı evliyaullahların kerameti bâhireleri sebebile İlmi Tıb ile hukema iştihar buldılar Andan Yunaniyan ve Firenk dakikına vâsıl olub hukemayı Yunaniyan Firenk

[1] Yıldız nüshası (filosok)

iştihar buldılar Amma yine Araba muhtaclardır Zira bu kavmi Arabın zühdü takvası ve ilmi kuvvetile bir hastıya can ve gönülden yapışub hizmet etse biemrillâh şifa bulur Hususan bu Kılâvan بیمارhanesinde cemii üstadı kâmil ve fassadı âmil ve hazik ve âdil bu Kılâvan بیمارhanesindedir Bir hastenin nabzına el urup tabiatine münasib mualeceler ider Biemrillâh şifa bulur Zira bu Mısır diyarında iklimi evvelde Said ve Elvahat ve Habeş ve Foncistanda ve Cebelül Kamerde gûnagûn nebatat kiyahat hayvanları vardır kim belki Hindistanda olmaz Ol edviyeler Mısıra gelüb hukemalar ile marizlere mualece idüb şifa bulurlar Anınçün Arab ve Acem Rumda Mısırın Kılâvan بیمارhanesi meşhur ve bu darüsshifanın bir tarafında nisvan بیمارhanesi vardır Bu dahi azîm tekellüflü binadır Cümle huddamları yine avretlerdir Ancak hukema mahremdir Anlar bîbak bîperva girüp emrazı muhtelifesine göre deva iderler Amma [1] hikmetdeyim bazı havatîni marize ve mecnune bu بیمارhanede evlâd hasıl iderler Acib hikmetdir Hattâ İbrahim paşa asrında bir gulâm tevellüd idüp ismini Şifayî kodılar Hulâsai kelâm böyle bir binayı azîm darüsshifa keşti gûzar ettiğimiz diyarlardır manzurumuz olmamıştır

Evsafı ameli maacini tiryakı Faruku Âzam

Seyyahanı zufûnuna malûm ola kim nitekim edimi arzda hukema vardır Her diyarda Tiryakı Faruk yaparlar Amma Mısır Faruku kadar olmak ihtimali yokdur Zira Faruk kursu Mısıra mahsusdur Evvelâ kurs tabir etdiklerin beyan [2] Evvelâ bu kurs yılanın vücudundan hasıl olur Bu Sultan Kılâvan evkafından vazifeharan kırk nefer kimesnelerdir kim yılda bir kerre hizmet iderler Cize nahiyesinde Habir Oğlu kuralarında sakın olurlar bir ocaktır Yılda bir kerre mahı Temmuzda tiryakı Faruk yılanı sayd iderler Amma kaçankim yıla(n) sayd idecekleri mahal oldukda cümlesi bir yire cem olup serapa kalın geçeden esbabbrar giyerler Ancak gözleri görünür Yüzlerin dahi setr iderler Uzun sıriklar üzre beyaz keçe pareleri bağlıyup Behnisa ve Fayum ve Cebeli Ahzar caniblerine varub Faruk yılanları olduğu mahalle sabah sovuğunda varırlar kim şiddeti har olmadan yılanlar bîcandır Yine böyle iken Faruk yılanları ile cengi azîm iderek nice binini sayd idüp Faruk ile mulemma olmuş zenbillere koyup mest medhuş olurlar Yine böyle iken zenbillerin ağızların dikerler Bazı zaman vaki olmuşkim sayyadlar yılanlar ile cenk iderken yılan sayyadın yüzüne atılıp gözünden urursa halâs

[1] Yıldız nüshası (bu)

[2] Yıldız nüshası [itdikleri nice şeydir beyan oluna]

olmıyup sayyad şehid olurmuş Zira gayet semmi helâhil yılanlardır kim deveî kulağından katırı tırnağından sokup ânı vahidde helâk ider Böyle bir kattal yılanlardır Bunları sayd etmek bu mezkûr heriflere mahsusdur Yohsa gayri beni âdem bu kâra tahammül idemez Biemrillâh anların ocağına mahsus bir alay tariki Sa'di âdemlerdir Amma gayet salihlerdir Bu tayife bu kadar yılanları sayd idüp zenbiller ile himarlara yükledüp şehire götür(ür)ken Besatin nam bir bağı irem kurbine geldükde yılanın biri reha bulup zenbili getüren himarı sokup fakir himar tepesi üzre yıkılıp tarfatülayn icre himarın vücudu şişüp fil cüssesi kadar olup can teslim etdükde her payleri sütunu azîme dönüp sayyadlar bazı yakinde olan âdemleri baide kovarlar Şimdi himarın lâşesi çatlayup rayihası size tesir ider deyu halkı kuvarlar Ol himarın yükü olan zenbiller ile yılanları alup bir gayri himara yüklediken me(s)mum olan himarın lâşesi çatlayup cemii üstühanları bile su olup cereyan ider Hamdi Huda bir kimesniye zararı isabet itmeyüp ol mahalde olan kimesneler filhal himarın cifesi üstüne toprak yığup setr idüp defn iderler Gayri himarları yükile Kılâvan بیمارhanesine getirüp hekimbaşîya ve nazıra teslim iderler Hakir mukaddema temaşası için hekimbaşîya reca etmişdim Ol saat hakire haber etdiler Derhal ata süvar olup Kılâvan بیمارhanesine vardıkda Farukhanenin kapusın açup hakiri içeriye alup yine kapuyı sed etdiler Zira (ان الين حق) deyüp marifetleri âşikâre olmak için ve nice bin yılanı bîeman ile malâmal bir muhatara yer olduğuyçün ecnebiden kimse komazler Amma bu Farukhane bir azîm medresedir Cümle deri divarı ve zemini serapa gûnagûn mermeri ham ile kaplıdır Ve öyle medresedir kim ilmi tıbdan gayri bir ilim görülmez Bu medresenin haremi etrafında sofflar vardır Olgün soffaları döşeyüb başda hekimbaşî ve nazır ağa ve evkaf kâtibi ve evkaf mürşidi ve hekimbaşının on aded halifesi ve duacı ve on iki nefer sayyadlar ve pişiriciler ve kassablar hulâsai kelâm cümlemiz otuz nefer kimesne idik Taşradan kapuyı dak idüb içeri girmek murad idi Nenin haddi payanı yok idi Amma kapuyı gayet sed idüb hakire Sakı havf etmiyesiz deyu bir kandil yakacak alçak sepa üzre çıkub temaşaya âmâde oldum Cümle otuz nefer kimesneler kalkub pak abdest alub ikişer rikât kaza nemazı kılub cümle âlât besatların meydanı muhabbete getirdiler Evvelâ yüz mikdarı kütük pareleri ki her biri üç karış olmak üzre ve her kütüğün ortasında birer karış kaddi gevele ekserisi mahalli tomruklardır Ve yüz mikdarı tığı Dahhakden nişan verir kassab satırlarile arkası kalın Frengî demirden keskin satırlardır Ve yüz mikdarı sırçalı büyük toprak mücverler

kim herbirine birer âdem sığar İçleri âbı nabile memlû Bazısı boş ve nice kalaylı Kılâvan zaman anından kalmış siniler ve bir erdeb mikdarı ince elenmiş tuz ve elli mikdarı enderun birunu sırçalı azîm su küpleri gibi Amma dibleri vasi Ağızlarına bir âdem kellesi sığar Cümle bu gûne nuhas ve türab evani eşyaları hazır idüb duacı kıyama gelince cümle huzzarı meclis dahi ayağa kalkub ibtida besmele ve hamdele ve tarziye ve tasliyeden sonra ibtida Âli Osmana ve sahibülhayrat velhasanat Sultan Kılâvana ve Lokman Hekime ve Fisagorsu Tevhidiye ve Sultanı hukema Ebu Ali Sinaya ve sayir hukema ervahların alettertib yad idüb hazırın selâmetliğiçün ve hekimbaşı ve nazır ağa ve kâtib aşcıbaşı ve cümle halifeler ve sayir huddamların selâmetlerin yad idüb badeddua tekbir idüb fatihai şerif tilâvet olub el yüze sürüldükden sonra koca sayyad başı ve üç yılan kassabları haremın ortasında duran on iki zenbilin birinin ağzın sökünca المطمات الله nice bin yılanı bieman semmi helâhil nişi can reha bulunca hakir kerçi mürtefi mahalden temaşa iderim Amma aklım başımdan gitdi Yılanların kimi sağa kimi sola âdem boyu pertab idüb gırgırarak safir urarak kendulerin divara urarak hevlile sıçrarken hekimbaşı huddamları ve sayyadları cümlesin bir yire cem idüp Faruk ile mülemma sarı ihramlar vardır Anların içine koyunca cümle yılanlar harekâtdan kalup sakın oldılar Andan mezkûr tomruk tabir etdiğimiz direk parçalarının yanına koca sayyad ve üç kassab oturub ellerine saturların alub ihramlar içinden birer birer yılanları çıkarup bir nevi küçük beyaz yılanları sayyadlar koymalarına korkorlardı Anlarda olan misk rayıhası hakiri mest etdi Hekimbaşıya süal etdim Misk yılanıdır Bunlar Faruk olmaz Gayri edviye ideriz Şimdi görürsün didi Âni gördüm Ne kadar küçük beyaz yilancıklar var ise cümle bir yire cem idüp bu Faruk yapılanmedresenin bir küsnük bir muzlim yani gölge yere bir uzun ibrişim kırmızı gaytan ip bağlayup cümle ol beyaz küçük misk yilancıkların ol kaytan ipe boğazlarından alettertib sıra ile dizüp mezkûr ipi bir divardan bir divara gerüp cümle yılanlar kaldı Badehu ol yılanların ağızlarına penbe ile susa zeytun yağından damladınca yılanlar mürd olup herbiri şişmeğe başladı Bu hal üzere bu yılanlar kırk gün ve gice asılı durup cümle icre kakule içi gibi dane dane misk olup kuvvetinden âdemin burnu kanar Ta bu mertebe Andan bir gûne küçük kısa münkaşir yılanlar başları gûya yarım ceviz kabuğu gibi müdevver başlı yılanlardır Anları dahi başka kodılar Süal etdim Bunlara Hayyetüs Safi derler Hazreti Âdem ile Cennetden sürilen yılanların neslindendir Bunlar dahi Faruk olmaz Gayri derde devadır didi Andan

on zenbil yılanları cümle arayup misk yılanı [1] ve mezkûr müdevver baş(1)ı Safi yılanların başka saklatdı Meğer Safi yılanı gibi yumurtadan yavru çıkarmazmış Sayir hayvan gibi duğurmuş Hilkatî hayyîye muhalîf bir hikmetullahdır Andan cümle Faruk yılanların saydılar Sagir ve kebir sekiz bin üç yüz yılan olub teslimi mütevellî olup sekiz yüz guruşluk yılan olduğunu kâtibler ve müşidler deftere kayıd etdiler Badehu koca sayyad ve üç yılan kassabı tomrukların başına oturup بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ نَيْتُ الشَّافَا deyüp ihramdan bir büyük yılan çıkarub mezkûr tomruk üstünde ekserya yılanın ortasın koyup sol elile yılanın başın kuyruğun beraber dutup sağ elindeki satırla bir kerre edirüp yılanın vücudu başsız ve kuyruksuz mermer üze pertab etmeğe başladı Baş ve kuyruk koca sayyadın elinde kalup elindeki saturun arkasile yılanın başın eyüp mermer üze bırakdı Ve bir kerre (وَحْدَهُ اللَّهُ) didi Cümle huzzarı meclis (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) deyu haykırışdılar Amma yılanı kesdükde çekerek dutup baş ve kuyruğu üç parmak giru bırağub keser Badehu kesilen yılanları bir kassab dahi alub altun bıçağla karnın yarup bağırsakları ve yumurtaların çıkarub bir gayri kassaba atar Ol dahi alup yılanın derisin tırnağıle koparub çekince başdan başa soyıla [2] Gûya evvelden dahi derisi ariyeti imiş Deriden zırpadak bir beyaz et çıkar Amma yılan yine pertab ider Andan gayri hukema eline düşer Kassablar vaz'iyet etmezler Hekim başı halifeleri soyulmuş yılanları alup mezkûr mücverler içinde pak gasil idüb mezkûr sırçalı küblere tuzlıyub korlar Malâmal olup ateşe koduklarında hekim başı saat dutub küplerin altına germagerm santa ağacı yakarlar Amma cümlelerin lisanında tevhid tezkirdir Cümle havf ve haşyet üzredir Bazı yılanları ihramdan çıkardıkda ağızına tükürüp tomruk üstüne kodukda yılan mest medhuş olur Andan kat iderler Elhasıl on iki sayyad ve kassab bu minval üze on zenbil yılanı cümle kırıp baş ve kuyrukların başka bir deva için saklarız deyu büyük katramız şişeleri vardır Ana doldururlar Hakir ibram idüp süal etdim Kat'a cevap vermediler Amma allahü a'lem akli kasırım ile başında olan zehirin çıkarub Frengistana gönderirler Zira bir kerre Dunkarkız kiralına bir ipde dizilmiş bin mikdarı yılan başı Mısırdan hedaya getirdiler Kiralı bedfial haz idüb ipinden yapışub Grofa teslim etdi

İbret nümâyî sun'u azîm

Amma bu yılanları kassablar katl iderken saturu bir dürüst

[1] Yıldız nüshası (yılanın)

[2] Yıldız nüshası (soyulub)

urmıyub gövdede ya baş yahud kuyruk bir zerre denli ilişse hemen hekim başı yerinden sıçrayub (اری اری الحیه) deyu feryad ider Yani At yılanı At yılanı deyu feryad etdükde der an yılanın başile gövdesin sayır yılanların bağırsakları ve yumurtaları içine atmıyub başka bir yire bıraktılar Derhal kol kalınlığı olub ol yılan şişdi Amma aslında baş parmak kalınlığı idi Bir hoş kesilmemek ile başından zehir vücuduna tesir idüb şişdi Anınıçün hekim başı feryad idüb atdırdı Ve tomruk ile ol saturu dahi atub gayri tomrug ve satur getirdiler Olgün hikmeti Huda on zenbil yılandan yetmiş beş yılan hoş kat olunmıyub cümle âlâtile atdılar Amma ol atılan yılanları vakfa yazmıyub sayyad ve kassabların üstüne yazub tahtelhisab vazifelerine mahsub olur Acib temaşadır

İbret nümayi diğer

Bu katl olunan yılanların derilerin ve bağırsakları ve yumurtaları dağlar gibi yığılub kassablar cem olub her yılan muzahrefatlarına mezkûr biraz dalanmış ince tuzu saçub mülemma iderken kassabın biri elin çeküb bir âhı serd cekdi Ve vavelda deyu feryad etdi Derhal koca sayyad başı herifin parmağına ağzı yarın ilka idüb mücverlerde gasil olmuş yılanlardan üç yılan getirüb herifin parmağı üzre sardı Derhal yılanın üçü dahi kol kalınlığı oldu Anları kaldırub üç yılan dahi sardılar Anlar şişmeyüb levinleri mütegayyir oldu Anları dahi kaldırub koca sayyad başı herifin parmağın ağzına alub cerahat yerin emüb sarı tükürüğü yire tükürüb herifin parmağına sehl Faruku Âzam sürdiler Vecai teskin olup herif mesmum olmadan halâs bulub taze can buldu Meğer katl olunan yılanların birinin başı ve kuyruğu bir çalışda dürüst kesilmeyen yılanların birisi sehven yılan yumurtaları ve müzahrefatları içine sehven birağırlar Badehu bu kassablar yumurtaları ve ciğerleri ve bağırsaklarını tuz ile mülemma iderken mezkûr dürüst kat olmıyan yılandan herifin parmağına zehir tesir eylemiş Bâlâda tahrir olunduğu üzre herife mualece idüb halâs eylediler Hasılı kelâm bu sayyadlar ve kassablar gibi can pulad ve senk dil âdemler görmedim Hâşâ ki anlar beni âdem ola Gerçi hakir bir ibret nümasını gördüm Amma her derice ve dakikada aklım başımda değil idi Seyrine vardığıma nadim oldum Ve hekim başıdan yine sual etdim Bu yılanların derileri ve bağırsakları ve ciğerleri ve yumurtaların tuzlıyub küpler içinde salamura idüb hıfz etdiniz Bunları neylersiz didim Hekim başı Sen neylersin Sual etmen didi İbrahim ilhah idüb tekrar sual etdim Cevab etdikim Bunda Frenk balyozları

vardır Anlar bizden iştira idüb Frengistan hukemalarına götürüb cemii emrazı muhtelifiye her uzvun başka başka deva iderler kim tarfetülayn icre tesir ider didi Badehu cümle tathir olmuş tuzlama yılanların on iki kıt'a kıt'a sırçalı küplere koyub haremin bir köşesinde matbah ocakları üzre koyub altına santa ağacı âteşi germagerm verüb hekim başının bir elinde asâsı ve bir elinde saati açıcılar yine kendü halifeleridir kim her biri tekмили fûnun etmiş üstadı kâmil telâmizlerdir Ancak hekim başı hazır olub evkat gözedir Üç saat yılanlar küpler icre kaynayub küpler üzre kehrûbar misal sarı sarı yağlar zâhir olub hekim başı kendi eline kepçe alub ol sarı yılan yağların kepçe ile alub iri katramiz sırça şişeler vardır Anlara doldurdu Cümle küplerden böyle yağları cem idüb katramir şişelerine doldurub yine yılanların küpleri altına germagerm âteş urdılar Malûmu saadet ola kim yılanlar tabh olduğu bakır âleti tencere ve kazgan değildir Zikrolunduğu üzre içi ve dışı sırçalı toprak küplerdir Badehu hekim başı kepçe ile aldığı yılan yağı üzre Mağrib vilâyetinde Susa şehrinin âbı hayata benzer alülâl zeyt yağı ile yılan yağın vezn idüb beş vakıyye yılan yağı ve beş vakıyye zeyti halis yağı beraber şişelere doldurub şişeleri ateşi nerm üzre koyub badehu ateşi germ idüb üç saatden sonra endirüb say yağı misal müşk amberi ham rayihalı bir yağ oldıkim rayihai tayyibesinden huzzarı meclisin dimağları muattar oldu Hakir sabır tahammülüm kalmayub hekim başıya süal etdim Vallahi Hindistanda emrazı cüzam ve behak ve beras misilli marizler gayet çokdur Anın âbı havasına bu yağ gayet nafidir Bir kerre bu yağdan ol maraza mübtelâ olanların vücudına sürse biemrillâh vücudında illet kalmıyub dürrü beyz olur Amma bu iklimi Mısırdı nef'i yokdur Bin kerre sürseler tesir etmez Amma Mısırdacerebe ve hafakana mübtelâ olanlara kırk gün bir dirhem yediriniz Biemrillâh halâs olur Badehu yılanlar küpler içre üç saat dahi pişüb suyu bir karış mikdarı tenezzülde olub cümle küpleri ateşden endirub cümle pişmiş muharra olmuş yılanları iri bakır sinilerin içine koyub sovumağa kodılar Beri tarafda küpler içre kalan yılan maslûkasını bir aydan beru neçe şefaât nameler ile gelen âyânı Mısırın kâseleri ve ibrikleri ve bakracların dollablardan çıkarub her kesin ismi resmi ve marazı bakracları üzre bir mikremede kâğıdılar icre yazılıb ol yılan çorbası suyundan kâse ve bakraclara doldurub bazı marizlerine göre maslûka üzre dahi edviyeler zam idüb her kese kâse ve bakırların teslim idüb niçe yüz yire böyle yılan çorbası gider Badehu cümle huddamlar yılan çorbasın sahanlara doldurub etmek doğrayub yemeğe başlarlar Benim aklım gitdi Andan hekim başı ve nazır ağa ve

kâtib ve sayir huddamlar fincan fincan yılan maslûkasından nuş etmeğe başladılar Hakire de bir fincan getirdiler Kabul etmedim Hekim başı ve nazır ağa Vallahi sultanım mukavvidir Kuvveti basarı ziyade ider ve reyhi bevasur kat ider deyu ibram ilhah eylediklerinde Emir Allahın deyüb var kuvveti bazuya getirüb El ile gelen düğün bayramdır Anlar içdiler Ben dahi içirim deyüp cür'et iderek gözüm yumub dişlerim sıkub Bismillâh Niyyetüşşifa diyerek filcandan nuş etdim Amma bir misk rayihası istişmam etdim Andan bir fincan dahi getirüb mezkûr zeyt yağile yılan yağından bıçak ucile cüzî yağ filcana ilka idüb nuş etdim Amma Huda âlimi dâîdır Misk rayihası bir hafta dimağımdan gitmedi

Der beyanı menafii maslûkai hayye

Hamdi Huda Mekkedden kalkub Bedr Huneyne geleceğimiz gice üzerimize Arab enüb bir haylı cenk etdiğimiz bâlâda tahrir olunmuşdur Ol mahallerde sıkılab vücudumda bir hararet zâhir olmuşdu Bu yılan maslûkasından iki fincan nuş idüb bir haftada vücudumda zerre ve şemme illet kalmıyub vücudum sîmi halise dönüb ten dü-rüst oldum ve nice nef'in müşahede etdim

Sergüzeştı

Cümleden bir nef'i dahi sene 1056 tarihinde Venedik kal'alarından Bosna serhaddine müşa Şebenik kal'asın Benli[1] Mustafa paşa ile muhasara idüb kırk gün kırk gice kal'a gûp toplar ile kal'ai döğüb fethi müyesser olmıyub bîfetih avdet idüb Danilova nam mahalle meks etdükde canibi erbaasını iki kerre yüz bin Uskok ve Dudoşka ve Frenk ve Hırvad kâfiri ihata idüb yedi saat cengi azîmden sonra askeri Âli Osmana inhizam vaki olub küffar bir taraftan ümmeti Muhammedi kırmağa başlıyup hakir ol asırda yeniçeri odasile gidüb vekilharc idim Yedi kölemi ve üç yüz seksen yoldaşlarımı cümle gözüm önünde dendanı tığden kâfir geçirdiklerin görüb cümle emval erzakı bırağub bir canibe bir küheylân atım var idi Veziri âzam Kara Mustafa paşa ihsan etmişdi Bir tarafa at bıraktım Ol sahrayı bîpayanı küffar bu hakire seyran devran etdirdiler Âhir payime iremeyüb nam nişanım göremediler Hıfz iden Allah göstermedi Âhirül-emir vakti gurubda cihan başıma dar olub atı bırağub bir ormana kılıcım ve tirkeşimle girüb yedi gün altı gice dağlar icre vahşi huşu tuyur ve canavarlar ile ülfet idüb nebatat köklerin ve bazı meyveleri

[1] Yıldız nüshası (Tekeli)

ile kefalenirdim Amma piyade yürümek ile tirkeş kılıc ve kemerimde seksen esedî ve yüz elli altun kemerim kesüb bîtab bîmecal etdi Âhir tirkeşden okları çıkarub yayı kabzasından kabzıma alub tirkeşî ve iki tabancalı kol tüfeğin ve silâhın ve belimde kemeri guruşları ile yaylık içine koyub bir kaya altında iri taşları kaldırub kılıcı ve tüfenkleri ve kemeri anda Allah emaneti idüb defn etdim Andan sebükbar olub bir dereye gelüb pak abdest alub iki rikât hacet nemazı kılub cemii enbiya ve evliyadan bu Evliyayı bîriyai zaif ruhaniyyetlerinden istimdad taleb idüb âlemi hayretde iken boşnak lisanı ve lehcesi ile Bire Mecu deyu bir sada zâhir oldu Ol sadaya karşılık bir sada dahi İştö veliş yani lisanı boşnakca Ne dersin didi Hodamu sinko Hodamu didi yani Beri gel canım oğul gel didi Hakir bu boşnak lisanın istima idüb canım yerine gelüb taze can buldum Amma efkârı fasideye düşdüm Âyâ bu dağların reayası cümle Hırvat Uskok mudur Kâfire tâbi olub Âli Osmanı kılıcdan geçirdirler Âyâ bu sada anlardan miki deyu fikir iderken bu evvelki istima ettiğim sada sahipleri meğer oğlu ile dağa gelüb odun keserken vakti zuhur olub ezan okudu Hemen hakir bildimki ümmeti Muhammeddendir İleri varub bunlara selâm verüb âşinalık etdim Hemen koca herif boşnak lehcesi ile Ya sen safa celdun Ya sağmisun Ya sen bu dağlarda neşlerisun didi Ha(k)ir hemen Bir kaç yoldaşımız var Anlar ile bu bildiğimiz dağlardır Av avlamağa çıktık Helone kal'ası yeniçerindenizdidim Ya bozulan askerlerden haberiniz var mı didi Yedi gündür anlar bozulub Kinin kal'asına ve Helona kal'asına geldiler didim Baka seranı didi Ya kâfir Kilis kal'asın nice aldı didi Hakirse can pazarındayım kim kenin kal'ası muhafazasına memur olub can çekişirim Neticei kelâm bunlar ile refik olub aheste reviş Glamoç kal'asına giderken yolda Glamoç kal'asının dizdarına rast gelüb ahvali pürmelâli bir bir takrir idüb ol saat huddamının birini atdan endirüb hakiri bindirüb Cenabı İzzete bin hamdi senalar idüb bûgâlar eyledim İki saatde Glamoç kal'asına alay ile girüb dizdarın hanesinde evl mihman olduk Hikmet budur kim islâm kal'ası yanında Bir saat peri havfinden yedi günü gicesi enisi munisim tilki ve çakal ve erneb ve geyikler olub yataurdım Ertesi dizdardan on atlı reca idüb dağda kayalar dibinde enisi munis yârânı yargarlarım bir dağda bırakmışım Anları yollıyım deyu on refik ile dağlara girüb geldiğimiz yollar ile doğru tirkeş ve tüfenkler ve kemerim bıraktığım mahalle vardıkda atım refiklere verüb şu mahalde bir teşelşül ideyim deyu ileri varub taşları devirüb silâhlarım aldım Amma tirkeşin kayışın tilki mi çakal mı yemiş bir hal ile belime bend kılub kemeri dahi alub tüfenkleri

belime takub hamdi sena iderek refiklerim yanına gelüb atıma süvar olub yine bir saatde Glamoç kal'asına gelüb yedi gice kal'ada mihaman oldum *Hikmeti Huda* Bir gice habâlûde iken ihtilâm şeklinde bir şey vaki oluyor Amma belimin ağrısından habdan bidar olub camehab üzre dururken belim boşanub kızıl kan ve irin ve nefis bir saat cereyan idüb vasıla vasıla nazil olub yedi gün dahi hasta kaldım Badehu ifakat bulub dizdar Mehemmed Ağa bir at ve bir kat esbab ve sayır âvânı devlet ikramlar idüb tatyibi hatırım ile mukayyed olub bize bir hizmetkâr verüb bir haylı âdem ile bizi Helone sahrasında Benli [1] paşaya vâsıl olub taze can bulduk Amma dostlarımızdan kimse bulmadık Cümle dost [2] küffarda şehid olmuşlar Küffar kal'ai Kilisi almışlar ve içindeki askerin kırmışlar Lâkin Tekeli paşa nefiri âm idüb ahalii vilâyet ile vilâyeti muhafazıya başladı Hakir varub kendüye buluşdum Bir at ve bir kat esvab ihsan etdi Âşinalık ezeli idi Bizim Melek Ahmed paşanın kayın babası ve Kaya Sultan validesin dutardı Neticei kelâm الكلام میرالكلام mazmununca bu sergüzeşt serencamı nakilden murad ol giceki Glamoç kal'asında belim boşanub asla bir reculiyet hakirden sâdır olmıyub ihtilâm bile olmazdım Netice zürriyyet munkatı oldu deyu bu hakir meyus idim Ta ki yirmi yedi sene ubur idüb bu hakir Mısır'a gelüb bu Kılâvan timarhanesinde bu Faruk günü iki fincan yılan maslûkası yağile içdiğim gice birbiri ardı sıra iki kerre ihtilâm oldum Alessabah yine timarhanıye varub hekim başıya sergüzeşt serencamım nakl etdim On vakıyye yılan maslûkası ve bir hokka zeyt ile mülemma yılan yağı verdi Beş altı gün yılan maslûkasın istimal etdim Olkadar tendürüst oldumkim lâhmı şahmım üzre fındık kırılırdı Olkadar senkten oldum Ve nice nefilerin dahi müşahede etdim

Der beyanı neticei kursu Tiryakı Faruk

Hasılı kelâm hekim başı bu yılan maslûkasın cemii ibadullah(a) bezl idüb bişirdikleri yılan yahnileri siniler icre sovuyub hekim başı ve telâmiz ve halifeleri sinilerin başına oturub cümlesi ellerin pak yıkıyub ve kolların sıvayub mezkûr yılan yahnilerin birer birer elle-rine alub yılanın arkasında onurka kemiği tabir etdükleri bel kemiğinin iki canibinde kalemtıraş sapı kalınlığı her yılanın arkasında yılanın kesilen kaddince öyle uzun ipler çıkar Gûya bir sicim ipdir İşte Tiryakı Faruk kursu deyu tabir etdikleri budur kim tiryakı âzam

[1] Yıldız nüshası (Tekeli).

[2] » » (desti).

bu ip gibi andan hasıl olur Her yılan birer miskal kurs içündür
Cümle pişmiş âzası asla Faruk olmıyub yabana atarlar Ve fukaraya
bezl idüb bazısın ayak basmaz vire defn iderler

Lâtifei mergub berayı tayifei cemma

Ve bazısın cimadan kalmış âdeme verirler Ol âdem yılan yahnisin te-
navül idüb hatunile beş on kerre cima idüp kanaat etmediği ecilden
ehli müteezzi olub alessabah mahkemede bir cima davası olmak mu-
karrerdir Hatun Maazallah bu derde tahammül idemem deyu şikâyet
ider Yılan eti yiyen herif on kerre cima etdim deyu hikâyet ider
Kadıasker efendi mabeynlerin yir [1] cimaa sulh ider Bu davay(ı)
istima idenlerin çoğu çorbasın içüp اللهم یدر deyu bu duai iderler Hu-
lâsai kelâm mezkûr yılanların sırt etlerin ağac dibeklerde ve yine
ağac havan elile döğüb macun misal sahk idüb mizanda vezn
iderler Bu mahalde buna Kursu Ef'i derler Beyaz bir macunu ekber
olur Badehu cemii edviyeleri ince elekden geçmiş hazır baş olup ev-
zanları üzre vezn idüp Rumun mükerrer kaynamış halis balı ile
cümle edviyeleri kursu ef'i ile mahlût idüp beher sene üç kazgan Tir-
yakı Faruk bişer İbtida iki kavanoz saâdetlü padişaha ve bir kavanoz
paşaya ve Âsitanede veziriazama ve şeyhülislâma ve hekim başına ve
Mısır Mollasına hedaya gönderüp mabakisın Kılâvan nazırı vakfullah
içün hıfz idüp bimarhanede sahib firaş olan bimarların marazına
göre virirler İşte Rum ve Arab ve Acem ve Frengistana velhasıl aka-
limi seb'aya Tiryakı Faruk Mısırdan gidüp bu tertib üzre hasıl olur
Daima yılda bir kerre pişermiş Amma bu fakir Mısırdı iken hekim
başı bir üstadı hâmil olmağıle bir senede üç kerre pişerdi

Der beyanı havassı hayyei Safi

Amma bâlâda tahrir olunan beyaz Âdem Safi yılanları binden
mütecaviz olup Tiryakı Faruk yapılan medresenin kapusın açub bir
küçük camlı höcre vardır Ol höcre icre bir köşeden bir köşeye bir
kalın ip çekdiler Badehu hekim başı ol beyaz yılanların cümlesin
birer birer kırmızı ibrişim ile kuyruklarından bağliyub mezkûr ipe
asup alettertib zeyn etdi Cümlesi can havli ile çabalıyarak birbirlerin
sokarak ince beyaz yılanlar kol kalınlığı kadar olup kapuları ve höc-
relerin menfezlerin cümle kapayup taşra çıkdılar Kırk günden sonra
yine höcrei açup cümle Safi yılanları ince sicim gibi olmuş ve cüm-
lesinin içlerinde kemikleri bile kakule danesi gipi siyah siyah dane

[1] Yıldız nüshası (yirmi)

dane daruyi huşser olmuş Kokusundan âdemin aklı gidüp sermest medhuş olur

Diğer havassı hayyei acibe

Ve bâlâda tahrir olunan yarım ceviz kabuğu gibi müdevver başlı yılanları kassablar bellerinden cümle iskişer idüb alaca derisile anları dahi alup kurşum hokkalar içinde hıfz etdiler Zira karınca pek üşer Yılan eti ve insan eti gayet lezizdir

Lâtfefi ibretnümayı garibe

Âdem etinin lezzetin Heyhat sahrasında sakın olan merdüm hor Kalmuk kavminde gördüm Birbirlerinin mürdelerin yerler Ve bazı esirleri olan Nogay fakirlerin boğup yerler Amma kanı gitmesin de-yu boğazlamazlar Hemen boğub pişirüp yerler Anların kavli dahi âdem eti ve yılan eti ve domuz etinden leziz yokdur derler Ve cümleden hınzirin kuyruğu ve beni âdemin dahi kuyruğu yeri gayet lezizdir derler Hahikatülhal Rumda bu lezzetden haberdar Kalmuk mezhebli âdemler çokdur Amma hakirde beni âdem lâhmi leziz idüğün müşahede etdimki bir kerre bir âdem mahbubun bus etse hayatı cavidan bulup mesrur oldur Andan bildimki insan eti lezizdir Neticei kelâm Mısıra varup bu Faruku Âzam nice hasıl olduğun görmiyen ruyi arzda bir ibretnüma görmemiştir vesselâm Ve Mısırdaki bir âdemin evine veya güvercin kümesine yılan müstevli olşa hanenin huzuru gitse mezkûr yılan sayyadların birin bulup elbette birkaç pare verirsin Eve girüb bir kerre nare idüp belinde bir düdüğü var Anı çalar ve ağzile bir gûne ısıklık vurup savtı safir gibi bir sada zâhir olunca hemen yılanlar tararaf taraf görünmeğe başlayup başların kaldırıp sayyad ile çenk etmeğe gelir gibi pertab iderek geldikce sayyad cümlesin tobrasına doldurup ol hane yilandan emin olur Amma bu yılanlar Faruk olmaz Faruka munhasır başka yılanlardır Berriyyede olurlar Yılan hikâyeti gibi yalanımız dahi tahvili kelâm oldu Amma علم الله وشهد الله böyle olmuştur Sene 1085 tarihinde Canpulad zade Hüseyin paşa efendimizin imamı Ahmed Efendi var idi Anın odasında yılanlar cemiyet idüp imamı höcresinden kaçırdılar Bir gün imamın bir küheylân atı yem yerken burnundan bir yılan atı sokup öldü Leşi fil kadar olup bir tarafa götürmek mümkün değil Âhir ol mahalde bir hafir kazup defn etdiler Amma asla imamın hanesine varılmadan kaldı Hakir bir gün sayyadın birine rast gelüp imamın odasına getirdim Bir nare çıkarub bir kerre düdük çalmağa

başlıyınca ben on dane kol kalınlığı birer kulacdan tavil yılanlar başlarını kaldırub sayyadın başına üşünce cümle halk firar idüp hakir divan efendisi konağına firar idüp pencereden temaşa etdim Bir saat belki sayya ile cengi azîm etdiler Âhir on bir danesin çuvalına koyup Allah berekât virsin deyu dua iderek gidüp konağı yilandan halâs imam yine odasına gelüp meks oldu

Hikâyei ağrebülgarayibül acibe

Birkaç günden sonra Rumeli meydanına vardık Meğer sayyad yılanları Rumeli Meydanında on bir yılanı yılanbazlara on bir gurusâ virmiş Amma Huda âlimdir her biri birer ordu misal mehib ve mufrit yılanlar idi Yılanbaz bu yılanları birkaç günde öyle talim etmişkim Rumeli Meydanında maymun gibi raks iderlerdi Bu sayyadlarda ne acib ve garib efsun ve sihri füsun vardır Allü â'lem keramatı evliya ile anlara verilmiştir vesselâm Amma garabet bunda Bir mashariyyatdır kim tabir olunmaz Rumeli meydanında yılanbazlar imamın yılanın oynadup raks itdirirken hemen vahşi yılanın biri yerinden pertab idüp bir masuma ayağından sokar Hikmeti Huda ol mahalde bir tarıkı Sa'di fukarası bulunub masumun ayağındaki zehrin emüp yire tükürdü Filhasıl masumun ayağı zehri mardan halâs olup kelevvel oldu Amma hemen Sa'di fukarasının kararı kalmıyup (یا حی یا قیوم و-لام علی نوح فی العالمین) deyüb ol masumu sokan yılanı kavrayub cayır cayır yemede Beri tarafta yılanı Paşaimamı yılanıdır On bir gurusâ aldım Vaveylâ deyüb feryad etmede Âhirkâr yılanlılara hâkim olan hurde emini yasakcısı gelüb fukarayı Sa'diyi paşaya getürüb paşa huzurunda bile bakıyyei yılanı tenavül iderek ağzı köpürmüş Yılanı ise Ejder gibi yılanım gitdi deyu feryad idüb kudurmuş Paşaya şeyhin masumu zehirden halâs etdiğin huzzarı meclis şehadet etdiklerinde paşa şeyhden haz idüb iki yılan dahi huzurunda yedirüb elli altun şeyhe ve on altun yılanbaza ve beş altun zehirden halâs olan gulâma ihsan idüb defi meclis etdikim garib temaşa idi Ve bu mahalde Tiryakı Farukun evsafı ve münasibile gayri ve ibretnümalar tahrir olunub Kılâvan bimarhanesi dahi temdih ve tavsif olunub Mısır içre Kılâvan bimarhanesinden lâtif binayi azîm ve evkafı metîn yokdur Hattâ mecnunlara ve hastalara hanende ve sazendeli bir darı şifa Kânı devahanei bîhemtadır kim rub'u meskûnde naziri yokdur Her hususda tarif tavsifden müberra bir hayratdır İbtida Tiryakı Faruku peyda iden دنوش ابن مناقبوش dur kim Kıbtî melikleridir

Evvelâ bâlâda tahrir olunan kursu ef'iden hâsıl olan Tiryakı Farukların beyan ider

Gerçi hukemayı kudemayı selef niçe gûne tiryak telif etmişlerdir Amma cümleden muteber tiryakı ekberdir kim yüz yetmiş altı gûne derde devadır Ve altmış yedi edviyeden hasıl olur Ve *Faruku Erbaa* Hassası midede ve em'ada olan riyahı galizayı ve kırk gûne emrazı dahi def ider Ve *Tiryakı Tıyni Mahtum* Bir âdem semmi katile içse ve yılan ve sayir haşarat sokmuş ola bir miskal yese biemri Huda halâs ola Ve *Tiryakı Tıyn Bikavli Hâkimi Cürcanî* yılan sokana ve tenkiyei tam istiyene gayet nafidir Ve *Tiryakı Yabis* Hassıyyeti cemii haşarat sokmuşa nafidir Ve *Tiryakı Abbanuş Cemii* riyha ve yılan ve çıyan sokana nısıf dirhem in su ile ezûb içe Ta ki şifa bula Ve *Tiryakı Hurmüsü Kebir* Cemii sümuma nafi olduğundan maada vafında lisan kasırdır Ve *Tiryakı Emir Ealiyus* Garib terkidir İnsanı mahbub ider Ve levni saf ider Aşağıda olunan tiryakları cümle Kılâvan bimarhanesinde tabh iderler Amma asrımızda yapıdıkları

Tiryakı Hekim Halyuşu beyan ider

Evvelâ bu bir tiryaktır kim dünyayı buna bedel verse bedel olmaz Ve buna malik olan dünya ve dünyayı mafihaya malik olmuştur Her ne emrazı muhtelif için yise şifa bulur Evvelâ cüzama berasa ve bunların emsali emrazı mühmeliye birer miskal yiyen biiznillâh bedeninden arak ile her maraz çıkub ten dürüst olur *Terkibi budur* Evvelâ Kursu ef'i ve karanfil ve sadıç ve zencebil ve cevzi bevva ve kakule ve cintiyana ve mey'iyabis ve kasbı mürr ve asılı kebre ve hınna ve udülkahr ve bezri kermes ve bezri cezr ve fülfulü esved ve darı fülful ve habbül kar Bunlardan üçer dirhem Ve za'fıran ve nuhve ikişer dirhem ve قمریا dörd dirhem Bu cümleyi kifayet mikdarı aseli halis ile macun idüb üç gün bir sırça zarf içinde alıkoyub badehu afyon ve lâden ve za'fıran her birinden üçer dirhem ve meyiai sailiyye Bunları dahi tekrar sahk iderler Ve bir miskal himar mayesinden bu meshuk eczaya muhkem halt etdiler Bu kerre ol sırça kab içinde olan macuna bunları dahi ilhak etdiler Ve arpa içinde Faruk gibi ve sair maacin hıfz ider gibi sakladılar Ta ki mahallinde birer miskal yiyeler Nef'ine had ve gayet yokdur Buna malik olamaz kimse

Elfaslûs Sâdis ve Selâsin

Ahalii Mısıra hayat viren sebilleri ve halicleri ve bürkeleri ve çeşmeleri ve cümle kuyuları beyan ider

Zira cemii halkullah (a) sudan aziz ve leziz bir şey yoktur kim anın hakkında bu Âyeti şerifi nazil etmiştir (Ayet) *وَمِنَ الْمَاءِ كُلِّ شَيْءٍ حَيٍّ* buyurmuşdur Hususan şehri Mısır suya muhtacdır Nefsi Mısırdan sudan aziz hayrat hasenat olmaduğundan Amr ibnü'l Âs fethinden bu âne gelince yedi yüz yetmiş padişah Mısıra mutasarrıf olub herbiri birer cami ve camie muttasıl bir sebil ve gayri köşe başlarında dahi mahalle münasib yerlerde nice bin sebil inşa etmişlerdir kim herbiri onar on beşer bin deve yükü raviye su alır sebiller vardır Ve sayır vüzera ve vükelâ ve âyân eşraf ve kibarı kümmelînler su hayrı azîm olduğıçün her köşe başında üçer dörder kademe taş nerdüban ile uruc olunur pirinç ve tuc kafesli musanna pencerele münakkaş sebiller var kim herbiri kâşii Çin ve yeşim yerkanî ve mermer ve somaki ruhamlarla müzeyyen sebillerdir Ve bunlardan gayri sarayı âliler cenbinde ve bazı haneler altında lâtif sebiller var Neticei kelâm şehri Mısır icre Gazalî tahriri üzre kırk altı bin sebil var imiş Halen dö(r)d bin sebilhanedir Ve bunlardan gayri her köşe başlarında ve bazı dekakînler mabeyninde bilâ hisap taş tekne sebiller vardır Amma Mısır içinde cümle sebillerden azîm sebil Sultan Gavrinindir Suku sultanînin izdihamı yerinde olmağıle pek işler Dört huddamı vardır Sabahdan vakti gurubdan mâi tahir bezl etmededirler Amma yirmi bin deve yükü su alır derya misal bir sebil vardır Ve efkafı metîndir Ve binası kavidir Öyle hikâyet iderler ki sarnıcının canibi erbaası serepa kurşum dökülmüşdür derler Anın içün suyu lezizdir Ve penceresi üzre celi hat ile

(و من الماء كل شيء حي)

Âyeti tahrir olunmuşdur Bazı sebilde (انا اعطينا) bazısında (وسقاهم دهم) bazısında (شراباً مطهوراً) yazılmışdır Andan iç kal'ada Öküz Mehemmed paşa sebili ve kal'a kapısı sebili Bunlar dahi onar bin raviye su alır Ve yeniçeri ağası âsitansi dibinde yeniçeri ağası İbrahim Ağa sebili dahi on iki bin raviye su alır Penceresi üzre tarihi budur

Mazharı lûtfu ilâhî züibdei erbabı cah
Ol cenabı akıbet endiş İbrahim Ağa

*Sa'yi himmet etdi tahsili rızayı Hak için
Böyle bir ra'na sebili selsebil etdi bina
Nuş iden mâi zülâlinden didi tarihini
Bu sebile cuyi aynından dola su daima*

Sene 1037

Ve bundan sonra gayet işler Sultan Eşref sebili ve Sultan Hasan sebili velhasıl suku şultanîde olan sebiller daima caridir Ve her sebili evsafile tarihlerin tahrir eylesek hemen evsafı sebil bir Hümayunname kadar divan olur Amma asrımızda Darüssaade Ağalığından mazul Abbas Ağa bir sebilhanei cedid inşa etdi On bin raviye su alır Ve öyle münakkaş ve müzeyyen sebilhane etdikim gûya nigârhanei nakşi Çindir Üstünde bir mektebi sıbyan dahi inşa etdi Ve hazinedarı Sultan Mehemmed Han Âli Ağa ol dahi bir sebilhanei münakkaş ihdas etdikim cemii atşana hayat verir Bu bin yaviye şu alır Bunun dahi üstünde mektebi ebced hanı vardır Ve Davudiyye kurbinde Musahib Ahmed Ağa dahi bir sebili ziba ve mektebi tıflanı ebcedhan etdikim gûya nakşi Mâni Erjenkdir On bir bin raviye su alır Ve Kundakçı hanesi kurbinde Abdülbaki çorbacı bir sebil ve mektebi püseran bina etdikim cümleden müsellemdir Ve Derbi Ahmerde Habeşli Mehemmed Kethüda bir vekâle ve bir sebil inşa etdi Felek müsaade etmeyüb hanı ve sebilhanei beyii men yezid idüb Âsitanei saadetde Darüssaade Ağası Kethüdası Mustafa Ağa alub temessükât hüçcetlerin Kızlar Ağası Yusuf Ağaya gönderdi Amma cümle sebillerden işlekdir Ve yirmi bin raviye su alır Ve üstünde bir münakkaş mektebi gülmanı var Müzehheb ve münakkaş bir sebil ve Babı Nasırda Zülfikar Kethüda sebili ve mektebi cedid münakkaşdır Ve ana karib yine Habeşli Mehemmed Kethüda sebili ve mektebi Bu dahi bir sebili ibret nümundur Bu bin deve yükü raviye su alır Hâsılı kelâm yedi yılda yetmiş sebil hanei cedid bina olundu Amma kadim selef padişahlarının cümle sebillerinin içi ve deri divarı serapa kurşunludur Ve mahı Temmuzda suları buz paresi olup her sene canibi vakıfından tathir idüb yine Nilden taşıyup doldururlar Zira Mısırdan su hayratından büyük hayratı azım yokdur Nil Mısırdan bir saat baiddir Ve Şeyh Ukbei Cüheynî hazretlerinde Haseki Mehemmed paşa kal'a misal bir tekve ve cami ve imaret ve medrese ve sebil etdikim on beş bin deve yükü su alır Penceresi üzre tarihi budur

Sebili selsebili cuyi kevser

Sene

Ve Mısır içinde bu dört bin sebilden gayri nice kerre yüz bin himar ve at ve deve ile Nilden su taşıyup şahrâhlarda ظهرك جنبك دشح diderek su götürürler kim bu sakaların izdihamından Mısır sokakları içre geçilmez Yine böyle iken Mısırın âdem deryâşına su kifayet itmeyüp saka başı defterile yirmi altı bin nasranî ve gayri sakalar vardır Ve cümle hanedan sahiblerinin birer at ve deve sakası mukarrerdir

Acibei Mısır

Şehir Mısır içre kaçan bârânı rahmet yağsa su kıtlık olur Amma gayri diyarlarda yağsa cümle halk safa idüb âbı rahmete müstağrak olurlar Mısırdâ yağmur yağsa su kahtından birbirin yerler Zira Mısırın türabı yağlıdır Sehl Mısıra rahmet yağsa ne at ve ne âdem ve ne deve evlâbittarik kapudan taşra çıkub su getirmedikleri ecilden öyle kaht olur kim bir arka sakasının keçi tulumu suyu beş pareye çıkar Sebiller ise meşrubat için açılıb bezl olunur Sayir levazımat için su kıtlık olur Ol ecilden valiî vilâyet yani subaşı kırk elli bin zebbal hammarların türabı yabis ile getirüb tarıkı âmlar üzre döküb halk sehl gezmeğe başlar Zira şehri Mısır içre asla kaldırım yokdur Anın için çamur olurkim Allahümme âfina Böyle camur meğer Silisre şehrinde ola Lâkin diyarı Mısır sevahil memleket olmağile yılda bir kerre iki kerre yağmur yağar Eğer Rum gibi herbar yağmur yağsa Mısır harab olur Hattâ seksen üç tarihinde yedi gün yedi gece karlı yağmur yağub âdem âdeme varmadan kalub nemazgâha duai istiskaya gitmeğe kadir olamadılar Yirmi aded hazerî fellâh evleri münhedim olup bir kahtı ma oldıkim hâlâ dasitandır Ve kar yağub damlar üzre ve halk üzre beyaz beyaz yağdıka evlâdı Arap (اش هذا من السماء) lâfzını derlerdi Yani nedir bu kökden pamuk yağar derlerdi Rum kavmi Elhamdüllâh Allahın rahmetin görün deyu karı yerlerdi Evlâdı Arab cabeca cem idüb karı ağzına kodığı saat (الحاد يا بردالتار) derlerdi Yani sovk ateş demekdir Amma kar sehl yağdı ve gayib oldu Amma Bahirede beş saat kâmil kar yağmış Ve ol sene Mısırdâ bir dolu yağdıkim her danası beşer altışar dirhem geldi Amma biemrillâh Mısırdâ nebatat hububat yağmur (a) muhtac değildir Zira Nili Mubarek tuğyan ile geldikde üç ay akalimi Mısır kibkırmızı derya olub batar Badehu su çekilüb ziraat iderler Altmış günde mahsul kemalın bulub der enbar iderler Anın için yağmura muhtac değildir Âdetullah bunun üstüne böyle caridir kim acib hikmetdir

Elfaslus Sabi ve Selâsin

Mısır icre cereyan iden âbı hayat çeşmeleri beyan ider

Yukarı iç kal'ada cümle yirmi bir çeşmedir Anlar dahi cümle Sultan Gavrinin hayrat hasenatı olan Nili Mubarekden üçyüz altmış göz kemerler ile iç kal'ıye gelen sulardandır İç kal'a dibine gelüb andan dollablar ile şebruz çekilüb azım su hazinesi kubbeleri vardır Anlar malâmal olub alessabah beş yüz kal'a sakaları ile çeşmeden taşıyub kal'a hanelerin sakyiderler Dört kırbada bir pare alırlar Mezkûr çeşmelerin biri iç kal'ada Darbhane dibinde bir kubbei azîmdir Ve iki kol kalınlığı lüleleri vardır Paşa Sarayı kurbindeki sakıyelerden gelir Ve bir çeşme dahi Şeyh Sari çeşmeleri ve havuz şazirvanlarının başka sakıyeleri vardır Sehl nemkind (ir) Yeniçeri kal'ası harici şimalinde Camii Kan Bay Sultan Camii kurbinde yalçın kayadan kesme bir çahı gayya kuyudan sakıye gelür Bir çeşme dahi taşra kal'ada paşalı konakları içinde kırk direkli Sultan Kılâvan divanhanesi dibinde bir kubbei azîm(e)de iki lülesi kol kalınlığı âbı zülâl çeşmei canfezadır Cümleden paşalılara bundan sakalar su taşırlar Bu dahi Gavri kemerlerinden gelen zûlâldendir Ve bir çeşme dahi paşanın saray meydanında dirahti zeytun ve nahli hurma altında bir kubbei azîm(e)de iki lüleli bir âbı nabı safidir Bu dahi Gavri kemerlerindendir Ve bir çeşme dahi Ekmekci başı kârhanesinin kurbinde altı lüle çeşmelerdir Ve abdest alınır musluklardır Cümle paşalılar bu (n) dan defi atşan iderler bir şerabı tahurdur Bu dahi Gavri sakıyelerinden gelir Ve bir çeşme dahi paşa matbahı içinde iki kol kalınlığı ve iki lüle çeşmei can perveridir Bu dahi Gavridir Ve bir çeşme dahi paşanın has ahurı içinde iki lüleli abı safidir kim cümle hassanı safinatülciyad küheylân atlar bundan nuş iderler Bu dahi Gavridendir Ve bir çeşme dahi Azablar odalarının ta ortasında altı kademe nerdüban ile enilir bir kubbei âli çeşmei aynülhayatdır Kol kalınlığı yan yana iki lüledir Bu dahi Gavridir Andan bir çeşme dahi Azablar Kapusunun iç yüzünde huccacı müsliminin askeri tayifesinin konakları ve menzil hissanları ahurında bir göz çeşme cereyan idüb cümle atlar bu mâi rakikden nuş iderler Bu dahi Gavridir Bu çeşmelerden gayri Mısır içinde ve iç kal'ada âbı hayat çeşme yokdur Eğer süal olunursa bu yirmi bir çeşme böyle bir sevadı muazzam âdem deryası Ümmü Dünya Mısırı Kahirei Muizziyye nice kifayet ider dinirse bâlâda Sultan Muradı Rabi fermanı ile tahrir

olunan kuyuları ve çeşme ve sakıyeleri zıkr ider Amma bağ ve bağçe ve besatîn sakıyeleri müteaddid değildir Anlar bağçeler ile hisab olunur

Elfaslüs Samin ve Selâsin

Mısır şehri(i) icre olan kuyuları ve acı çeşmeleri ve sakıye ve havuzları umumen beyan ider

Evvelâ fatihi Bağdad Sultan Muradı Rabi asrında Bayram paşa Mısır valisi iken fermanı şehriyarî üze Mısırın cemii imaretleri suku sultanîlerinde olan dekâkinleri ve cemii mevcudatı tahrir idüb Murad Hana arz etdiklerinde iki kerre yüz bin ve yetmiş dört bin cahı mâ tahrir olunup arz olundu Zira bâlâda tahrir olunan selef padişahlarının vüzera ve vükelâ ve âyân ve eşraf kibarı kümmelinin hanelerinde ve sarayı âlilerinde beşer ve altışer kuyular vardır Akalli birer kuyu mukarrerdir Ve nice bin cami ve mesacid ve han ve imaret medreselerde dahi birer ikişer cahı mâlar mukarrerdir Ve her sokak başında ve bazı atfeler icre âyende ve revende müsafirinin atları ve sevir ve cernal ve himarların sulamak içün her kögede birer havuzu taviller vardır kim her biri musanna sütunlar üze münakkaş tavanlar ile mebni sakıyelerdir İç yüzünde kuyulardan dolablar ile çeküb her bir sakıyede üçer yerden arslan kellelerinden ve div kellelerinden ve ejder kellelerinden sular cereyan idüb havuzlar leb berleb olup cümle hayvanlar nuş idüb def'i atşan iderler Ve şehri Mısır icre böyle *dokuz bin iki yüz havuzlu sakıyedir* kim herbiri birer padişahın ve birer vezirin ve âyânların hayratlarıdır Ve şehri Mısır icre cümle eğer şahrah ve eğer derbi mahallât ve eğer suku sultanî alelhisab *sekiz bin dokuz yüz tarikı âmdır* On yedisinde mahalle kapısı yokdur Hemen şahrahdır Her gice subaşı altı yedi yüz âdemleri ile ve düveydarı ile kol dolaşup hıfz hiraset üze olurlar Ve alessabah bu tarikı âmı cemii hammamcıların zebballeri pak ve pakize silüp süpürürler Badehu her hane sahibi ve dükkân sahibi bâlâda tahrir olunan kuyulardan yolları sulıyup suku sultanîleri ve tarikı müslimînleri ve şahrahı has ve âm öyle tahir ve serdab olur kim gerdi gıbardan bir zerre kalmıyup cümle ehli suk rahat olurlar Ekseriya şahrahı azîmler böyledir Ve bazı atfelerde dahi hanenin sakaları dahi yollara suları nisar idüb serdi rah olurlar Ve Mısırdâ Nil kesimi olduğundan sonra Mısırın içinde ve taşrasında kırk yerden Nili Mubarek cereyan idüb cümle haliclerden sakalar su taşıyup bir

deve yükü su bir Mısırî pariye ve bir keçi tulumu su iki mankıra olup Mısır halkı âbı nab içüp taze can bulmağa başlar Evvelâ bir(i) Halici Gavri sakıyeleri dibinde Cisri Ebül Menca halicikim ana efvahi nasda Nil kesimi halici derler Ve Cebeli Cuşi dameninde İfnay (انفای) nam bir kuyu vardır İbtia Harut ve Marut âsümandan yer yüzüne endiklerinde bu cahı kazup ilmi rasadı bu kuyuda peyda idüb kevakiblere bakardı Ve cümle ehli Mısıra ilmi nücumu ve ilmi sihri Harut ve Marut öğredüb cümle ehli Mısır sehere oldılar Hâlâ ol İfnay kuyusu durur Amma susuz olmak ile muattaldır Hâkim Biemrillâh tathir idüp Harut gibi rasad çıkarmışdır

Elfaslûs Samin ve Selâsin

Sevadı Muzzamı Mısır içinden cereyan idüp cemii zîruhu saky idüp cümle şehri rey iden halicleri beyan ider

Evvelâ âdetullah bunun üstüne caridir kim mahı Temmuzda cemii dünyada sular tenezzülde olur Amma bu Mısırdaki Nili Mubarek mahı Temmuzun Kıbtî senesi başında Tut tabir etdikleri günde Nil cuşu huruşa gelüb derya misal temevvüc iderek gelüb Tutdan yetmiş gün sonra Ümmülkıyasda yirmi arşun mile Nil beraber oldukda cemii Mısırın âyân eşrafı ve ulema ve sulehası vüzerası ve mirîmîranları Sultan Gavri sakıyesi dibinde Ebül Menca nam bir göz cisir başında kırk elli bin âdem cem olup dua ve sena ile Kıbtî meliklerinden Mukavkisin bina etdüğü halicin sed olan toprağın kaldırıp عظمت الله Nili Mubarek derya gibi cuşu huruşa gelüb kati yaydan ok çıkar gibi çıkup şehir su başısının kayığın şehir içine götürüp şehir içinden cereyan idüp üç saatlik yer ta Gavriyye köşküne varınca Mısır şehri içre bu cereyan iden halicin iki tarafı kat enderkat kaalar ve müteaddid höcreler ve havuz ve şazirvanlı sarayı âlilerdir Ve bu halicin sahilinde bağı iremli maksurelerde herkes yarânı basafaları ile ayş ve işret idüb şebruz hanende ve sazendeğân ile sohbet perçin idüp Hüseyin Baykara meclisleri olup bu halic kâmil üç ay cereyan idüp Mısır halkı sudan müstağni olurlar Bu halic üzre ahaliî Mısır kâmil beş ay zevk ve safa idüp giceler Kadir ruzu ruşenleri ruzu İdi Edha olur Ve herkes ahababile mukarnezuli [1] ve münakkaş şahnişinlerde hoşnişinlik idüp şebekeleri ile mahi sayd iderler Ve Mısırın cümle dilberanları bu halice gelüb canı cananları ol mahşub civa-

[1] Yıldız nüshası (mukarnezli)

nanlar bilâhicab futasız uryanen halice girüp saf billûr nur teni münevveri ile bahri maarıfvar gümüş balığı gibi şınaverlik idüp maliki Nilvar gavvaslık iderlerken bazı âşıkân bu mahi mah pareleri dil riştesile sayd idüp derkenar iderler Ve bu halic günleri Mısırdâ öyle günlerdir kim desturu şahîdir Herkes gûyagûy sohbetdedirler Ve cemii dilberanı Mısır bu halice girüp âşıkları ile bilâvasıta bîbak ve bîperva koc kucağ deraguş olunurlar Ve bu halic icre niçe bin kayık gelüp gitmede ve nice kıyasa gemileri münakkaş idüb gûnagûn bayraklar ile tezyin idüp kayığın kıcında herkes Arab civanları ile meclis kurup (Mısra)

Pigale elde iken durma badenuş olalım

deyüp camlardan şarabı nab nuş iderler Hanendegânları neva ve uşşak ve buselik ve segâh çargâh idüp rastda karar iderek (Mısra)

Durman idelim zevku safa böyle dem olmaz

diyerek âğaz (1] iderler kim sadayı hoş elhanları istima iden uşşakana taze can verir Ve bazı kimesneler iki kayığı yanyana bağlıyup üstünü döşiyüp sazendegânlar çenk tanbur ve santur ve rûbab ve ney ve musikar ve çartay ve kanun üzre fasıl idüp on iki makam ve yirmi dört usulü icra iderek daireden çıkmıyup ubur iderler Gûya ki fasılları faslı Faryabî ve Gulâm Şadî faslıdır Bu üslûp üzre şep ruz kanadiller ile müzeyyen olmuş kıyasa ve kayıklar mehterhane ve sade cura zurna ve na're ile âşıkân na'rei hu ile güzer iderler Bu günlerde asla ayıb değildir Mısırın bu mahalli cemii kubhun setr idüp hissiyyatı zâhir ve bâhir olur *İkinci Halic* Kasrül Ayn dibinde Halici Sultan Özbek derler bir vasi halicidir Şehrin bağ ve bağçeleri icre cereyan iderek Özbekiyye bürkesi içine girer Andan Acem Bağ-çesi dibinden cereyan idüp ta Kantartül Limona varınca nice bin bağ ve gaytanları rey idüp Tahir Beybars katarsaından ubur idüp Kalyop (قالوب) hakin rey idüp anda gayib olur Amma Mısır içinden cereyan iden halic şehrin şimalinde Kantaratül Cedidi İbrahim paşa Cemizül Abd (جميز العبد) kenarından geçüp üç konak ta Belbise gidüp rey ider halici azımdır Amma bu Özbekiyyeye gelen halic hemen bağçeler icre cereyan idüp bunda dahi nice bin gûnagûn zevk safalar olur Amma erazil ve haşerat yeridir Şehir içindeki halic gibi ehli ırz yeri değildir *Üçüncü Halic* Bulak kürbinde Barudhane dibinde Sultan Bar-kuk halici Bu dahi Bulak şehrinin bağ ve bağçe ve gaytanları içre rey idüb Kalyob hakine gider Bunda dahi cabeca zevk safa olur *Dördüncü*

[1] Yıldız nüshası (âğaze)

Halic Bulak ile Kasrı Sebtıyye mabeyninde Halici Sultan Kayıtbay Bu dahi bir azım halicdir Kalyop hakini ve Şarkıyye hakini rey ider halici azımdır *Beşinci Halic* Bulak ile Beliedi Şübre mabeyninde Halici Sultan Nasıruddin Ta Şarkıyye(ye) cereyan idüb rey ider Bu halicleri selef mühendisleri açub cemii vilâyeti rey iderler Ve altı ay kâmil bu haliclerde gemilerle gezerler Ve vilâyet vilâyet gilâl götürüb getirirler Amma bu halici kebirleri sonra gelen mülükler tur'a kesüb Mısır şehrinin canibi selâsında olan gaytanlara taksim idüb beş ay anlarda dahi gemiler ve kıyasalar gezer Cümle kırk tur'adır kim şehri Mısırı kırk beş yerden şak itmişdir Bu halic tur'alar mevsî minde Mısır cennet olub suya gani olurlar Ve bu halicilerin tathirine her sene Mısır valisinin kethüdası memurdur Her hane sahibinin hududu ne mertebe ise ol kendü haddini tathir ider Maadasını Cize ve Kalyop ve Şarkıyye hâkimi reaya ve âdemlerinden cûrafa sığıruları gelüb tathir iderler Beher sene yedi kise masrufu vardır Üstüne bir kapucı başı memur olup üç ayda pak idüb bilâhisab müzahrefat çikarırlar

Elfaslüt Tasi ve Selâsin

Şehri Mısır icre cereyan iden haliclerin üzerinde olan kantaraları yani köprüleri beyan ider temmet

Evvelâ Nil kesimi olan Gavri sakıyesi dibinde Ebül Menca cisri bir gözdür Amma gayet metindir Zira Nil kesildikde ibtida Nilin sınırın bu kantara çeker *İkinci cisir* Kasrı Ayn yolunda Cisri Sultan tarihi Sene 841 Bir göz bir metin köprüdür *Üçüncü cisir* Yeni kapu önünde Kantaratüs Sübbu derler Ve üç göz bir şeddadî binayı metin kantaradır Sene tarihinde Sultan binasıdır Kantaratüs Sübbu ismile müsemma olmsının aslı cisrin Bulak canibinde beyaz mermerden at cüssesi kadar iki dane mehib arslanlar vardır Gören anları zîruh zan ider Bir vasi cisirdir Ve bu mahal Halic iskelesidir Cümle kayıklar bunda hazırdır Süvar olub ne canib(i) murad idinirsen götürürler Ve buna muttasıl Yenikapu Camii hareminde *Dördüncü kantara* Sultan İnal kantarasıdır Gemi direklerinden ağac kantaradır Piyadeler ubur ider Halicin karşı tarafındaki cemaat cimaa [1] ubur etmesiyçün bina olunmuşdur Amma hâlâ tariki âm olmuşdur *Beşinci kantara* Omresi bir gözdür Amma metin cisirdir

[1] Yıldız nüshası (camie)

Altıncı kantaratül Cemamiz Bir göz vasi cisri azîmdir Üstünde şah nişinli ve höcreli iki yanında kahvehaneler ve yirmi aded dekâkinler vardır Kahvehanelerde oturan kimesneler volta ile balık avlarlar *Yedinci kataratüs Sungur* Bir gözdür Amma gayet vasi takı kesra misal kemeri azîmdir Üstünde iki tarafda kırk elli dekakinler ve münakkaş müferrih kahvehaneleri vardır Cümle pencereleri halice nazırdır Mısırın erbabı marifet (i) bu kahvehanelerde sakinlerdir Şahrahı azîmdir *Sekizinci cisri Babül Hark* Süleyman Han veziri İskender paşanıdır Kazancılar tarafında bir şahane fevkanî camii var Cümle cemaat halici seyir iderler Bir havadar camidir Cisir bir gözdür Amma cümleden enli ve metîn ve müstahkem binayı kudret kemeridir Cisir üze kırk aded şahane dükkânları vardır Amma kahvehanesi kantaranın öte başında Bulak canibindedir Gayetülgaye Mısırın izdiham rah cisridir *Dokuzuncu hantarai Emir Hüseyin* Bir ayndır Lâkin bu dahi vasi cisirdir Bunun dahi üstünde mükellef kahvehanelerinin maksureleri Nile nazırdır Ve otuz adet zübbad ve attarîn dükkânları vardır Cümlesinin revzenleri halice bakar azîm şahrahdır *Onuncu kantaratül Musikî* Bir göz vasi ve âli sıratdır İki canibi serapa münakkaş dekâkinler ve üç adet paki [1] maksureli kahvehaneleri var kim Hâkim Biemrillâh padişahın sazendelerinden Miskalı Şerf zad binası olduğundan kantaratül Musikî derler Amma hakikatüthal bir küşade cisri lâtif olmağile cümle erbabı marifet ve ilmi musikînin ummül edvarı bu kahvehanelerdedir Bir hay huydur kim subhu mesa sohbeti dara iderler *On birinci kantaratül Feyt* tarikı âm değildir Ancak bir cisir üze bir kasrı âlî gibi bir şahane hanei zemanе vardır Ve buna karib *On ikinci kantaratül Büyut* Nev bina bir cisirdir Amma bu dahi tarikı âm değildir Hasdır Amma hassulhas cemii ehli dilânın ârâmgâhı ve safagâhı bir hanei zibadır kim âyende ve revende (ye) nîmeti mebzul Kâtib Çelebinin hanei bîminnetidir *On üçüncü cisri Babı Şa'riyye* Bir göz kârı metîn bir cisri azîmdir kim cümleden vasidir Ve öyle izdiham tarikı âmdır kim ammeten cümle erbabı hacat andan ubur ider İki tarafı dekâkinlerdir Amma kahvehanesi baiddir *On dördüncü kantaratül Huzub* Bir göz kârı musanna cisirdir Üstünde bir kahvesi var Tahtanî ve fevkanîdir Tahtanîsi Nil kenarında bir ferah feza âramgâhdır Bazı canlar kâh kâh ayakların suya sokub şebekecikler ile balık sayd iderler İstiyen suya girüb şınaverlik ider Bir müzeyyen kahvedir Gayri dekâkinler yokdur *On beşinci kantaratül Haşhaş* Bir göz cisirdir Amma üstünde dekâkinleri yokdur Mamur değildir Zira ubur

[1] Yıldız nüshası (pak)

etmezler Ancak altından kayık ile güzer iderler Andan On altıncı kantarai Ebülhayr İbrahim Paşa Sene 1083 tarihinde Yemen mühimmatı ubur idüb Süveyse keresteleri geçsin için nevbina bir göz bir metin cisirdir Şehrin haricinde Tahir Beybars Camiine karibdir Amma gayet musanna cisirdir On yedinci kantaratül Lûz yani Kaz Köprüsü Bir gözdür Ve şehirden taşradır On sekizinci kantarai Cemmizül Abd (جبل عبد) Şehrin şimal tarafı haricinde bir göz ibret nüma cisirdir Melik Tahirin hayratıdır Bu cisirden iki tarafı Cemmizül Abd derler azim cemmiz dirahhtleridir kim Mısır diyarında misli yokdur Bir abdi esved diküb her birinin altında ibadet idermiş Anın için Cemmizül Abd derler Mısırın bazı âyânları kayıklarla gelüb sayelerinde zevk safa idüp giderler Halic kenarında bir mesiregâh ve teferrücgâh ârâmgâh yerdir Ve bu mahalde Mısır şehri icre cereyan iden halic üze olan cisirler tamam oldu Hulâsai kelâm şehri Mısırın enderun birun ve canibi erbaasında tur'a ve halicler üze cümle üç yüz kırk altı cisir vrdır Zira Mısırın canibi erbaasında bağçeler ve besatınler mabeynlerinde Nil cereyan idüb üstünde cisirler vardır Ve bu halic ve tur'ala cereyan iderek Mısırın enderun birununda olan haliclere lebberleb olur

Elfaslül Erbain

Ümmü Dünya batnında ve haricinde derya misal bürkei muazzamları beyan ider

Evvelâ şehri Mısırın ta aynülfiilinde cümleden büyük Bürkei Özbekiyye bir bahirei azîmdır Canibi erbaası dayiren madar iki saat ihata ider yerdir Nil tuğyanında lebberleb olub derya misal temevvüc idüb içinde nice yüz kıyasalar ve kayıklar halkı evden eve saraydan saraya taşırlar Ve gûnağûn mahiler sayd iderler Ve nice Ebülhayr kayıkları var Yani bir büyük kayıktır kim içi bazarıcı dükkânıdır Mekûlât ve meşrubat müsmiratdanne murad idinsen içinde mevcud (dur) Ana Ebülhayr kayığı derler Evden eve saraydan saraya azup [1] nakli tarab fûruht ider bir gûne kayıklardır Ve bu Özbekiyye bürkesinin dayiren mader etrafında kat enderkat kaalı ve şahnişinli ve maksur (e) ve kameriyyeli gûnağûn hıyabanlı bağçeler icre kâhı havernakı valâlı nakşi Çin haneli sarayı âliler ile ârâste ve piraste bir bürkei muazzamdır Ve canibi erbaasında çemenzar sofa camiler var kim herbiri birer mülûkü selef hayrat hasenatlarıdır kim

[1] Yıldız nüshası (gezüp)

midhatinde lisan kasırdır Bürkiye şan virmiş camii dilküşalardır Ve bu bürke kenarında cümleden mamur sarayı âlilerde anbar emini Ramazan Ağa sarayı ve Cidde beği Baklacı Mehemmed Bey sarayı ve Hüsam zade sarayı ve niçe yüz saraylar dahi vardır Amma cümleden hazreti Şeyh Bekrî zade Aziz Mehemmed Efendi hazretlerinin ecdadı izamlarından intikal idüb milki mevrusu kadimeleri olan sarayı âlidir kim bu bürkenin cenubî tarafı köşesin dutmuş bir kâşanei azîmdir kim kat enderkat kaalar ve divan haneler ve gûnagûn mak-sure vs havuz ve şazirvanlar ile müzeyyen üçyüz altmış müteaddid höcreleri ve başka müsafirîn ve mücavirîn haneleri var kim bir iki sene sakın olmuş âdemler vardır Şeb ruz sımmatı Muhammediden tenavül idüb sene başında bir kat libacesin alup duai hayr ider Ve Aziz hazretlerinin iki ferzendi nurudidesi var Biri Uluhaca da dül Mevahib Çelebi sahibi kerem mahdumu mükerrermdir Andan bihteri zati şerif Zeynelâbidin Çelebidir Sebük ruh ve garip dost ve diluüvaz ve sahib kerem pür marifet ehli dil bir necib reşid celebilerin dahi hanedanları başka haremeleri ile birer hammamlı âsitanelerdir Amma Azizin hanedanında iki hammam vardır Enderun birunda mükellef hammamlardır Hazreti Eba Bekrin ırkı tahirlerinden hasibünnesib çlebilerdir Ecdadı izamları Hazreti Ömer hilâfetinde Amr ibnül Âs hazretleri ile gelüb sakın olmuşlardır Ol asırdan беру mutbahlarında âteşleri sönmeyüb has ve âm ve bay gedaya subhu mesa nîmetleri mebzuldür Ve âteşleri dayım olduğuna iftihar idinürler Mısır eyaletinde niçe bin evkafları ve belideleri ve feddan ve rezakaları vardır Mısır âyânlarının biri dahi Şeyh Bekrîlerdir kim padişahane zevk safaları var Hususa Şeyh Bekrî hazr(etler)inin mutadı kadimleridir kim her sene mahı Rebiülevvelin on ikinci gice isneyn gecesi oldukda Mevlûdün Nebi aleyhisselâm iderler kim vafında lisan kasırdır Ol mahallerde şiddeti hardan bürkenin suyu altı ay durub kurur Bir çemenzar feza olur Ol Mevlûd günleri yüz kırk tarik meşayihleri bu bürke sahrasına hayme ve sayebanları ve sahabeleri ile gelüb beş altı yüz çadır ulema ve suleha ve meşayih nice bin fukara ile def ve kudüm çalarak üç gün üç gice tevhidi sultanî iderler Ve bürkenin canibi erbaasında olan hanedan sahibleri herkes hududu mertebesin ve şah-nişin ve deri divar revzenlerin nice kerre yüz bin kanadiller ve meş'al ve fanuslar ile çırağan iderler Ve bürkenin etrafında olan cevamilerin nazırları kat enderkat minareleri ve camiin bürke kenarında sof-faların öyle zeyn iderler kim gûya Resalet penah ol gice rahmi ma-derden müştak oldu Ol gice Mısır üzre nur lemean ider bir acayib bürkei azîmdir Andan

İkinci Fil Bürkesi

Bu bürke Özbekiyye bürkesinden sehl küçükdür Amma canibi erbaası olkadar mamur âbâdandır kim bir zirâi mekkî arzı haliye yeri yokdur Kat enderkat kaa ve fıskıyye havuzlu ve bağı iremli hanedanlardır Ve havası gayet lâtifdir Cenubdan şimale tulânî vaki olmuş bir bürkei azımdır Ve bunda âyende ve revende kayıkları girüb çıkacak yeri yokdur Nilden suyu Yenikapu tarafında ziri zeminden gelir Bürke içinde hanedan sahiblerinin kendilere mahsus firkate ve filika ve kayıkları vardır Birbirlerinin saraylarına kayıklarla varub gelirler Gayet ehli ırz yeri bürkedir kim şehri Mısırın müzdeham mamur âbâdan yerinde vaki olmuşdur Etrafındaki hanedanların cümlesinden nakibüleşraf Âli Haşimyandan ırkı Hüseyinî Burhaneddini Eğirdirî bir pîri natuvandır Doksan yıldan beru hanesi hanei bîminetdir kim âyende ve revendiye nîmeti mebzuldür Ve haznedar musahib Şahin Ahmed Ağa sarayı ve kızlar ağalığından mutak Abbas Ağa hanesi va müteferrika başı Şaban Ağa hanesi ve sâdât hazretlerinin bihteri hanesi ve yeniçeriyan kâtibi Bekir Efendi saray (1) ve Kansu Bey saray (1) sultan sarayı imiş Vafında lisan kasırdır Ve musahib Salih Ağa hanesi ve baltacı Mehmed halife sarayı ve damadı saray (1) ve Süleyman Ağa saray (1) ve yeniçeri efendisi Mustafa Efendi saray (1) ve musahib Halil Ağa saray (1) ve Kaytas Bey saray (1) ve kızlar ağalığından mazul Nezir Ağa saray (1) ve Boşnak Mehmed Ağa saray (1) ve Emirülhac saray (1) ve sâdât hazretlerinin mühteri Ebül Mevahib saray (1) ve tüfenkciler ağası Mustafa Ağa saray (1) Yeniçeri baş çavuşu Ahmed Ağa saray (1) ve Süleyman Bey saray (1) ve Süleyman çavuş hanesi velhasıl bu Fil Bürkesi sahilinde yetmiş aded sarayı selâtîni selef ve iki yüz hanei muazzam vardır Ve bu bürkede ancak bir Ebülhayr gemisi vardır Saraydan saraya gezüb mekûlât meşrubat fûruht ider Ve bu bürkeye Fil Bürkesi tesmiye olunması aslı oldur kim Firavn sahirlerinden bir sahir arzı marifet idüb kendüyi fil suretine koyub bu bürkede ve sahilinde otlayub sulanırmış Anıñün Fil Bürkesi derler Ve bir rivayetde Bağdaddan Memun Halife Mısırâ geldükde iki yüz fil getürüb bu mahalle koyub kesbi taravet iderlermiş Anıñün Fil Bürkesi derler Ve bazı hanedan sahiblerinin Mevlûdları ve surları oldukda ol gice bürkenin canibi erbaasındaki sarayları kanadiller ile tezyin idüb kayıkların ve firkatelerin filandıra ve bayraklar ile müzeyyen idüb topların ve tüfenklerin endaht iderek nice bin fişengi havayîler ve badaloğka ve âsümanîler evce münkalib olub sehmi nûcum gibi nüzul ider Ve nice bin bahrî

fişekler birbirleriyle gavvas var şınaverlik idüb dalub mahileri puhte iderler Ve bu bürkenin suyu kâmil on ay baki kalub yabis olan yerlerini bostan iderler Gayet leziz âbdar kavunu ve karpuzu mahsul-dar bu bürkedir

Üçüncü Bürketür Ratıl

Şekli müdevver bir bürkedir Bir saatde devr olur âbı hayat suyu vardır Şimal ve garb canibi safi olur [1] bağçelerdir Şark ve kible ve cenub canibi serapa kat enderkat sarayı âlilerdir Cümleden Darbhaneci Mehemmed Çelebinin sarayı gûya bağı iremdir Azım ve şazirvanları vardır Ve bir firkatesi vardır Ve Seyyid Ahmed Gazi saray(ı) ve Hasan Bekrî saray (ı) ve nice âbâdan saraylar vardır Âbı havası gayet lâtifdir Ve buna âyende ve revende kayıklar çok gelüb giderler Bulağa karibdir

Dördüncü Kiremitane Bürkesi

Âbı zülâl bir şekli murabba bürkedir

Beşinci Bürketül Gasil

Âbı zülâl âbı rakik olduğundan cümle şehrin metarı napaklerin bunda gasil idüb pak etdiklerinden Bürketül Gassal derler Hassa Hattâ Fayyumu Mısıra bir gün bir gicelik yoldur Anda mahileri sayd idüb zenbiller ile Mısıra getirüp bed rayihasından âdem yanına varamaz Hemen himarlar yükile cümle balık zenbillerin bu bürkiye birağub her balığı birer kerre yıkıyup biemrillâh mürde iken gûya ihya olub kulaklarından kan tamup zindevar olur Amma bir leziz balık olur kim Mısırlı anı yağma ider Semeki Yusuf Mayidei Yusuf ve Hutu Yusuf derler bir münakkaş balıktır Amma hakir Fayyumda اكلات السمكة kavli üzre Yusüf balığı yedik Amma bu Bürketül Gassalde gasl olunmuş Yusüf balığının tenavül etdik Asla balık rayihası yokdur Müşk rayihalı ilik misal bir balıktır Biemrillâh bu bürkede gasil olunduğu ecilden kudret mayidesi gibi bir balık olur Bu Bürketül Gassal öyle bir hassalı bürke idüğü meşhuru âfakdır Cüzam olan kimse kırk gün girüb gusül etse ve zülâlınden nuş etse vücudu dürrü yektaya döner

Altıncı Bürketül Tabbagîn

Abidin Bey mahallesind(e) şekli müdevver bir bürkedir Canibi

[1] Yıldız nüshasına göre (olur) kelimesi fazladır.

erbaası üç [1] dörder kat hanesi māmurelerdir Bir canibinde tabbağlar kârhanesi vardır Bu bürke dahi âbı zülâl olduğundan leziz mahileri vardır Bu bürkiye mahsus kabakdan kayıklar vardır Sayyad mahiler süvar olub şebekeler ile balıkları derkenar idüb sığıya çekerler Hassa Bir âdem Mısırdı berkan yani sarılık zahmetine mübtelâ olup yüzü gözü ve cümle vücudu sarı kehrübaya dönüb asfarüllevn olsa üç Cumaertesi alessabah def'i cu etmeden bu bürkiye girüb üç kerre âbı nabından nuş etse zerd gûn vücuddan çıkub beyaz sîmi halis vücud olur

Yedinci Bürketül Karun

Karun binasıdır Şekli muhammes bürkedir Canibi erbaası mamur bağçelerdir Hassa Bir âdem kırk gün girse nühusetden halâs olup eline mal girer Hâlâ tılsımatı öyle cari bir bürkedir Amma suyu sehl şurdur Aslı Nildendir Amma yine nemkindir

Sekizinci Bürketüş Şevarih

Kadım a'sarda ihdas olunmuş Amma Ebu Şevarih namında bir Mısır beği bu bürke üzre bir sarayı âli inşa itmeğile Bürketüş Şevarih derler Hassa Bir masru âdem yedi gün şiddeti harda yani vakti zuhurda girüb gusül idüp âbindan nuş etse biemrillâh halâs olur Öyle mutalsamdır ve mücerrebdir Ve

Dokuzuncu Burkül Habeş

Şekli murabaa bir bahire misal âbı zülâl bürkedir Hassa Bir hâyıza avret girse olan nifasdan halâs olur Ekseriya subaşı defterinde olan zaniye nisvanı sahib isyanlar bu bürkiye girerler Acib hikmetdir Hakir bir kaç havatîne süal etdim Tahkik öyledir didiler

Onuncu Bürketül Beybars

Mısırın şimalinde Sultan Beybars Camii kurbinde bir küçük bürkedir Hassa Nebatat makulesin cümle bunda gasil iderler Ispa(na)k ve salata ve mülûhiyye ve bamyâ ve turb velhasıl sebzevat bunda yıkandığından öyle ter ve taze ve sebzgün olur kim zeminden henüz kal' olmuş zannolunur İki üç gün pejmürde olmuş nebatatları dahi gasil ederlerler tazelenir Acib tesirdir

[1] Yıldız nüshası (üçer).

On Birinci Bürketül Kebş

Mısır içinde Cebeli Kebş dibinde şekli müselles bir bürkedir Hassa Keheneler asrında bunda bir taşdan oyulmuş kayık var idi Dörd âdem binüb bu bürkeden Nile varub gelirler idi Hâlâ ol tekne kayık Kal'atül Kebşin cenbinde bir kemer altında durur

On ikinci Bürke Aynüş Şems

Kurbağa ve yılan çıyan haşeratı ma olmaz

On üçüncü Bürketül Hac

Hâlâ mutalsamdır Havassı oldur Bu bürkeden bir tulum suyu hacca götürüp getirseler ve bir sene bir cerre icre hıfz etseler asla lezzetine tegayyür gelmez Ve

On dördüncü Bürketül Aynuş Şems

Mutalsamatı kadimdir kim bu bürke yerinde çarkûşe bir dikili taş vardır Ol amudun canibi erbaasında gûnagûn tasviratı acibeler ve gûnagûn hattı garibeler var Amma bu amudun ta zirvei âlâsında bir hattı İdrisî var Kavmi Kıbtî kıraat ider Gayri ferdi âferide kıraat idemez Ol hattı rumuzun netice manası budur Bak yüzüme Kaz dibimi Gafil [1] kande ise mal andadır demiş Bu hattı istihrac idüb çalışan âdemlerden nice âdem helâk olmuştur Âhir bu amud dibinden su çıkup her sene altı ay bahire olur Ve altı ay kara olub define kazıcılardan kavmi Meğaribe ilâ haz el'an kazmağa çalışırlar vesselâm velhasıl şehri Mısır icre on dört bürkelerdir kim herbirinde birer hassa vardır Zemanı kadimde herbirin bir üstadı kâmil inşa idüb birer tılsimat etmişlerdir kim hâlâ hükümleri caridir Ve şehri Mısır icre bu bürkeler şan verüp mâi tahirleriyle ahaliî Mısır taze can bulub kesbi taravet iderler

Elfaslül Hadi ve Erbain

Evsafı şehri mamur benderi Bulakı meşhuru âfak derbenderi calenderi alehlîlak

Mısırdan canibi garba bağçe ve gaytanlar icre bir saatde varılır sahili Nili Mubarekde kat enderkat bir şehri muazzamdır Lisunı

[1] Yıldız nüshası (Âkil).

Arabda Bulak demekdir Kible den garba tulânî kâmil iki bin beş adım bir şehri mamurdur Ve arzı yedi yüz ve sekiz yüz bazı yeri üç yüz ve bazı mahalli beş yüz adım enli bir şehri müzeyyendir Ve Nil kenarında vaki olmağla gayet mamur âbadan iskeledir Ve Mısır ile bu şehrin mabeynehüması serapa mamur mahsuldar bağ ve bağçe ve besatinler ve feddan ve gayetandır Hâkimülvakt padişah tarafından yüz kırk tevabi levahikı ile resale ağası kâkimdir Paşaya senevî yirmi kise mirsaliyye verüb kendüsi dahi yirmi Mısırî kise hasıl ider Dimyata ve Reşide ve İsne ve Asvana varınca sagir ve kebir on bin pare gemi bu resale ağasının derdefterinde olub cümle reisleri tahtı hükûmetinde olub Said Âliden mirî gılâl taşıdup Anbarı Yusufa korlar Bu seri kârda resale ağası şehri Bulakda hâkimdir Amma Bahreyn muarrifi cümle gemilere hâkim olup anın defterinde gemiler Said vilâyetine gidüb gılâl getirirler Ve şeriat tarafından Mısır mollası hazretlerinin hükümünde üç yüz payesile nayibi hâkimdir Ve Mısır defterdarı canibinden malı padişahî tahsile iki yüz âdem ile gümrük emini hâkimdir Beher yevm üzerine birer Mısırî kise iltizamdır Ve Mısır yeniçerisi ocağından bir oda yeniçeri ile bir çorbacı gümrük mukabelesinde yeniçeri tekyesinde hükûmet ider Mükellef âsitanedir Cümle deri divarı âlâtı silâh ile ârâste ve piraste Hacı Bektaş Veli âsitanesidir Ve bir Mısır beği yüz tevabi ile kul beklemek kanundur Bir aydan sonra bir beğ dahi gelir Ve bu şehir cümle kırk beş mahalledir Altı bin yedi yüz mamur âbâdan hanei âlilerdir Ve cümle üç yüz altmış mihrabdır Ve elli altı hutbedir Cümleden mükellef ve mükemmel suku sultanî icre cemaati kesiriye malik

Camii Sultan Meliküt Tahir

Camii kebirdir Cümle otuz iki mermer sütunu münteha üzre münakkaş tavandır kim şehri Bulakda misli yokdur Camları ve tavanları öyle münakkaşdır kim gûya nakşi Erjenkdir Ve sade fkâri minbere malikdir kim misli meğer Sinab Camiinde ola Ve bir münakkaş mihrabı ibret nümunu vardır İçinde celi hat ile müzehhep ve lâciverd ile (Âyet)

(ياايهاالذين آمنوا اركعوا واسجدوا واعبدوا ربكم وافعلوا الخير لعلكم تعلمون)
Âyeti tahrir olunmuşdur Mermer üzre âbı hayat hattı Yakutu Mustasamidir Ve bu Âyetin zirinde yine celi hat ile mermer üzre

(امر بانشاء هذاالجامع الشريف مولانا السلطان الملك الطاهر بن محمد جتقمق بن

ابو سعيد فقير رحمة الله عليه)

tahrir olunmuştur Bu camiin haremi safi ruhamlıdır Üç kapısı ve bir minaresi üç tabakalıdır Bu camiden sonra Nil kenarında

Sinan paşa Camii

Rum tarzı yek pare müdevver kârgir kubbesi resas ile mestur bir camii nurdur Mihrabı ve minberi gayet musannadır Tulen ve arzan yüz elli ayakdır Ve taşra yan soffaları üzre dahi serapa kurşum örtülü kubbelerdir Gerçi Mısır camileri gibi ruhamı hamı rengârenk il müzeyyen değil sade güzeli bir binayı lâtifdir kim hâlâ Mısır mimarları gördüklerinde pesend iderler kim Rum üstadları böyle yek pare kubbei azîmî nice berkarar etdi deyu taaccüb iderler Zira Mısır kubbeleri ekseriya santa ağacından müdevver binadır Yahud tavandır yahud Canpuladiyye Camii kubbesi gibi arşın taşından küçük kubbelerdir Amma bu Sinan paşa kubbesi tula bina bir müdevver kubbei ra'nadır kim gûya çerhı felekden çıkmıştır Amma lebi Nilde olmak ile haremi yokdur Amma yanında âbdesthane ve mus(luk)ları vardır Ve Rum tarzı bir tabaka bir minarei mevzunu var Mihrabı önünde gül gülistanlı bağçesi var Hâlâ evkafı metîn bir camii ra'nadır Ve Gülşenî tekyesi önünde Camii (زرقداس) tahtanîdir Ve haremi yokdur Lâkin cemaati çokdur Bir alçak minaresi vardır Ve Camii Üstüdariyye Bunlardan maada mesacidlerdir Ve on bir medrese ve altı darülkura ve üç darülhadis ve kırk mektebi sıbyanı ebcedhan ve altı tekvei dervişan Cümleden sahili Nilde Tekvei İbrahimi Gülşenîdir Otuz adet erbabı marifetden tekмили fûnun idüb Gülşenîden ruşene erüp şen şadman olmuş ârifî billâh canlar var kim herbiri bir celâl sahibi âşıklardır Hattâ Seyyid Ahmedül Bedevî Mevlûdu günleri bu âtitane de iki gün iki gice âyânı Mısıra ziyafetleri olup Mevlûdün Nebi idüb cümle âşıkan hidmeti pîri civanda olup tevazu meskenet birle hizmet iderler Alessabah Bedevî gemileri alayı azîm ile avm iderler azîm âsitanei Gülşenîdir Ve şehri Bulakda cümle sagir ve kebir yetmiş üç han vardır kim her biri kal'a misal demir kapulu ikişer üçer höcreli ve haremlerinde birer zaviyeli hanlardır Cümleden büyük zeyt vekâlesi ve natrun vekâlesi ve Sinan paşa vekâlesi ve Karamanlı vekâlesi ve birinc vekâlesi ve yemiş vekâlesi ve Zülfikar Kethüda vekâlesi ve Kayseriyeli İbrahim kethüda vekâlesi ve Kulkıran vekâlesi ve meşhuru âfâk olup kal'a misal olan hanlardır Gayriler yüz ellişer höcreli hanlardır Ve her birinde birer Mısır hazinesine malik bazirgânlar vardır kim Hind ve Yemen Sindde ve Aden Frengistan Rumda şerikleri var anka bazirgânlar sakın olur Bunlardan maada Nilde kâmil

iki yüz mahzen vardır On ikisi mirî anbarlardır kim Mekke ve Medine gılâlleri hıfz olunur Evvelâ şumnei kübra ve şumnei suğra ve şumnei deşişei kubra ve şumnei deşişei suğra ve anbarı Mehemediye ve şumnei Muradiyye ve mahzeni Hasekiyye ve hâlâ fatihi Kandiye ve fatihi Kamanıçse olan Sultan Mehemed Hanı Rabiîn Haseki Sultanı Mekkei Mükerrermede bir darüşşifa ve bir darüzzayf ve bir imarâtı ıt'am inşa etmişlerdir Anların zahiresi hıfz olunmasıyçün arpa emini Mustafa Efendi bu Bulakda kal'a misal bir şumne bina etmiştir On pare topu olsa bir ay muhasara götürür bir mahzendir Dairen madar cürmü altı yüz adımdır Ve şehri Bulakda cümle altı hammamdır Nil kenarında Sinan paşa hammamı altı kademe nerdüban ile uruc olunur tarzı Rum bir müfferri(h) hammamı ruşinadır Ve çarsu içinde Nevbina hammamı Lâtif germa hammamdır hammamı Ve cümle bin altı yüz dükkândır Lâkin bezazistanı yokdur Amma Sinan paşa çarşusu iki başı demir kapulı iki yüz dükkândır Ortası bir şahsahdır Ve cemii zıkıymet eşya anda bıkıymet bulunur Ve yirmi adet mükellef ve müzeyyen şahane kahvehaneleri vardır Cümle bazirgânların ârâmgâhları kahvehanelerdir Ve cemii esvakları olkadar izdihamdır kim âdem deryasından omuz omuzu sökmez Zira akalîmi seb'anın âdemleri bu benderdedir Cümle yedi iklim metaların götürüp getürmededir Yıldı on bir pare gemi ve kayasa ve cerim ve firkatı ve şayka ve kalite gelüb Rumdan ve Nille Foncistandan meta getirirler Cemii vilâyetin benderidir Ve cümle halkı tüccardır Ve gemi bina idici neccardır Ve cemii gılâl ve mekûlât ve meşrubat ve ahşabat bu Bulakda mevcut olub ganimet benderdir Ve dahi iskele başında

Tershane(i) sultanî

andadır Canibi erbaası kal'a divarı gibi bedensiz bir divarlardır Dayiren madar iki bin adımdır İçi nice kerre yüz bin kereste ile malâmaldır Zira Yemen mühimmatı için Rumdan gelmiş malı padişahîdir Süveys kapudanı hükmünde emini ve kırk nefer kethhüdaları ve nazırı ve havaleler ve anbarcısı ve didebanları ve bevvabları vardır Tulânî vaki olmuş üstü mekşuf bir binayı azîmdir Derunu bîhad ve bıkıyas gûnagûn âlât mühimmatı ibret nümün ile memlûdur Ve mahazinler var kim anda münderic nice Mısır hazinesi malı hazayın değer bakır ve kurşun ve kalay ve demir ve mismar ve top ve gülle ve gayri âlâtı keştileranda münderic nice Mısır hazinesi malı hazayın ile lebberlebdır İki babı âlileri var Biri cenuba mekşuf kara canibindedir Biri Nil kenarındadır Amma Kethüda İbrahim paşa Yemen

gazasına memur oldukda bu mühimmat levazımatları ilmelyakin hasıl etmeğiçün her bar bu Ters haniye gelüp ârâm etmekçün bu Nil kapısı üzre bir ârâmgâh bir kâhı havernak yapıkim şehri Bulakda misli meger kasrı Sebtiiye ola Ve gûnagûn müteaddid höcreler ve kilâr matbahlar bina idüp padişahane zevk ve safa idüp mühimmatı sefere mukayyed olurdu Bundan aşağı Bulak şehrinin aşağı tarafı şimalinde kasrı Sebtiiye nam bir âli kat enderkat kasrı havernaklardır Ve havuz ve şazirvanlı kaalardır Şahnişin ve revzenleri Nile nazır bir teferrücgâh mesiregâh kasırdır Cemii vüzeralar haftada bir kerre bunda gelüb bah bah taravet kesb ider Zira bu Bulağın âbı havası gayet lâtif olduğundan halkının rengi ruyleri humret üzredir Ve evlâdları olkadar firavandır kim biemri Huda çifte çifte tevellüd iderler Ve halkı daima pür zevk ehli şevk ehli aşk ve ehli tevhid âdemlerdir Ve cabeca lâtif bağçeleri vardır Kibarı evliya ve ziyaretleriyle mahal-
linde tahrir olunur

Elfaslûs Sani ve Erbain Evsafı yaylağı şehri Kayıtbay Sultan

Bay sahibi tab bir padişahı Cemcenab olmağıle enüp binüp saydı şikare mayıl olup bu şehrin havasından haz idüb imar etdi Zira Mısırdâ hamasîn günleri tabir iderler altı gündür اللهم عافنا Aşağı şehri Mısır icre halka bir nühuset ve kesafet ve emrazi muhtelifeler ârız olup elli gün Mısır halkı bîtab ve bîmecal sersem ve serseri gezerler Ve bu günlerde taundan bezerler Hal ahvali pür melâlleri perişan hal alup dörd beş aylık masumlarının beyinleri üstü çatlayup merhum olur Ve müsin âdemlerin dişine başına kaşına ve kuşuna inhidar enüp kimi merhum kimi halâs olur Hazreti Musânın kavmi Firavna beddua idüp elli gün belâ nazil olan hamasîn günleridir kim Mısır halkının آه خناق هنام حاسين deyu havf etdikleri günlerde Mısır paşasının yüzü güler Zira çok köyler mahlûl olub nice bin akçe dahi mahlûlât gelüp paşaya ayid olur Amma hikmet bu Mısırdâ hamasînin bed günleri Rumun bahar mevsiminde letafeti günleridir Acib hikmetdir Bu hamasîn günlerinin kesafetin def etmekçün Sultan Kayıtbay bu mahalde altı ay sakin olurdu Ol ecilden bu yaylağı imaret idüp hâlâ Kayıtbay Yaylası derler bir havadar dîlküşa ve ferahfeza ve can safa yerdir بالله وإيلا [1] Mısır ile bu Kayıtbay Yaylası şekli müsellesdir Mabeynehümaları birer saatlik yerdir Serapa bağ ve bağçei imaristandır Mısırın şark tarafına Babı Nasırdan taşra Adiliyyeye

[1] Yıldız nüshası (Bulak ile)

varınca İslâmbol yolu ve hac yoludur Ve Kayıtbay bu şahrah üzere vaki olup ol tariki âmin yemin yesarında on bin mamur âbâdan sarayı âliler etmiş Âli Osman kabzai tasarrufuna Mısır girelden beru Âli Çerakesiye inkıraz gelüp Kayıtbayda hanedanları harab olup ancak on bir saray bin mikdarı hane(i) fukara ve yetmiş dekâkin ve bir hammam ve yetmiş mihrab ve on yedi camii selâtin kalmışdır Amma herbiri binayı azım ve selâtini kadim camileridir kim tahrir olunur Evvelâ

Camii Sultan Kayıtbay

Cümleden mamur âbâdan ve müzeyyen camidir Ve sekiz ayak taş nerdüban ile çıkılır fevkanî bir camii ruhanîdir İçinde asla sütunları yokdur Çar taklar üzre münakkaş ve zerkeş tavanlı ve camlı nuru mübin camidir Canibi erbaasında deri divarları serapa ebrî yeşim harkanî ve mermer gûnagûn somakidir Biçilmiş mücellâ ve musaykal taşlar kaplıdır Ve bir minbere malikdir kim üstadı hurdekâr böyle bir sadeşkâr zerkâr minber inşa etmemişdir Ve mihrabı Hind pususkârisi gibi hayalpesend bir mihrabı nurdur Ve müzeyyen mahfili dahi bir maksurei sihri icazdır Ve camiin ferşi kuş gözü ahcarat ile meratibi sihri icaz düşmüştür Ve gûnagûn âvizeler ile zîkıymet maslûbat kanadiller ile müzeyyendir Ve camie muttasıl eflâke serçekmiş cümle taşdan mebni bir kubbe icre Sultan Kayıtbay medfundur Gûnagûn zîkıymet halic(e)ler ile mefruş bir kubbei münevverdir

Menakıby resmi payi kademün Nebi

Bu âsitanede Hazreti Resaletpenahın taşa tesir etdüğü payi şerifleri alâmeti vardır Hattâ Âli Osman padişahlardan Sultan Ahmed Han Yeni Camii [1] bina bir gammaz gamz idüp Padişahım Mısırdaki Sultan Kayıtbay türbesinde kademi Resulullah vardır Arap içinde kalmış Ol padişahımın camii şerifine lâyıkdır deyu tahrik iderler Filhal Sultan Ahmed bir hattı şerif ile Murad Reisi Mısır vezirine irsal ider Anlar dahi kademün Nebiyi Kayıtbaydan kal' iderken bir ra'd ve berk ve rihi sarsarlar esüb kademi şerifi çıkarmadan feragat idüp vukuu üzre deri Devlete arz idüp yine müstakillen bir hattı şerifile bir serbevyabanı dergâhı Âli gelüp Kayıtbay kubbesinde bir en'amı şerif tilâvet idüp âhir kademi şerifi İskenderiyyeden kadirge ile Murad Reis yüz bin renc ina ve âlâm şedayid çekerek yedi ayda Sultan Ahmede haberi varup ol gece kademi şerifi Sultan Ahmed Eyyub

[1] Sultan Ahmed Camii

Sultana gönderüb askeri Âli Osmana alayı azîm tenbih olunub İslâmbolun pîr civanı kebir sıbyanı ve merd nisvanı alessabah kademi şerifin istikbaline çıkub muntazır olurlar Sultan Ahmed kanunu padişahî üze alayı azîm ile Eba Eyyubu Ensariye varub payı şerife yüz sürüp seri saadetleri üze koyub gezdirirken bilbedahe nutku şeriflerinden bu ebyatı dürerbarı cevahir nisar sâdır olur (Kır'a)

*Nola tacım gibi başımda getürsem dayım
Kademi resmi dūrūr hazreti Şahı Resülün
Güli gülzârı nübüvvet o kadem sahibidir
Ahmeda durma yüzün sür kademine o gülün*

deyu bu ebyatı terennüm idüb badehu bu ebyatı ilmi musikide üstadımız olan babayı âlem sultanı hanende Derviş Ömeri Gülşenî pençgâh makamında leylei Ramazanda tilâvet olunacak tesbih bağladı Amma musanna şey oldu Andan Sulta(n) Ahmed alayı derya misal ile Eyyub Sultandan kademi resmi şerifi bizzat ırkı tahirden olan nakibüleşraf hazretlerinin deraguşına verüp alay ile İslâmbol içine girdükde âdem deryasının gulüyyi âmindan Şefaât ya Resulullah diyüp feza' ceza' idüp nakibüleşrafa sarılan âdem deryasından bîzar olup bilâhare solaklara ve asesbaşı ve subaşıya ferman idüb anlar bîrahm cellâdlar halkı ziyaretten men iderler Yine böyle iken Eyyubdan ahşamadek kademi şerifi Yeni Camie gücile vâsıl iderler

Der beyanı vakıai Sultan Ahmed Han berayi kademün Nebi

Ol gece Sultan Ahmed vakiasında görür kim cemii islâm padişahları alelumum bir divanı âliye cem olmuş Hazreti Resulullah kadı olmuş Hemen Sultan Kayıtbay ayağa kalkub Ya Resulullah Senin şer'i mübinin üze Âli Osmaniyandan Ahmed kulunda devam vardır Şer'i şerifine davet eyle der Derhal Hazreti Resul Ahmed benimdir Bana hizmet etdi Ve beyti şerife hizmet etdi Ben davet iderim deyu Ya Ahmed taal deyu ferman iderler Hemen Sultan Ahmed Lebbey(k) ya Resulullah deyüb huzuru seyyidül kevneyne varub السلام عليك يا رسول الله der Hazret وعابكم اسلام يا احمدی buyururlar Ya Ahmed aşkından ve senden şakiler var Hasminla mürafaai şer' ol deyüb Sultan Ahmed Sultan Kayıtbayın alt yanına durur Hazret Ya Ahmed Sen hayatdasın Üst canibe dur der Sultan Ahmed mafevkına durur Hemen Hazret Dava eyle ya Kayıtbay der Hemen Kayıtbay Ya Resulullah Dini mübinin uğuruna mucahidi fisebilullah idim Gaza malile sekiz yüz cami bina

etdim Malûmu saadetindir Bir cami dahi inşa idüp darı baki için kendime bir âşîyan etdim Anda kademi şerifinden bir resmi şerifi ırkı tahirinden Seyyid Alii Ebtahîden kırk bin altuna alub zer ender zer sandukla türbemde âmâde etmişdim Anı ziyaret sebeble beni dahi ziyaret idüp niçe bin fatihai şerife sevabın ticaret idüp garik garikı rahmet iderdim Şimdi bu zalim benim efendimin payı şerifi resmin serika ideli rahmet yüzün görmez oldum Ferman ya Resulullah senindir deyu cevap idince Hazreti Resalet Ya Ahmed Sen ne dersin Neam ya Resulullah Hâlâ vekili mutlakım Hadimülharemey-nüşşerifeyn benim İstima etdimki nam gâm için Kayıtbay kulun ve karındaşım bir kaç cami bina etmeğile müruru eyyam olub cami harabe ve müşrife [1] olmağile efendimin payı şerifi resmin fellâhîni napak içinde payimali rimal olduğuna vâkıfı hal olub tevliyyetim hasebile muhabbetimden Ruma getirdüp tazim tekrim ile camiime Hodum Emir seyyidül kevineynindir deyu hamuş oldukda hemen Kayıtbay Ya çünkim mütevellii bigaraz idin Nice hakkane benim evkafımı teftiş ve tefahhus iderek benim evkafım tamir termim etmeyüp fayizin dahili hazine etdün Yohsa benim evkafım öyle on evkaf imar eder didi Hemen cümle selâtini selef Ya Resulullah Mısır devleti Âli Osman eline gireli evkaflarımız cümle harab idüb malımız mirîye muzaf etdiler Bunların elinden Mısır devletin alup gayri devlete ver deyu reca iderler Hemen Hazret ider Yok Biem-rillâh onlar Mehdi zuhurunadek Âyetülkürside (عليه السلام) dan (الابانة) [2] ye gelince nekadar huruf var ise olkadar mülûk Âli Osmandan gelüp Mısıra ve cemii kâfiristana malik olub bu ruyi arzda küffar kalmıyub Yeni Dünya arzına giderler Andan ısrat saat olur Amma Ahmed bunda hikmet vardır Benim biçare âşıklarım var idikim hakipayime yüz sürmeğe teşne idiler Bu takrib ile resmi payime yüz sürüp murad maksadlarına nail oldular Sen dahi (الدال على الخير كفاعله) üzere sevaba nail oldun Lâkin Kayıtbayımın gaza malile alınan resmi payım tiz Mısırdâ türbe(si)ne gönder Yohsa sen bilirsin deyu ferman idüp halli meclis olur Ol saat Sultan Ahmed habdan bîdar olub şeyhülislâm Zekerîyya Efendi ve nakibüleşraf Kudsi Efendi Kara Sünbül Ali Efendi ve Evliya Efendi üstadımızı ve Üsküdarî Mahmud Efendi ve pederimiz Derviş Mehemmd Zıllîyi ve Derviş Ömeri Gülşeni(i) huzuruna davet idüb vaki olan vakıai bir bir takrir idüp anlar dahi hemen vakfullahı yerine gönderin didiklerinde hazineden bir kantar sîmi halis çıkup hakirin pederi ol

[1] Yıldız nüshası (harabe müsrife)

[2] « « (الله لا اله الا هو) dan (الابانة) ye gelince

asırd(a) ser zergeranı Dergâhı Âli idi Kırk gün kırk gecede bu kademün Nebiye kalemkârı altun kitabe ve mutallâhaller idüp sibî ve minalar tezyin idüp bir dellab etmiştir kim hâlâ Mısır içinde öyle kârı zergerî yokdur Hemen dolla(b) nice tamam olub yine Murad Reise kademi şerifi teslim etdükleri saat bir eyyamı muvafık olur kim yedi ayda yüz bin renc ina ile gelmiyen resmi paki kademün Nebi yedi günde İskenderiyyeye bir günde Mısıra dahil oldukda cümle âyânı Mısır alayı azım ile Kayıtbaya getirüp yine kelevvel yerine vaz iderler Hamdi Huda bu zaif Evliya yüz sürüp zinde oldum Ve pederimiz ameli hattını gördük Hakka ki ibret nüma musanna dollabdır Ol dollabı sîmi müzehheb üzre tahrir olunan tarihi hüsnü hatdır

بشوق حضرت سلطان احمد
 زیاره موطنی القدم المکرم
 فخرکه بجازبته الشقاق
 علی اقدام اقدام فقدم
 وسیره الی قسطنطنیه
 فقال له تقدم خیر مقدم
 وادخل داره باليمن خباً
 وتعظيماً لصاحبه المعظم
 حبیب الله سيدنا محمد
 علیه ربنا صلی وسلم
 وراجعہ باعزاز عظیم
 الی تلقاء موضیه المقدم
 الهی عمر سلطان احمد
 وقدمه علی تقدم من تقدم
 بحرمت صاحب القدم المعلا
 له الدرجات العلا فی الافلاك سلم

Bu ebyatlar cümle sîmi halis üze pederimin kalemkârlığı hattile tahrir olunmuşdur Ve bu resmi payı Resulün mukabelesinde yine bir levh dollab icre hazret kademi şerifi vardır Ol dahi iki kademdir Dollabının içi kâfur müşk amberi ham ile memlûdur Ve bu kub-bede divara gerilmiş bir seccade vardır Üstadı kâmil anda ebyat eş'arlar dokumuşlar kim her gören keramettir derler İçi kâfur misk amberi ham ile ve gülâb ıtrı şahî ile lebberlebdir Cümle züvvar yüz-lerin sürüp ziyaret iderler Ve Sultan Kayıtbaya rahmet okurlar Bir musanna türbe ve bir camii münevverdir Amma haremi yokdur Ve üç tabaka bir sera(med) minaresi vardır Ve bir sebili ve bir mektebi sıbyanı ve medrese ve darülkurası ve bir imareti ıt'amı hassı âmi vardır Ve bir hanı müsafirîn ve bir hanı mücavirini vardır Kal'a misal bir hanı âlidir Cümle iki yüz höcrelerdir Amma munsır havfin-den bu hanelerde ehli ırz duramaz Cümle fukara sakinlerdir Ve kırk mikdarı dükkânlar var Gayet mamur evkafdır Bir ulu azîmüştan padişah imiş Hakir bir kerre nazırının muhasebesin gördüm Bu ca-miîn senevî on Mısırî kise fayizi vard(ır) Köylerinden tahsil olur Üçyüz huddamı var Her feth etdüğü vilâyetlerde birer ikişer camii var Hâlâ hutbesi tilâvet olunur yedi yüz camii var Ve nice bin hay-rat hasenatı vardır Mekkei Mükerrreme icre üç yüz hayratı vardır رحمه الله عليه Ve bu camie karib

Evsaflı Camii Sultan Ferec ibni Barkuk

Tuli yüz seksen ayakdır Arzı yüz yirmi ayakdır Ve otuz sekiz amelî sütun üze nakşı bukailemün ibret nümün tavanı müzehhebi nilgûn-dur Ve hareminin vasatında bir müzeyyen bağçesi içinde nahli hurma ve dirahiti nabika ile ârâstedir Ve yine hareminde âbdesthane-i hanefisi vardır Gayet musanna ve müzeyyen ulu camidir Lâkin ga-rib beyabanda kalmış cemaati azdır Ve iki minarei seramedleri var kim asrımız kûhkenleri ve mermerberleri bir tişe urmağa kadir değildir İki de bir kalemde inşa olunmuş üç tabaka minarei bâlâlardır Ve camiîn sol tarafındaki kapud(a)

(بسم الله الرحمن الرحيم ادخلوها بسلام آمين)

Âyeti tahrir olunmuşdur Ve bu tarih merkumdur

(امر بإنشاء هذا التربة المباركة بفضل الله تعالى مولانا السلطان الملك الناصر ابو السعادت

فرج بن سلطان برقوق الشهيد تغمد الله تعالى برحمته واسكنه فتح يارب العالمين وكان-

الفراغ من هذا المكان المباركة في سنة ستياه)

Ve bu camiin iki canibinde birbirine müşabih bir resimde ve bir kıt'ada münakkaş taş ile mebni kubbei âliler içinde Sultan Barkuk evlâd iyalleri ile anda medfundur Amma âsitannede olan Kelâmı kadim hüsnühatları bir camide yokdur Hattâ bir büyük Kelâm İzzet eczaları var Kız Kelâmı İzzeti derler On iki yaşında bir duhteri pakize ahter tastir etmiş Amma sihri icaz mertebesinden bir hattı âbı hayatdır kim Âyetün minâyatullahdır Yine tahrir iden kerimeî selâtine olmağile anda medfundur Elhasıl bir cami emdah ve evsafdan ari bir pak camii ruşen âbâddır Ve buna karib

Evsaflı Camii Sultan Eşref

Bu dahi fevkanîdir Ve serapa kârgir binadır Asla ahşabatdan bir şey yokdur Kapusu üzre bir müfid muhtasar minaresi var Bu camiin cümle pencereleri tucdan inşa olunmuş bir camii ruşendir Sebili ve sakıyeleri ve tekyesi ve mektebi sıbyanı ve yüz mikdarı haneleri vardır Ve buna karib yol aşırı

Evsaflı Camiülkebir [1]

Bu dahi fevkanî ve haremsiz ve bir minaresi üç tabakalı camidir Bu cami hemen Sultan Kayıtbay resmindedir İkişi bir üstad bina-sıdır Bir kapusu üzre tarihi

(عشرین تعمیریه)

dir Ve bu cami(e) muttasıl bir kubbei âli içinde Emirülkebir medfundur Amma Huda âlimdir taşdan bina olunmuş enderun birunu öyle hurdegir münakkaş kubbedir kim zirvei âlâsı semaya serçekdiğinden maada diyarı Mısırdâ biadıl bir kubbei bînazirdir Ve camiin dahi deri divarı safi elvan zıkıymet ahcarat kaplıdır Ve cenbinde bir sebili ve fevkinde bir mektebi sıbyanı ve mukabelesinde yirmi dükkânı var Yüz mikdarı höcreli hanı var Cümle halkı müteehhillerdir Ve bu camie muttasıl divar divara

Evsaflı Camii Sultan İnal

Bu dahi fevkanî ve haremsiz Dahili camide asla sütun yokdur Hema(n) çar kemer üzre zer enderzer münakkaş tavandır Garaibi gayet hurde ruhamdır Ve minberi ahşabı musannadır Ve ferşi meratibi

[1] Yıldız nüshası (Camiül Emirül Kebir)

sihrâsâ ruhamdır Revzenleri üzre safi billûr camdır Kulkethüdası Kundakçı merhum tamir termim etdükdê gûya kasrı huldü berîn olmuşdur Endern birunu deri divarı serapa münakkaşdır Ve kapısı üzre bir nahif ve musanna minaresi var kim gûya servi gülis-tandır Amma sayır camiler gibi büyük değildir Amma kati ibret-nüma camii müz(eyy)endir Ve tarıkı âm üzre vaki olan sol kapu yanlarında beyaz mermer üzre kazılmış

(قل اللهم مالك الملك تؤتي الملك من تشاء)

Âyeti tahrir olunmuşdur Badehu

(امر بإنشاء هذه المدرسة المباركة سيدنا مولانا السلطان الملك الاشرف ابوالنصر اينال عز نصر تاريخ ربيع الاول وعام ستين ثمانية مائه)

Merkumdur Ve bunun mukabelesinde yine şahrah üzre Camii Sultan Gavri bir binayı azîm imişkim feleki atlasda böyle bir kâr olmazdı Lâkin Gavri Selim Han ile cenk idüb Gavri cenkde nabud nabeydan [1] olduğundan bu cami natemam kalmışdır Eğer itmamı müyesser olsa memaliki islâmda öyle cennet âsâ bir camii lâtif olmazdı Andan

Evsafı Camii Sultan Çakmak

Bu dahi bir camii zibadır Ve bilcümle kârgir binadır Bir minaresi var İki tabaka alçak minaredir Amma bu cami dahi cemaatden tarafa garibdir Andan

Evsafı Camii Sultan Ferec

Tarıkı âm üzre fevkanî bir camii şahanîdir kim binası manendi kiyanîdir Olkadar büyük değildir Amma kati şirindir Gûya bir kasrı iremzatülîmaddır Enderun birunu safi münakkaşdır Ve mihrab minberi dahi Fahri oyması gibi hurde ruhamdır Minberi ahşabdır Amma o dahi sihri mübindir Ve cümle pencereleri tarıkı âma nazır tuc kafes pencerelerdir Ve iki rakik ve musanna minarei ibret nüması var kim bir birlerine müşabih sihri icaz minar(e)lerdir Ve bir kapısı var Şarka nazır gayet musanna kemerli ve zıhlı kapudur Ve yanında tab hanesi var Mısırın bazı âyânı anda istirahat iderler Ve bu camiin mukabelesinde yol aşırı bir teferrücgâh kasrı âlileri ve müteaddid kaaları var Haftada iki kerre kibarı Mısır gelüp zevk safa idüp ok

[1] Yıldız nüshası (napeyda)

tüfenk atup cirid oynarlar Ve عشراً عشراً bir havzu azîm(i) var Ve bu mastabaya muttasıl bir azîm bahar vekâlesi Maksud paşa asrında Hind ve Yemenden gelen baharın gümrüğün bunda alırlar imiş Amma makul iderlermiş Kat enderkat iki yüz höcreli bir vekâledir Me-safei baideden anı gören kal'a zan ider Andan

Evsafı Camii Sultan Tuman Bay yani Âdiliyye

Fevkanî onar kademe nerdüban ile çıkılır bir camidir Enderun birununda amud yokdur Çar kemer üzre münakkaş tavandır Cümle divarları rengârenk haceler kaplıdır Ve mihrabı ruhamdır Ve min-beri münakkaş ahşab çamdır İki sütun üzre müezzin maksuresi gayet şirkârlıdır [1] Ve ferşi [2] Eski Mısır 43 [3] tarihinde otuz altı bin mescid ve sekiz bin işlek sokak ve bin yüz yetmiş hamamı hassı âm ve iki kerre yüz bin dekâkîni esnafat var idi Badehu sene 428 de Âli Fatımiyyinden Elmustansır Billâh kul(l)arı Mısır içinde cengi azîm idüb asla askeri [4] kalmıyub ol sene bir kaht galâ ve bir taunu azîm olub cümle halkı Fustat mezkûr Elmustansır Billâh Ebu Temim sa'd ibnuz Zahirül Aizzad ibnullah Ebi Hasan Ali ki hulefayi Fatımiyyinin güzidesi idi Fustat halkı Elmustansıra gelüb şikâyet etdiklerinde Elmustansır ehli Fustatdan on nefer âdem Kostantiniyyeye [5] âdem Âli Selçukıyanın boy beyi olan Ertuğrula zahire talebiyçün Ayasuluk şehrine âdemler gitmede Amma beri tarafda dera-kab Kostantiniyyeden Mısıra gemilerle zahire gelirken biemri Huda Mısırdaki Elmustansır Billâh merhum olub zahire giru Ruma gidüp Mısır dibelik kaht galâdan harab ve yebab olub yine ولده عزى [6] âdemler gönderüb رطوا [7] dahi Tekûrdan Mısır içün zahire iste-(y)üb varan elçi Ayasofya deyrinde cemaatle bir cuma nemazın kılmağı reca ider Elçi üçyüz âlemile buluşup recası makbule geçüb Ayasofya kilisesinde bir Cuma nemazı kılub hutbei Âli (8) Emrillâh is(m)ine tilâvet etdi Amma Mısıra zahire gelmezden mukaddem Ka-

[1] Yıldız nüshası (şirinkârlıdır)

[2] Burndan 304 üncü sayfanın 31 inci satırındaki (hamı) kelimesine kadar olan kısım Yıldız nüshasında 43 üncü fasıla yazılmıştır.

[3] Yıldız nüshası (435)

[4] » » (taifesi)

[5] » » (de bu on nefer)

[6] » » (Ertuğrula)

[7] » » (Ertuğrul)

[8] » » (Fatımiyyundan Kaim bi)

yim Biemrillâh açlıktan asakiri Mısır ile Kudüsde nesârânın Kama-
mesin açup yüz Mısız hazinesi malı firavan aldıkların Kayasıra Kırıl
istima idüb bin pare gemile Silifkeden ta Şam Tıرابلس ve Birut ve
Sayda ve Akke ve Remlede olan islâm kal'asına cümle kefare istilâ
idüb Kudüs Kamamesinden alınan malların beşi kadar hazinei firav-
van alub bu kadar [1] şehri ol hadisede [2] küffar istilâ etmesin de-
yu Nilden bir saat baid Cebeli Mukattam damenine sene 357 tari-
hinde Muizziddinullah vezîri Cevher kayid Mağribden gelüb ibtida
Mısırı Cedidi ol bina etdi Cevher kayid Muizzin babası kulu idi Ve
Ebil Hasan deyu ana lâkab takmıştı Aslında Rum gulâmıdır Sonra
tavaşi Çenher Kayidi terbiyet idüb tarihi Hicret(en) sene 348 Mu-
izze Kayid (ve)zir olub Mağribde Fas şehrin ve Telmesanı ve Me-
rankeşi ve Tanca ve Sudanı ve Asvan ve Habeşi ve Yemende İrakda
ve Fars ve Hind ve Çine varınca yirmi padişahlık yeri altı yılda
feth idüb yine Mağribe gelüb andan Mısıra sene 358 de Mısırı bina
etdi Amma Mısıra Kahire didiklerinin bir kaç rivayeti var Amma
sahihi oldur kim kaçan Cevher Kayid Mısıra temelin korken cümle
müneccimler sa'd saat gözetmek için bir ipe bir çan asub talii mey-
mun gözedüp cümle ammal benna ellerinde hacetleri temele birağar-
lar Amma العبد يدبر والله يقدر Hikmeti Huda bir karga müneccimlerin ça-
nına dokunub çan çalındıkda cümle ammallar Mısırın temelin bira-
ğınca müneccimler Bire nişlersiz Bire Kahire firkatidir yani ıstılahı
münecciminde talii Kahire Merrih yıldızına derler ki felek celladıdır
Anınçün Mısır içinde kan ve cenk cidal ve fitne ve fesad eksik de-
değildir İmdi talii Kahire de temeli birağıldığından Mısırı Kahire(i)
Muizziyye derler Elbud bin Kafat bin Mısra bin Ham bin Hazreti
Nuh Neci Sala'amdır Ve bu Elbud şehri Fustatı imar idüb nehri
Nili şehir önünden ibtida Ebulbud (أبو البرد) akıdub ol asırda Nilin adı
Belûn (بلون) idi Hâlâ vilâyeti Nube kavmi nehri Nile Cerbelûn (جربلون)
derler hamı gûnağûndur Cümle pencereleri tuncdur İki mukar-
nez babları vâ Biri mihrab divarında biri giru kible kapısı Dairen
madar haremi yokdur Ve bir mümtaz bâlâ üç tabaka minaresi var-
dır Nazırı bu camiî tamir termim idüb kasrı huldü berîn oldu Ve
bu camiin sağ tarafında ayyuka serçekmiş bir kubbei seramed içinde
Sultan Tuman Bay bir mermer sanduka içinde medfundur Sanduka
etrafında Âyetülküresi tarihinden sonra tarih

(سنة ستة وتسعمائة)

[1] » » (Rüsvay oldu ve ol senar 459 tarihinde Mısıra dahi Rum ve Frenk
malik olub on sene kamil Mısıra taun isabet idüb Fustat)

[2] Yıldız nüshası (Hadisei görüb bir dahi)

Tahrir olunmuşdur Selim Şah ile Gavriden sonra bu Tuman Bay padişah olub dokuz ay cenk idüp Selim Şah Tumanı âhir ele getirüb Babı Züveylede bu Tuman Bayı salb idüb cenazesi nemazın Selim Han kılub bu kubbede defn etdi Enderun birunu münakkaş kubbei zerkeşdir Ve cümle arşın taşındandır Üstü kirec ve kurşum ile puşide değildir Ve bir havlisi var Canibi erbaası muhasara getirür kal'a divarıdır İçinde yüzden mütecaviz müteaddid höcreler ve kaa ve müsafirhaneler ve zaviyeler ve paşalara ârâmğâh için kasrı âliler ve müteaddid kilâr ve matbah ve kahvehane ve kasrı âliler ve sakıye ve havuz ve üç yerde sebil(1)er var Ve taşrasındaki meydanı muhabbetde Âdiliyye didikleri kasrı âlide Tuman Bay haftada bir kerre Mısırdan anda varup adalet etmekçün divan iderdi Böyle bir cayi adalet camii imaretdir Ve Kayıtbay kurbinde

Evsafı Camii Sultan Tavil

Tahtanîdir Ve bir minaresi var Amma hakir içine girüp görmedim Hamdi Huda dahil olup içinde ibadet idüb ilmelyakin aynelyakin hasıl etdiğimiz imaretleri tahrir etmeği iltizam etmişizdir Ve bu Yaylağı Kayıtbayda olkadar harab ve yebab cevami ve minare mescid ve medrese ve tekve ve han ve hamam sebil ve sakıye hayratları var kim zamanı kadimde Mısır muadil bir şehri azîm imiş Huda imar eyliye Ve bu yaylağı Kayıtbay gerçi virandır Amma havası gayetülgaye lâtifdir Ve hâlâ erbabı tabiat ola(n) kimesneler Mısırın menhus hamasîni günlerinde iki üç ay ehil iyalile bunda sakin olub döl dös dökerler Ve bazı âdem evlâdların bunda süd anaya verüp kesbi havadan gözleri gazal gözlerine müşabih olur Amma Mısır şehrinde hasıl olan evlâdların biemrillâh gözleri kul oğlu gözlerine döner Mısırın bu kelâm darbı meselidir yani gözleri cimroz olur Ve hamasinde Mısırlı cima idüb ehli hamile kalsa rahmi maderden müştak oldukda masumu biemrillâh bir emrazı muhtelifle ile tevellüd ider Ve beş altı aylık masumun beynisi üstü deşilüb taşra boza gibi çıkub sirke gibi kokarak masum helâk olur Amma bu Kayıtbay yalağında perveriş olan masumlar bu âfâtdan berilerdir Böyle bir havayi lâtif can safa yayladır Anınçün bazı âdemler göcerler

Elfasüs Salis ve Erbain

Evsafı şehri Fustatı kadim yani Ümmü Dünyayı azîm

Evsafı nice yüz bin mücelled kitablarda ve nice bin kütübü mu-
Evliya Çelebi 10 — 20

teberelerde ne güne mamur âbâdan idiği masturdur Lâkin bu hakirin gördüğü mahallerdeki mamur âbâdanlığı beyan ider [1] Evvelâ babettufan öyle imar olmuş kim garbdan çenuba tuli üç menzilde varılır bir şehri azîm imiş Buhtunnasır Şamı ve Kudüsü ve arzı Hasanda Beldisi [2] ve bu Fustatı Mısırı harab ider Andan yine mamur idüb Hazreti Resalet asrında Yunaniyandan Herkil nam Rum Kayser Kiralı İspanya Efrenci ile yekdil yekcihet olub Nil tuğyanında Dimyat ve Reşidden bin pare gemi ile Nilden Mısıra gelüb kuvveti bazu ile Mısırı Melik Mukavkis elinden Yunaniyan alub İslâmbolda Ayasofyaya vakf eylediler Amma bu Eski Mısırın ibtida banisi Hazreti Âdem evlâdlarından Nakravuş Mısramîdi Andan Tufanı Nuhdan sonr(a) Hazreti Nuh oğlu Ham ve Ham oğlu Bayzar Kalimon kâhinin kızın alub Hazreti Nuhun iznile Arişe gelüb andan Beldise [3] Mısıra gelüb mamur etdükleri bâlâda tahrir olunmuşdur Lâkin elhalletühazihi asrımızda mamur olduğu üzre beyan olunur Mısırdan bir saat canibi cenuba me(yi)lli sahili Nilde Gavri sakıyesi dibinden ta gümrüğe varınca cenubdan şimale bin sekiz yüz adım tulânî bir şehri kadimdir Ve sekizer kat ve beşer kat sarayı âlilerdir Ve bu şehrin arzı üç yüz ve dörd yüz ve beş yüz ve bazı yerleri altı yüz adım ensiz şehirdir Mamur ve müzeyyen yerleri Nil kenarında vaki olmuşdur Cümle Mısır âyânı Mısırın Nil kesimin seyir temaşa etmek için kat enderkat kaalı ve şahnişinli ve müteaddid odalı ve bağ ve bağçeli ve fısıkye ve havuzlu eremzatülîmad misilli münakkaş saraylar var kim diller ile tabir olunmaz Cümle sagir ve kebir ağnia ve fukara haneleri dörd bin altı yüz hanedir Lebi Nilde olmağile bender iskeleedir Ta Foncistan diyarından ve Say vilâyetinden ve Nube vilâyetinden ve Elvahat ve Said vilâyetinden yılda on bin pare sagir ve kebir gılâl gemisi gelüb bu Eski Mısırdaki derkenar olub hâkimlere teslim olur

Der beyanı hâkimanı Mısırı Atik

[4] Eski Mısırdaki yedi himesnedir İbtida Mısır beğlerinden bir güzide gerrüfer ve darat sahibi bir beğ üç yüz pürsilâh cündisile beğlere meşruta bir sarayı âli vardır Anda sakın olub hüküm hükûmat idüb bir ay kâmil mehterhanesin çalub sımmatı Muhammedîsin

[1] Buradan itibaren Yıldız nüshası karışıktır.

[2] Yıldız nüshası (Belbis)

[3] Yıldız nüshası (Belbise)

[4] » » (Evvelâ birinci hâkim)

bezl idüb bevvabdan gayri muhafazacı beğ gelir Kanun budur Kankı beğ muhafazası zamanında âyende ve revendeden ve şehir içinden bir şey nehb ve garet ve serika olunsa beğ ilzamdır Elbette isbat olundukdan sonra beğ hüküm iderler باى وجه كان beğ hırsızları ya bulur ya garama verüp mal sahibin müteselli ider İkinci hâkimi şer'i mübin tarafından yüz elli akçe payesile Mısır Mollasının nayibi hâkimdir [1] Ve paşa tarafından bir mükellef kapucıbaşı yüz neferat ile hâkimdir kim Hazreti Yusufun anbarı üzre nazır ağa deyu cümle küttab ve emin ve tarras ve seyyal havf iderler Bir güzide ağalıktır Amma ilmi kitabetde ve istikametde bir âdem yeridir Zerre kadar hıyaneti zâhir olursa arzuhalde mankıra döner Ve bir hâkim dahi anbar emindir Mısır kullarından bir büyük ağalıktır Yüz aded neferat ile bin aded anbar huddamlarına ve cemii keştibanlara hüküm ider Ve [2] hâkim dahi Yeniçeri ocağından bir çorbacı kırk elli tevabi ile hüküm ider Ve 6 hâkim dahi gümrük emindir Gökde uçan yerde gezen deryada yüzen eşyayı mevcudatlardan gümrük alır Ve 7 hâkim dahi Eski Mısır subaşıdır Şeb ruz altmış adet kavasile hıfz hırsaset üzredir Ve 8 hâkim dahi Yeniçeri ocağından bir çorbacı iki yüz müsellâh Yeniçeri ile muhafaza iderler Amma lebi Nilde bir âsitanei ra'na tekyeleri var kim diller ile tabir olunmaz Asla güneş tesir etmez dirahiti müntehalar sayesinde gûya cezire [3] tekyedir Gümlle sakalar şeb ruz Nilden nisar idüb zemini serdab olur kim âdem hayat bulur 9 hâkim dahi Sultan Gavrının sakıyesi emini Yeniçeri ocağından bir çorbacıdır Yetmiş seksen neferat ile sakıyeye hizmet idüb Mısırlı teski ider

Evsafı Kal'ai Mısırı Atik

ذكر فتح المسلمين مصر عن ايدى الكفار وماحدثه فيه بعد ذلك من المدن والامصار

Camii müverrihînin Mısır deyu tahrir etdikleri bu şehir Eski Mısırdır kim on sekiz kerre imar olmağıle on sekiz ismi vardır [4] İsmi Emsusdur 3 ismi Kasrüş Şem (قصر الشمع) dir Bir burcu âlisinde bir mutalsam çırağan var idi Tufanı Nuhdan ta Hazreti Musâya gelince ol şem' yandığından Kasrı Şem' şehri derlerdi Hâlâ ol burcu âlinin esası zâhirdir Badehu Fustat şehri haricinde bir şehri azım bina olunub [5] ismine Makarrı Asker denildi kim sene 22 tarihinde

[1] » » (3)

[2] » » (5)

[3] Yıldız nüshası (koyah)

[4] » » (2)

[5] » » (4)

ve mezkûr Makarrı Asker şehrin imar eden Ebi Avn (ابی عون) sultan-
dır kim babası Abdülmelikdir Badehu senede diyarı İrakdan Ahmed
ibni Tulun gelüb dahi ziyade Mısırı imar idüb ve Bül Avn bina
etdiği sarayda sakin olub Kutayi (قطایع) nam bir şehri müzeyyen bina
etdikim kâmil yüz bin hanei muazzamlar idi Ol asırda bu şehir
Ahmed Tulunun tahtıgâhı idi Badehu Ahmed Tulun devleti tamam
olub Kutayi şehri de harab oldukda Mağrib zeminden Cevher Kayid
askeri bîhad ile Mısıra gelüb Kahire şehrin bina idince Meğaribeden
ve diyarı Acemden Mısıra on altı padişah hüküm idüp bunların
kimi Askeri Makar şehrinde kimi Fustat şehrinde kimi Kuta' (قطاع)
[1] şehri harabesinde sakinler idi Bu halifelerin evvelkisi Mehemmed
bin Süleyman idikim Ahmed Tulunun hem kulu ve hem kâtibi
idi kim lâkabına Kâtibi Lord demekle maruf idi Zira Lord
adı [2] olmağile Kâtibi Lord derlerdi Hâlâ Mısır içre camii vardır
Sene 292 de mezkûr Mehemmed bin Süleyman ve bunların
âhir kesi Melik Ahmedül Ahşid idikim bunun elinden devleti
Mağribden gelen mezkûrlar Cevher Kayid alub Muizzüddin
Mısıra padişah olduğu mahallerde Beni Abbasın devletleri ibti-
dasından tamam iki yüz yirmi beş sene geçmişti Bunlardan sonra
otuz dört yıl ve on ay ve yirmi dör (d) gün geçüb Ahşidiyyandan
Ahmed bin Ali binsene 358 tarihinde idi Bazılar kavlince bu şehri
Fustat yerinde İbni Arslavuş ابن آرسلاوş nam bir melik bir kasrı âli
bina etmişti kim her ay başında güneş bir burcdan bir burca intikal
etmelü olsa ol gece ol kasrın üzerinde âteş yakarlardı Andan şemsi
âteştâb bir burcdan bir burca intikal etdiğin bilirlerdi Anıncün bu
şehrin[3] ismi Arslavuş Lisanı iberîde Şems Evi demekdir Badehu bu
şehri Firuzu Dalkidanî (فیروز دالکدانی) oğlu Buhtunnasır harb idüb kâmil
beş yüz yıl berbad yatdı Andan bir şehir dahi zamime olub [4]
ismine şehri Yeşki Koda bazarı olan yerdir Ve buna karib bir şehri
azîm dahi bina olunub sene 7 ismine Hamrayi Kusva (حرای قوصی) didiler
Bedehu sene 258 Mağrib Zeminden Âli Fatımiyyun halifelerinden
Muizzüddinin gulâmı Cevher Kayid Mısıra gelüb hâlâ Yeni Mısırı
bina idüb 8 ismine Kahirei Muizziyye didiler Badehu 9 ismi Kutayi
(قطایع) kurbinde şehri müzeyyen idi kim Ahmed Tulun bina etmiştir
Badehu Rum kırılları Kababita kırıllarına galib olub Mısıra Ercalis
bin Mikratus (ارجالس بن مقرطیس) hâkim olup Fustat yerine bir şehir yapub

[1] Yıldız nüshası (قطایع)

[2] » » (âdemi)

[3] » » (5)

[4] » » (6)

10 ismi Fusta Ercalis (فسطاط ارجاليس) idi Bazı müverrihler kavli üzre Buh-tunnasırdan sonra Mısırdaki Furs padişah [1] âteşperestler idi İçlerinde Hasnı Kesra Cuş (حصنى كسرى جوش) nam bir padişah Mısırda bir şehir zamime bina idüb 11 ismine Kubbetüd Dühan (قبة الدخان) dediler Zira bunda bir azîm âteşgede etmişdi Hâlâ Eski Mısır haricinde âteşgede kubbeleri âsârı zâhirdir kim hâlâ Eski Mısır hâkimi bu kubbe kurbinde sakindir Amma Eski Mısır hâkimi Cebeli Mukattam dameninde Eşmun bin Kıbtim (اشمون بن قبطيم) bir şehir bina idüb ismine Oti tis (اوطى طيس) didi Ve Cize tarafında şehri Etrib (اتريب) yine Etrib Melik bina-sıdır Ve Mısır kurbinde Kandume şehrin Hirun vezir Haruba Melik için bina etdi (A)mma bu hâkimlerin birisi Eski Mısır kal'ası içine hüküm edemez Hazreti Ömerden beru içinde olan Kıbtîlerin ahidna-meleri vardır Bir ferd vaz'ıyed idüb duhul idemez Zira cümle Kaba-bita ruhbanları sakın olub deyri kadimleri var Meskeni atikamızdır deyu içinde bin mikdarı Kıbtîler sakindirler Ve deyrleri içre melik-lerinden Kıbtim ve Filbatır ve Mihayıl ve Mikâyıl ve Totiş melikler yatır Ve kal'ası bir köhne âbâd kal'ai beraddır Amma munsır hav-finden tamir ve termim idüb garba nazır bir alçak küçük kapu etmişlerdir At girmez Amma himar ve piyade âdem girer Bu kal'a dayiren madar iki bin adımdır Bir şahane kullei azîm misal bir deyri âlileri vardır Bu kal'anın canibi esbaası amik hendeklerdir Ve hâlâ her sene tathir iderler Bevvabları kendülerdendir İçinde asla gayri âdem yokdur Ve komazlar da Ve bu kal'a zamanı kadimde azîm kal'a imiş Hâlâ deri divarları ve burc baruları zâhir ve bâhirdir Lâkin bu Kıbtîlerin sakın olduğu iç kal'a imiş Ve şehrin canibi kıb-lesine vaki olmuşdur Canibi erbaası gömistan ve harabistandır Amma varuşu Eski Mısır mamurdur Ve iki yüz yetmiş mihrabdır Ve iki mamur âbâdan camii sultan vardır Cümlede kal'a misal camii kebir müstecabüdua ve kâbei fukara

Camii Amr ibnül Âs

Bâlâda alettafsil cemii evsafı içre tahrir olunmuşdur Amma Mısır içinde bundan büyük ve dört minareli cami yokdur Gayri cevamiler birer ikişer minareli camilerden [2] Andan Gavri sakıyesi kurbinde

Evsafı camii Şultan Mehemmed ibni Sultan Kılâva(n)

Nil kenarına karib bir camii garibdir Tulen ve arzan yüz onar

[1] Yıldız nüshası (padişahlarından)

[2] " " (camilerdir)

ayaktır Amma kible tarafı münhedim olup amudu müntehaları yerde yatar Hareminin canibi erbaasında cümle altmış sekiz amudu gûna-gûn üzre köhne tavandır Üç kapusu ve iki minaresi var Kible kapusının iki canibinde âdem kaddi bâlâda tahrir olunan tarih budur

(بسم الله الرحمن الرحيم امر بانشاء هذا الجامع المبارك العبد الفقير الى الله تعالى مولانا السلطان الملك الناصر الدنيا والدين محمد بن السلطان الشهيد الملك المنصور) سيف الدين بن قلاوان اعز الله انصاره محمد واله وذلك في سنة احدى وعشرين وتسعمائة

terkim olunmuşdur Ve gümrük kurbinde Ümmülkiyas mukabelesinde

Evsafı Camii Emir Abidin

Nil kenarında dörd amudu lâtif üzr (e) sekiz kâgir bina müdevver kubbeli bir camii lâtifdir Ve ortası açıkdır Kafes urmuşlardır Ve cami içinde deri divarı serapa kâşii Çin kaplıdır(ır) Ve mihrabı kezalik münakkaş çinidir Ve mihrabı münakkaş haşebdir Minber kapusu üzre tarih

Sene 1070

Ve Rum tarzı bir tabaka minarei âlisi var Ve tariki âmma nazır demir pencereleri cümle İslâmbolean gelmiş Mısırdı naziri yok pencerelerdir Ve çarşı içinde minaresi eğri

Evsafı Camii Mehemed bin Hüseyñül Kûfi

Bir tarafı harab olmuşdur (Lâ) nazır muharref minarei âlisi var Allahü âlem öyle bina olunmuş bir acib ve garib minaredir Asla münhedim olmaz Sol kapusu bablarında (Âyet)

(أما يعمر مساجد الله من آمنه بالله واليوم والآخر واقام الصلوات وإيتاء الزكوات)

Âyetinden sonra

(محمد بن حسين الكوفي سنة ستين وسبعمائة)

terkim olunmuşdur Andan Uzun Çarşı içinde

Evsafı Camii Sultan Çakmak

Camii hasenat derler Otuz sekiz alçak sütunu gûna-gûn üzre

mebni münakkaş tavanlı bir küçük camidir Kapısı yanlarında ve cami içinde bir musanna kursî levhasında tahrir olunan tarih budur

(امر بانشاء هذا الجامع المبارك مولانا السلطان) الملك الطاهر محمد بن ابو سعيد

چقمق عز نصره بحمد والہ وصحبہ اجمعین

Ve kapısı üzre bir alçak minaresi var Ve ana [1]

Evsafı Camii Meliküt Tahir

Bir minaresi var Camaati az olmağıle daima babı mesdud olmağıle duhul etmedik Bu tahrir olunan cevamilerden gayri cümle zevavilerdir Amma

Camii Şeyh Hasanı Süveydî

Zaviye iken cemaati kesiresi olmağıle sonradan cami olmuştur Bir musanna ruşen camidir Yukaru çarşu içindedir Ve bu şehir içre üç medrese ve yirmi mektebi sıbyan ve beş tekve var Amma Güm-rük kurbinde Şeyh Ali ya Hay tekyesi ziyaretgâhdır Öyle binayi azîmleri yokdur Amma mehib ibret nûma cemmiz ağaçları ve ziya-retgâhı has âmdır Amma evkafı yokdur Ve Nil kenarında beş yerde dahi tekve vardır Binaları ve evkafları yokdur Hemen müsafirîn ve müca-virîne ârâmgâh ve ibadetgâh sayei dirahristan tekeyi bimennetdir Gûya hıyabanı Cennetdir Bazı sahibi hayratlar mihrab ve soffalar bina etmişler Huddamları vardır Bu tekyenin yerinde yeniçeri çorbacıları âyende ve revende meta sahiblerinden bac hakkı alırlar Azîm zulüm hanedir Huda ref ide Bir fukara malının nısfın vermeğıle halâs olmaz İbtida Firavnun bac alduğı mahal bu Eski Mısırdadır Kıbtîler bu mahalden ubur etdükce âdâbı sernigûn idüp geçilir [2] Meşhuru âfak yerdir Firavun lâînin seyyiesidir kim bu zulüm hâlâ cihangir olmuştur Ve bu şehirde matekaddem yedi yüz hammâm var imiş Hâlâ aşağı çarşuda bir hammâm vardır Ve on bir vekâle vardır Ve on kahvehane vardır Amma Nil kesimü günleri muattal olan kahvehaneleri tezyin idüb her birinden saz söz ve Hüseyin Baykara demleri olur Ve cümled(en) seksen küşade dekâkinleri var Nicesi mesduddur Amma bezazistanı yokdur Ve bu şehrin ta ortasında lebi Nilde

Evsafı anbaranı gılâl Binayi Hazreti Yusuf

Bu Anbarı Yusufun hikâyeti cemii kitabı tevarihlerde masturdur

[1] Yıldız nüshası (karib)

[2] Yıldız nüshası (geçerler)

Amma bu mahalde ifadesi elzem levazımından olmağıle ihtisar üzere tahrir idelim Ol zemankim Mısırdaki Melik Reyhan padişah idi Hazreti Yusuf (u) esir deyu Mısırdaki satub Mısırdaki aziz aldıkda Züleyhanın taaşşuku kesretinden Hazreti Yusufu iftira idüb sicne kodılar Andan yine zindana iki yiğit dahi kodılar (Âyet) (و دخل معه السجن فتيان قال احدهما انى اراى وقال الاخر انى اراى احل فوق راسى خبزاً تأكل الطير منه نبشاً بشأويله انا نريك من الحسنين) Tefsiri oldur kim Hazreti Yusuf ile zindanda iki yiğit dahi komuşlardı Bunlar birer vakıa görüp Hazreti Yusufu didiler Biri itdi Başımından ekmeği kuşlar yedi didikde hemen Hazreti Yusuf tabir idüb Seni salb iderler didi Hikmeti Huda ol saat ol fetayı hacibler zindandan çıkarub salb etdiler Neticeikelâm Hazreti Yusuf zindan icre mahbus dururken muabbirlik ile iştihar buldu Andan Melik Reyhan dahi bir vakıa gördü (Âyet) (وقال الملك انى ارى سبع بقرات سمان يأكلهن سبع عجاف وسبع سنبلات حضر واخره يا بسات) Âyeti Melik vakıa gördüğü kıssasıdır Hazreti Yusufu zindandan çıkarub Melik Reyhanın düşünüyü tabir idüb ider Ya Melik Milkinde yedi sene kahtı azîm olur deyu tabir idüb Melik Hazreti Yusufu sicinden halâs idüb Hazreti Yusufun re'yi tedbirile Melik anbarlar bina etmeğe mubaşeret etdi Amma ecel Melik müsemması [1] tamam olup müruru eyyam ile biemri Huda hilâfet Hazreti Yusufu intikal idüb bu anbarları inşa etdi Hakikat yedi yıl kaht galâ olup Mısırın Yusuf Kıtlığı meşhurdur İşte Anbarı Yusufların aslı böyle bina olunmuşdur Amma niçe bin mülûk elinden girüp çıkup gûnagûn tarza girmişdir Amma esas binası evvelki zemindir Hâlâ eşkâli binası şekli murabba birbirine mukabil iki kal'adır Ve acib ibret nûma vacibüsseyir bir yirdir kim dillerde dasitandır Divarlarının kaddi kırkar zirâ âlidir Ve Seddi İskender misal kırmızı tuğla binalardır Dahi fevkında kamışdan kafes örtülmüşdür İçine âdem girse valih hayran olur Amma üstü açık olduğundan bilâhad velâ ad remma remma kumru ve kebuterler kara bulut gibi konub içinde olan hububatdan tenavül idüb yine guruh guruh tayeran etmededirler Hikmet ruzu şeb nice kerre yüz bir huş tuyur bu kadar hububat tenavül iderler Hamdi Huda bir habbe eksilmez Acib ihsanı Hudadır Hattâ bir kerre bu kadar murgan gılâli yediklerinden eksilir deyu şumnelerin üstüne sutuhlar yapub setr iderler Ol sene Mısırdaki bir kahtı azîm müsteveli olur kim Kahtı Yusuf anın yanında ganimeti suru hümayun idi Bادهu anbarları açub hıfz etdikleri gılâlden bir habbe kalmıyub cümle kap kara kül olmuş ve damlar üzere niçe kerre yüz bin tuyur mürd olmuş عظام الله Ehli Mısır birbirlerini cudan tenavül etmek mertebesine varırlar Cümle ulemayı

[1] Yıldız nüshası (Melikin eceli müsemması)

ârifi billâhlar bir yire gelüb meşveret ile Anbarı Yusuf üzere bina etdikleri dam bamları münhedim iderler Hâlâ ol asırdan beru mekşufdur Amma sene başında Mısır veziri cemii ümenalar ve yedi bölük ağaları ve defterdar ile Anbarı Yusufu gelüb anbar emininin ve nazırın muhasebesin gördüklerinde on iki bin erdeb garkı âb ve zayıat ve tenavülü huşu tuyur için muhasebeleri nakıs görilüb mali padişahıye mahsub olur Ve bu anbar icre cümle kerre yüz bin erdeb buğdaydır Ve kerre yüz bin erdep bakladır Ve kerre yüz bin erdeb şaîr Bu cümle hububat Saidi Âliden yani Circe semtinden gelir Mısırdan aşağı Reşid Dimyat semtinden Mısra asla bir habbe gelmez Ve mahsulleri anlara dahi yetmez Zira anların mahsulâtları şeker ve kına ve penbe ve keten ve pirindir Gılâl az olur Hasılı kelâm Ümmü Dünya Mısır Saidi Âli vilâyetidir kim Mısırın anasıdır Mısırı o besler Ve bu mezkûr gılâli padişah üzerine iki Mısır hazinesine mahsub olub Mısır hazinesinin biri dahi bu Anbarı Yusufdur Mekke ve Medine ve Deşişe ve Mehemmediyye ve Muradiyye anbarları cümle Bulak şehrinde dir Anın kâtibi ve nazırları ve eminleri ve keyalleri başkadır Ve gayri aklâmdır Mukaddema ol Deşişe aklâmları kara ağalar destinde olub nazırları evkafları harab olmağın Kethüda İbrahim paşa saadetlû padişaha arz idüp hâlâ Hattı Şerif ile yeniçeri ocağına meşruta olup yeniçeri ağası nazır oldu Ve cümle Haremeyn gılâli kırk iki bin erdebdır Saidi Âlide Mekke ve Medine kuraları vardır Evkaf nazırları kuralardan tahsil idüb Bulakda şumnelerine korlar Andan Deşişe Urbanları on bin deve ile benderi Süveyse götürüb anda Mehemmediyye ve Muradiyye ve Hasekiyye gemileri vardır Defter ile cümle gılâli reislere teslim idüp anlar Ciddiye ve Yenboa götürüb Mekke ve Mediniye teslim iderler Bu Mekke ve Medine gılâlinden asla Anbarı Yusufu dahil olmaz Mukaddema Çerakese asrında Mekke ve Medine gılâli Anbarı Yusufu dahil olurmuş Sultan Selim Mısırı feth etdükde cümle Mısır kulu Padişahım Bizim ciraye ve alikımız icre Mekke Medine gılâli karışdı Vakfullahdan yer olduk Malımızın rızkımızın ve nîmetimizin bedi berekâtı gitdi Padişahım ref eyle deyu reca etdiler Selim Hanı Evvel ref idüp Bulakda mezkûr anbarları ihdas eyledi Amma azîm hayrat eyledi Anların dahi üstleri açıktır Amma bu Eski Mısırdan niçe yüz anbarlar vardır Mısırın âyân eşraflarının uşmneleridir Cümlesinin üstleri mesturdur Amma yine berekâtı yokdur Mısırdan niçe gılâli kaht olsun deyu derambar iden elbette bir zarar idüb malına ve canına ve evlâd iyaline elbette bir zarar isabet ider Amma Cenabı Bari bu Anbarı Yusufu bir berekâtı Halil vermişdir kim Mısır içre askerî tayifesi yetmiş kalemdir kim

yenîçeriyân ve azab ve müteferrikagân ve çavuşan ve gönüllüyan ve sipahiyan ve tüfenkciyan ve cebeci ve topcı ve keşide ve mütekaidîn ve cevali ve eytam ve tavaşıyan ve nisvan ve aklâmı eimme ve huteba ve meşayihûn ve sâdât velhasıl bu tahrir olunan yetmiş aded aklâm-larda kırk yedi bin üç yüz yetmiş eli beratlı padişah kulu ciraye harcın vardır Bunlar Anbarı Yusufdan ciraye ve alikaların her mahı sal بالغدووالإصال alırlar Bunlardan maada Bayram paşa tahriri üzre şehri Mısır icre on altı kerre yüz bin beni âdem tahrir olunmuşdur Anlar dahi Anbarı Yusufu muhtaclardır Zira gani ve fakire matlabı civan ve pîre habbei kamhullah bu ecnası mahlûkata mebzuldür kim cemii aklı Aristolar vâkıfı esrar olamayup engüş ber dihen idüb azmi iklim etdiler Yine böyle nîmeti Huda mebzul iken mucizei Hazreti Yusuf ile bina olunan anbarı hazayini gayb malâ-madır ki (Âyet) ومن دابة في الارض الا على الله رزقها Hakka ki Rabbül İzzetin kelâmı kadimidir kim Rabbül âlemîndir Cümle mahlûkının rızkı anın üstünedir Bu dahi bir şahid değil midir kim bu kavmin sahibi elbette vardır kim cemii mevcudatı ol perveriş ider (Beyit)

ای کریمیکی از خزاین غیب
کبر ترسا وظیفه خورداری
دوستانرا بجا کنی محروم
تو که با دشمنن نظر داری

Hulâsai kelâm Mısırın nice bin ibretnümay temaşagâhı var Biri dahi bu ibretnümayi sun'u azîm Anbarı Yusufdur Hakir devleti Âli Osmana haylı tekipum vardır Amma bu dörd nesniye aklı kasırım valih olur Biri İslâmbolda Tershanei Amire biri dahi Matbahı Âli Osman biri dahi Mekke ve Medine ve huccac masrufatı biri dahi Anbarı Hazreti Yusufdur Bu dördünün irad masrafına cemii ukalâ dembeste ve hayran kalmışlardır

Der beyanı sakıyehayi Mısırı Atik

Ve bu Eski Mısırdaki bir temaşagâh dahi Eski Mısırın aşağı şimal canibi nihayetinde Sultan Gavri sakıyesidir kim şekli müsemmen bir kal'ai metindir Kaddi seksen zirâi mekkîdir Ta zirvesine yokuş yukarı atlar ve sığırlar çıkup sekiz yerde çarhlar ile sakıyeler dönüb Nilden su çeküb kemerler ile Mısırın iç kal'asına gider Başka sakıye emini vardır Tahtı hükûmetinde on bir mahalde cümle 36 dollah-

lardır Ve cümle üç yüz sığır ve iki yüz huddamları vardır Senevî malı padişahîden yüz elli kise masrafı vardır Azîm hayrat ve mühim hidmetdir kim Mısırın iç kal'asına bu sakîyelerden üç yüz altmış göz kantaralar ile Nil suyu gidüp iç kal'ada olan ibadullah def'i atşan idüb Sultan Gavri عليه رحمت الباري hazretlerine dua ider Sekiz sene bu hakir dahi hayrat hasenatı âbı nabından nuş etdik Ruhiyçün fatiha Ve bu Eski Mısırdaki Gavri sakîyesi dibindeki Melik Mukavkis bina etdüğü halîç ki şehri Mısır icre Nil kesiminde Ebül Münca kantarası altından cereyan iden Nili Mubareki beyan ider.

Elfaslür Rabi ve Erbain

Mısır diyarına hayat viren ve gani iden kat'ı Nili beyan ider

Evvelâ Nil kesimi Nil kesimi deyu cihanârâ olan Nil kesimi oldur Akalîmi Mısırdaki âdetullah bunun üstüne caridir kim yağmur yağmaz Yağarsa da kifayet etmez Ol ecilden Hazreti İdris mucizesile ilmi hendese üzre Nili Mubarekin mürtefi olan yerlerinde kehenei mütekaddimînler Nili tur'a tur'a ve halîç halîç kesüp vilâyet vilâyet cereyan ettirdiler Arazii Mısır tamam rey oldukdan sonra cemii ibadullah Nil ile gelen çamur üzre ziraat idüp yetmiş günde mahsul alub kuvvet idinirler Hikmeti Huda âdetullah bunun üstüne böyle caridir kim cemii dünyada sular mahı Temmuzda noksan üzre olur Amma bu Nili Mubarek Avustos günü Kıbtî hesabı üzre anların sene başı şehri tut derler bedâyin günleridir kim zünnarlarını kuşanub nare ihrak olacak melât mühmelât çilât puhlât lilâçelerin giyüp narı nura ihrak olacaklar yine şadman iderler Hikmeti Huda bu günlerde Nil ol Temmuz günleri cuşu huruşa gelüp Nile nokta düşer Yani Nil suyu kıp kırmızı balçıklı derya misal cereyan ider Amma bir kerreden gelmez Teenni ile kâmil yetmiş günde gelir Badehu Nil kesimi olur Yetmiş gün mukaddem taşmasına nokta derler

Evsafı noktai Nili Mubarek

Evvelâ kıbtî tutundan yetmiş gün evvel yeniçeri başçavuşu Mısır veziri koltuğunda muhızır ağa yerinde cemii yeniçeriler umuru için hizmet ider Mez-kûr nokta günleri karib oldukda başçavuş paşadan mezun olup Ümmülkıyas [1] tathir etmeğe giderler Zira Kanunu Selim

[1] Yıldız nüshası (havuzun)

Hanîdenberu anlar beha tathir iderler Anların dereğidir Zira tathir etmeseler Nili Mubarek kaç arşın taşdı malûm olmaz Mısır içinde ne-kadar bin arka sakası var ise ol gün Ümmülkıyasa cem olup Ümmül-kıyas havuzun pak pakize idüp bir katra su kalmaduğı gibi yeniçeri çavuşları Mısır içinde ne-kadar yedi bölük ocağının ağaları ve ihtiyarları var ise her gün birer bölük askerini davet idüb yedi gün yedi gece azîm sımatı Muhammedîler çekilüb yedinci günü paşayı Ümmülkıyasa davet idüb kırk yerde sımatı Muhammedî çekilüb paşaya azîm ziyafetler olur Badettaam paşa yedi bölük ağasına ve ziyafet sahibi yeniçeri başçavuşuna cümle on iki hil'ati fahire giydürüp paşa başçavuşun huddamlarına yüz gurus mikdarı ihsan ider Amma Canpuladzade Hüseyin paşa başçavuşdan gayri ağalara hil'at giydirmeyüp başçavuşa bir kise gurus ihsan etdi Anlar paşaya bir at veyahud bir gayri he-daya vermezler Haliye değildir Andan paşa bir akabe gemiye süvar olub Nil ile cereyan idüb iki canibi temaşa iderek Kasrül Ayne gider Anden yeniçeri ocağının cümle âyân eşraf kethüdaları ve çavuşları gelüb Ümmülkayasda paşanın bir ziyafeti azîmi olub kırk yerde sımatı Muhammedî çekilir Her sımatı ikişer yüz sahandır Bu remma dahi dua ve senadan sonra buhur ve şerbet nuş olunub giderler Andan badelasır Mısırın cemii uleması ve sulehası ve eimme ve hutebası ve meşayihî izamı gelüb bir azîm ziyareti has olur kim tabir olunmaz Zira ulema gelince Ümmülkıyas Camii içind (e) malâmal olan avamı nas yeniçeriler cümle birer yaylım kurşun atub baş çavuşdan iki Mısırî kise ihsan alub iki bin mikdarı oda başılar ve dayılar cümle giderler Amma ol gece leylei Cum'a olmağile ulema asla gitmeyüb sabaha Kadar ihya idüb Mevlûdu Şerif tilâvet olunub yine baş çavuş Mevlûdu Şerif okunurken peştemal peştemal nebatı hamevî ve nebatı akide ve sükker şerbetleri mebzûl olub kalanlara nisar olarak ödü maverdî-ihrak olarak sabaha kadar ihya iderler Alessabah yevmi Cum'a olub yine tahtelkahve bir müfid muhtasar sımatı Halil çekilüb badettaam Ümmülkıyas havuzunun kenarına cümle ulema ve suleha varub Üm-mülkıyas şeyhi İbnür Reddad (ابن الرداد) dua idüb cümle ümmeti Muham-med Âmin deyüb herkes mesalihi mevanilerine gidüp sekiz gün sekiz gice Ümmülkıyas ziyaretleri ve tathir olunması tamam olur Zira on Mısırî kise masrafı vardır Azîm dahiyedir Zira sekiz gün sekiz gicede bu zıvafetde ikiyüz aşbaz hizmet idüb kâmil bin adet koyun ve elli bin tavuk ve elli bin güvercin ve kerre yüz bin ekmek yüz bin yağlı çörek ve buna göre sayir mekûlât ve meşrubatın hesabın [1] Selim kethüda başçavuş iken böyle masraf gitmiştir Zira beher yevm ikişer

[1] Yıldız nüshası (bir mevlâ bilür)

sahan taamı Ravza bağlarında ve Mısır şehrinde ve Ümmülkıyas odabaşılara nîmeti bîimtinanı firavan çekilir Bu ziyafetler dua ve senadansonra Nil Mubarek havuzunun canibi erbaasından sıza sıza gelüb taşrada cereyan iden ana Nil ne mertebe cereyan iderse Ümmülkıyas havuzu içre dahi ol beraberlikde havuz içre gelir Tathir oldukdan yirmi gün sonra Nokta bu gice düşer deyu paşaya haber idüb paşa dahi sürür şadmanından vekil harcına tenbih idüb iki gün iki gece azîm ziyafetler olup bu ziyafete ulema ve suleha ve sâdâtı kiramlar ve meşayihî izamlardan gayri asker tayifesinden bir ferd gitmez Ancak Ümmülkıyas nazırı ve çavuşlar kethüdası ve müteferrika başı ve yedi bölük ağaları ve terceman başı gelüb taam yiyüb giderler Paşa ağavatlari ile kalır Zira ziyafet paşanınıdır Amma paşa gelmez Ve badelasır ve alessabah ziyafet tercemanınıdır Amma ol gece bir Mevlûdün Nebi olur kim niçe yüz şem'i kâfurîler ile Ümmülkıyas bıkıyas kanadiller ile dahi zeyn olup sabahadek ihyai ulema olur Hikmeti Huda ol gün ya ol gece Nile nokta düşer Nokta tabiri oldur kim Ümmülkıyas havuzu içre tathir olunduktansonra âbı rakik su dururken kıpkırmızı kan gibi çamurlu su zâhir ola düşer Cümle ulema hamd idüb iki gün iki gecede hafızı Kur'anların tilâvet etdikleri iki yüz hatmi şerifi nokta nümayan olunca Mikyas havuzunun canibi erbaasına oturub cümle hatmi şerifleri tamam idüb sâdât hazretleri anda bir dua ve sena ider kim gûya âdem mebhut olub paşa vekil harcı yüz kurban idüb cümle ulemaya bezl iderler Ve bazı meşayihlere ve sâdâtlar ve Şeyh Bekrîlere birer beyaz sof giydirüb mahkeme tarafından nokta düştüğü mahalli sicilli şerife kayd idüb Nil nadilerinin bir ihtiyarı paşaya müjde idüb bir beyaz [1] giyüb yetmiş seksen altun ihsan dahi alub cümle ulema hamd sena idüb herkes hanesine giderler

Eşşeyh Sâdât [2]

Sene tarihinde Şeyh Sâdât Mağribden Mısıra gelüb münzevî iken Hikmeti Huda Nil bir sene taşmıyub kaht galâ olup ahaliî Mısır mu-(z)tarib olub Sâdâtdan dua reca etdiklerinde bir kerre el açub dua idince bir yıldan beru gelmez Nil öyle gelüb vefa ider kim hâlâ ol andan beru Nil ol günlerde gelüb vefa ider Ve ol mahalde Sultan Sâdâta ziyafet idüb Mısırın nısfın ana temlik ider Anınçün hâlâ Sâdât evlâdları bu mahalle gelüb dua idüb ziyafet anınçündür Hakka

[1] Yıldız nüshası (sof)

[2] " " (Menakıbı hazretüş Şeyh Sâdât

ki ulu nesildir ساهك بالابوالتخصيص طريق وفای nefer Reddad oğulları cümle Ümmülkıyasda sakindir Ve her gece Nili Mubarek nekadar taşdı ise cümle Ümmülkıyas huddamları ve şeyhleri bir yire gelüb bir tabak kâğıza sarı za'fran ile kaç parmak taşdığın tahrir iderler Ol hat budur

(بسم الله الرحمن الرحيم وصلى الله على سيدنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم ادام الله تعالى نعمة
عل سيدنا و مولانا المقام العالى اعظمى مولانا الوزير كافل المسالكة الشريفة الاسلامية بالديار
المصرية والاقطار الحجازيه وماعم ذلك الملك المظفر اعز الله تعالى انصاره بجاه محمد عليه السلام
الفقر الى الله تعالى اولاد ابى [١] الامنا على قياس النيل المبارك يتهبون الى الله تعالى بالادعية الصالحة
في صحايف سيدنا و مولانا من يجب الدعاء سرأ وينهون ان الله تعالى زاد في النيل المبارك يوم الاحد
المبارك خامس جاذى الاول سنه سبع وثمانين والى الف الموافق لثالث عشره مسره اربعة اصابع
صار ثمانية عشر زراعا وتسع اصابع انتهى ذلك كذلك اللهم اتم لنا خيراً)

Bu hattı Ümmülkıyas şeyhinin mührile ve imzasile şeyhinin mührile ol hattı paşayı Mısırı azize götürüb beher yevm birer altun paşanın hazinedarı verir İşte nokta düşdüğü günden biemrillâhi taalâ günden güne Nili Mubarek taşdıkc Mısır icre bir surur şadmaniler olub cemii emsal ve mültezimîn ve keşsaf ve nazıran ve âyân ve Mısır veziri tasadduk ve nezerat verirler Zira Mısır halkının ekseri ümena ve mültezimîndir Nili Mubarekin taşmasına muntazırlardır اللهم عافنا Taşmasa kaht galâ olur Ve Nili Mubarek ne mertebe taşdığı neden malûmdur (de) nilirse Ümmülkıyas şeyhi mikyas havuzu icre otuz arşın âli bir amudu münteha vardır Anda parmak parmak kertikler vardır Ana nazar idüp her sabah birer hüccet yapup ibtida paşaya bir ahşam gidüb paşanın (ta) haremine girer Ana kapu baca yokdur Her ne mahalde olursa girüb (السلام عليكم يا وكيل السلطان الوالى حفظك الله وسلمك الله)
Badehu Bir arşın bir parmak deyu nida iderek bir altun haliyesin olub kâmil seksen dört gün bu üslûb üzre paşaya ilâm ider Amma bu paşaya gelen nadinin eli altında kâmil üçyüz altmış neferatları vardır Herbirine birer ikişer mahalle verüp bu nadileri Mısır icre tevzi ider Amma her nadi hududunda nida ider Gayri mahalliye varılmaz Zira her hanede her gün haliye tabir iderler avayidi vardır alır Anıncün gayri kimse varamaz Biri dahi gelse ve hane sahibi kangısına ihsan edeceğini bil-meyüb avayid ve fevayidleri muhtel müşevveş olmasın içün her nadi hududunda nida ider Ve bu nadiler muhteşem yüzü nurlu ve boğazı ridali ve gözleri sürmeli eli asâlu ihtiyar değil ise de eline el-

[1] Yıldız nüshası (سادات)

[2] » » (وانهين برقى)

bette asâ mukarrerdir Ve her nadinin yanında üç [1] dörder beli beştemallı mahbub Arab oğlancıkları boğazlarında sarı ve yeşil ve al ve gûnagûn şallar takub her kapunun önüne geldükce Esselâmı aleyküm ya Emir Mahmud ya Şerif Ahmed ya Seydi Ali yahud ya Emirülümerail kiram deyu her hane sahibinin elbette ismile nida iderler جاع النيل المبارك بامر الله bir arşın altı parmak ve iki arşın üç parmak her nekadar oldıysa her gün meserret haberlerin Mısır içine böyle tebliğ iderler Her kesin istidadına göre ihsan iderler Gerçi bunlar âyânı Mısırdan ve paşadan beher yevm birer altun alub mal tasil iderler Amma bu üçyüz altmış Reddad nadilerin ve Ümmülkıyas şeyhlerinin mirîye para keşufiyyeleri vardır Malı padişahî verir Ve iklimi Mısırdan cümle ikiyüz yetmiş altı pare kasabat ve şehir benderler vardır Cümle şehirlere nadi Reddadlar gitdikde bu Mısır nadisi başıdan [2] izin alub keşufiyye avayidin verüb kağız almayınca vilâyet vilâyet gezüb Nil filân mertebe taşdı deyu nida etmeğe kadir değildir Ve Mısırın iki bin altmış bağ ve bağçeleri bu Reddad oğulları elindedir Zira Nili bağbanlara dahi bunlar müjde iderler Zira cümle bağçeler Nile muhtaclardır Ol ecilden cümle bağlar ve gaytanlar bunların ziri hükmündedir Paşa ve âyânı Mısıra benefşe ve gül ve sümbül ve âbdar şerabı engür ve gayri müsmirat lâzım olsa bunların dereğindedir Bunlar bulur Kâmil seksen dört gün Nili böyle nida ider Ta nihayeti yirmi arşın Nili Mubarek gelse (استواء والخشية) deyu bir kavaid misal nahviyyun vardır Musannif bu misali Mısırdan bu nadilerden almışlardır (استواء والخشية) derler Yani Ümmülkıyas havuzu icre olan kertiklerinin amudu üzre başebe yani bir ağaç tahta cisir va(r)dır Nil ana beraber oldu demekdir Yirmi arşını geçüb yirmi dörd arşın olduğu zaman (من الجبل الى الجبل) deyu nida iderler yani Bir dağdan bir dağa Nil taşdı demekdir Dağdan murad Mısırın canibi garbisinde Cize tarafında Hermin dağları vardır İki büyük bir küçük amelî dağdır Anlara beynel halk Efram Dağları derler Amma efvahi avamda Firavn Dağı derler Nili Mubarek anların damenine dek taşra (من الجبل الى الجبل) derler Amma Mısırlı يكنى يارب يكنى derler Zira yirmi dörd arşın bu cebellere geldükde Mısırın içinde Demir Kapu derler bir kal'a kapusu var Ta Mısırın mamur âbâdan yeridir Anda Nil kapu eşiginden zâhir olmağa başlar عافنا اللهم Yirmi beş yirmi altı arşın gelse Mısır Nil gark ider Ol havfden Reddadlar (من الجبل الى الجبل) didikleri zaman (يكنى يارب) didiklerinin aslı garkdan korkarlar Zira bu Efram Dağların muciz (ei) Hazreti idris talimile melik Surid bina et-

[1] Yıldız nüshası (üçer)

[2] » » (paşadan)

mişdir kim Hazreti İdris من دنا ilmile Nili Mubarek Mısırı gark ideceğin bilüb bu Ehramları melik Surid inşa itdirüb tılsimat eyledi Anınçün bazı sene Nil ol cebellerin dibine gelir Amma ısrat saatleri karib bir padişah gelüb bu dağları barudu siyah ile koparub münhedim etdükd (e) dokuzuncu harabı Buhtunnasır idi Onuncu harabı Nilin tılsımatı bozulduğundan bu Ehram dağların geçüb Mısırı Nil harab etse gerekdir Şamı nehri Mize harab ide Bağdadı Şattularab harab ide Amma Mısırdaki Nili Mubarek on altı arşın gelse malı padişahî tahsil olur Amma ümena ve mültezimîn ve keşşaf lar meksur olub on sekiz gelse âlâ Cümle keşşaf ve ümena mestur olurlar Yirmi zirâ gelse cemii akalimi Mısıra asla bir şeraki yer kalmıyub rey olur yani kuru yer kalmıyub cümle yeri Nil bazar Bundan ziyadesi zarardır اللهم عافنا Amma yine اللهم عافنا on beş arşın gelse yine zarardır Ne malı padişahî ve ne malı ümena ve keşşaf çıkmıyub Paşa uğursuzdur deyu aşağı endirüb Yusuf köşkünde habs idüb cümle kul azliçün Âsitaniye arz idüb bir gayri vezir gelince paşa habs durub Mısır beğlerinden bir beğ kayım mekam olub meksur olan ümena ve mültezimîn ve keşşaf ları ark haniye urub kerrat işkence ve Divanda makarıya çeküb cümle malın zabt eyleyüb furuht iderler Ve cümle malı padişahî tahsil idüb halâs iderler Amma Nil tuğyan üzere gelse cümle muhtekir ve müsebbibler şumne ve mahzenlerde olan gılâllerin meydanı muhabbete çıkarub Mısır öyle ganimet olur kim dörd vakıyyei osmanî ekmek bir pareye olur Elkıssa Nili Mubarekin gelmesi acib hikmetullahdır kim bir sene bir seneden mukaddem ve muahhar taşmaz Elbette âdetullah üzere ol tut Kıbtî günü taşar Amma az gelmesi ve çok gelmesi alettertib değildir Cenabı Barinin kabzai kudretindedir Ve bu keramatı aliyye Hazreti Ömerden kaldı derler *Hikâyet* Hazreti Ömer رضي الله عنه hilâfetinde Hicreti nebeviyyenin 21 senesinde Hazreti Amr ibnül Âs Mısırı feth etdüğü sene biemrillâh âdeti cari üzere cereyan idüb taşmaz Ehli Mısır Ya Amr âdeti kadimimiz oldur kim Nil taşmazdan bir gün evvel her sene Nili Mubareke bir mahbubei müzeyyene pençeî âfitab duhteri pakize ahteri lâ'il yakut cevahir murassaat ile ârâste idüb nice kantar kelle şeker ve nice bin erdeb gılâl ve nice kerre yüz bin ekmek ve buksımatı kız ile Nile birağırız Andan ertesi yahud olgün nokta düşüb Nil taşmağa başlar didiler Amr ibnül Âs etdi Hâsâ Bu âyîni keferedir Nil taşmasıçün nahak kan etmek ve bukadar nîmetullah israf etmek dinimizde yokdur deyu cevap etdi Hasılı kelâm bu minval üzere kırk gün ubur idüb Nil taşmıyub yeni feth olmuş memleket icre nice bin kıylü kal cidal olup Arabın ayağı şum imiş deyu efvahu

nasda gûnagûn güftügû olup misler dahi gılâli hıfz idüb Mısır icre kahtı galâya müeddi oldu Âhir Amr ibnül Âs hazretleri Hazre(ti) Ömere bâlâda Tahrir olunan Nile bıraktıkları kız ahvalin alettafsil neccab ile arz idüp on günde arzı Mekke'de Hazreti Ömere dahil olup mefhumu malûmu saadetleri olunca Hazreti Ömer dahi Amr ibnül Âsa name yazub Berhurdar ol Küffarın âyîni batılların nesh etdirüb Nile kız atdırmağı men etdiğine isabet etmişsin Bu kâğızı Nile atasın deyu bir kâğıza tahrir etdüğü kelâmı Ömer budur

(من عمر ابن الخطاب الى نيل مصر يا نيل ان كنت تجري حولك وقوتك فلاحاجته
لنا بك وان كنت تجري بامر الله فقدرة فاجر صاعدا)

Manası Bu name (i) Ömer ibnül Hattab Nili Mısır (a) göndermiştir Ey Nil Eğer senin taşduğun dendü kuvvet kudretinle ise taşma Ceçdik Bizim sana ihtiyacımız yokdur Ve eğer taşduğun Hak sübhane ve Taalânın kudretile ise tiz taş demekde ve bu kelâmlardan sonra (Âyet) بِسْمِ اللَّهِ مَحْرَمًا وَمَرْسِيًا ان ربي الغفور الرحيم Âyetin dahi yazub Amr ibnül Âsa on günd(e) gelüb name vâsıl oldu Amma halk meyus olmuşlardı Ve niçe kimesneler Mısırdan hicret idüb gitmişlerdi Hemen Hazreti Amr Hazreti Ömerin namesin tilâvet idüb âyân kibarı Mısır ile hâlâ Ümmülkiyas olan nam mahalle gelüb Nile Hazreti Ömerin selâmın tebliğ idüb derakab hattı Ömeri Amr Nile ilka idince azameti Huda Nili Mubareke ol hattı mubarek düşünce Nil derya misal cuşu huruşa gelüb ol emri Ömer ve Âyeti şerife berakâtile Nil taşub cümle ahali Mısır şad handan oldılar Hamdi Huda ol andan beru bir gün tahallûf etmeyüb elbette nokta düşer Ve nokta düşen havuzu ve Ümmülkiyası ve banisin ve [1] mebnasın beyan ider

Evsafı Cezirei Ravza ve Ümmülkiyas

Ol mahaldir kim Eski Mısır mukabelesinde Ravza derler bir cezirenin ciheti cenubîsinde bir köşede kat enderkat bir kasrı âlilerdir ve müteaddid kaalar ve günagûn höcreler ve kilâr ve matbah ve iki yüz kat enderkat Ümmülkiyas şeyhi oğulları hanesi ve bir köşede kırk sütunu mermer üzre fevkanî Sultan Kayıtbay Camii ve bir tabaka alçak minareli ve bir vasi haremlı bir cami ve bu evsafı mastur üzre binai âlili kasrı âlâdır Ve Taşra haremlı vasi meydandır Canibi erbaası ceviz ağaçlarile ârâste bir sayedar teferrücgâh fezadır Ve bu Ümmülkiyasın ibtidai banisi Kababita devletinde bir kehene

[1] Yıldız nüshası (eşkâii)

çıkınca onar kertik kertik parmak hesabıdır Darbimeseldir kim Bana Mısırın parmak hesabın verirsın derler Buna mümasıl şuaranın birisi bir ebyat etmiştir (Beyit)

İntizarı cebr ile oldu helâl it'amı nas

Nice bir parmak hesabın gösterir Ümmülkıyas

Bu parmak hesabından malûm olan ruzmerre gelen Nil Zira her kertik birer parmakdır Üstad mühendis öyle inşa etmişlerdir Ve mezkûr kertikler sayılmasıçün havuzun iç yüzünde yine mermerden nerdübanlar vardır Ta havuzun nihayetine enince kâmil kırk sekiz kademedir Her sabah Mikyas şeyhi ol merdübandan aşağı enüb ol gece nekadar Nil geldi ise mermer amud kertiklerinden malûmdur Ve şeyhi Mikyas bir uç za'fıranlı kâğıda Nili Mubarek kaç arşın olduğunu yazub paşaya ilâm ider Ve havuzun kenarında mermer üzre Caferî hattı kûfî ile bir gûna tarih var Amma Arab ve Acem seyyahanından cemii erbabı marifet temaşa idüb kıraat idemezler Amma Allahu a'lem Memun halife tarihidir kim mermer amudu dutan haşebe kenarında altun hat ile Âyetülkürsi nihayetinde

(وذلك في جمادى الآخر سنة سبع وأربعين ومائتين)

tarihi yazılmışdır Ve mermer amudun başında altun teneke tahtıya kaplıdır Ve bunları altun ile münakkaş idenin tarihi havuzun kenarında mermer üzre müzehheb celi hat ile tarihi budur

(المولانا الملك العز نصره سلطان محمد خان [١] ابراهيم خان دام منصور

و عاشار للمقياس قد ارحت احيا بتجديد الوالى ابراهيم پاشا يسر الله ما يشاء شهر

صفر المصفر سنة ١٠٨٠)

merkumdur Ve bu Ümmülkıyas havuzu kenarında sekiz adet beyaz mermer amudlar üzre bir müşebbek ve mukarnez ve münakkaş kubbei nakşi bukalemundur kim ibret nümundur Mezkûr amud pervazları üzre zemini lâciverd ve rummanî beyaz hattı celi ile tahrir olunan sure olan Âyetler bunlar

(بسم الله الرحمن الرحيم فانظروا الى آثار رحمة الله كيف يحيى الارض بعد موتها)
ilâhiri Âyetden sonra

(تجديد ملوك سلاطين المصريه الملك الاشرف طاهر بيبرس الصالحى)

tahrir olunmuşd (ur) Bu hatdan yukaru kubbe kenarında

(مالك ممالك رقاب الامم مولانا ملوك العرب والعجم صاحب العراقين وديار الديلم
واليمن السلطان مراد خان خلد الله ملكه والله وصحبه وسلم بتاريخ شهر رمضان
المعظم سنه سبع وخمسين و سبعمائيه)

Andan yukaru kubbe ortasında celi hat

(الم تر ان الله انزل من السماء ماء فسلكه ينابيع)

ilâhiri Andan mameliki beyaz ile (Sure)

(بسم الله الرحمن الرحيم الم تر ان الله انزل من السماء ماء فتصبیح الارض مخضرة)

Âyeti ilâhiri bir müdevver hat ile yazılmışdır Andan kubbenin
ta ortasında bir müdevver ve musanna hattı beyaz ile (Sure)

(قل كل يعمل على شاكلته)

Âyeti [1] Bu havuzun canibi erbaası zaviyedir Cemiyet günleri
nemaz kılınan bir güncde mihrabı üzre müzehheb celi hat ile

(بسم الله الرحمن الرحيم (سوره) الم تر ان الله انزل من السماء ماء)

Âyetinden sonra

(انشاء هذا الجامع المبارك في زمان سلطان البرين وخاقان البحرين السلطان سليمان
خان ابن سليم خان ادام الله دولته يوم الدين وهو بناء الامير المصريه داوود پاشا
جعل اللهم من الفائزين مسجداً سنه اربع وخمسين وتسعمائيه)

tahrir olunmuşdur kim Ve bu mihrabın kible divarındaki kapunun
iç yüzünde sol tarafda çar kûşe bir beyaz mermeri ham üzre hurde
kûfî hattı lâtif ile böyle tahrir olunmuşdur

(بسم الرحمن الرحيم (سوره) انما يعمر مساجد الله من آمن بالله واليوم الآخر)

Âyetinden sonra

(نصر من الله وفتح قريب)

Andan sonra

(بانشاء هذا الجامع المبارك قبله المسلمين)

Dua müstecab olacak yerdir Ve bu kubbei münakkaş ağac olma-

[1] Yıldız nüshası (tahrir olunmuşdur)

ğile canibi erbaası piriñ telli şebekedir Ve havuzun canibi erbaası dahi parmaklı (k) dır Âdem aşâğı bakmağa cür'et idemez vesselâm Ve bu havuzdan taşra azîm bir kaa vardır Canibi erbaasında revzenleri Nile nazırdır Anın fevkinde kırk kademe taş nerdüban ile çıkarlar bir kasrı havernak vardır Cümle Mısır selâtinlerinin teferrücgâhı imiş Hâlâ gâhi begâhi Mısır vüzeraları anda gelüb istirahat iderler [1]

Amma fatihi Mısır Selim Han bu Mısırdâ bir gice hab âlûd iken Çerakese tarafından bir fedayi davayı merd ile bir cerime süvar olub Nil üzre cereyan iderek Mikyas dibine yanaşub cerimin direğine fedayi nam âsi çıkub serenden kasrın kubbesine ^{فردن} Selim Hanın camehabına nüzul idüb tiği Dahhakden nişan virir tiğ ile Selim Hanı şehid iderken hemen Hazreti Resalet Selim Hanı habdan bidar idince hemen fedayi can havli ile kendüyi minare kaddi kasırdan Nile atub halâs olur Selim Han has odalılara itab idüb cümlesine Mısır beğliği ihsan idüb ve ahdi eman ile kasd iden fedayii getirdüp İslâmbola götürüp izaz ve ikram etdüğü bâlâda tahrir olunmuşdur İşte bu kasrı Ümmülkıyas canibi erbaası revzenli ve sivri kubbesi beyaz kireçle mestur bir seramed kasrı âlidir Ve bu Ümmülkıyas olan cezirei beyan eder

Evsafı cezirei Ravza

Bir ceziredir kim Cize tarafından Nili Kebir cereyan eder Eski Mısır tarafından Güçük Nil cereyan ider Bazı zamanı yübusetde Nil kuruyub piyade âdemler geçüb gılâl gemileri geçmez oldu Sene 1086 tarihinde Canpuladzade Hüseyin Paşa efendimiz iki yüz Mısırî kise masruf idüb üç ayda kırk elli bin âdem ve nice bin curafa sığırlar üşürüb bir hayhu ile (A)nbarı Yusuf yolların tathir idüb hâlâ ana Nilden cemii Nil bu canibe cereyan idüb Ravza adası bir azîm cezire oldu İbtida Necmüddin Salih bu cezirenin canibi erbaasına tula bina bir kal'ai âlâ bina ider Hâlâ Cize canibine nazır mahallerde burc barular seddi İskendervar nümayandır Amma bir kal'ai hasnı hasin ve seddi metîn musanna binadır kim bu kadar yüz yıldan beru Nil içinde fena bulmamışdır Ve bu cezire ta Mikyas köşesinden Bulağa varınca tulî bir buçuk saat cezirei gülşen âbâddır kim padişahlara mahsus hâlâ bir bağı irem zatülimat misilli bir ceziredir Abı havası gayet lâtifdir Yılan ve çıyan ve haşeratı arz olmaz mutalsam ceziredir Hâlâ bunda hasıl olan şükûfei gûnagûn ve limon ve turuncun ve gayri baharın rayihai tayyibesi bir saat yere tesir idüb şem idenin

[1] Yıldız nüshası² (Sergüzeşti Selim Hanı Evvel der kasrı Ümmülkıyas).

dimacağı muattar olur Hâlâ içinde âyânı Mısırın yüz altmış müteaddid hiyaban ve gaytanları vardır Ve içinde gûnagûn kasrı âliler ve kame-riyye ve kaa ve selsebil ve su şazirvanları ve hammam camekânları var kim bîmekân olan mekân idineceği gelir Hâlâ yedi saray ve üç cami vardır [1] روضة من رياض الجنة bu cezire hakkında olsa sezadır

Amma bağlar [1] ve bağçeleri hâlâ mamurdur Lâkin tevarihde tahrir olunduğu üzre mamur âbadân değildir Hasılı kelâm yine Mısırın bağı iremidir روضة من رياض الجنة deseler vechi vardır Zira bir gece mih-man olan hasta hayatı cavidan bulub terü taze olur [2]

Bu Ümmülkıyasda mahı Temmuzun tut günü nokta düşünce paşa çavuşlar kethüdasına ve müteferrika başıya ve terceman ağaya ve yedi bölük ağalarına ve sayir iş erlerine tenbih ve tekid olunub İnşaallah seksen dörd günden sonra Nil kesim ideriz Cümle âyânı Mısır kanunu kadim üzre hazır ulsunlar Bir âyân şadmanlı Nil kesimi olsun deyu paşa tenbih edince عظمت الله Mısır halkına sürur şadman etmeğe bahane gerek Der cengi evvel Eski Mısırdaki yüz iki yüz beş yüz guruşa kira ile haneler dutarlar Ve Bulak ve Reşide ve Circeden nice bin pare gemilere mukaddem tarih ile yüzer ikişer yüz guruş büyük cerimlere kira verirler Herkes gemileri ve hanelerini nice bin bîhisab kanadiller ile zinet etmeğe başlıyub şahnişin ve revzenleri münakkaş idüb deri divarları beyaz kireç sıvayub Eski Mısır Ümmü Dünyasın nev arusu dünya iderler Andan cemii ümera mültezimîn ve keşşaf ve mirimiran ve ümerayi Mısır velhasıl kanunu kadimi teşrifat üzre cümle âyân paşaya hedayaların hazır ederler Ve paşa ağalarından bir ağa Nil kesimi olacak halici tathir etmeğe memur olub beş on bin ammal ve ırgat ve curafa sığırları ile halici kırk elli günde on kise masruf olub pak ve pakize iderler Bu bin pare ağaya ücreti kadem verirler İki kise masraf kuralardan hane sahiblerinden alub paşa kethüdasına iki kise ve paşaya beş kise olur Ve zamanı Hiseylem ve Kıbdün Melik [3] bir halic fissayf veş şitada cereyan idüb cümle ehli Mısır andan def'i atşan iderlermiş Ve zemini serapa ruham döşeli imiş Hâlâ müruru eyyam ile tıyn tûrab ile memlû olub altı ay kurur Altı ay Nil kesiminden sonra cereyan ider Bu halici tathir iden ağaya külf ve bin pare ücreti kademin verüb itmam olunca Babı Nasır mahkemesinde sicille kayd olub mezkûr ağa yedine hücceti şer'iyye alub paşaya verüb artık Nil kesimi alayları tedarikleri görülüb ve bu mahallerde Nili Mubarek dahi

[1] Yıldız nüshası (biri Sultan Müeyyed evkafıdır)

[2] " " (Elfaslül Hamis ve Erbain Evsafı alayı sani Nil kesimi)

[3] " " (Hiseylem Melik Kıbtîde)

on altı ve on yedi zirâ olduğu mahaldir kim Nil kesimi olacak yerde Ebül Menca cisri vardır Halici tathir iden ağa mezkûr cisir dibinde Nil cereyan etmesin deyu bir toprak bend alıkor Bend üzre şehir subaşısının bir büyük müzeyyen ve münakkaş kayığı toprak üzre âmâde durur Ve muhtesib ağası bu mahalde iki bin kelle sükker miad ve iki bin kutru nebat ve nice bin batman meyva ve yetmiş seksen deve yükü beyaz has ekmek dağlar gibi yığılır Ve mekûlât meşrubatın envain Huda bilür Bunları muhtesib ağa cümle paşa kisesinden âmâde ider Ve subaşı altı yedi yüz tevabiile bu mekûlât meşrubatları muhafaza ider Ve Nil kesimi olacak mahalden ta Bulaka varınca bir saat yerdir Ve karşı Ravza adası dahi hemgünan bir saat yerdir Bu iki tarafta lebi Nilde asla iğne bırakacak yer yoktur Cümle kat enderkat hayme ve hargâhı muteberan cetri mülemmalar ve matbah ve kilâratdır kim iki tarafı âdem deryasıdır Nil kesiminden beş altı gün mukaddem yer tutub âmâde olurlar Ve şehri Bulak Sebtiiyesinde paşa kethüdasının ve şehir havalesi ve divan efendisi ve kapucılar kethüdasının ve resale ağası ve gümrük emininin ve anbar emini ve nazırın gûnagûn müzeyyen akabeleri ve Mısırın yirmi aded ümeralarının ve yedi bölük ağalarının ve Çerkes beğlerinin ve kadiasker ve nakibüleşrafın ve ruznameci ve defterdar ve kapudanın velhasıl Mısır âyân eşrafının bin bin iki yüz pare akabe ve firkate ve kayıklar ve cerimler ve kayasalar ve sandalları atlası diba ve şiyh ve zerbafe kâmha va darayi valâyı kâlâ ile cümle gemiler zer enderzer zerbaflara müstağrak idüp elvan elvan zerdüz bayraklar ve filandıra ve sancak ve tuğlar zeyn iderler Velhasıl geminin bir âlâtı reseni tehi değildir Cümle tezyin olunmuşdur Ve cümle gemilerin enderun birunu âlâtı silâhı mütenvvia ile müzeyyen iderler kim gûya cenge âmâdedirler Olgün olkadar gemi müzeyyen olur kim Sebtiiye kasrından ve Bulakdan ve kasrı Ayndan ve Eski Mısırdan ta Kade-mi Nebiye varıncıyadak üç saat yerdir Nilin yüzü keşti ile malâmal olup gûya bir lâleazar hıyaban gemi ormanıdır Beri taraftan bir âdem karşı tarafa gemiden gemiye pertab iderek ubur etmek mümkündür Ta bu mertebe izdiham olur Ve cemii ahali Mısır Nil kesime [1] âmâde oldukların paşa istima idüp alaylar yürümeğe başlar

Evsafı alayı Nil kesimi

Bu alay dahi bâlâda paşanın alay ile Mısır(a) girdiği gibidir Amma bu alayda ulema ve suleha ve şürefa ve tavaşi ağavatlar vardır

[1] Yıldız nüshası (kesimine)

İbtida alay yürümeden evvel sabahdan yahud bir iki gün mukaddem Mısır âyân eşrafı ve pîr civanı ve merd nisvanı dükkânlar dutup yollar üzre iç kal'adan ta Bulağa varınca kat enderkat iki saat âdem deryası gibi pür olub paşanın gelmesine muntazır olurlar İbtida alay başında subaşı iki yüz eli nobutlu kavvasile ve on nefer cellâdları ile yolları tathir idüp tevhide sultanî iderek ubur iderler Ardları sıra cemii eimme ve huteba örf izafetleri ile mevc mevc ubur iderler Anların ardı sıra nice bin meşayihi kiram anlardan sonra mezahibi erbaa ulemaları mülebbes siyabları ile fevc fevc ubur iderler Andan sonra Mısır içinde iki yüz altmış beş yüz akçe mevleviyyet payesile harir saçaklı taşıyan mollalar atbaşı beraber ve Şafiî ve Malikî ve Hanbelî müftileri ve İmamı Âzam mezhebi şeyhülislâmı Boluvî Mustafa Efendi ile Kadıasker Efendi ubur ider Anlardan sonra alayı sâdâtı miranı Mısır içinde kırk altı bin sâdâtı kiramın mülebbesçeleri ile riye süvar olub ubur iderler En nihayetinde nakibüleşraf BurhaneddinEfendi Hazreti Resaletpenahın yeşil alemi dibinde âdâb vakar ile canibeyne selâm virerek ubur ider Andan alayı çavuşan başlarında mücevvezeler üzre ikişer aylak ve atlarının başında birer aylak ve kırmızı şalvar ve ellerinde gûnagûn bozdoğan bulgur kuzduranları ile mutaazzımane ubur iderler Andan alayı gönüllüyan ellerinde sipah bayrakları ve küheylân atları ve çifte köçekleri ve kırmızı şalvarları ile atbaşı beraber ağaları köslerin çalarak ubur iderler Andan alayı tüfenkciyan Bunlar dahi sipah misal bayrakları ve kırmızı şalvarları ve küheylân atlar üzre çifte köçekleri zırh zırh külâha müstağrak ağaları köslerin çalarak bayrakların açarak güzer iderler Andan alayı müteferrikagân Bunlar semmur kürkleri ile beşer onar eli sııklı köçekleri ellerinde sııkları ile ağaları köslerin çalarak ubur iderler Andan Alayı Çerakese Bunlar dahi sipah gibi kırmızı bayrak taşıyub enselerinde çifte köçekleri ile ağaları köslerin çalarak ubur iderler Andan kırk elli Çerakese beğleri alayı Bunlar gûya Mısır beğleri gibi gayet muhteşem ubur iderler Kösleri yokdur Andan alayı arabistan [1] beş bin kâmil piyade asker addolunur Amma bu Nil kesimi alayında on bin piyade eli çatal fitilli beli kılıklı dalyan tüfenkli şehbaz çifte çifte yiğitler ubur iderler Andan alayı Yeniçeriyen sekiz bin addolunur Amma ol gün yirmi bin tokmak tüfenkli pürsilâh kaplan postlu zerdüz üsküflü Yeniçeri alay(ı) ubur ider Andan alayı ağavatı paşa İbtida iki yüz küheylân [2] atlı beli sodaklı tatar yaraklı yiğitler çifte ubur ider Andan alayı gönüllüyan dörder yüz

[1] Yıldız nüzhası (Azeblistan) - Azabyan olacak.

[2] " " (Kübeyl)

kaplan postlu yelken takyeli ve salihli taclı şahın cıgâlı çift köçekli gönüllü şebazları güzer ider Bunların ardısıra alayı deli Bunlar dahi elinde kosdancalarında kurd postları sarılmış avuçlarında elvan filândıralar ve başlarında semmur taşlar üzre turna telleri ve zağanos ve şahin telleri ve atlarının başında aylaklar ve Hasenî ve Hüseyinî Tuna keçidi kınalar ve yancık ve bahrî hotas ve altı pare âlâtı yancık ile atları ve beşer onar köçekleri müzeyyen ubur iderler Andan alayı mehteranı hayme ellerinde mızrakları ile güzer iderler Andan alayı çaşnigiran Bunlar dahi küheylân atlar üzre ellerinde kargı sıriklar ve sipah bayraklarile ubur iderler Andan alayı taşra kilârciyan Bunlar dahi bayraklarile ubur iderler Andan alayı sarracanı hassa Bunlar dahi pürsilâh ellerinde sırikları ve avuçlarında bayrakları ile ubur iderler Andan alayı müteferrikagân Bunlar dahi küheylân atlar üzre bayraklı sıriklar ile ve birer ikişer köçek ile ubur iderler Bu Mısır paşasında sarıca sekban bayrakları olmaz Cümlesi müteferrika ve çaşnigir ve kilârci bayraklarına girerler Andan alayı vacibüraaya ağalar muhteşemane küheylân atlar üzre enselerinde beşer onar kargı sıriklı ve zırhlı köçekler ile ubur iderler Andan alayı kapucıbaşı Cümlesi müsellâh ve müzeyyen semmur kürklere müstağrak atları yancıklı ve bahrî hotaslı ve her birinin önünde küheylân yedekleri ve enselerinde on beşer yirmi ve otuzar zırh ve serpenahlı iç oğlanları ile atbaşı beraber güzer iderler Andan

Alayı ümerayı Mısır

Yirmi altı beğ Cümle perişanî destarlar ile zer enderzere müstağrak mücevher rahtlı ve zerdüz abayileri ile küheylân atlar üzre önlerinde dörder mülebbes şatırların ellerinde teberi müslimleri ile ve enselerinde yetmiş seksen müzeyyen çarkab tirkeşli iç ağaları ile atbaşı beraber iki beğ yanyana rikâb rikâba ubur iderler Anlardansonra

Alayı musahibi Sultan Ağagânı tavaşıyan

Bunlar padişah lalahğından mu'tak olub Mısırdâ dörder beşer yüz akçe ulûfeleri var Kimi Darüssaade ağalığından kimi hazine dar başlıktan kimi şeyhülharemlikten ve kimi musahiblikten âzâd olub koltuk vüzeralarıdır Bunlar bin mikdarı muhteşem ağalardır kim herbiri padişahane zeri zivere müstağrak olurlar Bunların alayı gibi eğer Mısırd(a) ve İslâmolda böyle muazzam ve muhteşemane alay yoktur Zira bunların herbiri Âsitanei saadetde otuzar kırkar sene hidmet idüb nice bin kise ile ve bîhisab cevahir ile âzâd olub Mı-

sırda böyle bir alay günlerinde dârât azamet ile ubur iderler kim tariki âm üzre temaşacı âdemlerin dimağları bunların müşk anberi rayihasından muattar olur Ve herbirinin ensesinde yetmişer seksener pençei âfitab mehtab memaliki çarkab tirkeşli gulâmlar ile ubur iderler Gayet müzeyyen alaydır Andan

Alayı paşa

KaraAğalardan sonra paşanın yirmi altı meratib sahibi üst haftanli ve perişanî destarlı pak raht ve abayili muhteşem gedik sahibi ağaların enselerinde kırkar ellişer zırh külâhlı iç ağaları ile ubur iderler Andan paşanın tuğları ve bayrakları vardı sıra paşanın dokuz yedeği zeri zivere ve cevahir murassaatlı zeyn ve raht ile müzeyyen küheylân atların herbiri başı mücevvezeli yedekciler keşan berkeşan ubur iderler Bu yedeklerin iki canibinde Mısırın altı yüz başı otgaalı zerdüz üsküflü mülâ(zi)m yeniçerileri elleri tüfenksiz bellerinde kılıçları ile yedeklerin iki canibinde ubur iderler Andan bizzat paşa Kılâvan divanhanesinden azameti daratıle semmur kürk üzre cevahir çarkab tirkeş kuşanub ve katife kırmızı şalvar giyüp selimî üzre iki sorguç mücevher takup reftar iderek Kayıtbay divanhanesi nerdübanından enüb altun zincirli ve mücevher eğerli ata süvar olub saray meydanında Selim Şah makamına nüzul idüb iki rikât nemaz kılub anda hazır olan cümle ulema ve suleha ve meşayih huteba ganimete dua ve senalar idüb çavuşlar kethüdası paşanın sol tarafına paşa kethüdası sağ tarafında kultuğuna girüp ihtiyar divan çavuşları hayır dua ile alkışlayub paşayı ata bindirirler Sekiz aded altun tasları üzre aylaklı şatırlar diba ve seyib ve zerbaf kunturalar ile ve ellerinde teberi müslimleri ile paşanın önü sıra gezer giderler Ve paşanın yanı sıra kırmızı dolmalı zerdüz üsküflü keçeler üzre otagalar ve ellerinde matara ve mücevher dalyan tüfenkler ile paşa ile ubur iderler Ve paşanın ensesinde silâhdar ve çukadar başlarında kırmızı zerdüz keçeler ve bellerinde çarkab tirkeşler ve silâhdar elinde paşanın seyfi müczemi ile ubur ider Dahi ardı sıra yirmi dörd mertebe sahibi ve iki yüz dahi cebe ve cevşene müstağrak eli kantar sııklı küheylân atlar üzre iç ağaları ve elli iç mehterleri omuzlarında tokmak tüfenkler ile ubur iderler Ardı sıra paşa kethüdası ve hazi-nedar atbaşı beraber ubur iderler Ardları sıra paşanın divan efendisi ve imam efendi ve müezzin başı ubur iderler Andan sonra sancak ve bayraklar andan dokuzar kat mehterhaneler evc arak makamında fasıl iderek ubur iderler Ardları sıra sarraçıyanı gulâmı enderun andan

sakkalar andan piyade akkâm ve meş'aleciayan meş'allerin şükûfeler ile donadub ubur iderler Bu tertib darat azamet ile paşa Azablar Kapusından taşra çıkınca kal'adan yetmiş seksen pare şahî darbzenler ve kolomborna toplar endaht idüb Mısır içi ra'dvar güm [1] gürler Bu sada âsude olunca mukaddema ileri giden yeniçeri askerinden bir sadayi Allah Allah gülbank kopar kim narei Allah Allah ile ve sadayi gülbanki Muhammed ile Mısır içi malâmal olur Bu üç nöbet gülbangi yeniçeriler tamam idüb andan azabistan askeri gülbank çekerler Anlar dahi üç kerre idüp tekrar yeniçeriler gülbank iderler Bu tertib ile giderler Paşa hazretleri iki canibine derya misal âdemlere şelâm virerek gerrüferi şevket ile kâmil üç saatde Bulak şehrine bu alavı azîm ile dahil olub Sebtiyye kasrında nüzül idince المظمت الله Nil üzre âmâde olan bin iki bin pare gemiden bir yaylım tüfenk ve bir yaylım top atılub ta Kademün Nebiye varınca Nil üzre malâmal olan gemilerin top tüfenkleri sadasından Nil âteşi Nemrud içinde kalır Andan paşa Sebtiyye kasrında kapudan beğın ziyafetin yiyüb beş kise ve beş tavaşi ve beş küheylân at hedayasın alup

Sitayişi keştii veziri Mısır

Paşa akabesine imam müezzin ve kadasker efendi ve bazı sebük-ruh ulema ile akabesine girüb reyyan mellâhlar akabenin badbanların açub bir top atub avm idince المظمت الله yine Nil üzre bin iki bin pare gemiden bilâhad velâ gayet tüfenkler ve toplar atılub dudu barutu siyah âfitabı bitab ider Ve paşa akabesinin badbanı harir kemhadır Ve kıçı ve başı nice yüz zerdüz sancağ ve bayraklar ile müzeyyendir Ve cemii âlâtı resenleri gûnagûn münakkaşdır Ve paşanın oturduğu mahal geminin kıçında üstü atlas ile puşide bir vasi kaadır Canibi erbaası zer enderyer mihaddeler ve gerde balışler ile müzeyyendir Ve paşanın canibi erbaasında iki yüz gülmanı hassa ve cümle mellâhlar dahi iki yüz pak libaslı keştibanlardır Ve badban sereni ucunda iki çatal Cezayirkârı zerdüz filândıralar var kim yüzer zira kaddi vardır Bir ucu Nile isabet ider Ve sütunların zirvesinde olan orsa bayraklar dahi hemçünan zerdüz elvan sancaklardır Bu tertip üzre Nil üzre gider Mısırın cemii âyân eşrafının akabeleri hemçünan zer enderzere müstağrak ve müzeyyen olub bir hay huy ile bir şadmani fasl ile def kudüm çalarak ve kol kol hanende ve sazendegânlar fasıl iderek paşanın dokuzar kat mehterhanesinden maada kırk beş yerde tablı Âli Osmanıyan ve bin yerde kûsü hakaniyan çalınub ol gün gûya

[1] Yıldız nüshası (güm güm)

mürdediller ihya olub âlem taze can bulub debdebei Mısır velvelei Mısır gulgulei Mısır tantanai Mısır olub bu âyîn darat ile paşa kâmil üç saatde giderken Nilin iki canibinde kat enderkat hayme ve har-gâhlarda olan ibadullah paşaya el kavşırub paşa iki canibine selâm verüb anlar Aleyke alub Mısır [1] aded mektebin sıbyanları الاينصر الاطان deyu dua iderler Bu tertib üzere üçüncü saatde mezkûr Nil kesimi olacak halicin ağzına paşanın akabesi gelüb lenger endaz olub derkenar olur

Der vasfı kat'ı Nili Ahmeri sebil

Bu mahalde nice bin ulema ve' suleha ve meşayihîn ve sâdât erbabı hacat el açub dua ve sena olunub el yüze sürilüb mahı Tem-muzun tut evvelinde halic ağzında sed olan durak [2] üzere subaşı kayığına girüb derhal nice bin Urbanı uryan beni insan mezkûr sed olan toprağı bozunca المظمت الله derya misal bükünmüş Nil yol bulub ol halicden içeri ra'dvar gürlüyük girdiği gibi cümle meşayih Fatiha Fatiha deyu feryad idüb derakab cümle akabelerden bir yaylım tob ve tüfenk atub yine kıyamet kopar Ve subaşıyı Nil kayığı ile topar lıyub Mısır içine kati yaydan ok çıkar gibi gider Ve mukaddema Nil kenarında muhtesibin hazır etdüğü iki yüz koyun ve elli deve kurban idüb Urban yağma ve efgan iderler Ve muhtesib ve paşa vekilharcı bâlâda tahrir olunan iki bin kelle şeker ve iki bin kutru nebatı hamevî ve nice bin batman ve seksen deve yükü ekmek ve elli kantar beksımatı cümle Nile atarlar المظمت الله bu dahi mahşerden bir nişandır Nice bin Urbanı uryan bu mekûlâtların ardı sıra Nile atılıb Nil bunları birbirlerine katub toparlıyarak Nile atılan eşyalardan bir şey zayi olmıyub cümlesin Nilden çıkarub Nil ile bir tarafa çıkarlar Hamdi Huda bu kadar Urbanı beni insanın birine bir zarar isabet etmez Hakir ol gün ol mahalde Bazarı uryan giran [3] didim Hakka ki bu uryan insan ol gün gûya suru İsrafil urulup kabirden kalkmışlardır Ve bu Nil kesimi günü Nile bu kadar nîmeti uzma atmak zamanı cehaletde zerü zivere müstağrak bir duhter gelin atmağa mukabil bir şeydir Ve bu Nil kesilüb bu halicden içeri girüb Mısır şehrinin ta ortasından cereyan iderek enüp Kalyop ve Mansure ve Şarkıyye vilâyetlerin rey idüp reaya ve beraya ziraat idüb ganimet olur vesselâm İşte Mısırın Nil kesimi tabir etdikleri bu tertib üzere olur Vechi arzda bir diyara mahsus değildir Hasretülmülûk ibretnüma

[1] Yıldız nüshası (Mısırdâ 6176)

[2] » » (toprak)

[3] » » (gıryan)

vacibüsseyr bir temaşagâhdır Cemii tevarihlerde masturdur Anda paşa bu acibe ve garibeleri seyr idüp halici tathir eden ağaya ve sakıye eminine ve subaşıya ve muhtesib ağaya ve paşa vekilharcına bu altı kimesniye hil'ati fahireler giydirüb lenger koparub Nilden yukaru yine şadmanlıklar iderek canibeynine selâm vererek kasrı Ümmülkıyasda lenger endaht olub cümle askerile ve âyânı Mısır emiri ümera ile taşra çıkub salâtı zuhru eda idüp Nil kesimi olduğuna secdei sükr idüb bin bir hamd sena ider Andan cemii âyânı Mısıra Mısır paşasının ziyafeti olub sımatı Muhammedî olur kim vafında lisan kasırdır Bu mahalde paşayı yenigeri ağası alessabah Kademün Nebide ziyafete davet ider Paşa dahi davete icabet nola deyüb cümle erbabı divan ve ulema ve şürefayı âyân badettaam paşadan mezun olub herkes dayiresine gidüb ilmi musikide daire ile zevk safa iderler Amma daireleri usulden çıkmazlar Ol gece paşa Ümmülkıyas köşkünde zevk safa idüb Eski Mısırı ve Nil üzre olan iki bin pare gemileri ve bahri hesabın Huda bilür kanadiller ve fanus meş'aller ile zeyn idüb şebi zulmanî ruzu ruşen olur Ve Ümmülkıyas kasrın paşa vekilharcı kanadiller ile müzeyyen ider kim gûya kasrı Mikyas fanusu bağı cinan olur Ve taraf taraf tabl ve kudüm ve nefir ve surna ve nice bin kûsler çalınub ta vakti sabahadek velvelei Mısır olur Ve her saat berren ve bahirden nice kerre yüz bin top tüfenkler atılub zemin âsüman güm güm öter Ve Eski ve Yeni Mısırın cemii hanedanlarında ve cemii akabe ve cerim ve keştilerde ve tarafeynde olan otağ ve çerge ve haymelerde gûnagûn mıtrıban hanendegân saz söz ile Hüseyin Baykara meclisleri olur kim her ne tarafa nazar etsen bir safayı canperveri olmada ve bir ayş ve işret olup halkı âlem şadman olmada ve kayık kayık uşşak birbirlerine varup gelmede

Der vasfı fişenkciyanı âteş bâzan üstadan

Evvelâ esnafı âteşbazan yani tariki Ebu Ali Sina kayıklarla Ümmülkıyas kasrı önüne paşa huzurına gelüb bir fasıl havayî fişenkler atarlar kim her biri evci âsümana uruc ider Âsümanî fişekler nüzul iderken her birinden nice bin kanadil necmi şahab gibi nar nurlar nüzul idüp zemini ruşen ider Ve bir gûne surahiler var kim üçer kamışlı üçer kerre havaya çıkar Evvelâ bir fişenk iki vakıyye barut ile âsümana uruc idüb necmi sagire gibi nümayan olurken ana muttasıl bir fişek dahi var ol âteş alub evvelki zemine düşüb ol dahi eflâke çıkar Bu dahi tamam olacak mahalde buna muttasıl üçüncü fişek olup öbür yanan yire düşüb bu dahi verayî ebre girüp

içinde keskin barutdan demir ile sarılmış bir badalokca tarafı vardır Ol âteş alub gûya bulutlar pare pare olup cemii gerrubiyan ^{الهم احفظنا} deyü taviz iderler Evcî semaya biri biri üze üçer kerre çıkmış olur Amma garib ve acib san'atdır Ve bir gûne havayî fişek dahi evcî âsümana suud idüb ol tamam olunca andan kırk elli dane fişenk gök yüzünde canibi erbaiye birbirlerin kovarak tarumar olur Bu dahi bir garib temaşadır Ve bir gûne semayî dahi ber hava gidüp andan kırk elli adet fişek zemine hışım gibi süzülüb rast geldüğü yeri yıkub halkı parekende ve perişan ider velhasıl ol gice sabahadek paşa huzurunda ve âdem deryası nazarında niçe yüz bin elvan fişenk ve tarkı ve habuğka ve âsümanî ve havayî ve semayî ve evcî ve perişanî ve bahrî ve tavusî ve horosî ve keşî ve sürhabî ve cünunî ve kestene ve şazirvanî ve ra'dî ve keleşek ve semekî deryaya yedi sekiz kerre girüp bir gayri yerden çıkar ve Nîl içre gavvasvar Nilin dibinde şina(ver)lik etdüğü nümayandır Yine çıkub yine dalar garib temaşadır Ve kağızdan kal'alar birbirleriyle birer saat âteş feşanlık idüb cenk iderler Ve fişekden eşkâlî papaslar ve Frenk ve Yahudi ve Kızılbaş suretleri bir biri cengi azîm iderler Ve eşkâlî at ve himar ve hınzir ve peri ve divler ve sahih himarlara ve kelplere bend fişengi zeyn idüp âteş iderler Temaşaya gelen halk icre bu hayvanlar reha için girüp cümle halkı birbirine katub mudhikâne bir temaşadır Ve gûnagûn badaluğka ve havan ve tulumba ve nerdüban ve şemsi ci hanlar ve kafesler ve çatal âsümanîler ve ra'diler ve oran ve ejdehalar ve kunbara ve havanları ve hurrevanîler hulâsai kelâm bin yüz pare illâ âteşbazlık san'atı frenge mahsus iken bu Mısır üstadları bu Nil kesiminde sihir mertebesinde san'atlar icra eyleyüb arzı maharet idüb fişekler ile şebi muzlimi ruzu ruşen etdiler ve geceleri kadir [1] ruzu id olur Mısırın cemii sigar ve kibarı

(Dört satır, sayfayı doldurmak için, açık bırakılmış)

bu eski Mısırdaki yedi gün yedi gece zevk safa iderler Ve bazı yalı saraylarını günde yüzer guraşa kira ile alırlar Ve bazı evlere kasden fişek atub halkı tarumar idüb temaşa iderler Neticei kelâm âteşbazlık ilmi Frenği pür renge mahsus iken bu Mısır Azabının âteşbazlığına aşk olsun Edimi arzda misilleri yokdur Bu Mısırdaki

(On bir satır, sayfayı doldurmak için, açık bırakılmış)

gördüğüm san'atı semenderî(i) bir diyarda görmedim Zira gece ve gündüz nice kerre yüz bini âteş bazlığı müteallik sanayiat gösterüb ruyi Nil murgu semendervar âteşi Nemrud içinde kalub yüz bin guraşluk

[1] Yıldız nüshası (ruzları)

fişenk atılır derler Hakikatülhal nice yüz akabede ve iki yüz cerim ve gayri akabe gemilerinde ikişer üç bin fişenkden kal'alar ve nice bin fişekler vardır atılır Beşer altışar yüz guruşa olur Bu hisab üzre yüz bin guruş âteş feşanlığa masruf olduğu muhakkaktır Ve cümle gemiler paşa önünden birbirleri ile cengi azîm iderek ubur iderler Ve cümle beğler akabelerinin canibi erbaasını cemii zîkıymet zer enderzer eşyaları ile akabelerin donadub top tüfengin atarak mehterhanelerin çalarak paşanın önünden ubur iderken paşayı selâmlıyub Cize canibine giderler Bu gemi alayların dahi paşa her kesin istidadına göre seyir temaşa ider kim her gemi kanadiller ile nur olmuştur Alessabahadak bir hay huy ile niçe top ve bilâad tüfenk ve hişte [1] atılıb cahı cahim olur Ertesi alessabah paşa iki üç yüz adet ağavatlârlarının her birin birer Mısır beğine ve yedi bölük ağalarına ve cümle serikârda olan âyânı devlete gönderüb ziyafete davet iderler Anlar dahi her varan ağaya yüzer guruş ve bir çuka ve bir kumaş ihsan idüb ve kadıasker ve nakibi eşraf ve Şafiî ve Malikî ve Hanbeli müftileri(n) velhasıl cümle ulema ve suleha ve meşayih ve eimme ve hutabaya varınca ve yedi bölük âyân ve ağalarına varınca cümle erbabı divanı sahib unvan cümlesi Ümmülkıyas kasrına gelüb öyle bir nefise ziyafet olur kim efvahu nasda yüz kise masruf olmuştur dirler Kâmil üçer saat bu ziyafeti azîme tenavül olunub badettaam şerbet gülâb ve buhurlar bezl olunub cemii ehli manasıba yetmiş kuşaklık ve yetmiş evsab ve yetmiş edna hil'atî fahireleri cümle ehli meratibe giydirüb mansıbları ibka ve mukarrer olunub anlar dahi mansıblarının keşufiyyelerin verirler Zira Nil kesimi sene başıdır Ve paşayı alay ile getüren yedi bölük askerî taifesine beş kisei Mısırî paşa ihsan idüb yine ol gice Ümmü kıyasda paşa sakın olub sene başı olmağile ağavata birer bender ağalıkları ihsan idüb hil'atî fahireleri giyerler Bu günki ziyafet paşa kethüdasınındır Cümle gedik sahibleri ağalara da ziyafet eder Badettaam paşa kethüdası bir semmur kürk giyer Ve paşanın malı keşufiyyesin tahsil ider Ve yine bu gice Mikyasda kelevvel kanadil ile Eski (Mısır) ve Mikyas ve akabeler zeyn olub top ve tüfenk ve fişek sadasından zemin ve âsüman dirdir didrer Alessabah Ravza ceziyesinde Kenan Bey bağında defterdar paşa âsafı Mısırî azize izaz ve ikram idüb bir âli ziyafet idüb badettaam on kise ve on tavaşi ve bir donanmış atı [2] on iki mertebe sahiblerine dahi birer yelkendez küheylân at ve

[1] Yıldız nüshası (fişenk)

[2] » » (safinat verir)

bazı hedayalar virüb paşadan defterdar semmur kürk [1] paşa vakti zuhurda esbi sabareftarına süvar olub giderken Emirülhac paşa paşanın rikâbına sarılub yine Ravza bağlarında Ali Bey sarayında paşayı davet idüb azîm ziyafetler ider Ve bu kadar mıtrıban ve hanendegân ve hokkabaz ve surahibaz gözebaz zarbaz ve âteşbaz ve kâsebaz ve ve kuklabaz ve perendebaz gürzbaz velhasıl cümle yüz yetmiş esnafı bazbazan bu Emirülhac ziyafetinde arzı hünerler idüb her biri ihsanı vezir ile behremend olub badehu Emirülhacca paşa bir semmur hil'at giydirüb atına binüb giderken her kankı Bey paşanın kaimekamı oldu ise vakti gurub ziyafetin ol ider Ol dahi hemen Emirülhac ziyafeti gibi idüb hemen hedayası dahi Emirülhac paşa gibi beş kise ve mücevher donanmış at ve beş yelkendez ve nice tuhuf ve tefarikler ve hedayalar verir Ve on iki meratib sahibi iç ağalarına birer at pişkeş virir Badehu bu kaimmekam bey dahi paşadan bir semmur kürk giyüb badelleyle yine Ümmülkıyasa gelür Yine ol gice sabahadek şadman kıyamet kopar Andan alessabah serdarı ümerailkiram şahbenderi mirülkelâm olan bey gelüb paşaya yine Ravza bağlarında azîm ziyafet idüb beş kise ve beş tavaşi ve bir altun zincirli ve murassa eğerli at ve gayri zikıymet makulesi hedaya çeküb paşadan bir hil'ati fahire giyüb behremend olur Velhasıl üç gün üç gice beğler ziyafet idüb hedaya virirler Ve birer semmur kürk giyerler Andan yine ol gün yeniçeri ağası paşa akabesine binüb cemii mirimiran ve âyânı şahib unvan ile akabelerine binüb paşadan ileru geçüp top ve tüfenkler atarak ve gûnagûn şakalar iderek cümle beğler mehterhanelerin çalarak cümle akabelerle iki saatde Mikyasa varub yeniçeri ağasının ziyafetin tenavül ider Bir Mısıri kise ve beş tavaşi ve mücevher tüfenk ve müzeyyen rahtlı küheylân cülfidan at virir Paşa dahi bir semmur kürk giydirüb yeniçeri ağası paşa kethüdasına ve şehir havalesi ve divan efendisi ve hazinedara ve mühürdara birer yelkendez at hedaya çeker Andan paşa akabelerine süvar olub yelken döküb top ve tüfenk atarak Mikyasda şehir havalesi ziyafetin tenavül idüb şehir havalesi üç kise ve üç tavaşi ve üç at paşaya ve bir at kethüdaya virür Ve paşadan bir hil'at giyer Mansıbı kendüye mukarrer olur Neticei kelâm yedinci gün bazı vüzera halk işinden gücünden kalmasın ve masruf ile mütezzi olmasın içün üç gün üç gice padişahane zevk safa iderler Üçüncü gün yine akabelerine süvar olub hay huy ile cereyan iderken Kasrı Ayn önünde bir kayık ile azablar ağası ve kethüdası paşayı Kasrı Aynda ziyafete davet idüb bir ziyafet olur kim tabir olunmaz Badettaam paşa üç kise ve üç at ve bir at

[.] Yıldız nüshası (giyüb)

kethüdaya verüb paşadan bir hil'ati fahire ihsan olunub mansıbı kendüye mukarrer olur Ve yine paşa alay ile akabe süvar olub şadmaniler iderek Ramazan Bey bağçesinde çavuşlar azım ziyafet idüb üç kise ve üç tavaşı ve üç at virir Paşa dahi ana hil'at giydürüb mansıbın ibka ider Andan Ravza adasında müteferrika başı niçe yüz hayme bargâhlar kurub bir çetri mülemma içinde hanı bîümtinanı keşide idüb badettaam üç kise ve üç tavaşı ve üç at çeküb paşadan bir hil'ati fahire ile mesrur olur Mansıbı kendüye mukarrer olur Andan paşa yine zevraka süvar olub kelevvel tablın döverek ve top ve tüfengin atarak kasrı Sebtiiye gelür Badehu Nil üzre nice bin gemilerden ve Nilin iki tarafındaki hayme ve hargâhlarda olan asakiri islâm bir yaylım top ve üç nöbet gülbank çekilüb şadmanlar bozulub gûya bir hayali zıl idi Halk tarumar olub yine paşayı alay ile saraya götürmeğe giderler Andan paşa Sebtiiye kasrında ruznameci efendi ziyafetin tenavül ider Üç kise ve üç at ve bir sîm devat ve on kıt'a kütübü nefîse hedaya virüb paşadan bir kakum kürk giyüb mansıbı mukarrer olur Badettaam paşa âdeti kadimesi üzre cümle asakiri Mısır ile esbi saba reftarına süvar olub gider Alay (1) salis iderek saf saf mevc mevc fevc fevc alay alay bölük bölük asakiri islâm kavanin ve kaideleri üzre alettertib çifte çifte atbaşı beraber muhteşemane şevket ve vekar ile güruh güruh ubur iderler Paşa dahi padişahane selimîsi üzre iki otagasın seri saadetine zeyn kılub semmur kabaniçse üzre murassa tirkeş ile ubur idüb bu Mısırın şahrının her tarafında katenderkat pîr ve civan ve sagir ve kebir merd ve nisvan istikbale durub paşa bunlara selâm virdikce nisvan taifesi (زالت) naresi iderler Ve ihtiyar şeyh ve şablar (يا عازيز مصر ويا حفظك الله سالمك الله يا عزيز مصر) deyu gûnagûn elkab ile hayır dua itdiklerinde bir canibinde mataracı başı bir tarafında şatırcı başı huddamları ellerinde birer Mısırî kiseden paşanın muvacehesinde dua iden fukaraya (Âyet) وما تَدْرُو الله حق قدره (Âyet) mazmumunca kısmeti üzre ol kiselerden mal tâksim ve bezli nisar iderek paşa obur iderler Andan cümle mekteb sıbyanları tarıkı âmlar üzre (الا ينصر السلطان) deyu dua idüb anlara dahi ihsanlar olunub bu tertib üzre paşa Azablar babından içeri girerken kapucılar(a) ihsanlar idüb kal'ada saraya vâsıl olunca yine kal'adan yetmiş seksen pare toplar atilub cümle askere Gavri divanhanesinde dört bin sımatı Muhammedî tenavül olunub yedi gün yedi gice (Nil) kesiminde bu ziyafet ile kâmil yetmiş ziyafet olub bunda tamam olur İşte Nil kesimi ve alayları ve şadmanları hakirin vâkıfı esrar olduğu bu mertebe tahrir olundu Amma paşaya Nil kesimi haliyeleri dahi ziyade gelir

Anlar kavanini teşrifatı Mısırdan inşaallah tahrir olunur Amma Canpuladzade Hüseyin paşa asrında Mısırın gayet tenezzülde olduğu mahal idi Nil kesimi olmıyub yine haliyetül haliye tabir etdikleri hedayaları verdiler Amma şey'i kalil hedayalar geldi Ve paşa kethüdası ve sayir ağavatlara dahi cüz'i pişkeşler verdiler Zira Mısır halkı Kethüda İbrahim paşa asrında müflis olduklarından Nil kesimi etmediler Amma Mısırın kanunu kadimi selâtini seleflerden беру on iki bayramın biri dahi bu Nil kesimidir Rum ve Arab ve Acemde ve cemii müverrihi âlem lisanında şöhre (i) âfak olmuştur Ve niçe bin şuara ve fusaha ve bülega şehrengizler etmişlerdir Hasılı kelâm ruyi arzda naziri yokdur

شنیدن کی بود مانند دیده

Elfaslüs Sadis ve Erbain

Evsafı nehri Nili Mubareki âbı rahmet ve enharı azîmi mâi zülâli Cennet

İhvanı durbin efkâra ve seyyahanı zeviliktidara malûm ola kim ruyi arzda cereyan iden enharlar hakkında niçe ihtilâfatı kesire etmişlerdir Amma İbni Abbas رضى الله عنه dan Avkî rivayet ider kim edimi arzda cümle uyunu sagire ve kebre beni âdem vücudunda uruklar nice ise yer yüzünde sular dahi öyledir der Ve Bat (1) imos hakim kavlince ruyi zeminde iki yüz nehri azîm vardır Ve kırk dört bin uyunu sagirei cariyeye vardır Ve iki yüz nehri azîmin birbirinden bu'du tuli elli fersah yerden bin fersaha varıncadır kim bin fersahd(an) zayid ve elli fersahdan nakıs değildir Ve iki yüz nehri azîmlerin cümlesinden dört nehri kebir vardır kim halk katinde ve Hak yanında memduhdur kim cümleden âzamı Nili Mubarekdir kim hakkında Cenabı İzzet Kur'anı Azîminde ve Kur'anı [1] Mecidinde tasrihen ve tenzihen on altı yerde Âyeti şerife vardır kim (وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنبَتْنَا بِهِ الثَّمَرَاتِ وَزَوَّجْنَاهُم بِمِائِهِمْ وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنبَتْنَا بِهِ الثَّمَرَاتِ وَزَوَّجْنَاهُم بِمِائِهِمْ) Âyetin müfessirin bu Mısır hakile ve nehri Nil ile tefsir etmişlerdir Ve bir Â(ve)ti şerife dahi (Âyet) وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنبَتْنَا بِهِ الثَّمَرَاتِ وَزَوَّجْنَاهُم بِمِائِهِمْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبْحُونَ وَبِجَحْنِ وَالْفِيلِ وَالْفَرَاتِ كَالهَا مِنْ الثَّمَارِ (الجنة) Âyetinden murad arzı Mısır ve mâi Nildir Ve niçe Âyetler dahi vardır Ve enharı Nil hakkında niçe hadis vardır kim رسول الله صلى الله عليه وسلم hadisi ihracından müslim müteferiddir Ve nice hadisler vardır Amma bununla iktifa etdik

[1] Yıldız nüshası (Furkani)

Amma nehri Nili Mubarek نهر النيل ber kavli sahih Batlimos hakim tahrir etdüği üzre nehri Nilin mebdei Mısırın canibi cenubîsinde yedi aylık yolda Cebelül Kamerden çıkar Ve menbai on iki ayni azîmdir Ve hattı istivadan cenuba hulf bu on iki ayni azîmler bir bahirei kebiyeve mansub [1] olurlar kim gûya ol bahire derya olur Bu bahireden Nil bir kol dahi olub canibi şimalde iklimi evvelde ve iklimi salisde vilâyeti Kırmanka ve vilâyeti Kagan ve vilâyeti Foncistan ve vilâyeti Berberistan ve vilâyeti Nube ve vilâyeti Say ki Mısırın nihayet hududunda bir kal'ai azîmdir Mısırın bölük kulundan askerî muhafazacılar vardır Mısırdan iki aylık yoldur Anı ubur idüb vilâyet Esne ve vilâyeti Asvan ve vilâyeti Saidi Âli olan Circeye uğrar Andan bir ayda cereyan iderek şehri Menşiyve ve şehri Tahta ve şehri Ebutic ve şehri İsyut ve şehri Manfalût ve şehri Sanbu ve şehri Melluy ve şehri Menye ve şehri Feşne ve şehri Beni Seyf ve andan Ümmü Dünya Mısıra uğrar Anda Mısırdan aşağı beg mil baid Batnül Bakar (بطن البقر) namında bir mahalden Nil iki kol olur Şehri Dimyata giden fırkası üzre olan şehirlerin güzidesin beyan ider Evvelâ şehri Mitgam (ميتغم) Mansure kâşifi hakindedir Ve mukabelesinde Garbiyye hakinde kasabai Zifte (زفته) ve şehri Mansure Nilin şarkında Mansure hakindedir Ve kasabâ(i) Semennut (سمنوط) Garbiyye hakindedir Ve şehri Kus gur (كوس كور) Canibi şarkîde Mansure hakindedir Andan şehri benderi azîm Dimyat dahi Nilin Şarkıyye hakindedir Anda Nili Mubarek Mecmaül Bahreyn nam mahalle varub Bahri Sefide mahlût olur Ve Nili Mubarekin bir kolu mezkûr Batnül Bakardan Reşide giderken Nili Mubarek uğraduğu şehirlerdir ki zikrolunur Evvelâ mahallei Tunub (طنوب) ve mahallei Beşir ve mahallei Ebu Ali Garbiyye hakindedir Ve mukabelesinde mahallei Rahmaniyye Bahire hakindedir Ve buna mukabil mahallei İbrahim Dessukî Garbiyye hakindedir Ve mahallei Malik ve mahallei (مطوبش) Garbiyye ve mahallei Emir Ali Garbiyyededir Ve şehri benderi Reşidi Bahire hakinde ubur idüb Mercül bahreynde Nili Mubarek Akdenize mahlûtdur Bu bâlâda tahrir olan şehirler Nili Mubarekin iki tarafında vaki olmuş yüz altmış pare şehirlerdir Ve Say kal'asına varınca üç aylık yoldur Bin sekiz yüz pare mamur ve müzeyyen kurallar vardır Nil kenarından maada olan kuralların hisabın Huda bilür Ve fersah hesabı üzre ibtida Nilin menbaından âhiri Akdenize varınca üç bin fersah yerdir Ve bâlâda tahrir olunan Nilin menbaında olan bahireden Nili Mubarek dokuz(a) münşai olub memaliki Sudana ve Fes ve Merankeş canibleriki canibi garbdır kol kol

[1] Yıldız nüshası (munsab)

ol taraflara cereyan idermiş Amma hakir ol taraflara varmadım Amma hattı istivadan içeri Nil kenarınca canibi cenuba arzı 12 derice 41 dakika olan yerlere gittiğimiz inşaallah Foncistan seyyahatinde mufassalan tahrir olunur Ve minelacayıbdır kim kendi seyyahat sergüzeşt serencamımdır Ve Fes Merangûş canibine akan Nillerin dokuz bölüğü dahi canibi garba cereyan idüb cümlesi bin fersahda Bahri Okyunus ki Bahri Muhitdir ana mahlût olur deyu Foncistana varan kimesnelerden süal etdim Ve Nilin ol caniblerinde timsah olmaz deyu cevap etdiler Sultan Müeyyed zamanı hilâfetlerinde bir kaç kerre Nilin başına âdemler gidüb sekiz ayda varub metaların alub gelmişler Ve daima Foncistan âdemleri dört beş ayda varub öte tarafta metaların Portakal frengine fûruht idüb yine beş ayda Foncistana gelirler Ve bu Foncistan padişahı Malikî mezheb padişah olmağıle Mısırdaki Şeyh Bekrînin mutekıdiddir Anlara daima âdemleri gidüb gelmededirler Ol takrib ile Mısır paşasına dahi elçileri ile fil derisinden kalkanlar ve fil dişi ve gergerdan boynuzu ve kiler derisi ve abnoş ağacı ve zübad misilli hedayalar getirirler Nil Kenarında sakin kavimlerdir Amma bu vilâyetlerde Nilin sahili olkadar imar değildir. Zira bir ala(y) uğuz akvamdır Amma Nilin mamur âbâdan yerleri Say kal'ası ve Der (در) şehri ve İbrim kal'ası ve Şelâl vilâyeti ve Asvan ve Esne ve şehri Kos ve şehri Kana ve Kava ve Cırceye andan bâlâda tahrir olunan Mısıra varınca şehirler ve Dimyat ve Reşide varınca Nilin iki canibi kat enderkat mamur âbâdandır Hitatda ve heyet papamonta ve Atlas ve Minör ve coğrafya kitablarında Mısırın berren ve bahren eşkâlile âbâdanların tahrir eylemişlerdir

Der beyanı ahvali haseniyyatı Mısır

Amma hakir seyyahat idüb aynelyekin hasıl etdiğim tahrir eyledim Bu Nili Mubarek taşub cemii Mısır vilâyetinde yedi bin halic ve on bir bin tur'a vardır İnşaallah anlar dahi her biri mahallile inşa olunur Mezkûr tur'alardan Nil cereyan idüb cemii Mısır rey olmak ile ziraat olunur Yohsa iklimi Mısırdaki yağmur yağmaz Ancak yılda bir kerre ve iki kerre baranı rahmet nazil olur Nili Mubarek taşmasa المياذ بالله kaht galâ olur Anıncün bu Nil kesimine itibar idüb sürur şadmaniler iderler Yohsa Mısır pek cezire bir yerdir Amma Nili Mubarek murad üzre gelse cemii eyaleti Mısır derya olub arazii Mısırdaki eğer keşufiyye ve ümena ve mültezimîn ve Mekke ve Medine evkafı

ve gayri evkaf kurası ve belid(e) ve kasabalar ve meclûtlar [1] ve keferleri cümle cümle pare kuradır Cümle kura ve belidelerse birer mürtefi yerde vaki olmuştur Derya gibi Nilin içinde cümle kuralar cezire cezire kalub cemii hurmaları evce serçekmiş nahlistan Nil deryası icre kalırlar Ve bu Mısır memleketini ilmi hendese üzre tarh olunmuştur Zira kuradan kuraya mülâka tabir etdikleri iki köy mabeyninde olan yerlerdir Kaçan ol vadileri Nil basar köyden köye gitmeğe topraktan cisirler yığmışlardır Beşer onar âdem kaddi seyyid [2] bâlâdır Kaçan Nil taşdıkdâ ol sedler cemii halk atları ve develeri ve çemenderleri ile ubur iderler Ve Nili Mubarek ol sedlere dek malâmal olduktan sonra on gün bir yeri Nil rey idüb andan ol sed(di) binden [3] aşub bir vadiye dahi Nil gidüb derya olub gayri beled hakini rey ider yani suvarır Ve cenk cidal olmasın için hâkim tarafından askerî âdemlerden mutemdün aleyh âdemler pur silâh olub Nili köylerden köylere koyverüb rey iderler Yohsa hâkim tarafından âdem olmasa Urban ve Fellâhın birbirlerini katil iderlerdi Ve bazı yerlerde kantaralar yani köprüler vardır Altından Nil cereyan idüb bu kuraya dahi giden Nil yoluna tur'a derler yani ırmak demekdir Ol arklardan Nil cereyan idüp vilâyeti suvarır Elhasıl cümle Mısır haki böyle kol kol halic ve tur'a ve bürkelerdir kim hendes(e) ilmi üzre Hazreti İdris talimile selef keheneleri ve mühendisleri haki Mısırı bu güne tarh eylemişlerd(ir) kim görmeğe muhtacdır Ve bu Nil kesimi [4] sene(i) mazi ahari olmak ile cemii keşşafılar Mısır [5] ve ümena ve mültezimîn reaya ve bevvaban [6] mahsulâtın bittemam alub kabz etdükdâ [7] kâşiflerin hükm(ü) nafiz olmyub yerine bir kayım [8] ve bir müsellim ve bir havaletü hal 41 nasb iderler Andan paşa tarafından cemii keşşafılara birer ağa tayin olunub cümle kâşifler Mısır divanına ihzar ve davet olunduklarında varan ağalara dörder bin pare ve birer küheylân at haliyedir Elbette verirler Anlardan ziyade verirse kâşifin kendi keremidir Ve kâşi(f)lerin azli günleri kıbtî senesi başıdır kim olgün elbette Seyyid Ahmedül Bedevînin ibtidasından infidadına on beş gün onbeş gice bir hay huy Mevlûdu Nebi olur Bu dahi vacibüsseyir ibre(t) nûma bir cemiy-

- [1] Yıldız nüshası (mahalleleri)
- [2] » » (seddi)
- [3] » » (seddin bendin)
- [4] » » (senebaşı ve)
- [5] « » Mısır kelimesi fazla
- [6] » » (beraya)
- [7] » » (cemii)
- [8] » » (makam)

yetii uzmadır Bazı keşşaf ve ümena ve mültezim müflis olduysa paşa tarafından buyurdu şerif ile ihzara gelen ağadan müflis kâşif firar idüb Seyyid Ahmedül Bedevînin âsitanesine dahîl düşüb padişah varsa almazlar Zorbazu ile çıkarayım diyenin eli kurur Ve anda olan ulema ve meşayihîn fukaralar kanlı ve hırsızı ve müflisi vermezler Amma hâkime itaat idüb mestur olan kâşifler divanı padişahîye gelüb muhasebesi görilüb zimmetinde olan malı padişahîyi eda idüb hil'ati padişahîi melbus olur [1] Ve kimini müflis ise arkhanede mahbus olub işkence ve keserat ve nakşibendeler iderler Ve divanı Gavride makaraka çeküb ^{عالم} kollarından berdar idüb fil siki ile cellâdlar bu uryan kâşife olkadar sık çekerlerkim ^{عالم} yiyen bilür Bazı ehli edeb âdem hicabından helâk olur Bazı halâs olur Mal mamelekin mezadı sultanîde satub kâşifi bir borya üze bir boryaya [2] koyub malı padişahı [3] iderler Eğer veziri Mısır merhamet iderse yine senei âtiye içün hil'at giydirüb mansıbın mukarrer idüb mesruru şad olur Amma altı ay kâmil Nil kesiminde vilâyet derya olub kâşifler altı ay menasiblarına gidemeyüb gemiler ile kayasalar ile kayımmakam beşer altışar yüz âdem ile hüküm hükûmat ide Amma ol mahalde cemii Fellâhîn yedi başlı ejderi heftsera dönerler İşleri ve güçleri yok Ve bir de ziraat olunmuş malları yok Ve aşkıyaları çok nabuduna gözedüb [4] vilâyetden vilâyete hırsızlığa gidüb beldeleri nehdi garet iderler Zira kâşifin yedi bölükden askeri öyle olmaduğundan kayımmakamdan asla havf etmeyüb cemii Fellâhîn ve Urbanı uryan hâkimsiz kaldıklarından baş kaldırub birbirlerinden intikam almak kaskına say iderler Zira hikmeti Huda bu Mısırın Fellâh Urbanı Hazreti Âdem evlâdlarından Habil ve Kabil zamanından beru iki fırkadır Bir firkasına Beni Haram derler Şeci âdemler olub Kabilîdir Ve bir kavmine Beni Cüzam derler Habilîdir Gayet mekkâr ve harami nabekâr garet şikâr kavimdir Bir yire musallat olsa bu Beni Cüzam cüzam uyar üleşir bir pûr marız arızdır Amma gayet dilâver fetaları vardır Bunlar Habilîdir Ve ellbette bir köyde cümle Cüzam kabilesidir Ve bir köyde cümle Beni Haram kabilesidir Ve birlirlerine hasmı kavi aduyi canîlerdir Hattâ birbirleri üze levm idüb yani asker cem idüb karada cisirleri üze yahud kayasıya gemiler ile köyleri basub döğüşe döğüşe elbette biri galib gelüb mağlûb olanların şeyh şabların cümle cüda ve akave ve kılıcdan geçirüb avret-

[1] Yıldız nüshası (Derbeyanî fîli kubbiyyatı Mısır)

[2] » » (bir borya üze)

[3] » » (galik)

[4] » » (tükürüp gemilerle)

lerinin karnın yarub masumların çıkarub ateşe yakarlar Ve av(r)etlerin memelerin kesüb medfun olan malların süal iderler Elbette cümle malların bulub ve cümle hayvanatların sürüb beledi ateşe urub ihrakı binnar idüb harab yebab milkin türab ahalisin kebab idüb bîbak bîperva bu kadar malı ganayim ile meval türküleri çağırub bir hayi hu ile şaka iderek beledlerine giderler Beled sahibi köyünün nehhi garet olub ihrak olduğundan müflis olur اللهم عافا Mısır Fellâhları kavmi Firavun bir alay kavmi cebbarîn ve anud hasud fessak kavmidir Görmeğe muhtaç kavimdirler Amma üç aydan Nil deryası çeki(1)üb balçık kalan yerlere cümle Fellâhîn malların yire saçub ziraat başlıyub ayakları bağlanır Ol zaman keşşaf ve ümera ve mültezimînin yürekleri yağlanır Andan cümle keşşaf Kıbtî serserisinin Babe ve Henur ayında kendü askerile vilâyetin hatire [1] yani ekin ekmeğe gidüb iki aydan yine andan cemii keşşaf ve yedi beğden Kanunu Selim hanî üzre muhafazacılar alub her keşşafa bin bin beş yüz atlı esker ile Circe hâkimi vilâyetlere çıkub menasiblarına mutasarrıf olurlar Ve cemii mültezimîn dahi muradı üzre Rum yiğitlerinden kırkar ellişer ve yüzer namdar ve feta yiğitler yazub köğlerin zabt idüb hükûmet iderler Artık kayimmakamların ve yedi ocak iznile tayin olan müsellimlerin hükmü cari değildir Hüküm hükûmat cümle kâşiflerindir Ve Nil tuğyanında isyan idüb kura ve kasabatları nehbi garet idenleri zemini ketrün gâvı ahmer bonuzunde pinhan olmuş bir tedbiri ahsen ile sayd idüb eşeddi ukubet ile cümle refiklerin على مولى söylede söylede cümlesin ele getirüb hayatlarında derilerin yüzüb ellerin ve ayakların kırub cümle nehbi garet olan malları tahsil idüb cümlesin ıslahı âlem içün katil idüb

Der vasfı cür'eti kavmi cebbarîni Mısır

Garabet bu kim kaçankim Mısır Fellâhının bir harami mansuru [2] bir takrib ile kâşiflerin eline girüb katil ideceği mahalde ol harami kâşife iki üç kise mal verüb beni boş idüb alay ile beni divanı Mısıra çıkar deyu reca ider Derhal kâşif kiseleri alub recasın kabul idüb ol haramii cellâdlar meydanı siyasete getirüb çarmıha gerüb hayatda iken arkasından derilerin göğsüne ve göğsünden derilerin arkasına yüzerken kendüsi tütün içüb meval murabbaları çağırub kendünün âdemleri kırdığın ve asdığın medh idüb bir kerre ah dimesen cellâdlar ellerin ve ayakların kırub badehu bütün derisin

[1] Yıldız nüshası (tahtire)

[2] " " (munsırı)

yüzüb saman doldurub lâşe(i) murdarın alay ile divanı Mısıra Filân haramidir deyu libaslar ile ata bindirüb Mısıra götürürler Garib temaşadır Bu tertib üzre gökde uçan yerde gezen deryada yüzenden malı padişahî tahsil idüb paşaya teslim idüb hazinei sultanî bağlanır Amma bu kadar malı padişahî Fellâh reayadan hasıl olur Başı açık yalın ayak bir aba şal içindedir Amma malları çokdur Gayet Ferhad var çalışır Fellâhlar ve mellâhlardır Zira Cenabı İzzet Mısıra rahmeti nazar etdiğünden altun biter derler Hakka ki altun biter didikleri gerçektir Zira hakkında kelâmı ekâbir vardır *نيلها عجب وارضا ذهب وهي لمن غلب* buyurmuşlardır Hakka ki Mısıra kim galib olursa ol hâkim olurdu Hâzreti Yusufdan beru tagallüben zabt iderler Selâtinleri hasib ve nesib değillerdir Halkı ehli meskenet değildir Cümle askerî tayifesi isyan tuğyan üzre olub zorbazu ile tega (İlü) ben hâkim olur Ve haki Mısırdaki altun biter didiklerinin ehli [1] bir kile bulub zer iderler Yirmi kile mal biter Furuht idüb altun iderler Ve bu Nil suyunun ve baklasının hassasındandır ki suyundan üç sene içen eğer Rum âdemi dahi olursa bî rahim ve cebbar olur Ve zenanesi gayet mahbub olub kalilüledeb ve kalilülhaya olur Ve atları Nil suyun nuş idüb şerranî ve batran olub Katiye ve Ümmül Hasan çölün çıkub değme halile ve gayri diyara varmaz Amma himarı gayet müdrik ve muklem [2] ve yorgadır Ve Nilin cemii arkları ve halic ve tur'alar cerf iden yani tathir eden sığırları Adana camusu kadar iri sığırlardır Gayet cefakârlardır Cümle Mısır hâkimi nice kerre yüz bin sığırlar ile selef keheneleri kol kol hendek hendek cirafeler ile yani bir nevi kızak sandıklar ile toprağın taşıyub halicler kazmışlardır kim görmeğe muhtacdır

Der vasfı ismi şuhur bilisanı Kıbtî

Bu Nili Mubareki selef hükema ve keheneleri ilmi hendese ile böyle tertib idüb Nil haki dahi yılda dörd gûne libas giyüb on iki ayı dört kısıma münkasem idüb her kısmın üç ay tarh idüb on iki şehr olur [3] Evvelâ Kıbtî lisanınca ayların ismi *ايت* [4] *توت* ve *مشرى* Bu üç aya lisanı arabîde Zilkade ve Zilhicce ve Muharrem derler Bu aylarda akalimi Mısırdaki âdetullah bunun üstüne caridir kim *توت* ayı ki mahı Temmuzdur dayimdir Şuhuru arabî gibi deveranda değildir Bu

[1] Yıldız nüshası (aslı)

[2] „ „ (muallem)

[3] „ „ (Faslı evvel)

[4] „ „ (ايت)

Tutda üç ay Nili Mubarek derya misal olup arazii Mısırı gark idüb kırmızı libas giyer Zira Nilin suyu ol mahalde kıp kırmızı çamur cereyan eder Üç aydan tenezzülde olduğu mahalde bu aylardır *Faslı sani Babe* (بابة) ve *Henur* (هنور) ve *Geyhek* (كیهك) ayları Lisanı Arabda Safer Rebiülevvel Rebiülahir aylarıdır Cümle arazii Mısırdan Nil çekilüb çamuru siyah müşk anberi ham misal bir yıllık yollardan gelmiş cüllâb misal süzölmüş yedi kudret ile tahmir olunmuş akrabamızdan tıyni âdem üzre reaya ve beraya ziaraat etmeğe mubaşeret idüb bu mahalde arzı Mısır siyah hil'at abası giyer Ve cümle dihkânîlerin ekdükleri bersim tabir etdikleri tohum bersim bir günde biemrillâh bir karış âşikâre olub hayvanat bağlarlar Yonca gibi bir kiyahatdır Hayvanata gayet nafi olub semin ve cesim iderler Mısır eğninden hırkai peşminei abasın çıkarub sebz elvan yeşil zümrüd var kubaların giyüb taze taze civan olub cemii devabat ve beni âdem taze can bulur Bu mahalde Rumda kış kıyamet iken Mısırdaki taze bahar olub atlar çayıra çıkar *Faslı salis* bu aylardır *Tuba* (طوبه) ve *İmşis* (امشيث) ve *Bermehan* (برمهان) Bu aylara lisanı Arabda Cemaziel- evvel ve Cemazielâhir ve Receb ayları derler Haki Mısır yeşil rehavî katife comesin çıkarub sarı za'fıran misal hil'ti fahireler giyüp zehebi halis misal altun olub cemii kiyahat nebatatı kehrûba var olub vakti harman olur Ve bu mahalde Mısırın on iki Mısır hazinesi malı padişahîsi ve gayri evkaf hazineleri hasıl olub hisad vakti olur *Faslı rabi* Lisanı Kıbtide *Bermudi* (برمودي) ve *Beşnes* (بشنس) ve *Budine* (بودنه) yani şehri Şaban ve Ramazan ve Şevval aylarıdır Bu üç ayda hisad kalkub yine zemin sarı altun misal olub *اورمها ذهب* kelâmı yerin bulub cemii devabatlari bu kuralarda corun yani harman yerlerine kopurub cümle kiyahatın hayvanat tenavül idüb yine arzı Mısır üç ay siyah Abbasî hırkalar giyüb yine Nile nazarı adetullah böyle cari olub dayi- müddehr inkırazüddevrân böyledir Acib hikmeti Hudadır Her [1] deni böyle devam etmededir Amma deveran iden bizim aylarımızdır Yohsa Kıbtî ayları sabitedir Elhasıl hali ahvali dünya böyledir Akalimi Mısırın bir iklimi müşabeheti yokdur Yaz ve kış kuzusu ikiye kerre hasıl olur Ve sebzevatı ve meyvesi biri biri ardı sıra hasıl olur Acib sun'u Huda memleketdir

Der beyanı mazarratı âbı Nil

Ve bu Nil hakkında niçe kıylûkal olmuşdur Amma hadisi şerif mazmununca alelittifak Cennet nehirlerinden nehirdir demişler Haka ki mâi Cennetdir Bu Nili Mubarekde olan lezzet meger Erzur-

[1] Yıldız nüshası (dehri)

mun kal'asında Cennet punarı suyu ola Yahud İslâmbolda Kırkçeşme zülâli ola Amma Nil tulû etdüğü yerden beri gelince gayri nehirler kendüye mahlût olmaz Olursa yine kendüden müteferrik nehirler vardır Anlar munsab olur deyu cemii tevarihlerde ve hey'etlerde masturdur Lâkin tabiati kabz üzre balgamîdir Ve nokta Nile düşüb taşmağa başladığı mahal yeşil cereyan ider Kâmil bir ay böyledir Sahibi tabiat olan kimesne ol mahallerden ihtiraz idüb Nilden içmek gerek İçerse âbı rakik yani bardaklardan damlıyub sakız ile kaynadub içmek gerek Yahud Mısırın canibi şarkında iki saat baid Aynı Şems şehri kurbinde Hazreti İsanın validesi Meryem Ana ile kazduğu kuyuya Matariyye derler Andan su getirüb içmek gerek Âbı hayat nafi ve mucizei İsa bir mâi canfeza sudur Ve bu Nil bir ay cereyan [1] yeşil cereyan idüb muzır olmasının aslı oldur kim senei sabıktan halic ve tur'a ve buhayrelerde yıllamış sular vardır Şiddeti harda zehirnak mahlûkat haşerat ve akreb ve yılan ve çıyan ve kepce kuyruk misilli mesmum mahluklardan ölüb kalmış kurdlanmış ve müstamel olmuş nice bin buhayrelere Nili cedid girüb dahil olunca cümle zehirnak suları sürüb çıkarub Mısırdâ cereyan etdikde Nili Mubarek yem yeşil akar Andan nuş idenlerin elbette ya ayağı tulum gibi şişer yahud bedeninde ur olur yahud hayası debe olub ol mahalde hatunu gebe olur Mütevellid olan masum cüzam olur Pek ihtiraz lâzımdır Bir ay sebillerde âbı hayat sular içmek gerekdir Ve âbı Nil ata ve avrete gayet nafidir Lâkin Feraane memleketi olmak ile âbı havasının hükmü cebbar ve mütekebbir olur Ve sehl zeman ve halleri mükedder olur Devletleri ber de(v)am değildir Zira maişetlerine vakfullah karışmışdır Ve Nilin niçe hassası var Amma bununla iktifa i(t)dik

Elfaslus Sabi ve Erbain

Nil içinde hasıl olan hayvanların beyan ider

Evvelâ Nil içinde nice bin elvan mahiler vardır Amma cümleden timsah derler mehib ve ziyankâr hayvandır kim Rumda hasıl olur bir güne kertenkele ve keler ve vezka tabir iderler üç nevi hayvanlar var Bu timsah dahi hemen aynile anlara müşabeheti vardır Dört ayağı ve kuyruğu vardır Lisani Arabda ana timsah derler Lisani Farsîde nehenk derler Türkîde levi (لوی) derler Lisani Mogolîde şelkun (شلقون) derler Vilâyeti Nubede vuli (وولی) derler Vilâyeti ulvîde şunşar (شونشار) derler Mel'un mahlûkdur Amma bu timsahın kaddi on beş

[1]Bu kelime fazladır.

arşın taval olur Ve arkası pul pul olub âleti harbden tüfenk dahi kâr etmez İllâ kulağı altı gayet yumşaktır Gûya kim kulak şahmesi gibi terdir Andan ururlar Yahud kallesine dirhemli tüfenk isabet iderse murad olur

Hassa

Ve sayyadlar yağın alub şiddeti harda insanın bedeninde olan sızı yerlerine sürseler biemrillâh def olur Ve cemii hayvanatın alt çenesi oynar Bunun üst çenesi açılır kapanır Alt çenesi asla hareket etmez Ve üst çenesind(e) altmış dişi var Alt çenesinde kırk dişi vardır Ve alt çenesinde iki uzun dişi vardır Üst çenesinde burnunun delikleri yanında iki delik vardır Ol iki uzun dişlerin alt çenesinden üst çenesi deliklerinden taşra çıkar Amma hakir in'amı nazar [1] ile nazar etdim Küçüklerinin yokdur Amma büyüklerinde tiği Dahhakdan nişan verir iki büyük dişleri alt çenesi ucundadır Nil kenarında koyun kurd adam ve at ve sığır ve deve su içerken sine sine ibtida kuyruğıle çarpub urduğu hayvanı Nile çeküb eman vormeyüb götürür Amma adamı koyunu eman vormeyüb yudar Hikmeti Huda dübürü yokdur Takazayı haceti oldukda Nilden taşra çıkub cezirelerde deveran ider Biemri Huda sahili Nilde pervaz ider Bir koca [2] alaca tuyur vardır Rumda ördek gibi ayakları kısa minkarlı ve nahanli bir kuşdur Hemen hüma var pervaz iderken timsah ol kuşu görünce safa ider Bazı timsahın teka(za)yı haceti gelmemişdir Cezirelerde eşile seyran iderken mezkûr kuşun karnı acıkub timsahın burnun kakarak hah nahah timsahın ağzın açdırır Bazı timsah kendi açub mezkûr kuş timsahın ağzından içeri girüb ta karnına varub muzahrefatı depe depe eşe eşe emek çeküb mel'unun necasetin ağzına getürdükde hemen timsah Garıtıman [3] megak ağzın açub cümle muzahrefatın mezkûr kuş taşra çıkarub timsah safa ider Ol kuş dahi muzahrefatı içre kur(d)lar bulub tenavül idüb defi cu ider Hem kendiyne nefaka hasıl ider hem timsahı sikletten halâs ider Acib hikmetdir Darbı meseldir kim Saksagana danai sümügüne bitlemez arkasında kurdun ve akraşın bulub yemek için danai bitler dedikleri gibi bu kuş dahi öyle hizmet eder Bazı kuş kendine yarar nev(a)le bulmıyub yine timsahın karnına girüb bir haylı muzahrefat dahi çıkarır Amma timsah yudarken kuşu dahi bile yudar Hemen ol murg timsahın

[1] Yıldız nüshası (im'anı nazar)

[2] » » (nevi)

[3] » » (Gari Yetimân)

ağzına gelüb kikmeti Huda kuşun tepesinde bir sivri kemiği vardır Ol kuş darılub timsahın dımağına ol kuş tepesindeki sivri kemiği bir kaç kerre urub timsah acısından ejder misal ağzın açub kuş taşra gider Bir hikmeti garibe ve acibedir kim dübüürü olmışyub her timsaha birer huddam tuyur tayin etmişdir بِقَدْرَتِهِ

Ve minel acibe

Bu timsah Nili Mubarekin ejderhasıd(ır) Cümle mahlûk andan havf idüb cümlesin ekil ider Nil içinde andan çapık andan şedid hayvan yokdur Amma karada gayet batidir Zira elleri ve ayakları kısadır Karnı yere sürünüb kendi cüstü çapık hareket idemez Ve çok gezemez Ve taşrada üç günden ziyade duramaz Hemen mürd olur

Timsah [1] aduyi canın beyan ider

Amma Cenabı İzzet böyle bir ejderhaya bir sebebi mevt halk etmiş Bunda gelincik derler dört ayaklı muşa hasım bir hayvandır Hemen ana benzer tüylü bir hayvandır Nil içinde olur Timsah gibi karada da sürüne sürüne gezüb timsahı arar zira gayetülgaye timsaha hasımdır Ve timsahın muzahrafatın çıkarır kuşu dahi sayd ider Bir küçük gelincikdir Hemen timsah tekazayi hacete taşra çıkub gezerken bu gelincik kum üzre yürüyerek timsahın yanına varub timsah anı görmez zira biemri Huda timsahın gözleri tepesindedir Ve gerdanı yokdur Yekpare gül tendir Sağa ve sola karada bakamaz Yire kaçan mezkûr kuş timsaha def'i cu için hizmet etmeğe geldükde timsah ağzın açub kuş içeri girince azameti Huda timsahı bicenahı pürgünah sadlek ah iderek kendüyi yerden yere urub can havlile kendüyi Nile urur Hatta Asvan şehrinden gemi ile gelirken bir timsahı azım Nili derya misal temevvücedüb berkı hatif gibi Nil icre sağa ve sola kati yaydan ok çıkar gibi çıkub şınaverlik idüb ağzından Nil suyu minare kaddi havaya çıkar Hakir mülâhaza etdim Ya Hacı Reşid Bu timsah niçün böyle ider deyu süal etdim Ya sultanım kendüden büyük bir timsah anı kovar dedi Ya o görünmez dedim Ey imdi eşini arar derken hemen Timsah bizim geminin yanına gelüb memaliklerine Bire urun kurşunu didim Bir iki kurşum atdılar Tesir etmeyüb âhir Nilin canibi garbisine çıkub pür patır idüb renc ina çekerek ol bayıra tırmaşub kaldı Biz dahi ardı sıra gemile varub taşra çıkub

[1] Yıldız nüshası (Timsahın)

temaşa iderken timsah ağzından bir gelincik çıkub seğirderek Nile kaçdı Timsah orada mürd oldu Kaddi kâmil otuz iki ayak idi Kırk elli ayak olur timsahın kaddi vardır Hakka bu Esna ve Asvan vilâyetlerinde olan mufrit timsah Nilin gayri yerinde yokdur Hatta Hafiri Këbir derler bir kal'a vard(ır) Foncistan melikinın veziri mesabesinde Kôr Hüseyin Beğin kal'asıdır Bu kal'anın kapusına demir yerine bir timsahı azîmin derisin kapu kanadına üçer vekıyye demir mismarlarile mıhlamışlar Başı ve kuyruğu yokdur Hamam gövdesi derisinden hakir kasden zirâ ile ölçdürdüm On dört zirâ[1] ve yedi zirâ arzı etdi Taaccüb etdim Bazı Foncistan ihtiyarları Dahi mufritleri olur didiler Amma timsahın bir hasmı dahi Nil atıdır Nube diyarında ve Berberistan vilâyetinin Dunkala şehri hudutlarında Nil atı çok olmağla ol diyarlarda timsah azdır Amma Nube diyarında timsahın ismine vuli (دولی) derler ve ulvî vilâyetlerinde şuşar (شوشار) derler

Ve minelgaraib

Bu timsah eşi ile cezirelere çıkub cima murad idindikde dişisin arkası üzerine yatırub cima iderken bazı arab taifesi belsovukluğu marazına mübtelâ olub anın def'iyçün yahud nefsi emmaresiyyçün mezkûr herif kendüyi rimal ve çengelistan içinde pinhan idüb dahi timsah cima etmede Dişisi arkası üzre yatarken keminkâhdan zâhir olub bir na'ra haykırınca timsah erkeği firar idüb kendüyi Nile atub halâs olur Lâkin dişisi a(r)kası üzre kaskatı kalır Gûya kaplumbağa gibi kalır Asla harekete iktidar(ı) olmaz Zira elleri kısacıkdır Mahareti suda kuyrugile ve ağziledir Ta ki erkeği cima ibüb dişisini sırtı üstünden döndürmeyince hali üzre kalır Ve kıç [2] ayaklarından aşağı ferici kalır Cima murad idinen melâîn timsahın kıç ayakların kum ile örter Kuyruğu üzre daha hayli kum yığar Badehu havf haşyetsiz fiili şenia mubaşeret ider نمرود Amma cimaindan lezzet alan fa'ali lâîn yemin idüb bikri nevşüküfte cimaindan lezizdir dëyu medh idüb gayet şiddetli harı vardır Ve her cimaı bikriyyet üzredir İllâ kan nazil olur der Cima idenin bir hafta avret yerinde misk rayihası âdemin dimağın muattar idüb bir hafta zail olmaz Ve ferici cevare(i) habese ferici gibi beyaz hatayî fercdir derler ve gerçektir Circe hâkimi Özbek Beğ

[1] Yıldız nüshası (kaddi)

[2] Kenarda şu yazı vardır: «Ve minel acayib Mahlûku Nil Şeyhûlbahir yani cisi (جسی) derler beni âdem sıfatlı ve kaba vücud(lı) balıkdır Mısır ile iça olur Amma mekân dutdu kalur»

birin getirdiler Dişi idi Hemen tahrir etdikleri [1] gibi bir müdevver kūsamı var idi Ve bu timsahın öyla münakkaş ve müzeyyen zahırı var idi kim gûya hayvanı nakşı bukalemun idi

Hikâyeti garayibi timsahı Nil

Hattâ hakir Şellâl diyarın keşti güzar iderken esnayı kelâmı bu timsah sadedi açıldı Hane sahibimiz Ebu Ceddullah dirler bir şeyhi kebir ve Feleğin girmi serdin çekmiş yarândan bir kimesne idi O hikâyet ider Âlemi fetaliğinde Nilde benim bir timsahım var idi O hikâyet ider Âlemi fetaligimde Nilde benim bir timsahım var idi Dişi idi Ol asırda şebeke ile balık sayd idüb başka kordum Bir gün bu timsah şınaverlik iderek ubur etdi Amma gayet bir mahbub timsah Hemen sayd etdiğim semekelerden bir kaçının başların urub Bu hal üzere gidüb geldi Her gün bu güne balık verirdim Bir gün karaya bîbak bîperva çıkub reftar iderek kuyruğunu kaldırarak sırtı üstüne yatdı Benim hatırımdadır kim bizim arab taifesi timsah ile cima ider Hemen biz dahi etek dermeyeran idüb bir kerre vardım Safayı hatırımdan aklım başımdan girdi Bedehu elime nabudu alub timsahın arkası ile kum mabeynine sokub bir canibe durdum Oynayarak gidüb bana bakarak Nile girüb olkadar oynadıkım divane oldu der Üç sene kamil bununla geçindim Cümle Şellâlde olan aşiretim bilirlerdi Bir gün ben varmasam beni arardı Amma sair timsahlar havfinden Nil kenarına varamaz oldum Her bar bu benin timsahım Nil kenarına gelse zebat gibi bir rayihai tayyibe bir yağ Nil kenarına yayılırdı Alub bir saksıya doldurub onar guruşa üç yıladak satardım der Hikmeti Huda bir gün Nil cezirelerinden bir cezireye vardım Hemen benim timsahım ardım sıra gelüb cezireye çıkdı Ve biraz gezüb yuvarlandı ve can teslim etdi Anı gördüm Karanlık olupfilhal zulmet gidüb benim timsahımın başı ve gövdesi bir pençeî âfitab kız çehresikim aklım gitti Amma ayakları ve ferci yine timsah ferci idi Meğer Künuz (كنوز) Urbanı şeyhinin kızı olduğu sabit olub sıhrile timsah olub biemri Huda haleti nezide sihir batıl olub yine kelevvel hilkatı üzere ruh teslim idüb cümle halk ile ol cezire (de) defn etdik deyu nakl eyledi Ve ahali vilâyetden bazı kimesneler hazır idiler Beli böyle idi deyu şehadet eylediler Zira ol diyarda timsah ile cima eylemek ve timsah katl idüb derilerin kapularına mıhlamak ayıb değildir ve yiğitlikdir Ve timsah ile cenk etmiyen feta değildir Anların mabeynlerinde başka muhabaseleri var Timsah katil idene ve fil öldürene kız verirler Zira timsah oldıyarlarda ejderdir Gayet muzırdır Âdem hayvanat

[1] Yıldız nüshası (etdigimiz)

su içerken ve sıbyanlar Nil kenarında şınaverlik iderken kapar Gayet ziyankâr mel'undur Ve bu diyar halkının timsah ile cima etmeleri-
nin aslı oldur kim ekseriya halkının belleri gevşekdir Sık sık bel
sovukluğuna mübtelâkerdir Anı def için cima idüb halâs olur Bazısı
timsah cima etmeği irtikâb etmeyüb siyah habeşe cariyeye veta idüb
halâs olur Habeşenin dahi olkadar şiddeti harareti olub cezzab oldu-
ğundan vücudu insanda meni ve gayri eşyadan bir şey komıyub
cezb ider

Hikmeti Huda Hassai timsah

Timsah eşi ile karada cima idüb dişisi yumurtlar Deve kuşu
yumurtası kadar olur Lâkin müdevver değildir Surahice ve münak-
kaşdır Dişisi yumurtasın kum içine gömüb yine Nile gider Ve her
gün gelüb nazar ider Bazısı taşrada kalub şiddeti hardan yumurtanın
içinde beyazı pişer Sarısından kırkinci günde sakankur (مسكندر) hasıl
olur Amma timsahın kum içinde kalan beyazlarından biemkillâh
timsah hasıl olur Timsahın dimağında bir zar perdesi hasıl olub
Nil için de gezmeğe müstaid olur Amma sakankurda ol zar bitmeyüb
karada kalırlar Ve timsahın on on iki yumurtası olur Kimi timsah
ve kimi sakankur olur Amma bu sakankur Nile girüb çıkar Nilde
tavattun idemez Hukema buna sakankuru mahî derler Amma bu
sakankurdan hasıl olanlar (a) sakankuru berrî derler Asla Nile gir-
mek değil ömründe su içmez Rimalistan ve çölistanlar (da) olur
Hukema gayetülgaye nef'in yazmışlardır

Hassai sakankur

Hikmeti sun'u Girdigâr erkeğinin iki hayası olur Dişisinin iki
ferci olur Sağ yanındaki fercinden sadır olan sakankur olur Sol fer-
cinden tulû iden keler olur بخناق الله ما يشاء و بخنثار Bir âdem cimaa takviyet
içün bu sakankuru sayd idüb başın ve kuyruğun tiryakı Faruk yılanı
gibi kesüb yabana atub gövdesin gölgede kurudub bir miskal Mısırı
yani bir altun ağırlı sakankur etinden ve iki miskal siyah üzüm ile
havanda sahik idüb aç karnına yese olgice on cariyesi var ise pehli-
vanlık idüb güleşüb cümlesin eline alub yine Ve hatırların hoş ide
Böyle mukavvidir *Tesiri helâk* Amma sakankur bir âdemi ısırsa ol
âdem derhal suya girse halâs olur ve sakankur ölür Amma eğer
sakankur evvel suya girse sokduğu âdem helâk olub sakankur halâs
olur Hemen sokulan âdem ol an suya girmek gerekdir

Tılsımatı Mikyas berayi timsah

Ümmülkıyasın sebebi tesmiyesi hakkında efvahi nasda şayi nice kaviller vardır Bir kavilde bir padişahın Mikyas namında bir pençeî âfitab kızı var idi Hikmeti Huda ol kız sahili Nilde şınaverlik iderken bir timsah kapub götürdüğü padişaha münakis olub padişah ah vah derken Hikmeti Huda ol mahalde kibarı evliyaullahdan şeyh Ebubekri Batrinî hazretleri bulunub kızın halâsı için dua idüb bi-emrillâh timsah kızı salimen yine ol mahalle [1] kız halâs olur Padişah dahi şad olub ol mahalle bu kasrı bina idüb ismini kızın namile Ümmülkıyas korlar Sebebi tesmiyesi oldur Badehu şeyh Batrinî hazretleri mermerden bir timsali timsah etdirüb Ümmülkıyas havuzu altına ol mermerden timsah suretine bir vakfı âzam konub anda defn ider Hâlâ ol zemandan beru timsah bu Ümmülkıyasadan aşağı geçse hemen arkası altına gelüb kenara çıkınca depelerler Anıñün Mısırdâ asla timsah yokdur vesselâm

Esbi Nil

Şelâlatdan yukaru ve Nube vilâyeti derler Anda Nil atı olur Gayet müfrit hayvandır Gûya atdır Amma yelesi ve kuyruğu gayet çokdur Karada çok seyran idüb bir siklet görse Nile firar ider Ve karada taayyüş idüb on at kadar yiyüb tarlaları harab ider Ve bazı kısraklara aşub kulûni hasıl olub karada kalur Gayet mahbub heyeti mecmua olur Amma sair atlar gibi cefaya tahammül etmez Amma yine binilir Hattâ Kos hâkimi Ali kâşifin bir Nil atı oğlu var idi İki yaşında iken bir gün Nil kenarında bir mastabada cümle ağavatlârla ile cirid¹ oynayub zevk safada iken sahili Nilden bir at sahili zâhir olub cümle atlarımız oltarafa müteveccih olub kulakların dikkiler Hemen saat bir sahili ra'd var dahi istîma olunca Nil atı oğlu iki ayak üzre kalkub licamile kavvasın elinden reha bulub eğrile ve rahatile seyridüb kendüyi Nile vurunca cirid meydanında olan atlılar akibine düşüb vardılar Amma kalûn Nile girüb gayib oldu Bir zemandan yine taşra çıkub burnundan kanlar akarak Nilin karşı tarafına çıkdı Hemen ardı sıra dabbetûlarza benzer bir dabbetülmâ Nilden taşra çıkub tayın ardı sıra kovarak ısırarak tayı yine Nile kodu Tay ile ikisi gayib olub tay ol saat yine taşra Nil yüzine çıkub şınaverlik iderek Nil toparlıyub aşağı cereyan ider Hemen beri

[1] Yıldız nüshası (bırağub)

tarafdan bir kaç fedayi kavvaslar uryan [1] kendülerin Nile atub derakab taya yetişüb bizden tarafa çıkardılar Taşra çıkınca bir hayli cünbüş eyledi Derhal ardı sıra Nil atı çıktı Ve olkadar kurşum urdılar kim haceti olmıyub yine Nile girüb gayib oldu Üçüncü gün leşi Kına şehrinde kenara çıkmış gördiler Amma hakir bu temaşai müddeti ömrümde görmemiş idim Oldiyarda Nil atı gayet çok olur

Ev safı tetümmei Nil atı

Gayet şeci at olmağile Nil icre timsah ile cengi azım idüb timsaha galebe ider Ve at olduğu yerde timsah tavattun idemez Gerçi kara atlarına müşabihdir Amma kuyruğu gayet rakik olub ağavatlar atlarına bahrî hotaz idüb ve kuyruğu sığır kuyruğu gibi uzundur Ön ayaklarının tırnakları çatal olduğund (an) eti helâldir Ve vücudunda tüyleri gûnagûndur Amma biemri Huda timsah gibi üst çenesi oynar Ve küheylân at gibi kışner Ve derisinden diyarı Nubede ve şehri Dunkalada kalkan yaparlar Asla ok ve kılıc ve köndür ve hışt geçmez Amma kurşun geçer Ve zekerinden kırbac idüb Mısırdı cellâdlar âdemi at sikile döğər ۛۛۛۛ Hikmeti Huda yine Nilde bir balık olur semeki riade derler Her kim dutub yemek isterse ol an eli kurulur [2] Elinden birağırısa eli yine iyi olur Anınçün cümle sayyadların şebekelerinde çıkdıkca âzâd iderler İki vakıyye gelir bir sarı balıktır Amma bazı zeman ölüsü karada bulunub hassıyyeti için alırlar Başını sarılığa mübtelâ olan veya ağırlı hastası olan başın getürüb kâhi kâhi koklasa sa (rı) lıktan halâs olur Tevatür ile meşhurdur Ve başın tuzlıyub nısfın er ve nısfın avret misk ile getürseler birbirinden asla ayrılmayalar Gayet mücerrebdir Amma yemiyeler Belki âdem helâk olur Ve bu balık iki vakıyye gelir Başı müdevver yumuşa (k) ve tulum gibi bir semiz balıktır Kaçan biri sayd olunub ölse öbür eşi de helâk olur Acib hikmetdir Andan

Hassai diğər

Isıtma dutan âdem olbalığın ölüs (ün) gerdanına bend eylese biemrillâh halâs olur

Hassai diğər

Bir âdem sudâ yani baş ağrısına mübtelâ olsa bu balığı dirice olbaşı ağrıyan kimesnenin başı üstüne kosalar biemrillâh halâs olur

[1] Yıldız nüshası (uryanen)

[2] " " (kurur)

Hassai diğer

Bu balığın etinden ya erde ya avretde bir yaresi olub yanında getürseler birbirine muhabbet idüb ta ölünce birbirlerinden ayrılmıya Bu balığın tesiri sebebile nice bin âdem Saidi Âli vilâyetinde bir zenaye [1] mekkariye rast pabend olub kalmışdır

Bu balığa Havtı İdris dahi derler Alabalık gibi münakkaş bir balıktır kim niçe derde devadır Kaçan Hazreti İdris bu diyarların halkına ba's olundukda Cenabı Bari İdrise gökden maide yani pişmiş balık ve tere gönderüb tenavül idüb def'i cu etdikde kemiklerin Nile atdıkcı bu balık halk olurmuş Andan Hazreti İdris ümmetini bu balığı yemeden men idüb hassıyyetlerin ümmetlerine bildirdi İlâhaze-lan mualece için istimal iderler Amma yemeğe cüret idemezler

Hassai timsah

Bir âdemi sar'a yani dutarak dutub الله است ol derde mübtelâ olsa bir timsahın ciğerin ateşe [2] masru olan âdemi buhurlasalar yani ciğerini dütsi verseler biemrillâh ol âdem şifa bulur

Hassai diğer

Timsahın necaseti ağzından çıkar Zira dübüğü yokdur Ol necasetden bir mil ile ak düşen ve duman düşen göze çekseler biemrillâh şifa bulur [3] Baş bölük başı oğlanı Mısır Babül Lûguna vara gele cüzam zahmetine mübtelâ olub [4] şişüb burnunun orta direği düşüb şa (?) cinnine döneyazdı Bir kaç vakıyye timsah eti yiyüb ve gözler çıkarub yanında taşıyub oğlanın vücudu mukaşşer beyza döndü Bu hakirin manzuru olmuşdur Hakir gulâmdan süal etdim Vallah timsah eti mümessek kokar deyu cevap etdi

Acibei mudhike

Nil kelbi derler bir hayvan vardır Hemen zub yani sırtlan kurdu gibi alaca tüylü bir hayvandır Nilde ve berde taayyüş idüb gezer

[1] Yıldız nüshası (zenanei)

[2] Yıldız nüshası (yakup)

[3] Kenarda: (Hassai diğer Timsah diri iken gözün çıkarub cüzam zahmetine mübtelâ olan kimesne boynuna assa biemrillâh deva bulur)

[4] Yıldız nüshası (yüzü ve gözü)

Timsaha gayet hasımdır Timsahın yavruların dutub yer Eğer bu timsah yavruların yemese Nilde timsahdan geçilmezdi Ve iri timsahların koltuğu altına bir kerre girerse timsah elinden halâs olmayub hah nahah öldürüb timsahın ciğerin yer Gayet mudhik ve hiyel ve şeytanata malik elleri ve ayakları kısa bir mahlûkdur Kaçan kim karnı pek acıksa timsahı bir hile ile yer kim âdem hayran olur Evvelâ timsah olduğu yerlerde bu kelp, Nilden taşra çıkub çamura uyup Nil kenarında güneşe karşı yatar Timsahı bîfelâh bunu görüb bir şikâr sanub kuyruğıle çalub alub yudar Derhal kelb timsahın karından ciğerin yiyüb karnın yarub taşra çıkar Timsah dahi can havlile çıkub helâk olur Anıncün sevahili Nilde sakın olan Fellâhın kavmi bu maülkelbin bir uzvun bile götürüb timsah şerrinden emin olurlar Amma hikmeti acibe budur kim kaçan kim bu kelbi Nili halk avcıları dutub yine kelbi Nile atub âzâd iderler Zira hayaları ağrı hasteliğine ve hummayı muhrikiye taşısalar gayet nafidir Bade zamanın kelbi mâ hayasız hayat bulub yine sayyadlar şebekesine girdikde hemen kelbi mâ arkası üzre kaldırub sayyadlara hayası olmaduğın gösterir Sayyadlar bilirler kim hayasız kelbdir kim mukaddema bir dahi dame düşmüş deyu sayyadlar güle güle taaccüb idüb kelbi âzâd iderler Gayet müdrık ve mudhik kelbi şirindir vesselâm Eğer bu Nilde olan ecnası mahlûkatları gördüğümüz gibi evsafaların tahrir eylesek bir müddeven olur Zira Nili Mubarek derya misal bir nehri azımdır Asvan vilâyetinin canibi cenubunda bilâdı Ulve derler bir memleket vardır Amma olkadar imar değildir Ol diyarın şark canibinde nehri Nil kenarında Ebvab derler bir nahiye vardır Anda Nili Mubarek yedi bölük olub canibi garbda nice memleketlere cereyan idüb rey ider Badehu yine asıl Nile (rü) cu idüb mahlût olur Amma herbiri bir renk ile gelüb mahlût olur Hattâ sene 1082 tarihinde Ebülhayır İbrahim paşa asrında nehri Nil kâmil iki ay yem yeşil Nili Mubarek cereyan idüb sahibi tab olanlar içmeğe havf idüb matariyyeden ve gayri leziz sakıyeler ve sebillerden nuş etdiler Bazı anka kimesneler sekiz saat Kalyobda Firavnun veziri Hâmânın bir kuyusu vardır Bî'ri Hâmân derler bir azım kuyudur Hâlâ on iki yerden sakıye dollabları döner bir âbı rakikdir Bazı tenperver ve server dilâver kimesnelerin huddamları Bî'ri Hamandan su götürüb nuş idüb ve Nilin ol yeşil suyundan içemezler vesselâm Bu mahalde dahi Nili Mubarekin kat'ı ve evsafı ve havassı ve donanması ve içinde olan haşaratları ve havassın ve alayların tamam idüb gayri alaylar beyan olunur

Elfaslus Samin ve erbain

Evsafı üçüncü alayı azîm Leylei rüyeti şehri Ramazanülmubarek yani muhtesib gicesi alayın beyan ider

Şehri azîmi Mısırın on iki alayı îdi vardır Bu muhtesib gicesi alayı azîmdir ki âşıkân arıfan bu alaya îdi Nisvan derler Zira bu gice şehri Mısırdâ avretin zabt etmek mümkün değildir Elbette ol gice alay temaşasına giderler Zira akdi nikâhda bu gice alaya gitmek şartile nikâh olunmuşdur Kanunu Mısri böyledir Bir hafta evvel kira ile esvakı sultanîde beş on guraşa ve bir guraşa dükkânlar dutmuşlardır Ve yahud âşınaları hanelerine gitmişlerdir Hasılı kelâm bazı âdemler ol gice ehline Kande idin deyu süal idemez Acib temaşadır Ve cümle halkı Mısır Ramazanı şerif gicesidir deyu safalarından şeb bük faslı iderler Ve bu muhtesib gicesi ta sabahadak Mısırın cemii çarsuy bazarı küşade olub nice kerre yüz bin kanadiller ile ol gice şehri Mısırı tezyin idüb herkes kâlâye metaile ruyi dükkânçesin zeyn idüb herkes yârânı basafa ve maşukıyle muhtesib alayına muntazır olu(r)lar Bu alayın ibtida sebebi oldur kim

asrında Ramazanı şerifin gurre si ne gûne düşeceğinde şek şübhiye düşüb cemii ulema ve âyân ve ümerai erbabı divan âcizmande kalırlar Âhirülemir muhtesib ağa hesabıdır deyu Şabanül muazzamın yirmi dokuzuncu gicesi muhtesib beği gerrüferile Mısır mollasına gönderüb Yevmi şekden haber alasin deyu tenbih etdiler Muhtesib dahi alayile kadıaskerden şafi haber alub padişaha müjde idüb hâlâ ol zemandan beru Ramazanül mubarekin gelmesine tazimen ve tev-kiren şeyyiri islâm için cemii ibadullah şeriat kapusına alay ile varub haber almak

beru kanun olmuşdur Ve hâlâ öyle bir âyîn kalmışdır kim bu alayı şadman dahi diller ile tabir ve kalemler ile tahrir ve taysif olunmaz Ve Mısır içre serbest hâkimin biri dahi bu gice ve sair günler muhtesib beğdir Elinde mutlak emri olmamak ile katil idemez Amma cemii esnafa hüküm idüb siyaset ve örf idüb habs ve tecrim etmeğe kadirdir Evvelâ rüyet gicesi ola yani ay görünür mü görünmez mi yevmi şek olacağı gice muhtesib ağa ve subaşı ağa muhteşemane beşer yüz kendi âdemlerle at başı beraber subaşıle köslerin çalarak alay ile Azablar kapusundan içeri girüb badelasır paşaya çıkub divanı Gavride paşaya varup buluşdukda yer öpüb sabit kadem olur Hemen paşa ferman idüb muhtesibin sammur kürkü üzre bir sîm ve zerduz kuşaklık hil' ati fahire giydürüb pasa kendi elile selimâsin muhtesibin başına koyub ve kendü

otagalarından iki mücevher sorgucu sultanî muhtesibin başına geçirüb ve evbabı şer'i Resulü mübine ve mezhebi erbaiye [1] şeyhülislâmlarına ve kadıasker hazretlerine selâm eyle Haberin al kim yarın Ramazanı şerif midir Değil midir bir hoş haber alub getür deyu tenbih eder Nola deyüb muhtesip yer öpdükde paşa kethüdası paşaya ider Sultanım Muhtesib kulunuza bu hil'ati fahire ile bu sorgucu sultanîye erzani gördünüz الاكسان الا بالتام kanunu kadim üzre sultanımın cemii alayı besatları ve mataracılar ve tüfekciler ve şatırlar ve yedekler ve cümle mehterhane ve cümle ağavat kullarınız alayına binmeği reca ider deyu paşa kethüdası yer öpüb reca ider Paşa dahi recasın kabul idüb Var imdi elzem levazımatından gereği gibi alayın tedarik eyle deyu ferman idüb muhtesib tekrar yer öpüb kethüda ile taşra gidüb ve muhtesib ile paşa kethüdası yerine kapucılar kethüdası cümle paşa ağalarına serdar olub paşadan bir hil'ati fahire giyüb zemin bus idüb gider Ardı sıra muhtesib ile yedi bölükden alaya memur olan askerî serdarları dahi birer evsat hil'atler ile şerefıyab olub anlara paşa basiret üzre olub Bu gice tevabileriniz bir hoş zabt idin deyu tenbih tekid idüb anlar dahi الامر امرک deyüb zemin pus idüb taşra giderler Andan subaşı gelüb düveydar ile yer öpüb birer hil'ati fahire giyüb buniara dahi paşa azım tenbihler idüb taşra çıkarlar Andan saray meydanında cümle paşa askeri âmâde olub ibtida subaşı cellâdları ile yol tathir iderek ala (y) ile paşa huzurundan güzër iderler Andan alayı tatar ve alayı deli ve alayı gönüllü ve alayı çaşnigiran ve alayı kilârciyan ve alayı mehteranı hayme ve alayı serracanı gilmanı hassa ve alayı müteferrikagân ve alayı vacibürreya ve alayı kapucibaşılar ve paşanın dokuz mücevher eğerli yedekleri ve altun taslar ile zer enderzere müstağrak şatırları ellerinde teberi müslimîleri ile ve muhtesib ağası kapucılar kethüdasile at başı beraber aynı Mısır veziri gibi paşanın dokuzar kat mehterhanesin döğerek paşanın huzurundan ubur idüb kal'adan aşağı iner Amma bu alayda tuğ ve sancak ve bayrak ve alemleri Resubullah yokdur Bu tertib üzre Babı Vezirden aşağı enüb yedi bölükden ikişer yüz asker gelir Ziyade gelmez Zira bunlar askerî taifesidir Alaydan sonra ihsan alırlar Çok asker gelse anlar(a) bahşış vermeğe muhtesibin iktidarı yokdur Ancak yedi bölükden bin dört yüz âdem pürsilâh mükellef ve müzeyyen asker gelüb paşalı askerinden ileri ibtida subaşı ardı sıra iki yüzbaşı telli ve eli topuzlu askeri çavuşan ardı sıra iki yüz gönüllüyan andan alayı tüfenkciyan andan alayı çerkezan ve andan alayı müteferrikagân andan dolayı azabistan andan alayı yeniçeriyan başı telli

[1] Yıldız nüshası (erbaa)

zerdüz üsküflü mülâzimanlar paşa şatırlarının taşrasından muhtesib beğın yanısıra piyade ve alayı sipahiyan ve cündiyan atbaşı beraber alettirtib akşam namazında Rumeli Meydanında Mahmud paşa Camii ününe cümle alay gelüb tevakkuf idüb merterhane dahi âsudehal durub muhtesib beğ ve gayri âyân Mahmudiyye Camiinde salâtı mağribi eda idüb sehl tehir iderler kim leylei muzlim mahalli olub muhtesib beğın desti hükûmetinde olan cümle ehli hiref alayları tamam ola

Elfaslus Tasi ve Erbain Ümmü Dünya Mısır içinde nekadâr esnafat ehli hiref dekâkinleri ve nekadâr neferatları var ise anı beyan ider

Bu zikrolı (n) ıcak erbabı suk cümle muhtesib beyin ziri hükümünde olmağın tazimen ve kanunen bir alayı şadmani iderler kim gûya suru hümayundur Camii Mahmudiyyede muhtesib beyin hamdü sena idüb esbi sabareftarına süvar olunca askerî taifesinden bir yayılım tüfenk şadmanisi olub ve bir nöbet gülbangi muhammedî çekilüb Mısır içi sadayı Allah ile pür olub ibtida yine alayı subaşı yedi yüz elli nabutlu kavvasları ve bin mikdarı Ayal [1] Urbanile ve üç yüz meş'ali ile ve Mısırın cemii mıtrıban ve çengileri ziri hükümünde olmagile nice yüz sazendeler ve rakkas ve çiftetaz ve gûnagûn saz ve söz ile ubur iderler kim gûya bir deccaldır kim hay huyden gûya kıyamet kopar Ve subaşı cellâdları kol kol herbiri bir tarafda dellâllık idüb

اسطان [2] هذا وكيل السلطان والى الولاية حفظك الله الاينظر

deryasına Emanı Osman deyu tenbih iderek gidüb subaşı dahi esbabı ihtişamile gelüb iki yanında sııklar üzre nice bin kanadilden işaretler yanında cır (a) gan olub kırk elli pençei âfitab mehtab misal zırh zırh külâha müstağrak gulâmları ve ardı sıra dörder kat mehterhaneler ile ubur iderler Amma bu muhtesib gicesi alayında asla âyân eşraf ve ulema ve suleha ve meşayih sâdât ve eimme ve huteba ve mevalli ve kuzat yokd (ur) Cümlesi suku sultanide alay temaşasına muntazırlardır Yohsa alay binmeğe memur değillerdir Ve ol gice şehir içi sabahadek öyle cıragan olur kim Leylei Kadir olub desturu şahî olub avret ve oğlan yer yer cem olub ve zurefa mabeyninde bu muhtesib alayına Alayı Dilberan derler Zira ol gice şehri Mısır icre nekadâr mümtaz müstesna güzide dilberan var ise peder ve made-

[1] Yıldız nüshası (Hayal)

[2] » » (الاينصر)

rinden ve mevlâsından reca ile ariyeti esbab alub zer enderzere müstağrak olub küheylân atlar üzre esnaf şeyhlerinin oğulları ve akrabasızları zıkıymet mücevher raht ve eğerler üzre sammur kürklerle elbette her ehli hiref oğlu bir gûne libaslar ile başlarında sorguclar ile mehterhaneleri çalarak ubur iderler Ve bazı arifan bu alaya Alayı kaşmeran derler Ve mudhikân derler Hakikatülhal Mısırın içinde nekadar mashara var ise evlerinden çıkub bazar içinde gûnagûn şakalar iderler Badehu bu subaşı alayından sonra

Evvelâ esnafı dihkan yani çiftci

İbtida bunlardır Zira cümleden evvel kadim esnafı zürradır Bilâbad velâ ad akvamdır Pîrleri Hazreti Âdemdir Ve andan *Esnafı keyyal* yani buğday ölçücü Nefer iki bin *Esnafı gırbalân* Bunlar arpa ve buğday çalkalar Buğdayı ve arpayı ve mercimeği ve pirinci ve bakla ve nohudu ve danei haşhaşı cümle bir yere mahlût olsa tarfetülâyın icre birbirinden ayırırlar Ve gırbal icre buğday çalkanarak *يا كافي* ve *يا شافي* ve *يا الله* ve *بسم الله* *لا اله الا الله* yazar ve *يا كافي* bu gûnagûn esmalar yazarlar Dükkânları yokdur Amma cümle bin neferdir Beş yüz (ü) Anbarı Yusufda gılâl çalkar Beş yüzü Mısır âyânına hizmet iderler Andan *Esnafı elekciyan* Bunlar elek ve gırbal yaparlar Cümle yüz yetmiş dükkândır Ve nefer [1] üç yüzdür Andan

Esnafı bağban

Mısır içinde iki bin altmış bağ bostan ve gaytan vardır Pîrleri Hazreti İsmaildir Ve cümle dokuz bin üç yüz bağbandır Ekinciler ve keyyal gırbalcı ve bağbanlar cümle balta ve kazma ve çapa ve kürek ve belleri ellerinde ve Ya Halik ve Ya Hazik Ya Mün'im Ya Muğni ve Ya Gani esmaları dillerinde ve serapa kendülerini gûnagûn şükûfeler ile ve reyhan ve sünbül ve mersin ve hınna ve gül nesrin ile başların zeyn idüb ellerinde limon ve turunc ve hammasili dallar ile keyyal başı ve bağban başı atbaşı beraber yine mahbubları ile mehterhanelerin çalarak ubur iderler Andan

Üçüncü Esnafı sakkayi hammal

Bunların dükkânları yokdur Cümle üç bin neferdir *Esnafı sakkayi hammal* [2] Bunların dahi dükkânları yokdur Sekiz bin kâmil

[1] Yıldız nüshası (neferat)

[2] Yıldız nüshası (himar)

saka ve hammal vardır kim Mısır içinde anların izdihamından gelişmez *Esnafı sakkayı piyade* Cümle sekiz yüz neferdir *Esnafı dükkânı mâ fûruş* Bunlar dahi kırk bin dükkândır Âbı rakik damla suyu satarlar Ve dükkânları gûnagûn bardaklar ve kâseler ve taslar ile zeyn idüb nuş iden keremine göre edna mertebe bir nukre verirler Cümle yüz kişidir Bazı piyade mümessek tulumlu pak sakalar vardır Bu dükkânların su doldurub erbabı devlete âbı nab su bezl ider Pak tasları var Zehebi halis gibi musaykaldır Ve gûnagûn kâse közei tutiya ile mâi hayatı bezl iderler *Esnafı dükkânı ırkı sus* yani beyan kökü suyu kaynadub satarlar Rumda Menteşe ve Aydın ve Sarıhanda ve cezirei İstenköyde çok hasıl olur bir tatlı kökdür Suyu Mısırlıya gayetülgaye nafidir Tezkerei Davudda balgam içün ve mesane idrarı içün olkadar nef'in yazmışlardır kim tabir olunmaz Hakikatülhal Mısırın nehri Nili balgamdır Cümle Mısır halkında öksürük mukarrerdir Cemii diyarda evlâdı Araba oho oho deyu ulaşub lâtife iderler Bu Irkı sus suyundan içüb Ehhu tu didikde lâkoz gibi balgamlar çıkub halâs olur Nafi sudur Cümle elli dükkândır Amma neferatları cümle iki bin âdemdir Careler ile yani toprak destiler ile çarşı bazarda Ya Irkı sus deyu feryad idüb bir kâsesin bir mangıra verirler Ve şiddeti harda nuş idenin vücudu buz paresine döner Bu esnafın pîrleri Halvayı Ömerîdir *Esnafı hoşabcı* Dükkân cümle kırk nefer yetmiş Gûnagûn meyve hoşabı mevcuddur Amma hakir mümessek temirhindi şerbetine aşk olsun didim Ve beher yevm birer kâsesine Hu didim *Esnafı sübyacıyan* Dükkân kırk nefer yetmiş Sübiye tabir etdikleri Dimyat ve Firiskür ve Menzile pirincinden beyaz süd gibi boza yapub içine darcın ve karanfil ve cevzi bevva koyub ve şeker ile dahi nur olub bir keyfiyyet ve germiyetçik verüb vücuda takviyet verüb harareti def ider *Esnafı bîdükkânı şerbetciyan* Evvelâ kalaylı bakraclar ile cüllâbyan Zerdalû ve kayısı cüllâbları fûruht iderler *Şerbetciyanı berberis* Siyah üzüm kurusu şebetidir İçinde baharı vardır Sovuk nuş olunur Bir humuziyetçiği vardır *Şerbeti sa'leb* Lisani Arabda Hussatüs sa'leb yani Tilki hayası demek olur Yaylalarda ve Bursada Cebeli Ruhbanda çokdur Sarmısak dişi gibi diş diş bir beyaz nebadatdır Kurudub havanda sahk idüb seker ve asel ile şerbet idüb zencebil ile nuş olunur Amma pişirmesinin şartı oldur kim palûze gibi karıştırılar Tob tob olmya İki fincan içen vecai sadırdan halâs olub kuvveti basarı ziyade idüb bedene takviyet verir *Esnafı palûdecıyan* Dükkân altı nefer yedi *Esnafı lebbanı germa* Dükkân yetmiş nefer üç yüz Bunlar yoğurtcu dükkânlarıdır Amma Alessabah ıscak süd satarlar Urban taifesi gayet mübtelâdırlar İçine

gâcık doğrayub tenavül iderler Bazılar fincan ile nuş ederler *Şerbeti çay ve badiyan* Dükkânları yokdur Yirmi âdemdir İbrikler ile ıssı gezdirirler *Buharlı şerbetcian* Bunların cabeca dükkânları vardır Amma ekseriya hammamlarda ve bunlarda ibrikdar ile gezdirüb fûruht iderler on bir dükkân ve yüz elli neferat *Esnafı sirkeci* Şecerüddür Camii kurbinde bir mahalle serapa üç yüz hane sirkeci evleridir Neferat bin âdemdir *Esnafı turşucu* Dükkân kırk nefer altmış *Esnafı kahvecian* Bulakda ve Eski Mısırdaki ve Kayıtbay yaylasında ve Mısır içinde cümle altı yüz kırk üç kahvehane vardır Muazzam kahvehaneler vardır kim biner âdem alub dörder maksure üze hanende ve sazende ve bir kasırdaki meddahan ve bir kasırdaki mahbub civanan ve bir kasırdaki şuarai üstadını bediulbeyan ve fasi-hullisan şuaralar cem olur Ve bazı kahvehane Nil kenarında çemen sar sofa ve maksureler ile mebnî yaz kahveleridir Amma cümleden iştihar veren Harabe kahvesi ve Gavriyye kahvesi ve Yeni kahve ve Babı Fütuh kahvesi ve Babı Ş'ariyye kahvesi ve Sunkuriyye kahvesi ve Habeşli kethüda kahvesi ve Rumeli Meydanı kahvesi ve Sultan Hasan kahvesi ve kal'ada üç kahve ve Cemamiz kahvesi Bunlar fıskıyye ve havuz ve sebilli kahvehanelerdir Ve her birinde günagûn üstadı kâmil hanende ve sazendeleri vardır Şeb ruz bir hay huydur kim tabir olunmaz Amma bir hüsnü oldur kim Rum ve Arab ve Acemde bir seyyahı âlem gelse kahvehanei bîminnetin bir köşesinde mihman olub cümle erbabı marifet ile görışecek bir mecmaülirfan yeridir Ve bu kahvehanelerin cümlesinde üç bin âdem olur *Esnafı kahvecianı piyade* Bunların dükkânları yokdur Nazûk ibrikler ile suku sultanîlerde mutantan ve mümessak kahve fûruht iderler Bakar-san bunların bazı kâr ider Amma cümleden Harabe kahvesi hergün birer ferede kahve sürer Ve her gün Habeşli kahvesi yevmiyye birer kantar kahve sürüb azîm kâr iderler Paşanın şatırbaşısına avayid verirler Zira anın himayesindedir *Esnafı lûzûn nebi fûruş* Bunların dükkânları yokdur Ancak kahvehanelerde kavun çekirdeği ve abdülezziz çekirdeği satarlar Neferat cümle üç yüz *Esnafı duhan fûruş* Altı yüz kırk üç kahvehanede birer tütün satıcı olduğundan maada şehri Mısır içre bin altmış dükkânı duhan fûruş vardır Subaşı defterinde masturdur Neferatları ve dellâlları ile cümle iki bin âdemi vardır Kahveciler ile alaya binerler *Esnafı kahve döğici* Yetmiş dükkândır Her birinde beşer onar dibek havan vardır Ve cümle yedi yüz neferdir *Esnafı meddahan* Nefer yedi yüz Bunlar kahveciler ile alay iderler *Esnafı mukallidîn ve mudhikân* Nefe üç yüz Bdnlar kahvehanelede ve bozahanelerde ve meyhanelerde kaşmerlik iderler Amma alayda

kahveciler icre gûnagûn şakalar iderek ubur iderler kim veledi zina-
nın yetmiş çilesi vardır *Esnafı boyacıyan* Bunlar müslimlerdir
Yetmiş beş bozahane ve altı yüz neferatları vardır *Esna (fı) meyhane-
ciyan* Bunlar serapa keferelerdir Dükân iki yüz neferat altı yüz Bu
taife naşerî olduğundan başka alayı olmıyub kahveci başıdan sonra
ubur ider Zira menkûb ve mezmumu âlem keferelerdir Amma bâlâda
üçüncü fasıldan beru tahrir olunan sakagân ve âbcı ve şerbeitciyan ve
cümle mşrubat satıcılar cümlesi kahveciler alayında bir hay huyu
azîm ile her âdemin elinde birer şem'i kâfurî ve nice bin kanadil
eşareler ile cümle rakkas ve civan baniler ile def ve daire ile gûna-
gûn fasıl iderek kahveci başı ve sirkeci başı atbaşı beraber olub ard-
lar (1) sıra mehterhaneleri ile ubur iderle

Dördüncü fasıl *Esnafı zeytiharaciyan*

Yani bezirciyan Kârthane yüz yetmiş neferat bin sekiz yüz Bu
esnaf anka âdemlerdir Amma gayetülgaye kirli ve paslı ve mülevves
kavimdir *Esnafı şirlûğancı* Kârthane iki yüz neferat yedi yüz Bunlar
zeyti asfur ve zeyti badem ve zeyti sim sim çıkarırlar Bunlar dahi
ankalar Ve amma yağlı ve kirli âdemlerdir Mısırın cemii fukaraları
zeyti har ve zeyti sim sim ve zahine [1] yerler Her gece nice bin
batman zeyti har yanar Bahusus Mevlûd giceleri ve Ramazan giceleri
ve bu muhtesib gicesi nice yüz bin batman yağ yanar Ve cemii
vilâyete Mısırdan bezir yağı gider Anıñün bu esnaf mün'am âdem-
lerdir Amma bunların alayına bir esnaf tâbi olmıyub bunlar kendü
tevabileri ile gûnagûn dehniyyatdan meş'aller yakub ve palas palas
esbablar giyüb bazısı uryan olub yağ tulumların şişirüb omuzlarında
getürüb suku sultanîde izdiham idenlerin üstlerine yağ tulumların
sürerek cemii esnaf ve halk gülerek yolları tulumlar ile açarak defi
dair (e) ve deplek çalarak bunlar dahi dilberanları ile mehterhane-
lerin çalarak ubur iderler Cemii Mısır halkı bu esnafın havfinden
beş on gün mukaddem dükânlar dutub seyir temaşa idüb esbabları
rûsvay olmadan halâs olurlar

Beşinci fasıl *Esnafı mimar başı*

Bu esnafa tâbi çok ehli hiref vardır *Hirfeti neccaran* Dükânları
yokdur Amma müslim ve gayri müslim cümle üç bin âdemdir *Hirfeti*

[1] Yıldız nüshası (tahine)

kûhken Yani taş kesen Cuşi dağında ve Kademünnebi kurbinde Ferhad gibi dağları kesüb kûhu bîsütun etmişlerdir Cümle iki bin âdemdir *Hirfeti mermerber* Yani ruham ve havuz ve hammam ferşi d(ö)şeyici Dükkân altmış neferat üç yüz Bunlarda olan marifet bir diyara mahsus değildir Mısır imaretleri ruham ile meşhuru âfakdır Ve *hirefi çahı âbken* yani kuyu kazıcı Nefer üç yüz Ve *hirefi sakıye dollabı* ve at değirmeni yapıcı Neferat iki yüz altmış Ve *hirefi ammal* yani ırgat Cümle Berberistan kavmidir Fellâhîn azdır Cümle iki bindir Defterlilerdir Herkes ırgat olamaz Mısır acayib diyardır Cümle mirî olmağıle mazbutdur Ve *hirefi lagımcı* yani beytülhalâ tathir idici Mısırın cemii ayak yolları keriz değildir Gümle kuyulardır Her sene bu lagımcı esnaf tathir idüb taşra gömülüğe dökerler Bu esnafın dükkânları yokdur Lâkin her sabah Salîbede ve Rumeli Meydanında ve gayri köşelerde kazma kürekleri ve zenbilleri ile dururlar Cümle bin iki yüz âdemdir *Hirfeti tobcıyan* yani tulacı ve kerpîçci Bunların dükkânları yokdur Ancak Nil kenarında balçıklı yerlerde kaminleri vardır Neferat cümle altı yüz âdemdir *Hirfeti çömllekciyan* Gavriyye sakıyesi dibinde ve Eski Mısırdaki ve gayri yerde Dükkân yüz elli Neferat bin kâmil Balgamî eşribe ve maacin hokkaları yaparlar kim gûya kârı Çindir Ve *hirefi hammamkâr* Bunlar başka üç yüz elli üstadı kâmidir Hammam bina eylemek bunlara mahsusdur Ve *hirefi kireçciyan* Mısırın haricinde Sitti Nefise kurbinde Eski Mısırdaki ve gayride cümle yedi yüz ocaktır İki bin âdemdir Ve *hirefi Cibirciyan* yani alçı değirmenleri Dükkân iki yüz Neferat bin iki yüz Ve *hirefi balat kesici* yani mermer gibi bir beyaz taşdır Gayet yumuşaktır Anı destere ile kesüb cümle haneler ve camilere mermer yerine anı döşerler Anı kesenler cümle altı yüz âdemdir Ve *hirefi Keresteciyan* Cümle iki yüz dükkândır Neferat beş yüzdür *hirefi tabutciyan* Dükkân on nefer yirmi Ve *hirefi mahafeciyan* Huccaca mahfe sahabe ve tahtırevan yaparlar Dükkân kırk Neferat yüz altmış Ve *hirefi serirciyan* Hurma çubuğundan serirler yaparlar Ve şeker kafesleri ve tuyur kafesleri yaparlar Dükkân elli nefer seksen Ve *hirefi harratîn* yani çıkırıkcılar Dükkân yüz elli neferat altı yüz Ve *hirefi doğramacıyan* Derbülâhmerde Dükkân sekiz nefer yirmi Hind sadefkârisine manend san'at gösterirler Ve *hirefi kundakcıyan* Dükkân yirmi neferat otuz Ve *hirefi nakkaşan* Dükkânları yokdur Evlerinde ve inşa olunan hanelerde işlerler Neferat yedi yüzdür kâmil Behzad Mani kadar üstadı kâmil nakkaşlar vardır kim kalemin çekmede sayir diyarın nakkaşlar (1) âcirdir Ve *hirefi kutucıyan* Dükkân yirmi nefer seksen-

dir Ve *hirefi tanbura çökiirciyan* Dükkân dokuz nefer yirmidir Bu beşinci fasıldan beru tahrir olunan yirmi dört esnaf cümle 1546 aded güzide asker olub cemiisi mimar ağaya tabidir Herkes hırfetile alay alay güruh güruh şakalar iderek ve gûnagûn arzı kâlây idüb saz söz ile ve nice yüz bin kanadil ve sem'i kâfuriler çıragan iderek ubur iderler kim gûya meydanı arasat günü oldu Andan mimar başı ve nakkaş başı at başı beraber cemii dilberanile mehterhanesin çalarak ubur iderler

Altıncı fasıl Esnafı marangozan

Yani gemi neccarlari Bunların pîri Hazreti Nuh olmağile mimar alayile gitmeyüb kendü hırfetlerle kapudan kethüdası serdar olub alay iderler Evvelâ *Esnafı biharı merakib* Dükkânları yokdur Bulakda Tershaniye muttasıl Anda tekyeleri vardır Cümle neferat sekiz yüz altmışdır Ve *hirefi kalafatçıyan* Nefer beş yüz Ve *hirefi tulumbacıyan* Dükkân iki nefer on Ve *hirefi ziyyet ve katran fîruht* Dükkân yedi neferat on beş Ve *hirefi katranlı keten bükücü* Dükkân yedi nefer kırk *Hirefi halat bükücüyan* Dükkânları yokdur Nefer yüz elli Bunlar Mısırın yetmiş dört bin kuyularının sakıye iplerin halfa otundan bükürler Ve *hirefi yelkenciyan* Dükkân üç neferat yimi Bu esnaflar cümle Bulak şehrinde mevcud olub cemii gemiciler pürsilâh olub küçük kayıkları ve kayasalar kızaklar üzre filândıra ve bayraklar ile donadub matar [1] içinden bu gemileri çekerek Eyamola Eyamola deyüb feryad iderek Bulak reisleri ile Eski Mısır reisleri birbirleriyle tob ve tüfek atub cenk ider şeklinde şadmaniler iderek bu ecinne askeri ile Süveyş kapudanının kethüdası filândıra bayrakların ve orsa filândıra ve sancakların açub yetmiş seksen dilberanile muhteşemane marangoz başile atbaşı beraber mehterhanesin çalarak ubur iderler Bunların alayından gayri sancak ve bayrak yokdur Andan

Yedinci fasıl Evsa (fı) esnafı habbazan ve tüccaranı gılâl

Mısır gibi Ümmü Dünyada cümle yetmiş etmekci dükkânı vardır Böyle âdem deryası dünya anası oğullarına niçe kifayet olunur denirse ağniya ve âyânın saraylarında birer furun mukarrerdir Ve her fukaranın hanesinde birer tennuru küçek vardır Herkes hanesinde beyaz has etmekleri pişirüb çarsuy bazarın her köşesinde tabla

[1] Yıldız nüshası (Mısır)

tabla hubzları sıbyan ve nisvan ve bintan fûruht iderler Anıñgün yetmiş aded etmekci dükkânları kifayet ve bu dükkânlarda neferat cümle altı yüzdür Amma cümle furunlarda at tezeği ile etmek pişirirler Mezhebi şafiide necis haram iken bizzarruri odun kıtlığından at fıskısı yakub etmeğin yerler Ve etmecilerin pîri Amr ibni Berberidir Hazreti Resalet huzurunda Selman Pak belin bağladı Seksen yedi yaşında merhum olub Baki'de Hazreti Abbas yanında medfundur Andan Esnafı çörekciyan ve börekciyan ve gevrekciyan ve kâkciyan ve kâbcıyan ve gurabiyeciyan ve simitciyan ve katayifciyan ve lokmacıyan ve şehriyeciyan mutabbakciyan ve gözlomeciyan ve peksimetcıyan ve temür ayşciyan hurmal çörekciyan ve aysî çakılciyan yani çakıl ekmeği Bu zikrolunan on beş hirefin iki yüz elli dükkânları vardır Bunlar tezek yakmazlar Bakla samanı ve leblebi kabuğu ve nacakçı talaşı ve bu gûne sazlar yakub bu fatırlar (1) pişirirler Ve cümle furunda cebrü noksan iki bin âdemdir Ve esnafı nişastacıyan Kârthane on bir nefer yüz elli Ehli hirefi elekciyanı dakik Bunların furunlarından un alırlar Neferat iki yüz Hirfeti tuzciyan Mahazinleri yüz yirmidir Ve esnafı natrunciyan tuz ile malâmal mahzenlerdir Ve Mısırdı tuz ile soğandan çok bir şey yokdur Neferatı tuzciyan dört yüz âdemdir Gayet gani âdemlerdir Ve esnafı değirmenciyanı esb Cümle iki yüz bin değirmendir Yüz ellisi muhtesibe tabidir Maada ocaklar ve ağalar himayesindedir Amma yine bu alaya gelirler Cümle neferat üç bin yüz altmış değirmanı esbdır Amma hırsız yatağıdır Amma değirmenlerin birer at yahud sığır döndürür Garib temaşa esbablardır Bunlar (dan) maada sarayı âlilerde birer değirmen mukarrerdir Amma muhtesib beğе süal etmediğimizden malûmum değildir Esnafı tüccarı gulâl Bunların Bulakda ve Eski Mısırdı ve dahili Mısırdı kâmil iki bin mahzenleri vardır Anka bazirgânlardır Cümle üç bin sekiz yüz âdemdir Anbar emini ve anbar nazırı defterinde bunlar ismi ve resmile mektublardır Zira hîni mahalde gulâl lâzım olsa anlardan alırlar Bunlar dahi pürsilâh ve müzeyyen olub yedinci fasıldan beru tahrir olunan yirmi ehli hiref ile cümle kârların icra ederek gûnagûn çörekler ve halka lokumları halka bezl iderek ve katayifden libaslar ve peksumatlardan tesbihleri ve iri somundan molla sarıkları ve gulâl fûruhtlar halk üzre gulâl nisan iderek gûnagûn şakalar idüb etmekci başı ile müsebbib başı beraber olub enselerinde pençei âfitab pürsilâh gulâmlar ile mehterhane çalarak ubur iderler

Sekizinci fasıl Esnafı kassaban

Dükkân altı yüz neferat bin sekiz yüz Pîrleri Cömerd kassabdır Künyeti Ebu Akil Vadi Nasr kassabdır Lağabı Cömerd kassabdır Bağdad içinde medfundur Şehri Mısır icre yevmiyye bin iki yüz koyun boğazlanır *Evsafı salbaneci* Babı fütuhdan taşra bir kârhanedir Mısırın cümle koyunları ve sığır ve keçi ve deve ve camusları anda zebh olunur Zira mirîdir Üstünde emini ve bir yeniçer (i) çorbacısı vardır Gayri yerde koyun boğazlansa tecrim iderler Bu kârhanede iki yüz neferdir kim yüzlerinde nur yokdur Bu kârhanede ne kadar hayvanat boğazlınırsa derileri mirîdir Ali Cellâd namında bir fellâhın iltizamındadır *Evsafı sığır kassabı* Dükkân yetmiş nefer iki yüz Bunlar deve eti dahi satarlar *Hirefi yehudi hassabı* Dükkân yirmi nefer otuz Bunlar (da) n bir kimse lâhm almıyub kendülere mahsusdur Ve *hirefi kaştalebban* yani yogurtçılar Dükkân seksen nefer iki yüz *Hirefi lebbanı tis* Nefer iki yüz Bunlar çarşuy bazarda sürü ile beledî keçileri gezdirüb süt satarlar Bir vakıyye süt almak murad idinsen gulbesine keçiden südü sağub bir vakıyyesin sana verüb ziyadesin yine keçinin ağzına döküb esvak mahalle icre صباح الدین deyu keçilerle feryad idüb gezerler Andan *hirefi cebni calûm yanj peynirciyan* Dükkân iki yüz nefer üç yüz Cümldeden lâtif peynirci Bulakda Meyit Oğlu derler bir Arab âdemi var Anda olan peyniri gûnagûn bir yerde yokdur ve anda olan cebni ganemin lezzeti Şamı Şerif karişesinde yokdur Gayet seriülhazm cebni cabumdur Amma yehudi peynircileri başkadır Kaç nefer olduğu malûmum değildir *Esnafı baş bazı* [1] *başçıyan* Dükkân kırk nefer yüz yirmi Bunlar kassablara yamaktır *Hirefi koyun ciğercisi* Pişmiş ve çiğ furuht iderler Dükkânları yokdur Tabla zenbiller ile furuht iderler Neferat iki yüz *Hirefi işkenbeciyan* Dükkân seksen neferat yüz yirmi Bunlar dahi kassablara yamaktır Aşçılara tabi değildir *Esnafı mumciyan* Kârhane kırk neferat üç yüz Zikrolunan on esnaf mükellef mükemmel ve pürsilâh olub herkes metaların arz iderek kassablar semiz koyunları dîba ve siyb ve zerbaflar ile ve mücevher kemer kuşaklar üzre mücevher hançerler ile ve beşer altışar boynuzlu koyunların boynuzların veraklıyüp gümüş zincirler ile keşan berkeşan çekerek ve boğazlanmış semiz koyunları seyishaneler üzre tahmil idüb ubur iderler Ve kassab başı pürsilâh dilberanı kafadarları ile mehterhanesin çalarak ubur iderler Amma gayet müzeyyen alayları vardır

[1] Yıldız nüshası (aşbazı)

Fasıl esnafı dokuzuncu [1] aşçıyan

Dükkân altı yüz neferat bin yüz Pîrleri Hazreti İbrahimdir Bunlar paşa aşçı başısı himayesindedir Hâkimleri oldur Döğer söğەر öldürür kovar Cümlesinin zabt ve rabtı elindedir Muhtesib ağa vazı yed idemez Amma bu alaya aşçı başının baş halifesi ve şehir aşçı başısı ala (y) da atbaşı beraber olurlar Andan *Esnafı kebabcıyan* Dükkân yüz nefer iki yüz altı *Esnafı yahnici* Dükkân yüz neferat üç yüz *Esnafı südlü aşçı ve palûdecıyan* Dukkâ (n) kırk nefer yetmiş *Esnafı sebzevatcıyan* Bunlar salata ve ıspanak ve mülûhiye ve bamya ve badyan ve kurkas ve karnabit ve zater ve turb ve tere ve acur ve kissa ve hıyar satarlar Dükkân iki yüz nefer iki yüz ellidir *Esnafı helvacıyan* Dükkân seksen nefer iki yüz Mısırdâ sürülen halvıyyat ve zülbiyat bir diyarda tenavül olmaz Pîrleri Hazreti Ömeri Halvayîdir *Esnafı şekerıyan* Dükkân yüz elli neferat iki yüz Ve *kârhane (i) şekerhane* kırk neferat üç yüz mirî miad şekerleri işlenüb padişah vekilharcı Âsitaniye gönderir *Esnafı aşçıyanı balık* Dükkân seksen neferat yüz *Esnafı balık sayyadı* Nefer altı yüz Cümle mirîdir Bu cümle esnaf mataları ve kârların arz idüb cıragan ve gûnagûn şakalar iderek şehir aşçı başısı ile paşa aşçı halifesi atbaşı beraber mehterhanelerin çalarak ubur ederler

Onuncu fasıl Bakkalan ve hirefi bazarcıyan ve hirefi sabuncıyan ve hirefi leblebiciyan

Bunların cümlesinin pîri Uza bin Nebbaşdır Selmanı pak belin bağladı Yüz yirmi yaşında merhum olub kâbei Kudüsü şerifde Aynı Selvan kurbinde medfundur Bu taifenin cümlesi birlikde olmak ile cümle bin altmış dükkândır ve iki bin âdemdir Pak mükellef ve mükemmel esbablar giyüb gûnagûn şakalar idüb bakkal atbaşı beraber mehterhanelerin çalarak ubur iderler

On birinci fasıl Cerrahan

Dükkân yirmi nefer altmış Pîrleri Ebu Ubeyd kassabdır Selmanı Pak belin bağladı Kabri Lehsadadır *Esnafı hukema* Dükkân on dokuz neferat kırk Pîrleri hazreti Lokmandır Ve Hazreti Resalet asrında Zünnunu Mısıridir Hazreti Ali belin bağladı Andan *Esnafı maacıncıyan*

[1] (Dokuzuncu fasıl *Esnafı*) olacak.

Dükkün iki yüz neferat iki yüz yirmi Haşimî ve esrar macunu gayet ziyade istimal olunur *Esnafı mâî devakâr* Bunlar zater ve na'na ve lisanı sevr ve hidiba misilli kiyahatdan su çıkarırlar Bu ehli hirefin cemlesinin dükkânları yokdur Amma hanelerinde işlerler Yetmiş nefer kimselerdir Ve bu bâlâdaki esnaflar cümle üçyüz altmış asker olup pürsilâh müeddebane hekim başı ve cerrah başı atbaşı beraber mehterhane ile ubur iderler

On ikinci fasıl *Esnafı kılçıyan*

Dükkân yüz on nefer üç yüz *Esnafı mızrak demrencisi* Dükkân otuz nefer altmış beş *Esnafı mızrakzencisi* Sultan Hasan Camii dibinde on dükkândır Yirmi neferdir Amma cümle Urban bunlara muhtaçdır *Esnafı bıçakçıyan* Dükkân iki yüz neferat iki yüz altmış Ve *Esnafı kınacıyan* Dükkân yirmi nefer otuz Sağdıçı yokdur *Esnafı tüfenkciyan* Dükkân otuz nefer yetmiş beş *Esnafı vezne- ciyan* Dükkân yirmi nefer elli beş *Esnafı tüfenk fişekcisi* Dükkân on nefer on sekiz kâmil Ve *esnafı barutcu* Demir Kapu dibinde Dükkân on nefer on sekiz Pırleri Cemşidedir Ve bunlar cebecibaşıya tabidir *Esnafı tüfenk jıtilciyan* Dükkân altı nefer on bir Amma iki bin dahi Berberî kavmi keten çöpünden ve yedek fitil büklerler Bunlar dahi ellerinde birer ikişer kandiller ile ve omuzlarında ucları yanmış fitiller ile lisanlarınca şakalar iderek bu bâlâda zikrolunan cümle iki bin sekiz yüz elli iki âdem tüfenklerin atub arzı kâlâ iderek kılıccı başı ve tüfenkci başı beraber mehterhanelerin çalarak ubur iderler

On üçüncü fasıl *Esnafı haddadan*

Dükkân iki yüz neferat sekiz yüzdür kâmil Bunların pîri Hazreti Davuddur Amma Resaletpenah asrında Ebu Zeydi Müslîmdir Selmanı Pak belin bağladı Kabri San'andadır *Esnafı nalkesen* Dükkân kırk nefer yüz elli *Esnafı mismaran* yani *enserci* Dükkân yirmi nefer yüz yirmidir kâmil *Esnafı eğeci* Gülşenî tekyesi altında Dükkân altı nefer ondur Ve *esnafı keserci* Dükkân altı ve nefer yirmi *Esnafı minşarciyan* yani destreciler Bunların testereleri gayri gûnedir Dükkân altı nefer yirmi *Esnafı kömürçiyan* Bundukani kurbinde ve Nizamiyye cenbinde ve gayride Dükkân elli ve neferat altmış *Esnafı kilidciyan* Dükkân on nefer on beş *Esnafı çilingiran* Dükkân elli neferat yüz doksan *Esnafı üzengiciyan* Dükkân kırk nefer yüz elli *Esnafı*

makasciyan Dükkân yirmi nefer altmış *Esnafı nalçaciyan* Dükkân on beş ve nefer on beş *Esnafı âhenfüruht* Mahzen on beş nefer yirmi *Esnafı hurdeciyan* Şeyhniyye dibinde ve Rumeli Meydanında ve gayride dükkân altmış ve neferat seksen *Esnafı nalbendi hassan* yani at nalbandı Dükkân seksen neferat iki yüzdür kâmil *Esnafı nalbendi himar* Dükkân iki yüz neferat üç yüz Mısırın himarı çok olmağla eşek nalbandı çokdur Bu on beş esnaf cümle 2003 pürsilâh asker olub herkes besatlarile kâlâyî metain arz idüb şadmaniler ile çıragan iderek demircibaşı ve nalbend başı rikâb rikâba olub cümle dilberanları pürsilâh ve müzeyyen mehterhaneleri ile ubur iderler Andan

On dördüncü Fasil Esnafı Kazancı başı

Pîrleri Ebu Habil Muhyiddini Buharîdir Dükkân cümle altmış beş neferat altı yüzdür kâmil Amma Rum üstadları gibi üstadı kâmil değillerdir *Esnafı sızırıcıyan* Kârthane üç nefer kırk Bunlar eski bakır sızırur *Esnafı taciran* Hanı Halilde ve Salihîyye ve Kılâvan kurbinde cümle yüz on beş dükkândır Nefer iki yüz onbeşdir Anka bazirgânlardır Herbirinin dükkânlarında ve mahzenlerinde beşer onar bin gurusluk bakır avadanı [1] eşyaları vardır İmaret kazanları ve kâşif tancereleri bunlarda bulunur Mısırdan yapamazlar Cümle Rumdan gemilerle gelür *Esnafı kalaycıyan* Dükkân yüz elli nefer üç yüz *Esnafı dökmeciyan* Hakka ki bunlar acayibi ruzigâr ve tişekâr üstadı kâmillerdir Cümle cami ve imaretler kafeslerin pencerelerin ve gûnağün musanna sebil pencere ve kapuların bunlar ider Amma hakka ki bir diyara mahsus değildir Dükkân yetmiş neferat beş yüz Bu beş esnaf cümle 1065 nefer olub pürsilâh olub herbirinin ellerinde şem'i kâfurî ve meş'allar ile çırağan iderek kazancı başı ve dökmeci başı yanyana olub mehterhaneleri ile ubur iderler Andan

On beşinci fasıl Esnafı zergeran yani kuyumcıyan

Pîrleri Nasr ibni Abdullahı zergerîdir Selman Pak belin bağladı Dükkân beş yüz neferat iki bin Ekseri kıbtî taifesidir Acayib üstadları vardır *Esnafı cevherfüruş* Dükkân on nefer yirmi *Esnafı saatcıyan* Pîrleri Hazreti Yusufdur Dükkân beş nefer on iki *Esnafı sikkeciyan-başı* Darbhanede olur Bir âdeme mahsusdur Gayri olmak ihtimali yokdur Ve kimse ile ihtilât etmez Ve yanına âdem dahi komazlar Ve *tamgacı başı* Bu dahi bir âdeme munhasırdır *Esnafı domatcılar*

[1] Yıldız nüshası (avani)

On dükkân yirmi âdemdir Kuyumcılar ve sarraflar ve gayri yerlerde süpüründilerden gümüş hurdeler çıkarırlar *Esnafı darbhaneciyan* Cümle üç yüz neferdir Emin ağa birdir Nazır ağa birdir Sahibi ayar birdir Veznedar ağa birdir Sarraf başı birdir Amma *Esnafı sarrafanı esvak* Dükkân iki yüz nefer üç yüz elli Bunların nısfı divanı Mısırda memurdur Her divanda mülteziminden gelen malları sayarlar *Esnafı kalcıyan* Dükkân üç nefer yirmi *Esnafı kalemkâran* Dükkân yirmi nefer otuz *Esnafı hakkâk* Dükkân kırk nefer altmış *Esnafı mühürken* Dükkân üç nefer üç *Esnafı sırmakeşan* Dükkân altı nefer on iki Bunlar daima kisvei sırma işlerler *Esnafı davatçı piring* [1] Dükkân ve nefer bir Emir Çelebiye mahsusdur Misli yokdur Gayet üstadı kâmilidir Kâbei şerifden birkaç çift koyun getirüb biemrillâh ikişer ikişer kuzulıyub hâlâ Mısırdâ Mekke koyunu andan münteşir oldu *Esnafı tenekeçiler* Dükkân sekiz nefer on sekiz Cümle yehudilerdir Farun için ve bazı eşyalar için kalaylı tenekeden kutular yaparlar Bu bâlâda tahrir olunan on dokuz kuyumcu esnafları cümle 2931 nefer olub her biri marifetin izhar idüb pürsilâh şakalar iderek paşanın kuyumcu başısı ve darbhane emini ve nazırı ve tamgacı başı bunlar cümle cevahire gark olub atbaşı beraber mehterhaneleri ile ubur iderler Andan

Esnafı on altıncı fasıl [2] hayyatan yani terziyan

Pîrleri Hazreti İdrisdir Amma Resulü Ekrem asrında pîrleri Davudu zahirî olub Selman belin bağılyub pîrperver oldu Dükkânları yedi yüzdür Neferatları üç bindir Ekser Rum Kıbtîdir Müslimleri azdır Ve *Esnafı sipah bazarı* Sultan Hasan dibinde kırk dükkândır Amma bir vasi tariki âm olmağile beş bin âdem cem olub bazar ertesi ve pençşenbe gün Hanı Halile gider *Esnafı hallacyan* Pîrleri Mansur (منصور ذامدالط) dır Selman belin bağladı Rey diyarında yatar Bağdaddaki Mansur hallac değildir Beli Şeyh Mansurdur kim berdar olub berhurdar olmuştur Andan dükkânı hallacan yüz elli nefer iki yüz *Esnafı kellepuşciyan* Dükkân kırk nefer altmış *Esnafı takyeciyanı nisvan* Dükkân altmış nefer yüz *Esnafı kavukciyan* Dükkân yüz nefer üçyüz *Esnafı yorganciyan* Dükkân elli nefer yüz altmış *Esnafı gömlekciyan* Yüz elli nefer iki yüz altmış *Esnafı örücüyan zîkıymet* şeyleri güve yese ya bir hata ile hark olsa bu örücüler örerler kim kelevvel-dir Dükkân on iki nefer otuz *Esnafı penbe duz* Pîrleri Ammar bini

[1] Yıldız nüshası (piring devatçı)

[2] (On altıncı fasıl Esnafı) olacak.

Yarüsdür Selman belin bağladı Dükkân kırk nefer üçyüz *Esnafı iplikciyan* Dükkân elli nefer yüz elli *Esnafı gazgaz* Pîrleri Abdullah bin Caferi Tayyarîdir Dükkân üçyüz nefer bin altı yüz *Esnafı düğmeciyân* Dükkân kırk nefer yüz elli Ekseriya yehudilerdir *Esnafı ipekciyan* Gavri çarşusunda Dükkân yüz neferat yüz elli Bu on dört esnafın cümlesi 6046 aded pürsilâ ve müzeyyen diberanları ile arzı cemal ederek paşa terzi başısı ve şehir terzi başısı atlar ile başabaş beş kat mehterhanelerin çalarak güzer iderler Andan

On yedinci fasıl Evsafı esnafı çadırcıyan

Pîrleri Nasır bin Abdullahül Mekkiyyül Hayyandır Selman belin bağladı Kabri Bağdadda İmam Hüseyin yanındadır Dükkân yüz nefer altıyüz Gayet üstadı kâmillerdir Gerçi Haleb ve İslâmbol hayyamları kadar değillerdir Amma hub ve mergub kıt'a otağ ve çerge ve çadır yaparlar *Esnafı kolancıyan* Dükkân ellin efer yüz elli *Esnafı tınabcıyan* Dükkân değildir Hali yerlerde işlerler Neferat üçyüz âdemdir *Esnafı habbal* yani ipciler ve firengî sicimciler Bunlar dahi muattal yerde işlerler Nefer bin beş yüz fukaralardır *Esnafı zincif ütücüsü* Dükkân üç nefer altı Bunlar çadırcıların kârların dahi ütülerler *Esnafı muttafan* Kolancılar gibi mutaflar bir marifetde olmağile çadırcılara mutaf şilte ve şilye maznac[1] olmağile mutaflar çadırcılara yamaktır Dükkân iki yüz nefer altı yüz *Esnafı cameşuyan* dükkân seksen nefer iki yüz çamaşırlar ve bez çırpıcılar çadır bezlerin gasil etdikleriyle çadırcılar ile alayda bile olurlar Bu altı esnaf cümle müzeyyen ve pürsilâh kâmil ve mükemmel 3256 aded pak asker olub gûnagûn şakalar iderek çadırcıbaşı mehterhanesile ubur ider

On sekizinci fasıl Evsafı esnafı okcubaşı yaycıbaşı

Bunların pîri Ebu Muhammed bin Umranül Kavvasdır Hazretin okun ve yayın taşıdığı için kavvas dirler Ok yay yapardı Amma Sa'd ebi Vakkas atardı Kemankeşlerin pîri oldur Sonra yaycılara Hazreti Ebubekir oğlu Mehemedi Ekber pîr oldu Mısırdaki Zeynelabidin kurbinde bir gömistan içinde medfundur Yaycılar ve okcular elbette bir dükkânında olurlar Cümle dükkân kırk sekiz neferat yüz altmış *Esnafı kemandaran* Dükkânları olmaz Ancak pehlivanlardır Âletleri sünneti Resulullahdır kim (Âyeti şerif) *وَمَدِينَتُكُمْ وَأَرْضُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ دَمِي* nazil olmuşdur Bu pehlivanlar cümle sekiz yüzdür Kimi piyade kemanları

[1] Yıldız nûsası (matbah)

çekerek kimi esbsüvar kepezelerin keşan her keşan iderek ubur iderler *Esnafı sayyadı* tuyur Bunlar okcılara yamaktır Cümle neferat altı yüz Cümle murganı sayd idüb okculara cenah ve perlerin getirirler Velhasıl Mısırdâ hemen göçgün kuşundan çok yokdur *Esnafı mervahacıyan* yani yelpazeciler Dükkân on iki nefer yirmi altı *Esnafı kuşbaz* Dükkân yirmi neferat otuz *Esnafı zekirci Hüseyin ağa* Bir kimesnedir Gayri yokdur Bu yedi esnaf cümle 1629 aded âdem olub pürsilâh çırağanlar ile yüz gürzbaz ve yüz matrakbaz kârsazlık iderek okcubaşı ve yaycibaşı atbaşı beraber mehterhanelerin döğerek ubur iderler

On dokuzuncu fasıl Evsafı esnafı kürkcıyan

Bunlar paşanın kürkcibaşısı kuvveti ile ve anka oldukları ecilden var kuvveti bazuya getirüb kimesneye tabi olmıyub alay etdiler Pîrleri Huşenk Şahdır İbtida kürkü ters giymek anlardan kaldı Badehu halk zarif olub tüğün içeri gizlemeğe başladılar Amma Hâlâ Dağıstan ve Kazan ve Tararistanda cümle tüğün taşra giyerler Dükkânı kürkcıyanı Mısır iki yüz nefer sekiz yüz Zira kurd [1] kürkü Fellahîn çok giyerler *Esnafı kalpakcıyan* Dükkân altı nefer on altı *Esnafı avcıyan* Cümle altı yüz âdemdir Bu cümle üç esnaf bin müsellâh neferatlar olub arslan olub arslan ve kaplan ve bebir ve kurd ve vaşak derilerine âdemler girüb ikişer üçer zincirler ile çekerek giderken seyranıcıların üstlerine pertab idüb halkı perişan iderler Paşanın ve şehrin kürkci başısı başka mehterhanesin çalarak ubur iderler

Yirminci fasıl Esnafı kisvebafan

Yani Kâbei şerifin siyah örtüsün dokuyanlardır Bunlar Yusuf köşkünde işlerler Neferat üçyüz kimesnedir Gerçi gözleri cimrozdur Amma kârları kârı insan değildir Sihri icazdır kim makduru beşer değildir Ve bunların harirlerin boyayan Ehli hirefi boyacıyan Cümle on yedi Kârbaneleri mirîdir Neferat üç yüz âdemdir *Esnafı çit basmacıyan* Dükkân kırk neferat yüz seksen *Esnafı bezzaz* Dükkân iki yüz neferat üçyüz yirmi Gömlekciler bâlâde tahrir olundu *Esnafı cüllab* Pîrleri Hazreti Şitdir Dükkânları bin sekiz yüzdür kâmil Neferatları üç bin âdemdir Bu ehli sanayiîn kesreti Mısıra mahsusdur Hanelerdekilerin hesabın Huda bilü(r) *Esnafı kerekeciyan* Alaca Arab kerekesi dokurlar Dükkân iki yüz neferat bin sekiz yüz *Esnafı halıcıyan* kâr-

[1] Yıldız nüshası (Kuzu)

hane yirmi neferat üçyüz Bu dahi Mısır[1] gayri bir diyara mahsus değildir Meğer İsfahan ve nısfı cihande ola İki bin üç bin guruşa ibrişim kaligeler dokurlar kim çeşmi insan hayrelenir *Esnafı atlas ve katife baf* Kârhane yüz üstadan altı yüz Bu on esnaf cümle bin nefer âdem olub arzı kâlây iderek kisve nazırı ile harir emini atbaşı beraber enselerinde müzeyyen ve mahbub köçekleri ile mehterhanelerin çalarak ubur iderler

Yirmi birinci fasıl Esnafı tabbagan

Ahi Oran ocağıdır Amma pîrleri Zeydi Hindîdir Ve ravii hadisdir Hazreti Ali huzurunda Selmanı belin bağladı Kabri Mekkededir Dükkân iki yüz ve mualliman iki bin *Esnafı keçeciyan* Dükkân elli nefer yüz elli *Esnafı taciran* yani sahtiyan ve meşin satıcı Dükkân altı nefer dokuz Bu tabbagan cümle âdemdir Meşinden ve sahtiyan-dan dolma ve külâhlar giyüb serçeşme Ahi Baba at üzre muhteşemane ensesinde köçekleri ile tabl kudümün döğerek ubur ider

Yirmi ikinci fasıl Esnafı döğiciyan

Bunlar pabuc döğerler Dükkânları azdır Amma vekâlelerde bihisabdır Dükkân iki yüz Cümle neferat beş bin beş yüz *Esnafı zarbuncıyan* Beyaz meşinden fellâh sarbanu dikerler Bunlar gayri esnafdır Dükkân iki yüz neferat altı yüz *Esnafı pabucu çerkezî dikici* Dükkân yetmiş nefer iki yüz *Esnafı mestciyan* Dükkân yüz neferat sekizyüz *Esnafı terlikciyan* Dükkân elli nefer yüz elli *Esnafı cizmeciyan* Dükkân(n) kırk nefer yüz elli Bunlar ancak paşalıya ve müsafirine cizme fûruht iderler Yohsa Mısırlı cizme giymezler Cümle çerkezî filar giyerler *Esnafı eskiciyan* Hammam kapularından maada dükkânları altı yüz yetmişdir Neferleri cümle bin iki yüzdür Camilerde ve gayride babuç serika iden bunlara beyi men yezid ider *Esnafı kavvafan* Bunlar Demir kapu kurbinde ve Hanı Halilde cümle üçyüz dükkânı bakdır Neferat altıyüz elli Bu pabuç dikenlerin ve tacirlerinin pîrleri Mehemedi Ekberi Yemenîdir Selmanı Fars belin bağladı Yüz yirmi sene muammer olub kabri Cezairi Ummandadır yani Basra diyarındadır Bu yedi esnafın cümlesi bin müsellâh güzide ehli hiref olub dikici başı ve kavaf başı ile tabılhanelerin döğüb gûnagûn şaka ve çaragan iderek ubur iderler

[1] Yıldız nüshası (Mısırdan)

Yirmi üçüncü fasıl Esnafı sarracan

Pîrleri Ebün Nasr Hatemi Bağdadîdir Selman belin bağladı Dükkân altı yüz neferat bin altmış âdemdir Amma anka ve salih kimesnelerdir Andan *Esnafı ka'takciyan* Bunlar eğerin ağaçların yaparlar Dükkân yirmi nefer elli beş *Esnafı tekleticiyan* Dükkân kırk nefer altmışdır kâmil *Esnafı tulumciyan ve saka meşki yapıcı* Dükkân yüz neferat altı yüz Mısırdı elzem levazımından marifetdir Cümle huccac bunlara muhtacdır Âlâ kâr iderler İçlerinde ehli hal âdemler vardır *Esnafı sepet sandıkcıyan* Dükkân kırk nefer yüz elli *Esnafı semerciyan* [1] Dükkân seksen beş nefer üçyüz beş Bin müsellâh âdem olub arzı kemal iderek ve dilberanları arzı cemal iderek ellerinde şem'i kâfurî ile ruzu münevveri şulesi bir yire gelüb gûya şebi zulmetd(e) mihri âlemtab tulû etdi Dilberanı sarracan meşhurdur Bunlar yüz bin şaka ile sarrac başı tablin döğerek ubur ederler Andan

Yirmi dördüncü fasıl Evsafı esnafı attaran

Pîrleri Hüssam bin Abdullahül Basrîdir Hazreti Resalet huzurunda Selman Fars belin bağladı Nice yüz esnaf bu attarlara tabidir Zira cemii mevcudat attarlarda mevcuddur Dükkân bin iki yüz nefer bin sekiz yüz *Esnafı suku kahhamîn* Bunlar hukema atları ve edeviyeleri satarlar Dükkân yüz hacedân yüz elli Bunlar cümle hukemalardır *Esnafı dükkânı şem'i asel* Aded kırk nefer seksen iki *Esnafı miskciyan* Dükkân on nefer on beş *Esnafı misk sabuncıyan* Dükkân yedi nefer on iki *Esnafı öd ve amberciyan* Dükkân on nefer yirmi *Esnafı mâi gülâb fûruş* Dükkân kırk nefer yüz kâmil ve *esnafı buhurciyan* bunlar Mekke ve Medineye muamberîn buhur işlerler Dükkân yimi nefer yirmi *Esnafı finconciyan* Dükkân kırk nefer elli *Esnafı attarı çömlekiyan* Dükkân iki yüz neferat iki yüz Zira dükkânında çömlek ve mücver ve bardak ve cerreden bir âdem ancak sığar Amma bunlar gayet suleha âdemlerdir *Esnafı kibritciyan* Bunlar dükkânda işliyemezler Rayıhası beddir Evlerinde işlerler Nefer iki yüz *Esnafı fişekciyan* Dükkân sekiz nefer kırk Bunlarda nice bin muhayyel şeytanat ile yapılmış gûnagûn fişekler vardır Hattâ bunların dükkânları Demir kapu dibinde olurlar İbrahim paşa asrında ruzu idde sıbyanana bir delice fişek satar Derhal delice oğlan delice fişeğe ateş idince fişenک delilenüb derhal dükkânın içine girüb nice bin fişengi

[1] Yıldız nüshası (Pîrleri Ebazeri Gaffarîdir)

ve bir kaç kantar barudu tutuşdurub ol izdiham tariki anda cümle dükkânları haraya püftire gibi atub kırk elli âdemi fişekci baba ile kebab idüb iki yüz âdem kadar mecruh oldu Böyle bir mel'un kârdır Amma yine böyle iken bu esnaf bu attaran alayında ol âdem deryası icre ve cümle esvakın tavanları köhne ve âşiyani ankebut olmuş yerlerde bu kadar bin tüfenk ve fişenk atarlar Biemrillâhi taâlâ bu kadar ateş feşanlıkda asla ihrak olmaz Eğer ol ateş İslâmbolda olsa tarfetülayn icre İslâmbol berbad olurdu Huda Mısıırı hıfzı emanda etmişdir *Esnafı kârhanei şişeciyan* kârhane üç neferat iki yüz Arıcıları çokdur *Esnafı kınacıyan* Başka bazirgânlardır Neferat üç yüz Vekâlelerde mahzenleri vardır *Esnafı hasırcıyan* Dükkân seksen neferat iki yüz Gûnagûn münakkaş hasırlar dokurlar kim ibret nûmadır Ve ibreti garibedir kim bazı âmâ hasırcıdır Ve garayibüliber bazı âmâlar hurma yaprağından münakkaş yelpazeler örer İçinde Ya şafi ve Baki ve Şifaülkulub misilli kelimatlar yazarlar Garib temaşadır *Esnafı kenetciyan* Dükkân iki yüz neferat iki yüz elli *Esnafı kahve tüccaran* Anka bazirgânlardır Cümle atlı yüz âdemdir Amma bu alayda hudamların gönderüb halk üzre kahve nisar iderek ubur iderler Pak gulâmlardır *Esnafı pirıncıyan* Bunlar dahi anka bazirgânlardır Hudamların pürsilâh idüb alaya gönderirler Neferat bin beşyüz kâmil *Esnafı kapancıyan* Dükkân üç yüz nefer beşyüz *Esnafı balıkağı örücü* Dükkân yedi neferat on bir ve bu attaran alayı cümle

askerdir Bunlarda olan mehabet ve daratlı alayı azîm bir alayda olmaz Ve bunlarda olan dilberan ve çırağan bir esnafda olmaz Attarbaşı dörder kat mehterhanesin çalarak iç gulâm buddamları ile bir hayhuy ile ubur iderler kim tabir ve tahrir olunmaz Andan

Yirmi beşinci Evsafı esnafı sunufu ehli vukuf müzeyyenanı berberanı civanan

Pirleri Selmanı Pakdir Bizzat Hazreti Resalet huzurunda Hazreti Ali belin bağıladı Üçyüz otuz sene muammer olub Bağdad kurbinde medfundur Yılda bir kerre acayib cemiyyeti olur Dükkân sekiz yüz neferat üç bin *Esnafı ayak berberi* Cümle neferat iki bir *Esnafı hammamciyan* Cümle hammam elli beşdir ve hammamcı dahi elli beşdir Pirleri Muhsin İbni Osmandır *Esnafı dellâkân* Bin iki yüz *Esnafı natıran* Bin Pirleri Mansur bin Kasımdır *Esnafı ustura çarkcısı* Dükkân yedi neferat on beş *Esnafı sarıkcıyan* Berberlerden gayri yukaru kal'ada Dükkân bir nefer Üç Cümle erbabı divana mücevveze ve perişanî ve kallâvî bunlar sarar üç nefer dilsizlerdir Bu yedi nefer

esnaf cümle askeri pürsilâh olub pak müzeyyen mahbub
civanlar arzuhal idüb berberbaşı ferah kesb idüb gulâmları ardından
tabılların döğerek ubur iderler

Yirmi altıncı fasıl Evsafı esnafı nakkaşanı keman

Hanelerinde işlerler Nefer üç Amma herbiri fenninde Behzad
Manidir *Esnafı zergûb* yani altın varakçı Dükân üç nefer on bir
Esnafı müzehhib Dükân yedi nefer on birdir Amma üstad değillerdir
Esnafı mücellid Cümle kırk sekiz dükândır ve yüz elli âdemdir
Esnafı sahhaf Dükân yirmi nefer otuz Pîrleri Abdullahı yetimdir
Habeşin Hark ovasında medfundur Üç kerre ziyaret müyesser oldu
Ziyaretgâhı has âmdır Andan *Esnafı kâğıdciyan* Dükân elli nefer
altmış sekiz *Esnafı mühreciyanı kâğıd* Dükân on bir neferat otuz
Esnafı remmalân Dükân ve nefer kırk kâmil Amma gayet kâmilleri
vardır *Esnafı Kâtibi arzuhalciyan* Dükân ve neferat kırk beş İçlerinde
yine Ervamdan seriülkalem kimesneler vardır *Esnafı mürekkebiyan*
Dükân üç nefer altı Amma bunlar Rum mürekkebi gibi dibekde döğ-
mezler Ateşde kaynadırlar *Esnafı musavvıran* Neferat yirmi Dükânları
yokdur Her kande bir cemiyet yeri olsa anda divarlara tasviratların
divarlara mihliyub arzı cemali bîcan etdirir *Esnafı camciyan* Dükân
sekiz nefer yirmi

Bu bâlâda tahrir olunan esnafat
cümle nefer âdem olub arzı meharetle idüb çıragan ve
şadmaniler iderek nakkaşbaşı mehterhanesin döğerek güzer ider

Yirmi yedinci fasıl Hanı Halil Hâcegiyanı gûnagûn

Cümle bin beş yüz dollabdır Bunları her gice bekliyen *Esnafı*
pasban altı yüz berberidir El'lerinde harbeler ile âmâde şeci kavimdir
Ve her gice bu Hanı Halil etrafında üç bin kanadil çıragan olub
didebanlar nighbanlık iderler *Esnafı eli beratlı dellâlân* Nefer üç yüz
Esnafı kefilli dellâlan Nefer altı yüz *Esnafı at bazarı dellâlları* Ne-
ferat altmış *Esnafı at canbazları* Nefer iki yüz Ve emin ağa bir ve
çorbacı ve kâtib üç *Esnafı meyancıyanı at bazarı* Neferat iki yüz *Es-*
nafı meyancıyanı Hanı Halil Neferat üç yüz Ve dahi *Esnafı simsar-*
ranı Hanı Halil Neferat elli Bu taifenin marifetler (i) oldur kim bir
âdem nadiratdan bir şey murad idinse simsarlar hûlub haber iderler
Esnafı çukacıyan Dükân on nefer sekiz Ve *Atlasciyan ve katifeciyan*
ve hil'atciyan ve halıcıyan ve gebeciyan ve abacıyan ve dülbendciyan
ve sofciyan ve bezzazan ve esirciyan

Bu zikrolunan esnafların cümlesi bin müsellâh ve müzeyyen askeri derya misal olub bunların alayında olan şakalar sürür şadman ve çırağanlar tarif ve tavsifden beridir Bazirgân başı ve şah bender ve nakkaş başı ve sah haf başı atbaşları beraber tabılların çalarak ubur iderler Andan

Yirmi sekizinci fasıl Evsafı esnafı sunufu bazbazan yani cemii pehlivananı bilâdükkân

Cümle bazbazan bâlâda fûrade üfrade tahrir olunmuşdur kim cümle yetmiş bin nefer esnafdır Eğer herbirinin mahiyyeti evsafın tahrir eylesek tavi kelâm olub deccali medh etmiş oluruz Amma bunların ol gice etdikleri şaka ve ibretnüma temaşaları pîrleri olan Ebu Ali Sina etmemişdir Cümle temaşacılar engüşt berdihe idüb valih hayran olub gülmeden mebhut olurlar Hakka ki Mısırın Arab veledizinası Frengistanda ve Hindistanda yokdur Bunların içinde pehlivanı ateşbazan bu alay icre niçe âteşfeşanlıklar ile çırağan iderler Bu tayifenin mehterhaneleri yokdur Zira kendüleri mehterhane den ziyade temaşagâhdırlar Bunların akibince

Yirmi dokuzuncu fasıl Esnafı sazendeğân

Bunların pîri hakim Fisagorsu Tevhidî ve Abdullahı Faryabî Bu tayife cümle yedi yüz neferdir Kırk yedi gûne saz ile fasıl iderek ubur iderler Andan bunların akibince

Otuzuncu fasıl Alayı askeriyanı Mısır

Kanun üzre alay alay mevc mevc ve fevc fevc ve gûruh gûruh herbiri bir alayın mabeyninde bu kadar bin çırağan ve kanadil ve meş'al ile ubur iderler Ve her bir fırkanın içinde piyade çörekci [1] ve şairler ve hanende ve sazende fasıl iderek ubur iderler Mısırlı alayından sonra bâlâda tarif olunduğu üzre mükellef ve müzeyyen ve mükemmel paşa ağaları alayı mürettebleri ve çırağanları ile atbaşı beraber ubur idüb paşanın yedekleri ve iki canibde Mısırın tuğlu mülâzim yeniçeriler (i) ve altun taslı şatırlar ve mataracılar ile muhtesib ağası zer enderzere müstağrak olub padişahane serinde iki otağa ile esbi saba sür'atı dahi mücevher zeynli ve altun zincirli at üzre

[1] Yıldız nüshası (çökörcü)

iki canibine selâm virerek paşanın kapucılar kethüdası ile atbaşı beraber ensesinde zer ender zere müstağrak yüz çift zırh külâhlı mahbub iç gulâmları ile dokuz kat mehterhanesin çalarak ubur iderek kâmil altıncı saatde bu alayı azım ile Mısır mollasının sarayına dahil olub bir yaylım tüfenk şadmanileri olub Mısırın divan çavuşları alkışlıyub kadıasker efendiye varırken efendi istikbale taşra çıkub tazim idüb sad (rı) alide karar etdükte kahve ve gülâb buhurdan sonra muhtesib ağa mollaya hitab idüb iderler kim Sahibi devlet efendimiz cenabı şerifinize selâmlar idüb bu leylei mubarek Ramazan olub sabah yevmi Ramazanı şerif midir Yohsa yevmi şek midir Tatavvuan niyyet idelim mi Bize ilâm buyursunlar deyu bu kullarını vekil idüb Ramazanı şerife tazimen sultanıma gönderdi deyüb hamuş oldukda kadı asker hazretleri buyururlar kim Tiz mezahibi erbaa şeyhülislâmları gelsin deyince cümle ulema ve suleha ve şeyhülislâmlar gelüb Eğer hilâl nümayan olduysa isbat olunur Şicillâtta masturdur Beli sultanım Alessabah yevmi Ramazandır deyu hücceti şer'îyye(i) muhtesib ağasına verir Ağa dahi kethüdasile müjdesin paşaya gönderüb paşa hüccet (i) kıraat idüb مومو رؤيتكم manzumunca sıyama niyyet idüb ibtida Saray meydanında Dehişe Camii minaresinde andan Kalvan Camii minarelerinde tabaka tabaka kanadiller çıragan olunca iç kal'adan azametullah kırk elli pare toplar nısfülleyle atılınca zemin âsüman dir dir ditreyüb cümle Mısır içinde sekiz yüz altmış minareler kanadiller ile müzeyyen olub nurun alânur olub her kes teravihe gidüb edayi salât idüb sabaha niyyet iderler Eğer muhtesib ağa molla efendiden süal etdikde hilâl görünmediyse tehir içün kanun üzre kadı asker efendinin summatı Muhammedîsi gelüb tenavül olunu (b) cümle avam ve âyân erbabı divan def'i ciyan iderler Andan cümle esnaf molla sarayının havlısında gûnagûn şaka ve hay huy iderek alay alay esnaf esnaf çıraganlarile hulûsi asker [1] ve muhtesib ağa huzurundan ubur iderler Andan fişek bazlar Nil kesiminde etdikleri gibi 7000 lûubdebazlık öyle fişek âteşfeşanlıkları idüb üç saat dahi bunun temaşası olunub hanendegân ve sazendegân alayı tamam olunca Mısırın yedi bölük alayı dahi yürümeğe başlar Bu mahalde etraf eknafdan mahı Ramazan görünmedi deyu haber gelirse paşaya öyle ilâm idüb kanadiller yanmayub Ramazan olmayub yevmi şek olur Bu hali züvecheyn üzre elbette muhtesib haberi paşaya gönderüb molla efendile veda mahallinde paşa tarafından muhtesib mollaya bir samur kürk giydirir Zira molların bu gice ziyafetinde bin guruş (u) gider Ulema taifesinin bir guruşu gitse aklı gider Ol ecilden kanundur

[1] Yıldız nüshası (kadı asker)

Bir kürk gönderir Bu üslûb üzre yine muhtesib alaya girüb âheste âheste sabaha yakın cümle alay ile hanesine varub nüzul etdükde her kes esnaf şeyhlerin dahi alayları tarik tarik şakalar idüb bir hay huy ile Mısırın için dolaşarak şeyhlerin hanelerine koyub her kes vatanına gider Amma muhtesib ağa hanesine alay ile vâsıl oldukda kerrüferi şevketle sandal nişin olub cümle yedi bölük ağalarına kahve ve şerbet ve buhurdan sonra cümle askerî taife teşrifatda tahrir olunduğu minval üzre iki Mısırî kise haliye bahşışını verüb cümle asker Mısıra gider Ve paşa ağavatlırına dahi iki kise ve paşaya iki kise ve kethüdaya yarım kise ve paşanın iç ağalarının on iki mertebe sahiblerine ve taşrada on iki mertebe sahilerine cüz'î ve küllî hedayalar virüb tatyibi hatır ider Bu tertib ile Mısırın muhtesib gicesi alayı ibret nüması tamam olur Badehu muhtesib ağası Bu haliye deyu paşaya ve kethüdaya ve paşa ağalarına ve Mısırın yedi bölük halkına verdikleri bahşışı pişin kiseleri Mısırın enderun birununda tahtı hükûmetinde olan otuz aded tabıl hane sahibi esnaf şeyhlerinden ve anlar dahi ziri hükmünde olan yüz altmış nevi ehli hiref kethüda ve nakib ve çavuşları ile bâlâda tahrir olunan ehli sanayiden on Mısırî kise tahsil ider Amma bir kaç esnaf paşa huddamları tahtı hükûmetlerinde olmağile anlardan bir harc havayic almaz Evvelâ cümle aşçılar paşanın aşçı başısı himayesinde ve cümle kahveciler şatır başı himayesinde ve cümle etmekci başı himayesinde ve paşanın kuyumcu başısı himayesinde cümle kuyumculardır Padişah hizmetindeyiz deyu darbhane huddamlarından Emin ağa bir ve sahibi ayar bir ve sikkezan başı bir ve nazır ağa bir ve veznedar ağa bir ve kehle bir kırk ve haddekeş on beş ve dollab keş on ve subeke keş yirmi ve kalcı yirmi ve furuncu beş ve yassıcı on ve sayıcı on ve sikkeçiler on ve mizancılar on ve kuruşcular on ve cilâcılar on ve körük keşanlar on ve gümüş arayıcı simsarlar on ve oduncular on ve sarraf başı bir ve sarraflar on Bu cümle beş yüz âdemdir Bu darbhane huddamları muhtesibe bir şey vermezler Ve cümle terziler paşanın terzi başısı himayesindedir Bir şey vermezler Ve cümle kürkciler paşanın kürkcü başısı himayesindedir Bir şey vermezler Amma cümlesi alaya çıkar Amma bu esnaflar zahiren muhtesib ağa(ya) imdad vermezler Amma paşanın hîni azlinde şatır başı ve aşçı başıdan derman olmaz deyu havflerinden pesü perdeden yine muhtesib ağaya imdad verirler Zira serbest hâkimdir Korkarlar Ve cümle ehli hiref muhtesibin alayı masrufına imdad iderler Kanunu Mısır böyledir Ve Mısırdaki alayı bayramın biri dahi muhtesib gicesi alayıdır kim ruyi arzda misli yoktur kim hîni nikâhda ehlin bu alay gecesine koyuvermek üzre

nikâh olunur vesselâm Eğer bu temaşayı gördüğümüz üzre mufassalan tahrir eylesek bir mücellled kitab olur Amma biz muhtasar kıldık ta tamam

Elfaslûs Sabi [1] ve Erbain

Mısırın gayri diyarlardan ziyade olan ehli sanayi- atların beyan ider

Evvelâ bâlâda timarhane evsafın tahrir olunan Kılâvan Sultan darı şifasında pişen tıryakı Faruk rub'u meskûnda yokdur Akalimi seb'iy kursu ve Faruku bu Mısırdan müstevli olur Ve muristanda yapılan *semmî helâhil* ata katıra tırnağından tesir ider Ve *ameli panzehri Ken'anı* bu semmi helâhili kat ider bir iksiri âzam makulesi panzehirdir Yüksük gibi bir sarı levin ve sengîn bir şeydir Hamdi Huda birine malik oldum Ve mezkûr Ken'an merhum ilmi hafi ararken bu panzehri hasıl etdi Amma ilmi kâfda dahi kâmil zeri halis ayarına malik idi Ve Cemşidi fen idi Elinden asla bir marifet kurtulmazdı Hattâ kendi ihtiraından yetmiş icadı vardır kim pesendidei âlemdir Ve *macunu akreb* Bu dahi bir ibret temaşadır Kılâvan evkafından vazifehar veled âdemler vardır kim Şeytan anlar (1) gördükde *ءذباله* der Anlara sayyadı akarib derler On kişidir Kaçan hekimbaşı akreb macunu yapmak murad eylese ol sayyadlar viranistanana varub yerleri çukur çukur kazub her hafir içine birer sırçalı kâse kenarından toprağa müsavi idüb her kâse içine birer pare ciğer paresi korlar Ve gayri ciğer paresi mezkûr sırçalı kâse kenarından yire süre süre ciğeri çeküb yine ciğer(i) hıfz ider Ta ki nısfülleyle akrebler şikâre çıkub seyran idüb mel'abe ideceği mahalde gezerken ciğer rayihasın yirde duyub kelb gibi suylırarak kâsenin kenarına varınca gelen düşer gelen düşer Sabahadek kâse akreb ile leb berleb olur Taşra çıkamazlar Sayyadlar gelüb akrebleri torbaya doldurub Kılâvan muristanında hekim başıya verüb anlar dahi kuyruğun ve ayakların mikras ile kesüb çömlekler içinde pişirüb yağın başka alub vücudun şekker ile macun iderler Bir âdem habsi beyle *Hanei şekerhane* Bu dahi vacibüsseyr bir ibret nüma temaşagâhdır Ve *kâr-hanei nişadırcıyan* Bu dahi görmeğe muhtac bir marifetdir Mahalinde tahrir olunur Ve *kâr-hanei gühergileciyan* Bulakda bir kârhanedir Amma görmeğe muhtac bir ibret nümayi azîmdir Gayri kurarlarda dahi çokdur Cümle mirîdir Barudu siyahi bundan yaparlar Ve

[1] Yıldız nüshası (Tasi)

maadini natrun Bu dahi toz gibi bir maddedir Mısır halkı ekseriya taama tuz yerine bunu korlar Tarfetülayn icre eti ve gayri ve taamı hal idüb pişirir Lâkin dahi taam çiğ iken eridüb hal ider Anıncün Mısır taamında lezzet yokdur Mısırdan odun az olduğundan taam tiz pişsin deyu bu natrunu korlar Amma çok istimal idenin hayası debe olub sidiğin dutmıyub selsülbeve mübtelâ olur Ve şişeciler istimal iderler İslâmbola Mısırdan gider Sehl ateş ile sırçai su gibi eridir Mısır Bulagında mahzenlerde dob doludur Ve başka emanetdir Mirî mal verir *Esnafı hammam kazanları yapıcı* Cümle hammamların suyu ısıtan kazanları kurşumdandır Acib temaşadır

Derbeyanı ahvali kubhiyyatı Mısır ve subaşı esnafları

Cümle mel'un ve bîdin kavim bu tayifedir *Esnafı fahişei Babül Lûk* Cümle sekiz yüz fahişedir Nisvanı ehli isyandır Gömüler mabeynin-de ve Babül Lûk kapısı hisarı dibinde kübbeleri vardır *Esnafı fahişei hanegi* Bunlar mesture ve ehli ırza mel'unelerdir Hanelerinde pes perdeden geçinirler Amma vasıtaları vardır Cümle iki bin yüz fahişedir Subaşının derdefterinde olub mirî mal verirler Ve askerî tayifelerinin kabzai tasarrufunda olana subaşı vaziyed idemedüğü fahişe hisaba gelmez Ve *Babül Lûk sıbyan(ı)* Kahvehane ve boz(a) hane ve meyhane be Rumeli meydanıdır Cümle âvâre me'bunanı hizan andan bulunur Bunlar dahi mirî mal verirler Ve *Şeyhülarasat Üç âdemdir* Biri Bulakda biri Eski Mısırdan biri Yeni Mısırdan Cümle fahişe ve gılman bunların der defterlerindedir Mal bunlardan matlûbdur Ve *Çavuşanı Babül Lûk* Nefer kırk Bunlar her fahişenin hanesin bilüb kangı avret evinde yatdı yatmadı bunlar bilür *Esnafı deyyusanı Babül Lûk* Bunların ellerinde akçe tahtası olub pazarı meskeşde hane behane gezüb at bazar ider gibi bazar idüb kâr iderler Ve *Esnafı vasıtai nisvan* Bunlar koca karılardır Gelen zanilere âlâ fahire zaniyeler bulub ücret alır Üçyüz fertute zallei zaman mel'unelerdir Ve *esnafı bazara gidenler* Bunlar Babül Lûkda olan boza hane ve meyhaneden ve kebabcı dükkânların ve sair âleti tarab nakillerinden bazı eşyalar getirüb kefaflanırlar Ve bazı esfehüssüfeha taze civan makulesi ağalarından hamam bahanesile mezun olub Babül Lûka gelüb bir külbeye bir nigâre ile sinesaf olurken nigâr bir pare şerab ve kebab ister Derhal bazara gidene bir üç akçe verüb murad idindiği eşyaları âmâde idüb bâde ve boza içine ak karanfil ve tatule ve kulak kiri ve hasır külü koyub ol civan bir kadeh içince

çelebi kına çuvalı gibi devrilüb der an cümle esbab bıçak ve hançer ve kise gidüb forra ruba olub bazı ipden kazıkdan kutulmuş haşaratlar çelebiyi murad meramına vasil idüb bir günce veya bir yire (e) birağırlar Çelebi ayılıub görseki uryan kalmış Çi faide keşfi raz dahi edemez Gitdi gider dahi gider Eğer yanında malı çok ise der an katl idüb gömerler Allahu â'lem ve dâ'nâdır Can pulad zade Hüseyin Paşa asrında böyle ahvaller vâki oldu didiklerinde bir kapucı başısına ferman verüb Malı padişahiden geçtim Ben aramesin çekerim Tiz varub şu feseka haneler mün (he) dim et deyu ferman idince merkum ağa bukadar bin berberi ve fellâhîn cem idüb cümle Babül Lûkları ve bo (za) hanelerin yire beraber idüb cümle fahişelerin nefyi beled idüb Mısırı tathir eyledi Ve bu gûne evsafı türehhatı yazmadan murad mahsudumuz ten (b) ihül gafilîndir kim Mısırdaki böyle ihtiraz edecek yerler vardır İhtiraz edeler Mısırı bilen bilir Her köşesinde birer kemingâh ve hatarnak yerler vardır Ve Şeyhi *sailân* yani dilenciler şeyhi bir âdemdir Rumeli Meydanında tekyeleri vardır Cümle dilenciler anda cem olurlar Ve on iki nefer çavuşları vardır Paşa kapusunda ve kadı asker kapusunda hazırlardır Paşa ne canibe azimet etse cümle dilencilere haber idüb ol tariki âm üzre kat enderkat olub dururlar Cümle *sailânı* Mısır dokuz bindir kâmil Ve dilenciler şeyhinin defterindedir Paşadan ve âyândan takdir olan mertebe ihsanlar alub hayır dua iderler Amma bir dilenci bir âdeme zeban (mashariyyatı diğer)[1] dırazlık etse şeyhine tenbih idüb anın hakkından gelir [2] Ve kisvei şerif çıktuğu gün dilenciler şeyhi bir himara süvar olub başında örf izafeti ile ve yanında bir gözlü ve bir kollu ve kel başlı huddamlarında falaka dineğile niçe bin dilenciler ubur iderler Bu dahi bir diyara mahsus değildir İllâ Mısır *Esnafı kandilciyan* Dükkân kırk nefer iki yüz Bunlar Mevlûd geceleri ve donanma geceleri ve şehri Receb Şaban ve Ramazanda cemii dükkânlar her gice küşade olub kanadiller ile zeyn iderler Ve açık olmıyan tüccar dükkânları önüne elbette birer kandil yakarlar Ve donanma giceleri keزالik şehri bunlar çırağan iderler Nekadar bin kandil yakmak murad idinirsen anlar ile bazar idüb hane ve tariki âmları tezyin ve çırağan ederler Bu dahi Mısıra mahsustur Ve *esnafı cellâbıyan* yani kara esirleri tüccarı Nefer iki bin Bunlar Mısır içinde vekâlelerde olub her sene birer kerre ta Foncistana ve Afnustana ve Kırmanka ve Beganska vilâyetlerine gidüb siyah esir götürürler Bu tayife esmerüllevin Elvahî ve Asvanî ve İbrim vilâyetinden âdemlerdir *Esnafı cer-*

[1] Yıldız nüshasında kerre içindeki kelimeler yokdur.

[2] Yıldız nüshası (Mashariyyatı diğer)

rahî cellâb Nefer on âdemdir Hanelerinde olur Bunların kârları ^{الله عافنا} kırk elli ve yüz aded kavmi Mayburnî ve Cacuvî ve Kirmankî ve Begenskî Habeşî ve Foncî ve Afnuvî siyah cerde masumları tavaşı etmek için badettaam za'franlı şerbet verüb alettertib yüz ikiyüz ibadullah masumları dizüb bir ucundan ustura ile zeker ve hayaların kesüb zekeri yerine bir kamış sokup vilâyeti Sudandan hasıl olur bir nebatat gıbarıdır anı eküb biemrillâh kanı munkatı olur Ve üstüne santa ağacı yaprağı tozu ve dahi üstüne siyah yağlı meşin pareleri koyub şarmut bez pareleri ile sarub cümle masumları bu hal üzere kat'ı tenasül ider On nefer bîrahm bîeman cellâbedir kim yüzlerinde ve gözlerinde nursuz ve uğursuz abus zişt ve esmer çehre âdemlerdir Kethüda İbrahim paşa hedaya için yüzer ikişer yüz ^{عرقاری} [1] kesdirmişdi Hakir ankasd varub temaşa etdim ^{الله عافنا} Kimi can havli ile boğazlanmış tavuk gibi Kürd lisanı üzre pur putur olurken anları bağlarlar Kimi şüst endam yatar Kimi bir kaç günden merhum olur Böyle cellâdı bîrahm bîeman cellâbelerdir Bu dahi Mısır mahsusudur Ve *esnafı halıcıyan* Kârhane yirmi neferat üç yüz İbrişim halıçe ve seccadeler dokurlar kim metdhinde lisan kasırdır Gerçi Uşşak şehrinde ve Kulada ve Alaşehirde halıçeler dokurlar Amma Mısırdaki gibi bir diyarda yokdur Meğer Esfahanda ola Ve *esnafı himaran* Neferat üç bin kâmil Zira Mısırın peremesi kayığı himardır Öyle yorga çemenderler varkim yorga atlar yetişmezler Amma Mısır içinde kırk bin himar vardır derler Cümle âyânı Mısır himar süvardır Ayıb değildir Sünneti Resulullahdır kim Hazreti Resulü Ekrem ve Nebiyyi Muhterem daima Yakur namında bir himarları var idi Ana süvar olurdu Anınçün himara binmek sünneti Resuldür Hattâ bir âdem dahi istihzaen Himara binenin hali budur dise kâfir olur dimişler *Esnafı himartıraş* Dükkanları yokdur Amma bazı cayi mahudeleri vardır Anda dururlr Ayda bir kerre Mısırın cemii himarların ve develerin mikras ile kırkarlar Neferat iki yüz Öyle kırkarlar kim gûya ustura ile traş olmuşdur Tüğünden asla bir alâmet kalmaz *Esnafı neşşallân* yani hemyan kesiciler Bunlar subaşı hükmündedir Öyle âdemlerin cebinden ve koynundan bîteessüf ve bilâ tereddüd kiselerin ve bıçak ve hançerlerin uğurlarlar Cümle üçyüz neferdir İzdiham yerlerde bunlardan pek ihtiraz lâzımdır Böyle üstadlardır kim sürmeden gözü çalarlar Sürme yerinde kalır Bu mertebe hayyal [2] üstadlardır Başka sancakları vardır Subaşı murad iderse serikadan eşyayı ol saat bulur Zira cemii neşşal ve hırzıslar anın defterindedir

[1] Yıldız nüshası (kara arabcıklar)

[2] Yıldız nüshasında bu kelime yoktur.

Esnafı serirciler yani hurma ağacından şeker kafesi ve âdem yatacak serirler yaparlar Nefer Bu dahi gayri diyarda yoadur *Esnafı zebbal* Neferat Bunlar cümle tarikı âmmın kar başaklerin süpürüb külhanlara ve şişehanelere ve ekmekcilere ve cebiscilere ve kireccilere ve bardakcılar furununa götürüb yakarlar Amma bu esnaf gibi Mısır içinde bir turfa hey'eti mecmua ve çehre ezkârı acibe ve garibe turfalika kavim yokdur Gûya nesh olmuş bir mahlukdur Amma (Mısra)

Ehli hal olan bilir hali ne hacet söylemek

ebyatı mazmunu üzre hakir gördüm ki Mısırın bazı sulehayı ümmet-den kimesneleri gördüm ki bu menfur ve medhul mezmum zebballeri تنها gördükleri zaman ellerin pus idüb geçerler Çok kimesne ol itikad üzredirler kim Mısırdaki evliyaullahlar ve zebballerde ve budala ve melâmiyyun eskicilerde ve ayak berberlerindedir derler لا يعلم الغيب الا الله (Hadisi şerif) اوليای نخت فاني لا يعر فهم غيري Ve *Esnafı pişmiş deve eti satıcı* ve deve ciğeri satıcı Dükkân ve nefer on Rumeli meydanında fukaralar taamıdır Amma gayet lezizdir Hakir çok yedim *Esnafı pişmiş sıçan satıcı* Dükkân değildir Rumeli Meydanında külbe ve çadırlar içinde satarlar Nefer yirmi Amma bu sıçan mevsimi vardır Nil kesimi zamanı oldukda sayyadlar sayd idüb Rumeli Meydanına getirüb beyi iderler Küçük bir hayvandır Amma gûya tavşan sıfatındadır Biemrillâhi Taalâ toprakdan hasıl olur Nısfı toprak ve nısfı türab çift sürerken saban demiri âşyanına uğrayub kanı akarken hakir görmek olmuşdur Anınçün mezahibi erbaada tenavül olunması mubahdır Kâmil oldukda yeri küme küme köstebek gibi yığın yığın ider Andan bilirler kim kâmil bir sıçan vardır Yeri kazub çıkarırlar Bir zincabî tüylü lâtif suret hayvancıktır Ve zindesi altmış dirhem gelir Amma gayet semindir Lâhmı şahmı hafifdir Ve mukavvidir Ve gayet seriulhazımdır Hakir Elvahata giderken çok yedim Ve ziri zeminde anın ekli şürbü nebatat kökleri ve otlarıdır Zîruh kısmından bir şey yemez *Esnafı şerbetciyanı bengi bade* Rumeli Meydanında dükkân iki Bengiliği gecedend ısladub suyun süzerler Ve içine sehl aseli musaffa koyub erbabına kâse kâse satarlar Nuş iden abdalın canlar cananların yüzlerine bakdıkca hayran olub bin bir ebyat eş'arı bir ayak üzre okurlar Hayal keyfiyyeti var (dır) derler Ve *Esnafı sübyeciler* Pirincden bozadır Bâîâda tahrir olunmuşdur Mısra mahsusdur *Esnafı ırkı sus şerbetcileri* Bâlâda tahrir olunmuşdur Bu dahi Mısra mahsusdur *Esnafı temirhindi şerbetcileri* Rahatülebdan bir şerbeti candır Bu dahi Mısra mahsusdur Ve *Esnafı akveciler* Kılıc

kadar akve Arab hançeri yaparlar Rumda yokdur Ve Esnafı hasır-
cıyan münakkaş ibretnüma hasır işlerler kim kırk elli gurus kıymet
alurlar Ve Esnafı aşcıyan Kuskus pilâvı ve mülûhiyye ve bamya ve
kurkas ve karlebit bu taamlar dahi Mısıra mahsusdur
Ve Esnafı helvayı miray Bunların dükkânları yokdur Amma cümle
kırk neferdir Helvayı miray oldur kim münakkaş ağacın ucuna
bir ayna koyub şekeri kıvama getirüb helva ider Badehu ol helvayı
âyinenin altına yapışdırub ayna ağacının ucun yenine sokub helvayı
çeküb uzadarak yollar (da) ebyat eş'ar okuyarak her dükkân önüne
varub bir beyit okuyub bir pare helva verüb bir paresin alub duai
hayir ile gider Bu gûne bir helvayı dervişdir Esnafı dervişanı baharî
Ekseriya bunlar dervişanı Yemenîlerdir Bir peştamal içine gûnagûn
reyhan ve sünbül gül ve yasemen koyub şahrahlarda rast geldiği
âyâna ful ve şakayıkı Noman verüb ihsan alır Bunlar cümle yetmiş
seksen neferdir Bunlar dahi şehri Mısıra mahsusdur

Elflash Hamsin

Gayri diyarlarda olub Mısır şehrinde olmıyan esnafat ve ehli sanayiatların beyan ider

Evvelâ ârifanı nükteşinasan mabeyninde meşhuru âfâk olub
darbimesel olmuşdur kim Mısırdaki at çokdur Üstadı kâmil nalband
yokdur Cümle himar nalbandıdır Ve mariz çokdur Ve hekimi hakim
yokdur Ve alil âma çokdur Kehhal yokdur Bu darbimesel gayet
sahih kelâmdır İki âdemin biri biemri Huda alil olub gözleri cim-
riz [1] olur Bu dahi darbimeseldir kim bir âdem bir şeye bir hoş
nazar idemese senin gözlerin Mısır kuloğlusı gözüne benzer derler
Hakikatülhal biemri Hayyi Müteal eğer Ervam oğlu olursa da Mısırdaki
mütevellid olan sayanların [2] gözleri müşevveş olub şerteganı cere-
yan ider Ve hekim yokdur didikleri hâkimi şer'e ve hâkimi örfe
hükûmet itdirmezler Cümle şey himayededir Ancak veziri bir mül-
tezim mesabesinde mal tahsil iderler Ve dahi su değirmeni yokdur
Ve ayazma yani su kaynar bir pınar yokdur Amma kuyu çokdur
Unkapanı ve yağkapanı ve balkapanı mahsus yokdur Mizanı harir
ve şem'hane ve pençikhane ve sirmakeşhane ve tahmishane ve esir-
hane ve bedasten bu mezkûrunlar vardır Amma mahsus mirî için
bir müteayyin mekânı yokdur Amma bedasten asla yerile yokdur
Hemen bedasteni gûya Hanı Halildir Mahsus uncu dükkânı ve kel-

[1] Yıldız nüshası (cimroz)

[2] Yıldız nüshası (sıbyanların)

leci dükkânı yokdur Ve puslacı ve kıblenümacı yokdur Vetar yani kirişci yokdur Ve hirdülcin [1] yokdur Ve salta yapıcı yokdur Ve ağdacı dükkânı yokdur Ve zırhcı dükkânı ve kalafatçı dükkânı ve sağrıçı dükkânı ve tabancacı dükkânı ve tüfenk açıcı dükkânı yokdur Zırh zırhkülâh Dağıstan ve Çerkezistandan Kalkan Halebden gelir Sağrı her diyardan gelir Ve tüfenk tabancası Cezayirden gelir Makbuldür Ve papuc kepekçisi ve demir kantarcısı ve piring terazucısı ve burgucu ve mahsus keserci ve destereci dükkânları yokdur Ve yüksükçü ve iğne yapıcı ve kuyumcu ve haddecı ve ok temrencisi ve mehterhane borucısı ve zurna ve davul ve beni miskal nakkare yapıcı dükkânları yokdur Amma acayib kâşif kösleri yaparlar Ve cam tascılar ve tuc sahan dököcüler yokdur Ve elmas hakkâki dükkânı ve demir tel çekici dükkânı dahi yokdur Frengistandan hazır gelir Ve kalay düğmeci ve kurşun berber koseresi ve kurşun tahtacı dükkânları dahi yokdur Amma Hacı Nasır namında bir reşid âdem hakirin talimile dezgâh ve kalıbın peyda idüb bin mikdarı kurşun tahta dökilüb Mekkei Mükerrermede Haseki Sultan imareti ve dürüşşifasına su kuburları yapub gönderdi idi [2] Ve zihkerici ve hilâlcı ve talimhaneci ve dutkalcı ve matrakçı dükkânları ve sorguccu ve gönderici ve dülbend börkcü ve yeniçeri keçecisi ve kamçıcı dükkânları yokdur Bu olmıyan esnafların metaları canibi erbaa vilâyetlerden gelir Cemii eşyayı zıkıymet bıkıymet bulunur Ve kâşici ve tizab ile gümüş çıkarcı ve esnafı varulcıyan ve horasancıyan ve lükünciyan ve su yolcıyan ve kiremitciyan ve kaldırımcıyan bu zikrolunan esnafların biri yokdur Ve Mısır şehri bu esnaflara muhtac değildir Ve cemii giranbeha eşyalar Hind Yemenden fıravandır *Esnaflı*

(Bir satır açık)

Elfaslül Hadi ve Hamsin

Mısırın dördüncü alayı İdin ve tertibi kanunun ve dârâtı unvanın ve süruru şadmanın beyan ider

Evvelâ Mısır vezirinin Mısıra dahil olması alayı ve ikinci Nil kesimi alayı üçüncü muhtesib gicesi alayı ve dördüncü bu Ramazan idî alayıdır kim mahbubanı cihanın müzeyyen olduğu günlerdir

[1] Yıldız nüshası (hardalı)

[2] Yıldız nüshası (gönderildi)

Ve Mısır nisvanının akdi nikâhı bu îdin temaşasına gitmek üzere nikâh olunub şart olunur Muhtesib gicesi alayındaki gibi yabanda yatmıyub gice hanesine gelmek şartda dahildir Evvelâ her Ramazan îdi alayı ve divanı için arefe günü paşanın saray meydanına mehter başı seraperdei süleymanîleri kurub ve mehterhane calıcıyan için saye-ban kurub tınab tınaba saray meydanı ârâste olur O gice mehterbaşı kırk nefer tevabiatla dokuz kat mehterhane kûsü hakaniyan tablı Âli Osmaniyanı getirüb on iki makamda sabahadek on iki fasıl iderkim her fasıl gûya faslı Hüseyin Bayka olub otağ içinde cümle ağavatlara mutantan ve mücevher kahve ve şerbet ve buhur bezl olunur Bu üslûb üzre vakti sabah olub azizi Mısır bayram nemazının [1] kendü sarayı içre kılar Ve taşrada saray meydanının yüzün hasırlarlı döşenüb cemii mirimiran ve eşraf âyân ve erbabı divan saray fezasında salâtı fecir sünnetin eda idüb divanhane müezzini segâh makamında kamet idüb divanhane imamı îdi şerife müteallik Âyeti şerife müteallik Âyeti şerife tilâvet ider kim *من الماء تكون لنا عيداً لأولنا وآخرنا وائياً منك* رضا ازل علينا مأدة من الماء تكون لنا عيداً لأولنا وآخرنا وائياً منك Âyetlerin okuyub salatı subh eda olunub cümle hasırları ferraşlar ref idüb cümle ehli divan alettertib herkes merkezinde sabit kadem olub dururlar Ve paşanın kethüdası ve on iki üst hil'atlı nöbetçi ağaları semmur hil'atler perişanî destarlar ile âmâde dururlar Paşa dahi içerden kerrüfer dârâtile kırmızı semmur kürk ve başında selimî üzre iki otaga mücevher zeyn idüb yemin ve yesarında silâhdar ile Kayıtbay divanhanesine çıkınca paşanın koltuğunun sağ canibine kethüda ve sol canibine şehir havalesi girüb silâhdar paşanın ardı sıra başında kırmızı keçe zerdüz üsküf lipaçesi şiyb ve ayağında sarı çerkezî ve sarı çiçekli katife şalvar ve elinde mücevher bir şemşiri âteştâb ve çukadar dahi böyle müzeyyen ikisi yan yana paşanın kafasında kafadarlık iderler Ve on iki mertebe sahibi iç ağaları dahi birer seyfi müczem ile semmur kürklere müstağrak olub paşanın ardı sıra gidüb paşanın önü sıra çavuşlar kethüdası ve yanında mütefferrika başı ve dahi ileri terceman başı ve kapucılar kethüdası ve dahi mukaddem paşanın on iki hil'atlı divan ağaları ellerinde gümüş asâlarla Kayıtbay divanhanesi nerdühanından aşağı paşayı endirüb sengi rikâbda zer enderzere müstağrak mücevher zeynli at üzre süvar olunca muhtesib ve subaşı cellâdları ile ileri gidüb cümle ağavatlara dahi alettertib paşanın önü sıra piyade gidüb yüz adım gidüb cümle mirimiran istikbale çıkub paşayı Selim Han divanhanesine i(n)dirirler Amma Canpuladzade Hüseyin paşa Kayıtbay divanhanesinden Selimiyye divanhanesine tevazu eyleyüb ecdadı âsitanesine teberrüken ve teyem-

[1] Yıldız nüshası (nemazın)

münen ve tazimen piyade geldikde cümle ehli divan duai hayr etdiler Hakka ki dervişlik etdi عرک الله Bu divanda Selim Han tahtında berkarar olunca taşra çetri mülemma ve sayebanlar içinde tabıllara turalar ile darblar urulub çengi harbî usuller harbce çalınırken beri tarafda ibtida Emiri Hac paşa ve kayimmakam paşa ve defterdar paşa ve ebülkelâm ve sayir ümeralar dahi musafaha idüb taşra çıkarlar Ve andan kırk Çerakese beğleri ve çavuşlar kethüdası ve müteferrika başı ve terceman ağa ve sayir ihtiyaranı erbabı divan alelacele destpus idüb badehu paşa atına süvar olub cümle ağavat atlari ile ileri camie gidüb andan cemii ümeralar dahi ikişer ikişer atbaşı beraber gidüb muhtesib ve subaşı cellâdları ile ve paşanın yanında cümle mülebbes alun taslı şatırları ve tüfenkci ve mataracıları ile paşa Kılâvan camiine ol mahalde varırkim güneş kullei felekden baş gösterüb cemii müezzinan doküz tekbir ve iki rikât bayram nemazı deyüb rik'ateyn salâtı id kılınıb hatib minbere çıkarken kapucılar kethüdası hatibe bir heyaz sof ferace giydirüb hatib minberde tilâvet iderken iç mehterleri micmereler ile öd ve anber ile camiin için muattar iderler Hatib ve meşayih musafaha idüb biner pare ihsanların alub yine paşa alayı muhtasar ile sarayında Gavri divanhanesinde berkarar olunca cümle divan çavuşları alkışlıyub paşa sımmatı Muhammedî başına otururkim kâmil üç bin sahan mümessek ve muamber bir nîmeti nefisei hassulhas taam kat enderkat sahan sahan üzre bir âdem kaddi yığılmış nîmet gelüb sofrası başına paşa oturub sağına Emirülhac beğ ve kayimmekam beğ ve gayri beğler ve solunda defterdar beğ ve ebülkelâm bölük ağaları ta saffı nialde azablar ağası oturur Amma cebeci başı ve topcı başı ve tob arabacı başısı ve muhtesib ağa ve kâfile başı ve subaşı ve çavuşlar kethüdası ve müteferrika başı ve terceman başı bunlar divanı padişahî huddamlarıdır hidmet idüb paşa ile sımmata oturmazlar Amma dağlar gibi yığılan sahanların öte tarafında yedi bölük ihtiyarların çavuşlar kethüdası ve müteferrika başı davet idüb sımmat başına guruh guruh gelüb otururlar Paşa bunlara tazimen eğninde [1] kebablardan ve tavuğ ve güvercinlerden herbirine birer vasla atarken kiminin başında mücevvezesine urub mücevvezesi düşüb bir handei nihanî olur Ve kiminin çehresine urur ve kiminin sakalına güvercin kebabı kanadlarından ilişüb tebessüm iderler Bu hal üzre paşa herbirine birer parça taksim idüb Bismillâh diyüb taam yemeğe mubaşeret idince gerude büyük Gavri divanhanesinde sahra icre iki âdem kaddi kat enderkat on iki bin sahan nîmet deryasına bu kadar ehli cugan gav-

[1] Yıldız nüshası (önünde)

vas var dalub cümle yenigeriler ve erbabı divan huddamları tarfetül-ayn icre Huda âlimdir on iki bin sahan taamı yağma idüb pir pak iderler Ol yağma mahallinde beni âdem hay huyundan ve bakır avani sini sahan sadasından Mısır sarayının içi ra'dvar gürleyüb âsudehal olurlar Andan iki yüz paşa çaşnigirleri tarfetülayn icre cümle sahanları didebanları ile aşağı yollıyub dağlar gibi yığarlar Ve paşa yine simmatı has başında herkesi tazim iderek simmata davet idüb bir remma dahi Çerkes beğleri gelir Anlar kalkub yine yedi bölük ihtiyarlarından ve yetmiş yedi kalem divan hocaların davet idüb anlara dahi paşa birer parça atub mücevveze başından düşer Bazısı hicabından şaşar Paşa eğer müteferrika Baş ve çavuşlar kethüdası tercemana otur derse oturub derakab kalkub yine hizmetde olub simmata ihtiyarları davet iderler Amma paşanın on iki divan hil'atli ağaları ve hasıl herc ağası bunlar ayağ üzre hizmetdedirler Badehu taam yenüb paşa yerinden kalkub Selim Han seccadesi üzre oturub cümle ümeralar kalkub el yıkamağa muntazir-iken kapucılar kethüdası çalıcı mehterbaşıya işaret idüb çengi harbî tablına turralar urub yenigeri başçavuşu kal'a kulesinden topcı başıya işaret idince عظامت خدا kırk elli pare toplar atılab Cebeli Cuşi cuşu huruşa gelüb azım sıytu sada kopar Beri taraftan paşanın çaşnigir başısı iki yüz neferatları ile derakab üç bin sahanları pasa iderken bazı sahanlar üzre akideden kubbeler vardır İçinden çingiraklı güvercinler ve horoslar ve tavşanlar çıkub bu erbabı divan icre bir temeşa olur Badehu cümle sahanlar ref olub divan ferraşları ve arrafları Sultan Ferec ve Sultan Kılâvan ve Sultan Kayıtbay asrından kalmış kârı kadim altuna benzer pirinc liğen ve ibrikler ve gûnagûn sabundanlar ile arraf başı ibtida paşanın önünde yer öpüb paşanın dizine mahalle mikraması koyub biri dahi mümessek ve muamberîn sabun verüb paşa elin yıkıyub cümle bu tertib üzre ellerin gasil idüb herkes yerli yerinde berkarar olub duacı efendi Kuranı Azîmden Âyeti surei maidede رَمَا اِزَل عَلَيْنَا Âyetin tilâvet idüb dua iderken Hazreti Resalet-penah yad oldukda cümle âyân eşraf tazimen ve tekrimen ayak üzre kalkarlar Ve ik kerre Âli Osman padişahı yad oldukda yine cümle ayak üzre kalkarlar Andan dua tamam olub el yüze sürüb ibtida beğler kalkub kışın kışın gidüb halîçe kenarına vardıklarında cümle alettertib dizilüb selâmladıklarında cümle divan çavuşları alkışlıyub selâmlarlar Andan kırk Çerakese beğleri selâmlar Yine çavuşlar selâm alub alkışlar Andan yedi bölük ağaları selâmlar Andan ocak ihtiyarları ve çavuşlar kethüdası ve müteferrika başı ve terceman başı selâmlıyub cümle erbabı divandan divan çavuşları kalkub paşa dahi

kalkub çavuşları selâmlıyub anlar dahi paşayı alkışlıyub paşa içeri arz odsına girer Çavuşlar hanelerine giderler Paşa Kayıtbay odasında sandalya üzre destarile oturub ibtida kethüda beğ dest bus idüb bir hil'at semmur giyüb berkarar olur Andan şehir havalesi ve divan efenidi i ve imam efendi ve müezzin efendi ve mukabeleci efendi ve kapucılar kethüdası ve baş kapucı başı ve resale ağası ve beytülmal emini ve hasıl harc ve on iki meratib sahibleri ve badehu cümle kapucı başılar alettertib ve vacibürraaya ağaları alettertib ve müteferrika başı maa tevabiat alelumum ve deli başı maa tevabiihüm ve gönüllü ağası maa taifetühüm ve se mehteranı calıcıyan maa neferatühüm ve ser mehteranı hayme maa tevabiat ve vekilharc ağa ve aşçıbaşı tevabiile ve etmekci başı ve matbah emini ve kilârcı başı ve masraf kâtibi ve kilâr kâtibi ve etmek kâtibi ve beytülmal kâtibi ve arpa emini kâtibi ve ahur kâtibi ve mataracıyan ve şatıran ve çaşnigir başı maa tevabiihüm ve emirahur ağa maa neferatühüm ve arpa emini ve şenikci başı ve kethüdayı ıstabl ve sarrac başı ve yedekci başı ve sârban başı ve harbende başı ve seyis başı ve cillâvdar ve meş'al başı ve akkâm başı bunlar cümle yıllık çuka ve kumaş hila'tlerin giyüb paşanın destin bus idüb iltifat olunurlar Zira hîni seferde bu karakollukcu lâzımdır Amma çalıcı mehterbaşı ve çadır mehterbaşı ve vekilhac ve aşçı başı ve çaşnigir başı ve meş'al başı bu altı sefer kimesneler hil'ati fahirelerle şerefıab olurlar Zira mehterbaşı leylei İdde sabahadek on iki makamda on iki fasıl ider Ve çadır mehterbaşı saray meydanını serape(de) ler ile tezyin idüb yüz elli neferatıle hizmet ider Ve aşçı başı beş gün beş gice on beş bin sahan taamı pişirince kendi pişirüb kebab olur Ve çaşnigir başı dahi iki yüz tevabiile bu kadar bin sahan taşırlar Ve meş'alci başı dahi elli neferatıle leylei İdde saray meydanında iki yüz meş'al ile ve Kayıtbay ve Gayri divanhanesin niçe bin kanadiller ile çıragan iderler Bunların bu hizmetleri mukabelesinde hil'ati fahireler ile behremend olurlar Bunlardan sonra alay çavuşları dahi onar altun ihsan alub cümle ağavatlar selâmlıyub giderler Andan *Esnafı iç ağaları* ki anlar gulâmanı hassadır ibtida babayı âlem imamı hassa ve müezzini hassa dest pus ider Andan hazinedar ağa ve silâhdar ağa ve çukadar ve nişancı ve mühürdar ve hazine kâtibi ve mahlûl kâtibi ve kilâ(r)cı başı ve kahveci başı ve miftah gulâm(ı) ve sarıkcı başı ve çamaşırcı başı ve kaftancı başı ve berber başı ve dellâk başı ve beşkırci başı ve sofracı başı ve şem'idan başı bu yirmi meratib sahibleri alettertib dest bus idüb güzer iderler Andan gûnagûn akmişei fahiriye müstağ-rak pençeî âfitab misal civanbahtlar yolları ile âdâb üzre turnaları

dest bus iderler Andan dahi küçük penenoz körpeleri dest pus iderler Andan hedaya gelmiş yetmiş seksen Habeşi Foncî ve tavaşiler dest pus iderler Andan iç mehterbaşı otuz neferatile busü yed iderler Andan altı aded iç oğlanı çavuşlar dest bus iderler Badehu paşa istiharat idüb badezzuhur yine bazı nekadar âyân ve eşraf kimesnelerden gelüb musafaha iderler İdi şerifin ertesi alessabah yine çavuşlar ket-hüdası ve müteferrika başı ve terceman ağalar gelüb hazır dururlar İbtida müteferrikagân ihtiyarlarından kırk nefer kimesneler gelüb paşa ile bayramlaşub dest bus iderler Derakab zerenderzere müstağrak iç ağaları cümliye birer kahve mikremeleri verüb avdet iderler Ardları sıra yine bir remma mülebbes ic ağaları tavusî reftar iderek her biri bir cümbüş harekâtile her birinin elinde zeytunî ve neftî ve sarı ve hatayî ve münebbéd fenacinler ile kahve verüb fincanları almağa muntazır olub kahve nuş olunca yine âdâb üzre fincanları ve kahve mikremelerin alub giderler Andan sonra bir remma iç ağaları dahi gûnagûn münakkaş yağlıklar getürüb cemii müsafirîn yanlarına koyub giderler Akiblerince bir remma dahi iç ağalarının sağ ellerinde gûnagûn mücevher zıkıymet fağfurî tabaklar icre giranbeha çargül ve armudî ve zihlî ve şeşhane ve diheni gül ve hatayî ve pani kâseler icre gûnagûn eşribei muamberîn ve mümessek sandal ve benefşe ve ribas ve anber bars ve gül limon ve nilüfer ve hummaş ve dud ve temir hindi ve koruk ve gayri niçe gûne meşrubat makulesi eşribei ergavanlar ile memlû kâselerler ile birer ellerinde münakkaş Kaya Sultan yağlıkları ile iç ağaları her âyânın önüne ber zanu durub kâseler ile şerbetler virüb destimal tutarlar Anlar dahi ağızların silüb iç ağaları gelüb sağ ellerinde zıkıymet gülâbdan içinde gülâb ve mâi buhur ve ıtrî şahî ve mâ(i) kâdi ve mâi şükûfe ve mâ(i) zımran misilli ıtriyatlar ile birer ellerinde gûnagûn zıkıymet tabaklar ile ağalar gelüb cümle âyânın ellerine gülâb nisar idüb giderler Akiblerince bir remma ve bir gûne libası fahireye müsrtâğrak olmuş iç ağaları dahi gûnagûn buhurdanlar icre ödü maverdî ödü mülebbes ve amberi ham ihrak idüb cümle âyân rayihai tayyibiye müstağrak olub dimağları muattar olur Amma Mısırlı mabeyninde bulunurken başlarına şal örtmek memnudur Zira bir kaç kerre buhur verüb başı örtülü iken dilemişlerdir Ve bazısı kahve ve şerbeti içer içmez şekli ider Zira bir kaç kahve ve şerbet ile zehirlenmişlerdir Andan havf iderler Andan bu müteferrikagân ihtiyarları gidüb çavuşan ihtiyarları gelüb anlara dahi üslûbu sabıka üzre izaz ikram idüb paşa bunlara yahşi dilnûvazlık ider Andan sipah ihtiyarları andan tüfenkciyan ihtiyarları andan gönüllüyan ihtiyarları gelüb her (bir) ine hadle-

rinden ziyade tazim ve tekrim olunub revane olurlar Andan yeniçeriyânın baş çavuşları gelüb sahibi devlete buluşub Ocağımız ihtiyarları sultanıma İdi şerif mubarekiye gelmek isterler deyu destur alub yetmiş seksen aded minkale koca kokonoz ihtiyarların ibtidası kul kethüdası ardı sıra anın üstadı dahi ardı sıra alettertib deste bus [1] idüb her kes makamında kaim olub gûnagûn kelimat iderler Bunlara dahi ziyade riayet olunur Zira Mısırdâ yeniçerinin azîm itibarları vardır Ve bunlar yeniçeri kethüdalığından ve baş çavuşlukdan ve serdarlıktan mütekaiddin biner kişiye malik anka kimesnelerdir Bunlar dahi tatyibi hatır olunub giderler Ardları sıra azaban ocağının baş çavuşu paşadan izin alub cümle azaban ihtiyarları gelüb dest pus iderler İbtida baş kethüda ve ardı sıra alettertib meks idüb bunlara dahi bâlâda tahrir olunduğu üzre bîkusur riayetler idüb bunlar dahi revane olurlar Amma Canpuladzade Hüseyin paşa yeniçeri ve azaban ocakların bir yerden huzurına çağırub bayramladılar O dahi nezaketdir Bu iki ocağın gayet iş(ti)harları olmak ile ziyade tazim gerekdir Bunlardan sonra bazı meşayihîn gelüb İdi şerif mubarek sultanım deyüb cerre yecirrü babına girüb gider Bunlar gidince hemen paşa At diyüb cümle askerile mehterhanesin çalarak bir mesiregâha gider Kanunu Mısır böyledir Ve bu id umum alay(1) dahi bu gûne tahrir olundu Cümle âyân eşrafa desturu şahî bir mevhibei ilâhîdir kim ol günlere erişen canlar zer enderzere müstağrak olub gûruh gûruh bir birlerine varub İd mubarek derler Bu günlerde Mısır içinde asla bir evde şerbet içilmez Subiye tabir olunduğu pirinc obzası içilir Bâlâda evsafı tahrir olunmuşdur Amma bu günlerde üç dört gün mukaddem yapub içine şeker ve darcın ve karanfil koyub biraz dilberan olduğu mahalle bir hümüzetcik müşahede olunduğu mahal zalim gayet nafidir [2] Hararet ider Bu dahi Mısıra mahsusdur Ve bu İdi şerifde üç gün üç gice öyle şadmaniler olur kim giceleri Kadir ruzları ruzu İd olduğu bu günlerdir Rumeli Meydanı ve Kara Meydanı ve İmrâhur mahallesi Meydanı ve Eski Mısır Meydanı ve Bulakda ve Babı Nasırdan taşra ve Mahallei Abidinde ve Mısırın nice yüz meydanlarında nice bin salıncak ve dollab ve beşik ve atlı karaca ve çıkırık tabir etdikleri sıbyanı civanı mahiyan binüb iki üç kolan ile bir canibe salınırlar Bir temaşadır (Beyit)

*İdgâha varalım ol günde dollab seyrine
Görelim âyinei devran ne suret gösterir*

[1] Yıldız nüshası (dest bus)

[2] Yıldız nüshası (nafi ve mukavvî ve müferrihdir Ve def'i)

fehvasınca bazı âşıkân sadıkane müşahedei cemal idüb tesellii hatır olur Ve bir temaşadır Eğer âşına eğer bigâne bir âdem bir dilberan gördükde bîbak ve bîperva yanına varub İdi şerifin mubarek ola deyu gül cemalinden buselik makamında güllerin dirersin ve muradına irersin Kanunu Mısır böyledir Ayıb değildir Ve bir ibret şey dahi bu Mısırdadır kim böyle levendatı ve aşkıya ve erazili çok diyarda İdi şerifin desturu şahî günleri ola avret ve oğlan güruh güruh remma remma gezerler Bir merd bir nisvana ve sebyana ve gılmana dest dırazlış etmek ihtimalleri yokdur Bu hususda gayet emn emandır Ve bir ibret dahi budur kim bu kadar kerre yü(z) bin âdem deryası içre bir serhoş âdem tariki âm üzre yıkılarak dalbıçak olarak ve bazı âdem urarak bir mest âdem görülmemiştir Gayet mayub şeydir Eğer görseler derhal dutub kapusına götürüb ya esamesin cellâdlar yahud Kıbrısa ve yahud Foncistan hududunda intihai serhadleri olan Sayı kal'asına sürerler Şerab içüb yolda gezmek gayet menfurlarıdır Amma gayri melânetleri vafirleridir Amma bu İdi şerifde birbirlerine ziyafetler idüb kırmızı şalvarlı dilberanları ile küheylân atlar üzre gûvî sohbetler etmededirler Hâsılı kelâm bu İdi şerifin ve alayının vafında lisan kasırdır Malûm ola

Fasıl Beşinci Alayı İdi Edha Ve sürur şadman dahi böyledir

Lâkin bu İdi Edhada yevmi arefeden ahir selâs gününün vakti asrınadek cümle halk ve meşayihler ve fukaralar tekbir ide ide birbirlerinin hanesine varub Eyyamı şerifi Arafat müyesser inşallah diyüb birbirlerine tazim ve tekrim idüb [1] idişirler Ve kethüda İbrahim paşa Mısır mütevellisi iken koyun emininin defterile beş kerre yüz bin koyun ve sığır ve camus ve deve kurban olduğu makyud ve murakkamdır Ta bu mertebe âdem deryası şehri muazzamdır Ve böyle bir İdi Edhadır Sürur şadmani Ramazan İdinden ziyade olur kim dillerle tabir olunmaz

Elfaslus Sani ve Hamsin

Mısırın kanun üzre altıncı alayı İdin beyan ider kim bu alayı paşaya mahsus alaydır kim Mısıra girince olur

Bu paşay alayı bâlâda tahrir olunmuşdur Amma Mısır kulunun

[1] Yıldız nüshası (musafaha)

Kanun alayları ve yolları ve erkânları ve payeleri ve fırka fırka adedleri ve senevî mevacicberiyçün tahrir olunmuşdur Amma bu alay paşaya müteallik elzem levazımatı ve cümle ahvalâtı beyan ider Evvelâ bu alaya Mısırlı Alayı istikbal derler Paşa Mısıra gelirken bir ay mukaddem asakiri Mısır dârât azamet ve şevket unvanların ve derya misal cüvuşların göstermek için canibi erbaadan asker cem etmek için vilâyetden vilâyete çavuşlar gidüb birden bine binden yüz bine varınca asker cem idüb Mısır içinde derya misal asker olur Amma beri tarafda paşa Mısıra gec gelirse müsellemlîğe gelen şehir havalesinin kâr kisbine çok ihtilâl verir Evvelâ Mısır vezirine elzem levazımından olan oldur kim şehir havalesine biribiri ardı sıra ulaklar gönderüb İşte filân günde filân yire vâsıl olmuş deyu haber gelince şehir havalesi ve Mısır kayımmakamı Bey metanet bulub güftü gûdan emin olurlar Badehu Gazzeden elbette bir ulak dahi Mahı filânın filâncı günü inşaallahürrahman Gazzeden kalkarız deyu haber gelmesi elzem levazımındandır Zira evvel cümle Mısırın ocak ağaları hedayaları ile hayme ve hargâhları ile istikbale çıkarlar Evvelâ çavuşlar kethüdası çetri bargâhile ve mahal bengâhile elli deve nil suyu ve bin kutu sükkeri nebat ve yüz kavanoz eşribei gûnagûn ve bîhisab meyve ve yirmi deve has ve beyaz etmek ve çörek ve gûnagûn mekûlât ve meşrubat ve bir mücevher eğerli ve altun zincirli ve altun kaddare ve cevahir topuzlu ve murrassa rahatlı ve zerduz abayili bir küheylân at ve bir tav(a)şi ve bir yelkendez at ve üç kise hedaya istikbale götürür Bunlar haliyedir Bunlardan maada Mısıra gelince vireceği tuhf hedayalar paşanın namına ve unvan kevkeb ve cür'etine göre verirler Gayet sarraf ve nakkaş heriflerdir Paşayı görünce bal mıdır ve yağ mıdır ve zehir midir ve ılıbat suyu tabiatinde midir Gördükleri saat miheke urub ayarın bilüb ana göre çerisi çarh [1] iderler Ve bu çavuşlar kethüdasıl iki yüz mücevvezeli üçyüz taşdan geçmiş semmi helâhil çavuşlardır kim her biri kır(k) elli paşa yollamış söz ebesi aklı Aristo çavuşlar gider Ve ikinci Müteferrika başı dahi çavuşlar kethüdası gibi he(da)yalar götürüb amma atı altun zincirli değildir Amma cümle hedayaları pakdir Ve iki yüz müteferrikagân ile ve hayme har(gâ)-hile azmi rah ider Üçüncü Tercemanbaşı Bu anlardan alçak hedaya verir Ve bunlar ile on nefer cellâdlar bile gider Ve dördüncü Yeniçeri ocağından başçavuş Kırk elli haymesile ve iki yüz başı tuğlu ve gümüş yünlüklü ve zerduz yeniçeri keçeli mülebbes mülâzim neferatları ile istikbale çıkarlar Amma bunlar paşaya bir hedaya getirme-

[1] Yıldız nüshası (harc)

yüb cümle mül(â)zimler (1) piyade piyade yürüdenler تور يا بيدان beher yevm biner pare alırlar Başçavuş dahi paşa önüsıra piyade yürüyüb yevmiyye yirmi pare alır Ve yeniçeri sakası üç yüz pare alır Ve cümle çavuşan Hanekede paşadan üç yüz gurus alır Ve mütefe(rri)-kagân keزالik üç yüz gurus alırlar Beşinci Paşa müsellemi dahi bunlar ile paşaya istikbale gidüb alayı mühimmatı için üç deve yükü iç ağalarına mest ve papuç ve çizme ve gayri eşyalar paşaya bir sammur kabanice ve bir mücevher tirkeş ve bir murassa şemşir ve bir kırmızı katife şalvar ve bir selimî ve iki sorguc ve bir çift çerkezî filâri ve bir mücevher zeynli ve altun zincir ve cevahirli raht ve topuz kadarasile bir küheylân at getirür Altıncı Kayimmekam kethüdası Keزالik bir murassa rahtlı ve mücevher eğerli bir küheylân at ve bir yelkendez at dahi getirür Bunlar Mısırdan dördüncü günde Salihyye şehrine varub anda meks idüb cümle asker paşanın gelmesi ne muntazır olurlar Zira andan öte garba varınca Ariş ve Katiye Ümmül Hasan çölleridir العياذ بالله Susuz bir vadi ve çöl çölistan ve bir bieman yerdir Amma paşa müsellimi hedaya ve mühimmatları ile Salihyyeden Şarkıyye kâşifi bin atlısı ile şehir havalesin bu gölden Arişe paşaya vâsıl ider Paşaya hedayelerin teslim idüb elzem levazımından ne cevabları var ise söyleşirler Amma bu mahalde şehir havalesi hayırhahı devlet olub gayet mutedil âdem gerekdir Ol gice paşaya Şarkıyye kâşifi paşaya (2) bir ziyafet idüb bir küheylân at haddince çeküb ve iki yelkendez at çeküb paşa ol gice Arişden kal-kub sabahadek altı saat (3) cistrine gelüb anda sahabeler kurub istirahat iderken çavuşlar kethüdası ve müteferrika başı ve terceman başı ve kayim mekam kethüdası cümle hedayalarile gelüb bu mahalde (4) gelüb paşaya buluşub hedayeleri arz olunub kabul olunur Amma yeniçeri başçavuşu Salihyyede kalır Ve anda paşa alessabah cüzi futur yiyüb yine azmi rah idüb altı saatde Salihyyeye karib oldukda yeniçeri başçavuşu piyade mülâzimlerle selâma durub zeminbus idüb paşa iltifat idüb paşanın önüne düşer Gûya muhzır ağa yerine kaimdir Bunun dahi başında balıkcıl tellerinden süpürgesi vardır Orta kuşak ile kırmızı çizme ile piyade yürür Lâkin Abdi paşa gemici başçavuş ihtiyar olmağile Ata bin deyu tenbih etdi Devletli kanun değildir ata binmek Âsitanei saadetde ocağımızdan kor-karız deyu özür diledi Paşa Ben düsturu mükerrerim Ben Hacı Bek-

[1] Yıldız nüshası (mülâzimîn)

[2] Bu kelime fazladır.

[3] Yıldız nüshası (saatde)

[4] Yıldız nüshası (bu mahalle)

taşı Veli kendiyem Kırk yıl evvel Âsitanede süpürge çaldım Ben izin verdim Tez ata bin diyince bizzaruri paşanın dizin öpüb Devletli Mısır ocağımızda ihtiyarlarımızdan beni kurtar Kanunu bozdun dime-sinler deyu uğuzane öz(ür)ler dileyüb çavuşu yedi âdem gücile ata bindirdi Paşa dahi lâtife için itdi Yedi âdem gücile bindirdi Koca-mışsın diyince Yedi âdem bindirdi Koca vezir Amma yirmi âdem endiremez diyüb at sıçratdı Paşa haz idüb yetmiş dört altun ihsan etdi Bu üslûb üzre paşa alayı azîm ile Salihîyye şehrine dahil olub seraperdei âsaf berhiyasında karar idince sandalyesinde berkarar olub ibtida divanı Mısır bunda olub azîm davalar is(ti)ma olunub kat'ı alâka faslı husumet olunur İbtida defterdar Ahmed paşadan Mısırlı bir konakda havf etdiler Zira kimseden bir habbe ve bir cübbe almıyub herkese istidadına göre ihsanlar idüb kadıasker gibi davalar fasl etmişdir kim fark olunmaz Ve bu Salihîyyede paşa otağa nüzul idince iki yüz koyun ve elli sığır ve on deve kurban idüb urban ve uryan yağma iderler Temaşadır Salihîyyeden kalkub Karine varınca hedaya gelen Nil suların cümle askere bezl iderek nîm rahda yine Şarkıyye kâşifi azîm ziyafet idüb yine bir yelkendez küheylân at hedaya çeker Andan paşa Karin kasabasına gelüb çetri mülâmmaında meks idüb bunda dahi divan idüb yedi bölük ağalarından hedaya gelir İnşaaallah cümle haliye hedayaların kanunnamei Mısır teşrifatında tahrir ideriz Karinden şehri Beldise (1) karib gelirken cümle ehli belde istikbale çıkub ruznameci ve cümle erbabı divan ve Çerakese beğleri ve yedi bölük ağaları istikbale gelüb destbus iderler Anda dahi azîm divan olub yine Şarkıyye kâşifi tahtı olmağile ziyafet ve cümle mekûlât meşrubat dört günde anındır On beş kise masruf ider Ve bu divanda Âyid Urbanı şeyhi sahibi direk olub asakiri islâm bir hoş ubur etdükleriychün meşihati gidüb kendi mukarrer olub hil'ati fahire ile behremend olub küheylân feres ve ferise ve hayaller getirdiler kim herbiri safinatülciyat misilli atlardır Andan kalkub Hankaha nîm rah kaldıkda cümle ümera ve Emirülhac ve mal defterdarı ve sayir ümera ve gayri erbabı divan gelüb paşaya buluşurlar Andan alayı azîm ile menzili kasabai Hanke yani Hankah Bunda dahi azîm divan olunub Kalyob kâşifi haki olmağile azîm ziyafetler idüb beş küheylân imke çeker Herbiri biner gurus değer Bu divanda Deşiçe Urbanı şeyhi Şeyh Safer hil'at giyüb şeyhliği kendüye mukarrer olur Ve Mısırın âyân eşrafından çok kimesneler gelüb buluşurlar Anda kaim mekam bir alayı azîm ile gelüb destpus idüb cevahir makulesi koyun içi hedayalar getirir Kahve ve şerbet

[1] Yıldız nüshası (Belise)

ve buhur ile ikram olunub şehir havalesile yine Mısır'a giderler Bunlardan sonra yine kibarı Mısır güruh güruh gelüb destpus idüb giderler

Sitayişi alayı Vadii Âdiliyye ve ziyafeti rabbaniyye ve divanı osmaniyye şadmanii Mısırî Kahire(i) Muizziyye

Ertesi gün büyük alay ile paşayı Âdiliyyeye beş saatde getirüb seraperdesinde padişahane karar idüb sımat başı olan beğ paşanın payine yüz sürüb Hizmetdeyiz Sultanımın kulluğundayız Buyurun taama deyu paşayı ziyafete davet ider Paşa kalkub sımat başında oturub sağ tarafına Emirülhaccı ve sol tarafına defterdarı ve tertib üze ümeraları ve Çerakese beğlerin ve yedi bölük ağaları ve sayir ocak ihtiyarları oturub sımatı muhammedî tenavül olunub badehu alay çavuşları cümle ağavatları divana davet idüb Âdiliyyede paşa Adalet soffasına oturub mehterhane ve kûsü hakaniyan çalınub davalar dinlenüb kat'ı alâka ve faslı husumet olub divan yarına kalub alay çavuşları nida idüb Üç gün üç gice oturaktır deyu tenbih iderler Ve Mısırın sagir ve kebiri bir haymiye malik olmıyan ücret ile yahud ariyeti ahibba ve asdikasile Âdiliyye sahrasına gelüb çadır ile meks iderler Bu vadide bu kadar bin hayme ve haregâh [1] kurulub öyle bir orduyu bazar olur kim gûya çemapur askeri meks etmişdir Ve bu günlerde Mısır içinde bir hanede ve bir kesde bir çadır ve çerge ve otağ kalmıyup Âdiliyye sahrasına ve Tophaniye ve Sebili Allâm fezaları ve Gavriyye vadileri cümle çetri mülemma ve sahabeler ile lâleazar misal günagûn çadırlar ile tezyin olub orduyu Dârâ Şah manendi olur Üç gün üç gece meks olunub şeb ruz öyle şadmaniler olur kim geceleri nice kerre yüz bin kanadil ve meş'ale ve fanusu cihan ile çıragan olub geceleri Leylei Kadir olub ruzları ruzu İd olur Ve her şeb nece bin çadırlardan toplar ve tüfenk ve fişenk ve âteşi pürrenk atılub zemin âsüman dirdir ditrer Ve her hayme ve otaklarda gemi direkleri üze ikişer üç bin kanadiller işare icad idüb kanadilden şemse ve mührü Süleyman ve servi ve şazirvan ve kasr ve şemse suretleri idüb encüm âsâ çıragan olur Ve paşanın otağı önünde ikişer gemi direkleri biri biri üze bağliyub eflâke serçekmiş Anın ta zirvei âlâsında gemi ipleri üze kırk elli bin kanadiller çıragan iderler kim şebi zulmet ruzu ruşen olur Ve bu Âdiliyyede üç gün üç gicede pişkeşler yürür kim iç mehterleri taşımağa

[1] Yıldız nüshası (hargâh)

âciz olurlar Cümle beğlerine tekrar birer cevahir rahatlı atlar çekerler İllâ kaim makam defterdarın iki atları mücevher eğer ve rahatlı ve altun zincirli maadası sîm eğer ve sîm rahatlıdır Ve zîkıymet hedayalar dahi verirler Ve yedi bölük ağaları ve musahibi sultan kara ağalar ve Çerakese beğleri ve ruznameci efendi ve yetmiş aklâm efendileri ve yetmiş ümena ve yetmiş keşşaf ve bîhisab mültezimîn cümle paşaya at ve tavaşiler ve gayri hedayalar çekerler Velhasıl paşa kehüdasından yirmi beş meratib sahibleri ağalar ve seyis başıya varınca ihsanlar mebzul olur Neticei kelâm paşanın başı namında nekadar seri kârda huddamları var ise Mısırlı anlara birer tuhfü tefaruk verirler Elhasıl paşaya iki yüz kemer rahatlı küheyl atlar ve iki yüz dahi sade yelkendez atlar gelir Ve yirmi beş mertebe sahiblerine dahi birer at hedaya gelir Emirahurun Salihiyreden bu Âdiliyyeye gelince paşa kehüdasile avayid fevaid almada beraberdir derler Eğer Mısırın bu Âdiliyye evsafın malûmumuz olduğu mertebe tahrir eylesem bir Ceriri Taberî olur Ve bu Âdiliyyede üç gün üç gece ziyafet cümle padişah kisesindendir kim Selim Han Kanunudur Kırk kise masruf hemen beş bin para amber iki bin para öd akçesi miskci başı alub defterdar mahsub ider Azîm ziyafeti israfdır Cümle taamlar sükkerrîdir Üç gün bu seraperdede bir âdem su içemez Cümle şeker şerbeti nuş iderler Bu israfata göre Mısır halkı bu üç gün gicede sohbeti haslar idüb olkadar mal sarf idüp israflar iderler kim gûya her biri birer miras yedi çelebilerdir Bazı âyân bin gurusluk fişenk atmışdır Kırk gurus fişenk atan bir pesü paye âdem kârıdır Amma bunda garaib oldur kim Mısırın kevakibi Zöhreye mensubdur Halk sürur şadmana behane isterler Ve Hamdi Huda Mısır halkı gayet mün'imdir En ednasının beş on pare vazifesi var Avretlerinin bile ulûfeleri â'maların bile ciraye ve camekiyyeleri vardır Sefaheti etdiren âdeme maldır darbı meseli türkmanîdir kim Arabın yağı çok olsa kimin yer kimin hayasına sürer derler Mısır Ya Gani Ya muğni ismine mazhardır

Eyvelâ [1] vüzerâyı Mısırın Âdiliyyeden alayı azîm ile Mısıra dühulin beyan ider

Ve üç gün üç gece nısfında Mısırlının ve cümle paşa ağalarının hayme ve hargâhı bozulub cümle bar bengâhlarıyla Mısıra geçüb şehir havalesi her ağaya tahrir etdüği konaklara göçüb her kes yurdunda

[1] Yıldız nüshası (İbtida)

esbab eskallerin birağub pakce besat ve nazif lâtif esbablar giyüb konaklarında birer huddam kalub yine Âdiliyyede paşa alayına gelüb vâsıl olurlar Bedehu andan alessabah yeniçeri ağası ve yedi bölük ağaları ve azablar ağası ve paşa ile salâtı fecri eda idüb taht [1] tenavül olunub alelfevir alaylar ârâste ve kemingâhlar piraste olub cümle asakiri bîşümarı yemin ve yesar âmâde olub bededdua ve sena azizi Mısır muazzez ve mükerrem padişahane izaz ikram ile esbi zülcenahına bilâ rikâb süvar oldukda cümle çavuşan [2] Yaşın uzun olsun Yaricin Allah olsun Tanrı padişahımıza ömürler versün Devletile çok yaşa diyüb alkışlayub sa'd saatde müneccim başının iznile safinatülciyadı sürüb Âdiliyyede Sultan Tuman Bay kabri önüne gelüb bir fatihai şerif ruhiyçün tilâvet idüb sevabın ruhuna hibe idüb alaya gelir Bu mahalde âsüman âsâ dokuzar kat mehterhaniye turralar urulub güm güm gürliyüb alaylar yürümeğe başliyub on iki eli gümüş çukânlı zer enderzere müstağrak olmuş alay çavuşları başlarında sam suvar telleri ve atları başında ablak ve çığalar ve bahrî hotas ve altı pare yancıklar ile müzeyyen atlar üzre çavuşlar tablbazlarına turralar urub alay düzüb asker içine girüb yemin yesar diyüb Aşadura hayhu diyüb gûnagûn şakalar iderek ala(y) tertib idüb yürüdür İbtida subaşı yedi yüz harcüssyf teva-biile yolları tathir iderek yürür Andan paşanın Tatar askeri pürsilâh sodaklı ve savatlı iki yüz askerdir İbtida bayrakları yürür Andan *Alayı delibaşı* üç yüz kaplan postlu ve yelken takyeli ve salihli takyeli ve sammur taclı ve şahin ve turna telli gazilerle her atlar Hasenî ve Hüseyinî Tuna geçidi kınalı gaziler alaca bayraklı ubur iderler Andan *Alayı gönüllü ağası* Bunlar dahi hemen deliyan gibi mülebbes ve müzeyyen ve çifte köçekleri ve alaca bayraklarile ubur iderler Bunlar deli alayından müzeyyendirler Andan *Alayı çaş-nigiran* Bunlar dahi bayraklarile ubur iderler *Alayı dış kilârcı* Bunlar dahi bayraklarile ubur iderler Amma bunlar müsellâh ve mükemmell ağa yollu âdemlerdir *Alayı mehteranı hayme* Cümle beyaz bayraklarile ve kantar sırikalarile müzeyyen ubur iderler Andan *Alayı sarracanı gülmanı hassa* Bunlar dahi (pür)silâh küheylan atlar üzre ellerinde beyaz bayraklar ile ubur iderler Andan *Alayı müteferrikkagân* Bunlar dahi küheylan atlar üzre ellerinde kırmızı bayraklar ve çifte köçekler ile ubur iderler Andan *Alayı vacibürraya ağaları* Cümle köçekleri zırh külâhlı ve elleri sargı (3) sırikalar üzre sarı bayraklar

[1] Yıldız nüshası (tahtelkahve)

[2] " " (çavuşlar)

[3] " " (kargı)

ile ubur iderler Amma bunlar mükellef ve mükemmel ağalardır Andan *Alayi kapucı başılar* Bunlar dahi sammur kürklere ve cebe ve cevşene müstağrak olub enselerinde yirmişer otuzar eli kargılı taze civan ser kaplanlar ile ubur iderler Amma bu kapucı başılar gedik sahibleri olmağla ileri giderler Andan paşa ağavatları alay(ı) tamam olub Mısır alayı yürümeğe başlar Evvelâ *Alayı çavuşan* Mükellef ve mükemmel sammur libaslar ile mülebbes olub mücevvezeler üzre ikişer ablak ve atları başında birer ablak teller ile ubur iderler Amma bunların enselerinde köçeklei yokdur Anların huddamları alaylarda Kanunu Selim Han kavvaslardır Andan *Ala(yi) sipahiyan* Bunlar yeşil bayrakları ile mükellef ve müzeyyen kırmızı şalvarları ile enselerinde elli kargı sııklı çifte köçekleri ile yan yana rikâb rikâba atbaşı beraber ubur iderler Ve bunların yüz nefer çorbacıları ikişer ikişer ubur iderler Amma ellerinde sııkları yokdur Sırıkların önleri sıra kavvasları Direfşi Gâviyanî alemi gibi diküb götürür Bu ağavatların çorbacı oldukları andan malûmdur Ve herbirinin ardında onar yirmişer âhenpuş silâhdar ve kafadar mahbub köçekleri vardır Andan bu tayifenin iki yüz nefer çavuşları mücevvezeleri ile ubur iderler Elllerinde topuzları ve enselerinde köçekleri vokdur Zira bunlar sipah taifesinin bölük çavuşlarıdır Bunlardan sonra iki sipah kethüdaları ve huddamları pürsilâh sııklar ile ubur ider Andan küttablari çifte köçekler ile ubur iderler Andan sipah ağası önünde iki kılıcdarile ve canibi erbaasında kırk elli piyade kavvasıyle ve ensesinde gûnagûn akmişei fahiriye müstağrak eli kargı sııklı yeşil bayraklar ile kırk elli pürsilâh hampa kafadar silâhdarlar ile dört kat kûsü hakânîlerine zarblar urub güzer iderler vesselâm Andan yine bunlara manend *Alayi sipahi tüfenkciyan* Bâlâda tahrir olunan sipah askeri gibi kethüda ve küttablari ve ağaları ile köslerin çalarak ubur iderler Amma bunların anlardan farkı şoldur kim ellerinde bayrakları sarıdır Andan *Alayi sipahı gönüllüyan* Bunlar dahi bâlâdaki gibi rikâb rikâba pürsilâh kırmızı şalvarlı [1] ile çavuşlar kethüdalari ve küttablari ve ağavatları ile köslerin döğerek atbaşı beraber ubur iderler Amma bunlar cümle kırmızı bayak taşırlar Öbür askerden farkları şuldur Andan *Alayi Çerkezan* Bunlar da bâlâda tahrir olunan kaideleri üzre güzer iderler Bunlar dahi kırmızı bayrak taşırlar Andan *Alayi müteferrikagân* Bunlar Mısırın âyân kibarları muhteşem ve mülebbes ve müzeyyen askeridir Kafalarında onar on beşer yirmişer müzeyyen ve müsellâh katife anterili ve safi kırmızı şalvarlı köçekleri ellerinde sade kargı sııklı huddamlar ile âheste

[1] Yıldız nüshası (şalvarları)

âheste güzër iderler Andan *Alayı Çerakeze beyleri* Müsellâh ve Mülebbes ve mücevher eğerli atlar ile başlarında perişanî destar ile her birinin enselerinde kantar sııklı atlas ve katifeye müstağrak kırkar ellişer müstesna mahbub köçekler ubur iderler Lâkin bayrağı ve sancak ve kösleri yokdur Hemen sade güzër iderler Andan *Alayı ümerai Mısır* Cümle bunlar sammur kürklere müstağrak olub başlarında perişanî destarlar ile önlerinde dörder şatırları beyaz sarıklı ve pak atlas hil'atleri ve ellerine teberi müslimî ve beğlerin yanlarında kırkar ellişer kavvasları ve enselerinde yüzer ve yüz ellişer zer enderzer ile müzeyyen olmuş eli sııklı iç ağaları ki herbiri pürsilâh Sam Nerimandan nişan verir hali haşimî nişan şanlı mahbuban atlı köçekler ile revane olurlar Amma bayrag ve sancak ve kösleri yokdur Andan *Alayı Kapucı başıyan meratib sahibleri* Bunlar paşanın emekdarlarından yari kadimleri ve nedimi hasları olmak ile bunlara birer ağalık vade olunub paşaya karib sammur kürkler ile muhteşemane başlarında perişanî destarlar ile ikişer ikişer atbalar [1] beraber ubur iderler Lâkin yedekleri ve iç ağaları ileride sade kapucı başı ağalar ile pürsilâh giderler Ancak bunlar onar on beşer pak çukadar ve sarraclar ile atbaşı beraber ubur iderler Bunlar yirmi yedi kapucı başılardır kim mansıblar(ı) bunlardır kim zikrolunur Evvelâ cümleden serdar(a) müsellimlik ile gelen şehir havalesi olur Sağ vezir kethüda ve sol vezir şehir havalesindedir [2] Ve risaliye ağası anbar emini ve beytülmal emini ve arpa emini hasıl harc ve vekilharc ve Süveys ağası ve Dimyat ağası ve havale kâtibi ve küçük ve Reşid ağası ve İskenderiyye ağası ve Menzile ağası ve emirahur ve Bulak gümrük emini va darbhane emini ve darbhane nazırı ve mukabeleci ve küçük ruznameci ve defter emini ve selâm çavuşu ve baş kapucı başı ve Beni Seyf ağası ve Meniye ağası ve Manfelût ağası ve Circe ağası ve kapucılar bölük başısı ve kapucılar kethüdası bu yirmi yedi ağalar cümle perişaniler ile ve sammur üst hil'atleri ile ikişer ikişer ubur iderler Bunlardan sonra tuğlar ortasında alay bayrağı andan dokuz aded beğler kim herbiri lâil cevahir zümrüd ve elmas ve lâli Bedahşana gark olmuş cümle altun zincirli ve murassa eğerli ve incu dikme abayili küheylân atlardır kim herbiri bir Rum haracı değer yedeklerdir Ve bu safinatülciyad misilli yedekleri keşan berkeşan yedekciler çeküb anlar dahi mülebbes ve başlarında mücevvezeler ve kırmızı şalvarlar ve ayaklarında çerkezî fellârlar ile esbi tazileri arzı kâlâ iderek ubur iderler Andan imrahur ağa ile kapucılar

[1] Yıldız nüshası (atbaşı)

[2] Yıldız nüshası (havalesi payesindedir)

bölükbaşı piyade ubur iderler Ve imam efendi ve müezzin efendi pak ve pakize ve mülebbes Amma perişanî giyerler Huddamları piyade ubur iderler Ve kapucılar kethüdası ve selâm ağası küheylân atlar üzre tevabileri piyade ubur iderler Bunlar dahi perişanî destar giyerler Bunlardan sonra Mısırın *Alayı asakiri Arabistan* [1] bayakları yürür Kırmızı zerdüz baydaklardır İbtidaları küçük taze oğulları ardı sıra kâmları [2] dahi ardları sıra fituz yiğitleri dahi ardları sıra yaya dayıları ve oda başıları cümle âlâtı harbe müstağrak kaplan postlu ve altun kalkanlı gazilerdir kim başlarında şahin çikalı ve turna telli bir gûne turfa şebkûlâhlı ve kırkar ellişer dirhem badalocka top misali tüfenkli müsellâh ve müzeyyen askerdir Yüzer adımda bir duacıları gülbangi Muhammedî çeküb cümle guzati müslimîn sadayı Allah Allaha reha buldurub Mısır içi sadayı Allah Allah ile lebbberleb olub bu tertib üzre ubur iderler Amma tablı kûsları yokdur Bunların çavuşları ve dib bayrakları ubur idüb andan *Alayı Yeniçeriyân* İbtida bunların dahi köçekleri ve yanakları gök çıkçekleri gibi piyade yürümeden verdi handan olmuş cananları hande iderek güzer iderler Andan dalyan vaslalar ubur ider Andan dayılar ubur idüb nicesi kart yiğitlerdir Herbiri yetmişer seksener dirhem dalyan tüfenk çekerler Bu kadar ağır silâh ile piyade ciran gibi seğirdirler Bunlar cümle gûnagûn çuka sefer dolamaları giyerler Ve serlerinde cümle gûnagûn destar sararlar Andan baba dayılar geçmeğe başlar Cümle gümüş yuklül zerdüz üsküf keçe ile ubur iderler Andan koca yayalar cümle kaplan postlu ve başları turna telli yayalar ubur iderler Andan eski mütekaid odabaşılar pürsilâh olub ketflerinde altun yaldızlı kalkanlar ile âdâb üzre kırkar ellişer dirhem tüfenkler ile ubur ider Andan ihtiyarlar âheste âheste cümle asker mevc mevc fevc fevc alay alay saf saf gûruh gûruh getdükçe ortalarında siyah dolamalı alay çavuşu ve kapucuları ve sakakları bile ubur ider Ve yüz adımda bir duacı gülbangi Nebi çeküb cümle asker canı dilden Allah Allah didiklerinde zemin âsüman dir dir ditreyüb âdeme bir dehşet gelir Her bir bahadırın dilâveran civan ve tüvana zeberdest yiğitler çifte çifte ciran misal şekerek ve gülbangi Nebi çekerek tavusu irem gibi reftar iderek gayet müeddebane ubur iderler Kim kadirdir kim bir bam ve dam ve penceriye bakub söz ata Ol dem anı dembeste idüb dil taziri iderler Ve askeri Âli Osman askerinde bir güzide cüyüşü müslimîndir Ve gayet çok askerdir Zira cümle topcıyan ve cebeciyan ve fişekciyan ve toğ arabacıyan ve kal'a mehteran cümle bu mezkûrunlar Yeniçeri alayı içinde

[1] Yıldız nüshası (azaban)

[2] Yıldız nüshası (kâmilleri)

ubur iderler Cümle 7888 aded askeri namdardır Amma yirmi bin asker kadar şöhetleri vardır Amma bunların dahi tablı kûsları yoktur Hemen cümlesi piyade ubur idüb büyük bayrakları geçüb alayları tamam olur Amma bir serdar ile iki yüz üç yüz yiğit sefere gitse kôs çalarlar Ve bu piyade yeniçeri askeri dahi geçüp yeniçeri ağası ve azablar ağası alayı yürür İbtida azablar çorbacıları küheylân atlar üzre sammur libaçeler ile ve önlerinde cidaları ile ve enselerinde cümle kırmızı şalvarlı ve kantar sııklı gilmanlar ile ubur ider Bunların sağında Yeniçeri çorbacıları hemcünan küheylan atlar üzre sammur çuka feraceler ile ve önlerinden cidaları ile andan eski çavuşları ve serdarları ile ve eski kokonos kethüda ihtiyarları ile sol tarafı arabistan [1] sağ tarafı yeniçeriyan atbaşı beraber ubur iderek baş çavuşları paşa yanında dur(ur) [2] Beytûlmalcılar kapularında kalır Ancak azab kethüdası atbaşı beraber ve Yeniçeri ağası ile azablar ağası beraber enselerinde pürsilâh köçeklerle ubur iderler Andan yeniçeri mülâzimleri yürür Dörd yüz gümüş yüklükler ve zerdüz üsküflü ve balıkcıl telli otagalı beli kılıklı elleri tüfenksiz piyade gûnagûn çuka dolmalı pak askerdir Andan paşanın şatırları zer enderzere müstağrak olub ellerinde teberi müslimî ve serlerinde altun taşlar [3] üzre otagalar ile paşanın yemin yasarında ubur iderler Şatırbağı başında perişanî destar üzre balıkcın sorgucile paşanın sağında bir cebi altun ve bir cebinde çil para fukaraya bezl ider Ve mataracı başı dahi sağında kırmızı dolama ve zerdüz üsküf ve mücevher matara ile ve cümle tüfenkciler dahi kırmızı saya dolama ve üsküf ile paşanın damenin dutarlar Ve paşa dahi altun zincirli ve murassa eğer ve mücevher rahtlı incu çarkab düğme abayılı esbi sabareftar üzre eğninde sammur kabaniçse üzre mücevher tirkeş kuşanub ve katife şalvarile ayağına sarı çerkezî fellâr giyüb seri saadetine selimî destar üzre iki sorgucu sahî takub sağında sekiz cellâd ve solunda piyade subaşı ve muhtesib bile paşa ile mutaazzımane ubur iderken paşa iki canibine tevazula selâm vererek fukaraya ihsan iderek ubur iderken bayi geda ve pîr ve civan (- فظك الله يا سلطان مصر يامتولى مصر يا عزيز مصر يا والى مصر) deyu dua iderler Ve paşanın ardı sıra zer enderzere müstağrak olmuş silâhdar elinde şemşiri murassa başlarında zerdüz kırmızı üsküf ve çukadar hemcünan ve ardı sıra paşa kethüdası ve divan efendisi mülebbes sammur kürkler ve başlarında perişanî destarlar ile ve ardı sıra paşanın yirmi iki mertebe sahibleri ve gayrileri cümle kü-

[1] Yıldız nüshası (azaban)

[2] Yıldız nüshası (Ve)

[3] Yıldız nüshası (taşlar)

heylân atlar üzre altışar pare sîm yancıklar ve bahrî hotaşlı atlar
 üzere nahcevaniye müstağrak olub cümle günâgûn makare-
 melerin taylesanı muhammedilerin sarkıdub ellerinde on yedişer
 buğu ile ubur iderken iç çavuşları iç ağaları icre tertib üzere
 dizerek ubur ider Andan iç mehterbaşı kırk iç mehterleri ile
 ubur iderler Andan paşa hazinedarı ve iç müezzinbaşı ile atbaşı bera-
 ber andan sancag ve bayrag ve mehterhane ra'dvar güm güm gürli-
 yerek ubur iderler Andan iç ağaları sarraçları andan sakka başı yet-
 miş seksen neferatları ile cümle sakka bargirlerin günâgûn şükûfeler
 ile zeyn idüb mişk ve delveleri dahi sebzegûn yapraklar ile tezyin idüb
 ubur iderler Andan akkâm ve meş'alciyan dahi cümle meş'alllerini
 elvan elvan beharlar ile tezin idüb raks idüb pertab idüb (الإيصر الساطان)
 diyüb el urarak (مهال) haykırarak ubur idüb bu tertib üzere paşa Mısır
 dahil olunca cümle sipah ve tüfenk endaz ve gönüllü ve Çerekes ve
 müteferrikagân atbaşı beraber Rumeli Meydanında kat enderkat
 yemin ve yesar zülcenahvar selâma muntazır dururlar Paşa gelüb
 badesselâm ubur idince cümle atlılar kendi hanelerine giderler Paşa
 Azab kapusından içeri Bismillâh ile kadem basınca azablar ocağın-
 dan yüz koyun kurban idüb ganemlerin kanı paşanın payı semendine
 doğru cereyan idüb paşaya hayır dua iderler Amma Azabistan[1] ve
 yeniçeriyen paşa ile piyade ta Saraya giderler Andan paşa bu kerrüfer
 ve azamet ile saraya dahil olunca iki yüz koyun kurban olub duacılar
 dua idüb paşa fatiha tilâvet iderek binek taşında esbi saba sür'atin-
 den enince cümle çavuşan alkışlıyub paşa nüzul etdüğü yerde fatihi
 Mısır Selim Hanın ibtida oturduğu makam vardır Anda paşa teber-
 rüken ve teyemmünen sehl oturub andan Bismillâh ile yirmi beşer
 kademe taş nerdübandan yukarı Sultan Kayıtbay divanhanesine çıkub
 sağ tarafında paşa kethüdası ve sol tarafında çavuşlar kethüdası kol-
 tuğuna girüb Sultan Kayıtbay seccadesinde cülûs idüb cümle çavuşan
 Allah mubarek eyliye Kademin kuvvetli ola Devletile çok yaşa deyu
 alkışlarlar Hemen yeniçeri başçavuşu kal'aya mikrame gösterüb
 tobhane kullesinden kırk elli pare atılıb Saray Meydanında müfid
 muhtasar bir divan mehterhanesi faslı tamam olub çavuşlar kethüdası
 Davacılar ve maslahatlılar var mı deyince cümle erbabı divan yemin
 ve yesar merkezinde hamuşbaş dururken karşudan Mekke ve Medine
 havalelerinden altı kimesneler zâhir olub içlerinde bir maslahat gûzar
 mustalah kimesne ileri gelüb Ya vekili Sultanı hadimül haremeynü-
 şerifeyn Hayır makdem Safa geldin deyüp Mekke ve Medine umuruna
 müteallik elbette bir arzuhal verirler İbtida paşa ol arzuhalleri eline

[1] (Azaban) olacak.

alub teberrüken Bismillâh deyüb sah çeküb buyurdu verir Zira Mısır veziri ve Âli Osman padişahının vekilidir Âli Osman ise hadimül hare-meyndir Ol ecilden ibtida divanı Mısırdaki Mekke ve Medine hizmetine vazı kalem olunub divan hane duacısı bir azım dualar idüb fatiha tilâvet olunur Andan Mısır âyânları ve eşrafları kanunları üzre esnaf esnaf dest bus idüb tecdidi biat iderler Bu mahalde kal'a mehter hanesi Saray Meydanında Mubarek bad faslın çalub bin pare haliyelerin alub giderler Cümle erbabı divan bir saatde el öpüb divanhane duacısı fatiha deyub çavuşlar kethüdası ve müteferrika başı paşayı Sultan Kayıt bay yerinden kaldurub paşa cümle erbabı divana selâm verüb cümle çavuşan alkışlıyub selâm alırlar Badehu paşa içeri gidüb cümle cemiyet tarmar olur Bu saatde Gavri divanhaneinde kırk kişi En'amı şerif tilâvet idüb mutad üzre her sabah yine En'mı şerif okurlar Paşa içeri iskemle odasına varub istirahat için soyununca yedi bölükden alay çavuşları gelüb haliyeleri olan alay ile getirdikleri bahşığların isterler Canpulad zade iki kise Yeniçeri ocağına verdi Birer kisei Mısırlı yedi ocağa verüb cümle dokuz kise oldu Ve bu tahrir ettiğimiz evsafı alay cümle Canpulad zade Hüseyin paşaya olmuştur Zira andan gayet hicabda idiler Zira Mısıra padişahane geldi Paşa ol gice istirahat idüb alessabah sımatı divanî olub üç bin sahan taam haftada iki kerre kanunu Selim Handır Paşa etmeyüb anı hazineyi yahud kendüye korsa hîni azilde paşadan muhasebesin isteyüb her sımatı ikişer kise hisab idüb senede doksan iki kise paşadan taleb iderler Badehu üç bin sahan taam tenavül olunub divanı padişahî olub nice davalar ihkakı hak olundukdan sonra keşide ve eytam ve cevali ve müteferrikaların mahiyye ulûfeleri paşanın huzurunda verilüb müstahak namüstahak olduğu malûm olub herkes isbatı vücud idüb ulûfesin alırlar Bu gün dahi divan bu hal üzre olur Ve yine âyânı Mısır güruh güruh mubarek bada gelüb üç günde bu hal üzre derya misal âdemler mubare [1] gelüb gitmededirler Bu üç gün üç gicede gelen hedayanın hisabın Cenabı Bari bilür Amma almamak âkılâne hareketdir Eğer bir maslahat tahtında alınırsa لای بالی (me'vi bali) derler Mısırlı kelâmıdır Eğer bir maslahatın eda etmeyüb alırsan hîni azilde malıdır isterler Hulûsai kelâm Mısırın beşinci alayı dahi bu âyân üzre tahrir olundu [2] vesselâm

[1] Yıldız nüshası (mubarek bada)

[2] Yıldız nüshası (temmet).

Fasıl Neticei vüzerai Mısır Der faslı teşrifat İhtirazname berayi vüzerai Mısır

Bâlâda tahrir olunan alaydan sonra Mısır veziri âkılâne kareket idüb ehli menasıba giydirilen hil'atler padişah tarafındandır Ziyade giydirilirse paşa tarafındandır Azîm masarifdir Hîni azilde paşaya hayli rahnedir Bundan gayet ihtiraz lâzımdır Kethüda İbrahim paşa hâkimi Mısır iken bu hil'atleri üç babend eyledi Âlâ ve evsat ve edna diyüb üç gûne hil'atdır Hil'ati âlâ iki bin pareye evsat bin pareye edna beş yüz pareye tahrir idüb bir Yahudii hil'atci başı etdi Senede altı bin hil'at ider İbtida paşa Mısıra geldiği gibi cemii menasıbları ve keşşaf ve ümeraları tecdid etdükde ibtida Salihiiyyeden alay ile yollarda ve Âdiliyyede ve sarayda cümle bin kırk beş hil'at gider 'Kimi padişah kisesinden kimi paşadan ihsan olunur Zabt olunmak gerekdir Ve bu kadar hil'at gidüb tecdidi menasıblar olub yedi gün yedi gicede paşaya bin iki yüz der cengi evvel deramed hâsıl olur Bikavli kethüda İbrahim paşa Amma âkil olan paşa bu menasıbları tebdil etdükden sonr(a) bir sımmatı Muhammedî idüb cemii âyânı devlet taamı tenavül idüb meşveret iderler kim paşayı sabıkın zimmetinde bevaki var mı yok mu Ruznameciye muracaat idüb malûmu ola Eğer mazul paşanın karnında bir mal var ise kethüdası ve şehir havalesi ve divan efendisi ve beytûlmalcı ve hasılûl harcı velha[1]

divanı Mısıra ihzar idüb ruznamede paşayı atıkın zimmetinde mahlûlâtıdan ve hazineden ve deşışeden [2] bine binden yüz bine varınca gökde uçan yerde gezen deryada yüzen süal olunub paşanın olunmasıçün mubassır ve tahsil(e) lecuc ve bî edeb ihtiyar çavuşlar ve her bölükden ihtiyarlar ve çavuşlar kethüdası [3] kethüdaları alelûmum gulüyyi âm ile mazul paşaya varub hukuku sabıkıya asla riayet itmeyüb [4]

vezir Karnında filân kadar yüz kise bakya malı padişahî vardır deyu ruzname defterin paşanın eline verirler Paşa dahi Paşa karındaşımızla yarın müşerref oluruz Borcumuz var ise veririz derse tehir ederler Eğer inad ve muhalefet ederse Kasrı Yusufa ve yahud aşağı şehirde Taşyatır sarayında habs idüb her bölükden bir çorbacı neferatlar ile sarayının canibi erbaasın muhasara ve muhafaza iderler Zira bir kerre Koca Mustafa paşa bir gice sarayın bir canibin mün-

[1] Yıldız nüshası (velhasıl cemii serigârda olanları)

[2] Yıldız nüshası (kaç sene Mısırdâ hâkim olduysa birden)

[3] Yıldız nüshası (ve cemii ocakların)

[4] Yıldız nüshası (paşanın huzuruna gelüb Baka)

hedim idüb ılgar ile padişahın rikâbına yüzün sürüb yine Mısırı ibka ve mukarrer idüb kırk günde Mısıra dahil olub nice bin Mısırlı dandanı tiginden geçirüb namına Kulkıran didiler Hâlâ ol ecilden paşayı habs idüb göz habsine alır Ve eğer yeni paşa merhamet idüb Bu mal benim zimmetimdir Be otururum dirse molla mezahibi erbaa şeyhülislâmı ve âyân kibar ve ulema ve suleha huzurunda paşanın üstüne derzimmet çeküb sicilli şer'i Muhammediye kayıd iderler Paşa baki kalan yerlerden tahsil idegidüb hîni azilde paşanın giribanın değşirüb muhasebe isterler Ve eğer mazul olan paşanın bevakisi(n)e oturmam derse yani deyni üstüne almam derse devletli vezir mazul veziri Âsitanei saadete arz idüb Selefimiz filân paşa zimmetinde şu kadar bakaya malı padişahî kabul haziniye noksan üze vâsıl olmak icab ider Ferman padişahımındır deyu arzları gönderir Kırk elli günde bir emri padişahî ile bir kapucı başı ve yahud bir salahor gelüb Senki Mısır veziri filân lalamsın Muzul lalamın zimmetinde kalan malı padişahî tahsil idesin deyu fermanı şerif sâdır olursa neuzübillâh mazul paşayı ve seri kârda olan ağavatları cümle Yusuf kullesine habs idüb cemii emval erzak ve memaliklerin bazara çıkarub fûruht idüb paşa ve cümle tevabiatları bir borya hasır üze kalub sekiz dokuz ay ve bir yıl habs olub fülûsu ahmere muhtac olurlar Bade edaildüyun hapisnden halâs olub bir saraya göçer yahud yine ol sarayda kalır Amma üzerinde dideban kul tayifeleri kalkarlar Badehu canibi erbaadan davacı ve şikâyetçiler yürür Her nekadar naşer'î ve mesalihi müslimîni görmeden aldıkları bertıyl eşyalar var ise anı taleb idüb dava iderler Eğer Mısır veziri ianet idüb kadiasker sıyanet iderse her kese cüzi şey virüb mabeynlerin ıslah iderler Eğer paşa ve kadiasker ve yedi ocak müddailere ızmaz iderlerse paşa ve ağavatın hali harab ender harab olub ağavatları kapudan kapuya keşan berkeşan sürüye sürüye rüsveyı âm iderler *Neticei kelâm* Ve illâ paşa ârif ve müdebbir ise hîni azilden beş altı ay evvel Mısırlı ile muhasebesin görüb paşanın üzerinde deyni çıkar ve çıkmaz Mısırlıya itimad etmeyüb Âsitane tarafına müracaat idüb hîni azilde müsellim ile yahud kapu kethüdası âdemile bir emri padişahî ve yahud bir hattı şerif sâdır ola kim Senki filân Mısır vezirimsin Hattı hümayunu saadet makrunum vâsıl oldukda Mısırdan mazûl olan filân vezirimi muazzez ve mukerrem Âsitanei saadetime irsal idesin deyu fermanı şehriyarî sâdır oldukda *عظمت الله* bu kerre mazul olan paşayı mücidden bir iki ay mücidden koyvirmezler Zira deri devlete gidiyor Ebette veziri âzam olur deyu ne Mısır veziri ve ne kadiasker ve ne cümle Mısır kulları çun çera dimeğë kadir olmıyub paşanın zimmetinde bir habbe kaldı di-

meğe kadir olmazlar Ve bir iki ayda paşa kapısı levazımâtın tedarik idince iki yüz üç yüz kadar deve ve bin mikdarı atlar ve tavaşiler ve malı firavanlar gelir kim hîni azilde Mısıra mutasarrıf olmak kadar hedaya gelir kim İbrahim paşaya bin kise mal hedaya geldi ve muazzez ve muhterem Âsitaniye giderken kendüye Şamı şerif eyaleti geldi

Fasıl Mısırın yedinci alayı azîmi Paşa eğer hîni azilde muazzez çıkarsa girdüğü alay gibi olur

Bazı vüzeraya dahi alay iderler **اللهم** eğer menkûben Mısırdan mazul olub Âsitane sahib çıkmazlarsa ne tazim ne tekrim Bir gice tevabi ile Âdiliyyeye çıkub ahı enin ile Âsitaniye revane olur Âkil olan Mısır veziri bunlardan ibret alub Mısıra mutasarrıf iken basiret üzre olub hıfz hiraset üzre ola Ve selef (i) zamanında Arkhanede mahpus olan ümera ve mültezimîn ve meksur olmuş keşşafaların ahvaline vâkıf olub her birinin birer tarik ile ıtlak eylemeğe sai ide Ve Deylim ve mahpushanei medyunda ve çavuşhanede velhasıl yedi bölük ocaklarında mahpus olup mal matlûb olanları teftiş ve tefahhus idüb mal taleb ide İbtida elzem levazımâtından bunlardır Hîni azilde süal etsen Halâ hapidir Zemanı hükûmetinde iki gözünden almak gerek idin Kim mani idi derler Ve bir elzeminden dahi miri gılâl bakayası kimin zimmetindedir Anı süal ideler Ve zalim ve zorbalar-dan mazlûmların hakkın alıverüb zalimlerin her birinin bağına bir tiri tiz ve bir nizei sertiz âbı tiz semmi tir urub Rumeli meydanında hengâmei can bazarında nakdi hayatların fûruht idüb ke'em serleri cellâdı felek elinde çukânı tob misal galan eylemek gerek Ve bazı-rının defteri cerayimlerine kalemi af keşide kılınub rakamı keremile merkum oluna ki **اللهم** عفو تعب العفو فاعف عني fehvasınca af olunub halâs iderler Ve nice ihsan in'am ve niçeler dendanı tiği berrandan elzem levazımâtındandır Zira kanunu Mısır böyledir Bu hal üzre gidüb kimseden rişvet alınmıya Zira hîni azilde yine alırlar Ve ehli fesad ve gammaz ve hemmaz ve fessak sözüne itimad etmiyeler Keyfe-mayeşâ mutasarrıf olub salâhı elden komıyub rahat olurlar Ve her mah ruznameci ve cümle ehli divan ile muhasebe görüb bakaya tahsiline gayet mukayyed olalar vesselâm Ve Mısır vezirine lâzım olan bir müstakim ve dindar ve mutemedünaleyh âdemi ruznameci ide Zira hîni azilde cemii muhayyel şeytanat ruznameci elindedir Ruzna-meci Abdurrahman Efendi Kethüda İbrahim paşanın iki yüz kise

ihşanın görüb yine hîni azilde İbrahim paşa üzerine altı yüz kise
 Benderi d zimmetinde yedi yüz kise bakayası
 kalmışken ruznameci tahrikile İbrahim paşadan altı yüz
 badehu Canpuladzade bir hıyanetin duyub ruznameci Abdurrahman
 Efendi badettaam gö alelakib bir ferdin agâhı
 yok iken katil idüb erbabı divan cümle hamdi Yezdan idüb elinden
 ve dilinden fiilinden cümle halk âciz ve nalân ve zebandırızlığından
 cemii ümera ve keşşaf giryan olmuşlardı İşte elzem levazımından
 ruznameci bir dindar âdem lâzımdır

Vasıyyetname (i) fakir Evliyayı bîriya berayı vüzerayı Mısır

Ve اللهم ميسر مısır paşaları bâlâda evsafile tahrir olunan alayların
 âlâyiş ârâyişine ve sayır tazim ve tekrim ve iltifatlarına aldanuub
 hükûmetde mağrur ve همتا hareket ider Zira âbı Nili nuş idenin
 hükmü cebbar ve mütekebbir olmaktadır Zira Feraane tahtıdır Amma
 herkes ile hüsnü ülfet idüb rıfk ile muamele idüb cümle mesalihi
 müslimîni şer'i şerife havale ide Ve hazinei padişahı çavuşlar kethü-
 dası ve müteferrika başı ve defterdara havale idüb her saat tahsiline
 (i) bram ilhah eyleye Ve gelen mahlûlâtı fûruht etmeyüb zabt ide
 Zira Âsitane tarafındandan hattı şerifler ile mu'tak Darüssaade ağala-
 rı ve gayriler evamiri padişahî ile gelüb terakki isterler Ve hacca
 giden ve İslâmbola haziniye giden ve dühan ile giden ve Mekke ve
 Medineden neccablıgile gelenlere ve sefere gidenlere ve ceb harclığına
 gidenlere ve beş dil getirenlere ve cebel müjdecilerine ve bunların
 emsal(i) nice kimesnelere terakki lâzımdır Mahlûlât zabt etmek
 gerekdir kim senevî yedi bin akçe terakki vermek kanunu Selim
 Handır Cümle paşadan matlûbdur Ekseriya Mısır vezirleri bu tarafın-
 dan ve Anbarı Yusufdan ve ruzname kaleminden ve meksur ve müf-
 lis keşşafılara kâşiflik vermeden mezmum ve müttehem olurlar Ve
 hîni azilde malı padişahî ve terakkiler paşadan matlûbdur Ve Mısır
 hâkimleri vakfullahlara vaziyet etmiye Yani evkaf tarafından celbi
 mal etmeyüb hasbîce teftiş ve tefahhus idüb tamir ve termim etdi-
 rüb mamur idüb akibeti hayır ola Ve bir müfsidin sözüne itimad idüb
 gavre ermeden bir kimesnei katli nefis etmiye Ve Zülfikarlı ve Kasımlı
 kuludur bu askerî taifesine tabî olub aşkıyaya muin ve zâhir olmıya
 Ve ayda on iki kalemden muhasebe görüb mukabelei zab ide Neticei
 kelâm daima padişah veziriâzam tarafın elden komıya Lisanı türkîde
 bir darbimesel vardır Bu mahalde münasibdir Eğere vireceğin haşıya

ver Beğе vereceğın paşıya ver fehvasınca hemen padişah tarafına dokuz ve on al Padişah vezir tarafın elden koma Ve Mısıra azım askerle gelme Otuz ağa ve üçyüz kara kollukcu kifayet ider Eğer Mısırı zorbazı ile zabt iderim deyu on bin âdem getirsen deryada katra güneşde zerre Eğer bin asker getirsen şehre komazlar Vilâyetin tahammülü yokdur Ziza cümle kuraları malı mirîdir Cümle Mısır kulu huddamındır Hemen sühuletle cümlesini kullan Ve herkesle itidal üzere geçin (Beyti ra'na)

Ne yavuz ol asıl ey dil

Ne yavaş ol da basıl

İtidal üzere geçin ârif isen

Elhasıl herkesle hüsnü zindegâne etdükde inşaallah bervechi adalet Mısır senevî iki bin mısırî kise dutar Eğer kura mahlûlatları dahi ziyade düşerse üç bin kise olur Ve senevî bin kise hedaya gelir Amma şart vardır Ol âdeme gelir kim unvan ve şanı şevket sahibi ve nan ve tiğ sahibi ve sadıkulkavil vakar sahibi olanlara riayet idüb mal verirler Yohsa Mısır halkı nice bin hümapervazlar görmüşlerdir Herbiri nice vüzeraya ve nice padişaha hizmet etmiş Darüssaade ağaları ve beğleri vardır Bunların herbirile hüsnü ülfet idüb geçinmek gerek (Beyti bînazir)

Herkesin gerçi gönlünce değildir âlem

Mümkün oldukça geçinmek gerek âdem

Bunlar ile hîni mansıbdı geçinmek güzel Amma ah ah vah vah hîni azli mel'undur mel'un

Fasıl Sekizinci alay Mısır vezirine mukarrer geldiği alayı azîmdir ki beyan olunur

Evvela Mısır vezirinin bu mukarreri Belis şehrine gelince ileri haber gönderirler kim alaya hazır olalar Ol gün paşa kethüdası alay çavuşlarına tenbih idüb cümle ağavat alaya âmâde olub vekilharc cümle matbahı Âdiliyyeye getirüb ziyafet tertib olunur Olgün ol gice Mısır içinde bir velvele olub cemii ahali Mısır alay temaşasına dük-kânları Babı Nasıra varınca icariye ve dutarlar Ertesi alessabah paşa kethüdası paşanın iznile sade mehterhane faslı iderek alaya gider Amma Kethüda İbrahim paşa asrında mukarreri padişahî ve hil'ati şehriyarî ve seyfi sultanîdir gelen dârât ile getirmek gerek deyu kethüdasına umumen mehterhanei ve cüml iç ağaların âlâtı silâha müs-

tağrak idüb giderken sade mehterhane ile gitdik Mukarrer ile gelirken mehterhane tabıl döğerek gelin deyu tenbih idüb ibtida Tatar alayı ve deli alayı ve gönüllü alayı ve caş(ni)gir alayı ve kilârci alayı ve sarracan alayı ve müteferrikagân alayı ve vacibürreaya alayı ve kapucıbaşı alayı ve kethüda alayı ubur ider Kethüda ile çavuşlar kethüdası atbaşı beraber ve müteferrika başıyla şehir havalesi divan efendisil kapucılar kethüdası cümle zer enderzer köçekleri ile müstağrak Mısır içinden güzer idüb Babı Nasırdan taşra çıkarlar Amma bu alayda Mısırın askerî tayifesinden bir âdem yokdur Cümle sultanîi dükkâncelerinde seyir temaşaya muntazırlardır Andan Âdiliyyeye varub mukarreri getiren emriaharu sultan mıdır kapucılar kethüdası ve salahor veziri âzam ağalarından mı her kim ise kethüda ayağa kalkub badelmusafaha sımmatı Muhammedî çekilüb cümle ağavat ve âyân tenavül idüb kahve ve buhurdan sonra yine atlara süvar olub bâlâda tahrir olunduğu minval üzre alaylar yürür Amma paşa kethüdasile mukarrer getiren ağa kethüda ile at başı beraber giderler İbtida ağanın hazinedarında hil'ati fahire kethüdasında murassa şemşir ve ağanın giribanında mektublar ve elinde şiyb kise ve zerdüz bu hattı humayun ile ubur iderken dokuzar kat mehterhane çalarak Babı Nasırdan içeri girüb zülcenahîn

var iki bölük asker alay alay saf saf ve mevc mevc ve fevc fevc ve güruh güruh ve sürü sürü ve katar katar ve remma remma esnaf vezir Mısır içine bu tertib üzre girerler kim ahaliî Mısır dârâtı Âli Osman ne idüğün bilirler Amma üzre iseler mukarrer geldüğünden haz idüb çarşuy bazar olkadar izdiham olur kim niçe bu tertib üzre Mısır içinde bir hayhu ile tablı Osmanıyan döğerek kal'a(i) Mısırdaki sarayı sultanîde Sultan Gavri divan hanesine çıkarken paşa ta nêrdüban başına varub istikbal idüb Selim Han tahtından aşağı paşa durur Derhal mukarrer ile gelen ağa zer enderzer hil'ati padişahîi boğçeden çıkarub ellerinde dutarlar Ve hattı şerifi ve emri padişahîi dahi boğçei zerdüzden çıkarub öpüb başına koyub paşanın eline verir Paşa dahi öpüb başına koyub divan efendisine verir Ol dahi öpüb başına koyub بسم الله ile tuğrayı garra tahrir olunmuş mührün bozub hattı şerifi çıkarınca Gavri divan hanesi kat enderkat âdem deryası olub bin bir ayak bir ayak üzre durub samiînden olurlar Badehu divan efendisi bihicab pür cevap bîbak bîperva savtı âlâ ile hattı şerifi tilâvet idüb ekseriya hayır dua ve reaya ve beraya ve Mekke Medine ve hazine ahvali yazılub bu senei mubarekede senki ibka ve mukarrer etmişim deyu hattı şerif kıraat olunub cümle çavuşan alkışlıyub cümle erbabı

divan şad ve handan olurlar Derhal gelen kapucı başı hil'ati fahirei kendü elile paşaya giydirirken paşayı zîşan hil'ati padişahînin giribanın bus idüb geyince yine cümle çavuşan Allah mubarek eylesün deyu alkışlarlar Ve yine akabınca gelen ağa kendü elile paşanın beline mücevher şemşiri padişahîi kemerine bend kılub paşa kethüdası ve gelen ağa paşanın koltuğuna girüb Sultan Gavri seccadesi üzre paşa çıkub ayak üzre dururken varid olan emri padişahîler yine savtı âlâ ile kıraat olunub her neki ferman olunmuş sa ol saat amel olunmasıyçün taraf taraf beyaz buyurdılar ile çavuşlar ve ağavatlar tevzi olunur Diyanı Mısır bozulunca iç kal'adan yetmiş seksen pare toplar atılub Mubarek bad şadmanileri olur Ol saat kal'a mehteranları gelüb bir faslı azabî çalınub bin pare haliye ihsanların alub giderler Ertesi alessabah sımatı divanî olub cemii erbabı divan ve cümle ehli menasib cem olub mansıbların ibka ve mukarrer idüb serapa hil'ati fahire ile mesrur olub herkes hanesine revane olub paşa mehterbaşısı Mubarek bad faslın çalub bin pare haliye ihsanları ve çuka ve kumaşların alırlar Ve anlardan sonra paşanın yirmi dörd mertebe sahibleri gürüh gürüh mubarek bada gelüb ihsanların alırlar Ve bu divanda bazıları menkûb olub mansıbı ahare tevcih olunur Ve ehli menasıbların cümlesinden paşanın keşufiyye malı tahsil olunub ve terceman başıdan beş çavuşlar kethüdasından on kise ve müteferrika başıdan on ve ruznamecidcn beş yeniçeri ağasından altı ve azablar ağasından beş ve beş bölük ağalarından dörder kise ve subaşı ve muhtesib ağasından beşer kise velhasıl ol mukarrer gelüb cümle menasıblar tecdid olub yedi yüz yetmiş hil'ati fahire giyenlerden cümle üçyüz altmış kise hasıl olub yirmi otuz kisenin mukarrer getüren ser bevaban mıdır yahud veziri âzam ağası mıdır ana ihsan idüb ve on kise mikdarı dahi at ve raht ve tavaşiler ve sayir heda(ya)lar verir Ve paşa kethüdası ve Mısırın sayir erbabı mansıbları dahi ziyafetler idüb hedayalar verüb Âsitaniye yollarlar Neticei meram Mısır mukarrer ile gelen ağa yüz kise mal intifa ider İşte Mısırın mukarrer alayı dahi bu yüzden tamam oldu

Fasıl Dokuzuncu alayı azîm Mısır hazinesi Âsitanei saadete gitdüğü alayı beyan ider

Evvelâ bâlâda tahrir olunan muharrer gelüb cemii menasıblar tecdid olunduğu gibi sene başı olmağile Mısır hazinesi paşaya ilzam olub tahsiline ihtimam olunub defterdar paşa ve çavuşlar kethüdası ve müteferrika başı ve paşa kethüdası ve şehir havalesi ve havale

kâtibi bu serikârda olanlar ihtimam ile ümena keşşaf ve mültezimîn valiler zimmetinde bevakileri tecessüs idüb Tülitî evvel ثلاث اول ve Tülitî sani ve Tülitî salis ve sayfî ve şitefî mallarından galik almamıyub baki kalmış malları meksur ümenalardan yüz bin renc ina çekerek tahs(i)l idüb der hazine ider Bazı husuli mümkün olmıyan keşşafı ele götürüb Gavri divan hanesinde makariye kollarından çeküb salb idüb üstühanlarından kanlar cereyan iderek Arık hanede hapis iderek malı padişahî tahsil iderler Buna Hazinei Kebir derler Acib dahiye güzadır Bu hazine kan ile kanden tahsil olduğun beyan

Mısırın cümle kuraları ve cümle hazine kisesi ve adedi ve dirhemi ve danıkı ve vakıyyesi ve arpa ve buğday ağırlığını ve miskalin bildirir

Evvelâ eyaleti Mısır cümle yedi yüz altmış pare şehirdir Ve üç bin pare belidedir Ve bu altmış pare kal'adır Ve bâlâda tahrir olunduğu üzre cümle eyaleti Mısır yirmi dörd kazâdır Ve eyaleti Saidi Âli otuz altı kazâdır Ve cümle keşufiyye ve evkaf ve ümena ve mültezimîn ve evkafı selâtîn ve evkafı Haremeyn ve âyân ve gayri belidelerden beher sene yirmi dörd Mısır hazinesi tahsil olur deyu Gazalî defterinde masturdur İnşaallah mahalli ile herbiri alettafsil tertib üzre tahrir olunur Amma on iki Mısır hazinesi malı padişahiye müteallikdir Anlar dahi beyan olunur Amma bu Hazinei Kübra için divanı Mısırdaki ve Âsitanei saadetde malı padişahîdir deyu feryad etdikleri bu hazinedir kim Ramazan İdi şerifinin mevacibine باي وجه كان irişse gerekdir kim beher sene bin iki yüz mısırî kise hazinedir Ve her kise sekiz yüz kır altı guruşdur Ve her guruş otuz pare olmak üzredir Ve her kise yirmi sekiz bin paredir Ve her pare bir danıktır Ve bir danık on a(r)pa ağıridır Ve dörd danık bir dirhemdir Ve bir dirhem kırk semin arpa ağıridır Ve bir miskal yüz hinta ağıridır Bu hisab üzre bir mısırî kise vakıyye gelir Divanı Mısırdaki telâtin köseleler döşenüb cümle üçyüz sarraf sarraflıyub ve cümle veznedarlar tartub her birer sayılıb divan mührile defterdar paşa âsafı Mısır muvacehesinde mühürlüyüb hasıl harca teslim olub anlar dahi Gavri divan hanesi icre hazır çam sanduklar icre üçer kise koyub her sandukı mismarlarla mıhlıyub üstüne ve içine keçeler kaplıyub dahi üstüne yaş sığır derileri çekerler Ve frengî habller ile muhkem sarub kırmızı kilimler ile setr iderler Bu tertib üzre hazine tahsil bir maldar mü'min seferi açık olan bey-

lerden birin getirüb hazinei padişahî seferine olunub
 Hazır ol deyu tenbih ve tekid iderler Ardı sıra yeniçeri ocağından
 kethüdalığa ve beş bölükden dahi birer yolu gelmiş
 mü'min ihtiyarları ve birer çavuşlar ve birer bayrakdarlar ile

velhasıl bu haziniye memur olanlardan yetmiş iki nefer
 kimesneler hil'ati padişahî ile dilşad olub âmâde olurlar Ta ki mahı
 Recebülmüreccebin gurre si ki oldu bir azım sımmatı divanî olub
 cemii erbabı divan ve cümle ulema ve suleha ve kadiasker ve nayib

divan ve şahidan kâtiban sicilhan meydanı muhabbete gelüb
 divan hanede dağlar gibi yığılan sandukları paşa kethüdası birer
 birer paşa ve ulema ve suleha ve hazine beği huzurunda ad idüb
 hazine beğine ve yedi ocak serdarlarına teslim iderler Ol mahalde
 paşa hazine beğine hitab idüb Beğ Padişahın bin iki yüz kisesini
 bıkusur benden alub kabz etdin mi Ol dahi Aldım Kabz etdim Hâlâ
 kabzai tasarrufumdadır didükde paşa Şahid olun diyüb sicilli şer'i
 mübîne ketb olunub divan hane duacısı dua idüb fatiha tilâvet olu-
 nur Andan cemii sanadıkları Gavri divan hanesinden aşağı saray
 meydanına endirirler Andan paşanın iki yüz müsellâh ve müzeyyen
 bagil katarların erdilâvükerek(?) ve bin burcları ve gûnagûn çingirag
 ve celacilleri ile keşan ber keşan çeküp cümle memur olan keçeli
 yeniçeriyânlar bir tarafına ve azabanlar bir tarafına ve her katırın
 baş(ın) birer üsküflü yeniçeriler tutub her katıra ikişer sanduk tah-
 mil etdüklerinde altışar mısırî kise olur cümle yükledüb

Derbeyanı hazinei Mısır

Alaylar yürümeğe başlar İbtida paşanın kanun üzre tahrir olunan
 alayları Andan Mısırın yedi bölüğünden memur olan yedi yüz asker
 ile cümle gönderegidüb paşa huzurundan sarayda ala(y) gösterirler
 Cümle alemlerin açarak her serdar köslerin çalarak hazine beği dahi
 başında perişanîsile sammur kürk üzre pürsilâh ensesinde cümle pençei
 âfitab kafadarları zerüzivere müstağrak olub dörder kat mehterhanesi
 ve altı kat köslerin çalarak tuğ ve alemlerin açarak paşayı selâmlıyub
 paşa dahi Yürü Allah âsân götüre deyu bu tertib ile kal'adan aşağı
 enince Mısırın kanun üzre on sekiz bin vazifekar kulları tazimen
 alaylarına esnaf esnaf mahlût olub âheste âheste Mısır içinden güzer
 iderken yine tariki âmlar icre kat enderkat âdem deryası seyir temaşa
 idüb İnşaallah Ba selâme deyu ricalleri dua iderler Nisvanları savtı
 âlâ ile رقت urub âşık maşuk birbirlerine rast gelüb anlar dahi رقت urur-
 lar Asakiri islâm ise tavus gibi reftar iderek gûnagûn şakalar ile güf-

tar iderek Babı Nasırdan Âdiliyye nam mahalde herkes kullu kullarınca yerli yerince konub hazinei beğın otağına dağlar gibi yığub derakab zencirkeş gelüb ve sayıcılar ve yedi bölük ihtiyarları gelüb cümlesin ad idüb her sandukda birer demir halka vardır Ol halkalardan zincirleri geçirüb iki ucu bir yere gelüb kildlerler Badehu cümle sandukların üstüne kimleri örtüb hazinenin canibi erbaasın cümle halk ihata idüb beklerler Ve cümle askeriler dağılub memur olanlar kalır Ve cümle sandukların üstlerin kırmızı kilimlerle setr iderler Allah setr eyleye lâfzı bundan darbimesel kalmışdır Hâla Mısırlı içinde istimal olunur Üç gün üç gice Âdiliyyede meksolunub azım sürür şadmaniler ve çenk ve çegane ve mehtehane fasılları olub hazinei beklerler Bu mahalde hazine çıkınca Sebili Allâm beğine ve Kalyob kâşifine ve şehir su başısına fermanlar gidüb cümle askerleri ile hazine askerın Âdiliyye sahrasında ortıya alub nice yüz meş'aller ve kanadiller ile askerın canibi erbaasın çıragan idüb beklerler Ve şehir subaşı Âdiliyyei beklediği hatırıyçün düveydar askeri şehri beklemeğe kifayet etmiyüb yeniçeri kulkethüdası her gice Gavriyye altında bin iki bin yeniçeri ile pürsilâh sabahadek ayş işret idüb niçe yüz hanende ve sazandeler ile sabahadek sohbet idüb pürsilâh olub kol dolaşarak Mısırı beklemek yeniçerilerin direğidir Ve hazineye memur olan neferatlar birer aylık peşın ulûfelerin alırlar Ve hazine beği kalkacağı gün Kalyob kâşifine ferman varid olub hazinei padişahî Şarkıyye kâşifine askerınle vâsıl idesın deyu emir olunur Olgün yine alayı azım olub cümle ocak ağaları ocaklarından sefere memur olan serdarları Âdiliyyeye çıkarırlar

Fasıl onuncu alay hazinenin ocak alayıdır

Üçüncü gün paşalı ve gayri asker yokdur Hemen cümle ocak ihtiyarları ve ankalarının alayıdır Bu alay gayet müzeyyen ve mülebbes alayıdır İçlerinde sefere memur olanlar cümle pürsilâhlardır Amma memur olmıyanlar sade birer kılıc ile ubur idüb azım hayhuy ile ve köslerin çalarak Âdiliyyeye varır Ve sefere memur olanlar kalub mabakisi helâllesüb aydet iderler Andan hazine beği nefirlerin çalub üçüncü borıda kûsü rihletler çalmub Kalyob kâşifi üçbin hayyak ile menzili Hanike andan Belisde Şarkıyye kâşifine salımın hazinei teslim etdüğüne hücceti şer'ıyye alub paşaya gelir Şarkıyye kâşifi dahi Gazze paşasına teslim etdüğüne hüccet alub paşaya gelir Paşa dahi Elhamdülillâh henüz hazinei hazine beğine teslim eyledim Elhamdülillâh Şam hududına girdi deyu paşa rahat olub gayri umuru mühimmelere mukayyed olur

Amma şöyle malûm ola kim

Bu mezkûreynin iki yüz mısırî kise olan hazine zerre ve şemme ve bir nukre masarısına varınca ve mumur olan askerin mekûlât meşrubatile ve hil'at ve ihsanları ve kira katarlarının masrufları ve katır üzere kilimleri ve askerilere hayme ve hargâhlar ve bengâhlar ve masarifi sanduklar ve bu askere edayi hizmet idüb Mısıra dahil olduklarında beğlerine terakki ve yedi bölük ağalarına ve üç odabaşları ve çavuş bayrakdar ve teberdarlarına velhasıl sekiz yüz âdeme birer akçe terakki yetmiş hil'atliye ikişer akçe terakkiden kâmil bin akçe yevmiyye terakki idüb selâmetle gelirlerse behremend ve hissedar olurlar Bu masraf hesabı üzere beher hazîne kâmil iki bin mısırî kise ider Zira bu terakkiler cümle paşanın kendi avayid fevayidi

rahnedir

üçyüz dokuz guruşadır Paşaya bu haylı
kim yüz kise mal ider Hakkile bu ve namevcutların
teftiş ve tefahhus idüb ana göre terakki vereyim dise ve edayi
ve el idince ol saat paşanın başına kıyamet koparırlar Âhirülemir
hemen yedi ocakdan mahlûlât yok ise her akçe içün
yirmi beşer guruşa sulh idüb akçesin alırlar Alelgafle yokladılar Üç
yüz âdem mevcud bulunub İbrahim paşaya emirler gelüb üç yüz
ademe terakki verüb gayri çün çera diyemediler Azîm derdi serdir
İlâ maşaallah kanunu Selim Han böyledir

Fasıl On birinci alay Paşanın kendi malından saadetlû padişaha giden ceb harçlığın beyan ider

Evvelâ büyük hazine Şamı Şerife varub vâsıl olduğu müjdesi hazine beği ve ocak ağaları mektubları neccablarla gelüb mesrur dilşad olub mahı Şabanın gursesinde ceb harclığı hazinesi bağlanmağa başlar Bunda Mısır beğlerinden memur olmaz Ancak paşa ağalarından bir vaki vakar sahibi ve bir kerrüfer dârât ve katar sahibini paşa serdar idüb Tatar ve deli gönüllü mütefferrika ve gayri ocaklardan pürsilâh mutemed yiğitlere ihsan in'am idüb üç yüz âdem pašalıdan ve üç yüz âdem dahi Mısırın yedi ocağından atına silâhına kadir salt yiğitleri birer akçe terakki ile yazarlar Zira bunlar ılgar ile gidüb büyük hazinei ubur idüb on beş yirmi gün evvel deri devlete varsalar gerekdir İdi şerifde padişaha ceb harclığıdır Darbhanede mahsus onu bir dirhem gelmek üzere kesilir Ortası halkalı sîmi halisden kesilir Bu hazineye mahsub değildir Paşanın kendi kisesindendir Cümle kisei mısırîdir Ve bu hazineye kar-

şılık üç yüz kiselik dahi Hind ve Sind ve Acem ve Yemen ve Habeş tefaruklarından zîkıymet akmişei fahireler ile yüz yetmiş bogçe meta bağlanır Evvelâ on bagçe Valide Sultâna ve beşer bogçe Haseki Sultanlara ve beşer bogçe şehzadelere ve beşer bogçe gayri Sultanlar Valide kethüdasına üç bogçe Kızlar ağasına beş bogçe ve başkapu ağlarına iki bogçe hazinedar başıya ve iki bogçe baş oda başıya ve ikişer bogçe silâhdara ve çukad(ar)lara ve rikâbdara ve Eski Saray ağasına ve baltacılar kethüdasına ve kahveci başıya Bunlar cümle Saraya mütealliklerdir Andan veziri âzama on bogçe ve on bin altun ve veziri âzam kethüdasına beş bogçe üç bin altun ve reisi küt-tabı beş bogçe ve bin altun ve tezkirecilere birer bogçe üç yüz altun ve mektupcu efendiye ve ruznameci efendiye birer bogçe üç yüz altun veziri âzam kapucılar kethüdasına ve sadrı âzam hazinedarına ve kapucılar bölük başısına ve çavuş başıya Bunlara cümle birer bogçe ve defterdar paşaya ve şeyhülislâma ve kadı askerine ve İslâmbol mollasına birer bogçe verirler Amma şeyhülislâma ve defterdar paşaya beşer bogçe ve biner altun dahi verirler Ve yedi kubbe vezirine dahi birer bogçe verirler Hasılı kelâm bâlâda tahrir olunan yüz yetmiş tevzi olunub kifayet etmediğinden maada kapu kethüdası yüz bogçe dahi aldım deyu sureti defter gönderüb ve bu bogçeler ile veziri âzamin on iki bin altun îdiyyesinden maada bu hazine ile on bin altun dahi sayırlara îdiyye içün gönderilir Mısır vezirlerine azîm şebeke ve belâdır Bu cib harclığı hazinesinden sonra İbrahim paşanın bir mükellef ağası yirmi aded pençeî âfitab cündî gulâmları beşer re's küheylân atlarla saadetlû padişaha gönderüb yüz aded küheylân havvare atların dahi âyânı devlete hedaya gönderdi Amma garabet bunda kim bu bâlâda tahrir olunan îdiyye bogçeleri İslâmbol âyânına verildiğinden maada beri tarafda Mısır veziri Kethüda İbrahim paşa bir mutaazzım kapucıbaşısına seksen bin kilei İslâmbolî piring ve yüz bin kile mercimek ve yüz kile nohud ve bakla ve altı yüz ferede kahve ve bin kantar şeker ve bin kavanoz muanberîn eşribei gûnagûn ve beşyüz çift münakkaş hariri bukalemun ve yüz elli re's mahbub tav(a)şı ağalar ile sayir tuhf ve yadigârları cümle âyânı devlete yüz re's koğlar ve cikanlar ve yaban 9 sığırları ve yüz kafes tuti 6 ve minav papağla ve deve kuşların Reşid ve İskenderiyyeden yarar gemilere koyub deri devlete hedaya gönderdi Bu [kadar mal menali paşa hazine ağasına teslim idüb yine kelevvel kanun üzre paşalı alayı müsellah ve müzeyyen ve mükellef alayı ile Âdiliyyeye giderken paşa kethüdası ve hazine ağası atbaşı beraber bir alayı azîm ile paşahılar Âdiliyyede meks idüb cümle hazine(i) ağanın çergesine

yıgarlar Anda paşa kethüdası hazine ağasına dörd mısırî kise harcırah ve her paşalıya dörder bin pare verirler Ve hazinenin canibi erbaası-na Mısırlı ve paşalılar kat enderkat olub konarlar Ve yine Sebili Allâm beği ve Kalyob kâşifi direği olması takribile iki atlı ile üç gice hazinei ihata idüb hıfz hiraset ider Andan hazine ağasile kethüda vedalaşub yine kethüda Mısıra girüb andan hazine Hankiye varır Andan Belise varub Şarkıyye kâşifine teslim idüb ol dahi on günde Gazze paşasına Gazze paşası Şama Şam dahi Hamaya andan kat'ı menazil ve tayyi merahil iderek İdi şerifden evvel bu hazine defterdar paşaya vâsıl olub andan saadetlû padişaha arz olunub hazinei padişahîye teslim olub cümle tahrir olunan îdiyye hedayalarını kapu kethüdası defter mucebince yerlü yerine bezl idüb ardı sıra nısfı Ramazanda Mısır kulundan müjdeciler varub hil'ati fahire ve terakkiler ile behremend olurlar Ramazanın yirmi beşinde alayı azîm ile Mısır beği hazinei teslim idüb cümle serdarlar ile hil'ati şehriyarî ile mesrur olub bir vezir sarayında meks iderler Bu hazinei sayub sarraflıyub elbette beş on kise nakıs götürüb babu kethüdasından tazmin iderler Andan Bayram mevacibiyçün kula ulûfe verirler Andan bu Mısır beğile gelen askerleri yoklıyub nekadâr mevcud bulunursa Şukadar âdem edayi hizmet idüb hazinei teslim idüb terakkiye müstahaklardır Bu esamelerden maada namüstahaklardır deyu Mısır paşasına fermanlar gelüb alelakib hazine ve ceb harclığı vâsıl olduğu tahtında paşaya bir kapucu başile kılıc ve haftan gelüb paşa ol kılıc ve hil'at getiren kapucubaşıya ve yahud bir salahora on ve on beşer kise verir

Fasıl On ikinci alay Kılıc ve haftan geldüğüdür

Bu dahi bâlâda tahrir olunan mukarrer alayı gibidir Asla farkı yokdur Mısırlı bu alaya çıkmıyub cümle paşa askeri sade nukre ile Adiliyyeye bir gün mukaddem matbah gidüb nîmetler tenavül olunub gelen ağa ile paşa kethüdası beraber Babı Nasırdan içeri Mısır içinde temaşacı benî âdem içinden alayı azîm ile ubur idüb kal'ada saraya varub divanı padişahîde emirler tilâvet olunub Hazinem gelüb bittemam vâsıl oldu Berhurdar ol Sana hil'ati fahirem ile bir şemşirim irsal etmişim Reaya ve berayra ve Mekke Medine hürmetile mukayyed olasın deyüb paşa hil'ati fahirei giyüb şemşiri âteştabi meyanında bend kılıb paşa bir haylı tabü tuvan sahibi olur vesse-lâm İşte alayı ceb hazinesi ve alayı hil'ati sultanî ve seyfi padişahî gelmesi alayı dahi bu tertib üzre tahrir olundu Amma gayet müzeyyen ve mükellef alaydır

**Fasıl On üçüncü alay Mısırdan Şamı Şerife
giden surrei muhammedî alayıdır kim
beyan olunur**

Kanunu Selim Hanîde bu hazine yok idi Sene 1082 tarihinde Kethüda İbrahim paşanın re'yi tedbirile fermanı şehriyar Mediniye Âsitaneden surre eminile gitmek emri asîr olub Şam ile Mısır mabeyni yirmi konak gidüb surre eminine teslim olub teslim iden muteayyin âdem elbette Şam paşası ve surre emini Âsitaniye hafif gitmesi vechi hasen görilüb mahı Ramazanül Mubarekin on beşinde Şam müdebbir ağaya serdar olmagıyçün hil'ati fahire ihsan olub paşa ağ(a)larından on bayrak yiğit cümle üçyüz şehbazı namdara biner pare ihsan idüb ve Mısırlıdan yüz pürsilâh yiğide biner pare verilir Amma miriden terakkileri yokdur Bu sefer anlara ocaklarından suhre hidmetdir Ve paşa ağasına bir kise harcırah ihsan olunub divanı Mısırdaki cümle ulema ve suleha ve âyân huzurunda paşa kendi elile altmış iki bin sikke(i) hasene furunii şerifi atlonu ağaya teslim ider Amma bu altın öyle mümessekdir Güya misk za'fıranıdır kim cümle kızılgadır Ve herbiri kâmil birer miskal bundukîdir Her miskal yüz hinta ağıridır Ve yüz altın yüz on altı dirhem gelmek üzere kâmilülâyar tamülmizan olmak üzere kesilmiştir Bir altın bir hinta nakıs gelse Mekke şerifi ve Medine Şeyhülharemi Bu sene surremiz nakıs geldi deyu arz iderlerse hal ahvali veziri Mısır müşevveş olur Ol ecilden pak ve pakize zeri halisden altınlar gider Cümle bu altınları Mısırın saray meydanında yine paşanın müzeyyen katarlarına yükledüb cümle paşalı ve muayyen olan Mısır kulları alettertib paşa huzurundan ubur iderler Amma mehterhaneleri yokdur Ancak paşa ağasının ve hazinedar serdarlarının köslerine turralar urulub Mısır içinde âdem deryası içinden ubur idüb Âdiliyyede meks iderler Andan yine direk hâkimi Kalyob kâşifi Şarkıyyeye ol dahi Gazzeye Gazze paşası dahi Şam paşasına vâsıl idüb andan surre eminine teslim olunub elli günde yine Mısıra dahil olur Bir alayı hazine dahi budur vesselâm

Fasıl On dördüncü Hazine alayıdır kim Kâbei Şerifin siyah kisvesi alayıdır kim beyan olunur

Bâlâda bir kaç kerre bu kisvei şerifin evsafı zikri sebkat etmiştir Amma bu dahi bir hazinei sultanîdir Âli Osman hayratı değildir

Âli Ekraddan yine selâtineî 'zemanе Şecerüddür nam bir hatunun evkafıdır Cemii mülûke nasib olmıyub bu hatuna nasib olmuştur Hâlâ Mısıra karib on pare mamur âbâdan kuraları vardır Ol kuralardan senevî yüz yetmiş kise hasıl olub kisve nazırı yetmiş kantar harir ve üç kantar sîmi halis alub mahî Mevlûd(d)a üstadları şüru idüb mahı Recebde kisve nazırı nümune için bir kaç vasla tamam idüb paşa huzuruna getürüb âlâ nazif ise nazıra ve üstadlar(a) hil'at ihsan olunr Eğer musanna değil ise tazir ve itab ikab olunurlar Andan mahî Şevvalin guresinde kisvei şerifin itmamı müjdesi paşaya vâsıl olub alay tenbih olunur Amma bu alayda askerî taifesi azdır Ancak çavuşlar kethüdası ve müteferrika başı ve terceman ağa ve kisvei şerif nazırı ve kisve emini maada cümle yüz yetmiş tarikın fukarası alay ider Alaydan bir gün mudakddem kisvei şerifi ve babı şerif ve makamı İbrahimin sütrün paşaya getürürler Kantara urub sırması ve haririn tahmin idüb kisve nazırının muhasebesin görürler Makbule geçdiyse nazıra hil'at giydirirler Eğer zerdusunda noksanı var ise nazırdan bir kaç kise bertil alırlar Ertesi gün alessabah kisvei şerifi ve babı şerifi cümle Yusuf köşkünden çıkarırlar Zira anda işlenir Andan çıkarub Babı Vezirden taşra Mekkei Mükerreremenin babı şerifi perdesin babı şerif cürmünde çerçive misal ağaçları gererler Ve bu ağaçları kızaklar üzre bina idüb Megaribe kavmi çekerler Bu babı şerif perdesi gayet yüksek olub kal'a kapusına sığmadığından kal'a kapusından taşra açarlar Ve yirmi tabla siyah Kâbe örtüsü ve yirmi tabla beyaz pembe urkanları kim kisvei şerifi Kâ'be de ipler ile bağlarlar Ve tabut gibi yirmişer zirâ tuli ve sekiz aded kuşak tabutları kim üzerlerinde Kâbei şerifin sekiz parça kuşaklardır Ve Hazreti İbrahim makamı dahi bir çar kûşe çerçive haşebleri üzre örtülmüş Cümle bunları tedyin idüb andan cümle meşayih lere haber olub Babı Vezirden alay ta Babı Hüseyin meşhedine yürümeğe başlar İbtida tabla tabla kisvei şerifin habilleri gider Andan beyti şerifin kara donu tabla tabla gider Bazı âdemler teberrüken götüren Meğribîlere ihsan idüb tablasile yanına götürüb teberrüken ve muhabbeten yüzlerine sürerler Ve bu tablaların her birin birer Mağribîler başları üstünde götürürler Bu günki gün meydanı muhabbet Meğaribe kaminindir Andan cümle Meğaribe لا اله الا الله محمد رسول الله deyu götürürler Zira beyti şerifin kisvesi cümle siyah harir üzre mevcî لا اله الا الله tahrir olunmuştur Cümle siyahdır Anın için Kara donlu Beytullah derler Ve bu kisveden sonra kisvei şerifin dairen madar kuşakları mezkûr uzun kafes tabutlar üzre tulleri yirmişer zirâ uzun tabutlar üzre zer enderzer kuşaklar kim her birine âdem nazar etdükte gözleri hayrelenir Ve bu

kuşakların zerk(en)arında (Âyet Sure) في يوت اذا الله ان ترفع ويذكره فيها اسمه
 Âyeti tahrir olunmuşdur Zemin zamanı cümle zerduzdur Gayri elvan
 nakış yokur Bu kuşakların arzı ikişer zirâdır Tuli yirmişer arşındır
 Ve sekiz parça kuşakları dahi cümle Mağribin götürür Andan bun-
 ların yanları sıra askerî tayifesi gider kim bir kimesne zarar etmiye
 Bu tertib- üzre zeyn idüb Kara Meydanına paşanın huzusruna götü-
 rüb manzurları oldukda kisvei şerife yüzlerin sürüb dua ve sena olub
 alettertib paşa huzurundan cümlesin ubur etdirirler Andan yüz yetmiş
 tarikin meşayihleri ve kırk elli bin fukaraları ile tevhidi sultanî ve
 zikrullahı yezdanî idüb nice bin âlem ve saraf ve def ve kudüm ve
 nefir ve zil ve bem ve nakkare ve tablı kûs ve kudümler çalarak
 cümle âşıkân mest medhuş olub tarikî âm üzre umumen tevhidi
 erreler iderek ubur iderler Ve hoş elhan savtı hazinli ve hoş elhanlı
 zakirun ve şakirunlar zikir ve meval azzal ve gazeller okuyarak ubur
 iderler Bu cümle meşayihler on bin bayrakları tevhid iderek kâmil
 dörd saatde ubur iderler Badehu Hazreti İbrahimin makamı ubur
 ider Bu dahi gûnagûn münakkaş ibrişim ile zerduzdur Çar kûşe bir
 sanduka örtüsüdür Bir âdem başında den
 âşıklara hafi değildir Andan kîsvei şerifi dokuyan kırk üstadı kâmil
 paşadan yana ubur ederler Ve bunlara tebe-
 iyyeten Mısır içinde nekadat atlasıcı ve katifeci ve kâmhâ

cı ve dara çıkarlar Amma bu alay izdihamında çok âdem
 mecruh olur Zira kisvei şerifi ve makamı İbrahimi

tarikî âmin iki tarafında âdem deryası tablalar içre olan kis-
 velere yüzlerini sürmede damlardan kisve üzre
 sarığının ucun teberrüken kisveye dokundırıayın derken aşağıda
 haşaratın biri destarları alır Sahibi damda baka kalır Bu asakiri
 üstadan dan sonra emiri hac askeri ubur etmeğe başlar Anlar dahi
 çifte çifte müsellâh ve müzeyyen rikâb rikâba ubur iderler
 Andan Kâbei Mükerreremenin babı şerifi örtüsünü Magribîler
 kızak üzre tevhid tezkire ile keşan berkeşan çekerler On arşın bâlâ
 zer enderzer nakşi bukalemun ve bir ibretnümün kapu örtüsüdür
 Bunda dahi zerduz ile لا اله الا الله محمد رسول الله hatları tahrir olunmuşdur Bu
 dahi ubur idüb ardı sıra hınnalı mahbub deve üzre mahmeli şerif
 ubur ider Canpulad zade Hüseyin paşa azizi Mısır iken mahmeli
 şerifin kisvesin zer enderzer mücedded idüb gûya nuru ilâhî olmuş
 Hulâsai kelâm vafında lisan kasırdır Bu sene mahmeli şerif bu
 alay ile dahi ubur etdi Gayri zaman Emirülhac ile ubur ider Mah-
 meli şerif anın babı şerif yanında neçe bin akkâm meş'alciyan def
 kudümlerin çalub الايشصر السلطان وانشا الله بالسلامه deyu feryad iderek ubur

iderler Andan esnafbaşılar andan kisve nazırı ile Emirülhac kethüdası ve kisve emini paşadan Kara Meydanda giydükleri hit'at ile at başları beraber enselerinde müsellâh ve müzeyyen iç ağaları ve dahi akiblerinde Emirülhac paşanın mehterhanesi ve köslerine turralar urulub ubur idüb Mısır içinde âdem deryası temaşa idüb izdihamı azîm(i) sökerek kisvei şerifi İmam Hüseyin makamına varub kisvei şerifi ve sayir mühimmatları anda koyub yedi gice anda cemii ulema cem olub ihya iderler Ve kisvei şerifin asdarların ve kolanların dikerler Zira meşhedi Hüseyin cürmü hemen Kâbei şerif cürmünde hayratı azîmdir Zemanı kadimde Yemen tebbâ'ları her sene münakaş Yemen hasırile ö(r)terlermiş Tebbâ' Yemen padişahlarına derlerdi Cemi olsa Tebabia derler Badehu Âli Abbasiyyundan Harunür - Reşid alaca diba ile sütr ider Memun halife kırmızı diba ile puşide kılmış Rabian Âli Etrak Mekkiye malik olunca Sultan Ay Beğiyyül Türkmanî namında perişan şahın Secerüddür hatunu bâlâda tahrir olunduğu minval üzre siyah harir kisvei şerif anın evkafıdır Köyleri muaf musellemlerdir Her kim kisve nazırı ise iki yüz mısırî kise anın iltizamındadır Gayet mamur kuralardır Amma Sultan Selim Mısırî feth idüb dahi hayrat zamime idüb ol zerduz kuşak Selim Hanındır Ve babı şerif örtüsü Süleyman Han hayratıdır Ve altun oluk Sultan Ahmed Han hayratıdır Ve makamı İbrahimin her sene tecdidi Sultan İbrahimindir Ve hazine den birez malı padişahîler dahi ilhak etdiler رحمة الله عليهم اجمعين Hakka ki şanı padişaha lâıyk olan hayratdır Ve bu alay bir alaydır kim bir padişahı Cemcenab malik olmamışdır kim vacibüsseyirdir دفعتهن اللهم يسر لنا

Fasıl On beşinci Alayı Emirülhac ve masarifi hazinei Mekke ve Medine ve huccacı zevilihtiyacı beyan ider

Alayı Emirülhac Bu dahi ahaliî Mısırâ bir alayı îddir Mahı Şevalin yirmi üçüncü günü bir alayı Emirülhac olur kim cemii Mısır halkı beş on gün mukaddem beşer onar guruşa kira ile dükkânlar dutub ehil iyalleri ile ve mekûlât meşrubatları ile dükkânlarda ve tarıkı âm üzre sakın olurlar Zira bu alay ve mahmeli şerif sabahdan vakti asırdan sonra ancak ubur ider Anın içün herkes taamları ile dükkânlarda sakın olurlar Bu âdeti kadime ta Sultan Tahir Beybarsdan beru kalmışdır Evvel mahmeli şerifi bu âyîn üzre alay ile çıkar-mazlar imiş Sultan Tahir acib âyîni tahir etmiş رحمه الله عليه Evvelâ alay

gicesi badelkasır [1] Emirülhac kethüdası cemii meşayihî izam ve ulemayı kiram ve Emiri haccın askerile

Alayı azîmî mahmeli şerif âmeden Kara Meydan [2]

Cümle asker ve nice bin fukara alem def kudümleri ile ta mahalden mahmeli şerifi donadub tezyin ile çıkarub alay ile Emirülbaccın cemii müşafirîni huccacın niçe yüz katar ağırlıkları ve cemii Kâbei şerife gidecek sahabe develeri yani sebil develeri niçe bin kırba yükü mâi tahirle ve barı giran ile askeri bîpayan ve meşayihî dervişanı zîşanlar ile Emiri hac kethüdası köslerin döğerek alay ile mahmeli şerifi Kara Muydana getirüb Tahir Beybars sebilhanesi saffasında mahmeli şerifi devesinden endirüb anda korlar Ve cenbinde Emirülhac kethüdası çergesin kurub meks ider Ve sayir Emirülhac askeri ve sayir ve meşayihani Mısır cümle hayme ve bargâhların ve barı şütürgâhların kurub meks iderler Ve cümle nice bin develeri Kara Meydanda tavla tavla bağlıyub karar idüb paşaya mahmeli şerifi Kar Meydana geldi deyu haber olunub derhal paşanın sayebanın emirahur soffasına korurlar Bu gice Kara Meydanda hükûmet Emirülhac kethüdası ve kisve nazırı hükmündedir Ve Magrib ezanları okunub edayi salâtdan sonra ol gice Kara Meydanda nekadar haymeler var ise nice yüz bin kanadıl meş'al ve fanus ile Kara Meydanı çıragan idüb ak meydanı nur olur Ve ahaliî şehirden nice bin meşayih ve fukaralar gelüb mahmeli şerifin canibi erbaasın ihata idüb ta sabaha dek ihya idüb taraf taraf tevhid tezkir iderler Ve paşa tarafından bu meşayihlere on sımâtı muhammedî taamlar gidüb paşa anlara ziyafet ider Zira paşaya misafirlerdir Riayet iderler Ve paşa iç mehter başı ile nısıf vakıyye öd gönderüb buhurdanlar ile alev beralev buhurları yakub cemii meşayihan ve dervişan üze gülâb ve mâi kâdi nisar ider Ve sabahadek Mevlûdu Nebi tilâvet olub nice yerde hatmi şerif ve nice yerde tevhid ve tezkir iderler Alessabah olub Emirülhac kethüdası ve kisve nazırı köslerin çalub cümle haymeleri ve kanadilleri bozub barların develere yükledüb âmâde dururlar Andan vakti seherde cümle erbabı divan ve ümerai Çerakese ve mirimiran ve cümle emiran gelüb paşanın çetri mülâmai icre sedelyelerde karar iderler Ve cümle hacca memur olunan çorbacılar ve serdarlar ve çavuşlar ve bayrakdarlar ve teberdarlar ve

[1] Yıldız nüshası (badelasır)

[2] Kenaarda şöy'e düzeltilmiş (Alayı azîmî mahmeli şerif Kara Meydan âmeden)

kılıcdarlar ve âyân ve eşraflar ve sahabe sakkabaşları müsellâh ve müzeyyen yaŋçaklı ejderi heftser misal tavusî develer serlerin keşide kılub hicazî heccanlar ile Kara Meydan fezası malâmal beni âdem ve devabat olub develeri gezdirirler Ve her deve de elli altmış hurde münakkaş bayraklar ile ve gûnagûn sancag ve bayraglar ve münakkaş mahafe ve sanduka ve havuchaneler ile tezyin olub deveran etdirirler Ve taraf taraf tabıl ve nakkare ve nefir ve kudüm ve Kara Meydan kara donun çıkarub sürur şadman donun giyüb müzeyyen olur Andan kadiasker yirmi dört naibleri ve cümle tayifesile herbiri örf izafetleri ile gelüb paşanın çetri ta sadrı âlide kardade olub Emirülhac gelmesine muntazır olurlar Andan niçe bin piyad eddin hazretleri Hazreti risalet penahın alemi şerifile kendü alayları ile gelüb kadiasker hazretler ve meşayihan ve cimme ve huteba ve Şeyh Bekriler ve sâdâtlar alay alay gelüb paşa çetinde nüzul idüb kadiasker sırasında meks iderler Andan yedi bölük askeri ile Kara Meydan hıncahınc olub bin ayak bir ayak üzre berkarar dururlar Andan

Alayı Emirihac paşa

Gerçi Mısır ümeralarındandır Amma iki tuğlu miri mirandır Çöl Urbanı bu Emirülhacca Sultanülber derler Tarafı padişahîden masarırıyçün otuz altı kise ihsan olunur Ve Emiri haclara mahsus mamur kuraları vardır Kırk kise dahi kuralarından olur Ve divanı Mısırdan on iki kise saliyane ulûfesi vardır Hakikatülhal Mısır Emirülhaccı azîm dârâta malikdir Hattâ kethüdası Mısır sultanı gibi mücevvezesi üzre bir otaga sorguc sokar Zira vekili sultandır Ve mirîden iki yüz deve verirler Ve bin deve dahi kendü malile alub kifayet etmeyüb dostları imdad idüb beş yüz deve dahi hasıl ider Cümle iki bin deveye malikdir Zira cümle Mısır huccacı kendüye muhtacdır Ve yedi bölükden beş yüz kul ciddavî asker verirler Nısfı Süveys deryasile Cıddiye meunetlerin götürürler Nısfı Emiri hac ile gidüb serdarlar ile bir sene muhafaza idüb Mekke de kalırlar Ve beş yüz kul dahi Yetmişli tabir iderler Anlar dahi Emirihac ile gidüb gelirler Ve Emirülhac bu kadar alay ile mehterhanesin çalarak nümayan olunca Kara Meydan içinde olan derya misal asker iki şak olub bir tarafa azabistan [1] ve yeniçeriyân dizilüb selâma durur Ve bir tarafa yedi bölük atlı sipahiyânı kat evderkat zer evderzer olub pürsilâh esbi hur hur üzre cidaları ellerinde Emirihac selâmına muntazır olub

[1] (Azaban) olacak.

Emirülhac dahi alay ile bu iki askerin meyanından güzer iderek iki canibine selâm verüb mehterhanesin döğerek paşanın otağında nüzul idüb cümle emiranın üzerlerine tasaddur idüb karar ider Andan alay tobların meydanı muhabbete getirüb bir harman cürmünde meydan idüb alemler Resulullahı deve üzre ve mahmeli şerifi dahi deve üzre ol meydanda deveran etdirirler Andan paşaya Emirihac geldi Ve cümle asker alayile seyre muntazırlardır diyince paşa dahi alaya binüb ibtida vacibürraaya ağaları piyade kapucı başılar birer at üzre birer ikişer hizmetkârları ve perişanî destarları ile ve selâm çavuşu ve kapucılar kethüdası ve terceman başı ve müteferrika başı ve çavuşlar kethüdası atlar üzre andan paşa sammur hil'at ve selimî sile ve enselerinde silâhdar çukadar üsküfları ve şalvarları ile ve yirmi dör(d) mertebe sahibi iç ağaları atlar üzre birer kılıçlar ile Kara Meydanda çetri mulâmmaa nüzul idüb cümle çavuşan alkışlıyub paşa yerinde karar idince ibtida Emirihac dest bus idüb yerinde karar ider Badehu بعد الله والنا kelâmda paşa Emirihaccı cümle âyânı Mısır icre huzuruna davet idüb cümle masrufatın ve cümle yollar üzere rinde olan direk şeyhleri surrelerin ve cümle Mekkei Mükerreme masarifi Şürefa surresin ve sayir masrufatları ve mühimmatın cümle benden aldın kabul etdin mi deyu paşa süal idince Emirülhac Aldım Kabz etdim Bir cübbe ve bir habbe kalmadı diyince paşa Monla Efendi yazın deyu ferman idüb ol mahalde sicille kayd iderler Andan paşa hacca memur olan serdarlara ve çavuşlara dahi cümle mühimmat ve levazımat mekûlât ve meşrubatlarını ve şütür ve katarların ve birer sene peşin ulûfeleriniz alub kabz etdiniz mi deyu üç kerre süal idüb anlar dahi Aldık Kabz etdik didiklerinde paşa Şahid olun deyüb sicille kayd olunur Badehu Emiri hacca bir hil'ati zeri eğer Emiri hac paşanın katinde muazzam ise bir sammur kürk giydirir Andan kethüdasına ve düveydarına ve yedi bölük serda(r)larına ve alemdara ve mahfil çavuşuna ve mahmel kadısına ve mahmel imamına ve müezzinana ve paşa ağalarından beytülmal ağasına ve kâtibine velhasıl bu alayda kâmil iki yüz on hil'ati fahire giyerler Andan paşa hazretleri بسم الله الرحمن الرحيم diyüb yerinden kalkub etek dermeyan kılub piyade mest ile yürüyüb mahmeli şerif deveşi yanına varub yüzün ve gözün mahmeli şerife sürüb بسم الله deyüb devenin gümüş zincirin eline alub bir kaç kerre ol Kara Meydanda devei devir etdirüb şütürbanı Resulullah olub hizmet ider Ve cümle beğler dahi yalnız ayak paşa ile bile gezdirüb asker icre bir gıriv feryad kopub Şefa'at Ya Resulullah feryadı âsümana peyveste olur Paşayı bu halde deveci suretinde gören canlarda ağlamadık can mı kalır Badehu pa-

şa Emirülhacca hitab idüb ider Mekke ve Medine padişahı Âli Osmandır kim hadimülharemeynül mükerreremeynüş şerifeyndir Ben anın bu günki gün vekiliyim ve abdi memlûkiyim Vekâletim hasebile sana mahmeli şerifi teslim etdim Dini mübîn uğrına etek dermeyen idüb var kuvvet(i) bazuye getirüb huccacı müslimîni salimîn ve ganimîn Allaha ısmarluyub taşırdım Mahmeli şerifi aldın mı der Emiri hac dahi Aldım Kabz etdim deyu gümüş zinciri eline aldığı gibi paşa Şahid olun deyu sicille kayd iderler Andan paşa sayebanında karar idüb Emirülhac mahmeli şerifi gezdirirken alaylar yürümeğe başlar Bu mahalde olan huzzarı meclis cümle şuhudülhal sicilline kayd olunub bir azım dua ve sena ve gülbangi Muhammedî çekilüb alaylar çekilmeğe başlar Emirihac paşa ile vedalaşub esbi hicazına süvar olub mahmeli şerifin licamın eline alub azmi hicaz ider

İbtida alayı barhane(i) Huccac ve Emiri hac ubur ider

Evvelâ nice bin müzeyyen mahbub tavusî develer şütürbanları ve ak-kâm meş'alcileri ile ubur iderler Andan Muraddiye ve Mehemmediye sahabe develeri sular bezliderek cebeciyan ve topcıyan ve altı pare şahî tobları gara cümle üçyüz asker ubur andan Emiri haccın cemii barhanesi ve hayme ve hargâhı ve bar bengâhı ubur ider Andan fukara develeri şeyhlerinin alemleri ile develeri üzre ubur iderler Andan yetmiş seksen mahafe develeri ki rahı hacda hasta kalan fukaralar(ı) bindirirler Bunun emsali nice barhaneler ubur idüb andan alayı Mısır yürür İbtida alayı çavuşan andan gönüllüyan andan tüfenkendazan andan sipahan andan müteferrikagân andan yedi bölük ağaları ve Çerakese beğleri andan cümle Mısır beğleri ve andan alayı Emirihac rikâb rikâba pürsilâh ubur iderler Amma öyle müzeyyen alay ile ubur iderler kim midhatinde lisan kasırdır Andan cemii ulema ve suleha ve eimme ve huteba ubur iderler kim cümle örf izafetleri ile muhteşemane ubur iderler Andan niçe bin yeşil destarlı hasenî ve hüseyinî mülebbes ve müzeyyen küheylân atlar üzre cümle sâdâtı kiramlar licam licama beraber ubur iderler Andan alemleri Resulullah dibinde çavuşları önü sıra giderler Bunları gören salâvat getirirler Bunlardan sonra Emiri hac yedekleri si ile Emirülhac başında mücevvezesi ile atbaşı beraber ubur iderler Paşa kethüdasının iç ağaları ardı ardı sıra dahi ardı paşa mehterhanesi ile dahi ardı sıra kethüda tevabileri ubur idüb ahaliî Mısır mahmeli şerifin gelmesine muterakkıb olurlar

Evsafı alayı mahmeli şerif

mahmeli şerifi Emiri hacca alâmeleinnas teslim etdi Amma Emiri hac Kara Meydand(an) taşra mahmeli şerifi çıkarınca Şeyh Merzuku Kefafî hazretleri tarikının serçeşmesi Şeyh Mustafa(i) Rumî ile Seyyid Ahmedül Bedevî meşayihleri ve Bürhanî tarikinde Şeyh Rufaî Emirihacca sarılıb cümle meşayihun Emiri haccın elinden mahmeli şerifi alub devenin licamın Merzuku Kefafî halifesi Şeyh Mustafa çeker Zira cemii meşayih serçeşmei şeyhülşüyühdur Emirihac mahmeli şerifi bu şeyh Mustafai Rumîye teslim idüb alayile gider

Der beyanı ibtida sebebi alayı mahmeli şerif ve cümle esmai meşayih kibar [1]

Ve bu mahmeli şerifi meşayih götürmesinin aslı nedir deyu süal buyururlarsa ibtida bu mahmeli şerifi böyle tazim tekrim Âdiliyyeye alayı azım ile götürmeği kanun iden Çerakez padişahlarından Sultan Elmeliküt Tahir Beybars kanun etdükde Merzuku Kefafî hazretleri kibarı kümmelinden ulu sultan imiş Anlar ol asırda hayatda olub Tahir Beybars elinden mahmeli şerifi alub sütürbanlık iderek انالويس deyüb feryad iderek piyade mahmeli şerifi Kâbei şerife götürüb Medinei Münevvereye dahil olub ravzai mutahharayı ziyaret idüb şebekei Resulullahdan içeri girüb taşra çıkdıkda Merzuku Kefafî hazretlerinin başında bir murassa ve mücevher deveci külâhı görürler Andan yine mahmeli şerifi piyade Mısra getirir Nitekim hayatda idiler Her sene fukaraları ile Mekkiye gidüb mahmeli şerifi ol getürdü Ol ecilden hâlâ kanundur Kefafî şeyhi Mustafa Efendi Emiri hac elinden alub ta vakti gurubadek Âdiliyyeye götürürler Bu kanunu kadimdir Bu günki gün mahmeli şerif meşayihan fukaralarınındır Buna çünü çera olmaz Mahmeli fukaralar götürmesinin aslı budur İçlerinde asla askerî tayifesinden bir ferd yokdur Cümle fukaralardır Eğer askerî tayifesinden var ise bir tarikden biat idüb fukara zeylinde yürür Zira (Hadis) الفقه فخرى buyurmuşlar (Beyit)

*Fakrı fahrile tefahür ideriz vallahi
Anın içün gezeriz biz fukara şeklinde*

mazmununca Mısır icre bin on yedi tarikın fukarası vardır Amma yüz kırk serçeşmedir Bâlâda tekeyi dervişan evsafında mufassalan tahrir olunmuşdur kim bir tetümmei terkıyne dahi muhtac değildir

[1] Kenarda şu yazı vardır (اساوران المحمل عمله السلطان الطاهر)

Amma yüz kırk serçeşme sahibinin Mısır içinde üçyüz altmış tekyesi-
nin fukaralarından cümleden Ahmedî çekdur Yani Seyyid Ahmedül
Bedevî fukrası bîlâ ve bîhisabdır Bedevînin velvelesi arzı Mısıra
düşmüştür Ve Şafiî mezhebi dahi Mısıra ve Kürdistana düşmüştür
Amma seyir pişvayı tariklerin velvele ve gulguleleri her diyarı islâma
düşmüştür Abdülkadiri Geylânî debdebesi Hindistana ve Bağdada
düşmüştür Amma Mevlevî Halvetî ve Celvetî ve Bektaşî Ruma düş-
müştür Amma Vahidî ve Hayderî ve Şemsî ve Bektaşî ve Kalenderî
ve Liveysî İran Zemine düşmüştür Mısırdaki Ahmedîden sonra tariki
Bürhanî fukarası çokdur Haddi hazırların Cenabı Bari bilir Amma
fukaralar birbirlerin görünce ne tarikde olduğunu bilirler *Ezîn Caib*
Mahmeli şerif alayının ibtidası serbazan âşıkân müştakan yani tariki
Mutavuiyan cümlesi sermest medhuşan hayran canı cananlardır
Eller(i) cida ve mız(r)ak kılıc ve kalkanlı iki bin fukaralardır Alay-
larında def ve kudüm ve tabıl ve nakkare ve zil bem ve zurnai çala-
rak ve beş altı yüz alaca âlemelerin açarak tevhid ve tezkire icre
birbirlerine cenkde hücum ider gibi hücum iderek keysuların mergule
mergule ve fitile fitile tarmar misal perişan kılub tevhidi erre ile
ubur iderler Bunlardan sonra tariki Vahidî ve Hamzavî ve Bayramî
ve Samudî ve Uşşakî ve Şemsî ve veledî ve Alevî ve Veysî ve Sâdâtî
ve Bekrî ve Edhemî ve Abbasî ve Yesevî ve Bürhanî ve Dessukî bun-
lar cümle nice bin fukaralar âlemlerin kaldurub tarik tarik meşayih-
leri atlar üzere canibi erbaası âlemler ile zeyn olub gûnagûn tevhidi
sultanî iderek def kudümlerin çalarak öyle tevhid iderler kim sadayı
hudan Mısır içi malâmal olur Bu tarik icre Dessukî ve Bürhanî
fukarasından çok yokdur Beyaz ve neftî sancakları ve sakai âlemleri
vardır Ve bunlardan sonra tariki Hasanür Raî ve tariki Ahmedür
Rufai ve Sa'dî ve Ahmedül Bedevî fukaraları *المعظمت الله* yirmi binden
mütecaviz gûnagûn fukaralardır kim evsâflarında muharrirânı cihan
âcizmandedirler Amma Ahmedînin livaları kırmızı sancaklardır Me-
şayihlerin at üzere ortuya alub önünde nice bin uşşak hu ismine
meşgul olub nice bin tabıl kudüm def ve nakkare ve ziller ile ubur
iderler Bunlardan sonra tariki Abdülkadirül Ceylânî fukaraları nice
bin keysudar pabürehne ve serbürehne mücazibun âşıkân tevhid iderek
ubur iderler Ve tariki Merzuku Kefatî ve tariki Keunasî ve tariki
İnbabî ve tariki Şinavî ve tariki Kemeylî ve tariki Nakşibend hâce
Kâli ve tariki Ruşenî ve tariki Gülşenî ve tariki Hamuşî ve tariki
Sinanî ve tariki Nimetullahî ve tariki Nurbahşî ve tariki Suudî ve
Leysî ve Farzî ve Zeynî ve Fenayî ve Yemenî ve Cüneydî ve İdrisî
ve Âli Abayî ve Şahinî ve Giyusî ve Cüheynî ve

bu tahrir olunan cümle ehli turukullah herbiri âyîni kadimeleri üzere tevhid ve tezkirlerin iderek tabıl ve nefir ve nakkare ve kudüm ve boru ve zurna ve def ve ziller çalarak mest medhuş ubur iderler Andan tarikı Yemenîler Bunlar cümleden meczub bir esnafdır Cümdal uryan kılıc ve gûnagûn şeş teber ve topuzlar ve kalkan ve ağacdan kılıclar ile ubur iderler Ve gûnagûn sancakları var Amma tevhidleri mesmuum olmamışdır Bunlardan sonra tarikı Fenayîler Ekseriya bunlar bîpirehen sineçak ve pabürehne ve serbürehnelerdir Ve bazıları hırkai peşmineler giymişler Hırkaları kırkar ellişer vakıyye gelir İçlerinde gûnagûn cibleri vardır Mekûlât meşrubatları ve kahve ibriği ve kahvesi ve tütünü ve nevaleleri cümle hırka içindedir Gûya bir ayaklı höcredir Ekseriya bunlar haneberduşandırılar Kande murad idinse anda yatırlar Fülûsü ahmeri yanlarında komazlar Hezar hezaran pare hırkaları vardır Ve bazıları musanna zerdeste ve teber ve mızrak ve hişt ve nabut ve bozdoğanlar ile başlarında gûnagûn âfitabelerin geç kılub güzer iderler Ve külâhları üzere deve yününden püskül püskül Fenayî destarlarile her bir bunçağı birer ihlâsı şerif ile yapılmış Fenayîler sarmışlar Ve bellerinde münakkaş ve müzeyyen tennureleri üzere kemerlerinde yeşim yerekani ve balgamî ve piruze palehenk ve dide ciğ ve ummanı kirame ve sapanı davudî üzere kemerinde gûnagûn mecmuaları zeyn Acem abdalanının nefzirenlerine pesend iderdim Amma hakka ki bu Mısır Yemenilerinin nefirzenlerine fil var dembedem dem ururlar Demlerine dembedem aşk olsun Surların istima eden haya ve tarikı Farzî ve tarikı Şahinî ve tarikı Cuyuğî ve tarikı Cüheynî ve tarikı Yesevî bu kasayidelerin ve gayri arabî eş'arlardan kıraat iderek ubur iderlr Bu mezkûr tarikler Mısır mahsusdur Gayri deryada şöhet bulmamışlardır Bunlardan sonra tarikı Halvetî âdâb üzere vakarları ile şukkaların açub tevhid ederek ubur iderler Andan tarikı Celvetî Bunlar dahi hulû ve huşu ile tevhidi Ali iderek ubur iderler Andan tarikı hâcegân yani tarikı Nakşibend hazreti Ebabekire müntehtidir Ekseriya Özbekî tayifesidir Tevazu meskenet üzere tevhid iderek ve ulemaların[1] küşade kılub ubur iderler Amma def ve kudüm ve tabıl ve nakkare ve boru zurna ve davulları yoktur Âdab üzere herbiri birer tarz tavır üzere tevhid ile ubur etdiklerinde âdemin zehresi çak olub mebhut mütehayyir kalub dembeste ve hayran olur Ve olgün Mısırın güce ve bazarında nur şa'saa urub Ümmü Dünyadan nur doğar Ve olgün üzerine nur yağar Andan tarikı hazreti Ömer Ruşenî ve tarikı İbrahim Gülşenî Bunlar

[1] (Alemlerin)olacak

dahi def ve kudümsüz ve hay huysuz beş yüz pak aselî ve suzenî nükündeli cellâyî hırkalar giyüp başlarında kişmirî lâharî ve baharî şallar sarub fukaraları tevhid ile ve şeyhleri Çelebi Efendi at üzere alemlerin küşade idüb ubur iderler Andan tarîkı Hacı Bektaşîyan yeniçeri ocağına riayeten mahmeli şerife yakın giderler İki yüz pak ve pskize beyaz hırkalı pabürehne ve serbürehne canların başlarında düvar deh imamanın aşkına penbezar, dağlar ile ve çarıyar Hayder Ali ve Ömer Veli ve Osman Celi ve Ebabekiri atıkı Beli aşkına çargül dağlarla ve şehidânı deşti Kerbelâ aşkına bazularında dağlar ve sineçaklerinde maktelül Hüseyin şerha şerha sırimların ayan iderek bî pire çeşimleri mükehhâl ve cisimleri mükemmel eli kolu kan dilinde hazreti Kur'an ve ciğerleri püryan sinei bîkineleri uryan bir alay âşikan ve sadıkan dervişler dilrişan ismi Celâle mazhar düşüb ubur iderler Bazı köçekleri ellerinde zerdeste ve bellerinde palehenk güldeste âfitabelerin gec kılub çarsuy bazar içre ubur iderken yek beyit ve dü beyit ve mü(se)lles ve murabba ve muhammes ve müseddesler ve muaşşer ve kaside ve çar enderçar ve medhi Nebi okuyub birbirlerine nazire bu gûne eş'arı belîğ okurlar (Medhi Nebi)

شد قبله ارباب صفا روی محمد
محراب همه اهل دل ابروی محمد
درکردن من خلقه زنجیر جنون کش
سودای سری کاکل خوش بوی محمد

deyu buna muadil nice vasfı Resulü Haşimîi tilâvet iderek ubur iderler

Fasıl On altıncı Alayı Meş'alciyan ve akkâmânın Mısırdan sekiz saatde varub gelüb ulemayı Mısır ile mahmeli şerif bizimdir Götürürüz deyu divanı Mısırdâ dava etdikleridir

Bunlardan sonra bir askeri bîpayan sadası istima olur kim her kim işiderse iki dizi üstüne gelüb dehşet alub ciğeri hun dili pürhun çeşmi yaşı siyli Ceyhun ve sirîşki Seyhun didei pürnemden nemi yem gibi cereyan ider Ve def ve kudüm ve dübelek ve tabıl ve nakkare ve ziller sadası evce peyveste olur Bu sada sahibleri âheste âheste gelerek meğır bunlar yetmiş bin huccacı müslimînin akkâman ve mehteran ve meş'alciyanları on bin mikdarı ecnası mahlûkat kavmi haşerat derunu dilden ve canı gönülden انشا الله بالسلامه الله ينصر السلطان deyüb tevhid dua iderek ubur iderler Amma vallahil azîm bu güruhu

pür usulün savtı hazinlerinden âdem dembeste ve valih olur Ve gûna-
gûn safalar iderek omuzlarında meşalleri için elvan şüfufe şükûfeler
ile memlû meş'aller ile ubur iderler Bunların içinde yedi bölük
serdarlarının ve Emirülhac ve diveddar ve sakka başıların meş'al
başları on iki kişidir Bunlar hakemül Mısırdır Bu kadar bin meş'al-
ciyana bunlar serdardır Cümle huddam meş'alcileri bunlar zabt ider
Hazreti Ömer(e) sils(il)eleri müntehi derler Azîm davaları vardır Ve bu
on iki serçeşme seğirdimle meydan almışlardır Vakti hanefide Mısırın
Babı Nasırdan taşra çıkub yirmi dört saatlik yer Belbise varub
mahkemiye uğrayub hücceti şer'iyye taleb idüb asla durmıyub Bel-
bisden öte kâmil bin âdem gidüb yine avdet idüb mahkemede hücceti
yazılmış bulub badelveda azmi Mısır deyüb yanları sıra beş on çap-
gun atlı âdemlerin ellerinde uzun sırkalar ucunda sünger ile suları
seğirden âdemin ağzına urarak Mısır(a) gelirken bazı atlar çatlayub
kalır Ve bu meş'alci yine arkasında on iki vakıyye çirasını yaka
yaka gidüb ta vakti asırda Mısıra girince العظمت الله bu dahi Mısırın bir
temaşa günüdür Cümle meş'aleciyan def ve kudümleri ile الحمد لله بالسلامه
deyüb Babı Nasırdan içeri hay huy ile paşa sarayında serçeşmeleri olan
şatır başıya varır Ol dahi paşadan bir hil'ati fahire giydirüb buyur-
du şerif ile mahmeli şerife meş'alci başı olup peyki Resulullah olub
cümliye serçeşme ve zabıt olur Her kim bir meş'alci murad idinse
bundan alub kefilname bir gurus alır Amma bazı meş'alci böyle
seğirdirken çatlamışdır Ve niçesi Mısıra gelemeyüb yolda kalmışdır
Bunlar kâmil bir ay itman idüb sonra seğirdir Ve paşadan hil'at
giyüb aşağı şehre inüb yine asla durmıyub Mısırı deveran idüb badel-
gurub hanesine varub ol gice zeyt yağlı esbablar giydirüb huddamları
cemii vücudun ova ova rahat olub yine kalkub şelnik deyüb rakıs
ider kim beli helâk olm(ıy)a Hakka ki pehlivanlıktır Böyle meydanı
muhabbet alub meş'alci başı olmağa müstaid olub ol alay günü yine
paşadan hil'a giyüb mahmeli şerif önü sıra cümle meş'ayihî kiram
içre bu tertib ile gûnagûn şakalar iderek ubur iderler Ve bu meş'al-
ciyan ile meş'ayihanın İbrahim paşa asrında azîm mücadele ve muba-
haseleri ve münazaları keçdi Meş'ayihan didiler kim Tahir Beybars
kanunundan beru mahmeli şerif getürmek bizimdir didiler Meş'alci-
yan didiler kim Eğer Kâbei şerifedek mameli şerifi bu tertib üzere
götürürseniz hakka ki size üstahaldır Allah mubarek eyleye Feemma
eğer Babı Nasırdadak getürüb taşra çıkınca bize teslim idüb sizler
herbiriniz Mısırdaki huzurda kalırsız Amma bizler mahmeli şerifi Mekke
ve Medine(ye) biz getürüb getiririz Mısır sultanı mahmeli şerifi bizim
Emirülhac paşaya verdi Biz dahi padişah vekilinden hil'atler giydik

Bu alayda mahmeli şerif önü sıra gideriz deyu dava etdiler Âhirülemir bîgaraz âdemler buyurdular kim cümle meşayih fakara Mısırdı kalub kat'î cevab verüb sicille kayd olunub meş'alciyan ellerine senedi habli metin alub cümle

etdiler kim âdemin zehresi çak olur Bunların akabince bir azîm met kopub bir hatifi Rabbanî sadası gibi bir meh ib sada zâhir olub içinde asla yüz kırk tarik meşayihleri nice bin sancag ve bayrag ve alemleri altına girdiklerinde rızayı

ehli hal ve ehli sülûk meşayihlerin yanları sıra halifeleri ve nakibler ve çavuşları cümle meşayihler ile cem olub tevhidi sultanî ile ubur idüb niçe bin alemler içinde mahmeli şerifi ortaya almışlar Bir hayi hudur kim gûya gulgulei Mısırdır Mahmeli şerif devesi ise zer enderzere müstağrak olub tavusu bağı Cennet misal hıramanî hıramanî iki canibine reftar iderek ubur ider Ve nice bin âdem mahmeli şerife yüz sürer Yetişmiyen üstüne destarin ve makrimesin atub mahmele sürer ve ucundan destarı ve makrimei çeküb teberrüken mahmele dokunmuş makrimei yüzüne sürer

Evsafı Mahmeli şerif

Mahmel oldur kim Hazreti Risaletpenahın hudcudur kim içinde hırkai şerifi ve misvak ve nalin ve içi ziftli hasırdan âbdest ibriği ve bir Kelâmı izzeti velhasıl gayri cihazı fakrı yüklenüb haremi Resulullah olub Ayişei Sıddika süvar olurlardı Hâlâ ol resimdir Amma teberrüken selef padişahları ve Âli Osman muhabbeten çarkûşe ibrişim zarflı bir sivri siyah harirli kubbedir Ve ta zirvesinde bir surahi altun top üze bir altun alemi vardır Ve canibi erbaasındaki kûşelerinde dahi birer altun tobları vardır Ve serapa siyah harir üze endenrzer sırma bükme münakkaş icre لا اله الا الله محمد رسول الله tahrir olunmuşdur Dahi ardı sıra mahmeli şerifin arabî mehterhane ve tabıl ve nefirleri ve zilleri develer üze çalarak ubur iderler Ve bazı dekâkinlerde temaşaya çıkan âyânı kibardan kimesneler var ise cümle meşayih mahmeli şerifi ol dükkândaki azizler önüne uğradub sehl tehir idüb ol kimesnelerin muvacehesinde alelumum cümle meşayihan ان الله ولائكم Âyetin tilâvet idüb ubur iderler Ve her âyân gördükleri dükkân önünde böyle iderler Anın içün mahmeli şerif sabahdan Kara Meydandan çıkub vakti asırda Babı Nasıra gelüb badehu Âdiliyyeye varub tevhid tezkir ederler kim Mısırın enderun birunu tevhid nurile pürnur olub kablelgurub cümle fukara ile mahmeli şerifi Emiri hacca teslim idüb cümle meşayihan Emiri hac ile vedalaşub herkes vatanına

avdet iderler Emiri hac dellâllar nida etdirüb üç gün Adiliyyede meks idüb levazımatların görürler Bu tertib üzre Emiri hac alayı dahi tamam oldu.

Fasıl On altıncı alay Mısırdan Mekke ve Medineye varınca tariki âm üzre olan kabail

Evvalâ kanunnamei Selim Handan beru Mısırdan Mekke(ye) varınca tariki müstakim üzre istikamet sahibi olan kabail meşayih urbanlarının surreleri ve atıyyeleri ve kisveleri ve nefakaları bir hazinedir Ve ol meşayihan ibtida Mısırdan Süveyse varınca Âli Beni Safer آل بنی صفر ve Âli Beni Âbid آل بنی عابد ve Akabe caniblerinde Âli Beni Salih آل بنی صالح andan Hazereti Şuaybd(en) Medyen şehrine varınca Âli Beni Şahin آل بنی شاهن andan Yenboülberre varınca Âli Beni Zeyd آل بنی زيد ve dahi nice Kabaili Urban surreleri vardır Her sene Emirül-hac elile bu meşayihlere ihsan olunur Amma ol şart ile kim her konakda huccacı müslimînin yollarında mekûlât meşrubatlar ve kuvvetli develer getirüb orduyu huccacı ganimet ideler Ve menzilden menzile imdad idüb yol göstereler Anın tahtında surre ve atıyyeleri verilir Amma şimdiki halde huccaca hidmet etmeyüb bikusur mevaciblerin alırlar Bir nukre nakıs verilse huccacın rahları üzre suları gesüb çahı malara leşler bıragub kuyuları senk saz ile pür idüb huccacın yemin yesarından ve kuddamı akibinden rehzenlikler idüb gûnağûn kemingâhlarda haramiler ile çıkub huccacı nehb ve garet idüb geçirmezler Ol ecilden surre ve atıyye ve kisveleri Mısır divanında hazine olub paşa kethüdası paşa asker ile alayı azım idüb Âdiliyyede Emirülhacca teslim idüb hüccet alır Ertesi gün yine

Fasıl On yedinci alay Hazinei surre ve masarifi tamir ve termimi Mekke ve Medinei beyan ider

Evvelâ bu dahi kanunu Âli Abbasiyan ve kanunu Sultan Kayıtbaydır Amma Selim Han Mısırı feth idüb ahidnamesinde Şürefayi Mekkiye dahi ziyade ihsanlar idüb surre ve atıyye ve kisveleri ve Mekke ve Medinenin tamir ve termimi masarifi dahi bir Mısır hazinesi ad olunur Ve hakikatülhal öyledir Her sene Emiri hac elile cümle Şürefaya taksim olunur Bir altun nakıs gele الاهم عاقبة Alelumum cümle Şürefa saadetlû padişaha arz idüb Ecdadı izamın Sultan Selim Hanın sadakası bu sene kâmil gelmeyüb vâsıl olmadı deyu arz iderlerse Mısır vezirinin başına kıyamet kopar Ve Şürefaların bazı

tarikleri Âli Osman üzre şürb hakkımız olan Rum haracı geldi derler Sadakai padişahî dimezler Harac alırsız derler Esfehüssüfehaları çokdur Neticei meram bunların surre ve atıyyeleri Mısır divanında bağlanub paşa kethüdası paşalı alayı ile azîm vezni üzre mükellef ve müzeyyen alay ile Âdiliyyede bu hazinei dahi Emirülhacca teslim etdüğine temessük alub sicilli şer'i Resule kayd olunur

Fasıl On sekizinci Hazine alayı Emiri hac ile tayin olunan askerin ruzmerre masrufatı için ve yüz on günde hacca varub gelme masrufatıyçün verilen hazinei beyan ider

Evvelâ kanun üzre Mısırdan Mekkei Mükerreremiye otuz altı konaktır Ve yirmi günde Mekke de meks iderldir Ve on günde Medinei Münevvereye gelirler Ve iki günde Medinei Münevverede meks iderler Ve yine otuz altı günde Mısıra dahil olurlar Bu cümle yüz dörd gün olur Amma tekaüdleri ile yüz on gün olur Amma murad idince Süsveyse geldikde iki günde Mısıra dahil olsa yüz günde Mısırdan hacca varub gelmiş olur Elhasıl bu konakların her birinde yevmiye biner altun masruf olunmasıyçün yüz yirmi bin altun divanı Mısırdan bağlanır kim Emirülhac huccacı müslimîne usret çekdirmiyse Bir Hazine(i) Kebir dahi budur Amma İbrahim paşa asrında bazı harcı namakuldur deyu on bin altun tenzil olunub kanunu Selim Şaha riayet olunmadığından Mısır huccacı Medinede iki gün meks idüb Şamlı gibi on iki gün meks idemeyüb alelfevr Hazreti ziyaret idüb avet iderler Ve bir hazine dahi Emirihacca askerî tayifesi yçün ve mekûlât meşrubatlarının tahmili için bin deve alınır Bin beş yüz alınca huccacı zevilihtiyac rahat olurlardı Zira bu Kâ'be yolu demek deve kırılması yolu dimeden ibaretdir Ehli basiret olan bu Mekke süvar olub Kâbiye gitmeğe tövbe idüb kuvveti kudreti var ise atile yahud piya olursun Hâsılı kelâm bu huccacın yevmiye mesariflerin yine paşa kethüdası paşalı ala bin altunu teslim idüb vakti hacetde ibraz olunmasıyçün paşa kethüdası Emirülhacdan

Fasıl On dokuzuncu Hazine cemii vakfullahdan Emiri hacc(a) teslim olur Anı beyan ider

Evvelâ cemii Selâtîn evkaflarından ve vüzera ve vükelâ ve âyânı kibar evkaflarından ve hayatda olan has ve âm sahibülhayrat velha-

senat surrelerinden nice kerre yüz bin altun olur Ve nice bin esvab ve eskal ve seravil ve kamîs gider kim haddi hasrın Cenabı İzzet bilür Mısırdan Mekkiye giden iki hazine dahi bu olur derler Amma bu alay ile gitmez Ancak evkafat nazırları Emirülhacca teslim etdiklerinde ellerine sened almak için birer temessük alırlar Eğer bu Emirülhac ahvalin malûmumuz olduğu mertebe tahrir eylesek bir mücelled divan olur

Fasıl On dokuzuncu Ocaklara mahsus olan hacca memur askerin alayların ve dârât azametlerin beyan ider

Amma bu alayda hazine ve ne paşalı askeri yokdur Ancak hacca memur olan ne eşkâlde askerdir deyu yedi ocakdan tayin olunan askerler isbatı vücud iderek paşa huzurundan ubur iderler Bâlâda evsafı tahrir olunan hazine alaylarının üçüncü gün alessabah yedi ocakdan yetmiş âdem olduğundan bunlara Yetmişli derler Amma Kâ'be rahî rahî mubarek olmagile ikişer yüz âdem yazılır Tevabileri dahi ziyade olur Hâsılı kelâm cümle bin aded müsellâh ve müzeyyen ve mükellef ve müretteb can olur Bu asker huccacı götürüb getirmeğe memurlardır Bu yedi ocakdan yedi serdar ve yedi kethüda ve yedi çavuş ve yedi bayrakdar ve yedi teberdar ve yedi oda başı ve yedişer çorbacı cümle bin aded güzide askere bunlar hâkimdir Ve bunlara muadil bir aded pak ve pakize askeri ciddavîdir Bunlar Mekkede bir sene kalub muhafaza iderler Bu mezkûr iki bin güzide asker herbiri bölükleri ve ağaları ve çorbacıları ile paşanın gözü önünden âlâtı silâha müstağrak olub mevc mevc sarayın bir kapusından girüb bir kapusından guruh guruh çıkub her ağa köslerin çalarak ubur iderler Lâkin mehterhaneleri yokdur Cümle serdar ve çorbacılar ve kethüda ve çavuşlar kalub divan hanei Gavride cümlesi hil'ati şehri-yariyarî ile şerefyab olub cümle yetmiş pare hil'at giyüb badeddua vessena paşa bunlara tenbih idüb duayı hayr ile veda idüb giderler Andan yine alaylarına vâsıl olub Babı Vezirden taşra birden bine binden yüz bine cümle asker hacca gidecekleri göndermek için atlanub bir alayı hassulhas iderler kim tabir olunmaz Bu alayda ancak Mısır vezirinin on iki gümüş çukânlı alay çavuşları alay tertib etmek için gelir Andan gayri cümle güzide askerdir Gayri alaylara Mısır âyânının maldar ihtiyarları süvar olmazlar Amma huccaca riayeten bay ve geda cümle binüb bir alayı müzeyyen iderler kim tabir olunmaz Amma bu alayda küheylân arabî kısıraklar ve tavusî mü-

zeyyen punçaklar ile bezenmiş heccanlar ve nakalar ile gürub gürub asker ubur ider Andan malûmdur Bunlar hac askeridir Mukaddema Emirihac ile altı pare toplar gitmiş idi Bu alayda toplar yokdur Bu askerî tayifesi Mısır içinden tüfenkler atarak gülbeng çekerek ubur iderler Amma bu askerin izdihamından Mısırın alayı yollarında âdem âdemi söküb ubur idemez Bu tertib üzre cümle asker arzı kâlâ iderek Âdiliyyeye varub hazine ve hargâhlarında meks idüb Mısırdaki kalanlar ile vedalaşub kalan kalır Giden gider Andan Emirülhac ol saat tuğın Bürkiye gönderüb ertesi kendüsi dahi rihlet idüb cümle huccacı müslimîn ile dört saat Bürkiye varub meks iderler

Fasıl Yirminci Alayı Ferahsad ki Ezlem askeri alayı ve hazineleri masariflerin beyan ider

Evvelâ huccacı müslimîn Mekkeden Mısıra müteveccih olduklarında beri tarafda Mısırdaki huccacın imdadına yedi bölükden askeri islâm tayin olunub Mekkei Mükerrreme ile Mısır mabeyninde Ezlem kal'ası nısıf rahdır kim on sekiz konak yerdir Cümle asakiri Ezlem anda giderler Sultan Tahir Beybarsın hayratıdır Huda rahmet eyleye Acib hayratı azîmdir kim diller ile tabir olunmaz Evvelâ Mısırdan Çerakese beğlerinden bir beğ hil'at giyüb Ezlem seferine memur olub Mısırın yedi bölükden üçer yüz âdem pürsilâh güzide asker yazarlar Amma bunların terakkileri yokdur Suhre sefer iderler Amma mekûlât meşrublarına ve hayme ve hargâhlarına imdad idüb malı padişahîden kırk kise masruf iderler Ve cümle iki yüz bin askere külf ve barhaneleriçün bin re's cemal verirler Muhtesib ağası cümle develeri zahayir ile âmâde idüb masrufu muhasebesine mahsub olur Zahireleri beksimat ve cibni halûm ve bal ve yağ ve kahve ve pirinç bakla ve şaîr ve gayri zahayirdir Ve altı şahî top ve bir oda tobcı ve ser oda cebeci tayin olunur Ve bir oda tob ara(ba)cısı dahi gider Bu sefere memur olanlar cümle huddamları ile beş bin müsellâh âdem olur Ve beş bin âdem dahi tüccar kavmi olur Anlar dahi pürsilâh giderler Zira Akabe derler bir tenk ve tar ve mahuf muhatara dar boğaz vardır Bir kerre Urban bu Ezlem askerin anda hasare idüb nice yüz âdemi rumhu sinandan geçirmişdir Anın içün bu asker mükemmel mazbut gider Ve ziyade mal götürürler Bu asker huccaca varmasa huccac selâmetle Mısıra gelmemesi mukarredir Zira tüccar iki üç bin deve yükü bakla ve şaîr ve pirinç ve un ve bal ve yağ ve beksemet velhaşıl kuş südü yumurta anı dahi götürürler Ve nice yüz deve Nil

suyu hedaya götürürler Ve herkes dostlarına nice bin kutu sükkeri nebat ve halviyyat ve zülbiyyat ve yogurd gönderirler Huccac âcizmande iken ve zar ve zebun fûrumande iken ve cümle hasta ve yorgun argın ve develeri durgun ve huddamları dargın Ezleme geldikleri gibi taze can bulurlar Ve paşaya bu seferin hüccaca böyle fayidesi olduğunu bîgaraz kimesneler ilâm idince cemii tüccara ve cümle cemmallara tenbih olunur Ve asker ziyade çıkmasına gayet ihtimam olunub Cümle memur olan asker huzurundan bir bir ubur etsin deyu ferman olundukda mahı Zilhiccenin yirmi beşinde beş bin güzide asker alaylarile saraya çıkub paşa huzurunda bölük bölük

köslerin çalarak gülbangi Nebi çekerek ubur idüb yetmiş aded serdarları ve kethüda velhasıl serikârda olanların cümlesi paşa huzurunda hil'ati padişahî huccacı müslimîne bir hoş hürmet idün deyu vasıyyetler idüb cümlesi zeminlerin çalarak kal'adan taşra çıkınca her ocağın cümle askeri bunları alayı askeri bir yire cem olub alayı azım ile gûruh gûruh Mısır içinde nice kerre yüz bin temaşaya çıkmış âdemlerin duai hayırların alub يا عساكر الفرح derler Zira bunlar huccaca vâsıl olunca ferah şad olduklarından bu alaya Alayı Ferahşad deyu tesmiye olunmuşdur Böyle alayı temaşa ile mehterhanesin çalarak tüfenklerin atarak gülbangi Muhammedî çekerek Babı Nasırdan taşra çıkub Âdiliyyede üç gün meks idüb nice bin tüccar bilâhisab metaları ile gelüb meks iderler Üçüncü gün vakti safiîde topların atub nefirlerin ve kûsü rihletlerin çalub dörd saatde menzili Bürkiye varub anda dahi üç gün meks idüb azameti Huda Şarkıyye ve Kalyobiyye ve Buhayre ve Reşid Dimyatdan yedi bin sekiz bin deve yükü mekûlât meşrubatlar dahi gelüb Ezlem beği andan dahi topların endahıt idüb tayyi merahil surların çalub azmi rahı Ezlem idüb kat'ı menazil ve tayyi merâhil iderek on günde Akâbe kal'asına varır Anda bir gün meks idüb sulanub cemii develeri su ile yükledüb sekizinci günde Ezlem kal'ası sahrasına dahil olunca bunlardan bir yaylım top ve tüfenk atilub kal'adan dahi bir yaylım top ve tüfenkler atilub cümle asakir ve tüccar kal'anın dibinde ta bir saat yire varınca huccac yolunun tarafey(ni)ne orduyu bazar çadırları kurulub herkes cüz'î ve küllî metaın meydanı muhabbete çıkarub arzı kâlây iderler Ertesi alessabah Ezlem beği üç bin askerile ve Ezlem ağası üç yüz askerile huccaca istikbalê çıkub vakti çaşda huccacı derya misal dahi gelüb bunlar Emiri haccı selâmlıyub yine alayı azım ile Ezlem kal'asına gelince kal'adan bir yaylım top atilub şadmanlar olur Badehu cümle huccac Ezlem fezasına meşk idüb taze can bulub üç gün meks iderler Yorgun argın durgun develeri

bırağub yeni kira develeri dutarlar Ve herkes cümle metain satarlar Ve herkes deveciklerin katarlar Amma bu Ezlem askeri icre nice bin dinca dinc neşşal ve hemyan kesici ve sürmeden den gözü çalıcı hırsız vetahcı ve kemendci ve ayyar haramîler huccacı bîrevac içine girüb bu rahî meşakkati çekmiş bitab ve bimecal zar zebun asker içine bu taifei melâînler girüb aç kurd koyuna sunar gibi sunub gice ve gündüz Said Arab ve Karayazıcı ve Canpulad Oğlu vurduğu gibi huccacı müslimîni öyle nehb ve garet iderler kim Şam yolunda Kara Ali paşa asrında Rüşyed Oğlu huccacı öyle urmamışdır Gafil olan huccac bu Ezlemde fülûsü ah-mere muhtac olur Âkil olan basiret üzre olub sahibi havayic olur Netice her gece huccac icre taraf taraf Bir (e) Koma gitdi Ha vardı ha diyerek hırsız kollarlar Yine böyle iken yarılmadık garar ve serika olunmadık havuc ve yarılmadık hemyan kalmaz Bu Ezlemde gayet ihtiraz lâzımdır Hattâ bizim evvelki senemizde Emiri hac at üzre hüküm hükûmat iderken atından rikâbın çaldılar Nevatir nam men-zilde yine huddamları havflerinden ol serika olan üzengiye muadil bir rikâb bulub yerine koyub setr etdiler Ta bu mertebe haramîleri çokdur Gayet hazer gerekdir Ve bu mahalden Mısıra huccac müjde-cileri sıhhatde olanların ve merhum olanların haberin heccanlar ile yedi bölükden âdemler gider Bu Ezlemden huccac üç günden sonr(a) kat'ı menazil iderek Mısıra gelmededirler Andan

Fasıl Yirmi birinci alay Akabe askerin ve hazine ve masariflerin beyan ider

Buradan dahi yedi ocakdan bin âdem tayin olunur Ve mazul keşşafdan ve müteferrikadan biri dahi üç yüz askerile Akabe serdarı olur Bunlar cümle iki bin asker olur Amma terakkileri yokdur Ser-darlarının hidmeti mukabelesine selâmetle edayi hizmet idüb geldik-de bir kâşiflik yahud bir ağalık ihsan olunur Ve bunların mekûlât meşrubatlarıyçün bin deve zahire ve bin deve huccaca imdad verirler Ve altı pare top ve bir oda tobcu ve cebeci ve bir oda arabacıyan tobcu meunet mühimmat levazımatları ile âmâde idüb on kantar ba-rudu siyah verirler Ve cümle masraflarile bunlara dahi kırk mısırî kise gider Bu Akabe askeri hisab ile Mısırdan öyle çıkarlar kim huccacı müslimîn dahi Ezlem kal'asına gelmiş ola Bunlar varub huc-cac gelüb Akabe kal'asında mülâkat olurlar Badehu mahı Muhârre-mülharamın yirmisinde cümle iki bin pürsilâh kal'ada paşa sarayı-nın bir kapusından girüb bir kapusından alay ile paşa huzurundan

güzer iderken yetmiş aded serçeşme ağalar ve kethüda ve çavuşlar cümle hil'ati fahireler giyüb paşanın hayır duaların alub yine alayları ile kal'adan taşra çıkub cümle alayı kebirlerine karışub Mısır icre alayı azîm ile güruh güruh Mısırın temaşacıları icre ubur iderek Babı Mısırdan taşra çıkub üç gün Âdiliyyede meks iderler Anda dahi etraf vilâyetlerden beş altı bin deve ve bagal ve himar ile altı yedi bin tüccarı pürsilâh gelüb bilâhisab mekûlât meşrubatlar getirürler Hemen üç bin deve yükü Nil suyu Mısır âyânları huddamları ile dostlarına mukabil gönderirler Zira Akabeden beru Tih sahrasında ve Mesani Acerut menzillerinde su yokdur Ve cümle tüccarın barları arpa ve bakla ve şeker ve bal ve yağdır Dahi ziyade getürdükleri boş develerdir Bu mahalde paşa emir idüb Mısır içinde ne kadar hammal ve taş keşan develeri var ise cümlesin Akabe seferine sürerler Badehu Akabe beği Âdiliyyeden topların atub Akabiye gitmede Hikmet Sene 1089 Muharreminde Abdurrahman paşa Mısır mütevellisi iken Akabe beği bu kadar malı hazayın ile Akabe boğazına varub Şam tarafından Beni Zühd ve Beni Rüseyd ve Âli Omur kabileleri haşeratları Akabe askeri ile Akabede bir cengi azîm idüb bir yaylım top tüfek atub yüz mikdarı Urbanı Uryan helâk olub cümle Urban Akabe boğazın alub meks etdiler Beri taraftan Akabe serdarı âkılâne hareket idüb Akabeden avdet idüb bir otlu ve sulu vadi içinde meks idüb canibi erbaasına karavollar koyub derakab Akabede başımıza böyle akabei ikabı elim geldi deyu üç gün üç gice neccab Abdurrahman paşa hazretlerine haber gelince hikmeti Huda divanı padişahî idi Cümle erbabı divan engüşt berdihen idüb valih hayran olub Devletli vezir Huccaca bu Akabe beği imdad yetişmeyince halleri dirgûn olur didiklerinde paşa hemen hazinedarı çağırub bazinesinden kırk mısırî kise meydanı muhabbete koyub atile donile âmâde olub Mal istiyen yiğit gelsin deyu yedi ocağa ve sayir Urbana alay çavuşları haber idüb derhal bir beyaz sancağı Muhammedî paşa saray meydanına diküb tarfetülayn icre Emiri haclikden mazul Yu

nde tiz başın sana gerek ise beş yüz yiğit kendü askerinle ve bin yiğit benim malimle şehir çıkasın Yohsa pa-

dişah başıyçün başın keserim deyüb sırtına bir hil'ati fahire giydirüb miyüb demir pencereden taşra çıkmğa çalışdığın cümle erbabı divan görüb taaccüb etdiler Ertes

asır beş yüz pürsilâh güzide asker ile tabıl alemin döğerek paşa sarayından mükellef ve mükemmel alay ile paşa huzurundan ubur etdükdde paşa safasından bir zer enderzer hil'ati fahire giydirüb başına sorgucu şahî takub alay ile Mısır içinden ubur idüb Âdiliyyede meks

itdiler Ol gice sabahadek şehri Mısır içinden ^{بم دیکر نیت} diyenlerden bir iki yüz bahadırın dilâveran yiğitler yazılıb Âdiliyyeye çıkdılar Akiblerince üç şahî top varub derakab topları atub andan ılgar ile salt iki bin âdem dört gün dört gice Akabe askerine vâsıl olub cümlesi bir yire gelüb dağa taşa piyade askeri döküb aşkıya Urban bu hali görüb derya misal asker gelir Hemen kaidei nahviyyun üzre ^{فراراً عن نوالسى} deyüb kararları firara mübeddel olub cümle asakiri islâm selâmetle Akabei aşub öte tarafda huccacı müslimîni konmuş buldular Amma halleri(n) dirgûn buldular Cümle huccac bu Akabe askerin görünce taze can bulub derakab sıhhat haberlerin Cebel müjdecileri ile paşaya gönderüb dördüncü günde paşaya haber vâsıl olub paşa şadman olub müjdecilere beşer akçe terakki ve hil'atler ve surreler ihsan etdi Andan huccacı müslimîn Akabede kalmış develerin tebdil iderler Ve huccacı müslimîn öyle ganimet olur kim bir yem bir mısırî pariye olur Andan huccac âheste âheste Mısıra gelmek üzre iken Mısırın cümle erbabı divanları paşadan kanun üzre divandan âzâd olmak taleb idüb huccacı müslimîn istikbaline mezun olub giderler Bu günlerde altı divan sımmatı masrufu altı kise paşaya kalır

Fasıl Alayı perakende

Bunlar yedi bölük ağaları hayme ve hargâhları ve bar bengâhları ile her ağa bölüğüle alay çıkub köslerin çalarak Babı Nasırdan ta Bürkiye varınca ol vadiler ve fezalar çadır çadıra tınab tınaba kurulub meks iderler İbtida Babı Nasırdan taşra şehir havalesi gümrük almagıyçün Şad Bey köşkünde meks ider Andan Tophanede azablar kethüdası meks ider Sebili Allâmda tüfenkciler ağası meks ider Ebu Camus mastabasında gönüllüyan ağası meks ider Mehmed Ağa sebinde tüfenkciler ağası meks ider mastabasında Çerkesler ağası meks ider Ve Bürkede müteferrika başı ve çavuşlar kethüdası ve paşa kethüdası ve divan efendisi cümle bu ağavatlar Bürkede meks idüb huccac gelmesine muntazır olurlar Amma Yeniçeri ocağı Bürkeden baid sahrada beş altı yüz hayme ve hargâh ile meks iderler

Fasıl Yirmi ikinci alay Emiri haccın Kâbeden menzili Bürkiye gelüb Bürkede ol gice temaşasın bildirir

Temam mahı Saferin beşinci ve altıncı ve yedinci günleri olunca huccacın ibtidası yürür Emirülhac mahmel ile Darı Hamra nam mahalde meks etdüğü haberi Bürkede paşa kethudasına haber gelir

Der fash hayratı azîm benamı Küpler

Ve paşanın tahsil harc ağası dahi üç gün mukaddem deli ve gönüllü askerile Küpler nam mahalde yetmiş seksen pare mükellef ve mükemmel çergeler ile hasıl harc meks idüb olgün Mısırın nekadar bin deve su sakkaları ve himar sakkaları varise cümle hasıl harc ile gelüb cümle suları mukaddema vüzeralar ve sahibülhayratlar inşa etdikleri küplere ve havuz ve sarnıclara doldurub badehu Bürkeden cümle develer ve atlara huccacın dermansızların bindirirler Ve paşanın Tatar askeri ve deli gönüllü ve müteferrika askerleri huccacın yolları üzre durub gelen ehli atşan huccaca âbı Nili bezl iderler Ve yüz deve yükü ekmek ve bin deve don ve bin gömlek ve yüz koyun ve mükellef ve mükemmel sımmatı Muhammedî ile gelen cianı huccacı toplıyub ve âbı rahmet ile saky idüb def'i atşan etdirüb cümle fukarayı uryanı huccacı giydirüb hayır dua iderler Amma acib hikmetdir Mısır âyânının nice bin su develeri ve sakka bargiri vardır Bu günki gün her kim devesin ve bargirin hasıl harc ağa ile bu Küplere su taşımağa göndermese cümlesi uyuz olub sahibi hayrın görmez Ve bugünkü günlerde Kalyob kâşifinin diregidir Huccacın yolun ta Darı Hamraya varınca üç gün üç gice hıfz hiraset üzre olub huccacın evvelinden âhirinedek ikişer yüz Arab hayya ile didebanlık ider ki bir taraftan Arab aşkıyası âcizmande kalmış huccacı nehb garet etmesin deyu mukayyed olur Zira huccacdan ol mahalde bir şey zayı olsa Kalyob kâşifine ziyan lâzım gelir Zira bu mahaller anın hudududur Ve her gice kâşif hasıl harc haymesinde nöbet bekler Bu tertib üzre üç gün hasıl harc paşa kisesinden ıt'amı âm idüb siyab ve seravil ve kamis bezl ider Ve sayır kul beğleri ve ocak ağaları direkleri olan yerleri hıfz hiraset üzre olub huccacı müslimîni bir hoş ubur etdirüb bazısın haymelerine davet idüb ziyafet iderler Ve her ocak ağası adırı önünde yetmiş seksen küb su bezl iderler Ve her şeb niçe bin haymelerde niçe kerre yüz bin kanadiller ile zeyn idüb top ve tüfenk sadasından Sebili Allâm sahrası velveliyeye varır Ve Sebili Allâmda olan kul beği dahi haylı masraf çeküb âyende ve revendeye nîmeti mehzuldür Üç gice bu dahi at üzre huccacı muhafaza ider Ve bu Tabhaneden ta Bürkiye varınca dört saat şahrâhın iki tarafı kat enderkat hayme ve hargâh bar bengâh ve seraperdeler ve namusiyye ve sayebanlar ve sahabeler ile sahrayı Âdiliyyede adli dad olub hayematı gûnagûnler ile lâleazar olur Üç gün üç gice Mısırlı huccacı istikbal sevabdır behanesile ayş ve işret ve zevk safa iderler kim bir diyara mahsus değildir Dillerde dasitandır Bu dahi

başka bir âlemdir Mısırın evlâdı Arabı bu istikbale Ceyşiyeyi pah pahül huccac der yani Huccac Safası Askeri derler Emirülhac saba(h) Bürkiye geleceği mahallerde paşa kethüdası divan efendisi paşadan mezun olub Bürkede çadırlarına giderken ibtida Tabhanede azabîler kethüdasına uğrayub ziyafetlerin tenavül idüb birer at haliyyelerin alırlar Andan sipahiler ağasına andan gönüllüler ağasına andan tüfenk-ciler ağasına uğrayub ve birer sımmatı Muhammedî taamların ekl idüb birer küheylân atların alub Bürkede kendü haymelerine varub ol gice nısfüllel olunca atlara süvar olub nice bin Mısır âyânı nice bin meş'aller ile çıragan iderek paşa kethüdası ve Divan efendisi ve müteferrika başı ve çavuşlar kethüdası ve sayir paşa ağavatlari esbi sabareftarlarına süvar olub paşalı meş'alleri ile şebi zulmanî gûya ruzu ruşen olur Bu hal üzre alessabah Ağa mastabası

Emirülhac Hazretin sancağı şerifile ve mahmeli şerifile zâhir olub kûs tabıl kudümün döğerek cümle âyân eşraf ile buluşub görüşub ağlaşub öpüşub kocuşub bir sayebanı Muhammedî tilâvet idüb salâtı fecri eda iderler Andan tahtelkahve tenavül olunur Mutantan ve Nilde süvar olub cümle istikbale çıkan müştakanlar ile görüşerek alayı azîm ile Bürkiye gelind

bir azîm ziyafet tenavül olunub paşa kethüdası bir mükellef ve mükemmel donanmış at pişkeş Emiri hacca çeküb Emiri hac süvar olub otağına gider Amma Abdurrahman paşa kethüdası Ali Ağa donanmış atı ağa mastabasında çeküb Emiri hac ol ata süvar olub Bürkiye geldükde kendi otağına enüb paşa kethüdası ziyafet etmedi Amma Nişli Ali kethüda azîm ziyafet idüb paşalı alayı ile Mısıra giderler Emiri hac paşa ol gice Bürkede kalub azîm top ve tüfenk şadmanları iderler Ve etraf belide kasabatları huccacı dahi ol gecede Bürkede kalırlar Amma cümle Mısır huccacı ve sayir diyar huccacı mahı Saferülmuzafferin beşinci ve altıncı ve yedinci gün bu üç gün içinde Mısıra dahil olurlar Cümle seferleri yüz on günde hac idüb gelirler İbrahim paşanın bir ağası bir mühim müstacel maslahat için Mısırdan neccablığıle on dörd günde gidüb Şerif hazretleri Arafatda vakfiye durmuş bulunub huccac ile hac idüb yine Şerifden mektublar alub bir gün Mekke'de sai tavaf idüb ertesi azmi rahı Mısır deyüb on beşinci günde Mısıra dahil olub otuz günde kâmil Mekkiye varub gelüb hac etdi Yani Mısırdan hac etmek pek yakın ve emîn tarıkdir Ve ol gice Emiri hac Bürkede kalub cümle istikbale çıkan âyânı Mısıra ve bölük ağalarına ve çavuşlar kethüdasına azîm ziyafetler idüb ol gice tob tüfenk fişenk şadmanisinden acayib temaşa olur Ertesi gün alessabah Emirülhac kendü askerile ve

istikbale çıkar Âyânı Mısır ile mahmeli şerifi önüne alub yol üzere olan yedi bölük ağaları çadırlarına uğrayub cümle ağaları selâmlıyarak ubur ederek Babı Nasıra karib vardıkda Abdurrahman paşa بسم الله مايتنا alayları nümayan olub alayın birağub derhal at boynuna düşüb seğirderek mahmeli şerifin yanına vardıkda atdan nüzul idüb kırk elli adım seğirde seğirde mahmeli şerifin damenin bus idüb Şefaata ya Resulullah deyu yüz sürüb şefaata reca ider Hemen oldem Emirihac mehterhanesin dikdirüb kendüsi andan piyade olup paşanın payi saadetine yüz sürüb badelmusafaha Abdurrahman paşa Emirülhac paşaya bir sammur hil'at giydirüb Emiri hac zemin bus idüb paşa Âdiliyede karar ider Emirilhac alay ile Babı Nasıra varub ol gice anda Canbuladiyye Camiinde mihman olub mahmeli şerifi camiin kapısı önüne koyub cümla ahalii Mısır gelüb ziyaret idüb yüzler sürerler Ol gice Canpuladiyye Camiinde cemii ulema ve suleha ve meşayihan cem olub sabahadek ihya olub Mevlûdu şerif tilâvet olunur Mısırdaki ibtida tilâvet olunan Mevlûdu şerifin evveli budur İkinci Şeyh Bekrî ve Gülşenî ve sâdât Mevlûtlarıdır Mahallinde tahrir olunur Amma bu Canpuladiyye Mevlûdunda Emirülhac ulemaya bin gurus mevlûdu şerif tilâvet etdikleriçün ihsanlar ider Ertesi alessabah mahı Saferin yedinci günü cümle ahalii Mısır çarşuyi bazarlar hınca-hınc olub Emirülhaccın hacı şerifden gelmesine muntazır olurlar

Fasıl Yirmi ikinci alay Emiri hacın hacdan gelmesi alayın beyan ider

Şehri Mısırda alayı îdeynin biri dahi budur kim nisvan tayifesi- nin nikâhında bu temaşaya gitmesiçün zikrolunur Nikâh olunur Ve bir ay mukaddem alay ubur idecek tariki âmlar üzr(e) dekâkinleri icare ile dutarlar Evvelâ Mısırın yetmiş aklâmında birden bire binden yüz bine varınca ulûfe haran cümle eimme ve huteba ve ulema ve suleha ve meşayihan cümlesine huccaca istikbale çıkmağa farz mesa- besinde oldugıçün cemii âyân eşraf tavaşan ve yüz kırk tarik fuka- rası bile cümle istikbale çıkub dükkânlarda ve çarşuyi bazarlarda sayir temaşaya âmâde olurlar Ve huccac evvel gitdüğü gibi cümle fu- kara ve meşayihan sancag ve bayrakları ile alaya çıkub mahmeli şerifi getirmezler Ve bu alayda azabistan[1] ve yeniçeriyân askeri dahi çıkmazlar Kanun değildir Ancak beş bölük halkı ve Emirülhac alay ile ubur ider Cümle ata dona kadir olan tüfenk endâz bölüğü ubur ider Andan gönülliyân andan Çerakeze ve andan çavuşan andan

[1] (Azaaban) olacak

müteferrikan çok çok[1] alay alay ubur iderler Andan beş bölük ağaları köslerle güzer iderler Andan Emiri hac alayı alettertib yüzü gözü şiddeti hardan yanmış asker ile ubur ider Andan yeniçeri askerinin iki yüz beli kılıklı ve başı zerdüz üsküflü ve başı otagalı yeniçeri mülâzimleri andan cümle Mısır beğleri ve Çerakeze beğleri Bunlar kös süz ubur iderler Ve iç ağaları pürsilâh ve müzeyyen olurlar Andan Emirülhac paşanın yedekler(i) andan şatırları ve Emiri hac önünde mahmeli şerif reftar iderek ve Emirülhac mehterhane ve köslerin döğerek alayı azım ile Babı Nasırdan içeri girüb cümle ahali Mısır huzurundan ubur iderek ta Kara Meydanda at başın çeküb paşanın seraperdesinde karar ider Andan molla hazretleri ve cümle [2] emirülkiram ve âyânı divanı zevilihtiram çetri mulâmmada hazır olub paşa dahi saraydan bizim asker ile enüb seraperdesinde karar idince Emirülhac zemin bus idüb paşanın eline mahmeli şerifi teslim ider Paşa dahi Şütürbanı Resulullah ve vekili zıllullahlığı hasebile üç kerre mahmeli şerifi seyran ve devran etdirüb kend(i) kethüda eline teslim etdüğü gibi Emirülhac paşaya mahmeli şerifi teslim etdüğü sicille kitabet olunub çetri mülâmmada bazı kelimatlar olunur Paşa kethüdası paşa askerile mahmeli şerifi alay ile Kara Meydandan Azaplar Kapısı önünden Babı Vezire getirüb mahmeli şerif Kal'a Kapusına sığmayub mahmel devesin anda çökerüb cümle besatların soyub kisve nazırına teslim idüb ol dahi cümle besatları Yusuf köş-künde senei âtiyedek hıfz idüb mahmel cemelin Emirülhac emirahuru Beledi Rife götürüb cümle mirî develer ile sene(i) âtiyedek beslerler Andan paşa kethüdası yine Kara Meydanda paşanın çetrine gelirler Ol mahalde Emiri huccaca paşa Berhurdarı ömr ol Padişah ekmeği sana helâl olsun deyu hayır dualar idüb zer enderzer iki hil'ati fahirei Emiri haccın zararına korlarken Emiri hac giribani hil'ati bus idüb zemin bus idüb mezkezinde cülûs ider Badehu hacca serdar olan yedi bölük serdarlarına ve çavuşlarına velhasıl yetmiş aded ocak ağalarına hil'ati fahireler ihsan olunub Emiri hacdan maada cümle hanelerine revane olurlar Emiri hac ile paşa بمدالقي والنا ahvali Mekke ve Medine ve Yemen imamı ahvallerin ve Şürefayı bivefayî pür cefa [3]

Emirülhac Medine şeyhülharemeynin ve Mekkei Mükerreme Şürefalarının ve bizzat Şerif hazretlerinin ve ve gayri sinin mekâtib arzların paşaya verüb Kara Meydanda otak divanında kiraat olunub mefh paşa defter-

[1] (Fevc feve) olacak

[2] Yıldız nüshası (emiri)

[3] Yıldız nüshası (ları)

dara ve ruznamecilere hitab idüb Tiz Emirülhac paşanın muhasebesin hak adl üzre deyu ferman ider Zira deramed mahallidir Cümle erbabı divan muhasebesin görmeğe Şüru eylerler Alacak var ise alırlar Virecek var ise verirler Andan Emirülhac dest bus idüb hanesine gitmeğe mezun olub kapucılar kethüdası cümle paşa ağalarına serdar olub alayı azım ile ve mezkûr yenigeri mülâzimleri yine Emiri haccın önine düşüb Emiri haccı hanesine vâsıl idüb Emiri hac âsude olur Bir kise kapucılar kethüdasına alay ile getiren paşa ağalarına nâl beha ve mülâzimlere yüz guruş verüb safayı rahatde olur Ertesi alessabah Emirülhac kanunu teşrifat üzre on kise zıkiymet Hindusitan tefarukları yirmi şemame amber ve elli göbek müşkü a(n)ber yirmi vakıyye ödü tutı [1] mina ve serirler panzehir ve on karn zebadı Halebî ve on tavaşii Habeşîi yahşî ve on hicini tavusî ve on hassanı Hicazî ve bir kiselik hedaya kethüdasına ve on iki mertebe sahiblerine hedayalar verir İnşaallah teşrifat faslında tahrir olunur Ve yedi bölük serdarlarından keزالik hedayalar gelir Velhasıl eğer paşa bir vaka vakarlı azımüşşan bir kevkeb sahibi veziri zığan ise hemen huccac hedayasından yirmi bin guruşluk hedaya gelir Ve on bin guruşluk hedaya Mekke ve Medine şürefalar ve âyânlarından gelir Ve on kiselik hedaya Cidde beğinden gelir Zira bunlar cümle Mısır vezirlerine muhtaclardır Surre ve cerayaları cümle Mısır veziri elile gelir Eğer Mısır paşası apurdasu mekerus ise bir kaç filcan ve kâse ve Hind servileri ve kargı sıriklar ve bir kaç külce destar ve Kâbe sürmesile gözün boyayub aldadırlar Hemen Mısır vezirinde dârât ve şöhet lâzımdır vesselâm İşte bu tertib üzre Emiri haccın Mısıra dahil olması alayı tamam oldu

Fasıl Yirmi üçüncü alay Doğan hazinesi alayın beyan eder

Evelâ Kanunu Selim Handır Mısır keşşafklarından yahud Mısırın Çerakese beğlerinden biri paşadan hil'ati fahire giyüb doğan hazinesine memur olub ziri destinde Mısır hazinesinde doğan hazinesine bağlı yedi yüz âdem doğancı başıdır Bunlar cümle muaf ve müsellemdirler Bunların kârları yalçın kayalarda ve mahuf ve muhatara yerlerde nekadar şahin ve zağanos ve balaban hasil olursa sayd idüb talim iderler Bu Mısırdaki olan kara ayakak makulesi yani balaban ve zağanos bir diyarda yokdur Zira azım yalçın dağlar vardır kim semaya ser çekmişdir Ve ormanistan ve çengelistan olmamak ile Mısır

[1] Yıldız nüshası (ve)

diyarında dal doğanı yokdur Sair diyardan gelse dahi yaşamaz Zira yayla kuşudur Ormanlıkda hâsıl olur Mısır sevahil olmagile doğan durmaz Gerçi cemii diyarda andan doğan durmaz Amma Mısırdı doğan hiç durmaz (Beyit)

*Yaşar kerkes kemâzâr olduğunca
Doğan durmaz ziyankâr olduğunca*

mazmunu üzere Mısırdı doğan olmaz Mısırın bahar eyyamlarında sekiz yüz aded huşu tuyuru Mısıra getirüb Gavri kantaraları kurbinde akıya talim etdikleri mahalde doğan yazısı olub yedi bölükden terakkileri ile yüzer yiğit yazarlar Yüz yiğit dahi doğancı başının tevabii olur Ve yedi yüz âdem dahi arab doğancı başılardır Cümle iki bin âdem olub bunlar alayları ile paşa huzurundan pür silâh ubur iderler Ve cümle doğancı Arablar himarlar üzre herbirinin elinde ve kolunda ve başında birer doğa (n) ile ubur idüb on yedi nefer kimse paşa huzuruna çıkub doğancı başile ve kethüdasile ve on ağasile hil'atleri giyüb alay ile ubur iderler Lâkin bu doğancı başı beğ olmamak ile mehterhane çalmıyub dörder kat kösün çalarak ubur iderler Andan Mısır içinde kendü alayları ile cümle hümaybazarın bazuları üzere tezyin idüb Âdiliyyede meks iderler Bunların alayına gayri asker karışmaz Zira olkadar muazzam alay değildir Amma masarifleri bir hazine deyu arz olunur Bu kadar iki bin âdemin mekûlât meşrubatları ve melbusatları ve kira bargirleri ve sayir masarifleri bir hazine ad olunur Andan kat'ı menazil ve tayyi merahil iderek dergâhı saadet medara varub sadrazama saadetlû padişaha arz olunub alayları ile huzur şehriyariden ubur idüb cümle bazları doğancı başıya teslim olunub doğancı başı hil'ati padişahî ile behredar olub kendünün bazı doğan hedaya hedayaların murad ettiği oire teslim ider Bu hazine makbulü şehriyarî olunca Dergâhı âli kapucıbaşılardan yahud haseki ve salâhor ve musahiblerden birine saadetlû padişah bu doğan hazinesile gelenleri yoklama emr idüb mevcut bulmadıklarına emirler alub cümlesi Mısıra gelüb müstahak oldukları terakkilerin paşadan alelakib alırlar

Fasıl Yirmi dördüncü alay Mısır vezirine doğan şalvarı ve kılıc ve kaftan geldiğin beyan ider Temmet ^[1]

Âsitanei saadete bu doğan hazinesine varan askeri izni padişahî ile her kim teftiş idüb mevcut olanı yokladı ise yine saadetlû padi-

[1] Yıldız nüshasında bu kelime yok.

şah Mısır vezirine doğan şalvarı kılıc kaftanın verüb on beş âdem ile kat'ı mesafe ve tayyi merahil iderek Mısıra karib Belbise geldükde bir âdemin ileri paşa kethüdasına gönderüb ol saat Âdiliyyeye matbah gidüb ertesi alessabah cümle paşalı sade zurna ile fasıl iderek paşa kethüdasile Mısır içinden ubur ider Amma bu alayda Mısır askerinden divan çavuşları ve çavuşlar kethüdası ve mütefferrika başı ve terceman ağadan gayri yokdur Cümle paşalı alayıdır Amma mükellef alay iderler Bu tertib üzre Âdiliyyeye varub taamı yiyüb andan atlanub alay ile Babı Nasırdan içeri girüb gelen ağa ile paşa kethüdası atbaşı beraber olub Mısır içinden alay ile sade mehterhane faslile ubur iderek temaşa iderler الايشمرالاطان deyu ubur iderler Asker dahi âdâb üzre kal'ada saraya varub Gavri divan hanesinde nüzul etdüklerinde paşa istikbale çıkub gelen ağa ile dest bedest sadrı âlide karar idüb emri padişahı ve hattı şerifi paşa öpüb başına koyub divan efendisi kıraat idüb mefhumu malûm oldukda gelen ağa hil'at padişahı paşaya giydirüb ve paşa dahi kırmızı doğancı kadife şalvarın giyüb ve kıltıcı beline kuşanub Kanunu Mısır üzre cümle yedi bölük ağalarına ve cümle menasib sa [1] yetmiş pare hil'ati fahireler giydirilir Ve cümle divan çavuşları Yaşın uzun olsun Hil'atin versin Devletile çok yaşa deyu alkışlıyub cümle erbabı divan hil'ati fahireleri ile divan haneden yetmiş seksen pare ra'dâsâ toblar gürliyüb şadmaniler olur Darakab kal'a mehteranı gelüb bir leziz [2] cümle hil'at giyenleri paşa mehterleri devir idüb tahsili mal iderler Badehu cümle hil'at giyenlerden deramed hasıl idüb gelen ağaya on kise virüb Âsitanei saadete ganayimle yollarlar

Fasıl Yirmi beşinci Mısır mollasının ulema alayı ile Mısıra dahil olduğun beyan ider

Elbette Mısır mollaları sitteynde mazul olub Mısra karib Hanke nam mahalle geldükde vekilharcı matbahı Âdiliyyeye gönderir Ertesi gün paşa kethüdası ve çavuşlar kethüdası ve mütefferrika başı ve terceman başı ve paşanın cümle askeri ve Mısırın kale yekulü der ulema ve sulehası ve eşraf ve eimme hutebasi ve cümle meşayih küberası mülebbes olub cümle Âdiliyyeye istikbale çıkarlar Bu alayda iki yüz yeniçeri mülâzimlerinden ve molla kapusunda bekler iki yüz yeniçeri gediklilerinden gayri askerî tayifesi yokdur Cümle ulemadır Paşa ket-

[1] Yıldız nüshası (hibleri erbabı divana seraser yüz)

[2] » » (andan)

hüdası molla hazretlerine ziyafeti yedirüb cümle atlara süvar olub ibtida paşalı alayları umum üzre mevc [1] fevc ve esnaf esnaf ubur iderler Andan paşa kethüdasile çavuşlar kethüdası andan cümle ulema güruh güruh ve kimi atda iğri oturur Kimi eğer kaşına yapışmış gibi bir elile örf izafetin dutar Kimi dizgini eğer hanesine bırakmış cimroz gözleri görmez atların bicanın huddamları keşan ber keşan çeker kim *ياحسان يمينك يسارك* deyu ubur iderler Bir seyri azîmdir Ekserisi donsuzdurlar Amma başlarında örf izafet mukarrerdir Gerçi bunlar ata binmede farisülhayl değildir Amma farisülfesahati velbelâgadır Takrire gelseler fasihüllisan bediülbeyan fuzalüddehrden hâfız hamelei Kur'an müşkilküşayi mesaili ediyân sahibi rahmet âdemlerdürür Bunların hakkında (Hadis) *علماء امتي كما نبياہ بنی اسرائیل* buyurmuşdur Fahri âlem Bir esnaf dahi eimme bir esnaf dahi huteba ve bir esnaf dahi meşayihânı kürsi ve bir sınıf dahi beş yüz pare payesile saçaklı abayili Şeyh Bekrîler ve sâdâtlar andan mezahibi selâse müftileri andan cümle piyade yeniçeri mülâzimler başı tuğlu andan kadıasker kapusu gedikli yeniçerileri andan bir esnaf cümle müderisîn ve bir esnaf cümle muhaddisîn ve bir esnaf dahi yirmi dörd mahkeme nayibleri ve bir esnaf cümle hazır kuzat tayifeleri ve askerî kassamı ve divan nayibi ve cümle sâdâtı kiram ile nakibüleşraf ve cümle ulemayı Camii Ezher mahkeme muhızrları ve keçeli muhızır paşası ve molla kethüdası andan molla efendi Hanefî şeyhülislâmı Boluvî Mustafa Efendi atbaşı beraberler ubur iderler Tabl ılhane kös 24 ve sefir sadası olmadan bu tertib üzre molla hazretlerin paşa kethüdası sarayına endirüb paşa kethüdası saraya gelüb molların selâmın paşaya tebliğ idüb yine olgün molla hazretleri paşaya çıkub mulâkat olacak

Mısır mollası alayın beyan ider

Evvelâ molla hazretleri sarayına geldiği gün yahud ertesi gün kendüye mahsus tayifesile paşa divanına revane oldukda ibtida ileriye Mısırın yirmi dörd mahkeme muhızrları yedi rişvet olan pîri natüvanları ellerinde asâlarla piyade çifte ubur iderler Andan elli çifte mülebbes küheylan atlar üzre molla divanına memur mücevvelî divan çavuşları andan yirmi dörd mahkeme nayibleri mülebbes küheylanlar üzre piyade huddamları andan yerli muhızrlar piyade andan yüz aded başları üsküflü ve siyah dolmalı başları otagalı yeniçeri mülâzimleri andan bir yeniçeri çorbacısı cümle neferatları andan molla kethüdası perişanî destarıle ve yanında Âsitane kapucıla-

[1] Yıldız nüshası (mevc ve fevc)

rından zerdüz üsküflü kapucı muhızırbaşı andan bab nayibi ve divan nayibi yanyana atlar üzre andan mezahibi erbaa kadıları ile kassam efendi andan keçeli mülâzimlerin ardları [1] kadiasker küheylân at üzre başında örf izafeti ve yanında meneviş dolmalı ve zerdüz üsküflü çukadarı ve üç bazara gideni ve on aded piyade çukadarları ve ensesine [2] yirmi aded mülebbes küheyl atlı mahbubları ile ubur idüb saraya vardıkda paşa divan haniye karşı çıkub görüşürler ziya-feti azîmden sonra umuru muazzamiye müteallik niçe kelimatlar olub badelmuhalle gidecek gidecek mahalde paşa efendiye bir sam-mur kürk giydirüb muhabbet iderler Ve bir hil'atı fahire kethüda-sına ve bir hil'at muhızır başıya ve bir hil'at bab nayibine giydirüb kahve ve buhurdan sonra ve dalaşub yine tevabileri ile sarayına revane olur İşte kadiasker alayı budur Amma hîni azilde alayları yokdur

Fasıl Yirmi Altıncı alay Circe Beği Alayıdır

Nil kesiminden sonra cemii keşşafflar ve ümeralar ve beğler Mısır divanına muhasebelerin görmeğe geldiklerinde bu Circe beği bir alayı azîm ile gelir kim tabir ve tavsif olunmaz Zira Urban buna سلطان الصعيد العالی و حاکم البرالوی derler Yirmi altı kadılık yire büküm ider Cümle Mısır halkı buna muhtacdır Zira Mısırın ganimeti Saidden gelir Olgün paşa Kara Meydanına nüzul idüb Circe beğinin eğer mansıba gitmesin ve eğer gelmesin Kara Meydan kasrından temaşa ider Muhabbeten Mısırlılar dahi alayına karışub bir alayı azîm olur kim vasıfıdan müberradır Hâsılı kelâm bâlâdaki alaylar gibi bu dahi bir alayıdır Ammma bunun sayir alaylardan siyah zengî üç bin piyade ceberti tüfenkendazları var kim her biri kara yılandır Ve iki bin kısraklı havvare atlı farisülhayl kantar sııklı namdar Urbanları ve bin Elvahat sıbyanları ki bunlar kara memleketinde ve Foncistan diyarlarında cenk idüb mali ganayimden siyah cerde gulâm ve bintan getirirler Andan beğın muhafazacı askeri ve kendi askeri guruh guruh tabl ve nefir ve kudümleri ve Habeş makrakaların döğerek piyadeleri ciran gibi sekerek ubur ider Bin fitil Rum yığidi olmyınca ve on bin asker olmayınca Circe iklimi zabt rabt olunmaz Zira Circe beği iki iklimde hissesi vardır Hükmü nazıdır Büyük memlekete malik-dir Ve Mısırın âbı ruvi Circe vilâyetidir Andan kendü dahi meh-terhanesin döğerek iki yüz pürsilâh mumtaz gılmanı hasları ile paşa

[1] Yıldız nüshası (sıra) -

[2] Yıldız nüshası (ensesinde)

huzuruna gelüb mehterhanesi ârâm idüb kendi atından nüzül idüb paşa huzuruna geldikde serberzemin idüb paşanın payi saadetine yüzler sürüb berkarar olur Paşa sehl ta'namiz kelimatlar idüb yine bir zerenderzer hil'ati padişahî giydirüb yirmi dörd kâşifile ve gayri tevabi ve deftarlar ve kethüdalarile cümle yetmiş yedi hil'at giydirilüb paşa defterdara ve ruznameciye hitab idüb Beğin muhasehesin bir hoş görün deyu ferman idüb mal tahsiline bir ağa tayin olunub beğ taşraya çıkub yine alay ile paşa ağası atbaşı beraber beğin sarayına giderler Ertesi gün beğin paşaya hedayaları yürür Anı beyan ider Evvela kırk re's havvare küheylân hassan atlar gelir Ve on kısarak ve on tavaşı ve on kise ve beş bin erdeb şair ve üç bin erdeb hınta ve bunun emsali niçe zıkıymet tuhf ve hedayalar gelir Ve paşa kethüdasına üç kise ve üç tavaşı ve beş hisan küheylân gelir Ve on iki mertebe sahiblerine dahi meratiblerine göre hedayaları gelir Bunlar haliyülhaliyedir Ziyade ve noksan kabul etmez Bu hedayalarından sonra elbette muhasebesin görüb zimmetinde olan malı padişahî bîkusur tahsil olunub kula mevacic verilir.

Fasıl Yirmi yedinci alay Suru Hümayun donanmay alayın beyan İder

Bu alay ol alaydır kim padişahı Cemcenabı Cemhaşmet bizzat kendileri bir vilâyetde bir kal'a feth etse ve bir şah zadei civanbaht vücuda gelse ve yahud bir suru hitan ve yahud bir suru zıfak olsa ve اللهم عافنا bir padişah cülûsu olsa Âsitanei saadet tarafından bir hünkâr kapucı başısı veyahud haseki ağa ve yahud bir musahibi şehriyarî veya emirahur ağa veya silâhşor ağalarından biri gelüb Belbisden filân hizmet ile memur olub gelmişiz deyu gelen ağa paşa kethüdasına haber gönderüb derakab mutad üzre paşa kethüdası dahi matbahı Âdiliyyeye gönderüb cümle Mısırın yedi ocağı askerisine haber olub alessabah yine paşa kethüdası mutadı kadimeleri üzre paşa askeri ile pürsilâh olub cümle mehterhane bile gider Amma giderken fasıl olunmaz Mısır içinde bu alay ile Babı Nasırdan taşra varub ziyafetler tenavül olunub gelen emirahor ağa ile paşa kethüdası fers başı beraber farislikk iderek alayı şadmaniyle Mısır içinden mehterhane ile ubur idüb divanhanei Gavride paşa karşı çıkub divanı Mısırdaki fetahnalar kıraat olunub hattı şerifde ne tahrir olundu ise giydirilüb cümle divan çavuşları alkışlıyub dua iderler Andan paşa subaşıya hattı şerif [1] gün kırk gice desturu

[1] Yıldız nüshası (de olduğu minval üzre kırk)

şahî ve süruru şadmanîdir Dellâllar nida etsin deyu ferman idince vali eşrafa divan hil'atleri giydirilir Badehu kal'adan toplan endah olunub mehterhane fasılları havalesine konak verirler Badehu şehri Mısır içinde kırk gün kırk gice yahud yirmi gün yirmi gice hattı hümayun tahriri üzre Mısır dünyai icre donanma olur kim diller ile tabir ve kalemler ile tahrir ve terkim ve tavsif olunmaz (Mısra)

شنیدن کی بودن مانند دیده

demişler Bu günlerde şehri Mısırın nekadarmal dar ve mün'im ve devletmend âdem(i) var ise ayan ve beyan olur Zira herkes niye malik ise cüzi ve küllî zerü ziverden ve cevahir murassaatin ve ibretnümuna metaların bazarı hüsne çıkarub ruyi dükkânın bezeyüb arzı kâlây idüb Mısırı fertute Ümmü Dünya iken Nev arusu dünya olur Hattâ hakir sene tarihinde Kethüda İbrahim paşa asrında Mısırdabulunub Sultan Mehmed Hanı Rabiin Kamanise[1] kal'ası fethinin şadmanisini gördüm Engüşt berdiher idüb âlemi hayretde kaldım Halkının giceleri Kadir ve ruzları ruzü İdi Ekber idi العظمت الله Askerî tayifesinin evvel ve âhir zabtu rabtları müşkil iken desturu padişahî olmagile مای بالی diyüb bu günlerde olan fezaht kubbei nilgün altında olmıyub yine Mısırdab olur Zira gulgulei Mısır ve debdebei Mısır ve velvelei Mısır ve tantanei Mısır ve çıgıçgai Mısır ve Ümmü dünyai Mısırdır Gerçi İslâmbol büyük şehirdir Amma halkı zabtı rabt ve rabıta üzredir Amma Mısırın askerî tayifesi şekavet üzre olduklarından cümle pîr ve civanının bay ve gedasının pay bendleri alınub şeranî atlar gibi bir depişme ve bir hudur kim bir kimse bu günlerde evlâd ve hizmetkârına ve memalîk ve ehil iyaline tahakküm idemez Herkes taraf taraf ayş işretde ve sohbeti hasdadırlar Her ne güne donanma olsa böyle hengâmei şadmaniler olur Amma veziri âzam bir kal'a feth eylese on iki gice donanma olur Zira

Mühr kimde ise Süleyman oldur

Amma sade serdarı muazzam bir kal'a feth etse on gün on gice yahud yedi gün yedi gice şadmani olur Ve bu Mısırdab bu mertebesürur sadmaniler olup meşhuru âfâk olması(n) ın aslı iklimi âhardir Ve cezirei Kahire vilâyetdir Halkı sehl behane ile depişmeğe başlarlar Tab'ı Mısır Zöhredir Saz ve söze ve lûbu lehve halkı mayildirler Ve halkı gayet çokdur Ve malı firavana malik olduklarından zevk ve safaya sarf iderler Ve azizi Mısır hatunu Züleyhaya nice mağlûb idiyse hâlâ Mısır halkı ol zamandan beru avretleri ve huddamlarına mağlûb

[1] Kamnieç kalesi.

olub alelhasb zevk ve safa ve şekaya mayillerdir Fırsat bulunca azîm şadımaniler Hattâ Kethüda İbrahim paşa Kamanise donanmasıyçün. Kara Meydanda etdüğü şadmani devri Âdemden beru ne olmuştur ne olacaktır Cemii bazbazana ve âteşfeşanlara ve Mısırın arzı marifet iden erbabı maarifine yirmi mısırî kise masraf idüb Kara Meydanı yüz bin kanadiller ile müzeyyen idüb nur meydanı etdi حفظك الله تعالى

Fasıl Yirmi sekizinci alay Mekke ve Medinenin Şem'i aseli ve buhur ve öd anberi masarifi hazinesin beyan ider

Evvelâ bâlâda tahrir olunan hazine alaylarından sonra tertib üzere bu alaydır kim bunda asla askerî alayı yoktur Ancak miskci başı ve paşanın hasıl harcı cümle şem'i kâfurî ve şem'i mulimlerin cem idüb ve Bulakda nekadar sırik hammalları var ise cem idüb şem'a haneden kantar beyaz şem'i kâfurî(i) bu kadar esnaf tablalar ile başlarında götürürler Ve bu kadar tabla kamışlar içinde mümessek ve muamberin buhurlar ve elli kazan kulle gülâb ve elli şemame amber ve on iki bin kubbe kanadiller bu Mısır mahsusdur Bir kubbe kandil içinde bir kandil dahi zeyt bunda durub yanar Ve Mağrib zeminden her sene bin kantar suse zeyt yağı âbı hayata benzer Bunları dahi cerralar ile sırik hammalları divana çıkarırlar Ve beş yüz sandık kanadilleri cümle alayı azîm ile başlarında tablalar ile cümle esnaf الإنشهر السلطان diyerek Gavri divan hanesinde paşa huzuruna çıkarub paşa bir kaç balmumunu kırub cümlesi hilesiz kâfurî ise miskci başıya ve hasıl harca ve mumcu başıya hil'atler giydirilüb kapancılar gelüb cümlesin kantardan geçirüb ruznameçiye kayd olunub miskci başıya malın defterdar paşa bir sağ yerden gösterüb tahsil olunub ve bu şem'i kâfurları cümle keçeli sandukalar icre hıfz idüb paşa huzurunda Süveys reislerine teslim olunub kiraları dahi canibi miriden eda olunur Bu dahi hazine budur Amma kirlice masrufdur

Fasıl 22 Hazine Matbahı Sultanîye ve kilârı hassıya giden mekûlât meşrubat hazinesin beyan ider (Beyan ider)

Bu hazinei padişahî tahsilinde Mısır askerisinin alayı yoktur Ancak Mısır veziri ümerai Mısırın bir eşbehine hil'ati fahire giydirüb kilârı padişahî beği ider Gayri sefere ve gayri kullara memur olmaz Ancak kendüsi beş yüz âdem ile eyaleti Mısırdaki kazai Mernkürden [1] ve

[1] Yıldız nüshası (Friskürden)

Menzil şehrinde ve Benderi Dimyatdan ve kazai Birmıgaldan ve benderi Reşidden ve şaîr pirinc hasil olan yerlerden beş kerre yüz bin erdeb pirinci ve iki bin kafes sükkeri ve miadı ve üç yüz ferde kahve ve iki yüz bin erdeb mercimek ve iki yüz bin erdeb nohud ve yüz kıtma kına ve beş yüz resid hurma ve sayır mekûlât kısmından tahsil idüb Reşid şehrinde bir azîm mirî mahzenler vardır Cümlesin malâmâl yığarlar Ve Âsitane tarafında helvahanei hasdan hassatan bir halife gelüb emri padişahîlerin divanı Mısırdaki paşa huzurunda emri şeriflerin ibraz idüb Mısırın cümle bağlarında ve bağçelerinde ve şehri Fayyumda nekadar hıyarşenbe ağacı ve nekadar hummas limon ağacı var ise mirîye kabz olunub helvacı başı bunları mevsimile hıyarşenbe emini marifetile cümle ve Fayyumdan mâi gülâbı ve mâi kâdi ve nice yüz elvan ıtıriyyat dühniyyat behaların defterdar hazinei padişahîye mezkûr eşyaları cem idüb yüz kantar mümessek gül limon ve benefşe ve hummas ve temir hindî ve nilüfer Mısırdaki bu nevi eşribeler olur Beyaz ve amberi baris makulesi olmaz Ve maacinlerden yetmiş nevi macunu mümessek ve mukavvi ve müferrih ve nafi maacinlerden tiryakı Faruk ve Faruku erbaa ve macunu akreb ve macunu sakonkuru berî ve macunu sakonkuru mahî ve ayneyi timsah ve kalbi timsah ve [1] timsah (1) ak düşmüş göze gülen mil ile çekeler biemrillâh gözü mücellâ idüb kuvveti basarı ol mertebe ziyade ide kim vakti zuhurda semadaki seb'ai seyyarei göre Bu kadar maacinler ve reğel eşribelerin enyanından paşaya on kavanuz kethüdaya üç kavanoz helvacı başı verüb mabakisin helvacı başı kilârı hassa [2] [3] hücceti şer'iyeye alır Andan kilâr beği bu kadar birinc ve şekerî mevsimile Âsitane saadete göndermek için bender elli pare gemi techiz idüb yelenkenlerin dahi alır [4] Halâs ider Bazı zaman kanunun üzere İskenderiyyeye on iki pare kadirga gelüb cümle kilârci bey kadirgalara koyub cümle kadirga beğlerinden hücceti şer'iyeye alub edayi hizmeti tamam olur Bir hazinei Mısır dahi kanunu Selim Han üzere budur

Fasıl 23 Hazinei Mısırdan kanunu padişahî üzere yedi bin kantar barudu siyah hazinesin beyan ider

Bu hazine alayında cebeçıyan ve barudçıyan ve fişenkçıyan alaylarından gayri askerî alayları olmaz Paşanın saray havlisi köşesinde

[1] Yıldız nüshası (sinni)

[2] » » (ya teslim eder)

[3] » » (Ve)

[4] » » (lar)

iki şeshane kubbei âli barudhane vardır Herbirinde kırkar civan vardır Şebruz çarhların atlar çevirüb barud döğerler Acib temaşagahdır Amma temaşası dahi barut gibi mel'undur Anda cümle barudlar kâmil olub divanı Mısırdan paşaya çaşni göster(ir)ler Hakkı ki Mısırın barudu Bağdaddan âlâdır Zira güherçilesi gayet lâtif beyaz değirmen taşı kadar olur Yetmiş pare mirî kuraları vardır Mültezimleri bu işle memurlardır Her hafta ikişer katar deve güherçile gelüb köslerin çalarak mültezimler cebeci başıya teslim iderler Bu güherçileleri dahi her bar paşaya gösterirler Eğer siyah ise red iderler Yahud mültezimler cebeci başıya teslim iderler Badehu bu barudu siyahı paşa beğenüb cebeci başıya ve bölük çorbacılarına ve kethüdalarına hil'atler ihsan olunup iç kal'ada barudhanede yedi bin kantar barud keşan keten çuvallarına koyub şedde şedde deve derilerine sarub Mısırın üçer bin hammal beygirlerine ve hammal develerine tahmil idüb ibtida fişenkciy alay(1) ellerinde asâları ile ileri gidüb çorbacıları atlar üzre Kardeşler tütün içmen Ve usta kazancı ve usta demirci ateş yakman deyu tenbih iderek ubur iderler Ol gün ol sokaklarda bir kimse duhan içmez Mezbur [1] demirci ve kazancı ve kuyumcu ve çilingir dükkânlarında ateş yanub işleyemezler Ve bu şahrah üzre olan hanelerde dahi ateş yanmıyub kimse evinde duramaz Azîm derdi serdir kim nice bin at yükü ateşi gazab çeker (A)dan yükler katar katar yürümeğe başlar Herbirinin yanında bir âdem elinde dineğil çarparak halkı urarak tütün çubukların kırarak bu üslûb üzre ubur iderler Ve altı bin kantar dahi keten fitili geçer Bunlar dahi şedde şedde Yemen ferdeleri içr(e) atları ve katırları tahmil idüb bu fitilleri bükten üç bin Berberî kavmî dahi fitî yükleri yanınca pabürehne ellerinde asâları ile fellâhları urarak ubur iderler Hattâ paşa ağalarının müflisleri 6 lâtife için Ben Mısırdan üç yedekle çıkdım ve beş yedekle çıkdım deyu yemin eder Anı 7 istima iden küheylân at yedeğile çıkdı zan ider Ol müflis ise Mısırdan fitil yedeğile çıkmışdır Andan çorbacıları at üzre alay alay güzer iderken tenbih iderek barudu siyahı belâyı siyah gibi götürürler Andan cebeci başı eğninde sammur kürkü üzre hil'ati fahire ile ense sinde kırk elli gulâmı hasları ile köslerin döğerek alayı âteş ile bir belâdır ubur idüb Bulakda cümlesin gemilere doldurub andan Reşide Reşidden cirmelerle İskenderiyyeye andan kadırgalara tahmil idüb cebeci başı kapudanlardan hüccet alub halâs olur İşte bizim [2](Mı)sır hazinesi dahi budur vesselâm

[1] Yıldız nüshası (a bir)

[2] » » (işte bir)

Fasıl Yirmi dördüncü Hazine Mısır mollarının ve askerî kassamının ve eyaleti Mısırdaki kırk altı kadıların tahsilleri dahi bir hazinesi mısırîdir

Fi zamanına dahi ziyadedir Zira başer'î tahsili mal ider oldular Amma Mısır mollarına senevî bervechi adalet üç yüz kise hasıl olur Gayet lâtif mevleviyyetdir Andan hâlâ Kanunu Mehmed Hanı Rabidir Mekke mollası olup andan İslâmbol olur

Fasıl Yirmi beşinci Hazinesi Mısır Evkafatı selâtîni mazi ve evkafatı vüzera ve âyân eşraf kadî

Sultan Selim Mısır feth itdükte Hayre Beğ Mısır veziri olup Kemal paşa zade Ahmed Efendi Mısır kadî askeri olup Gazalî kalemile hakanı Mısır tahrir etdiklerinde nefsi Mısır icre yetmiş yedi bin evkâfullah imiş Hâlâ on iki bin mamur âbâdândır Her gelen Mısır molları emri padişahî ile bu evkafullahların teftiş ve tefah-husuna memurdur Senede bir kerre yoklayub en edna vakıfdan bir altun ve kırk elli ve yüz iki yüz beş yüz ve bin altun aldığı evkaf-lar vardır Ve bu evkafaların azım mamur kuraları ve rezeka ve fed-danları ve mürettebatları ve miriden malları vardır Gazalî tahriri üzere bu evkaf kuralarından üç Mısır hazinesi dahi hasıl olur deyu defterhane Mısırdaki masturdur

Fasıl Yirmi dokuzuncu Mısırdan mirînin kendüye tahsil etdüğü hazineleri beyan eder

Kanunu Selim Hanîdir kim Mısır valilerine hassı hümayun mukabelesinde dört yüz yetmiş kise mısırî keşufiyyesi vardır Ve yine tarafı padişahîden beher yevm harc şasaddukatı fukarâ üzere bin parredir Senevî doksan kise(i) mısırî ider Anlardan maada beher sene alâtari kulhedaya bir Mısır hazinesi miktarı zîkıymet mücevher eşyalar ve giranbeha tefaruklar gelir Ve bunlardan maada senevî ikişer Mısır hazinesi mal dahi elbette tahsil olur Hele bu hakirin zamanında Kethüda İbrahim paşa Mısır veziri iken üçer Mısır hazinesi tahsil itdirdirdi Zira Âsitane tarafından Köprülüzade veziri âzam Fazıl Ahmed paşa hâmisî idi Ve Cenabı İzzet anın tevliyyeti eyyamında Mısırdaki bir taun oldıkim bir köy üç ayda dokuz kerrâ mahlûl olup divanı Mısırdaki beyi olundu Bu baht halidir Bazılar istidracdır demişler Âhir muammer olmadı Amma merhum Hatemi Taî Caferi Ber-

mekî misal kerem kânı bir veziri âlicah idi Üçer hazinesinin birin harcı makulüne sarf idüb ikisi kendüye kalırdı

Fasıl Otuz üçüncü Hazine Mısır vezirinin yirmi üç mertebe sahibi ağaların kendüler tahsil etdikleri hazinei beyan ider

Evvelâ kethüda bir mubassır ve müdebbir âdem ise bin kise mal ol tahsil ider Eğer naehil ise ağzın havaya açar Ve beş yüz kise şehir havaleleri kazanmışdır. Hakir Derviş Mehemed paşa veziri âzam hakire didikim Tabanıyassı Mehemed Paşa Mısır veziri iken ben şehir havalesi idim Beş yüz mısırî kise kâr etdim deyu vezaretinde hakire nakleyledi Divan efendisi ve mukabeleci ve kapucılar kethüdası ve hazinedar ve mühürdar ve mahlûl kâtibi ve emirahor ve beytülmalcı ve hasıl harc vekilharc ve kethüdası ve anbar emini ve risale ağası Dimyat ağası ve Süveys ağası ve Reşid ağası ve İskenderiyye ağası ve Beni Seyf ağası ve Minye ve Manfalut ve Circe ağası Bu yirmi beş ağa dahi kendülere *iki Mısır hazinesi* mal tahsil iderler *Ve bir hazine* dahi gayri ağavatlar ve gayri kara kollukcuları beş ağa dahi kendülere *iki Mısır hazinesi* mal tahsil iderler

Fasıl Otuz dokuzuncu Hazine Mısırın yirmi beş ümerası ve kırk Çerakese beğlerinin ve sair âyânın tahsil etdikleri hazineleri beyan ider

Evvelâ eyaleti Mısırdaki cümle kuranın mirî malları galk yani kapanub eda olunduktan sonra ruznamçe defterinde mastur ve murakkam olduğu üzere cümle âyânı Mısıra beş Mısır hazinesi fayiz mal hasıl olur deyu tahrir olunmuşdur Hakka ki dahi ziyade hasıl olur Hattâ Kethüda İbrahim paşa azizi Mısır iken İslambolda sakin padişah mukarriblerinin ve gayri âyân eşrafın Mısırdaki köylerinin üç Mısır hazinesi mal hasıl (1) olur deyu ruznameci Abdurrahman Efendi İbrahim paşaya arzetti Paşa dahi deri devlete telhis etdikde ruznameci Abdurrahman Efendi(i) huzuru şehriyarîye [1] idüb muvaceheci padişahîde yine o minval üzere cevap verdikde padişahı Cemcenab buyururlar kim ya malı fayiz kalur deyu süal buyururlar Ruznameci Vallahi padişahım Beş Mısır hazinesi mal ümera ve âyân eşraf kullarına kalur deyu cevap virüb iltifatı şehriyarîye mazhar olub muazzez ve mükerrem yine Mısıra geldi Ve anın zamanında Mısırın

[1] Yıldız nüshası (ihzar)

irad masrafı beraber olub tedahül ref oldu Badehu İbrahim paşa Mekkiye üç bin kul yazub seksen iki haccında Şerif Sa'di hal idüb yerine Şerif Berekât Şerif oldu Ruznameci Abdurrahman Efendi huzuru padişahîde böyle keşfi raz etdiğiçün âhir Canpuladzadiye ruznameci(i) katil etdirdiler İşte Mısır hazinesi bu tertib üzre sekiz Mısır hazinesi dahi böyle tahsil olur

Fasıl Kırk dördüncü Hazine Mısırın üç hazinesin dahi bu esnafat kendüler için tahsil iderler Anı beyan ider

Evvelâ eyaleti Mısırdaki ve eyaleti Saidde cümle bin pare kuradır Bunlar dörd kısma münkasemdir Bir kısmı cümle mirî malı padişahî verir beledlerdir İkinci yahşi keşufiyye kuralarıdır Üçüncü kısmı vakfullahdır Dördüncü kısmı keşşaf ve ümera ve mültezimînin kuralarıdır Lâkin bu kura sahiblerine fayız hazineleri tahrir olundu idi Amma bu kuraların şeyhülbeledi ve sahibi direkleri ve şahidler ve müşşidleri ve kâtib kıbtîleri vardır Bunlar dahi kendüler için bir Mısır hazinesi mal tahsil idüb kendüler setr olur

Fasıl Kırk sekizinci Hazinei Mısır

Bâlâda zikrolunan eyaletlerin kuralarında bilâhad velâ gaye velâ hisab âdem deryası olan reaya ve beraya var ise arazi(i) Mısrî ziraat idüb senede yedi kerre eküb yetmiş nevi mahsul hasıl olur Böyle mahsuldar türab ve böyle Ferhad gibi çalışır reayayı Arab cezirei dünyada böyle dihanî fellâh ve böyle kavmi cebbarîn ve bîslah reaya yokdur Gökde uçan yerde gezen ve deryada yüzen باي وچه کان kendüler için mal tahsil idüb öşürlerin ağalarına ve nazırlarına ve mültezimlerine ve keşşafalarına malı mirî verub deyinlerin galk i(t)üklerinden sonra bu reayaya beş Mısır hazinesi mal kalur deyu tahrir olunmuşdur kim bu reaya kârı hazinesile elli üç hazinedir

Fasıl Elli beşinci Hazinei Mısırın yedi benderinde tüccar taifesinden hasıl olan hazinei beyan ider

Kethüda İbrahim paşa Reşidi ve İskenderiyyei yevmiyye birer kise iltizama verdi Ve Dimyat benderi senevî yüz kırk kise verdi Ve Bulağı ve Babı Nasırı ve Eski Mısrı ve Besatîn mukabelesinde Ma'diyyei dahi bunları tahrir eminine senevî yüz elli kise verdi Ve üçyüz kise [1] dahi benderi Tenvisi virdi ki ana bahar emaneti der-

[1] Yıldız nüshası (kise)

ler Bazısında beş yüz kise hasıl olur Bu hisab üzre iki Mısır hazinesi dahi bu yedi benderden hasıl olur Cümle elli yedi hazine alelhisab

Fasıl Altmışınıcı Hazine Mısırın bu yedi benderine gelen tüccarın peyda itdüğü hazine(i) beyan ider

Evvelâ Arab ve Acemden Hind ve Yemenden velhasıl eka (limi) seb'adan cemii tüccar meta getirübfüruht idüb üç Mısır hazinesi mal tahsil iderler

Fasıl Hazine [2] altmış beşinci Mısır icre yüz yetmiş aded esnafat dahi iki Mısır hazinesi kâr iderler

Ve ekalimi seb'anın islâm diyarlarından gelen huccaci müslimîn dahi üç *hazinei mısri mal* sarf iderler deyu ârifler ve vâkıflar tahrir itmişlerdir

Fasıl Yetmiş üçüncü Mısırdâ Anbarı Yusufa gelen hububatın hazinesin beyan ider

Bu anbarları Hazreti Yusuf bina etdüğü Eski Mısır evsafında mevsufdur Ve bina etmesinin sebebi surei Yusuf Âyeti şerifelerile musarrahdır kim (Âyet) *ودخل معه السجن فتيان* Âyeti ve Melik Reyyan vâkıa gördüğü (Âyeti) *وقال الملك انى ادى سبع بقرات* *سمان يا كاهن سمع عجاف سفلات حضره واخر يا بسات* Âyetleri Hazreti Yusuf hakkında Habibi Hudaya alâtarikulkısas nazil olmuştur Cemii tefasirlerde musarrahdır Amma biz ihtisar üzre tahrir etdik Ol asırda Melik Reyyanın vâkıasın Hazreti Yusuf tabir idüb yedi sene kaht galâ olur deyu tabir etdi Badehu Melik Reyyan bu anbarları bina iderken ömür vefa etmeyüb merhum oldu Müruru eyyam ile Hazreti Yusufa hilâfet ve nübüvvet gelüb anbarları Hazreti Yusuf bu anbarları bina etdüğü masturdur Hâlâ mezkûr anbarın dördü dahi hububat ile her sene malâmal olduğunda cümle ahali vilâyet ve cümle ocak ihtiyarları ve yedü bölük ağaları ve paşa ve molla Anbarı Yusufun babların küşade kılub dua ve sena ile dörd bayraklar dikilüb anbar emini paşaya bir azım ziyafet idüb bir sîm eğerli ve mücevher gaddare ve topuzlu bir küheylân at çeker Ve bir yelkendez at çeker Üç mısri kise ve üç tavaşi ve bin erdeb gılâl hedaya verüb hil'ati fahire ihsan olunub İstikamet eyle deyu tenbih olunur Ve badelasır ziyafet paşa ağası anbar nazırınıdır Badezziyafe dahi bir mükellef ve müzeyyen bir küheylân at ve bir tavaşi hedaya

[2] Yıldız nüshası (Fasıl Altmış beşinci Hazine)

çeküb bir hil'ati fahire ile behr(e)mend olub anbar çorbacısı ve anbar kâtibi ve keyyal cümle yirmi üç nefer kimesne hil'ati aziz ile azizi Mısır olup mesrur handan hanelerine giderler Andan Anbarı Yusuf leb berleb olub bayrak dikilmiş deyu Mısır ahalişi şadmaniler iderler Amma cümle müsebbib ve muhtekirler mahzenlerinden hububatların taşra çıkarub ciğerlerin dağılıyarak gılâllerin ucuz verdikleri için ağılıyarak metaların beyi iderler Ve bu anbarlar dolmıyınca Ümmü Dünya Mısır ganimet olmaz Zira Mısırın cümle askerî taifesi ve keşidede ve eytam ve mütekaidîn ve cevali ve tavaşıyan ve tayifei nisvan ve gayri cümle eli beratlı kırk yedi bin yedi yüz beni Âdem ve Bayram paşa tahriri üzre on altı kerré yüz bin âdem bu anbarı Yusuf muhtaclardır Ve askerîlerin alik ve cerayaları vardır İki ay nefakaların almasalar paşanın başına Ümmü Dünya Mısır dar idüb herkes gulüb idüb cerayelerin paşaya taşdan yetirdirler Ve bu Anbarı Yusuf عليه السلام Circe eyaleti ve Saidi Âli vilâyeti berekât ile dolar Ve bu anbarlar kâtibleri başka aklâmdır Cümle yetmiş halife ve yetmiş tarras ve yetmiş kehhal ve yetmiş gırbal yedindedir Bunlar askerî taifesinin gılâlin galburlıyub pak verirler Bunlar cümle anbar huddamlarıdır Amma küttapleri kırat bekırat hisab etmişlerdir kim Anbarı Yusuf beher sene gelen gılâl hinta üç kerre yüz bin erdebdır Ve gılâl şair erdepdır Ve gılâl ful

erdepdır Bu gılâlleri suku sultan(i)de beyi men yezid etmek iktiza etse seyrünnas sekiz Mısır hazinesi mal olur deyu tahrir olunmuşdur اللهم عافنا Eğer Nil taşmıyub ganimet olmasa cümle kul bu sekiz Mısır hazinesi(n) paşadan taleb iderler Ve sekiz hazine gılâl olduğu muhakkaktır Ve meşhuru âlemdir Ve cümle beni Âdemden maada semada tayeran ider leri cümle Anbarı Yusufdandır Anbarın üstü mestur olmamak ile cemii huşu tuyur remma remma konub tenavülü ful iderler Ve her heva pervaz per ururlar

Bu Anbarı Yusufun irad masarısına cemii vüzera ve بكر نيس diyen ehli kalem olan feridüddehr aklı Aristo kimesneler bu Anbarın irad masarısına akıl ergürememişler Hazel an bir kâihanei devrandır Daimüddehr deveran idüb dolub boşalub cümle mahlûku Mısır andan kefaflanmadadırlar زادك الله تعالى Sekiz sene bu hakir dahi andan hissemend idik Amma bu hakirin aklı kasırı üzre cemii Mısır vüzerasının hîni azilde çekdikleri âlâmı şedayidler bir âdemin mesahilin bitirmeden aldukları hedayalardandır Ve meksur ve müflis kimesnelere kâşiflik vermeden ve Anbarı Yusuf nezaretin naehle verüb mah bemah muhasebesin görmemelerinden meksur olup mahpus olurlar Bu üç şeyden ihtiraz iden vüzera Mısırdan selâmetle halâs olur İnşallah Zira

Mısır mekri mekri azımdır Hattâ Kethüda İbrahim paşa gibi bir müdebbir ve bir mubassır vezir Mısıra karibülahdde gelmemişdir Ve ilmi muhasebede yegânei asr idi Bu mertebe ehli kalem iken irad ve masarifi beraber etdim ve bu kadar bin akçe yevmiyye mahlûlât cem idüb cümle defterleri gümüş kafesli sanduka koyub Mısırın hazinesin Tuta bağliyub Mısırı bikt etdim derken badehu mazul olub selâmetle Âdiliyyede karar etdi Amma iki aydan sonra Canpuladzade Hüseyin paşa hazretleri Mısıra dahil olub İbrahim paşayı muhasebiye davet idüb Anbarı Yusufdan zimmetinde iki yüz yetmiş kise bakayası kalub İbrahim paşadan taleb olundukda tarfetülayn icre eda etdi Zira mûna'im âdem idi Ve gayri keşşaf lar ve ümena ve mültezimîn zimmetlerinde İbrahim paşanın üç yüz kise bakayası kalup Hüseyin paşa İbrahim paşa borcuna oturmadı Ben kendü malim tahsil etmeğe ancak kadirim Yerime bir âdem ko Tahsil idelim deyüb İbrahim paşa kapucılar kethüdasın Mısırdaki bakaya üzre koyub İbrahim paşa Şam eyaletine mutasarrıf olub gitdi Yani Anbarı Yusuf böyle kaza zeminidir Zira hırsızları çokdur Müstakimleri yokdur Hemen ol anbarı pür iden Cenabı Hakdır Yine Allah setr ide Neticei kelâm Mısıra Ümmü Dünya didikleri kadar vardır Hakka ki cemii dünyay(1) ana gibi besler Âlem harab olsa Mısır yapar derler Ve ahvalâtlarına vâkıf olamaz diller Ve bir vech ile tarz ve tavrı va âyîn ve kavanîni diller ile tabir ve tahrir ve tavsif olunmadan müberradır Ancak bu hakiri pürtaksiri kalilülbizaa ve kesirüsseyyahe alâkaderüttaka mümkün olduğu mertebe kilki bîzebanımız kale getirüb küstahane deryada katra ve güneşde zerre kadar evsafın tahrir eyledik İhvanı zarifana şöyle malûm ola kim bâlâdan beru tahrir olunan eğer alaylı ve eğer alaysız minvali meşruh üzre tavsif olunan Mısır hazineleri cümle seksen bir hazinei Mısır ider Ve her hazine bin ikişer yüz kiseden cem'an bu kadar malı hazayın kankı diyarda hasıl olur Hemen Mısırın Ümmü Dünya olduğu bundan malûmu saadet ola Ve bu kadar malı hazayine kankı Selâtini ruyi zemîn malik olmuştur *ابدا لله خلائته الى انقراض الدوران على زويت آل عثمان* Ve Mısır vezirinin ibtida Mısıra alay ile girmesi ve çıkması ve Nil kesimi alayları ve hazine alayları dahi cümle *Otuz beş alayı azimler dahi bu mahalde tamam oldu* Amma paşanın yılda bir kaç gün Anbarı Yusuf gitmesi alay(1) ve yılda bir kerre Ramazanı şerifin âhir cumasında Mısırı Atıkde Amr İbnül Âs Camiine alay ile gitmiş ve haftada iki kerre Kademünnebi ve Besatın ve Ümmülkıyas ve Kasrı Ayn ve Sebtiyye ve Kayıtbay ve Şeyh Çuşî ve Kasrı Gavriyye ve Kasrı Âdiliyye ve Kasrı Tabhane misilli seyir seyrana alay ile mehterhanesin döğerek gitdiği alaylar hesabda değildir. Ve bu hazine tavsifleri tahrir olunur-

ken cabeca mahalle münasib olmağla kavanîni Selim Han teşrifatları tahrir olunub tiz geçildi Amma bir mahalde kulliyat ile yazılır.

Elfaslı isna ve hamsîn

Etteşrifatı kavanîni avayidi vüzerai Mısır

Evvelâ paşanın hassı hümayunu Ana keşufiyye derler Senevî dörd yüz seksen kise olur Ve tarafı padişahîden tasadduku habib için fukaraya bezl oluna deyu yevmiyye üçer bin pare tayin olunmuşdur Senevî doksan kise ider ve yeniçeri beytûlmalinden gayri cümle beytûlmal (i) paşanın beytûlmal emini zabt ider Ve yedi bender gümrüğü ve köylerin mahlûlâtları ve ulûfe mahlûlâtları cümle paşanın haliyesidir Paşa zabt ider Ve Mısır yeniçeri ağası paşaya altı kise keşufiyye verir Ağa dahi yeniçeri beytûlmalinden on kise alır Ve yeniçeri ağasının tahtı hükûmetinde yedi nezareî var Süleymaniyye ve büyük deşîşe anın nezaretidir kim Mekke ve Mediniye beher sene erdeb gılâl yeniçeri ağası yedile vâsıl olub deşîşei kübra Urbanına ref etdirmek için paşadan yeniçeri ağası yirmi iki kise alub deşîşe Urbanı(n) sıkarak Arab şeyhine verir Bu deşîşe Urbanı şeyh olmağa paşaya üç kise ve üç küheylân kısırak ve elli deve verir Ve yeniçeri ağası hükmünde olmağla ağaya dahi bir kise ve paşa kethüdasına bir kise haliye verüp nice yüz bin deve ile Bulakdaki anbarlardan gılâli Süveyse taşır Andan gemilerle Mekke ve Mediniye vâsıl olur Ve çavuşlar kethüdası ibtida paşa geldikde Salihyyede bir gümüş eğerli ve altun zincirli ve murassa rahatlı ve murassa sorukdalı [1] bir küheylân at ve on kise verir ve nice mücevher zîkıymet hedayer verir Ve müteferrika başı senevî paşaya sekiz kise keşufiyye verir ve iki kise paşa kethüdasına verir Ve yirmi bin pare divan efendisine verir ve müteferrika başı dahi eyaleti Mısırdaki nekadar kal'a dizdarları var ise kanunu Selim Hanî üze müteferrika ocağından olmaları sebebile mazul idüb yahud mukarrer etdükde yetmiş bin pare alır ve Reşid (d) e Paşa Hanı nezareti müteferrika başılara mensubdur Ol nezaretten üçer kise gelir Ve miskci başının paşa Mısıra geldikde bir donanmış at haliyyesi vardır İbrahim paşa ol atı almıyub Mısır mollası geldükde miskci başı mezkûr atı Mısır mollasına vermediği haliye olunub miskci başının keşufiyyesine mahsub olur Ve sekiz bin pare Mısırın arşın hizmeti miskci başıya ilzam olunub paşaya teslim ve miskei başı paşa hazinedarına on bin ve kethüda hazinedarına dörd bin kethüdaya bir kise pare verir Amma hîni mahalde mirîden

[1] Yıldız nüshası (topuz ve gaddareli)

malların kurtarmak tahtına verir Zira miskci başı paşaya ve kethüdaya ve şehir havalesine nekadar balmumu giderse andan alınur Ve Mekke ve Mediniye nekadar kantar şem'i asel ve buhur ve amber giderse andan alınur Ve paşa ibtida Mısıra geldükde Âdiliyyede üç gün üç gice nekadar buhur Ve amber ve misk sarf olunursa cümle miskci başı yedile Sumat beğine teslim idüb akçesin mirîden alır ve paşa miskci başılığı mukarrer etdikce bir kise keşufiyye alınır Eğer ol mahalde Mısır monlası gelirse Mısır monlasına vireceği ata mahsub ve anbar emininden paşa on yedi kise ve yedi tevaşi ve üç küheylan uryan at paşa Mısıra vâsıl olunca hedaya verir Haliyedir Ve iki kise paşa kethüdasına verir Ve bir at ve bir tavaşi dahi verüb cümle on dokuz kise keşufiyye olur Amma anbar emini üç bin pare gılâl başına beşer pare alır Ve reisler gılâle toz ve toprak mülâmma etdükleri çün hakkı sükût reis başına onar yirmişer kırkar ve ellişer guruş alır Ve kerreteyn tabir iderler yani ikinci gelişte her reisten beşer onar guruş sükker beha alır Ve bir kise tarras basılığı ve bir kise keyyal başılığı ve bir kise kıbtı kitabetlerin fûruht ider Ve sair tayyarat şeytanatdan cümle elli kise olur Ve baltama derler bir şeytanatı vardır Eğer andan dahi mal alsa yüz kise hasıl olur Amma ona kul taifesi rıza vermezler Gavgâ olur Zira ol mal kulun gılâlinden hasıl olur Ana rıza virmezler Ve paşanın ağasından biri anbar nazırı olub paşaya üç kise keşufiyye ve bir tavaşi verir Nazır ağa dahi anbar emininden muradı üzre ya mahiyye ya îdivye senevî iki kise ulûfe alır Amma anbar nazırı ilmi kitabetde akılı Aristo âdem lâzımd(ır) kim cümle gılâl muhasebesi hîni azilde andan mesuldür Ve her kimden birer ikişer guruş mühür akçesi alır Ve niçe hedayalar getirirler Ve risale ağası paşaya yirmi beş kise keşufiyye verir Kendisi kırk elli kise tahsil ider Ve paşa kethüdasına üç kise verir Divanı efendisine on bin pare ve hazinedara on bin pare verir Ve paşa kethüdasına Dimyat ve Reşid ve İskenderiyye ve Minye ve Circe ağalarından birer kise avayid gelir ve paşaya Circe beğinden gelen keşufiyye hedayaları Circe beği alayında tahrir olunmuşdur Divan efendisinin cümle kanun üzre avayidi on beş kise haliyetülhaliyesi vardır Cemii keşşaf ve ümena ve mülteziminden alır Ve gedik başına kırk pare alır Ve senevî kırk at hedaya gelir Ve yirmi raht gelir Ve paşa kethüdasına hurde emininden ve yedi emanetden ve cemii kâşifleri ve mültezimden ve beğlerden ve fûruht olan kuralardan cümle senevî dörd yüz kise hasıl olur Haliyyesi vardır Ve Nil kesiminde kırk raht ve elli at haliyyesi vardır ve şehir havalesinin yedi benderden ve cümle emanetden ve hurde emininden ve darb-

hane ve bahar anın kalemidir Cümle senevî mahsulât iki yüz kise haliyyesi vardır Cümle nan ve lâhmi tayi (n) dir Hattâ atları carıya [1] gitdükde cemii paybend ve kösdekler ve gayri mühimmatları hurde emini görür Ve şehir havalesinin iç ağaları darbhane nazırından on sekiz bin pare hrliye alırlar ve şehir havalesi sarrafları üç ayda bir mevacic başında sarraf başıdan yirmişer guruş haliye alır Ve bahar gümrüğünün kantarcılarından ve kâtiblerinden ve simsar yahudilerinden ve saraflarından şehir havalisinin ve hazinedarlarının ve sarraclarının haliyeleri vardır Bâlâda nice haliyeleri mahallile tahrir olunmuşdur Ve divan efendisi kisedarile cümle divan huddamları efendilerin kisedarları otuz iki neferdir Yevmiyye ikişer akçe mirîden vazifeleri var idi İbrahim başa ref etdi Ve paşa kethüdasının ve şehir havalesinin velhasıl paşanın kırk meratib sahibi ağavatların kanun üzre cümle keşşaf ve ümena ve mültezimîn hududlarında otlak ve bersîm haliyeleri vardır İstiyen ağavat atların gönderir İstiyen otlak hakkı alır Ve paşa hazinedarının kezalik cümle keşşaf ümena ve mültezimîn üzre kırk kise olur haliyesi vardır Paşa emirahoruna senevî dört yüz kise olur haliyesi vardır Paşa emirahoruna senevî dört yüz kise hasıl olub çayır ziyafetinde paşaya üç kise ve üç tavası ve bir müzeyyen at ve iki safinatülciyad atlar hedaya verüb cümle paybend kösdek ve çul ve topra ve cümle atlara ve develere saman emirahorun boynunadır Amma senede paşaya iki yüz at gelir Her at başına bir çuka ve kumaş ve destar haliye alır

(İki satır boş bırakılmıştır)

Bâlâda tahrir olunan alaylar ve hazine alayları ve kanun üzre teşrifat avayidleri alınması tamam olub mahı Temmuzda kıbtî hesabı üzre Tut gelüb sene âhiri olur Gayri alay ve hazineden bir şey kalmıyub illâ Seyyid Ahmedül Bedevî Mevlûdunun alay(ı) kalur Ve teşrifat üzre paşadan ve molladan ve mirîden âlâtarikussadaka mekûlât meşrubaf ve gayri ilhak levazımatları kalır Anı beyan ider

Elfaslûs Salis ve hamsin

Menbaı esrar mercii ebrar kutbu alevî hazreti Seyyid Ahmedül Bedevî meşayihlerinin alayların beyan ider [2]

Evvelâ kıbtî senesi evveli olmağa bazı Nil kesimine altmış günkalub nokta düşdüğü gün yani Nil taşmağa başladığı gün Sultan

[1] Yıldız nüahası (çayıra)

[2] Kenarda (Karşı sahafadaki Mevlûdu Şeyh Bekrî mahı Rebiülevvelde olmağile ibtida bu mahalle ol Mevlûd yazıla Gaflet olunmıya) Yıldız nüshasında buraya yazılmıştır.

Seyyid Ahmedül Bedevînin pabürehne ve serbürehne keysudar fukarayı alâm derler bir kavimdir Def ve dayire ve kudümler ile çarşuy bazarda def ve kudüm ile kaside ve mevaller okuyup tevhid iderek Mevlûdu Bedevî(i) halka ilân iderler Badehu Nil kesimine elli beş gün kalarak meşhuru âfâk kutbu alelîtlak hazreti Seyyid Ahmedül Bedevî Ebülyetamîn hazretlerinin fukara çavuşları üç gün üç gece Mısır içinde cümle meşayihana ve dervişana haber idüb mahı mezburun evvelki gün on beş yirmi bin fukaraları ve meşayihleri nice bin kırmızı sancağ ve bayrak ve alemler ile esvaki sultaniler lâlezara dönüb altun alemler baş kaldırub tabıl ve kudüm ve def ve nakkare ve surlar suru İsrafilvar nefhi sur urarak yedi yüz meşayih kiram ve nice hin bî pirehen sine çak ser bürehne ve bî pak fukarayı babullak tevhidi eriyte meşgul olarak ve Ya Rezzak ismile saf saf ve gürüh gürüh alayı azîm ile paşa saray(ı) meydanına varub anda tevhidi sultanî iderler kim cemii münkirîn âlemi hayretde dembeste ve valih hayra(n) kalırlar Badehu cemii meşayihan divan hanei âlide Canpuladzade Hüseyin paşa hazretleri huzuruna çıkub badeddua vessena Ya Sultan Seyyid Ahmedül Bedevî hazretinin kanunu Sultan Kayıtbay üze Mevlûdunabi olması için fermanı şerifiniz reca iderüz deyu recaları makbbble geçüb divan efendisine hitab idüb fermanı şerif tahrir olunur Siz kim meşayihani halifei Bedevî şeyhlerine Mahı Cemadelulânın evvelinde cümle fukaranız ile alay gemileriniz ile Bulakdan avm idüb şehri mezburun idesiz Ve ziri destinizde olan fukaray ve züvvaranları bir hoş gözedüb hirasat üze olasız Ve senki Garbiyye hâkimi Hasan Beğsin ve senki Menufiyye hâkimi Mirza Kâşifsin Tahtı hükûmetinizde ve civarınızda âsitanei Seyyid Ahmedî Bedevî Mevlûdunun evvelinden infidadı gününedek cümle askeriniz ile Mülâka meydanına haymei hargâhlarınız ile gelüb mek sideriz Tüccar ve züvvarı basiret üze olub gözedesiz Ve Urban aşkıyalarından bir ferdin elinde nabut ve belinde akvei kut ve askerî taifesinden gayri eli mızraklı Urban bulursan katil idüb hıfz hirasat üze olasız deyu kâşiflere hitaben buyudı(i) şerifler tahrir olunub şeyhlere verirler Cümle meşayih kibarlar paşaya hayır dualar idüb badeddua paşadan cümle meşayih haliyelerin isterler Evvela eli pare gemi fukara doldurmağa risaleden isterler Paşa buyudu verir Ve muhtesibden elli kantar beksamat ve soğan ve cibni halûm için buyurdum isterler Ve selef vüzeraları viregeldüğü teşrifat haliyelerinden ihsan olunageldüğü üze Seyyid Ahmedül Bedevînin kabri şerifi ne iki yeşil destar ve iki batman öd ve bir ibrişim seccade ve iki sem'i asel ellişer vakkıye ve elli hatmi şerif için elli altun paşadan

haliyetülhaliyedir Kanunu teşrifat üzere alub badeddua paşa ile cümle meşayihan vedalaşub aşağı saray meydanına nüzul idüb cümle fukaray(ı) tevhidden dindirüb cellâdlar şeyhi buyurdı(i) şerifi Saray Meydanında cümle ehli divana karşı tilâvet ider Badehu yine cümle âşıkânı sadıkan yine tevhid tezkir ile şehir içinden bir hay ve bir hu ile gûnagûn fukarayı mecazibun reftar iderek halife hazretleri at üzere iki canibine selâm virerek ve Merzuku Kefafî hazretleri halifesi şeyhüşşüyuh eşşeyh Mustafayı Rumî cümle şeyhlere serdar olarak dahi ileride filân gün Mevlûdu Bedevîdir deyu dellâllar haykırarak ubur idüb şeyh halife hazretlerin alay ile Merzoku Kefafî hazretleri âsitanesine endirüb şeyh halife hazretlerin alay ile Merzuku Kefafî hazretleri âsitanesine endirüb cümle meşayihan ve fukarayı âşıkân vatanlı vatana giderler İşte fermanı vezir ile olan Mevlûdu şerifinin evveli budur Andan yirmi gün sonra

Evsafı alayı Mevlûdu Hazreti İbrahim Dessukî müvvelünnühas

Bu dahi bir alayı azîm ile nice bin fukara ve meşayihan def küdümlerin çalarak sancakların açarak yalın ayak başları kabak esmai Ya Rezzak çekerek tevhid tezkir ile âdâbı Resulullah üzere hulû huşu üzere ubur iderler Bunlarda melâmiyyun ve mecazibun yokdur Zira bu tarikı Burhanî tarikî sultanîdir Üslûbü sabık üzere divanı Kayıtbaya paşadan izin buyurdılar alub tevhidi erreye meşgul olarak ubur iderler Bunların teşrifat üzere haliyeleri yokdur Amma Mısır veziri merhameten bir yeşil destar ve bir vakıyye öd ihsan idüb şeyhi Şerfüddin hazretlerinin dadi hayırların reca ider Anlar dahi alayı azîmler ile şeyhlerin hanelerine getirüb herkes vatanına giderler Bu Mevlûd alaylarından sonra Mısır içinde her gice birer Mevlûdunnebi olub cümle üçyüz altmış Mevlûdunnebi olur kim giceleri leyile isra ve leyile kadir ve ruzları ruzü İdi Ekber olur On ikisi fermanı vezir ile olub dellâllar nida ider Biri bâlâda tahrir olunan Seyyid Ahmedül Bedevî mevlûdudur İkincisi İbrahimi Dessukî Mevlûdu Üçüncüsü Emiri Hac huccac ile Mısır beled ve mahı Saferin yedinci gicesi Babı Nasır dibinde *Canbuladiyye Mevlûdu* Bâlâda hac alayında tahrir olunmuşdur Bu dahi fermanı vezir ile Ve dördüncüsü

Evsafı Mevlûdu hazreti Şeyh Bekrîzade

Mahı Rebiülevvelin on ikinci gice isneyn gicesi Mısırın üç bin altmış tabaka minaresi nice kerre yüz bin kanadiller ile Mısır mina-

releri tezyin olur Şehir içi nuru münevver olur Ol gice Özbekiyye bürkesi kenarında Mevlûdu Şeyh Bekrî hazretleri Mevlûdu gibi bir tantanaraklı ve tumturaklı Mevlûdunnebi olmazdır Zira on gün on gice evvel cümle âyânı Mısıra esnaf esnaf ziyafet ider Bir gün eimme ve hutebaya bir gün ulema ve sulehaya bir gün meşayihan şürefaya ve bir gün âyân eşrafa ve bir gün nakibüleşrafa ve bir gün mezahibi erbaa şeyhülislâmlarına ve bir gün müderrişine ve bir gün mollalara ve Mısır mollasına ve bir gün Mısır vezirine eğer mutekid ise muhabbeten gelirler ve gelegendmişlerdir Zira ulu âsitanedir Ve bir gün cümle ümeraya sımatı muhammediler çeküb ziyafetler iderler kim Keykâvüs dahi böyle nîmeti firav(a)n bezl etmeğe kadir değildir Şeb ruz yüz yire sımatı Ebabekrî çekilüb ihsan in'amlar hassı âma bezl olunur Ve Özbekiyye bürkesi içinde ol mahalde su kalmıyub bin feddan sahrayı vaside nice yüz otak ve sayeban çerge ve çadır ile cümle meşayihan ve âyân meks idüb yüz kırk tarıkın fukarası cem olub tevhid tezkir olur Ve bir tarafda orduyi bazar kurulub mekûlât ve meşrubat fûruht olunub gûnagûn bazarlar olur Ve bürkenin canibi erbaasında olan hanedan sahibleri deri divarların ve dam ve bam ve revzenlerin ve bürke kenarların nice kerre yüz bin kandiller ile zeyn idüb encümü ahteran misal çıragan olub nice bin tüfenk ve fişenk endaht olunub şadmaniler olur Ve bürke etrafında olan mirilivaların kûsu hakanî ve tablı Âli Osmana turralar urulub sadası evci âsümana peyveste olur Ve şeyh hazretlerinin sarayı âlileri kat enderkat mak sureler ve şahnişinler ile ârâste bir hanedanıdır kim tabir ve tevsifde meddehanı Mısır âcizmandedirler Ve bu âsitaneler serapa kanadiller ile müzeyyen olub taraf taraf kûşe kûşe derya misal beni Âdem anda zevk ve safa etmededirler Ve şeyh hazretlerinin kadi azîminin havuzu kenarında cemii ulema ve suleha ve meşayihler Mevlûdu Nebi kıraat etmeğs hazır olub hoşelhan müveşşihler savtı hazin ile bir âhenk dutup Mevlûdunnebi okurlar Ve kırmızı şalvarlı yetmiş seksen mahbub huddamlar musanna ve murassa micmerler ile öd amberi ham yakub müşk anber ve sünbülü Hatayî rayihasından uşşakların dımağları muattar olur Ve mümessek sükker ve nebatı hameviler tabla tabla yârânı safalara bezl olunur Andan mümessek ve muamberîn eşribeler gûnagûn mücevher fağfurî ve münebbet kâseler ile bezl olunub ta sabahadek ihya olunub üç kerre Mevlûdu şerif kıraat olunub alessabah müveşşihîn ve karilere ihsan ve in'am olunub herkes bir canibe müteveccih olurlar Elhasıl midhatinde lisan kasırdır ve yine bu gice

Mevlûdu âsitane(i) Şeyh İbrahimi Gülşenî قدس سره

Yine mahı Rabiülevvelin on ikinci gice isneyn gecesi olur Bazı âşıkân Şeyh Bekrî Mevlûdına giderler Bazı canlar İbrahimi Gülşenîye gelirler Bazı yârân Şeyh Bekrîye andan İbrahimi Gülşenîye gelirler Amma bu Gülşenî Mevlûdu cuh çuhunlu ve fellâhîn ve avamı nas için değildir Havassulhas içündür Cümle Ervam ve askerî taifesi ve erbabı marifet ve tarikat ve nazif ve zarif ve şair ve erbabı tasnif kimesneler gelirler Gayri enayi ve ecnebi ve cümle ve mühmel âdemler gelemes Badelaşa aziz hazretlerinin merkadi amber haki olduğu kubbe münevverenin önündeki mücellâ ve musaykal haremi azîmi musanna zıkıymet ibrişim halîçeler ile döşenüb cümle uşşakan gürüh gürüh gelüb cemaati kesire ile salâtı aşâ etdükdensonra âyîni şeyh üzre cümle fukara yek dil ve yek cihet olub tilâvet idüb yirmi zakir bir tarafda zikrullahâ meşgul iken bazı uşşak vecde gelüb ayak üzre kal-kub simaa başlarlar Andan cümle dervişan erbabı dilrişan fakrı faka ile zîşan azimüşşan canlar deveran etmeğe başlar Zakirler ve şakirler tarafından gûnagûn savt ve remiller ve tasnifat ve ameller ve ilâhiler ve zikir ve cemiller [1] ile yekgâh ve dügâh ve segâh ve çargâh ve pengâh ve şeş âgâzede âgâze(1) Davudile musanna hüzüngirler idüb kâhice üşşaka neva mahbub buselik idüb makamı uşşak gerdaniyyede karar idüb üçden haric etmezler Ve bir kol zakirleri köçekler cem idüb nekriz ve şahnaza ve haşırak makamı zengûlden geçüb gerdaniyye iderek kavli ısfahan üzre rast karar idüb mabeyninde on iki makam üzre on iki bürucdan nişan verir on iki halka küre küre piç ender piçi uşşak birbirlerine sarmaşub birbirlerin deraguş idüb muhabbet rekleri germagerm olub cemii uşşakan birbirlerini kemerlerinden zabt idüb halkai gülşende zikrullahâ meşgul olub tevhidi erre ile mest medhuş bîhuş olub arsa(i) muhabbetde valih hayran olurlar Ve cümle zakiran ve şakiran retarı ruşenî iderek Hayalî ve Cemalî ve Abdül Ahad ve Gafurî ilâhilerini zakiran birbirlerine hasmane müselsel hazin esvat ile hanendelik idüp yina cemii uşşakan meddü cezm tevhidiki Allahümme lâfzıdır ana müdavemet etdüklerinde Huda âlimdir can kulagile istima iden can bîcan ve bîmecal iken pürmecal olur Hullassai kelâm bu üslûb üzre on iki makamda on iki fasıl tevhidi sultanî olur kim yüz kırk tarikı meşayihanın birinde olmaz Meğer tarikı Mutaviîde ve yahud tarikı Burhanîde ola Bu fasıllardan sonra Çelebi Efendi halvet hanesinden çıkub cümle müştakan tazim idüb dest pusuna varırlar Amma kimisine dest pus etmeğe rıza ver-

[1] Yıldız nüshası (zeciller)

mez illâ bir kimesne kendüden biat idüb cihanı fakrı kabul etmiş ola Ol mahremi esrar olub tarikde olduğuyçün yedi yümnasının keffini pus iderler Ve bu Çelebi Efendi asla hanesinden taşra çıkub avamı nasdan bir merd ile ve gayri bir derdmerd ile asla ihtilât etmez Ancak senede bir gice Meludünnebiye çıkar Daima güftügûdan perhiz üze gice kaim gündüz saimdir Daima taat ve ibadet idüb tilâveti Kur'an ile mukayyedir Ve kendünün sebebi maişet(i) için hüsnü hattı vardır Bazı resayilâtlar yazub teberrüken bazı yârâna hedeye gönderir Ve Mevlûd gicesi taşra çıkmalarının aslı bazı fukaralar biat idüb tarika girerler Bazı müstaid kimesneler asitanede kırk elli sene ifnayı vücud idüb bir diyarda post sahibi olmağa istidad tahsil etmiş anı irşad idüb sahibi seccade ider Ve bazı dostan muhibban ile yılda bir kerre müşerref olub anlara hayır dua iderler Ve mihrabın sağ tarafında seccadenişin olur Sukûn üze dururlar Badehu tevhid tezkirden dahi farig olub kol edvar üze bir üstadı kâmil kürsiye çıkınca aşağıda cümle müveşşihler ve zakirînler bir savt tilâvet idüb andan kürsi üze Mevlûdhan Bursalı Sarmısakcı zade Süleyman Efendinin telif etdüğü

Allah adın zikr idelim evvelâ

Mevlûdunda sahibi telif beste etdüğü üze on iki makamda ve yirmi dört şubede ve kırk sekiz terkib üze hoş âvâz ile tilâvet idüb mabeyninde zakiranlar nice savt ve zikirler tilâvet idüb ta sabahadak bu üslûb üze sohbeti has olur Ve hazreti Risaletin rahmi maderden saadetle müştak oldukları mahal gelüb

Doğdu ol fahrül enam

diyince cümle âşık(n) pîr civan ayag üze kalkub tazim iderler Bu kerre zakirler (Beyit)

Ya Resulullah cemalin keşfüddecca değil mi

Habiba senin kelâmın belâgululâ değil mi

ebyatları savtı hazin ile pengâh makamında okunub andan cümle huddamı fukarayı Gülşenî tabla tabla şeker ve nebat ve halviyyat ve zülbiyyat ve gûnagûn hamevî kandünnebatları âyân eşrafa bezl iderler Ve bazı fukaralar futalar icre şeker ile mülebbes badem ve leblebi ve Şam fısıdğı ve mukaşşar Rum fındığı ve envaından nakiller ve muamberin ve mümessek eşribeleri rengârenk kâsei fağfur ile bezl iderler Ardı sıra bir remma fukaralar dahi cemii hazırunlara mutantan ve mücevher kahveler ve çayı badiyan ve sa'leb ve malleb(i) ve halûde ve lebni halis ve buharlı eşribeleri taraf taraf gülü gülşenî

fukaraları bezlidenler Andansonra bir sürü fukaralar dahi gülâbdanlar ile mâi gülâb ve kâdi ve ıtrı şahî ve mâi buhur makulesi rayihai tayyibeli mâları cümle huzzarı meclis üzre nisar idüb badehu buhur-danlar ile öd ve amberi ihrak idüb cümle âşıkânın dımağları muattar olur Bu mahallerde dahi Mevlûdu Nebi tamam olub giden gider Kalan canlar demler ider Yine fukaralar tevhid tezkire başlarlar Tevhidden sonra âşıkânı aşırhan (Âyet) وسيق الذين التقو بهم الى الجنة زمراً aşrı şerifin tilâvet idüb badeddua aziz hazretlerin bazı âşıkân ziyaret idüb hanelerine revane olurlar Bazı canlar canan fukaraların höcreciklerine varub mihman olurlar Elhasıl pak pakize tarıkı âsitanedir kim med-hinde lisan kasırdır vesselâm Ve bu ayda bu Mevlûd giceleri Mevlûd okutmak içü(n) sahibi hayratlar gündüzden minareleri mikrame ve destar ve kumaşlar ile minareleri zeyn iderler Andan malûmdur ol gi-ce ol camide vardır. Cemii halk ol camide olurlar Ve ol gece ol mahallenin cümle sokakların evden eve ipler gerüb kanadiller ile kah-vehaneleri ve çarşuy bazarı zeyn iderler Bir diyara mahsus değildir Hakka ki Mısırı nadirei asırdır Ve bazı mevlûdu minarelerde okur-lar Nekadar kimesne tilâveti Mevlûd iderlerse minarelerd(e)ki harir derstarları anlar alır Ve bir minareye kırk elli altmış âdem sığar Zira her minare kulle misal tabaka tabaka bina olunmuşdur Her ta-bakası ellişer âdem alır Ta sabahadak bir mikrama içün kırk elli Arab feryad figan idüb sadaları evce peyveste olur Bittemam Ve

Evsafı Mevlûdu Şeyh Ahmedür Rüfai

Tarıkı Burhanîdir Mahı Recebülmüreccebin evveli Cuma gicesi olur Âsitaneleri Sultan Hasan Camii dibinde mızrakcılar içinde bir tekiyei azımdır Bâlâda tekyeler icre evsafı masturdur Bu Mevlûd dahi izdihamlı değildir [1] sulehayı ümmetden can [2] sahibleri mazanni kirame kimesneler cem olurlar Acib sohbeti hassulhas olur kim diller ile tabir olunmaz

Evsafı Mevlûdu Şeyh Ömeribnül Farız

Mısırın canibi cenubunda Cebeli Cuşi dameninde bir âsitanei azımdır Yilda bir kerre Mevlûd olub iki yüz bin âdem cem olur Ulemayı Mısırın cümlesi bu kavle müttetiklerdir kim ol gün anda ervahı Resulullah hazır derler Zira ol Mevlûd mahallinde cami içinde nur berk urur Gayri camilere mahsus değildir İllâ Ömeribnül Farız

[1] Yıldız nüshası (Cümle)

[2] » » (hal)

camiine mahsusdur Ve bu Mevlûda mutaazzım ve mütekebbir kimesne varamaz Varırsa ol âsitanenin muhibbidir Cümle fukara ve gureba ve mesakîn ve budala ve melâmiyyundan kimesneler varır Ve olgünde nice kimesnei keşif keramet izhar ider

Der beyanı keşfi Şeyh Mehemmedi Lebbanî

Hattâ Defterdar Ahmed paşa imam(1) ile hakir müezzin mahfilinde otururduk Hemen mecazibundan Mehemmed Lebbanî ayak üzere kalkub bu kadar ecnası mahlûkat içinde imama hitab idüb یا امام الوزير ازل ازل بالجل الى مصر روح الى الروم بالسلام یا امام kim kırk yedi senedir ol amud dilinde sakindir Bu kelâmı istima iden didi Âyâ imam ölür mü yahud imamın oturduğu mahfil yıkılır mı deyu gûnagûn haşiyeler verdiler İmam havfinden aşağı endi Hakir asla yerimden hareket etmiyüb metanet etdim Yedinci günde Defterdar Ahmed paşa ve imamın Aşağı Mısır atdırub gulüyyü âm ile mazul etdiler Meğer Şeyh Lebbanînin işareti bu imiş Yani ol âsitanei Ömer ibnül Farızda nice mazannei kirame kimesneler vardır Tarif ve tavsiflerinin midhatlerinde zeban bîzebandır Zira ol makam ehli hal kûşesi olmak ile nice meşaiyyun ve işrakıyyun kavmi gibi bîzeban kelimat ider âdemler vardır Ruyazat mücahede ile ol mertebiye varmışlardır kim haftada bir iftar ider mücerred pak âdemler vardır Hudaya malûmdur Hakir nitekim Mısırdı idim Her Cuma namazından sonra âyînleri olup nice bin âdem cem olurlar Hakir dahi elbette olgün ol cemiyyeti hassada hazır olurum Nice kerre bazı alâyimatlar ve nice keşif ve kerametler zuhur iderdi Hakir Mısırdı oldukca bir Cuma münfek olmazdım Zira bir safa kesb iderdim Ve gûnagûn ahvalâtlara vâkıfı esrar olurum Vu bu âsitane her Cuma günleri Ömer ibnül Farızın taiyye kasidesi okundukda bazı âşıkân aşklarından vecde gelüb başların amudlara ururlar Biemrillâh asla bir zarar isabet etmez Ve nice hoşâvâz kimesneler savtı hazin ile birbirlerine hasmane aşrı şerif ve kasayid na'ti şerif tilâvet iderler Neticei kelâm (b)âîlâda tekyeler evsafında tahrir olunmuşdur Bir dua müstecab olacak âsitanedir اللهم ثمتا Bunda olan Mevlûda Mevlûdu fukara derler Cümle âşıkân sadıkan cem olurlar Andan sonra

Evsafı Mevlûdunnebi Ebussuudul Carici [1]

Eski Mısır ile Yeni Mısır mabeyninde bir belidedir Her çiharsenbe günü Mevlûdu olur Amma senede bir kerre bir azım orduy bazar

[1] Yıldız nüshası (carihi)

kurulub nice kerre yüz bin kanadiller ile tezyin olub üç gün üç gece sabahlaradək tevhid tezkir sadasından zemin ve âsüman dır dır dıtrr Ve bu mahal Mısırın cenubuna üç bin adım baid başka bir kasaba olmak ile iki kerre yüz bin âdem himarlara süvar olub ol vadi himarlar ile malâmal olub beni Âdem dahi mevc mevc olub âdem deryası olub hac hacunu azîm olur Zira Ebüssuudu Carcı [1] hazretleri karibülâhd olmak ile nice kerametlerin bilüb Mevlûdına itibar iderler Bunlar Sultan Selim Han asrında hayatda olub عمل ياسليم اجلس تحت المص diyen bunlar idi

Menakıbı pîrî fanî acib [2] garib

Ve bunların şerefi sohbetleri ile müşerref olub muammer olmuş bir kimesnei Canpuladzade Hüseyin paşa hazretlerinin huzuru şeriflerine ol kimesnei getirüb paşa desti şerifin bus idüb duai hayırların alub behremend oldılar Amma bu pîri fani Mısır içinden değildir Menufiyye hakindendir Âbı havası lâtif olduğundan muammer olmuş âdem vardır Hamdi Huda bu abdi hakir Evliyayı sahibi bîriya Ebüssüudu Carci hazretlerinin münevver cemalin görüb şerifi sohbetile müşerref olmuş pîri fani yüz yetmiş yaşında âdemin desti şerifin pus idüb duai hayirile behremend olduk Ulu sultan olduğundan Mevlûdu azîmi olur Andan mah

Evsafı mevlûdunnebi hazreti İmamuş Şafiî رحمة الله عليه

Her Cumartesi gecesı niçe bin âdem ziyaretine varub ta sabahadək niçe yüz hatmi şerif idüb ihya etmeği mezahibi Şafiî ulemaları şart etmişlerdir Kırk elli seneden beru terk etmemiş âdem hadden efzundur Amma bu Mevlûdunnebi [3] üç gün üç gice orduy bazar kurulub İma(m)ı Şafiî kasabası âdem deryası olub bazı sene izdihamdan kubbei âli içinde âdem şehid olmak vaki olmuşdur Bu mertebe izdiham olur Tatvili kelâma hacet yokdur İhvanı hasafaya sefa ile şundan malûm ola kim bizim zamanımızdaki Mevlûd gicesi dörd yüz yirmi üç hatmi şerif tilâvet olundu Zira anda ol gicelerde nice bin hafızı kelâmullah cem olur Defterdar İbrahim paşa senesinde yedi yüz kırk hatmi şerif tilâvet olundu deyu rivayet iderler Ve ol gice anda cemii ervahı akitab ve evliya ruhaniyyetleri hazırdır derler Ve bu Mevlûd giceleri için Mısırın âyân eşrafları beş on gün mu-

[1] Yıldız nüshası (Carihi)

[2] » » (ve)

[3] » » (senede)

kaddem İmamı Şafîî kasabasında beşer onar guruşa haneleri icare ile dutub ehli iyali ve mekûlât meşrubatları ile gelüb zevk iderler Ve nice yüz hayme ve hargah ile mekûlât meşrubat fûruht idici tüccar gelüb meks idüb azîm orduy bazar olur Ve nice yüz züvvar çadırları giceler kanadiller ile ve minareler ve her hanenin dam bamları nice kerre yüz bin kanadiller ile çıragan idüb şehri tezyin iderler Neticei kelâm midhatinde kilki dürer nisar dilim dilimdir Ve bu İmamı Şafîî Mevlûdu tamam olub bir ferd perişan olmadan alelumum İmamı Şafîîye karib Ebülleys hazretleri Mevlûduna giderler

Evsafı Mevlûdunnebi be âsitane(i) Şeyh Ebülleys

Bu dahi hakeza kıyasü remev gibidir Yani İmamı Şafîî Mevlûdu gibidir Amma musannıfın ve müellifînden nice kimesneler telifatların Ebülleys Mevlûdına getirüb mezahibi selâse şeyhülislâmları bunda cem olub telif etdüğü kitabı ve risalei huzuru ulemaya koyub cümle fuzalâ tilâvet iderler Eğer cümlelerin muteberi oldu ise memhurlıyub ve sahifei kitaba imza idüb tilâvet olunsun deyu izin verirler Ve ol telifatı bir iki gice Ebülleys hazretlerinin seri saadetleri ucundaki sanduka içinde korlar Çok vaki olmuşdur kim bir kaç günden evvel nüshai sandukadan çıkarub bazı yeri hak olunmuş bulunur Ve bazı yerleri tashih olunmuş bulunur Bir kerre bir kimesnenin akayide müteallik bir risale telifi sanduka içinde muhterik bulunub sabah cildi kavrulmuş bulunur Ebünnur Mehemed paşa asrında olmuşdur Yani hazreti Ebülleys İmamı hümamdır Mevlûdunda ulema ve suleha ve huffazı kelâmullah cem olub ta sabahlaradek üç gün üç gice nice bin hatmi şerif tilâvet olunur Böyle ulemayı kibar mevlûdu olur kim vafında lisan kasırdır Andan cümle uşşak Şeyh Ukbiye giderler.

Evsafı Mevlûdu Şeyh Ukbei Cüh(ey)nî راحة الله عليه

Matekaddem harabe olmağile Mevlûdu muattal idi Badehu sene 1063 tarihinde Ebünnur Mehemed paşa yani Haseki Mehmed paşa vakıasında görüb müceddeden bir camii âli ve bir tekve ve bir sebîl ve iki sakıye ve bir matbah ve Şeyh hazretleri üzre bir mahbatı pürenvar bina idüb iki yüz mısırî kise masruf idüb bir hayratı azîm etdi Ve her sene Mevlûdu şerifi masarısına bin gurus vakf idüb üzerine yeniçeri ocağın nazır etdi Ve bu Mevlûd dahi kesayirüttahrir Mevlûdu sultanî olur kim Şeyh Ukbei Cüheynîyyül Amirinin ruh(u) şad olur Zira evkafı tarafından mekûlât meşrubatları firavan olmagile ulema ve suleha ve fukaraya nîmeti mebzuldür Bundan sonra Cebeli Cuşî dameninde

Evsaflı Mevlûdu Şeyh Şahin قدس سره العزيز

Bir teferrücgâh ziyaretgâh cihan nûma yerdir Bunda dahi bir gün bir gice Mevlûd olur Amma yalçın kayalar üzre vaki olmagile dar yerdir Olkadar izdiham olmaz Amma acayib Mevlûdu sultanî olur Andan

Evsaflı Mevlûdu Şeyh Cuşî

Bu âsitane dahi Cebeli Mukattam üzre ta zirvei âlâsında haymeler kurulub Mevlûdu azîm olur Bu cami ve hazreti sahibi Âli Abbasiyandan Elmustansır Billâh veziri emirülcüyuş Ebünnecm Bedrül Cemaliyan veziri âlitebar bina etdiğinden Cuşî dağı derler Amma dağının ismi Cebeli Mukattamdır Andan

Evsaflı Mevlûdu Kademün Nebi

Azîm âsitanedir Camii kebiri ve resmi kademi şerif üzre bir kubbei âli ve tekyei tir endaz tekyesi Defterdar İbrahim paşanıdır Bâlâda tavsif olunmuşdur Bunda dahi bir gün bir gice Mevlûdu azîm olub sahibülhayr Defterdar İbrahim paşaya hayır dua iderler Andan

Evsaflı Mevlûdu sâdât hazretleri

Kurafei kübrada mahı Sabanülmuazzamın nısfında nam mahalde ecdadı izamları medfun olduğu mahalde âsitanede üç gün üç gice nice hayme ve haregâh ile orduyi bazar kurulub bazı Mısır ümeralarından muhabbet (i) olanlar otakların getirüb camiin minaresin ve âsitanenin deri divarın ve cümle haymelerin nice kerre yüz bin kanadiller ile tezyin iderler Ve âdem deryası gelüb cemii âyende ve revendeye nîmet mebzul olub bir mevlûdu azîm olur kim vahidi kefdir Ve nice kerre yüz bin sıgar ve kibar ve merdi zenan cem olub deşti sahray hadden birun ve kıyasdan efzun beni âdem cem olub taraf taraf ziyaretlere giderler Zira bu mahalde niçe bin sahabe kiram ve kibarı evliyaullahlar medfundur Ve peygamber zadelardan İbni Yamen ibni Hazreti Yakub ve Efrayim ibni Hazreti Yusuf Fayyumda tevellüd idüp bu mahalde medfundur Ve bunların emsali niçeler dahi medfundur Ziyaretgâh mahallinde tahrir olunur

Derbeyanı menakıbı sâdât Ebül Tahassüs

Ve sâdât hazretlerinin uluçasi Şevh Ebül tahassis hazretleri bir mutaazzım bir Cencenab olmagile huzuruna âyân eşrafdan gayri ulema ve sulehadan gayri bir ferd varamaz Sohbetleri inkıbaz üzredir Amma ecdadları âsitanesine leylei Mevlûda geldiklerinde bin iki bin meşâ-

gice askerî taifesi gidüp Cuma gicesi Mevlûdu azîm olub alessabah başcavuş dahi ziyafetlerden halâs olur Andan sonra Nile nokota gicesi

Evsafı Mevlûdu sani der Ümmülkıyas

Bu Mevlûd Ümmülkıyasda Nil taşacağı gicé olur Cemii ülemay sulehay ve sürefayı Mısır cem olur Üç nöbet paşanın vekil harcı paşa kisesinden sımmatı muhammedîler çeküb Mevlûdu şerif olur Ve cemii ulema Nilin ziyade olmasına muntazır olurlar Ve bu Mevlûd terceman başının direğidir Amma masrufu paşadandır Bu dahi bâlâda mufassal tahrir olunmuşdur Andan sonra Sultan Hasan kurbinde

Mevlûdu Mahmudiyye

ve ana karib

Meylûdu Emirahuriyye

ve Camii Ezher içinde yine

Mevlûdu sâdât

ve şehir haricinde

Mevlûdu Sultan Kayıtbay

Bu dahi Mevlûdu azîmdir İmaretinden nîmeti bîimtinanı bay ve yedaya ve zuafa ve fukaraya mebzuldür Yılda bir kerre azîm cemiiyeti kübra olur Ve

Mevlûdu İbrahimi Gülşenî der tekyei Bulakî

İnşaallah mahallinde tahrir olunur Ve diğer

Mevlûdu Şeyh Bekrî Eşşeyh Taştuşi قدس سره

Babı sultanı Şa'ravî kurbinde Mevlûdu azîm olur Ve

Mevlûdu Şeyh Şa'ravî

Bu dahi cümle ulemayı kibar Mevlûdudur Zira Camii küçük olmagile kesretünnas olmaz Amma Mevlûdu şerifinde acib ruhaniyyet vardır Ve

Mevlûdu Şeyh Hanefî

Bunda dahi cemiiyeti kübra olur Ve Kantartus Sunkur kurbinde

Mevlûdu Şeyh Halvetî

Bu dahi meşayih Mevlûdudur Gayri izdiham olmaz Ve

Mevlûdunnebi der âsitanei Hazreti İmam Hüseyin

Mukaddema yetmiş seneden beru Mevlûdu şerif münkirin ilka ve igvasile muattal olmuşdu Badehu sene 1089 tarihinde şürefalar Abdurrahman paşa huzuruna çıkub bu senei mubarekede cedit izamımız İmam Hüseyin üze Mevlûdu şerif olunmasın reca ideriz dediklerinde olan recaları hayyizi kabulde vaki olub subaşıya ve muhtesibe ve kadiaskere hitaben buyurdılar tahrir olunur Mahı Muharremin on ikinci aşura gicesi cemii minarelerde kat enderkat kanadiller yana ve cemii çarşuy bazar gice ve gündüz donanub kandiller ile çiragan ola deyu dellâllar nida idi [1] Meşhedi İmam Hüseyin icre Mevlûd için altı bin pare ve bir yeşil destar ve bir vakıyye öd ve bir kantar şem'i aseli kâfurî verüb ilâhazelan İmam Hüseyinde Mevlûd olmak Abdurrahman paşa hayratıdır Hâlâ cemii şürefa ve ehli Mısır dua iderler سألك الله

Kaidei hasenatı Mısır

İşbu mahı Muharremülharamın on ikinci gününe varınca İmam Hüseyin Mevlûdu gicesinin şehri Mısır icre nice bin Yahudiler üç[2] üçer bir sıra gelüb ellerinde büyük zenbiller icre gûnagûn itriyyat buhurları satarken üçü bir yerden öyle feryad iderler kim cemii esvakda ve mahallat derblerinde feryadları âsümana çıkar Bu dahi bir âdeti kadimdir Ve buhur rayihasıle şehri Mısır mahı Muharremin on ikisine dek muattar iderler Temaşayı ibretidir Ve bu mevalidlerden maada Mısır içinde her sahibülhayrat hanelerinde ve cami ve zaviyelerinde nice bin Mevlûdu şerif iderler Sair diyarda Mevlûdu şerif etmek mahı Rebiülevvele mahsusdur Amma Mısırdı yılın on iki ayında nice bin Mevlûd cemiyyeti iderler Bazı mahalde beş altı Mevlûd bir giciye vaki olur Zira Mısırın halkı Hazreti Risaletpenaha kereti muhabbetlerinden bezlimal idüb Mevlûdu şerif etmek ile meşhuru âfâk olmuşlardır Zira itikad mezhepleri dürüst ehli sünnet velcemaatdır Musalli kavimdir Ve bâlâda tahrir olunan Mevlûdların bazıısı fermanı vüzera ile olur Bazıları âyîni meşayihan üze iderler Bu tahrir olunan mevalidlerin dahi niçe yüzüne vardık Amma tahrir olunması müşkil olmagile bu kadar ile iktifa etdik Amma taşra kura ve kasabatlarda hâkim fermanile olan Mevlûdu şerifleri ekseriya ol dua harmanlarında hazır olmuşuz İnşallah her biri mahallinde alâkaderülimkân tahrir olunur

[1] Yıldız nüshası (idüb)

[2] » » (üçer)

Elfaslur Rabi ve hamsin

Mısır kavminin bu Mevlûdlarından sonra zevk ve safa idnenk has ve âm için mesiregâhların beyan ider

Evvelâ Mısırın cenub canibinde iki saat baîd

Beledi teferrücgâhı Besatîn

Bir mamur karyedir Cümle nakibüleşrafların zîri hükûmetlerindedir Bu beled icre sahili Nile karib bir azîm bağı iremin ta vasatında bir kasrı havernak ortasında bir havuzu lâtif ile ârâste bir mesigâhı ârâmgâhdır Ve cabeca fevkanî müteaddid höcreler ve matbah ve sakiyeler ile mamur bir dilküşa yerdir Ve

Teferrücgâhı Kademün Nebi

Defterdar İbrahim paşanın hayrat hasenatındandır kim azîm âsârı lâtifdir Gûnagûn kasırlar ve kaa ve cami ve matbahı Keykâvüs ve tekye tirendazan tekyesi ve zaviye ve sakiyeler ve höcreler cümle İbrahim paşa hayratıdır kim bâlâda tarihatları ile mufassal tavsif olunmuşdur Andan

Mesiregâhı Anbarı Yusufnebi

Acib ve garib temaşagâhdır Ve

Ârâmgâhı Ümmülkıyas

Bu dahi mufassal mevsufdur Andan yine bu cezir(e) de

Safagâhı bağı Ravza

Nice mülûk eline girmiş bir lânedir Sahibleri âşîyanın terk idüb elden ele intikal etmiş bir hıyaban ve koyah içinde عشراً فشرأ bir havzu azîmin ortasında bir kasrı âli hauz icre mebni olunmuş cisir ile ubur olunur bir temaşagâh su icre bir kasrı lâtifdir Ve kat enderkat müteaddid höcreler ile ârâste vacibüsseyir bir teferrücgâhdır Andan

Temaşagâhı şikârgâhı Cebeleyni Herremeyn

Efvahı nasda Ehram Dağı derler Avam mabeyninde Firavn Dağları derler Lisani kıbtîde Berabî derler Bikavli Tarihi ibni Celâl

ibtida bu Hiremler dağların bina iden Kayın oğlu Hunuh oğlu Mahvil oğlu Dermşil oğlu Berab bina etdiğiçün bu dağlara Hermi Berabî derler Amma Nilin canibi garbîsinde vaki olmuş iki büyük ve bir küçük dağlardır Canibi erbaası ciran ve kâvı beyabanî ve kurd ve hargûş makulesi şikârlar bulunur İnşaallah aşağıda mahallile banisi ve ne için bina olunub mutalsam olundu anı beyan ideriz vesselâm Ve

Mesiregâhı çeragâhı emirahor

Bu Cebire [1] hakinde İn Baba hududlarına gelince safi çayır ve çemen zar bir vadidir Kim eümle ahali Mısırın ve Mısır vezirinin cümle atları anda çayırlar bir ferah feyyaz ahzaristandır Amma Hudayî değildir Amelîdir Bersim derler bir otdur Anı tohumdan ekdükleri gice biemrillâh sabahbdak iki parmak biter Üçüncü gün hayvanat otlamak mümkündür Mısırın cümle atları anınla çayırlar Bunun yonca tabir eidükleri misilli bir kiyahdır Cümle Mısırın askerî taifesi ve paşa emirahoru anda hayme ve hargâhları ile kâmil üç ay atları çayırladub seyir ve safa ayşü işret iderler Bir lâlezar ve çemenzar sahradır Bunda paşa emirahor(u) mutlak buyurdısile müstakil hâkimdir kim şaki ve haramilere asla eman vermiyüb katl ider Ve Habir Oğlunun hududu olmak ile her gice bin küheylân atlı hayyal Urban gelüb paşanın ve gayri askerî taifesinin atların muhafaza etmeğe memurlardır Ve emirahor ağanın paşaya bir ziyafeti azîmi olub paşaya üç kise ve üç tavaşi ve üç küheylân at biri mükellef besatlı ki mücevher rahatlı atdır Paşa dahi ana bir sammur hil'at ihsan eder Ve paşa kethüdasına ve hazinedarına birer at keşide ider Sayir ağavatlara dahi hedayaları mebzuldür Zira Mısırın emirahorluğu kethüda ile avayid fevayid beraberdir Mısır emirahorluğundan beğlerbeğis olmak kanundur Senevî iki yüz kise çayır satar Ve iki yüz kise sayir tayarattan olur Paşaya senevî iki bin at hedayalar gelir Akalli mayekûn her at başına birer çuka ve birer kumaş emirahora virilmesi mukarrerdir Bundan kıyas oluna kim Mısır emirahurunun mahsulâtları ne mertebededir Eğer efendisinin katinde vaka vakarı dahi ziyade ise kethüda ile beraber kâr ider Andan

Teferrücgâhı Kasrı Bülaynı Tahir Beybars

Sahili Nilde âsitanei beктаşiyandır Âbı havası lâtif bir seyrangâhdır Bâlâda tekyeler evsafında tahrir olunmuşdur Lâkin Kethüda

[1] Yıldız nüshası (Cize)

İbrahim paşa bağı ireminin köşesine bir kasrı âli inşa eyledükde
hakirin bu ebyatı ana (tarihtir)

*Dua idiüb didim ey Evliya bu kasra tarihin
Zemin durdukca dursun bu mekânı asiüman ârâ*

Sene 1083

Ve bu kasıra muttasıl Abdurrahman paşa bir kasrı mahbub
dahi zam eyleyüb Zeki Halil Efendi bu tarihi etmiştir

*Cayi müfferih dilküşa
Sene 1088*

Ve Nil kenarında kırk elli yerde dirahti münteha cemmiz draht-
leri sayesine mastabalar yani sofflar var kim her biri

*Zeki daî didi anın tarihin
Buna Kasrı Cennet denilmek seza
Sene 1088*

Tarihi Bekrî

*Düci seyr etdi didi bu kasrı âli tarihin
Bibedel rana zehi*

Ve [1] ruhefza sayedar yerlerdir [2]

**Mesircgâhı Tobatan bağçesi vc Acem bağecsi
ve Frenk bağçesi**

Ve Bulak yolunda

**Ramazan Bey bağçesi vc sahibi ayar Muhammed
Çelebi bağçesi**

Ve bunların emsali avam ve hassıya kapuları meftuh yüz yetmiş
bağçeler vardır kim he biri iremzatülomad misilll gaytan ve mesire-
gâhlardır Ve

Teferrücgâhı Cemmiyül Abd

Şehir içinden cereyan iden halicin taşra şimal tarafında halicin
iki canibinde azîm cemmiz ağaçlarıdır kim her birinin sayesinde

[1] Yıldız nüshası (Cayi müffersh dilküşa sene 1088)

[2] » » (Nil kenarında kırk elli yerde dirahti münteha cemmiz dirhtleri
sayesinde mastabaha yani soffalar varkim her biri)

biner koyun sayelenür birer ferahfeza yerdir Ve her biri Nil üzre
şahalar salub koyah gölge olmuştur kim asla âfitabın tesiri yokdur
Ve her dirahthin dairesinde ihvanı safa ve ahıbbanı bavefa ile saz söz
faslın idüb Hüseyin Bayka (ra) zevkın iderler Ve Bulakda

Mesircgâhı Kasrı Sittiyye [1]

Sahili Nilde kat enderkat kaalar ve şahnişler ve müteaddid höc-
reler ile ârâste paşalara ve bazı âyânlara mahsus ârâmgâhdır Paşalar
Âsitaneden Mısıra deryadan gelse ve Ümmülkûyasa Nil kesimi alayın
etse bu Sebtiiyye kasrından alay iderler Sultan tavanının
etrafında banisinin tarihi budur

(المعزالكريم العالى السيد محمد البدرى ابن ابولبقا ولدالمعز الرحوم سيد يحيى الحيقانى سنه
٦٨٧ خيراتيدر)

Andan

Teferrücgâhı Rıdvan Bey bağçesi

Ana Rıdvaniyye derler Bir bağı cinan ravazai Rıdvandır Mısırdan
manendi yokdur Andan Kantartül Lıman haricinde halici Şeyh
Bekrî kenarında

Mesiregâhı Turunciyye

andan

Seyrangâhı Tobhane

Sultan Kayıtbay hacca gidüb gelince veziri bina etmiştir Naziri
Mısırdan ve Medayinde yokdur Evci âsümana serçekmiş bir kubbei
(mü)nakkaş bu kalemun zaviyedir Ve iki taş kademe zeminden âli-
dir Ve bu kubbenin içinde olan deri divarda sun'u Huda ruhamla-
rı ve zıkıymet elv [2] elvan somaki ve yeşim ve harkanî ve burkanî
ve arakanî ve sengi ferah ve balgamî ve ebrî taşları meğer Kudüsü
Şerifin Sahratullahından ola Amma bunda olan hattı kûfi ve mu-
sanna Fahrî oymasına müşabih gûnagûn mermerler üzre olan 'şükû-
feler ve Mısır bağlamaları ile müzeyyen cihan ârâ bir ârâmgâhdır
Ve kubbei âlü sernigûnu içinde asla bir hali yer olmıyıp sihri icaz
münakkaşdır kim Mani ve Hassan ve Behzadı Erjenk ve Frengi sa-
hib renk kalemin çekmede âcizlerdir Hakka ki evayili a'sarda acayib

[1] Yıldız nüshası (Sebtiiyye)

[2] Yıldız nüshası (an)

üstadı kâmiller var imiş Ve bu kubbei âlinin sol tarafı bir ok menzili bağı iremdir Ve sağ canibi âyende ve revende için kaalar ve mihman hanelerdir Hasılı kelâm ibretnüma teferrücgâhdır حفظ الله Andan

Mesiregâhı Beşbekiyye

Cümle cündilerin Atmeydanı ve Okmeydanıdır Müteaddid kaalar ve matbah ve havuzları var teferrücgâhdır Andan anın canibi cenumunda dağlar icre bir saat baidd

Şikârgâhı Aynı Musâ

Yani Cebeli Becamin Bir sengistan içinde Hazreti Musanın nazargâh(1) bir ayndır Amma sehl şurcadır Nil gibi leziz değildir Cümle Urbanın ârâmgâhıdır Atına silâhına dayanan bazı Mısır cündileri anda varub gazalleri ve harami Arabı Urban ve uryanı sayd iderler Muhalif yerdir Andan

Mesiregâhı Aynı Şemsiyye

Ve bâlâda tahrir olunmuşdur Amma bu Aynı Şems şehrine mutasıl şehri Ferna hâlâ türab ile mebni üç kat kal'aları ta Hazreti İsânın kazdığı Matariyye kuyusuna varır Ferna şehri -imiş Anda bir çarkûşe amudu münakkaşdan gayri imar kalmamışdır Cümle harabdır Müverrihanı Arab sebebi harabâsin öyle tahrir etmiş kim kaçan Hazreti Yakub oğlu Yusufu ziyarete giderken bu Aynı Şemş ile Ferna şehrine cümle yetmiş nefer evlâd¹ zevilihtiram ile konub asla izaz ikram etmedükleri cün Yakub nebi bu şehirlere beddua idüb âhir harab olmuşdur Âhir Hazreti Yakub Fayyumda Hazreti Yusuf ile on altı sene gözleri açılıb Yusuf ile görüşüb Fayyumda badelvefat vasiyetleri üzre na'sı şerifin Hazreti Yusuf Halilürrahmanda Cebeli Cırunda defn etdiler Andan

Teferrücgâhı Kasrı Gavriyye

Sultan Gavri binasıdır Nilden baiddir Amma Nil tuğyanında kasrı Nil içinde kalır Evce serçekmiş bir tarzı kadim kasrı âlidir Bu kasr altında bir kaai azîmi var Ve birkaç höcreleri var Amma gayri âsârları yokdur Lâkin bu kasre karib bağı iremler içinde hemen Tobhane kubbesi gibi fevkanî musanna ve münakkaş kubbei âlidir Lâkin camidir Hemen Tobhane kubbesinin tıbkıdır Andan

Mesiregâhı ziyaretgâhı Bi'ri Matariyye

Mısırın şimalinde iki saat baid bağ ve bağçeler içinde nazargâhı Hazreti İsa aleyhisselâmdır Mısır Yunaniler destinde iken azîm binalar var imiş Hâlâ ancak kir kaa ve bir zaviye kalmış Ve anda bir havuz vardır Cümle mariz andan girüb şifa bulurlar Cemii tevarihlerde ve Tevarihi Yunanilerde. masturdur kim Hazreti İsa validesi Meryem Ana ile Nablus şehrinde hicret idüb bunda sakın olmuşlardır Ve nesârâ zu'munca bu Matariyye kuyusun Hazreti İsa ile validesi ile[1] kazub gusul etmiş ola Ve bu havuz anların binasıdır derler Ve sahihdir Zira Mısırın cemii kuyuları acıdır Amma bu Matariyye kuyusu mucizei Resulullah ile olmağile âbı lezizdir Dollablar ile mâî nazifin sığırlar çeküb canibi erbaasındaki bağı iremleri rey ider Ve matekaddem bu bağda belsim ve belisan ağaçları var imiş Hazreti İsa mubarek desti şerifleri ile dikmiş Mısırdan gayri diyarda olmaz imiş Yağın çıkarub teberrüken padişahlar hazinesinde hıfz iderlerdi Ve âdem zehir yise andan bir kırat tenavül etse halâs olur Ve bir âdemi akreb yılan ve çıyan ve bir ısırsa sokduğu yir[2] belisanı dürtseler ve yedirseler halâs olur Ve sızıya sürseler şifa bulur Hususan küffar kralları mabeyninde gayet muteberdir Ömründe bir küffa(r) belisan yağından bir pare sürünmese ve yemese dürüst hristiyan yani dürüst kâfir olmaz Ve bu Matariyye(ye) yedi iklim ve çarkûşeden küffarlar gelüb ziyaret idüb havuzunda gusul iderler Ve bu bağda hasıl olan sarsan ağacı yaprakların deste deste karup birbirlerine vilâyet vilâyet hedaya göndürürler Ve yaprakların bazı kitaplar içine koyub hıfz iderler Amma belisan ve balsam ağaçların hakir anda görmeyüb huddamlarıma süal etdim Mısır Osmanlı eline gireli kurudu deyu cevap etdiler Amma kâbe yollarında hâlâ belisan ağacı gayet çokdur Ahalii vilâyet yığın yığın çıkarub huccaca cerre cerre satarlar

Menafii [3] âbı Matariyye

Ve Mısır paşalarının sahibi tab olanları Nil tuğyanında yeşil cereyan ider Badehu humret üzre olur Ol mahalde paşalar ve sahibi tab olanlar Nili içmezler Sebebi oldur kim Mısırın tur'aları ve halicleri icre senei sabkdan kalmış semmi helâhilden nişan verir yeşil suları kalmışdır Yeni Nil gelince ol yeşil suları haliclerden sürüb cereyan iderek Mısırdan ubur ider Ol yeşil sudan her kim nuş

[1] Fazladır.

[2] Yıldız nüshası (yire)

[3] » » (b'iri)

iderse elbetde bir marize mübtelâ olur Ol ecilden paşalar ve sahibi tab olan âyânlar bir ay bu Nilden içmeyüb Bi'ri Metariyyeden nuş iderler Gayet âbı hoşgüvardır Ve bir müferrih havadar yerdır ve

Mesiregâhı Bi'ri Muazzama

Muhallak katinde Hazreti Musâ binasıdır Bazı hukema Matariyye kuyusundan lezizdir ve nafidir deyu tarif ve tavsif iderler Amma hakir içememiştir Ve

Teferrücgâhı Kal'ai Bürketülhac

Cümle huccac Mısırdan çıkub bunda üç gün üç gice meks idüb nice kerre yüz bin tulum Nil suyu doldurub ve götürürler Acib hayratı azîmdir Nilden bir bürke yapmışlardır Gûya bir buhayrei azîmdir Mısıra dörd saat karibdir Bazı vezira [1] ve âyânı Mısırdan o tarikile gidüb yine Mısıra gelirler

Mesiregâhı Kal'ai Sebili Allâm

Ayda bir kerre bir Mısır ümerası beş yüz âdemile nöbet kolu bekliyüb âyende ve revendei bir hoş hıfz hiraset üzre olur Cirid meydanı bir şikârgâh yerdir Amma Urban dahi kâhice âdemi şikâr idüb Mahmud Pîr yarı Veli köçeği gibi (â)demi Urbanı uryan püryan [2] idüb Güleşciler tekyesi pehlivanı gibi âdemi uryan iderler Amma âbı havası lâtif bir sahradır kim diyarı Mısırdaki Sebili Allâm sahrası meşhurdur kim Sultan Selim Mısıra gelirken Tuman Bay Sultan ile altıncı cengi bu Sebili Allâmda olub veziri âzam Tavaşi Sinan paşa bu meydanı marekede şehid olub yedi bin guzati müslimîn Âli Osmandan yirmi üç bin âdem Âli Mısırîden şehid olub hâlâ Sebili Allâm vadisinde makabiri şühedadadırlar Ziyaretgâhı hassı âmdır Ve bu Sebili Allâm kal'asından kol beyi sakın olacak kaaları ve müteaddid fevkanî höcreler ve sakıyeler ve canibi şimalinde teferrücgâh bağı iremler vardır Ve anda bir mükellef ve mükemmel kubbe bina Rum tarzı minareli ve sebil hane ve mastabaları vardır Ve altı kade me nirdüban Cümle kâgir bina olan camiin mihrabı solunda celi hat ile (Tarih) böyle tahrir olunmuştur

İtdi bu camii şerifi bina

Kârı namı gibi kamu hasenat

[1] Yıldız nüshası (vüzera)

[2] » » (piryan)

*Miri ekrem Hasan Beğın eseri
Ecrini vire rafiüdderecat
Böyle nu (r) anî camie tarih
Lâmiünnur camiülhasenat
Sene 1063*

Fevkanî bir tarzı cedid altı sütun üzre bir camii müzeyyendir Lâkin haremi Ve Sebili Allâmdan Mısıra gelirken Mısıra iki saat karib

Mesiregâhı Âdiliyye

Zemanı kadimde bu vadide kabayili Âdilî sakin olduğuyün ve Tuman Bay Sultan bu mahalde adalet köşkü inşa idüb divanı adalet etdügiyün Âdiliyye derler Havası gayet lâtifdir Bir ferah feza yerdır Hasta varsa şifa bulur Sultan Selim ile Tuman Bayın bâlâda bir kaç yerde arbedeleri tahrir olunmuşdur Amma niçe cenk cidalden sonra Selim han Tuman Bayı ele getirüb Babı Züveylede salb idüb Mısır içinden fitne fesad munkatı olub Selim Han yine Tuman Bay (ı) endirüb cenazesi nemazın bile kılub bu Âdiliyyede merkadinde defn etdi Ve sulehayı ümmetden hafızı kelâmullah bir padişahdır deyu evkaflarına vaziyed etmeyüb türbei pürenvarın müzeyyen kılub her bar Selim Han gelüb ziyaret iderdi Hâlâ evci semaya serçekmiş bir kubbei nüh takın ortasında bir mermer sanduka içinde medfundur Sandukanın canibi erbaasında celi hat ile mermer üzerine Âyetül-kürsi kazılmışdır ve bu tarih yazılmışdır

(سنة ست و تسعمائة)

tahrir olunmuşdur Âli Çerakeze bunda inkıraz buldu Sahibi hayrat padişah imiş Han ve cami ve tekve ve imaret ve sebinin ve sakıye ve matbah ve zaviye ve müteaddid höcreler ve kaalar ve paşalara mahsus kaalar ve kasırlar ve kal'a misal havliler ve etrafında nice müsafirhaneler cümle Tuman Bay Sultanın hasenatlarındandır رحمة الله عليه Mahallinde teferrücgâhlar vardır Amma ilmelyekin değil aynelyakin hasıl idüb zevk safa etdiğimiz bu tahrir olunan teferrücgâhlardır Tavşifine cüret olundu والله المآل Amma cümleden lâtif teferrücgâh ziyaretgâh âsitanei Kademün Nebidir

Elfaslül Hamis ve Hamsin

Mısırın ağreb ve garayibatların ve ibret nûma tılsımat ve acayibatların ve halkının kâr kisiblerin beyan ider

İşbu Ümmü Dünya Mısırın ahvalâtına aklı kasırımız erdüğü üzere halkının rengi ruylerin ve kâr kisiblerine ilmimiz lâhik olduğu mer-tebe tahrir idelim Evvelâ bu bâlâda tahrir ve tavsif etdiğimiz Mısır kadim eyyamda mamur ve âbâdân olan şehri Fustat ki Eski Mısırdır hâlâ bu Yeni Mısır anın bir mahallesi değildir Zira müverrihi âlem ve âlim ve âmiller öyle tahrir ve tastir iderler kim Mısırın haddi Reşid ve Dimyat ve İskenderiyyeden ta İbrim ve Say kal'ası hududuna varınca üç aylık yol Nil kenarınca öyle mamur âbâdân imişkim Reşideden bir mektub bağban elinden bağban elile Saidi Âli ve Min-yeden ve Esne ve| Asvan şehirlerine vâsıl olur imiş Ve Mısırı Atik öyle mamur ve müzeyyen imişkim Nil kenarında olan sarayı âlilerin damları üzere horos damdan dama pertab iderek Bulakdan Eski Mısır-dan Makdenya şehri ki Kademün Nebi olan mahaldir horos ol mahalde varır imiş Böyle mamur âbâdân imiş| Mısır şehrinin bir tarafı şimal canibine altı saat ta Ayni Şemse muttasıl imiş Nehri Nilin tarafeyni öyle âdâdân imiş Bir tarafı iki konak yer ta Fayyuma varınca ol mabeyninde [1] gül gülistan ve bağ bostan imişkim mabeyninde bir zirâ arzı haliye yok imiş Hâlâ yine nazar cihetinde ahsen iklimdir Ve hayır yüzünden evsai ve kura cihetinden ekseridir Ve bu arazi(i) Mısırdaki künuzu azîmdir Ve defayini cesime ve habayayı kesire ve metalibi azize vardır Bikavli müverrihi âlem Şeyh Mısırsî [2] buyu-rurlar kim Mısır zemininde bir zirâ mekkî arzı haliye yokdur kim anda bir güncinei kehene olmya derler Hâlâ yine her sene bir iki üç define bulunmadadır Ta bu mertebe Nil kenarları mamur imiş Nitekim Cenabı İzzet Kur'anı azîminde ve Furkanı mecidinde Mısır hakkında Habibine alâtarikulkıyas Firavn hakkında bu Âyeti şerifi nazil etmiştir kim *ترکوا من جنات وعبود وذرع و مقام کرم* Âyetin müfessirîn bu arzı Mısır ve nehri Nil ile tefsir etmişlerdir kim badehu salîfüzzikir Fırav-nun kabih şer a'mali ve şer ef'ali sebebi ile şehri Mısır ve halkı Hazreti Musânın bedduasına mazhar düşüb imaratı harab ve bağ ve bostanı türaba tebdil olmuşdur Nitekim Kur'anı azîminde (Âyet)

[1] Yıldız nüshası (mabeynde)

[2] Yıldız nüshası (Makrisî)

Mısır Firavndan sonra harab olduğundan maada ehli hikmet Mısır için yedi kerre harab ve yedi kerre imar olsa gerek derler Amma Muhyiddini Arabî hazretleri *Fütuhât* kitabında Mısır bin yüz tarihinden sonra öyle mamur ve âbâdân ola kim sünbülistan [1] ve gömistan üzre bir zirâ arz bin altuna beyi olunub Âli Osman padişahlarından İbni Kâ'b gelüb safa idüb taht idine der Ve milkin tesiri sebebile çerhi felek devir iderek Mısırın cümle çöl cölistanı ta Mekke ve Mediniye varınca benî âdem şehirler bina idüb bağ ve bağçe ve besatîn idüb imar ola Ve âbı hayat nehirler zuhur idüb cereyan idüb Akdenize munsab olub Gazzeden cezirei Kıbrıs bir şah rah açılıb at ve katır ve deve ile kârban gidüb gele Ve Mısırdâ Cuşî dağı üzre bir padişahı cem cenabın himmetile Nili Mubarek san'at ile cereyan ide Ve şehri Mısır icre üç yerden germab zâhir ola yani ılıca suyu çıka deyu koca Muhyiddinül Arabî rumuz künuz ile tahrir eylemişdir *ياهم يسر يايسر*

Acibe

Hakikatühal Mısırın müsin âdemleri hikâyet iderler kim yetmiş seksen sene mukaddem biz Mısırdâ bağ ve bağçe bilmezdik Ancak Kara Meydanda Kayıtbay bağçesi ve şehrin haricinde cabeca cemmiz ve nabika ağaçları var idi Anlardan gayri meyve bilmezdik Hâlâ şimdi yirmi güne meyve hâsıl olur dediler Ve yılda bir kerre cüzî yağmur yağar ve yağmaz idi Ve Mısırdâ bir kimesnenin kürk giydiğin bilmezdik Ve beylerden maada kürk giymek ayıb idi didiler Ve kış olmazdı Amma şimdi şiddeti şita olup azîm yağmurlar yağub so-vukdan kürk giyerler olduk dediler Hakikatülhal Kethüda İbrahim paşa asrında bir sabah bayağı kar yağub zemini beyaz eyledi Ve yine on mahallerde bir azîm teğerk yani dolu yağub herbiri otuzar kırkar dirhem gelirdi Evlâdı Arab karı görüb birbirlerine *اش هذا* deyu süal ederlerlerdi Biri dahi *نزل من السماء الغطى* yani gökden pembe yağdı derdi Evram kavmi hamle [2] idüb karı yerlerdi Arablar eline alınca ateş gibi yakub *وقع السماء بفض الذجاج* *مثل قوطى النار* derler ve doluyu gördüklerinde *وقع السماء بفض الذجاج* derlerdi Hamdi Huda günden güne Mısırın âbı havası lâtif olub şidetli kar gidüp bârânı rahmet yağub matar ile Mısır öyle ganimet olur kim misli ruyi arzda olmıyub henüz Ümmü Dünya arus gibi müzeyyen olmağa başlayub uşşaklar sayd etmeğe başladı Ve Mısıra Ümmü Dünya didiklerinin aslı budur kim cemii dünyada olan ecnası

[1] Yıldız nüshası (mezbelistan)

[2] » » (hamd)

mahlûkat ve yetmiş iki millet ve yüz kırk lisan kelimat iden halk ve mezahibi erbaa kavmi bu Mısırdaki mevcut olup Mısır sebebiyle bu kadar mahlûk (u) Hudayı Cenabı Rab besler Anıncün Ümmü Dünya derler Ve Mısırın her kangı şehrine varub im'anı nazar ile nazar eylesen âdem deryasından omuz omuzu sökmeyüb tariki âmlar icre ظهورك وجنبك ve tarik [1] sadasından geçmezler Ve çarşuy bazar icre at ve katır ve deve ve hımar ve sakayî'n izdihamından rahat üzere ubur olunmaz Zira halkı gayet fellâhdır yani rencberdir Ferhad gibi çalışub Mısır (1) ganimet idüb bu cümle devabat mahlûkat beslendiğiçün Ümmü Dünya derler Ve cemii dünyayı ana gibi besliyüb cümle metai akâlimi seb'ıya mebzuldur الاهم عافا Cümle dünya kaht olsa Mısır mader gibi dünyayı besler Amma Huda hıfzide Eğer Mısır kaht olsa cemii dünya Mısır (1) besliyemez Zira cemii dünyada nekadar hayvanat var ise hemen Mısır diyarında andan ziyâde gûnagûn bîhad ve bîhesab devabat ve mahlûkat vardır Ve beni Âdem dahi kezalik öyle bîhad ve bîpayandır Amma askerî tayifesi zulmünden reayası kavmi Firavnî olup Ya Kahhar ismine mazhar olduklarından fakir ve hor ve zelil olmuşlardır Cümle tahsilâtların askerüs Sultan alub fellâh zelil kalır Bu Mısır hakkında ve reayası hakkında Kâ'bül Ahbâr hazretleri bu mısraında Mısır ağzından lisanı hal ile buyururlar kim

خلق الله الغنا بمصر

فقال الدال انا معك

Buyururlar Hakikatülhal bu manayı celile üzere Mısırın zaif ve zuafası ve zelil fukarası hadden efzundur Hattâ sene tarihinde Abdurrahman paşa mütevellii Mısır iken gılâl hububat ganimet üzere iken hükûmatda sui tedbir olduğundan müsebbibler habsi gılâl idüb Mısır içinde bir kaht müstevli oldukim bazı fukara meyyit tenavül etdi Ve bazı kimesneler ehli ile bir gömleğe malik olup gündüz ehli giyüb kefafı nefse çalışırdı Gice kamis ile setr olunub yirmişer bakla ile kafaflanırlardı Niçe yüz bin âdem müflisi mendebur olur Ve bu mezkûr hazineler cümle yetmiş gûne mahsulden hasıl olur Hâsılı kelâm hemen keçiden ve kazdan ve odundan baş ve gümrük alınmaz Yohsa gökde uçan yerde gezen ve deryada yüzenden gümrük alınub hazine hasıl olur Cümle eşya mukataadır Bir fakirülhal bîtüvan bal [2] fülüsü ahmere muhtac pürmelâl anlar dahi mirî mal verirler Mukataadır Amma

[1] Yıldız nushası (tarik)

[2] « « (bîneva zebbal)

Ve minelgarayib

Mısır içinde bazı fellâhîn sürü sürü semîn kazlar gezdirüb ol izdihamda çarşuyi bazarlarda ol âdem deryası icre fakir kazlar payimali rimal olub remma remma gezdirüb fûruht iderler Ancak bunlardan gümrük alınmaz Yohsa cemii mevcudatdan bac ve öşrü Sultan alınur

Ve minelacayib

Gümrük hasıl olan mudhikenin biri dahi budur kim deryada ve halicler sahilinde nice fellâhlar yatub sakin olur Bir âdem bir kaz yahud bir ördek almak murad idinse ol külbe içinde olan Araba varub Ya haci Bize bir viz yani kaz yahud bir ördek disen derhal Arabın yanında bir kabak parçası var Arab ol kabağı başına giyüb kırk elli kulaç kinnabı eline alub derhal Arab deryaya dalub ördeğe talib kenarda kalub Arab şınaverlik iderek kaz ve ördeklerin yanına varub bu kadar huş ve tuyurun mabeynine girüb elinde olan ibleri rast gelen ördeklerin paylerine paybend idüb fakir murgların ruhlârının haberi olmaz Zira yanlarında gezen bir kabakdır Amma Arab kabak deliğinden kuşları temaşa iderek kayıd bend badehu kendüsi beri kenara gelüb elinde resenin ucun ördek talibine verir Ol dahi habli metîni elden komıyub keşan berkeşan çeküb kenara yakın gelince fakır kuşlar ne hale uğradıkların bilüb pürputur olmağa başlar Sen dahi muradın üze birkaç dane semînlerinden alub birer pare verirsin Maada zaiflerin âzâd idersin Mez kûr Arabın ol murglar iltizamındadır Malı padişahî verir Gayri âdem ol murglardan sayd ilemeler tecrim Ve her kaçan olsa âzâd idilen kaz ve ördekler yine ol fellâhındır kim gûya bu tuyura bir mekr eylemişdir Mısır fellâhı bu gûne acib ve garib şeytanata malik

Ve minelacayibül garayib

Ucubei dehrden biri dahi budur kim on bir yumurta (i) ve at fışkısı içine gömülüb yirmi günde on bir tavuk yavrusu çıkub civ civ diyerek ol an gezmeğe başlar Aklı insan perişan olur Acib ibret nüma temaşadır Amma bu kârı her kes idemez Âbıyar kazasında Mısır ümeralarından [1] Süleyman beledlerinden Berme nam köydür Anda bir asıl nesil nesle vardır Fışkıda tavuk çıkarmak anlara mahsusdur Piliç çıkarmak murad idinen kimesne anlardan bir âdem alub kangı kazaya götürmek murad idersen gidüb anda ibtida bir furun inşa

[1] Yıldız nüshası (serdar)

ider kim piliç çıkmak için mahsus furundur Gûya etmek furunu gibi üstü kubbe ve altı boş büyük bir furundur İçi tula ile bölük bulub her hane ikişer parmak kalın yanmamış penbe gibi atılmış yumşak fışkı döşer Ve her haniye ellişer yumurta kor Amma her yumurtai güneşe tutub nazar ider Eğer taze yumurta ise kor Eğer cılk ise komaz Zira fışkı hararetinden parelenüb sayir yumurtalara dahi zararı isabet idüb yavrular çıkmaz Ol ecilden cümle taze yumurta korlar Ve kangı yumurtadan horos ve kağı beyz(a)dan dişi piliç çıkmağı yumurtasından bilürler Ve bu yumurtaların üstlerine dahi ikişer parmak fışkı örtüb fırının için yumurta ile böyle zeyn idüb badehu altına nerm âteş ider Amma yine fışkı yakar Odun yakmaz Bu hal üzre kâmil üç gün dör(t) [1] Dördüncü gün mezkûr piliçci baba uryan olub furunun içine girüb tavuk gibi kurk kurk diyerek serapa cümle yumurtaların altın üstlerine döndürür Amma elinde yine tavuk tüğünden yapılmış bir gûne eldivandır Anın ile her höcredeki ellişer yumurtaları birer birer devr itdirüb mabeynlerinde bir kaç tavuk tüğleri kor Ve bir gûne bohur yakub dütsi verüb furunun ağzın kapayub gider Amma bu kârı kimsiye göstermez Amma hakir kasd idüb ol beledde yirmi iki gün meks idüb aynelyakin hasıl etmegiçün temaşa iderdim Ve yirmi günde üç kerre piliç anası herif furuna girüb cümle yumurtaları devr iderdi Yirmi gün temâm olmadan ecinne askeri gibi piliçler huruç etmeğe başlayub furun icre ıfşkı eşmeğe başlar Derhal anları taşra çıkarırlar Zira dahi fışkı içinde mestur çıkmamış natemam yumurtalar vardır Anları harab etmesin için hemen yumurtadan çıkan yavruları taşra çıkarud kuluçka olmuş yavruları tavuklar vardır Cümle yavruları anın ardı sıra cıvc cıvc deyüb sürü sürü [2] Amma hikmeti Huda bu fışkıda hasıl olan piliçler tavuk altında hasıl olan piliçlerin lezzetinde değildir Tenavül olundukda bir ağır lâhmı şahmı vardır Firavn doğanı çaylak kuşu bu piliçlere gayet hasımdır Dideban oğlancıklar vardır Anları gözedirler Yohsa çaylak cümlesin bir günde taşıyub dügeldürdü Mısır içinde çaylakdan muzır kuş yokdur Badehu bu mezkûr piliçleri on günden sonra dipsiz kilelere doldurub reaya üzerine beşer onar kile tavuk verirler Hamdi Huda tavuk kile ile beyi şıra olunduğu Mısır diyarında gördük Ve paşa kilârcı başısı tarafından başka bir ağa memur olup nice bin biliçler yapıdırub paşa matbahında yevmiyye beşer yüz [tavuk boğazlanub tevabiata tayin verilir Ve bu biliçler nice hasıl olduğun görmiyen Mısır fellâhının ne mertebe şeytan idügin kimse

[1] Yıldız nüshası (gün)

[2] » » bu kelime'ler fazla.

bilmez Ve hakikatülhal akıl ihata etmez bir sırrı acaibdir (Âyet)
 اما يخلق الله ما يشاء بقدرته ويحكم ما يريد بعزته

İbretnümayı sun'u Huda

Bâlâda evsafı tahrir olunan Sebili Allâm nam mahalde bir güne elvan hurde taşlar olur Mısırdaki Sebili Allâm taşı meşhurdur Ol sahrade yüz guruşa ve beş yüz guruşa lâil yakut ve elmasdan mücellâ gûnagûn taşlar bulunur Ve beşer onar guruşluk Aynulhür ve Aynüsemek ve Aynülhir makulesi taşlar firavandır Bazı zaman şiddeti ruzigârı zurgâr cümle rimali perişan idüb bilâhad ve lâgayet taşlar bulunur Amma hakkâk bu ham taşları hakkidüb perdaht idince her biri bir surete girüb bîkıymet iken zîkıymet fûrûht olunur Lâ'li Bedahşandan âbdar ve elmasdan fertur taşlar bulunur Amma Mısır müverrihleri ve ulemaları bu zu'm üzrelerdir kim İremzatülîmad binayı Şeddad İbnül Âd bu Sebili Allâmda bina etmiştir deyu müttefakunaleyhdirlər Hakikatülhal bu Sebili Allâma vadisinde cabeca binayı azîm temelleri zâhir ve bâhirdir Ve Kethüda İbrahim paşa hîni azilde bu Sebili Allâm sahrasında yetmiş yedi gün meks idüb âvâre huddamlar minkale oynamak için bu Sebili Allâm taşlarından cemi idüb minkale oynarlardı Bazısı hakkâke verüb yüzük taşı iddirüb cümle huddaman sahibi hatem oldular Yani bu mertebe zîkıymet taşlar bulunur Acib temaşadır

Ve minettesirül hacere acibe

Yine bu Sebili Allâm sahrasında pürnür asferüllevn bir sengîn taş bulunur Dayıma Frenk hukemaları ol şiddeti harda gelüb ararlər Hassası oldur kim bir âdem mezkûr taşı iki elile dutsa derakab miidesi bulanub istifrağ idüb ta ol taşı elinden bırakmıyınca ol âdem gaseyandan feragat etmiye Amma cemii ahlâtdan safra ve sevdadan halâs olur Ve miidesinde bir şey kalmıyub pak miide olur

Ve minelhavassül hacerat

Yine Sebili Allâm fezasında bulunur boncuk misal bir alaca taşıdır Kankı hatun anı cima mahallinde beline bağlasa her kez hâmile kalmıya Hattâ bu taş Mısır Babül Lûgunda olan fevahişelerde çok bulunur Hattâ bu hakirin vaz'ı hamil iderken re'si kebirimiz valide-mizin masdarından usret üze çıkdüğundan ferci naşüküfte darı tarmar olub kabih olduğu ecilden hâmile kalmadan ihtiraz etdüğinden

bu Sebili Allâm taşından daima taşıyub peder ile haleti mahızda beline bağlardı Ol taş namubarek validemizde dahi bulunurdu

İbret nümayı arzı Mısır

Bilâdı Mısırdâ Arablar sıçan yer derler Hakikat imiş Amma ne güne fare idüğün anı beyan ider Mısır arzında hasıl olan bir nevi sıçandır Ana farelgayb derler bir mudhik heyet mahlûkdur Kaçan Nili Mubarek taşıdığı mahal cemii arzı Mısırı gark ider Ol zaman yeri kalmıyub taşar çıkarlar Ol mahalde cümle sıbyan ve nisvan saharalara çıkub su gark iden kenarlarda mezkûr sıçanları sayd idüb tobra tobra doldurub hanelerinde hoşazlayub yerler Ve çilden fûruht iderler Gayet semîndir Ve kuyruğu kısa ve burnu uzun ve üst dudağı tavşan gibi yarıkdır Eşkâlde bir boz sıçandır Her biri yüzer dirhem gelir Ve birer batman gelir mahlûkdur Bunlar biemrillâhi taalâ yerden hasıl olur Hattâ yeri yığın yığın ider Sayyadlar andan bilirler kim anda fare vardır Kazub sıçanı çıkarub tenavül iderler Hikmeti Huda bazısı belinedek sıçan olmuş Belinden aşağısı dahi toprakdan ayrılmamış Kan toprak ile mahlût Amma toprakda yine sıçan heyeti vardır Lâkin dahi et olub ruh gelmemiş Böyle iken yerden çıkarsan kesbi hevedan helâk oluyor Zira kemalin bulmamışdır Arablardan süal etdim Ya bunlar çiftleşir mi didim Naam Çiftleşirler Amma biemrillâh yavru hasıl etmezler [1] didiler Ve hakir nef'in süal etdim Gayet seriül hazımdır Ve âdemi semîn ider Ve gayet mukavvîdir Cima takviyet verir dediler Bu dahi garib ve acib hikmetdir Amma bu sun'u Hudaya kasıruhlaklı olan mutezîlî tayifesi istibad idüb kabul etmezler Amma bu hakir kendü gözümle görüb çıkaran Urbanlara beşer onar pare verü (b) temaşa etdüm Nısfı canlı nısfı türab ile kanlı Bazısının nısfı kanlı Dahi canı gelmiyüb nısfı türab idi Ve Haktaalânın sun'una göre bunda dahi ibret nüma beni Âdem değil midir kim (Âyet) *ثم علفنا الخائقت مضعة فخلفنا المضعة عظاماً فكسوف لحمنا انشاء ناه خلقنا آخر فتبارك الله احسن الخالقين* Âyeti delil burhan yeter Mutezîlî mezhebine nazar etmiyüb ehli şer'in mezhebine nazar idüb mutekid olan kimesne *ان الله على كل شىء قدير* deyüb hamuşbaş olur

Hikmeti Huda Nahli hurmanın ve cevzi küliserin beni Âdem ile akrabalığın beyan ider

Her sene diyarı Mısırdâ dişi hurmanın kalbi yani beynisi üzre erkek hurmanın bir dalın sokup cima etdirirler Ol sene ol dişi hurma

[1] Yıldız nüshası (etmez)

on beş yirmi salkım hurma verir Eğer böyle cima iddirmeseler hurma vermez Ve hurma ağacı ayda bir hayız görür Âdem gibi beynisi vardır Anı kat etsen hurma kurur Amma gayri dalların kessen dahi seramed olur Ve hurma beynisine kalbülbelh derler Gayet leziz ve mukavvidir Mısırdaki cimadan kalmış âdemler istimal idüb ol gice ehlini haylı müstamel idüb bîzar ider Bir gûne beyaz katı peynir gibi süd lezzetinde bir gûne leziz şeydir Nahli hurmanın beni Âdem ile karabeti vardır derler Kaçan Cenabı Bari vücudu Âdemi bir kabza topraktan halk etdi Bakıyyei topraktan Cenabullah nahli hurmayı ve gülser ağacın yani kara Hindistan cevizi ağacın ve şecerülvakvak ağacın halk etdi Ve yerde olan hakinde Yebruhussanem yani Abdüsselâm derler Yerde hasıl olur âdem gibi saçlı ve sakallı ve dişili ve erkekli biter Hemen âdem sıfatında bir otdur Ol dahi beni Âdem toprağından hasıl oldu derler بفعل الله ما يشاء

Ve minelacayib

Mısırdaki bir kavim vardır Diri yılanı yerler Ve bir evde yılan olsa bu âdemlerden biri ol haniye varub bir gûna düdük çalub cümle yılanlar başına üşüşüb cenk ide ide cümle yılanları dutub torbasına koyub götürür Ol ev yılan şerrinden halâs olur Ve bu herifler bazı âdemin yanına gelüb ol âdemin haberi agâhı yok iken cebinden ve koynundan yılan ve akreb ve çıyan çıkarır Ve bazı âdemin cebinden elma ve emrud ve şeftalû ve üzüm çıkarır Halen ki ol meyvelerin mevsimi değildir Ve bazı âdemin koynundan ateş yahud su çıkarır Ve bazı âdeme işaret idüb sarığın gösterir Herif başından sarığın çıkarınca sarığından su cereyan etmeğe başlar Yahud bir yılan ve akreb çıkub hemen herif sarığın yere urub serbürehne bidestar firar ider Merhum İbrahim paşa bu gûne şakalara mail idi Amma hakka ki sihri icaz mertebesi bir marifettir Ve Mısırın Asvan diyarında fellâhlar timsah ile cima etdikleri bâlâda Nil mahlûkatı evsafında tahrir olunmuşdur

Ve minelacayib

Mısırdaki cemmiz ağacı derler bir dirahti münteha ağacdır Mısır diyarında andan büyük şecerei azîm olmazdır Gûya Rumun çınarı müntehalarına müşabeheti var bir sayesi hoşhavay dilkûşa dirahti müntehalardır Meyvei bu keyfiyyet ile verir Tılsımat böyle bulunmuşdur Her kimin bağ ve bağçesinde ol dirahht hasıl oldıysa ol bağçe sahibi bir kaç âdem ile ittifak idüb bağ sahibi mukaddem bir

balta ile bağa girüb mezkûr cemmiz ağacına çıkub bir kaç yüz balta urub cemmizi zahimdar iderken müttelik olan kimesneler gelüb Bire âdem Bu Allah mahlûku taze ağacı ne kesersin derler Herif ider Kendü malimdir keserim ki bağımda olur Asla mahsul vermez Sayesi düşdüğü yerde çemen bitmez Kesüb ateşe yakarım der Aşağıdan herifler Lûtf eyle kesme Dahi taze ağacdır Ah Ne güzel dalları ve budakları ve yaprakları var Kesme Meyve versin deyu reca etdükçe herif balta ile ağacı delik delik etdüğü yerlerden kırmızı kan misal yaşlar cereyan ider Aşağıdan yine herifler reca idüb Yilde yedi kerre meyve versin Biz mütekeffil deyu yemin idüb ol herifler dirahht sahibinin elinden baltasın alub bir canibe atub cümle ağacın vücuduna ellerin kuşadub kucaklarlar Ve bir kaç âdemler dahi hazır olub şahid olurlar Badehu ol balta deliklerinden ve gayri yerlerden yılda yedi sekiz kerre öyle meyve verir kim tabiri [1] olunmaz Ve meyvesi gûya incir gibidir Amma içinde incir gibi darısı yok İçi boşdur Her biri yirmişer otuzar dirhem gelir hazimülfirat leziz meyvedir Levni ahmer ve sarı ve beyaz olur Ve garayib bu kim sayir meyve ince dallarda hasıl olur Amma bu iki üç âdem kalınlığı gövde ağaçlarında olur Ve öyle verir kim ağacın gövdesinde hâli yeri olmaz Gayet mahsuldar ağacdır İlmi tıb üzre tabiati itidal üzredir Beş altı danesin tenavül idüb üzerine su içsen iki amel idüb kuvveti basarı ziyade ider Ve bir âdemin lineti olsa yeşil yaprağın döğüb suyun nuş etse kabz ider Ve ağacının vücudu sebz gündür Nece hassası vardır Amma hukema mezhebinde olanlar dahi âlâ bilür Bir temaşa ağacıdır

Hassai arzı Mısır

Mısırdaki keçinin boynuzun yire gömerler ve sulayub timar iderler Bir kaç günden sonra yeşil yeşil filizler seramed kamışlar hasıl olur

Ve ameli nişadır

Mısırdaki âdem necasetinden nişadır hasıl iderler İbret nûma kâr-hanei acibelerdir kim bâlâda evsafı mufassal tahrir olunmuşdur

Ve san'atı amelî üzüm

Üzüm dahi koruk [iken Mısır fellâhları kibrit yakub kuruğa bahur yakub bir ay evvel üzüm olur Acib şeytanatdır

[1] Yıldız nüshası (tabir)

Ve san'atı ameli kavun ve karpuz

Mısırdâ güvercin necasetine re'sülmal derler Mısır fellâhları güvercin tersin kavun ve karpuz köküne döküb bir ay mukaddem âbdar lâtif kavun hasıl olur

Havassı hayvanı acibe

Mısırdâ şeker kamışı olduğı yerde gelinceğē müşabeheti var bir hayvanı munisdir Bir turfa şakrakoz ve mahrakoz mudhik bir hayvandır Hattâ bazı evlerde beslerler Âdem ile gayet ülfet ider hayvandır Hattâ Fayyum şehri bağlarında gayet çokdur Ol olduğı yerde anın rayihasından yılan ve çıyan kaçır Asla durmaz Zira rayihasından hemen yılan helâk olur Amma insana rayihasının nefi vardır Acib hikmetdir

Zikri maadini zeheb

Mısırın canibi kıblesine iki saat baid Cebeli Cuşi ardında Aynı Musâ dağlarına Cebeli Bicamim derler Anda bir kızıl renk kireç toprağı hasıl olur Ol turabı ateşde yaksalar altın çıkar Amma odun kaht olduğundan çıkan altunun harcı hasılından mahsul olmaz Hâkim Biemrillâh halife iken yedi sene çıkardub badehu mesdud etmiş Hâlâ âsârları zâhir ve bâhirdir Mısırın canibi garbîsinde Cebeli Halûtda جبل حالت gümüş madeni vardır Ve canibi şarkîsinde Cebeli Mukattam ki Cuşi dağıdır anda altın madeni vardır Said vilâyetinde zümrüd madeni var Ve Buhayre hakinde nazrun [1] madeni vardır Ve her kuralarında güherçile madeni hasıl olur Ve cemii buhayrelerinde tuz hasıl olur

Ve ibret nümayı şehri Aynı Şems

Mısırın canibi şimalîsinde iki saat baid Matariyye kurbinde bir şehri azîm imiş Hâlâ harabedir Zemanı kadimde darülmülk imiş Hâlâ âsârı binaları ile amali tayilden ve a'lâmı hayilden ve ebnayı azîme ve etvarı acibeden nice şeyler zâhir ve bâhirdir Evvelâ İslâm-bolda Atmeydanındaki gibi çarkûşe bir amudu seramed vardır Kad-di yüz zirâi mekkîdir Canibi erbaasında Kababita hatları çokdur Ve ta zirvesinde bir çaryah [2] üzre süvar olmuş mücevveze sarıklı

[1] Yıldız nüshası (natrun)

[2] « « (çarpa)

âdem sureti var Selim Han Mısıra gele deyu işaretdir Canibi erbaası Atmeydanındakinin nakşı gibi münakkaşdır Ve hâlâ bunda olan mesdud tılsımatı garibe bir diyarda yokdur Hâlâ meftuh olmamışdır Cümle rayegândır Feth etmeğe ciddü cehd idenler cümle anda medfundurlar Ve müverrihanı Mısır bu Aynı Şems evsafında bir kasır medh etmişler kim yüz seksen penceresi var imiş Her gün şems bir pencereden girüb kasrın için taban etdüğüçün Aynı Şems derler Ve bir rivayetde Aynı Şems namında bir melike bina etdi derler Ve bu kasıra yüz seksen menzilde şems tamam olub evvelki menzile gelince avdet ider Hâlâ eseri binaları zâhirdir Ve zamanı kadimde kal'ai azîm imiş Esas divarları bâhirdir

Ve minelacayibül garayibden Cebeli Heraman

Nilin canibi garbisinde Cize kasabasından bir saat baid Cebeli Heraman حرمان derler üç dağdır Ruyi arzda bunlardan çok evvel bina yokdur Ve bunlardan âlî bina yokdur Gûya üçü dahi Cebeli kafdır Azîm binalı dağlardır Herbiri birer sanem heremanlarıdır Büyük heremana Cebeli Belbehis جبل بلهث ortadakine Cebeli Mülheviyye جبل ملهويه ve ednasına Cebeli Ebülhevl جبل ابو الهول derler Bu amelî dağların hakkında nice bin güftü kıylü kal vardır Bazı müverrihler Tufandan evvel Âd İbni Şeddad binasıdır derler Ve bazıları Tufandan evvel Surid melik kehenelerinin ilkasile kendüye medfen bina etdi derler Ve itmamından sonra bu üç ehramları mali hazayın ile pür idüb âlâtı silâh ve Hazreti İdrisin cemii ulûmlarının kitabların koyub tılsımatlar ile müekkiller nasb idüb heremeynlerin üzerlerin dibace ile puşide kılub kenz etdi Ve sahili Nilde bir şehri muazzam bina idüb heremeynlerin muhafızları ol şehirde sakin olur Ve her sene vakti rebîde cemii dünya halkı gelüb Kâ'be misal tavaf iderlerdi Ve hâlâ şimal tarafındaki ehramın yine şimal canibine nazır bir kapusu vardır Andan iceri sağ taraftaki taşlar üzre iberî lisanı üzre kazılmış hatlarda Ben ki banii heremanım Altı senede tamam etdim Sonra gelenler altı yüz yılda temelinden yıkmağa kadir olsunlar Yıkmak hod yapmadan ehvendir Ve ben dibace ile setr kıldım Gelen mülûklar burya ile puşide kılmağa kadir olsun deyu yazmış Hattâ Memun halife Bağdaddan Mısıra gelüp heremeynde medfun genci firavanı feth etmeğe bel bağılyub yedi ay kâmil ihtimam hîmmetiniz [1] ile bezli himmet idüb odunlar yığdırub ateşler yakup üzerlerine sııklar dökerek ve mancınıklar ile sengi azîmler atarak yirmi arşın mikdarı

[1] Yıldız nüshası (hîmmetler)

yerin münhedim idüb zeberced murassa küb bulur İçinde bin altun bulunur kim her altun bir vakıyye idi Ve bir hacet üzere yazılmış bir hat kim Ey bu dahmeden defayin fethi içün temenni iden Her nekadar cid ve cehd idüb mal sarf idersen olkadar mal çıkarırsın Ziyade tama idersen bu dünyayı faniden gidersin deyu mastur taşı görünce cümle askeri Memun valihi hamun olub yedi aydan beru çekdikleri renci ina ile bu kadar masrufları mukabelesinde ol zikrolunan bin altun bulundu Ve mukaddema zikri sebkât iden şimal tarafında kapudan içeri taş üzere tahrir olunan hatda gelen mülûk hasır ile puşide kılsın didüğünden bu rumuz(u) fehîm idüb derhal Memun ferman eyleyüb ol ehramı nısfına dek Mısır hasırile mestur etdükleri mahalde bir riyhi âsıf zâhir olub hasır ve huddamların hevaya doğancı püfterisi misal perran idüb hasırları çaki çak idüb herifler bîcan olurlar Âhirülemir Memun halifenin veziri Hüseyin bin Sehlin reyî hasen(i)le feragat idüb rücu iderler Hâlâ ol ehramanın Memun halife asrında münhedim etdüğü yerler nümayanlar Amma Yusuf Salâhuddin Mısır kal'asın müceddeden bina etdükde Heremeyn cebellerinden taşlar çıkarub Mısırın iç kal'asın ve aşağı kal'asın bina etmişdir Ve badehu Sultan Müeyyed dahi heremeynler kurbinde on bir kantarai etmişdir Cümle Heremeyn dağlarından çıkan taşlar ile bina etmişdir Hâlâ yerleri âşikaredir Bu hakir e'dim Heremeyni bina iden Surid Altı yılda bina etdim Benden sonra gelen mülûk altı yılda münhedim idebilsin deyu davayı murad etmiş Bu hakir ana yüz kantar barudu siyah ile altı hazineli bir Kandiye kal'ası lâğımı atsam Ehram dağların ihram gibi hevaya münkâlib idüb anı saatde ka'rı zeminde Nile âsârı binadan temeli bile kalmazdı Amma hakikatülhal vechi arzda böyle bir binayı azîm görmedim Hamdi Huda İbrahim paşa asrında ehramlar tarafında altarımız çayırda iken beş on gün anda zevk ve safa iderken ol takrib ile bir kaç kerre varub seyir temaşa idüp hayran durduk Bir kerre dahi varışda Emirahur ağanın ve Behlûl ağanın ve gayri ağavatların bazı tevâbiatlarından kır beş âdem olub meş'allar ve muşammalı fanuslar ve şem'i riyhler getirüb heremi kebirin şimal canibindeki babın rimal ve har ve haşakin tathir idüb neuzü besmele ile girdikde hakir kıblenümay ve saate nazar idüb cenub canibine kâmil yedi yüz adım yürüyüb bir şahrah yoldur Üstü toloz kemerlerdir kim yirmi zirâ alîdir Ve tarikın vüsâtı on zirâ enlidir İki canibinde müteaddid mağaralar ve mebni kaalar var Ve kubbeleri kesme kayadan mutallâ ve müzehheb ve münakkaş kim gûya henüz üstad Behzad elinden çıkmışdır Ve her höcresi benî Âdem üstühanile malâmal idi Ve her bir kelle yüz kile

kendüm alur Sagir ve kebir kellei gûnagûnun hesabın Cenabı Bari bilür Ve yol üzre derisine sarılmış bir incik kemiği var idi Hakirin karışı ile yetmiş bir karış idi Ve bunun emsali nice üstühanlar firavan idi Ve bir garı azîmde malâmal hurma lifi kefenli beni Âdemler yatırlardı Ve nice yüz kadidler var idi Her birinin kadleri yetmiş ve seksener adım idi Amma gurab kadar yarasa kuşlarının necaseti rayıhasından âdem helâk olur Cemii kayalarda minkarlarından herbiri asilub dururlardı Ve bazısı fanuslara ve meş'allere kendülerin urub perü balleri ihrak olurdu Ve bazısı çehremize ururdu Bu mahalde bir kaç refiklerimiz bir iki fanusu ile havflerinden rücu eylemişler Amma biz yine otuz beş âdem ile kalûb cüret iderek sehl eniş [1] Amma bikavli müverrih İbni Celâl bu Ehram dağlarına lisanı kıbtîde Berabî براب derlerdi Zira ibtida bu heremeynleri bina iden Kayın oğlu Hunuh oğlu Nahvil oğludur Neşid oğlu Berabdır Anınçün bu dağlara Berabî derler Bazılar d(e)rler ki avret firavndan evvel melike iken ol avret yaptı Zira ol feraanelerden idi Anınçün Firavn dağlar(ı) derler Zira müruru eyyam ile diler ki karı neslinden gelen melikler Validei kadimimiz binasıdır deyu imar iderlerdi Andan anlanır kim diler ki avret binası ola Ve bazılar Tedre Çadu تدره چادر binasıdır derler Ve Esmun اسمون ve Esrib اثريب ve Sa ما keheneler idi Tarihleriyle ehramlarda yatırlar Amma bikavli Tarihi Şehabî Tufandan evvelâ bu ehramları bina iden evvelâ Surike bin Şehlûk bin Şiryak bin Tumidun bin Tedresan bin Husal melikler yapmışdır

ehramları bina idüb (2) Kible nûmamız muktezasınca kible canibine kâmil bir saat dahi gidüb Takı Kesradan nişan verir kaalar ve her birinde kadid âdem cesedleri var Kimi oturur ve kimi yatarlar idi Bunlar cümleden kaddi kametde kıyamet âdemler idi Yanlarında çürümüş buryalar ve hurma lifinden bezler paymali rimal idi Bundan ileri elli adım mikdarı yokuş aşağı gidüb bir havzu azîm âbı safî ile memlû idi Amma canibi erbaasında ikab misal kuşlar ve kaz kadar mahuf kuşlar havuzun kenarında oturmuşlar Hemen bizi görünce cümle kanatların kakub bir ra'd var gü(rü)ldü zâhir oldu kim beyinlerimiz gûya kulaklarımızdan akdı Ve şebpere yani yarasa kuşları bizi ve eşbalarımızı risvay eyledi Ve meş'alciler çıra az kaldı didiler Neticei kelâm cümlemize bu ikab kuşların kanad gürüldüsinden bir vehm tari olub ol havuzdan ileri bir kadem atmağa iktidarımız olmıyub alelittifak avdet idelim derken kuşlar tarafından bir riyhi akim kopdu kim şiddeti şitasından helâk mertebelerine varub meş'allar ve fanuslar sönerse halimiz niye varır

[1] Buradan (2) işaretli yere kadar yıldız nüshasında yok.

deyu geru avdet iderken şebperelerin her biri kebuter kadar kendülerin peravanevar ateşe ura ura ve yüzlerimize kendüleri kanadları ile çarpa çarpa bizleri bızardı etdiler Hulâsa(i) kelâm her nehal ise rücu idüb giderken bakdığımız taşlar âlâmetleri ile cümlemiz sıhhat ile taşra çıkub ol firar iden yarenlerimiz bize rişand idüb Ne bu mülevvesane çehre ve ne bu eşkâli ucube deyu şakagûne kelimatlar iderlerdi Amma Huda âlimdir bîtab ve bîmecal selâmete çıkdık Amma azîm seyr ve temaşalar etdik Havuzdan ilerisin Huda bilür İşte bu hakir hiremin birin böyle gördük Ne hazine ve ne define gördük İllâ medfun âdemler gördük Amma mutalsam olduğuna şübhe yokdur Zira mezkûr havuza vardıkda cümlemiz mebhut olduk Taşra çıkınca bican çıkub kesbi hevadan yine can bulduk اللهم عافنا Bir dahi girme müyessr olmiya Badehu taşrada çadırlar içre futurlar ve kahveler içilüb ehramların canibi erbaasını temaşa etdük İki ehramlar tulen ve arzan çar kûşeleri ikişer yüz adımdır Bu hisab üzre her biri dairen madar sekize yüz adımdır Ve her taşının cüssesi tulen ve arzan yirmişer otuzar arşındır Ve kaddi bâlâsı ta zirvei alâsına varınca iki yüz arşındır Büyük ehramın şimal canibinde girdiğimiz kapu dar Amma öbür ehramların kapuları âşikâre değildir Amma Ebülhevl ehramı gayet küçükdür Amma ikisi eflâke serçekmiş çar kûşe sivri dağlardır Hakir girdiğimiz ehramın üzerine çıkdım Ta zirvesinde on hazineli bir tenk etir çadır kurmak olur bir meydandır Ve bazı taş deliklerinde şahin ve doğan gündeleri ve cıkkıları ve güvercin küpeleri ve halhalları buldum Cümle Mısır ziri pada nümayan idi Ta bu mertebe âlî ciballerdir Ve bu ehramların canibi erbaasında kara taş ile mebni mutalsam binalar vardır kim evsafı tahrir olursa bir müdevven olur

Tetümmei Cebeli Hermin oldurkim

Melik Mukavkiden Hazreti Risalet elçilik ile gidüb paymane gelen Zinnunu Mısırî Saidi Âlide Şarkı Ahmen nahiyesinde müstevli olmuş feridüddehr bir fusahayı bülega kimesne kişi idi Badelfetih Amr ibnül Âsın iznile bu Zinnun Ehram dağlarına girüb anda olan ibretnüma hatları okıyub lisani arabîye terceme ider (Ol hatlar budur)

اخذر العبد المعتقدين

ولا احداث والجند المتعبدین

والنبط المستعربين

Türkçe manası Sen azad olmuş kullardan ve yetişmişlerden ve ibadet idici askerden ve yabandan gelüb harb içinde kalmış Nabt tayifesinden korkun demekdir (Diğer hattı ahar)

يَقْدَرُ الْمَقْدُورُ
وَالْقَطَا يَضْحَكُ

(Yani) Bir nesnei Âdem oğlu tedbir ider Ana Hak Taalânın kazası güler (Amma) Küçük ehram ki Kalimon hakimın kablettufan binasıdır ki anda tahrir olunan beyittir

تَدْبِرُ بِالنُّجُومِ وَلَسْتُ تَدْوِي
وَرَبُّ النُّجُومِ يَفْعَلُ مَا يَرِيدُ

(Yani) Sen yıldıza bakarsan bir iş işlersin Bundan habrin yok ki yıldızları yaradan istediğin işler

Zikri ucubei lisanı iberiyyei Belmihtir Hâlâ Ebülhevldir

Eşkâli tılsımatı Ebülehevl

Bu dahi üçüncü Küçük ehramın şarkî tarafından hammam kub-
besi kadar bir sengi beyazdan bir kellei kebirdir Ancak gerdeninden yukarusı vardır Maada vücudu eşkâli yokdur Hemen unkunedek bir kelledir Ve yüzü canibi şarka nazırdır Kaşı ve başı ve gözü ve dişi ve kulakları ve gerdanı var Bir kellei azîmdir kim başı üzre yüz âdem otursa mümkündür Ve usta [1] selef buna Ferdad var bir tişe urmuşkim gûya zuruh bir kelledir kim tebessüm idüb durur Ve âmili mermerber bu kelliye böyle bir gûne keysuler göstermiş kim çim ender çim ve ham ender ham ve mergule mergule ve fitile fitile ve küre küre mebrum mebrum tarmar kâküller ve keysuler göstermiş kim gûya sihri icaz idüb san'atın izhar eylemiş Ve zamanı kadimde bu kelle âyende ve revenede ile kelimat idermiş Öyle tılsım olmuş Mısır üstüne bir bagî padişah geleceğin ve kahtı tam olacağın ve bârân yağacağın ve yağmıyacağın ve Nil tuğyan üzre nekadar geleceğin ve gelmiyeceğin ve kim öleceğin ve ölmeyeceğin ve elhasıl cümle mugayyebatı hamseden haber verirmiş Hazreti Musâya bu Ebülhevlin

[1] Yıldız nüshası (dı)

gayet [1] haberlerin verdüğü haberi vâsıl olunca Hazreti Musâ Ebülhevl katine gelüb bir haylı kelimatdan sonra Hazreti Musâ buyururlar kim Cümle kelimata kadirsın Allahı Hak peygamberine iman getir buyurmuşlar Ebülhevl İdris peygamberi bilirim Gayri bilmem deyince Hazreti Musâ gazub bir padişah idi Elindeki âsa ile Ebülhevl taşın bir kaç yerden yarub ağzın burnun kırub اسکن یا مامون deyüb gider Hâlâ Hazreti Musâdan beri dünya kelâmı etmeyüb hâlâ âsa darbın dan başı gözü kırıkdır Amma acayib musanna kârı insandır Ve bir rivayetde yine şehirler sihir ile söyledir Amma nisvan taifesile kelimat edermiş Bir avretin bir haylı malı zayı olub ol nisvanı sahib isyan Ya Ebülhevl Benim eşyalarım kim aldı Filân âdem aldı der Derhal avret hâkime varub herifin hanesin basub cümle eşyalarını bîkûsur bulur Mezkûr sarık herif dağ dilinden Ebülhevlin başı üstüne çıkub edebde yestehi bârânzede ider Ol zemandan beru tılsımı bozulub kelimat etmez oldu derler Hazreti Musâ hikâyeti kavli sahihdir Zira ülûlazımdır Anın mucize darbile sümmün bükümün kalmışdır Hâlâ temaşagâhı ibret nûma bir kelledir Ve buna karib bir temaşagâh dahi vardır Bir deyr kapusu var Rimal ve haşâk ile mesdud olmuşdur Lâkin kapunun atebei ulyasının kemerinde bir gûne hatlar vardır kim mermer üzre tahrir olunmuşdur Hakir gûnagûn hatlar kıraat etmede maharetim vardır Amma bu hatlara manend bir hat görmedim Bir hûrufu kıraat olunmak muhaldır Amma bu tılsımı kellemi [2] yani kelle(i) Ebülhevl bikavli tarihi İbni Celâl sene 781 tarihinde Hankahı Şalâhîde sakin Mehemmed Sofi nam bir mutaassıb Hayvan suret(i) haramdır deyu bir gün hâkimden izinsiz Ebülhevlin ağzın ve burnun Hazreti Musâ kırdığından ziyade kırarken hikmeti Huda olgün bir rihi akim esüb Cize şehri mezruatların kuma gark idüb bersim ve gılâl gelmez olub derhal Mehemmed Sofii hâkim huzurunda pare pare idüb Ebülhevl yanında defn iderler Hâlâ Ebülhevlin temaşasına gelen bu sofi(i) nadürüstün kabrine taş atarlar

İhsanı Huda berayı Mısır

Diyarı Mısırdâ asla çekirge olmaz Sayir diyardan gelse muammer olmıyub cümle helâk olur Hattâ Hazreti Risalet aşrında Mekke ve Mediniye çekirge istilâ eyleyüb sahabeî kiram Hazreti Risalette hallerin ilâm idüb ceradın defi için reca etdiler Hazret el açub dua etdi-

[1] Yıldız nüshası (gayib)

[2] » » » (hemii)

kim Ya Rabbi Bu ceradı senin kenanın olan Mısıra def eyle didile(r) Sahabei kiram etdiler Ya Resulullah Mekke ve Medinei ganimet iden Mısırdır Çekirge Mısıra varırsa mahsulâtı tenavül idüb kaht galâ olur didiler Hazret buyurdu kim Mısır Allahın hıfzı emanındadır Her kim Mısıra ve ahalisine hakareti nazar idüb zulm iderse ve ziyankârlık iderse muammer olmaz İmdi bu ceradı Mısırdır Mısıra varınca helâk olur buyurdular Hakikat yine öyledir Hâlâ Mısırdır çekirge olmaz Ve Camii Ezhere güvercin ve sinek ve yılan ve çıyan ve gayri huşu tuyur girmez Tılsımatları vardır Hâlâ amel etmedirler

Ve mineltılsımat

Hâlâ Mısır içinde Kal'atül Keps derler Anda bir atik kal'a vardır Ana karib Sultan Caveli zaviyesi vardır Ol âsitanenin nerdübanı altında bir yeşil yek pare mermer havuz vardır Gemi gibi tulânî bina olmuştur Zemanı kadimde bu taş gemiye dörder âdem binüb nehri Nili öte ve beri ubur iderlerdi Beş âdem süvar olsa gark olurdu Kehenei kadimler öyle tılsımat etmişlerdi Ve halk geminin mutadın bilüb dörd âdemden ziyade binmeğe havf iderlerdi Binenler berkı hatıf gibi giderlerdi Ta Kâfuru Ahşidî zamanına gelince ol gemi Nil üzre tarfetülayn icre varub gelüb şınaverlik iderdi Bir gün melik Kâfuru Ahşidî ider Bire canım Bu taşın şanı suya batmaktır Ya bu taş gemi ise bu kadar yüz yıldan beru dörd âdem ile Nil üzre gemi gibi varub gelmededir Âyâ aslı ne ola Ve bu taş gemi kesim dördü ola deyu ferman idüb gemii Nilden karaya çevirdiler Gördiler kim taş geminin altında bir satır hattı iberî ve bir balık tasviri var Balık eşkâli üzre kazılmış bir vefk var Bunlardan gayri bir şey yok Kâfuru Ahşidî cemii ulemayı Mısırı cem idüb ne güne hat idüğün istihrac etmede âciz oldular Badehu yine taş gemii Nil kenarına koyub yine kelevvel dör(d) âdem süvar olub gemiyi Nile atıverdiler Gemi ve âdemler Nile gark oldular Meğer nazarı insan taalluk idince yahud karaya çıkınca ameli batıl olub gark oldu Ol taş tekne hâlâ mezkûr Sultan Caveli zaviyesinin merdübanı altında mâi zülâl ile şebruz memlûdur Âyende ve revende hayvanatları suyn nuş iderler Yine lebberlebirdir Suy(u) ne canibden geldiği malûm değildir Bulak rahı üzre olmak ile âyende ve revendenin nazarında bir temaşagâhı âlemdir Ve ol tekne geminin canibi erbaasında Hazreti Süleymanın divanı tertibi yazılmışdır kim cemii zîruh mevcudatın ins cinnin huş ve tuyurların envai eşkâlleri ol taş gemide saf saf alay alay yazılmışdır Amma gûya kalemi Behzad Şah kulu hattıdır Bir vacibüs-

seyir divanı Süleymandır Gören divane olub yüz divane dutar Zira bu ins cin ve huşu tuyura hüküm iden Süleymana kalmadı dünya deyüb terki maseva ider اللهم يسر

Ve minel havassul hacer

Mısır diyarında Cebelül Ahzarda bir gûne alaca taş olur Ol taşı her kankı etmek furununa kosalar ekmek hamuru taşub fırından taşra çıkarmış Amma hakir görmedim Lâkin Mağrib huccacların hakir İbrahim paşa fermanile tahrire gitdiğimde Huşu İsa şehrinde Behce [1] ve Cünadı جناتى Urbanları nakletdi Ve hâlâ bizim İzzeddinede vardır deyu nakl etdiler

Ve tılsımatı Ümmülkıyas

Mikyas havuzunun canibi erbaasında bir hattı garibe vardır Anın tesirile her sene elbette Kıbtî Tutu geldükde ol gün Nili Mubareke nokta düşüb tuğyan ider

Ve diğer tılsımatı Mikyas

(Mi) kıyasın havz (u) içinde Şeyh Batarnî hazretleri bir timsah timsali inşa idüb ol suretin sadrına bir vefkî âzam kazmışdır Ol-zemandan beru Nil ile timsah Ümmülkıyasdan aşağı cereyan etmez Eğer Nilin tuğyanından ubur iderse batnî yukarı gelüb mürd olur Ol mahallerde timsah havfinden azîm taşları yudub ağır olur Ta Nil tuğyanı zamanı güzer idüb Nil berrak olunca üç ay Nilin dibinde timsah yahud tıyn türab ile kefaflenir Andan Ümmülkıyasdan gerü dönüp timsah Mikyas tılsımından halâs olur

Ve minelistihracatün Nücum

Mısırdı Babül Kasırdı bir deyri azîm vardır Hâlâ medresedir Kadim zaman keheneleri anda tucdan bir sureti münevver etmişler Yüzünde mutallâ ve müzehheb bir nikabı vardır Âhir zaman peygamberi bu surette olub ümmetleri Mısıra malik olalar ve adalet ideler ve feth idecek âdemler badel Muhammed sene 18 tarihinde Hattab oğlu Ömerül Faruk ve vezir Amr ibnül Âs ola deyu bin beyaz deve üzre sarı hırkalı sureti beyaz mermer üzre kazmışlar ve münakkaş yazmışlar Ve hazreti tuc sureti üzre beyaz mermere Ayetül

[1] Yıldız nüshası (Behice)

İncil Âyetin Bu âdem An Riyun Âzer ağullarıdır Yerfenutun peygamberdir Tunuminin Anın ismi Mevanis Muhammeddir Bistubis iki dünya sahibidir deyu lisanı yunanca hatlar var Amma Amr ibnül Âg Mısır muhasara iderken keferi fecereler Hazreti Ömerin mermer üze suretin bozmuşlar

Ve tılsımatı iç kal'a

Kılâvan divan hanesinde kırk sekiz amudu müntehalarının her birinde bir ervefkı azım olduğu bâlâda iç kal'a evsafında tahrir olunmuşdur

(On iki satır açık bırakılmış)

Amma Huda âlimdir Eyaleti Mısırdan nice kerre yüz bin garayibat ve acayibat vardır Ve niçe yüzünü görmüşüzdür kim her birinde âdem valih hayran olur

Elfaslus sadis ve hamsin

Mısırdan hasıl olub Rumda olmıyan mekûlât meşrubat ve nebatat ve müsmiratları beyan ider

Evvelâ diyarı Mısırdan on yedi güne hurma olur kim Bağdad ve Basra ve Lehsede olmaz Mısıra mahsus leziz hurmalardır Evvelâ beyaz hurma üç nevi Bağdadın hastavî hurması gibi mevzundur Biemrillâh diş diş olub gûya sükkerdir Ve gayet terdir Âdemin dışmağında mahv olur Ve bir nevi dahi andan kısıdır Amma çekirdeği arpa kdar olur Bu dahi nebatı hamevî gibi terdir Ve birisi dahi bayagı beyazdır Misk rayıhası müşahede olunur Amma bu üç nevi hurma şiddeti hardan kuruyub bir diyardan bir diyara gitmeğe tahammül etmez Zira gayet terdir Hemen ratbiken beyi olunur Ve kesret üze değildir Andan sarı hurma Bunun dahi enva(ı) vardır Gayet leziz hurmadır Bu dahi kemali nezafetinden kurumıyub taze iken fûruht olunur Ve kırmızı hurma beş nevidir Bir nevi beledîdir kim Mısır şehri icre nehri Nil ile perveriş olmuş bir cesim lâtif hurmadır Birine hurmayı selvanî birine medenî birine hamevî birine şahmî ve birine bostanî derler Ratıblar Gayet leziz ve mukavvîdir Ve bundan maada bir güne mor hurma olur Nahlinde kemalin bulub sükker [1] gibi olur Gayet lezizdir Ve siyah hurması dahi üç

[1] Yıldız nüshası (sakız)

gûne olur Biri uzun olur Biri müdevver olur Biri hurde olur Amma bunlar dahi kemalin bulunca gayet leziz olur Ve hurmayı elvahî yedi nevi olur Bir gûne kuru hurması olur Deve derilerine koyub Mısıra ve gayri diyara gider Çakıl taşı gibi çakıl çakır öter Bir yerde on sene dursa asla zarar ermez Ve anı fare dahi yiyemez Ve gayri diyarlarda suda ısladub yerler Gayet [1] hur(ma)dır Ve bir nevi dahi Saidîdir Belki on nevi olur Ve hurmayı Asvanî Bu dahi leziz hurmadır Ve Asvan ve Şellâlede âsi hurma dahi olur Cümle hurmanın seramed nahiler(i) olur Bu âsi hurma çatal çata(l) olur Berkleri yassı yassı olur Hurması yüzer dirhem ve yetmişer dirhem mikdarı olub cüssesi yumruk kadar olur Çekirdeğinin içi boş olub içine biber korlar Meyvesi leziz değildir Fellâhlar yerler Ve hurmayı tıyn Zenbillere malâmal idüb vilâyet vilâyet taşırlar Ve hurmayı kaderî Bu dahi bir gûne akıkı Yemenî gibi hurde hurmadır Amma gayet lezizdir Zenbiller ile İslâmbola ve Selânîge ve gayri diyarlara çok getirirler Ve bir gûne hurma dahi Burullusî derler iri ve kırmızı hurmadır Ve müdevver şekillidir Bu ratb iken olkadar yenilmez Bunu cerreler ile turşu yaparlar Gayet lâtif olur Ve ekşisi ciğer tazeler Ve bu hurmadan dahi sirke olur Amma bundan lâtif olur Ve bu Mısırdaki Soğan turşusu Rayıhası âdemi helâk ider Amma fellâhlara gayet nafidir Balgamı def ider derler Ve Cibni halûm turşusu yani peynir turşusu Tuzlu suya koyup beş altı aydan sonra küplerin ağzın açtıklarında Rum âdemleri rayıhasın iştişman etdükde helâk mertebesine varub firar iderler Amma Arablar cerreler başında karar idüb kurdlu peynir suyunu hoşâb gibi etmek doğrar Ve içinde kanadlanmış kurtların atarak tenavül iderler Ve birbirlerine anınla ziyafet iderler Ve Limonu *katius semmum* Bir gûne küçük ve müdevver sarı limondur Amma safi pûrâbdır Mevsiminde yüz danesini bir pariye verirler Amma bir pariye âdeme can otu olub âdeme hayatı cavidan verdigiçün *katius semmum* derler Ve *Hummas limon(u)* Bu dahi vefret üzre Mısırdaki olur Âsitanei devletden helvahanei hassa halifelerinden bir muallim gelüb cendereler ile bu hummas rubun çıkarub padişah için niçe yüz kavanoz mümessek şerbetler bişir(ir)ler Ve burunc olur Amma ekşi olur Ve tatlı limonu çok olur İnciri ve narı ve yedi gûne engürü ve şeftalisi ve zerdalûsi olur Amma kayısı olmaz Ve eriği ve zeytunu olur Amma az olur Ve armudu ve ayvası Fayyumdan çok gelir Ve Turu Sinadan gemilerle Süveyse andan develer ile elma ve emrud ve ayva gelir Zira Mısırdaki elma az olur Ve muz gayet çokdur Ve cemiz dahi gayet çokdur Çınar ağaçları gibi dirahti müntehaların dal-

[1] Yıldız nüshası (berk)

larında olmıyub şecerin kalın gövdelerinde olur Turfa mesire disahtdır İncir gibi bir meyvesi olur Beyazı ve sarısı ve kırmızısı gayet lezizdir Surette incir gibidir Amma içi boşdur Tohumu yokdur Ve iki yüzü üç yüzü bir yerde tob tob olub biter Yüzü bir pariye beyi olunur Amma meşakkat ile tasıl olunur Ham iken tırbanlar ile âdemler ağacına çıkub her birinin göbeğin bir gûne iğri bıcak ile kesüb sünnet iderlerse gayet leziz olur Kesilmese lezzetli olmaz Ve mümessek rayıhalı bir seriulhazm ve mukavvi semerdir Bu meyvei serçe ve florine ve saka kuşları tenavül edemesin için meyve olan dallara cümle balık ağları çekub huşu tuyurdan emin olur Ve dirahtin sayesi gayet hevadar koyahdır Asla güneş tesir etmez Ve zıllinde istirahat iden hafif kalkar Gûya uyumamışdır Ve Meyvei *nabıka* Bu dahi Rumda alıç tabir etdikleri meyve kıtasında ve lezzetindedir Amma anın içinde çekirdeği altıdır Bu mezkûr nabıkanın birdir Kış günleri hasıl olur Ceviz kadar Ve dahi hurde al ve sarı ve kırmızı elvan olur Hemen gûya alıçdan azım dirahti müntehaları olur Ve gayet muammer olur [1] sene muammer olmuş Eski Mısırdaki Mansuru Ensarî âsitanındaki dirahti müntehaları Ve herdem taze meyve verir Çekirdeği kiraz çekirdeği gibidir Annnğün Mısırlı Bizim kirazımız nabıkadır derler Amma tabiatı kabz üzredir Ve Meyvei

Rumda Trabuzan hurmasının tazei lezzetinden bir turfa şeydir Âdemin ağzına dutkal gibi yapışır Amma lezizdir ve mukavvidir Ve dirahti müntehaları olur Ve Meyvei *hıyarşenbe* Ceviz ağaçları gibi şecereleri olur Berkleri dahi ana karibdir Ve sarı çiçekleri olur Meyvesi birer zirâ ikişer zirâ uzun fıçı gibi meyvesi olur Bir taraftan baharîdir Bir taraftan meyvesidir Yılan gibi uzun uzun temaşa meyvedir İbtidası yesildir Kemalinde siyah siyah olur İçinde yine boğum boğum siyah balı olur Hukemalar maacinlere korlar Gayet müşhildir Ve lâtif reğeli olur Müshil gülbe şeker kadar nefi vardır Gayet makbul ve muteber edviyedir Sarı çiçeğin dahi hamire ve reğel iderler Gayet makbulü hassı âmdır Amma cümle ağaçları mirîdir Sahibi bir hıyarşenbe koparmağa kadir değildir Başka emanettir Mirîden (sa)hiblerine on yedi yük akçe virilüb meyveleri zabt olunub mülûk için Âsitaniye gider Ve mirîden fûruht iderler Meyvesi her ağacda taze iken birer birer ad idüb deftere kayd iderler Birî nakıs olsa bağ sahibin tecrim idüb hakkından gelirler Ve serv ağacı firavandır Ve Dirahti Şam fısdığı vardır Nakibüleşraf niçesinde[2] vardır Ve Çam ağacı Bu dahi nakibüleşraf hanesinde bir ağaçdır Gayri yokdur Ve Ceviz ağacı Kal'atülkeş dibinde Nazir ağının gayta-

[1] Yıldız nüshası (Bin)

[2] Yıldız nüshası (bahçesinde)

nında bir ağaçdır Gayri yokdur Amma Fayyumda çokdur Ve *Tesbih dirahiti* Bu dahi ceviz ağacına benzer bir ağaçdır Amma yaprakları hurdedir Dallarında salkım salkım tesbihler biter Kemalin buldukda delüb tesbih iderler Ve Sübhanallah deyu taaccüb iderler kim Cenabı İzzet kullarım sevab edeler deyu tesbihlerin müdevver müdevver dirahtede halk itdiğiçün Elhamdülillâh deyu şükür ederler Ve sun'ullahı müşahede idüb otuz üç kerre dahi Allahı ekber derler Ve *Dirahti santa* Bir iki âdem cüssesi kadar seramed dirahterlerdir Berkleri ılgın ağacı yapraklıdır Amma meyvesi olmaz Haşebinden gemiler yaparlar Ve ateşe yakarlar Asla küllü olmaz Kırmızı kor olur Gayet kuvvetli ağacdır Yaprığı ishale nafidir Havanda sahık idüb bal ile mahlût idüb beşer dirhem aç karnına istimal etseler şifa bulur Gayet sa'b ağacı olur Deryada gemisi yüz yıl muammer olur Ve bazı binayi atkiler kim biner bin beşer yüz sene olmuş esaslarda abanoz olmuş santa ağaçları bulundu Maahaza ruyi arzda bundan ve çe(m)şirden sengin ağaç yokdur Bazılar Yeni Dünya ağacı budur derler Amma Mısırın âbı havası levnin mütegayyir eder derler Ve *Sac ağacı* Bu ağac olkadar büyük olmaz Bunun dahi yaprağı ılgın gibidir Yaz ve kış dayımdır Nil kenarlarında çok olur Bu dahi Mısırdaki makbul ağaçdır Amma meyvesi yokdur Ve *Kına ağacı* Rumun erik ağaçları kadar olur Bunun bir güne şükûfesi olur Rayıhai tayyibesi âdemin dimağın muattar ider Bağbanlar âyânlara hedaya götürürler Amma meyvesi olmaz Hemen rayıhası canlara can bağışlar Amma bu hatunlar kınası ağacı değildir *Dirahti hınnayı desti payi zenan* Belis ve Karin şehirlerinde firavan olur Küçük ağaçlardır Daima sakiyeler ile sıvarırlar Mevsiminde sıbyan ve nisvan cem olup yaprakların yolub değirmenlerde öğüdüb kına ederler Öyle lâilgün olur kim bizim validenin topuklarında gördükde safa iderdim Ve *Söğüd ağacı* firavandır Mısırdaki yaprağı sarılığa nafidir Ağacı havanda sahık idüb suyun sıkub bir kâse ile bir gice ayazda dura Sabah istimal ide Biiznillâh halâs olur Ve yürekde kurdu kırar Ve *Kavak ağacı* Cabeca sulu bağçelerde vardır Ve *Kara sakız ağacı* Bu dahi cabeca vardır Ve *Dud ağacı* Beyaz ve mor ve ekşi siyah dudu olur Amma Nil bürkesi kenarında Emirülhac Zülfikâr Beyin sarayı havlisindeki dud ağacı rub'u meskûnda naziri yokdur Vücudun dört âdem kucaklar Amma cemii dalları sarayın havlisini sayedar idüb cümle dalları altında kırk altı sütunlar vardır Ve sayesi bir azim divanhanedir Ve mastabasında iki bin âdem her bar taam yerler Leziz beyaz şahdane ve âbdar dudu olur Hâsılı kelâm cihanda misli yokdur Ve *Mersin ağacı* Gayet çokdur Amma Haleb mersini gibi meyve virmez Ve *Atle ağacı* Servi yaprağı gibi berki olur Amma

servi gibi ağacı surahi değildir Bunun dahi meyvesi olmaz Ancak haşebin kereste yaparlar ve hatabın ateşe yakarlar Ve Temir hindi ağacı Cabeca bahçelerde bulunub meyve verir Amma mashara yaprağı olur Ve Ceviz ağacı Bâlâda masturdur Ve Sekseban ağacı Muammer olmaz bir güne küçük ağaçdır Şeker kamışı bağları etrafına [1] olub anın şükûfesi rayihasından ol bağa sıçan ve gelincik haşeratları girüb şeker kasabın yemezler Ve ağacının kömürünü parladakorlar Ve nice şecerler dahi vardır Amma tatvili kelâm olub sayir tahriratımıza mani olmasın için bu hadar dirahntlerin evsafile iktifa olundu

Elfaslussabi ve hamsin

Mısırın haki pakinde hâsıl olan nebatat makulesi mekûlâtların beyan ider

Evvelâ muz bir turfa şeydir Ağac desen değildir Amma kaddi ağaç kadar vardır Her sene yerdén iki âdem kaddi kadar çıkub ve âdem uyluğu kalınlığında olub içi malâmal sudur Sıkarsan suyu çıkar bunun hakkındadır Ve yaprakları yorkan kilim kadar yeşil yeşil filândıra bayrakları gibi yaprakları olur Ve yapraklar maheyninde ta zirvede birer salkım muz verir Ve her salkımı mum sofrası gibi bir yeşil tekerlek kenarında ikişer kat sıra sıra derilmiş ya ikiyüz dahi ziyade ve noksan sarı patlıcan misal muzlardır Kemalin bulunca sapsarı kehrubar olur Andan koparub tenavül ederler İbtidası yeşildir Gerç(i) suretde patlıcan misal mevzundur Amma içinde patlıcan gibi tohumu yokdur Hemen leb beleb bir macunu mukavvidir Ucundan kabuğu soyılır Ve şeker ile tenavül olunsa dahi lâtif olur Dört beş tanesi tenavül olunsa lâhm yemiş kadar gına verüb gayet tok tutar Şeriülhazımdır ve gayet nafidir Bedene kuvvet verüb menii ziyade idüb kuvveti basarı dahi ziyade ider Ve tabiatı itidal üzre ider Hakkında Hazreti Üveys için halk olundu derler Kaçankim Hazreti Risaletin Ohud gazasında mubarek dendanı şerifleri şehid oldukda Hazreti Üveys istima idüb Âyâ bu dişimi şehid oldu Âyâ bu mu deyüb otuz iki dişlerin muhabbeti Resulullah için çıkarub mubarek ağzı yarların zemine ilka idince biemrilillâhi taalâ ol yarın ağzı yarından bu muz hâsıl olub Yemen diyarından sayir diyarlara müstevli oldu Ve bu Yemen ulemaları bu kavle mütteliklerdir Amma ağacı kamış ağacı gibi yerden bitüb biri meyve verince anı kat iderler Yarından biri dahi biter Böyle halk olunmuş Berut şehrinde gayet çok

[1] Yıldız nüshası (etrafında),

olur Hattâ mirî male bağıdır Başka ağası vardır Ve Mısırdaki ve Dimyat şehrinde dahi ziyade olur Ve Hıyar Gayet çok olur Amma tohumu her sene Şamdan gelmeğe muhtacdır Zira Mısırdaki hâsıl olan hıyarın tohumu senei mazide acur olur Ol ecilden her sene hıyar tohumun Şamdan getirürler Ve Acur Bu dahi hıyar gibidir Lâkin zıh zıh ve iğri büğrü olur Ve Kaşşa Bu dahi hıyarın bir nevidir Tabiati bürudet üzredir Kuranda (ونشأها) Âyeti vardır Ve Batihul asfer yani kavun Mısırdaki yedi sene kavun olub üç kerre kavun ekerler Bir yılda üç [1] kavun hâsıl olur İbtida dümeyri (دومري) derler bir güne müdevver dilim dilim yeşil kavun olur Gayet lezizdir Andan şellâye (شلاية) hâsıl olur Hanke hakkında hâsıl olan gayet leziz ve âbdar olur Ve Karpuz Her şehrinde ziyade olur Amma givşek olur Lâkin Burlur karpuzu büyük olur Ve kabuğu ince olur İçi ekseriya burun kanı gibi lâil gûn olub âbdar olur Ve Mavi karpuz Bu dahi bir güne karpuzdur Amma içi cılkıdır Rumda yabana atarlar Amma Mısırdaki bazı mahalde birer altuna satarlar Zira Mısırın âbı havasına göre âdeme hayat verir İçi safi çüllâbdır Ve akik misal kutrdur Bir hasta şiddeti hardan helâk mertebesine varsa bu mavi karpuzun suyundan bir iki filcan nuş etse vücudu buz pasesi olup harareti def olur Acib hikmetdir Hakim Davud Müfredatı telfinde ol kadar nef'in tahrir etmişkim Tabiri [2] olunmaz Ve bu batih geyri diyarda bulunmaz başka bir soydur Ve Abdüllâvi Bu dahi kavun ta'mında abdüllâvi derler bir turfa şeydir Ortası yumru iki başları ikişer üçer karış sivri ve iğri ve büğrü ve bir zarfı büğrü yılan alacası misal alacaktır Ve içi yine kavun çekirdeği gibi çekirdeği var Amma lezetde sehl humuzeti var Ve hikmet üze tabiati bürudet üzredir Amma mesane mec-rasına gayet müdrirdir Amma yılan eşkâlinde olmak ile tenavül olunmada âdeme ikrah gelir Amma tıb kitaplarında bu abdüllâvi Hazreti peygamberin mucizesile halk olunmuşdur derler Sebebi oldur kim Hikâyet kavmi Kureyş kâfirleri Hazreti Risaletin tulû zuhurundan muhtarib olub Hazrete nice bin ihanetler itdiler Âhirülemir intikam almada âciz olub hile ve şeytanata salik oldular Dasitanı [3] Acemden bir kutu akrebi kâşiyânî getirdiler kim اللهم عانا nişteri senği haradan güzer ider kim hâlâ Kâşiyân akrebi rub'u meskûnda meşhuru âfâkdır Kutu ile ve bir gayri hedayalar ile Kureyş melunları huzur Resulullah'a alâtarikulhedaya götürdiler kim Hazret açdukda sokub helâk ide Hazret buyurdılar kim Bu hedayanız nedir didiler Anlar

[1] Yıldız nüshası (kerre)

[2] Yıldız nüshası (tabir)

[3] » » (Kâşiyânî)

dahi Ya Muhammed Nevzuhur İsmi namalûm bir kavundur didiler Hazret buyurdılar kim Biz bu mahlûka Abdüllâvi diyelim didiler Zira Hazreti Risalet kavunu pek severdi Hemen cümle Kureyşiler muvacehesinde Bismillâh deyüb kutunun kapağın açınca biemrillâhi taalâ cümle akrebler bu Mısırdaki olan Abdüllavi olmuş Hazret Bismillâh ile tenavül idüb cümle huzzarı meclis olan sahabe kiramlara taksim eyliyüb tenavül etdiler Kureyş münkirleri bu hali görüb ol saat yetmiş nefer kimesne imana gelüb maadası Hakkaki Ya Muhammed sihri efsuna maliksin deyu gidüb dalâletde kaldılar (Âyet) *ومن يهد الله فهو المهتدي* dır Ve hâlâ Abdüllâvi Hazreti Risaletin mucizesidir Ve yılan akreb gibi olmasının aslı oldur Mısır mahsudur Ve *Acururul ahzar* Bu dahi Abdüllâvi gibidir Lâkin yeşildir Ve alacası dahi yeşildir Ve eşkâlde hemen Abdüllâvi gibi iğri büğrüdür Ve içinde çekirdeği vardır Ve tabiati sovuğdur Ve ta'mı bir nîmete müşahebeti yokdur Ve Rumda Mısır kabağı derler bir müdevver kabaktır kim fakir müzeb-zebinde kalmış kabaktır Gayet çokdur Ve surahi dolma kabağı ve su kabağı ve Frenk kabağı ve Elvah kabağı Bunlar gayet çokdur Ve *Habbülleziz* Nil kenarlarında biter nohud gibi olur Sarımrak bir şeydir Gayet leziz ve mukavvi nukuldur Ve *Kasabussükker* yani şeker kamışı Her kuralarında bîhisab olur Azîm mahsuldür ve *Kurkas* Bursa turpu gibi bir siyah nîmetdir Vukarlar [1] istimal iderler Kes-tane lezzetindedir Ve *Karnebit* Laya [2] misal bir nîmetdir Lâkin sarı sarı çiçeği var *Frenk inciri* Ve iki âdem kaddi yeşil ağacı olur Lâkin ağacı gûya babuc gibi yeşil yeşil biri biri üzere yaymış ağacd(ır) Ve yaprakları dahi papuç gibi kalın yaprakların kenarlarında beşer onar incir biter Amma inciri surahice ve sarı ve al gûnedir Ve incirinin canibi erbaası dikenlidir Ve içinde incir gibi darusu vardır Amma ta'mı bir meyveye benzemez Amma gayet mukavvidir Ve *levziin nebi* yerde alçak küçük mugeylandır Her birinde ikişer üçer badem biter Hemen badem lezzetindedir Hazret Şamı Şerife gelüb ticaret iderken ol yollarda Cenabı Bari Habibi için halk etmiş Mısır hakinde dahi çokdur Mukavvi ve lezizdir Ve *Mulûhiyye* Bazı zurefalar muhabbetinde mülûkiyye derler Bazı padişahlar taamı odur [3] Nane misal bir yeşil otdur Ispanak gibi burani iderler *Seriülhazım* ve mukavvi ve kara Arablar taamıdır Ve tevaşilere gayet nafidir Ve *Banya* [4] Yeşil yeşil şeşhane pılaşminde bir taamdır Üstü keler derisi

[1] Yıldız nüshası (fukaralar)

[2] » » (lahana)

[3] » » (ola)

[4] » » (banya)

gibi dikenlidir Amma tabh oldukda dikenî mahv olur Lâhmî şahm ile bişince ve içine limon suyu koyunca gayet nafi taam olur Ve içinde mercimekten küçük kırmızı mercimekleri vardır Bazılar sarımsag ve yogurd ile bişirüb buranı iderler Acib nîmeti leziz olur Ve Sarmısak Olur Amma fena olur Ve semmi helâhil kadar âdemi helâk ider semumîyyeti vardır Anın için makbul değildir Cümle Rum sarmısagi istimal iderler Ve soğanı ve tuzundan gayri ucuz şey yokdur Ve Ketan Gayet çokdur Amma cümleden Nehariyye ve Fayyum ketenî gayet kuvvetli ve nazif olur Bir tob keten bezi on beş pareyedir Amma çok dayanmaz Ancak bir Kamis iki ay giyilir Ve çivit Bir yeşil ile gök mabeyninde bir otdur Kemalın bulub azım küpler içinde bişirüb yine küb içinde tokmaklar ile döge döge hal idüb suyun alub gayri küplerde suyun kaydada kaydada zübdesi dibine çöker Bادهو külçe külçe kurs idüb boyacılara fûruht iderler Vakıyyesi dört gurusadır Amma çivit Hindistanda olmazdır Ve Bersim Ol şeydir kim ol ziraat olunduğı günün ertesi bir karış zuhur ider Cümle hayva(na)tların çayırı oldur Yohsa biemri Huda Mısırdı çayır olmaz Ve Reyhanî kamış Hayal içe [1] boğum boğum seramed kamışdır Tütün çubuğı iderler Ve Mısır hasırı Gûnagûn nakşi bukalemun Buhayrei Fayyum hasırlar (ı) olur kim kırkar ellişer gurusı işlenir Bu dahi Mısıra mahsusdur Bazı üstadlar sihri icaz işlerler Ve termus Bakla gibi yassıca ve müdevverce ve sarıca bir nîmetdir Tuzlu suda asladuvirirler Bazılar bişirirler Ve bazılar bu turmusu değirmende çeküb un iderler Badettaam ellerine sürüb su ile gasil idüb cümle taam zefirin âdemin elinden izale idüb âdemin elin bezm ider Cümle Mısır hanedanlarında sabun yerine el yıkamağa badettaam anı istimal iderler Rayıhai tayyibesi vardır Bazı ten perver olan âdemler hammama girüb bu turmusu cümle vücuduna sürer Cümle kiri ref idüb âdemin vücudun öyle yumşak ider kim gûya palûdei ter olur Anın için dilberanları hammamda vücudlarına sürerler Hazı vardır Amma esbab yıkamağa olmaz Ve gasul Bir güne sabundur kim İskendeiyyeye giden Nasriyye tur'ası kenarında hasıl olur bir nebatatdır Dağlar gibi bir yire cem idüb ise ururlar Tütünden biemri Huda sırça olur Mısıra girüb natrun ile bir dahi kal idüb billûr olur Anlar ise tanımiyub [2] mezkûr atırdilde [3] döğüb hamur ile mahlût idüb çörek çörek iderler Âlâ aba ve kebe ve çuka makulesi eşyalar anınla yıkanub sabun gibi köpürüb

[1] Yıldız nüshası (ince)

[2] » » (eğer ateşe yakmıyub)

[3] » » (dübekde)

beyaz ider Amma ince dülbend ve ince gömlekler gasil etmeğe yaramaz Acib sırdır kim aslı otulûkdur Ateşde yanub sırça olur Otluğu toprak ile mahlût olub sabun olur gasuldür Bir temaşadır *يُفعل الله ما يشاء* ve *Hülbe* *حلبه* Bu dahi mercimek gibi bir hububdur Surre surre bezler ile su içinde ısladub Arab saçı gibi birbirine bakışub biter Beyaz beyaz filis verir Anı sıbyanlar tenavül iderler ve çorbasın dahi pişirirler Gayet leziz taam olur Ve Mısırdı buğday ve şâir ve bakla ve nohud ve mercimek ve pembe ve pirinç ve susam cemii diyarlardan çokdur Van ve Geylân ve Hindistan pirincinden pirinci lezizdir ve danedardır Hususa Menzile ve Fereskür pirinci gibi vechi arzda pirinç olmazdır Ve içinde taşı yokdur Ve sultanî pirinç cümleden âlâ beyazdır Ve Natrun tuz gibi şeydir Mısırdı odun kaht olduğundan bu natrunu taama koyub tarfetülayn icre eti ve gayri taamı maharri ider Amma âyinî devletde istimal etmezler Gerçi taamı tiz tabh ider Amma anı istimal idenin edebde hayasını debe ider Ve devletli gibi salınır Anın için Mısır halkının çoğu debedir Anlara zurefa devletlu derler Ve esnayı kelâmda Mısırlıya Behey devletli desen müteellim olur Zira nezaketle debe demekdir Ve bu natrunu Mısır Buhayre vilâyetinde Tarrane *طرائف* kaşifliği hakkında canibi garbın dağlarında yalçın kayalar üzre üç aded nam kıbtî deyrleri vardır Ol deyrlerin önünde bir azîm göl vardır Cümle natrun develerle andan gelir Hâlâ cümle mirî maldır Ve ruyi zeminde Karunun malinden bu natrun ve tavuk kalmışdır Andan maada malile hâlâ Karun bu Buhayre ikliminde yire geçmektedir kim natrun garib temaşadır İçine at ve katır velhasıl cümle mevcudat düşse ol an natrun olur Ve diyarı Mısıra mahsusdur Cemii dünyaya Mısırdan gider Ve Rumda şişe hanelerde istimal idüb şişe(i) su gibi mahv ider Ve diyarı Mısırdı üç kerre bir senede kuzu hasıl olur Ve sayfı şitada sebzevatı eksik değildir Ve

Meşrubatları beyan ider

Evvelâ subya yani pirinç bozası Bâlâda tavsif olmuşdur Ve Mavza Bu buğdaydan hasıl olan bozadır Amma gayet sekir verir mel'un şeydir Ve Berberlis Kuru siyah üzüm şerbetidir İçinde baharı ve sükeri vardır Ve Hurma *rakısı* ve mâi asel yani bal suyu Rumda gibi değildir Bu âdemi ayakdan alub köşe başın bekledir mel'un şeydir Ve Benki *bade* Rum balı ile esrarı ısladub bir gice mayalanub sabah elekden süzüb yeşil renk bir bâde benk pürrenk bicenk olur kim bir ayak içen ayağın kande atduğun bilmez Ve Maî *esrar*

Bu dahi bengilik ile Halilürrahman bekmezin bir yire halt idüb iki gün cellâb su içinde yatub berrak olub cümle har haşki aşığı çöküb Rum ili Meydannd esrar harlara kâse kâse beyi idüb nuş idenin esrarı dili ayan ve beyan olur Ve Âbı ırkı sus yani beyan kökü suyu Rumdan gelir Dibeklerde sahk idüb bir gece su içinde yatur Bedehu cedit at tobraları içinde süzüb bir kırmızı âbı nabı katra katra akub nuş iderler Ve keyfiyyet ve germiyyeti yokdur Amma Hakim Davud yetmiş aded nef'in tahrir eylemişler Cümleden hassa(i) kübrası mesaneî gayet pak idüb idrar ider Ve cümle fazalatı balgami yerinden kal idüb çıkarır Zira Mısırın Nili balgamîdir Ve vücudu insanda olan harareti refider deyu menafii kesiresin yazmış Ve Mısır halkı bu ırkı susu nuş etmeseler şiddeti haradan cüzam olurlar deyu yazmış Hakikatülhal بالقدوة والاصال cemii Mısır kavmi âbı ırkı sus içenler Hakikat gayet nafidir Ve Mâî temir hindî Bu dahi Mısıra mahsusdur Keyfiyyeti yokdur Lâkin ciger tazeler Ve safra ve sevda parerler bir humızıyyetlice şerbetdir Ve nice meşrubat makulesi eşribeleri çokdur Amma malûmumuz olan bunlardır

Elfaslûs samîn ve hamısın

Mısırdan olmayan sanayiatdan ve mekûlât meşrubat ve hububatları beyan ider

Evvelâ Mısırdan çeşmi alil ve müşevveşüluyun âdemin hesabını Cenabı Bari bilür Maahaza yine böyle iken üstadı kâmil kehhali yokdur Atı çok nalbandı yok Marizi çok hek(i)mi yok Debesi çok kat'ı fıtık ider cerrahı yok Âdemi çok hâkimi yok Hükm etdirmezler Kadısı çok ve lecuc kavmi çok Meskenet ile kelimat ider yok Ve askerî tayifesi çok zabitleri yok Askere müdar [1] iderler Ve tahsil hazinesi çok Müstakim muhasebecisi yok Bu kelimatlar hâlâ Mısır içinde darbimesel olmuşdur Efvahi nasda söylenir Ve mekûlat hububat kısmından olmıyanlar bunlardır Evvelâ Yulaf ve kaplıca ve cavdar ve deri ve lazut ve heldine ve burçak ve böğrülcü za'fran ve pamuk ve fısdık ve kiraz ve vişne ve muşmula ve üvez ve karayemiş ve kocayemiş ve çilek ve göknar Trabzan hurması kızılıcık ve kükem ve kayısı ve kestane ve pelid ve alıc ve kuş yemişi ve

[1] Yıldız nüshası (müdara)

Ve eşcaratdan olmyanlar bunlar

Ve ergavan ve çınar ve kavak ve gürgen ve çemşir ve kızılıçık ve ar-
dıç ve ıhlamur ve kayın ağacı ve dişbudak ve çam ve tuz ağacı ve
mürver ağacı ve meşe ağacı ve sarma ağacı ve fındık ağacı ve kara
çalı ağacı ve bîdi sernigün ağacı ve

Hulâsai kelâm bâlâda tahrir olunan meyvelerin ve eşcaratların biri
bu Mısır diyarında olmaz Cümle kereste ve ahşabat Rumdan gemiler-
le gelmeğe muhtacdır Anınçün odun kıtdır Bir hamele odun seksen
vakıyyedir Yirmi otuz paraya fûruht olunur Bazı mahalde tutya misal
attar dükkânlarında vakıyyesi bir paraya beyi olunur Rumdan tüccar
odun getirsinler deyu odundan gümrük alınmaz Anınçün cümle Mı-
sırın âyân eşraf kibarı nebatat kıyahatdan hasıl olmuş g(iy)âh ve bakır
cilası yani sığır tezeği yakarlar Cümle halkı boka muhtacdır Ve

Mısırdâ olmyan maadinleri bildirir

Evvelâ demir ve bakır kurşun ve kalay ve gümüş ve cıva olmaz
Amma hasıl olan maadinleri bildirir Aynı Mısırdâ Cebeli Becamimde
altun olur Amma nefi şeyi kalildir Ve Saidi Alide zümrüd madeni
rayegândır Circeli Ali Bey daima istihrac etdirirdi Ve Nube diyarında
zeri halis teberi vardır Altunu kâfurî balmumu gibi eldu [1] uvala-
nur ve yuvarlanur Öyle bezme ram altunu olur Ve Cebeli Ahzarda
ve Uclede ve Karalar vilâyetinde velhasıl bu Mısır ceziresinde müver-
rihi âlemlerin tahriri üzre yedi yüz yerde teberi vardır derler Çoğu
Karalar vilâyetinde kalmış bir alay behayim makulesi âdem içinde
kalmışdır Maymornu [2] vilâyetinde altun teberin katır boncuğıle
mübadele iderler Andan kıyas oluna kim altun anlarda nekadar
bırağbet imiş Ve Mısırdâ cibz madeni vardır Yani alçı madeni taşı
vardır Ve bâlâda mahallile nice maadinlerin evsafları tahrir olun-
muşdur Mısırdâ nice bin namalûm maadinler vardır Ve

Mısırdâ hasıl olan şükûfeleri beyan ider

İbtida Mısırdâ bina olunan bakçe Eski Mısır mukabilinde Cezirei
Ravzadır Lisani arabîde bağçiye derler Andan sonra nice bin gaytan-
lar mamur olub badehu karibûlahd Tobatan Bağ baği iremzat imiş
Andan niçe bağçeler dahi imar olub hâlâ anlarda gül gülistanları ve
reyhan ve bülbülü dasitan firavandır Güünden mâi gülâb hasıl

[1] Yıldız nüshası (elde)

[2] » » (Mayburno)

olur kim âdemin dımağı muattar olur Karanfil ve benefşe ve yase-
men ve fulu katmer ve reyhanı katmer ve reyhanı keysudar ve rey-
hanı mekkî ve reyhanı kınayî ve sadef ve şebbuy ve nergis ve mar-
sama ve hınna ve zanbak ve sünbül ve lâle ve mişki rumî ve akgül
ve kargı henüz zuhur etdi Ve şekayik ve zerrin deve boynu ve buhuru
Meryem ve süsen ve amberbuy Bu bâlâda tahrir olan şükûfelerin
envaından firavandır Amma ilmimiz lâhik olan bunlardır Dahi ne
güne şükûfe hasıl etmek murad olunsa vücude gelir Amma Mısır hal-
kı olkadar zarif ve nazif değİllerdir Bu şükûfe makulesi eşyalara ta-
kayyüdleri yokdur Yohsa Nil hakkında şükûfe değil canı canan gülü
hasıl olur kim ana can otu derler O kim bugday otıkim [1] Hak-
kında Âyeti şerife vardır Cihan anı hasıl ide şehir(i) ganimet ide

Bid'ati ef'ali hâkimanı Mısır [2]

Evvelâ Mısır şehrinde bir yahudi mürd olsa laşe(i) murdarı için
cümle yehudiler Subaşıdan âdemler alub ve nice yüz meş'aller çıra-
gan idüb askeriler pürsilâh olub gece ile Besatîn kurbinde meşad-
larına murad olan yehudileri üçyüz gurusu harc idüb götürürler
Gündüz götürmek gayet memnudur Hele bu kavmi yehudiyye gayet
azâbı elîmdir Allah ziyade ide Amma Keferenin meşadları bir kaç
yerededir Bir(i) Eski Mısır kurbindedir

Elfasluttasi ve hamsin

Mısırın âbı havası ve halkının mümkün olduğu mertebe ef'al ahvalât bid'atleri ve hasenatların beyan ider

Evvelâ bu hasretül mülûk olan Ümmü Dünya Mısırın âbı âbı
Nildir Andan gayri suyu yokdur Bâlâda gûnagûn tabir ve tavsif ile
temdih olmuşdur Amma havası Tebrizi dilâviz kadar lâtif Ve asla
Mısır halkında ısıtma olmaz Hususa bâlâda tahrir olunduğu üzre iç
kal'anın havası canfezadır Aşağı şehir sehl andan hava cihetinde
tenezzüldedir Lâkin bina cihetinde evsadır Ve bostan ve bağ ve bağçe
ve kûşe kûşe müteaddi(d) havuz ve kaalar icre şazirvanlar ile âblar
revan olub bülbüllerin nağamatı hoşelhan tuyurların esvatı âdeme
hayat verir Bu safalar yukarı kal'ada yokdur Amma havası hubdur

[1] Yıldız nüshası (otudur)

[2] Bu parça kenara yazılmıştır

Aşağı şehirde bir âdem hasta olsa yukarı kal'a(ve) çıkarırlar Aşağı şehrin yukarı kal'a darüşşifasıdır Ve aşağı şehir kat enderkat binalar olmak ile tarikleri tenk olub muzlim olmuştur Anınçün cümle evler birbirine havaledir Her evde kesbi heva için damlar üzre birer badban misal badgirleri vardır Andan kesbi heva iderler Badgir Ebu Ali Sinadan kaldı derler Mısırın cemii ruzigârın ilm ile hapsidüb herkes istidadına göre Ebu Ali Sinadan birer masara ruzigârı birer altuna alub herkes aldığı masaraları sutuh üzre koyub andan ruzigâr girüb halkı Mısır teneffüs iderlermiş Bu badgirlerin aslı Ebu Ali Sinadan kaldı derler Ol ecilden aşağı şehrin havası muttarıd değildir Bir günde on hava olur Amma tiyab havası canibi eser Rumda

ana derler Mısır halkına rahatı candır Amma cerrelerde ve kal'alerde suyu sovmaz Ve Melisi derler bir ruzigâr vardır Rumda ana lodos derler Gerçi ısıcak eser Amma suları buz paresi ider Ve bir ruzigâr dahi ana Mezkeb ^{مزك} derler Halkı serasime idüb ka'rı zemindeki gıbarı kaldırub Mısırı toz ile malâmal idüb cümle halkı risva ider Amma şedid esdiğinden cümle Cidde gemilerin huccac ile Mısıra getirüb ganimet ider Mısırın haricinde lâtif havadır Ve Mısırd aleddevam poyraz ve lodos beşer ay eserse Rumdan gemiler gefüb Mısırı ganimet ider Andan Süveysden yine poyraz ile huccac getirüb Ciddeye ve Yenboğa huccac götürüb Mekke ve Medinei ganimet ider Ve beş ay kış günleri lodos eserse Cidde ve Yenboğdan huccac ve bahar Süveyse gelüb Mısırı ganimet ider Ve yine lodos ile Ruma gider Bu iki hava Mısıra ve halkına gayet nafidir Ve Mısır icre havası lâtif Cebeli Mukattam yani Cebeli Cuşi ve Kayıtbay yaylağı ve Âdiliyye Sebili Allâm ve Matariyye ve Bürketülhac bu mezkûr yerlerin havaları gayet lâtifdir Amma aşağı şehir icre bürkeler kenarlarında olan hasretülmülûk nice mülûk sahiblerin mülkü mevruları olan mü-lûkû Selâtîn sarayların dahi ferah feza ve dilküşadır Amma yine şehir içinde vekâleler ve rablar vardır kim beşer altışar kat evlerdir Neuzübillâh anlarda hamasîn günlerinde tahta biti ve pire ve kehle ve sivri sinek derdinden ve bed rayihadan fellâhînin rengi ruları masru olmuş âdem şekline döner Zira Mısırın keriz yolları cümle kuyulardır Hususa bu Mısırın hamasîn günlerinde cümle beytülhalâ keriz yolların ol günlerde tathir idüb bir güne ufunet peyda olur Amma ahali mahalleye haber iderler kim neuzübillâh bazı sahibi tabiat olan kimseler dört beş aylık masumların Kayıtbay mahallesine yahud iç kal'ie ve yahud gayri kuralara kaçırırlar ^{الهم} Ol mahallerin ufunetinden masumların tepesinde bingıldayk tabir etdikleri beynisi üstü kabarub delinir Ve beynisi boza gibi ekşiyüb taşra çıkub

masum ölür Elhasıl hamsinde hava gayet beddir Ve hamasın tabir etdikleri ol günlerdir kim Cenabı Bari Beni İsrâil kavmine beş haftada beş belâ verdi Taun ve akreb ve yılan ve kaht ve bed havayı semum Bu beş belâyı âsümanî elli günde tamam olub Hazreti Musâ duasile def oldu Hâlâ yine ol beş hafta günleri geldikde Mısır halkının etekleri dutuşub zekât sadaka vermeğe başlarlar İhtiyarların başına kıyamet kopar Zulemat ve kesafet müstevli olub ölecekler ölüb paşaların yüzü mahlûlât geldiğinden güler Zira cümle mahlûlât paşanıdır Ve hamasinin bed havalarından elli gün sahibi tabiat olan kimesneler ehillerinin yanına varub cima etmezler Zira cümle vücud olgünlerde süstendam ve menide kuvvet yokdur Eğer sabr etmiyüb cima iderse velâdları gül-nücül ve güncül ve a'ma ve nîmendami topal köpal olur Ve Mısırın bu nuhuset günleri Rumun Cennet âbâd ve ferah âbâd olduğu mevsimi behar günleridir Amma Mısırdaki Cahim günleridir Ve Arışden beri Mısır tarafına bâdi saba ve riyhi nesim esmez Amma sam yeli dahi esmez Amma sayir diyardan bir âdem Mısıra gelüb mutavattın olsa âbı hevasına alışub ten dürüst olur Zira Hazreti Yusuf duası berekâtile garibüddiyar ve kul tayifesi gayet ten dürüst olub anka olurlar Amma yine hikmeti Huda oğullarının gözleri elbette ve elbette cimroz olub kul oğlu gözlü olur Asla tahallûf etmez Acib hikmetdir Biemri Huda bazı evlâd tevellüd etdikde müşevveşulayn yani Mısır gözlü doğar Ve halkının çoğu natrunlu taam yediklerinden debe olurlar Ve avretleri' ol hal ile gebe olurlar Ve fellâhının birer ayakları tulumlar gibi olur Ulemayı Mısır öyle kikâyet iderler kim kaçan kim Yezidi bîmezid İmam Hüseyin seri saadetin Şama gönderüb anda ziri hükmünde olan Mısır Sultanına gönderdi Oldahi seri saadeti Rum ili Meydadında Sultan Hasan Camii yerinde bırağub İmam Hüseyin başın Yezidîler püşt pa ile galtan etdiler Zira Yezidîler ol asırda Mısır icre vefret üzre idiler Amma re'si İmam Hüseyne depme ile her kim urdı ise urduğı ayağı tulum gibi olanlar ol yezidîlerin veledi nabekârlarındandır deyu ulemayı Mısır böyle nakl iderler Ve yine bu âdemlerin birer ayakları şişdiğinden maada yüzleri ve gövdeleri fuska fuska şişmişdir Ve fukarasının çoğunun ve gayri âdemlerin yüzünde ve gözünde ve gövdesinde sugara zahmeti derler bir marizdir Çok âdemler ol derde mübtelâlardır Rumda ol maraza Frenk zahmeti derler Yani Frenk uyuzunun hüsnü tâbiridir Mısırdaki gayet çokdur Ve ayıb değildir هذا مفرأ deyu eli ayağı dökülmüş âdemler ile Mısır fellâhları ihtilât idüb bile taam yerler Bu emrazı muhtelif saridir deyu asla havf etmezler Zira Mısırın miskin haneleri yokdur Amma sayir diyarlarda başka miskin haneler vardır Şehir içine komazlar

Ahalii vilâyet her sene mallarının zekâtların Âvet(i) şerife emri üzere
 النّاس النّاس اما الصدقات المصّرة والمساكين nassına imtisalen sadakatların anlara verirler
 Amma bir habbe vermezler Ve bu mariz Mısırdaki çok olmasının sebebi
 Babül Lûkları mubahdır Fevahişeler sürü sürü gezerler Ve halkının
 rengi ruyleri esmerüllevndir Ve kadleri vasatülhaldir Amma kura
 fellâhları dabbetülarz misal zeberdest eşhasları vardır Lisanları arabî-
 dir Amma Mekke Medine ve Bağdad ve Meval ve Şam Urbanı gibi
 fesahat ve belâgat üzere tekellüm iderler Fellâhın ve kavmi Firavnî
 ve cebbarîn olduklarından galât kelimat iderler تل اعد yani gel otur
 diyecek yerde tahfifi kelâm idüb تعمد der Ekmeğe رغيف der Ve شيلو kal-
 dır der Ve موى suya der هذا diyecek yire دى der Bunun emsali elfazı
 mühmel ve cühmeleleri çokdur Fesahat üzere eşa (r) larından budur
 (Beyit)

يسين يسين يا غزالى يسين
 انت لورد وانت التترين
 بالله قل من هجرانك
 ١١ انا الغريب المسكين
 يا روح يا قلبى يا بعدى
 يا قمر ايجي لعندنا المحبوبين

amma mezhepleri pek mutekid Şafiyyülmezheb ademlerdir

Esmai fellâhîni Mısır

Cedullah ve Ataullah ve Hayaullah Abdülhalik ve Abdüssamed
 ve Abdülgafur ve Hamaullah ve Hakem ve Taha ve Yasin ve Merzuk
 ve Hmdullah ve Hamd ve Şerayî ve Tahir ve Abdülhay Ve bu makule
 esmaları var Bu zikrolunan esmalar avan [2] esmalardır Havas-
 ları mahallinde zikrolunur Ve zikrolunan Mısır kavmi esnaf
 esnafdır Bir sınıf dahi tüccardır Anka bazirgânlardır Ekseriya
 kavmi hazarîdirler Mümin âdemlerdir Ve bir sınıfı ehli hiref ve
 sanaat ve kanaatdır Ve bir tabakası Ervamdır Cümle askerî tayife-
 sidir Ve ekseşiya kul tayifesidir Abaza ve Çerkes ve Gürci ve Urus
 ve kara Arabdır Cümle mükellef ve müzeyyen ve mülebbes pür silâh
 Rum askeridir Mısır fellâhına tabanı yassı derler Askerî olmak

[1] Yıldız nüshası (اوجم)

[2] « « (avam)

memnuu Selim Handır Ve her kes istidadına göre esvab giyerler gûnagûn çuka havraniler ve mağlûtalar ve kırmızı şalvarlar ve mu-tallâ dülbendler giyerler Amma ehli hiref bu esbabların yerlisin giyse başına ukubet getirirler Ehli sanaatin libasları Mısır alacakları ve gûnagûn bezler giyerler Amma asla çakşır giymezler Fıssayfu veş-şita baldırı çıblak gezerler Ve nice yüz bin donzuz gezer Fellâhlardır Cemii Mısır kavmi donsuz ve odunsuz ve dutumsuzdur Uleması ise evlâbittarik asla don giymezler Hemen şallak gezerler

Zikri nisvanı sahib isyan

Ve cümle zenaneleri dahi donsuzdur Meğer Rum hatunları ola kim don giyeler Ve saçlarında gümüş takya ve altun ve murassa takya ve sorguç ve istefan ve tavr ve kollarında bilâzikler ve murassa kemerler elbette mukarrerdir Ve diba ve şiyb ve zerba ve atlas haftan mukarrerdir Ve üstlerinde beyaz hare ve siyah izar örtünürler Âyân havatinleri selâmiyye takye giyerler Ve ayaklarında âsümanî paypuç ve âsümanî iç edik ve bazıları sarı paypuç ve sarı iç edik giyerler Ve himarlara süvar olub sokak sokak gezerler Müşkû amberancası esvakı sultanî muattar ider Amma cemii diyarın mahbub mahbubeleri memduhu âlemdir Amma biemrillâh Mısırın merd zenanında mahbub ve mahbube olmaz Acib hikmetdir Meğer bazı devletmend âdemler Behce ve Hınadi ve Hazarî Urbanından kız alırlar Ve Rumdan mümtaz müstesna mahbube duhteri pakize ahter naşüküfte goncefem bakireler getirür kim her biri birer Mısır hazinesi değer sahibcemal ve lâtifülitidal hubmanzar ve peri peyker hadden efzun şemsitâbân misal hüsnü cemal sahibi mahbubeleri olur kim لقد خلقنا الانسان في احسن تقويم âdem hakkında nazil olmuştur Ve mahbub gulâmları yine taşra diyarlardan gelmiştir Yohsa Mısırdaki dilber olmaz Olursa muammer olmaz Ve bu mertebe memduhu âlem olan mahbubei cihandan bir dürrü yetimi yek dane tevellüd etdikde hikmeti Huda yine gözleri cimroz olur Amma Hazarî kızları var kim seramed ve serbülend kaddi bülend kıyafeti şeh levend balaban kızlar olurkim gûya bizim validemizdir

Esmâi nisvan

Meryem ve Havva ve Azra Safa ve Verka ve Ummehan ve Gülsum ve Rabia ve Rukıyye ve Zeyneb ve Sitiyye ve Züleyha ve Zilha ve Saliha ve Demriye ve Acibe ve Şinas ve Tahire ve Samia ve Ma-hiye ve nice turfa esmalar var Amma bu kadar tahrir etdik Ve

Habeşe ceva(r)iler esmaları var kim âdem hayran olur Meselâ Hasise ve Festise[1] ve Nefise ve Fitne ve Eşmitne ve Semsiiyye ve Şemune ve Reyhane ve Hediye ve Hamra ve Kamra ve Amberiyye ve Cemile Ve bunun emsali nice namı vardır kim tahririnde melâlet vardır Amma şehri Mısırın haricinde kura ve kasabatlarda Saidî ve Bedevî mahbubları olur kim meralî ve gazalî Hoten âhusı gibi mükahhal gözlü şirin sözlü ve münevver yüzlü peri peykerleri olur kim medhinde lisan kasırdır

Âyîni[2] fellâhı Mısır

Âbâ ve ecdadlarından Hazarî fellâhlarının kaid(e)leridir kim zikrolunur Kaçankim bir Arab kızını bir müslümana vermek murad edinse kaide üzre nikâh olunub zıfâf sancası bir vasiye bir iki ak-raba ve teallûkat ve gayri müteallikatı haşarat ol vadiye cem olub mülûhiyye ve bamya ve kurkaz ve cibni halûmlar tenavül olunub bu ziyafeti azımden sonra badeaşa bu fezanın bir canibinden bir taze civan yenigeri başında şal ve serbendi ile ve belinde muhtem kuşak elinde gümüşlü bıçak bir elinde nacak mest evkâr haykırarak halkı urarak bu kadar âdemleri yuvarak kimin kovarak bazı eşyaları kırarak meydana muhabbdıde dal bıçak mestane var reftar ve güftar iderek gelirken bazı âdemler kalkub o dilberin önün alub yüzün bus idüb bir kûşede oturdılar Meğer bu eşkâlde olan dilber aşkıya oğlan gelin imiş Yine yerinden kalkub *فین سیدنا* deyu feryad ider Meğer kocasın arar bulub katl etse gerek Nice âdemler reca idüb *مافی بالی یاعی* deyüb huzzarı meclisler ile öpüşüb görüşüb çuka dolmasının eteklerin dermeyeran idüb çifte bıçakları yerine koyub gider Meğer bu nazenin arusu dünya imiş Ol gidince derhal damadı bulub getürüb bir kûşede esbab ihtişamile meks ider Bazı yarânları varub Şükür Elhamdülillâh Maşukum geldi Gazab alûde olmuş Seni arayub bulmadı Ebette bir hata iderdi didiklerinde ol dahi ayağ üzre kalkub Bah benim maşukam beni katl etmek ister imiş Cevrim nedir Yoluna on kise cihan ve filân filân diyerek bir iki aydan beru nekadar masruf etdi ise dilli defter gibi cümle huzzarı meclis mabeyninde bir bir beyan ider Amma hakikatdır Anıla tefahülenirler kim filân çelebinin kızı bu kadar mal olub kocaya varmış deyu ferah kesb iderler Yine damad dahi dalbıcak olub cümle sur halkı icre gazab alûd gelüb bu kadar mal sarf etdim deyu takrir idüb maşukumu bulsam katl iderdim deyu reftar iderken

[1] Yıldız nüshası (Fesise)

[2] » » (suru)

ol fezanın bir tarafında yine arus nümayan olunca hemen damad firar idüb bir köşede muhtefi olur Arus yine gayri eşkâl ile gelüb eğninde kırmızı sof ferace ve boğazında rıda başında ulema sarığı bir mahbub çelebi zat ulema kıyefet gelice istikbaline akrabalarından yahud mükellim [1] bir kaç âdem çıkub yer gösterirler Yok benim filân kes ile yani kocam ile davam vardır Beni öldürmek istemiş Beni babam ve anam ana bu kadar kise cevahir ve sîm ve zer ve evani meta ile veridi deyu ol dahi cümle cihan huzzarı meclis(e) bir bir arzı kâlây ider Andan bilirler kim filân bakire bukadar mal meta ile filân kişiye varmış derler Ve kız mütekellim değil ise yanından akrabalar telkin iderler Badehu kız yine bıçağın çıkarub güveği arar gibi oldukda damad bir köşeye firar ider gider Yine arus dahi gider Andan damad dahi bir gayri kıyafetle gelüb ol dahi bukadar maldan çıkdım Anasına bu kadar babasına bu kadar haletesine ve ammesine bukadar mal ve hedayalar verdim deyu bir bir takrir ider Andan arus piyade kırmızı şalvarlı beli hançerli cümdi üslûbunda gelir Yine dal hançer olub damadı arayub nekadar zîkîmet cihazları var ise bir bir beyan idüb gider Andan meşayih kıyafetile gelüb şeyhane evza etvarla idüb nasihat âmiz sözler söyleyüb gider Andan damad dahi bir elinde asâ bir elinde şeyh [2] başın salarak gelüb bir hayli tevhid idüb gider Hasılı kelâm ol leylei tavilde ta vakti safîiye varınca gelin ve güğey onar kerre gûnagûn kıyafetlere girüb gelirler Ve gûnagûn münakaşalar idüb gider Beri tarafta ise niçe yüz meş'allar çıragan olub kûsü harbîler ve beşer kat mehterhaneler çalınub niçe bin kanadiller ile ol feza zeyn olub herkes çok çok zevk şevk iderler Ve her canibde bülend âvâz ile kasayidler ve mevaller okunurken yine bir taraftan meş'allar zâhir olub bukadar piyade tevabiatile arus bir murassa eğerli at üzre sammur kürke müstağrak olub cemii zeri ziveri giyüb başında Firavn tacı üzre üç çatal sorguc ile yine yüzü açık iki canibe cemiyette olanlara selâm virerek cümle fellâhînler ayak üzre kalkub selâm alarak arusun iki canibinde nice yüz eli mumlu sıbyan nisvan الآنصر السلطان deyu feryad figan iderek arusu meydanı muhabbete götürürler Elinde destimali başındaki Firavn tacına sürüb ol makremei cümle halkın üstüne saldıkca cümle fellâhîn tobuklar

Der vasfı tacı Firavn

Deve gönünden sekiz köşe bir büyük tencere kadar bir kavukdur Lâkin göşesi zerduzdur Mabeynleri zamanı kadimde incu ve mu-

[1] Yıldız nüshası (mütekellim)

[2] » » (tesbih)

rassa imiş Hâlâ yerleri zâhirdir Ve içi katife kaplı nükündeli ve içi penbeli bir kavukdur Ta zirvesinde elma kadar Seylân taşı var Kenarları cümle pîruze akikî yemenî taşlar ile müzeyyendir Ve kenarı künküre künküre yani heden bēden bir turfa garayib tacdır Badehu bu meydanda arus atından enüb Kani bencileyin âlicenabı almak deyu damadı ister Damad daha gerrüfer ile gelince arus dalhançer olub damadın sakalına yapışub altına alub bağlamak sade(d)inde iken mabeyne muslihîn girüb arusu bir eve yahud bir bağa ve yahud bir kaç cariyeye ve yahud bir kaç kise mala elhasıl damadın istidadına geru [1] olmahalde huzzarı meclis mabeyninde bukadar eşyaya arusu sulh idüb hazırun cümle şahid olub fatiha tilâvet olunca hemen damad arusu bukadar âdemlerin mabeyninde koyub bir odaya yahud bir haymiye ve yahud bir köşede derhal damad kızı Firavn tacile alt idüb bir âlâ salık çeküb Firavnın taç ve tahtın tarmar idüb kızın bekâretin izale ider Derhal kız kanın akıdarak yarakdan kurtulmuş gibi soluyarak babasına ve anasına ve bu kadar kavme kanın göstererek şikâyet gûne kelimat ider Bu mahal dahi anlara bir tefahürdürkim kızımız pakize bulundu derler Zira Arab tayifesinde bhusus bu cemiyyeti iden Hazarî fellâhın kabilesinde kızlar pakize bulunmak müşkildir Andan kıza babası ve anası ve akrabaları teselli verüb ve kızın başından artık Firavn tacın alub veolda [2] deyüb baba ve ana kızın kanın silerek cemaatin üzerine al kanlı bezleri atarak damadı ol meydana davet idüb Niçün böyle kan etdin deyu süal iderler Damad dahi inkâr ider Hemen kız esbabına bakın Hâlâ benim bekâretim kanı üzerindedir didikde damadın esbabına cümle hazırun bakarlar Görseler kim damadın üstü başı kan Damadın zekerinden kız yapışır Baba ve ana herifin belinden yapışub شرع السود deyüb güğegiden kan beha isterler Yine beynehümaya girüb muslihun ana ve babaya dahi haylı kan beha hadayalar verüb dahi meta isterlerken bir taraftan damadın dahi babası ve akraba ve taallukatları gelüb bir azîm cenk cidal idüb Bizim oğlanımız uryan idüb nahak malın almışsız deyu dava idince Beli Aldılar deyu hazırun şehadet iderler Yine tarafeynden âdemler girüb kızın anası ve babası damadın anasına ve babasına ve akrabalarına hakkı sükût haylı hadayalar verilüb barışılıb görüşilüb cümle bir yerde oturub ayş işrete meşgul olurlar العظمت الله Andan ta sabah nemazınadek bir sürur şadman ve tüfenkler ve fişenkler atılıb kavazî çengiler ve mırıblar habaziler ve hanendeler fasıl iderler kim Firavnun ruhu habisin şad

[1] Yıldız nüshası (göre)

[2] Yıldız nüshası (Vavelda)

idüb cima ile yad iderler Ayîni fellâhı Hazarî böyle Amma içlerine ecnebi ve enay (i) kimesne komazlar Ve ol tacı Firavnu gayet hıfz iderler Daima mutadı fellahîn budur

Evsafı sırrı hitanı bintan

Böyle bir azîm suru sürur dahi kızların sünnet etdüklerinde azîm düğün olur Azîm alay ile nece bin nisvanı pür isyan harsüvar olub mehterhane ile kızı hammama koyub yine alayı nisvan ile hanesine götürüb ol nice avret cerrahları vardır Kızın ol kestanelik korusu catlağında bîzeban bir kırmızıca dili var imiş Diline mil girüb andan dilberler müştak olsun deyu ol dili keserler imiş Azîm düğün olur Hele bu hitanı bintan Hazreti İbrahimden beru kalmışdır kim kaçan İbrahim nebi Mekke de iken Mısır meliki Totis İbrahim nebiye Hacer nam cariei hedaya gönderdikde Sare Ana kıskanub bir nice Hacer Ananın fercindeki lâhmi zayidi keser Amma bihikmetin olmuş kim cima dahi leziz olurmuş Hâlâ ol zemandan beru Arab Urbananların sünnet etmek Hacer Ana(d)an kalmışdır kim Hazreti İsmail Hacer Andan doğmuşdur

Der vasfı suru hitanı sıbyanı tıflan

Bu âyîni Mısır cümlesinden lâtifdir Kim sünneti Resulullah'a itti-baan eğer âlâ ve eğer edna ve eğer ağniya ve fukara kaçan evlâdların sünnet etseler birbirlerine imdad idüb evlâdların sekizer kat mehterhane ile on onbeş yirmi masumu pakleri pak pakize idüb cümlesin zerü zivere gark idüb küheylân atlar üzre süvar idüb cümle başlarında şahane sorguclar ve önü sıra pürsilâh murassa ve mücevher eğerli ve altun kalkanlı yedekler çekilür Ve dahi önü sıra mahallesi ve civar mahallesi ihtiyarları pürsilâh zer enderzere gark olarak gûnagûn şakalar iderek saf saf alay ile ubur iderler Ve bu asker meyânında gûnagûn musanna nakiller ve kanadiller ve alemler ve bayraklar ile ubur iderler Andan muallim cerrah bir küheyl at üzre süvar olub önü sıra cemii sünnet idecek âlâtların bir gûne sanduka üzre zeyn idüb âdem başı üzre ol sanduka ubur idüb muallim dahi halifeleri ile mülebbes ibrişim peştimallar ile piyade güzer iderler Ve sünnet olacak sıbyanların önlerince kınalı ve hasırdan yancıklı ve tilki kuyruğu hotaslı sığırlara ve himarlara ve şahgeda atlara süvar olmuş kaşmer ve dahk ve mukallidler gûnagûn şakalar iderek ubur iderler Ve Mısırın cemii esvakların bu hal üzre mehterhane çalarak sünnet olacak gilmanları deveran etdirirler Bay geda bu haldedir Ve sayir

düğünleri dahi üç gün üç gece böyle bir hay huy ile ziyafetler olub k(ıy)amet kopar Ve her gece şehri Mısır icre böyle yüz yerde hengâ-me sürur şadmaniler olub düğünler ve mevlûdlar olur Ve ol gece ol mahallelerin cemii sokakları niçe bin kanadiller ile çırağan olub nî-meti uzmaları mebzul olur Ve üç aylar olunca vali tarafından dellâl-lar nida idüb ta sabahadek kahvehaneler ve civarında olan mekûlât meşrubatçı dekâkinleri cümle meftuh olub sabahadek beyii şira ider-ler Amma düğünleri cemiiyetine aşk olsun Zira bu hadisi şerife amel iderler (hadis) اعلو الزفاف ولو بالدفاف deyüb azîm vezni üzre hay hu ile azîm seyir temaşalı sözler iderler Elhasıl tantânai Mısırdır Bir diyarda olmaz Ve

Haseniyyatı ahaliî Mısır

Bir âdem Mısırdaki hasta hal olsa cümle ahaliî mahalle hastanın hal hatırın herbar hedayalar ile süal idüb vasıyyet etdirirler Merhum olduğu dem beytûlmali mübîne haber idüb techiz tekfin(in) hazır idüb cümle ahaliî mahalle kapısı önüne gelüb tevhid tezkir ile gasil idüb kanun üzre canibi erbaası parmaklı yahud Rum tarzı tabutlu [1] içine koyub gül gülâb ve reyhan ile zeyn idüb cemii ulema ve suleha ve meşayihan alem ve sarafırları ile tevhid tezkir iderek cenaze(i) Camii (E)zher içine koyub cemaati kesire nemaz kılub andan kurafiye götürürler Yahud Rumeli Meydanına Zaviyetül Cenaze yani Sebilül Müminîn nam mahallede nesmaz kılub İmamı Şafiiye yahud on iki kurafenin birine götürürler Amma efdal kurafe Cebeli Cuşi dame-ninde Hazreti Yusuf karındaşı İbni Yamen yahud Şeyh Ukbe yanla-rında defn iderler Amma fellâhîn Eski Mısır kurbinde defn iderler Zira kurafei atik oldur Firavn subaşı iken ol kurafenin canibi erba-asına sur çeküb gelen meyyitden bac alırdı Fellâhlar cenazelere alemlerle ve avretleri cenaze akabinca himarlara süvar olub ellerinde makremeler çevirerek ve yüzlerin açub saçların yolarak ağlıyarak ubur iderler Amma bu fellâhîn tabutları Rum kefereleri harpuşteri gibi ayaklı nerdübanlar ile götürürler Amma gayet tezyin idüb mevtaya riayet iderler Ve techiz ve tekfin ve iskat salâtın şer' ile iderler vesselâm

Diğer haseniyyatı ehli Mısır

Ehli Mısırın bir âyini lâtifleri dahi elbette her Cuma gecesı nece yüz bin harsüvar merdan ve nisvan on iki kurafiye gidüb âdem

[1] Yıldız nüshası (tabutun)

deryası olub hatmi şerif ve yasîni şerif tilâvet olunub cümle fukaraya tasadduklar verilüb ziyaret iderler Ve cümle merkadleri kâgır bina ile mebni fiskıyye tabir etdikleri ziri zeminde mahazinlerdir kim herbiri beytülhazenlerdir Başka kapuları vardır Toprak ile mesduddur Hîni mahalde açub defn iderler Yüz iki yüz meyyiti bir fiskıyyeye defn iderler Amma toprak ile örtmezler Hemen kefenile şöyle korlar Kimi çürür ve kimi kadid olur Badehu kapısı(n) hîrasanî kirec ve cibs ile mesdud iderler Zira Mısırdaki kefen hırsız gayet çokdur Hattâ Canpulad zade Hüseyin paşa asrında bir kaç ahz olunub ıslahı âlem için Rumeli Meydanında boğazında ugurladığı kefenile alaca kazığa urdılar Bedehu her mezarın hece taşlarında tarihi musanna ve müzehhebler kazarlar Ve gûnagûn üstü açık kubbele düzerler Ve husu tuyur için sular ve buğdaylar dökerler Ve her bir kabrin başı ucuna gül gülistan mersin ve reyhan korlar Ve bu günlerde bir hatun asla ehlinde mezun olmıyub Kurafe ziyaretine gider Ehli dahi kand(e) idin deyu süal etmeğe kadir olamaz Zira nikâh böyle munakid olmuşdur Gayri hususda dahi ehli Mısır Kande idin deyu süal idemez Zira azizi Mısır Züleyhaya nice mağlûb idi Hâlâ ehli Mısır ol zemandan beru avretlerine mağlûblardır Hasılı kelâm kanunu mısırî böyledir Ehli kubura etdükler(i) muhabbet bir diyarda olmaz Ve

Kâ(rı) kisbi fukarayı Mısır

Ve halkının vechi maişetleri dünyada cemii mevcudatdan gûnagûn musannaat eşyalar peyda iderek vücuda getirüb kâr iderler

Diğer kârı garayibi haseniyyat

Şehri Mısırdaki mahı Muharremde Mevlûdu İmam Hüseyin gecesinin [1] Mısır icr(e) nice bin yehudiler üçer üçer bir yere gelüb ellerinde büyük zenbiller icr(e) gûnagûn buhurlar yakub satarken yehudiler hüsnü savt ile teganni idüb feryad ederek bir gûne buhur satarlar kim tabir olunmaz Âdeti kadimedir kim ta İmam Hüseyin seri saadetleri Mısırda gelelidenberu Sitti Nefiseden beru âdet kalmışdır derler Amma bîkâr beğler(i) zürkâr dilencileri çokdur Cuma geceleri mezkûr kurafelerde sayılı cebbardan geçilmez Ve bazı bir muhteşem âdem yanına gelüb selâm verdikten sonra bir hoşca kelimat ederken neticei meramı cerre yecirrü babına çıkar Hemen pak ve bîperva şehrahten اعطى يا سلطانم مصروف اهل بيتى deyu ehlinin iyalinin harclığının ister Fucarası ise çarşuy bazarda âdem gezdirmezler

[1] Yıldız nüshası (gicesinde ki)

Sergüzeşti

Hattâ hakir bir gün tekazayı hacet defîğün Sultan Hasan Cami-
inin hacethanelerine gidüb babını sed idüb âlem ağyardan bihaber
deyüb başlı başına âlem idüb defi hacet ederken bir herif halânın
kapusın açub elin azadub صدقات اعطى يا سلطانم deyüb el açtı Hakir dahi ol
mahalde taharet elimde ne bulundu ise diriğ etmeyüb verdim Herif
dahi زادك الله نجاستكم deyüb gitdi Anda hakir taharet idüb taşra tecdidi
vuzu idüb Sultan Hasan Cami (i) icre edayi salât idüb bir yarı ve-
fadarıma rast gelüb serencam sergüzeşti buna takrir eyledim Hemen
ol itdi Bire âdem Vay meded Sen divane misin Allah seni ıslah
ıslah eyliye Hiç öyle âdemin eline âdem necaset sürer mi dedi Hakir
dahi itdim Ya öyle âdem ayak yolu kapusın açub âdemin avret yeri
mekşuf iken سيء الله idüb akçe ister mi didim Ol yar itdi Bire ol âdem
sarı sakallı orta boylu ve yassı alınlı ve değirmi yüzlü tatar çehreli
bir nuranî âdem mi idi didi Hakir Beli Tatar çehreli sarı sakallı
adem idi didim Ah zalim İşte ol Mısırın kutbudur Seni anıncata [1]
beyti halâda sana öyle göründü Niçün hakaretle nazar idüb eline
necaset sürdün Ol dahi sana dua etmiş زادك نجاستك dimiş Bundan sen
çok ihtiraz eyle diyince aklım başımdan gidüb bihud [2] oldum Ha-
kikatülhal badehu iki ay mikdarı zahir marazına mübtelâ olub زاده نجاستك
didüğü nefsi vücud buldu Hamdi Huda yine bu hakir tasadduklar ile
sıhhat selâmet buldum İmdi her fakarası icre böyle bînam bînişan
indi Hakda azimüşşan âdemler vardır (Beyit)

هرمیشه کآن مبرک حالیست
شاید که پلنک نهفته باشد

Der vasfı melâmiyyun

Ve Mısırdâ nice bin götü başı pabürehne ve serbürene mecazibun
kimesneleri var kim akçe alır Kimi almaz Ve kimi ekmek alır Ve
kimi almaz Ve kimi asla kelimat etmez Bîzeban gezer Amma Hazret
Kur'an tilâvet etşe âdemin bağırını ezer Ve bazısı kisve alur Herbiri
bir gûne evza etvar hareket üzredir Ve nice bini Mağrib küpü kadar
çuka kenarlarından sarınır kim bir pehlivan viğit yerinden kaldır-
mağa kadir değildir Seksen doksan ve yüz vakıyye gelir sarıklardır
Ve bazı [3] hurma lifinden sarık sararlar Bunlar dahi hammam kub-

[1] Yıldız nüshası (imtihane)

[2] » » (bihuş)

[3] » » (sı)

besi gibidir Amma hafifdir Bunlara Ebullif derler Ve bazısı anadan doğma uryan gezerler Hammama girse futa tutarlar Taşra çıksa bey-nel halk uryan gezerler Böyle budalaların haddi payanı yokdur Ve fukara ve mecazibun ve melâmiyunlar dahi lâyuad ve lâyuhsadır Bun-ların hakkında *hadisi kudsî var* اولياء نبال لا يعرفهم غيرى bunlar hakkındadır Dahl taarruz etmemek gerek Zira anlar fakru faka ihtiyar etmişlerdir kim anların hakkında Fahri Âlem buyurur الفخر اعزى (Beyit)

Fakru fahrile tefahiir ederiz vallahi

Anın için gezeriz biz fukara şeklinde

deyüb fakrı faka ile fahirlenüb geçinirler Amma muhtaçları çokdur Bir habbe ve cübbeleri yokdur

Der hakkı evsafı mecazibunu ilâhî

Cümleden mazannei kirame Bulak yolunda mahalle-sinde Şeyh İsmaili Sanafirî رحمه الله Nice keşif kerametleri zâhir ve bâhir olmuştur Amma cümleden biri defterdar Ahmed Paşa damadı bey ve mühürdar Ahmed ağa ve hakir ve çaşnigirbaşı ve birkaç yârân ihvan bir kaç vakıyye fevve narı zlub hedaya getirdik Bir eşekhane vekâlesi içinde sakın olurdu Vardığımız saat şeyhi toprak içinde yatır gördük Zahrında bir beyaz kisvesi var Yenlerin giymiş Amma avret yerinden aşağı uryan haki mezelletde pirehen yatır Yanındaki fukaraları bizi şeyhin yanına davet idüb bilâselâm biz dahi oturduk Herbirimize birer lisanı hal ile iltifatları idüb narları önüne koduk Hemen yatdığı yerden narın birin ol zehrimar kabuğu ile tenavül edüb ve fukarala-rına birer nar ve cümlemize birer nar verdi Bizim getürdüğümüz cümle dokuz nar idi Anlar on sekiz nar taksim etdiler Ve her bi-rimize birer parça yatan taşları verdi Bir büyük taş dahi Bunu pa-şaya verin Askeri versün Ruma gitsin Bağdad gelsin Bağdad gelsin deyu tekrar idüb gayri kelimat etmedi Velâ dua velâ sena etdi Bizler dahi kalkub saraya gelüb mezkûr taşı paşaya verüb şeyhin kelimatın paşaya takrir eyledik Paşa Sübhanallah deyüb taşı kitablarının yanına kodu Dokuzuncu günde bir gulüyyi âm kopub asker baş kaldırub Ahmed Paşayı aşağı endirdiler Mazulen Mısırdı oturub gelmesi imiş Huda alimdir böyle vaki olmuştur

(Dört satır açık bırakılmış)

Elfaslı Sittin

Mısırdâ müstecabüddave olan ulemaları ve meşayihleri ve fuzalâyı dehirden dersâmları ve eimme ve hutebaları beyan ider

Evvelâ Mısırdâ cümle ulema ve suleha ve meşayihî izamın serçeşmesi şeyhüşşüyuh ve sahibi temyizi hazreti Eşşeyh Ali Şümürlesî *عالم الله تعالى الى اجل المسما* ehli hal ve ehli verâ ve dindar bir zati şerifdir Nevahi (i) Mısırdâ Şümürles *شمس* nam bir belidedendir Lâkin biemrillâh maderzad bâbasar idi Amma Camii Ezher icre dört yerde ders takrir idüb on iki bin telâmizi var idi Mubahasei ilimde lânazirdir Ve hanesinde dahi iki kerre ders der idi Müşkilküşa ulemayı mütebahhîrinden büyük kimesnedir Ve veli olduğuna şübhe yokdur kim cemii kütübü muteberlerde olan mesaili şer'iyeleri görmüş gibi Bu mesele Kadı hanın yahud Tatar haniyyenin yahud Camiüssagirin filân sahifesinde ve yedinci satırdadır deyu işaret buyurdu Hamdi Huda bu hakir şerefi sohbetleri ile müşerref olub teberrüken ve teyemmümen anlardan *دروستان* 1 gördük Fazileti bâhire sahibi feridüddehr kimesnedir Ve bir keşif keramatlarından dahi oldur kim ömrü içinde bir âdem ana selâm verüb âşinalık etse ismi resmin kura ve kasabasının ve pederi ismin süal iderdi Beş on yirmi seneden sonra yine ol âdem gelüb selâm verse Ve aleyküm selâm Ya ibini filân deyu pederi ismile ol âdemi bilirdi Cemii telâmizlerine evlâ bittarik selâm verince Ya filân der idi *عالم الله* Andan Eşşeyh Ahmediül Acemî İlmi hadisde bunlar dahi yegânei asırdır Amma bunlar a'ma değildir Kuvveti hafızada fer(idü) ddehrdir *بخارى* ve *مشارق* ve gayri kütübü mutebere hadisi şeriflerinden ravileri ile yetmiş bin dadis hıfzımdadır deyu İbrahim paşaya naklettiler Ve Şeyhülislâm Boluvî Mustafa Efendi Âli Osman devletinde şeyhülislâm iken Köprülü veziri âzam cezirei Giridde olan Deli Hüseyin paşa Kandiye kal'asın feth etdiğiyçün katline fetva taleb etdi Boluvî Efendi dahi vezire Biz Deli Hüseyin paşanın katline ol zaman fetva veririz kim siz dahi anlar gibi mühürsüz serdar olub cezirei Giride varub feth iderseniz Deli Hüseyin paşa tekâsül etmiş olur Ol zaman dahi katline fetva veremem Zira fethü nusrat Allah ihsanıdır Hüseyin paşa katline fetva veremem deyu cevap verince Köprülü vezir itdi Ey imdi Efendi bir dahi sahibi seccade olub *الجواب الله اعلم* olur olmaz diyemezsin deyince hemem Boluvî Efendi Ne güzel İşte şimdi ben kendimi hizmeti fetva-dan azl eyledim deyüb Köprülü meclisinden kalkub gitdi Akibinde

âdemler gönderüb avdet etmedi Ve bir dahi fetvaya imza etmedi Andan fetvay(ı) Esir(i) Mehmed Efendiye verdikleri saat Deli Hüseyin paşanın katline fetva verüb Yedikullede mahbusen şehid olunub Boluvî Efendi(i) Mısır(a) nefy eyleyüb kendüye Cize kazası bervechi arpalık ihsan olunub Mısırdaki ilmi fıkıhı âşikâre eyleyüb cümle ulemayı Mısır fakih oldular Gûya hanesi medrese idi Cümle talebelerine merreteyn nîmeti nefisesi bîümtinan mebzul bir Hatemi taî Caferi Bermekî meşreb ve bir cömerd sabihî vekar va fazlî salâhda namdar şehri Boluvî diyar ve bir ulema kimesnedir **فطاح الله** Ve *Dersâm Abdülkadir Efendi* Haki Bağdadı behiştâbâddandır Cemii ulûmda tekмили fûnün etmiş bir ehli dil kimesnedir Kethüda İbrahim paşa bunlardan Mısır valisi iken ol işgali kesire icre **جرير طبري** ve **مسم بخاري** i bunlardan tekmil etdiler Hâlâ zamanında ummanı maani belki Nomanı Sanidir Ve ilmi aruzda selis farsî ve türki pakize eş'arı dürerbarları ve gayri çar ender çarları vardır Kadirî tahallus ider bir zati serifdir Ve *Eşseyh Abdullahı Mağribî* Gerçi kürsi vâzı değildir Amma yine Camii Ezherde talebelerine vaız nasihat etdiklerinde cümle telâmizleri feyizyab olurlardı Zira nefesi gayet müessirdi Ve *Şeyh Amed Merhum Menuf* hakinde Mahalletül Merhumdandırılar Şeyh Şümürlesî hazretleri efendimizin telâmizlerindendir Amma ilmi tasavvufa salık olub ilmi ledünne malik olmuş sahibi usul bir mahbubülkülüb çeledir **عراك الله** ve *Eşseyh Yahya Mağribî* Sultan Mehmeddi Rabi huzurunda Vanî Efendi ile mubahasei ulûm idüb ilmi tefsir ve ilmi hadisinde Vanî Efendi(i) mat idüb Mısır hazinesinden yüz akçe yevmiyye ihsanı şehriyarî olub Cenabı Barî yarî kılub Camii Ezherde rakirevakı vustada dersâm idi Bir sebükruh ve lâtifegûy mütebahhirinden kimesnedir Ve *Şeyhi Sâdât Ebüttahsis Bâlâda* Mevlûdu şeriflerinde evsafları tahrir olunmuşdur Âlim ve fazıl değildir Amma âmil ve devletmend âdemdir Ve salâhı hal ile marufdur Ve nîmetleri ile meşhurdur Ve *Eşseyhi Sâdât Ali Efendi* Bunlar Ebüttahsis hazretlerinin biraderi mihteridir Ve *Eşseyh Hazreti Mehmed Bekrî* Hazreti Ebabekrüs Siddikın ırkı tahririnden sahibi seccade Bekrî tarafından mürşidi kâmil âmili fazıl ilmi esmada sahibi hal çeledir Nîmetleri Mısır halkına mebzuldür **زادك الله** Ve *İbnüşşeyh Çelebi Bülmevâhib* Salâhı hal ile sahibi perhiz dindar çeledir Azizin büyük oğludur Ve *Eşseyh Çelebi Zeynelâbidîn* Bu dahi azizin küçük evlâdıdır Amma yârândan zarif ve nüktedan ve nüktesinas ve nedimi hassulhas çeledir Cümle ahalii Mısırın mahbubülkülûbudur Ve *Eşseyh Seyyid Burhaneddini Eğirdirî* Rumda Hamid sancağında Egir(d) ir nam kâşabadandır Seksen senedir Mısırdaki sakin olub nakibüleşrafdır Ve âyende ve revende-

ye nîmeti mebzul olduğundan maada muhtac olan fukara ve müsa-
firîne birer hırkası daimdir Bir Hatemi Taî sahibi hal ve pîri zal
kimesnedir Ve *Eşşeyh İbrahim Çelebi Efendi* Bizzat hazreti şeyh İbra-
himi Gülşenî hazretlerinin evlâdı zevilihtiramı Hayalî Çelebi anın
oğlu Seyyid Hasan anın oğlu *Eşşeyh Ali Salvetî* Seyyid
Ali anın oğlu' bu Çelebi Efendidir kim hasibünnesib olduğuna bir
alâmet bu yeter kim bir kerre vechi şerifin gören âşık [1] olub bin
can ile kendüye bend olub anlardan cihazı fakrı kabul idüb fukara-
yı Gülşenî olur Zira vechi şerifleri tarıkleri gibi gülşenî nuru münev-
verdir Amma daima uzletnişin ve meşayihî pîşin gibi bir pîri mis-
kin recülü salihdir Ve halkdan munkatı kûşe(i) vahdetde âlemi vah-
det ider Senede bir gece âsitanelerine varub Mevlûdu şerife çıkar
Andan gayri hanesinden bir kadem taşra çıkmayub halk ihtilât et-
meden beri olmuş sahibi cazibe bir çelebidir Ve *Şeyh Mehmedî Key-
sudar* Mukaddema tarikı kadirîde Saçlı Mehmed Efendi demeğile
maruf bir kimesne idi Bir şebi Mevlûdda şeyh Gülşenî Çelebi Efendi
bunlara bir nazar idince Keysudar Mehmed Efendinin cazibesine
takat getiremeyüb keysuların tarmar kılub kadirî tarikından feragat
idüb Çelebiden Gülşenî tarikına inabet etdi Badehu Çelebi Efendi-
nin bir kerimeî afifesin tezevvüc idüb damadı şeyh Gülşenî oldu Bir
lâübali ve bir yârânı âli ve şuhu şengül meşreb bir gülü Gülşenî
çelebidir Ulûmu kesire(de) mahir ve tevarih muhazaratda kadir ve
türkî ve arabî eş'arı vafir ve tel(i)fatı kesiresi mütekâsir ve bir haylı
mütefennin ve hüsnü hat(tı) kesret ile müteayyin lezizüssohbe ve ha-
senülmuhavere bir azîzi nadirülmevcud bir ehli cuddur Haitâ üç se-
nede bir ziyaretî beytülharam iderdi Ekseriya Mekke(ve) piyade gi-
derdi Ve daima böyle hac iderdi Ve *Eşşeyh Haraşî* Haraş namında
bir belideden olmağile karyesinin ismi kendüye alem olub şeyh Ha-
raşî derler Amma ismi şerifleri dir Müfessirîn ve muhaddi-
sinden bir muhaddis ve fazıl kimesnedir kim قاموس اخترى ve معجم بخارى
ve صحاح جوهرى و فصوص محيي الدين العربى Cümlesi hıfzındadır Bundan ma-
ada Camii Ezherde cemii ulûmda ders takrir idüb binden
mütecaviz talebeleri vardır Kimi İbni kesir ve Seb'a ve Aşere
ve Takrib Kiraati tilâvet iderler Amma takriri ders iderken
ateşpare ve gazubdur Ekmen [2] feyzi var Bir kerre talimin istima
idenin derununda النقش كالحجر olur Bir dahi simaa muhtaç olmaz
Ve *Eşşeyh Ayyaşî* Şeyh Ali Şümürlesî hazre(ti) nden telemmüz idüb
Sultan Müeyyed Camiinde dersâmdır Bir vakar heyet vecahet ve fa-

[1] Yıldız nüshası (âşıkı)

[2] » » (Lâkin)

sahat ve belâgat kimesnedir Bir münim ve kerimülkerem ve beynel-halk sahibi kelâm ve bir recülü salih ve fazıl kimesnedir Lisanı türki kelimat etdiğinden sayır ulema Osmanlı ile ihtilât ider deyu hased iderler Amma bir hamul ve mutedil sakın âdemdir ve Eşşeyh Abbasi Suku Salibe kurbinde zaviye hareminde kûşenişin âmil ve âlim ve fazıl ve kâmil ve müstecabüddave bir müteverri ehli perhiz ve sahibi riyaza kimesnedir Bâlâda Ahmed paşayı azl iderler deyu keşf etdüklerinde menakibi tahrir olunmuşdur kim misli Ümmü Dünyada yok bir azizdir Ve Eşşeyh Ahmedî İskenderanî Mısırı Kahirede nadi-retülasır ekmeli fuzalâi a'sar ve efdali ulemayı kitabı ezvar ve hoşâvâz sahibi niyaz ve garib dîlnüvaz ve âlûfte ve âşûfte ve hoşhal bir kimesnedir Cemii ulemayı kibarda ve mirimiranı sığarda Mevlûdun Nebi olsa elbette bu şeyh Ahmedî İskenderanî olmayınca olmaz Zira bunda nice bin kasayid naati şerif ve kasayidi taiyyei Ömer ib-nülfarızî davudî bülend âvâz ile kıraat etdükde istima iden âşıkânı sadıkan vecde gelüb gûya maru olurlar Nefsinde garib hal var kim âdemi valih hayran ider Şeyh Ali(i) Uryanî hazretlerinden feyz almışdır Ve gayet sulehayı ümmetden recülü salih ehli tevhid âdemdir İki üç senede bir haccı şerife onar on beşer cemel barhane ile gidüb badettavaf Medinei Münevverede Hazreti Risalette gelüb muvacehei Resulullahda makamı azal ile *الله الممداد يملأ العاجرين الممداد* deyüb savtı âlâ ile feryad etdükde hakir hazır idim Ol an mest medhuş olub valih hayran oldum Ve ara [1] hacdan Mısıra gelince bunlar ile hem inan olub ol leyle(i) tavilelerde Emirülhaccımız olan Özbek Bey ile atbaşı beraber olub bu şeyh Ahmedin naati şerifelerin istima iderek zevk safa ile menzile gelirdik Ve cümle huccac rahî[2] iken bu şeyh Ahmedin naati şerifi sadasından taze can bulurlardı Ve herkes duai hayr idüb destin pus iderler babayı âlem bir kimesnedir Ve Eşşeyh Bekrî zade Efendi Şeyhül âzam ve hümamül muhterem bir hanedan sahibi kimesnedir Hazreti Ebabekrin bunlar dahi [3] tahirindendir İlmi kasayidde ve naati şerifde yedi tulâ sahibidir Hattâ bir naati şerif etmişlerdir kim leylei Ramazanda teravih mabeyninde tesabih yerine tilâvet olunur Makamı segâhda karar bulmuşdur Cümle ulemai izam ve matbuu fuzalâyi zevilihtiram olmuşdur Ve Nakibüleşraf Seyyid Mehmed Efendi ibni Seyyid Burhaneddin Efendi Merhum olan nakib Burhan Efendiden kamil ve fazıl ve Süleymaniyye medresesine vâsıl ve kelâmı hakka kayıl ve husnü hatda kâmil bir mahdumu kayildir

[1] Yıldız nüshası (rahî)

[2] » « (meşakkatdan bîzar)

[3] (Nesli) kelimesi eksik

Pederi Burhaneddin yüz kırk yaşında darı gururdan darı sürura ubur idüb bu kadar mülk (e)mlâk Fil bürkesi sahilinde hanedan çelebiye intikal etdikde cümle taksid ve hüccetler çelebinin üzerinde bulundu Ol asırda Canpuladzade Hüseyin paşa vali(i) Mısır bulunub bu hüccetler ve bu taksidler sahtedir deyu medreseleri ve Hankah kazasın gayriye arz idüb gayri(ye) tevcih etdi Ve Farasdak ve Besetîn beledleri temessükâtlarına dahi amel etmeyüb bunların ibkası için bir haylı mal alub çeşmi ahvali felek gec nazar idüb celebiye devleti dünyay(ı) çok görüb let üzdü Âhir çelebi Canpulad zade azlinde malın dava idüb bir haylı şey alub mabeynleri sulh olundu Amma yine dağı derunundan âsitanei devlete gitmek için çelebi İskenderiyye kalasine varub anda Kamniçe(ye) memur olan Mısır askerile salimîn ganimîn deri devlete varub hummayi muhrıkden ol vücudu nazenîn ihrak olub Kırkçeşmede kırkyerden âbı barideler dökerek âteşin teskin idemeyüb tomarı ömrü yanub dürüldü Ve huddamlarının kemerleri kad keman olub büküldü Edirne haricinde Emir Buharîde medfundur روح الله تعالى روحه Ve Seyyidina Hakim Beylûnî zade Darüşşifayı Kılâvan medresesinde talebelerine haftada iki gün Kanunu Şifa ve Müfredatı Davud okudurdu İlmi Tıbda gûya Firagorsu Tevhidîdir Bir salih ve dindar ve haziki sahib iştihar sehiyyülvücud kimesnedir Hanesine varub müşerref olan kimesniye elbette tehi gitmemek için ol kimesnenin nabzına el urub tabiatine münasib mekûlât meşrubatdan bir maacin edviye verirdi Bir tabibi mâhir ve hazıkı kadir ve Mısırdaki nadir bir üstadı âmil idi Ve Camii Ezher hatibi Efendi Salih ve mütedeyyin âdemdir Ve Hatib Şeyh Şahin Paşa saray(ı) meydanında Dehişe Camii hatibidir Vazında tesir var Salih müteverri âdemdir Ve Seyyid Ahmedî Cezi Mahkeme huddamıdır Ve Seyyid Tacüddin Bu dahi mahkeme huddamıdır Ve Kadıasker İshakzade Ulemayı Rumdan tekmili fûnun etmiş çelebidir Ve Kadı asker Hısımlı Abdülbaki Efendi Münşi ve mustalah ve sahibi sülûk fuzalayüddehirden kimesnedir Ve salâhı hal(i) ol mertebedir kim evkatı ömründe bir vakit nemazın kazaya koymamışdır Ve Kadı asker Kebirî zade Âlim ve âmil ve kâmil ve müteşerri ve ceri molladır Ve Kadı asker Tezkireci Efendi Hoca tevarihinde haylı mahareti vardır Ve ilmi sarfda masdar çukurunda tehave katele ve fesaka sagale masdarların ve tahsili mal ilimlerinde âlim ve tahsildardır Ve Kadı asker Uşşakî zade Sâdâtı kiramdan âlim ve hâkim ve zahid ve şedid ve ceri kimesnedir هذا حق الله didiği yerden dönmek ihtimali yok bir sabit kadem hâkim idi Ve Kadı asker Hıfzı Efendi Hafız Kur'an hâkimi edyan âlim ve şari müslüman babayı âlem idi

(Beş satır boş bırakılmış)

Ve bu bâlâda tahrir olunan ulema ve sulehaların içinde fuzalâyüddehirden tekмили fûnun etmiş nice bin zufûnun kimesneler vardır Eğer bu sultanlar ile ihtilât idüb her birinden birer şemme gördüğümüz ve bildiğimiz mertebe keşif ve kerametlerin alettefsil tahrir eylesek Huda hakkıyçün on mücelled kitab olur Ancak arzı marifet olmasın içün gayri seyyahat etdiğimiz memaliki mahruseler evsafı ve tarifi gibi alâkaderüttaka tahrir olundu Kusuruma nazar olunmıya Amma meşayihi kibarında keşif ve keramat mukarrerdir Amma

Keramati sıbyanı garibe

Kethüda İbrahim paşa valii Mısır iken Kamanıçse seferi duasıyçün Mısırın cemii mekteb hocalarına tenbih olunub haftada iki kerre Camii Ezherde duaya cem olunub dua ederlerdi Badehu fermanı vezir ile gayri Selâtini selef camilerinde dua olmağa başlıyub Kamanıçe fethi mümted olub fetih fütuhât ve meserret haberleri gelmedüğünden halk meyus olub duaya gitmeğe batı oldular Bir gün İbrahim paşa bâlâda tahrir olunan Mısır mollası İshakzade Efendiye esnayı kelâmda Efendi Mekteb hocaları sizin tahtı hükûmetinizdedir Şunlara tenbih ve tekid edin Fetih duasına müdavemet etsünler dedi Kadiasker Nola diyüb mahkemeye varub cümle mekteb hocaların getirüb her birinin dizlerine kırk (ar) ellişer ağaç urun Zira Arabistanda falaka yokdur Zira cümle fellâh dinsizdir [1] Ayaklarına döğseler dübürleri açılır Anıyçün Arabın dizine ve götüne kızıl ağaç ile ururlar Nice fukara hoca dizlerine göteği yiyüb âhı enin iderek mekteblerine varub canları acısından anlar dahi sıbyanların ol mahud fena yerine tenhada kızıl kızılıcık ağaçların çekerler Sıbyanlar dahi ol mahalli mahudun acısından feza' ceza' ederek badelasır azad olub bir nice sıbyanı mekteb bir yere lâ'bü lehv mabeyinde yedikleri ağaçları paşa ve molladan bilüb beddüaya başlarlar Bazı musannifler Paşa bize herbar ihsan ider Ana beddua itmeyiz Amma kadı hasis ve leîm ve hem üstadlarımıza darbı şedid idüb ol ecilden bizler dahi tazir olunduk Gelin kadiaskerin cenazesi nemazın kılalım deyüb bir eski püskü meyta üslûbunda bir tahta üzre koyub nice yüz gülmanlar pederlerinden gördükleri üzre kimi hande iderek kimi gülüb kimi tevhid iderek esvakı sultanî icre ubur ederken ehli suk هذا يا صبيان اش deyu süal i (de)rler Anlar dahi ^{محرور} ^{عسكر} ^{قاضي} ^{نمش} derler Bazı âzâr ider Bazı mukayyed olmaz Bu üslûb üzre cümle sıbyan şehrin haricinde bir gömülük üzre

[1] Yıldız nüshası (donsuzdur)

cem olub ol şarmutun nemazın kılub İmamı Şafîi yanında defn iderler Beri tarafda kadıasker Hay yüreğim ve canım evi deyüb ertesi gün ruh teslim idüb İmamı Şafîi yanında ta sıbyanın ol şarmutu defn etdikleri mahalde defn iderken şarmut yarları [1] yerden çıkub yine ol mahalle defn iderler رحمه الله عليه Amma

Sırrı acibei diğer

Çünkü sıbyanlar kadıasker şeklinde ol şarmutu düzüb nemazın kılub filân ve müezzinlik iden ve gûya yıkıyan ve dört gılman götürenler cümle on iki necib ve reşid masumlar hâlâ ol günden beru lâl olub bîzeban uryan ve giryan mecazibundan olub on ikisi dahi Mısırın gömüstanında ve harabistanında serseri gezerler Acib sırrullahdır Badehu İbrahim paşa havfe düşüb bu masumların tazirine bais bari ben oldum deyub havfinden cümle mekteb sıbyanlara ve hocalara olkadar ihsan ve in'am eyleyüb geda [2] bay bay [3] yani [4] idüb zaruretden müstağni etdi

Elfaslül hadi ve sittin

Mısırdaki hukuk kesb ettiğimiz veliyyünniam efendimiz mirimîranları ve hanedan sahibi âyânları beyan ider

Evvelâ Emirühac Özbek Bey ibni Ebüşşevârib Ulu hanedan sahibidir kim beşyüz askere malikdir Beyoğlu beydir Ve *Novalı Bey* Bir sahibi hanedan nîmeti firavan bir şeci bahadır pehlivan hâkim âdemdir Ve *Kansu Bey* Mısır kuloğludur Ve sulehayı ümmetden ehli ilim ve ehli fazıl kimesnedir Ve *Mülâkkab Ali Bey* Yârândan alüfte âşüfte meclisârâ babayı âlem bir merddir Ve *Ramazan Bey* Kandiye gazasına serdar olub giderken Hanya kurbinde küffar ile cengi azim idüb esir oldu Kasım Bey Beşiktaşlı Kasım paşa zadedir Bir namdar şehbaz yiğittir Farisülhayl ve namdar beş yüz pürsilâh askere malikdir Ve *Adbullah Bey* iki kerre defterdar oldu Muhassıl âdemdir Ve *Bosnaviyûlasıldır* Ve *Zülfikâr Bey* Abaza âdemi idi Circe hâkimi olub Kaid diyarın emni eman etdi Andan *Dilâver Bey* Abaza

[1] Yıldız nüshası (pareleri)

[2] » » (yı)

[3] » » (ı)

[4] » » (geda)

âdemi idi *İbrahim Paşa* *Circe hâkimi* idi *Sahibi kerem veliyyün-*
niam bir mer(di) *Hudadır* Ve *İvaz Bey* *Haseki Mehmed* paşa hazi-
 nedarlığından oldu *Gürciyyülasıdır* *Badehu Canpuladzade* *Kamanıç-*
seye serdar oldu Ve *Defterdar Hüseyin Bey* *Anadolu hakipakinden-*
 dir Bir hoş sohbet âdemdir Ve *Kaytas Bey* *Çerkeziyyülasıl* bir mü-
 debbir âdemdir *Emirülhac Yusuf Bey* *Haremi* hasda neşvü nema
 bulmuş *Çerkes* kişisidir Ve *Baklacı Memed Bey* *Bosnaviyyülasıl* ihti-
 yar umurdide â (de)mdir Ve gayet şeci bahadırdır Ve *Bıyıklı Meh-*
med Bey *Bosnavîdir* Lâkin tevabii levahıkı çok değildir Ve *Cündi*
Mehmed Bey *Haremi* hasda neşvü nema bulub zorbalara tabi olma-
 ğile cezirei ilminde mahbusdur Ve *Kör Ömer Bey* *Gürciyyülasıdır*
Haremi hasda perveriş bulub cirid lûubdebazlığında bir gözü şehid
 olub Sultan Mehmedî Rabide Mısır beğliği ihsan olundu Ve yeni beğ-
 lerden *İbrahim Bey* *Ekradülasıdır* *Abazalar kethüdası* iken *Ciddei*
Canbulad zade Hüseyin paşa ihsan idüb çırağı fûruhte eyledi Ve
Musâ Bey *Mısır kuloğludur* *Kasım Beğin* kethüdası iken *defterdar*
Ahmed paşa *recasile Abdurrahman paşa* *Circe eyaletin* ihsan idüb
 çırağı ruşen eyledi *Hebeşli Mehmed Bey* *Gürciyyülasıdır* *Yeniçeri ket-*
hüdasiyken ocak halkı kendüyi istemeyüb *Abdurrahman paşa* ken-
 düye sancak beğliği ihsan eyledi *Nice zaman* *mutasarrıf* olub sefer
 eşmeğe iktidarı olmıyub *Medinei Münevverede* mütekaid olub gitdi
 Ve *Çınar Mustafa Bey* *Yeniçeri kul kethüdasiyken* *Ahmed Paşay (1)*
 endirmeğe bu zorbalar ile yekdil yekcihet oldu *Badehu Abdurrahman*
 paşa asrında cümle yeniçeri ihtiyarları gulüy edüb *Ocağımızda* böyle
 zorba muini âdem istemeziz dediler *Abdurrahman paşa* dahi *defteri*
cerayimine af kalemi keşide kılub sancak beğliği ihsan idüb *Cidde beği*
 oldu *İzmir şehrinde* bir pabuccı *Ermeni âdemi* var idi *İslâm ile müşerref*
 olub devletmend oldu Ve *Hüseyin Bey Abdurrahman paşanın* çavuşlar
 kethüdalığından *Mansure beğliğin* [1] ihsan olundu *Haki Anadoludan*
mîri kelâm ve mütekellim ve bir *maslahatgüzar âdemdir* Ve *Hatemi*
Taîdir Veliyyünniam yeniçeri ağası *Koca Mustafa ağa* *Haki Kastamo-*
nidir *Gayet salih ve mütedeyyin âdemdir* Ve *Mazlûm Ali Ağa Âsita-*
nei saadetden hattı şerif ile gelüb *kaydı hayat ile yeniçeri ağası* oldu
 Ve *Kundakçı Mustafa kethüda* ve *Zülfikar kethüda* ve *Hüseyin ket-*
hüda ve *Habeşli kethüda* ve *Muharrem kethüda* ve *Kenan kethüda*
 ve *Karyağdı Ali çavuş* ve *Selim çavuş* ve *Gemci çavuş* ve *Çelebi çav-*
uş ve *Bekir çavuş* ve *Hüseyin çavuş* ve *Şerif çavuşu Abdurrahman*
paşa manukan boğub katl etdi Ve *Selim Efendi* ve *Bekir Efendi*
 ve *Deli Hüseyin Efendi* ve *Receb Efendi* ve *Kır kapucı zade Abdul-*

[1] Yıldız nüshası (beğliği)

lah Efendi ve pederi Kır kapucu Ali Ağa ve Ruznameci Abdurrahman Efendi ve Eytam kâtibi İbrahim Efendi ve Erzak kâtibi Ömer Efendi ve Çavuşlar kâtibi Hüseyin çavuş zade Çelebi Efendi ve köy dellahı Ahmed Çelebi ve Azablar agası Hasan Ağa ve Müteferrika başı Şaban Ağa ve Terceman başı Yusuf Ağa ve Azablar kethüdası Ahmed Ağa ve Nakib çavuşu Seyyid Hanefi ve Koca Hüseyin Çavuş ve Mirza Kâşif ve Musahibi şehriyarî Hadım Mesud Ağa ve Abdülhalim Ağa ve Nezir Ağa ve Abbas Ağa ve Hazinesdar Şahin Ahmed Ağa ve Hoca Salih Ağa ve Beşir Ağa ve Abdurrahman Ağa ve Sultan Murad musahibi koca Halil Ağa ve Şeyhülharem Davud Ağa ve Terceman Acem Mehmed Ağa ve Lala Yakut Ağa Bu bâlâda tahrir olunan Ağa namile cümle hadım ağaları herbiri Âli Osman padişahının koltuk veziraları [1] olmuş ağalardır Niçe bini dahi var Amma veliyyiniamlarımız bunlard(ır) Ve Çerakese beği Süleyman Bey ve Abdurrahman paşa çırağı hazinedar Ali Ağa oğulluğu Süleyman Bey ve karındaşlığı küçük Salim Ağa ve Yeniçeri kâtibi Büyük Mustafa Efendi ve yine Yeniceri kâtibi Gürci Süleyman Efendi ve Selim kethüda ve İsmail kâşif ve kayın babası Balıklı koca Hüseyin Ağa ve Buhayre kâşifi Mehmed kâşif ve Kara Ali kâşif ve Şarkıyye kâşifi Ahmed Ağa ve Çalık Mustafa Ağa

Elfaslus sani ve sittin

**Mısırın ilmi nücum ve ilmi heyet ve ilmi üsturlab
üzre akalîmin ve arzı beledin ve tuli neharın ve talii
nücumun ve beynessemai vel arz nekadar mildir
ve ruyi dünya nekadar mildir a(nı) beyan ider**

Evvelâ hukemayı kadim alâillahı tefekekkür idüb ahvalin tahrir etdiler kim تفكروا في الاء الله ولا تفكروا في ذت الله buyurulmuşdur Anın mazmununca alaillâhı tefekkür idüb ilim kuvveti ile ve tulü diraz ömrü nazenînlerin tecrübe ile cemii ahvalâtı dünyaya vâkıfı esrar olub öyle tahrir ve terkim eylediler kim vechi arzdan ruyi semaya v(a)rınca üçyüz elli altı mildir Bu hisab üze ruyi arz yani cezirci dünya bu hahri umman icre dayiren madar yirmi bin yüz altmış mildir Ve Mısır ceziresi dahi bu dünya ceziresinde dahildir Ve mikdar kutr(u) bu dünyanın şimal cenubuna altı bin dört yüz mildir İbnülverdi Cezire sinde demişdir kim Batlimos hakim katinde istidarei arz yirmi

[1] Yıldız nüshası (vüzeraları)

bin yüz altmış mil olduğu takdirce seksen bin fersahdır Ve her mil zirâi mekkî ile üç bin zirâdır Ve bir zirâi mezburların herbiri üç şibrdir Ve her şibr on iki ısbadır ve her ısbâ beş arpa uzunluğu kadardır Ve nahni arz yedi bin altı yüz ve otuz altı mil olduğu tacdirce iki bin beş yüz kırk beş fersah ve sülüs fersahdır Ve basiti arzın küllisi yüz otuz iki bin kerre bin ve altı yüz bin mil ve iki yüz seksen sekiz fersah olur Amma bu tahrir olunan kaviller Bukratos Kratfilikos ve Filozof ve Batlimos hakimlerin kavli sahihleridir Ve anlar cemii ulûmu gribe ve acibe(ve) malik olub fûnunu şettaya kadir olub ilim kuvveti ile tahrir etmişler idi Ol zeman (ve)cehi arzı serapa devr etmeyüb keştü gûzar etmeden ve ilmelyakin ve aynelyakin hasıl etmeden ilmi akliyyat ile cirmi dünya yirmi bin yüz altmış mildir demişler Amma lâfzı ^{تحت} sene 889 tarihidir Sultan Bayzidi Veli Akkerman kal'asin muhasara iderken iki ruhban gelüb Sultan Bayezid ve S(i)vasî Kara Şemseddin hazretlerine buluşub bu Akkerman kal'asin filân günde ve saat ve derice ve dakikada feth idersin deyu müjde etdiler Bu rahibe Padra derlerdi Ve patrike Kolon [1] derlerdi Bu Kolon Portakal idi Padra İspanya idi Beyazid Han bunlara huddamlar tayin eyleyüb alarkadan nezaraye aldılar Hikmeti Huda filân günde kal'a fetholur deyu vakit tayin etdükleri saat kal'a feth oldu Ve Kili kal'asinin bu anda miftahları gelir deyu müjde eylediler Hakikat öyle oldu Bu kal'ateynin feth(i) tarihi ^{تحت} lâfzıdır Badehu bu ruhbanlara haylı tazim ve tekrim ve ihtiram ihsanlar olundu Asla mümkün olub bir şey kabul etmediler Badehu bunlardan süal etdiler kim Siz bu kal'anın feth olacağı'n neden bildiniz didiler Anlar dahi milleti mesihiyyenin rahibleri ve hristiyanları ve âlimler(i) biz ilim kuvveti ile bildik Ve padişahıma iki müjdemiz var Trabzanda anda olan Selim oğlun Mısır sultanı olub Mekke ve Medine padişahı olur Ve Süleyman oğlun Kızıl Elma sahibi olur Ve Âli Osman devletinin talii kuvvetdedir Bu dünya ceziresin büsbütün kabzai tasarrufa alırsın Amma padişahıma bir ulu müjdemiz var Cümle padişahlardan azîmüştansız Şu devlet size müyesser ola deyu yüz kırk yıldır ben seyyahat iderim Ve yüz on beş yıldır bu Padra seyyahat ider Âhir ikimiz bukadar müddeti medid ömrü dirazda bu dünyayı yedi kerre devr idüb âhir bu dünyanın Sebte boğazından taşra kimimiz ilim kuvvetile canibi garba yedi bin mil gidüb Yeni Dünya namında bir dünya bulduk Bu dünyada olmiyanlar anda mevcuddur Ve anda bir gûne behayim makulesi ragî ve bağı âdemler vardır Haşir neşir bilmezler Cümle sularında altun

[1] Kristof Kolomb

vardır Ve cümle dağlarında maadinler ve sahralarında çemenzar-
 lardır Âbı havası lât(i)f Dahi bu dünya kavminin ayağı basmamış
 bir bikri dünyadır Padişahıma müyesser ola deyu müjde
 etdim didiler Bayezidi Veli buyurdılar kim Bize Mekke ve Medine ve
 bu cezirei dünyanın fethi teshiri lâzımdır Öyle derya aşırı mesafei bai-
 diye bizim gitmemiz lâzım değildir deyu cevap idince Padra ve Kolon
 nam rahibler destpus ile veda idüb doğru Papaya vardılar Yeni Dün-
 ya evsafın ayan beyan idüb bu İspanya bunlara on iki pare galyon
 verüb Yeni Dünyaya malik oldu Andan İngiliz malik oldu Andan
 Fiyamnil yani Felemenk kralı oldu Hâlâ Yeni Dünyada on sekiz kral
 müstevli oldu ^{تحت} tarihinden beru altmış pare kal'aler inşa olunub hâlâ
 maadin hududlarıçün cümle krallar birbirleri ile Dünyada cengi azım
 etmedirler Hattâ Üyvarı feth ettiğimizizden sonra elçi Kara Mehmed
 paşa ile Nemse Çasarına Alman diyarına vardıkda Çasarın papen-
 teleri ile yani hatla Bahri Muhit kenarında Lunçat nam şehri azîme
 varub Yeni Dünya karakaları var idi Her birinde üçer bin âdem var
 idi Ol gemiler içre tüğlü kasirülkame Yeni Dünya âdemleri var idi
 Tetmaslar ile yani Nemse Tercemanları ile Yeni Dünya ahvalin süial
 iderdim Padra ve Kolon nam papaslara söğerlerdi kim Dünyamız
 bir âsûde dünya iken bu dünya âdemleri gibi tamakâr kavmi dünya-
 mıza doldurub her sene cenk ide ide ömürlerimiz kısa oldu derlerdi
 Neticei meram ve hâsılı kelâm öyle dünyayı ilim kuvvetile bulan
 ekserin seyyahat ile bu dünyayı keşf [1] güzar idüb deveran iden
 Padra ve Kolon nam ruhbanlar ifnayı vücud idüb nice bin tevarihat
 tettebbü idüb kitabı heyetlerden Atlas ve Minör ve coğraya teva-
 rihlerine müracaat idüb ömrü dirazı seyyahatd(e) geçirüb heyeti
 dünyayı mavakı üzre tahrir etdiler Ve zamanı kadimde Filikos ve
 Batlimos hakimlerin şiddeti şitadan ve şiddeti hardan ve mahuf ve
 ve muhatara olub varılmıyan yerlere mezkûr Padra ve Kolon berren
 ve bahren birer tarik ile dünyanın şimal cenubuna şarkan ve garban
 bir kaç kerre deveran iderek varub cismi dünyayı seksen yedi bin
 mil tahrir etmişlerdir Amma Akdeniz Karadeniz kenarına değildir
 Halen bu dünyayı Bahri Muhit ihata etmişdir Anın kenarınca keştü
 güzar idüb tahrir etmişlerdir Hâlâ Bahri Okyunus ve Bahri Hind ve
 Dunkarkız ve Danimarka ve Yeni Dünya ve Portakal mellâhları bu
 Padra ve Kolon rahiblerin tahrirleri üzre hartalarında amel idüb
 deryada şınaverlik iderler Gayet mutemed hartaları vardır Zira niçe
 bin kerre tecrübe idüb anların tahriri üzre Bahri Ummunda gemiler
 halâs olmuşdur Cemii dünya deryasında liman liman dökündi taşları

[1] Yıldız nüshası (keştü)

ve sığ yerleri ve demir tutar âbı havası lâtif limanları tahrir etmişlerdir Ve berren keزالık ruyi arzı dağı ve taşı ve âbı havasile ve her nehri menbaı tulû ile tahrir etmişlerdir Ve cümle ehli heyet Dün-yayı Atıkı alelittifak Padra ve Kolon kavilleri üzre seken yedi bin mil ve her mil zirâı esved ile dört bin zirâdır Ve her zirâ yirmi dört parmakdır Ve bir mil dört bin adımdır Aheste reviş ile kâmil at [1] yerdir Ve bir fersah on iki adımdır saat bu ruyi arzı ilmi üsturlab ile kudemayi hukema ekalimi seb'a üzre tarh eylemişlerdir

Ekalîmi [2] evvel

Mısır ceziresinde dahi bulunur Ta Nili Mubarekin ibtidada tulû etdüğü Cebelül Kamer üzre uğrar İklim ad etdükleri ol şeydir kim ilmi üsturlab ile şarkdan garba meselâ bir radde çekilmiştir Ol radde-nin üzerine vaki olan şehrin cümlesi bir arzda ve tuli neharda vaki olmuştur İklimi evvelin cenubunda bu Mısır ceziresinin cenubunda Habeş haki hududunda bir iklimlik yer dahi vardır Hâlâ Portakal hükmündedir Ana ilmi heyetde Medarı Cedi derler İkinci iklimin nihayetine Hattı İstiva derler Alelittifak öyle itibar olunur Amma iklimi evvelin arzı on iki derece ve kırk dakika ve Hattı İstivadan cenub tarafında arzı dünya bir burun kalub ol burun şidde (ti) hardan âbâban olmamak ile iklim [3] olunmamıştır Zira ol taraflar Bahri Umman ve Bahri Okyunusdur Ve bazı cezireler nümayandır Amma bikavli Batlimos Hattı İstivanın veraysında on altı derece ve 25 dakikaya varınca vilâyet umran ve etrafı vilâyeti Zenc ve ekalîmi Habeşe karib bazı bülđanlar vardır Amma şiddeti hararetden beni âdem takat getiremedüğünde (n) maymun ve fil ve sayir mahlûkat memlûdur Dahi verası Bahri Ummandır Hattâ hakir seksen üç trihinde mahı Temmuzun ol şiddeti harında Foncistan memleketin seyyahat ederken Hattı İstivadan cenub canibe yirmi yedi gün kat'ı menazil ve tayyi merahil idüb rubu dayire ile irtifa alub hesabı tulû neharı saat ve on altı derece ve yirmi bir dakika buldum Amma ikl (i) mi evvelin vasatı bilittifak ol mahaldir kim arzı 6 derece ve 37 dakika ola Ve atveli neharı 13 ola Ve

[1] Yıldız nüshası (saat)

[2] » » (İklimi)

[3] » » (tarh)

İklimi sani

nin mebdei öyle bulunmuştur kim arzı 20 derece ve 27 dakika ve atveli neharı 13 saat (1) ola Ve

İklimi salis

in mebdei arzı 27 derece ve 35 dakika ve atveli neharı 13 saat ve 45 dakika ola Vasatî arzı 32 derece 37 dakika ve tulü neharı 14 saat ve rubu ola Ve

İklimi rabi

in evveli İskenderiyye ve Reşid ve Dimyatdır Mısır ceziyesinin üç iklimi tamam oldu Amma bu takrib ile gayri ekamlimlerin evsafları beyan olunur İklimi rabiin mebdei oldur kim arzı 35 derece ve 45 dakika ve tulü neharı 14 saat ola Vasatî arzı 36 derece 22 dakika ola Ve atveli neharı 14 saat ve nısıf ola Ve

Ekalimi [2] hâmis

in nebdei arzı 38 derece 15 dakika ve tulü neharı 15 saat ola Vasatî arzı 41 derece 15 dakika ve tulü neharı 15 saat ve nısıf ola Ve

İklimi sadis

in mebdei arzı 43 derece ve 22 dakika ve tulü neharı 15 saat ve rubu ola Vasat(î) arzı 45 derece ve 3 dakika ve tulü neharı 16 saat ve nısıf ola Ve

İklimi sabi

in mebdei arzı 48 derece 24 dakika ola Ve atveli neharı 31 saat ola Vasatî arzı 48 derece ve 19 dakika ve tulü neharı 12 saat ve rubu olur Hattâ bu hakir seyyahı âlem Evliyayı bîriyayı sahib burya bin yetmiş yedi senesinde Mehmed Giray Han azlinde Dağıstana firar etdikde hakir nanü nemek hakkına binaen Dağıstanda ta Kara Budak Han ülkesine varınca bile gidüb andan Tarhuy ve Karun ve Andri diyarların temaşa iderek Demir Kapuya gelüb andan gemilere süvar olub Moskovun Terek kal'asına Bahri Harez ile üç gün üç gicede

[1] Yıldız nüshası (on beş dakikada Ve bu iklimi saninin vasatı ol makamdır ki arzı 20 derece ve 30 dakika ve tulü neharı 13 saat)

[2] Yıldız nüshası (İklimi)

selâmetle varub anda rehn olan Çerakese beğleri ve Terek kal'asının Moskov kıralına gitmek ümniyyesile altı günde şimale Bahri Harez sahilince vilâyeti Kazan bâlâda tahrir olunmuşdur Andan şimale dokuz günde kâh Deşti Kıbçak ve kâh sahili Bahri Harezde vilâyetüleraf Budahi merkurumdur Anı dahi ubur idüb yine şimale yirmi bir gün Heyhat sahrası icre gidüb vilâyeti Heşdek هشدك nehri Edil kenasında bir diyarı azîmir Moskova tabi cümle yedi kerre yüz bin ümmeti Muhammeddir Cami ve medresele-ri vardır Amma minareleri yokdur Moskova yılda birer altun haraç verirler Hazreti Risaletin bir mektubu dürerbarı müşkbarlarına îman getirmişlerdir Anların diyarında yedi ay evvel şiddeti şitada seyyahat idüb nehri Edili öte canibe ütüb Yuvaniçe nam kal'ıye varub anda leylü nehare yirmi bir buçuk saat idi İki buçuk saatde sabah olub yatsu nemazın Yuvaniçe kal'ası âdemleri kılmazlar idi Hakir dahi anlara tabi idim Yahşi ulemaları var Amma cümlesin lisanları Moskov lisanıdır Kur'anı azîmi tilâvet iderler Manasını urusca okurlar Ve imadülislâmı urus lisanı üzre terceme etmişler Ve bazı fıkıh ferayiz kitapların cümle terceme etmişler Ve iklimi sabi ekseriya Moskov memleketidir Fağfur ve Bulgar ve Leh ve Dansıka ve Karakov ve Çeh ve İfşek diyarları cümle iklimi sabidir Amma bu Moskov diyarında şiddeti şitadan imaret ve süknadan âsârı binalar kalildir Ekseriya Heyhat sahralarıdır Ve çok imar yerlerin Kalmak Tatarları harab etmişdir Hakir ol Edil nehri ile nehri Çalık mabeyninde keştü güzâr iderken arzı altmış üç derece ve tulü neharı yirmi bir buçuk saat buldum Velhasıl [1] bir lakşa çorbasın yani lakşe çorbasın tabh idince kullei felekden şems nümayan olub bir cida kaddi şems pertab iderdi Anda güneşin asla tesiri yokdur İki kürk giymeğe muhtacdır Gayet soğuk yerlerdir Amma Moskov diyarının eğer müslim Heşdeki ve eğek mujik keferesi gayet eblehdir ve şeci değillerdir Ve ol diyarda asla bağ ve bağçe olmaz Amma nebatat ve kıyahat ve hayvanat huşu tuyur gayet çokdur Ve buğday gibi lâdna ve heldinesi ve kızıl darısı çok olur Bir kilesi yüz kile mahsul verir Zemini gayet kuvvetlidir Moskov diyarının seyyahları ve patrik papasları hakir ile haylı mükâleme idüb diyarların süal etdim İklîmi seb'anın nihayetinde buz deryası içinde Kolondur nam bir cezirede sakiniz Deryamız altı ay donlu altı ay güneş doğmaz muzlim yerdir Biz anda sakiniz Gece iki saat ve gündüz yirmi iki saat olduğu günler olur didi Hakir bu Edil kenarından kaç günlük yoldur didim Anlar itdi Biz andan çıkalı ilâhazel'an dört aydır Henüz geldik didiler Hakikatülhal henüz gelüb

[1] Yıldız nüshası (Elhasıl)

balık dişi ve sammur danesi getirmişlerdir Ve şiddeti şitadan yüzleri pare pare olmuşdu ki sarı sarı suları cereyan iderdi Öyle olsa Moskovun yedinci iklimin verasında da Hattı İstiyanın verasındaki gibi arzı mamure var imiş *Kurtubî Mesalikeinde tahrir eylemişkim* iklimi evvel canibi şarkdan mutasavver olduğu takdirde kadıbilâd Sırdan sevhahlisinden mürur ider Badezalik lüccei Habeşeye dahil olub cezi-rei Lûke vâsıl Badehu cezirei Arab ve Yemene ve beriyye(i) Mağrib sahili Bahri Mağribde nihayet bulur Pes bilâdı marufeden ve emakini mevsufeden Togar ve Umman ve Aden ve Hadrımut ve San'atül Yemen iklimi evvelde ola Ve

İklimi sani

canibi mezburdan muteber olduğu üzere bilâdı Yemenî ve Hindü Sindî mürur idüb badehu Bahri Lehseye ve Basraya ve Tihame ve cezirei Arabı ve Yemene ve Bahri Hicreyn ve Hicazı ve Mekke ve Tayif Medine ve Bahri Kulzümü kat idüb arzı Mağrîbe ve bilâdı Afrikadan Bahri Mağrîbe vâsıl olur Ve

İklimi salis

Bilâdı Sine ve Hindistan ve Kandehara ve bilâdı Sindin şimalinden ubur idüb Kâbil ve Kirman ve Çirut ve Secistan ve sevhahili Kasradan mürur idüb Medinei İstahar ve Sabur ve Mihriban ve Şiraz ve ve Selkir ve Gûr ve Ehvaz ve Garak ve Vasıt ve Kûfe ve Bağdad ve Âbyar ve Hit andan baki Şam ve Hama ve Homus ve Sur ve Akkâ ve Remle ve Save ve Taberiyye ve Gazze ve Beytûlmukaddes ve Askalan ve Medayin ve Kulzüm Selmiyye Badehu esafili arzı Mısıırı kat idüb Kıрма ve Teniş ve Dimyat ve Reşid ve İskende(r)iyye ve Fustat ve Fayyum ve bilâdı (Şar)rkıyyei ubur idüb arzı Afrikadan geçüb Bahri Mağribde nihayet bulub pes Trablus ve Tunus ve Cezayir ve Tanca ve Fes ve Endülüs ve Kurtuba ve Merankûş Cümle bu diyarlar üçüncü iklim içinde ve

İklimi Rabi

Bilâ(dı) Sind ve Horasan ve Semerkand ve Belh Buharay Hirat ve İsfahan ve Serhas ve Tus ve Zabilistan ve Nişabur ve Nehavend ve Dinur ve Halvan ve Nusaybin ve Musul ve Hucend ve Fergan ve ve Kali ve Kala ve Rakka ve Birecik Badehu şimali Şama mürur idüb Malatya ve Haleb Kayseyriye ve Antakye ve Şam ve Trablus ve ve Tartus ve Adana ve Tarsus ve Mamuriyye ve Silifke ve Cezirei

Kıbrıs ve Cezirei Girid ve Cezirei Misine ve Portakal ve garb nihayetinde İspanya ve Cineviz ve Fransada ve [1] dördüncü iklim nihayet bulur Yedi bin mil Yeni Dünya bu Fransa kıyılarına mukabildir Lâkin dahi iklim(i) tarh olmamışdır Andan

İklimi hâmis

İbtida bilâdı Yecucdan geçüb Çin ve Hata ve Hoten ve bilâdı Hora-sandan bazı şehirlere uğrayub Anadolu içinde uğrayub Karamandan Adalyaya andan Akdenizi ubur idüb Kalavra burnuna ve Budukani Venedik ve Duduşka ve (A)laman deryasında nihayet bulur Mukabili yedi bin mil yine Yeni Dünyadır

İklimi sadis

Bilâdı Harezden Bahri Taberistana varmadan bilâdı Tercana mü-rur idüb Bahri Mağribde nihayet bulur Ve Kostantaniyye ve ev(a) hiri bilâdı Efrenc bu iklimde tamam olur Hukemayi kudema İslâm-bolu altıncı iklimde tahrir etmişler Amma itifada arzı beldei ve tulü nehari beşinci iklimin evahirindedir Zira arzı Kostantaniyye kırk bir derecedir Ve on beş dakika ve saat atvali nehari indelimtihan on beş saat olduğu ezhari mineşşemsdir Ve

İklimi sabi

dahi canibi şarkdan itibar olunduğu üzre şimal canibinde Seddi Yecuc nihayetinde bilâdı Etrake ve Sakalibe ve Moskov ve Leh ve Çek İsfeç ve Felemenk ve Dunkarkız ve Danmarka ve Alman ve Lûnçat ve mukabelesinde mil cezirei İngilis ve dahi mukabelesinde yedi bin mil Yeni Dünyada tamam olur vesselâm Ve

Zikri evsafı iklimi seb'îye Nevi diğer

Evvelâ ikl(i)mi evvelde yirmi dağ ve otuz nehri azım var Ve halkının rengi ruyları cümle karalardır Amma Sudan Kavmi beyaz-lardır Yine Mısır ceziresindedir Andan

İklimi sani

de yirmi yedi dağ ve yirmi yedi nehri azımdır Ve bunun dahi halkının rengi ruyları esmerüllevn ve bir sınıfı zışturur Bu dahi Mısır ceziresine uğrar Nil sahilleridir Ve

[1] Yıldız nüshası (fazladır)

İklimi salis

de otuz üç cebeli azîm ve yirmi iki nehri azîmdir Amma Mısır cezi-resindeki nehirlerin cümlesi Nilden idiler Ve bu iklim dahi Mısır cezi-resine uğrar Ve Mısır ceziresi öyle vasi bir ceziredir kim üç iklim-de hissesi vardır Ve yetmiş mülûk mutasarrıfıdır Dairen madar cirmi kâmil on sekiz bin mildir Vu bu cezire içinden nehri Nil tulû idüb yine bu cezirenin şimaline Bahri Sefid(d)e benderi Dimyatda ve benderi Reşid(d)e mahlût olur Tulûunda(n) gurubuna dek sekiz aylık yoldur Ruyi arzda bukadar mesafei baideden cereyan ider nehir yokdur Ve

İklimi rabi

de yirmi beş dağ ve yirmi iki nehirdir Ve ahalisi cümle ebyazülve-cihidir بعض الله وجهه Ve

İklimi hâmis

de otuz dağ ve on beş nehri azîmdir Ve beni âdemi cümle beyazdır Ve

İklimi sadis

de on bir dağ ve kırk nehir var Bahusus cümleden nehri Tuna meb-dei yüz on konak yerdir Almandan çıkub kendüye yedi yüz nehir mahlût olarak Karadenize beş yerden biri Kili boğazında biri Tunca boğazında biri Suluna buğazında biri Beşdepe dibinde biri Kara harman boğazında Karadeniz [1] derya olub mahlût olur Ta Beçe ve Prağa ve Almanı varınca niçe bin pare şayka ve Karamürsel za-bına [2] ve tırasa [3] ve Sırınba gemiler yürür bin nehri azîmdir Hamdi Huda bu nehri Tunanın evvelinden âhirine yani Alman di-yarında tulûundan Karadenize gurubunadek bu nehrin iki tarafın beş kerre seyyahat idüb temaşa etmişizdir Ve

İklimi sadis

de on kûhu bâlâ vardır Hususan Dağistan kurbinde Kûhu Elbürz kadar rub'u meskûnda öyle bir kûhu bâlâ yokdur Zirvei âlâsına bir ferdi

[1] Yıldız nüshası (Karadenize)

[2] Yıldız nüshası (Zarbına)

[3] Yıldız nüshası (Transa)

âferide çıkmamışdır Gulü beyabaniler ve yırtıcı canavarlar vardır Ve canibi erbaasında beş padişah sakindir Ta bu mertebe ulu dağdır Ve kırk nehir vardır Meselâ nehri azîmi Kuban bu dağda(n) tulû idüb Dağıstan ve Çerkezistandan ve Heyhat sahrasının Çerkezistan canibi kıblesinden nehri Kuban ubur idüb Karadeniz sahilinde Taman adası nam cezirede Temrük kal'ası dibinde Adahun boğazında ve Yeliske «ياسك» boğazında iki yerden deryamısıl Karadenize mahlût olur İçinde azîm parçalar şınaverlik ider Ve nehri Terek dahi bu Kûhu Elbürzden huruc idüb yine Dağıstan vilâyeti içinden güzer iderek şimal canibde Demir Kapu kurbinde Moskovun Terek kal'ası dibinde Bahri Hareze yani Geylân deryasına mansub [1] olur bir âbı zülâl nehirdir Ve bu iklimin halkı ahmerüllevn şeci ve bahadırdan kavmi olur Ve

İklimi sabi

de on dağ ve kırk nehir vardır Cümleden nehri Edil azîm deryayı âbı hayatdır Arzı kırk mil ve altmış yetmiş mil enli yeri vardır Ve umku otuz kırk kulac amikdir Ve bu iklim halkının rengi ruyleri cümle has beyazlardır İhvanı basafaya şöyle malûm ola kim bu hakiri pürtaksir seyyahı âlem Evliyai fakir kırk bir sene seyyahatde aynelyakin gördüğim nehri azîmlerden evvelâ cümleden büyük nehir Edil badehu nehri Cayık andan nehri Tuna andan nehri Şattülarab andan Mısır diyarında nehri Nili Mubarek Mahı Temmuzda derya olur Amma gayri zemanda Bağdada karib Diyala nehri kadardır Amma nehri Edil ebedüddehr kırk elli altmış yetmiş mil cereyan ider yerleri vardır Bu Edilden maada nehir bunun yanında tur'a gibi cereyan iderler Ve ilmi heyet üzre cihanı keştü güzâr idenlerin tahrir etdikleri üzre ruyi arzda ukalâyi durbîn ve hukemayi hayret karin Batlimos kavlince edîmi arzda iki yüz nehri azîme vardır Ve kırk dört bin aynı sagiri cariye vardır İbni Abbasdan Avfî rivayet ider Vechi arzda cümle cereyan iden enharı sagir ve kebirler insanın bedeninde damarlar gibidir der Eğer yer yüzünde sular cereyan etmese yerler pare pare olub bir mahlûk tavattun etmek mümkün olmazdı deyu naklîder Hakka ki öyledir kim (Âyet) «وَمِنَ الْمَاءِ كُلِّ شَيْءٍ حَيٍّ» Ve İbni İshak kavlince ruyi arzda yüz kırk sekiz cibali azîmler vardır Nice kerre yüz bin ciballer vardır Amma murad olunan kûhu azîmlerdir Ve bu dağlar hakkında Cenabı Bari Kur'anı azîminde (Âyet) «لَهُ مُقَادُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ» buyurmuşdur Makalid lûgati Arabda kiliddir Eğer dünyayı dağlar kilid gibi birbirine girüb kucaklamış olmasa yer yüzü berhava olmaz(d)ı demişler

[1] Yıldız nüshası (munsab)

Neve diğeri Evsafı iklimi seb'a

İklimi evvelin tuli şarkdan garba bin iki yüz elli fersahdır Ve arzı yüz doksan fersahdır Ve bin pare şehir vardır Ellisi gayet şehri muazzamdır Cümle karalar vilâyetidir Habeşe ve Yemen ve San'a ve Nahcevana ve Togar ve Kars ve zemini Serendib ve Hind ve derben-di Çin ve Mağrib zemind(e) Fes ve Merankûş ve Sudan ve Fonc ve Bornu Ve

İklimi sani

Şarkdan garba tuli iki bin dört yüz fersahdır Ve arzı yüz otuz altı fersahdır Yirmi yedi kûhu bâlâlardır Ve otuz altı vadisi vardır Ve iki bin şehir var Ellisi şehri azîmdir İbtidası Hocend ve Hind ve Sind ve Mamuriyye ve Hire ve Kend ve Cezayir ve Necid ve Tehamiyye ve Yesrib ve Hicaza ve Deryayı Kulzûme ve arzı Berberiyyeye ve Afrikiyye ve arzı Mısır ve zemini Bağliye varır Ve

İklimi salis

Tuli iki bin dokuz yüz yirmi beş fersahdır Arzı doksan fersahdır Ve üç bin şehir İki yüzü şehri azîmdir İbtidası Çinin şimalinde Mogan ve Kandehar ve Kâbil ve Zabilistan ve Sistan ve Kirman ve Fars ve savahili Bahri Umman ve Basra ve Lehse ve ve Istahr ve Şiraz ve Nişabur ve Gûr ve Ehvaz ve İrak ve Bağdad ve Şam ve Ferhin ve İskenderiyye ve Merkan ve Efrensiyye ve Bekirriyye (de) âhir olur Andan

İklimi rabi

Tuli iki bin yedi yüz fersahdır Ve arzı yüz iki fersahdır Ve yirmi beş dağdır Ve otuz iki vadisi var Ve cümle şehirdir İbtidası Tibet ve Harhir ve Horasan ve Belh Buhara ve Moltan ve Taberistan ve Deylim ve Kazvin ve Rey ve Kum ve Kâşan ve Safahan ve Hemedan ve Halvan ve şehri Zor ve Musul ve Nusaybin ve Buhara ve Haleb ve Antakiyye ve Tarsus ve Mamuriyye ve Cezirei Kıbrıs ve Girid Venedik Almanda nihayet bulur Ve

İklimi hâmis

Tuli iki bin beş yüz elli fersahdır Ve arzı yüz iki fersahdır Ve bin kırk pare şehir var Yedi yüz bender şehirdir Ve otuz beş dağdır Ve otuz vadisi vardır Canibi şarkında olan şehirler evvelâ Gûr ve Kanc

ve Kâş ve Harzem ve Tibet ve Güze ve Ermeniyye ve Buhara ve Semerkand ve Hocend ve Taşkand ve Gülkend ve Kend ve Sincab ve Kirman ve Antalya ve Bahri Rumun garbında bilâdı Efrecin Nemse diyarında Budin ve Ostorgon ve Seyyidvar ve Kanije ve Ustolni Belgrad ve Tata ve Papa ve Komran ve Yanık ve Pojen ve Şamartin ve Pojab ve Peşpehil ve Beç ve Prag ve Lunçat ve Amsterdamda karar idüb karşı canibi cezirei İngilidir Dahi verası yedi mil Yeni Dünyadır Ve

İklimi sadis

Şarkdan garba tuli iki bin üçyüz seksen farsahdır Ve arzı doksan fersahdır Otuz vadi ve bin yetmiş şehirdir Yedi yüz bender şehirdir İbtidası Seddi Yecuc Mecuc ve şimali Horasan ve bazı Harezmi ve Cac ve nevahi(i) Azerbaycan ve Ermen ve Ahlat ve Rumiyyei Kubra ve Endülüsde karar ider Ve

İklimi sabi

Maşrıktan mağribe tuli iki bin iki yüz altı fersah ve arzı yüz kırk fersah ve pare şehirdir Ekseri vilâyeti Fağfurda vaki olmuştur Ve şehri Kazak ve Mogol ve Bogol ve Moskov ve Deşti Kıpçak ve Tatar ve Kırım ve Kazak ve Leh ve Çeh ve Dansıka ve İsfac ve Felemenkde karar idüb karşı canibi cezirei İngilidir Yedinci altıncı iklim içinde bulunmuş bir cezirei azımdır Dayiren madar cirmi sekiz bin mildir Kırallarının tahtı Londuradır Sultan Ahmed asrında pederimiz Derviş Mehmedi Zillî varmışlar Amma hakir varmadım Mukabilinde Lunçat benderi azimine varmak olub karşı geçmek müyesser olmadı اللهم يسر بالخبر Amma bu İngilis ceziyesinden büyük Mısır ceziyesidir Dayiren madar on sekiz bin mil cezirei kübradır Ruyi arzda Cenabı İzzet öyle bir cezire halk etmiştir İçinde on beş mülûk sikke ve hutbe sahibi padişah ve yetmiş meliki sahib mülûklar va(r)dır Ve içinde bin yetmiş pare şehir vardır Yetmiş benderi muazzamalardan iptidası Sudan ve Dunklab ve Fes ve Merankeş ve Kurtuba ve Tanca ve Cezayir ve Tunus ve Trablus ve İskenderiyye ve Reşid ve Dimyat ve Mahallei Kebir ve Ümmü Dünya şehri mahruse(i) Mısır عماد الله Bu cezirelerde(n) bu muazzamdır

Darülmülkü Mısır

Üçüncü iklimin vasatında Arzı beledi 27 ve 30 dakika ve atveli neharı 14 saat ve 13 derece ve 45 dakika olur Ve tuli[1] 5554 şid-

[1] Yıldız nüshası (نه)

deti sevahil ve har vilâyetdir Ve talii nücumîsi kevakibi Merih saatde bina olmaduğuyçün içinde daima fitne ve fesad ve cenk cidal ve harb kıtal eksik değildir Amma talii gayet kuvvetdedir kim daima ganimet üzredir Ve bu Mısır icre bir sırrı Huda var Ruyi arzda zuhuratı ilâhiden (ru) zmerre ne vaki olsa ol gün Mısırın efvahi nasında güftügü olur Görürsünkim beş on günden sonra ol söylen sözler zuhur ider Meselâ Kamanıçse bugün feth oldu deyu bir heber şayi oldu Bedehu kırk gün sonra Kamanıçseden bir vezir ağası sene 108 tarihinde fetih name haberin getirüb ol güftügü olan güne musadif düştü Ve sene mah ماتالوزير didiler Beynelhalk şayi oldu Yirmi ikinci günde Köprülü oğlu mevdi haberi geldi Ve bir gün yine bir budala zâhir olub وائمالبنا yani paşa düşdü deyu nida idüb gezerdi Yedinci gün Defterdar Ahmed paşayı vezaretten düşürdüler Amma bu tesiri Mısır üzre müekkil ola [1] nücumun tesir(i) dir kim ruyi arzda bir iş zuhura gelmeden gününde Mısır içre tesir ider Ve biri dahi Mısırın canibi erbaasında âsude olan on iki kurafei kübra sükkânlarında nice kerre yüz bin kibarı evliyaullah ve nice peygamber zadeler belki peygamber medfundur Ve nice kerre yüz bin sulehayi ümmetden meşayih izamlar medfundur Anların ruhaniyyetleri sebebile ruyi arzda ne zuhur etse kırk gün evvel Mısırdâ söylenür Zira Mısırın hâlâ kurafeleri icre niçe bin kibarı evliyaullah güncü vahdetde hazırkırlar

Elfaslus salis ve sittin

Mısırın kurafelerinde civarı rahmete vâsıl olan Selâtîni mazi ve ulema ve meşayih kadı ve kibarı evliyanın ارجى الى ربك emrine razi olan sahabei kiramın ve eyimmei müctehidînin merakidi pürenvarların beyan ider

Evvelâ Mısırı Kahirenin canibi şarkisinde şehre hayil Cebelül Mukattam namile meşhuru âfâk olan cebel mabethanei Hazreti Musâ ve Hazreti Harun ve Hazreti Îsâ olmagile hakkında Hazreti Risale penahın kelâmı dürbarlarından nice hadisi sahihi varid olub ümmetlerini Mısır fethine tergib etmişlerdir Bedelfetih Hazreti Amr ibnül Âs asrında on yedi bin sahabei kiram Cebelül Muazzamın [2]

[1] Yıldız nüshası (olan)

[2] « « (Mukattamın)

zıllinde medfun olunmuşlardır Hâlâ efvâhı nasda mezkûr cebeli mübareke Cuşi Dağı derler Şemsi âlemtab kubbei felekden baş gösterdikde mezkûr cebelin sayesi ta Nili Mubarek sahilinde şehri Fustat ki hâlâ Mısırlı Atıktır ol şehre Cebeli Cuşinin zıllı karar bulur Şehri Fustat ile Cebeli Mukattam zıllinde medfun olan ümmeti Muhammed ehli cennettir deyu ravileri ile nice hadisi sahihi [1] vardır Cebelül Mukattam lâfzı وهو القطع وهو انه ما كان منقطع الشجر والنباتات سمى مقطوما dan mehuzdur Bir rivayetde Hazreti Nuh evlâdlarından birinin ismi Mukattam idi Ol cebelde sakin oldığıyçün Cebeli Mukattam derler Hulâsai kelâm hâlâ kibarı evliyaullahlar ile her garı malâmal bir cebeli nurdur Âlemi seyyahatimizde ol cebeli mübarekde alettertib ziyaret ettiğimiz kibarı evliyaları ve müctehidîn ve meşayihî sulehaları ve selef mülûkların beyan ider Evvelâ Fatihî Mısır Ebu Abdullah Amr ibnü'l Âs bin Haşim ibni Said bin Sa'ad bin Amr ibni Heyzum ibni Kâ'b ibni Lui ibni Galib ibni Fehr رضي الله عنهما Amr ibnü'l Âs hazretleri nesli Resulullahdandır Hezreti Resulü Huda kendülere Mısırın fethini tebşir etmişlerdi Bade(hu) sene tarihinde merhum olub Cebelül Mukattam dameninde medfundur Ve Kabri Ebu Nasrül Gaffarî hazretleri Sahabei kiramdandır Hazreti Risalet huzurunda Ali kemerin bağliuyub icazet verdi Bîlânazarların yani semercilerin pîri oldur Ol dahi Hazreti Ali iznile Yusuf Perendinin belin bağladı ve icaret verdi Semercilerin silsilesi anlara müntehidir Amma Ebu Nasrî Gaffarî yüz yetmiş sene muammer olub Sitti Nefise hazretleri ile Mısır(a) gelüb merhum oldu Kabri Amr ibnü'l Âs cenbinde âsudedir (Mu) sahibi Resulullahdır Amma ismi şeriflerinde ihtilâf vardır Bazılar Hamil demişler وفيل جبل Bazılar رحمه الله demişler Amma meşhuru Ebu Nasrî Gaffarîdir رحمه الله Ve Kabri hazreti Abdullah bin Haris bin Hürriürüşdi (Mu) sahibi Resuldür Emri azim ziyaretdir Ve Hazreti Yusuf karındaşı ibni Yamen ibni Hazreti Yakub ve dahi Hazreti Yusuf oğlu Hazreti Efrayim Fayyumda müştak oldu Hazreti Sarım ibni Yehud ibni Hazreti Yakub aleyhisselâm Bazı tevarihatda Hazreti Yehudaya suhuf nazil oldu Nebidir derler Kabri Hacer Ana رضي الله عنها Ve Kabri Melik Reyyan ve Kabri azizi Mısır ve Kabri Yüleyha Nigârpere Bu cümlesi Cebeli Mukattam dameninde İbni Yamen hazretleri kubbesinde medfunlardır Ziyaretgâhı hâssu amdır Andan Kabri Abdullah bin Halâmetiis Selma Sahabei Resuldür Ve Cebeli Mukattam üzre Ziyaretgâhı mescidi Hazreti Musâ Bu zaviyede Hazreti İsâ üç sene validesi Hazreti Meryem ile sakin olmuşlardır Ol ecilden nasârâ tayifesi her sene ziyaret ider-

[1] Yıldız nüshası (sahih)

ler Ve Ahmed Tolun hazretleri badehu bu mescidi ve Hazreti Yusuf karındaşı İbni Yamen hazretleri âsitanesin tamir ve termim idüb imaret etmişdir Ol âsârı binalar Ahmed Tolun tarihile masturdur Ve Tennur Fıravn Çebeli Mukattam üzre hâlâ eseri binası zâhirdir Kababıta kefer(e)leri bednam günlerinde ziyaret idüb Tamir iderler Ve ana karib Vadiyül Müstafîn ve dahi Vadiyül Melik ve dahi Vadiyül Leyl ve dahi Vadiyüd Decle Bu Cebeli Mukattam üzre vasi fezalardır Cümle Mısır hakipada nümayandır Ta aynı Musâya varınca altı saatlik yer vadilerdir Ahali(i) Mısır ol fezalarda ciran ve ernob saydı şıkar iderler Teferrücgâh yerlerdir Ve Ziyaretgâhı mescidi Hazreti Heravun ahi (i) Hazreti Musâ aleyhisselâm Hazreti Heravun Musâ kelimullahın veziri iken bu zaviyei inşa etmişdir Mülûkü maziler tamir ve termim ederek ilâhazel an mamur olub ziyaretgâhdır Amma atebei âlisi üzre tarihi

(امر بانشاء هذا الزاوية المباركة وزير ابن جعفر ابن العرب)

deyu tahrir olunmuşdur Ve Mescidi Hazretüz Zübeyr ve Mescidiüs Sahra kayadan oyulmuş bir garı azîm zaviyedir Lâkin tarihi yokdur Ve Mescidiüd Deylimî bir binayı azîm ve kârı kadim zaviyei atikdir Ve Mescidiüş Şerifül Cernanî Bunlar cümle Cebeli Cuşi dameninde mamur zaviyelerdir Ve Mescidi Maruf Hazreti Musânın mucszesidir Beni âdem binasına müşabeheti asla yokdur Hakka ki mucizedir Cebeli Cuşi damenindedir İbretnümâyı Mısırî Kahirenin biri dahi bu zaviyedir Ve Mescidi Mahmud ibadethanei kadimdir Ve Mescidiül Velve Sene 416 Tamir olduğu tarihi vardır Kabri Şakik Bostanür Raî hazretleri ve Kabri Seyyidler (B)ostanür Raî hazretleri bunlar ikisi biraderler imiş Sahabei kiramdan olub Mısır fethinde gaza mahallinden alınan koyunlara çoban olub ganemleri ra'yiderken kadre irüb Leylei Kadirde ikisi can birliğile teslimi ruh idüb Amr ibnül Âs hazretleri cenaze namazların kılub mescidiül Velve cenbinde defn etmişlerdir Hâlâ her sene Leylei Kadirde üzerlerine nur yağar رحمة الله عليهم Şeyh Kogaî عليه kavlince Mescidi Velve ile Mescidi Mahmud mabedi kadimdir Ve dua müstecabdır buyurmuşlar Haddi zatinde acib ruhaniyyet vardır Ve ehli hal bazı sulehayı rical eksik değildir Ve Kabri Abdullah bin Haris (Mu) sahibi Resuldür Badelmieteyn vefat etdi Cebeli Mukattam zeylinde medfundur Ve Kabri Abdullah ibni Hadafetus Sehmî Hacerül Habeşe yanında bir küçük kubbede medfundur

(مات في خلافت حضرت عثمان رضي الله عنه)

deyu tarihi böyle terki olunmuşdur Ve Kabri Emirür Rum Abdullah ibni Hudafe

(مات في زمان عمر ابن الخطاب رضي الله)

Ve Kabri hazreti şeyh Ukbe ibni Âmiriül Cüheynî رضي الله عنه Lâkabı şerifleri Eba Hâmile idi Bazıları عبيد Ebi Seyyide derlerdi Bazıları عبي Ömer ve bazıları عامر Âmir derlerdi Sene Semane ve hamsinde Mısır fethinde şehid oldu İlmi ferayizde ve ilmi fıkıhda fasihüllisan şair ve kâtib idi Hattâ kendü hatları ile Hazreti Osmanın iznile yazdığı Kelâmı İzzet Amr ibnül Âs Camiindedir Cebelül Mukattam zillinde kurafei kübrada âsude (dir) Hattâ müruru eyyam ile harab olub sene 1066 tarihinde Sultan Mehemedi Rabi silâhdarlığından vali (i) Mısır olan Ebünnur Haseki Mehemed paşa imamı Nuh Efendi vâkıalarında şeyh Ukbe hazretlerin görüb Şu haki mezelletden bizi kaldırub tamir idin Allah sizi tamir ide buyururlar Derhal Mehemed paşa ve Nuh Efendi habdan bidar olub vaki olan vâkıaların birbirlerine söyleyüb ol saat tamir ve termime mübaşeret idüb hâlâ bir minareli bir camii âlî ve tekve ve imaret ve bir sebilhane ve bir sakıyye ve bir mektebi sıbyan ve bir havuz ve hanefî muslukları ve cami huddamları haneleri ve elli aded fukara haneleri ve canibi erbaasına kal'a divarı misal kâgir binalı divarlar ile bir imaret inşa etmişdir kim gûya bir seddi metîn kal'adır Âyende ve revendeye nîmeti mebzuldür Haylı evkafı vardır Tevliyyetin yeniçeri ağasına meşruta etmeğile gayet mamurdur Ve şeyh Ukbe hazretleri üstüne bir kâgir bina bir kubbei ziba inşa etmişdir kim gûya kubbei eflâkdir Amma kurşunlu değildir Serapa taş kubbedir Camiin sağ canibinde iki kademe nerdüban ile enilir kubbei Huldü berîn misal bir türbei pürenvardır Bu kubbenin ta ortasında yeşil atlası zerdüz ile mestur sanduka icre medfundur Haki payleri ve seri saadeti ucunda altun ile mutallâ gümüş şem'idanlar ve zer kanadiller ile müzeyyen bir kubbei musanadır Ve şeyh Ukbe hazretlerinin seri saadetleri ucunda bir beyaz mermer amud üzre zerü lâciverd ile tahrir olunmuş celi hat ile

(هذا مقام العارف بالله تعالى الشيخ عقبه ابن عامر الجهيني استحباب رسول الله

رضي الله عنه جدد هذا المكان المبارك الوزير محمود باشا سلحدار سلطا (ن) محمد رابع

دام بقاء في سنة ست وستين و الف)

tahrir olunmuşdur Ve yine bu türbei pürenvarın kıblesi divarında bir beyaz küfeğe taşda kûfî hat ile

(إنما يعمر مساجد الله من آمن بالله و اليوم الآخر)

Âyeti şerifi terkîm olunmuşdur Hâsılı kelâm hayratı azîmdir Ve

Meşhedi Hazreti Sitti Nefise رضى الله عنها

Mısırın canibi cenubu tarafında başka bir mahallede medfunlar-
dır İmaratı azîme ve hayratı kebiredir Başka cami ve merkadi püren-
varı ve sayir mülûkü Âli Abbasiyan cümle anda medfunlardır رحة الله
عليهم اجمعين Kubbei münevveresinin atebî âliyesi üzre silû ve lâciverd
ve müzehheb celi hattı ile [1] kadim ile

(ابتدا هذا مشهد الحسينية لسيده لسته النفيسة . بسم الله الرحمن الرحيم . رحة الله
وبركاته عليكم اهل البيت انه حميد مجيد . Ve Âyet . إنما يريد الله ليذهب عنكم
الرجس اهل البيت و يطهركم تطهيرا . اختوى هذا المكان على جامع الخطبت المسلمين
و مشهد السيده الحسينية الستة النفيسة المبضعة النبوية ابنة السيد الحسن ابن الى زيد
ابن السيد الحسن ابن الامام امير المؤمنين على ابن ابى طالب صلوات الله عليهم اجمعين
مولودها سنة خمسين و اربعين مايه و قدمت مصر سنة ثلاثة و اربعين مايه و قد استقل
الى رحة الله تعالى فى شهر رمضان المعظم سنة ثلاثة و ثلاثين و مائتين و فى وقتها فى
ايام مولانا السلطان الملك المنصور ابوالنصر عبد العزيز اعز الله انصاره)

tastir olmuşdur Ve bu tarihlerden gayri camiin bazı maksur (e) leri
kenarlarında levhalar üzre lâciverd üzre beyaz celi hattı kadimler ile
(امر بانشاء هذا المكان المبارك مولانا المتوكل على الله ابوالعز عبد العزيز اعمر الله

به بتاريخ شهر جمادى الاول سنة ست ثمانه مايه)

terkim olunmuşdur Kabri şerifinin âsitanesine üç kademe taş neddü-
ban ile nüzul olunur Babı saadeti zer enderzer musanna ve mücev-
her babı muallâdır Ve sebzgûn atlas ile mestur çarkûşe bir sanduka-
nın içinde medfundur Bilbedahe âdem görünce vücuduna lerzan hasıl
olur Âdem nazar etmeğe cüret idemez Zira eski tabiri Resulullahdan-
dır Zevceleri İshak bin Caferus Sadıkdır Sanduka (i) şerifesinin ca-
nibi erbaasında nice yüz kıt'a zîkıymet ve hüsnü hat kelâmı İzzetler
ile ve gûnagûn sîm ve zer evanî şem'îdan ve bahurdan ve gülâbdan
ve murassa ve mücevher kanadiller ile ve bîhisab âvizeler ile nigâr-
haneî Çîn misal müzeyyen olmuşdur Ve mülûkü mazilerin vüzera ve

[1] Yıldız nüshası fazladır.

vükelâların teberrüken birer zıkıymet eşyaları ve ibrişim halîçe ile mefruşdur Ve evkatı hams (e) de eczahanlar birer hatmi şerif tilâvet iderler Ve kubbei pür envarının içinde öd ve amber rayihasından âdemin dımağı muattar olur Ekseriya zenan tayifesi ziyaret iderler Ve anlar herbar haylı nezerat getirirler Ve iki evlâdı zevilihtiramaları Kasım ve Tayyib bile medfunlardır Hattâ haleti nezide kendüleri evlâdlarına buyururlar kim Ey oğullar Siz benimle âhiret sarayına gidermisiz derler Tıflı naresideler dahi Naam Bile gideriz derler Varın imdi emanetleriniz teslim idün de (di) klerinde ol an iki şehzade (i) cihan ruh teslim idüb kendüler dahi *رحمى الى ربك* emrine ferman ber olub teslimi ruh olur [1] Ve şeb ruz züvvar öyle ziyaret iderler kim bir an hali olmaz Ve yılda bir kerre mahı Rabiülevvelde o gün üç gece Mevlûdu şerifi olub nice yüz bin âdem gelüb ziyaret iderler Ve kubbei pür envarının kubbesi canibinde bir kubbei âli içinde olan evlâdı zevilihtiramaları ve Âli Abbasiyandan mülûkü mazi hulefaları beyan ider Evvelâ Hazreti Seyyid Yahya ibni Zeyd ibnül Hasan ibni Ali ibni Ebi Talib Radıyallahü an (Kalel Fukaî) *هو احوست نفيسه بو سيد يحيى* Hazreti Sitti Nefisenin liebin ve ümmin karındaşdır Mezkûr kubbe de medfundur Ve *Kabri eşrafül Hicaz Seyyid Kasım ibni İbrahim Tabataba ibni İsmail Ceddür Resin ve ismühu İsmail Eddibac binül Hasan binül Hüseyin bin Ali bin Ebi Talib* *رضى الله عنه* deyu mermer sandukası etrafında celi hat ile tahrir olunmuşdur Ve *Kabri Ebu Mehmed Yahya ibni Kasım ibni Mehemedül Ulâ ibnül Hasan ibni Ali ibni Ebi Talib* *رضوا الله عنهما*

(و توفي يوم الاربعاء سنة ثلاثه و ستين و مائتين)

Ve Meşhedi Re'si Zeyd ibni Ali ibnül Hasan ibni Ali ibni Ebi Talib

(قال الكندي رحمه الله عليه قدم رأس زيد ابن علي من جمادى الاخر سنة اثنين و عشرين و مائتين)

Ve Meşhedi Re'si İbrahim bin Abdullah bin Hasan ibnül Hüseyin ibni Ali ibni Ebi Talib *رضى الله عنه* Fi sene hamse ve erbain ve mie Bu İbrahim bin Abdullah hazretlerinin seri saadetleri Mescidün Neberin mihrab (1) önünde bir kubbei âlide âsudedir Ziyaretgâhı has âmdır

Bu binayı imareti Allâme hazretleri inşa etdi

deyu tarihi vardır Ve Meşhedi re'si Mehemed bin Ebubekir *رضى الله عنه*

[1] Yıldız nüshası (iderler)

Bir rivayetde bu Mehemmedi Ekber hazretleri Hazreti Osman hilâfe-
tinde Mısır halifesi idi Hazreti Osman kâtibi Mervan Himarın hilâfî
emir yazması sebebile Mısırdâ Mehemmedi Ekber katl olunub Hazreti
Osman dahi ol ecilden şehid olundu Hâlâ Mehemmedi Ekber hazret-
lerinin meşhedi Mısırın canibi garbîsi haricinde bir gömülük üzre bir
kubbei harabedir Her kesin malûmu olmağile olkadar ziyaretgâh
değildir Kapusu üzre tarihi

(بنای علامه عصر)

deyu tahrir olunmuşdur Ve ana karib Meşhedi hazreti sultan İmam
Zeynel Âbidîn ibni İmam Hüseyin ibni Ali ibni Ebî Talib رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ
Bir gömüstan icre kal'a misal bir binayı azîmdir Canibi erbaası öyle
dirahtler ile müzeyyendir Bu imaretin banisi Elmüstekfi billâhdır kim
Âli Abbasiyandandır Binayı azîmdir Bevvabîn ve türbedarân ve me-
şayihînin höcreleri vardır Her re'si şehirde bir gün Mevlûdu azîm
olub kırk elli bin âdem ol âsitanenin canibi erbaasında malâmal
olub ziyaret iderler Emri azîm sultandır Bizzat vücudu şerifleri eflâke
serçekmiş bir kubbei âlinin vasatında medfundur Canibi erbaasında
mermer amudlar üzre mebni mükellef binadır Ve kabri şerifinin
kible canibinde bir kubbei azîm zaviyesi var Ve hareminin canibi
etrafında yan soffaları üzre mermer sütunu âliler üzre Takı Kesradan
nişan verir kemerler üzre münakkaş tavanlıdır Ve hareminin orta-
sında bir kaç nahli kurma ve bir azîm nabıka dirahti vardır Ve ha-
rem kapusunun canibi erbaası yekpare yeşil somaki mücellâ taş
olandır Asla bir diyarda nazir(i) görülmemiş bir yekpare babı mu-
allâ ve atebî âlidir Cümle seyyahanı cihanban mabeyninde meşhuru
âfâkdır Ve bu babı saadet cay canibi şimale mekşufdur Ve bu babı
saadetin atebî âlisi üzre olan takı âliler üzre böyle tahrir olun-
muştur.

*(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا مَشْهَدُ آلِ إِمَامِ عَلِيِّ بْنِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ بْنِ إِمَامِ حُسَيْنِ
بْنِ إِمَامِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ بْنِ عُمَرَ عَبْدِ الْمَطْلَبِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ فِي سَنَةِ أَحَدَى
وَعِشْرِينَ وَمِائَةٍ بَعْدَ الْهِجْرَةِ النَّبَوِيَّةِ)

terkim olunmuşdur Ve bu tarihi dahi bizzat vücudu şerifleri âsude
olan mermer sandukanın seri saadetleri etrafında yekpare çarkûşe
beyaz mermer üzre kûfî hat ile tahrir olunmuşdur Amma garabet
budur kim bu hakir bin elli sekizde Bağdadı behiştâbâda vardıkda

Zeynel Âbidîn hazretlerin ziyaret etdük Ol dahi beya(ğ)ı

azîm âsitanedir Badehu bin seksen ikide haccı şerifden Medinei Münevverede Bakie varub hazreti Abbas cenbinde İmam Zeynel Âbidini ziyaret etdük Vücudu şerifleri (i)çün birer Yasini şerif tilâvet idüb ruh(a)niyyetlerinden istimdad taleb etdik Hak kabulü dergâh ide âmin Amma Ümmü Dünya olan Mısırdı nice bin Âli Resul eshabı ervahi en(bi)ya ve evliya vardır Amma âlemi seyyahatimizde alettertib ziyaret etdiğimiz beyan olunur

Ziyaretgâhı ümmeti tabiîn

Evvelâ şeyh (1) Yeşker Recülü salih idi Camii ibni Ahmed Tolun haremünde medfundur Cebeli Yeşkerdedir İbadetgâh ve ziyaretgâhı kadimdir Ve Cabı Safi haricinde sağ canibinde kible ile şark tarafında Babül Cedide yüz adım karib Eşşeyh Elimamiül Âlem el'alâmetüzzahid Ebu Mehemed Abdullah ibni Veheb ibni Müslim sahibi malik ibni Enes Ahadülulemai beynel eimmetül mebrur bin Semi Malik ibni Enes ve ibni Ebi Zib ve Ruh ibni Abdülcebbar ve Hayr ibni Serih ve Elleys ibni Said رضى الله عنه Kibarı kümmelînden kibar kimesnedir Ve Kabri Kadi Bekâr رضى الله عنه ibni Kuteybe ibni Esed ibni Abdullah ibni Şir (2) ibni Ebi Bekir ibni Haris Mevlâ(i) Resulullahdır Mısıra kadı olmuştur Mütevekkil Alellahdan mukaddem Badehu sene sitte ve erbain قبل ولايت ابن طولون وكان محدثا جليلا medfundur Ve Kabri Eşşeyh Cezal جزعل Ulemayı mütebahhirinden kimesne idi Ve Kabri Eşşeyh Eti Beynelhalk mahbubülkulub recülü salih kişi idi رضى الله عليه Ve Kabri Elhayr bin Naam bin Merre bin Lerib Ve yeğeni Eba İsmail Fuzalâyi muhaddisindendir Ve Kabri Fatıma binti Abdülhamid bin Ömer bin Hamza

(توفيت رحمة الله عليه سنة سبع و سبعين و مائه)

Ve Kabri Eşşerif Tabataba Ebu Muhammed Abdullah ibni Ahmed bin Ali binül Hasan ibni İbrahim ibnül Hasan bin Ali ibni Talib رضى الله عليه Sitti Nefise kurbinde medfundur Ve dahi ana karib Kabri Ferec Şerif Tabatabanın gulâmıdır Tabatabadan makeddem vefat etmiştir Ve Kabri Erbain sandukasının taş(ı) üzre celi hat ile böyle tahrir alunmuştur

(يحيى ابن بكر هو صاحب الوطا)

من اولاد حضرت عثمان رضى الله عنه تولد زوجة كلثومة بنت حضرت Bu Abdurrahman Hazreti Osman oğludur Hazreti peygamber رسول

[1] Yıldız nüshası (hazreti)

[2] » » (Beşir)

kızı Ümmü Gülsume Hazretî Osman zevcesidir Andan vücuda geldi Sitti Nefise cenbinde medfundur Ve Kabri Abdullah ibni Revahe Havi Resulullahdır Ve Kuburu Eşrafı Mekke Cümlesi Sitti Nefise kurbinde Camii Elest sahasında medfundur Ve Kabri Ebülceyş Ali ibni Ahmed ibni Tolun

(ومولوده سنه ثلاثه و عشرين و مائتين و توفي رحمه الله شهيد في جمادى الاخر سنه

ثلاثه و ثمانين و مائتين

Kabri şerifleri Hazreti Ebabekir evlâdı Mehemedi Ekber cenbinde gömüstanda bir kubbei âli içinde medfundur Ve Kabri Eşşerifül Carudi ve Kabriül Bekrî ve dahi Kabriül Makremî Bu üç nefer kimesneler vâız nâsıhlar idi Bir yerde medfunlardır Ve bunlara karib Kabri Sagir Kâtib ziyaretgâhı azîmdir Ve Kabriüş Şerif Fatıma ibneti Mehemed bin İsa ibni Mehemed bin İsmail ibni İbrahim ibnül Hasan ibnül Hüseyin ibni Ali ibni Ebi Talib Mısırın canibi cenubunda âsitanei azîmdir ve ziyaretgâhı hassı âmdır Tarıkı âm üzre vaki olmagile züvvardan asla hâli değildir Hususa nisvan tayifesi bir an münfek olalmazlar Ve Kabri eşseyhül Cami قدس سره Kayıtbay çölünde bir kubbede medfundur Ve Kabri eşseyh Ebubekriül Edfuî Kibarı ulemadan şeyhül kuradır Meşhedi Hüseyin kurbinde âsudedir Ve Kabri eşseyhül Fakih Ebül Kasım Abdurrahman bin Eşseyh Ebubekriül Edfuî Ulemayı muhaddisindendir Ve kabri şerifi üzre

(توفي الشيخ ابو القاسم عبدالرحمن سلخ ذى القعدة سنه سبع و عشرين و اربعماية)

Ve kabri şerifi pedrinin ayağı dibinde medfundur Kuburlarına beynennas قبور الحوالبین derler Ve Kabri eşseyh el'imam Ebi İshak ibni İbrahim ibni Saidül Cibâl Elhafız رحمه الله Cebeli Mukattam dameninde âsudedir Ve Kabri eşseyh Ebel Hasan ibnür Rüfa Elmusallî Camii Atik kurbinde evlâdları ile medfunlardır Ve Kabri شكر الایكه Keşif ve keramet sahibi kümmelîn ve mütabahhirînden kimesnedir Ve buna karib Kabri Elkadi Ebel Hasan Ali ibnül Hasan ibnül Hüseyin Elmaruf bi ibnül Hal'ی والدہ دون الى جانبہ Ve Kabri eşseyh Eba Abdullah Mehemed binüş şeyhülmaruf ديع سنه عترو خمسماية توفي Ve kabri ebi Nasr Sarracül Amirî Bağdadîdir Hazreti Ali huzurunda Süleymanı[1] Fars belin bağılyub icazet Sarracların silsilesi ana müntehidir Sene 314 tarihinde vefat idüb Sarraclar mescidinde medfundur Maruf ziyaretgâhdır Ve Kabri şeyh Ebülkasım Elvezir Ebülfethüssurânî ile

[1] Yıldız nüshası (Selmanı)

ikisi bir kubbede medfunlardır Ve *Kabri Elbestamî* Kurafei Baskinde Melik Arab hazretleri ile bir yerde âsudedirler Ve *Kabri Elcercanî* üç padişaha vezir olmuştur Zemanı saadetlerinde kutbiyyete kadem basmış ziyareti azîmdir Hâlâ Kayıtbay yaylasında âsitanesinde medfundur Ve *Kabri Hazreti eşseyh Natık Merkadi* pür envarına cümle ahibba ile defn iderken نَجْد [1] nüzul iderlerken (Âyet) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ Âyetin tilâvet etdüklerin cümle huzzarı meclis istima idüb *Kabri Natık* didiler Kayıdbadan kible canibine berriyyede bir kubbei sagirede medfundur Ve buna karib *Kabriül Ukbe Ömerül kudsi* رحمه الله عليه Ve *Kabri Ebülfazl İbnül Cevheri* Sene 481 merhum olub oğlu *Ebülberekât* ile kurafei mücavirinde medfunlardır Ve *Kabri Ebül Abbas Elhattat Ahmed* ibni Mehemmedüd Debbilî Eşşafiî رحمه الله عليه Sene 373 vefat idüb kabri kible canibindedir Ve *Kabri Eşseyh Ebülfazl Essalih* رحمه الله عليه Ve *Kabri eşseyh Ebüt Tabib Ebil Abbas Ahmed* bin Mehmed bin İsmail bin Ali ibni Abdullah ibnül Abbas Elhaşimî Elmaruf biibni binti İmamüş Şafiî رضي الله عنهما Yine İmamı Şafiî cenbinde âsudedirler Ve *Kabrül Bezzaz* قدس سره Ve *Kabri Eşseyh Ebil Hasan Ali* ibnül Kurafî ve dahi *Kabriül Kendî* رحمه الله عليه Sahibi tevarihdir Fukai hezretleri yanında medfunlardır Ve kabri Yasemenî Hâlâ kabri şerifi Ömer ibnül Farız kurbindedir Yasemen rayıhası kabrinde çıkub züvarın dimağın muattar ider رحمه الله عليه Ve *Kabri hazreti Temimüd Dari* Garb tarafında Şeyh Bekrî hanesi tarafındadır Ve *Kabri Elkadi Ebül fazl ibni* نصاله Sene 181 tarihinde vefat etdi Hazret asrında Mısır kadısı idi Kadı Bekkâr kurbinde yatar Ve kabri ابا بكر القعنى İsmi şerifleri Abdülmelik ibni Hasan توفي ذي الحجة الحرام سنة ٤٣٢ Cebeli Cuşci dameninde medfundur قدس سره العزیز Ve *Kabri Salimül Afif* İmam Leys kurbindedir Ve kabrül Kehhal Hâlâ merkadi gıbarın kâhl iderler Biemrillâh üç günde şifa bulurlar Ve buna karib *Kabri Elvasitî* Ve yine kurbinde *Kabri Eşseyh Ebil Hasan Essabi* رحمه الله عليه Ve kabri Ebüllis Zinnun قدس سره Ve *Kabri Eşseyh Elfakih Ebir Rabi Süleyman* Ulemayı kebirüllisandır Ve *Kabri Elfakih Ebissüreyya* Böyle cümle dameni Cuşide medfunlardır Herbirinin birer kubbe imaretleri mukarrerdir Ve *Kabri Fatımatüs sevda* Kurafede âsudedir Ve *Kabri ibni Hişam* Sahibürraviyedir Bu dahi kurafei kübradadır Ve *Kabri İdrisül Havlânî* Buna İdris ibni Yahya Mehemmed bin Reyyan derler Bazılar Ebu Müslimül Havlânî derler Abdullahül Mağaverî kurbinde medfundur وفيه العينا وعند قبور معلم الكتاب Ve *Kabri Ebi Hudafetül yemanî* Bazılar İbni Hudafetüs Sehmî derler Cebeli Mukattam dameninde yatar Ve *Kabri* فقراؤن bin *Abdül Arabî* Bunlar sahabei kiram olan Zinnunu Mısri hazret-

[1] Yıldız nüshası (lâhde)

lerinin şeyhidir Ve Kabri Abdullah ibni Aıfuz zehrî Berriyyeye dahil olacak mahalde sol canibde medfundur Ve Zinnunül Mısırî kurbinde. kuburül Âfiye ziyareti azımdır Ve Kabri Elruzbadî Şeyhüttarik ve imamülhakika İsmi şerifleri Hasan Hümamı Veylini biebi Ali İmamı Âzama andan Enuşirevana müntehi olurlar Evlâdı Kesradandırlar Lâkin şafiıyyül mezhebdir Ebülleys civarında medfundur توفي سنة اثنين وعشرين وثمانماية Tarihi kubbei âlisinin atebei ulyası üze musarrahdır Ve Meşhedi Esseyyid ahü Gülsüm ibnetül Kasım bin Mehmed bin Caferus Sadık ibni Mehemedül Bakar bin Ali Zeynel Âbidin binul Hüseyñ ibni Ali ibni Ebi Talib و شهد ووالدها بن محمد بن جعفر لصادق ابن محمد الباقر Ve Meşhedi Esseyyid Yahya binul Hüseyñ ibni Ali ibni Ebi Talib رحمته الله عليهم اجمعين Ve وفي البرية فية القربة يشاعا ابو الخضر احمد بن اسماعيل الخزرجي الصرابلسي Kabri Bilhayr Selâme ibni İsmail bin Cemaat Elkudsî İbtida ilmi fıkhı bunlar telif etdi Ebülleys hazretleri civarında medfundur Ve Meşhedi Esseyide Emine ibneti Musa Kâzım bin Ceferus Sadık bin Mehmedül Bakar bin Ali bin Zeynel Âbidin İmam Hüseyñ Bu Sitti Emine Mısır içinde medfuudur مشهدا على اليسار Ve buna karib ve Meşhedi Esseyyid Mehemed bin İbrahim bin Mehemed bin İmam Bakar bin ZeynelÂbidin ibni İmam Hüseyñ Bu Seyyid Mehemed Sitti Nefise cenbinde âsudedir Ve Meşhedi Essiyyide Sitti Zineb ibneti Seyyid Yahya binul Hasan bin Ali ibni Ebi Talib Bu Sitti Zinel Mısırın canibi garbinda Bulak şehir(i) rahında Kantaratüs Sübu kurbinde bir ulu âsitanei âlide medfunlardır Ekseriya nisa tayifesi ziyaret iderler Camiinin kapısı üze celi hat ile tarihi vardır Amma gayet âlide vaki olmağıle kıraat olunub tahrir olunamadı Elmeşhedül maruf Sitti Asiye ibneti Mezahim bin Ebir Rıza bin Sehsun ibni Hakan Vekil bin Tolun Salâhüddin Yusufun bina etdiği Mısır kal'ası altinde medfundur Nisa tayfesi ziyaret iderler Ve erbaa günü giderler Cemiyyeti uzma olurlar Ve bu makama karib Kabri eşşeyh Ebiul Hasan Malik bin Said bin Malikül Farıkî قدس سره Ve Kabri Meymunetül Âlide ahat Rabia في الامادة الى جانبها Bu dahi Cebelül Mukattam zıllinde asudedir Ve Kabri Eşşeyh Sahib Malik bin Enes Sitti Emine kurbinde medfundur Ve Kabri Hind binti Abdurrahman binul Avfüd Dehri Bir ulu âsitanesi vardır İmamı Şafiî rahına vaki olmuştur Ekseriya zenan tayifesi ziyaret iderler Ve Kabri eşşeyh Mehemed Abdullah bin Abdülhakem Kâtibi Sultan idi Bürketül Habeşi canibinde medfundur Sene 214 vefat etdi Ve Kabri Ebi Abdullah Mehemed bin Abdül Hakem ibni Ayn Kadı(i) Mısır idi Sene 268 vefat idüb Cebeli Cuşi dameninde pinhandır Ve

[1] Yıldız nushası (Ebelhayr)

Kabri Esseyide Ezzahide Elhâbide Fatıma bineti Caferus Sadık Kayıt-
bayın kible canibinde âsudedir Ve Kabri سرك [1] bin Sa'dül Cevheri
المروف الحداد صاحب نرا Ve Kabri Ebi Mehemed İsmailül Kura حدی اولادالجوهري
والمحدثين Sene 327 vefat idüb kabri kurafei kübradadır Ve Kabri Eşşeyh
Eba Bekriüd Dekkak Ahmed Mansur Demeni ce(be)ldedir Ve Kabri
Elkadi Abdülvehhab bin Ali bin Nasrülbağdadî Elmalikî Ve Kabri
E'l'imam Ebi Ömer ve Osman ibni Said Elmaruf بورش الدين Sahibürraviye
Hakem bin Mehemedül Ensarî Asrında kadı idi Sene 197 tarihinde
vefat idüb kabir sandukasında böyle tahrir olunmuşdur Kurafei
kübrada medfundur Ve Kabri Kâfurül Ahşidî مولاالاخشيده الخاشي
الخادم لاسوده الحبشي Kurafei kubrada medfunlardır Ve Kabri Elvezir Ebül-
fazl Caferülîrât Mısırdâ Kâfurül Ahşidînin vüziri oldu وكان ابوقندر بالله
Ve Kabri Eşşeyh ibnü'l Hasanül Verrak Cemii şübehtan müselleme
idi Kabri Ahşidî cenbindedir Ve Kabri Eşşeyh Ebi Hasan Ali bin
Mehemed bin Sehlüd Dinurî Sene 331 merhum olub kabri Ebülleys
Kurbindedir Ve Merkadi Eşşeyh Ebi Abdullah Abdurrahman ibnü'l
Kasım ibni Halid رضي الله عنه Tufu sene 191 Kadı Bekkâr kurbinde âsu-
dedir Ve Kabri Ebubekriül İstabli قدس صالح المبتلى ونوف بعد اربعين سنة خمسمائة
Ve Kabri veziri Mısır Şam وغيره مولوده بتفر عمقلان سنة ٥٢٨ وتوفى ليلة الاربعه سابع ربيع الاخر سنة ٥٩٦
İbni Yamen kurbinde bir kubbei azîm âsitanede medfundur Mermer
çarkûşe sandukası etrafında celi hat ile böyle tektib olunmuşdur Şayir
mülûkların zamanında öyle bir cem cenab vezir gel(me)mişdir Ve
Kabri Elfakih Mahallî Ebilmalî Hazreti İdrisden zamanı Ebulmale
gelince öyle müverrihi âlem gel(me)mişdir Hattâ Hamzename anın
telifidir Hâlâ ziyaretgâhdır Bir âdeme nisyan gelse kabri üzre yedi
gün varub aç karnına yedişer siyah üzüm yese aklı Aristo olub ebül-
kelâm olur مات سنة ٥٥١ Şafiî Kurbinde Kasidei Bürde sahibi Mehemed
Busrî hazretleri cenbinde âsudedir Ve Kabri Şeyh Cüha yani Nas-
reddin Hoca misilli عربا بلهى nedimi has kimesne imiş Ebülmal ile
bir yerde medfunlardır قدس سره Ve Kabri Eşşeyh Ganayimi Şamî Ke-
ramatı bâhiresi Tabakatı Şaravide masturdur Kurafei mücavirinde
mesturdur Ve Kabri Ahmed ibni Tolun توفى سنة 271 Fustat şehriki
Mısırı Atikdir Hazreti Osman pederi İkabın [2] kabri yanında med-
fundur Naşi sandukasının etrafında gûnagûn hatlar ile tarihleri mas-
turdur Ve kabrinde dua müstecabdır Meşhedi zevc(ei) Hazreti Eba
Bekir Ümmü Mehemedi Ekber ibni Eba Bekriüs Siddık اسمه اسمها بنت
عميش الخنعتمية كان قد تزوجها جعفر ابني ابى طالب المعروف بجعفر

[1] Yıldız nüshası (بشرک)

[2] Yıldız nüshası (Affanın)

طيار تولدت له عبد الله وعونا وحمد ثم تزوجها بعد حضرت علي ابني ابو طالب رضى الله عنه

Mezkûr Esmayı menkûha idinüb Mehemmed bin Ebubekrüs Sıddik Hazreti Alinin üçey oğlu oldu Bir tevarihde Mehemmed bin Ebubekir Hazreti Ali ile nehri Fırat kenarında Caber kal'ası dibinde Sıffîn cenginde bile idi Hazreti Âişeyi Sıddik karşı tarafda kız karındaşı olmagile mabeyeni ısla)h) etmeğe haylı ciddi cehd etmeğe ihtimam idüb çare olmıyub cengi azîm oldu İhvanı safay ve erbabı vefaya hafi olımya kim Mısırı Kahirei Muizziyenin canibi erbaasında yani şehri kadimi Fustat ki Eski Mısırdır anda ve şehri Bulakda ve İmamı Safiî kurbinde ve Kayıtbay yaylasında ve ende(r)unu birunu Mısırdı on iki kurafe ki vadii hamuşanda nice kerre yüz bin enbiya zadeler ve belki enbiyalar ve evliyaı izam ve kibarı kümme-lin ve eimmei müctehidîn ve sahabeı kiram ve mülûkü selef padişah-ları medfundur (Beyit)

*Nelerden arda kalmışdır dilâ dünyayı söyletsen
Kimi Cemdir kimi Dârâ yatan mevtayı söyletsen*

Mazmununca nice bin kerre yüz bin meşayihi kiram ve ulemayı müctehidîn medfundur Amma mürurü eyyam ile hubutu Âdemden beru Âdemi sani Hazreti Nuh Tufanından beru Ümmü Dünya nice hadisatlar görüb kâh nevarus oldu kâh harab yebab ve imarı türab olub nice merakidi evliya ve en(bi)ya meşhedleri münhedim olub âsâ(r)ları namalûm oldu Amma Hazreti Risaletpenah ümmeti destine gireli arusu zen dünyayı Mısır beni adem harmen(i) olub imar oldu Bu hakir ol imaristanda ve muristanda bu âsi yüzümü âsitanelerine surüb ziyaret etdiğim kibarı evliya ve enbiya zadelerin ruhupürfütuh-larıyçün birer Yasini şerif ve ekalli mertebe bir fatihai şerif tilâvet idüb sevabların ruhu pür envarlarına hibe idüb hedayamız ile âşina-lık kesb etdik (Beyit)

*Derdi aşkı çekmiyen aşkdan veley bigânedir
Bîvesile her kişi sultana olmaz âşina*

Mazmununca cümle mevtanın muhtac oldukları Fırkanı Mecidi ruhu şerifleriyçün tilâvet idüb ruhaniyyetlerinden istimdad taleb et-dük ki züvvar hakkında bir hadisi şerif vardır (Hadis) اذا تميرتم فالامور فاستمعينوا من اهل القبور emrine imtisalen ziyaret etdik Ve ziyaret etdiklerimiz beyan ider قدس الله سره العزيز ونفعنا الله سرهم Evvelâ ibtida hacı şerifimizde Mısıra dahil olduğumuz saat Mısır sarayından canibi cenuba mezaris-tan icre iki bin adım bir kumsal sah rah ile piyade yürüyüb bir kasa-ba vasatında

Meşhedi hazreti Şeyhüşşüyuh El'imamül hümam
El'âlimül allâme cenabül enam merkadül mürid min
hacüssalikîn ve matlûbüttalibîn hazreti
İmamı Şafiî رحمه الله عليه

Hamdi Huda âdâb ile âsitanesine rumalide kılub kubbei pür envarına dahil olub nezrim olan hatmi şerifi tamam idüb şefaatlerin reca eyledim Ve hatmi şerifin sevabın ruhu şeriflerine hibe eyleyüb bazı fukaralarına tasadduklar idüb ülfet etdik Hak kabul eyliye Evvelâ vücudu şerifleri evci âsümana serçekmiş kârgir bina bir kubbei minanın canibi şimaline karib tarafda âsudedirler Ve bu kubbei nilgünün iç yüzünde canibi erbaası iki âdem kaddi bâlâ gûnagûn mevac ve mücellâ ve musaykal somaki ve beyaz mermer ve yeşim ve yerekani ve balgamî zîkıymet taşlar ile kaplıdır Ve kubbe içinde niçe zîkıymet musanna maslûbat âvize ve kanadiller ile müzeyyendir Ve bu âsitane icre niçe bin âşıkânı sadıkan seyyahanı cihankeştin birer celi hat ile âsârları vardır Hakir dahi anlara tebeiyyeten bir müzehheb levha üzre شى الله الفاتحه deyu tahrir etdik Ve bu kubbei minanın ta zirvei âlâsı etrafında elvan elvan tuhf ve billûr ve moranı hamlar ile müzeyyendir Ve bu âsitaneinin kiblesi etrafında bir musanna zerefşan ve sadeşkârı bir mihrabı var kim gûya sihri hilâldir Ve gûnagûn ibrişim halicelerle mefruşdur Ve bu kubbei âli üzre resas yani kurşun örtülüdür Amma Rum kurşunu gibi üç arş(un) tahta kurşun değildir Birer tabak(a) kâğıd kıt'asınca çarkûşe tahta kurşundur Ve levni saruya mayildir İçinde altun vardır derler Ve alemi yeşil tuçdandır Ve alem üzerinde yeşil tuçdan bir gemi vardır Ruzmerre huddamlar ol gemi icre arpa ve bağday doldurub huşu tuyur meks idüb tenavül iderler Ve bu kubbei âlinin canibi erbaasında tuç pencereler vardır Haricinde nice kerre yüz bin ulema ve suleha ve eimme ve huteba ve meşayih sâdat ve vüzera ve vükelâ ve âyânı kibar medfundur kim hesabın Cenabı Bari bilür Zira ulu âsitane olmağile herkes vücudun anda vasiyyet idüb anda bir âşıyan bina ider Ve bizzat İmamı Şafiî hazretleri bu pencerelerin şimal canibinde büyük bir revzene meyilli bir çarkûşe sanduka içre medfunlardır Sanduka üzre yeşil zerdüz atlas ile mesturdur Sandukanın çarkûşesinde sîmi halis toplar ile ârastedir Bu sandukanın dahi etrafı saba ağacından parmaklıktır kimavanı[1] nas sandukasın bus idüb müteezzi etmiyeler Bu sandukanın payı şerifleri ve seri saadeti taraflarında azîm vezni üzre altun ile mutallâ

[1] Yıldız nüshası (avamı)

birer âdem kaddi şem'idanlar var Ve her birinde amudu münteha misilli şem'i aseli kâfurî ve gûnagûn maslûbatlar ve rengârenk alemler ile bezenilmişdir Ve seri saadetleri tarafında bir beyaz mermeri amudu müdevver iki âdem kaddi kadar vardır ol amud üzre celi sülûs hat ile müzehheb ve lâciverd ile böyle tahrir olunmuşdur

(بسم الله الرحمن الرحيم. وان ليس للانسان الا ما سعى. وان سعيه سوف يرى. ثم يحجزه الجزا الاوفى وهذا قبر السيد الامام ابى عبدالله محمد ابن ادریس ابن العباس ابن عثمان ابن شافى ابن الثابت ابن عبيد ابن عید زيد ابن هاشم ابن المطلب ابن عبد مناف جد النبي صلى الله عليه وسلم ولد رضى الله عنه فى سنة خمسماية وهى السنة التى مات فيها ابو حنيفة وتوفى سنة اربع وما تين)

Ve müddeti ömürleri erbaa ve hamsin Müddeti ömürlerinde gün başına birer telifatları vardır Rahmi maderden Gazze şehrinde müştak olmuşlardır Üç sene valideleri rahminde durdular ta ki Noman ibni Sabit yani İmamı Âzam hazretleri darı faniden darı bakiye irtihal etmeyince İmamı Şafiî doğmıyub üç yıl ana rahminde durub İmamı Âzam merhu (m) olduğu saat İmamı Şafiî vücuda gelüb yedi sene baliğ iken İmam Mehemmedden ve İmam Malikden ahzi ulûm idüb anların telâmizi olmuşdur Hâlâ payi saadetleri tarafında İmam Mehemmed halifelerinden İmam Şafiînin iki şerikleri sandukası cenbinde bile medfunlardır Acayib ruhaniyyetleri vardır İsmi şerifleri Eşşeyh Mehemmed ve Eşşeyh Seyyid Abdülaziz Ve yine bu kubbenin içinde garb canibinde bu âsitanei inşa eden sahibülhayrat velhasenat Sultan Mehemmedül Kürdî ve validesi Sitti Şemse melike medfunlardır Ve babı saadetinde yetmiş seksen huddamları daima hazır dırlar Delâlet idüb ziyaret etdirdiler Ve kubbei pürenvarının babı muallâsının atebai ulyası kemeri üzre tahrir olunan Kur'anı azîm surei Âyetinde siyah ceviz tahtası üzre celi hat ile tahrir olunmuşdur (Âyet)

(بسم الله الرحمن الرحيم ادخلوها بسلام امنين ونزعنا ما فى صدورهم من غل تجرى الى اخر)

Âyetleri tahrir olunmuşdur Ve babı muallâsının haricinde iki tarafda olan ziyaretlerin hesabın Huda bilir Amma ziyaret etdiğimiz bunlardır Evvelâ Eşşeyh Ebül Hasanül Bekrî ve dahi Şeyhülislâm Zeke-riyya Elensarî ve dahi Eşşeyh Necmüddin الشافى العجمى ve dahi Eşşeyh Ferhanül Hasenî ve Eşşeyh İsmail Elmüezzin Şeriki Şafiîdir Ve Eş-

seyh Şibanür Râî قدس سره الدین Niğesin dahi ziyaret etdik Amma ismi gerifleri malûmumuz ol(ma)mağile tahrir olunmadı Ve bu İmamü-Şafiî âsitanesi başka bir mahalledir İki bin âdem sakindir Kat enderkat altı yüz hanedir Hanenin pencerelerinden nice yüz küçük zenbiller sarkmışdır Bir kaç züvvar geçe ol sarkan zenbilleri haneler içinden sıbyan nisvan hareket etdirirler yani sadaka isterler Sahibi hayrat olan kimesneler ol zenbiller(e) birer pare ve yahud birer mankır ve ya bir nan kor Anlar dahi zenbiller(i) hanelerine çeküb hayır dua iderler Elbette deebleri budur Ve tarıkı âmda fukarayı sailler malâ-maldir Anlara dahi tasadduk iderler Ve İmamı Şafiî kasabasında bir camii selâtîni mazi ve bir medrese ve bürke ve havuz ve sakiye ve yedi aded tekye ve müteaddid kaa ve höcreler ve iki imaret ve yedi zaviye ve haremnden hariç bir cami dahi on miktarı dekâkîn vardır Bu hayrat hasenatların ekseri sahibülhayrat Sultan Mehemedül Ekrad ve Sultan Elmelikül Kâmil binasıdır Ve bir saat baid Besatin kariyyesi [1] dibinden nehri Nilden bürketül Habeş üzre kulle misal sakiyeler bina idüb kavsi kuzah misal kemerlerle İmamı Şafiî mahallesinde âbı hayat getirüb acib hayrat etmişd(ir) Ve her leylei sebtde ahaliî Mısırdâ nekadar sulehayı ümmetden kimesneler var ise meşayihleri ile fırka fırka olup def kudümlerin çalup tevhidi err(e) ile zikrullah iderek nice bin kanadiller ve fanuslar ve meşaleler ile çırangan idüb hub nefesler ile kasayidi taiyye ve eş'arı İmamı Şafiî naatlerin okuyarak ta vakti sabahadek İmamı Şafiîye âdem deryası varub gelme dediler Yetmiş seksen sene leylei sebtde İmamı Şafiî ziyaretin terk etmemiş müstecabüddave kimesneler vardır Kubbei pür envarının içinde herkesin makamlar(ı) malûmdur Anda sakın olub tevhid tezkir idüb ihya iderler Ve Mevlûdu şerif kıraat ederler Ve nice bin a'ma hafızı kelâm ol gece çok çok bir yire cem olup şevk şevk altı yedi yüz belki bin hatmi şerif tilâvet olunmadadır Zira Mısırdâ olan hafızı Kur'an bir diyarda yokdur Her leylei sebtde âyîni kadimleri budur İlâ maşallah daimdir Ve senede bir kerre mahı mevlûdu azım olub İmamı Şafiî mezaristanı ve gömistanı imaristanı icre nice kerre yüz bin âdem cem olub cümle mimarlar [2] kubabları ve revzenleri kanadiller ile çırangan idüb çarsu bazar peyda idüb iki gün iki gece cemiyyeti uzma olub Mevlûdün Nebi olur kim ibretnümadır Ve âsitanei İmamı Şafiî kubbesinin canibi garbîsindeki pencere haricinde şeyh Bekrî hazretleri ecdadları ile yetmiş aded sultanlar medfundur İnşallah mahallinde tahrir olunur رحمة الله عليهم Ve bu İmamı Şafiî kabrinden cenub canibine kâmil iki yüz adım baid

[1] Yıldız nüshası (karyesi)

[2] » » (minareleri)

Kabri Eşşeyh Elfakih El imamüzzahid Hazreti İmam Ebülleys bin Seyyid Abdurrahman Ebülharis رضى الله عنه

Akalimi Mısırın şeyhülislâmı ve müftiyüs sakaleyn(i) idi Bu sultan dahi kurafei kübra icre bir mahalde evci semaya serçekmiş bir kubbei âli içinde medfundurlar Başka cami ve medrese ve tekye ve sebiller ve imaret zaviye ve iki yüz mikdarı fukara hanelerinde yine zenbiller ile sadaka ve in'amı âm isterler Ve sayir merakidi ulema âsitaneleri var Ve Ebülleys oğlu dahi bir kubbede âsudedir Ve bizzat kend(i) kubbeleri İmamı Şafii kadar kubbei azim değildir Ancak beşyüz âdem alır Ol kubbenin vasatında çarkûşe yeşil çuka ile mestur sand(u) ka icre medfundur Bazı maslûbat ve kandiller [1] müzeyyendir Bunda cemii Mısırın ulema ve suleha ve meşayih fukahası cem olub kıraati Kur'an iderler Bilkülliyeye ulema cemiyyeti olur Gayri ecnası mahlûkat gelmezler Ve âsitanesi üzre bu tarih celi hat ile tahrir olunmuştur (Tarih)

(امر بإنشاء هذا المرقد المبارك شريف بفضل الله تعالى سيدنا مولانا الدنيا والدين السلطان الملك قنصو الغورى فى سنة عشرين و ستمائة)

Ve bu babı muallânın sol tarafında bir âdem kaddi bâlâda beyaz mermer üzre celi hattı nümayan ile

(بسم الله الرحمن الرحيم يشرهم ربهم برحمته منه)

Âyeti tahrir olunmuştur Ve dahi altında ihlâsı şerif terkîm olunmuştur Andan aşağı

(تاريخه اثنين وسبعين وسبعماية)

kitabete olunmuştur Hakir bu sultanı ziyaret idüb rızayullah için bir Yasini şerif tilâvet idüb sevabın ruhu şeriflerine hibe idüb şefaathlerin reca eyledik Kabulü dergâhı İzzet ola Ve Ebülleys cenbinde kabri Davud paşa Süleyman Han vüzeralarındandır Tarihi sene 956 vaki olmuştur Ve bu âsitaneinin canibi şarkisinde bin adım baid Cebeli Mukattamın nısıf rahında bir yalçın püšte üzre Merkadi sultanı kafıkanaat sahibi tariki ehli keramet gav'sülvasılın matlûbüt-talibin hazreti pişvay Şeyh Şahin Hakka ki kafı kanaatde şikârın almış gibi şahin kayalı kaf üzre şeyh Şahin âşıyan idüb yine âş(i) anı züvvarın gönü(l) lerin sayd etmeden hali değillerdir Zira mutasarrıfındendir Cümle gurafei kübrada âsude olan kibarı kümmelînler bu sultanların tahtı münkadında nümayandır Gayet havadar ve cihannüma âsitanedir Başka cami ve tekyesi ve fukaraları ve imareti ve se-

[1] Yıldız nushası (ile)

bili vardır Kendüleri bizzat camiinin sağ tarafında bir alçacık kubbe içinde izamları ve hulefayı kiramaları ile medfundur Evlâdı kebiri Eşseyh Mehemmedül Anka Sağ canibinde ve evlâdı sagiri Eşseyh Abdullahül Ukab sol tarafında medfundur Lâkabı şerifleri fer'ine [1] mütaallikdir Ve hâlâ cümle hulefaları kezalik lâkabları tuyura müteallikdir Tarıkı Şahinî derler uzlet nişin fukaralardır Cümle nefakaları payı saadetlerine varır Bir yerden vazifei muayyeneleri yokdur (Mısra)

Bir alay divaneyüz kafı kanaat bekleriz

deyüb babı tevekküldedirler Amma Cenabı Bari herbar nefakaların ihsan ider kim (Âyet) دَامَنَ دَابَّةٌ فِي الْأَرْضِ الْأَعْلَى دَامَهَا Âyeti babı tevekkülde olanlar hakkında nazıldır Ve Mısır içinde mevlevihane kurbinde İmamı Şafiî pederi Eşseyh İdris İbnül Abbas رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ Bir küçük kubbede medfundur Amma bu hakir bir tevarihde manzurumuz olmuştur kim şeyh İdris ibnül Abbas hazretleri Gazzede medfundur demiş Zira hazreti Şafiî Gazzede doğmuştur Pederleri şeyh İdris vefat idince validesile Bağdada gidüb anda İmam Mehmmedden İmam Malikden tahsili ulûm etdi demiş Amma ulemayı Mısır müverrihleri tevatür ile isbat idüb Mısırdaki medfundur derler Hakir ziyaret etmişiz رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ Ve dahi Kasrül Ayn rahında Babı Cemalüddîn'in iç yüzünde Kabri Eşseyh Abdullahül İrakî Bir küçük kubbede medfundur Gayri bina dutmaz Bi-emrillâh münhedim olur Ve Derbül Kenisiyye kurbinde kabri Eşseyh Ebülbekir Elmuarref رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ Ulu ziyaretdir Ve Camii Hatuniyye ile Sitti Nefise yolunda Meşhedi kabriüt Taviil kubbesi ve tekyesi yokdur Ancak canibi erbaası tarıkı âmdır Kaddi yirmi adım uzun bir kabir olduğundan Kabri Taviil derler Bir rivayetde kırk sahabeî kiram bunda defn olunmuştur Bazıları Kırklar makamıdır derler رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ Ve buna karib Kabri EbaBekriüt Teslimatî Ve buna karib Ziyareti elvezir Sultan Nasrüddin İki yüz yaşında Selim Hana yetişüb Hayre Bey ile muti olub hizmeti şehriyarîde bulunub cenazesinde Selim Han hazır olub bu Kabri Taviil kurbinde defn olundu Ve Mısır içinde Babı Nasıra karib Camii Cemalüddin kurbinde Makamı Hazreti Musâ aley-hisselâm Tarıkı âm üzre altı kademe nirdüban ile nüzul olunur üç kubbeli ve mihrablı bir makam zaviyedir Dua müstecab yerdir Ve Özbekiyye bürkesinin şimalinde Kantaratüd Dikke kurbinde Ziyareti Eşseyh Hasanül Şazeli Hızbül Bahir sahibidir Canibinde medfundur Ekseriya masru olan kimesnelere kırk gün Hızbül Bahir okunub biemrillâh halâs olur Meşhuru âfakdır Sene 656 tarihinde merhum

[1] Yıldız nüshası (mür'ga)

olmuştur رحمه الله عليه Ve buna karib *Kabri Eşşeyh Sakiniyye* Yine kend(ü) camiinde medfundur Ve kadiasker sarayı kurbinde *Ziyareti Eşşeyh Merzuku Kefafî* Tarıkı Seyyid Ahmedül Bedevîde ulu sultandır Selim Han ile Mısır fethinde mülâkat olmuştur Circe.i Ali Bey üzerlerine bir cami ve bir kubbe mehbatı pürenvar inşa itmişlerdir Ve Ebüssüudu Carihî ile hem asır olmagile Sultan Selim hakkında ikisi بإسلام عمل إلى مصر buyuranlardan bu Merzuku Kefafî ve Ebüssüudu Carihî قدس سره اوزير Ulu sultandır Gayet çok fukarası vardır Tarıkı Kefafî derler Ahmediyyeye müntehidirler Ziyaretgâhı hassı âmdır Kubbesinde üç halifesi ile âsudedirler Ve kubbesinin canibi erbaası niçe yüz zerdeste ve harbe ve şebkülâh ve tabl ve nekkare ve nefir ve alâmatlar vardır Ve Kantaratüllimon kurbinde *Eşşeyh Mehmed İnân* Ve Derbi Cemamiz kurbind(e) *Kabri Eşşeyh Hanefî* قدس سره Ulu sultandır Fukarası bîşüumdur Âyende ve revendeye nîmetleri mebzuldür Yine kendi camii içinde medfundur Tekyesinin haremünde bir ulu nabika dirahti vardır Ve Babı Şa'riyye kurbinde *Ziyareti azîmi Eşşeyh Şa'ravî* Kutbiyyete kadem basmış idi Yine camileri içine medfundur Menakıbları hadden birundur Binden mütecaviz mücelled telifatları vardır kim ilmi tasavvufda lânazidir Tabakatı Şa'ravî ve Mizanı Şa'ravî cihan ârâ kitablardır Hâlâ ziyaretgâhı hassı âmdır Ve Mısır içinde Koyun Pazarı kurbinde Sirkeçiler mahallesi içinde *Ziyareti Sultan Ay Begiüt Türkmanî* Tarıkı âm üzre kubbesiz bir örtü altında medfundur Lâkin canibi erbaasında beyaz mermerden divarlar vardır Ol mermerler üzre bir gûne kûfî hat tahrir olunmuştur kim Fes ve Merankeş ulemaları gelüb kıraat etmede âcizlerdir Gayet musanna hatdır Sultan Ay Beğüt Türkmanî oldur kim hâlâ Kâbei şerifin siyah harir kisvesini vakf iden Şecerüddür [1] nam hatunun ehlidir Bir kerre Şecerüddür Hatun padişah yerine geçüb melike oldu Azîmüşşa(n) melike idi Hikmeti Huda yerine Ay Beğüt Türkmanî ehli gulüyyi âm ile halife olur Bir gün Şecerüddür Ay Beğüt Türkmanîye hatırmamda olub Ay Beğ hammamda gusül iderken Şecerüddür fırsat ganimetdir deyüb cariyelere emir idüb Ay Beği hammamda gafil bulub cariyeler Ay Beğe kılıc üşürüb bir kaç yerden mecruh iderlerken Şecerüddür meğer gayetülgaye mülâhhama ve müsahhama hatunu muhibbi hun idi Hammamın kubbesi üzre cam deliğinden Ay Beğin cenk cüdasın [2] temaşa iderken meğer koca Ay Beğüt Türkmanî cüret sahibi imiş Hemen cariyenin birinin elinden uryan kılıc(i) alub uryan Türkman dalyarak olub hammamda cariyelere yarak ururken

[1] Yanlış olarak Şeyn yazılmıştır. Yıldız nüshasında doğrusu yazılıdır.

[2] Yıldız nüshası (ceidalin)

Şecerüddür görse kim Ay Beg yaraklanub cariyelere yarak
urmada kudurub halâs oluyor Hemen Şecereddür can havli
ile hammam kubbesi üzre firar iderim derken ol mülâhham ve mü-
cesseme hatun hammam kubbesile bile aşağı çöküb hikmeti Huda
Ay Beğüt Türkmanî önüne düşüb mecruh olur Derhal Ay Beğ Şe-
cerüddür Hay me'l'une ve mekkâre deyu katl ider Ay Beğ dahi ol
cariye zahimlerinden şehid olub ol mahalde medfundur Şecerüddür
dahi yine ol mahalde camii içinde Ay Beğ elinden şehide olan ce-
variler ile bir yerde medfunelerdir Amma Kabri Şecerüddür mamur
âbâdandır Evkafı çokdur Gayet mün'ime hatun imiş Selef mülûkle-
rinden Beyti şerifi harir ile örtmek bir padişaha nasib olmıyub hâlâ
Şecerüddür Hatuna müyesser olub her sene yür yetmiş kise evkafın-
dan masruf olunub Mekkei Mükerraime kisvei şerife gider Mısırdâ
Yusuf köşkünde üçyüz âdem zerdüz harir ile dokıyub tamam iderler
kim vacibüsseyirdir Ve kurafei suğrada Ziyareti Kadı Ulu sultandır
Ve hulefayı Abbasiyandan ibtida Mısıra malik olanlardan Elmustan-
sır Billâhdır Holâgû tatarı Âli Abbasiyan(ı) cümle şehid idüb ehli
Bağdadın ehli iyalin tumei şemşir idüb Bağdadı harab ve yebab bina-
ların türab ve halkını kebab itdüğü mahalde Elmustansır billâh badi-
yei Arabda bulunub halâs oldu Badehu Mısırdâ Tahir Beybars halife
iken Elmustansır Billâhı Mısıra davet idüb sene 659 tarihinde Mısır-
da sikke ve hutbe sahibi olup Mısırdâ yine[1] Tahir Beybars ile halife
Mustansır Şama gidüb halife Şamdan ecdadı tahtı olan Beğdada gi-
düb Tahir Beybars Mısır ve Şam ve Halebe müstakil padişah oldu
Amma sikke ve hutbe Âli Abbasiyan üzre tilâvet olunurdu Elmus-
tansır Bağdada varub Âli Abbasiyan taze can bulub Âli Abbasiyanın
on yedincisi Elmütevekkil Alallah Mısıra gelüb Kal'atül Kepşde El-
mustansır Billâh için bina olunan sarayda sakin olub sikke ve hut-
be sahibi oldu Amma [2] Tahir Beybarsın idi Andan sene 666 vefat
idüb Kabri Elmüvekkil Alallah Sitti Nefise kubbesi önündeki kubbe
icre medfundur Andan Meşhedi Hâkim Biemrillâh Bu dahi Holâgu
asrında badiyei Arabda âlemi sabavetde bulunub Mısıra firar idüb
Mısırdâ Kal'atül Kepşde kırk bir sene halife namile muammer olub
haylı sefahetler idüb Kademün Nebi önündeki kaya üzre bir rasad
icad idüb hâşâ gicei gündüz ve gündüzü gice idüb bir kes ruzu ruşen-
de kapusundan taşra çıksa katl iderdi Gicedir deyu her kes gündüz
yatarlardı Ahşam oldukda Mısır çırgan olub gündüzdür deyu herkes
beyi şirasına meşgul olurdu Kırk bir sene bu güne evza etvarına

[1] Yıldız nüshası (Fahir Beybarsa verüb)

[2] » » (hüküm)

Cenabı Bari imhal idüb âhir bir kurada hemşiresi kendüyi katl idüb Sitti Nefise civarında defn itdiler Hâlâ anda âsudedir Babı Nasırdaki Camii Kebiri bina idüb Camii Ezheri at mezbelesile pür eyleyüb cemaatine birer nan ve birer sahan şorba tayin verüb kendü Camiine davet iderdi Halk camiine varmıyub yine Camii Ezherin mezbelesi icre ders okuyub ibadet iderlerdi Ta ki biemrillâh Hâkim mürd olub Camii Ezheri tathir idüb talebeler ilâhazal'an anda malâmaldır Hâkim camiinde hâlâ cemaat kalıdır Zira zulm ile bina olunmuşdur Anda kılınan ibadetde lezzet yokdur Ve *Kabri Elhâkim Biemrillâh Ahmed ibni Elmüstekfi Billâh Süleyman* sene 12 halife olub Sultan Sultan Melik Salih ibni Elmelikünnasır zamanında sene 753 taundan merhum olub Sitti Nefise cenbinde hu dahi medfundur Ve *Meşhedi Elmuktasıd Billâh* dahi Sitti Nefise kurbinde âsude Ve *Meşhedi Elmütevekkil Alâllah* Mehemmed ibni Elmuktasıd Billâh Ebubekir halife olub sene 785 Barkuk Sulta(n) Çerkes halife olup saltanata talibdir deyu Elmütevekkili hal idül Kal'atül Cebelde haps itdi Altı seneden sonra Barkuk Elmüvekkili hapisden ıtlak yine halife itdi Sene 898 Yıldırım Beyezid Han Rumda halife olub teberrüken Elmütevekkile elçi gönderüb izin taleb idüb anlardan tecdidi biat itdi Elmütevekkil dahi Yıldırım Hana bir seccade ve bir kelâmı İzzet ve bir kılıc ve bir at ve bir koyun gönderüb menşur ve yerliği beligler verdi Badehu Yıldırım Hana bu vaslalar vâsıl olunca kanun üze müstakil padişah olup yıldırım gibi kâfiristanı nehb ve garet idüb yedi yüz hutbe sahibi oldu Beri tarafda Elmütevekkil Alâllahın hapis ve azli ve yine halifelîği cümle kırk beş sene oldu Badehu Sultan Ferec bin Sultan Barkuk asrında merhum olub bu dahi Sitti Nefise civarında medfundur *رحمة الله عليه* Ve *Meşhedi Elvasıl Biemrillâh Ömer bin İbrahim ibnül Mütemessik Billâh ibni Hâkim biemrillâh* Sene 788 Sitti Nefise kurbindeki kubbei âlide âsudedir Ve *Meşhedi Elmuktasıd Billâh Davud bin Elmütevekkil Alâllah* Mehemmed Sene 32 halife olub Sultan Çakmak ile Şam Trablusu gazasında maan feth idüb mansur muzaffer Mısıra geldiklerinde sene 845 tarihinde Elmuktasıd Billâh merhum olub Sultan Çakmak piyade olub bügâ iderek cenazesin ketfinde Sitti Nefisiye varınca götürüb önündeki Hulefalar kubbesinde defn itdiler Zira ceddi izamları olan Âli Abbasiyanların âşiyanı ol makamı mubarek idi Hâlâ ol makamı şerifte nice yüz padişahı selef ve nice bin şehzadegân ömrü nazeninlerin telef idüb pinhandırlar Ve *Meşhedi Elmüstekfi Billâh Süleyman bin Elmütevekkil Alâllah* Mehemmed karındaşı Elmuktasıddan sonra mesnedi hitâfete cülûs idüb ancak dokuz ay halife olub Elmeliküt Tahir Sultan Çakmak cenazesine hazır

olub Sitti Nefise yanında birademi [1] mihteri Muktasıd Billâh yanında biemrillâh defn olundu Ve Meşhedi Elmüstencid Billah Yusuf ibni Elmütevekkil Alâllah Mehemmed Müddeti hilâfeti sene 25 oldu Sene 884 vefat idüb Sultan Kayıtbay cenazesine hazır olup bu dahi Sitti Nefisede defn olundu Bادهu Ebülfetih Sultan Mehemmed İslâmbolu feth itdükde Elmüstencid Billâhın fevtin istima idüb haylı teessüf çeküb gaza malinden bir zerdüz ibretnümun cibinliği Ak Şemsüddin halifesi Burhaneddini Muğlavî ile Sultan Kayıtbaya gönderüb Elmüstencid Billâhın kabri şerifi üzre sandukasına sütr etmişlerdir Hâlâ yine anınla mesturdur Bir Firenkesend bir kârı bîmanend musanna cebbanlıktır [1] Ve Meşhedi Elmütevekkil Alâllah Abdülaziz bin Yakub ibni Elmütevekkil Alâllah Sene 10 halife olup sene 903 tarihinde Elmelikünnasır Mehemmed Sultan Mehemmedi Kayıtbay asrında Elmütevekkil ile Sultan Mehemmed bir günde merhumeyn Elmütevekkili Sitti Nefise civarında Sultan Mehemmedi Eski Mısra defn itdiler Amma bu Elmütevekkil Alâllah gayet müsün halife idi Hattâ fatihi Mısır Sultan Selim Han ile fetihde bile idiler Bâdelfetih Selim Han bunların sohbetinden haz idüb İslâmbola getirüb Piri paşa sarayın müheyya itdiler Biemri Huda Selim Han merhum olup Süleyman Han ile ülfet iderken Elmütevekkilin pederinin Mısırdâ fevti haberi gelüb Süleyman Han iznile Mısıra halife olmağa mezun olup Ebüssüud hazretleri huzurunda dest bus idüb bir donamnâi azım ile Palak Mustafa paşa Kapudan paşa olup Elmütevekkil Alâllahı tevekkülen alâllah deyüb İslâmboldan yedi günde İskenderiyyede lenger endahd idüb andan iki günde Mısıra dahil olup valii Mısır Davud paşa istikbal idüb alayı azım ile ecdadları tahtı olan Kal'atül Kepşde meks itdirüb mesnedi hilâfete cülûs ider Müddeti hilâfet sene 13 Ve yine sene 905 tarihinde Davud paşa asrında fevt olup Sitti Nefise cenbinde defn olunub Âli Abbasiyanın Mısıra halife mesabesinde olanlar bunda inkıraz buldu Cümle on yedi neferdir Müddeti saltanatları sene Amma bunların Mısırdâ hilâfetleri Âli Abbasiyandan olduklarına tazimen şeyhüşşüyuh mertebelerinde idiler Ve sikke ve hutbe bunların ismine idi Amma tegallüben hukûmet Çerakese Sultanlarının idi Akdi hal almak vermek asmak ve basmak urmak ve dutmak Çerakesi nakes re'yinde idi Bu Âli Abbasiyan hemen sahibi kelâm olup anlara biat verildi Ve haylı itibarları var idi Ve Meşhedi Elmütemessik Billâh dahi Sitti Nefise kurbindedir

[1] Yıldız nüshası (biraderi)

[1] Yıldız nüshası (cibinlik)

Zikri Ahvali Selâtîni Mısır min Beni Eyyubian bin Şadül Kürdî Elmelikün Nasır Salâhuddin Yusuf bin Eyyub Şadiyül Kürdî

Yedi neferdir Sene 572 tarihinde Salâhuddin Yusuf Şamda Nureddinin veziri iken Mısıra müstakil padişah olub Mısırın iç kal'asın ve taşra varuşın [1] Mısırın canibi erbaasına Şamda Nureddini Şehidin havfinden yirmi dokuz bin üç yüz zirâ sur çeküb Mısırı imar itdi Ve İmamı Şafiî-kurbinde bir medrese inşa itdi Sene 575 Mercî Uyunda küffar ile cenk idüb Firengi münhedim idüb sene 589 Mısrda camii kurbinde medfundur Bazılar Şamda medfundur derler Amma galatdır Merkadinde tarihile mazbutumuzdur Ve Meşhedi Elmelikiül Kâmil Mısrda darülhadisi cenbinde medfundur İmamı Şafiüde hayrat hasenatı vardır Ve Meşhedi Elmelikiül Eşref Halil ibni Kalâvan Kırk dört gün Akke kal'asın muhasara idüb İspanya elinden kuvveti bazı ile feth idüb badelfetih Mısıra gelüb merhum oldu Camii sahasında bir kubbei münevverede âsudedir Ve Meşhedi Elmelikiül Aziz Osman ibni Elmelikün Nasır Salâhuddin Yusuf Yine kendü camii sakfında mesturdur Amma biraderi Elmelikül Efdal bundan evvel halife idi Hisset ve denaetinden alelakib mazul idüb Simyata nefyidüb anda merhum olub na'sın yine Mısıra Biraderi Elmelikül Aziz Osman ile bir kubbede yatarlar Kabri Elmelikül Eşref Eyyubian Mısrda kendüye kulu Şamîdir diler [2] Mühmel ve cühmel âdem olmagile her taraftan düşman zuhur idüb bunun asrında Kudüsü Şerifi musalâha tarikiyle İspanya firengine verdiler Sene 535 Badehu kendü dahi eleminden nâkâmil iken kâmil altmış yaşında Dımışkda merhum olub na'sın Mısıra getürdüb camiinde defn itdiler Ve Meşhedi Elmelikiüs Salih Necmüddin Eyyub bin Elmelikül Kâmil Mehemed Mansure şehrinde merhum olub Mısrda camii sahasında medfundur Beynelkasreynde mezahibi erbaaiye medreseler bina itdi Ve Ravza ceziresindeki kal'ai bunlar inşa etdi Lâkin tuğyanı Nilden harab olub Ümmükiyas tarafında Ciziye nazır canibde âsârı burcları zâhir ve bâhirdir Ve Meşhedi Elmelikül Muazzam Turan şah ibni Elmelikiüs Salih Necmüddin Eyyub Bu Turan şahın pederi Necmüddin Mansurede vefat idince Elmelikül Muazzam Turan şah Hasnı Keyfa kal'asind (e) şehzadeligi halinde sipehsalâr olub Acem ile cenkde idi Bu Turan şahın validesi Şecerüddür Necmüddini Eyyubun menkûhası idi Eyyub Necmüddin Mansurede merhum olıcak Şece-

[1] Yıldız nüshası (varuşu)

[2] » » (Samî verdiler)

rüddür âkile ve müdebbire ehlinin merhum olduğun bir ferdi âferide ifşa etmeyüb pes perdeden oğlu Elmelikül Muazzam Turan şaha ta Kürdistanda Hasnı Keyfaya haber gönderüb der an Turan şah şeb ruzerevlik idüb kırk günde Mısıra dahil olunca babasının merhum olduğu faş olub cümle âyânı vilâyet Elmelikül Muazzamdan biat idüb Mısıra müstakil padişah oldu Ol mahalde mel'un keferi Firengi bedrengi pür cenk Dimyat şehrine müstevli olmuşlar idi Sene 648 tarihinde cümle Firengi katl idüb Dimyatı feth etdi Badehu Mısıra gelüb kulları Elmuazzam üzre gulüb idüb sarayında şekid itdiler Müddeti saltanatı yetmiş gün oldu Mısır içinde pederi yanında medfundur Devleti Âli Eyyubiyan bunda inkıraz bulub validesi Şecerüddür melike olub yetmiş gün ol dahi hükûmet itdi Badehu hilâfet ehli Ay Begüt Türkmaniye intikal idüb vakaları bâlâda tahrir olunmuşdur Andan devleti Mısır Necmüddin Eyyub kullarına intikal itdi İbtida hilâfet kul taifesine andan kaldı Ve Şamı Şerifden Mekkei Mükerrekiye giderken Bürkei Muazzam bu Elmelikül Muazzam Turan şahın hayratıdır kim ol tariki âmda öyle bir hayratı muazzam yokdur Hakka ki havrı meliki muazzamdır Ve Kabri Elmelik Esedüddin Şirkühin Şadiyül Kürdi Kayıtbay yaylasında Eşrefiyye Camii civarında medfundur Ve Ziyareti Elmelik Sultan Müeyyed min indilâh Demir Kapuda camii sahasında âsudedir Ve Babı Hadidde Kırklar Makamı Camii Sultan Müeyyed dibindedir Demir Kapunun ardında bir makamı kübradır Hâlâ ehli hal kimesnelerden hali değil bir makamı şerifdir Ve bu Camii Müeyyede karib Kabri Elmelikül Muzaffer Ebüssaade Çerakese padişahlarının beşincisidir Hâkim âdil padişah imiş Ve Çukur kurafede Kabri Elmeliküt Tahir Ebülfeht Tatarî Çerakese padişahlarının altıncısıdır Vefates sene 824 Ve kubbesinin atebei âlisi üzre bu tarihin fevkinde Fatihi Halebüşşehba deyu tahrir etmiş Ve Kabri Elmelikül Aziz ibni Elmelikül Eşref Ve dahi Kabri Elmelik Cemalüddin Bu ikisi pederleri Sultan Eşref ile Eşrefiyye Camii kubbesi içinde yatarlar Ve Kabri Elmelikül Aziz İmadüddin ibni Salâhuddin Yusuf İmamı Şafii cenbinde hak âlûdedirler Ve Kabri Elmelikül Muizzüddin Eyyubiyan kuludur Kayıtbay yaylası yolunda bir sed üzre medfundur Vefates sene 365 Camii Ezheri Ezher nam Arab bu Muizzüddinin malı ile Camii Ezheri Esved bina itdi Sene 361 Bu Muizzüddin Mağrib Zeminden Camii Ezher behanesile huruc idüb ılgar ile Mısırı Ahışidiyyun elinden alub feth idüb bazı halkın kahr eyledi Zira Mısır halkı cebbar ve zeminî mezheb olmuşlardı Anıniçün Mısıra Kahirei Muizziyye derler Ve Kabri Ezher Mayi Burnuy Camii Ezher kurbinde medfundur

dur Ve Mısırdâ vüzera sarayların bina iden Sultan Salâhuddin Yusufun karındaşı *Kabri Elmelik Seyfüddin* bin Ebubekir bin Eyyub bina itdi Lâkin gayet sevdazede âdem olmağıle bir gün gazab âlûd olub kendü kendüyi kulağı dibinden bir muşt ile urub binagâşundan kan cereyan iderek merhum olub Ömer ibnül Farız civarında medfundur Âsitanenin bazı yerleri münhedim olmuştur Ve *Meşhedi Elmelik Sultan Tuman Bay* maa *Sultan Mehemed ibni Sultan Gavri Selim Han* ile cenk iden Tuman baydır Gavri Selim Han cenginde helâk olub oğlu bu Sultan Mehemed nâreside iken halife olub ilmi savaşıda kâmil değildir deyu kul taifesi gulûv idüb Sultan Mehemedi hal' idüb yerine Tuman Bay(ı) padişah idüb Selim Şah ile kırk iki kerre muharebesi ve mukatelesi sebkât etmiştir Âhir münhedimen firar idüb Fayyum caniblerinde sa'b dağlarda Urbanı habir ianetile ele getirüb Selim Han Tuman Bay(ı) babı Züveyled salb idüb fitne ve fesad munkati olub yine Selim Han merhamet idüb cenazesin gasil itdirüb ta Âdiliyyeye bile gidüb Âdiliyyede Camiinin sağ canibinde kubbei âlisi icre Sultan Mehemed ibnül Gavri ile medfundur Sene 922 Mermer sandukası etrafında Âyetülkürsi ve bu tarih tahrir olunmuş(ur) Ve *Kabri ziyareti Eşşeyh Zinnunu Mısıri Cebeli Mukattamin* zıllinde şeyh Ukbei Âmirül Cüheynî kurbinde başka bir kubbede medfundur Şarkı Amim nahiyesinde mütevellid olmuş Mısır meliki melik Mukavkisin nedimi haslarından kıbtî kavminden idi Melik Mukavkis anı elçilik ile iki cariyeye ile biri Mariye adlû cariyeye idi Hazreti Risaletin İbrahim nam oğlu Mariye cariyeden oldu Ve bir katır getürdü Ve bir kılıc getürdü Hazret katırı Hazreti Aliye ihsan itdi Dül Dül didikleri katır ol katırdır kim Mukavkis hedayasıdır Ve kılıcı dahi Hazreti Aliye verüb Zülfikar oldu Cariyenin birin şair Hassana ihsan eyleyüb Abdurrahman ibni Hassan ol kıbtî bakiresinden oldu Bu hedayaları Zinnun Hazreti Risalette isal idince Hazretin kemali muhabbetine takat getiremeyüb derunu dilden ve canı gönülden islâm ile müşerref olub sahabeî kiram oldu Hazreti Ali kemerin bağlıyub tabibi haziklere pîr oldu İlmi tıbda Fisagorsu Tevhidî idi Âlim ve şair ve mahir ve mair idi İlmi tasavvufu Hazreti Aliden görüb من لنا ilmine dahi malik oldu Tabiblerin silsilesi ana müntehidir Badehu Hazreti Ömer hilâfetinde Amr ibnül Âs ile vatanı aslîsini arzu idüb Mısır fethinde şehid oldu Maskatı re'si olan haki amber pakde kaldı kim كل شيء يرجع الى اصلا dir Ve Mısırın canibi cenubu haricinde şehirden bin altı yüz adım baîd Ziyareti hazreti *Eşşeyh Ebüssüudu Carihi* Altı yüz mikdarı haneli ve camili ve zaviyeli ve tekyeli ve sebilli bir kasabadır Bu mahallenin ta vasatında bir

kubbei âli içinde Ebüssüudu Carihî çarkûşe yeşil çuka ile puşide bir şanduka içinde mahfuzdur *من الی مصر یاسر* diyenlerin biri dahi bunlardır Senede bir kerre azîm âdem deryası cem olub Mevlûdun Nebi olur Ziyaretgâhı hassı âm enas ve nisvandır Âsitanesine yüz süren ârif insandır Ve Hanı Halil kurbinde Ziyareti meşhedi re'si Hazreti İmam Hüseyñ ibni İmam Ali ibni Ebi Talib *رضی الله عنهما* Hazreti sıbtüssaid vesseyidüş şehid İmam Hüseyñ bin Ali vilâdeti basaadetleri Ohud gazasında hazreti Hamza şehid olduğu an İmam Hüseyñ vücuda geldi Ve bazı müverrihler hicretten evvel demişler Ve müddeti ömürleri sene 56 idi Yezid ibni Muaviyeye hüsnü rızasile hilâfeti farig olub Yezidden biat etmedigiğün üzerine Şamdan Abdullah bin Ziyad ve Ömer ibnül Hasan ve Sa'd ve gayriler serdar olub Bağdadın deşti Kerbelâsında yüz bin belâ ile cengi azîm olub İmam Hüseyñin iki şehzadei civan bahtı ve dört nefer biraderleri bir karındaşı evlâdı ve beş aded ammüsi oğulları ile ol neberdi azimde yirmi bin sahabei kiram ve muhacirini zevilihtiram ve erbabı soffai sahib huddam hicretin sene 61 tarihinin yevmi Aşura günü hamunu Kerbelâda aç ve zac ve susuz şehid olmuşlardır Bedesti Yezid Badehu İmam Hüseyñ hazretlerinin seri saadetlerin Şamda Yezide getirdiler Oldahi şadmaniler idüb re'si şerifi Mısırdı Muaviye ibni Ceriha gönderdi Ol lâîn dahi Mısır Meydanında galtan etdirdi Fıravnu cebbarîn kavminden her kim İmam Hüseyñin re'si şerifine püştpa urduysa birer ayakları tulum gibi oldu Hâlâ Mısırdı niçe bin âdemin birer ayağı tulum gibi şişmişdir Andan biemrillâh bir hatunun evlâdının başın kesüb meydana koyub İmam Hüseyñin re'si şerifin hı(f)z ider Ta ki Mısır hâkimi Sarih mazul olub yerine bir mümin ve muvahhid muhibbi hanedan gelüb ol hatun ol münevver vechi Hüseyñi çıkarub hâlâ meşhed olan âsitanede defn iderler Badehu Âli Abbasiyandan Elmuktedir Billâh ve sair halifeler birer hayrat hasenat ilhak iderek bir binayı azîm ve bir kubbei kadim binayı âlinin ta vasatında çarkûşe zerdüz atlas ile puşide sanduka içinde medfundur Gûnagûn buhurdan ve gülâbdan ve şem'ıdan ve kanadildan çırağdamlar ile müzeyyendir kim gûya Huldü berîn ve bir camii selâtındır Kâbei şerif cirminde olduğığün beyti şerifin kisvei şerifin anda amudlara kuşadub anda dikerler Seb ruz ziyaretgâhdır (Beyit)

*Hasanile Hüseyndir iki hüma
Radiyallahü taalâ anhüma*

(Beyit)

*Anlara âline selâm olsun
Yerleri ravzai selâm olsun*

Ve Cebeli Mukattam ki Cuşî dağıdır anın dameninde Ziyareti eşşeyh sultanül uşşakîn hazreti Omer ibnül Farız Elhameviyyül Mısırî Künyeti Ebülhafazdır İsmi şerifi Ömerdir Beni Sa'd kabilesinden olup Taiyye nam bir kasidei belig telif etmişlerdir kim efsahuş şuara velfusaha bir mısraına nazire idememişlerdir Hattâ Şamı Şerifden Muh-yindini Arabî ibnül Farıza haber gönderüb İzni şerifiniz olursa sizin Taiyye kasidesine nazire idelim dimişler Ömer ibnül Farız dahi Sizin Fütuhâtı Mekke niz bizim bu Taiyyeye nazirei bînazîr vaki olmuştur İm'anı nazar ile manzurunuz ola buyurmuşlar Ta bu mertebe belig ve âteş pare kasidei Taiyyedir Her Cuma âsitanesine âsıkları Taiyyeden bir ikişer ebyat kıraat olunca âşıklar mest medhus olurlar Bir ulu âsitanesi ve tekyesi ve Camii ve imareti ve fukaraları vardır Cümle evkafı Elmelikül Kâmilin hayratıdır Zira anların ahdi evahirinde sene 632 tarihinde merhum olmuştur Her Cuma günü camiinde öyle izdiham olur kim bir âdem gelse yer bulunmaz derken biemrillâh ummanı kirame gibi gelen sığar Gelen yer bulur Cümle halk birbirlerinin dizlerinde oturlar Has ve âm birbirlerinden istis-kal etmeyüb can birliği ile sohbeti hassulhas iderler Acib hikmetdir Sair âsitanelerde bu gûne cemiyyeti ruhanî olmaz Zira cemii ulemayı Mısır her yevmi Cuma Hazreti risalet penahın ruhu şerifi bu camide hazırdır Ve sair ervahı enbiya dahi hazır olur derler Alelittifak cümle meşayihani Mısır bu kavle müttefiklerdir روحا لله Ve Cebeli Cuşî üzre Ziyareti eşşeyh Cuşî Bir camii ve tekyesi ve şeyh Cuşî hazretlerinin bir kaç haneleri vardır Ve kendileri camiin sol tarafında bir kubbei sagir icre medfunlardır Bu âsitane ta Cebeli Mukattamın zirvei âlisinde cihannüma bir makamdır Cümle şehri Mısırın canibi erbaasında birer günlük mesafei baide nümayandır Ve bu cebelin altında binden mütecaviz mağaralar vardır İçlerinde şehri Mısıra enmemiş sulahayı ümmetden nice yüz fukaralar vardır Gice kaim ve gündüz saim hal sahibi mücahid kimesneler vardır Şeyh Mehemmedî Gamravî hazretleri mücahedei nefis ide ide biemrillâh haftada bir iftar ider Güncü vahdetde bir padişahdır Ve yine böyle iken lâilgûn beşeresi vardır Ve şeyh Ali Mağzî Ol dahi bir mağarada sakindir Zaif ve nahif bir âdemdir Amma cümle züvvar kendüye taam hedaya getirürler Ol kadar tenavül ider kim Mâdi Kelb olkadar taam yemezdi Amma yine böyle iken hergez anın tebevîvül ve tagavvut eylediği görülmemiştir Mağarası daima zafıran kokar سلمه لله تعالى Ve bir garda dahi Eşşeyh Receb şahı Vanî Kırk sekiz senedir bu gardan taşra çıkmıyub taat ibadet idüb tilâveti Kur'an ider Rıyazet ve perhiz ile meşhur bir zahiddir Hattâ bir ruhban kendüye gelüb seninle erbaîne

girelim Ne sen taam ye ve ne ben taam yiyeym deyu davayi merd(i) idüb garda kapanırlar Yedi gün yedi gice old(ukd)a ruhbanı tekazayı hacet arız olub Receb Şahı Vanî ruhbanı gardan taşra çıkmağa men idüb huddamları garı sed idüb ikisi garda kalır On sekizinci ruhban cu'dan helâk olub lâşei murdarın taşra çıkarırlar Receb şah kâmil kırk gün kırk kırk gice bir dane hinta tenavül etmeyüb erbaîn çıkarır hafızı Kur'an kimesnedir Ve yine ana karib Eşşeyh Masumu Belgradî Şuara ve bülega kimesnedir Hüsnü hatta malikdir Savmı Davuda müdavemet üze kitabet ile kefaflanır bir merdi âkildir Ve yine bir garda Eşşeyh Fürsî Gûrî maa Eşşeyh Merdemî Tıraburanî İkisi bir garda sakınlerdir Ve halkdan Münzevîlerdir Lokmaları mahmedetden hasıl olur Kimesne vâkıfı esrar olmamışdır ﷺ Hamdî Huda bu canlar ile müşerref olub can sohbetleri idüb duai hayırların almışızdır Ve esrara mütaallik itdiğimiz kelimatlar zebanı hale gelmezdir Hemen Cenabı Barı mertebelerin daha âli ide Ve bu garlarda nice yüz sakınanı kûşenişinan ârifan vardır kim her biririle kıylü kalimiz tahrir etsek bir müdevven olur Ve bu garlardan aşağı zeminde beraber Eşşeyh hazreti Abdullahı Mağarevî Bu sultan bir mağarada sakindir kim kapusundan nişan verir bir garı azımdır Bu bin koyun alur bir garı ibret nümundur Bu garın ta nihayetinde Abdullahı Mağarevî medfundur Bu sultan teshir sahibi imiş Her sene hacı şerife gidüb ümmeti Muhammedin cekdiği âlâmı şedayidi görüb ibadullah şiddeti hardan halâs olub dağlar ve garlar içinden ubur etsünler deyu eccinniye emr idüb Mısırdan Mekkiye varınca yol üze vaki olan ciballeri ecinniye kesdirmeğe bağliyyub ibtida bu garı keserler Hakka ki makduru beşer değildir Badehu Cenabı Bari itmamın müyesser etmeyüb şeyh Abdullah merhum olub bu garda âsudedir Bu gar icre kırk kibarı evliya dahi medfundur Lâkin ismi şerifleri malûmumuz değillerdir Edhemî zeyinde fukaraları vardır Garın kapusu üze

(امر بانشاء مولانا الملك المظفر طاهر بيرس)

deyu tahrir olunmuşdur Lâkin gayet âlidir Ve bu garın içinde kûşe kûşe müteehhil fukaralar vardır Ve bu âsitaniye karib Hazreti Yusuf karındaşı ibni Yamen ve Hazreti Yusuf oğlu hazreti Efrayim ve hazreti Yehud oğlu Sarira ve azizi Mısır Züleyha ve melik Reyyan kubbeleri vardır Cümle anda medfun oldukları bâlâda masturdur Ve bu mahalle kakib Makamı Hazreti Musâ İbadetgâhdır Ve yine bu makama mülhak hazreti Abdülkadirül Ceylânî evlâdı Kabri eşşeyh İsâ Ulu makamdır Bazı kadirî fukaraları

sakindir Ve kurafei kübranın nihayetinde yine Cebeli Mukattam dameninde Ziyareti eşseyhi sâdât Mağribi Ulu âsitanedir Bir camii ve tekyesi ve imareti ve fukara höcreleri ile mamur âbâdan bir âsitanedir Mısırdaki sâdât hazretlerinin ecdadı izamları hazretleri ile kırk nefer evlâdları ile medfundur Yıldı bir kerre nısfı Şabanda bir Mevlûdun Nebi olur kim iki yüz bin âdem hayme ve hargâhı ve bar bengâhı ile gelüb meks idüb iki gün iki gice cemiyeti uzma olub giceleri nice yüz bin kanadiller ile çıragan olub taraf taraf tevhidi sultaniler olur Ve hayatda olan evlâdı izamında(n) sahibi seccade eşseyh Ebüttahsis hazretleri etek dermeyan idüb cümle züvvara nîmeti han ile ziyafetler idüb her kese birer künye yani lâkab verüb ol kimesnenin gerdanına ya bir Kışmîrî ve yahud Lâhurî veya dülbend rida verüb fukaraları olub biat etmiş olur Zira tarikleri tariki vefayîdir Hazreti Resule müntehidir Ulu âsitanedir قدس سره Ve yine bu âsitaniye karib Ziyareti Ebüssiud Ebûlaşayir Tekyesinin evkafın Mısır valileri mirîye muzaf eimşler Ol sebebden fukaraları yokdur Ve Sultan Hasan Camii dibinde Ziyareti eşseyh Ahmedî Rufaî Cümle evlâdları ile ol âsitane medfundur Mamur ve âbâdan tekyedir Fukarası çokdur Tariki burhanîdir Halifeleri siyah abbasî destar sarub beyaz alem götürürler Yıldı bir kerre azîm Mevlûdları olur Ve Sukud Dellâl kurbinde kutbu âfâk eşseyhi alelîtlak hazreti eşseyh Şemsüddinül Hanefî Emri azîm ulu sultandır Camiinin sağ canibinde bir kubbei âlide medfundur Tekyesinde fukarası ve meşayihî vardır Camiin haremünde bir nabıka ağacı vardır Ve bu âsitaniye her Çiharsenbe gün nice bin âdem gelüb ziyaret iderler قدس سره الوزير Ve Mısırdaki Atik mukabelesinde Nilin karşı canibinde Cize kasabasında şehrin canibi garbında Ziyareti Ebu Hüreyre رضى الله عنه Sahabeî kiramdandır Hazreti Risaletden hadisi sahih rivayet ider Hazreti Risalet gayet severdi İsmi şerifi kedilere gayet muhabbet etdüğünden Hazreti Risalet künyelerin Ebu Hüreyre kodılar Ve Resulü Kibriya bu hadisi buyurdu حب الهمزة من لايمان dimişlerdir Ve Ebu Hüreyre Duş kabilesindendir Halid binül Velid Şam gazasına serdar oldu Ebu Hüreyre dahi Duş kabilesine serdar olub Şam fethinde bile idi Badelfetih Hazreti Ömer ile Kudüsü Şerifi feth idüb andan Amr ibnül Âs ile Mısırdaki gazasında bile cenk iderken hadenk ile mecruh olub Cize canibine ubur idüb şehid oldu Badehu cesedi şerifi üzre Amr ibnül As bir kubbe bina etdi Hâlâ bir çemenzar şükûfezar haki amber pakdedir Dirahtistan nahlistan içre bir vadide medfundur Asitanesinde nice bin hürre ve gürbe ve kutta ve pisik ve maçı ve kedi vardır Her kim Mısırdaki kedisinden bîzar olsa bu Ebu Hü-

rereye nefyiderler Anıniçün kedinin hesabın Cenabı Bari bilür Ve anların nafakasın dahi Rabbülâlemîn bilür

Zikri evsafı Mevlûdun Nebi(i) hazreti Ebu Hüreyre

Bu âsitanei Hüreyrede senede bir kerre mahı Temmuzda Mevlûdun Nebi olub cemii âyân ulema ve suleha ve kibarı eşraf haymeleri ile varub ol Cize sahrasın cetri mülâmmalar ile lâleazar idüb üç gün üç gice tevhidi sultanî ile sohbeti has iderler Ve nice kerre yüz bin kanadil ve fanus ve meş'aleler ile çıragan idüb taraf betaraf zevk olunur Ve nice yüz bin kıyasa ve kayık ehli züvvarı götürüb getirmede Ve haymeler ile çarsuy bazarda ayşı işret olunmada bir cemiyyeti kübra olmazdır Zira Ebu Hüreyre hazretlerinin merkadi pürenvarı kubbe(i) nühtakının canibi şarkisinde bir âbı lâtif çıkar Ana Aynı Hürre derler Gûya kedi gözü gibi mücellâ ve berrak olduğund(an) Aynı Hür(ey)re derler Ebu Hüreyre hazretlerinin kerametile huruc etmişdir Âsitanei Ebu Hüreyrede olan nice bin hüreler bu âbı nabdan nuş idüb biemrillâh defi cu ve defi atşan ider Yohsa olkadar bin gürbelerin bir yerden tayinleri yokdur Ancak ol su ile kefaflanırlar Anıniçün Aynı Hüre derler Eyyamı Temmuzda kırk gün cereyan ider Ta ki kırk gün tamam olub ol cerahatden Ebu Hüreyre şehid olduğu saat beyaz ve koyu cereyan ider Hâlâ ilel an Mevlûd günlerine gelince mahı Temmuzda kızıl kan akar Ol günde haiza hatunlar kanlı suyundan nuş idüb hayızdan kesilirler Ta ki Mevlûd günleri olunca biemrillâh kan dinüb âbı rakik cari olur Badel Mevlûd ol âbı lâtif üzre bay ve geda ve pîr civan ve merd zenan ve cümle kibarı meşayihan cem olub dua ve sena etdükce kan kesilüb zülâli musaffa olur İbtida bismillâh ile şeyh Ebu Hüreyre nuş idüb Mısır vezirine ve mollaya ve nakibüleşrafa ve mezahibi erbaa şeyhülislâmlarına ve sair ümerai Mısır ve gayri eşrafı kibarın emanet gönderdikleri ibrik ve cerre ve gözelerine şeyh hazretleri ol sudan doldurub cümle âyânı Mısıra hedaya gönderüb anlar dahi bardaklarda olan şeyhin mührün bozub Niyyetüşşifa deyüb nuş iderler Ve bu âbı hayat(ı) getüren fukaralara in'am iderler Badchu sair ümmeti Muhammed nuş idüb nice kerre yüz bin cerre ve bardak su doldururlar Biemrillâh bir katra tenezzülde olmaz Ve Şam ve Halebe ve Bağdada ve Basrıya ve İslâmbola bakır kalaylı kumkumalar ile teberrûken cülâbı Ebu Hüreyre deyu hedaya gönderirler Ve bu su Mevlûdun üç gününde cülâb misal su cereyan ider Ve lezeti Huda hakkıyçün gûya âbı Zemzemdir Ve tabiati sehl müşhildir

Yetmiş yedi emrazı muhtelifeye dâi devadır Bu âbdan bir kerre nuş iden senei âtiyyeye varınca asla ve kat'a bir marıza mübtelâ olmıyub Hakîmi Lemyezelden gayri hâkim hukemaya muhtac olmaz Amma itikadı tam ile nuş etmek gerek Hattâ demi fasidi vücudda olan ihtilâtı ve ra'şe ve beras ve cüzamı def ider Mezkûr ayn senei âtiyyeye varınca bayağı turna gözü âbı lâtif cereyan ider Biemrillâh ilâ maşaallah âdetullah bunun üzerine caridir Ve bu Mevlûdu şerifde bu ayn için olkadar kerre yüz bin cerre ve barak ve micver ve çanak beyi olunur kim hesabın Cenabı Bari bilür Ve yine ol gün olkadar micver Cize yoğurdu ve kaymağı für(u)ht olunur kim cemii züvvarın derunu birunu beyaz yoğurd olur Ve Hermin dağları bu canibde olmagile beş on yârân bir yire cem olub kimi piyade ve kimi har süvar olub Firavn dağların temaşaya giderler Ve

İbret nümayı diğer

Yine Cizde Ebu Hüreyre hazretleri âsitanesi kurbinde Ebu Hüreyre ile şehid olanların üstühanları ol Mevlûd günleri zeminden taşra çıkub nice kerre yüz bin şüheda kemikleri hareket ider Amma hakir gözümle görmedim Lâkin mutemedün aleyh âdemlerden istima idüb gemi ile Eski Mısır ubur iderken ellerinde bazı kemikleri gördüm Şuhedalar uzvudur Berekât için hanemize götürürüz didiler Bu dahi ibretnüma bir hikmeti Hudadır Bazı âdemden ve ulemayı Ezhlerden süal etdim Tahkik olgün bilâ hisab uzuvlar rayegân olur Amma aslı ne idüğü malûmumuz değildir deyu cevap virdiler Bazılar sahabei kiram ile cenk idüb mürd olan Kababıta kavminin üstühanlarıdır kim mürd oldukları gün Temmuz idi Yine Temmuzda yer kabul etmeyüb taşra çıkar dirler Ve Kıbtî taifesi dahi bazı kemikleri alub hanelerine götürürler لا يعلم القرب الا الله Mısır içinde halic kenarında *Kabri eşşeyh hazreti* Halvanî Camii içinde medfundur Tekyesi ve meşayih ve fukarası ve imareti vardır Camiin revzenleri cereyan iden halice nazırdır Camii hareminde bir kaç secere ile bağçesi ve bir azım nabıka dirahti vardır Camiinin evsafı bâlâda mazbutdur Ve Babı Nasır kurbinde suku sultanî icre *Kabri Aynı Gazalî* قدس سره Ve yukarı kal'ade Mukabeleci Efendi konağı içinde Tahir Beybars veziri zaviyesi içinde *Eşşeyh* Ve ana karib Abdülkadir Ceylânî tekyesi içinde *Eşşeyh Mehemediül Ensarî* ve *Eşşeyh Abdullahiül Yemenîyyiül Zeylâî* Bu üçü bir yerde ve bir küçük kubbede âsudedirler Üçü dahi sahabei kiramdandır Tekyesinde bir kaç nefer kadirî fukaraları vardır Evkafları olmamagile gelen vali(i) Mısır iki vakıyye lâhm ve on nan pare verirler Hidmetden ağavatlar dahi nezeratlar verirler Ve iç kal'

ede Yeniğeri odaları cenbinde Tavaşi Süleyman paşa Camii hareminded Eşşeyh hazreti Sariyetül Cebel Sahabei kiramın ulusudur Hattâ Hazreti Ömer رضى الله عنه hilâfetinde Acem vilâyetinde kırk bin askere serdar olub Nehavend nam kal'ede cengi azîm iderken Acem galib gelüb bunlar münhedim olmak sadedinde iken beri canibde Hazreti Ömer Medinei Münevverede Cuma günü minber üze hutbe tilâvet iderken bâtın gözile görseki Acemde serdar Sariye münhedim oluyor Hemen hutbei okurken Ya Sariyetül Cebel deyu üç kerre nare urub yine hutbe okudu Bazı sahabe tebessüm idüb Sariye üç aylık yoldadır Emirülmüminîne ateh galebe etmiş gibi hutbede batıl kelâm etdi didiler Bazılar bunda bir sırrullah vardır deyu tarih kodılar Hikmeti Huda meğer askeri islâm Cuma günü cenkde münhedim olurken Hazreti Ömerin üç kerre Ya Sariyetül Cebel sadasın cümle guzâtı müvahhidin istima idüb cümle cüyüşü müslimîn livaların dağa doğru çeküb ol cebele arka verince askeri islâm taze can bulub cümle haricîleri dendanı tigden geçürüb mansur muzaffer olurlar Badehu salimîn ve ganimîn Mediniye gelüb Cuma gün hutbe esnasında istima etdikleri saday(1) ehli Mekke ve ehli Mediniye takrir ederler Tarih konulan kelâmlara mutabık gelüb Hazreti Ömere canı dilden muhabbet iderler Badehu Sariye hazretleri Amr ibnül Âs ile Mısır fethinde bulunub yine Mısırdâ merhum oldu رحمه الله عليه Ve eşşeyh Sariyetül Cebel kubbesi içinde sahabei ensardan altmış aded kimesneler medfundur Evvelâ eşşeyh Davud ve eşşeyh Kasım ve eşşeyh Yahya ve eşşeyh İsmail ve eşşeyh Ve İbni Yamen hazretleri civarında Züleyha türbesi cenbinde Kabri Sitti Âsiye Ana Firavnun hatunu idi Lâkin biemrillâh bakire idi Hazreti Musâya iman getürüb Firavn anı şehid etmişdi Bazı tefasirde Hazreti Musâ Âsiyei Cennetde nikâh ile alsa gerek derler Zira bakire merhume olmuşdur Üzerine Kababita padişahlarından melik Totis kubbei [1] bina etmişdir Lisanı kıbtî üze tarihi var Ekseriya havatînler ziyaret iderler Ve yine Cebeli Cuşi dameninde Hazreti Yusuf biraderi cenbinde Kabri Abdullah ibni Tahir Nusaybin nam şehirden Ekrad taifesinden müdebbir ve zevilukul Âli Abbasiyandan bir kimesne idi Memun halife Bağdaddan Mısıra geldükde Memunun veziri idi Sene 205 tarihinde Mısırdâ Ehram dağların Memun halife münhedim idüb kenz çıkarırken büyük ehramdan bir taş düşüb bu Abdullah ibni Tahir vezir merhum olub İbni Yamen civarında defn olundu Üzerine Memun halife azîm kubbe ve âsitaneler bina idüb atebai ulyası üze tarihleri

[1] Yıldız nüshası (kubbe)

(امير المؤمنين مأمون خليفة زمان ابن هارون الرشيد سنة ٢٠٥)

tahrir olunmuşdur Ve bu Memun halife münhedim etdüğü Ehram dağına karib kasabai Ciziye baid Busir nam karyede Kabri melik Mervan Himar Âli Ümmiyyeden ulu padişah idi Amma naşer'î işler ile müttehem idi Nehri Fırat kenarında münhedim olub cümle askeri dendanı tigden geçüb kendü firar iderek tahtı olan Şama gelüb anda dahi karar idemeyüb ta Mısıra firar idüb anda karar idem derken akibinden yagî askerden Âmir ibni Curcanî Mervanî Himarî dutub Abdullahı Mazenî başın kesüb bir cida üzre sancub ve yanında olan refiklerin dahi cümle katl idüb salimîn ve ganimîn alayı azîm ile Himarın başın Mısır içinden geçürüb Gazze ve Şamdan ve Haleb ve İr(a)kdan bu üslûb üzre alay ile Malatyada Elmelikün Nasır Ali Tahire teslim idüb şadmaniler idüb hasımdan intikam aldı (Beyit)

Eğerci haylı müşkildir kişi dünyada gâm almak

Bütiin dünya değer amma adudan intikam almak

deyüb صدك ايزدالا كنهه چلطى دون a hamdi sena idüb Âli Emeviyyundan evlâdı Yezidi bimezidin uruku bu Himar Mervandan munkatı olub bunu Hüseyin intikamın aldım deyu cemii islâm padişahlarına nameler ile resuller gönderdi Hâlâ naşı Mervan Himar Busir nam karyede bir alçak kubbe icre âsudedir Ehram dağlarını temaşaya giden bunu ziyaret ider Bazısı şetm ider Mezmumdur Ve Eski Mısırdaki Kabri eşşeyh Abdullah ibni Amr ibniül Âs Sahabei kiramdan ravi(i) hadisdir Mısır fethinde bile olub merhum oluncak vasiyyeti üzre hanesinde defn olunub hâlâ anda âsudedir Ve Ebülleys ile İmamüş Şafiîye karib Ziyareti eşşeyh Celâlüddini Siyutî قدس سره الزيز Saidi Âlide sahili Nilde İsyut nam mecmaı fukaha ve müfessirîn kânı olan şehri müzeyyende mütevellid olmuşdur Yedi yüz mücelled telifatı meşhuru âfâk ve muteberdir Hâlâ ziyaretgâhı hassı âmdır Kal'atül Kepşe Cebeli Yeşkir derler Ahmed ibni Tolun Camii andadır Ana Karib Sultan Caveli Camii içinde iki kubbei âlide akraba ve taallûkatları ile Essultan Caveli hazretleri medfunlardır Amma gayet musanna kubabı hubablardır Revzenleri Fil bürkesine nazırdır Bu kubbelerin iç yüzünde deri divarları serapa mevvac ve musaykal ebrî gûnagûn mermerler kaplıdır Ve atebei ulyası üzre tarihi ve Âyeti

(كل من عليها فان ويبقى وجه ربك ذو الجلال والاكرام)

Âyeti tahrir olunmuşdur Ve mermer sandukaları etrafında dahi gûnagûn hattı kadim ile mermer üzre oyma hatlar ile (tarihi)

(سنة ثلاثة وسبعماية)

terkim olunmuştur Ve kurafei kübrada *Kabri eşşeyh Seyyid Hüseyin Ahlatî* ulu sultandır Seccadeleri hali oldukda Mısır hulefalarından Sultan Barkuk asrında Yıldırım Han ulemalarından Simavnazade Acemden gelmiş iken Yıldırım Han iznile merhum Seyid Hüseyin Ahlatî seccadesine halife idüb yevmiyye üçer yüz Mısır parası ulûfe etdiler Ve Simavna zadenin ismi şerifleri *Eşşeyh Bedriüddin bin Mehmed bin İsrail bin Abdülaziz* dir Beynelulema vel meşayihî Mısır imtiyaz bulub Camiül Fusulû ve Kitabı Maksuda şerhi Ankahül Cevahirî telif idüb beynelulema vettalebe müteber kitablardır Âhir bu dahi yüzün canibi Hakka döndürüb kurafei kübrada Ebülleys hazretleri civarında mesturdur Hâlâ ulemayı Rum deyu ziyaretgâhı hassı âmdır Ve Ebülfetih Sultan Mehmed Hanın şuaralarından *Kabri İbrahim Gülşenî* Sarhanîdir Hacdan geldikde merhum olub *Monla Atikî* ile Ömer ibnül Farızyanında medfunlardır Ve Sukatüs Sebbâin kurbinde *Kabri eşşeyh Hamude* Bir küçük kubbede medfundur Ve Camii Ezher kurbinde *Ziyareti eşşeyh hazreti Yusufül Acemî* Ve tek-yei sultan Dengiz kurbinde Sukul Ganeme muttasıl *Kuhbei eşşeyh Tacüddin* Meşayihî azîmdir Nice bin keşif kerametleri zâhir olmuştur Ve şeyhül Bekrî hanesi kurbinde *Eşşeyh evlâdı İnan* قدس امرازم Ve Yeni Kapu haricinde Kantartüs Sebbu tarafında *Eşşeyh Ebülbeşer* رحمه الله Ve *Kabri eşşeyh hazreti İbrahimül Kani Bilâdı* Mısırın efdalî ulemasıdır Nice sene Camii Ezherde dersâm olub sene 1004 tarihinde hacdan gelüb yine Mısırdaki merhum olub kurafei kübrada medfundur Ve dahi *Eşşeyh Salihî Belkînî* Bunların ikisi şeyh İbrahim akrabalarından olub şeyh ile bir yerde medfunlardır Bunlar dahi Mısırın meşayihî kibarlarından olub ziyaregâhdır Ve İmamüş Şafiî âsitanesinin sağ tarafında pencerelerin haricinde ziyaretgâhı âsitanei nesli Ebabekrüs Siddik

(İki satır açık)

İbni şeyh Mehmedü'l Bekrî hazretleri Veliyyi niamimiz idi Bin seksen yedi Saferinde paşa valî(i) Mısır iken darı bakıye intikal idüb ecdadî izamları yanında defn olunub cenazesine nice kerre yüz bin âdem hazır oldu Seccadelerine evlâdı mihteri eşşeyh Ebülmevâhib halife olub cümle fukara anlardan tecdidî biat etdiler عرك الله Ve küçük Çelebi eşşeyh Zeynelabidîn cümle evkafları üzre nazır oldu حفظك الله ulu âsitanedir Nısfı Şabanda ecdadî izamları üzre azîm Mevlûdun Nebi iderler Hanedanı kadimdir Âyende ve revendeye nimetleri mebzul olub bîimtinandır Ve bu âsitanelerine karib fatihi Mısır Sultan Selim Han Âdiliyye sahrasınd(a) Sultan Tuman Bay ile cengi azîm iderken Kürt Bay nam bahadır Çerakese askerinden davayı

merd(i) ile Selim Hanı askeri islâm içinde şehid etmeğe ahdi eman idüb derya misal Âli Osman askeri içine esnayı marekede at bıragub Haşunda Ha bunda diyerek veziri âzam Tavaşi Sinan paşaya rast gelir Hikmeti Huda Sinan paşanın mutadı kadimesi öyle imiş kim Selim Han ne elvan esbab giyse ve ata binse ol dahi olgün öyle libası fahire giyüb öyle esbi saba sürate süvar olurmuş Ve eşkâlde dahi Selim Hana müşabeheti var imiş Hemen Kurt Bayı namdar Selim Han budur mülâhazasile ta veziri âzamin askeri içinde ve livası altında veziri âzam Sinan paşaya Kurt Bay bir zenî Mısırî yetiştirüb suzeni hayyat harirden güzër ider gibi Sinan paşanın zırhından güzër idüb bir yanından bir yanına kargı cida güzër idüb Sinan paşa anda şehid olub Kurt Bay bîbak ve bîperva reha bulub hasmından intikam alur Hamdi Huda Selim Hana rast gelmez Hâlâ ziyareti hazreti Kurt Bay İmamı Şafîî kurbinde medfundur Cümle Çerakezei Mısır ziyaret iderler Hakka ki bahadır ve şeci ve namdar ve tüvana yiğitmiş رحمه الله عليه Ve şehri Mısırın ta vasatında Demir Kapu kurbinde ziyareti hazreti İbrahimi Gülşenî Bâlâda âsitaneleri tavsif olunmuşdur Ol takrib ile bazı evsafı dahi tahrir olunmuşdur Tarihi fevtleri

(مات قطب الزمان ابراهيم سنة ٩٤٠)

Sultan Süleyman asrında Ebüssüud ile mubahasei ilmi tasavvuf ve mebhasi tevhid idüb cümle ulemayı Rumu mat idüb Mısıra geldükde kendi malları ile bu âsitanei bina idüb anda medfundur Kendüler Ömer Ruşenî hazretlerinden mezundur Ömer dahi Yahya Şirvanîden mezundurlar Ömer Ruşenîden Gülşenî olmuşlardır İlmi ledünne ve cemii ulûmu şettaya malik kutbül âfâk ulu sultandır Kubbei pür enverleri [1] içinde İbni Ahmed Hayatî Mate medfundur Sene 977 Ve yanında Eşşeyh ibni Ali Safvetî Mate sene 1005 Ve ana muttasıl İbnüş Şeyh Hasan Efendi Mate 1012 Hasan Efendi yerine damadı Mehmed Çelebi seccade nişin olub badehu fevt oldu Sene 1014 Ve bu asırlarda İbrahimi Gülşenî halifelerinden şeyh Karamanî vahdet meselesinde şeriatden taş koparub şer'ile başın taş yerine koyub icrayi şer'i eda etdiler Kabri malûmum değildir Badehu sahibi seccade Eşşeyh Muhiddin ادن الارض Şehri Edirnevîdir Mısırd(a) eşşeyh Ali Safvetî hazretleri ile haşr olub biatkerdesi ve damadı olub badel irtikal âsitanei gülşenîde medfundur Aşkî ilâhî ile âlûde bir âşıkî serbazdır Tevhid ve tezkir esnasında âşıkane ebyatları tilâvet olunub bazı âşıkânı mest ve Eski Mısırın canibi şarkîsi haricinde

[1] Yıldız nüshası (envarları)

gömüler içinde *Kabri eşşeyh Bağdadî Şah* rah üze bir kubbei âlide mesturdur Ve yine ana karib *Deyri Şenudî* derler bir kenise vardır *Melik Mukavkis hîni* fetihde *Amr ibnül Âsa* reca idüb münhedim etmemişlerdir *Hâlâ ol* deyr icre *beni âdemden* ve *tuyurda* maada bir zîruh girse ol an ölür *Hattâ* başka dermansız Arablar ol deyre girüb cümle pire ve kehleleri olub *halâs* olur *Acib* mutalsam deyri acibedir Ve bu deyre beş yüz adım karib yine *tarıkı âm* üze *Kabri eşşeyh Huveydî Bîhisab* telifatları vardır *Zaviyesi* ve *minaresi* ve iki kubbesi vardır Cümle ehli Mısır ziyaretine müdavemet iderler *Keşif* kerametleri *Tabakatı Şa'ra*vide masturdur قدس سره Ve *Kabri Elmevlâna Ali İlmî Ganimül Makdesî* Kutbiyyete kadem basmış fuzalâyüd dehirden gavvası bahri ilmi ledün idi *Kurafei kübrada* medfundur روح الله رحمه Ve *elmevlâ Bedri Çelebi Siruzîdir* Mısır monlası iken merhum olub *Ömer ibnül-Farız* cenbinde sengi mezarı tarihile mastur ziyaretgâhdır Ve *kabri elmevlâ Maruf Etendi* Tarabefzudandır Mısır mollası iken merhum olub bu dahi *Ömer ibnül Farız* kurbinde Rum ulemaları ile medfundur Ve *kabri eşşeyh elfazıl Emin* Tirevîdir Sengi mezarında tarihi sene 987 Mısırın kurafei kübrasında medfundur Musannif ve müellif ve hattat imiş İntikal etdükde kendü hattile kendü telifatlarından kırk iki mücelled ve mümza kitabı çıkmış *Hâlâ ol* kitabı nefiseler *Camii Ezherde* ve *Camii Müeyyedde* vakıfdır Cümlesi muteber kitablardır Ve *kabri eşşeyh Sinan Efendi* Ulemayı Ekradı Surandandır Ömrü nazeninlerinde tasadduk ve nezerat vazayifat kabul etmemişdir Hemen alâ babullah olub cümleden ziyade ganimet üze geçinirdi Mısırdaki Kürdî mahallesi mescidin tamir ve termim idüb anda sakin olub anda medfundur Meşayihani Mısır mabeyninde Şeyh Kü(r)dî deyu itibar idüb ziyaret iderler Ve senede bir kerre Mevlûd olub cemiyyeti uzma olur Ve *kabri elmevlâ Küçük Mahmudzade Abdullah Efendi* Mükerrer Mısıra molla iken merhum olub şeyh Şahin civarında bir püšte üze medfundur Ve *Merzbaniye Camii* kurbinde *Kabri eşşeyh Mehemed ibni Mehemed Eşşehir bi Altıparmak* رحمة الله عليه Şehri cennet üslûb olan diyarı Üsküpdendir Çakır Kocur zade demekle maruf kimesnedir *Hattâ* bu hakir Melek Ahmed paşa ile Bosnadan gelirken Üskübe uğrayub hakire Altıparmak Efendinin hanesin yafte ile konak verüb iki gün meks idüb akrabaları ile sohbeti has etdik Erbabı marifetden kimesneler idi Hamdi Huda Mısırdaki kendülerin dahi ziyaret etmek müyesser oldu Nice telifatları vardır Amma Siyeri Nebi nam bir telifatı vardır kim cemii Siyerlerin memduhudur Bahri maani ve Nomanı sani şeyhi ekber aziz kimesne idi Mısırdaki camii kiblesi önünde medfundur Sene 1033 tarihinde irtihal

eylemiştir Azizi merkur gavvası Bahri Okyunus ulûmu şetta(ya) malik idi Hattâ bağbanı çemenistanı ulûm azbûlbeyan ve mantıklı lisan idi Ve meşhedi elmevlâ Zahirüddini Erdebilî Selim Hanı Evvel asrında Tebrizden Ruma gelüb makbulü şehriyarî oldu Badehu tavafı beytullahül haram niyyetine Mısır valisi Hayin Ahmed paşa ile Mısıra vardıkda Ahmed paşa Mısır kal'asine kapanub hayin oluncak [1] ol vak'ada Hayin Ahmed paşa ile bir yerde katl olub kurafei kübrada ikisi bir soffa üzre medfunlardır Mezkûr molla Zahirüddin cemii ulûmu şettaya malik olub yüz kıt'a mücelled telifatları vardır Çi faide ancak bir namı kalur Yohsa cümle nüfus kabzai ecelde makbuzdur Hiç kes ve nakes ve bîkes ve varkes ol derde deva bulub reha bulmamışdır Ruyi arz cihangirleri ve gedaları bu emirde yeksanlardır Has ve âm ol kantara(i) celilüşşandan ubur etmek mukarrerdir ves-selâm Mısırı Kahir(e) de evliyayı kibarın ve ulema ve sulehanın mezaratı mütebarekeleri bîhisabdır Amma bu âciz ziyaret ettiğimiz kibarı kümmelînleri tahrir etdik Ve kabri elmevlâ Hüseyn paşazade Efendi Pederleri Budin veziri Güzelce Rüstem paşanın mahdumu ferhund(e) ahteridir Mısır mollası iken merhum olub İmamı Şafiî cenbinde türbei pürenvarının atebei âlisi üzre fevtine tarihi budur

Hüseyn Efndinin makamı darı selâm

Sene 1023

Merkum mevlâna mahbubülkülûb erbabı danış ve ehli ilmiü danış kimesne idi Hanesinde nîmeti âyende ve revendiye mebzul idi Ve kabri elmevlâ Mehemed Ehlî Efendi Tabib zade Abdurrahman| Efendinin biraderi gihteridir Cemii ulûmda Peyzeyab idi Hattâ Mısır mollası iken ilmi narınecatı tahsil eylemiştir Mesih paşa Camii sahasında âsudedir İmamı Şafiîye gidenler ziyaret iderler Amma bir Ehlî Çelebi dahi Rodosda medfundur Ve kabri elmevlâ Abdülbaki Eşşehir Dursun zade Efendi Mısır mollası iken merhum olub kurafei kübrada yol üzerinde sengi mezarında tarihi var Anda medfundur Ve kabri elmevlâ mimar zade Mustafa bin Mehemed Nice bin âlâmı şedayidden sonra mükedder [2] Mısıra olub anda İmam Ebülleys civarında medfundur قدس سره العزیز Ve kabri eşşeyh Ebubekrül Kefevî Mısırdâ şeyh Şahin hazretleri ile hem sohbet olub tariki Hakka yönelüb yine şeyh Şahin civarında medfundur Keramatı celile ile meşhur âbid ve zahid ve müteverri ehli hal kimesne idi Ve kabri elmevlâna elfazıl Rızayî Mehemed Çelebi Darülmülkü Konya kadısı

[1] Yıldız nüshası (olıcak)

[2] Yıldız nüshası (Mekkeden).

Pirî Efendi merhumun mahdumu gihteridir Bu Rızayî Çelebinin mevlûduna tarih lâfzı Rızadır Sene 1001 Anın içün Rızayî tahallus ider Mısır monlası olub Kahiriye dahil olunca Rızayî Efendi rızayî Hakkı gözleyüb Kahirede kahra mazhar olub badehu yeri darı cinan oldu Fevtine şeyhülislâm tarih demiş

*Ah vah Rızayı
Sene 1039*

Tarihi Atayî Çelebi

*Yakdı derunu dağı fırakı Rızayînin
Yaş dökmeğile olmadı hasıl firağı dil
Nev zahmi hun feşanile dil kanlar ağladı
Didi Atayî mevtine tarih dağı dil
Sene 1039*

Merkum Çelebi Rıza hasib ve nesib ve kâmil edib çelebi ve müellif ve musannif ve şair ve mahir ve her fünunda istihracına kadir hafızı Kamusu Ahterî bir derviş nihad halûk çelebi idi Mısırdı meşhedi İmam Hüseyin Camii sahasında medfundur Türbesinin deri divarları ve sengi mezarı tarihler ile pür olmuştur Kabrin fazılı Rum deyu ziyaret iderler *Ve kabri mevlâna Cemalî zade* Ulemayı Rumdan fuza-lâyüddehir şeyhülislâm Ali Cemalî hazretlerinin mahdumu gihteridir Anadoluda ve Mısırdı nice yerde sahibi seccade olub âhir Mısır diyarında Şarkıyye ve Garbiyye menasıblarına mutasarrif iken dirahti ikbali musdıkai Âyeti لا شرقه ولا غربيه olub Mısırdı Kahir(e) de temekkün eyleyüb kuvveti kahire ile nükudu enfası nakdi vaktini itmam eyleyüb amma Ebülleys hazretleri civarında medfundur رضى الله عليه Sene 968 [1] *Tarihi eşşeyh Âdem Efendi*

*Âdem dedemiz raksiderek gitdi cinane
Sene*

Mısır mevlevîhanesinde medfundur

(On altı satır açık)

[1] Aşağıdaki tarihler yıldız nüshasında yoktur

Merhum ve mağfurunleh sulta(nı) a'lemülulema ve efdalülfudalâ hazreti şeyhüşşüyuh Ali Şümürlüsî
 رحمه الله عليه **hazretlerinin keşif keramatın beyan ider**

Evvelâ bu hakiri pürtaksiri kalilübbizaa bin seksen üçde Mısırâ dahil olunca evliya ve enbiyaların ziyaretine şüru idüb hayatda olan kibarı meşayih ulema ile ihtilât etmeğe tekayyüd idüb tazyii evkat olmasın içün teberrüken ve teyemmünen Camii Ezherde şeyh Ali Şümürlüsî hazretleriyle müşerref olub desti şeriflerin bus idüb duai hayırları ile behreyab olub Kohistanî فردستانى nam kitabı tilâvet etmeğe bed eyledik Biemrillâh maderzad a'ma idi Amma bunda olan fesahat ve belâgat ve bunda olan takrir talâkat emlâhuşsuara Busarî hazretlerinde yokdur Hakir üç sene hizmeti şerifinde olub telmizi olduk Hikmeti Huda Abdurrahman paşa sene tarihinde valii Mısır iken üstadımız şeyh Ali Şümürlüsî hazretleri iki ay sahib firaş oldu Amma yine cemii telâmizleri hanei bîminnetlerine varub desti şeriflerin bus idüb her kes ile kelimat idüb dersler görilirdi Amma biemrillâh evvelki ders takrirlerinden ziyade ders sürülürdü Amma kendüleri olmertebe zaif ve nahif oldular kim vücudu nazeninlerinde her uzvu rayegân olub ad olunurdu Lâkin kuvveti kudsiyyeye malik olmağın miratı dili çeşmi durbin idi Ve begayet kıyaset nihayet mertebe feraset ve zekâyile mevsuf idi Anı görenler a'mayı maderzad diyemezler idi Hattâ damadı olan kadı Mansurda evlâdı duhteri pakize ahteri Rabiai Adüvviye misal hafıza bir hatundur Anlar ehli kadı Mansura nakl etmiş Kadı Mansur dahi anlardan cümle huzzarı meclise nakl ider Bazı kerre leylei mubarekelerde müşahede etdim ki Hazreti serveri kâinat ve mefhari mevcudatın huzurunda sarîh ve fasîh zebanile نعم يا شفيع المذنبين يا شفيع يا شفيع يا شفيع kelimatları gibi pederim Hazret ile kelimat idüb ders tilâvet idüb ders tilâvet etdiklerin kerratile istima etmişim deyu binti şeyh Ali Şümürlüsî şehadet etmişdir Hattâ bir gün badedders üstadımız şeyh Ali Şümürlüsî huzurunda cümle ihvanı basafa şeriklerimiz ile berzanu dururken aziz hazretleri kelâmı dürerbarları ile huzzarı meclis olan telâmizlerine alâ tarikul keşif hitab idüb buyurdılar kim Bu sene huccacı müslimîn âyâ negün alay ile Bürketül Hacca revane olurlar deyu süal buyurdular Hemen damadı olan Kadı Mansur itdi Sultanım inşaallah şehri Şervalülmuazzamın on sekizinci gün yevmi hamisde alay Bürkiye hurucları ferman olundu diyince şeyh buyurdular kim Ya kanı Mansur Olgüne kaç gün kaldı didiler Hemen Camii Kaysuniyye hatibi şeyh Çelebi baş halifemiz idi Anlar buyurdıkım

Sultanım huccacı müslimîn çıkmğa iki gün kaldı diyince hemen şeyh hazretleri iki aydan beru sahib firaş bîtab ve bîmecal bîmaaş iken Ya Allah deyüb camehabından pertab [1] ayak üzre durub beytûlhazeni icre tavusu bağı cinan var öyle cevelân ve raks ve sima etdikim gûya simaı Celaddini Rumîdir Öyle hıramanî reftar ve harekâtlar etdikim cümlemizde dembeste olub merdümü dideler valih ve hayran kaldılar Hakir ise engüşt ber dihen olub Âya Bu ne haldir deyu mebhut kalmışım Aziz hazretleri badessima ark âlûd olup buyurdular kim İşte oğullar Huccacı müslimînin Bürkiye çıkmasının müferrah müjde haberlerin virdiler Bundan geru hayatı cavidanî dücihan bulduk Cümleniz berhurdarı ömr olasız deyu cümlemize gûnagûn hayır dualar etdi Bazı yârânlarımız Elhamdülillâh Efendi sıhhat buldu deyu şad handan oldular Bazılar nihanîce bûgâ idüb gıryan oldular Amma yine şeyh hazretleri cümlemize nutk idüb Ey oğullar Sizlerden bir recam vardır Lûtf eylen Huccac alay ile çıkacağı gün bunda haşr olub beni huccac alayından mahrum etmen Zira ol günler haccı ekber günleridir Ol gün beni bir sanduka icre koyub dörd hayvan üzre beni tahmil idün Badehu Camii Ezher içinden beni ol sandukayle geçürün Ve bizim muhib telâmizlerimiz ile mücavirinden bir haylı uşşak ve revakı İrakdan bir küme uşşakı müştak bizi kurafei mücavirinde koyalar Anda her sene huccacı müslimîni seyr idelim Turabbıarî gubarımız olsun Zira ol kurafe memmerri nasdır Ve anda medfun cümle müslimîni ünasdır Sizlere vasiyyetim budur Beni olgün huccac alayından mahrum etmen deyu recalar eydi Cümle telâmizleri Nola Sultanım can baş üzre Sultanımı anda götürelim didiler Cümle sadıkan Efendinin bu sözünden haz etdiler Ve yine Efendi buyurdular kim Ey oğullar Mısır ulemalarından Mülâkkab Ali beğ ve İbrahimi İrakî türbedarı şeyh Metbule haber itdün Anlar dahi mabaadimizce gelüb alayı huccacı seyr etmede bizimle hazır olsunlar didikde anlara âdem varub haleti nezide bulduklarında haber getürüb Sultanım Anlar hastadır Alaya çıkmğa dermanları yokdur didiler Hemen aziz buyurdular kim inşallah iki günden anlar hayatı dücihanı bulub bizimle seyre gelirler Lâkin oğullar Size muracaatım oldur kim Mısır valisi defterdar Ahmed paşa nüzulü günü ol vak'ai vâkıai kübrada Azablar kapısı önünde lâhmı acın gibi hezarpara olunan üstadımız şeyh Şaravî hazretlerinin akrabalarından fakir Abdülfettaha beddua etdim diki yine Şaravî hazretlerinin kerimelerinden Sitti Zehranın meşrutası olan nezaretimi almış idi Bedduam hedefi icabetde kabul olub Azablar Babı önünde gulüyyî

[1] Yıldız nüshası (ıdüb)

âm ile Abdülfettahı pare pare etdiler Sizlerden reca ve temennam ol-
dur kim anın ruhiyçün Camii Ezherde kırk hatmi şerif tilâvet idüb
sevabın Abdülfettahın ruhuna hibe idin Ve beylei Cum'ada helva
tabh idüb fukaraya bezl idin deyu vasiyyet âmiz kelimatlar idüb yine
camehabı üze oturub girdebalış üze serbalış idüb yine üftade telâ-
mizleri naliş etmeğe başlıyub haylı güftügû oldu Amma şeyh habı
rahate varub rengi ruy(i) verdi handana dönüb ark âlûd olub ol
gün niçe gûne keşif kerametleri zâhir ve bâhir oldu

Hikmeti Huda

Mahı mezburun on sekizinci gün alessabah cümle asakiri Mısır
pürsilâh olub huccacı müslimîni alayı azîm ile Bürketül Hacca
velvele ve gulgule ve debdebe ve tantana ile alay sadedinde iken ol
saat şeyh hazretlerinin ruhu pürfütuhları canibi Hakka teveccüh et-
dükde Camii Ezherde vè Mısırın cemii hulefa camilerinde salâlar
tilâvet olunub şeyhin merhum olduğu dasitanı destan olub cümle
huccac ve asakiri Mısır pür silâh Camii Ezhere varub cenazei şeyhe
hazır oldular Azizin rumuzu künuzları üze nice yüz bin asakiri islâm
ve nice yüz bin fukara ve has ve âm deryamisal olub azizin salâtı
cenezesin Camii Ezherde eda idüb vasiyyetleri üze dört âdem hay-
vanı üze tahmil idüb nice kerre yüz bin şukkai alemler ile tevhid
tezkir iderek huccacı müslimîn alay (1) ile şeyhi kurafei müsafirîne
götürüb anda seferleri tamam olub karargâhları darülkarar oldu Ve
ruhu şerifleri dahili evci illiyyîn olub darı faniden darı bakiye irtihal
etdi رحالة عليه Tarih ruhlarıçün elfatiha Hikmeti Huda kelâmı
dürerlarlarından sâdır olan keşif kerametleri üze Mülâkkab Ali Bey
ve İbrahimi İrakî türbedarı şeyh Metbul dahi merhun olub alelakib bun-
lar dahi defn olundular Aziz hazretlerinin kurbinde âsudedir-
ler Ve Babı Lûk rahında mahalle de Kabri eşşeyh İsmaili
Sana'irî Mecazibunden bir aizzei kiram kimesne idi Tekellüfden ber-
taraf olub pabürehne ve serbürehne bir can idi Kimesne ile tekel-
lüm etmezdi Amma muhibleri olan kimesneleri gördükde hande kü-
nan bazı kelimatlar idüb her bir kelâm(1) rumuzu künuz idi Daima
bir vekâle icre kâh buryayı Süleyman üze bîriya olub yatardı Kâh
hakı amberpak üze gubar âlûde olub yatardı Bu sultanın hayatında
kadi Celâl bir zaviye ve bir türbei pür envar bina idüb sene 1089
tarihinde Abdurrahman paşa valii Mısır iken azizi merkurum nutku

dürerbarları ile bu mahe merhum oluruz deyu işaret buyurdılar Ve Âli Osmanın Moskov gazasına bu kelîmatlardan tarih işaret buyurub

(جاع السرور في شهر رمضان)

deyu tarihi budur

(فتح قزق عو مصقو سنه ١٠٨٩) .

Bu gûne huruflar ile işaret buyururlardı رحمه الله عليه Hâlâ ziyaretgâhıdır

Elfaslür rabi ve Sittin

Ümmü Dünya Mısırdı bu ziyaret etdiğimiz sultanların tarıkı âmların ve cümle âyânı kibarın rah mahalleleri ismin beyan ider

Evvelâ şehri Mısırın iç kal'asinden maada aşağı şehrin caddei azîm(i) olan rahı âmı ve esvakı sultanîde ve mahallât icre cümle bin tarıkı âmdır Amma Babı Nefiseden ta Babı Nasıra varınca Derbüssultan de(r)ler kim Üzengicilerden ve Suku Salibeden Suku Emir Hacibden ve Suku Hayyamdan ve Babı Cedidden ta Babı Nasıradak Derbüssultan derler kim Beynelkasreyn dibinden tarık iki fırka olub Babı Fütuha varınca Derbi Hâkim Biemrillâh de.ler Zira zulüm ile nice bin hanedanları münhedim idüb bina etdüğü camiine tarıkı âm etdügiyçün Derbi Hâkim derler Ve Derbi Şa'riyyeden taşrasına Derbi Tahiriyye derler Ve Sukut Taylûndan içeri Derbi Abbasiyye derler Zira cümle Mısıra malik olan Âli Abbasiyan hulefaları anda sakın olduklarıyçün Derbi Abbasiyye derler Andan aşağı Derbi Babı Cedid Andan öte Babı Bulak ve Kantaratüs Sübu derler Ve ana karib halicin karşı tarafında Derbi Sevikatüd Dellal ve ana karib Derbi Kantaratus Sunkur ve Suku mahallei Âbidin ve Derbi Babüttabbagîn ve Derbüş Şevarib ve Derbi Özbekiyye Derbi Kantaratüllimon ve Derbir Ratıl ve Derbi Babı Lûk ve Derbi Harratîn ve Derbi Beynelkasreyn ve Derbi Kadiasker ve Derbi Hanı Halil ve Derbi Hartı Hammaliyye ve Hartussaa yani Gümüş bazararı ve Derbi Fahhamîn ve Derbi Gavri ve Derbi Bundukani ve Babuz Zahhume ve Suku Şevayin ve Babı Züveyle ve Hartıl vali Sultan Kayıtbay subaşı kapısı önünden geçmemek için bu yolu bir

saatde açdurub ubur etmişdir Hâlâ Hartı Vali derler Ol trarıkde sa-
ka kırbaları ve tulumlar ve matara ve cugele işleyen üstadlar çarşu-
sıdır Ve Suku Hayyatîn' yani çadırcılar çarşısı ve Sukül Hazareyn ve
Hartül Halife ve Suku Taylûn ve Suku Meğaribe ve Suku Hazretül
hınna ve Suku Kabri tavil ve Suku Emirahur ve Hartüssakkayîn ve
Hartun Nesara ve Hartül Musiki ve Suku Rumeli ve paşa sarayın-
dan Derbül Ahmer ile ta Camii Ezhere varınca üç bin üç yüz adım-
dır

Evsafı tetümmei şahrâhı Mısırî Kahire

Bu hakirin Mısırdâ iç kal'edeki konağından aşağı sipahiler ha-
mamı külhanı önünden ve İvaz Bey sarayı önünden ve Mesud Ağa ka-
pusı önünden Burhan Efendi nakibin sarayına varınca iki bin yüz adım-
dır Amma yine konağıımızdan aşağı Altıparmak Camii önünden
yine Mesud Ağa sarayı önünden Nakib sarayına iki bin üç yüz
adımdır Bu yol ikiyüz adım ziyade olmuş olur Amma yine konakun
aşağı Azablar kapusunda Rum eli meydanından ve Salibeden ve Yeni
Kapuda Kantartüs Sübudan geçüb defterdar Kaytas Bey hanesine
varınca kâmil üç bin adımdır Bunun emsali nice mahallât esvak
esvakı sultanîler vardır Eğer cümlesin tahrir etsek başka bir mücülled
kitab olur Amma meşhuru âfâk ve tariki âm olan bu tahrir olunan
rahı izdihamlardır Kim zikrinde faidesi elbette vardır Anın için
terkim eyledik Amma gayri meşhurun zikride faide ve beyanında
itibarı olmıyan nenelerin tahrir tatvilinde melâlet vardır deyu tahrir
etmeyüb bununla iktifa etdük vesselâm

Elfalül hamis ve Sittin

**Bin seksen üç tarihinde sultan Seyyid Ahmedül
Bedevî ziyareti Mevlûduna ve benderi Dimyat ve
benderi Reşid ve benderi İskenderiyye ve gayri
kura ve kasabat belideler seyyahatine gitdiğim
menazilleri ve âsitaneleri beyan ider**

Evvelâ Mısırî Kahirenin alâkaderüttaka mümkün olduğu mertebe
seyir temaşaların ve cemii ziyaretlerin idüb meşhuru âfâk ve kutbu
alelittlak olan hazreti ebülyetamîn sultan Seyyid Ahmedül Bedevîi
ziyaret kılub Âyâ Ne takrib ile ol âsitaniye bu âciz yüzüm sürüb
ruhu şeriflerinden istimdad taleb etsem derken hikmeti Huda bin
seksen üç mahı Rebiülâhirin on ikinci gün Mısır içinde bir velvele

ve gulgule zâhir olub def ve kudüm ve tabl nakkare ve tevhidi erre sadası evci semaya münkalib oldu Gamhanemizde olan ahhablardan süal etdim Bu günki gün Seyyid Ahmedül Bedevî ve sultanı ulvî hazretlerine cümle meşayihanları ve fukaraları cemiyyeti kübra ile zikrullah iderek sahibi devlete çıkub sene Mevlûduna Buyurdum alırlar Azîm velveleârâ alayı fukara didiklerinde hakir alelfevr paşanın saray meydanına varub bir kûsei vahdetde âlem ağyardan bîhaber iken seyir temaşaya meşgul oldum العظمة الله On binden mütecaviz fukarayı Bedevî def ve kudümleri ve Direfşi Gâviyanî misal şukka alemleri ile bazısı âlâtı harbe müstağrak olub ellerinde zerdeste ve nabutlar bellerinde palhenk tennureler dillerinde zikrullah ile nice yüz bin sancag ve bayrag ile saray meydanın ve esvakı sultanîlere fukara malâmal olub gûnagûn sancaglar ile şehri Mısırı lâleazar idüb saray meydanında paşa huzurunda baş halife fukaralarına Zikrullah deyince bir ağızdan nice bin fukara Tevhidi sultanîye reha buldurub altun mutallâ alemler baş kaldırub def ve kudüm ve nakkare ve tabıllar çalınub ve suru İsrâfil var nefirler nefh olunub üç bin yedi yüz meşayih ve on bin mikdarı pabürehne ve serbürehne fukarayı babullahlar tevhidi erriye meşgul olarak taraf taraf mecazibun nareler urarak saray meydanında bir tevhidi sultanî olmuşdur kim birabbi Kâ'be sadayı Allah Allah evci âsümana pâyveste olub felekde melekler dahi reşk idüb taaccübane Sübhanallah didiler Badettevhid nakibi fukara Cenabı Bariye hamdi senadan sonra Habibi Hudaya tarziye ve tasli-yeden sonra padişahı ruyi zemin fatihi Kandiye ve Kamanıçse olan Sultan Mehemmedi Rabie hayır dualar ve Kethüda İbrahim paşaya senalar idüb gûruh gûruh huzuru paşaya varub âdâb üzre aletttertib Karar etdiler Bedevî ve fermanı Şultan Kayıtbay üzre beyaz buyurdılar tahrir olunub Garbiyye kâşifi Hasan Ağa ve Menuf kâşifi Ali Ağa ve yedi bölüklerin mustahfızan ve gayri ocak ağalarısız Siz kim Mevlûdu şerife pürsilâh cümle askeriniz ile hazır olub Mülâka meydanın muhafaza idüb ihmal olunmıyub Urbanın aşkıya ve eşirraları at ile meydanı mel'abiye gelüb mızrak ve nabut ve akve hançer taşıımıya Ve hamirhane ve boz(a) hane ve fevahişleri men idüb emrime itimad idesiz deyu müekkîd emirler olub paşa dahi meşayihane selef vüzeraları etdüğü ihsandan ziyade Seyyid Ahmedül Bedevî hazretlerinin kabri şerifine iki yeşil destar ve iki batman öd ve elli miskal amberi ham ve bir ibrişim haliçe ve bir harir seccade ve iki şem'i aseli kâfurî ki herbiri âdem kaddi yüzer batman şem'ler ihsan idüb cümle fukaraya kurban beha yüz altun in'am idüb baş halife şeyh Mustafa Rumî destine teslim olunub cümle meşayihan duai hayr ile paşanın

destin bus idüb yine tevhibi sultanîye başlıyub bir tevhib olmuşdur kim cemii münkirîn âlemi hayretde kalub dembeste oldular Yine badettevhid dua sena olunub ihsan olunan seccade ve halice ve öd amberi ve destarı Muhammedîi birer huddama tahmil idüb saray meydanında kanun üzre ihsan olunan beyaz buyurdı| cellâd başı savtı âlâ ile Mahı Cemzielâhirin nısfında Mevlûdu Bedevîdir deyu nida idüb feryad iderek gitmede ve cümle meşayihan tevhib ile alay etmede Bu tertib üzre cümle meşayihan fukarayı dervişan güncü kanaatde zîşan saf saf mevc mevc herkes halvethanelerine revane oldular Bu mahalde hakirin seyyah urukları harekete gelüb vacibüs-seyr ziyareti idem derken badelmağrib bir iç mehteri gelüb Buyurun sizi sahibi devlet ister deyu haber verüb der an hakir İbrahim paşa huzuruna varub âyîni Seyyid Ahmedül Bedevî müzakeresi oldu Hemen hakir fırsat(1) ganimet bilüb Sultanım İzni şerifiniz olursa ol dua hizmetinde hakiri pürtarksir bulunub sultanımı hayır dua ile yad idüb ol âsitanei dahi ziyaret etmiş olam didüğümüzde recamız hayyızı kabulde vaki olub Tiz Nişli Ali Kethüda gelsin deyüb ferman etdi Kethüda gelüb hakire harcırah yüz sikke(i) hasenei furunî Kızıl kırılğalar ihsan etdi ve Mevlûdu Bedeviyyeye hazır olmak için tahrir olunan Garbiyye ve Menufiyye kâşiflerinin emirlerin ve tut sene âhiridir Kâşiflerin ol günlerde hükm(ü) nafiz olmıyub kendüler divanı Mısıra gelüb muhasebelerin görmegiyçün izin buyurdıları dahi hakire ihsan eyledi Ve Garbiyye kâşifi Hasan Ağa divanı Mısıra çavuşlar kethüdası etmesinin müjde mektubların dahi bu kemtere in'am etdi Ve bir mükellef cerge hayme ve on kantar peksımat ve sair mekûlât meşrubatdan maada yüz vakıyye kahve ve üç kantar sükker ve yüz şem'i asel ihsan idüb vedalaşub Nişli Ali Kethüda hanesine varub yol üzre olan kadılara ve kâşiflere ve ümena ve mültezimîne hitaben müekkid mektublar tahrir olundıkim Hâmili veraka Evliya Efendi sahibi devlet efendimizin nedimi hassı ve kadimî yarı garı olduğundan maada bizim dahi pederi azizi canberaberimizdir Mektubu muhabbet üslûbumuz her kangınıza vusul bulursa Evliya Çelebiyi birbirinize salimîn tatyibi hatır idüb ulaşırsız Gayet memnun mahzuz oluruz deyu varakları verüb beş bin pare dahi harcırah ikram idüb cümle ahibba ile vedalaşub ol gice Bulakda risale ağası İbrahim Ağa hanesine mihman olub üç gün üç gice şehri Bulak nice kerre yüz bin kandailler ile çıragan ve tezyin olub zevk safalar oldu Ve yeniçeriyân tekyesile risale ağası sarayı önündeki meydanda bir gice cümle meşayih hazır olub fanus kanadiller ile lebi Nili zeyn idüb ta sabaha(de)k tevhibi sultanî ile Mevlûdu şerif oldu Ertesi alessabah Bulakda İbra-

himi Gülşenî tekyesinde kanun üzre nakibüleğrafın ziyafeti olub âyân kibarı kümmelin ve ulema ve suleha ve meşayihani Mısır ve bizzat kadiasker hazretleri ve mezahibi erbaa şeyhülislâmları gelüb sımatı Muhammedî çekilüb nîmeti nefiseler tenavül olunub ol gice tekyei Gülşenî pürnur gülşeni irem olub Mevlûdu şerif olur kim bâladaki Mevalîd evsafına bu Mevlûd memduhdur Tekrarı kederi giderür Ertesi alessabah cemii fukarayı Bedevî ve sair ehli turukun mecazibun fukaraları ve anka tüccar ehli biharları on iki pare akabe gemilere süvar olurlar Her akabe ikişer bin âdem alur Karavana misal merakiblerdir kim herbiri âdem deryasile Nil deryası üzre malâmaldır Herbiri| dörder kat anbardır Anbarı süflâsında mekûlât meşrubat ve sair mühimmat ve levazimat Dahi ulvîsinde cümle taifei nisvanı pürisyan ile memlûdur Dahi fevkinde fukarayı meşayihan Dahi fevkinde fellâhan mellâhan huddaman reyyan ve erbabı züvvaran ile zanu ber zanu beni Âdem ile memlûdur Kat enderkat tahtapuşlar ve maksureler inşa olunub herkes yârânı basafasile zevk ve safa ve şaka iderler Ve bu on iki pare akabe kestiler Seyyid Ahmedül Bedevî evkafındandır Ve cümle masarifi evkafı Bedevîden olub tezyin olub ve cümle akabelerin sütunlarının ve serenlerinin cundalarına sancag ve bayrag ve flandırılar ile tezyin iderler Ve bu gemilerin canibi erbaasına nice bin kanadil ve âlemi meşayihan ile tezyin iderler Ve nice bin züvvar ve meşayihan bu evkaf akabelerine girmeyüb başka gemilere ve kıyasa ve kayıklar dutub herkes ahabile zevraklara girüb cümle iki yüz pare gemi olub ruhi nehri Nil keştiler ile zeyn olub bu tertib üzre on iki akabe ve altı yedi yüz kayık ve kıyasa kırk elli bin âdem ile vakti kuşlukda sehri Bulakdan azm idüb mütevekkilen alallah ile deryaya çıkdukda cümle keştiler icre olan askerî taifesi bir kat tüfenk ve bir yaylım tob atub sadaları teskin olunca ibtida baş halife(i) Bedevînin tabıl kudümleri ve zili bemleri çalunub tevhide sultanî iderek Nil cereyanı ile cari olarak kûs nefirler çalarak fukarayı muvahhidin gemiler ile İn Baba şehrine mukabil vardıkda İn Baba için cümle fukara gülbangi Muhammedî çeküb birer fatiha tilâvet iderler ve azmi Bedevî deyüb giderler Hakir ol mahalde başka gemi ile yedi sekiz huddam yârânı basafa ile zevk safa iderek kâh şeyh Mustafai Rumî kâh şeyh Osmanî Kennas kâh şeyh İn Babi kâh eşşeyh Ahmedî Kalyobî ile ülfet iderek Nili Mubarekin iki tarafında Cennet misal olan mamur ve âbâdan belide ve kasabatların seyir temaşa idüb evsafların tahrir iderek yine Mısır hakinde sekiz mil aşığı

Kasabai Şubre

Sahili Nilde bin haneli ve yedi camili ve esvakı muhtasarlı ve bir hammamlı mamur ve müzeyyen cennet misa(l) nahlı hurmalı bir bağı irem kasabadır Hükûmeti Mısır yeniçerisi taifesinden bir odabaşı hükûmet idüb âyende ve revende yüklerin ve karpuz ve kavun yüklerinden birer karpuz bac alub senede iki bin guruş faide ider Yeniçeriyan kollarıdır Amma yine başka mültezimi vardır Ol kasabai ubur idüb on mil daha aşağı

Cezirei Batnül Bakar

Nam mahal Nili Mubarek vasatında bir burundur kim Nili Mubarek ol mahalde iki bölük olur Lazreti Nuhdan sonra bu mahalli Seyfi Zülzezen kesüb iki şak etmiştir Sol tarafda garbe cereyan iden Nil benderi Reşide gidince mildir Beri sağ tarafda şimale cereyan iden Nil benderi Dimyata varınca mildir Bu iki Nilin mabeyninde olan cezirei azîmdir İki kâşiflik hükûmetdir Biri Garbiyye hâkimidir Biri Menufiyye hâkimidir Bin pare kurayı âbâdan ile müzeyyen bir cezirei azîmdir Ta vasatında Garbiyye hâkiminde Tant(a) nam bir kasabada Seyyid Ahmedül Bedevî medfundur Ve bu Batnül Bakar nam burun Menufiyye hâkidir Cümle mugaylânları mirîdir Mısır cebecibaşı tarafından mugaylân misillû dikenleri kurutub ihrak idüb kömürün Mısırdan barudu siyaha korlar Barudı gayet keskin ider bir gûne haşakdır Bu mahalden bizim alay gemilerimiz Dimyat tarafına giden nehri Nil ile cereyan idüb sağ tarafda Kalyob hâkiminde

Kantaratül Meliküt Tahir

Kavsi kuzehvar göz bir cisri azîmdir Mısırdan Kalyoba ve Mansur(e) ve Dimyata gidenler bu köprüden ubur iderler Beratı azîmdir Haylı mesafeden nümâyandır Anı görüb ubur etdük Badehu yine Nil kenarında

Karyei Mısrahim

Şeyh Abdullah Mısrahim sultan bu mahalde bir beyaz kubbei sagire içinde medfunlardır Cümle gemiler bu mahalle gelüb bu âsitane önünde def ve kudüm çalarak bir tevhidî âşıkân idüb ubur etdiler Bu mahalle Menufiyye hâki ile Garbiyye hâki müşadır Ve bu

mahallerde telâttumu Nil zâhir olup gemiler parekende olup bazı gemiler içinden hub âvâzlı âşikanı ilâhî Allahümme ya Hadi Âsân eyle yolumuz Sehlül ubur vadii tiz geçir Tut elimiz ilâhilerin terennüm iderek ubur olundu Badehu Nili Mubarek kemal mertebe cuşu huruşa gelüb vakti mağribde cümle gemiler taşra kenare berkenar olup (Mısra)

اکر خاهی سلامت در کنارست

deyüb

Karyei İfrit

Yani Cin Köyü (de)mekdir Garbiyye hakinde iki yüz haneli ve bir camili mamur âbâdan azîm karyedir Ekseriya halkı bardakçı ve çanakçıdır Amma bu belide icre meşhuru âfâk bir bağı iremzat misal bir saray vardır Selef mülûkları bir Mısır hazinesi mal sarf eyleyüb mamur etmişler Yakın zamanlarda Fazlı Ağa nam bir kimesne bu sarayı âlide sakın iken bir gice bir azîm asker bu saray(ı) basub cenge meşgul olurlar Bu Fazlı Ağa bu şebhun iden askeri munsır yani harami zan idüb cümle tevabiile pürsilâh olup cenge âhenk idüb haramiler üzre hücum idüb tüfenk atub kılıc urdukca haramîlerden bir ferdi merdi pürderd helâk olmıyub hane sahibinin âdemlerinden bazısının ağzı ve burnu ve eli ayakları iğri olup bazısın sar'a tutar Bu hal üzre bir saati nücumî cengi dilirane iderler Âhirülemir ol sarayda cemii mal erzakların bırağub mecruhan Fazlı Ağa ve cümle tevabileri firar idüb karye halkı sarayın babların taş bina ile mesdud idüb hâlâ öyle hali üzre kalmışdır Beni Âdemden bir kimesne müdahale etmeğe kadir değildir Hattâ biz vardıkda bazı kura halkından süal etdim Hikâye etdiler kim bazı gicelerde bu sarayın damları üzre nice bin kanadil çıragan olur Ve tablı nakkarei gûnagûnlar sadası istima olunur Şadmanlar olur Ve ol gicenin sabahısı sarayın duvarları haricinde nice yüz siyah ve beyaz keçe pareleri bulunur Amma ol vaslalar ne keçi yününden ve ne deve yünündendir Bir gûne kegedir kim bu cihanda misli yokdur İşte belidemiz icre böyle bir belâ musallât olmuşdur Amma ehil iyalimize ve gayri kimesniye zararları yokdur Ve görünürde dahi bir şey yokdur deyu hikayet etdiler Ve saray sahibi Fazlı Ağa cümle tevabiatları ile hoş olup hâlâ hayatdadır Mal milkinin hesabın bilmez Sarayında bırağub firar ettiği malinden bir kat daha ziyade malı Karuna malik oldu deyu

nakl etdiler Ve bu karyede cümle ehli züvvar gemilerden taşra çıkub sahili Nilde taamlar pişirüb zevk safalar etmede Şeyh Mustafa Rumî hazretleri onar koyun alır Kazaganlar ile leb berleb taamlar tabh idüb berde ve bahirde olan cuana bezli taam idüb sofrai bîimtinanı mebzul etdikim (Âyet) *وَيُطْعَمُونَ الطَّامَ عَلَى حَيْثُ مَسْكِنًا وَيَتِيًّا وَاسِرًّا* dir Bu cemiyyeti kübrada ise nassı katı üzre fukara ve mesakîn ve yetim ve esir cümle mevcud idi Cümle mahlûku Huda nîmeti celili berekâtı Halil ile tenavül idüb defi cu eyleyüb badeddua ve sena tevhid tezkire mubaşeret olunub vakti işada riyyi sarsar sakın olub şeyh Mustafa akabesinden bir tob atılub muvafık eyyamı müsaid cereyan iderek her gemide niçe bin kanadiller ile işaretler çıragan olub ecnası mahlûkat kimi tob ve kimi tüfenk ve kimi fişenk atarak ol gice Nil kenarının tarafeyninde nice yüz bağı behişt misal âbâdan belideler ubur olunub Nili Mubarek yüzü çıragan olmuş müzeyyen akabeler ile zeyn olub gemilerin mellâhları *يَمِينُكَ وَيَسَارُكَ* diyerek bazı gemiler kürek çekerek ve Ya Mevlâ Ya Fettah sadası ile ubur olunur Bu mahalde baş halife şeyh Mustafa *يَا إِخْوَانِينَ اذْكُرُوا اللَّهَ* deyince akabesi içinde olan iki bin âşıkân ve sadıkan müştakanı Bedevî alelumum bir dihandan tevhidi erriye ağaze idince cemii gemilerde olan fukaralar dahi tevhidi tehlile mubaşeret idüb ruyi Nil zikrullah ile pür olb âbı Nil nura müstağrak oldu Ve cümle ehli tevhid mest medhuş olub kendülerden geçdi Def ve kudüm ve tabıl ve nakkare ve zilbemler sadasından sahili Nilde olan kura halkı dahi çok çok ve küme küme olub teferrüc iderlerdi Bu tertib üzre ta selâtı fecredeki gidüb salâtı subhda cümle gemiler derkenar olub

Menzili Kasabai Tüffahiyye

Lisanı Arabda Elma Gözü demekdir Garbiyye hakinde üçyüz haneli ve hurma bağlı ve bağçeli ve iki camiinin minareleri mevzun ve kırk elli dükkânlı ve bir hammamlı mamur kasabadır Başka mültezimi vardır Bu kasabanın cenubu canibinde

Merkadi Siyyid Davudül Arab

Hazretleri bir cami kurbinde bir küçük hubbede medfundur Yıldı bir kerre Mevlûdu azîmi olub cemiyyeti kübra olur Seyyid Ahmedül Bedevî mertebesinde bir gürbüz er ve ulu sultandır Tabaka (tı) Şaravîde menakıbı merkumdur Âsitanesinden içeri bir katil ve bir harami ve bir medyun dahil olsa hâkim vaziyed edüb almağa kadir

olmaz Eğer ol âdem tahkik bir kabahat ile müttehem ise bu âsitaniye dahil olunca taib ve tahir olub deynin eda ider Böyle bir ulu sultandır قدس سره العزيز Bu âsitanei cümle ahli züvvar ziyaret idüb sehl bah bah ve taravet kesb idüb yine gemilere süvar olub zevkı safa ile kamil otuz mil Nil ile cereyan iderek Garbiyye hakinde sahili Nilde

Karyei Mebhum ve karyei Şubreteyn

Üçyüz haneli ve hurma bağlı ve camili ve darişedli mamur kuralardır Anları ubur idüb on mil kadar cereyan iderek

Evsafı menzili kasabai Zifte

Lisan Arabda dimekdir Bu şehrin canibi şimali tarafında Nili Mubarek kenarında cümle keştiler benger endah olub cümle cüyüşü muvahhidün ehli züvvar merakiblerden taşra çıkub niçe bin haymeler ile meks idüb iki gün ikamet edüb cemii kuralardan kira hamirleri ve bagalleri ve cemalleri gelüb cümle barhanelerin tahmil etmeğe meşgul olub giden gidenin olur Bazı canlar yevmi Hamisi ve yevmi Cum'ai anda idüb ziyaretler ider Zira bu zifte ile Seyyid Ahmedül Bedevî mabeyni beş mülka yerdir ve beş saat karibdir Şöyle malûm ola

Evsafı şehri Zifte

Nil kenarında Garbiyye ceziresinde ve Garbiyye hükmünde yüz elli akçe şerif kazadır Nahiyesi yetmiş pare mamur kuralardır Kadiya senevî yedi mısırî kise hasıl olur Ve kızlar ağalığından mutak Abbas Ağanın iltizamındadır Sahili Nilde bir mamur darişedeli var Âyende ve revendeye nîmeti mebzuldür Ve mahkeme dahi bu darişedde mutasıldır Ve cümle beş yüz toprak ile mestur fellâhîn haneleridir Cabela hurma bağları vardır Amma gılâli meşhurdur Lâtif buğday olur Ve cümle üç camii var Cümleden Camii Kebir iskele başında olmak ile cemaati çokdur Kırk amud üzre mebni bir minarei seramedli camii ruşendir Ve tulen ve arzan yüz ayak vasideir Ve minaresi üç tabakadır Ve üç cami kapısı vardır Ve hareminde bir nabıka dirahiti var Ve bir cami dahi aşağı iskele kurbindeki cami Bu dahi Nil kenarında bir tabaka ve bir minareli bir küçük camidir Ve bir dahi nevbina bir küçük cami vardır Bundan maada yedi zaviyesi vardır

Lâkin medrese ve hammamı uzakdur Ve yirmi beş dükkânı ve altı aded kahvehanesi var Ve bu şehirde olan beledî sığır ve camus meşher Adana şehrinde ola Ve bu şehirde hammam olmamagile Abbas Ağa kethüdası ile hammam faslı etmek için kayıklara süvar olub karşı tarafda Mansure diyarı hakkında

Evsafı şehri azîmi Mît Gamr

Lisanı Arabda demekdir Mısır hakkında Mansure hükümünde yüz elli akçe kazadır Nahiyesi kuradır Senevî altı kise hasıl olur Bu şehrin iltizamı Mısır beglerinden Ebüsseyf Ahmed Bey hükmündedir Senevî altı kise faizi olur Zira sükkeri meşhurdur Ve rummanı ve hurması gayet firavandır Ve bağ ve bağçesi ve nahlistan gülistanı memduhdur Şehri sahili Nilde ve bir düz sahrada dörd bin hane (i) mamuru kat evderkat hanei zibalıdır Ekseriya sutuhtları kireç ile puşidedir Zira âyân eşrafı ve ulemayı kibarı meşhurdur Akalamı Mısırdaki ulemayı Gamravî deyu şöhreî şehir olmuş musannif ve müellif nice yüz uleması vardır Ve cümle dokuz mahalle ve kırk dörd mihrabdır Ancak dokuzu hutbedir Maadası mesacidlerdir Ve cemaati kesiriye malik çarşı içinde Camii Kebir Hammad ibni Bakar binasıdır Gayet atik müzekkidir Tuli yüz ayakdır Arzı seksen kademdir Kible kapısı üze üç tabaka bir minarei mevzunu var Kaddi iki yüz kademe bâlâdır Ve ta zirvei âlâsında alemleri yeri iki çataldır Üzerlerinde husrevanî küb gibi sivri kubbecikler vardır Anların üstünde iki yeşil tuğ alemleri vardır Hulasai kelâm gayet musanna minaredir kim tabir olunmaz Ve mihrab ve minberi tarzı kadimdir Ve hareminin etrafında ve cami içinde cümle otuz altı mermer ve gayri elvan sütunlardır Ve üç kapusından beşer kademe taş neredüban ile camiye enilir Bu cami icre evkatı hamsede ulema malâmal olub mubahasei ilm iderler Sulehayı ümmetden kimseler daima hazırdir Andan iskele başındaki camii nevbina bir mesiregâh camii ruşen âbâddir Ve cemaati gayet çokdur Ve mahkeme kurbinde Camii Muallâk On üç kademe taş neredüban ile çıkılmagile Camii Muallâk derler Altında serapa dükkânlar ve âbdesthane ve havzu Şafiîsi var Gayet müferrih ve küşade camidir Bir canibde altından yol giğer Âmdır Ve bir cami dahi var İsmi malûmum değildir Bunlardan maada cümle mesacidlerdir Ve yedi medrese ve on iki mektebi sıbyanı ebcedhan vardır Ve yedi yerde sebilhaneler vardır Ve yedi vekâle ve altı yüz dekâkinler vardır Amma kâgîr bina bezazistanı yokdur Amma cemii mevcudat anda mevcuddur Ve lebi Nilde mükellef kahvehaneleri var-

dır Ve cemii ehli hirefi dükkânlarında Kur'anı azîm tilâvet ider Hamelei Kur'an halkı vardır Ve üç binden mütecaviz müfessir ve muhaddis uleması vardır Mısır diyarında Camii Ezherden sonra kânı ulema bu Mît Gamrdır kim ulemayı Gamravî derler Büyük âdemler vardır Hamdi Huda Tefsiri Cerirî tilâvet olunurken derslerine hazır olub dvai hayırların aldık Ve halkı gayet zekâvet üzredir Zira âbı havası gayet lâtifdir Ve mahbub ve mahbubesi meşhuru âfâkdır Hattâ bül-danın mahbubeleri medh olundukda Aynı Havran ve Aynı Gamranî gamzesi efvahi nasda cihanârâ memduhdur Hikmet bu kim diyarı Mısırdaki olan halkın gözlerinde sürmeleri yokdur Cümlesi müşevveşülayn halkdır Amma gamzei Gamravî memduhdur Hâsılı kelâm huy cihetinden ve ganimet yüzünden bir kesirül gılâl şehirdir

Ziyaretlerin beyan ider

Evvelâ mahkeme mukabelesinde Eşşeyh Abdullah Bir kubbei âli-de medfundur Ve şehrin canibi şarkı haricinde hurma bağları içinde Eşşeyh Mehemedi Demenhurî ve Eşşeyh Şücaüddinüş Şenlevanî ve Eşşeyh Seyyid Halef ve Eşşeyh Ammad ve Eşşeyh Seyyid Mehemedül Kasrî ve Eşşeyh Yunusül Ahmedî ve Eşşeyh Muhıyyüddin ve Eşşeyh İsmail ve Eşşeyh Ahmeduz Zenkılı ve Esadatül Erbaîn ve Eşşeyh Mehemedül Hindî رحمه الله عليهم اجمعين Bu ziyaretleri idüb hammamına duhul etdük Eyaleti Mısırdaki yedi hammamın biri dahi bu Mît Gamr hammamı şöherei âfâkdır Binası ve âbı havası gayet lâtifdir Andan Ulu Camide salâtı Cum'ai eda idüb ehli hal kimesnelerin hayır duaları ile hissedar olub tekrar bir gemi ile karşı canibde kasabai Ziftiye geçüb mürşid Davud Beyden bir kaç Arab hayyali ve beş tüfenk endaz sekban refik alub canibi garba teveccüh idüb yirmi pare mamur âbâdan nahlistan gülistan bostanlı kuralar ubur iderek

Karyei Sirsine

ye dahil olub bir haylı meks idüb taam tenavül etdik İki yüz haneli mamur kuradır Halkının ekseri sâdâtı kiramdandırılar Ecdadları Eşşeyh Ebül İz ve Eşşeyh Ali Medenî ve Eşşeyh Ramazanı Vakidî Niçe bunun emsali sultanlar kubbeler icre âşiyanı baki idüb habı rahatde vadi(i) hamuşanda bihuşlardır Ve bu karye Menuf hakkında vaki olub bir camii ve iki tekyesi ve bir darışeddi var Nîmetleri

mebzuldür Kethüda İbrahim paşa ağalarından yeniçeri Yusuf Ağa mültezimidir Senede altı kise faiz hasıl olur Andan beşinci saatde

Evsafı tahtı kadim ve şehri azîmi Menuf

Lâfzı Menuf lisanı kıbtîde otuz adedine derler Tufanı Nuhdan sonra bina olunan şehirlerin biri Musul kurbinde Cebeli Cudi dame-ninde Karyei Cude andan Arzı Hasanda Arış ve şehri Belbis badehu bu şehri atiki Menuf bina olunmuşdur Ve şehri Nilin şarkından ve garbından ikişer saat baid bir sahrayı ferahda vaki olmuşdur Bikavli müfessirîn diyarı Mısırdâ medinei kudema bu şehri Menufdur kim cümle müfessirîn (Sure) وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَى حِينٍ غَفْلَةٍ مِنْ أَهْلِهَا Âyeti şehri Menuf hakkında nazil oldu deyu müttefakunaleyhlerdir Bikavli sahibi Teva-rihi Hıtat Makizî رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ müverrihi âlemdir Kababıta tevarihlerinden ve Hazreti İdrisin Ehram dağında Memun halifenin bulduğu tevarih-lerinden niçe tevarih telif etmiş bir âlim ve kâmil müverrihdur Anların tahriri üzre ibtida Firavn Musâ Babilistanda Musul diyarından huruç idüb bu Menufda sakın olub neşvünema bulmuşdur Andan Mısırdâ hacib olub hâkim olmuşdur Badehu bu Menufu taht idinüb evvelkin-den ziyade imar etmişdir Amma ibtida imareti Tufandan sonra Hazreti Nuhun evveli Hamdır Ham oğlu Baysardır Ve Baysar kayın babası Kalimon hâkim kâhin ile badettufan Hazreti Nuhdan mezun olub Eski Mısırın karşısındaki Cebeli Ehramlara gelüb Tufandan sonra ol mamur olan şehirlerinden âsârı bina ancak Ehram dağların buldular Gördiler kim süknâ mümkün değil Ol mahalden kalkub Menuf olan yere gelüb âsârı binalar etmeğe başladılar Tufandan sonra arzı Mısırâ kadem basan bu Baysar bin Ham bin Nuh Nebidir Cümle taallûkatile otuz kişi idi Anın için Menuf deyu tesmiye etmişlerdir Menuf Mafdan galatdır Kıbtî lisanınca Mafa otuz adedine derler Badehu Baysar nice yüz yıl muammer olub Menuf şehrinde azîm binalar ihdas idüb ruyi zemini Mısırdâ ibtida hâkim olan bu Baysar bin Hamdır Ve ibtida bina olunan bu Menufdur Ve Baysar zamanı hükûmetinde kayın atası Kalimon kâhin talimi ile ziri zeminlerden çok hazine ve define istihrac idüb Mısır hakinden ta Esne ve Asvan vé Sudan ve Foncistana varınca ol güncü yaverler ile yedi yüz pare şehir bünyad idüb Nili Mubareki arzı Mısır üzre ilmi hendese ile sokak sokak haliclerden cereyan etdiren bu Baysardır Âhir Tufandan bin sekiz yüz altıncı seneden sonra Baysar kayın atası Kalimon kehene ile vefat idüb Cebeli Ehramanın ciheti garbısındaki ehramda defn etdiler Arzı Mısırdâ badettufan defn olunan bunlardır Badehu Baysar

oğlu Mısrayım padişah olub şehri Fustat ki Eski Mısırdır bu Mısrayım bina itdüğinden Mısır didiler Şehri Menuf babası tahtı olmak ile bu Menufu olkadar mamur etmişdikim cihanda dasitan idi Badehu yine viran oldu Andan Beasır Delûke binti Zibake Mısıra melike iken Menufu olkadar mamur âbâdan etmişdikim henüz cihanda öyle bir bina olmamışdır Kal'esinin yetmiş kapusu varidi Ve cümle binaların demir ve bakır ve resas ile bünyad etmişdi Bu Delûke nam avret padişahından yirmi sene sonra Firavn tulû idüb Menufu taht idinüb zibi ziver ile ârâste bir şehri müzeyyen i(t)dikim cemii dam ve bamları sîmi halis ile mestur idi Ve cemii camları necef ve billûr ve moran idi Badehu Hazreti Yahya şehadetinden sonra ve tarihi mevlûdu İskenderden yüz yirmi sene mukaddem Musul şehriden Buhtunnasır huruc idüb Şamı ve Kudüsü ve Mısırı ve bu Menufu harab ve yebab ve hanelerin türab ve Beni İsrail kavmin kebab idüb hunu Hazreti Yahya intikamın aldı [1]

*Harab etmişdi Buhtunnasır Mısırı
Ne eyvanın komuş id(i) ne kasrı*

Bu dünya eski tahtelkal'a misaldir Kâh imar olur Kâh harab Hâlâ imarı kadiminden şehri Menuf bir cüz ve bir mahalle değildir Amma mahsuldar kuralar ile ârâstedir Garbiyye ceziresi hakinde Menuf kâşifliği başka hükûmetdir Yüz yetmiş kise iltizamdır Hâkimi Mirza Kâşif idi Mukırka oğlunun abdi memlûkliğinden mutak d(a)madı olub bir salâhı hal ile meşhur seçi hâkimdir Beş yüz tevabie malikdir Ve yedi bölükden Mısır askeri dahi bin nefer âdem ile hükûmet idüb malı padişahîi tahsil idüb kendüye beher sene yüz mısırî kise kâr ider Âlâ hükûmetdir Ve bu Menuf ikliminden cümle mültezimîne yüz yük akçe hasıl olur Ve bin yük akçe mal sahibi beledlere ve fellâhîn ve meşayihlere hasıl olur deyu ruznamçelerde masturdur Ve yüz elli akçer şerif kazadır Üçyüz yirmi pare mamur kuraları vardır Senevî kadıya onar mısırî kise mahsulü olur Mültezimi Tarakcı zadiye yedişer kise fayizi kalur Amma Feraane tahtı olduğundan iklimi Mısırdaki bu Mevuf fellâhı gibi âsi ve mel'un ve lecuc ve bîhaya kavmi Firavnî yokdur Daima lûmum idüb yani cemiiyet ile asker cem eyleyüb kura ve kasabatları nehb ve garet idüb kâşif ile cenk iderler Kâşif dahi bunları münhezim idüb bazısın katl idüb bazısın haps ider Acib ve garibe Şundan malûmu saadet ola kim bu Mevuf kavmi nekadar mel'un ve muannid kavimdir kim kaçan kâşif bu kavimden birin katl

[1] Yıldız nüshası (Beyit)

etmek murad idinse akraba ve taallûkatları gelüb kâşife reca ederler kim Zürriyyetimizin irtifai kadrine sebep ol Bu akrabamızın boynunu urma Ve aşair kabailimiz mabeyninde bednam etme Buğ idüb alay ile divanı Mısıra götür deyu reca idüb mücrimi merkumun akrabaları iktidarlarına göre malı firavan verüb akrabaların buğ etdürürler Buğ tabiri oldur kim eger munsır yani harami ve eğer neşşal yani hemyan kesici hırsız ve eğer sahibi lümun yani fitne askeri ve cemiyet sahibi vacibülkatlı heriflerdir ve eğer beni haramdan ve eğer beni cüzamdan ve eğer sair hırsız fellâhlardan kâşif bu makule vacibülzaleleri katl etmeyüb akrabalarının recasile beşer onar kiselelerin alub meydanı siyasetde derisin yüzerken birkaç lüle duhan içüb secaat ve fetaligine göre savtı âlâ ile mevaller okuyarak ve akrabaları ile tekellüm iderek min endamühu derisi yüzilür Göbeğine geldükde mürd olur Badehu derisine saman doldurub akrabaları cümle esbabların ve âlâtı harblerin getirüb naşı murdar(a) postun giydirüb kuşadub atlar üzre laşei murdarların bindürüb ellerine mızrakların bellerine seyfi meczim akavelerin takub ellerine dizginlerin verüb akrabaları yanları sıra seyir ve kavas var hizmet idüb atların yederek Menufdan böyle kaç aşkıya buğ olduysa alayı azım ile kâşif taliai asker olub köslerin çalarak bu kadar baş ve dil ve buğlar ile divanı Mısıra paşa huzuruna varub kâşif ağa ve sair gaziler hil'ati padişahî ve terakki ve ihsanlar ile behremend olub badehu lâşelerin Rumeli Meydanına bırağub sair kelleler zeminde galtan olur Buğ tabir etdüklerinin aslı budur Bununla tefahür kesb iderler Beri taraftaki üstühanı cifei mürdan kâşifden akraba ve akrepleri bir iki kişiye alub def ve kudüm ve tabıllar ile âdemleri hayyal urarak ve nisvanları zilkit urarak vilâyetleri icre sürur şadmaniler iderek lâşesin gezdirüb cifei murdarın defn iderler Ve Mısırın Rumeli Meydanında kalan postu kadidin akrabaları valii Mısır yani subaşıdan satun alub yine vilâyetlerine getirüb divanı Mısıra nice çıkdı ise öyle gezdürüb şadmaniler idüb defn iderler Bir acib temaşadır Bu kavmi Feraane ol zu'mu batıl üzredirler kim bizim evlâdımız ve akraba ve taallûkatımız ve aşiretimizden filân kimesne bu kadar sıbyanlık ve bu kadar munsırlık idüb başın ele verdükde baş ve canın ve malın kâşife verüb divanı Mısıra omuzunde bel mumları ile kolların gere gere ve elinde mızrağıle küheylân at üzre Mısır divanında sulta(n) huzuruna varmışdır Amma sizin oğlunuz gibi döşeğinde ölmedi deyu tefahür iderler Ve inkırazüddevrân meşhur olub akrabaları beynelakran muazzez olur Yine akrabalarından birine bir ulu kişi kızın almağa murad idinseler küffü değil iken bilâtereddüd bahadır şeci nesilendir

Zaman ile anlardan biri divanı Mısır'a buğ vardı deyu bilâtehir murad idindikleri kızı bağı ve bağgesi ve tarlasile virirler Adeti batılları böyle bir alay kavmi Feraane ve mel'un kavimdir Ve daima birbirile Haram kavmi ve Cüzam kavmi cenk etmededirler Hamdi Huda böyle olduğu biemrillâhdır Ekser cümlesi yekdil yekcihet olsa bile fellâha bir Rum âdemi düşmeyüb Ervam kavmin helâk idüb Mısır ve Mekke ve Medinei zabt iderlerdi Bu tafsilden meram maksud oldur kim eyaleti Menufun bu makule mel'un cebbar hunhâr ve hunriz kavmi vardır Gerçi böyle firavnî kavmi vardır Amma Cena-bı Bari her Musâya bir Firavn ve her Firavna bir Musâ verir didikleri üzre bu cebbarın kavme faili muhtar Allah Mısırın bir alay türkce bilmez kırmızı şalvarlı kulların bu zalimler üzre daima musallat etmiştir kim bunlarda dahi asla merhamet ve şefkat yoktur Eman vermeyüb fellâhı topuz ile depeler Halâs oldu ise fellâh yine topuzu eline alub öpüb başına koyub cündiye verir Anlar dahi bir gûne cebbar kavimdir Esmaları Rum halkı ismine muhalifdir Elkab esmaları budur Emir Özbek ve emir Timur ve Temirtaş ve Temris ve Kansu ve Gavri ve Lâçin ve Karçigay ve Pulad ve Kurtbay ve Şahin ve Senyal ve Canbezdi ve Canaldı ve Canverdi ve Cankıydı ve Esed ve Seyfi ve Kayıt ve Canpulad Bu gûne esmalar ile müsemma şeci ve namdar Abaza ve Çerakeze ve Gürci ve Zengî Habeşî kavmin ellerinde bu Mısır fellâhları âcizmandedirler Hâlâ Menuf şehri icre bu isimli askerî taifesi malâmaldır Daima bellerinde silâhları ile gezerler Ve mamur âbâdan haneleri vardır Zamanı evailde olan imaratının ancak bir şemmesi kalmış Hâlâ cümle on yedi mahalle ve kırk mihrabdır Cümleden Ulu Cami cemaati kesiriye malikdir Kırk amudu münteha üzre münakkaş tavandır Ve bir minaresi var Ve camiün üç kapusu var Ve hareminde iki hurma ağaçları var kim eyaleti Mısırdaki nazirleri yoktur Gayet mücessem ve âli nahillerdir Bazı müsün kimesneler nakl etdiler kim bu hurmaları Firavndan evvel Delûke diküb sayesinde divan idermiş deyu nakl etdiler Ve çarşu içinde Camiüs Suvin on sekiz amudu mevzun üzre münakkaş tavan ile mebnî bir fevkanî camidir Ve tahtanîsi serapa dükkânlardır Çarşu içinde vaki olmagiyle cemmaati kesiriye malikdir Ve bir musanna minaresi vardır Andan Camii şeyh Musâ gayet lâtif dilkûşa ruşen camidir Bu camilerden maada mesacidlerdir Ve kırk mektebi sıbyan ve 3 medrese ve yedi vekâle ve dörd yüz dükkânları vardır Gerçi bedesteni yoktur Amma her vekâlesi birer bezasten gibi mamur ve müzeyyendir Cemii zıkıymet mevcud olub anda bıkıymetdir Ve iki hammamı atıkı var Biri ta Firavn zamanın-

dan kalmıştır derler Hakka ki beş altı yüz yıllık binaya müşabeheti yoktur Muhakkak kârı kadimdir Ve âbı havası gayet lâtifdir Ve şehir içinde kırk sebil hanesi var Lâkin çarşı içinde Camiüs Suvin mukabelesinde köşe başında bir âbı hayat sebili var Cümleden mussanna binayı azîmdir Manzurumuz olduğu imaristanı bu mertebedir Amma harab âbâdistanı ve gömüştanı haddi hasrın Huda bilür Ve bilâdı Atik olduğuna alâmet oldur kim bu şehrin canibi erbaasında olan gömüstan ancak Mısırdadır Hattâ Firavnun saray(ı) gömüler içinde gark olmuştur Hâlâ şehrin cemii mezebelelerini ol tarafa döke döke gûya amelî bir cebel olmuştur Ve Nili mubarek tuğyan etdikde ta Menuf şehrine gemiler gelüb meta alırlar Anınçün âbı havası lâtifdir Ve eyaleti Mısırın haki amber pak(in)de lebi Nilde bile bir kuyu kazsan şure suyu çıkar Amma bu Menufun havası letafetinden kuyuları lezizdir Ve mahbub ve mahbubesi memduh cihanârâdır Amma haşin ve dilâzar cebbar kavmi vardır Ve bu şehir şehri Feraane olmağıle sulehayı ümmetden az kimesneler vardır

Ziyaretgâhı Menuf

Mezmun şehir olmağıle kibarı evliyaullahdan kimesne tavattun etmemiştir Lâkin (Âyet) *من الملك اليوم الله الواحد القهار* nassı katı üzre milkül-lahdır deyüb medfun olan kümmelînden bunlardır Evvelâ *Kırklar makamı* ve *Eşseyh Süleymanı Bagavî* ve çarşı içinde bir kubbei sagire içinde *Eşseyh Zalgûn* Ulu sultandır Yılda bir kerre cemii ervahı evliya bu şeyh Gûnu ziyarete gelirdirler Zira sulehayı ümmetden nice yüz kimesneler müşahede etmişlerdir kim ol gice şeyh hazretlerinin kabri üzre bir yeşil duman zâhir olub Menufun bazı tarikleri dahi ol duman ile memlû olub güruh güruh âdemler varub gelüb ayakları tavuşu istima olunur Şehrin içinde bir rayihai tayyibe müstevli olub niçe âdemler müşahede iderler deyu şehadet etdiler Amma zâhirde bir kimesne nümayan değildir Ancak duman içinde sada istima olunur deyu nakl etdiler *رحمة الله عليه* Hakirin ziyaret etdüğü bu erlerdir Nice veliler dahi vardır Amma cümlelerin ruhu şerifleriyçün bir Yâsini şerif tilâvet idüb kâşifden bir küheylân at ihsan alub ve yirmi Arab hayyali refikler ile Menufdan çıkub canibi şimale 5 saat gidüb

Menzili Karye(i) Sirsine

Bâlâda evsafı masturdur Andan bir saatde

Beledi Tuhu Nesârâ

Cümle reayası kıbtî kefreleridir Zemanı kadimde şehri azîm imiş Hâlâ âsârı binaları zâhir ve bâhirdir Henüz imaretinden sekiz yüz mikdarı kefare haneleri kalub deyrleri kalmışdır Keferei kababita mabeyninde bu beledi haylı itibar iderler Zira kıbtî meliklerinden melik Totisin maskatı re'si budur Ve bunda bir deyrde medfundur Hazreti İbrahime iman getürüb kıbtî kızı Hacer Anayı bu melik Totis hedaya gönderüb Hazreti İsmail andan tevellüd etmiştir Ve Hazreti Amr ibnül Âs Mısır kıbtî tasarrufundan alduğu melik Mukavkis dahi bu Tuhu Nesârâda doğmuşdur deyu itibar idüb cümle kıbtî senede bir kerre bu beledi ziyaret iderler Ve melik Mukavkis dahi Hazreti Risalet iman getürüb kıbtî kızlarından iki kız ve bir kılıç ve bir katır hedayayı Zinnunu Mısırî ile göndermiştir Hazreti Risalet kızın birin şair Hassana ihsan idüb Abdurrahman ibni Hüssam ol duhteri pakize ahterden tevellüd etmiştir Ve biri dahi Mariye cariyedir Hazret anı alıkoyub Hazreti İbrahim ibni Hazreti Resulullah ol kızdan müstak olmuşdur Kılıcı ve katırı Hazreti Aliye verdi Zül-fikar ol kılıcdır kim Acem kavmi ol seyfi katı hakkında bu ebyat ile medh iderler (Beyit)

لاقتا الى على لا سيف الا ذوالفقار

derler Ve Düldül ol katırdır kim hâlâ bu Tuhu Nesârâ köyünde bir bayır vardır Mezkûr Düldül katır ol kayadan tulû idüb ayakları yeri hâlâ âşikâredir Mukavkis ol katırı Hazrete göndermesinin aslı odur Ve bu karyede ibretnüma çok olduğundan Kababita kavmi çok gelüb ziyaret iderler Bu kuranın mültezimi Âsitanei saadetde ruznameci Ali Efendi hazretlerininindir Senevî yedi kise faizi olur Bu beledi seyir temaşa idüb Seyyid Ahmedül Bedevî Mevlûduna bir gün mukaddem varmak için ılgar idüb 5 saatde mamur kuralar ubur idüb

Evsafı menzili kasabai Tanta Haki amber paki âsitani âşiyanei Ebülyetamîn Sultanı alevî Hazreti kutbülaktab Seyyid Ahmedül Bedevî قدس سره العزیز

Bu Tanta şehri Hazreti Seyyid Ahmedül Bedevînin medfun olduğu şehri mubarekedir Bir sahranın vasatında bir mürtefi yerde ve Garbiyye hakinde vaki olmuşdur Amma mültezimleri üç kimesnedir Mahsulâtları cem etmeğe memurlardır Senevî on kise malı faizi hasıl olub malı padişahî verirler Lâkin şehir Garbiyye kâşifinin subaşı

hükmündedir Ve cümle bin beş yüz evli bağısız ve bağçesiz kat enderkat mamur âbâdan haneli bir müzeyyen şehri şirindir Ve altı mahalle ve sekiz mihrabdır Amma cümleden

Evsafı Camii Sultan Kayıtbay

Kal'a misal bir camii azîmdir Ve camii selâtini selef olub bizzat hazreti sultan Seyyid Ahmedül Bedevî bu camii şer(i)fde medfun olmanın şeb ruz cemaati kesireden hali değildir Camiin cirmi tulen yüz yirmi ayakdır Ve arzan yüz ayakdır kâmil Ve minberi ve mihrabı tarzı kadimdir Ve cami ve harem içinde cümle altmış aded beyaz mermer mevzun sütunlardır Yirmi dördü cami içindedir Maadası haremi şerif etrafındadır Ve bu sütunlar üzre azîm kirişlerdir Dahî üstü münakkaş tavanlardır Dahî fevki sutuhu kireç sıvalıdır Kurşun örtülü değildir Ve iki minaresi var Sağ tarafındaki minare üç tabaka ve iki yüz kademdir Her kademesi âdem dizi kaddi kadar yüksektir Ol hisab üzre bu minare Mısırdaki Sultan Hasan minaresinden âlidir Ve gayet musanna minarei bâlâdır Ve Seyyid Ahmedül Bedevî hazretleri bu minarenin kurbinde medfundur Ve sol taraftaki minare dahi çarkûşe kulle misal iki tabaka kârî kadim minaredir Aşağı soffasına varınca elli kademe bâlâdır Ve her kademesinin kaddi birer zirâ bâlâdır Amma öbür minareden çok alçaktır Ve mezkûr minarelerin ikisinin dahi alemleri yoktur Ancak ta zirvei âlâlarında bektâşi külâhı misal terek terek bina olunmuşdur Ve bu alçak minarenin altında bir azîm sebilhane sarnıcı vardır On beş bin raviye yani deve kırbaşı su alub cümle züvvara kifayet ider bir azîm sahrıncıdır Ve bu sebîl kurbinde hanefî muslukları vardır Kasır kubbesi gibi bir mevzun kubbesi var Kireç ile mesturdur Amma acayib hayratı azîmdir Zira mezhebi İmamı Hanefî buna muhtacdır Ve buna karib عشر فشر İmamı Safiî havuzu vardır Buna misal bir havzu azîmdir Canibi erbaası hacet haneleridir Dahî mafevki dayiren madar fukara ve talebe höcreleridir Ve bu camiin dörd babı saadeti var İki yan kapulardır Bir dahî abdest hane kapusıdır Biri dahî kible divarında bir muzlim bucakda bir küçük kapudur Biri dahî harem kible kapusıdır üzre [1] Beyaz çar kûşe mermer üzre celi hat ile bu tarih tahrir olunmuşdur

(جدد هذا البنیان المعظمة الامام المعظمة مالک الملک السلطان ابوالنصر قانصو)

الغوری خلد الله خلافته تاریخ ذی الحجة الحرام سنه احدى عشرین و سبعمائہ

[1] Fazladır.

Amma cami Sultan Kayıtbayın binasıdır Zira hakir bir kerre keşf idüb cümle evkaf nameleri manzurumuz olmuştur Ve üç kapularından üçer kademe taş nerdüban ile çıkılır kâmil

Evsafı âsitanei Seyyid Ahmedül Bedevî

Sağ taraftaki kapuya muttasıl Seyyid Ahmedül Bedevînin divarıdır Bu camiin sağ tarafında yan soffası kubbeleri mabeyninde evci âsümana serçekmiş bir seramed beyaz incu misal yek pare bir müdevver beyaz kireç sıvalı ve yeşil tuc alemlî bir kubbe dergâhı kutbu rabbanîdir Ve bizzat sultan hazretleri ol mehbâtı münevverenin ta vasatında servi ahşabından parmaklık içinde zer enderzer muraasaat ile müzeyyen Kâ'be örtüsü ile mestur olmuş serv levhası ile mebni çarkûşe sa(n)duka içinde âsudedirler Ve bu müzeyyen sandukanın çarkûşesinde bir âdem kellesi kadar sîmi halisden mücellâ toplar ile ârâstedir Ve mubarek seri saadetleri alâmeti bu çarkûşe sandukanın ortasındaki yeşil imame destarı Mısır valisi Ebülhayır Kethüda İbrahim paşa göndermişti Bir alayı azim ile dörd bin sahîbi tarik meşayihani Bedevî ve yirmi bin fukarayı alevî def ve kudümlerin ve nefir ve nakkareleri ve zillerin döğüb tabılların çalarak tevhidi erre ile bu tertib alay ile destarı şerifi götürüb tekbir ile seri saadeti makamına baş halife sarub canibi erbaasında olan makremei zerduzları destar altına sardılar kim bir cihazı sultan kadar münakaş bukalemun makremelerdir kim hisabın Huda bilür kim biri biri üze çürümüştür kalmışdır Huddamlardan ve gayriden bir ferd vazı yed idüb bir makreme almağa kadir değillerdir Çok âdem kasd idüb eli kurumuştur Ve paşanın gönderdiği hedaya halîçe ve seccadei döşeyüb öd amberi ihrak idüb kubbe şerifin içinde rayihai tayyibeden âdemin dımağı muattar olurdu Ve sandukanın canibi erbaasında olan şebekeler üze zîkıymet âvizeler var kim herbiri Rum haracı değer Ve tuhfu yadigârların âdem kaddi gümüş sem'ıdanlar ve altun yaldızlı şem'ıdanlar ve bakır kalaylı şem'ıdanlar ve altun ve gümüş âvani buhurdan gülâbdan ve sîm mıkraşlar vardır Ve sade fâkı rahleler üze nice yüz Kelâmı kadimler var kim herbiri Yakutu Mustasamî ve hattı şecer ve Karahisarî hattı Kelâmı İzzetler ile ârâstedir Ve kubbe âlisinin etrafında maslûb olan âdem kaddi niçe yüz şem'i kâfurlar kim herbiri üçer dörder kantar gelir Bu şem'alar cümle kefere krallarından hedaya gelir Zira kefere dahi bu sultana mutekidlerdir Zira zindanlarından kerratle alâmeleinnas niçe bin esarânın paybendi hadi(d)leri pare pare olub esirler hâlâs olmuştur Ve her şem'i kâfurîlerin yanlarında hâlâs olan ümmeti Muhammedin

kırk ve ellişer vakıyye gelir demir nibeler ve kadana ve pıranga hadid bendler asılıdır kim her birin ibadullahlar kırkar ellişer sene taşıyub keramâtı Bedevî ile halâs olmuşlardır Amma bu maslûb olan şem'alar yanmaz Hemen ârâyiş içindir Ve akalîmi seb'ada olan islâm padişahlarının dahi teberrûken birer zîkıymet tuhfe göndermişlerdir Meselâ cevahir ve murassa kanadiller ve ıragdanlar ve fağfuri bardaklar ve gûnagûn deve kuşu yumurtaları ve altun ve gümüş toplar ve surahiler maslûbdur kim hesabın Huda bilür Ve her seyyahı âlem âşıkânın birer yadigârı maslûbdur Meselâ zerdeste ve çukân ve palhenk ve def ve kudüm ve nefir ve zil ve sapanı davudî ve alem ve ırag ve tennure ve debdevî ve dedehî ve zil bem ve teberi müslimî ve gûnagûn tac külâh ve keşkül ve zanid ve âfitabe ve cıg ciga ve telâtin tennure ve gûnagûn hırkai peşmineler ve ağac kalçalar ve acibe ve garibe balık kemikleri ve niçe imamı kirame misali cilbendi muhabbetler ve bu makule eşyayı gûnagûnlar var kim cümle cihazı dervişanı dilrişandır Herbiri bir kûşede maslûbdur Ve bunlardan maada nice bin elvan eşyalar dahi maslûbdur Ve her üstad hattatı hoşnüvisin birer yadigâr hatları deri divarı tezyin etmiştir Hattâ hakir dahi küstahane celi hat ile bir levha üzre (Âyet) وما تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ Âyetin tahrir idüb mihrab canibine vaz etdik Ve bu kubbei âlinin içinde Bedevî hazretlerinin seri saadetleri olan kûşede Hazreti Risalet penahın kademi şerifleri siyah sengi hârâ üzre basub tesir etmiştir Ol kûşede rayegân durur Sanduka içinde değildir Cemii ehli züvvar ana yüzlerin sürüb şefaât ya Resulullahi derler Ve bu kubbenin canibi erbaasında tarîkı âma nazır tuc şebekeli pencereleri vardır Ve mihrabı sade fâkârî misal hurde taşlar ile gayet musanna küçük mihrabdır Kubbenin etrafında gûnagûn camlar ile ârâste olmuştur Ve bu âsitânenin dollabları icre ol kadar zîkıymet mücevher âvani ve kitabullah ve kelâmı kadimler ve evkaf nameler var kim hesabın perverdîgâr bilür Ve bu kubbei pürenvarın babı saadeti canibi şarka camiin haremine mekşufdur Kapu kanatlarının levhaları üzre serapa gümüş güller ve pullar ve sîmi halis halkalar ve gûnagûn sîm kabareler mihlîdır Her sahibülhayrat birer âsâr ile babı muallâyı müzeyyen etmiştir Ve bu babın canibi erbaasında münakkaş fağfuru Çindir Dahi etrafı nakşı bukalemun kâşidir Bu babı âlinin atebei ulyası üzre bir müdevver ve müzehheb mermer üzre celi hat ile (Tarih)

(امر بإنشاء هذا المقام المبارك مولانا السلطان قايماي عزه نصره سنه)

tahrir olunmuştur Ve bu kubbei pür envarın mihrabında iki rikât

nemaz kılan kimesne cemii beliyatı kahrden masun ve mahfuz olur
 Ve bir hasım anınla mukavemet ve muhasamet idemeyüb her giz
 yoksulluk yüzün görmez Ve bu âsitaniye bir kanlı ve hırsız ve med-
 yun hâkim havfinden girüb Dahıl ya sultan dese asla hâkim tarafın-
 dan ana vaziyed idüb alamazlar Amma ol hareme giren âdem tahik
 müttehem ve vacibülizale ise kırk güne kalmaz yemeden içmeden
 kesilüb zaif ve nahif olub anda elbetde merhum olur Eğer mazlûm
 ise bîbak ve bîperva halâs olur Hattâ İbrahim paşa asrında bir kâşif
 malı padişahî içü(n) medyun olup firar idüb Bedevî hazretlerinin
 âsitanesine girüb kapandı İbrahim paşa tarafından iki defa ağalar
 gelüb cüret idüb kâşifi almağa kadir olmayub gitdiler Bir gün müte-
 terrikalardan Ali Ağa namında bir cebbar ağa gelüb şeyh Selâmiye
 ve şeyh Ahmede itab ve şütum idüb beyaz buyurdi(i) şeyhlerin yü-
 züne urub Tiz kâşifi türbeden çıkarın Yohsa efendim başiçün sizi
 kayıd bend ile huzuru vezire götürürüm deyu firavan Firavn var
 zeban dırazlık etdi Meşayihler dahi Hâşâ Biz anı çıkarmağa kadir
 değiliz İşte miftahlar Eğer cüret idebilirsen varub aç kapuy(ı) Fer-
 manı vezir üzre al kâşifi deyu miftahlar(ı) sundular Neyler(im) mif-
 tahları Elbette siz açub herifi bana teslim idin Yohsa şimdi kapuyı
 kırub herifi çıkarub kayıd bend iderim deyu gitdi Hakir Bir(e) Ali
 Ağa Gel böyle etme Al miftahları deyu haylı nasihat etdim Hele
 miftahları alub kâmil bir saat renç ina çeküb açmağa kadir olmadı-
 ğından gazab âlûd olub huddamları ile babı saadeti ökcesinden kat
 idüb bîpak içerden kâşifi çıkarub döğe döğe getürdü Cümle huzzarı
 meclis Hasbiyallah deyu âlemi hayretde kaldılar Hakir dembeste ve
 hayran kaldım Şeyh Selâme hazretleri Sabır şevi Şimdi deyu cevap
 şimdi deyu cevap edüb hanesine gitdi Mezkûr Ağa tevabiatleriyle atla-
 nub gitdiler Şehirden taşra Tuhu Nesârâ kurası rahına kadem bası-
 cak Ali Ağayı sancı dutub Bire ah bire vah diyerek ol mahalde can
 verir Anı gördük Kâşif ve ağanın huddamları ağanın meyyiti ile
 Tanta şehrine gelüb ağayı kurafede defn etdiler Kâşif yine âsitane
 içinde kaldı Ve Ali Ağanın bir huddamı terki maseva idüb bede(v)î
 fukarası olub bir kûşei vahdetde kaldı Hakir bu ahvali paşaya ilâm
 idüb kâşife ıtlak emri gelüb âsitanedeki fukaralara on bin pare ta-
 sadduk geldi Hulâsai kelâm böyle mutasarrıfından gürbüz erdir
 قدس سره الزيز Ve âsitanenin sağ tarafı haricinde bir höcre vardır İçinde
 sultan Bedevînin hırkai şerifi ve yeşil imamei şerifi bir servi levha-
 sından demirli sanduka icre gayri cihazı fakırlar ile mahfuzdur Yıldı
 bir kerre Mevlûdu şerif tamam olub infidad olacak âhir Cuma günü-
 dür Ol gün hırkai şerifi ve destarı atıkı evlâdı Bedevî Ebül Âl haz-

retlerinin ırkı tahirinden bir meşayih giyüb ve nice tarik meşayihleri ve nece bin fukarayı Bedevî def ve kudümleri ve tabıl ve nefir ve nakka(re) lerin çalarak ve nece yüz bin alemlerin açarak tevhidi erre ile bir alayı azım idüb Garbiyye ve Menufiyye kâşifleri ve cümle askerile pürsilâh olub bu alay ile şeyhi Tanta şehri icre at üzre gezdirüb yine şehir içinde Camii Eşşeyh İbrahim Metbulîde âhir Cumayı kılub yine alay ile şeyhi hırkai şerif ile âsitanei saadete götürüb yine hırka ve destarı ve kemeri höcrede hıfz idüb cümle ibadullah andan perişan olub herkes vatanına gider

Evsafı hırka ve destarı şerif

Hırka bir kırmızı ihramdandır Amma nece kerre yüz bin yine kırmızı pareler ile yamalıdır Ve nükünde nükünde nice kerre yüz binlik iplikleri vardır Olkadar tavil hırka değildir Destarı şerifleri deve yününden bir şaldır Müruru eyyam ile pare pare olub pareleri düşmesin için nice bin iğneler sablıdır Kavuğu yek pare pare bir küçük destardır Meşayih evlâdlarından gayri kimesne giyemez Müşk amberi ham kokar bir kirkai peşminedir Bu hırkai yerine tekbir ile koyub sayir uşşakan müştakan veda ziyareti idüb giderler Hazreti Bedevî Sultan asrında hayatda idiler Müddeti ömrü hazreti şeyhi aziz sene vefateş senede vaki olmuştur قدس سره Hamdi Huda bu hakir ziyaret idüb evkatı hamsei anda eda idüb on beş gün on beş gicede üç hatmi şerif tilâvet idüb sevabın ruhu şeriflerine hibe eyleyüb hamdi Huda takarrüb kesb eyledik

Evsafı ziyareti eşşeyh Abdül Âli

Yine Seyyid Ahmedül Bedevî hazretlerinin türbei şerifi sırasında cami haremının kible kapusu yanında bir kubbei âli içinde medfundur Gayri kimesne yokdur Etrafında parmaklık kafes içinde çarkûşe bir servi sanduka üzre kırmızı çuka ile mestur zarf içinde âsude haldirler Kubbesi içi olkadar müzeyyen değildir Sultan Bedevînin kırk sene hayatında ve kırk sene memaâtında veziri olub sahibi seccade olub yüz yetmiş bin muride pişva olub iradet vermişdi Hâlâ bu âyîni Bedevîyi ol icra idüb bu tertib üzre koyub böyle Mevlûdu şerifler etmişdir Ömrü azizleri yüz yirmi sene mamur [1] olmuşlardır Ve Tanta şehrin bunlar imar etmişlerdir Kuvveti kahire sahibi ulu sultan imiş قدس سره Sultan Bedevî mecazibundan imiş İlmi Zâhirden behremend olmıyub ilmi bâtında gavsî âzam olub hu hu

[1] Yıldız nüshası (muammer)

makamına vâsıl olub ulûmu evvelîn âhirinden haberdar imiş Dünyadan âhirete mücerred pak intikal etmişlerdir Amma bu şeyh Abdül Âl hazretlerin âlemi sabavetinde evlâdı manevî etmişlerdi Cümle akdi hal kabz ve bast anın tasarrufunda idi Hâlâ yine Ebül Âl hazretlerinin evlâdları sahibi seccade olub cümle devlet evkaf anların hükmündedir Amma nezaretleri Sultan Kayıtbaydan beru Mısır azizleri hükümündedir Her vezir geldükde şeyhlerden muhasebesin alur Zira azîm evkafullahdır Zira cemii islâm diyarı mutakit ümmeti Muhammedden ve ta bilâdı kâfiristanlardan nezerat tasadduklar gelüb mali fira(va)n cem olur Ve bu Abdül Âl hazretlerinin babı saadeti camii haremine kıbliye nazırdır Atebei âlisi üze çarkûşe bir levha üze beyaz isfidac hat ile

(نصر من الله وفتح قريب)

Âyeti tahrir olunmuşdur Ve civarı kubbede yine evlâdı Abdül Âlden beş halife medfundur İsimleri malûmumuz değildir قدس سره العزیز

Bu Sultan Bedevî hazretlerinin tarikında olub Tanta şehrinin enderun birununda medfun olan evliyaları beyan ider

Evvelâ eşşeyh hazreti Nureddin ve şeyh Abdülmecid ve şeyh Şemsüddin ve eşşeyh Hasan ve eşşeyh Abdülkerim ve şehir içinde eşşeyh Salim ve eşşeyh Abdülaziz ve eşşeyh Muziha ve eşşeyh Sa'd ve eşşeyh Seyyid Merzuk ve eşşeyh Seyyid Halil ve eşşeyh Seyyid Arîf[1] ve eşşeyh Seyyid Aliyül Beridî ve eşşeyh Vekil ve eşşeyh Seyyid Abdülhak ve eşşeyh Seyyid Zinnun ve eşşeyh Seyyid Abdullah Bu sultanlardan maada niçe ziyaretler dahi etdük Amma bunlar namdar sultanlardır Ve birer âsitanelerinde kubbei âliler içinde medfunlardır رحمة الله عليهم اجمعين Ve bir ziyaretgâh dahi Tanta şehri içinde Eşşeyh İbrahimî Metbulî Camii Bu şehirde ibtida camii kadim budur Hazreti Bedevî niçe zaman bunda taat ve ibadet etmişdir Hâlâ makamı Seyyid Ahmedül Bedevî andadır Harabe olmuş idi Hamdi Huda bu abdi âsinin ilâmile Canpulağ zade Hüseyin paşa bu abdi âcize ferman verüb mahallinde evkaf namelerine muracaat idüb mali faizinden camii tamir ve termim idüb ihya oldu Ve halife hazretleri Bedevî hazretlerinin hırkasın ve destarın giyüb bu cami icre makamı Bedevîde âhir Cuma(i) bunda eda ider Mabedi kadimdir Ve haremi ortasında bir dirahti kebir nabıka ağacı vardır Bu cami cümle kırk sütun üze mebnidir Olkadar müzeyyen cami değildir Mihrabı ve

[1] Yıldız nüshası (Arîk)

minberi tarzı kadimdir İki yan kapusu ve bir makamı Bedevî kapusu ve bir alçak bir tabaka minaresi var Bu mahalde ziyaretler tamam olub iki camiin dahi evsafı tamam oldu Amma ziyaretgâhlar içinde bir mezaristan vardır Anda bir

Hikmeti acibe

var Bu Tanta kasabasındaki mezaristan içinde bir topraklı püšte vardır Ol depe üzre her sene Seyyid Ahmedül Bedevînin Mevlûdu günleri kum kaynayub içinden beni Âdem kemikleri harekete gelüb rimal türab üzre çıkar Nice bin âdemler varub seyir ve temaşa iderler Ve bazı âdemler kemiklerden alub giderler Acib temaşadır Sonra rüzgârı [1] rimal türabları cem idüb mezkûr kemikler üzre örtüb kemikler gaib olur Bazılar derler kim bunlar Seyyid Ahmedül Bedevî fukaralarının üstühanlarıdır Mevlûd günleri zâhir olub uzuvları hareket ider derler Bazılar ider Bunlar ol kimesnelerdir kim Seyyid Ahmedül Bedevî hazretlerinin def ve kudüm ile tevhid ve tezkir idüb keşif keramet gösterdiğine dahl taarruz iden zemmam ve nemmam ve dahhal münkirînlerin uzuvlarıdır kim hazreti Bedevî anlara beddua idüb Yerde yatmıyasın deyu yavi dua etduğünden hâlâ her sene cümle üstühanları yılda bir kerre yerden taşra çıkmasının aslı oldur derler Huda âlimdir Bu hakir bir kaç defa Mevlûd günleri mezkûr kemiklerin taşra çıktuğın görmek vaki olmuştur Ve mel'abe meydanında cami misal] bir zaviyei kebir vardır Minaresi yoktur Amma gayet mamur zaviyedir Mihrabı önünde bir azîm bürkesi vardır [2] dairen madar cirmi üçyüz adımdır Ve şehir içinde böyle mescid yoktur Merhum Circeli Ali Beyin hayrat ve hasenatıdır Ali Bey mastabası demek ile marufdur Dairen madar cirmi üçyüz adımdır Ve hayvanat sakiyedecek sakiye havuzları vardır Cümle hayvanat andan nuş iderler Ve cümle ehli züvvar ol bürkeden nuş idüb tecdidi vuzu iderler Hayratı azîmdir Bu zaviye ile şehir icre cümle kırk mihrabdır Bâlâda tahrir olunan iki cami hutbedir Maada zaviyedir Ve bu şehri şehîrde bir küçük hammam ve iki medrese biri Seyyid Ahmedül Bedevînin medresesidir kim dersâmı ve bîhisab talebeleri vardır Binden mütecaviz hamelei Kur'an ve hafızı Kelâmulah a'malar vardır Yedişer sekizer saatde hatmi şerif iderler Ve Bedevî camiinin bir imaresi var Âyende ve revendeye ue cümle fukaraya merreteyn bugday ve mercimek şorbası ve birer nan paresi

[1] Yıldız nüshası (zorkâr)

[2] » » (Ve)

mebzuldür Camiîn eimme ve hutebası ve meşayihani cümle sekiz yüz âdem evkafı Bedevîden vazife ve cıraye alurlar Ve imaretinde yevmiye üç erdeb mercimek ve beş koyun tabh olub Mevlûd günleri fukaraya bezl olunur Amma sair zemanda kifayet mikdarı tabh olub sofrai bîmtinanı fukara ve mesakîn ve zuafaya mebzuldür Ve bu şehirde yedi mektebi sıbyanı tıflanı ebcedhan var Ve sebilhane üç yerdedir Amma Bedevî sebili âbı hayatdır Ve bu şehir icre cümle dekâkinler üç yüzdür Mevlûdu Nebi mevsiminde şehir içinde hayme ve hargâh ve külbeden bin dükkân dahi ihdas iderler Ve bezasteni yokdur Amma şehir icre cümle yedi vekâlesi vardır Her birinde Hind ve Sind ve Yemen ve Rum ve Arab ve Acem tüccarları zıkıymet metaların getürüb bu vekâlelerde bıkıymet fûruht idüb cemii mevcudat ol hanlarda mevcuddur Ve yedi kahvehanesi var Her birinde mitriban ve sazendeğân ve meddahan ve kavazî avretleri vardır Ve bu şehir Seyyid Ahmed vakfı değildir İki kimesnenin iltizamındadır Amma Seyyid Ahmedül Bedevî vakfı yine bu şehire karib şimal canibinde karyei Kahafe ve kariyei Kefrül Gavri ve karyei Neclâ misilli beldelede hisseleri vardır Ve nice zirbelerde alâkası vardır Rezaka ve feddanları bîhisab evkafı azımdır Hâlâ bir kimesne bilâveled fevt olmuş olsa cümle emval erzakın Bedevîye vakfı ider Zira mutasarrıfından ulu sultandır Hâlâ nice keşif kerametleri zâhir ve hâhir olmadadırlar

Menakıbı Bedevî

Sene 1085 [1] tarihinde Canpuladzade Hüseyin paşa vali (i) Mısır iken İbnül Avar Oğulları nam şakiler sahibi lümum olub nice belide ve kasabatları beşer altışar yüz hayyal mel'unlar ile nehbü garet (etdüğü) iderek bir gün Seyyid Ahmedül Bedevînin evkafı olan Kahafe nam beleden bu kadar cemel ve bakar ve ganem ve hissan alub köyü nehbü garet etdüğü Mısırdaki veziri dilir Hüseyesin paşa [2] münakis olub derhal yedi bölükden yedi bin âdem Tecridiye çıkarub Çerakese beylerinden Çerkeş Koca Mustafa Ağayı serdar idüb bir gicede ılgar idüb alelgafle İbnül Avarı basub cenk ide ide cümle aşkıya bîmecal kalub bizzarurî kararları firara mübeddel olub Ya Seyyid Ahmedül Bedevî Tut bizi deyu âsitanei Bedevîye firar idüb dahîl düşdüler Akiblerince askeri Mısır yetişüb Seyyid Ahmedül Bedevî kasabasın muhasara idüb bir gün bir gice kal'e misal âsitanda mutahassın olub camiîn minarelerine çıkub asakiri Mısır kurşun

[1] Yıldız nüshası (1084).

[2] » » (ya)

urdılar Ve aşkıya icerden Ya Bedevî deyu taşradaki askeri istihzaya alurlar Tecride halkı dahi var kuvveti bazuya götürüb dilirane ol kadar cenk idüb asla şakilere göz açdırmıyub kasabanın her tarafından hücum eylediler Bir fırka asker havfe düşdüler kim bunlar Ahmedî hazretlerine dahil düşdüler Biz anlara kasd iderek âyâ halimiz niye müncer olur derken âsitänenin ve camiîn babları açılıb içerdeki mücavirîn ulemaları çıkub cümle şakiler gaib olub hâlâ cümle atları ve hissan ve mihreleri ve cümle âlâtı silâhları ve esbabları durur Ancak kendüler uryanen gaib olmuşlardır deyu haber virince Bire Şakilerin bir hilesi olmasun deyu cümle asker cüret idüb şehre dahil oldular Üçyüz at ve kısrak ve üçyüz mızrak ve kılıc ve ok ve âk ve bu kadar esbab kamisi ak ganimeti kabz idüb Âyâ bu kadar mel'unlar nice oldu deyu tecessüsde iken bir âdem beyti halâya tekazayı hacet için girüb başlı başına taraka faslı iderken istima ider kim kehriz lâğımı yolundan âdem sadası gelür Sehl tevakkuf ider Görse kim cümle eşirrayı müfsidîn keriz yoluna malâmal olmuşlar Bire meded deyüb beyti halâda herif giribanı tumanın bend idüb seğirderek serdara haber ver (ir) Derhal serdarı namdarı maslahat güzâr kehrizin şehirden taşra çıkacak mengırın [1] horasanî bina ile sed idüb âsitänenin şafiî havuzunun suyun kehriz yollarına koyverüb kuyuların sakıye sığırllarına Hay idüb sakıye suyu ile keriz yolları pür olub cümle aşkıya necaset içinde gark olmadan havf idüb bir bir ayak yolu deliklerinden baş gösterüb taşra çıkdıklarında necaset ile mülemma mel'unlara yapışmak mümkün değil Hemen taşra çıkkanı boklu hınzır gibi nabut ve balta ve kılıclar ile deperek üçyüz beş mel'unu katl itdiler Amma mel'un Avar Oğlu avret suretine girüb mukaddem firar itmiş Badehu bu kadar mel'unlar kellelerin neces ile âlûde olmuş cesedi murdarlarından kat idüb alayı azım ile kelbi murdarları divanı Mısra gelüb cümle guzat ihsanı vezir ile behreyab olub bu kadar mel'un şerrinden âsitanei Bedevî pak oldu Bu kelâmı dirazdan maal oldur kim koca Seyyid Ahmedül Bedevînin evkafı olan Kahafe kurasın nehbü garet iden aşkıyaları ruhaniyyet ve gayreti hamıyyeti Bedevî zuhure gelüb cümlesin bu mezelletle vücudların çirkâbı dünyada gark idüb kelleleri galtan oldu Sultan Seyyid Ahmed bu mertebe mutasarrıfındendir قدس سره المزفر Ve aşkıya(i) merkumun garet etdükleri Bedevî evkafı Kahafe köyünde yine Bedevî hulefalarından bir aziz vardır Gayet keşif ve keramet sahibidir Ve cemii islâm diyarında dört bin hulefası ve nice kerre yüz bin fukarası vardır Cümlesinin kâr kisbleri ve emval erzakları sultan Bedevî evkafıdır Ve

[1] Yıldız nüshası (menfezin).

Rum ve Arab ve Acemde şeyullah gezen fukarayı Bedevîler tahsili mal idüb yılda bir kerre mevlûd mahallinde gelüb cemii tahsil etdükleri eşyaları baş halife huzuruna koyub âlemi seyyahatde sahib post olmağa istidad hasıl etdi ise leyle(i) ahir mevlûdunda iki yüz üç yüz hulefa sahibi seccade olub bunu dahi ol kice kemer beste idüb sahibi seccade iderler Ol halife murad idündüğü diyara muazzez ve mükerrem tabıl ve nakkare ve def ve kudümler ve alem ve saraf ve seccadeler virüb dua ve sena ile ol diyara gönderirler Hikmet bu kim varduğı diyar halkı tazim ve tekrim ile istikbaline çıkub ol şehirde tekiyei Bedevî yok ise elbette bir âsitanei Bedevî bina idüb bu halife(i) anda sakın idüb tatyibi hatırıyle mükayyed olurlar Bu dahi berekâtı Bedevîdir

Evsafı Mevlûdu Seyyid Ahmedül Bedevî besahrayı Tanta [1]

Kasabai Tanta ile kasabai Mahalletül Merhum mabeyninde bin adım baid bir vadi'dir Bu vadiye ibtida Mısırın Nil kesimi olmazdan yirmi gün mukaddem cemii ehli hiref ve erbabı tüccar güruh güruh Tanta(ya) gidüb ta şehirden Mahalletül Merhumun nısıf rahına varınca tarıkı âmin canibeynine hıyamlardan burya ve neyden halîçe ve hacim kilimden nice bin dükkânlar ve kahvehaneler bina etmeğe başırlar Badeh cemii meşayihani Bedevî şehrin canibi şimalinde bu esvakı muhtasarının cenbinde olub meydanı melâhatde ibtida Seyyid Ahmedül Bedevînin on iki aded serçeşme baş halîceleri ariyeti paşa otaklardan kanunu Ebül Âli Ahmedî üzre alettertib tınab tınaba cümle fukara haymeleri ile meks iderler İbtida şeyh Mustafa(i) Rûmî ki tarıkı Merzuku Kefafîdir Amma Bedevîye müntehidir Andan şeyh âyîni üzre haymelerin kurarlar Andansonra eşşeyh İn Babı hazretleri konar Andan şeyh Kennasi konar Andan şeyh Şinavî hazretleri on bin fukarası haymeleri ile meks ider Andan şeyh Ahmedî Kalyobî meks ider Andan şeyh Osman hazretleri karar ider Andan şeyh Amravî konar Hulâsai kelâmı cümle hulefalar merkezli merkezine konarlar Badehu nekadâr meşayihan gelürse bulduğı yire konar Badehu bu meşayihanın ardına Menufiyye kâşifi bin güzide müsellâh ve müretteb askerile otağın kurub cümle meşayihanları orduy bazarları muhafazıya mübaşeret idüb her gice bukadar asker ile kol dolaşur Müfsid ve harami bulursa derhal katl ider Badehu günden güne nice kerre yüz bir âdem fukarası Hind ve Yemenden Habeş ve

[1] Bu serlevha aslında yoktur. Yıldız nüshasından alınmıştır.

Acem Adenden âdem deryası gelüb bu vadi(i) ferah fezada şad ferahnak olmağıyçün hayme ve harkâhları ve bar bengâhları ile meks ider kim tınab tınaba çatılub bu hamun hayme ve sancak ve bayraklar ile lâleazar olur Bادهu altıncı günden Garbiyye kâşifi fermanı veziri Mısır üzre iki bin askeri Mısır ile ve bin Arab hayyali ile ve beşyüz elli nabutlu piyade kavas ile tablın döğüb alemler ejderha peykerin ref idüb tuğların kâkülü mahbub gibi perişan iderek gelmede Beri tarafda Menuf kâşifi dahi cümle askeri ile pürsilâh olub Garbiyye kâşifine istikbale çıkub köslerin döğër Amma Menuf kâşifinin Garbiyye kâşifi gibi beşer kat mehterhanesi yokdur Garbiyye mirimiranlıktır Ve payede Tahir Beybars tahtıdır Cümleye tasaddur ider Amma Circe valisine tasaddur idemez Anın mertebesi Saidi Âliden âlidir Bادهu Menuf kâşifi Garbiyye kâşifinin selâmına durub iki asker alayı azîm ile mel'abe meydanından âdem deryası icre ubur idüb otaklarında meks etdükier: mahalde hakir dahi tevabiiyle atlanub İbrahim paşa hazretlerinin ihsan etdüğü haliye buyudılarını verdim Divanı kâşifde kıraat olunub Senki Garbiyye kâşifi Hasan Ağasının Bادهu mevlûdu Bedevî âsitanei Mısra gelüb divanı padişahide muhaseben görüb emri şerifime amel idesin demiş Ve bir buyurdı dahi kıraat etdiler kim Senki Garbiyye hâkimisin eyaletinde olan hazreti Seyyid Ahmedül Bedevînin Mevlûdu şerifi infidadına dek basiret üzre olub cemii ehli züvvarı ve ehli tüccarı hıfz hirasetde olub Urban aşkıyasın Mel'abe meydanında at üzre cida ile belindeki kılıcı ve akvesile gezmeden men idüb ol makule müfsidinin haklarından gelesin deyu ferman tilâvet olunub سیدنا وعلیہ السلام didiler Va paşa kethüdasının mektubların dahi virüb anı dahi âşikâre kıraat idüb Sahibi devlet seni divanı Mısra çavuşlar kethüdası itmişdir Evliya Çelebiye bir eğerli at ve kise(i) mısırî virüb tatyibi hatırla mukayyed olub bu canibe mesrur gönderesiz Memnun oluruz deyu mektubu muhabbet üslûb kıraat olunub bir küneylân atı sîm rahtı ve müzehheb rikâb ve abasile ve bir at dahi çulile ihsan etdi Ve bir kise müjde için ihsan idüb otağı cenbinde bize bir hayme döşiyüb üç gün üç gice dahi mihman olub zevk safalar etdik Ve on gice dahi baş halife hanesinde mihman olmuşduk Ve bu iki kâşif bu Mevlûd meydanına gelüb meks etdikden sonra ol kadar emn eman olub cümle tüccar ve züvvar metaların meydanı muhabbete çıkarub arzı kâlây idüb ol kadar beyii şıra olur kim tabiri bir vechile mümkün değildir Ve herkes hayme ve hargâhı önün nice bin kanadil ve filândıra ve bayrak ve sancak ve alemler ile tezyin ider kim tavsif olunmaz Hattâ bu meydanı Mevlûdda Seyyid Ahmedül Bedevî hazretlerinin âlem ayyar-

dan bîhaber olduğu mahalde şehir haricinde ibadet ettiği mahalde soffa vardır Makamı Bedevî derler Hâlâ yine ibadetgâhdır Anda teberrüken bir gemi direğini bir sahibi hayır dikmiştir Kaddi seksen zirâdır Bu sütunun canibi erbaasına nice bin gemi ipleri ile germişler Her gice bu iplere kırkar bin kanadiller ile çırağan idüb bir direkli vezir otağı gibi bir azım şey olur Ve bu direğin ta zirvei âlâsına bin mikdar kanadiller ile bir çerhî felek tasviri tab idüb bir san'at ile feleğin çerhî gibi deveran itmededir Bir haylı mesafeden nazar olunsa ol gice bu meydana otakdan bir nur zâhir oldu zan olunur Arabistanda bu makule kanadil tezyinine İşare tabir iderler Kâmil kırk huddamı vardır Her gice onar kantar simsim yağı yanar Sahibülhayrat on beş gün on beş gice ve yirmi bin pare vakf eylemiştir Vacibüsseyr bir arusedirler kim gûya seraperdei Firagorsu Tevhidîdir Buna manend nice bin yerlerde sagir kebir kandillerden otağlar ve mihrab ve minber ve Mihri Süleyman ve şemse ve bardak ve kabak eşkâllerini kanadillerden işareler idüb meydanı melâhati nur iderler Amma bizim temaşa etduğumuz meşayihan Mevlûdu şerif etmeğe mezun olmakçün İbrahim paşa, huzuruna vardıklarında paşa buyurdılar kim Ya şeyh efendiler Göresizi [1] Bu sene basiret üzre olub bir hoşca hıfz hiraset üzre olub sene (i) mazi (ye)den ziyade şadmanlar idüb Mevlûdun Nebi idin Zira şaairi islâm-dır deyu maald(e) [2] tenbih idince cümle meşayihan علي الرأس يا وزير didiler Bu haber efvahı nasa şayi olunca Mısır halkına ise zevk safa-ya mûtaallik desturu şahî olunca azameti Huda var kuvveti bazuya getirüb muamele ile akçe alub ömrün zevk safa ile haccı hacunda ve süruru şadmani geçirmek ve teferrüç etmek yanlarında lâşeydir Cümle eyaleti Mısırın ve Şam ve Halebin ve Arab ve Acemin âyân eşrafı bu sene Bedevî Mevlûduna öyle cemii [3] olmuştur kim Urban abalarından ve kilim ve kebeden [4] maada üç bin yedi yüz çadır ve çerge ve otakı nühtak çetri mülâmma cem oldu deyu hesab olunmuş-
dur Andan maada sair fukaraların külbei ahzanları hesabın Çalabı biçun bilür Ve her sahibülhayrat sokaklar başında küplerden sebiller etdiler Zira bu meydanın sui azdır Gerçi âbı hayat çahı mâlar vardır Amma bu kadar kerre yüz bin beni Âdeme ol şiddeti harda kifayet itmez Nili Mubarek Mahalletül Merhum tarafına muttasıldır Bu meydana bir saat baiddir Ve iki kâşif bu kadar askeri ile cümle ehli

[1] Yıldız nüshası (Göreyim sizi)

[2] » » (müekkid)

[3] » » (cem)

[4] » » (külbeden)

züvvarı şeb ruz ihata idüb didebanlık iderler Ve her kolda yine Mısır âyânları tevabi atları ile nighbanlık iderler Zira cemii mezahibi muhtelifenin ecnası haşaratları ve harami ve cüzami ve sair aşair haramzadesi bu cemiyeti kübrada hazırlardır Her gün bu Meydanı Mel'abede on on beş bin sııklı Urbanı uryan orman misal mızrakları ile âmadedirler Bazı zeman fırsat bulub Beni Haram ve Beni Güzam birbirleri ile bu akabede [1] çalub alma ve birbirleri ile cenk idüb tarafeynden nice yüz aşkıya mürd olur Amma ruhaniyyeti Bedevî ile tiz def olur Anıñün cümle ehli züvvar tınab tınaba meks idüb hay-melerden kal'e olur Ol ecilden kâşiflerd (e) askerleri ile âmâtedirler Zira bu günlerde bu meydanı muhabbetde nice yüz Mısır hazinesi mal vardır Böyle bir cemiyeti kübradır Hattâ Kâşif Hasan Ağanın mirahuru ve seyisbaşısı ve sarban başıları yedek atları âlâtı silâh ile müzeyyen iderler Ve cümle develeri sancak ve bayrak ve gûnagûn elbisei fahire ile tezyin idüb dükkân dükkân atları ve develeri gezdirüb her dükkândan birer pare alurlar Beş bin altmış dükkândan kul akçesi aldım Amma şehire girmek mümkün olsa beş bin akçe dahi andan hasıl olurdu deyu mirahur ve sarban başı hakire nakl etdiler Ta bu mertebe âbâdan cemiyet olur Lâkin bu dükkânların cümlesi çadırdan ve hasır ve kamışdandır Amma leblebici dükkânından çok dekâkin yokdur Zira cemii islâm diyarına hummusu Bedevî yani leblebi deyu diya(r) diyar götürürler Nice bin develer yükü nohud gelüb leblebi iderler Ve altı yüz kahvehane ve üç yüz aşbaz ve iki kasab ve elli attar ve yüz gözlemeci ve yüz etmekçi ve iki yüz bazarcı ve elli şerbetçi ve anlardan gayri nice ehli hiref dükkânları ile bu meydanı muhabbete zeyn olmuştur Dükkânsız ehli hiref ta'dadın faili muhtarı settar Allah bilür Ve yetmiş yerde bazarı azîm durur Meselâ bişmiş etmek pazarı ve yemiş bazarı ve nice bin deve yükü kavun ve karpuz ve abdüllâvî bazarı ve at bazarı ve koyun bazarı ve sığır bazarı ve deve ve katır bazarı ve himar bazarında Acem kürrenay sadası sadası [2] misal himar savtı âdemi serasime ve aba ve ihram ve ihram [3] pazarı Megaribe bazarı ve beyaz ve elvan bezler iplik bazarı nisvan ile beni merdan mahlût bir bazarı kıyametdir Ve başka avret bazarı vardır Binden [4] çadırlar ve külbei meskeşhanelerde suku sultanî üzre avret pazarıdır Gömlek kaldırub don ve uçkur çözüb beyi menyezid iderler Acib gümrah pazarı nisvanı sahib isyandır Her ze-

[1] Yıldız nüshası (arsada)

[2] Fazladır.

[3] Yıldız nüshası (ve ihram) fazla

[4] » » (mütecaviz)

mane metain fûruht ider bazarı âmâdedir Ve her kahvehanede seyir temaşa olunmak için mahbub gûşları mengûşlu mûkahhal meralî gazalî gözlü oğlan bazarı vardır Bunlar başka cinsi nasız bazarı nacinsdir Fellâhanı Hazerî ve hazarî anda hazırlardır Her kahvehanede birer ikişer biner âdem cem olub bir hay hudur kim tabir olunmaz Şebruz nice bin rakkasıyanı gılman taraf teraf işve ve cünbüşler idüb keysularının fitilelerine dili âşıkı kıldub [1] ol dam ile şayd iderler Ve bir tarafda gayri civanan ve hanendegân ve mıtrıban ve gazelhan ve abdalan ve medd(a) han ve senahan ve mudhikân ve mukallidan ve kaşmeran velvelesi cihanı pür idüb bir şadmandır kim gûya meclisi Hüseyin Baykaradır Ve bu kasabai Tantada velvele ve debdebe ve gulgule olur Cilit meydanı vardır Anda asla bir hayme ve hargâh ve çeragâh yokdur Ve at tırnağına dokunur bakla kadar bir taş yokdur Pak meydanı marekedir Cümle püsilâh cildidan ve cîdan hissanlı cündiler gün doğmadan vakti tıravda [2] silâhşorluk idüb yetmiş yedi pare âlâtı silâhla mel'abelerin gösterürler Bir tarafda mızrak silâhbazlığı bir tarafda matrakbaz şemşirbaz ve at üzre tüfenk baz ve gûnagûn kemandarlık ve at üzre berpa durub at ile seğırtmek ve at üzre iki eller rikâbda sernigûn olub ayakları berheva at seğırtmek gibi ve Mısır tarzı cilit oynamak gibi pesendide hüneryer gösterüb kâşiflerden ihsan in'am alınub tarafeynden tablı Âli Osmanıyan ve kûsü hakaniyan çalınub ta vakti hâr olunca bu meydanda azım vezni üzre seyir temaşalar olur kim at binüb kılıc kuşanan bu zevkin mezayasına vâsıl olur Gayri kişi anlamaz Hakka kim atı Cenabı [3] ruzigârdan halk etmişdir Ruzigâr üzre bu kadar hüner arz eylemek hakka ki pehlivanlıktır Bu fûnunlar Mısır cündilerine mahsusdur Bir mülûk buna malik olmamışdır زاده Hakire bu saba peyma üzre silâhşorluk temaşası hoş gelür Zira bu abdi kemter Vanda mahsur olan Murtaza paşanın baba harbi zatandısından matrakbazlık ve şemşir bazlık ve kemandâ (r) lık derken hanelerinden beş on hane görmüş idik Anıncün bu hakire silâhşorluk temaşası hoş geldiğinden bu mahalle tahrir olundu Badehu bu Meydanı Mel'abe cündilerden hâli olub

Evsafı bazbazanı ayyaranı ferzendegân zindegânı ârifan pehlivananı ruyi cihan

Evvelâ bu Meydanı Mel'abede nice yüz tarikin Sa'dî ve Bedevî âşıkları arzı marifet için kendi âteşin teskin için kızarmış kırmızı

[1] Yıldız müskası (kayd idüb)

[2] " " (taravetde)

[3] " " (lzzet)

demirleri dilleri ile yalarlar Ve elleri ile kırarlar ve yoğururlar Bazısı akiki yemenî gibi kırmızı demir parelerin Ya Hay deyüb yutarlar Ve nice âteşbaz ve perendebaz ve şebbaz ve resenbaz ve hayalbaz ve kâsebaz ve hokkabaz ve mihrebaz ve kumarbaz ve kebşbaz ve himarbaz ve horosbaz ve tasbaz ve maymunbaz ve kadehbaz ve surahi zorbaz ve şişebaz ve matrakbaz ve kumarbaz ve gür (z) baz ve şemşirbaz ve aynabaz ve ilmi simdadagirbaz [1] ve kelbbaz ve keçibaz ve ayubaz ve beni Âdembaz ve gâvbaz ve yılanbaz velhasıl yetmiş yedi gûne esnafı pehlivananı bazbazanın arzı marifet etdüklerin manzurumuz olduğu mertebe tahrir etsek bir müdevven olur Ve bu meydanı hengâmei izdihamda cümle neşşaller yani hemyankesiciler fırsat bulub bazı eblehanı gafilânın ciblerin yarub nice ahmak âdemi müflis iderler Gayet ihtiraz lâzımdır Gözden sürmei çalar derler Amma Mısırın hırzısı öyle değildir Sürmeden gözü çalub göz sürmesi yerinde kalır Bu mertebe yankesicisi ve hırzısı vardır Zira bu meydanda ibret nümayî acibe çokdur Ana nazar iderken âdem gafil bulunub uryan kalurlar

انهم عفونا من سر الإنسان

Kârı acibei beyan ider

Bu hakir bu Meydanı Mel'abede temaşa ettiğimiz bazbazanın cümlesine âşık club hezar hasned olsun Amma cümleden marbaza yani yalancı yılandıya pesend idüb sadlek âferin idüb pesend etdim Huda hakkıyçün oran misal bazı kalınlığı mufrıt ve mahuf yılanları ve Faruk ankerlerin bu meydanda maymun gibi oynadırlar Hikmet bu kim her yılanın bir ismi var Kangısına gel derse gelüb yılandının üstüne sıçrayub omuzuna çıkub koynuna girüb çıkar Ve حر [2] derse yine yılan gider Çağırdığı yılan ismin bilmeyüb gayri yılan gelse ol gelen yılanı dutub bir sarı mufrıt yılan vardır Ol ismin bilmiyen yılanı anın üstüne atınca büyük yılan ol ismin bilmiyen yılanı sarılıb yuvarlanır Derhal fakir ismin bilmiyen yılan bîcan olub kalur Ve yılanlara segâh mekâmında delire [3] ile bir gûne usul ile çalub raks iderler Usulden bir şive tahallüf etmezler İbretnûma seyirdir Ve bazı yılanlar raks iderken Huda hakkı yerden birer âdem kaddi başların kaldırub gerdanın yamyassı idüb dilin çıkarub gözlerin kırmızı idüb raks ider Ol gün müşahede etdimki yılan asla gözlerin açub kapamazmış Daima açık durur Zira kapağı yokdur

[1] Yıldız nüshası (simyadabaz)

[2] » » (Ruh)

[3] » » (daire)

Çekirgenin dahi gözünün kapağı yokdur Daima küşadedir Ve bazı yılanları birbirile güleşdirir Birbirleriyle sarılıb yuvarlanırlar Ve bu yılanbazın bir gûne Faruku var Her kangı yılanın burnuna değerse ol an ol yılan bîcan ve bîhuş olur Cümle halk bu Farukdan alub yılan acib kâr ider Netice bu yılanbazlık keramet mertebesi şeydir

Garibe

Bir gün bu meydanda Garibe [1] yılanbaz yılan oynadırken bir fukarayı Bedevî hazır olub yılanı görünce aklı başından gidüb bir nare(i) Allah deyu haykırınca yılanlar parekende ve perişan olub ta... larına [2] firar itmeğe başlıyub hemen ol mahalde dervîşi Bedevî raks iden yılanın birin kapub yemeğe başladı Fakir yılan bük-lüm bük-lüm olub can hevlile dervîşin kollarına dolaşur Dervîş eman virmeyüb yemede Cümle ünası âlem hayretde kaldılar Yılanıcı feryad idüb Ümmeti Muhammed ve ya müslimîn Benim on yıllık marifetli üstad rakkas yılanım yedi Benin kefaflı nefsim ve iyalim için kârım olan yılanım yedi deyu feryad idüb Bedevînin giribanın yılanı ya-kalıyub Bedevînin gözleri taşı pürhuna dönmüş Bir haylı cidal idüb Bedevî bîbak bîperva yılanı çikle tenavül etdi Âhir kâr yılanıcı Bedevî(i) şer'i şerife götürüb murafaai şer oldukda marbaz Ya sultanım Benim bir marifetli yılanım yedi Kefafım anınla idi Kâr idüb hurde eminine mal viririm Hakkım hak eyle ya sultanım deyüb dava idince Bedevîden süal olunub Niçün yedin didiler Vallahi ya sultanım Semin ve lâtif hayye[3] kavi mel'un sultanım didi Kadı yılanın beha-sın yılanıcıya hükm etdikde yılanıcı on gurus istedi Hah nahah bir altuna mabeynlerin sulh idüb Bedevî bir altunu virüb ağzın silerek gitdi İşte bu meydanı muhabbetde bu gûne lû'bedebazlıklar olur

Diğer acibe

Bir garayıb dahi budur kim bir hırkai peşmineli bir Bedevî dervîşi var idi Bu meydanda horos oynadırdı Horosun başında kırmızı at tacı önünde bir boynuzu var idi Daima Bedevînin başında otururdu Herkim varub bir pare horosa virirse ol parei yudub Bedevînin başında iki kanadın kakub bir bangi horos urur Amma öyle bir sadayi horos istima itmemişim Andan sahibi horos يا فراخ قل وحده الله di-dükde hemen horos üç kerre kanat kakub savtı âlâ ile لا اله الا الله محمد لا derdi Huda âlimdir İcrayı huruf ile tevhid idüb لا اله derdi Ve

[1] Fazladır

[2] Yıldız nüshası (tobralarına)

[3] » » (illâ)

üç kerre zeminde cevelân raks idüb yine Bedevînin başında karar iderdi Acib ve garib temaşa idi Amma Bedevî mazannai kirame kimesnedir derler Ve yevmiyye belki horos bu cemiiyetde bin pare yudardı Yine ahşam olunca aşağıdan birağub baba horosu alub masruf idermiş Bir temaşadır Ve nice bunun emsali ibretnüma şeyler vardır

İbretnümayı diğer

Bu meydanı marekede manzurumuz olan pesendide sihri icaz marifetin biri dahi oldur kim Mağrib zeminden pehlivan Nasreddini Tancavî namında bir üstadı kâmil cümle hayematlarda olan âyânı kibarı birer berki sebz ile ve bir hilâl ile meydanı marekiye davet idüb cümle ecnası mahlûkat meydanı marekeye kat kat belki kat enderkat oldılar Badehu pehlivan huddamları ile meydanı marekede dest berdayire deyüb bir velvele verdi Andan zemine bir kazık kakdı Ve cilbendi muhabbetden bir kaç kırmızı turunc misal müdevver yuvarlaklar çıkardub güllebazlıklar etdi Andan üç dane iri gülleler dahi ummanı kiramesinden çıkarub bir haylı atdı tutdu Ve aceyib lû'bedebazlıklar gösterdi Andan bir yuvarlağı cümle huzzarı meclisin önlerine yuvarlıyub kimi aldı bakdı kimi ayağıle kakdı Tob cûkân misal meydanda galtnan olub gezdi Bu kerre pehlivan topu eline alub birez havaya atub tutdu Ve topdan bir ip ucu zâhir oldu Derhal temaşacıların birinin eline serrişte virüb ipi keşan berkeşan çekdikce çıkub zemine haylı ip bağladı Garayib bunda kim top bir âdem kellesi kadar var İçinden çıkan ip bir hammal yükü oldu Badehu ipin ucun mezkûr kazığa kayd idüb yuvarlağı havaya atub yuvarlak havada muallâk kalub mezkûr ipin bir ucu kazıkda ve bir vcu berhava duran tobda kaldı Badehu pehlivan elile ipe yapışub ider انزل يا طوب الامر deyu feryad idüb ipi hareket etdirir Bir kaç kerre böyle topa hitab etdi Asla kırmızı tob enmeyüb berhava kaldı Badehu temaşacılarından bir kaç bahdır yiğitleri cem idüb kendi huddamları dahi ipi çeke çeke ip(i) üç yerde kankal kankal bağlıyub tob inmedi Yine ipi çeke çeke ip ince iken çektikce kalın urgan inmeğe başladı Cümle temaşacıyan âlemi hayretde kaldılar Yine pehlivan topa'en deyu hitab idüb top ile biraz kelimatlar idüb Ey ümmeti Muhammed tob der kim Bu kadar temaşa gösterdim Cümle âyân eşraf Ağaların benim pehlivanıma birer parei mısri ihsan etsünler Andan yire ineyim Ve dahi nice marifetler göstereyim didi İmdi siz âşıkânlardan birer çekirdek gümüş temenna ideriz deyu cümle âyânı kibardan on bin pare mikdarı cem itdi Badehu

yine ipe yapışub ditretedi Ey tob Muradın hâsıl olub Hak berekât
 vîrsün Bir kise pare peyda eyledik Şimden geru en aşağı didi Tob
 yine inmedi Ya müslimîn Cümleliz reca idin Tob ensün diyince
 sıgar ve kibar feryad idüb el urub انزل دى deyü hay hu etdiler Derhal
 tob kâh sağa ve sola giderek ve debrenerek yire indi Derakab pehli-
 van topu alub cilbendine kodu Ve yerde olan ipler bir rakik iplik
 imiş Cümlesin çantasına koyub bu meydanı marekede nice marifetler
 dahi izhar itdi Her marifetine aklım perişan oldu Lâkin akı kasırım
 ile öyle mülâhaza itdimki mezkûr topun içi şeb nem ile yani çiy ile
 dolu ola Çiy ise şiddeti harareti gördükde havaya münkalib olur Ol
 mahalde havaya topu atdıkım şiddeti har kemalinde idi Bukadar keli-
 matdan ve bukadar tahsili mal idince tob inince çiy kalmıyub endi
 Bundan gayre akı cüzime ihata itmedi İlmelyakinim bunu kabul etdi
 Kalın ipleri urganlar görünmesi simyadır Amma yetmiş dört tarihinde
 Üyvar kal'esi fethinden sonra Alman diyarında şehrinde yine böyle
 berhava tob ile bir pehlivan marifet göstermişdir kim hakka ki peh-
 livanı cihan idi Mufasssal tahrir olunmuşdur Amma bu pehlivan dahi
 meydanı Bedevide ibretnüma marifetler gösterdi Her temaşa etdiği-
 miz tahrir eylesek bir kitabı kübra olur Ve bu meydanı Tantada kûşe
 kûşe salıncaklar dollab ve beşikler ve tahtıranlar ve çarhıfelekler ve
 atlı karacalar ile müzeyyen olub tabıllar ve zurnalar ile sagir ve kebir
 salıncaklara binüb âşıkân maşukan salınurlar Gûya Mevlûdu Bedevî
 yevmi İddir Leylei mubarekleri Kadir olur Bu şadmanlardan gayr (i)
 kûşe kûşe âşıkânı sadıkanlar haymelerinde def ve kudüm ve tabıl ve
 nakkare ile tevhid ve tezkir idüb şadmanlar olduğundan maada her
 tarafde nice bin kazgan taamlar ve nîmeti nefiseler tabh olunub
 yenilüb içilmede Amma hikmeti Huda bu meydana şarab gelse bisırrı
 Bedevî sirke olur Amma bozahaneler ve fiş fiş şerbetleri vardır Lâ-
 kin ırkı sus ve dahi berberis ve timurhindi ve inebuddis şerbetleri
 lâtif meşrubatlardır Acib hikmetdir kim bu meydanda şarab sirke
 olur Ve bu velvelei cihan ârâ meydanda cümle ehli turukun meşa-
 yihleri fukaraları öyle def kudüm ve zillerin ve tabılların çalarak ve
 alemlerin kaldırarak nareler haykırarak zikrullah iderek fukaraları
 raks ve sima iderek alay alay fevc fevc güruh güruh Seyyid Ahme-
 dül Bedevî hazretlerinin ziyaretine gidüb Huda hakkıyçün tariki
 âmlar icre öyle izdihamlar olur kim bazı zeman deri saadetde avret
 ve oğlan payimal olub merhum olmuşdur Değme âdem cür'et idüb
 ol mahalde ziyaret idemez Yani Mekke ve Medine ziyaretleri ve tufan-
 larında bu mertebe izdiham olmak ihtimali yokdur Meğer beyti şerif
 açılırsa ol zeman izdiham olur Lâkin bir saatden âsude olur Amma

bu Bedevî ziyareti kâmil on gün on gice mahşer cemiyyeti olub omuz omuzu sökmez İsmi Hu ile ve simai Hayül kayyum ve tevhidi erre ile şehri Tanta içi narei Hu ile pür olub sadayı zikrullah evci âsümana peyveste olur Ve bu meydanda âyânı kibardan ağniya kimesneler hayemat ve çergelerin ibrişim haliceler ile döşiyüb diba ve siyb ve zerba ve atlas ve katife ve kâmhâ ve darayı vâlâ suzenî Hindistan mak'adleri ile döşiyüb gûnagûn münakkaş katife muhidde ve girdebalınlar ile ve perdei zenburîler haymelerin ziver idüb gûnagûn silâhlar ile ve zîkıymet sıbat [1] avani ile ârâyîşi hayme iderler Ve her çadır önünde ucu bayraklı yüzer yüz ellişer kargı sıırıklar ile bezenmişdir Ve nice bin kandil ve meş'al ile cıragan olub flandıra ve alemler donadub her hayme nigârthanei Çin gibi olub şeb ruz sohbeti has olunub devamı devleti padişahiye duai hayr iderler Ve cümle meşayihan dahi haymelerin nice kerre yüz bin kanadiller ve alem ve sancaklar ile zeyn idüb taat ibadat iderler Velhasıl bu Mevlûdu Bedevîde ne gûne zevk ve şevk murad idinsen bulunur Amma (Beyit)

*Âlemi kesretde vahdet zevkin eyle yare bak
Kalbini saf eyleyüb âyine veş didare bak*

ebyatı mazmunu üzre ârifi billâh oldur kim bu âlâyîş ârâyîşi dünyaya im'anı nazar ile nazar idüb aldanmıya Ve âlem ağıyarden bîhaber iken kesretde vahdet zevkin idüb kalb âyinesin mücellâ idüb zevki bakiye nazar ide Zira bu gibi ziver ve hay huyu dünya fanidir (Âyet) مَا عِنْدَكَ يَفْقَدُ مَا عِنْدَ اللَّهِ gafletde iken bazı ârifi billâh ehli bâtınlar nisfulleyldê Hak katinde baki olan tevhidi sultanî ve temcidi rabbanî iderler Ve niçe bin yerde Mevlûdu şerifler tilâvet olunub naati şerifleri hoş elhan ile zakiranı şakıranlar tilâvet etdükde sadayı naati Resulü Mübin üç kerre semada gerrubıyanı ve yerde perizadı ve âdemî zâdları mest medhuş ider Ve bu sahra bilâhaddü ad nice yüz bin kerre kanadiller ve meş'aleler ile müzeyyen olduğundan her şebi mehi çardehin [2] nişan virüb ruzu ruşen misal olur Neticei meram bu gicelerde herkes bir şey ile âlûdedir (Beyit)

*Hallâkı ezel âleme kıldıkda tecelli
Her kulu birer hal ile kılmış müteselli*

Bu meyânı [3] melâhatde bir güruhu enbuh ricalullah dahi bu dârâtle âlûde olub on gün on gicede her hayme ve hargâh önünde

[1] Yıldız nüshası (besat)

[2] » » (dehden)

[3] » » (maydanı)

nice kerre yüz bin gûnagûn tüfenk ve fişenk ve tarakî ve âsümanî ve bedaloçika ve bahrî ve kelebek ve koclar ve deliceler ve kestaneler ve tavus ve horoslar ve fişekden atlar ve kal'aler ve papaslar ve yehudiler ve divler ve periler ve cemaller ve şazirvanlar ve hanlar ve tulumbalar ve şebpereler ve pervaneler ve bunun emsali nice suret fişekleri ve barut ve neft ile memlû fanuslar ve çarhıfelekler ve ateşden çadırlar ve fişekli himarlar ve kelbler ve camusların fişeklerine ateş idince ve bu hayvanlar havfinden bu derya misal askerin içine düşüb bir hay huy vaveylâ şadmanı olur kim gûya gulgulei Hindd (ır) Ve nece bin elvan âteşbazlık marifetleri icra olub ve nece yüz bin tüfenkler atılub ve havaî fişekler keheşan âsâ semaya serçeküb bu sahrayı Tanta murgu semender var âteşi musanna içinde kalub şebi zulmetleri ruzu ruşen misal olur Amma bu âteşbazlık şadmanları ibtida Garbiyye ve Menufiyye kâşiflerinden zuhur ider Üç gün üç gice birbirlerine hasmane olkadar âteşfeşanlıklar iderler kim her biri ikişer bin gurus hemen mezkûr fişeklere sarf idüb nice çadırlar ihrak olur Âteşfeşanlık kanunu kadimdir ki Sultan Kayıtbay bizzat Mevlûdu Bedevîye gelüb nice mali firavanlar sarf idüb şadmanlar idermiş Hulâsai kelâm hakir seyyahı âlem Evliya kırk bir senedir on sekiz padişahlık yeri keştügüzar itdim Görmedim İllâ Mısır sultanlığında görmek müyesser oldu Bu Bedevî şadmanı Mısırın Nili Mubarek kesiminde ve İslâmbolda suru hümayunda ve derya üzre Sarayburnunda kapudan paşa donanması şadmanında ve kılâları (n) fethi donanmalarında ve şehzadegân vücuda gelmesi donanmalarında ve padişahı heftkişver gazadan geldüğü donanmalarda ve mahı Receb ve mahı Şaban İslâmbolun Kâğıdhane şebbukî şadmanında ve Göksu ergavanî faslında ve Hisar kirazı faslında ve Akbaba sultan faslında ve Budin eyaletinde Peçevî Sirm manendi bağı iremin baruthanesi faslında ve Konyanın Meramı faslında ve Malatyanın Aspusi mevsiminde ve Adalya diyarının yaylağı İstınazı behiştinde ve Rumelinde Arnabut Sultanın İlbasan şehri icre mesiregâh Bozrük senginde ve Dolyan panayırında ve Maşkolor panayırında ve Alasonya panayırında ve Ösek panayırında ve vilâyeti Alamanda Lunçat fulunda ve Kefenin Sudak bağında ve Dağıstanın İrak Dadiyan kurbinde Penç hüsunde ve Acemde Geylân bazarında ve Meşhedde İmam Rıza cemiyyetinde ve Tebrizin Yevmi Aşura maktelül Hüseyinde ve Bağdadın senede bir kerre Selmanı pakinde ve Hüseyinde ve İmam Alide Bu bâlâda alettertib tahrir olunan cihan ârâ derya misal asker ile cemiyyeti kübra olan vacibüsseyr hasretül mülûk teferrücgâhlar ve mesiregâhlar ve ziyaretgâhların cümlesin görmek müyesser olmuşdur

Amma bu zikrolunan cemiyyeti kübraların cümlesi bir olsa Mevlûdu Bedevî şadmanından bir cüz olmıyub bir gün yahud bir gicesi şadmanlığı kadar olmıya Zira Koca Bedevî hâlâ mutasarrıfındendir Ve hayatındaki gibi tasarrufdadırlar Anlar ölmemişlerdir Zira *bu hadisi şerif kibarı evliya ve müminun hakkındadır* المؤمنون لا يموتون بل يشقون من داوالفناء الى صدق الله رسول الله *hadisi varid olmuştur* Bu hadisi şerife iman itikadımız vardır kim anlar haydır Ve bu cemiyyeti kübra anların daveti iledir Dünya halifelerinin neçe kerre yüz bin ulûfeli kulları vardır Hîni mahalde başına asker cem itmek murad idinse cümle askerinin zoru bazu ile ve asker sürücileri ile kıra kıra gücile bir yire cem iderler Amma bu kadar mahlûku Huda Hind ve Sindden Arab ve Acem varmadan [1] Ya Bedevî deyüb milk emlâkin ve evlâdı iyalin terk idüb şeddi rahl iderek bu kadar mal sarf iderek Mevlûdu Bedevîye gelüb âsitanesine yüz sürüb şadmanlar ider Ve Hudayi müteal hakkıyçün ol atebey aliyyeye bir kerre yüz süren cümle emrazı muhtelifeden ve memkûr ve meshur olmuşlukdan ve cümle elemi ıztırabdan ve havfi hatardan halâs olub masun ve mahfuz olur Mücerrebdir Amma bu cemiyyeti kübraya muadil Mekkei Mükerrermede Cebeli Arafatda davet [2] idüb üç gün üç gice yetmiş bin huccacın Mine Bazarı şadmanını Mevlûdu Bedevîden sevab cihetinde ve âdem deryası ve devabat cemmiyyeti cihetinde Mine Bazarı cemiyyeti âlidir Ve ol meydanı melâhatde başka inşirahı sadır zevk vardır kim cemii maseva hatırdan dur olub her kese Rabbi ile mabeyninde bir hicab perdesi kalur Zira herkes rahmi maderden müştak olmuş gibi masumdur Zira bu hadisi şerif delildir الذنب لا ذنب له *buyurmuşlardır* Bir kerre derunu dild (en) ve canı gönülden tövbe iden günah itmemiş gibi olur Bir kul her kande taib ve tahir olsa ana rahminden doğmuşa döner Hemen itikad ile talib olmak gerek (Beyit)

*Talib olsam bu eyamı sen güli ranayi bir
Bu meseldir Tanrısın bulur nigâra istiyan*

mazmunu üze Mekke ve Medinede ve Bedevîde murad idinen kesretde vahdet zevkin idüb Rabbin bulur Amma kutbülaktab her sene Mevlûdu Bedevîde hayır olur derler Nece kerre müşahede olunmuşdur Eğer süal olunur ise bu Mevlûdu Bedevîde bu kadar can bir yire cem olukdan sonra elbette nice dürlü fezahat olur dersin kârı dünya böyledir Ve anlar bir bahri amikdir ve gavsî âzamdır Har ve haşak makulesinden bahri ummana zarar isabet itmez Ol makamı küb-

[1] (ve Yemenden) olacak.

[2] Yıldız nüshası (Arafatdan avdet).

rada fitne ve fesada karışan naehil elbette anda ıslahı nefis ider Öyle bir cemiyeti kübra sahibi sultanı Ebülyetamîndir Himmetleri hazır ola Ve bu Mevlûdu Bedevînin sekizinci günü münadiler cümle ehli züvvar mabeyninde nida idüb Nehariyye şehrinde Cuma gün eşşeyh Mehemmed ibni Zeyn hazretlerinin Mevlûdu şerifi vardır deyu tenbih ve tekid iderler Hemen ki cümle züvvar bu nidayı istima etdükleri saat penşenbe gün bazı züvvar ve ehli tüccar hayme dükkânların bozub Nehariyye şehrine intikal iderler Ol günler Mevlûdu Bedevî bazarında bin deve yükü leblebi beyi olub nece bin kantar helva fûruht olunur Mubalâga değildir Zira cemii islâm diyarından gelen ehli züvvar vilâyetlerine müteveccih olduklarında teberrüken leblebi götürmeleri mukarrerdir Zira gayet lezizdir Nohud üzre sırlağan yağı serpüb kızgın kum içinde pişirirler Bir diyara mahsus değildir Anıncün leziz olur Bu leblebi meşhuru âlemdir Ve huccac lokumu gibi bir hurdece yağlı lokumu vardır Anı dahi vilâyet vilâyet teberrüken götürüb hedaya verirler Ve ertesi Cuma gün cümle keşşafklar ve askerî tائفesi pürsilâh olub Garbiyye kâşifi otağına cem olub bir azîm sımâtı muhammedî tenavül olunub cümle Garbiyye muhafazasında olan çorbacılar bir at birer deve haliyelerini virüb Garbiyye askeri dua ve sena ile veda idüb herkes altı ay edayi hizmet itmiş olub vatanlarına giderler Andan vakti zuhura karib sımâtı muhammedî Menufiyye kâşifinindir Anda dahi ziyafeti azîm olub Menufiyye çorbacıları dahi birer at ve birer deve haliyelerin alub edayi hizmet etdüklerine höcceti şeriyye alub cümle veda idüb vatanlarına giderler Andan Garbiyye Menufiyye kâşifleri kendü askerleri ile âsitanei Bedevîye gelüb hırka höcresin açub şeyhin birine hazreti Bedevî hırkasın ve destarın giydirüb alayı azîm ile şeyhi şehir içinden ubur etdirerek şeyh İbrahimi Metbuli Camiinde salâtı Cum'ai eda idüb halifei yine âsitanei saadete götürürken cümle beni Âdem istikbaline çıkub seyir ve temaşa iderler Badehu şeyhi âsitannede soyub ve destarı yine höcresinde pinhan idüb keşşafklar dahi edayi hizmet etdüklerine hücceti şer'îyye alub anlar dahi veda ziyaretin idüb Mısıra giderler Zira Melûdu Bedevî infidadı hududdur İklimi Mısırı Nil gark idüb keşşafkların hükmü kalmaz Müsellimler ve kaim makamlar zabt ider Aşkıyayı Urbanı uryan dahi şakavet itmeğe başlar Andan bu meydana Bedevîde hayme ve hargâhlar bozulmağa başliyub bir ibretnümay vaveyla temaşa(i) azîm dahi budur Nice kerre yüz bin at ve katır ve deve ve himar ile yükler taşınub bu sahrada beni âdem ile bir varme ve bir gelme ve bir gulguledir kim ehli züvvardan bir ferd kalmaz Zira hâkim keşşafklar mezun olub gitmek ile haşaratı

Urban dan züvvar ve tüccar havf iderler Bir azîm dehşet günü dahi bugündür Gûya ki dünya bir hayali zıldır Ortalık bir perişanlık olub ol vadide bir senk kalmaz Kani ol cemîyyeti kübra ve hay huy bir günde tarmar yerleri mürmar olub giden gidenin olur Hakka ki âlâyîşi dünya bir hayali habdır Bunda dahi ibret alacak yerdir Ve cümle serçeşme halifeler bu fezadan göçüb şehri Tanta içine nakl iderler Zira leyLei şebden âsitanei Bedevîi pak pakize idüb ol gice(i) deri saadetde ihya idüb bir Mevlûdu şerif olur kim cümle ervahı evliya anda hazırdır derler Ve ol gice cümle meşayihan ve fukara bindn mütecaviz hatmi şerif tilâvet olunur Ertesi cümle meşayihler ve fukaralar dahi veda ziyaretı idüb herkes meskenlerine azimet iderler Badehu cümle âsitane meşayihleri ve fukaraları ve cami hud-damları türbedaran âsitane(i) mâi gülâb ile gasil idüb haremi şerifin cümle taşların dahi pak idüb ibrişim halicelerle döşiyüb âsude hal olurlar Ertesi gün Menuf hakinde Karneyn halici nam bir tur'anın maktân ehli beledler açub azametullah Nili Mubarek derya gibi temevvüc iderek gelüb bu Mevlûdu Bede(v)î olan sahray(ı) gark idüb cemîi har haşaki götürüb ol feza bir derya olur Gûya ki bu arsagâha bir âdem ayak basmamışdır Bu dahi bir ibretnümadır Hakir bu Tanta şehrinin nice bin dürlü seyir temaşaların im'anı nazar ile teferrüc idüb cümle ahıbbâ ile ve şeyh Selâme ve şeyh Ahmed halife ile ve şeyh Çelebi ile cümle eimme ve huteba ile vedalaşub âsitanei Bedevîde bir hatmi şerifi dahi itmam idüb ruhu şeriflerinden istimdad taleb idüb veda ziyaret(i) etdükdên sonra âdâb üzre atebesin bus idüb azmi şehri Nehariyye etdik Eyvelâ Tanta şehrinde çıkub dahi derya gelmeden şimal canibine piyade revş ile dört bin beş yüz adım bir mülâka yer yürüyüb

Evsafı kasabai Mahalletül Merhum

Sebebi tesmiyyesi oldurkim ibtida bu şehre Bağdadı behişt âbâddan bir şehzadei civan baht Âli Abbasiyan Holâgû hurucundan firar idüb Mısır padişahlarından sultan gelüb dahîl düşer Ol dahi bu mahallei mezkûru şehzadeye ihsan idüb öyle mamur âbâdan ider kim bir şehri muazzam olur Hikmeti Huda bu şehzade merhum olub camii sahasında defn idüb mevti haberin halifei Mısıra arz iderler Üçüncü günde cemaat salâtı Cum'ai eda iderken kabri şehzadeden bir feza' ceza' istima iderler Âyâ bu ne ola deyu kabre varurlar İstima iderler kim şehzade lâhdi içinde feryad idiyor Derhal kabri keşf idüb şehzade kefeni yanında bir cins hayvan şehzadenin bazusından yiyüb mürd olmuş Ve şehzadeden hayli kan cereyan idüb

hayat bulmuşdur (Der)hal şehzadei kabirden çıkarub tazim ve tekrim ile sarayına götürüb yedi sene daha hayatta olub badehu intikal etdikde naşın Mısıra götürüb Sitti Nefise civarında medfundur Tarihi

(السلطان المرحوم عز الدين بالله)

tahrir olunmuşdur Ve nice ehli ciffar ve ehli nücum şehzade(i) hayatında tebşir idermiş kim Sen bir kerre ölürsün Yedi günden yine dünyaya gelüb yedi sene halife olursun derlermiş Bu istihracı idenler Cirit mastabasında medfunlardır Anınçün bu şehre mahallei sultan merhum derler Garbiyye ceziyesinde Menuf hükmünde bir şirin kasabadır Vilâyet ortasında vaki olmagile Menuf kâşifi tahtıdır Daima askeri ile bunda sakın olur Amma tahtı kadimi şehri Menufdur Bazı zeman Menufda dahi sakın olur Ve Mahalletül Merhum yüz elli akçe şerif kazâdır Ve nahiyesi yetmiş pare kuradır Seyyid Ahmedül Bedevî Tantası bu kazâya nahiye olub naibi hüküm ider Mevlûd günleri Mahalletül Merhum kadısı kendü varub zabt ider Haylı mahsulü hasıl klur Ve bu mahalle bir düz vasi sahrada vaki olmuş bağı ve hurma bağçeli bir müzeyyen şehirdir Büyük Nilden iki saat baiddir Lâkin bağçeleri kenarında Nilden müferrika [1] bir halic vardır Ta Nehariyye önünden cereyan iden halic kenarındadır Sayfı şita bu halic daimdir Gemiler işler Amma bu mahalde nihayet bulur Tuğyan(1) Nilde bu halic ta Dimyata giden Nile munsab olur azîm halicdir Ve bu şehrin haneleri cümle iki bin kârgir bina kirec ve toprak örtülü mamur hanelerdir Ve beş mahalle ve kırk mihrabdır Amma ikisi Cum'adır Ve cümleden kadim Camii Merhum halife camiidir Bağdadî Camii ve Medrese Camii derler fevkanî altı kademe nerdüban ile çıkılır iki kapulu ve bir minarei mevzunu üç tabaka ve haremsiz bir camii zibadır İçinde amudları yokdur Ancak çartak üzre münakkaş ve müzehheb silu ve lâciverd ile müzeyyen bir küçük camidir Ve dahi çarşu içinde Camiül Kebir gayet cemaati kesiriye malikdir Tulen ve arzan yüz yirmişer ayakdır Ve otuz sekiz beyaz mermer sütunu mevzunlar üzre kemerlerdir Dahi sütunlar siyah tahta tavandır Münakkaş değildir Ve minberi haşebdir Taş değildir Ve mihrabının sol canibindeki divar üzre bu tarih var (Tarih)

سبع ان ترم تحريراً
عن قدره فاسال به خيراً
نظمكم الخطيب الشامي

[1] Yıldız nüshası (müteferrik)

Bu şehirde bu iki camiden gayri hutbe yokdur Maada zaviyelerdir Ve yedi vekâle ve sekiz mekteb ve kâşifin saray(ı) dibinde bir kesif küçük hammamı var Zemanı kadimde Bağdadî şehzadenin saray hammamı imiş Hâlâ sarayda kâşif sakindir Haremde olan müzehheb nefis [1] bukalemun ibretnüma (nûmun) bir diyarda yokdur Zira Acem nakkaşları kârıdır Ve bu şehir icre cümle ikiyüz dükkândır Kâşif sarayından Ulu Camie varınca bin adım bir şahrahdır İki tarafı mamur dükkânlardır Ve suy(u) cümle kuyulardır Amma Nil karib olmagile bazı kimesneler develer ile Nil suyu getürdürler Amma bedevî yerde mamur sebilhanesi var Ve havasının letafetinden mahbub ve mahbubesi memduhdur Ve halkı gayet garib dostdur Cümlelerin ecdadları Bağdadîdir Bir tevarihde Mahalle(i) Bağdadı Menuf deyu tahrir itmişler Ve

Sengi garayib

Bu şehir içinde kâşif sarayının ardında bir sengi somaki(i) müdevver vardır Yine bir havuz misal somaki havzu azîmin ta ortasında durur Yüz çift camus çekmez bir müdevver değirmen taşıdır Ortasında mil deliği var Zemanı kadimde şehzade merhmun sekiz hane değirmeni imiş Hâlâ anı iki yüz çift camus çevirmeğe kadir değildir Amma hâlâ şeker değirmenleri öyle taş ile değildir Bir san'at ile çerh itmişlerdir Bir sığır çerhı çevirdikde bir âdem durub hem sığıra Hay der Hem şeker kamışın çerhın ağzına koyab cerh deveran etdikce sükker şerbeti cereyan idüb andan alub azîm kazganlarda kaynadub ameli kesir ile sükker iderler Tafsile muhtacdır

Ziyaretgâhı Mahalletül Merhum

Evvelâ hazreti sultanül Bedevînin halifelerinden eşşeyh Abdülvahabı Cevherî Ziyaretgâhı azîm ulu sultandır Şehrın kibleşi haricinde bir kubbei âlide medfundur Atebesinde [2] altı kademe taş nerdüban ile çıkılır bir âsitandır Amma ruhaniyyet vardır Yanında bir zaviyesi var Tabakatı Şa'ravide menakıbı mufasssaldır Tahririmize hacet yokdur Ve buna karib eşşeyh Abdullahı Vasıtî Bagda(d) şehirlerindendir Ve kâşif sarayı önünde Cirid mastabası kurbinde eşşeyh Alii Acemî ve eşşeyh Mansuru Endülüsi Bunların ikisi bir kubbede medfunlardır Bunlardır kim şehzadeye Merhum olub yedi günden hay olub yedi sene dahi muammer olursun deyu tebşir idüb Bağda-

[1] Yıldız nüshası (nakşi)

[2] » » (atebesine)

dî halifenin hayatından sonra bunların ikisi bir anda merhum olub şehzadei âzâde bunları bir yire defn idüb üzerlerine azîm âsitane inşa etmiş Müruru eyyam ile münhedim olub hâlâ kubbesi zâhirdir Ziyaretgâhı ünasîdir [1] قدس ارواحه Ve Abdülvahhabı Cevherînin mukabelesinde eşşeyh Seyyid Osmanus Saydavî Bir beyaz kubbede medfundur Ve şehir içinde Kabri selâse ahavat eşşeyh Allâme ve eşşeyh Deyyan veş şeyh Ömer Bu üç aziz biraderler birbirlerine karib birer kubbede yatarlar Bu mahalle asla hırsız giremez Kapuları daima mekşufdur Ve ruzu ruşende beynel halk hırsız olan kimesne dahi bunların âsitanesi önünden geçmek ihtimli yokdur Derakab ayakları dutulub bir hatve atmağa kadir olamaz Acib tasarrufdur Ve çarsu içinde Ebu Hamze zaviyesi içinde bir kubbei âlide Eşşeyh Seyyid Mehmedî Acemî Şehzade ile Acemden bile gelmişlerdir Bu mahalde medfunlardır Sâdâtı kiramdan ulu sultan olub nece keşif ve keramatları zâhir ve bâhir olduğu Manakıbı Evliyada masturdur Ve yine şehir içinde Eşşeyh Seydi Yusuf Askerî taifesindendir Yine zaviyesi sahasında medfundur Ve yine çarşu içinde Seyyid Abdurrahman Ve Camiül Kebire karib Eşşeyh Seyyid Abdurrahman Süveydî Şehzade ile bile gelüb Kürdistanda Süveyd vilâyetinden ulu sultandır Bu sultanları cümle ziyaret idüb ervahı şerifleri için birer Yasin ve yahud birer fatihai şerif tilâvet idüb âşinalık kesb idüb ruhaniyyetlerinden istimdad taleb etdik Badehu Menuf kâşifi Mirza Ağadan bir at ve beş bin pare haliye hizmetimiz alub ve beş hayyal refikleriyle Mahalleden şimal canibine bir mülâka yani üç bin adım gidüb Nil tur'ası kenarına gemi ile ubur idüb

Evsafı Kasabai Âbiyar

Sebebi tesmiyesi oldur kim Delûke zamanında susuz bir mahalle olmağıle niçe bin kuyular kazub ol ecilden Âbyar derler Badehu Delûke Nilin bu halici cereyan idüb şehir âbâdan olur [2] Menuf hâkimi hükmündedir Başka mültezimi vardır Ve yüz elli akçe şerif kazâdır Yüz elli pare kuraları vardır Kadiya senevî on mısırî kise hasıl olur Ve şehri sahili tur'ai Nilde bir düz yerde bağ ve bağçeli ve nahlistan gülistanlı günden mamur ve âbâdan olmada bir şirin kasabadır Müruru eyyam ile sehl harab olmuş Amma seksen üç tarihinde hakir gördükde kırk elli yerde binalar imaratda idiler عراك الله الى اقراض الدوران Canibi erbaasın Nili Mubarek ihata etmiş hoşhava ve dil-

[1] Yıldız nüshası (ünasdır)

[2] » » (olub)

küşa şehirdir Cümle üç bin kireç ile puşide kârgir bina ve gayri muhtasar bina büyütlar vardır Cümle dokuz mahalle ve kırk mihrabdır Ancak üçü cumadır Maadası zaviyelerdir Gurafei Kübrada Nile karib Camiül Kebir şehrin canibi şarkisinde yine şehire mutasıldır Amma cemaati azdır Tulen ve arzan ikişer yüz ayak camii kebirdir Ve cümle elli sütunu müntehalar üzre Takı Kesradan nişan virür kemerler üzre tavandır Ve sutuhu kirec ile sıvalıdır Ve üç tabaka bir minarei seramedi ve üç kapusu ve minberinin sağ tarafındaki bucakda çarkûşe bir beyaz mermer üzre celi hat ile böyle terkim olunmuş

(رسم ایام السلطان الملك الاشرف خلدالله ملكه)

Ve yine minberin sağ canibinde yine beyaz mermer üzre celi hat ile *bu tarih kitabet olunmuş*

(بسم الله الرحمن الرحيم و صلى الله على سيدنا محمد و على آله اجمعين هذا الجامع انشاء الفقير الى الله تعالى و الى رحمة و غفرله ابو الحسين بن على بن احمد الحافظ جد هذا الجامع المبارك العمارت في شهر شعبان المبارك المكرم سنة تسعين و تسعمائة)

deyu yazılmışdır Ve mihrabın sol canibinde çarkûşe bir levha üzre celi hattile Surei Fetehnadan bir kaç Âyet olunmuşdur Neticei meram dua müstecab olacak ibadetgâhı kadimdir .Ve bu camiden sonra şehir içinde Camii Eşşeyh hazreti Ahmedül Becm Bir küçük haremsiz camii cediddir Ve üç tabaka bir minarei mevzunu var kim bu şehirde misli yokdur Ve minberi üzre böyle tahrir olunmuşdur

(جدد المبارك هذا المبارك المنبر قطب الاقطاب احمد البيجم في ذي القعدة سنة [1] ١٣٢)

Ve yine çarsu içinde Camii Zaviyetüs Suk Mukaddema zaviye imiş Badehu Cami itmişler Cemaati kesiriye malik bir camii zibadır Bunlardan maada mesacidlerdir İki medrese ve üç tekve vardır Cümleden tekvei eşşeyh Ahmedül Cem [2] Camii sahasında medfundur Fukarahaneleri vardır Nîmeti mebzül evkafı azîmdir Şeyhi haki Bağda (d) dan bir sulehayı ümmet kimesnedir Ve üç sebili var Amma hammanı muattaldır Ve cümle iki yüz esvakı muhtasar dekâkinleri var Bu şehrin tarıkı âmları şatranc nakşı tarh olunmuşdur Lâkin dar (a) cık yollardandır Ve Nil tur'ası kenarında olmak

[1] Yıldız nüshası (1032)

[2] » » (Becm)

ile havası lâtifdir Cabeca mahbub ve mahbubeleri vardır Ve memduhatından cemmizi ve bezir yağı meşhurdur Nil kenarında cemmiz dirahatleri var kim her birinin sayesinde biner koyun mihman olur disem vechi vardır Ve keteni ve limonu ve turuncu dahi meşhurdur Hanedan sahiblerinden Ali Çorbacı ve Topal Çorbacı ve nakibüleşraf Bunların nîmetleri âyende ve revende (ye) mebzuldür زادك الله تعالى

Ziyaretleri beyan ider

Evvelâ şehir içinde mezkûr şeyh Ahmedül Becm camiinde medfundur Ulu sultandır Çok keşif kerametleri âşikâre olmuştur Ve eşşeyh Seyyid Ali Bey Mısır beği iken Ahmedül Becm hazretlerinin nice keşif kerametlerin görüb tacı tahtı ve rahtu bahtı terk idüb tuğ ve tablı alemin şikest idüb hazreti Becmden cihazı fakrı kabul idüb hazreti Becmden sonra seccadenişin halife olub bu camii helâli zülâl malları ile inşa idüb Ahmedül Becm hazretleri cenbinde medfundur Bir ulu âşıkı billâh imiş Ve kabri eşşeyh Seyyid Ahmedî Uryan ve kabri eşşeyh Seyyid Ebulfetih ve kabri eşşeyh Aliî Burhanî ve Seyyid Halife ve şeyh Seyyid Ahmedül Heseni Ulu camide medfundur رحمة الله عليه Bu şehri dahi şeyir temaşa ve ziyaret idüb ve cümle ahibba ile vedalaşub bu şehirden yıldız ruzgârı canibine bir düz sahra ile bir kasır mülâka yani bir at menzili yer gidüb

Evsafı beldei kadim ve şehri azîmi Nehariyye

Firavnu Musâdan yirmi sene mukaddem Delûke nam bir avret Mısır malik olub babası Zibake nam padişahın ruhiyçün bu Nehariyye (i) imar idüb vakf eyledi Ve ismine kıbtî lisanı üzre [1] Zibak adı kodu Badehu Hazreti Ömer hilâfetinde bizzat kendüleri Kudüsü Şerifi feth idüb bu Zibak (e) şehrine sahabe kiramdan yirmi bin âdem gelüb yirmi gün muhasara idüb biemrillâh asakiri islâm münhedim olub yedi bin ibadullahı kıbtî keferesi koyun boğazlar gibi boğazladılar Bizzat Hazreti Ömer şehri Filistin olan Remleye gelüb şehri İskenderiyye ve şehri Zibak ve şehri Mısır fethine Amr ibnül Âs hazretlerin seksen bin asker ile şehri Zibak fethine gönderüb cümle cüyuşu muvahhidin ile şehri Zibaki muhasara idüb yedi günde eman vermeyüb feth etdikde mukaddema şehid etdükleri sahabe kiramın intikamın almak için yirmi bin küffarı koyun boğazlar gibi boğazlayub

[1] Yıldız nüshası (şehri)

kanları nehir gibi akdığını bu şehir (e) Nehariyye didiler Ve bir rivayetde fetih günü İdi Edhanın yevmi nahri olmağıle Nahrariyye didiler Nehariyye Nahrariyyeden galatdır Ve bir rivayeti âharde Âli Abbasiyan süfehalarından Hâkim Biemrillâh devaranı iklimi Mısır iderek bu şehri Zibake gelüb gice gündüz ve gündüz gice olsun Eğer bir âdem gündüz kapusunda (n) taşra çıkarsa kırım bir âdem deyu fermanlar idüb cümle Mısır halkı (Hadis) اطمئوا ساطعكم ولو كان hadisine imtisalen bir âdem gündüz hanesinden taşra çıkmayub yatarlardı Gice olunca sabah oldu deyu her kes fanusların yakub çarsuy bazarı kandiller ile zeyn idüb beyii şıra iderlerdi Bu hal üzre bu Zibak şehrinde nice eyyam gice gündüz gündüz gice olduğuyün bu şehre Nehariyye derler deyu bazı tevarihde masturdur der Menuf hâkinde keşufiyye olmağıyle Menuf kâşifinin mürşidi dârışedinde oturub hükûmet ider Senevî kırk mısırî kise mal verür ve yüz elli akçe bîhasıl kazâdır Ve nahiyesi kuralardır Ve senevî üç kise hasıl olur Kazayı âsümanîdir Lâkin beynelkuzat payesi âlidir Ve şehri Nili Mubarekden ayrılmış bir tur'a kenarında bir düz sahralı yerde bir sevadı muazzam şehir imiş Hâlâ nece bin imaretlerinin âsârı binaları zâhir ve bâhirdir Hâlâ günden güne harabe Halkı Âbyar şehrinin [1] hicret idüb anıncün Âbyar şehri mamur olmadadır Bu şehir haraba yüz tatalı elli sene olub ol bağı irem misal hanedanlar ve nazenin cami ve medrese imaretleri harab olmadadır Hâlâ mamur olan cümle yedi yüz toprak örtülü evlerdir Şehri kebir görünür Amma harabâbâdı çokdur Dam bamları çokdur Amma içinde âdemîzadı yokdur Bum masasa âşiyanı olmuş bir şehirdir Hâlâ cümle dokuz mahalle ve kırk mihrabdır On üçü hutbedir Cuma salâtı eda olunur Ve bir kaçı muattaldır Kâşifler evkafların mirîye muzaf itmekle harab olmuşlardır Mamur olan camileri bunlar ki zikrolunur Evvelâ şehrin canibi şarkisinde Ulu Cami tulen yüz adımdır Arzan yetmiş adımdır Mihrab tarafı cümle otuz iki mermer sütundur Ve harem etrafı serapa elli iki sütun üzre kavsi kuzahden nişan verür taklar üzre saderu tavandır Sutuhu kireç ile mesturdur Ve hareminde on aded nabıka dirahıtları ile müzeyyendir Ve bir sebili ta haremin vasa-tında vaki olmuşdur Ve haremin sağ tarafı köşesinde evci semaya serçekmiş çarkûşe dört tabaka bir minarei seramedî var Cümle yedi kapusu vardır Sağ canibindeki kapudan hareme yedi kademe taş nerdüban ile camiye nüzul olunur Gayri kapulardan beşer kademe taş nerdübandır Ve minberi köhnemiş haşebdir Mihrabının yol canibindeki divarda çarkûze beyaz mermer üzre celi hat ile bu tarih

[1] Yıldız nüshası (şehrine)

(امر هذا الجامع الشريف ابابكر بن عبد الله العساكر المنصوره اعز الله النصاره
سنه سبع و ستمائة)

tahrir olunmuşdur Ve mihrab ile minber mabeyninde çarkûşe mer-
mer çok tarihi var Amma gayet koyluşdurma hat olmağile kıraatinde
usret çekilüb tahrir olunmadı *Lâkin tarihi budur*

(سنه ثمانه مائة)

Ve ağac minberinin atebey âlisi üzre *bu tarih*

(بسم الله الرحمن الرحيم امر بتجديد هذا الخير المبارك مولانا السلطان الملك المنصور
سيف الدنيا والدين قلوان الصالحى فى شهر ذى القعدة سنه خمس و ثمانين و ستمائة)

yazılmışdır Ve haremın canibi şarkîsi tarafında üstadı selef kemerler
üzre bir güneş mikatı itmişdir kim ilmi nücumda kâmil olan Behram
ve Geyvan ve Fisagzorsu Tevhidî ve Ali Kuşcu itmeğe kadir değildir
Diyarı Mısırdı ve akalîmi seb'ada meşhur mikatdır Cemii būrucları
öyle ve badelkutur mili ile öyle tahrir itmiş Gûya ruhu dairei kutu-
bîdir Ve dahi fevkinde tahrir olunan (Âyeti şerif)

(الم تر الى ربك كيف مد الظل)

Âyeti tektib olunmuşdur Hulâsai kelâm sihri mübîn mertebesi
mikatdır Ve camii dahi müstecabüddua camii münevverdir Ve bu
camie karib Camii seyyidina Sırruddin Ebûlamayım Müferrih camidir
Ve çarşu içinde Camiül Acemî bir küçük camidir Ve Camiül Hanefî
bir minarelidir Ve Nil kenarında Camii Ahmedüs Sevvah Minaresi
ta haremının ortasında vaki olmuşdur Ve Camiül Hacı Mansuru
Mağribî Bir küçük camidir Bunlardan maada mesacidlerdir Amma
zaviyei Sitti Rukiyye ve zaviyei Bilâli Habeşî gayet mamurlardır Ve
üç vekâle ve iki sebili ve üç mektebi sebyanı ebcedhanı ve yedi kah-
vesi ve ikiyüz dükkânları vardır Mevlûd günleri nice yüz muattal
dükkânlar dahi mamur olur Ve iki hammamı dahi muattaldır Ve bu
şehir icre cemii camilerin ve mesacid vekâle ve hanedanların taş
direkleri ve gayri hanelerin eşikleri taşları cümle İslâmbolda Atmey-
danında olan çarkûşe tasvirli Dikilitaş gibi taşların paresinden direk-
ler ve atebeler olmuşdur Andan malûm ola kim bu şehirde nekadardır
öyle dikilitaş alâimat var imiş Hâlâ temelleri âşikârdır Delûke melike
bu şehri būnyad etdükde kehenelerine üçyüz altmış altı tılsimat ihdas
etdirmiş kim her bir tılsimat bir günde olacak âfâtlara ve gayri

eşyalara tesir idermiş Ve bu şehri Zibak önüne Surid melik Nil üzere bir cisri azîm bina idüb Buhtunnasır bu şehri harab etdükde ol cisri dahi münhedim ider Hâlâ Nili Mubarek tenezzülde oldukda Nil içinde kantaranın payeleri nümayan olur Yirmi payei metîndir Herbirinin mabeyni ellişer zirât mekkîdir Hakir bu kerre görmek müyesser olmuşdur Bersidin [1] maaş gemileri ol payelerden ihtiraz üzere ubur iderler Ve bu şehri atikde olkadar acayibat garayibat binalar var imiş kim alâmetleri cümle hanelerin deri divarlarında iri taşlar üzere eşkâli garibe ve acibe tasviratları ile âşikârdır Ve bu şehir zamanı kadimde hikmet üzere tarh olunub cümle şahrahları şatranc nakşı yollardır Ve Nil kenarında olmak ile âbu havasının letafetinden mahbub ve mahbubesi memduhu cihandır Ve nahiyesinde gayet mamur kuralar vardır Bu şehrin etrafında yedi bin feddan bir balçığı vardır Ziraat ider âdemleri hicret itmeğın iki bin feddan yani dölüm yerin kâşif ziraat idüb elli kise(i) mısırî mahsul olur Maada feddanları muattaldır Amma senede bir kerre on gün on gice Mevlûd olub bîhisab âdem deryası olub gice ve gündüz beyii şiralar olub her kûşei viranı imaristan olub cümle mahallât tariklerinde alettertib dükkânlar olur Mekûlât meşrubatının memduhatından evvela Nehariyye keteni Fayyum keteninden lâtif ve mülâyim ve seramed olduğunden bezi gayet rakik olur Ve has beyaz ekmeği ve Şilbe balığı ve Nil kenarında nişadır kârhaneleri var Anda nişadırı âdem necisinden yakub hasıl etdükleri bâlâda Mısır diyarında hasıl olan memduhatda alettafsil yazılmışdır İbretnümanın biri dahi budur

İbret nümayi azîm [2]

Nili Mubarek âdetullah üzere daima canibi şimale cereyan idüb benderi Reşidde Bahri Ebyaza mahlût olmak takdir olunmuşdur Amma bu Nehariyye önünden cereyan iden tur'ai Nili büyük Nilden nakibüleşraflara mahsus Beledi Farasdak önünden bu Nili Delûke nam melike ayırub geru cenub canibine baş yukaru zor ile cereyan etdirmişlerdir Bu Nehariyye andan şehri Âbyar andan şehri Mahalletül Merhum karye [3] uğrayub ol mahalde karar ider Bazı zamanda Beledi Şebinde nihayet bulur Nil tuğyan etse dahi yukaru cereyan idüb Bahri Dimyata munsab olur Gayri zaman Mahalletül Merhumadek kâh med ve kâh cezim olur Tur'ai ibret nümadır Amma daimdir Sair tur'alar gibi beş altı ay kurumadan bu Nehariyye

[1] Yıldız nüshası (Reşidin)

[2] Bu serlevha aslında yokdur Yıldız nüshasından alınmıştır

[3] Yıldız nüshası (Merhuma karib)

önünde Delûke nam melike bir mutalsam idüb defn itmiş Ol tılsımın tesirile Nil baş yukarı cereyan ider derler İlâ maşaallah bu hali üzredir

Evsafı ziyaretgâhı kibarı evliyaullahı şehri Nehariyye

Evvelâ şehrin ta ortasında Ziyareti kutbül aktab eşşeyh Mehemmed bin Zeyn hazretleri Camiinin haremi köşesinde bir alçak kubbei münevvere içinde pürnur olub âsudedirler Kubbei pür envarı içi ol kadar zib ve zinet ile müzeyyen değildir Ve camii dahi bir küçük camidir Lâkin cemaati çokdur Canibi şarka bir babı nazırdır Ve bir tabaka bir seramed beyaz minaresi var Bu sultanın kubbesi dahi beyaz kireç ile mesturdur Arab ve Acemde bu sultanın menakıbları meşhurdur Cümleden biri

Menakıbı eşşeyh Mehemmed bin Zeyn

Aziz hazretleri haccı şerifden müteveccih olduklarında bazı hulefaları derler kim Sultanım İnşaallah ne gün teveccüh buyurursun ve nekadardır yükü getürelim derler Anlar dahi buyururlar kim Hakir ancak bir deve götürebilürüm Sizler dahi tedariklerinizi görün buyururlar Sabah oldukda bir arab bedevî bir mahbub beyaz deve getirüb aziz hazretleri huzzarı meclis ile ol saat veda idüb hırkai peşminesin ketfine koyub etek dermeyan idüb Ya Hay Ya Kayyum ve Ya Kavi ve Ya Metîn esmalarına meşgul olub devenin altına girüb dağ pasesi devei omuzuna alub şehirden bâdi saba sürati gibi yola revane olur Bu ne haldir deyu fukaraları ardına düşüb piyade âdemler şeyhe gücile ererler Görseler kim devei yire komuş Vakti zuhuru eda idiyor Badessalât azizin cümle ahıbbaların şehire gönderüb kendüleri yedi âdem ile tevhide erre iderek devei omuzuna alub azmi rah iderler Cemii yetmiş bin huccac ve cümle ehli büldan görüb âlemi hayrette kalurlar Hakka ki acayib kuvveti kudsi sahibi ulu sultan imiş Bu minval üze sultan hazretleri kat'ı menazil ve tayyı merahil iderek cemeli yedirüb içirerek tazim ile omuzunda götürerek ta Medinei Münevvereye kırk günde dahil olub Babı İslâmde devei fukaralarına virüb kendüler Hazreti Risaletin âsitanesin pus idüb ravzai mutahharaya yüz sürüb biraz naz niyazdan sonra Ya resulullah Benim ziyaretim gayri ümmetlerin gibi olmasun için huzuruna hedaya bir cemel getürdüm Kabul eyle ya Resulullah deyu reca ider Derhal kabri şerifden bir sada zâhir olub Ya Mehemmed ibn Zeyn Allahu Rabbülâlemîn dahi kabul etdi Ve benim şefaetim seninledir Ve he-

daya devenin ruhu Hakka teslim oldu Var ya İbni Zeyn Şimdengeru devene ot su şâir kaydında olmıyub devenin meyyitine süvar olub Mekkei Mükerraime ve Arafat ve Mervîye varub Umre ve Safalar eyle Andan kırk günde vatanı aslın olan Nehariyye(ye) varub cemelini anda defn idüb sen yine bana gel buyururlar Bu sadayı Risaletpenahdan İbni Zeyn istima idüb hamdi Huda idüb Enisi munisi gamkisarım olan cemel hedeyam kabul oldu deyub Babı Selâma gelürler Göreski dervîşan Deve ruh teslim etdi deyu feryad iderler Derhal İbni Zeyn hazretleri Kâr bu nevbetest Ey cemel Sen hay iken bana binerdin Şimdi merhum olıcak biemrillâh sana binerim deyüb bismillâh ile devenin naşına süvar olub *يا هبل قم باذن الله* didikde cemel ayak üzre kalkub meyyiti mütaharrik iken yola revane olub on günde Mekkiye ve Arafata varub edayi hac idüb kat'ı menazil ve tayyı merahil idüb yine kırk günde şehri Nehariyyeye gelüb deve anda harekâtdan sakın olub naşı kalur Aziz hazretleri devesin kendü mubarek elleri ile Emanetullahdır deyu gasil idüb defn badehu üzerine bir kubbe iderler Hâlâ Kubbei Nakatullah deyu ziyareti ünasdır Nice kerre müşahede olunmuşdur kim bu naka kabri içinde deve gürüldisi istima olunur deyu şehadet etdiler Ve ol sene hazreti İbni Zeyn dahi ruhu şerifin Hakka teslim idüb Hazreti Risaletin livası tahtında haşır olmağa azimet etdi *قدس سره العزيز* Bu menakıbı karibülahddir Hakir hamdi Huda bu âsitaneye yüzüm sürüb iki günde bir hatmi şerif tilâvet idüb sevabın ruhu şeriflerine hibe eyleyüb şefaathlerin reca eyledik Hak kabul ide Ve Tanrıverdi Camii kurbinde ziyareti eşşeyh Seyyid Hasanı Kasurî ve mukabelesinde yol aşırı bir küçük kubbelü zaviye içinde Kabri eşşeyh Hüseyin Ve Ulu Camiın kibleşi önünde yüz adım baid bir küçük kubbede Eşşeyh İbrahim Kureyha ve mukabelesinde yol aşırı Kabri eşşeyh Secenî Bir küçük kubbede (e) medfundur Ve bunlara karib Ziyareti eşşeyh Nasrüddin Ebülanayim bir bağı irem misal camii cenbinde medfundur Ziyaretgâhı hassı âmdır Tabakatı Şaravide evsafı memduhdur *قدس سره* Ve Kabri eşşeyh Seyyid Ali Veciş ve çarşı içinde bir küçük camiinde bir küçük kubbe içinde [1] Kabri eşşeyh Hüseyinül Acemî Mahalle-tül Merhum şehzadesile Acemden gelüb bunda makam idindi Ulu sultandır Ve Nil kenarında camii sahasında Kabri eşşeyh Osmanîül Hanefî Camiinde bir küçük kubbede âsudedir Ve ana Karib Ziyareti eşşeyh Bilâli Ensarî Sahabei kiramdandır Amma Bilâli Habeşî değildir Anlar Şamda Kaysun kapısı dahilinde medfunlardır Bu Bilâl Nehariyyede zaviyesinde medfundur Ziynreti Sitti Rukıyye Bu dahi

[1] Yıldız nüshası (medfundur)

zaviyesinde medfundur Bir kubbei sagiredir Ekseriya nisvan taifeleri ziyaret iderler *Kabri eşşeyh Ahmedüs Sevvah* Camiinin sol tarafında bir kubbecik içinde mesturlardır Ve şehir haricinde *Eşşeyh Nasrüddin Ebülulâ* Gayet ulu sultandır Bunların dahi menakıbı Tabakatı Şaravide merkurumdur Şehrin kiblesi canibi haricinde bir kubbei ebyazda defundur Ve bunun bir zıba camii var Ve bu şehrin canibi şimalinde *Ziyaretgâhı evliyaı seb'* Yedi aded kibarı kümmelîn bir mahalde medfun olduklarından Evliyaı seb'a derler Cümlesi hazreti Yusufu Gûranînin zürriyetindendir Ve sahili Nilde bir kubbei sagire içinde *Eşşeyh Yusufül Acemî* ve yine sahili tur'ada kahvehane kurbinde *kabri eşşeyh Ali Refîi* bir kubbei [1] içinde sagire içinde âsude iken hikmeti Huda hakir ziyaret etdiğimiz gün kubbenin bir canib (i) münhedim olub derhal yedi benna ve on ammal ve on kantar kirec ve cibs ile tamir ve termim idince bir an münfek olmıyub üç günde bir hatmi şerif tilâvet olunub sevabın ruhu şerifine hibe eyledik Hâlen dürrü ebyaz âsâ bir kubbei münevver oldu Hak kabul eyleye Ve hareminde bir azîm nabıka dirahti vardır Ve Nehariyye keteni almağa gelen Megaribe tüccarları bu şeyh Ali Refia gayet mutekitlerdir Daima ziyaret idüb faide iderler ve daima seferden mahrum olmıyub bir zarar dahi görmezler Ulu sultandır Ve yine Nil kenarında kâşif vekâlesinin kapusu önündeki nabıka dirahti sayesinde *Kabri eşşeyh Abdullah* Ve buna karib Ziyareti eşşeyh *Mehmedül Hicazî Seyyid Ahmedül Bedevî* hazretlerinin daisidir Kibardan evliyadan ulu sultandır Ve bu şehir içinde nece bin kibarı evliyalar vardır Amma ziyaret idüb âşinalık kesb etdiklerimiz bu sultanlardır Himmetleri hazır ola Ve refiklerimiz ile bir kıyasıya süvar olub bu Nehariyye şehrinin mukabalesinde

Beledi Kabile

ye geçüb Nil kenarında yüz haneli bir mamur beldedir Mısır ruznamesi Abdurrahman Efendinin hükmündedir Sekiz kise faizi olur Anda bir ulu cami vardır Gayet mamurdur Cami hareminin bir köşesinde bir kubbei âli içinde *Ziyareti eşşeyh Seyyid Abdüsselâmı Kalibî* Ulu sultandır Şamı Şerifde Salihyyede medfun hazreti şeyhüşşüyuh Muhyiddinül Arabînin ammisidir Mağrib Zeminden gelüb bu beled(d)e âsude olmuşlardır Anı dahi ziyaret idüb bir Yasini şerif tilâvet etdik Ve ana karib bir kubbei sagirede kendü malile inşa ettiği camii hareminde medfun *Eşşeyh Seyyid Abdülvahid* Her sene

[1] (içinde) fazla

Leylei Kadire irüb güncü devlete malik bir mün'im padişahı fukara imiş Kubbei pürenvarında acib ruhaniyyet var idi Bir gün bir âdem ziyaret etse ebette geda ise bay olur derler Bunları dahi ziyaret idüb yine gemi ile beri tarafda Nehariyyeye ubur idüb Mevlûdu Nehariyye cemiyyetin beyan ider Evvelâ Mevlûdu Seyyid Admedül Bedvî Mevlûdu kadar derya misal âdem cem olub tantanai azım olmaz Amma yine nakadar âşikan ve sadıkan var ise cümle bunda mevcuddur Ve nekadar ehli sanayi tüccar ve züvvar var ise beş okadar ziyade cem olub hayme ve hargâhlar ve külbler ile cedid çarşuyi bazar ihdas idüb şehri Nehariyye taze can bulur Ve Nil kenarında dirahti müntehalar sayesinde nece yüz hayematlar ile dükkânlar ve kahvehaneler icad idüb on gün on gice beyii şıra olub bazarı muhabbet revac bulur Ve bu Mevlûd Nil kenarında olmak ile cümle ehli züvvar ve ehli tüccar ve ehli bihar bilâtessüf gemiler ile gelüb cemiyyeti uzma olub mezeden hali değildir Cümle hasenatından biri budur kim nice bin pençeî âfitabe ve mehru gulâmı mehcebinler andan Doğma uryan olub mâliki Nilmisal nehri Nilde şınaverlik idüb bilâvasıta ve bîfuta âşık ile maşuk birbirlerin deraguş idüb koc hucag ve bir bucag ve bîbıçag ram olurlar Bunun dahi erbabı vardır Kimi vahdetde kimi işretde kimi âlemi hayretde Bu âlem bir özge temaşagâhdır Elhasıl bu cemiyyeti kübranın medhinde lisan kasırdır Andan onuncu günde Menuf kâşifi cümle askerile rihlet köslerin çalub azmi Mısır idince cümle erbabı tüccar ve ehli züvvar keştilere süvar olub İbrahimi Dessukî hazretleri Mevlûduna azimet iderler Hakir dahi memlûklarımız ile bir zevraka süvar olub kırk mil bu Nehariyye tur'ası icre cereyan idüb iki tarafda niçe yüz âbâdan mamur nahlistan gulistanlı kuraları seyir temaşa iderek ana Nile dahil olub

Beledi Farasdak

Nehariyye tur'asın Delûke nam melike bu mahalden kazub Nehariyyeye Nili getürmüşdür Garbiyye hakinde iki yüz haneli ve bir camili mamur beldedir Mısırdaki nakibüleşraf Bürhaneddin Efendinin köyüdür Bunu dahi ubur idüb otuz mil dahi cereyan idüb

Evsafı kasabai Mahallei Sa

Bu diyarda Mahallei Kasbiye derler Buhayr(e) hakinde lebi Nilde iki yüz haneli ve bir yeni camili ve minareli ve bir zaviyeli ve on dükkânli ve bir kahvehaneli ve bir darışedli mamur kasabadır Darışed

bu diyarda emin ve mültezim sakin olub müsafirhane olan yire derler Cümle kura halkı mahsulatlarından ifraz idüb bu darışede virürler Âyende ve revende mihman olub tenavül iderler Acib hayratdır Hakir dahi bunun darisedinde bir gice müsafir olub alessabah mera-kiblere süvar olub yirmi mil cereyan iderek

Evsafı Mahalle (i) Ebu Ali

Garbiyye hakinde lebi Nilde Ömer Çorbacı iltizamında yedi kisei mısırî hasıl olur bir mamur kasabadır Ve yüz elli akçe kazâdır Kırk beş pare mamur nahiye kuraları vardır Senevî kadısına üç kise hasıl olur Ve şehri Nil kenarında kıbleden garba tulânî bir şirin ve âbâdan kasabadır Ve cümle sekiz yüz toprak örtülü fellâhîn evleri vardır Cümle binalardır Tuğladır Ve dokuz mihrabdır İki camidir Amma Nil kenarında mahkeme kurbinde Eski Cami kırk mermer sütun üzre bir camii sadedir Haremünde bir azîm nabıka dirahiti var Gayet âlîdir Canibi erbaasına şahalar salub sayedar olmuştur Ve çarşu içinde küçük cami cemaati kesiriye malikdir Bunlardan maada zaviyelerdir Ve elli mikdarı dükkânı muhtasarlari var Ve iki vekâle ve üç sebili ve iki mektebi var Amma hammamı yokdur Ve mültezim Ömer Çorbacının bir karış eddü var Biri sarayı âlîdir Gûnagûn müteaddid höcreler ve kaalar ile ârâstedir Anda atlara süvar olub garb canibine bir mülâka yer gidüb

Beledi Mecnun

Nil kenarında yüz haneli bir mamur beldedir Mısırdâ yeniçeri ağası Mustafa Ağanın iltizamındadır Beş kise faizi olur Anı ubur idüb yine canibi garba Garbiyye hakinde gidüb

Evsafı kasabai İbrahimi Dessukî

Hazreti şeyh İbrahim bunda sakin olmagile yayi nisbî ile İbrahimi Dessukî derler Garbiyye hakinde Nilden beşyüz adım baid Çerkes Kaytas Ağa iltizamında beşyüz haneli mamur kasabadır Darışedi ve mürşidi ve bin hurd(e) altıya malik şeyhûlarabı var Hükûmet ider Ve âsitamei Dessukî evlâdı zevilihtiramdan meşayihleri var Fukaralara hükûmet ider Ve Mahallei Ebu Ali nahiyesidir Ve şehri Nilden beş yüz adım baid bir mürtefi yerde mamur beldedir Cabeca bağçeleri dahi vardır Ve altı mihrab ve bir camii selâtîndir kim Mısır padişahlarından Sultan Kayıtbay binasıdır Kible kapusından ta mihraba

varınca bu camiin tuli yüz yirmi ayakdır Ve arzı yüz otuz ayakdır Ve cami ve harem içinde cümle elli bir mermer ve somaki sütunlar üzere kemerlerdir Dahı üstü sade tavandır Minberi ağacdır Müezzina mahfili dahi hemçinin harabdır ve mihrabı tarzı kadim sade mihrabdır Üstünde celi hattile

(امر بانشاء هذا الجامع الشريف سلطان قای تبای غزه نصره)

tahrir olunmuşdur Bu mihrabın önündeki gurafede ulu sultanlar medfundur Daima nur berk urur Ve bu camiin dört kapusu var İki canibi garbda Biri imaret kapusu Biri âbdest havuzu kapusudur Amma Şafîi havzuna mekşuf olan bab küçükdür Ancak tecdidi vuzu idenler girer çıkar Ve bu camiin nısfından mihrab tarafına altı kade-me taş nerdübanlar ile iki yerden çıkılır Bâlâdır Ve kible kapularının solu canibindeki kapu dibinde bir musanna şes hane ve üstadane bir seramed minarei mezunu var kim naziri Mısırdan gayri yerde yoktur Evcî semaya münkali olub üç tabaka ve beş yüz kademe bir minarei ibretnümadır Ve bu minare dibinde haremin şimalî köşesinden üç kat kapudan içeru

Evsafı ziyaretgâhı berukî hazreti kutbülaktab İbrahimi Dessukî قدس سره العزيز

Sahibi nişanı bînişan ârifi billâhı bîgüman pişvayı mürşidi ünas ve sultanı müvelliyün Nuhaz hazretleri evce peyveste olmuş bir kubbei dürrü beyz âsâ kâseî münevver içinde nuru Hudaya müstağrak olub âsudedirler Amma kubbeleri Seyyid Ahmedül Bedevî gibi zib ve zinet ile bezenmiş değildir Niçe kerre âvize ve gûnagûn maslûbatlar ile tezyin itmişler Alessabah cümle zikıymetleri yerde bulmuşlar Anıñün halen tekellüflü değildir Zemanı saadetlerinde dahi zinet itmişler ve dârâtdan haz itmezlermiş Ancak bu kubbenin canibi erbaasında bir kaç kanadiller ve nice yüz şem'i kâfuriler ve burhanî alemleri ile müzeyyendir Ve zemini serapa mermerdir Halîçe döşeli değildir Babı saadeti şimale nazırdır Kubbei pürenvarına ehli züvvar girüb mihrabında iki rikât nemaz kılub âdâb üzere giderler Bu kubbei mehbatın ta ortasında bir ağacdın musanna kafes için çarkûşe yeşil çuha ile mestur sanduka içinde mesturlardır Ve seri saadetleri makamında yeşil imameleri var Hasibün nesib ırkı tahirden ve sâdâtı kiramdandır Ve hazreti Seyyid Ahmedül Bedevî ile hem asır olub ammizadelerdir Seyyid Ahmedül Bedevî mecazibundan olub ümmî olub ulûmu evvelîn ve âhirinden haberdar imiş Amma İbrahimi Des-

sukî zâhir ve bâtın cem itmiş mütebahhirinden musannif ve müellif sultan imiş Hâlâ nece yüz mücelled telifatları var kim her biri ilmi ledünden haber verir kütübü muteberelerdir Ve âşıkane fesahat ve belâgat üzre selis ve belig eş'arları vardır Beyneluşsak ebyatları tilâvet olunur Ve bazı menakıbı evliyada ve Tabakatı Şa'ravîde menakıblarından nice yüz keşif kerametleri tahrir olunmuşdur kim haddi hasrı yokdur Ve zamanı sabavetlerinde her gez sapar [1] ile lû'b lehve meşgul olmamışlar Eyyamı saadetleri gice sayım [2] ve gündüz sayım olub nice bin meşayihi sahibi seccade idüb nice bin âdemi irşad itmişlerdir Hâlâ mutasarrifinden olduklarına delilim oldur kim bir târiküssalât ve şaribülhamir ehli heva azizin ebyatından bir kaç ebyat istima etse derhal taib ve tahir olub ehli sülûk olur Ve sultanın kubbei pür envarı beyaz kirec ile mesturdur Dahi zirvei âlâsında yeşil bakırdan bir alemleri kebirî var Cemii dünyada bir hadisei kübra zuhur idecek olsa ya bir padişah ölse ol yeşil alem kıbleden canibe dönüb şarka ve yahud garba meylidir Andan bilürler kim alem meylitdöğü diyarlarda kaht galâ veya bir azîm hadisat zuhur itmişdir deyu cemii Urban tairesi bu alem döndüğüçün Ya Dessukî ve ya Müvelliyün Nuhas derler Yani bakır alemleri döndüğüçün döndürücü demek olur Rumda sultan İbrahim şehid olduğı gün bu alem dönüb bu alem canibi garba meylli dur (ur) Hâlâ ki kubbei âlinin ta zirvei âlisinde Habib Neccar mihallamış [3] gibi mihli durur Bir ferd vaziyed itmge kadir değildir Bir kerameti dahi bu alem dönmesidir [4] Bu hakir ol sultanı ziyaret iderken kubbe içinde bir âdem feryada başladı Meğer Rum huccac-larından bir uğuz ca (n) hanesindeki huddamlarından havfidüb har-cırah bin sikke(i) hasene bundukanı koynuna koyub İbrahimi Des-sukî (i) ziyaret iderken ol izdihamı azîmde bir neşşal yani yankesici herifin koynundan bin mümessek filori öper Herifi hîçarei püryare feryad idüb Ya Dessukî lâıyk mıdır kim seni ziyarete gelen ve من دخل كان من آتٍ diyen benim hacı şerif niyyetine getürdiğim altunların senin di-reğinde zayı ola Vallah senden Allah (a) şikâyet iderim deyu herif sar'a tutmuş gibi feryad vaveyla ider Derhal âsitane kapusu dibinde halk ürküb Bizim yanımıza geldiler Cümlemiz ileri vardık Bir siyah abalı gözü sürme tesbihli bir müşekkel nuranî âdem Depesi üzre âsi-taneyeye düşüb ağzı köpürüb عاتقنا اللهم ağzı kulağına varmış İki elleri ku-rumuş Nutka mecali olmayub kalmış Lisânı hal ile çakşırın gösterir

[1] Yıldız nüshası (sıbyan)

[2] „ „ (kaim)

[3] „ „ (mihlamış)

[4] „ „ (Menakıbı diger)

Derhal türbedarın biri ve hakirin bir feta memlûkü herifin vücudun kapudan taşra çıkarmağa ciddi cehd etdükce herifin esbabları kopub herifin vücudu kapudan taşra çıkmak mümkün olmadığı ecilden herifi âsitane içine çekince bilâ üsret girüb bin altunu hemyankesici herifin çakşırından çıkarub sahibine verdiler Altun sahibi hemen hareme çıkub on hafıza birer altun virüb İbrahimi Dessukî ruhıyğün hatmi şerif tilâvet itdirüb yüz altun dahi haremde fukaraya tasadduk etdi Badehu herifi sarik mecruhan ol gece haremde kalub bazı meşayihler buna Hizbül Bahir ve bazı azimetler okıyub ağzı ve burnu islah oldu Amma elleri öyle çankal kalub gitdi Bir andansonra sarik herifi İskenderiyyede gördük Yine elleri iğri idi Netice (i) kelâm İbrahimi Dessukî böylebir er sultanı gayyurdur kim hâlâ tasarrufda [1] Bazı münkirîn evliyalara intikal etdükdensonra nusrat sahibi olamaz deyu keramâtı evliyaı inkâr iderler Amma efsanedir Hâşâ kim anlar öle Hadîsi sahih mucebince dünyadan âhirete intikal idüb hay gibi tasarruf sahibidirler Bâlâda zikrolunan kerameti bu abdi hakirî nice bin âdem ile manzuru olmuştur قدس سره Ve âsitane mihrabının sağ tarafındaki bucakda bir çarkûşe mermer üze Hazreti Risalet penahın mübarek sol kademi şerifi sengi haraya طابق العمل بالعمل tesir itmîş Cümle züvvar ehli gelüb payı şerifin çukurundaki gülâbı yüzlerine sürinüb resmi paki kademün Nebi (i) bus idüb şefaât reca iderler Ve Seyyid İbrahim hazretlerinin seri saadetleri ucunda bir levha üze celi hattile kazılmış bu hat yazılmış

(امر بتجديد هذا الشبكة المباركة بهرام آغا ابن الشيخ محمد)

tahrir olunmuştur Ve bu kubbe mihrabının sol tarafında bir küçük kapudan içeri bir kubbeî sagire içinde Seyyid İbrahimi Dessukî hazretlerinin kiçi biraderi azizi Eşşeyh Seyyid Musa hazretleri ulu sultandır Çarkûşe bir sanduka içinde medfundur Asla bir zîkıymet eşya ile müzeyyen değildir Andan camiin haremi şerifi içinde iki kubbeî sagireler vardır İmaret kapısı tarafındaki kubbede İbrahimi Dessukî hazretlerinin kubbesin ve taşra soffâ ve sutuhun tamir ve termim iden Behram Ağa medfundur Ve bu kubbenin solunda kubbe içinde İbrahimi Dessukî hazretleriün biraderi şeyh Musa oğlu eşşeyh'Abdullah Ebüttuyur ibn şeyh Musa hazretleri medfundur İbrahimi Dessukun intikalindensora seccadenişin olub sır bunlara intikal etdi derler Ve bu kubbeciklerin birer kapuları şimale mekşuftur Ve ikişer pencere-leri hareme nazır kubbeciklerdir Ve bu âsitânenin imaretinde azîm kazganları var kim yevmi Mevlûdda içine üçer dörder camus eti ve

[1] Yıldız nüshası (dır)

onar ganem eti koyub ve nice kazgan buğday çorbası tabh olunub ve yirmi bin hurde etmek pişüb cemii fukara ve mesakînlere sofrai bî-imtinanı mebzuldür On gün on gice bu hal üzere taam bezl olur Amma sair zeman bir kazgan ades ve hınta çorbası ve üç bin nan mücavirîn ve zuafa ve mesakîn ve talebelere bezl olur Zira haremîn canibi erbaasında yüzden mütecaviz fukara ve talebe höcreleri vardır Şeb ruz ilme ve taat ibadete meşgul suleyhayi ümmetden kimesneler vardır Ve İbrahimi Dessukî hazretlerinin neslinden Seyyid Yahya evkafının nazırır Biraderi gihteri eşşeyh Seyyid Şerefüddin hazretleri fukaralara şeyheyndir Âyende ve revendeye nîmetleri mebzuldür Haneleri yine cami haremî dahilindedir Ve bu kasaba icre ancak iki han ve on dükkân var Hammam ve medrese yokdur Amma cami haremî icre bir azîm sebili var Cümle ehli züvvar andan nuş iderler bir âbı hayatdır Bir katre eksilmez deryamısal sahrıcdır Ve dükkânları bu sebeble vakıfdır Amma Mevlûd mahallinde bu kasaba haricinde hurmalar altında ta sahili Nile varınca ol sahra nice bin kamışdan ve saz ve hasır ve külbeden ve çadırdan dükkânları iderler kim hesabın Huda bilür Elhasıl Hind ve Yemenden akmişei fahireler gelüb on gün on gice nice yüz bin gurusluk meta beyiü şira olur Amma cümle dekâkînlerden müzeyyen ulu yolun iki canibinden kahvehaneler ve aşbazlar ve habbazlar çarşusu müzeyyendir Ve tertib üzere inşa olunub cümle dekâkînler hüsün vermişdir Ve kahvehanelere biner âdem sıgar Ve hanende ve mitribanlar ve gavazi nisvanlar ile müzeyyen olub bir saz söz ve bir hay hudur kim tabir olunmaz Ve zıkıymet eşya tüccarları İbrahimi Dessukî camii haremînde ve taşra haremînde beyiü şira eder Ve Dessukî Mevlûdunun Bedevî Mevlûdundan ziyade müzeyyen olması Nil kenarında vaki olmagile İskenderiye ve Abuhur ve Reşid ve Dimyat ve Burlosundan ve sair Nil kenarında olan şehirlerden ta Saidi Âliye varınca cümle züvvar ve tüccar gemileri ile gelmek âsân olub iki bin pareden ziyade akabe ve cerim ve kıyasa ve firkate ve sandallar ile âdem deryası deryadan cemiiyeti kübra olur Ve her gemiler Nil kenarında lengerendahte olub her gemide kırk elli ve yüz ve ikişer yüz bayrag ve sancak ve flandıra ve nice bin kanadiller ile zeyn iderler Ve her cerim ve akabede gûnagûn âlâtı silâhlar ile ve cibinlik gibi zıkıymet perdeler ile her gemi(i) tezyin idüb her gemide beşer onar soyulmuş boynuzlu semiz koyunlar carmıh iplerine salb idüb ârâyış iderler Ve diba ve şeyb ve zerbafe ve zerenderzerduz yasdık ve mak'adlar ile bezik idüb gelen müsafirlerine ziyafet tertib iderler Ve her şeb nice kerre yüz bin kanadiller ile her keşti çıragan idüb ta seher vaktinedek tob ve tüfenk ve fişenk atub ruyi Nil

âteşi Nemrud ile çıragan olur Ve taraf taraf tabıllar ve köslere turalar ile darb olunub her şeb(i) Kadir ve her ruzları ruzu İdi Edha olur Zira bu günlerde nice bin yüz müsafiryab olur Ve Nil kenarında olmak ile herkes dükkânları ve haymeleri önün sakkalar ile suluyub zerre kadar gubardan eser kalmıyub cümle uşşakan taravet hasıl iderler Ve cümle gemilerden çıkan yârânı basafa sahili Nilde ve nahlistan sayesinde tınab tınaba çadırların kurub matbahı Keykâvüslerinde et'imeî nefise tabh olub şeb ruz ayş ve işret idüb mıtıriban ve hanendegânlar ile Hüseyin Baykara meclisi olunub taraf taraf kûşe bekûşe çok çok sohbeti has idüb Perverdigâra hamdi sena iderler Lâkin Seyyid Ahmedül Bedevî kadar çadırlar cemiyyeti olmaz Zira kırk elli bin camapur askeri misal keştiban ve fellâhan gemilerde yaturlar Amma âdem deryası olub omuz omuzu sökmez Ve her diyardan gemilerle mekûlât ve meşrubat gelüb gayet ganimet olur Ve bu sahranın etrafında nice yüz haymeler ile tarik meşayihleri meks idüb bu fezayı arzı lâleazar idüb her şeb ta sabahadek tevhidi erre çekilüb sadayı tevhid evce peyveste olur Bir fırka kavim dahi gice gemilere süvar olub muvafık eyyam ile ta Mahallei Ebu Aliye varınca tob ve tüfenk ve fişeklerin atarak sancag ve bayrag ve flandıraların açarak Bire kocalime Bire gemi Bire elâ gözlü Sultan Mehmmmed hanî deyu haykırarak ve tabılların çalarak yine Nil ile cereyan idüb sade nara ve cura zurna faslı iderek yine merkezlerine gelüb karar iderler Urban taifesi ise haymeler ve çarsuy bazar icre الايصر لطان deyu dakkülkef yani el çarpub leylünnehar bir hay hudur kim gûya gulgulei Hinddir Her cerim ve akaba ve keşti içinde birer ikişer bin âdemler dahi gûnagûn şakalar idüb devleti padişahîye hayır dualar iderler Ve cümle meşayih gemileri Bedevî gemileri gibi dörder tabaka âdem ile malâmaldır Ve bu Mevlûdun sekizinci Çiharşenbe günü Buhayre vilâyetinde Demenhur kasabasında Mevlûdu şerif olmakçün dellâl'ar nida etdükde İbrahimi Dessukî hazretlerinin karındaşı eşşeyh Musa hazretlerinin kisvei şerifin bir sandukaya giydirüb alayı azım ile yedi yüz meşayihani Burhaniyan ve yirmi bin fukarayı dervişanı dilrişanı zîşanı pürnişanı bînişan uşşaklar payburehne ve serbürehne olub tevhidi sultanî ile cümle tabılların ve zillerin ve kudümlerin döğerek kisvei şerifin Nil kenarında sahibülhayrat makamından götürüb kubbei İbrahimi Dessukî canibindeki şeyh Musa kubbesinde sandukai şeyh Musayı sütri [1] iderler Badehu yevmi Cum'ada dahi alayı azım ile İbrahimi Dessukun kisvesin tecdid idüb Nil kenarında sahibi makamdan yedi yüz meşayihler ve kırk elli bin

[1] Yılâz nüshası (sütr)

Burhanî ve Geylânî ve Rufaî fukaraları ile tevhid ve tezkir iderek cemiiyeti kübra ile kisvei şerifi kubbei âliye götürüb sandukai İbrahimi örtüb sahibülhayratlara ve selef padişahlarına ve Âli Osmana dua ve senalar idüb cümle meşayihan mesrur handan şadan olurlar Ol gün Garbiyye kâşifi dahi edayı hizmet itmiş olur Alay ile Mahallei Kübraya gidince cümle orduyu bazar tarmar olub gemilere binen binenin olub herkes vatani asliyyelerine teveccüh etdikleri gün azameti Huda bu yevmi infidadda meydanı Dessukda bir vaveylâ vavelda kopub bir saatde kani ol âdem deryası tarmar olub ancak cümle yedi yüz meşayihan hulefaları kalub hay huy gavga kalmıyub cemii ecnası mahlûkat perişan oldukdansonra âlem ağıyardan bîhaber olduğu mahal olub Cum'aertesi gicesi âsitanei İbrahimi Dessukî camiine cemii ulema ve suleha ve meşayihan ve devrişan cem olub ol leylei mubarekede Mevlûdu şerif tilâvet olunub öd ve amber ve buhurlar yanub güllâblar üftadeler üzre nisar olub gûnagûn akideler ve sükker tenavül olub nece gûne mümessek eşribeler nuş olunur Bu hayratı reşide Mendilzâde Seyyid Mustafa Ağanın hasenesidir Badehu cümle fukara ta sabahadek ihya idüb nice yüz hafızı Kur'an hatmi şerifler idüb kûşe kûşe derunu dilden tevhidi sultanîler olur kim Huda âlimussırrı velhafiyyatdır ol tevhidi rabbanî bir tarika mahsus değildir Ve ol dem bu cemiiyeti kübrada bir ruhaniyyet ve bir esrar şevk vardır kim anda olan âşıkân masevadan geçüb sermest olur Ve her nekadâr taş yürekli münkirîn var ise ol tevhidi zikrullahı can kulagile istima idüb tayib ve tahir olub mebhut valih hayran olur Zira bu Burhanî tariki ehli tevhid tariki mabeyninde.âteş pare tevhidleri olur Meşhuru âfâkdır Bunların tevhidine bir tarik fukarası tahammül idemez Meğer Kadirî ve Mutaviî tariki fukaraları tahammül ider Öyle tevhidi barî olub ol gice leyletülesrar olur Badehu alessabah ziyareti veda idüb halifeden cümle fukaralar mezun olub Meydanı Dessukda bir âdem kalmıyub cemii meşayihler dahi keştilere süvar olub darı diyarlarına giderler Bu hakiri âciz dahi ziyareti veda'da bir hatmi şerifi tamam idüb sevabın İbrahimi Dessuka hibe eyleyüb şefaathlerin reca eyledik Hak kabul eyleye Andan şeyh Şerefüddin hazretlerinin desti şeriflerin bus idüb duai hayırların alub huddamlarımız ile bir gemiye süvar olub cümle meşayihler ile nehri Nil üzre üç mil baş yukaru gidüb Buhayre hakinde

Beldei Merkas

Nil kenarında yüz evli ve hurma bağlı bir mamur karyedir Cümle meşayihan fukaralar gemilerinden çıkub bunda bir gice Mev-

lûd iderler Zira İbrahimi Dessukî hazretlerinin pederi azizleri Eşşeyh hazreti Ebül Mecd hazretleri bundaki Camii Kebir civarında nahlis-
tan gülistanlı bağ içinde bir kubbei âlide medfundur Bunların dahi
nice yüz menakıbı ve keşif keramatları vardır Cümleden biri hemen
piyade yetmiş kerre hacı şerif itmişlerdir Sene tarihinde vefat itmiş-
lerdir Amma eşşeyh İbrahimi Dessukî sene tarihinde vücuda
gelüb müddeti ömrü azizleri sene olub pederlerinden sonra
padişah asrında sene tarihinde darı fanîden darı bakiye revane
olmuşlardır رحمه الله عليه Bu Seyyid Ebül Mecd hazretlerinin âsitanesind(e)
nice bin âşıkân sadıkan ve dervîşi dilrîşan cem olub bir gün bir gice
sohbeti has idüb Mevlûdu şerif idüb, ol leylei mubarekede nice yüz
hatmi şerifler tilâvet olunur Andan herkes gemilere süvar olur Herkes
vatanlarına revane olurlar Andan bu hakir dahi şeyh Şinavî Efendi ile
şeyh Şerefüddin hazretleri ile vedalaşub duai hayırları ile bir gemiye
süvar olub Nil üzre cereyan iderek İbrahimi Dessukî hazretleri mu-
kabelesinde

Beledi Rahmaniyye

Buhayre hakinde Çerkes Kaytas Ağa iltizamında beşyüz haneli
ve altı aded dükkânlı ve üç camili Amma minare birdir Ve bir şeker
hanesi ve altı kahvehanesi var Amma darişedi gayet mamurdur kim
gûya bir sarayı âlidir Ve bu karye bağlarında acayib seramed kasab
yani şeker kamışı olur Multezime senevî şekerinden ve gayri mah-
sulden on kise hasıl olur Ve caminin biri [1] Seyyid Nefis hazret-
retlerinin binasıdır Eşşeyh Seyyid Ahmedül Bedevî hazretleri Bizzat
kendüler camiin mihrabı önünde evlâdı zevilihtiramaları ile dört
kubbei âlide medfunlardır Evlâdı kebirî Eşşeyh Seyyid Mehemed an-
dan kişisi Eşşeyh Seyyid Süleyman andan sagiri Eşşeyh Seyyid Mah-
mud رحمه الله عليهم bunlar cümle sâdâtı kiramdan ulu sultanlardır Gayri
ziyaretler dahi var Amma ismi şerifleri malûmum değildir Cümlesi
Burhanî halifeleridir Himmetleri hazır ve nazır ola Camileri gayet
mamur ve cediddir Beyzâsâ ve kubbeleri dahi beyaz kireç ile mestur
bir minareli camidir Minberi üzre (Âyet) إنما يعمر مساجد الله من آمن بالله واليوم الآخر
Âyeti tahrir olunmuşdur Anda hakir bu sultanların ruhu şerifleriçün
bir Yasini şerif tilâvet idüb darişede gelüb Kaytas Ağanın kühey-
lân atlarına süvar olub şeyh Sinavî hazretleri ile ve nice bin fukara-
lar ile def ve kudüm çalub tevhid iderek şehri Demenhurda Ebürriş
hazretleri Mevlûduna gitdiğimiz menazilleri beyan ider Evvelâ Rah-
maniyyeden garb tarafına bir mülâka ol sahra icre gidüb

[1] Yıldız nüshası (eşşeyh)

Beledi Davudiyye

Yüz evli mamur kuradır Bir camii var *Eşşeyh Ataullahı Senhuri* tariki âm üzre ayva ağacları sayesinde bir kubbed(e) medfunlardır Bir fatiha ile ruhun şad idüb andan yine canibi garba bir müâlkai azîm gidüb

Beledi Senhur

Yine Buhayre hakinde bir sahra ve ortasında üç yüz on haneli ve bir mürtefi yerde bir camili mamur kuradır Andan yine garba tur'ayı Melik Eşref kenarınca bir mülâka gidüb

Evsafı şehri kadim ve tahtı azîmi Demenhur

Demi Nehurdan galat Demenhur derler Sebebi tesmiyesi oldur kim hazreti Ömer hilâfetinde bedesti Amr ibnül Âs hazretleri Mısırı feth idüb yedi yıldan sonra Mağrib huccacı selâmet ile ubur etsünler deyu bu Buhayre vilâyeti üzre otuz bin asker ile gelüb melik Mukavkis karındaşı kıbtî Totis melik iken bu Buhayrei muhasara idüb yetmiş gün cengi azîm idüb kuvveti bazu ile kılıc urarak Kıbtî ve Rum keferelerini kırarak cümle cüyüşü küffarı dendanı tiğden geçirub demleri nehir gibi cereyan etduğıyçün badelfetih bu şehire Demi Nehur didiler Hâlâ galatı meşhur olaolub Demi Nehurdan galat Demenhur derler Ve akalîmi Mısırdan bundan çok eyalete malik hükûmet yokdur Ta bir ucu Mağrib Zeminde Fes padişahile müşadır Ve bir tarafı Merankeş padişahile müşadır Ve bir tarafı cenuba Asvan vilâyetine varır Ve bir tarafı garba Trablusa varır Ve bir tarafı altun teberi gelen Ucliye varır Ve bir canibi ta Cebelül Ahzara müntehi olur Ve Saidi Âli tarafından bir ucu Elvahata ve bir tarafı ta Berberistana varır Amma cüret sahibi kâşifler gerekdir kim bu arzullahı vasiada olan ecnası mahlûkatı zabtı rabt idüb yedi tulâsın ayan idüb ikiyüz kise malı padişahî bu zikrolunan akalîmlerden eyaletinde üçyüz altmış pare kuradan mal tahsil ide Ve hâkim olan akallı mayekûn beşyüz altı cündi ve beş yüz tüfenkli yiğit ile atub binmek gerekdir Zira Cebeli Ahzardan beru gelen âsi Urbanlar bunlardır kim zikrolunur Evvelâ *Kabaili Hınadî* on bin askere malikdir Ve *Kabaili Behice* Hemçinan Ve *Kabaili Bedevî* Hisabın Huda bilür Ve *Kabaili evlâdı Rec'im ibni* hazreti Süleyman Sekiz bin Urbanı uryana malikdir Amma muminlerdir Ve *Kabaili Beni Ayn* Yedi bin cidadar askere malikdir Ve *Kabaili Beni Nahfe* Üç bin kavimdir Ve *Kabaili Recyan* Altı bin uryan âdem olur Amma şedid kavim-

dir Ve Kabaili Beni Veyse iki bin âdemdir Amma bahadır kavimdir Ve Kabaili Zuafa Üç bin âdem olur Amma Buhayre ve Fayyum hakkında sakın olub göçerler Muti kavimdirler Ve Kabaili Efrad ve Kabaili Cevabis ve Kabaili Rebane ve Kabaili Tarhume ve Kabaili Turfe ve Kabaili evlâdı Hüseyin ve Kabilei Nedare ve Kabilei Semelûs ve Kabilei Huveyli ve Kabilei Suadî ve Kabilei Cilâsî ve Beni Kamamita ve Beni Hedahid ve Urbanı Mecaribi kadim Urbanı Zerk ve Evlâdı Beni Vefa Mağribden gelüb beş bin askere malikdir Ve nece yüz aşayir kabaili Urbanlar vardır Amma ihtilât idüb malûmumuz olan Eşmibe kabail bunlardır Elhasıl bu zikrolunan cümle Urbanı uryan ac ve zac ve muhtac çöl çölistandan gılâl zamanı gelüb harbe ucile gılâl alub bazı kuraları nehb ve garet idüb müft ve meccanen tereke alub kışla hakkı rezimde inad ve muhalefet idüb cenk iderler Bادهu şikârın alub cöle çölistana giderler Cebbarın kavimdirler Anıncün Buhayre kâşifi çok askere malik olub cüret sahibi olmak gerek Ve Mısır kulundan yedi bölük askerinden bin âdem muhafazacısı vardır Ve şehirde yeniçeri serdarı ve Arabistan [1] çorbacısı ve nakibüleşrafi vardır Ve bu kâşifin tahtı hükûmetinde kâşifi vardır Evvelâ Rumbiyye kâşifi Huşu İsa şehrinde sakindir Ve Tarrane kâşifi Ve Safı Drec kâşifi ve Ucile kâşifi ve Bahayre Malih kâşifi vardır Amma hâlâ Mağrib Trablus aşkıyaları tegallüben altun teberi gelen Ucile kâşifliğin zabt ideli yirmi altı senedir Amma zehebi halis altunu olur Hamdi Huda hakir çok malik olmuşuz Bu zikrolunan kâşfliklerin her biri beşer altışar yüz âdem ile iner biner kös ve alem sâhibidir Cümlesi Buhayre kâşifinden hilât giyer Divanı Mısırdan giymezler Velhasıl Buhayre kâşifliği hükûmeti kübradır Ve kadısı üçyüz payesile sittei sani kazalarındandır Senevî üç bin guruh hasıl olur Tahtı hükûmetinde üçyüz altmış altı pare kuraya malikdir Ve altı nahiye niyabeti vardır Nahiyei Tarane ve nahiyei Rahmaniyye ve nahiyei Huşu Nebi İsa ve nahiyei Safı Derc ve nahiyei şehri Ma Bu nevahilerin halkı ekseriya şer'i şerife muti değillerdir Ve şehir Demenhur buhayresinin ortasında Melik Şeref [2] tur'ası kenarındadır Şark tarafı Nile dört saat baid Rahmaniyye beledidir Ve şimal tarafı nîm saat baid mamur âbâdan kuralar ubur idüb kal'ai İskenderiyye şehri azîmdir Ve şarkdan garba bu şehrin tuli kâmil üç bin adımdır Ve cümle beş bin beşyüz toprak örtülü kat enderkat mükellef ve müzeyyen ve mamur hanedanlar ve gayri fukara haneleri var Ve cümle yirmi bir mahalle ve

[1] Yıldız nüshası (Azabistan)

[2] » » (Eşref)

yetmiş yedi mihrab ve on dört hutbei selâtini mazi ve gayri camii mazi razi cevamileri vardır Cümleden şehrin canibi şarkîsindeki Men-yel (منيل) mahallesinde Camii Emir Âmir camii kebirdir Ve cemaati kesireye malik bir camii kadimdir Tulen ve arzan orta ayak mest ile kâmil yüzer ayak vasi camidir Ve otuz iki mermer sütunlar üzere taklerdir Dahi mavefki münakkaş levha tavandır Sutuhu kireç ile mesturdur Ve üç kapısı var Kible kapısı dörder ayak nerdüban ile enilür Ve yan kapuları dahi öyle nüzul olunur Ve camiin kible kapısından taşra camiden baid üç tabaka çar kûşe bir minaresi var Tula binadır Amma üstadı benna acib marifet sarf idüb yedi tulâsın ayan idüb izharı marifet itmişdir Bu camiin haremi ortasında bir nabıka şecri var Gayet köhne dirahtdır Amma acayib meyvedardır Ve mihrabı tarzı kadim binadır Amma minberi bir gûne arabî hurde oyma haşeb ve levhai müzehheb minberdir Kapısı üzere yine tahtadan oyulmuş celi hat ile tahrir olunan (Tarih)

(بسم الله الرحمن الرحيم انشاء هذا المنبر المبارك والجناب العالي الامراء الكبير
عمر ابن المرحوم الراعي اسمعيل ابن عامر غفر الله ولواديه والمسلمين وكان
الفراغ [1]).

tarafında ruyi divarda bir tulânîce beyaz mermer üzere yine celi hattile *bu tarih masturdur*

(تعمير هذا الجامع سنة اربع وخمسين وثمانه مائة)

dir Ve bu camie karib Camii Ebüssüud bir tabaka minareli bir küçük camidir Ve çarşı içinde Camiüt Tövbe ve Camiül Arab dahi derler yirmi beyaz mermer sütunlar üzere mebnî bir ruşen camidir Derunu camiin deri divarı gayet mücellâ olmak ile bir sahibi hat cümle deri divarnı Mesabih ve Meşarik ve Müslimi Berharî hadisleri ile ruyi divarı zeyn eylemiş böyle bir camii ruşendir Carşuya mekşuf bir babı ve üç tabaka bir minarei mevzununu var Ve bir kapısı dahi mihrabın solundadır Ve bir kapısı dahi harem kapusıdır Ve müezzin mahfili dört aded nahif mermer mevzun sütunlar üzere gayet musanna mahfildir Mermer sütunları kol kalınlığı olduğundan mahfil üzere âdem çıkmaya havf ider Ve mihrabı kadiminin iki canibinde iki rakik mermer sütunlar vardır Gayet mücellâdır Ve mihrab içinde mermer üzere sülüs hattile

(في بيوت اذن الله ان ترفع ويذكر فيها اسمه)

[1] Yıldız nüshası (من هذا المكان التاريخ سنة اثنين وسبعماية)

nassı tenmik olunmuştur Ve kâşifler saray (1) önünde Camii Merhum camii atıktır Cümle mevta salâtın anda eda etdükleri için Camii Merhum derler Tulen ve arzan yüzer ayak camidir Ve otuz iki mevzun sütünü gûnagûnlar üzre kemerlerdir Dahi fevkinde levha tavandır Kubbe değildir Ve üç kapusu iki yan kapuları var Biri kapusu Ve haremi ortasında iki hurma ve bir nabıka dirahiti vardır Ve bu dirahitlerin dibinde bir mavi taşdan Hanefî musluğu var Mezhebi Hanefî cemaati andan tecdidi vuzu iderler Vacibüsseyrdir kim bu hacir zamanı kadimde bir kıbtî padişahının gözü imiş Devletleri Urban eline girüb naşın atub abdest hane itmişler Amma bu havzun canibi erbaasında bir gûne kehnei kudema hatları var kim akalîmi Mısırı bu anedek sekiz sene keştügüzar itdim İsne ve Asvanda bu hatların mislin görmedim Gûnagûn eşkâli garibe ile ârâste bir ibret-nümun sengi nilgündür Bazı sanayi sahibleri Bu sengi macundur derler Zira bir vech ile tişe ve Ferhadî küllünk tesir itmez Ve hacir içinde ben ben iri altun nümayandır Amma ki ana dahi bir âlâtı silâh kâr itmez Turfa macun hacerdir Ve bu cami natemam kalmak ile cümle deri divarının kara toprakları nümayandır Kireç sıvalı değildir Ve minaresi yokdur Ve kible kapusunun iki canibinde yan soffa üzre sekiz aded mermer ve somaki amudlar var kim misli yokdur Amma evkafları harab olmagile cami garib kalmıştır Ve minberi garbî [1] oyma haşeb ve levhadır Amma Fahri oyması misal kitabe ve rumîler ve islemiler ve zülfü çinler ve dal kazma [2] oymalar var kim çeşmi merdüm hayrelenir Ve [3] mertebede üstadı kâmil var makdurun sarf itmiş Bazı ressamırlar andan san'at serika iderler İbret nûma minberi peyenberdir Ve bu minber kapusu üzre yine levha üzre oyma hattile tarih yazılmışdır

(بسم الله الرحمن الرحيم و صلى على سيدنا محمد و اله اجمعين جدد هذا الجامع المبارك
العبد الحقير الى الله تعالى الامير الكبير الشريف عيسى بن الجناح العالي المرحوم اخذوم
اسماعيل الزيني امير عامر عربان اقليم البخيره اعز الله انصاره ورحمة كان الفراغ ذلك في
شهر محرم الحرام سنة ثلث و ستين و سبعمائة بعد هجرة النبويه)

deyu merkumdur Ve bu canibdeki [4] şimali canibinde elli
adım baid Camii Sultan Kayıtbaydır Amma Seyyidî Şaban Camii

-
- [1] Yıldız nüshası (arabî)
[2] » » (kıрма)
[3] » » (Bu)
[4] » » (camiin)

deyu medh olunur [1] tabaka minareli cemaati kesireye malik bir ruhaniyyetli camii münevverdir Ve ahşabdan bina olunmuş musanna minberinin kapısı üzre lâciverd müzehheb celi hat ile bu tarih mektubdur

(بسم الله الرحمن الرحيم امر بانشاء هذا المنبر المبارك في ايام مولانا السلطان الممالك الملك الاشرف ابوالنصر قاي تباى اعز الله انصاره في شهر ذى الحجة الحرام سنة اربع وستين وثمان مائة)

rakam olunmuşdur Ve çarsu içinde Camii Eşşeyh Ahmedî Devavî bir küçük camidir Ve üç tabaka bir tula bina minarei mevzunu var Ve bu şehrin kiblesi haricinde yedi yüz adım baid Camii hazreti Ebürriş Bir alçak minareli bir küçük camidir Amma hareminde bir azîm nabika şeceri var Ve taşra cebanede Camiül Abbas bir hâli mezarlık içinde kalmışdır Amma ziyaretgâhı hassı âmdır Ve Camii Kırklar Ve hâlâ Melik Eşref tur'ası iskelesi dibinde azablar çorbacısı Ahmed Ağa bir cedid küçük cami bina inşa itmede idi اللهم يسر انمامه بالخير Ve bu şehir icre cümle on minare nümayandır Bu tahrir olunan camilerden maada yetmiş yedi mihraba varınca mesacidlerdir Ve yedi tekyesi ve kırk mektebi sıbyanı ve on bir sebili ve bazı köşelerde hurde kubbe sebilcikleri var Ve üç medrese ve iki hammamı var Camii Mevta bibindeki hammam Huşu İsa binasıdır Eski hammam olmagile binası ve havası lâtifdir Amma çarsu içinde çukur hammam şeyh Ebüssüudundur Küçük hammamdır Ve bu şehir icre cümle altıyüz seksen dükkândır Lâkin bezestanı yokdur Yine her zîkıymet eşyalar bîkıymet mevcuddur Ve sekiz hanı ve yedi kahvehanesi var Ve kırk yedi bezirhane kârhanesi var Ve iki yüz cillâb dükkânı mahalleler içinde vardır Ve yedi mirî boyahanesi var Bu suku sultanîlerin üstü serapa örtülüdür Sarrachane ve papuççular çarşusu alettertib bina olunmak ile müzeyyen çarşudur Ve cümle tariki âmları gayet vasidir Ve cemii evleri kerpicden Ağniya ve fukara haneleri ikişer tabaka beyti mamurlardır Ve cümle suları kuyulardır Amma sehl şurcadır Amma istimalinde hassa vardır Amma Ebürriş rahî üzre bir bîri mâ vardır Şehrin sahibi tabiat olan âyân ve kibarları ol kuyudan nuş iderler Gayet leziz ve berd sui [2] vardır Amma havası olkadar memduh değildir Bir âdeme sovak tesir etse değme bir hal ile ifakat bulmak müşkildir Tenperver olan kimesne kendi vücudunun hekimi olub علم الاول علم الابدان والثانى علم الاديان

[1] Yıldız nüshası (Deyu merkurmdur Bir)

[2] » » (suyu)

hadis(i) mazmunu üzre her diyarda mahsus ve [1] bu Demenhurda kendüy(i) âdem ıssı tutmak gerek Ve bu şehrin bağ ve bağçesi yoktur Lâkin canibi erbaasında evce peyveste olmuş seramed hurma dirahıtları vardır Cümle meyvesi Beledi Safı Dercden gelür Fayyum şehri üzümünden lâtif âbdar leziz inebi olur Ve bu şehrin zemini şure olmagile mahsul hintası az olur Ve halkının rengi ruyları buğday enli olup Behice ve Hınadi Urbanında duhteri pakize ahterler olup öyle pençei âfitab mahbub ve mahbubeleri var kim gûya mahbubu Hınadîdir Cümle nisvanlarının ve bakirelerinin elleri ve kolları ve çeneleri cümle mavi çivit ile gûnagûn eşkâller ve şükûfeler ile münakkaştır Ve cümle zenanesinin kolları ve gerdenleri ve ayakları altun ve gümüş halhaller ile müzeyyendir Ve zengine havatînleri siyah burka' bürinüb al ve ala harir gömlek giyerler Ve ricallerinin âyânı çuka ve akmişei gûnagûn giyerler Fukaraları Mısır alacası giyerler Bu şehir mekûlât meşrubatlarının ve masnuatının memduhatından meşhuru mavi bezi lâtif ve nazif olur Zira penbesi gayet firavan olur Ve gûnagûn münakkaş ceçimi ve hamili olur Bunlara Rumda kilim derler Kırkar ellişer zirâ kilim olur kim kırk elli sene istimal olunur Ve zeytülharı yani bezir yağı ve beyaz etmeği ve hoş ecramı [2] gayet meşhurdur Ve âdem kellesi kadar mora[3] patlıcanı ve tuzu ve münakkaş elvan elvan Mısır hasırı ve buhayresinde nice dürlü balıkları ve Karakız caniblerinde olan Sunfide kurasında envai müsmiratdan maada güzid(e) şıralu üzümü Mısırı dahi ganimet ider Elhasıl sev(a)dı muazzam şehirdir Amma munsırı yani haramisi havfından her gice bir âdem hanesinde âsudehal rahat yatmıyub pürsilâh olup Allah yekdir yek deyu nöbet bekler Hattâ hakir anda iken bir azab çorbacısının hanesin haramiler alâmeleinnas basub bir haylı cenk idüb meğer çorbacı tevabiatile âmâde imiş Haramilere kurşunu bârânı lânet gibi yağdırub yedi harami mürd olup ancak çorbacının taşra haremünde bir devesi gayib olup bakıyyetüsseyf munsırlar firar etdiler Ve şehri her gice iki yüz gafir yani didebanlar şehrin etrafını ihata idüb muhafaza iderler Bu muhafazaların sebebi maişetleriçün ahali vilâyetden senevî iki bin guruş cem olunub bu nighbanlara verirler Elhasıl gayet ceri ve şedîd hâkim olsa bu makule haramiler hareket itmeğe kadir olmazlar vesselâm

[1] Yıldız nüshası (hususan)

[2] » » (ihramı)

[3] » » (mor)

Bu şehri Demenhurun enderun birununda âsud(e) olan kibarı evliyaları beyan ider

Evvelâ şehirden yedi yüz adım kible canibine Beledi hazreti Ebürriş kâmil ikiyüz hanedir Ekseriya hazreti Ebürriş evlâdları sakin olur Sâdâtı kiramdandır Çelebilerdir Bir camii var Bir tabaka alçak minareli ve iki kapulu ve hareminde bir azım nabıka dirahti var Zemininde ahaliî karyeden bazı âyân kibar şurefalar medfundur Ve hareminin bir kapusu kibliye ve bir kapusu canibi şarka mekşufdur Ve camii olkadar müzeyyen ve kebir cami değildir Lâkin cemii evkatda ehli züvvardan hali olmagile cemaati kesiresi çokdur Ve caminin sağ tarafında camie muttasıl bir sutuh altında bir kubbei müneyver içinde ve sulâlei Âli aba ve kutbu âfâk ve gavsî âzamı alelittlak pişvayı tarikat ve serçeşme Ebürriş hazreti Esseyyid Alâullah Ebürriş قدس سره العزيز hazretleri ol âsitanei mehbatın içinde gencinei râz gibi pünhandır Ve cemii taallûkatları dahi fısıkıyyesinde bile medfunlardır

Menakıbı Evlâdı zevilihtiramından [1] eşşeyh Seyyid Şemsüddini Demenhurî

Bu hakir Mevlûdu Ebürrişe vardıkda bin seksen üç mahı Cemazelâhirin altıncı gün idi Şeyh Şinnavî hazretleri ile beraber ibtida Ebürriş hazretlerinin ırkı tahirinden olan halifei seccadenişîn Seyyid Şemsüddin hazretlerinin hanei saadetine varub desti şeriflerin bus idüb duai hayırları ile hissemend olduk Yüz otuz altı yaşında muammer olmuş bir nuranî pîri fani kimesne idi Cemii ömrü azizin saymı Davud ile geçirüb ömrü nazenininde pıçagile boğazlanmış zîruh kısmı tenavül itmemiş Ve buğday ekmeği yememiş Bir feddan yerde kendü capalayub arpa ziraat idüb kendü elile döğüb ve el değirmeninde un idüb arpa ekmeği yer idi Ve cemii zamanda avamı haşarat kapusu bilmeyüb halkdan münzevi olub kûsei vahdetde ömrün taat ve ibadat ile geçirmiş bir ehli hal kimesne idi Her ziyaretine varan âdeme teberrüken ve teyemmünen birer arpa ekmeği verüb Yiyün der idi Her ekmeği yirmişer dirhem ancak gelirdi Hakire kırk etmek virüb birin huzurunda tenavül etdim Şeyh Şinnavî üçün yedi Gayri huzzarı meclis dahi hemçinan birer ikişer yediler Hemen aziz hazretleri hazırına hitab idüb ider Ya ihvanı vefa Âlemi sabavetimizde bir kaç vakit nemaz kaza borcumuz vardır İnşaallah erte günden ecdadı izamımızın Mevlûdu cemiiyeti olıcak gündür Bu

[1] (Evlâdı zevilihtiramından menakıbı) olacak.

bin helâl gılâlimiz ve terekemiz akçesidir Sizlere taksim ideyim Badehu ecdadımız âsitanesinde Mevlûdun Nebiye sizinle bile gideyim Anda akça üçyüz İhvanı bavefa ile kaza namazlarımız kılalım Sevabın bu hakire hibe ideler deyu işaret buyurdular Cümle ahibba Nola sultanım didiler Ya şeyh Şinnavî Sen bir mutemed âdemsin Bu kaza namazı için bin akçe sende emanet dursun deyu bin akçe şeyh Şinnavîye verdi Ve buyurdular kim Ya ihvandan [1] Alessabah bunda gelüb cem olun Cümleniz tevhid tezkir ile ceddimizin Mevlûduna gidelim didiler Cümle huzzarı meclis Alerre'si vel'ayn deyüb vatanlarına gittiler Ertesi alessabah hakir ve şeyh Şinnavî hazretleri ile şeyh Şemsüddin hazretlerinin saadet hanesine vardık Şeyh dahi harimden çıkmamış Sehl tehir idüb cümle yârâna tahtelkahve kendülerinin arpa ekmeğinden göndermiş Andan tenavül iderken harimde bir vaveylâ ve vavelda kopdu Âyâ bu ne feza' ve ceza'dır derken şeyh hazretleri harimden reftar iderek çıkub cümliye selâm verdi Aleyke alub ayağa kalkdık Azizin gözleri tası pürhuna dönmüş Ve ark alûd olub mubarek veçhi şeriflerinden dürdane gibi ark çekide çekide olub cereyan ider Cümlemiz taaccüb idüb Âyâ harimde bir kimesniye hatırmade mi oldu deyu derundan böyle geçti Hemen şeyh Hayır kimesne ile hatırmandeliliğim yokdur Ancak hammamcığa girdim Safa etdim Kendi kendim (i) bir hoş muradım üzre gasil eyleyüb ehil yalimizle ceddimiz Mevlûduna gideriz deyu veda etdik Anlar bizi gayri diyara gider zan idüb feza' ceza' iderler Biz ise şunda ceddimizin yanına varub Mevlûd ideriz Ve cümle yârân ile kaza namazlarımızı kılarız deyüb tebessüm etdiler Şeyh Şinnavî hazretleri didikim Ya sultanım Cümle fukaralarınız ve âşıkânı sadıkanlarınız def ve kudümleri ile taşrada hazırlardır Ve Buhayre kâşifi dahi cümle pürsilâh alay askerleriyle cenabı şerifinize muntazırlardır didükde hemen şeyh Şemsüddin hazretleri buyurdular kim Anlar hazır ise biz de âlâtı zühdü takvamızla hazırız Tiz Bu mahalde biraz fukara gelüb tevhid etsinler diyince hanei saadeti içine üçyüz mikdarı fukara cem olub tevhide meşgul oldular Hemen şeyh Şemsüddin bir köşede ihramdan bir cibinliği var Anda girüb içreden tevhid etmeğe başladı Dakika saat oldukda tevhide sultanî germagerm iken şeyhin mubarek ayakları taşra çıkdı Allahu a'lem aziz vecde gelüb mest oldu mülâhazasında iken içerden bir Hay sadası kopunca cibinliğin ipleri dahi kopub perde şeyhin üstüne düşdü Derhal baş halife ve bizim şeyh Şinnavî perdeyi kaldırdılar Meğer biemrillâhi taalâ şeyh hazretleri teslimi ruh idüb gül çehresi âlüal verdi handana dönüb

[1] Yıldız nüshası (ihvanun)

tebessüm idüb *ارچی الی دیک* emrine imtisal idüb ruhu pürfütuhu cinana revane olmuş Cümle âşikan mabeyninde bir gıriv feryad kopub keşif kerametlerin ve gûnagûn rumuzu künuzların söylemeğe başladılar Derhal bu hal harime münakis olub yine bir matemi cedid dahi kopdu Meğer aziz hazretleri üç kazgan ıssı su idüb ve kefen ve güllâb [1] ve buhurların cümle mevtaya lâzım eşyaları hazır idüb evlâdı ve ehli ve kerimesile helâlleşüb taşra bize çıkmış imiş Cümle asker sehl ârâm idüb derhal şeyh Şinnavîde emanet olan bin akçe ıskatı salât çün üçyüz âdeme vasiyyeti rumuzları üzre tevzi idüb şeyh Şinnavî gasil idüb hakir âbı tahir sablidüb Şinnavî zade buhur idüb techiz tekfinine sarub tabutunu tevhid ile bukadar asker cenazesile feryad figan iderek ecdadı izamları Ebürriş hazretlerinin camiinde salâtı cenazesin kırk elli bin asker eda idüb sevabın ruhu Şemsüddine hibe eylediler Bedehu cesedi şerifin ceddi izamı fısıkiyyesinde şeyh Şinnavî defn eyledi Amma Hudayı lemyezel hakkıyçün Ebürriş hazretlerinin fısıkiyyesi kapusun küşade idince bir rayihai tayyibe çıktı kim anda hazır olan uşşakın dimağları muattar oldu Ve cümle ehli züvvar camide ve haremde bir yire gitmiyüb üç yüzden mütecaviz hatmi şerif tilâvet olunub sahibülhayratlar helvalar ve peşiler ve mutabbaklar pişirüb ruhu Şemsüddin için ahali Mevlûda bezl etdiler Hamdi Huda böyle keşif ve keramet sahibi sultanı fukara ile fakirane görüşüb duai hayırların alub hizmeti şeriflerinde bulunduk *هذا من فضل ربی* Olgün Ebürriş hazretlerinin ruhu şerifiyçün bir hatmi şerife şuru idüb ertesi badelâsır cümle sadıkan huzurunda dua ve sena ile hatm idüb sevabın [2] hibe eyleyüb himmetlerin reca eyledik *تقبل الله رحمت الله عليهم اجمعين* Ve hazreti Ebürrişin menakıbına haddü hasır yokdur Müştak olan can Tabakatı Şa'ravîye müracaat etsin Görsünkim sultan Ebürriş ne ulu sultandır Tarıkı Burhanîde İbrahimi Dessukî ve şeyh Ahmedür Rufaî ve şeyh Ebürriş bunlar kümelinden ulu sultanlardır Ebürriş hazretleri Ömer ibnül Farız gibi bir aşıkı billâh imiş Dünyaya zerre kadar meyl muhabbet etmediklerinden merkadi pür envarı dahi müzeyyen değildir Ancak bir kapusu var Şimale nazırdır Ve bu âsitänenin haremde bir kubbei âli içinde *Eşşeyh Âsum ibnüşşeyh Ebürriş* Nice keramatları bâhir olmuşdur Ceddi izamlarından sonra seccadenişin halife olub kırk bin âdeme biat verüb pişvayı tarik olmuşdur Hemen bunlar dahi ceddi izamları gibi zib ve zinetsiz bir kubbei pür envarın ta vasatında yeşil çuka ile mestur bir sanduka içinde medfundur Ve bu

[1] Yıldız nüshası (güllâb)

[2] » » (pür fütuhlarına)

kubbenin kapusu dahi şimale mekşufudur Andan bu âsitaneden taşra şimal canibine üç yüz adım baid Ziyareti eşseyh Seyyid Atıye Bunlar dahi tarikı Burhanîden ulu sultan Tula divarlı kal'a misal bir kubbei âlide medfundurlar Bunların dahi çok kerametleri âşikâre olmuşdur Ve Mevlûd bazarı içinde hurmalık dirahiti sayesinde Kabri Eşseyh Ebu Hevaş Bir küçük kubbede medfundur Yanında asla gayri âsâr yokdur Ve Cebbanei Kübrada olan kibarı evliyaları ve sahabeî kiramları alelinfirad tahrir eylesek bir mutavvel kitabı lebab olu(r) Amma meşhuru âfâk olub sahibi kubbe olanları ziyaret idüb tahrir etdiğimiz beyan olunur Evvelâ Eşseyh Mehemediül Edib Ulu sultandır Ve civarındaki Cebbane Camii içinde Eşseyh Seyyid Ahmed Ebül Abbas Eşşatır قدس سره Bir kubbede medfundur Ve civarında yine bir kubbecikde Elhaci Mehemediüs Süyyufi Sahabeî kiramdandır Hazreti Risaletin kılıccı başısıdır ve buna muttasıl Eşseyh Alii Sakatî Seriri Sakatî hazretlerinin baş halifesidir Ve bunlara karib Eşseyh Alii Tancavî Maskatı re'sleri Mağrib Zeminde Tanca kal'esindendirler Filân gün bu kal'eye İspanya küffarı istilâ idüb bu kal'ede bulunanları katl ider deyu halka haber verüb kendüler Mısıra geldiler Badehu on günden küffarı bedgirdar kal'ei Tancaya zafer bulub cümle ibadullahı şehdi şehadet şerbetile kandırdı Nice bunun emsali keşfi zâhir olmuşdur Ve buna karib Eşseyh Nasirüddini Fasî Mağrib Zeminde Fas diyarından Muizzüddini Tahire[1] ile gelüb Ahşidiyyun elinden Mısrı feth idüb badehu bu Nasirüddin Demenhurda merhum olub bu Cebbaneda bir kubbei sagire icre âsudedir Ve Eşseyh Şehzade Yahyüddin ibni Sultan Nasirüddin Sultanı Mısır Bu şehzadei civanbaht tacı tahtı terk idüb haki mezelletde تاقی اباسی ve kubası giyüb beyabanda huşu tuyur ile ve rumhu biemanlı Cebeli Ahzar sübuları ve sayır yırtıcı hayvanatlar ile ülfet idüb vadi(i) hamunda sakın idi Badehu kendüye hidayeti Hak irüb kutbiyyete kadem basar Hâlâ ziyaretgâhı hassı âmdır Ve buna karib bir kubbede Eşseyh Mehemediül Acemî Ve anın cenbinde Eşseyh Sitti ümmü şeyh İsmail Ve ana muttasıl Eşseyh Hazra Ve bunun civarında Eşseyh Burhaneddin Bu zikrolunan sultanların her biri birer kubbede Cebbane icre medfunlardır Andan şehrin enderun birununda âsude olan kibarı kümmelînleri beyan ider Evvelâ Camii Menyelin sol kapusu dibinde bir kubbei sagire içinde Eşseyh Mehemedi Ensarî Sahabeî kiramdandır Hazreti Ebabekir hilâfetine kababıta melikelerine elçilik ile gelüb merhum olub bu mahalde defn olundu Hâlâ kûfî hattile sengi mezarında tarihi vardır Ve şehir içinde Eşseyh Ebüssiüdu Demenhurî Camiinin

[1] Yıldız nüshası (Kahire).

mihrabı solunda medfundur Ve şehir içinde Eşseyh Mücahid Bir kubbede âsudedir Ve yine şehir içinde Arasta Bazarı kurbinde Eşseyh Şaban Camiinin sağ tarafındaki köşede bir küçük kubbede medfundur Bu cami Sultan Kayt bayındır Amma bu şeyh Şaban bunda âsude olmagile Camii şeyh Şaban derler Ulu sultandır Bu cami anların şerefiiyetine inşa olunmuşdur Ve yine Hafafklar esvakı cenbinde Eşseyh Ahmedî Davudî Mahkeme Camiinin mihrabı solunda bir kubbede medfundur Hâlâ mutasarrıfından ulu sultandır Hattâ bir âdemin bir kimesnede hakkı olub beyyiniye kadir olmasa muztaribülhal oldukda şer'a teklif etmeyüb medyun âdemi eşseyh Ahmedî Davudî âsitanesine getirüb müddai müddaa aleyhe yemin teklif idüb Babı Davuda el ur der Hakikatülhal eğer medyun herif ve yahud mazanna olan sarik herif mücrim ise cüret idemeyüb yemin itmeden ve kapusuna el urmadan cürmüne muterif olub hâkimülvakt andan malı tazmin iderler Eğer mazanna olan kimesne kendüyi bilüb mücrim değilse babı Davuda el urub yemin idüb halâs olur Eğer mezkûr herifi müttehem cüret idüb babı Davuda el urduğu an ol demde demi dutulub helâk olur deyu şöhr(ei) şehir olmuşdur Beher sene nice bin âdemin hakkı bu âsitane bilâ cidal hakları ihkakı hak olmuşdur Hâlâ âhir diyarlardan ve etraf kuralarından nice âdemler gelüb bu âsitane hakları icra olunur azîm dergâhı muallâdır قدس سره Ve Ziyaretî Camii Kırklar Ve yine şehir içinde Kabri eşseyh Eba Şehbe Ve ana karib Merkadi pürenvarı eşseyh Ebu Yakub Tarıkî Burhanîde İbrahimi Dessukî halifesidir Cümlesinin himmetleri hazır ola Hamdî Huda her birinin âsitanesine yüzüm sürüb birer fatiha yahud birer Yasini şerif ile ervahların şad idüb ziyaretleri ile dilşad olub himmetlerin reca eyledik راحة الله عليهم Bu ziyaretleri tamam idüb nice ibrenüma eşyalara im'anı nazar ile nazar idüb seksen üç mahı Cemazelâhîrinin evvelki günü Ebürriş hazretlerinin Mevlûdu şerifin seyri temaşa etdiğimiz üzere tavsif eylesek bir mücelled kitab olur Amma cümle mevlûdlardan Seyyid Ahmedül Bedevî andan İbrahimi Dessukî andan Nehariyyede Mevlûdu eşseyh Mehemmed ibni Zeyn Mevlûdu az(i)mdir Andan aşağı cemiiyetli bu Demenhurda Mevlûdu eşseyh hazreti baid ve çöl çölistana karib olmagile sayir mevalidler gibi hay huy şadman çıragan olmaz Amma bunda cem olan ecnası mahlûkat beni âdemizade bir Mevlûdda cem olmaz Ta Fes ve Merankeş ve Cezayir ve Tunus ve Trablusdan ve May Bornu ve Afnu ve Sudan ve İsne ve Asvandan bu zikrolunan bilâdı azîmlerden lâyuad ve lâyuh-sa elsinei muhtelif sahibi âdemler cem olur Ve çöl çölistan kabaili Behice ve Lilimani ve kabaili Hınadi ve nice yüz bunun emsali Ur-

ban kavmi zikrolunan memaliki mahruselerden cümlesi mal menallerin bu âli Mevlûda götürüb haym(e) ve hargâhları ile Demenhur sahrasında meks idüb olkadar âdem deryası cem olur kim beyanın da lisan kasırdır Nice kerre yüz bin deve yükü yağ ve koyun ve sığır ve kilim ve cacımı celmel ve siyahlar sıbyanların fûruht iderler Ve bu ecnası mahlûkatın rengi ruylarin görmeyen ruyi arzda bir şey görmüş değildir May Bornu kavminin gözleri kızıl kızıl ve Afnu kavminin gözleri sarıdır Gûya yerekan zahmetine mübtelâ olmuşlardır Amma tenleri humrete maildir Bunlar ekseriya altun teberi götürüb gömlek bezi alırlar Ve Bagaski kavmi gözlerinin beyazı çokdur Gayetülgaye tenleri siyahdır Amma öyle kadidi mahzdır kim gûya Ahlat şehrinin kadididir Kaçan pertab etse ciran ana hem paye olamaz Bu kavmin haym(e) lerinde bir tüylü âdem var idi Cümle halk temaşa-sına vardı

Hikmeti acibe

Hakir dahi ileriye tekaddüm idüb gördüm Bir tüylü âdem hizmet idüb durur Amma dişleri kelb dişi gibi ve çenesi ve burnu uzun Gûya bir asferüllevn kelbdır Kelimat etdükce daima tebessüm ider Hakir bu sıfatlı beni âdem görmedik Aslı nedir deyu süal etdim Anların lisanından bilir Elvahat vilâyetli cillâbe âdemleri var idi Anlar süal idüb yine ol kavimden biri fethi kelâm idüb ider Vallahi bu âdem maymun oğludur Validesi dağda sindiyan ağacı keserken bir zeberdest maymun bunun validesin tasarruf idüb bir yıldan bi-emrillâh bu âdem vücuda geldi deyu nakl etdi Hakir âlemi hayretde kalub (Âyet) ان الله على كل شيء قدير didim Yine hakir itdim Ya canım ta bu mertebe şedid zor bazuya malik maymun olur didim Anlar itdi Himar kadar maymunları var kim kâhice bizim yolumuza inüb cenk iderler didiler (Âyet) يفعل الله ما يشاء بقدرته ويحكم ما يريد بجزته Amma bu kavmin cümlesi uryandır Ancak merdi zenanın avret yerlerinde birer pare meşin vardır Amma yine kareket eylese her uzuvları âşikâre olur Hayvan mesabesinde bir alay mahlûku Hudadır Müddeti medid ömürlerinde su içmemiş âdemleri vardır Cümle deve südü içüb darı ekmeği yerler Amma Behice ve Hınadi ve Zuafa kabilelerinin öyle mahbub ve mahbube beyaz ve buğday enlu yedi kudret ile mukâhhal meralı ve gazalî Hoten âhusu gözlü şirin sözlü münevver yüzlü sıbyan ve nisvanları var kim âdemi zor ile isyana korlar اللهم عفرنا Bunları[1] dahi metaların bazarı muhabbete çıkarub her metaların fûruht idüb on gün on gice azîm beyi şira olur Badehu kâşif cümle

[1] Yıldız nüshası (bunlar)

askerile kûsu hakaniyanın çalarak rihlet idince cümle ehli tüccar ve züvvar haymelerin bozub Ebürriş hazretlerine ziyareti veda idüb herkes kura ve kasabatlarına giderler Hakir dahi veda ziyaretin idüb kâşifden on tüfenkendaz bahadır eşrarları sekbanlar alub Demen-
hurdan canibi garba beş saat bir çölistan icre gidüb

Evsafı şehri kadimi Huşu İsa

Lisanı Arabda huş derler kadimi evvelde bağı irem misal bir sevadı muazzam şehir imiş Lâkin ilin vilâyetin İskenderiyye deryası gark itmek ile kuraları harab ve şehri tûrab olmuştur Hâlâ olkadar mamur ve müzeyyen değildir Buhayre hakinde Rumbiyye bir kâşiflikdir Buhayre kâşifinden hilât giyer Beş yüz atlıya malik sahibi kûs hâkimidir Ta Ucile ve Kibrit körfezine yetmiş konak yire varınca hükmü nafizdir Ve kâşifine on sekiz Mısri kise hasıl olur Ve yüz elli akçe kazadır Lâkin hîhasıl olmagile hâlâ kadısına nahiye ilhak olunmuştur Senevî bin gurus olur Şehri bir çöl çölistanın ta ortasında bir düz sahrada vaki olmuştur Sene751 tarihinde Urban beylerinden İbni İsa hazretleri bu zeminin âbı havasın beğenüb bu şehri imar ider On bin kadar devîye ve nice kerre yüz bin ganeme ve camus sevre ve teyse malik olub daima Ucile teberin zabt idermiş Öyle anka olur kim bin deve ile her sene hac idermiş Ve cümle huccaca nîmeti mebzul idüb herkesin tatyibi hatirile takayyüd idüb gider gelirmiş Bu Emir İsanın ihsan in'amı sebebile bu şehri Huş olkadar imar olur kim şehir içinde bir harab hane ve bir azı hali virane kalmıyub cümle halkı malı Karuna malik olurlar Zira koyun ve deve yedirir Bu İbni İsa asrında bir kerre şehri İskenderiyyenin tur'ası yolun İspanya küffarı münhedim idüb Nil suyu İskenderiyyeye gelmedüğünden ahali şehir atşdan helâke yüz dutarlar Küffar bu mahalde İskenderiyyeye zafer bulub muhasara ider Bu Huşu İsa nice kerre yüz bin Urban askerile İskenderiyye kal'esine imdad(a) yetişüb küffarı tahtı kal'eden kam idüb ruyi deryaya döküb bakıyyetüs seyfi keştilerine süvar olub firar iderler Badehu Nil tur'asın tamir ve terim idince İbni İsa ahali İskenderiyyei sakyetmegiçün beher yevm üç bin deve yükü Nil suyu ile İskenderiyye halkın atşandan halâs idermiş Ta bu mertebe kuvveti kahire sahibi Emir İsa imiş kim Huş şehrin âbâdan etmiştir Amma müruru eyyam ile kâşiflerin zulmünden ve Urban aşkıyası şerrinden harabe yüz tutmuştur Hâlâ manzorumuz olduğu asırda bir nahlistan icre iki bin toprak ve kirec örtölü mamur haneler ve büyütu fellâhîn ve kavmi Megaribeler de

sakindir Bazı kabaili Behice ve Hınadi ve Hazarînden sakın kimseler vardır Mukaddemâ bin beş yüz mihrab imiş Hâlâ on bir mihrab kalmışdır Amma şehrin ortasında İbni İsanın bir camii vardır kim misli Mısır ikliminde ve Mısırdâ yokdur Gayetülgaye musanna ve ruşen camii dilküşadır Enderun birununda öyle musaykal ve mücellâ sun'u Huda gûnagûn ebrî taşlar var kim gûya henüz üstad hakkâk elinden çıkmışdır Bundan gayri cami yokdur Ve bir minarei seramedî var Kehkeşan âsâ semaya serçekmiş üç tabaka minare(i) âlidir Ve hammam dahi Emir İsanındır Bu hammamın dahi naziri yokdur Meğer Manfalût sehrinde Bey hammamı ola Ve elli mikdarı dükkânları vardır Amma herkesin hanesinde ihram dokurlar Ve üçyüz altmış dükkândır Hulâsa(i) kelâm cümle imaretleri İbni İsa hayratıdır Lâkin hurmalığından gayri bağ ve bağcesi yokdur Suları cümle leziz kuyu sularıdır Halkının kâr kisibleri ihram ve nazik zikıymet cecime kilimler işlerler meşhurdur Zira koyunlarının cümlesi beyaz koyunlardır Ve bu şehrin cenub ile keşisleme rûzkârı mabeynindeki hurma ormanı içinde üç bin mikdarı hayme ve kilimden ve tûrab ve kamışdan evleri vardır Cümle halkı tüfenk endazdırlar Bunlara Behice ve Hınadi Urbanlarının aşkıyaları asla zafer bulamazlar Gayet bahadır kavimdir Bunların dahi develeri ve koyunları bihesab olduğundan bunların dahi kârları nazik nazif beyaz cecim ve ihramlar işlerler Bu şehrin ziraat olınacak yerlerin İskenderiyye buhayresi gark etmeğile gılâlleri gayri kuralardan gelüb halkı ihram tüccarıdır Ve bu şehrin garb ve cenub tarafında asla mamur âbâdan yokdur Ta Fes ve Merankeşe ve Mağrib Trablusuna varınca çöl çölîstan ve berri beyabandır Amma Cebeli Ahzarda dirahştistan ve hıyaban vardır Ve âbı havası lâtif yerler varkim diller ile tabir olunmaz kim bu mahallerde nice bin kabaili Urban konub göçerler

Menakıbı mecazibun

Şehri Huşda mazannei kirame eşseyh Ali Beşbişî ve dahi eşseyh Mubarek Hatun ile şeyh Beşbişî birbirlerine hasmı kavilerdir Hattâ bir kerre Mubareke Hatun Beşbişin başın yarub altı saat ta Dementhur şehrine varınca kovdu Amma ikisi de mazannei kirame kimesnelerdir Hattâ bir kaç kerre Mubareke Hatunu Cezayirde ve Tunusda görmüşlerdir Ve gitdiği yire öyle gider kim at yetişmez Ekseriya askerî tayifesile sefer(e) bile gider

Der beyanı Medinetül Ukab

Bu şehri kadimi Huşu İsanın canibi garbında beş gün beş gice

Behice ve Hınadi Urbanın Tecride askerile kovarken bir harabistan şehire rast geldik Bir sahrayı lâlezarda sulu ve otlı Takı Kesradan nişan verir kemerli kubabların ve gayri âsârların hesabın Üstadı Ezel bilir Meğer şehri Ukab imiş Hakka ki bum ve gurab ve ukab âşiyânı olmuş bir harâbâddır Şiddeti şitada içinde kavmi Meharib ve kavmi Zuafa ve Megaribe kavmi sakinlerdir Badettufan Hartiya melik binasıdır Sene 347 tarihinde Âli Fatımiyyundan Muizzüddini Mağribî harab etmiştir Hâlâ harabistanında nice bin zîkıymet taşlar bulunur Hattâ altun teberi çıkan Ucile şehri bu harab Ukab şehrine beş konak baiddir Amma hakir varmadım Zira Hınadi Urbanın münhezim idüb salimîn ve ganimîn yine Mısıra dahil olduk Hakir bu şehri dahi seyir temaşa idüb yetmiş seksen refikler ile yine geru Demenhur şehrine dört saatde gelüb darışedde mukim olduk Ertesi gün Buhayre kâşifi Celeb Mehemed Ağa ile İskenderiyyeye cereyan iden Nasıriyye tur'ası münhedim olub cümle âyânı şehir ve cümle yedi bölük askerile Demenhurdan şimal canibine bir mülâka gidüb

Beledi Cebeli Kasım Bey

Andan

Beledi Bastıra

Demenhurlu Deli Mustafa Ağanındır Andan

Beledi Zerkun

Andan

Beledi Zaviyetül Gazal

Andan iki saatde bu zikrolunan kuraları ubur idüb

Beledi Nasıriyye

ye vâsıl olduk Yüz elli haneli ve bir camili Nasır Sultan evkafı marmur kuradır Bu mahalde cümle asker haymeleri ile meks idüb tur'ai tamire mubaşeret idüb nice kerre yüz bin âdem kellesi kadar samanlı balçık toplar yaptılar Ve hurma dallarından kırk elli dane şuhalar yapub iblerin mezkûr kelle kadar balçıklar ile lebberleb idüb her bir şuha gemi kadar bir mufrıt azım şey olub nice bin âdem bu şuha tabir etdikleri kazıyye cereyan iden Nilin içine bırağub Nil sed olub bu hal üzre Nil kelevvel İskenderiyyeye cereyan itmeğe başlayub bu renci inaya bir hafta bu kadar bin reaya ve beraya ve mültezimîn ve keşşafklar çalışub hah nahah Nil tur'asın ihya idüb İskenderiyyeye Nil cereyan etmeğe başlayub kâşif kırk koyun ve beş deve kurban idüb azım sürur şadmanlar etdiler Zira İskenderiyye(ve)

Nil varmasa İskenderiyye benderi harab olub senevî üç yüz mısırlı kise hasıl olur Gümrük harab olunca Buhayre kâşifi katl olunur Bu tur'a tamirine Buhayre kâşifi memur olub masarafiychün senevî kırk kise masraf yazub muhasebe görür Bu tur'a harkına ta Circiye varınca cümle kâşifler ve mültezimler havlileri ile ve hurafe sığırları ile ve kurafe sıbyanları ile beher sene gelmeğe memur oldukları Foh kasabasındaki mahkeme sicillâtlarında masturdur Bu Nasiriyye tur'a-sın ibtida Hazreti İbrahim asrında Filbatır nam kıbtî meliki bina etmiştir Ol melikdir kim Sare Anaya iki kerre dest dırazlık idüb elleri kurıyub tövbe istiğfar idüb Hazreti İbrahime iman getürmüşdür Bu tur'a anın inşasıdır Büyük Nil kenarında Fo [1] kasabası kurbinde yine Buhayre hakinde Darud karyesinden kesüb iki konak yer İskenderiyyeye kesüb getürmüşdür Makduru beşer değil bir himmeti âlidir Hâlâ içinde altı ay gemiler cereyan ider. Bade zamanın müruru eyyam ile muattal olub Sultan Nasır hark idüb cereyan etdirmişdir Anıçün Nasiriyye Tur'ası derler İki canibi Buhayre deryasıdır kim zehri mardır Ortasından Nili Mubarek zülâl cereyan ider Acib himmeti merdandır Bazı mahalde telâtumu bahir ziyade olub cisirleri bozub böyle cemiiyeti kübra ile tamir ve termime muhtacdır Zamanı kadimde bu tur'ai Filbatır melik inşa etdükde karşı iki konak yer(i) serapa mermeri ham ile döşenmiş Hâlâ bazı zaman bazı yerleri zâhir olur Hakka ki هم الرجال تقلع الجبال mertebesi hayaratdır İskenderiyye derler meşhuru âfâkdır Eğer bu halic her sene hafr olunmasa iki canibde olan acı Buhayreler mevci cisirleri kat idüb Buhayre vilâyetinde nice yüz pare kuraları dahi gark iderdi Tathir olunması dahi kâşife bir kârdır Muhasebesi âsân olur Ve İskenderiyye bu tur'a ile rey olduğu inşallah mahallinde tahrir olunur Bu tur'anın tamir ve termininden sonra kâşifden haliye hizmetimiz için on bin pare ve bir at alub atı bir âdeme emanet koyub kâşif Mehemed Ağa bize on tüfenkli refikler verüb bir gemi âmâde idüb cümle levazımımız ile bizi tur'a icre yollıyub cereyan iderek İskenderiyye şehrine azimet ettiğimiz menazilleri ve kuraları beyan ider İbtida mezkûr tur'a ile siyli revan var revane olub

Beledi Sintavîh

Merkum tur'a kenarında iki yüz evli ve bir camili mamur kudur Yine Buhayre hakinde mültezimi vardır Eşşeyh Ebubekir Hazretleri tur'a kenarındaki camiîn sahasında bir kubbei sagire içinde

[1] Yıldız nüahası (Foh)

medfundur Meşhuru âfâk kibardandır Bu karyeden aşağı cereyan idüb

Beledi Bersik

Bu haneli ve nahlistanlı mamur kuradır Bir camii var Andan aşağı

Beledi Nahl

İki yüz büyütlü âbâdan camili kuradır Andan aşağı

Beledi Ebu Hızır

Bir camili ve üç zaviyeli ve altı yüz haneli âbâdan kuradır Bu mahalde Eşrefiyye tur'ası ki büyük Nil Kenarında Rahmaniyye Kurasından ayrılmış bir azım tur'adır Mısır padişahlarından Sultan Eşref hayratıdır Buhayre hakinde nice yüz pare kuraları rey idüb Demenhur şehrine dahi uğrayub andan ubur iderek bu beledi Ebu Hızır kurbinde bu Nasıriyye tur'asına mahlût olub İskenderiyyeye gider Bu dahi büyük hayratı âzîmdir Bu beledi karib

Beledül Kuravi

Gayet mamurdur Bir canibi [1] var Andan aşağı

Beledül Kafile

Beş yüz haneli ve bir camili âbâdan kuradır Andan aşağı

Beledi Desuş

Bu dahi bir camili ve üç yüz büyütlü imar belidedir Andan aşağı

Beledi Bürke

Beşyüz haneli ve bir camili mamur kuradır Bir kubbede bir ziyaret vardır Amma malûmumuz değildir Ruhiygün bir fatiha tilâvet idüb ubur etdik Andan aşağı yine Nil ile cereyan iderek

Beledi (کبرو رہ)

Bu dahi Buhayre hakinde bin yedi yüz evli bir selâtin camili ve mesacid ve hanlı ve esvâkı muhtasarlı ve kahvehaneli mamur ve

[1] Yıldız nüshası (camii)

müzeyyen kuradır Bu Nasırıyye tur'asında iskele olmak ile hurde emini tarafından gümrük emini altı aydan tur'anın suyu kuruyub kâmil altı ay iskele gümrüğü dahi muattal olur Beher sene bin pare gemi gelüb meta alub giderler

Evsafı metai sun'u Huda beharyei Ruyhib

Perverdigârı kadir alâ külli şey'in ol sanii lânazirdir kim aklı beni âdem anın hikmetine hayran sergerdan bir sun'u ezlîsi dâhi budur kim bu karye(i) Ruyhib sahralarında hasıl olur Gün [1] dikenini gibi bir alçacık diken menbutdur Ana lisanı Arabda gasul derler Galatı meşhuru Kasul dahi derler Asfarüllevn bir nebatat kiyahtdır Mug(ey)lân dikenini gibi nişterli dikenini olur Mahı Temmuzda kemalin bulub tohmu virüb tohmu yere dökülür Badehu kura halkı ehil iyalleri ile bu vadiye çıkub bir gûne çengelli müczem orakları vardır Anın ile mezkûr gasul dikenlerin kesüb harman harman yığarlar Bazı âdemler bu gasulü esbab yıkamak için sabun itmek murad idinirse bu gasulü dibeklerde döğüb hurde ider Badehu bu kuraya mahsus bir gûne türab vardır Ol türabı çamur idüb hurde olan gasulü balçığa mahlût idüb hamur gibi yoğururlar Badehu müdevver müdevver somun gibi idüb şemsi âteştabda kurudurlar Badehu tüccarları vardır Niçe bin deve yükleri andan alub gemilerle cümle Arabistana ve Kal'a (i) İsne ve nehri [2] Asvana götürüb ekseriya fukara kısmı istimal iderler Bu gasulü bir taşt içinde ısladub suyu ile cameşuyluk iderler Lâtif sabundur Anınçün gasul derler Gasul gasildendir Gasil yıkamağa derler Ve bir nevi hoşbuluğundan maada bu hassasi gasul ile gasil olan siyabda bir dahi pire ve kehle olmaz Hassai kübradır

Hassai sani

Bu gasul otun ahaliî belde dağlar gibi bir yere yığub ihrakı binar iderler Badehu külün bir yere cem idüb bir dahi germagerm âteşi Nemrud ile yakub mezkûr kül birbirine bitişüb tob tob olur Badehu iskele başındaki mahzenlerde yahud taşrada küme küme yığub tüccarları kantar urub alırlar Mısıra ve sayir diyarlara bazirgânları nice kerre yüz bin kantar ve kilo gasul hakisterin alub Mısırdı ve gayri diyarlarda değirmenlere çeküb badehu elekden geçirüb âteşi germagermde natrun ile kal idüb gûnagûn şişeler ve kanadil ve

[1] Yıldız nüshası (gül)

[2] Yıldız nüshası (şehri)

camlar yaparlar Gayet mücellâ ve berrak billûr camları olur kim görenler anı camı Cem ve billûr moran ve necef zannider

Hassai salis

Bu gasulün külün ekseriya Frenk tüccarları alub gemi gemi Frengistana götürürler Hakir Alman diyarında iken Engürüs altunu kesilen darbhane emini Mar Çelebiden süal idüb Bu gubar nedir didim Mısır diyarında Buhayre hakinde hasıl olur Gasul otu derler bir otluğun külüdür Bunu tizâb suyuna çeküb altunun çıkarırız Ba-dehu kal ideriz Gayet lâtif ve nerm su altunu olur deyu cevap itdi Hakka ki altun gibi sakil gubardır

Hassai rabi

Bu gasul otun dahi nevzuhur sebzgûn iken koyun otlasa dişleri altun gibi olur Hakir gayri kemiğe sürdüm Tesir etmeyüb kelevvel beyaz kemik kaldı

Hassai hâmis

Bu gasul nebatı henüz ahzargûn iken İskenderiyyeden Frenkler gelüb cem idüb Frengistanda saatcilere ve huyumculara beyi iderler Anlar dahi cüzi altun yaldızı rayihası olan avani makulesi eşyaları kurşum yahud bakır şebgüle tabir ederler kuyumculara ve saatcilere mahsus tas gibi bir eşyadır Anda altunlu avani(i) bu gasul otiler ve kükürt ile mezkûr şebgülelerde kaynadub öyle mutallâ altun olur kim gûya kırkar ellişer altun sürülmüş mertebesinde altun yaldızlı olur Hâlâ Alman diyarında inşa olunan yaldızlı saatler bu gasul ve kükürt ile yaldızlanır Garib temaşadır Hâlâ Mısırdaki ilmi kâfa mukayyed olan kimesneler bu gasul otiler amel iderler

Hassai sâdis Hikmeti Hallâkı âlem

Bu gasul otu hasıl olan kura ki Beledür Ruyhibdir anda eşşeyh Seyyid İsa hazretleri bir kubbei âlide medfundur Yemende şeyh Şazeli hazretleri ile heması imişler Bu şeyh İsa Şazeli hazretleri helâli zülâl kahve otu otladığın istima idüb hazret Cenabı İzzetden reca ider kim Ya Rab Şeyh Şazeli kuluna ihsan etdtüğün kahve otu gibi bana dahi bir ot ihsan it Anınla defi cu idüb kuvayi beden ile sana ibadet ideyim deyu reca ider Derhal duası müstecab olub bu

sahrayı ferahfeza gasul otille malâmâl olub şükûfesile lâlezar olur Hâlâ şükûfesinin rayıhasından âdemin dımağı muattar olur Badehu şeyh İsa kâmil yüz sene bu gasul otun tenavül idüb defi cu idüb yüz sene dahi muammer olur Mukddema yüz beş sene dahi muammer olmuşdu Cümle müddeti ömürleri iki yüz beş sene olub Sultan Barkuk ile Trablusu Şam fethinde bile olub badel fetih maskatı re'si olan bu Beledi Ruyhibde merhum olub üzerine Sultan Barkuk bir kubbei âli bir tekye minayi kâlii inşa etmişdir Hâlâ iki yüzden müte-caviz fukaraları vardır Cümle bu gasul mayideyi teresi gibi yerler Ve demet demet kurudub el değirmenden çeküb un idüb hamır idüb ekmek iderler Gayet leziz nanı hoşgi olub hakir teberrüken tenavül idüb defi cu idüb Hakka hamdi sena etdim

Hassai sâbi

Gasul tohmunun ekmeği yürekde riyyı ve kanı kat idüb zahir marazına gayet nafidir Amma ekmeği karadır Ve kahve ta'mındadır Şeyh İsa hazretleri yüz sene kâmil bu gasul otundan gayri bir şey tenavül etmemişdir Nice keşif kerameti zâhir ve bâhir olmuş ulu sultandır Ve bu ahalii karyenin çoğu zaruret mahallinde bu gasul otun yerler vesselâm Hâsılı kelâm bu gasul otundan azîm gümrük hasıl olur Ruyi zeminde bir diyara mahsus değildir İllâ Buhayrede olur Bu beledde bu seyir temaşayı ibret nûmayı görüb yine tur'a ile cereyan iderek

Beledi Lukun

ve

Beledi Bürke

Yüz haneli ve bir camili âbadân kurradır Andan

Beledi Ceryun

Andan

Beledi Muallefi

Andan

Beledi Akirişül Bestelkonül beyza

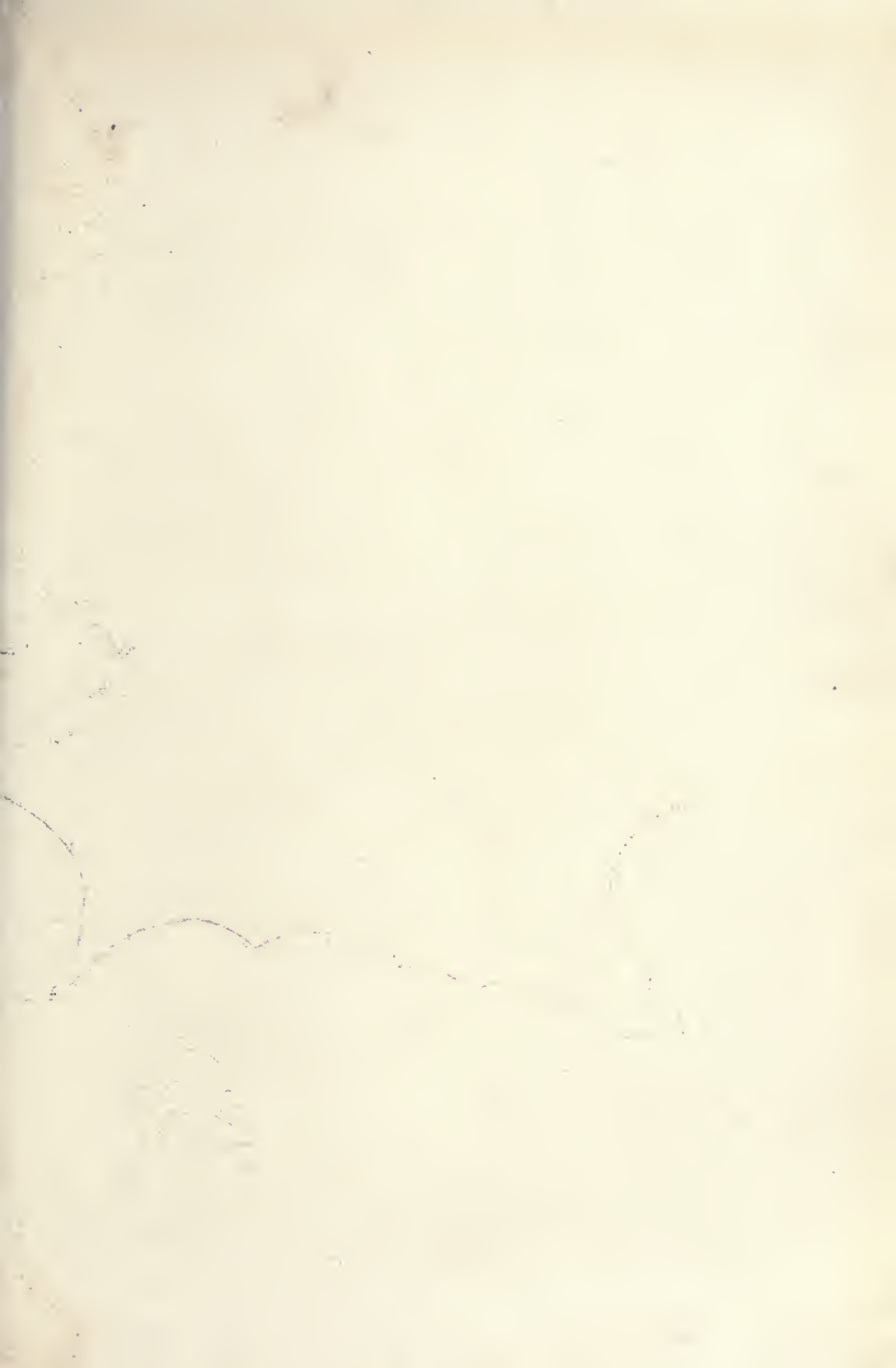
Kababita asrında şehri azîm imiş Hâlâ âsârı binaları diller ile tabir olunmaz Bundan dahi ubur idüb yine tu'ra ile cereyan iderek

Beledi Cinan

Zemanı kadimde bağ ve bağçesi çok olduğu için Belediye Cinan derler Hâlâ üçyüz haneli ve hurma bağlı müzeyyen kuradır Bu bâlâda tahrir ulunan kuralardır Cümlesi Buhayre hakindedir Ve bu tur'a(i) Nasırıyyenin iki canibinde mamur âbâdan kuraları on saatde temaşa iderek

Evsafı bilâdı köhne ve darı kehene hasnı hasîn ve seddi İskenderi metîn kal'ai İskenderiyye gevhernigîn

Binayı azîm diyarı kadim şehirdir Bu seddi Ye'cuc misal kal'ai İskenderiyyenin hakkında nice bin müverrihler evsafın tahrir etmişlerdir Amma cümleden muteber Kababita tevarihleri mutemed tevarihlerdir kim hubutu Âdemden sonra kalem Hazreti İdrise virilmiştir Kıbtî kavmi ol zemandan beru ilâ yevmina hâzâ ruzmerre cümle vakayıtı tahrir etmededirler Eğer kefereler ise de anlardan cemii zamanda kizib ve habtı kelâm sâdır olmamıştır Anın için cemii edyanda tevarihleri muteber olub Âli Abbasiyandan Memun halife tevarihata mail olmagile Mısıra gelüb Ehram dağların feth idüb nice bin pare kitabı İdrisi ve kitabı Daniyalı çıkarub lisanı arabî ile terceme etdi Ve nice yüz kıbtî tevarihlerin dahi lisanı kıbtiden arabî ile terceme idüb ol tevarihlerin kavli üze ibtida bu İskenderiyye tufanı Nuhdan sonra Bayzar bin Ham ki biraderi Samdır Nuh Nebi gayri evlâdlarından rugerdan olub bu Bayzara dua idüb tenasül bulub Mısıra malik olub İskenderiyye (i) bina etdi Ve Menufu taht idindi Ol asırda İskenderiyye şehrinin ismi Rukude روكه idi Hattâ Alman diyarında İskenderiyye Rukude derler Amma lisanı Yunanda Aleksandra derler Cümle Kababita bundan tenasül bulmagile Ebül-kababıt derler Otuz evlâdı oldu Büyük oğlu Mısrayim idi Arişden ta Asvan Sudana varınca melik olub badehu babası Bayzar ibni Ham vefat idüb tufandan evvel vefat iden Hürmüs melik yanında Heremeynde defn itdiler Badettufan ibtida Mısır zemininde defn olunan bu Bayzar ibni Ham oldu Andan oğlu Mısrayim müstakil padişah olup babası binası olan İskenderiyyenin âbı havasını beğenüb ziyade imar etdi Ta Zülka binti Memun melikei Mısır iken kavmi Amalika bunun zamanında huruc idüb Mısıra malik oldular kim Ham evlâdlarındandır Melikleri Velidi peliddir Kababita milkin harab idüb İskenderiyyei imar idüb tevsî etdi Kavmi Amalika cüssedar âdemler olmagile İskenderiyyedeki sengi kebirleri anlar inşa etmişlerdir Andansonra bina iden Ya'mur bin

Şeddad bina idüb mufrit taşlar ile tamir idüb seddadi bina derler Badehu Süleyman Nebiden sonra Carudül Müttekifi şehri İskenderiyyenin enderun birununda serapa amudu müntehalar ile ibret nûma âsârlar bina etdi Hâlâ zâhir olan alâyimatlar anın âzârıdır Ve Firavni Musâdan yirmi sene mukaddem Delûke binti Zibak nam melike Mısıra malik olub Menufu taht idinüb kesbi hava için bu İskenderiyye(i) oldahi olkadar imar etdikim deryada yüz mil baid yerden görenlerin gözleri âsârı mutallâtlardan hayrelenirdi Ve müverrihi âlem Mehemed bin İshak kavlince Hazreti Risalet penahın vilâdetinden sekiz yüz seksen iki sene mukaddem İskenderi Kübra bu kal'a(i) evvelki binasından ziyade tevsi idüb olkadar mamur ve müzeyyen ve alâyimatlar ve tılsimatlar icad etdikim vechi arzda öyle bir şehri azîm bina olunmamış idi Cemii elsinei milel temaşasına gelirdi Bina iden İskenderi Zülkarneyndir kim nesebleri İbni Rumî ibni Nabatî ibni No'man ibni Taric ibni Yafes ibni Nuh aleyhisselâmdır Ve bir kavilde İskender ibni Dârâb ibni Behmen ibni İsfendiyardır Allahü a'lem Hazreti Hızır aleyisselâm bu İskenderi Zülkarneynin askerî tائفesinden idi Seddi Ye'cuca bile gitdi Badehu bu İskenderiyye kurbinde Nili Mubarek Bahri Ebyaza munsab olduğu mahalde hazreti Hızır ile Hazreti Musâ refik oldular Badehu mabeynlerine mufarakat vaki olduğu bu Âyeti şerif delildir قال هذا فراق بني وبينك سائينك بتأويل ما لم تقع عليه مبراً

Âyetinin tefsirinde cemii müfessirîn hikâyelerini mufasssalañ tahrir etmişlerdir Hâlâ hazreti Hızır ile Hazreti Musâ birbirleriyle mufarakat etdikleri mahalle Mercül Bahreyn derler Benderi Reşid boğazıdır kim Nili Mubarek deryaya mahlût olur Karadan İskenderiyyeye on iki saatdır Deryadan mildir Amma bu İskender hakkında kavmi Yunaniyan yani Rum tayifesi Bizim padişahımız idi Bin sene muammer oldu Ve bir kavilde altı yüz sene muammer olub Kafdan Kafa hükmidüb Seddi Ye'cucu yaptı ve peygamberdir derler Yafes Oğullarından Melik Merzibe oğludur İsmi Merzibadır Lâkabı İskenderdir Bir kavilde Buhtunnasır şehri Menufu harab etdikden yüz yirmi sene sonra İskender bin Filişül Mahrumî malı ganayimi Acem ile bu İskenderiyye(i) bina ettiğinden İskenderiyye derler Amma bu gûne dört İskenderi Yunan gelmiştir Anıñcün ihtilâfı kesire vardır Zira dördü dahi bu İskenderiyye(i) imar etmişlerdir Hâlâ her birinin imar etdiklerinin tarihleri kulleler üzre masturdur Seddi Ye'cucdan gelirken Acem diyarında vilâdeti Muhammed Aleyhisselâmdan evvel sene 880 vefat idüb na'sı yine İskenderiyyededir Merkabda yatar derler sahihdir Zira tevarihî Yunaniyan dahi mutemed tevarihlerdir Anlar daima umuru dünyaya

mukayyedlerdir Bikavli Yunaniyan Hazreti Muhammedin hicretinden üçyüz beş sene mukaddem diyarı Rumda Selânîk şehri kurbinde kal'e(i) azîmi Kavalada hâkim Filikos oğlu İskenderi Rumî padişah olub Rum Arab ve Acemi ve Hindi ve Sindi kabzai teshire alub Acem padişahlarından Dârâ Şahı Bağdada karib Nusaybin kal'esi kurbinde Karadere nam mahalde Dârâyı bu İskenderi Rumî münhedim idüb İran zemine dahi mâlik oldu Dârâ Şahın ehil iyallerin Menteşe sancağında Dârâhiyye yaylasında iskân etdirdi Hâlâ ol kazayı fezağa Dârâhiyye derler Andan İskender ol malı ganayimle iki bin pare gemi ile İskenderiyye(i) Kababıta meliki melik Surid elinden alub diyarı Mısıra velvedar olub Mısırı dahi alub Kıbtî melikin boy beğleri idüb Urbanı eşirra Rum tayifesine tâbi olub Kıbtîlerden rugerdan oldular Badehu bu İskender Mısırı Kostantaniyyedeki Ayasofya deyrine vakf eyleyüb beher sene Mısır-
dan on altı kerre yüz bin altun cem olub Ayasofya ruhtanlarına nezurat giderdi Ta Hazreti Risalet penahın zamanı basaadetlerinden Hazreti Ömer hilâfetine gelince Kudüs ve Trablus ve Sayda ve Berut ve Akke ve Remle ve Gazze ve Tine ve Dimyat ve Reşid ve İskenderiyye ve Mısır ve cümle lebi deryada olan kılâlar küffarı Efrenç Rumu şum elinde idi Badehu tarihi İskenderi Kübranın sene 595 tarihinde Denkıldıyanos kiral yani Takyanos kiral tahtı kadîmi olan Antakiyyede ve Haleb ve Şam ve Mısırdaki cümle nesârâdan milleti Mesihî olanları kırub nice bin keniseleri harab ve yebab idüb gayet cebbar kiralı dal oldu Ve Rum kayserlerinden put perest olanların âhirkisi bu Takyanosdur Badehu katl etdüğü nasârâların malı firavanlarla derya misal asker cem eyleyüb İskenderiyye üzre gelüb kendü âdemlerinden İskenderiyyede âsi olan Acile nam vezirin katleyüb İskenderiyye sahibi oldu Badehu akalîmi Mısırı harab ve yebab etdi Andan diyarı Aceme bir serdarı gidüb Şabur Şah ile cengi azîm idüb Şabur Şahı katl ve cümle askerinin dendanı tigden geçirüb Şaburun ehil iyalin vecümle hazinesin Takyanosa gönderüb ol malı firavan ile Takyanos İskenderiyye kal'esin imar idüb âhir Takyanos yirmi sene kiralı bedfial olub nahak kan dökdüğü kanların cezasın görüb bedeninin ve dişlerinin etleri dökölüb mürd oldukda yerine Kostantin Ferniyal kiral olub iki yıldan ol dahi mürd olub yerine Kostantini Kübra kiral oldu Âhirülemir dîni Muhammedî âşikâre Hikmeti Huda Hazreti Risaletpenah nübüvvetin sene 17 tarihinde Mekkei Mükerrremi feth idüb Halid ibni Velid hazretleri yirmi bin sahabe(i) kiram ile Şam hâkimi Kayser Herkil üzre gönderüb biemrillâh kabzai teshire alub Risaletpenaha müjdeler gitdi Resulü Huda

Muhammed Mustafa dahi tekrar on bin muhafazacı asker gönderüb içlerinde Amr ibnül Âs dahi cehaletde iken huddam mesabesinde asker ile Kudüse varub anda kaldı Kudüsü Şerif henüz Rum elinde idi Asker Şama vâsıl olub Amr ibnül Âs Kudüsde ticaret iderken bir gün bir dirahht sayesinde istirahat hemen bir yılan zâhir olub Amrin yanında bir âdem habâlûd iken su'ban hemen herifin üstüne hücum idince Amr dal tirü keman olub su'ban ile cenk iderken nayım herif habdan bîdar olub gördikim Amr bir hayyei kebiri katl etdi Zakid âdem Gazan kutlu olsun Bu marı sehmi kaza ile iyi katl etdin Desti bazuna kuvvet deyu vâfir hasend etdi Mar mürd olub murlara nafaka oldu Ol habâlûd olan âdem Amrden süal idüb Bu hayye ile bazkeşin nice oldu didi Amr ibnül As itdi Vallahi bu su'ban seni helâk etmek istedi Ben bîdar dururdum Seni habdan bîdar etmiyüb derhal tizkârlık idüb dest berkabza idüb mara bir hadengi kaza urub katl etdim Sen dahi henüz habdan bîdar oldun didükde bu âdem Amrin elin ayağın bus idüb hal hatır süal etdik-densonra herif itdi Ya kişi Sen ne yerdensin didi Amr itdi Ben Mekâvîyim Kudüse ticarete geldim Cemii evkatımda bir deveçiğim iki olmadı Halim budur didi Herif etdi Ben Mısır diyarında İskenderiyye şehrinde sakın Cüce Şemmasım kim Kudüse ziyarete geldim Hamdi Huda sen beni bu yılan belâsından halâs etdin Sana nice ihsanlar idem kim benim halâsıma iyaz ola Gel benimle İskenderiyye şehrine Sana iki bin sikke(i) Kababıta altın ve nice mal menal ve hayme hargâh kul ve kıravaş virüb seni malı ganayimle Mısıra andan Mekkiye gönderem deyu vadeler eyledi Amr dahi canıma minnet Kudüsden on günde İskenderiyye(ye) gelüb hace Şemmasın hanesinde mihman oldu Hace vadine hulf etmeyüb ahdinden maaziyade Amre ihsanlar idüb bir kat libağei fahire ihsan eyliyüb Amr ile hace Şemmas şehrin teferrüçgâhı olan arzai Mel'abiye çıkub seyir temaşa iderken hikmeti Huda cümle pîr ve civan çukân tobu oynarlardı Bir tob cukândan çıkub gelüb Amr ibnül Âsın başı üzre karar eyledi Cümle huzzarı meclisler taccüb idüb âlemi hayretde kaldılar Meğer bu İskenderiyye kavmi mabeynlerinde de'bi kadimleri bu imişkim her kimin başı üzre tob berkarar olsa elbette o İskenderiyye padişahı olurmuş Derhal cümle hande idüb Bu Mekkevî ve Ebtahî Arab melik mi olsa gerek deyu tebessüm etdiler Derhal Şemmas Amr ibnül Âsı hanesine götürüb ilmi üsturlab ile Amrin taliin yoklıyub gördikim bu Amr Mısır sultanı oluyor Tekrar bînihaye malı firavan ile on katar deve meta ile Mısıra andan Hicaza gönderdi Amr kat'ı menazil ve tayyı merahil iderek Mekkiye varub cümle ahibba ile

görüſüb İſkenderiyye metaların Hazreti Risalet penaha hedayalar götürüb ol an Resulullahı müşahede idince el kaldırub cehaletden halâs olub islâm ile müſerref olduğu dem Hazreti Risaletpenah cümle sahabeı kiram huzurunda Ya Amr Sana müjde olsun Fatihi İſkenderiyye ve fatihi Mısır Amrû amreyn olursuz deyu İſkenderiyye fethin Amre tebſir etdi Amr dahi İſkenderiyyenin âbı havasın ve malı firavânın eshabı güzîne medh etmeğe başladı Hazreti Risalet dahi cümle sahabeı kirama Kudüsü Şerifi İſkenderiyye ve Mısır fethi içün ümmetin tergib idüb nice hadisi şerifler buyurdular Âhir Hicreti Nebeviyyenin altıncı senesinde Hazreti Risalet penah Hudeybiye gazası fethindensonra serdarı muazzam olan Ebuzer ve Belika oğlu Hâtıb ile Mısır meliki olan Mukavkise nameler gönderüb dine davet etdiler Bir kavilde melik Mukavkis Hazretin mektubu dürrerbarların bağına basub islâm ile müſerref olub Hazrete Döldül namında bir katır ve Zülfikar namında bir kılıc ve Marye adlu bir cariye ve üç dahi Kababıta bintanları cevarilerinden mefharı mucidat [1] hazretlerine Zinnunu Mısrîi elçi idüb mezkûr hedayalar ve nameler ile gönderdi Zinnun Hazrete hedayaları virüb cemali bakemali Resulullahı müşahede idince islâm ile müſerref olub Hazreti Risalette hekim başı oldu

Derbeyanı fethi kal'e(i) İſkenderiyye

Cümle müverrihînin kavli sahihi üzere böyle tahrir ve terkim olunmuſdur kim Hazreti Risalet penahın intikalinden on sekiz sene sonra Hazreti Ömer رضى الله عنه hilâfetinde bizzat kendüleri Kudüsü Şerifi kefare Rum ve Frengi bedrenk elinden zorbazu ile feth idüb badehu dört bin beş yüz farisülhayl ve dört bin azab piyadesile Amr ibnül Âsı Mısır fethine serdar idüb kat'ı menazil ve tayyı merahil iderek Ariş ile Refih mabeynine askeri islâm vâsıl oldukda Hazreti Ömerden kasıd gelüb name tilâvet olundukda mefhumu kelâm Namem vusulünde eğer Mısır hakine kadar basmıſsan yürü İşin Allah âsân ide Ve illâ kadem basmamıſsan avdet idüb Haricîler üzere Umman kazasına gelesin deyu name tilâvet olundu Derhal Amr ibnül Âs ahaliı vilâyetden süal idüb bu Ariş arzı Mısırdır didiler Hal [2] Amr ve Hazreti Ömere Mısır hakindeyüz deyu kasıd ile nameler gönderüb kendüsi Mısır üzerine azimet eyliyüb Mısır etrafında birkaç pare kal'eler feth idüb andan İſkenderiyye kal'esin muhasara idüb dokuz ay muhasara idüb cengi azım oldu Âhir Hicretin on do-

[1] Yıldız nüshası (mevcudat)

[2] Yıldız nüshası (buki)

kuzuncu salinde Kayseride Herkil nam kiralı lâîn mürd olduğu der-
yadan İskenderiyyede mahsur olan küffarı Ruma gelince içlerine
vaveylâ düşüb ol an kal'enin mancınıkdan münhedim olan yerlerinde
cüyüşu muvahhidîn yürüyüş idüb Hicretin yirminci senesinin mahı
Muharreminde yevmi Cum'ada kal'e(i) Cennetâbâdı İskenderiyyei
segin âbâd feth olub guzati müslimîn malı ganayimi deve yükile alub
cümle sahabeı kiram pay alub her âdeme kırkar bin altun ganimet
düşüb sayır emval erzak esârâ hesabın Fettahullah bilür Bu fethi
fütuhun meserret haberin Medinei Münevverede Hazreti Ömere nec-
cab ile Amr name gönderüb anlar dahi yirmi bin asker imdad gön-
derüb Eski Mısırı muhasara etdikleri bâlâda mufassalan masturdur
Ve İskenderiyye fethi hakkında bu ebyat de(n)ilmiştir (Beyit)

فقالوا بيعت نصرالينا

وحتى يفلح الله علينا

Der beyanı hazayini menarı merkabı İskenderiyye

Bu İskenderiyye nice mülûkû self destlerine girmişdir Lâkin hu-
lefaürreşidîn ki emirülmüminîn çaryarı güzîndir Anlardan sonra Âli
(E)meviyyun tasarrufuna girüb gayetülgaye mamur âbâdan oldu Cümle
milleti Mesihîyye kıralları tamaa düşdüler Amma debdebei Emeviyyun
mehabet salâbeti ve cüyüşü müslimîn kol ve lûd virüb taraf taraf
fütuhlar idüb Kostantaniyyeye asker çeküb İslâmbolda Galataı
İşpanyada Romai feth etdikleri âhir küffarı hakısıru duzahkararı sahib
fırar hiliye salık olub Âli (E)meviyyundan Abdülmelik bin Mervana
İşpanya kiralı elçi gönderüb Şamda 'nameleri Abdülmelik(e) virüb
name kıraat olundukda elçii lâîn sureti hakdan görünüb Abdülmelik
huzurunda el getirüb şehadet parmağın kaldırub islâm ile müşerref
oldu Ve Abdülmelikin makbul mergubu olub bir an melikin yanından
münfek olmazdı Bu üslûb üzre Abdülmelikin urukuna girüb İske-
deriyyede azîm kenzler vardır kim diller ile tabir olunmaz Hazreti
Âdemden ve Âdemi sani Nuh nebiden beru nice yüz mülûk selâtîn-
ler ve nice bin ulûmu şettaya malik keheneler mutalsam ile kenzler
defn etmişlerdir Eğer benim ilmime amel idüb bana itimad idersen
ilmim kuvveti ile ol defineleri çıkarayım Kabzai tasarrufuna alub ol
malı firavan ile hayrat hasenatlar eyleyüb cemii cihan padişahları
üzre çeri çeküb ibtida İşpanyanın ilin vilâyetin harab badehu Kos-
tantanii yebab ve hanelerin türab idüb andan dahi nice bin definiye
malik olub cümle cihan şahların gaşiyeberduş eyle kim ta ilâ yev-

milkiyam namı gâmin yad olub tevarihlerde dasitan olasin didükde Abdülmelik gayet tama'kâr âdem idi Bilmezdi kim elçi(i) lâîn İskenderiyye(i) harab idüb desti küffarlara vire Abdülmelik hile fenninde safdil idi Elçinin islâma geldiğine itimad idüb Şamı Şerifden islâmı ca'li elçiye bu kadar bin asker virüb kat'ı menazil iderek İskenderiyyeye gelüb bîbak ve bîperva Âyinei İskender olan menarı ilim kuvveti ile münhedim idüb Âyinei İskenderi aldı Öyle âyine idikim deryadan İskenderiyye üzere bir düşmen gelse cümle gemiler âyinenin âtesi tabından ihrak olurdu Ve cümle deryada şınaverlik iden keştiler nümayan olurdu Böyle tılsımı azim idi Hâlâ temeli âşikâre durur Maymuncuk Kayası derler Kalyon limanının ağzındadır Bir muhalif yire vaki olmağın bazı gemiler limana girerken ol maymuncuğa gemi isabet idüb pare olur Kal'eden alarga gitmek gerek Gayet ihtiraz lâzımdır Badehu ol merkabı menardan kırk milyon mal çıkardı Hulâsa(i) kelâm kırk günde nice yüz define feth idüb cümle malı hazaini gemilere doldurub şehri İskenderiyye(i) cabeca harab idüb kendüye tabi olan asker ile keştilere süvar olub azmi canibi diyarı İspanya deyüb gitmede Beri tarafda Şamda Abdülmelike bu haber münakis olub halife vâfir teessüf çeküb kendüyi levm etdi Ve beynelhalk şermsar olub sürur şadmandan beri oldu Amma çi faide Âhirülmir İskendertyyenin münhedim olan yerlerin tamir ve termimime ferman eyledi Ve nice malı firavan masruf idüb alâ rağmül a'da evvelkiden dahi âbâdan ve dürrü beyzâsâ münevver kıldılar Amma dahmei İskender yok Ve mutalsamatı Delûke ve alâyimatı Surid kehene ve kenzi Mısrayım yok Ve âyinei İskender de nurdan eser yok Bu hal üzere üç sene mürur idüb ve dördüncü esnede İspanyaya malı defayın ile firar iden elçi lâîn cümle küffarın ianetile ol malı defayın ile İspanyada üç kerre yüz bin asker cem idüb bilâ hisab keştiler ile bir gün limanı İskenderiyyede lenger endaht idüb derhal taşra cünüdu cinin döküb alelgafle kal'e(i) İskenderiyyeye istilâ idüb kabzai tassarrufa alub kâmil bir sene ikamet idüb mukaddema baki kalan künuzları feth idüb bilâhisab malı Karuna malik oldu Beri tarafda Abdülmelik Şamdan deryamisal askeri bîpayan ile huruc etdiğün mel'un elçi kıralı lâîn tantanai muvahhidin geldiğin istima idüb cümle malı defayın(i) keştilere lebberleb idüb irebildüğü yerlerdeki cüyusu müşrikîn ile Mısırı ve etraf kura ve kasabatları nehbü garet idüb İskenderiyye icre ibret nüma mutalsamatları ve acibe ve garibe âsârları hedm idüb gemilerle İspanyaya firar etdi Hâlâ İspanya ol malı firavan ile mamur olmuştur kim bir şehri azimine Medinei Kübra ve canibi garbda bir şehrine Kurtuba ve bir şehrine Tanca derler Has-

retülmülûk şehirlerdir Bu şehirler mamur olub İskenderiyye ol rah-
neden harab oldu Amma yine hâlâ nice bin ibret nûma vacibûsseyr
alâymat âsârları zâhir ve bâhirdir kim bir sevadı muazzam kal'e(i)
dürrü beyz âsâdır Badehu Abdülmelik bîhad bîpayan askeri islâm
ile İskenderiyyeye dahil olunca gördüler kim telâtumu deryadan
kenara düşmüş keşti gibi tarmar mekânı muru mar haneharab dam
ve bâmları türab ahalisi narı firak ile kebab olub haki mezelletde
bitab yatarlar Hemen Abdülmelik ferman idüb yedi sene İskende-
riyye tahtımdır Düşmenden intikam almağa azimet eyledim deyüb
bir senede deryamisa asker cem idüb iki bin pare yelken keştiler
lere [1] İspanya diyarında Medinei Kübrayı ve Magrib Zemininden Kur-
tuba ve niçe niçe yüz pare şehirleri feth idüb içine asker koyub kab-
zai teshire aldı Ve ganayimden üç bin sandık altun sarf idüb İsken-
deriyye ve Şamı Şerifde Camii Ümmiyye(i) Cennetâbâd eyledi Hâlâ
İspanya diyarında ümmeti Muhammedden kalan Mübtecel taifesi
Abdülmelik askerinden kalan ricalullahdır Andan yine ol asker ile
Kostantaniyye (i) feth idüb sulh ile beher sene beşer kerre yüz bin
altun haraca kesüb cümle askeri islâm salimîn ganimîn İskenderiyye
(ye) dahil olub kâmil yedi sene Abdülmelik küffarı hakisara göz
açdırmıyub ilin vilâyetin ve sair küffar kırallarının diyarların harab
yebab müşrikînin ciğerlerin kebab eyleyüb cümle islâm asker ve sair
ümmei Muhammed malı ganayim ile bay oldular Hâlâ diyarı Arab-
da darbimesel olmuştur kim Sana bir iş iderimki Emeviyyundan
Abdülmelik kâfire etmemiş ola deyu efvâhı nasda güftügûdur Badehu
bu İskenderiyye nice mülûklar destine girüb ve Tahir Beybars hilâ-
fesinde küffar yine istilâ idüb yine Beybars istihlâs idüb nice kerre
(Âyet) *لَمَّا مَلَكَ يَوْمَ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ* Bu eski Tahtelkal'e kârhanesin nice mü-
lûklara hibe idüb bir alma ve bir verme ve bir kırmadır kim aklı
kasır bu kâra hayrandır *لا يَسْتَلْعَمَافِعِل* Faili muhtar Allahın iradeti eze-
liyyesi bunun üstüne caridir kim *بَعَيْتِ* (Beyit)

Bozulur nice bin işler düzülür nice cümbüşler

Bu kârı bülacebdır buna olmaz kârger peyd(a)

mazmununca bazarı dünyada bu gûne kâr olmadadır Badehu sene
562 tarihinde Âli Abbasiyandan Elmüttaki Billâh Mısırdan yüz bin
askere Esedüddin Şirkûhu serdar idüb Gazze üzre gitmede ve Şamı
Şerifden Şir Kûhun ammi zadesi Sinayî ve Nureddini Şehidin bira-
derzadesi Salâhuiddin Yusuf bin Eyyubu Şamdan kırk bin askerle İs-
kenderiyye üzerine serdar idüb Mısır ve Şam askeri bir yire gelüb

[1] (Keştilerle) olacak.

Askalon ve Yafa ve Dimyat kal'elerin Frenk elinden halâs idüb andan İskenderiyye(i) Addud Devle elinden basulh feth idüb Şamda Nureddine müjde gönderdiler Badehu Salâhuddin ibni Eyyub İskenderiyyeye hâkim olub ol sene Addud Devle Frenk kâfirile yekdil olub Salâhuddini İskenderiyye icre muhasara idüb âhir Salâhuddin sulh ile Addud Devle veziri Şavere müşavere ile virüb her sene anlar dahi Salâhuddine ellişer bin altun virüb Salâhuddin İskenderiyye(i) yine Âli Fatımından Aduda virdi Adud dahi kendüye imdada gelen Freng İskenderiyyenin nısfın virüb ol sene Frenk Mısırdaki istilâ idüb Mısır icre Frengin bir hâkimi zabt iderdi Ta ki sene 564 tarihinde her taraftan küffarı duzahkararın imdadı küllisi erüb mülkiyyet üzere iklimi Mısıra mutasarrıf olub İskenderiyye(i) hod evlâ bittarik cayi menas idindiler Âhirülemir sene 915 tarihinde bîzerü sîm ve bîfiddai nîm virmeden Çerakese padişahlarından Sultan Gavrii bî doğri bazarı felekde Ummü Dünya olan Mısırı Züleyha veş Yusufile Mısırı iştira idüb cemali kemali devletine mağrur olub akalîmi seb'a şehinşahlarına destdirazlık etdüğünden maada hâdimulharemeynüşşerifeyn iken Şah İsmail nam İran Turan Şahile muamele idüb on iki bin alaca ahrec atlı silâhşor cündi ve on iki bin piyade tüfenk endaz cündi imdad gönderüb Çıldır sahrasında Sultan Selim Hanı Evvel askerile bizzat iki şah birbirlerine mukabil olub vehle(i) ulâda Acem askeri galib olub Âli Osman münhedim olmak sadedinde iken yeniçeri ağası Ayas paşa tarafından üç yüz pare balyemez toplar zencir ile memlû iken cümlesine bir fitilden âteş idüb Kızılbaş bedmaaş bî ayş evbaş olub başların piyade yeniçeriyan dendanı âteştâbdan geçirmeğe bezli himmet idince yedi saat germagerm cengi İran Zemin ve harbi cüyüşü Kayser zemin olub bizzat Şah İsmail yedi âdem ile bazarı arsay Çıldırdan bir mugeylân çıldırmadan vilâyeti Kazvine firar idüb cümle orduyu bazarın ve âlâtı nakli tarab hazinei dinarın yağma ve tarac idüb cüyüşü muvahhidîn ve müslimîn malı havaric ile gedaları bay oldu Hattâ Şahın Tacı Hanım hatunu bîşer'i desti askeri islâma girüb Selim Hanı İskender zafere teslim idüb anlar dahi riayeten Nekadar ise haremi Şahdır deyu üç yüz re's cevarilerile Nişancı paşa Tac zade Cafer Çelebiye emanet virdiler بعد الله والابقي Selim Han temaşa için cenk bazarı sahrasına varub gördükim cündü münhezimi maktulün çoğu Mısır askeri Hemen ol demde etek dermeyen idüb bismillâh ile نيت التواعلى غورى الممر deyüb Çıldır sahrasından mansur mu-raffer ve salimîn ve ganimîn avdet idüb Kayseriyye canibine tevec-cüh etdükde Şaha tâbi olan Zülkadir evlâdlarından Mer'îş [1] hâki-

[1] Yıldız nüshası (Meraş)

mi Alâüddevle devletine mağrur olub âyende ve revende askeri neh-
bü garetten hâli olmaduğu Selim Hanın mesmuu hümayunları olub
yetmiş bin asker ile Ferhad paşayı Meraş üzere irsal etdükde Alâüddevle
dahi yüz bin Türkmânı bîdin ve bîgüman ile Göksün yaylasında iki
asker kemakân yedi saat cengi azım idüb biemrillâh Alâüddevle
münhedim olub binefsihi yetmiş yedi beğleri ile kelleleri ber cida malı
ganayimleri ile tahtı Kayseriyyede huzuru Selim Şaha getirüb sera-
perde önünde tobu çukân gibi kelleleri galtan olub Alâddevenin dört
veled başı ve yetmiş aded bakıyyetüseyf olan mirlivaları ile Alâüd-
devle ve gayri beğlerin başların nameler ile Mısırdâ Sultan Gavriye
köndürler üzere gönderilüb vâsıl oldukda name kıraat olunub mef-
humu name birki islâm askerinden olub mücahidi fisebilullah iken
ziri hükmünde kutauttarık Meraş hâkimi Alâyi bidevle rehzenlik idüb
vacibülizale olmagın ol gûne eşirranın haklarında (Âyet) *فقطع دابر القوم الذين ظلموا والحمد لله رب العالمين* fermanına imtisalen cümle eşirrasile katl olunub şerle-
rinden ibadullah halâs oldu Senki hadimülharemeyn olasin Kızılbaş
evbaşâ imdad etmek lâyıki Muhammedî değildir İmdi mezahibi erba-
adan destimizde hüccet vardır Burhanlar ve habli metin fetvalar
vardır Vaktine hazır ol Evvel baharı huçesteâsârda seninle inşaalla-
hurrahman bazarı Mısırdâ bir cenk bazarı ideriz Vaktine hazır ol
deyüb sene 921 tarihinde Beldei Tayyibe yani Kostantaniyyeden
deryamisal asker ile Üsküdarâ çıkub kat'ı menazil ve tayyi merahil
iderek Haleb kurbinde Merci Dâbık nam sahra ki Hazreti Davud aley-
hisselâm ile melik Calût cenk idüb Calûtun münhedim olduğı
Merci Dâbık sahrayı bîpayandır kim bu cenk hakkında alâtârikul-
kısas Cenabı Bâri habibine bu Âyeti nazil etmişdir *وقتل داود جالوت وآتیه الله الملك*
nassı katı nüzul etmişdir Selim Han dahi bu vadide seksen bin
mükemmel askeri cengâver ile Sultan Gavrii iki [kerre yüz bin
askerile münhedim idüb Gavri Sultan cenk gavrına varub sultanlığı
ol meydanı marekede bıragub Halebe andan Şama andan Mısıra
fırar etdi Selim Han Mansur ve muzaffer Şama gelüb meşta ferman
idüb evvel baharda Mısır üzere mütevekkilen alâllah deyüb adalet
iderek Arzı Hâsan ki Katiye ve Ümmülhasan çölüdür ol hamunu Selim
Han yüz bin asker ile ubur idüb Bitlis [1] şehri fezasına vardıkda
Abbas dağları kemingâhındır [2] Sultan Gavri yüz bin küheyl süvar
ve yüzbin piyadei pasüvar tüfenk endaz yarar ile alelgafle Âli Osman
askeri üzere koyulub vakti seherden ta vakti gurubadek cengi sultanî
ve neberdi hakanî olub âhir Gavri askeri üzere ahşam olub dendanı tig

[1] Yıldız nüshası (Belbis)

[2] » » (kemingâhdır)

ile kelleleri galtan olub Gavri dahi gururundan bu cengi âşub icre bir seccade üzre bîser' cesedi bulunub darı gururdan darülbevara ubur idüb Gavri ecel gavrına erdi didiler Neticeî meram bâlâda Selim Hanın Mısır fethinde alelihtisar tahrir olunmuşdur Hulâsa(i) kelâm Selim Han altmış aded musaf cenginden sonra Mısır feth idüb sabıkan Gavri veziri ve Kemal paşa zade Ahmed Efendii kadıasker hâkim nasb idüb kendüleri yirmi asker ile bin pare gemiler ile Nili Mubarek ile cereyan iderek Reşide varub andan ber ve bahirden asker ile İskenderiyye kal'esin muhasara idüb ol an içinde mahsur olan asakiri Çerakesan hîzan El'aman Ey güzide (i) Âli Osman deyüb miftahları Selim Hana basulh virdiler Sene 923 tarihinde İskenderiyye kal'esi desti Çerakesi nakesden Selim Han fethidir İnkırazüddervan desti Âli Osmanda müebbed ola Âmin bihürmeti Seyyidül-müselin Badehu Selim Han tahrir idüb Mısır eyaletinde iki tuğlu sancak beği tahtı idüb derya kapudanlarından Kara Hüsam paşaya sancağı ihsan idüb ruyi deryada dört pare kadirga ile Malta ve yolların ve eyaleti Mısırdaki olan lebi derya kal'elerin limanların muhafaza etmeğe memur idüb eyaletinde cümle kuralar iltizamda tahrir olunub kuraları olmamagile tarafı padişahiden hassı hümayunu mah bemah birer Mısır kise Mısır divanında olmak ferman olunub hâlâ kanunu kadimi Selim Han üzre beher sene on iki kise alub iki pare kadirga ile kapudan paşa ile sefer eşüb her sene İskenderiyye limanına lenger bıragub hüküm ider Ve Ebukır limanı ve İskenderiyye limanı ve Eski İskenderiyye limanına lenger bıragan keştilerden birer altın liman hakkı alır Ve bac bazar ve muhtesib ve terslane neferatları ve yuva kaçkın köle ve balık dalyanları ve şehir subaşılığı ve cümle salb siyaset basmak asmak ve urmak ve tutmak anın hükümündedir İki yüz levendat ile daima kaim makamii hükûmet idüb senevî badiheva ve cürüm cinayetden on mısırî kise dahi hasıl ider Cümle yirmi beş ve cebri noksan otuz kise hasıl olur sancaktır Ziri desti hükûmetindeki kuralarda timar ve ziamet yokdur Cümle iltizam belideleridir Alay beği ve çeribaşı ve kethüda yeri dahi yokdur Amma Âsitane kapu kulu serdarı ve yencerii Mısır serdarları vardır Ve Mısır veziri tarafından bir ağayı zışan iskele başında gümrük emanetinde müstakil kâkimdir Amma salb siyasete karışmaz Ancak kendüye müteallik olan eşyalara hükûmet idüb âyende ve revende gemilerden öşrü şer'i gümrük alır Beher sene paşasına yüz elli kise muhasebe virüb iki kise ehli vazife ve eimme ve hutabaya ulûfe virüb iltizamına mahsub olur Amma bazı vüzera iltizam ile bu güm-

rûğü vormeyüb âdemlerinden mutemedünaleyh âdemine emaneten verir Hikmeti Huda gümrük ziyade işler ve ağaya hizmeti tahtında yevmiye onar guruş vazife ihsan olunur Ve paşa üzre bu gümrük miriden seksen kisiye hisab olunub kula mevacib verir Zarru nefi cümle paşanıdır Ve ağanın konağı mahzenleri Sinan paşa evkafıdır Beher yevm ikişer guruş kirası paşa üzerine mahsubdur Hakir Mısırdâ oldukda efendimiz ağaların muhasebesine bu abdi kemteri gönderüb ücreti kadem birer kise aldığımızda vâkıfı esrar olduğumuz üzre tahrir olunmuşdur Ve gümrük huddamları yehudi ve ru [1] müslim hammalîn cümle yetmiş neferdir Bunların dahi vazifeleri gümrük hasılındandır Amma gayet müstakim âdem yeridir kim vezirine nafi ola Zira gayet hile götürür Ve ağavatına bir avayid dahi kal'enin haricindeki varuşun arzı haliye olan yerlerin paşa ağası temessükâtile beyi olunur Paşaya bundan ayid [2] ve faide yokdur Ve bu gümrükden İskenderiyyenin beş aded kal'esi ve Ebuhur kal'esi neferatları ile cümle bin nefer kuldur Senevî kırk kisei mısırî gümrükden ulûfe alırlar Bakisi paşanıdır Bazı mevsimde Frenk gemileri gelüb iki yüz kise(i) mısırî hasıl olur Ve bir hâkimüşşer dahi üçyüz akçe şerife kazâdır Ulema mabeynlerinde sittî evvelinde tahta başı mansıbdır Senevî bervechi adalet yirmi beş kise hasıl olur Amma ancak lebi deryada Ebuhur namında bir kal'e nahiyesidir Andan gayri bir yerde kura ve kasabatda alâkası yokdur Meğer tarafı padişahîden bir kazâ dahi ilhak ideler Hemen bunun mahsulü şehri azîm benderi İskenderiyyedendir Beher sene üçyüz dört yüz pare Frenk ve gayri gemiler badbanın açub murgu derya gibi uçub limanı İskenderiyyede lenger endaz olub meks iderler Daima dava niza eksik olmıyub kadıya mahsul hasıl olur Ve yedi kiralın balyozları vrrdır Büyük kal'ede Sinan paşa hanlarında sakın olurlar

Evsafı eşkâli cirmi kal'ei İskenderi Kübra

Bu kal'e(i) İskenderiyye(i) deyriyyenin limanı kıbtî üzre ismi Secencil (سجنجل) idi Badehu İskenderi kübra ve İskenderi Yunan bunda sakın olub taht idindiği için İskenderiyye didiler Amma Rum taifesi Makdonyai İskender dirler Lisanı Efrence Galolniyye dirler Akdeniz sahilind(e) Mısır ceziyesinin şimalinde cezire var bir burunda vaki olmuş iki canibi biner pare barca kalyon alır limanı azîmlerin ortasında bir köşe ucunda vaki olmuş şekli muaşşer yani onar

[1] Fazladır

[2] Yıldız nüshası (ayide)

köşe şeddadî binayi azîm ve seddi İskenderi metîn kal'ei bâlâyı misli nigîn hasnı hasındır Şimali yıldız canibi garbı ve cenub canibleri cümle Bahri Ebyazdır Amma canibi şarkı ve kible tarafı ve inbat rüzgârı tarafı cümle fezadır Tur'ai Nasıriyye kenarları serapa gül gülistan nahlistan bostan hadikai ravzai Cinan misilli gaytanlardır

Kal'ei İskenderiyyenin dairen madar; cirmin beyan ider

Evvelâ Babı Reşid kal'esinin canibi şarkisinde bir rükne vaki olmuş iki kat demir [kapuyı âlidir kim gûya kûhu Demavend babıdır Bu kapudan içeri girerken iki âdem (ikiki âdem) kaddi bâlâ kal'enin sol canibinde beyaz çarkûşe mermeri hâm üzre celi hattile bu tarih makbud olunmuştur

(بسم الله الرحمن الرحيم صلى الله على سيدنا محمد واله وسلم ادخلوها بسلام امين)
امر ينعمل هذه العتبة المباركة وضعها وتعلق باب رشيد حفظا وعمارت المحروسه
في ايام مولانا السلطان الملك الممالك الطاهر ابو سعيد خلد الله ملكه وجعل الارض
ماسراها ملكه في ايام المعز الاشراف التقى في عام خمس وسبماية)

Tarih budur Ve bu babı Reşidden içeri girmeyüb hendeğinin kenarınca kible canibine şeshane burca varınca beş yüz germe adımdır Şarka nazır bir musanna mevzun kubbei azîmdir İki menzilden беру Nasıriyye tur'rsından gelen Nili Mubarek şehri İskenderiyye içre bu burcun dibinden hendek altındaki şebbakden içeri girüb şehrin içinde ziri zeminde sokak sokak cereyan idüb cümle şehri rey ider Bادهu bu şeshane kullenden yine hendek kenarınca inbat rüzgârı üzere Burcul Gavriyyeye varınca kâmil iki bin iki yüz adımdır Ve bu taraf kal'enin sehl suru canibidir Yani taşra çıkmış iki canibin muhafaza ider bir şekildir Andan yine inbat rüzgârı üzere hendek kenarınca gidüb kâmil altı yüz adımda Babı Sidriye varılır Lodosa nazır ika kat âli demir kapudur Amma iç kat demir kapunun iç yüzünde kapucılar soffası üzre bir kaç kıt'a çarkûşe beyaz mermerler üzre bazı girişmeli mahlût hattı kadimler vardır Gayet âli olub kıratinde suubet olunmagile tahrir olunmadı Amma bir çarkûşe mermeri beyaz üzre

(بسم الله الرحمن الرحيم امن الرسول بما انزل اليه من ربه والمؤمنون)

a varınca tahrir olunmuştur Bu nassı katıdan aşağıda

(سنه خمسين و خمسة) (٥٠)

tahrir olunmuştur Ve Babı Sidreden taşra yine hendek kenarınca kal'enin metanet üzre binasının seyir temaşa iderek yine inbat rüzgârı canibine bin beş yüz adım gidüb Burcu Kebir dimekle maruf bir seddi kakhaha misal bir seddi İskender kullei bihemtadır Bir köşede vaki olmuştur Anı ubur idince artık hendek kenarınca canibi garba azimet olunur Ta lebi deryaya varınca iç kal'e burnudur Yedi yüz adımda varılır bir iç kal'e köşesidir Lebi deryada bir burcu azîm kal'edir kim cümle İskenderiyye kal'esinin ruhudur Şeşhane bina vaki olmuştur Üstad mühendis var kuvveti bazuya getirüb öyle icrayı marifet etmiş kim hâlâ benî Âdem öyle bir sengi har işe tiş urmağa âcizdirler Ve deryaya bir mil mikdarı bir burun gibi girüb canibi erbaasın muhafaza idüb kurudur Cümle esası derya icre kırmızı somaki sütunlar üzre mebnidir Ve kadirga limanın muhafaza etsün için cümle kolomborna ve şayka ve balyemez toplar bu iç kal'ededir Bu kulle dibinde atlarımız yedeğe alub deryada yüzdürerek biz kal'e kenarına ubur idüb içeri limana dahil olub yine piyade kal'ei seyir temaşa iderek lebi derya ile hendeksiz kenar ile kumsal üzre giderek Nilden gelen Nasıriyye tur'asının kal'e dibinde deryaya mahlût olduğu yerde teferrücgâh havzu azîmler ve soffalar vardır Bazı gureba havuzlarda gusül idüb cameşuyluk ider Bazı âşıkân maşukıyle derya maliki var şınaverlik idüb bilâvasıta koc ve kucag alacak bir cayi safadır Bu havzları ubur idüb yine lebir derya ile kadirga limanı kenarınca iç kal'e burnundan bu havuzlara gelince kâmil beş yüz adımdır Andan yine lebi derya ile kumsal üzre karayel canibine beş yüz adım gidüb zebi derya tarafı tamam olub Sa'd Vakkas burnuna gelir Bu dahi kal'enin bir köşesidir Burcu Ahzar derler Bundan öte karayel canibine kal'e yakdur Cümle varuşdur Kadirga limanıdır Bu iki limanın ortasına varuşu İskenderiyye vaki olmuştur Günden güne mamur âbâdan olmadadır Amma kal'e kadim içi harab olub ahalisi taşra varuşda binayı cedid sarayı âliler ve suku sultanîlerin etmededirler Ve kal'enin kadirga limanı köşesinde Burcu Ahzar didikleri kullei azîmden yine şark canibine varuş kenarınca yalınkat seramed kal'e divarıdır Varuş ile kal'e divarı mabeyninde vasi alçak hendek vardır Bu hendek içinde Nilden gelen Nasıriyye tur'asının bir kolu dahi şehri(s) sakyitdikden sonra kal'e İskenderiyye divarının temelinde demir kafeslerden taşra çıkub hendeki azîm icre

cereyan iderek Burcu Ahzar dibinde kadirga limanına mahlût olur Cümle varuş ahalisi suyu bu halîçden alırlar Ve şehri İskenderiyyenin altı serapa sadranc nakşî bölme bölme su yollarıdır Ve şehir icre zamanı kadimde bu su yolları üzre yedi bin kuyudur Hâlâ üç bin adedi âşikâredir kim her sene Buhayre kâşifi üçyüz aded sığırlerle gelüb mezkûr kuyulardan dollabları sığırılar ile deve- ran etdirüb yüz elli aded sarnıcları cümle Nil suyu ile leb berleb idüb kadiya ve paşa ağasına ve beğ kethüdasına ve yedi bölük ağa- larına ve altı aded kal'e dizdarlarına kâşif avayidlerin verüb divanı Mısıra vardıkda İskenderiyye(i) rey etdiğiçün mirî maldan kırk kise malı muhasebe kesdirir Bu İskenderiyyeye Nili Mubarek suyu iki ko- nak yerde ta Rahmaniyye karyesi yanında Nasırıyyeden gelüb şehri İskenderiyyeye tur'a ile gemiler gelüb gider Ve halic kenarında bir kasır vardır Her sene ol kasırda Nil kesimü olub çadırlar ile cümle ahalii İskenderiyye haymelerin kurub ayşü işret idüb şehri İskende- riyyeye Nili üç yerden akıdırlar Azîm temaşagâhdır ve azîm hayrat- dır kim hâlâ bu hayratı bir padişah etmeğe kadir değildir vesselâm Ve bu mezkûr Burcu Ahzardan kâmil yüz adım şark canibine gidüb Sa'd Vakkas kulesi dibinde Babı Ahzar(ın) şimal canibine varuşa mekşuf iki kat hadid babı âlilerdir Taşra kapu önünde bir göz kârgir bina cısr ile ubur olunur Zira hendek icre Nil cereyan idüb kal'e divarın döğër Ve bu Babı Ahzardan yine hendek kenarınca şark canibine kâmil bin yüz adım gidüb Babül Bahirdir Kalyon limanı canibine nazır iki kat âli demir kapulardır kim bu kapuların vasiliği ve âliliği bir kal'e bablarında yokdur Gayet mehib vasi kapulardır Her kanatların alessabah onar âdem gücile açarlar Kaddi yirmi beşer zirâdır Ve taşra kapu kemeri üzre şarkûşe beyaz mermer üzre kûfî hatta karib bir hüsnü hat ile *bu tarih merkumdur*

(بسم الله الرحمن الرحيم و صلى الله على سيدنا محمد واله اجمعين امر باتمام هذه القلعة العظيم في شهر ربيع الاول سنة ثلثة وعشرين وخمسمائة)

tahrir olunmuşdur Andan yıldız canibine bir kumsal dolaşık buruna iki yüz adım gidüb bir burcu azîmdir Kalyon limanı tarafındadır Andan yine canibi şarka kâmil bin dört yüz adım gidüb bir köşede bir burcu azîmdir kim cümle kalyon limanında olan kalyon ve şayka ve karamürsel ve burtonları muhafaza ider bir burcu kebirdir Ve caniblerin kalyon limanı deryası döğër Kal'enin cümle temel taşları derya içinde yanyana döşenmiş amudu müntehalardır Bu mahalde ayaklarımız sığayub derya içinden ubur iderek kal'enin telâtumu

deryadan münhedim olmuş yerinden içeri girüb kal'enin burc baruları üzre ubur iderek şark canibine kâmil beşyüz hatve gidüb ol mahalde İslâmbolda Atmeydanındaki gibi çarkûşe bir dikilitaş vardır Nicesi dahi münhedim olub türab üzre paymal amudu müntehalar vardır Bu alâyimat amudlara Carudül Mü'tefikî derler Süleyman peygamber asrında tılsimat olmağıyçün bina olunmuş ibret nüma âsârlardır Bazı alâyimatları Ya'mir bin Şeddedî bina etmiştir Bu dikilitaş kurbinde Bi'rül Mubsıt nam bir âbı hayat kuyu vardır Mahı Temmuzda gûya yahparedir Nuş iden erbabı atşana hayat verir Ehli beledin sahibi tab olan zurefaları ekseriya bu Bi'ri Mubsıtden nuş iderler Mutedil bir âbı nabdır Netice(i) meram bu dikilitaşları ubur idüb kible canibine dört yüz adım gidüb andan yine kal'e divarı üzre çıkub kible canibine kâmil bin adım gidüb bedenlerden aşağı derya bir minare kaddidir Nısfı karadır Badehu yine Babı Reşide gelüb kal'e(i) İskenderiyye(i) bitemmam piyade deveran eyledik Bu hisab üzre kal'e(i) İskenderiyye dairen madar on bir bin yedi yüz adımdır Amma gayet sürat üzre saatde germe adımlanmıştır Ve taşra kat kal'esi serapa sagir ve kebir cümle yüz yetmiş beş kuledir Yetmiş burcu azîmi birer kulle misaldir Zemanı kadimde bu kulleler üzre yetmiş bin âdem nighbanlık idüb nakusu geberge ve kûsu hakanîlerin çalub muhafaza iderlermiş Hâlâ yetmiş burc üzre sarayı âliler ve divanhaneler vardır Ve bu yetmiş burcu metînlerden maada kal'enin on köşesinde on aded seddi İskender burcu azîmler vardır Hâlâ içinde beni Âdemler sakinlerdir Ve bu zikrolunan taşra kat kal'eden içeri katı dahi cümle yüz yetmiş musanna şeşhane ve mukarnezi ve biri biri içinde gûnagûn müdevver mevzun seramed ibretnüma kullelerdir kim üstadı benna bir kulliye harc etdüğü marifeti bir kulliye etmemiştir Netice(i) kelâm kal'ei İskenderiyyenin kara canibini iki kat divarı ve derya canibinin bir kat divarında cümle üçyüz altmış altı kuledir kim gün başına birer burcu seramedlerdir kim ruyi zemin seyyahan ve müverrihanı mabeyninde böyle meşhuru âfâkdır Ve hakka ki aynelyakin hasıl ettiğimiz dahi böyledir Ve her kulle mabeyninde yirmi beşer bedendir Bu hisab üzre İskenderiyyenin iki kat kal'e divarı bedenleri cümle bedendir Her bedende her şeb birer dideban nighbanlık idermiş Ve bu kal'enin deri divarları olkadar dürrü beyzâsâ beyazdır kim gûya bir dürrü yektadır Berren ve bahren yüz mil yerden ve iki menzil yerden şemsi âteştabda şa'saa urur Hâlâ bir canibinde rengi ruyi divara gubar gelüb rahendar olmamıştır Ancak lebi deryada esas divara rahne gelüb münhedim olmuştur Ol dahi elli zirâi mekkî kadar yerdir

Amma seksen seneden beru kal'e içindeki hanedanlar harab enderharab olub kal'enin şimali canibinde iki liman mabeyninde bir cedid şehri müzeyyen olmadadır Ve bu kal'enin cirmi eşkâli ve esas binası poyrazdan lodosa tulânî vaki olmuştur Meselâ tuli Babı Reşidden içkaleye varınca uzun vaz'ı esas olunmuştur Amma Hazreti Ömer hilâfetinde Amr ibnül Âs feth etdüğü mahalde ve Âli Abbasiyanda ve Âli Eyyubiyanda ve Âli Emeviyyunda olkadar mamur âbâdan bülâdan imiş kim iki bin altmış mihrab ve yetmiş yedi bin hanegi (bî)minnet var imiş Kal'eden taşra olanı [1] imaratı tarif ve tavsifden müberra imiş kim İskenderiyyeden hâlâ Reşide on iki saat yerdir Kat enderkat sarayı âliler ve hadika ve gaytanlar imiş Ve lebi deryada bir karış arzı haliye yok imiş Ve canibi garbîsi kezalik on iki saat İskenderiyye(i) atika varınca sutuhdan sutuha ve damu bamdan dama huruş pertab iderek dame giriftar olurmuş Ve kible canibi kezalik on iki saat Demenhura varınca Nasıriyye tur'ası sahilinde kat enderkat saraylar ve ravzai cinanlar imiş Hâlâ âsârlar(1) binaları nümâyandır Ve derunu kal'ede yirmi bin dekâkin ve iki bin sahrınc âbı Nil ile leb berleb ve üç bin çahı mâ var imiş Ve yüz yetmiş hammam ve iki yüz tekve ve yüz elli hane ve yedi yerde bezazistanı ve üç yerde Mel'abe Meydanı ve yedi yerde esvak meydanı var imiş kim Amr ibnül Âs fethinde Hazreti Ömere bu minval üzre arz olunub mali gazadan bin üstürü beyaz yükü zerü halis ve sair zîkıymet akmişe(i) fahire hedaya gönderildi Amma

İlâhazel'an kal'e derununda bakıyyetülimar olan âsârı binaları beyan ider

Babı Reşidden içeri sekiz yüz hane ve Babı Sidre dahilinde üç yüz hane ve derunu kal'ede iki yüz hane ve Babı Bahirden içeri yedi yüz hane ve üçyüz seksen dükkân ve yedi han ve bir bedestan ve cabeca milkinden feragat etmeyüb civarında bir ferd kalmıyub eba an ceddin irs ile kendüye intikal iden hanedan sahiblerinden üç yüz mikdar haneler dahi vardır Ve

Kal'e içinde mamur kalan imaretleri beyan ider

Evvelâ Babı Reşidden içeri Seyyid İbrahimi Dessukî Camii tah-tanîdir Ve bir minarelidir Andan öte yine ulu yol üzre Camiüs Safvan Sekiz kademe taş merdüban ile çıkılır bir şirin camidir Yirmi

[1] Yıldız nüshası (olan)

seramed mermer sütun üzere bina olunmuş tavanlı camidir Ve hareminin canibi erbaasında on üç sütundur İki yan ve bir kıble kapusu vardır Bu kapu üzere tardır Amma hattı mahlût olmagile tahrir olunmadı Ve iki mihrabı vardır Amma minbere muttasıl olan mihrab yek pare yeşil somaki ibretnüma mihrabdır kim bir diyarda yokdur Ve hareminde bir incir dirahti ve nahli hurması var Gayet müsin olmak alâmetini gösterir azîm hurmadır Bu camiden canibi garba yine ulu yol üzere Camii Attar bin Gûrci Bu camii bina iden Âli Abbasiyandan Elmustansır Billâhın veziri emirülcüyuş Ebünnecm Bedrül Cemalî nam vezir bina etdi Amma yine Elmustansır vüzeralarından Hamdan Oğlu Evhadüddin nam bir veziri Bedrül Cemalî(i) nahak katl idüb mazlûmen şehid olduğu Bedrül Cemalînin malûmu olub Evhadüddinin cümle malile bu hoca Attar elile bu camii bina etdiğinden Camiül Attar derler Amma Evhadüddin vezirülcüyuş bu Camiül Attarı ve Hammamüzzehebi ve bin aded dekâkın hanlar cümle Evhadüddin vezir hayratıdır Tahtanî ve bir minarelidir Bir vacibüsseyr camii atıkı ziba ve musanna ibretnüma imaretdir Ve derunu cami cümle yüz otuz iki mermer sütun üzere takı pakleri fevkanîsinde müzehheb nakşı bukailemun ibret nümün münakkaş tavandır Ve cami içi tulen ve arzan yüz yirmişer adımdır Ve canibi erbaasında cümle billûr ve necef ve moran altmış dört camdır Amma etrafında pencereleri yokdur Ve mihrab divarı tarafında üç âdem kaddi bâlâda bir başından bir başına divarın nısfı İslâmbolda Ayasofya tarzı elvan elvan mevclî ve mücellâ ve sun'u Huda beyaz mermerler ve kırmızı ve yeşil ve zenburî somaki taşlar kaplıdır kim ve rûkû ve sücud iden cemaatin kıyam kuudları âyinevar nümayan olduğundan maada cümle cemaatin rengi ruyleri müşahede olur Öyle musaykal ve mücellâ taşlar ile inşa olunmuş bir camii ruşenbinadır Ve mihrabında olan sadeşkâri san'ati bir diyarda yokdur Temaşa idenin çeşmi ibret(i) hayrelenüb âdem(i) engüştberdihen ider Ve minberi sindiyan ve santa ve ceviz ve servi levhalarındandır Âdemin dimag(ı) muattar olur Ve üstad ressam bu minbere olkadar himmet sarf idüb gûnagûn kitabe ve mutahhallar içre piç enderpîç girişmeli rumîler ve islimîler ve sadberk güller ve elvan elvan dalkırma şükûfeler oyub arzı marifet etmişdir kim cümle ressam ve ehli maarif temaşasına hayran olur Sihri îcaz bir minberi serameddir Ve bu minberin kapusu üzere kûfî hattile halkârî

(ان الله و ملائكة)

Âyeti tahrir olunmuşdur Ve bu Camiîn haremi azîminin ta vasatında

bir iremzatülimadvar ravzası var kim gûnagûn eşcarat şükûfeler anda hazırdir İbadet edenlerin dımağları rayıhasından muattar olur Zira Camii Attarîdir Ve bu hadikanın sağ tarafında yine cami haremının ortasına vaki olur bir kubbei âli altında yekpare bir hanefî abdest havzu vardır Siyah levni mücellâ somakidendir Bu havzun canibi erbaasında üstadı mermer bir ressamı sam sihri mubîn mertebesinde icrayı mehareti idüb barigâhı hazreti Süleyman(ı) cemii huşu tuyur ins ve cin ve ecnas ve mahlûkatile tasvir etmiş kim bu ilimden haberdar olan üstad Evrenk ve Behzadı Mani ve Şahkulu ve Ağa Rıza ve Velican gördükde âlemi hayret(de) kalub bican olur Böyle sihri icaz divanı hazreti Süleyman tasvir olunmuş bir hanefî havzdur Zeminü âsümanda Cenabı Barinin nekadar mahlûkatları var ise ve cemii gerrubıyan hamelei arşı kürs ve hamelei zemin ve âsüman ve gâv semek ve bir pişelenk dahi divanı Süleymanda timsal olunmuş suretlerdir kim

Görenin aklı gider özge temaşadır bu

mısraı mazmununca ibret nüma âsârı azîmdir kim tarif ve tavsifinde lisan kasırdır Zira kırk bir sene seyyahat ettiğimiz diyarlarda nazirin görmedim Ve bu Camii Attarın yedi kapusu vardır Zira zamanı kâdimde cemaati kesiriye malik imiş Ve mihrab tarafı divarı üstünde serapa hattı kûfidir Elhasıl müstecabüddave kânı suleha camii kadimdir Amma hakir evkaf namelerine nazar etdim Banisi Mısırdı Cuşi dağı üzre medfun şeyh Cuşi hazretleri binasıdır deyu vakıfnamelerinde ve sicillâtda masturdur kim aslı fer'ile bâlâda tahrir olunmuşdur vesselâm Andan yine ulu yol ile canibi garba gidüb kal'ei Rükün kurbinde

Evsafı Camiül Garb

Bir ulu camidir Tulen üç yüz adımdır Ve arzan üç yüz seksen adım sahra misal haremli bir kal'e (i) metîn camii mübîndir Ve harem ile cami içi cümle bin bir direkli deyu meşhuru âfâk olmuş camidir Amma etrafı haremde ve derunu camide cümle altı yüz kırk mermer sütunu müntehadır kim her bir (i) birer çarkûşe mermer kürsi üzre vaz olunmuş amudu beyazlardır Takları üzre serapa yedi yüz kârgir ve müdevver kâse (i) sernigûn misal kubablardır Tavan değildir Lâkin sutuhu kurşum örtülü değildir Serapa beyaz kireç sıvalıdır Ve camiin sol canibinde bir alçacık minaresi vardır Ve haremi azîminin ortası serapa bağı irem misal gül gülistan sümbülistan nahlistanlı bağ bostanır Ve gûnagûn hurma dirahetleri var kim

her biri birer kibarı evliyaullahın nazarı taallûk etmiş nahillerdir *Hikmeti Huda* Bir hurma ağacı taş olmuştur Haremin kible sağındaki tarafa vaki olmuştur Bu hacir olan hurma hakkında ahali vilâyet ol zuum üzre dirler kim Hazreti Ali İskenderiyyeye gelüb bu hurmaya Döldülün bağılyub مثل الحجر اسن didiklerinden bu hurma taş olmuş derler Ve hâlâ bu taş hurmaya yolcular gelüb eğer eyyam olub Ruma yahud vatanımıza salimîn gidersek bu ağaca doğru varayım deyüb ağacdan on adım kible tarafına gidüb niyyet gözün yumub taş olan hurma ağacına müteveccih olur Bazısı doğru gelir Bazısı tahallûf ider *Hikmeti Huda* niyyeti dürüst gelüb vatani aslîsine eyyamı muvafık ile gider Bazısının niyyeti dürüst gelmeyüb bir kaç gün dahi İskenderiyyede meks ider Mücerreb taş hurma ağacıdır Niyyet taşı derler Yerden bir buçuk âdem kaddi bozca viranca hurma ağacı gibi diş diş bir ağac şekilli taşdır Niyyeti halis ile bir ihlâs tilâvet idüb on adım yerden ağaca doğru varub el uranın muradı hâsıl olur Gözün yumub doğru varmıyanın muradı hâsıl olmaz Tehir lâzımdır Nice bin kerre tecrübe olunmuştur deyu meşhurdur Ve bu taş olmuş hurma ağacı kurbinde Hazreti Ali Döldülün bağılyub yem verdiği mavi şekilli bir taş tekne vardır Böyle taşdır kim bir maadine müşabehehi yokdur Gayet haşin taşdır Böyle iken yine Döldülün dişleri zahmî var bir taş teknedir Hâlâ içinde arpa misal hurde taşlar vardır Âyende ve revende âdemler bukadar zemandan beru ol taş arpalardan alırlar Yine elbette eksik değildir

Acibei diğەر

Bu Camiin şark tarafındaki orta kapudan içeri elli adım gidüb bir mermer direk vardır Ana dahi bazı mutekid âdemler Kâbei Şerife eğer bu sene müyesser olursa bu amuda doğru varayım deyu gözün yumub varır Bazısı isabet ider Kâ'biye gider Bazısı hilâf gider Kâ'biye gitmez Mücerrebdır Ve bu cami kadim olmak ile ibret nüma eşyalar çokdur Ve bu camiin mihrabının sağ tarafında bir âdem kaddi bâlâda mermeri ham üzre celi hattile

(بسم الله الرحمن الرحيم امن الرسول بما انزل اليه)

Âyetinden sonra

(انشاء هذالبا والجديد البناجنة القبله يسعون الوزير سنان باشا يسرالله مايشاء مايريد في زمان حفر خليج اسكندريه هذه سبب البنيان بجامع الغرب المبارك مصطفى

ابن عبدالله اغا ساكن قلعة الركن ناظر الجامع الشريف و المتكلم به غفرالله له
والجميع المسلمين والمسلمات وصلى الله على سيدنا محمد واله وصحبه اجمعين وبناء في فراغ
اُنا وسبعمايه

deyu tarih tahrir olunmuşdur Ve bu comi hareminin sağ köşesinde
Kırklar Makamı nam mahalde bir beyaz mermer üzere celi hattile

(بعده هجرت النبويه سنه مائتين وخمس خمسين)

tarihi merkumdur Ve bu camiin mihrabı ve minberi kârı kadim
kâğır binadır Ve bu camiin cümle on iki babı meftuhu vardır
Dördü sağda ve dördü solda ve dördü kıbliye mekşufdur Amma
büyük kible kapusu üzere beyaz mermer üzere celi hat ile bu tarih
mektub olunmuşdur

(بسم الله الرحمن الرحيم انما يعمر مساجد الله من آمن بالله واليوم الآخر)

Âyetinden sonra

(امر بتجديد هذا الجامع ابوالنصر بقسين بر سيد الاجل الافضل ابو حسين شامی
خلد الله ملكه وجعل اقطار ملكه سنه ثمانين وخمسمايه)

tahrir olunmuşdur Amma bu camiin cümle evkafı kal'e içinde
harab olmak ile cami dahi cemaatsız kalub haraba müeddi oluyor
Hudayi Müteal tamir ide Âmin Ve bu camiin sol canibinde yüz
adım baid kal'e misal dört yüz adım cirmi Tekyei şeyh Musa bir
azîm âsitanedir Cümle fukarası ve meşayih Seyyid Ahmedül Bede-
vidir Mamur tekyei Ahmedidir Âyende ve revendeye nîmeti meb-
mebzuldür Ve eski divanhane önünde yol aşırı Camii Hazreti Ömer
hîni fetihde bina olunmağın bundan kadim cami yokdur Fevkanî
bir küçük camidir Ve bir müfid ve muhtasar minaresi var Mihrabı-
nın solunda yeşil somakiden yekpare bir mücellâ küçük Mihrabı
dahi vardır Amma bu camiin asla cirmi [1] yokdur Hemen bir
küçük camidir Ve bunun şimaline yol aşırı tahtanî Sinan paşa camii
haremsiz bir minareli münakkaş tavanlı müzeyyen küçük camidir Ve
erbabı [2] Sidrenin iç yüzündeki cami dahi haremsiz bir küçük ca-
midir Lâkin mektebi ve sakıyesi ve cemaati vardır Ve Camii Gûm-
dekke ve Camii Burhaniyye ve taşra varuşda carsu içinde cemaati

[1] Yıldız nüshası (haremi)

[2] » » (Babı)

kesiriye malik Mustafa Efendi Camii ve Abdüllâtîf Efendi Camii var Nassı Camii ve Temraz Bey Camii ve Seyyidi Abdullahül Megaverî Camii ve liman kulesinde Sultan Kayıtbay Camii ve iç kal'ede dahi birer cami vardır Bu hisab üze cümle İskenderiyye camileri yirmi yedi hutbe kalmışdır Maada yetmiş beşe varınca mesacidlerdir Amma bazı cevamiler Cum'a gün açılıb ibadet olunur Gayri zaman mesdud durur Zira harabistan içinde cemaatsiz kalmışlardır Bu zikrolunan cevamilerin evkafları harab olmağıle huddamlarının vazifei muayyeneleri cümle gümrükden sadaka olunub paşa mahsulüne mahsub olur Bu camilerden gayri cümle yüz altmış mihrab mesacidlerdir Ve bu kal'e icre cümle altı hammamdır Taşra varuşda hammam yokdur Evvelâ Nebi hammamı ve Altun hammamı ve Bey hammamı ve Eski hammam Amma cümleden Sinan paşa hammamı müfferrih ve âbı havası lâtif binayı azîm hammamı ruşinadır Ve bu kal'e içinde cümle yüz otuz su sarnıcları vardır Her sene Buhayre kâşifi üçyüz sığırları ile gelüb kâmil bir ayda cümle sarnıcları Nasıriyye tur'asile leb berleb idüb malı padişahiden otuz kise(i) mısırî masruf idüb muhasebesine mahsub olur Bu sarnıclar pür oldukdan sonra İskenderiyye şehri taze can bulur Zira İskenderiyyede bundan gayri aynı cariyeye yokdur Amma kal'e içinde Dikilitaş kurbinde bir âbı hayat kuyucuk vardır Gayet beziz âbı nabdır Lâkin böyle bir sevadı muazzam bender şehire kifayet etmez Ve Buhayre kâşifi İskenderiyye (i) rey etdikden sonra cümle serikârda olan İskenderiyyenin on iki aded ağalarına iki kise haliye hizmet verir Anlar dahi kâşif Ağa İskenderiyye (i) rey etdi deyu paşaya şükran üze arz iderler Eğer haliyelerin kâşif vermese derhal cümle âyânı vilâyet kâşifi Mısır vezirine hilâfı inha arz iderler Halen ki cümle âyânı vilâyet yevmiyye nice bin deve yükü su satarlar Kâşife gayet zulümdür Ve kal'e icre Sinaniyye çarşusu şah rah üze elli dükkândır Ve bezazisteni var Sinan paşa ve Ali paşa hanlarında Venedik ve Fransiye ve İngilis ve Cineviz balyozları sakindir Ve Davudiyye hanında ihramcı Mağribiler sakın olur Ve Babı Reşidin iç yüzünde yüz dükkân ve Babı Sidrede elli dükkân Bunlardan gayri mamur âbâdan cümle taşra varuşdadır Ve bu varuş iki limanın ta ortasına vaki olan burunda mamur âbâdan bir şehri cediddir Bina olunmağa mubaşeret olunalı seksen yıldır derler Henüz sarayı âliler ve han ve camiler bina olunmadadır Cümle üç bin yetmiş beş sagir ve kebir hanelerdir Lâkin çoğu tahtanî büyütlardır Ve bu varuşun Kadırğa limanı canibi kâmil bin yedi yüz adım varuşdur Ve ters hane dibinden Kalyon limanı önüne varınca iki bin

adım varuşdur Bu hisab üze bu varuş üç bin yedi yüz adımdır Ve bu varuşda lebi deryada gümrük ve mahzenler ve Mendil zade Mustafa Ağa hanı ve Sinan paşa hanı ve Mustafa paş hanı ve Hüseyin paşa hanı ve (E)nis paşa hanı ve Hoca Mehemed hanı vardır Gayet mamur ve metîn hanlardır Ve yedi tekye vardır Cümleden Kara Kadirga sahibi Kasım paşanın hazreti Abdülkadirül Ceylânî tekyesi ulu âsitaneedir Yetmiş aded fukara höcresi ve sima'hane meydanı ve matbahı keykâvüsü var Cümle âyende ve revendeye nîmeti mebzuldür Zira evkafı metîndir Ve bir âsitanei saadet dahi Kalyon limanı sahibinde hazreti şeyh İbrahimii Gülşenî âsitanei kânî erbabı maarifandır Hind Yemen ve Arab ve Acemin seyyahanı anda hane(i) bîminnetdir deyu sakın olurlar Nice hezarfen dervişi dilrışanı vardır Ve bu tekyeye dahi mahkeme kurbinde tekyei siddikî derler Amma tekyei hacedân demekdir Lisanı Arabda Tarıkı siddikîdir Bir ulu nazargâhdır Bunlardan gayri tekyeler ka'le içindedir Amma bu zikrolunanlar varuşdadır Bir kaç tekyeler dahi ziyaretgâh mahaliinde tahrir olur Ve bu varuş icre cümle yedi yüz dükkândır Ve üç yüz mahzenlerdir Zira derbend iskele olmagile cemii diyârın gemileri geldükde rüccarlar metaların mahzenlere korlar Anmıçün mahazinler gayet çokdur Ve on iki mükellef kahve hanesi var kim her biri beşer yüz âdem alır Hanende ve sazendeğân mıtriban şebruz faslı Hüseyin Baykara iderler Ve ekseriya suku sultanîsi serapa taş kaldırım döşelidir Gayri şah rahrahları kumsal arzı şure olmagın kaldırımı yokdur Hâlâ mamur olmada bir varuşdur Amma bağırsız ve susuz ve hammamsıs bir varuşdur Suyu deve ve katırlar ile kal'edeki sarnınlardan gelmeğe muhtacdır Ve bu varuş iki liman deryası ortasında bir alcak yerde vaki olmak ile yerleri tuzludur Asla ağac bitmez Bazı zaman yağmurdan ve derya temevvücünden derya varuşa girüb bataklık olur Lâkin yeri tuzlu olmak ile cüzi kesbi havadan kurur Amma bu varuşun canibi garbında İncir Limanı burnu nam mahal lebi deryadır Ve haylı mürtefi yerdir Sarı toprağı vardır Ol tarafda serapa incir bağları vardır Gayet lâtif ve nazif inciri olur Ve bu varuşun canibi erbaasında asla kal'e divarı yokdur Hemen herkes arzullahı vasia deyüb haneler ihdas etmişlerdir Amma gayet muhalifdir Küffar alelgafle keştiler ile şebhun etse cümle ahalisin esir ider Amma öyle değildir Cenabı Bari bu şehire bir ihsan etmişdir kim deryasının her canibi hurde dökündülü taşlardır Bir vech ile düşmen derkenar olub yanaşmak mümkün değildir kim bu şehire zafer bula

Ev safı Galyon Limanı

Ve bu varuşda yıldız canibine müteveccih olan sağ tarafındaki limana Galyon limanı derler Cemii şayka ve karamürsel ve galyon ve penek ve şeytiye ve potac ve burton ve cerim bunda lenger bıağır Bu limanın ağzı yıldız ve poyraz limanına açıktır Ve liman ağzının iki canibinde azîm vezni üzere metîn kal'eler vardır Kal'eden kal'eye bu liman kâmil on bin adımdır Ve bu liman bin pare gemi alır limanı kebirdir Ağzı poyraza açık olmak ile gayet fırtınası olur Cümle gemiler dörder beşer demir kuvveti ile yatarlar Amma şaykalar büyük kal'e altında mahfuz yatarlar Fırtına tesir etmez Ve gayri yerleri âlâ demir dutar taşlı gemi yatağı limandır Kumsal değildir Ve bu limana girerken ve çıkarken limanın sol canibinde büyük kal'e dibinde Maymuncuk kazası demek ile maruf deryaya beraber bir alçak kayadır İspanya elçisi Âli Emeviyyuna gelüb islâma gelmek behanesi ile bu kaya üzere olan mutalsam Âyinei İskender olan markabı minarı İskender olan kayadır kim ol zemandan beru harab olub nice bin pare keştiler bu kayaya varub helâk olur İmdi mellâhı derya olan İskenderiyyenin Kalyon limanına girüb çıkarken kal'eden alarka girüb çıkmak gerekdir kim Maymuncuk kayası rahnesinden halâs ola Gayri ilâc yokdur

Ev safı Kal'ei Garbî

Ve bu limanın ağzındaki kal'eler küffar zamanında müfid muhtasar burclar imiş Zira ol asırda Âyinei İskender kal'e üzere gelen düşmen gemilerin ateş ile helâk idermiş Ol ecilden metîn kal'eye muhtac değil imiş Badehu sene 877 tarihinde müceddeden Sultan Kayıtbay binasıdır Ve iç kal'e burcu dahi anın inşasıdır Bu kal'elerin birer camii ve su sarnıçları ve kırkar ellişer neferat haneleri ve mükellef ve mükemmel cebehanesi ve kırkar ellişer pare balyemez toparları vardır Ve bu kal'enin ta iç kal'esinin zirvei âlâsında Sultan Kayıtbayın bir kasrı alisi var kim gûya kasrı havernakdır Vacibüsseyr bir kâhdır Bir tarafında bir küçük kullemisal bir fanus vardır Canibi erbaası camlardır Her gice didebanlar bu fanus icre oturub alev be-rale ev balık yağı yakarlar zira gice kalan gemiler bu fanusu görüb İskenderiyyeyi uzlarlar Yüz mil yerden gice nümayandır Badehu Selim Han İskenderiyyeyi feth idüb bu kal'enin taşrasından bir kad dahi burcu barulu bir seddi metîn kal'e inşa etmiştir kim derya göğsün

verüb durur Cümle seramed topar bu rıbatdadır Hakka ki seddi Selim Handır Ve dairen madar bu kal'enin cirmi sekiz yüz elli adımdır Sagir ve kebir yüz pare toparları vardır Her topu gûb endaht olundukda ejderi heftser gibi gıgırub limanın canibi erbaasın muhafaza ider Amma on aded toparları var kim misli meğer Kanije kal'esinde ve Eğrede ve Budinde ve Rosdos kal'esinde ola Bu cümlesi kırkar vakıyye demir gülle atar ve on pare şayka toparları içinde âdem oturur Taş gölle atar Bir kerre düşmen gemisine isabet etse kifayet ider Bu topar havfinden limana giren küffar kalyonları mutî olub gümrük verir Bu topar olmasa böyle açık limana küffar girüb gümrük vermeden çıkardı حفظ الله metîn kal'elerdir Bazı toparın üstünde tarihleri Süleyman Han tahrir olunmuşdur Ve bu kal'e üç kat kal'e olmuşdur Ve üç kat demir kapuları var Taşra kapusu lodosa nazırdır Ve bu kal'e bir burun üzre vaki olmuşdur İki canibi deryadır Ancak bir dil gibi deryaya çıkmışdır Kâmil beşyüz adım bir yoldur İki tarafı kal'e divarıdır Beden bedendir Bazı yerde mazgal delikleri vardır Ve on iki kuledir Her kullede her gice bir bölük başı neferatile nöbet beklerler Cümle bu kal'e neferatlar(ı) kuldur Kal'e dizdarı Mısır müteferrikalarından İbrahim Ağa hanedan sahibi şeci ve yarar âdemdir Ve bu kal'ie giden dilin iki canibi kal'e divarı olan mahallin başka iki kat demir kapuları ve başka didebanları var Ve kal'e neferatından gayri müsafir âdem komak ihtimalleri yokdur vesselâm Bu kal'eden lebi derya ile varuşa doğru gelirken beşyüz adımda Kızkulesi namında bir burcu azımdır Cümle derya icindedir Dizdarı neferatları vardır Kalyon limanın muhafaza etsin için bina olunmuşdur Cümle Âsitane(ye) gidecek barudu siyahı Mısırdan getirüb bunda pinhan iderler Mustahfızları vardır Ve lodosa nazır bir demir kapusu vardır İçinde neferat haneleri ve gayri imaret yokdur Dayiren madar cirmi üçyüz adımdır Kapusu üzre tarihi Sultan Çakmak binasıdır

Evşafı Kal'ei Şarkî

Ve bu kalyon limanının burcu şarkisi dahi Sultan Kayıtbayındır Başka dizdarı neferatları ve cebehanesi ve yarar balyemez toparları vardır Bu dahi limanın ağzında bir burunda vaki olmuş metîn kal'edir Cirmi iki yüz adım ve iki kat kal'edir İçinde bir küçük camii ve yedi hanesi vardır Bu kal'enin dahi canibi erbaası deryadır Ve bu dahi bir burunda dil gibi deryaya çıkmış bir yalçın kayalı burun üzre dört yüz adım gidüb iki canibi kal'e divarı ve nöbet hane kuleleri ife mebnî kibliye nazır bir demir kapulu bir küçük kal'edir

Velhasıl bu Arabistan taraflarında ta Sebte boğazına varınca böyle limanı azîm yokdur Meğer Akke kal'esi ola vesselâm

Evsafı Kadirga limanı

Ve bu limandan gayri vaurşun sol canibinde Kadirga limanı azîmidir Liman ağzındaki Ali paşa burcundan ta iç kal'e köşesine gelince bu liman lebi derya ile kâmil on dört bin adım ihata ider bir limanı azîmdir kim sekiz ruzigârı zorkârdan emin bir limanı vasideir Amma bu liman ağzından taşra sekiz ruzgâr kertesinden mahfuz yerleri ile yirmi bin adım limanı kebirdir Ve ağzı sehl lodos canibine nazırdır Ve cümle kadirga ve firkate ve çeklöve ve zartınar ve belkirmata ve filita makulisi[1] gemiler birer yedek ip ile bağliyub bîhavfu haşyet yatarlar Âlâ yatakdir Eski İskenderiyye tarafından bu limana girmek iktiza etse alâmeti oldur kim kızıl kızıl topraklı yarlar vardır Dahı beş mil alarkasında alçak alçak kayalar vardır Kıyı ile limana gitmeyüb bir mil alarka limana girmek gerekdir Ve limanın ağzında lodos canibinde mukaddema tavsif olunan iç kal'e burcu topları ile bu liman icre kuş uçurmaz

Evsafı kal'ei Kadirga limanı

Ve yine bu limanın sağ tarafında bir yalçın kaya üzre mahsus liman mendireke [2] olmak üzre Ali paşa Bu dahi gayet metîn ve müstahkem seddi sediddir Dayiren madar cirmi iki yüz adımdır Bir kayalı burun üzre bina olunmuşdur Gerçi bir küçük kal'e görünür Amma âteşfeşanlılıkda Merrihi Semenderdir İçinde Sultan Muradı Salis camii ve on neferat hanesi ve bir buğday anbarı ve bir su sarnıcı var Başka dizdarı ve başka neferatları vardır Ve ancak kıbliye nazır bir demir metîn kapusu var Kapu önünde mecmaülirfan cihan nüma bir mesiregâh kasrı nüzhet âbâdı var Ve kal'e kapusu üzre tarihi bu ebyatlardır

*Hazreti padişahı islâmın
Devletinde bu kulle oldu bina
Burcu barusunın esası içün
Oldu banisi yedi Ali paşa
Oldu Haydar ol imarâtın*

[1] Yıldız nüshası (makulesi)

[2] « « (mendireği)

*İhtimamı tamamına deyya
 Kıldı hasnı hasîn mü'minler
 Darı harb içün ol emin me'va
 Şittiya [1] bu burc içün tarih
 Zehi mermer kal'ei ziba
 Sene 667*

Hakkaki kavi bina (yi) metindir Ve seramed şahane topları var Kal'e önünde kal'eden haric beğ değirmenleri vardır Şeb ruz deveran etmededirler Ve bu bina'nın bir tarafı kumsal yer olmak ile ve sahilleri kayalık yer olmak ile kırk elli gûne mahileri olur kim veminel acayıbdır İki üç vakıyye gelir Lâilgûn tekir balıkları ve yirmişer vakıyye levrek balığı ve lüfer balığı ve bir vakıyye gelincik balığı olur kim bir limana mahsus değildir Ve sini kadar kaplıbağa olur Anları mağribî tayifesi sayd idüb hora geçirirler Ve bu kadirga limanile Kal-yon limanı mabeyninde yıldız ruzgârı üzre iki çatala bir burun der-yaya girmiştir ki İncir limanları bin paregemi avlur[2] Amma taşlıktır Zarurette bunda gemiler yatar Lâtif yataklı liman değildir Ve bu limanda bir küçük adacık vardır Dibinde âlâ yataktır Zira taşlığı yokdur Ve bu İncir limanının kara [3] serapa İncir bağlarıdır Dahı taşrası satı mezaristandır Ve Kadirga limanı kenarında ters haneler vardır Cümle Arabsitan odaları ve neferat ve ağaları ve çorbacı ve odabaşları bu mahalde sakinlerdir Cümle yirmi bölük ve yirmi aded odalardır Ters hane mahzenleri de cümle âlât mühimmatı keşti ile malâmaldır Her sene barudu siyah ve kilâri âmire ve hazine asker içün on ikişer pare kadirga deldikde bu ters hane önünde lenger endaht olub yatarlar Ve derya bağlerine teferrüc içün ârâmghâh bir kasrı âli vardır Sahili bahirdedir Ve bir ters hane divanhanesi dahi vardır Cümle levendat gurebaya mihman hanei bîminnetdir Ve bu İkenderiyye halkı ekseriya sıkma Mağribli esvabı giyerler Zira kısa esvab hakkında hadis vardır Memduhdur خير الثياب نصير buyurmuşlardır Mısırlı gibi bol şabşab esvab giymezler Ve âyinleri cümle Cezayirli ve Tunus ve Trablusiu âyinleridir Ve âbı havası Rum havası olduğundan mahbub ve mahbusei memduhdur Ve masnuat ve menbutatının memduhatının [4] gömleklik nazif keten bezi ve penbeden rakik kızdemisi ve beyaz kuskusu havlı nazik ihramları ve kırmızı sahtiyanı bir diyarda olmaz Meğer Edirne kır-

[1] Yıldız nüshası (Sebbiya)

[2] (Alur) olacak.

[3] Yıldız nüshası (Karası)

[4] » » (memduhatından)

mızısı ola Ve has beyaz ekmeği ve gûnagûn balığı ve Bostan adası kavunu ve gûnagûn inciri olur Ve kebbade yani gebre turşusu ve nabıkası ve Cübeyri Ensarî sahralarında nêce bin gûne elvan sükûfelerinin rayihai tayyibesi âdemin dımağın muattar ider Ve leziz ve beyaz tuzu olur Ve Bostan adasında nice elvan saat kumu olur kim misli meğer Azakda ola Ve derya icre olan ibret nûma âsârı binalar var kim akıllar hayran olur Ve havasının letafeti meşhuru âfâkdır Mısırdan bazı hastai getirirler Kesbi hava idüb biemrillâh üç günde şifa bulur Gerçi bağ ve bağçelerinde hurma ve inciri ve limonu ve turunc ve rûmman ve gayri sevhil meyveleri hasıl olur Amma gayet sovuğu olur Ve yağmuru çok yağar İbrahim paşa asrında hakir anda iken kar yağdı Amma tiz mahvoldu Zira iklimi salisin evvelidir Mısır iklimi salisin a(n)barıdır Ve bu İskenderiyyenin arzı beledi

ve tûli neharı Ve cümle halkı iki fırkadır Bir bölüğü askerî tayifesidir Bir sınıfı serapa tüccardır Mısırın baş iskelesidir Ve cümle kâfiristan ve Türkistan gemilerinin ârâm gâhıdır Ve bu şehrin canibi erbaası derya olmak ile ekin mahsulâtı olmaz Cümle hububat gılâlâtı Buhayre hakinden gelir Ve bağ ve bağçeleri cümle Nasiriyye tur'asının yemin yesarında serapa meyvedar hadikalar vardır Ve bu şehir gayetülgaye derbendi çalenderdir Şark canibi ve şimal ve yıldız ve lodos canibleri cümle Akdenizdir Ve cenubu ve kıblesi Buhayre vilâyetinin gölleridir Ancak şark canibinde Reşid ve Remle bağlarına gidecek bir kumsal yoldur Beş saatde ta Ebuhr kal'esine varınca Remle bağlarıdır Bümle İskenderiyyelinin mahsullü bağları andadır Ve hakir bu İskenderiyye kal'esinin heyeti mecmuasını vaz'ı esası üzre deri divarı ve burc barusile eşkâlin tahrir etdiğimiz bu surettedir vesselâm

**Bilâdı kadimi şehri İskenderiyyede âsude olan kibarı
kümmelîn evliyaullahları ve selâtini selefleri
ve sair sulehayi ümmetden âyân kibarın
merakidi pürenvarların beyan ider**

Evvelâ lebi deryada mahremi esrar ve mukaddemi ebrar mende-
vii[1] nas hazreti Ebül Abbas ziyaretgâhı azımdır Ve Mustafa paşa burcu kurbinde müftii esrarı ilâhî mücahidi envarı namütenahi Esşeyh hazreti Seyyid Yusufiül Acemî قدس سره ve ters hane kurbinde kutbu

[1] (Münzevi) olacak.

âlemi ruhanî ve madeni hikmeti rabbanî sakini kulbei semanî [1] Eşşeyh hazreti yakulül [2] Ka'rî bir âsitanei âlide medfundur Tekyesinde fukaraları fakru faka erenleridir Camii ve huddamları vardır Gayet mamur âsitanedir Ve İskenderiyyenin büyük kal'esi Babı Ahzarının iç yüzünde deryayı menas ve bahri gavvas Hazreti ibni ebi Vakkas İbtida Hazreti Risaletü nübüvvet geldikde Hazreti Ebabekrus Sıddık ile islâm ile müşerref olanlardan Sa'd ibni Vakkas ve Zeyd bin Hâris ve Abdullah bin Mes'ud ve Osman ve Abdurrahman ibnül Avf ve Zübeyri ibnül Avam ve Bilâli Habesî ve Suheybi Rumî bunlar imana gelmişlerdir Amma Sa'd ilmi ebi Vakkasa Cennet tebşir olub aşerei mübeşşereden olmuştur Bazı müverrih kavlince Amr ibnül Âs İskenderiyye(i) feth etdikde Sa'd ibni ebi Vakkas maan fetihde hazır olub ishalden bu ishenderiyyenin Babı Ahzarındaki kubbe içinde medfundurlar Bir küçük âsitanedir Ancak türbedarı vardır Amma merkadi pür envarı üzre ve canibi erbaada deri divarları üzre nice bin kemankeş ve tirendazın gûnagûn musannaatı darblar ve zekirler ve okları ve yaları ve her pehlivanın birer pesendide darpları var kim akıl valih olur Amma bu Sa'd Vakkas için Edirneli Mehmed Çelebi tevarihinde gördüm Hazreti Osman şahadetinden sonra Sa'd terki dünya idüb 55 senesinde seksen yaşında Medinei Münevverede Bakie götürdüler deyu mufasssal yazmış Ve hakikatülhal hakir Baki'de hazreti Abbas cenbinde ziyaret ettiğimizden maada Cisri Yakub kurbinde ve Sa'saa kurbinde ve Kürdistanda Hasnı Keyfada ve bu İskenderiyyede binayı azîm âsitanelerinde ziyaretlerin etmişim Malûmu sahihim değildir kim kande medfundur Himmeti hazır ola Ve Yakutu Arşî hazretleri tekyesine Tekyei Selâm Selâm derler Anda gavsi bahri dürrü yakîn Hazreti Selâm Selâm Nasrüddin Anda mefundur Kümmelînden emri azîm ulu sultandır قدس الله بسرالزیر Ve Seyyidi Abdullahül Megaverî hazretleri Camiinde medfundur Ziyaretgâhı hassı âmdır Ve Re'suttîn kurbinde Eşşeyh hazreti Seyyid Abdullahül Berkî Âsitanesi Mustafa paşa kulesi ardında İncir burnunda medfundur Nice bin menakıbı vardır Cümleden biri bir müslüman esir olur Meğer bu Abdullahül Berkînin âşinası imiş Hemen bâtın gözile Abdullahül Berkî görür kim ol dostu esir oldu Derakab himmet idüb ol kimesne pabendi ile berkî hatîf gibi İskenderiyyeye getirdiğiçün cümle Mısır valileri ana Abdullahül Berk(i) deyu künye didiler Hâlâ âsitanesinde nice dutsaklar ve nice yensebe ve pranka esir zincirleri

[1] Yıldız nüshası (sübhânî)

[2] » » (yakutül)

vardır İlâ hazel'an bir kaç senede bir bazı âdem bu sultanın ruhanîyyeti sebebile halâs olub esir olan kimesne demirlerin bu sultanın âsitanesine salb ider Ve lebi deryaya karib Seyyid Abdullahül Haccarî ve Camii Attarın şarkında Eşşeyh Seyyid Abdürrezzak ve yine Camiül Attar kurbinde Hazreti Daniyal صلوات الله عليه و سلم hazretleri bir kubbei âlide haylı tekellüfû bir âsitanei azimde medfundur Mihrabı Kudüs canibine doğrudur Ve bir alçacık minaresi var Ve Ziyareti eşşeyh Seyyidi Hakavk bikurbi Seyyidi Abdürrezzak ziyaretgâhı azımdır Ve Ziyareti Seyyidi Davudîş Şazeli Ve kabri bir gömü yığını dibinde bir çukur yire vaki olmuştur Ters hane ardında kasrı kurafe kurbinde medfundur Ve Ziyareti Esseyyidi Ebubekirîüt Tartusî yel degirmenler (i) kurbinde Amma bu hakir seksen iki tarihinde Softa Mahmud paşa zade paşaya Tartus kal'esine vardığımızda bir ulu âsitanei azım içinde ve bir münevver kubbei âlide medfun hazreti Daniyali ziyaret etdik Meşhuru âfâk ziyareti kübradır Elbette İskenderiyyedeki veya Tartusdaki makamı olmak ihtimali vardır Zira hunu Yahya için Kürdistan'dan Buhtunasır huruc idüb Şamı ve Kudüsü harab idüb Safed şehrine gelüb hazreti Daniyali anda bulub esir etdüğü musarrahdır Badehu nice sene bilesince gezdirüb âzâd etdi Bu şehirlerin birinde medfun olmak var Ve İskenderiyyede liman burucuna varacak mahalde lebi deryaya karib Eşşeyh Cemalüddin ebu Ömer bin Osman bin Ömer bin Ebu Bekir bin Yunus İbni Hacib demekle marufdur Sene 646 tarihinde Yusuf Salâhuddin Necmüddin Eyyub zamanında İskenderiyyede medfun olub bu mahalde medfun etmişlerdir Ömrü azizleri 27 sene muammer olmuşlardır Validi emir İzzeddin Musek Essalâhül Kürdinin hacibi yani kapucısı olmağile İbni Hacib derler Maskatı re'sleri Mısırın Saidi Âli vilâyetinde İsne nam kasabada rahmi maderden müştak olmuşlardır Hâlâ âsitanesinde cümle telif etdüğü kitablar ve risaleler isim resmile hücresinde masturdur Şeb ruz ellişer verak kitab müsvedde idüb telif iderler Müsin ulûmu şettaya malik mütebahhîrinden ulu sultandır Cümle telifatından biri ilmi nahvde Kâfiye anların telifatlarındandır kim cemii aklı Aristo kimesneler tilâvetinde âcizlerdir Ta bu mertebe demir leblebidir Hâlâ ziyaretgâhı ünasdır Bir âdeme nisyan ârız olsa bir kaç gice savmaasında mihman olub devat kalemile teberrüken bir kaç satır kitabet idüb müsveddatlarından tilâvet etse aklı Fisagors olur رحمه الله Hele bu hakir Kâfiyesin kıraat iderken üstadımız Evliya Efendiden haylı gûşmallar çekdik قدس سره الزيز Kabri şeriflerinde tekellüflü kubbe ve binayı azimler yokdur Hemen çarkûşe bir divar savmaasında medfunlardır

Huddamları vardır Cümle evrakların dibiriklik cevahirlerin anlar hıfz iderler Huddamları Şafiîdir Ve kendüler dahi ulemayı Şafiîdirler Ve İbni Hacib hazretlerine karib Eşşeyh hazreti Âdilül[1] evval Bir kubbei âlide âsudedir Ve Babı Sidreden içeri Gûmüd dikke nâm mahalle karib iki hisar divarı mabeyninde bir hurmalık içinde bağı irem misal bir hadikai zıbalı bir âsitane de kal'e kulesi içinde sakinüs sur Seyyid Mehemmed hazretleri ulu sultandır Niçe yüz kerameti zâhir olmuştur Ve Babı Sidreden taşra cenub tarafına nîm saat gidüb Buhayre halici ve Nasırüddin tur'ası kurbinde âfitabı nihanî ve kameri zindegânî Hazreti eşşeyh Kasımül kebbarî Çarkûse kal'e misal bir âsitane dir Bir küçük camii vardır Asla kubbesi yoktur Sayfı şitada asla sinek olmaz Ekseriya göl Urbanından Behice ve Hınadi Urbanları ziyaret iderler Ulu sultandır Canibi erbaasında asla imaret yoktur Hemen bir çöl yerde medfundur Her yevmi erbaada cümle İskenderiyye sulehaları gidüb ziyaret iderler VeB urcus Sagir kurbinde Hazreti eşşeyh Şatubî Bir küçük tekyede medfundur kim hâlâ Cündi kulesi kurbinde lebi deryada bir mürtefi bayır üzre bir âsitanei harabda âsudedirler Zemanı kadimde tekyesi ve imareti ve cami ve su sarnıclar âbâdan imiş Hlen ancak camiinin kubabları kalub bir türbedardan gayri cemaati yoktur Hâlâ kendiler çarkûşe divar icre bir parmaklık icre yatarlar Seri saadetinin sengi mezarı üzre celi hat ile müdevver mermer taş üzre böyle tahrir olunmuştur

(بسم الله الرحمن الرحيم كل نفس ذائقة الموت)

Andan aşağı

(هذه دار البلاد مصر التلوا السكنا الى دار الاخرى فاو عنه معاسي الاحاق و تزودوا فان خير الزاد التقوى هذا قبر الفقير الى الله الراجي عفو الله الشيخ الفقير الامام العالم الورع الرابته هذا لسوك الصالح الشيخ الطريقة وامام الحقيقة ابى عبدالله محمد الشيخ ابى الربيع سليمان الشيخ عبد الملك الشاطبي سنة الستة [٢] من شهر رمضان المبارك)

deyu tahrir olunmuştur. Ve yanında kubbesin münhedim idüb taşların Frengistana götüren on iki kapudanlar medfunlardır kim kubbesinin sütunları bir gice Frengistandan yine bu âsitanesinde bu-

[1] Yıldız nüshası (Âmirül)

[2] » » (ماه)

lunub senei âtiyede kapudanlar gelüb cümle makbul taşları bu âsitane de gördüklerinde kabri Şatıbî üzre imana gelüb her biri eceli müsemmalarınca hizmet idüb merhum olduklarıncı şucca [1] yanında nice yüz aded kimesneler ile medfunlardır رحمة الله عليه İlmi tecvidde manzum kitabı Şatıbî telif(i) sahibidir Bizzat kendüleri mader zade a'ma imişler Endülüs diyarında çok seyyahat idüb İskenderiyyede ارحمى الى ربك emrine imtisalen vatanı aslılerine rücu etmişlerdir Ve Gûmu Nasur dibinde Eşseyh Seydi Aruz hazretleri Lûgati aruz sahibidir derler Ve Gûmüd dikke dibinde Eşseyh Şehabüddini Remlevî ve buna karib Eşseyh Şücaüddin hazretleri Ve Gûmül Es'ad kurbinde alemdarı Resulullah Eşseyh Şadiüddin Sahabei kiramandır Ve yine Gûmül Es'ad üzre Mukamı hazreti Hızır Ve Şatıbî hazretleri civarında Eşseyh Mehemedi Deylimî tefsir sahibidir Ve buna karib Eşseyh Alii Merankeşi Ve İskenderiyyeden şarka Remle yolu üzre giderken İskenderiyyeden iki bin adım baid tariki âmin sol canibinde bir hurmalık içinde Cabirül Ensarî hazretleri Bir kumsal yerde berrü beyabanda camiinin civarında bir kubbei alide medfundur Sahabei kiramın ulularındandır Kaçan İskenderiyye halkı Remle bağlarına nakl etdüklerinde bu Cabirül Ensarî camiinde cemaati kesire olub ziyareti azım olur Ve Abbasi Mursî hazretleri civarında bir âsitanei kübrada Âli Abbasiyandan Bağdad halifelerinden Essultan Müstaîn billâh medfundur Ve yanında yine bir mermer sanduka içinde sandukanın canibi erbaasında celi hat tarihleri mastur yine Âli Abbasiyandan Essultan Kayim biemrillâh Hamze ibnül Mütevekkil alallah Mehemed Bunlar Elmüstaîn billâh İskenderiyyede merhum olıcak bu Kaim biemrillâhı Mısırdaki Sultan İnal halife idüb biat etdiler Bunlar dahi tazelik hasebile bazı evza' etvar idüb Sultan İnalın hüküm hükûmatına zabtı rabtına karışmağa başladı Sultan İnala bu evza hoş gelmeyüb hatırmade olduğundan beş seneden sonra bu Kaim biemrillâhı Mısırdaki Kal'etül Kebşden edirüb İskenderiyye kal'esine nefyidüb anda melik Mukavkis sarayında sakin olub Sultan İnal tarafından cemii külfesi tayin olunub ibadete meşgul oldu Âhir sene 863 tarihinde fevt olub İskenderiyyede biraaderi Elmüstaîn billâh cenbinde medfundur Amma ziyaretgâh değildir Ve bu âsitaniye karib tariki âm üzre ulemayı Rumdan Elmevlâ Haydar Efendi Mısırdan mazul İskenderiyyeye gelüb merhum olmuştur Bin pare kitabın Camii Ezhere vasiyyet idüb hâlâ kütübü mutebereleri tilâvet olunur Ve bunlara karib eşseyh Seyyid Aruz cenbinde Rum müvvelillerinden ve fazıl ve kâmil âlim ve âmil Elmevlâ Muh-

[1] Yıldız nüshası (şeyhin)

teşem Efendi Sultan Muradı Salis ulemalarından imiş Hakka ki muhteşem kimesne imiş kim kabri şerifinde olan binalar muhteşem olduklarına şahid(d)ir İsmi şerifleri Rıdvan imiş Bir hadikai ravzai rıdvanda medfunlar Selânîk kurbinde kasaba (i) Toyrandan olub İskenderiyyede haleti za'fında ac ve zac muhtac âhirete intikal etmişlerdir Fusahayı bülegayı Rumdur Hattâ pakize eş'arları vardır Ve Hazreti Risaletpenahın zamanı saadetlerinde Mısır meliki olan Melik Mukavkis Kıbtî meliki idi Hazrete iman getürüb Amr ibnül Âs Mısırı Rum elinden feth iderken yine bu melik Mukavkis Rumun ziri hükmünde bir Novi beği mesabesinde idi Hazreti Amre hîni gazada cabeca ianetler etmiştir İskenderiyyede Babı Sidre haricinde evce serçekmiş bir amudu münteha vardır Ol sütun kurbinde bir deyri köhne vardır Deyr درة derler Anda medfundur cümle Mısır müverrihleri bu melik Mukavkisin imana geldiğine zahib olmuşlardır Ve Kıbtîler dahi Muhammedi pek sevüb herbar Mediniye hedaya gönderirdi deyu tahrir etmişlerdir Ve bu İskenderiyye şehrinde nice bin kibarı evliyaullah ve nice yüz sahabeî kiram medfundur Amma bu hakirin ziyaret idüb herbirine birer yasin ve yahud birer fatiha(i) şerif tilâvet idüb âşinalık kesb etdiğimiz bu tahrir olunan sultanlardır Himmetleri hazır ve nazır ola رحمه الله عليهم Bu mahalde İskenderiyyede kâmil bir ay meks idüb cümle ahibba ile mülâkat olub kûşe bekûşe zevk ve safalar etdik Badehu hîni vedada ahibbalarımızdan Kal'ei Garb dizdarı İbrahim Ağa ile ve oğlu ile ve İbrahim Ağa biraderi Ahmed çorbacıyle ve Mağribî Ömer Ağa ile ve Hacı Cerbu' ile ve elhacı Şeytancı ile ve nice ahibba ve dostan ile vedalaşub paşa ağasından bir kise gurus hizmet alub ve dizdardan on tüfenkli refikler alub atlarımız ile İskenderiyyeden şark canibine lebi derya ile Remle bağların temaşa idüb bağdan bağa leziz incirlerin tenavül iderek beş saatde kumsal düz yerlerden ubur iderek

Evsafı kal'ei Ebukis [1]

Lisanı Arabda Ebukis [2] namında derya icre bir kaya üzre bina olunmak ile Ebukir derler Ve bir rivayetde bu kal'e içinde Ebukir namında bir kibarı evliya medfundur Bu kal'enin ismile yad olunur Amma efvahi nasda Ebuhur kal'esi derler Zamanı kadimde kal'eden bir âsâr yok imiş Bir limanı azîm olmak ile küffarın ızbandıd gemiler(i) bu limanı mesiregâh idüb âyende ve revende ümmeti Muham-

[1] Yıldız nüshası (Ebukir)

[2] (Ebukir) olacak.

med keştilerin daima aldığından Rodosdan Mısır gemiler gitmeden kalır Âhirülemir Mısır valisi Tavaşi Süleyman paşa Sultan Süleyman Hana arz idüb fermanı şehriyarî ile bir Mısır hazinesi mal masruf olunub sene 934 tarihinde bedesti Hadım Süleyman paşa müceddeden bu kal'e(i) Ebukırı inşa etmiştir Ol Süleyman paşadır kim Mısırdaki iç kal'ede şeyh Sârî türbesinde İslâmbol tarzı camii vardır Öyle bir veziri müdebbir imiş kim Süveysde üç yüz pare kadirga bina idüb yirmi bin asker ile ve Mısır beği Özdemir beği atları ile kadirgiya koyub Süveysden mütevekkilen alâllah deyüb Hindistanda Ahmedâbâdı ve Divâbâdı ve benderi Haydarâbâdı kuyveti bazı ile cengi cidal ve harbi kıtal iderek Portakal küffarı elinden feth idüb bu kadar malı ganayimi ile kabzai teshire alub yedi aydan sonra mezkûr benderleri Hind padişahına hibe eyleyüb mukabelesinde Hind padişahından bu kadar malı hazayin alub donanmayı islâm ile Hindistandan avdet idüb Yemen diyarına gelüb anda dahi Moha ve San'a ve Aden namında bir kaç bender feth idüb Ciddiye gelir Andan Mekkei Mükerreymiye gelüb hac idüb andan ılgar ile Medinei Münêverede Hazreti Risaleti ziyaret idince cümle donanması Ciddeden Yenboa geldiği mesmuları olub Hazreti Resulü ziyaretini veda idüb yine ılgar ile Yenbo'dan gemilere süvar olub Mısır(a) gelmişler Böyle bir re'yi tedbir sahibi Asaf Berhiyayı Süleyman Handır Macariyül asıl bir şeci nefsinde bahadır gürbüz er imiş Nice fetih fütühatına ve hayrat hasenatına haddi hasır yokdur Bundan sonra bu Ebukir kal'esin bina etmiştir İskenderiyyeye otuz mil karib bir taşlı sivri burun üzre cirmi altıyüz adım şekli müdevver bir küçük kal'edir Amma seddi Ebuhurdur Canibi erbaasın Akdeniz döğer bir alçak ve yalçın kaya üzredir Lodosa nazır bir kat demir kapusu vardır Önü kesme yalçın kaya hendek üçre asma cisirdir Her gice cisri kaldırub kal'e kapusına siper idüb kapuyı sed iderler Ve bu kapu kemeri üzre beyaz mermerde hüsnü hattı celi ile bu tarih tahrir olunmuşdur

(امر بانشاء هذالقلعة المباركة في أيام مولانا السلطان ابن السلطان سليمان خان ابن

سليم خان ابن بايزيد خان ابن محمد خان ابن مراد خان)

deyu ta Âli Osmana varınca tahrir etmiş Badehu Sene deyu tahrir etmiş Bu kal'eden içeri Sultan Süleyman Camii sekiz sütun üzre bir kârgir bina küçük camidir Ve tahtanî ve bir alçak minaresi vardır Ve yetmiş aded havlisiz evleri ve buğday anbarları su sarnıcları ve bir iç kal'e kullesinde mükellief cebhanesi ve iç kullede dizdar hanesi vardır Ve dizdarı hâkimdir Gayri ferdin alâkası yokdur Cümle üç

yüz neferatı vardır Vazifei muayyenelerin İskenderiyye gümrüğünden sair İskenderiyye kullarile maan alırlar Bu kal'e icre beş dükkân var Gayri han ve hammam ve imaret yokdur Ve hazreti eşşeyh Abdülkadirül Ceylânî halifelerinden bir şeyh kal'e içinde medfundur On kademe taş nerdüban ile nüzul olunur bir gar içinde medfundur İsmi şerifleri Ebukır Hamdullahdır Anın için bu kal'e [1] Ebukır kal'esi derler Ve bu kal'enin cümle yetmiş pare ve şahane topları var Yirmisi yirmişer karış balyemez Süleyman Han toblarıdır Asla küffar kalyonları limana girmeye kadir değillerdir Ve iç kal'e kulesinin ta zirvei âlâsında her gice bir fanusu azîm yanub yüz mil yerden nümayan olub gemiler limana girerler Acib hayratdır Ve bu kal'enin deri divarı deryadan elli arşın âlidir Kal'e haricinin lodosa[2] canibinde iki yüz haneli varuşu ve yirmi dükkânı ve iki kahvehanesi ve üç at değirmeni ve bir hanı ve bazı bekâr odaları vardır Amma hammamı yokdur Bu varuşun canibi erbaasında kal'e divarı yokdur Amma kesme yalçın kayalar üzre mebni bir varuşu mamurdur Ve suları cümle âbı hayat kuyulardır Ve kal'enin kible ve cenubuna vaki olmuş bir limanı azîmi var Bin pare gemi alur Jâtif demir dutar limandır Garbdan ve lodosdan kiblede ve gündoğusundan emîn ârâmgâhdır Amma sehl poyraz ve yıldız ve karayel tesir ider Amma yıldız rüzgârı üzre limandan bir mil baid ufak ufak kayalar ve dökündiler vardır Rüzgâr tesir etmez Sekiz rüzgârdan emîn bir limanı azîmdir Amma gemiler lenger endaht olduğu zaman demiri yıldız rüzgârı üzre biragub yatarlar Amma bu limanın şimalinde bir mil baid deryada bir cezire vardır İbrahim paşa fermanile hakir varub ol cezire üzre limanı muhafaza için bir mendirek kal'esi inşa olunmasıçün ahalîi Reşid ve âyânı İskenderiyye ve kadıları ile mezkûr ceziriye hakir varub keşf etdik Deryadan yirmi arşın mürtefi bir yalçın kayadır Cirmi altıyüz adımdır Ve Ebuhur kal'esine bir mil karib mabeynehümaları dökündü ve sığlık yerlerdir Mülûk murad idinse bu cezirede bir kal'e bina olunub Ebuhura varınca deryanın sığ yerlerin doldurmak kabildir Öyle metîn kal'e olub küffar limana karib gelmeye kadir olmazdı Zira limanı azîmdir Bazı zaman küffar gelüb Ebuhur topundan alarka gelüb yatar Bu minval üzre hakir bu cezirei tahrir idüb cümle âyânı vilâyetin arzıyla Mısırdaki Kethüda İbrahim paşaya gelüb kal'e yapmak sadedinde iken azli haberi gelüb feragat olundu Amma kal'e inşa olunsa bin pare gemi bîbak yatarlardı Hattâ bu hakir İskenderiyyeden bu Ebuhura gelüb üç gice mihman

[1] Yıldız nüshası (ye)

[2] » » (lodos)

olduğumuzda bir gün alessabah gördük kim kal'enin top altından baid iki küffar kalyonu iki islâm şaykasın kova kova kal'ie yakın gelince bir şayka limana girüb can kurtardı Birinin önün alub cenk ide ide sarub aldı Meğer bu şayka sabıkan Ebuhur dizdarı Ömer Ağanın şaykası imiş Ömer Ağa iki ellerin birbirine urub yanımızda feryad idüb döğünür Derhal küffar bu alduğu şaykayı yedekliyerek âdeti sabıkası üzre vire virmek için beyaz bayraklar diküb kal'ie yakın gelüb demir bıragub gemii ve esirleri füruht etmek için der- yaya bir filika bıragub beş on kâfirle beyaz bayrak kaldırub gelirken hemen hakir Vallahi dizdar seni paşaya arz idüb hakkından geldiri- rim Elbette bu kâfir gemilerin topla diyince alınan şayka sahibi Ömer Ağa Aman sultanım Âdetimizdir ve kanundur Ko gelsin Ucuz beha ile gemim alub bu kadar ümmeti Muhammed halâs olsun deyu reca etdi Bazılar rıza virme-yüb Bundan herbar küffar bu mahalde yatub âyende ve revende gemileri alur Bu ne işdir diyince hakir da- hi ziyade cür'ete gelüb Ben Mısıra efendime giderim Tiz Atları çekin diyince hemen dizdar havfinden kal'e erlerine haber idüb tarfetülayn icre üçyüz neferat ve dört beş yüz tüccaran pürsilâh olub kal'enin burc baruları üzre yetmiş seksen yerden kırmızı orsa bayrakları ve sancağı ve flandırılar alemleri nümayan olunca küffar gemilerinden beyaz bayraklı filika gelirken derakab geri döndü Hemen kal'eden topcibaşı bir alarga topu atdı Ardı sıra bir dahi Sultan Süleyman Hanın otuz beş karış kırk vakıyye gülle atar topuna ateş idince bi- emrillâh küffarın bir gemisine isabet idüb direk kürek ve çanak ve çardak dülek ve külek havaya perran olub biemri Huda geminin içinde bir âteşi Nemrud zâhir olub cümle küffar gemii kışından gör- te ve palarusu ile havaya tayrı ebabil gibi münkalib olub mel'un gemi murgu Semender var âteşi Nemrud içinde kaldı Bakıyyetünnar fecci amıkı deryaya gavvas var dalub gark olub ka'rı deryada karar etdi Lâin gemi bu Âyeti şerife emrine mazhar oldu اما الله خزنها قال اخر

mazmunu üzre gemi ihrakı binnar olub cümle küffarı garkı âb olub yerleri darüssâir oldu Hamdi Huda öbür gemiye dâhi bir tobu gûb isabet idüb rahaneder olunca der an demirlerin kesüb bad- banların küşade kılub sağa sola tramola idüb dağı derunundan kal'e canibine bir kat alabanda toplar atub deryaya çıkub gitdükde derhal beri kal'e tarafında kayık ve firkate ve limanda yatan gemi sandal- larına asker doldurub küffarın alduğu Ömer Ağa şaykasına varub yetişüb sadayı Allah Allah ile şadmaniler iderek limana çeküb Ömer Ağa taze can buldu Ve içinde yüz kırk beş ibadullahın pabendlerin şikest idüb halâs idüb olgün İdi Edha olub cümle ibadullah hakire

hayır dua etdiler kim bu fütuhata sen sebeb olub tob atdırdın didiler Ve ol kâfirden firar idüb limana giren şayka sehl rahnedar olmuş Derakab cümle keştilerin sandalları ve kayıklar ve şaykıya cem olub içinde olan ibadullahı taşraya çıkarub gemi hiffet bulub halâs oldu Derakab küffarın gark olan gemisin dizdar ile paşaya arz idüb altıncı günde paşa ağalarından bir ağa ulaklık ile gelüb dizdara bir hilâ'ti fahire ve topcu başıya ve kethüdayı kal'ıye kezalik birer hil'ât ile mesrur idüb dizdara mukarrer ihsan olunub gark olan küffar gemisinin âletlerin çıkarmağa dalgıclar ile mukayyed oldular Dizdar hakire yüz guruş ve yüz hamele odun hizmet etdi Elhasıl Ebuhur limanı lâtif limanı azîmdir Kırk elli gûne nazif mahileri olur Bahusus bir vakıyye gelir tekir balığı gûya lâilpare bir sun'u Huda maid-(e)dir Bir diyara mahsus değildir Zira âbı havası lâtifdir Ve hurması memduhdur Ve bir gûne lâilgûn nabıkası olur Rum cevzi kadar vardır Gayet lezizdir Mısır âyânına Ebuhurlıdan daima hedaya gelir Ve Ebuhur kal'esi İskenderiyye sancağı hükmünde vayvodalıktır Dizdar hüküm idüb beğ müsellimine muhasebesin verir Ve kazası İskenderiyye nahiyesidir Nayib zabt ider Beher sene biner pare hasıl olur nahiyedir Bu kal'ede

Ve minelacayib

Bunda bir mecnuna şekil bir hatun vardır Müstecabüddave bir hurmedir Altı ay kış günleri derya içinde yatub başın kenara koyub cümle vücudu deryaya müstağrak yatar Derya böcekleri esbabı içinde âşıyan yapub bazı haşeratlar etin yerler Vücudun delik delik idüb kızıl kanlar cereyan ider Bazı kimesneler anın hatrıyçün lebi derya [1] deveran seyran iderek ol hatunu bulub bir nanpare verirler Alub defi cu' ider Amma yaz günleri deryadan çıkub yerde ısıcak rimal icre yatub keysuların tarmar kılup fitile fitile saçların döküp bir acibe likadır kim bir âdem bilbedahe görse cadu deyu akli perişan olur Gayet cüssedar lâhmı şahm sahibi hatundur Altmış senedir bu hal üzredir deyu nakl etdiler Kimse ile kelimat etmeyüb daima sum-mün bükümün durur Hamdi Huda hakir duasına yahud bir hüsnü nazarına mazhar olalım deyu vardıkda hakire gebesi içinde bir beyaz ekmek çıkarub içinden on hurma ve üç altun çıkub hakire nazar etdi Acib temaşa hatundur Andan hakir dizdardan on tüfenkli refikler alup lebi derya ile sayyadı mahiler temaşaların iderek kible canibi-ne lebi deryada Kethüda İbrahim paşanın Buhayre eyaletin acı der-

[1] Yıldıznüşhası (deryayı)

ya gark etmesin için telâttumu deryayı sed idüb iki bin adım lebi deryaya bir seddi İskender çekmiş Anı temaşa idüb İskenderiyye ile Reşid mabeyninde Tanya nam Urbanın kemingâhı olan mahalli basiret üzre olub ubur etdik Amma sekiz re's Urban atlısı bizi görüb Buhayre çöllerine at bıragub firar etdiler Âyâ bunlar ne firar etdiler ki deyu dahi ileriye vardık Bir âdem kâh kalklar ve kâh düşer Ol halde yanına vardık Bu âdemin yanında sekiz âdem ol anda şehid olmuşlar Kanları cereyan idüb biri mızrak zahminden bir hoş urulmıyub hayatda yatarı Gayrisinin kelleleri tenlerinden cüda ve cesedleri uryan hakâlûd olub yatarlardı Hemen hakir Ebuhur kal'esine âdem gönderüb naib ve ahali vilâyet gelüb keşfidüb mevtaları tariki âm üzre defn idüb mızrak zahminden hayatda olan iki mecruh âdemler(i) Ebuhura götürdüler Hakir cümle refiklerimiz ile üç saatde

Hanî Ma'diye(i) Leştum

nam mahalle gelüb gemiye süvar olub karşı canibe ubur idüb hanı azimde meks eyledik Bu geçit başında Buhayre hâkimi tarafından bir z(a)bit oturur Gelen tüccar ve sair âyende ve revend(i) teftiş tefahhus idüb mir(i) mal ve gümrükden esbabı kaçırın ve kaçgın köleler ve haramî makulesi kimesneleri bu geçit başında kayd bend ider Şebruz elli altmış mikdarı neferatları ile bu hizmete memurdur Hakir Tanya nam mahalde rast geldiğimiz sekiz şühedanın ahvallerin geçit ağasına takrir idince kırk elli atlı Ma'diye karşı geçüb Arab aşkıyaların kovmağa gitdi Biz ol gice handa mihman olduk Bu hanı Reşid de Mehemed paşa evkafıdır Kal'e misal geçit başında yetmiş ocaklı bir hanı azimdir Civarında asla mamur bir şey yokdur Amma han içinde âbı hayat bir su sarnıcı vardır Geçit ağası cümle neferatile bunda sakın olur Âyende ve revende dahi bu [1] canibinde olurlar Ve geçit ağası gemi ile geçen yolcu develeri ve atları ve katır ve himarlarından birer pare alır Senevî Buhayre hâkimine üç kise verir Reşid ve İskenderiyye mabeynehümasından bu geçitden gayri yol yokdur Elbette bundan ubur etmeğe muhtacdır Meğer üç gün Buhayre vilâyetinden dolaşub İskenderiyyiye vara Tâ'bi azimdir Geçit gemisi Buhayre kâşifinin malıdır Daima tamir ve termim ider Bu geçit nehri acı deryadan girme bir boğazdır Ta Buhayre vilâyetinin ortasına varır Nihayeti bir göldür Canibi erbaası(n) dört konak ihata

[1] Yıldız nüshası (bir)

ider Gayet acı göldür Bunun için Buhayre vilâyeti derler Yüz yetmiş pare kurayı seksen senedir gark idüb Buhayre olmuş olur Hâlâ yine Buhayre kâşifine bu gölden on mısırî kise hasıl olur Bin pare balıkçı kayıkları vardır Gûnagûn mahileri çıkar İskenderiyyiye gelen Nil suyu bu acı buhayrenin ta ortasından gelir İki canibine dağlar gibi sed etmişlerdir Andan cereyan idüb İskenderiyyeden bu tur'a icre nice bin pare gemiler gidüb Fova kasabasından büyük Nile çıkarlar Kâmil iki merhale yerdür Hikmeti Huda geçit haki mezkûr aşkıya Urbanların ardına düşüb nısfülleylde Buhayre kenarında bir kurada şühedaların esvabının taksim iderken basub sekizin dahi biz sakın olduğumuz hana getirüb birin ol sabah han papusu önünde kazığa çaldı Yedisin kayd bend ile Buhayre hâkimi Celeb Mehemed Ağaya gönderdi Hakir yine geçit ağasından refikler alub şark canibine lebi derya ile dört saat kumsal yerler ile giderken lebi deryadan sağ canibinde hurma bağları icre yine kumlu yerler ile bir saat dahi gidüb

Evsafı kasabai Etku

Lisanı Arabda dimekdir Benderi Reşid hakinde emînlikdir Ve Reşid nahiyesidir Yüz elli akçe ile ihsan olunur başka kazadır Senevî üç kise piştahta mahsulü olur Buhayre deryası kenarında bir mürtefi yerde dört bin mamur ve müzeyyen kat enderkat havadar kirec sutuhlu kârgir binalı haneleri vardır Başka köy sahibi mültezimi vardır Cümle on yedi mahalle ve yirmi mihrabdır Ve ikisi hutbedir Maada mesacidlerdir Ve üç vekâlesi ve üçyüz dükkânları var Lâkin bezazistanı ve hammamlar yokdur Ve sokakları gayet zıykıdır İki âdem vanyana gücile ubur ider Ve cümle evleri kible canibine Buhayre halicine nazır bir müzeyyen zıyk kasabadır Ve suları cümle kuyulardır Amma sehl şurcadır Ve cümle halkı balıkçılarıdır Ve havası gayet sakil yerdür Halkının rengi ruları asfarüllevndirler Mahbub ve mahbubesi yokdur Ve fukarası çokdur Ve şehrin lodos canibindeki evlerin kum gark idüb bazı hane sahibi bıragub gitmiştir Ve âhir bu şehri gark ider derler Hakka ki kum deryası günden güne tefavüt idüb gelmededir Ve benderi Reşid yolu üzre iki saatlik yer tuli ve bir saatlik yer arzı kum deryası icre serapa hurma bağlarıdır Birer âdem kaddi alçacık hurmaları olur Amma herbiri yüz vakıyye hurma verir Beyaz ve sarı ve siyah ve kırmızı gûnagûn leziz hurması olur Ve halkı garib dostdur Ve cümleden cemaati kesiriye malik Ak Cami gayet musannadır Ve bu şehirde cümle yedi minaresi nümayandır vesselâm

Bu şehirde medfun olan kibarı evliyaları beyan eder

Evvelâ şehrin garbında halic kenarında *Eşseyh Selâme* ve karındaşları eşseyh Sun'ullah ve eşseyh Abdurreuf ve eşseyh Abdülhalik bir kubbei ebyaz içinde medfunlardır Ve yine bunlara karib halic kenarında dürrü beyz âsâ bir kubbei âlide *Eşseyh Abdullahül Mağribî* ve buna karib yine halic kenarında beş aded kubbei beyz icre *Eşseyh Selâme ibni eşseyh Mücibüddin* Bu cümle beş kubbede evlâdı zevilih-tiramları ile medfundur Ve şimal tarafında eşseyh Celef [1] ve eşseyh Mehemed Hamidî ve şark tarafında *Eşseyh Seyyid Mehemed Çelebi* Halifei sultan Ahmedül Bedevîdir Ve garb tarafında *Eşseyh Mahmud Çelebi* ve *Eşseyh Mansuru Züerka* ve Camii Kurd Bey civarında *Eşseyh Seyyid İbrahim* bir Cami Seyyidi Ali Ceberti Yine Camiinde medfundur Ve Camiüş Şarkî sahasında *Eşseyh Heraveni Nehavî* Bunları cümle ziyaret idüb ruhu şerifleriyçün birer yasin ve bazısına birer fatiha tilâvet idüb ruhaniyyetlerinden istimdad taleb etdik راحة الله عليهم Yine bu şehirden şark canibine hurma bağları icre kumsal yerleri ubur iderek Akdeniz sahiline gelüb kumluk icre on iki tuğla bina miller ki Reşid yolu alâmetidir Hilâf gidilmesin içün bina olunmuşdur Âdem kaddi ve hâlâ millerdir Anları ubur idüb kasabai Etkudan Reşide dört saat gelüb

Evsafı şehri müzeyyen benderi Reşid

Bu şehre Reşid namile müsemma olmasının sebebi tesmiyesi ol-
dur ki Tufandan sonra Mısıra malik olan ibtida Bayzar ibni Hamdır
kim biraderi mihteri Samdır Nuh Nebi gayri evlâdlarından rugerdan
olub bu nebiresi olan Bayzara hayır dua eyleyüb Mısıra gönderdi
Mısırdâ tenasül bulub otuz aded evlâdı olub buna müverrihler Ebül-
kababıt didiler Her evlâdı Mısır ikliminde münteşir olub birer
şehir bina etdiler Bir oğlu dahi Reşid idi Bu şehri Reşidi ol bina
itdigiyçün şehri Reşid didiler Nehri Nili Mubarek Akdenize munsab
olmazdan bir saat evvel Nilin İskenderiyye canibindeki hakinde bir
benderi azım ve müzeyyendir ki Arabistanda Mısır vilâyetinin arusu-
dur Mısır eyaletinde derya beğleri hükmünde sancakdır Beği tarafı
padişahîden senevî on iki kise(i) mısırî Mısır divanından alır Ve on
iki kise dahi badiheva cürüm cinayetinden hasıl olub paşası her sene
ikişer pare kadirga ile kapudan paşa her kande sefer etse bile sefer

[1] Yıldız nüshası (Halef)

ider Reşidi iki yüz yiğit ile kayım makamı zabt ider Subaşılığı ve muhtesib ve bac bazarı ve limana yanaşan gemiden bir guruş temkini ve cümle gemi kalafatçıları ve şeyyal hammalları kaim mekam hükmündedir Bir hâkim dahi Mısır vezir(i) tarafından bir munsib[1] ağa gümrüğü zabt idüb senevî paşaya yüz elli kise muhasebe virüb kendüye yevmiyye onar guruş ulûfe alır Ziri destinde yüz elli gümrük huddamlar(ı) ile hizmet ider Eğer paşa bu gümrüğü(ü) emaneten vermeyüb iltizam ile verirse İskenderiyye ile bu iki bender yevmiyye birer kise(ye) verilir Yüz kise dahi mültezim hayır ider Ve bir hâkim dahi hâkimüşşer'dir Mısırın baş sittelerinin ikincisidir Beher sene otuz kise hasıl olur şerif kazadır Nice kerre beşyüz payesile ihsan olunmuşdur Amma üç yüz akçe ile sadaka olunur menasıbı âlidir Üç nahiyesi var Baş nevahiyesi Etku andan

Ve cümle yetmiş altı pare nahiye kuraları vardır Ve mezahibi erbaaden şeyhülislâmı ve nakibüleşrafı ve âyân eşrafı ve Mısır kulunun yedi bölük serdarları ve Âsitane kapu kulu serdarı vardır Amma sipah kethüda yeri ve timar ve ziamet ve alay beği ve çeribaşı yokdur Zira cemii kuraları iltizam ile zabt olur Ve şehir icre iki binden mütecaviz samur kürklü anka bazirgânları vardır Ve şehri sahili Nile kıbleden şimale Tuli üç bin adım şehirdir Arzı şarkdan garba bazı yeri bin adım bazı canibi iki bin adım kat enderkat bamlı münakkaş tuğla binalı dörder ve beşer ve altışar kat evlerdir Ve cümle evlerin altları mahzenlerdir Kapuları taşradan taş nerdübanlar ile çıkılır ikinci katda kapulardır Bir katı aşağıda zikrolunan mahzenlerdir Mahzenler üstü alesseviyye bu şehrin müsafirhaneleridir Dahi favkanîleri kat enderkat haremeleridir Cümle öyle inşa olunmuş bir şehirdir Cümle dokuz bin dokuz yüz müslüman hanesidir Ve kırk mahalle ve cümle iki yüz mihrabdır Ve cümle yedi mahalle kefer ve üç mahalle yehudidir Anlar dahi bin altmış hanei menhuslardır Amma ermeni ve frenk ve çingâne mahalleleri yokdur Amma ticaret tarikile gelüb giderler Ve bir mahalle Beni İsrail kıbtisi vardır Âyânı Mısırın mutemedünaleyh kitabları bunları der Elhasıl cebri noksan benderi Reşidin sagir ve kebir haneleri cümle on iki bin hane tahtir olunmuşdur Zira gayet sıkdır Bu şehir icre Cum'a nemazı kılınub [2] cevamii şerif cümle kadardır Cümleden cemaati kesiriye malik camii kebir iskele başında Camii Zaglûl Mehemmed Camii azîmdir Tulen yüz yetmiş adımdır Ayak değildir Bazan yetmiş beş germe adımdır Ve bu camiin enderun birununda cümle amelî ve gayri be-

[1] Yıldız nüshası (mun-sıf)

[2] » » (kılınur)

yaz mermer sütunlar iki yüz altmış seramed amudu müntehalar üzere tak tak taklar üzere cümle iki yüz atılmış kubbelerdir Ve harem etrafında yüz elli toloz kârgir bina hurde kubbelerdir Cami icre müezzinler mahfili ve iki aded küçük haremi var Sağ tarafındaki harem etrafında bir sebili ve camiin altı kapusu var Ve iki minareli dahi dörder tabaka minare(i) âlilerdir Cami içinde bir kafes icre mezahibi erbaa müftileri ve cami sahibi Mehemmed Zağlûl medfundur Bu camii iki sahibülhayrat bina etmek ile vasi olmuştur İbtidası güçük cami imiş Tarih(i) Harem kapusu üzere

(امر بإنشاء هذا الجامع الجديد السيد محمود)

tahrir olunmuştur Ve Attarlar içinde beş kademe taş nerdüban ile çıkılır Camii Tak Nehime (تن نهيمه) Sekiz mermer sütun üzere bina olunmuş bir küçük camidir Ancak iki yüz âdem alur bir küçük camidir Üç kapulu ve bir minareli cemaati kesiriye malik camidir Ve Ketenciler içinde dört ayak nerdüban ile çıkılır Camii Abdullah Ancak yüz âdem alur bir alçak minareli ve bir kapulu gayet küçük camidir Ve ulu Cami kurbinde Camiül hace Fevkanîdir Altı cümle mahzenlerdir Ve bir minarelidir İskele başı olmak ile camaati kesireye malikdir Ve yine iskele başınd(a) yirmi ayak taş nerdüban ile çıkılır Emir Ahmed Ağa Camii Nil kenarında fevkanî bir camii cediddir Altı serapa mahzenlerdir Ve bir kaç dükkânlar vardır İki tarafı tariki âmdır İki taraftan yirmişer kademe taş nerdüban ile çıkılır Nil kenarında bir camii ruşendir Cami içinde cümle on aded beyaz mermer sütundur Kible kapusu üzere tarihi budur

(عمر هذا الجامع الامير احمد اغا دزدار سنه اثنين وستين والى)

Bir minarei mevzunu ve hoşâvâz müezzinleri ve imam ve hatibi vardır Ve gayet cemaati çokdur Ve yine Nil kenarında iskele başında Elhacı Cemaleddin Ağa Camii fevkanîdir İki taraftan yirmişer kademe taş merdübanlar ile çıkılır camii âlidir Altı mahzenler ve dükkânlar ve tariki âmdır Derunu camide on iki mermer sütun üzere münakkaş tavandır Ve iki kapusu vardır İki kapu üzere bu tarih merkumdur

ان عين العلا على الفعال
خاتم الجود من سما بالجمال

قلت تاريخ انشا على الجمال
جامع لمن اللطيف محكماً بالجمالى
سنه ١٠٧٤ [1]

Bu cami tenk mahalde vaki olmak ile haremi yokdur Lâkin şeb ruz cemaati çokdur Ve bir alçak minaresi vardır Camiin taşra soffası ve bazı yerleri kâşii Mağrib Zemindir Bu sahibülhayrat Melek Ahmed paşa efendimizin kapucu başlarından bir maldar ağa idi Maskatı re'si olan bu Reşide gelüb hasbetenillâh bu camii inşa eyledi Ve Camiüzzemin Tahtanî bir cemaati kesireye malik on iki amelî sütun üzre münakkaş tavanlı ve üç kapulu ve bir alçak minareli bir küçük camidir Ve Camii A'rakî Beş kademe taş nerdüban ile çıkılır ve on aded sütunlar üzre münakkaş tavandır Ve minberi ağacdır Üç kapusu ve bir alçak minaresi var Haremsiz bir camidir İrakî hazretleri mihrabın solunda medfundur قدس سره Camii eşşeyh Nesi Sekiz sütun üzre bir küçük camidir Bunlardan maada cümle mesacidlerdir Ve cümle yirmi beş minare nümayandır Ve cümle yetmiş hanı azîmdir Amma cümleden Kulkıran Mehemmed paşa hanı kal'e misal kat enderkat handır Ve Ahmed paşa hanı ve Tavaşi Süleyman paşa hanı ve Davud paşa hanı ve Hafız Ahmed paşa hanı ve henüz nevbina Elhacı Nîmetullah hanı beş tabaka bir hanı azîmdir Ve İbrahim Efendi hanı ve İpek hanı ve Kına hanı ve Dizdar Koca Ahmed Ağa hanı ve Kasım Bey hanı ve Mustafa Bey hanı ve İshak Efendi hanı ikidir ve Sinan paşa hanı ve Ali Cemalüddin hanı meşhur hanlardır Herbiri yüzer yüz ellişer ocaklı ve demir kapulu her gice tablı döğülür hanı kebirlerdir Ve yedi medrese ve yetmiş mektebi sıbyanı tıflanı ebcedhan ve altı yüz sebilhanesi var Ve cümle üç bin kırk dükkândır Ve iki bezazistanı dahi demir kapuludur Yüzer dükkânları vardır Cümle kârgir binalardır Birinde libası fahire ve alay alay akmişei fahire fûruht olunur Anka haceleri vardır Biri kuyucular bedastenidir Ve yetmiş kahvehanesi ve ikiyüz at değirmeni ve kırk boyahanei mirî ve kırk yağ değirmeni ve otuz piring dingi ve cümle altı bin altmış mahzenlerdir Ve yetmiş meygedesi var Her birinde harabatî canlar ile malâmaldır Ve on yüz hanesi cümle beş hammamı var Amma âbı havası lâtif ruşen binayı nazif Elhacı Nîmetullah hammamı Suyu dollablar ile Nilden çekilir Esvabları pak ve dellâkleri cüstü çalâk hazırı hizme mahbub huddamları vardır

[1] Yıldız nüshası (1084)

Lâkin bu hammam yenidir Başa urur derler Hukema keveli üzere hammamı atıkı gayet nafidir Amma Selim Han girdiği Mehemmed İbaddullah hammamı şehrin ortasında ta Âli Abasiyanda bina olunmuş hammamı atıktır Selim Hanın girdiği kurna hâlâ mesduddur Kırkgün bir cüzzam bu hamama girse şifa bulur Ve bostancı hammamı büyük hammamdır Ve Hoca Ubeydî hammamı ve kapudan paşa hammamı Has ve âm hammamları bunlardır Ve bu şehrin âbı havası Rum havasına müşabeheti vardır Azîm yağmur ve karlar yağar Amma kar tiz mahvolur Ve bazı zaman kırağı ve dolu yağar Zira şehri Reşid iklimi salisin evvelidir Anınçün arzı beledi ve ve tulü neharı ve cabeca Arab mahbubu ve mahbubesi olur Ve halkının kârı kisibleri cümle ticaret ile geçinirler Nisfı ehli hirefdır Ve niçe bin Ervam halkı mün'im anka fazirgânları vardır kim nîmetleri mebzuldur Gayet ganimet şehir olmak ile her gice ahalisi birbirlerine ziyafeti azîmler idüb ikram iderler Ve her gece beşer onar Mevlûdu şerif ve haftada dört beş kerre düğünleri mukarrerdir Ve ellişer dirhem gelir on iki has ve beyaz ekmek bir pariyedir Ve bir iskenderanî batmanı semiz lâhm bir pa(r)iyedir Ve bir at yemi şâir dört mankıra ve bir erdeb pirinc iki yüz pariye ve bir kantar sükker on kuruşa Sair hububatlar dahi buna göre fûruht olunur Ve senede bin pare gemi gelir Meta getirüp fûruht idüp yine meta alup dilediği diyara giderler Ve bu şehrin mekûlât meşrubatının memduhatından sükkeri ve yedi bin bağı ireminin gûnagûn meyvesinin nazifi ve cemîzi ve inciri ve şeftalûsu ve limonu ve turuncu ve limon rab'ı meşhurdur Ve sahili Nilde cümle bağlarının şahnişinleri alettertib dizilmişdir Velhasıl Cenabı Bari ne halk etdi ise bu şehirde mevcuddur Ve âyân eşrafı sammur kürklerle perankona çuka ve akmişei 'ahire giyüb reftar iderler Vasatülhal kimesneler ve ehli hiref makulesi âdemler çuka ve Mısır alacası giyüb vûs'ati mertebesi harici Dimyat Feresengür alacaları giyerler Ve fukaraları birer ihram bürünmüşlerdir Gayet rençber ve kârı kisbe kefafi nefis için mukayyed musalli halkı vardır Amma bu şehrin canibi garbîsinde olan haneleri(n) kum gark etdikce müfid muhtasar fukara hanelerin kum üzere bina iderler Şehrin bu canibindeki evleri zemini âlidir Asla sivrisinek olmaz havadar Amma şehrin nisfından ta Nil kenarına varınca cümle hanelerinde neuzübillâh öyle sivrisinek olur kim âdem rahat ile uyuklayamaz Amma her âdemin birer cibinliği vardır Anın içinde yatarlar Ana namusiyye derler Asla pesitte(?) giymek ihtimali yokdur Gûya çarkûşe bir haymedir Bu şehir halkı sinekten öyle emîn olurlar Ve bu şehrin canibi garbında balyozlar sarayı dibinde kible

canibine ta pirinc dinkleri ve top hane yani kerpiç haneleri geçüb mezaristan kenarında Abdülkadiri Ceylânî tekyesine varınca bu şehrin tuli bin beşyüz germe adımdır Ve Nil kenarı kat enderkat gayet mamur sarayı âliler ve serapa iskeledir Cümle âyende ve revende keşt(i)ler metaların iskele başına dağlar gibi yığarlar Bir vasi iskeledir Cümle evlerinin şahnişin ve revzenleri Nile nazırdır Bu şehir cümle altı yüz on sokaktır Cümlesi pâk ve pakize şahrah-lardır Ve halkı gayet garib dostdurlar Ve zenaneleri gündüz tariki âma çıkmak ihtimalleri yokdur Meğer bir mühim müstacele ve bir umuru muazzama işleri olursa mahfi sokaklardan giderler cümle gece ile fanuslar yakub huddamları ile akrabalarına giderler Yohsa avret pazarda gezmek gayet ayıbdır Ve bu şehrin evsafın malûmumuz olduğu üzre tahrir etsek bir mücelled kitab olur Ancak bu kadar ile iktifa eyledik vesselâm

Bu şehrin enderun birununda âsude olan kibarı evliyaullahları ayan ve beyan ider

Evvelâ şehrin ta ortasında bazarı sultanî içinde âfitabı nihanî ve kameri zindegânî eşşeyh hazreti Seyyid Alii Mahallâvî Bu sultan hakkında şeyh Şa'ravî hazretleri kitabı Tabakatında olkadar vasf eylemişdir kim diller ile tabir olunmaz Ve buna karib Eşşeyh Mansur Bunlar cami içinde medfunlar Ziyaretgâhı azîmdir Andan Eşşeyh hazreti Seyyid Abdullahuz Zânit [1] Ve ana karib ziyaretgâhı Eşşeyh Mehemedül Berrî ve mahallât içinde Kabri eşşyh Sind [2] Ahmed Toka ve merkadi Eşşeyh Ahmedül Mağribî Ve yine mahalle içinde Eşşyh Seyyid Osmanı Burhanî Ve dahi merkadi Eşşeyh Seyyid Sa'dullah Ve kabri Seyyid Mehemedi İsendevilî Ve Eski Reşid(d)e Nil kenarında bir kum deryası içinde Eşşyh sultan Gûm Efrâh İsmi şerifleri Şihirden nîm saat baid kible canibine bağlar nihayetinde Gûm Efrâh dibinde bir burunda camii civarında kubbei pürenvar içinde medfundur Cümle maaş gemilerinde olan âyende ve revende ibadullah elbette birer fatihai şerif tilâve idüb ubur ider Zira Nilin bir muhalif girdab köşesinde medfun nuru azîm sultandır Menakıbına haddi hasr yokdur Tekyesi ve bazı mesiregâh maksurelri var Ehli züvvar gelüb ibadet idüb safa sürerler Ve bu mahalde nice kibarı evliyalar medfunlardır Amma ismi şerifleri mazbutumuz olmamak

[1] Yıldız nühası (Abdullahus Sânit)

[2] . » » (Seyyid)

ile tahrir olunmadı Andan yine şehrin kiblesinde tu(ğ)lacılar kârhaneleri civarında yüzden mütecaviz dürrü beyzâsâ beyaz kubbeler vardır Cümlesinde birer ikişer kibarı evliyaullahlar medfundur Bu taraf cümle Reşidin mezaristanıdır Hamdi Huda bu sultanları süal iderek bulup âsitanelerine bu âciz yüzüm sürüp âşinalık kesb etdik رحمة الله عليهم اجمعين Ve şehri Reşid(d) en canibi garba bağ ve bostan gül gülistan nahlistan sünbülistan ravzai cinanlar icre kâmil bir saat yerdir Atlarımıza süvar olub niçe hadikalara girüb seyir temaşa idüb bazı gaytanlarda gûnagûn lâtif âbdar meyveler tenavül iderek nehri Nil kenarında

Evsafı kal'ei Reşid

Sene tarihinde Efrenc küffarı havfinden Melik Tahir Beybars binasıdır Badehu sene tarihinde Sultan Kayıtbay tevsî idüp inşa etmiştir Kapusu üzre tarihi

(بسم الله الرحمن الرحيم امر بإنشاء هذا البرج المتين سلطان المالك الممالك الاشرف
بوالنصر قاي تبای عزه نصره تاريخ بنا ثمانه وثمانه [١] مايه)

kitabete olunmuşdur Ve iç kal'ede dizdar hanesi ve bir buğday anbarı ve bir su sarnıcı Nilden su taşırlar Ve Kayıtbay camii var Kırk hane neferat evleri var Kal'enin cirmi iki yüz adımdır Bu cümle Kayıtbay binası iç kal'e olmuşdur Badehu sene tarihinde Sultan asrında bedesti Ali paşa şekli murabba şeddadî binayı metîn taşradan bir kat kal'e dahi ihdas etmişler Amma gayet kavi binadır Ve çarkûşesinde birer burcu var kim herbiri bir kal'ei üstüvardır Bu kal'enin cirmi kâmil dört yüz adımdır Bir bataklık yire vaki olmak ile hendeği yokdur Kibliye nazır Babı Hayber gibi bir hadid kapusu nazırdır Kapusu üzre tarihi bu gûne tahrir olunmuşdur

Ali paşa vezir re'yi âdil
Binayı kal'e için etdi bünyad
Görüüb Lâ'li didi oldemde tarih
Ne bîmisî oldu âli kal'e âbâd
Sene 1003 [2]

Ketebehülfakir İbrahimi mezkûr

[1] Yıldız nüshası (وٹمانه) fazla

[2] » » (1004)

Ve bu kal'e icre cümle yetmiş hurde neferat evleri vardır Ve kal'e içinde Hüseyini Kürdî hazretleri bir günc icre medfundur Ve kal'enin cümle yetmiş aded topları vardır Cebehanesi mükemmeldir Dizdarı ve yüz elli neferatları vardır Vazifelerin gümrükden alırlar Ve bu kal'enin Nil karşısında

Kal'ei harabı Sarı Ahmed paşa

Kal'ei [1] bir kumsal yerde olmak ile müruru eyyam [2] harab olmuştur Bazı âsârları zâhir ve bâhirdir Dizdarı ve neferatları vardır Haneleri hurmalık içindedir Amma hâlâ yirmi pare şahane tobları rimal türab içinde sernigûn olup yatar On aded tobları arabalar üzre Nil kenarında âmâde toblardır Hurmalık içinde bir camii ve dizdar hanesi ve yirmi mikdarı fukara haneleri vardır Gayri imaret yokdur Zemanı kadimde mamur kal'e imişkim Reşid kal'esi ile boğaz ağzına vaki olmuştur Ve Sarıca Ahmed Dede anda bir kubbei beyda medfundur Ve bu mahalli dahi seyr temaşa idüb gemiler ile Nile aşığı cereyan idüb bir mil gidüp

Evsafı boğazı Reşid yani seddi girdabı ferecûlbahreyn

Nili Mubarek Akdenize mahlût olduğu mahalle Ferecûlbahreyn derler Girdabı azımdır Ve daima yedi kudret kal'esidir Lodos rüzgârında yirmi karış açılıb boğaz olub cümle gemiler bîbak bîperva ne canibe isterse girüb çıkar Eğer boğazda poyraz ve yıldız rüzgârı eserse beş karış su kalub asla gemiler girüb çıkamazlar Bir ay ve iki üç ay boğazın ağzın bekler gemiler vardır Bu boğaz biemrillâh böyle olduğundan küffara sed olmuştur Reşide düşmen giremez Bazı mahalde boğazda yedi sekiz karış su olub cümle keşt(i)ler yüklerinin nısfın cerim tâbir etdikleri gemilere tahmil idüb yükleri hafif olunca boğazdan taşra çıkub yine yüklerin cerimlerden gemilerine alub cerimlere ücretlerin verüb ne canibe isterlerse badbanların açup توكلاً على الله deyub azmi umman iderler Eğer boğaz böyle olmasa herbar küffarı hakisar Reşidi harab iderdi Eğer bir firkate ve kalyon ve şayka Reşide girüb çıkmak dilese liman reisi izni olmayınca girüb çıkmağa kadir değildir Gayet müşkil boğazdır Her sene nice gemi helâk olur Amma liman reisi daima boğaz ağzında küçük kayıklar ile elinde sıırıklar ile deryayı öl-

[1] Yıldız nüshası (kel'esi)

[2] » » (ile)

çer durur Ve bazı yerlere kabakları ipler ile bağılyub bırakır Hîni mahalde gemileri ol mahalden geçirir Eğer liman reisi bir gemiye kulağız alub gecirirken gemi gark olsa şer'an liman reisine zıman lâzım gelir Kanunu kadim budur Anınçün liman reisi her âyende ve revende gemiden kırkar ve ellişer guruh alır Ve liman reisi dahi Mısır paşasına bin guruh keşufiyye verüb her sene beratın tecdid iderler Ve bu kulavuz bir nesildir Gayri kimesneler bilmez Bu boğaz cümle altı yerde boğazdır Cümlesi her saatde bir gûne olub kâh sığ olur Kâhi amik olur Amma orta boğaz şahrahdır İri kabaklar alâmeti bundadır Kaçan Nili Mubarek tuğyanı mahallinde derya misal olub Akdenize yüz mil girüb kırmızı Nil olur Kaçan yüz mil gemiler kırmızı leziz Nili gördüklerinde andan bilirler kim Reşid karibdir Bazı mahalde düşmeni Frengi bedrenk gemileri kırk elli mil baid Nile gelüb sulanub yine gider Ve bu boğazda dua müstecabdır Bazı ehli hal ve ehli sülûk kimesneler kayıklar ile bu boğaza yarub ibadet iderler Zira ulemayı müfessirîn Kur'anı azîmde مرج البحرين باتقيان Âyeti Ve (Âyet) مرج البحرين اوسطى حقباً Âyeti ve Hazreti Musâ ile Hazreti Hızır se(y)ahat etdüğü mahal bu Mercûlbahreyndir derler Ve mabeynlerine mufarakat düşdüğü mahaldir kim (Âyet) قال هذا افاق بيني وبينك ساونبيك تاويل Makamı Hızır ve makamı Musâ vardır Anınçün niçe bin meşayih Mercûlbahreyn deyu gelüb ziyaret iderler Ve bu mahalde Nil ile Akdenizin poyraz ve yıldız ve karayel esdüğü mahalde birbirleri ile telâtumunun feryadı figanları evce peyveste olup elli mil baid deryada istima iden gemiler bilirler kim Nil ile derya dalaşıyorlar Eğer gece ise deryadan su alırlar Eğer leziz ise tahkik Nil boğazı yakındır deyu kenara karib gelmeyüp yine deryaya tramola idüp ta sabah olunca volta urup gezer Zira boğaz muhalif olduğundan gece girilmek muhaldir Yahud boğaz ağzında demir bırakub yatar Alessabah liman reisi gelüb boğazları yoklıyup eğer biemrillâh boğazlar kum ile dolmıyup açık ise geminin önüne düşüb boğazdan içeri kor Eğer boğazlar mesdud ise Reşid(d)en cerim gemileri gelüb mezkûr geminin nısıf yükün alup gemi hafif oldukda boğazdan içeri girer Âdetullah bunun üstüne cari bir girdabı kudret boğaz Cemii Mısır reisleri bu boğazdan ubur idemeyüb âhirülemir yine Reşide gelüb andan âyânı vilâyet atlarına süvar olup on iki saatde İskenderiyyeye dahil olduk Neticei meram hamdi Huda Nili Mubarekin Akdenize mahlût olduğu kibarı evliyaullah ziyaretgâhı Mercûlbahreyne varup kayık ile derya üzre iki rikât hacet nemazı kılup Cenabı Bariden itikadı tam ile ta Nili Mubarekin başı olan memleketlerin seyyahatin reca eyledim Zira Nili Mubarekin ibtida tulû etdüğü ma-

hal Cenneti Me'vadır derler Hakkında hadisi sahih vardır Anıññün Nil başına varmağı reca eyledim Huda müyesser ide Âmin ya Muin bihakki Seyyidülmürselin Andan tekrar benderi Reşide gelüb cümle yârânı basafalar ile vedalaşub hususa şeyh Abdurrahman Efendi Elhacı Nîmetullah ve Mendilzade Mustafa Ağa ve Mirim Oğulları ve Tahtakaleli Ahmed Çorbacı ve cami sahibi Kara Ahmed Ağa ve sayir erbabı tarik meşayihleri ile cümle vedalaşub maaş gemisine süvar olub cümle peyda etdiğimiz mekûlât meşrubatları dahi gemiye malâmal etdik Maaş gemisi oldurkim bir Cum'a gün bir Pazarertesi gün cümle pazargânlar [1] metaların eğer Mısır Bulakından eğer Dimyat ve Reşid(d)en gemilere tahmil idüb alay ile alelûmum gidüb gelirler Gayet silâhlı ve toplu ve tüfenk harbeli gemilerdir Ve içinde olan yolcular dahi cümle pürsilâh giderler Zira Nil Adalar boğazlarında kayıklarla gezer munsır haramiler vardır Alelgafle gemileri basup cümle halkın katl iderler kim şikâyetci olmya Andan malların nehbi garet iderler Gayet ihtiraz lâzımdır Hakir tevvekülü Hak olup bir yaraklı gemi ile Mısıra teveccüh etdik

Elfaslûs Sadis ve sittîn
Şehri Reşidden Ümmü Dünya Mısıra giderken Nili
Mubarekin iki canibinde seyir temaşa ettiğimiz
kura ve kasabatları ve mamur âbâdan
şehirleri beyan ider

Evvelâ benderi Reşid(d)en alarga olup eyyamı muvafık ile kıble canibine teveccüh idüp Reşid(e) nîm saat karib ziyareti Gümü Erfrac önünden fatiha tilâvet iderek yıldız rüzgârı ile giderek Gümülferah mukabelesinde Nil aşırı

Karyei İzbitül Mağdî

Yüz haneli ve bir camili piring köyüdür Anda Ziyareti eşşeyh Osmanı Taştuşı medfundur Andan Reşid hakkında

Beledi Haddiye

İki camii ve birkaç dükkânı var Hammam ve hanı yokdur Ve Nilin karşı canibinde bir çemenzar hurmalık içinde Şeyih Cabir

[1] Yıldız nüshası (Bazirgânlar)

Hazretleri bir küçük kubbede medfundur Ve buna karib bir tur'ai azîm vardır Nilin Reşid mukabelesi canibindedir Andan gemiler gîrüp şark canibinde Burlos buhayresine mahlût olur Ol buhayreden gemiler Burlos kal'esine gider İnşaallah mahallinde tahrir olunur Andan Reşid hakkında Buhayre kâşifi hükmünde

Kasabai Mahlletül Emir

İki camii ve birkaç dükkânları ve iki minaresi nümayandır Ve üç Arab kahvehanesi var Anı ubur idüb bunun mukabelesinde Garbiyye hakinde

Kasabai Şirîn Birmbal

İltizamdır Bin haneli ve dört camili ve yirmi mesacidli ve kahvehane ve elli dükkânlı ve iki hanlı ve hammamlı mamur mahalledir Bu diyarda Mahallei Kasbiyye derler Âlâ lâtif ve rakik gömleklik keten bezleri olur Birmbal bezi meşhurdur Zira havası gayet lâtifdir Ve bunun mukabelesinde bir mil yukarı Buhayre hakinde

Mahallei Diyyi دی kasabası

Nil kenarında üçyüz altmış haneli iltizam bir mamur kasabadır İki camii ve iki minaresi ve yirmi dükkânları ve bir hanı ve iki kahvehanesi var Amma kahvehaneleri gayet kesif fellâhın kahvelelidir Ve hammamı yokdur Bundan bir mil yukarı yine Buhayre hakinde Nil kenarında

Kasabai İdfine (ادفنه)

İltizamdır Bin haneli mamur şehirdir Ve fevkanî mükellef ve müzeyyen haneleri vardır Ve iki camii minare(i) mevzunları ile ve elli dükkân ve iki han ve üç kahvehanesi var Lâkin hammamı yokdur Ve gayet şahdane leziz pirinci olur Ve bunun mukabelesinde Garbiyye hakinde

Evsafı kasabai Mahallei Mutubis (مطوبس)

Garbiyye hakinde yüz elli akçe şerif kazadır Senevî altı kise hasıl olur Yetmiş pare nahiye kuraları vardır Ve iltizamdır Mekke

ve Medine vakfıdır Keşufiyye değildir Mısırdaki şeyh Bekrî hazretlerinin hükmünde iltizamdır Üç bin mamur ve müzeyyen haneleri vardır Beş camii var Çarşı içinde Ulu Cami elli iki sütunu mermer üze münakkaş tavandır Tuli iki yüz ayak arzı yüz elli ayak camii kebirdir Ve Camii eşşeyh Bunlardan maada yetmiş zaviyedir Ve cümle beş minare nümayandır Bir hammamı ve yedi vekâlesi ve sebilleri ve kahvehaneleri ve iki yüz dükkânı ve kırk yağ değirmeni ve yirmi at değirmenleri vardır Amma bezastanı yoktur Ve bir sarayı âli darışedi vardır Hâkimi anda sekindir Kapusu önünde lebi Nilde bir kasrı lâtifi var Müsafirin ve mücavirin anda oturup kesbi tarayet iderler Bir dilküşa yerdir Ve yine sahili Nilde Cennet-misal bir zaviyesi vardır Memduhatından pirinci ve sükkeri meşhurdur Bu şehrin şark canib(i) havadar mürtefi yerde vaki olmagile cümle hanelerinin pençereleri Nile nazırdır vesselâm Bu şehirden yukarı bir mil Garbiyye hakkında

Mahallei Cemşire (جمشيرة)

İltizamdır Cümle ikiyüz hanesi var Ve bir camii ve birkaç dükkânları var Amma hammamı yoktur Ve bunun mukabelesinde Buhayre hakkında

Mahallei Fezade

Tâbii kasabai Deyrutdur Cümle iki yüz hanedir Bir camii ve birkaç dükkânları ve kahvehanesi vardır Amma hammamı yoktur Ve bu mahalde Nili Mubarek şark canibine gayet iğri dolaşır Andan iki mil yukarı yine Buhayre hakkında

Evsafı Mahallei Deyrut

Firavnun bunda bir deyri kebirdi olmak ile Deyrut derler Kazai Sidiyun nahiyesinde iltizamdır Kâmil iki bin hane âbâdandır Ve dört hutbe ve dört minaredir Ve kırk zaviyedir Ve bir hammam ve bir vekâle ve dört kahvehanei zibadur Mümtaz gavazi nisvanları vardır Ve elli dükkânı ve mahsullü gaytanları vardır Ve bunun mukabelesinde Garbiyye hakkında

Evsafı Mahallei Sindiyum

Yüz elli akçe şerif kazadır Senevî sekiz mısırî kise hasıl olur Ve nahiyesi seken pare mamur kuralardır Reayasından kabilei Beni

Haram ve kabilei Cüzam vardır Her bar birbirleriyle cenk cidal idüp kırarlar Cümle üç bin hanedir Garbiyyeden hil'ât giyer kâşiflikdir Ve bir camiinin minaresi zirvei âlâsında dört çatal bina olunmuş Ütad benna hakka ki yedi tulâsın ayan eylemiş İbretnüma bir minaresi zibadır Cümle iki yüz dekakînleri ve bir hanı var Amma hammamı yokdur Andan bir mil yukaru Buhayre hakinde

Mahallei Mamuru Âtîf

İltizamdır Cümle bin hanedir Bir camii ve yirmi mesacidi ve bir kaç esvakı muhtasarı var Amma hammamı yokdur Ve bu mahalle karib Darud nam bir beled var Ol beledin dibinden İskenderiyyeye giden Nasiriyye tur'ası andan cereyan ider Andan yukaru bir mil Garbiyye hakinde

Evsafı kasabai Fuhe (فوه)

Yüz elli akçe kazadır Nahiyesi yüz beş pare âbâdan kuralardır Garbiyyeden hil'ât giyer kâşiflikdir Cümle dört bin hanedir Ve on iki camii ve kırk mesacidi ve on bir minareli şehri mamurdur İki hammamı ve beş vekâlesi ve sekiz mektebi sıbyanı ve sebilleri ve altmış dükkânı ve dört kahvehanesi vardır Gayet mamur şehirdir Ve bunun mukabelesinde bir cezirecik vardır Canibi erbaasın Nil ihata etmiş Ceziretüz Zeheb derler Gayet mahsuldar olduğundan Ceziretüz Zeheb derler Lâtîf beyaz aseli olur Gûya Cennet misal bir ceziredir Hurma bağları içinde ardı Behiştten nişan verir bir minareli bir camii zibası var Kurbinde kırk haneli bir kurası var Bu cezireden yukaru bir mil yine Garbiyye hakinde

Mahallei Şeref

Bin mikdarı hanesi ve bir camii ve bir kahvehanesi var Anın mukabelesinde Buhayre hakinde

Mahallei Şurum Bey

Bin mikdarı hanesi ve iki kahvehansi var mahsuldar kasabadır Anın mukabelesinde Garbiyye hakinde

Mahallei Salimiyye

İltizamdır Cümle bin hanedir Ve bir minareli bir camii var Anı ubur idüb bir mil yukarı yine Garbiyye hakindedir

Mahallei Mâlik

Beş yüz büyütlü mamur iltizamlı mahalledir Bir sarayı âli darışedi vardır Yani köy sahibi sakin olur müsafirhanesidir Her gece kırk elli müsafire ikram idüb atlarına yem aşar Zira gayet memerri nas mahalledir İki camii ve esvakı muhtasarı vardır Amma hammamları yoktur Eşşeyh Muharrem ve Eşşeyh Kenan ve Eşşeyh Ramazan bunda beyaz kubbeler içinde medfunlardır Bunda yirmi pare maaş gemisi ile lenger endaz olub bir gece mihman olub alessabah azmi rah eyledik Bu şehrin mukabelesinde Buhayre hakinde

Mahailei Şumuhzat

Reşi İli Mendilzade iltizamında müfid muhtasar bir kasabacıdır Cümle üç yüz hanedir Ve camii ve bir kahvesi var Hammamı ve dükkânları yoktur Andan üç mil yukarı yine Buhayre hakinde

Mahallei Rahmaniyye

Kaytas Ağanın iltizamında olub evsafı bâlâda Buhayriye giderken mufassalan tahrir olunmuşdur Ve bundan yukarı dokuz mil yine Garbiyye hakinde

Mahallei İbrahimi Dessukî

Bunun dahi evsafı bâlâda mufassalan tahrir olunmuşdur Ve bundan yukarı dokuz mil yine Garbiyye hakinde

Mahallei Ebu Ali

Bunun dahi evsafı bâlâda tahrir olunmuşdur Ve bunun mukabelesinde Buhayre hakinde

Beledi Merkez

İbrahimi Dessukî pederi anda medfun olduğu bâlâda evsafı tahrir olmuştur Andan iki mil bâlâ yine Garbiyye hakkında

Mahallei Diyeyi Kebir

İltizamdır Kâmil üç bin mamur ve âbâdân haneleri ve iki minareli iki cami ve yirmi mesacidi ve bir hanı ve yirmi dükkânları ve iki kahvehanesi var Gayet lâtif sükkârı olur Bu mahalde Nili Mubarek garb canibine dolanır Yıldız rüzgârı tarafına muhalif gelüb cümle gemilerin mellâhları kenara çıkub liban ile yani ip ile gemileri çekerler Gayet ta'bi azîmdir Ve cümle mellâhlar şallak ve mallak Dübürü kuburları uryan bir alay bedhaya uryan keştibanlardır Ve bu Mahallei Diyeyi mukabelesinde Buhayre hakkında

Mahallei Şubrahis (شبرخيث)

İltizamdır Cümle iki bin hanedir İki camii ve on mesacidi ve bir vekâlesi ve on dükkânı ve üç kahvehanesi var Andan yukarı yine Buhayre hakkında bir mil

Mahallei Şibri Riş (محلہ شبريش)

İltizamdır Cümle bin beşyüz hanei âbâdândır İki camii ve yedi zaviyesi ve bir vekâlesi ve bir kaç dükkânları var Amma hammamı yoktur Anın mukabelesinde Garbiyye hakkında

Mahallei Mîti Cenah

İltizamdır İkibin hanesi ve iki camii ve yirmi mesacidi vardır Lâkin dükkânları ve hammamı yoktur Ve bunun mukabelesinde Buhayre hakkında

Mahallei Mecalicse (مجالسه)

İltizamdır Bir camii ve on iki zaviyesi ve bir vekâlesi ve bir kahvehanesi ve bin iki yüz hanesi var Hammamı ve dükkânları yoktur Ve bunun mukabelesinde Garbiyye hakkında

Mahallei Sah

İltizamdır Bunda Hazreti Ali Kuyusu derler bir âbı hayat suyu vardır Ve bu şehir zamanı kadimde bir kal'a(i) azım imiş Tevarihatda vilâyeti Sah derler Hâlâ mahkeme sicillâtlarında dahi öyle merkurumdur Hâlâ binayı kadim âsârları zâhirdir Cümle iki bin mamur büyütlardır Ve iki camii ve yirmi zaviyesi ve iki kahvehanesi ve bir vekâlesi var Gayri imaret yokdur Andan bir mil yukarı yine Nil kenarında Buhayre hakinde

Mahallei Kefri Cedid

İltizamdır Ve cümle ancak iki yüz hane bir camii ve bir kahvehanesi var Andan iki mil yukarı yine Buhayre hakinde

Mahallei Nakle

Bu dahi iltizamdır İki bin mamur ve müzeyyen hanelerdir Ve üç mamur camii zıba ve yirmi mesacid ve iki vekâle ve bir sarayı âli misal darışed Her gice yüz yüz ellişer müsafirini eksik değildir Ve yirmi aded esvakı muhtasarı ve bir kahvehanesi var Lâkin hammamı yokdur Ve bunun mukabelesinde Menufiyye kâşifliği hakinde

Mahallei Farazdak

Nakibüleşraflar iltizamında olduğunun evsafı bâlâda tahrir olunmuşdur Andan yukarı bir mil baid tur'ai Nehariyye Menufiyye hakinde olduğunun evsafı mufassalan kitabet olunmuşdur Bu mahalde Garbiyye hududu tamam olub gayri Menufiyye hükmündedir Ve bunun mukabelesinde bir mil yukarı ve Buhayre hakinde

Mahallei İşlimiyye

Sefer Ağa iltizamında beş yüz haneli ve bir camili ve altı zaviyeli ve bir kahvehaneli ve bir kaç dükkânlı hammam vekâlesiz bir beledir Ve andan iki mil yukarı yine Buhayre hakinde olan

Mahallei Tahiriyye

Bir camii ve yedi yüz hanesi vardır Olkadar mamur değildir Andan üç mil bâlâda ve Tahiriyye mukabelesinde Menufiyye hakinde

Mahallei Kefri Ziyad

İltizamdır Cümle beş yüz hanei ziba ve bir camii ve iki hanı ve bir kaç dükkânları var Lâkin hammamı yoktur Ve Seyyid Ahmedül Bedevî hazretlerinin iskelesidir Andan yukarı ve anın mukabelesinde iki mil baid Buhayre hakinde

Mahallei Şabuj

Bin haneli âbâdân iltizam şehirdir Bir camiden gayri imareti yoktur Andan yukarı iki mil yine Buhayre hakinde

Mahallei Selimun

Sefer Ağa iltizamında bin beş yüz haneli bir camili ve otuz mescidli ve iki hanlı ve bir kahvehaneli hafta bazarı durur mahalledir Andan iki mil yukarı Menufiyye hakinde

Mahallei Kefri Nahe

Siyavüş Ağa iltizamında bin haneli ve bir camili mahalledir Hammam vekâle ve dükkânları yoktur Amma kahvesi vardır Andan iki mil yukarı Menfiyye hakinde

Mahallei Kefri Cedid

İltizamdır Beş yüz hane ve bir camii var Mukabelesinde Buhayre hakinde

Mahallei Ebu Ahmed

İltizamlı ve beş yüz elli haneli ve bir camii ve bir kahvehanesi var Dükkânları ve hammam vekâlesi yoktur Andan beş derece yukarı yine Buhayre hakinde

Mahallei Buhayre

Zülfikar Ağa iltizamında bir camii ve bir kahvehanesi ve dört dükkânı var Bunun mukabelesinde Menufiyye hakinde Kırklar Makamı kurbinde yine kenarı Nilde

Mahallei Zaire

Bir camii ve bir kahvesi ve yedi yüz hanesinden gayri bir şeyi yokdur Andan bir mil bâlâda yine Menufiyye hakinde

Mahallei Tunub

Rıdvan Ağa iltizamında üç yüz hanesi ve bir minaresiz camii ve bir vekâlesi ve bir kahvehanesi var Andan iki mil yukaru Menufiyye hakinde

Mahallei Emruz

Mustafa Efendi iltizamındadır Beş yüz hane ve bir camii ve bir kahvehanesi var Andan yukaru iki mil Buhayre hakinde

Mahallei Tayerne

İltizamdır Buhayre vilâyetin rey iden Ebu Camus ve Sultan Şeref tur'ası ağzı bu mahaldedir Cümle beş yüz büyutu mamurdur Ancak bir camii var Gayri imaret yokdur Andan iki mil bâlâya gidüp yine Buhayre hakinde yine Nil kenarında

Mahallei Alkamei Ebûlcavî

Bunun dahi bir camiden gayri şeyi yokdur Ancak iki bin bey-tülhazeni var Bunun mukabelesinde Menufiyye hakinde

Mahallei Temaliyye

Sekiz yüz âbâdân hane ve bir camii ve bir kahvehanesi var Andan üç mil fevkanî gidüp yine Menufiyye hakinde

Mahallei Cezi

Mehemmed Ağa iltizamındadır Bir acayib sarayı azîm darışedi ve kapusu üzre topları var Bin hanesi ve bir camii ve bir kahvesi var Gayri şeyi yokdur Ve Nili Mubarek bu mahalde şark tarafına devrider Ve bu şehir Menuf şehrinin iskelesidir Menufa bir merhale yerdir Bunun mukabelesinde Buhayre hakinde yine lebi Nilde

Evsafı Mahallei Tarrane

Buhayre kâşifinden hil'ât giyer Başka kûs ve asker sahibi kâşifdir
Cümle iki yüz mikdarı kerpiçden kubbe kubbe evleri vardır Bağ ve
bağçesi yokdur Ve minaresiz bir camii ve bir kahvehanesi var Bu-
hayre kadısının nahiyesizdir Altmış pare kurası var

Sun'u Huda natrun maadinin beyan ider

Evvelâ ru'yi zeminde natrun tabir etdikleri şey bu diyarda hasıl
olur Çölde bu mahalde yerden çıkar Kuyu kuyu kazub zemini birer
kulaç ikişer kulaç amik idüb biemrillâhi taalâ damar damar zîri ze-
minde yayılmışdır Bu Tarrane reayaları cümle bu işe memurdur
Niçe bin kantar natrunu çıkarup natrun emini külbesi önüne dağlar
gibi yığarlar Gûya tuzdur Bazirgânları cemii dünyadan ekseriya Fren-
gistandan gelüp niçe bin kantar natrun alırlar Senevî yetmiş kise
hasıl olur iltizamdır Ve Mısır ulemasının ekseriya vazifeleri bu ak-
lâmdadır Zira sağlamdır Cümle dünyada tırça(i) bunun ile eridüb
su gibi iderler Sengi hârâ üstüne kosalar ânı vahidde taşı mahvider
Biemrillâh böyle hassası vardır Ve ekseriya Mısırdaki bazı nîmet pişer-
ken tuz ile bunu dahi ilka iderler Der'an eti ve sayir nîmeti mu-
harra idüp pişirir Amma bu nîmeti tenavül idenin gözleri cimroz
olur Ve âvâzı bed ve yüzü miskin çehre ve hayası debe ve karnı
gebe gibi olur Gayet muzır madendir Elbette Mısır taamında bunun
zerre kadar suyun olsun korlar Zira odun öd gibi zıkiymetdir Anınçün
sığır tezeği yakarlar Nîmeti leziz değildir Dahi çiy iken natrun ile
muharra pişirmiştir kim nîmet gûya herese olmuştur Anınçün
Mısırın taamı tiz pişüb meydana gelir Amma sahibi tab olan hane-
dan sahibleri odun ile taam pişirirler Anların nîmeti lezizdir Ve bu
Mahallei Tarraniye karib Nil kenarında bir kurada Mısır valisi Kara
Mustafa Paşa asrında sene tarihinde Mısır beyleri isyan idüb
cenk olunup nice bin asker tarafeynden şehid oldukları sahradır
Anda hâlâ şehid olan Mehemed Bey ve Ali Bey ve Hasan Bey
üç kubbe içinde medfunlar Ve yanlarında yetmiş seksen tevabiat
levahikatları medfunlardır راحة الله عليه Bu mahalden iki mil yukarı mu-
kabelesinde Menufiyye hakinde

Mahallei Zaviye

Yedi yüz hane ve bir cami ve iki kahvehane var Andan yukarı
mukabelesinde ve Buhayre hakinde

Mahallei Ebu Nişane

Bir minareli cami ve bin müzeyyen hanedir Andan yukaru yine Buhayre hakinde dağlar dibinde kumsal sahralar icre Beni Selâme ve Beni Rüchan kabileleri sakindir Bu kavm ol gece Nil kenarında alelgafle bir maaş gemisin basup azîm cenk iderler Gemi içinde olan yolcular meğer pürsilâh âmâde bahadırlar imiş Urbanın on yedisin katl iderler Hakir ol mahalde üzerlerine vardık Cümle Urban avretleri def ve kudüm ve sancaklar ile leşlerinin üzerlerinde cima idüb raks idüb rubab ve ud çalup bûgâ iderlerdi Sıbyanları likka oynarlardı Ve bu mahalde Buhayre haki çöl ve çölistan berri bieman kumistan yerlerdir Urbanı uryanı biimanı konup göçüp âyende ve revende maaş gemilerin ekseriya bu mahalde nehb ve garet iderler Zira arazî haliye yerdır Âbâdan değildir Sayır kura ve kasabatların aşkıyaları dahi bakıcı gibi gemilerle gezüp bu mahalde gemileri urur İhtiraz lâzımdır Hamdi Huda hakir selâmetle ubur idüp iki mil yukaru yine Buhayre hakinde mezkûr çölde Beni Îsâ ve Beni Musâ üçer bin kabiledir Bu mahalde konup göçüp direk şeyhleridir Muti münkad kimesnelerdir Bunların sakın olduğu çölün mukabelesinde haki Menufda

Mahallei İşmun Çureys (اشمون چوريس)

Büyük iltizamdır İki camii ve yirmi mescidi ve iki vekâlesi ve iki kahvesi ve yirmi dükkânı var Amma hammamı yokdur Ve ne mikdar haneleri var Mülteziminden süal etmedim Andan iki mil yukaru yine Manufiyye hakinde

Kefri Çerkes

Mahalle değildir Üçyüz hane ve bir camiden gayri bir imaret yokdur Ve bu mahalde Nili Mubarek kırk mil lodos rüzgârı canibine dolaşır Ve bu Kefri Çerkes mukabelesinde Buhayr(e) hakinde yine sahili Nilde

Mahallei Kuta (قطه)

Lisanı Arabda Kedi Mahallesi dimekdir Hakka ki kedisi Divriki kedisinden çokdur Senede dört kerre yavru çıkarır İltizamdır Bundan gayri Buhayre hakinde kura ve kasabatlar kalmadı Bu mahalden bir mil yukaru Cisri Es'ad derler bir hendekli cisr vardır Ol huddur Bundan yukarusu Cize kâşifliği hükmüdür Amma yine Buhayre canibidir Andan dört mil yukaru Cize hakinde

Mahallei Ümmü Dînar

Sultan Yusuf Salâhuddin bu şehirde definei kenzi kübra bulup kâmil bir ay taşırlar Gücile tükenir Anıncün bu mahal(le) Ümmü Dînar ismile müsemmadır Yani Altun Anası şehri demekdir Badehu Yusuf Salâhuddin bu malı künuz ile Mısırın canibi erbaasına ve bâlâda iç kal'a yerine kal'a(i) azîmler ve niçe bin hayrat hasenatlar idüp Mısırı imar ider Bu Mahalle(i) Ümmü Dînarın bir camii ve bir kahvehanesi var Ve bir azîm tur'ası var Nil tugyanında bu tur'a-dan girüp vilâyeti rey ider Gılâl gemileri gezer tur'ai kebirdir Ve bu mahallede bir mîri ma'diye gemisi vardır Cize canibinden Menuf canibine erbabı hacat ubur idüp bac verirler Karşu canibi Menuf hakinde

Mahallei Şiravî ve Mahallei Deravî

Birbirlerine karib mahallelerdir Mısırdâ nakibüleşraf Burhaneddin Efendinin iltizamında mamur âbâdan ve emnü eman mahalledir Zira Mısıra karibdir Ve mahsulâtları beha etdüğünden reayası mün'imlerdir İki camii mümayandır Lâkin gayri imaretleri malûmumuz olmamağıyle tahrir olunmadı Menuf hududunda dahi sahili Nilde belide ve kasabatlar bu mahalde tamam oldu Andan bir mil yukarıya Batnûlbakar nam bir burunda bir mahaldir kim Nili Mubarek bu mahalde iki fırka olur Cezire nihayetidir Zira Menuf halkı ve Garbiyye halkı iki Nilin ortasında vaki olmuş bir cezirei azîmdir kim iki kâşiflik hükûmeti ve bin altmış pare kura ve kasabat ve şehri azîmli bir cezirei kübradır Bu Batnûlbakar nam mahalde tamam olur Sağ tarafındaki cereyan iden Nil vilâyeti Dimyata gider Sol canibindeki Nil bizim geldiğimiz canibdir kim vilâyeti Reşide gider Bizim geldiğimiz Nil canibeyninde mamur âbâdân altı yüz kırk mahallât kura ve kasabatlar vardır Lâkin hakir eşbehlerden tahrir etdimki cümle bağ ve bağçeli hadikai ravzai cinanlı ve nahlistan gülistan bostanlı mahsuldar şehir kura ve kasabatlardır Reşid(d)en bu Batnûlbakara gelince kâmil beşyüz mil yerdir Ve bu Batnûlbakarda asla kura yoktur Arzı haliye zemini şuredir Bir nevi mugeylân ağaçları hasıl olur Cebe başı[1] hükmündedir Her sene zamanında bu hışatları[2] ihrakı binnar idüp kömürün barudu siyaha korlar Anıncün Mısır baru du Bağdad ve İngiliz barudu gibi keşkindir Topu iki kerre ra'dvar gülbank verir Ve bu Batnûlbakar burnunda Kırklar mevkii vardır

[1] Yıldız nüshası (Cebecibaşı)

[2] » » (haşebatları)

Dua müstecabdır Ve Batnûlbakarın canibi şarkîsinin Nil aşırı Mısır tarafında Kalyop kâşifliği hudududur Andan

Beledi Barudhane

Cebeci başılar hükmündedir Karşuda hasıl olan mezkûr muğey-lân kömürün bunda hıfziderler Andan yukarı dört mil gidüp Kalo-biyye[1] hakkında

Mahallei şirini Şubre

Bâlâda alettafsil evsafı tahrir olunmuşdur Bunun mukabelesinde Cize hakkında

Mahallei Vetrak (وتراق)

Bir camii var Büyutları malûm değildir Andan üç mil yukarı yi-ne Cize türabında

Evsafı şehri müzeyyeni İn Baba

Cize kâsifi tahtıdır Kâşifi üçyüz askeri ile ve yedi bölükden Mısır askeri ile hüküm hükûmat idüp yüz on kise malı padişahî tahsil ider Cize kadısı nahiyesidir Naibi hükmidir Bu şehir cümle beş bin mamur âbâdân kat enderkat âbâdândır Sekiz camii var Yetmiş mesacidi ve yüz seksen dükkânı var Lâkin bezazistanı yokdur Ve yedi kahvehanesi ve medreseleri ve tekyeleri vardır Cümle[2] tekeyeden hazreti İn Baba tekyesi mamurdur Ve bir tekyede mahkeme vardır Mı-sırda şeyhülislâm Boluvî Mustafa Efendiye bervechi arpalık yüz elli akçe pıyesi ile ihsan olunmuşdur Anın nayibi bu tekye(i) âbâdânda hükûmet ider Bu kazanın nahiye kuraları cümle kuradır Cümleden Belediye Vüsim (صوم) bağı irem misal bir hurmalî beledir Ve bu şehirde bir hâkim dahi Habir oğlu kabilesinden şeyhül Urban şeyh Şücaüddin üçyüz hayyal cirid atlı feta sıbyanlar ile etrafı erbaayı zabt rabt ider Hattâ hakirin bir memlûkü firar etdükde bunlar kaydü bend ile hakire getirdiler Müstakim âdemlerdir Ve bu şehrin âbu havasının letafetinden pak ve pakize meralî ve gazalî Hoten âhusu gözlü şirin sözlü ve münevver yüzlü mahbub ve mahbubesi olur Ve her Cuma ertesi on bin âdem cem olub germagerm azîm bazar olur Ehli sana-

[1] (Kalyobiyye) olacak

[2] Yıldız nüshası (cümleden biri)

yii gayet firavan olduğundan gûnagûn peştemallar ve elvan elvan alaca ve destar ve çarşaf lar fûruht olunur Ve senede bir kerre Bedevî Mevlûdundan cemii ehli züvvar gemilerle bu şehre gelüb kırk elli bin âdem üç gün üç gece cemiiyeti kübra idüp Mevlûdu azîm olur kim diller ile tabir olunmaz Zira bu şehir Mısır mukabelesinde olmak ile âdem deryası olup hayme ve hargâhlarda tevhid tezkir idüp İn Baba hazretlerin ziyaret iderler Bizzat kendüler sahili Nilde bir camii kebir içinde medfundur قدس ناله يسره العزيز Âsitanesinin canibi erbaası ravza misal bir mesiregâh hurmalıktır Tekyesinde fukaraları bîkıyasdır Bunlara İn Babî derler Hazreti Seyyid Ahmedül Bedevîye silsileleri müntehidir Halûk beze(?) miskin samıt fukaraları vardır Bir fedi âferidiye arzı hacat etmeyüp kûşeyi kanaatde münzevîlerdir Yine cenabı İzzet nafakaların şebü ruz ihsan etmededir Ve bu şehir ehli sanayii çok olmak ile sair esvakı sultanî dekâkînlerinden gayri mahallâtlar icre cümle yedî yüz payı baf [1] çulha dükkânları vardır Ve yetmiş boyahanei mirî vardır Ve on iki vekâle ve bir hammam ve yirmi mektebi sıbyan ve bağ bağçe ve gülistanı çokdur Ve halkı gayet dost kimesnelerdir vesselâm Ve bu İn Baba mukabelesinde Ümmü Dünya olan Mısırın iskelesi

Şehri Bulak

Hamdi Huda sıhhat selâmetle Reşid(d)en beşinci günde gelüp vâsıl olduk Bu şehrin evsafı bâlâda Mısır evsafı içinde kırat bekırat memduh ve mevsufdur Andan risale ağası İbrahim Ağa karındaşımızın atlarına huddamlarımız ile süvar olup iç kal'ada konağımıza gelüp vâsıl olduk Andan paşa efendimizin kethüdası Nişli Ali Kethüdaya andan sahibi devlet efendimiz olan Kethüda İbrahim paşa hazretine ol gece buluşup sekiz saat sohbeti has idüp seyyahat ve ziyaret ticaret ettiğimiz sagir ve kebir kura ve kasabat ve şehirleri alet- tafsil kendülere nakl ettiğimizden öyle safaf[2] ve sürur eylediler kim tabir olunmaz Ve buyurdılar kim Amma Reşid canibin seyyahat etdiniz Lâkin benderi Dimyat tarafı kaldı İnşallah alessabah sizi Burlos kal'ası ve Dimyat kal'ası ve Tine kal'ası kullarının teftişine ve Dimyat ağasının muhasebesin görmeğe gönderelim Ol canibleri dahi keştügüzar idüp ziyaretlerinde bizi duai hayırdan feramuş etme didikde dest busları ile şerefıyab olduk Ertesi alessaheer kethüda beye tenbih olunup cümle kılâların dizdarlarına ve iş erlerine ve hâkimüş-

[1] Yıldız nüshası (yanı)

[2] „ „ (safa)

şer' kadıllara müekkid buyurdii şerifler tahrir olunup kethüdadan dahi tenbihli mektublar alup beşinci gün paşaya vedaa vardıkda yetmiş altun harcırah ve bir tavaşi memlûk ihsan idüb dest bus ile behr(e)mend olup duai hayırları ile taşra çıkup cümle ahibba ve dostan ile vedalaşub kethüda beyden kırk altun ve bir çuka ve kumaş alup mektupları ile ol gün şehri Bulağa gelüp ol gece rısala [1] ağasında mihman olup elli yiğit ile bir yarar ve yüğrük kayık donadup cümle mekûlât meşrubatlarımız dahi verüp on huddamımız ile gemiye süvar olup azmi rah eyledik

Elfaslûs Sabi ve Sittîn

Mısırdan Burlos ve Dimyat ve Tine kal'alarının kul-ları yoklamasına gitdiğimiz yollarda olan kura ve kasabatları ve şehirleri ayan ve beyan ider

Evvelâ Bulak şehrinden çıkup Reşidden geldiğimiz Nil ile başaşı cereyan iderek üç gün iki gecede Reşide karib Mahalletül Emir mukabelesinde bâlâda tahrir olunmuş bir tur'ai azîm vardır ki ana Buslos tur'ası derler Boğaz ağzında

Beledi İzbe

Bu mahallerde İzbe köye derler Yetmiş seksen haneli pirinç köyüdür Anda bir kubbei âli içinde Şeyh Alii Gûyî [2] medfundur Anı ubur idüp tur'a içinde

İzbetül Hac

Yüz evli kuradır Ve pirinç hasıl olur Bir camii kurbinde Eşşeyh Kaşâşî medfundur Anı ubur idüb tur'a icre gemii iki canibden mel-lâhlar leban ile çekerek tur'anın iki canibinde yirmi pare mamur ve âbâdân pirinç hasıl olur kerpiçden bina olunmuş müfid muhtasar evli kuraları ubur idüb yıldız canibine dolaşarak tur'a ol canibe cereyan idüp Burlos deryası sağımızda kaldı Bu mahalde tur'a önün sed idüp sahralarda olan pirincistana tur'a cereyan idüp gitmede Biz dahi gemiden çıkub seddin öte tarafında gayri Burlos gemilerine süvar olup bizim gemi avdet idüp biz ol bend olan yerden Burlos buhayresine dahil olduk Bir azîm buhayredir Şarkdan garba tuli elli

[1] Yıldız nüshası (risale)

[2] Yıldız nüshası (Gûmî)

mildir Arzı kıbleden karayel canibine seksen mildir Amma gayet sığ deryadır Bazı yeri bir kulaç ve bir arşın ve iki kulaç üç kulaç yerleri var bir buhayredir İçinde bin pare balıkçılar kayığı vardır Yetmiş kise mükataadır Balığı cihanı dutmuştur Bu buhayre Burlos kal'ası dibindeki boğazdan girer bir vasi deryadır Canibi erbaası dayiren madar yedi konak yerdir Cenub tarafı Garbiyyenin hakidir Bu bahir pek amik değildir Gayet amikî bir âdem kaddi ve iki arşın Çoğu bir arşındır Gemiler ubur etmeğe âlâmet olmak için amik yerlerine hurma ağaçları dikmişlerdir Rübbanlar ol şecerler mabeyninden ubur iderler Bunda olan mahii gûnagûn meğer büyük buhayrede ola Ve bu Burlos deryası ile Akdeniz mabeyninde bir incecik topraklı dil vardır Ta Reşide gider Hakir bu buhayre icre karayel ile elli mil şarka gidüb

Evsafı kal'ai kadimi Burlos

Dimyat hakinde derya beyi hükmündedir Ve bir hâkimi dahi buhayresinin emin(i)dir Senevî yetmiş kise iltizamdır Ve bir hâkimi dizdardır Mısır müteferrikalarından kanunu Selim Han dizdar olmaktadır Ve bir hâkim dahi yüz elli akçe kadıdır Senevî beş kise mahsulü olur yetmiş pare nahiye kurası var Bir nahiyesi Beledi Beltimdir Ve Burlosun kal'ai kadimi bahayrenin deryadan giren boğaz ağzında İskenderi Yunan binasıdır Sene 21 tarihinde Hicreti nebeviyyenin salinde Hazreti Ömer hilâfetinde bedesti Amr ibnül Âs Esved ibni Mikdadı seksen bin asker ile serdar idüb fethinde üsret çeküb âcizler iken hikmeti Huda Dimyat meliki Hamuk (حاموك) oğlu Şata (شطا) islâm ile müşerref olup anın ianetile feth olunmuştur Badehu müruru eyyam ile kal'a lebi deryada olmak ile temevvücü derya tesir iderek harab olub badehu sene 924 tarihinde Selimi Evvel müceddeden dahi iç yüzde sahili buhayrede ve bir kumsal alçacık yerde taş şeddadî bina inşa etmiştir Akdeniz ile buhayrenin ağzın muhafaza ider şekli murabba bir köhne bina küçük kal'adır Dairen madar cirmi beş yüz adımdır Ve çar kûşesinde bür [1] viran kal'ası vardır Ve kıbliye nazır bir demir kapusu var Ve kal'a icre seksen hane ve seksen neferatı var Ve bir Selim Han camii var Minaresi kal'a kapusu üzredir Alçacık minareciktir Ve bu kal'ai hâlâ kum deryası gelüp günden güne gark etmededir Kal'a divarının münhedim olan yerlerinden içeri girmededir Yirmi pare topları var Cebahanesi azdır Tobcu başısı lazdır Ve kal'anın haricinde kible tarafında sazdan ve kamışdan ve topdan [2] üçyüz

[1] Yıldız nüshası (bir)

[2] (Çöpden) olacak

hane varuşu var Ve bir zaviye ve bir kahvehane ve bir etmekci dükkânı var Han ve hammam ve çarşuyı bazarı yok bir derbend yerdur kim himarın gayib iden varmaz Amma havası gayet lâtifdir Cümle âyende, ve revende kal'a kapusu önünde bir kasrı var Anda sakın olup kesbi hava iderler Ve Burlos karpuzu memduhu âlemdir Bir gûne mavi karpuzdurlar [1] İçî malâmâl cüllâbdır Başka bir nevidir Anın bir fincan suyundan hasta nuş etse şifa bulur Bazı mesti müdâm canlar bâde zikıymet olduğundan canlarından bîzar olup bu mavi karpuz bostanından daha kökeninde dururken üstünden bir küçük delik delüp bir kaşık bal korlar İkinci ve üçüncü gün kökeninden kesüp karpuzun içindeki cüllâb öyle şarabı nab olmuşkim bir kadeh nuş iden Ah Burlos deyu feryad ider Bir acayib bâde olur Bu mavi karpuzun nef'ini hakim Davud Tezkere'sinde acib tahrir etmiştir Ve balığı ve hurması ve hurma turşusu memduhdur Lâkin âdem duracak yer değildir Gayet serhad ceziredir Ve kal'anın canibi şarkında üç yüz adım baid kumluk içinde altı aded kuyular vardır Âbı hayatından [2] nişan verir suları vardır Cümle ehli Burlos bu sudan getirüp def'i atşan iderler Ve kuyular kurbinde yine kumistan icre bir kubbei âlide

Menakıbı kutbu âfâk kümmelîni alelîtlak eşşeyh İsa ibni Becm ibni İbrahimi Dessukîdir

Anda medfundur Lâkin kubbei pürenvarın rimali kararı muhal derya misal gelüp kubbesin gark etmiş idi Herbar türbedar olan ve ehli züvvarlar gelüp kumları kubbenin kapusundan ref idüp ziyaret iderler Âhirülemir sene tarihinde Canbulad zade Hüseyin paşa efendimiz valii Mısır iken emri şerif olup vücudu şerifi azizi kubbesinden nakl için aziz evlâdları bir mübaşir ağa alup cemii Reşid ve Dimyat ve sayir kura ve kasabatlardan nice bin âdem ve yedi kadı ve âyân eşraf cem olup hazreti şeyh İsanın na'sı şerifin evlâdı zevil-ihtiramları kabri şerifinden ıtlak etmeğe girüp nice bin huzzarı meclis olan mahlûku Huda tevhid ve tezkir iderek ve taraf taraf âşıkânı sadıkan muhibban öd anberler yakub tekbiri Allahüekber ile kabri şerifinden cesedi zati pakın çıkarup biemrillâhi taalâ altıyüz otuz altı seneden beru ham beyaz kefeni içinde ol vücudu nazenin terü taze çıkup cümle ibadullah hayretde kalup engüşt berdiyen iderler Andan tabutile yine Burlos kurbinde lebi deryayı buhayrede bir mürtefi

[1] Yıldız nüshası (derler)

[2] * » (hayatdan)

çemenzar yire tevhid tezkir ile götürüb defn iderler Hâlâ üzerine bir kubbei azîm ve bir cami ve bir tekye bina etmişlerdir kim ibret nüma âsitane olmuştur Andan paşa efendimiz ağası yedi kadının ve ahalii âyânı vilâyetin arzı ile paşaya gelüp kıra(a)t olundukda aziz hazretlerinin altı yüz otuz senesinden [1] beru terü taze olduğun arz etmişler Arz iden [2] Dahı ziyade halk mutekid olup olkadar ehli züvvar giderler kim şebü ruz âdemden hali değildir Ve. yevmi Şaban-da yılda bir kerre buyurdı ile bir Mevlûdu azîm olup yüz bin âdem cem olur Hamdi Huda ziyareti müyesser olup ruhu şerifiyçün bir Yasini şerif tilâvet eyledik رحمه الله عليه Bunların hakkında bahr [3] beyit bir eş'ar etmiş idik Amma evrakı perişan mabeyninde zayi olmuş Andan kal'a dizdarından kal'a yoklamasıyçün iki yüz gurus ve bir at alup ve huddamlarımıza bürranî elli gurus dahi alup ve kırk tüfenk endaz refikler alup mekûlât meşrubatlarımız ile Burlosdan buhayre kenarınca canibi şarka hurma ormanları icre bayırlar [4] kırk pare mamur ve âbâdân kuralar ubur iderek iki saatde

Evsafı kasabai Beltîm (بَلْطِيم)

Buhayre kenarında bin hanei mamurlu kumsal içinde bir mahal- ledir Burlos hakinde iltizamdır Sahibi beledi Elhacı Bülbul derler Bir kerimüşşan sahibi iman kimesnedir Ve Burlos nahiyesidir Sultan Mansur binasıdır Kendiler dahi camiin haremi köşesinde medfundur Bu cami tulen ve arzan yüz ellişer ayakdır Ve bir minareli tahtanî ve cümle elli amudu nünteha üzre mebni bir camii kebirdir Bir dükkânı ve bir kahvehanesi var Hammamı ve medreseleri yokdur

Ziyareti kasabai Beltîm

Evvelâ Camii Eşşeyh Ebülfeth İçinde bizzat kendüleri bir kubbe- de medfundur Ve yine camiin haremi köşesinde bir kubbei âlide Eşşeyh Feth ibni Abdülâziz ibni eşşeyh İsa ibni Becm Bâlâda zikri seb- kat iden Burlosda medfun şeyh İsa hazretleridir Amma bu şeyh Feth hazretleri nebirei şeyh İsadır kim menakıbı bînihaye ulu sultandır Tarıkı Burhanîde keşif keramet sahibidir Ve Beltîmin canibi şarkîsin- de Hasanîür Riûfâî Tarıkı rûfâide keramâtı zâhir olmuş erdir Bir kü-

[1] Yıldız nüshası (seneden)

[2] » » (arz iden) fazla

[3] Yıldız nüshası (penç)

[4] » » (üzre)

çük kubbede âsüdedir Derunu şehirde bir mürtefi yerde Kabri eşseyh Mehmedül Behlûl ve ana karib Eşşeh Gulâmullah ve yine şehir içinde Eşseyh Salim Ebu Rahı tavil Bir canibe azimet idüp yürürken cümle halkdan âli gitdiklerinden Ebu Rahı tavil derler Tarıkı Mutaviide ulu sultandır Amma hilkatı gayetülgaye kasirül kame imişler Ve bunlara karib Eşseyh Mehmedül Huşuî Bir alçak kubbede yatarlar Amma ziyaretgâhı hassı âmdır Ve Kabri eşseyh Mubarek ve sahili bahre karib Eşseyh Mehmed Efendi karibülâhd imiş Cümle ehli beled menakıpların nakl iderler kim Seriri Saktî mertebesinde ulu sultan imiş Hâlâ kabri şerifinin haki amber pakinden zatülcenbe mübtelâ bir kimse(ye) gülâb ile ezüp içirseler biemrillâh şifa bulur رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِمُ Andan bu şehri seyrü temaşa idüp yine şark canibine buhayre kenarınca üç saat gidüp badehu Akdeniz ile bu buhayre mabeyninde Evvelün Nahl tabir etdikleri hurmalık ormanı icre girüp azameti Huda meğer Mısırın hurması cümle bu Burlos vilâyetinde imiş Öyle dirahiti hurmalar varkim herbiri eflâke serçekmişdir Ve her nahlde yirmişer salkım hurma olup ikişer yüz vakıyye hurması gelir Altı saat dahi bu orman tamam olduğu mahaldir Anı ubur idüp Akdeniz kenarına varup sağ tarafımız kible canibidir Ve Garbiyye hakinde bir çöl çölistan ve bir tîhi bieman bîpayan yerdir Yaz günleri Hudbiyye kabilesi sakın olup şitada mezkûr hurma ormanlarında sakın olurlar Muti ve münkad âdemlerdir Eğer bunlar tayi olmasalar bu çölden bir âdem geçmek ihtimali yok idi

Sergüzeşt

Bu çöl icre ılgar ile sahili bahirde pak kumsal üzre giderken deryada iki gemi nümayan olup top ve tüfenk atup cengi aşub iderler Biz dahi atlarımıza siklet idüp ileri varınca küffar gemisi müslüman keğtisin kovarak müslim şaykası karaya düştü Biz varınca küffar deryada lenger bırakup filika döküp karaya düşen ibadullahları kovmağa başladı Hakir dahi elli beş atlı ve katırlı ile varup imdad idelim derken filika küffarları alarka olup bize haylı kurşun atdı Hamdi Yezdan asla isabet etmeyüp cümle ibadullah kenarı bahirde taze can bulup gemiden zıkıymet eşyaların çıkarup taşrada dağlar gibi yığıp meterislendiler Biz dahi barı sakillerini taşıırken lâîn küffar tonoş elliyerek bir top menzili karib geldikde yaylım topa ateş idince cümlemizi tarmar idüp bizden Burlos dizdarının bir atına ve bir Arap kölesine top küllesi isabet idüp merhum oldular Biz cümlemiz kumluk ardında pinhan olup yine

birer birer imdad idüp ibadullahın esbabların taşırdık Badehu küffar gemisinden kumbaralar atup derkenar olan gemii ihrak etmeğe kasd etdiler Amma olmadı Badehu çöl tarafından yedi sekiz yüz Urbanı uryan karaya düşen gemii nehbü garet etmeğe at boynuna düşüp geldiler Gördüler kim hakir ile bu kadar pašalı ve gayri yolcular var Âhir anlar dahi sureti hakdan görinüp hizmet idüp gemiden taşra haylı meta çıkarup kenarı bahre dağlar gibi yığdılar Netice(i) kelâm bu hal üzre ta vakti gurubadek cenk idüp ibadullahı hizmet eyledik Badelmağrib küffarı bedgirdarı murdar gemisin fanuslar ile çıragan idüp ta nısfülleyle varınca top ve tüfenk atmadan hâli olmadılar Âhir vakit nısfülleyle olunca kâfirin filikası âheste revîş gelüp gemi(i) ihrak idecek mahalde gemiden ve karadan bu kadar candan bîzar olmuş ümmeti Muhammed bir yaylım kurşun urunca filika döne döne kenara geldi İçinde bir keferi fecere kalmış On ikisi mürd olup yedisi mecruh kenara gelince filikai zabt idüp mecruhların kellelerin kesüp hakir bir gülbangi muhammedî çeküp cümle Urban ve keştiban pîr civan derunu dilden üç nöbet sadayı Allah Allaha reha buldurunca küffar gördü kim eli ayağı olan filikası ahz olundu Ta sabahadek asla durmıyup bize âteşi Nemrudî saçup âteşbazlık gösterdi Amma bir kimseye asla zarar isabet etmeyüp ba'dessalâtülfecr yıldız rüzgârı şedid olup küffar kenara düşme havfinden badbanların açup ve trombete borıların çalup hayib ve hasir bukadar barud ve gülleden ve bukadar kelleden çıkup gitdi Biz dahi ibadullahdan mezun olup gidelim didükde reyisi ve sayır tüccar ve züvvar huccac üçyüz âdem lütfidüp Gitmen Siz gidince bu Urban bizi bu çölde nehbü garet iderler deyince derhal bir âdemim ılgar ile Dimyata gönderüp imdad taleb eyledik Ol gün karadan üçyüz âdem deryadan yetmiş beş pare küçük gemi ve sandallar pürsilâh âdemleri ile gelüp vâsıl olunca karaya düşen geminin dahi yüklerin gayri gemilere tahmil idüp karadaki gemi hiffet buldukca deryaya kalkup kumdan halâs oldu Hamdi Huda bir yerine asla rahne gelmemiş Tarfetülayn icre deryaya alarka olup karada olan barı sakillerin dahi alup cümle imdada gelen gemilerle şenlik ve şadmanlıklar iderek top ve tüfenklerin atarak badbanların açup muvafık eyyam ile benderi Dimyata gitdiler Ve kâfirin filikasın başaşağı bayrağıyla yedeğe alup bile göturdüler Hakir Dimyatdan gelen kara askerile bir yire cem olup kâfirin filikasıdan aldığımız kelleleri mızraklar üzre hakirin huddamları diküp yine Akdeniz kenarınca vakti zuhurda Yemenî nehri Maadiyesine gelüp bir mavuna gemi ile ol gün bukadar asker gücile karşı Dimyat tarafına ubur etdik Nehri

Yemenî oldur kim Mahallei Kebir içinden cereyan iden tur'a ve Sabuniyye tur'ası bir yire cem olup büyük Nil kadar nehri azîm olup nice yüz pare beledleri rey idüp bu mahalde Akdenize munsab olup gemi ile geçilir Aslı niye [1] Semennut kurbinde Nilden müteferriktir Nilin nısfı kadar vardır Burlos ile Dimyat mabeyninde mahlût olur Andan yine göl ile ubur iderken nice kerre yüz bin bıldırcın duzakları icre sayd olunmuş bıldırcınları alup kâmil beş saatde Dimyat mukabelesinde kasabai Sinaniyye yedi saatde dahi Maadiyeden Burlosdur Cümle on iki saatde Burlosdan benderi Dimyat karşısında

Kasabai Sinaniyye

Nil kenarında üç yüz haneli bir mamur beledir Üç camii ve iki vekâlesi ve bir kahvesi var Küffar zamanında bir kal'ası var imiş Hâlâ âsârı binaları âşikâredir Muaf ve müsellemin Sinan paşa evkafıdır Anda Dimyat emini olan Mısır beyi Abaza Dilâver Bey bir kasır inşa etmiştir Cümle ehli Dimyat anda kesbi hava iderler Andan bir gemiye süvar olup gayri imdada gelen askerler dahi gemilere süvar olup alayı azîm ile küffarı haksar kelleleri ile bir hayhu ile tüfenkler atup şadmanlar iderek alayı azîm ile gümrük önüne vâsıl olup Dimyata dahil olup paşa ağasının konağında meks eylediğimiz saatde küffardan, halâs olan şayka dahi top ve tüfenklerin atup şikârı olan küffar filikası ile limana lenger bırağub cümle halkı İdi Edha idüp gemi reisi filika ile bizden kelleleri alup arzı mahzarla ve hakirden mektuplarla Mısırdaki İbrahim paşaya gittiler

Evsafı şehri azîm benderi Dimyatı kadim

Bu şehri müzeyyen hakkına niçe müverrihler evsafın tahrir etmişlerdir Amma kavli esah oldur kim Tufanı Nuhdan sonra İşmaun bin Mısrayim oğullarından Dimyat nam bir ulu padişah bina etmiştir Anıñün Dimyat tesmiye olunmuşdur Lâfzı Dimyat lisani süryanîde kuvvete kudrete derler Kuvvetli cihanârâ melik idi Amma kitabı Tevratda şehri Dimyatın ismi Beledi Âlûşdür Kitabı Zeburda الدردميه والبيطا وفراغة dir Ve kitabı İncilde Elhazra (الخضره) dir Ve lisani Arabda yine الدردميه dir Lisani Kıbtîbe Dimyatdır Ve badehu Hicreti Risaletden otuz sene sonra Amr İbnül Âs Mısır halifesi iken otuz bin askere Esved İbni Mikdadı serdar idüp Dimyat kal'ası içinde melik Hamukü muha-

[1] Yıldız nüshası (yine)

sara idüp kâmil yedi ay cengi azîmler olup fethinden meyus olup feragat sadadinde iken melik Hamakün Şata namında bir oğlu ol gece Hazreti Risaletpenahı rüyasında görüp derhal habdan bîdar olup nısfülleylde âlem ağyardan bîhaber iken kal'adan ip ile nüzul idüp Esved İbni Mikdad hazretleri huzurunda islâm ile müşerref olup kal'anın fethi mümkün olan yerlerin gösterüp askeri islâm ol tarafından hücu(m) idüp biemrillâh kal'a feth olup ol arbede icre Hamük melik giriftar bend esir olup oğlun göricek ol dahi derunu dilden bendei Sübhan oldu Badehu guzati müslimîn bîhisab zıkıymet malı hazayin almışlardır kim hâlâ dillerde dasitandır Zira Tufanı Nuhdan beru merd eline girmeyüp daima namerd elinde bikri pakize bir şehri müzeyyen idi Hamdi Huda desti merde girüp bekâreti izale olup üç bin sanduk malı hazayin Medineye Hazreti Ömere gönderdiler Badehu sene tarihinde Şamda Nureddinüş Şehid halife iken İspanya küffarı Dimyata bin pare gemi ile gelüp istilâ eyleyüp yedi ay zabt eyledi Badehu Nureddinüş Şehid veziri Yusuf Salâhud-dini yüz bin asker ile Dimyat üzre gönderüp geldükde küffara eman vermeyüp kal'a(i) feth idüp cümle küffarı dendanı tığden geçirdi Bu kadar malı ganayimle mansur muzaffer Şama geldi Yine sene 621 tarihinde frengi bedrenk müstevli olup Tahir Beybars Mısır halifesi iken Hızır gibi yetişüp kal'a(i) feth idüp cümle küffarı seyfi müczimden geçirdi Badehu sene tarihinde Sultan Selim Hanı Evvel fethidir Bedesti Ayas paşa Hâlâ desti islâmda Nil kenarının canibi şarkîsinde bir bender şehri azîmdir kim vafında lisanı kûteh bînutukdur Mısır eyaletinde derya beği hükümünde lâtif sancakdır Paşası tarafı padişahîden Mısır divanında senevî on iki kise has akçesi alır Ve on iki kise dahi cürüm cinayetden ve bac ve bazar ve bâdihevadan hasıl olup bu has tahtında iki pare yarar kadırga ile Kapudan paşa ile sefer eşer Bazı zaman bu sancağı Reşid sancağına ilhak idüp bir namdar iki tuğlu paşaya ihsan olunur Paşası deryada sefer eşüp kaimmekamı iki yüz âdem ile hüküm hükûmat idüp kendüye dahi on kise hasıl ider Ve bir hâkim dahi Mısır paşası tarafından bir mükellef ağa gümrük üzre havale hâkimdir Yevmiyye onar gurus gümrükden ulûfesi vardır Âyende ve revende gemilerden birer gurus temkin akçesi alır Ve odun gemilerinden onar kantar hatab alır Ve niçe gûne işlere karışır Arz sahibi ağadır Ekseriya gümrüğü Mısır beylerinden yüz ellişer kise iltizam ile alup yılda iki yüz ve iki yüz elli kise hasıl ider Zira her senede cebri noksan beş yüz pare gemi gelir Ve bir hâkim dahi hâkimi şer'i muhammedîdir Üç yüz akçe payesi ile sittei evvelin tahtabaşı mansıblarındandır

Bir müddeti yirmi otuz kise hasıl alur mansıbı âlîdir Bir kaç kerre beş yüz akçe mollalara ihsan olunmuşdur Şehir icre iki nayibi hük-mider Biri dahi taşra nevahi nayibi Biri dahi kazai Fereskür buna ilhak olup naib [1] hük-mider Kazai Dimyatın tahtı hükûmetinde cümle on altı kuradır Zira canibi erbaası deryadır Amma Kazai Fereskürde pare nahiye kuraları vardır Senevî bu dahi yedi kise hasıl alur Dimyatda ve mezahibi erbaa şeyhülislâmı ve nakibül-eşrafı ve kapu kulu serdarı ve Mısır yeniçerisi ve azablar serdarları ve dört bölük çorbacıları ve âyânı eşrafı ve ulema ve sulehası ve eimme hutebası ve meşayihü sâdâtı ve ehli tüccarı gayet çokdur Ve ulemâsının hafızı Kelâmullahı bîhisabdır Amma âsitane sipah ket-hüda yeri yokdur Ve bu şehri her gice kaimmekamı sancak tarafın-dan üçyüz pasban gafirlik iderler Gayet emin şehri benderdir Nili Mubarek kenarında kiblelen yıldız rüzgârı canibine Camii Metbu-liyyeye varınca bu şehrin tuli kâmil bin yüz adımdır Ve arzının bazı yeri sekiz yüz adım ve bazı canibi altı yüz adımdır Amma canibi erbaasında kal'a divarı yokdur Lâkin etrafı eknaftında cümle yetmiş beş tedribe kapuları vardır Her şeb gafirler bekler Ancak Camii Metbuliyye cenbinde Nil kenarında Sultan Salâhuddin kulesi şekli murabba bir kulle(i) azımdır Etrafında alçak divarlı bir rebatı var Dairen madar cirmi altı yüz adımdır Lâkin içinde haneleri virandır Amma mezkûr iç kulle mamur seddi metîn yüz arşın bâlâ bir sera-med kârı kadımdır İçinde dizdar ve neferat hanelerinden bir şey yokdur Ancak içinde mirî mühimmat makulesi ve mirî pirinc ve gılâl ile memlû olup miftahı yine boğaz dizdarı elindedir Ve bu şehri azım cümle sagır ve kebir yedi bin altı yüz bağ ve bağçeli kat enderkat tula binalı ve kireç ile damları sıvanmış mamur ve müzey-yen hanelerdir Amma Reşidin haneleri dahi ziyade mamur ve mü-zeyyendir Bu Dimyat haneleri dahi elvan elvan toplar ile divarları müzeyyen binayı metînlerdir Ve bu şehir cümle şeyhülbe(le)d defteri üze kırk mahalle ve yüz elli mihrabdır Cuma kılınur hut-bedir Amma cümle cevamilerden kebir ve cemaati kesiriye malik Camii Fethiyye Mabedi kadim dua müstecab olacak yerdir Evayili a'sarda kenise imiş Hâlâ âlâmetleri vardır Tulen doksan adımdır Ve arzan kırk germe adımdır Ve cami içinde cümle doksan iki sütunu muntahalardır Amma ellisi akiki yemenî misal somaki amud-lardır kim misilleri bir diyarda yokdur Herbiri birer Mısır hazi-nesi değer cevahir somakilerdir Dahi fevkinde kemerler üze münaka-kaş harpüşte tavandır Düz değildir Ve taşra hareminin etrafı cümle altmış

[1] Yıldız nüshası (nayib)

dört billûr misal mücellâ mermer amudlardır kim kibliye müteveccih olup kıyama dururlar Haremi vasiinin ta ortasında bir sebilhanesi var Haremin altı serapa amudlar üzr(e) su sarnıcıdır Âbı hayatdan nişan verir mâi nabı vardır Bârânı rahmetden cem olur Haremin ortasındaki sofa üzre bir nabıka dirahti vardır Gayet şeceri azîmdir Camiîn dört kapusu hareme mekşuftur İki kapusu biri kibliye ve biri canibi garba meftuhdur Ve mihrabı camiîn köşesine münharif vaki olmuştur Zira bu cami dahi Yunaniyanda deyr imiş Anıncün Camii Fetihyye derler Mihrabı kârı kadim ve minberi haşebdendir Minber kapusu üzre bu tarih ve bu Âyeti şerif tahrir olunmuştur

(انما يعمر مساجد الله من آمن بالله واليوم الآخر)

Âyetinden sonra

(انشاء هذا الجامع الحاجي شمس الدين بن محمد طرابلسي المعروف في شهر رجب المرجب سنة احدى وسبعين وسبعماية)

dir Üç tabakalı bir minare(i) mevzunu var Gayet musanna seramed minaredir Kible kapusu üzre tamir termiminin tarihidir

*Geldi dünyaya nice Daver Beğ
Kimse hayr etmedi bu cami yeğ
Her gören ide dua sahibine [1]
Düşdü tarihi hayr Dilâver Beğ*

Düşdü lâfzı sahihdir kim vezinden düşdü [2] Sene [3] namevzundur Amma böyle tahrir olunmuştur Ve mahkeme önünde çarşu izdihamı içinde cemaati kesireye malik Camii Bedriyye binasıdır Tulen yüz elli adım arzan elli beş adım Cümle elli mermer sütunu mevzun üzre sade levha tavandır Haremi ortasında eflâke serçekmiş bir hurması var Miñaresile beraberdir Amma minaresi dahi gayet musanna üç tabaka beyaz serv gibi mevzundur Bu cami tahtanî ve dört kapusu var İki yan ve iki kible kapudur Camiîn haricinde bir hanefî havzu vardır Üstü levha kubbe ile mesturdur Etrafında muslukları vardır Minberi kapusu üzre

(نصر من الله)

merkumdur Ve yine çarşu içinde Buğday Bazarına karib Nil kena-

[1] (Her gören sahibine ide dua) olmak lâzım.

[2] Bu cümle yıldız nüshasında kenarda yazılıdır.

[3] Yıldız nüshası (1083)

rında *Camiül Bahr Tulen* ve arzan yüz seksen ayakdır Ve cümle seksen dört amelî sütun üzre nakşi bukalemun ibretnüma tavandır Yedi kapusu ve bir minarei mevzunu üç tabakadır Ve yine çarşu içinde Piring Bazarında *Camiül Kebir Hâce Eminüddinül Muinî* binasıdır Serapa kâgır taş binalı ve kubbei âlili fevkanî bir camii ruşen âbâddır İki kapusundan dahi sekizer kademe taş nerdüban ile çıkılır bir camii kahkaha var binayı metîn Cennet misal mabedi kadimdir Ve şebü ruz cemaatden hâli değildir Gûya Mısırdâ Âdiliyye yolunda Sultan Barkuk camiidir İçinde asla sütunları yokdur Sultan Barkuk camiidir İçinde asla sütunları yokdur Canibi arbaasında dört Takı Kesradan nişan verir kemerler üzre kubbei âlidir Amma münakkaş tavandır Ve camiin ortası açıktır Bârânı rahmet nüzul etdükte camiin vasatında kuş gözü gûnagûn ruhamlar döşenmiştir kim çeşmi insan nazar etdükte hirelenir Ve canibi erbaasında takler altında birer soffa(i) azîmi var kim herbiri beşer yüz cemaat alır Bu cami tulen ve arzan yüz ellişer ayak gelir vasi camidir Mihrabı elvan haceler ile müzeyyendir Minberi münakkaş haşebdendir Ve iki minarei mevzunu var kim akalîmi Mısırdâ nazirleri yokdur Olkadar lâtif ve nazif binayı mevzundur kim cümle gören üstadî kâmil bennalar anın kayım olduğuna engüşt berdihe iderler Ta bu mertebe rakik üç tabakalı minarelerdir Şerifeleri biri biri içinde kadeh misal nümayandır Ekseriya müezzinleri sıbyandır Zira büyük âdem enüp binmeğe sığmıyup üsret çeker Ve bu cami tenk mahalde olmak ile haremi yokdur Ve şafiî havzunda Canpulad zade Hüseyin paşa vali(i) Mısır iken Nili Mubarekden sakıyeler ile su çeküb elli göz kantara ile kahvehaneler mabeyninden Nili geçirüb abdest havzuna gelüb ibadullah tecdidî vuzu iderler Acib hayratı azîmdir Andan şehrin canibi şimalî nihayetinde Ribat Kulle kurbinde Camii *Metbuliyye* Sultan Kayıtbay binasıdır Cümle camiler gibi bu dahi tula binadır Amma gayet metîndir Nil kenarında olmak ile sekizer kademe taş nerdüban ile fevkanîdir Canibi erbaasında iki yüz talebe höcreleri vardır Ve derunu camide amudu müntehalar yokdur Ancak kârı kadim camii atıktır İçinde şebü ruz binden müteceviz hafızı Kur'an ve gayri müfessirîn ve muhaddisîn sakın olurlar Dimyatın gûya ki Camii Ezheridir Camii ulûm sahibi dersâmlar vardır Bu camiin üç aded kapusu var Kubbe kapusu nerdübanlarında Nilden abdest alınır Bazı mahalde Nil tuğyan idüb camie dahil olur Mihrabı tarzı kadim ve minberi haşeb ve olkadar müzeyyen değildir Lâkin evkafı metîndir İmaretinde nîmeti has ve âmma ve bazı gedaya mebzuldür Ve kubbe canibinde Camii Şerebaz sekiz sütun üzre tavandır Tahtanî

vaki olup bir minaresi ve üç kapısı var Ve Türkül Müsellâhda Camiü'sş Şataniyye ve Sukül Müruzda Camiül Miniyye ve Camiül Kebir dahi derler Mükerrer yazılmışdır Ve Nil kenarında Camii Rıdvaniyye Kasrı âli misal bir camii nurdur İçinde mükerrerdir[1] asla amud yokdur Dört kemer üzre tavandır Nil kenarında yan soffaları var Cümle cemaat anda kesbi hava iderler Bir alçak minaresi var Ve Sukül Basalde Camii Zaviyetül Halic ve kurbi tekveyi şeyh Abbasîde Camii Seydi Hasamut Tavil ve Dilâver Bey saray (ı) cenbinde Camiül Kasımiyye ve kal'ai atik civarındaki Camii İbni Harun ve Canibül Mürşide Camiü'sşyh Öner ve yine kurbi Camiül Münşide Camiüd Denbiyye ve yine Camiül Münşide Camii Ebu Atıyye ve Sukül kasbide Camiün Nasıriyye ve Suku Lebende Camiü'sşeyh Hat'am ve Hartül Mirkabede Camiül Erbân ve kurbi Ketanîde Camii ibni Tellis[2] Bu tahrir olunan cevamilerin alettafsil evsafların terkim eyle [3] bin bir tcmarı tavil olur Bu mezkurun camilerden maada cümle yüz elli mihraba varınca mesacidlerdir Bu Dimyatın camileri Reşid(d) en çok selâtın camileri vardır Ve zaviyeleri dahi çokdur Cümle zaviyelerden cemaati kesir(e) ye malik çarsu içinde Zaviyei Erbaîn Bu mescide mes-cidi Atebanî dahi derler Ta Hazreti Ömer fethinde bina olunmuşdur Zaviyeye girdikde sağ tarafda kırk sahabeî kiram medfun olduğu tarihleri ile müsbetdir Sandukalarının kenarında haşeb üzre oyub celi hat ile bu tarih mektubdur

(برسم عبدالفقير الله تعالى القاضي شهاب الدين سنة عشرين ثمانماية)

yazılmışdır Bu şehir içre yedi medrese ve on bir tekve ve üç sebil var Amma sebillerden iskele başında gümrük önünde Rıdvan Çorbacı sebili serapa kâşii Çin ile mebnî revzenlere tas ve mağrabaları zincir ile kayd olunmuş kalaylı ve altun yaldızlı mağrabalardır Sahibül-hayratı hayatda olmağıyle yevmi Aşurada deşti Kerbelâda şehid olanların ruhiyçün üç gün bal ve üç gün şeker şerbetleri cümle atşana mebzul olur Evkafı kavidir Bu sebilin fevkinde kasrı havernak misal bir mektebi sıbyanı var Kâmil üç yüz sıbyanı tıfları ebcedhandır Her sene kisveleri ve mahiyye onar para vazifei muayyeneleri vâsıldır Sarı pirinç revzenleri üzre kemer altında lûce ve lâciverd ile müzehheb hattı celili tarihi budur

[1] Yıldız nüshası (mükerrerdir) Kelimesi yoktur.

[2] » » (Tillis)

[3] » » (eylesek)

*Habbeza bu bir sebili âbı hayvan
Hemşinisidir İsmail Rıdvan
Gerekdir böyle hayra ola tarih
Hezar ahsentü İsmail tii iz'an*

Sene 1086 [1]

ve sebilhane içindeki kâşii Cin üzere tahrir olunan tarihtir

*Piyade gördü itmamın dua idüp[2] tarih
Zehi kasrı muallâ ki mubarek ide Hak anı*

Bu sebil mektebinden gayri seksen altı mekteb dahi vardır Ve dört hammamı var Cümleden çarsu içinde âbı havası ve binası lâtif Rıdvan Çorbacı hammamı ve Kadı hammamı ve İbni Mismar hammamı ve Arnavud hammamı Ve cümle on sekiz handır Evvelâ Mustafa çorbacı ve Haremeyn hanı ve Mustafa Çelebi hanı ve Huveyliyye hanı ve Piri Çorbacı hanı ikidir Ve Arnavud hanı dahi ikidir Ve eski Zül-fikar Kethüda hanı ve Abbasî hanı ve Ca'dî hanı ve İbni Far hanı yani Sıçan Oğlu hanı ve Tınaviyye hanı ve Kaggasın hanı ve Kadı hanı ve Abdurrahman paşa Mısır mütevellisi iken anın iznile Gürci Zül-fikar Kethüda lebi Nilde kel'a misal bir hanı azım bina etmiştir kim cümle taşı Mısırdan gelmiştir Dimyatda bu handan ve Camiül-Kebir-den maada taş bina yokdur İki kapulu ve yüz haneli bir nevbinayi metindir Ve cümle otuz iki kahvehanesi var Amma Uzun Çarsu içinde altı aded kahvehaneleri var Biner âdem alur kaai azımlerdir Ortasında ruhamlı havzlarında fevwareleri kubbelerine münthehi olur Ve iki canibinde [3] hanende ve sazende ve meddah ve mıtrıban ve rak-kasan ve şebbaz ve kuklabaz soffalı gümrah kahvehanelerdir Ve bu şehir cümle iki yüz altmış sokaktır Cümle pak rahı şahdır On sokakda taraf taraf esvakı sultaniler vardır Amma bedestanı hanlardır Cümle iki bin altmış dükkândır Ruyi arzda olan mevcudat bu şehirde mevcuddur Ve üçyüz at değirmeni ve yağ değirmenleri vardır Ve mahalleler içinde altıyüz Dimyat alacası dokunur kârhane vardır Amma gayri esnaf azdır Veyedi kefer mahallesi ve bir mahalle kıbtî ve bir mahalle yahudi vardır Ermeni ve frenk gelir gider Frengin balyozları yoktur Ve yedi kenise ve kırk meyhane ve altı yüz hane vardır Yetmiş yerde piring dinekləri var Herbirinde ikişer dinekten yüz kırk piring

[1] Yıldız nüshası (1081)

[2] «Piyade gördü itmamın dua idüb didi tarih) olmak lâzım: Yıldız nüshasında (didi) kelimesi vardır.

[3] Yıldız nüshası (hanibinde)

kârhanesi vardır Zira şehri Dimyat piring kânıdır Gayri hububat yukaru Saidi Âliden gelmek ile behası dahi âlidir Amma yine ganimetdir Ve cümle üç bin mahzeni vardır Zira halkı cümle anka tüccarlar Lâkin muhteşem değillerdir Bu şehirde cümle üç bin sayyadı semek vardır Rum ve Frengistana tuzlu balık salamurası ve balmumuna banmış kehruba misal balık yumurtası bu diyardan canibi erbaa diyarlarına gider Zira bu şehrin canibi erbaası cümle buhayrelerdir kim nice bin gûnagûn mahileri olur Ve bu şehirde şeyhülbeled defterile üç kerre yüz bin âdem vardır Hamdi Huda bu kadar ecnası mahlûkat olub babulluk namında fahişehane bilittifak yokdur Gayet ehli ırz vilâyetdir Bu şehrin dahi nisvanı sahib isyanları çarsuyi bazara çıkmak ayıbdır Gice fanuslarla gezerler Ve bunda askerî tayifesi azdır Çoğu fellahîndir Ve gayet divdest kârü kisbe kadir rencber halkı vardır Her kâr ellerinden gelir Ol ecilden ganimet şehirdir Ve âyânı çuka ve atlas sammur kürk giyerler Vasatülhal olanlar alaca baş ve mavi bediyye ve Dimyat alacası giyerler Her sokağı âdem deryasıdır Ve zenanesi sivri altun ve gümüş tas takye giyüb eyinlerine siyah ve beyaz izar bürinüb yüzlerine siyah nikab ve ayaklarına âsümanî babuc ve âsümanî iç edik giyüb müeddebane reftar iderler Ruzu ruşende sokağa çıkan avreti olan her kim olursa katl iderler Meğer meyitleri ardınca karib akraba avretleri çıkar Desturdur Ve bu şehir halkı gayet ehli zevkdir Üç yüz altmış altı günde elbette birer düğün ve her gice birer Mevlûd ve üç aylarda yevmiyye birer Mevlûdu âli idüb bir hayi hu iderler Elbett bu cemiiyeti kübralar mukarrerdir Ve bu şehrin kiblesi ve şarkı ve şimali ve yıldız canibi cümle üçyüz altmış altı bağ ve bağçe ve bostandır Limon ve turunc şükûfesi mahallinde gayetanlar içre bir âdem ubur etse gûnagûn ezher rayıhasından âdemin dımağı muattar olur Her bağçede gûnagûn kaşırlar ve havz ve şazirvanlar ile ârâste ravzai rıdvanlardır Hakikatülhal yine cümle bağdan Rıdvan Çorbacı ve Zülfikar kethüda hadikaları bağı iremdir Bu şehrin âbu havası gayet lâtif olduğundan mahbub ve mahbubesi firavandır Ve halkı gayet garib dostlardır Kârü kisibleri balık ve piring ve sükker ve gayri eşyayı bisyar ile ticaret iderler Ve bu şehrin ta ortasından Nilden bir halici azım girüb şehrin iki canibinde şahane hanelerin revzenleri ve şahnişinleri bu halice nazır olub bazı âdemler pencerelerinde oturdukları yerden mahileri sayd idüb ehlü iyalile kefaflanırlar Bu şehrin cümle mahbub sıbyanları uryan ve büryan mahi veş bu tur'ada Nil maliki gibi şinaverlik idüb birbirlerin bilâvasıta ve bilâ tekellûf deraguş iderler Bazı mahbub dost canlara acib temaşagâhdır Bu canibde olan hanei

zibalardan gayri dahi güzide sarayı âlii mamuru Büyük Nil kenarında beşer altışar kat enderkat müzeyyen şahane saraylardır Reşid gibi evleri karada değildir Nil kenarındadır Bazı mahal Nil tuğyan etdükcce bu hanelerden içeri girer Revzenleri cümle Nile nazırdır Bazı hanenin kayık hanesi evi içindedir Ehli beled birbirlerine kayıklar ile gidüb gelirler Bu şehrin iskelesi azdır Ancak gümrük önü ve paşa ağası sarayı önü bir meydanı azımdır Cümle gemiler ol mahalle yanaşub metaların dağlar gibi yığub gemileri Nilin karşusunda Sinaniyye canibine geçüp anda yatırlar Ve bu şehrin yıldız canibindeki mezaristanda bir mürtefi yerde Mirkab namında bir çarkûşe bir kulle vardır Eflâke serçekmişdir Küffar zamanında dahi âli imiş Hâlâ ol menarı Mirkabda mutedil havada üçyüz mil cezirei Kıbrıs dağları nümayandır Lâkin kuvveti basara muhtacdır Bu Dimyatın mekûlât meşrubatının memduhatından ibtida pirinci Revan ve Geylân ve Hind pirincinden şahdane ve leziz pirinci olur Âli Osman padişahının Dimyat kileridir Cümle piring bundan gider Bu Menzilâvî ve Fereskür pirinci rub'u meskûnda yokdur Ve balığı ve balık yumurtası ve cemmizi ve beyaz ekmeği ve sanayiatdan Dimyatın bînazir gûnagûn harir alacaları ve muzu meşhurdur İklîmi salisin evvelinde olmak ile arzı beledi ve tuli neharı Ve Dimyat içinde olan eski kal'adan on mil aşağı yine Dimyat canibinde ve Nil kenarında Kulkıran Mehemed paşa[1] kal'ası natemamdır Cümle boğazı bekleyen gemiler anda bir ay iki ay yatırlar Anda bir zaviye vardır Hava lâtif olub boğaz açıldıkda gemiler yüklerinin nısfın cerimlere tahmil idüp boğazdan taşra çıkarlar Tafsili kelâm etmiyelim Bu boğaz dahi طابق النمل بالنـ Reşid boğazı gibi kudret kal'asıdır Mezkûr Kulkıran paşa kal'ası natemam olmak ile dizdarı ve neferatı yokdur Andan üç mil aşağı yine Dimyat tarafında Nili Mubarek Akdenize mahlût olduğu mahalde

Evsafı kal'ai atıkı Dimyat seddi Nili ribat

Sene tarihinde bizza(t) fatihi Mısır Selim Hanı Evvelin binasıdır Bedesti Hayre Bey Valii ibtidai fethi Mısır Matekaddem Amr ibnül Âs asrında Esved ibni Mikdadın feth etdüğü kal'adan asla eser kalmamışdır Amma hâlâ bu kal'a Akdeniz ile Nil mahlût olduğu burunda bir kumsal yerde şekli murabba bir binayı metindir Dayiren madar cirmi beşyüz adımdır Ve çar kûşesinde çar burcu var Ve cenuba nazır bir kapusu var İçinde havlisiz seksen neferat

[1] Öküz Mehmed paşa

hanecikleri vardır Selim Han Camii var Ve Mısır müteferrikalarından kanun üzre dizdarı ve seksen neferatı vardır Ve cebehanesi ve şahane toplar kırk danedir Amma kal'anın sağ tarafı haricinde iki seramed topu var kim Huda âlimdir bir serhadde misilleri yokdur Birisi kâmil otuz iki karış cüssedar topdur Kırk vakıyye gülle atar Tarihi Süleyman Handır Bu toplar lebi deryaya karib yerde yatır Zira böyle küçük kal'a getüremez Kal'anın canibi erbaası alçak kumsal yer olmak ile hendeği yokdur Ve derü divarında münhedim olmuş yerleri çokdur Dizdar ile kayıklara binüb bir mil Nil ile cereyan iderek Nil ile Bahri Ebyazın mahlût olduğu mahalle varub iki rikât salâtı hacet kılub dua etdik Ulemayı Dimyatın kavli sahihleri Hazreti Musâ ile Hazreti Hızır buluşduğu bu Mercül Bahreyndir Reşid ulemasile mabeynlerinde bir cedeldir kim tabir olunmaz Amma İmamı Siyutî رحمه الله تفسیرinde Mercül Bahreynden murad Bahri Rum ki Karadenizdir Ve Bahri Harez [1] ki Geylân deryası derler Bazılar Babül Ebvab Bahri derler Bir bahre munsab olmaz üç Karadeniz kadar bir bahri azîmdir Mercül Bahreynden murad ol mezkûr iki deryadır demişler Bazılar Akdeniz Bahri Rumdur ki Nil ana mahlût olduğuyçün Dimyat boğazına Mercül Bahreyn derler Bazılar alelîtlak bir nehri azîm bir bahri kebir mahlût olsa ana Mercül Bahreyn derler Amma Hazreti Hızır ile Hazreti Musâ bu Nil kenarında buluşub seyyahat idüb Hazreti Hızır bir gemii delüb Nile gark etdüğü ve bir divarı yıkdığı cümle tefsirlerde musarrahdır Cümle bu Nil kenarında vaki olmuşdur Zira Hızır İskenderi Zülkarneynin askerî tayifesinden idi Ekseriya İskender İskenderiyyede sakın olmagiyle Hazreti Musâ Hızır ile bu mahallerde müşerref olmuşlardır Ve müfarakatleri dahi Nilin deryaya mahlût olduğu mahalde vaki olmuşdur Nazargâhı mürselîn olduğundan efdalülulema ve meşayihînler itibar idüb Mercül Bahreyn derler Reşid Dimyat uleması beyninde bir kıylükaldır Amma Dimyat ulemasının Mercül Bahreyn bizim canibimizdeki Nildir didikleri kavli sahih ola vesselâm Badehu yine dizdar ile bir kayığa biñüb bu kal'ai Şarkıyyenin mukabelesinde kenarı Nilde

Evsafı kal'ai Garbiyye mukabelei kal'ai Şarkıyye

Sene tarihinde Sultan Ahmed Han asrında tavaşi müteferrika Cafer Ağa öz malile hasbetullah [1] bina idüp dizdarı müebbed ol-

[1] Yıldız müşhasında da (Harez) yazılıdır.

[2] Yıldız nüshası (hasbeten lillâh)

muşdur Amma kal'ai Abdüs Samed namile şöhrei şehir olmuşdur Nil kenarında şekli müdevver bir küçük kal'adır Cirmi yüz adımdır Ve kaddi elli arşın taş bina bir kullei kavidir Badehu taşrasına bir tabya (i) azîm zam idüb kal'a dahi metîn olmuş Cümle elli pare topları var Amma iri toplar bu tabya üstünde boğaz ağzına nazırdır Dizdarı ve elli neferatları var Kârları balık ve bıldırcın kuşu sayd iderler Bir kumsal yerde vaki olmuşdur Bir kapısı kibliye nazırdır İçinde kırk elli höcrecikleri var Müteehhil kimse yokdur Cümle halkı mücerredlerdir Bir zaviyesi var Bu kulle dört tabakadır Ve canibi erbaasında hendeği yokdur Hakir bunu dahi yoklama idüb yedi neferatın namevcud bulup isimlerin zabt idüp paşaya arz etdüm Badehu karşı Şarkıyyeden ve bu Garbiyye kal'ası dizdarlarından ücreti kadem dört yüz gurusu hakkı tarik alub andan yine kayıklarla Nil ile baş yukarı ve muvafık eyyam poyraz ile iki saatde yine benderi Dimyata gelüb

Ziyaret eylediğimiz sükkânı kurafei Dimyatda âsude olan kibarı evliyaullahları beyan ider

Evvelâ Dimyat kal'asının fethine bais olan Hamük melikin oğlu şeyh Şata hazretleri Esved ibni Mikdad huzurunda islâm ile müşeref olub badelfethi Dimyat Esved ibni Mikdad şeyh Şataya on bin asker verüb Sah vilâyetin ve Eşmum kal'asın ve Burullos [1] kal'asın ve Dümeyre kal'aların feth idüb yine senei mezburda Tine kal'asın feth etdikde hîni cenkde mecruh olub şata şata yani pare pare oldu-ğıyçün şeyh Şata derler Bir rivayetde lisanı kıbtîde şata kumluğa derler Zira şeyh Şata kumluk içinde medfundur kim cenkde hür şehid olub civarı rahmete ruhu şerifi uruc idüb na'sın Esved ibni Mikdad Dimyata getirdüb Dimyatın canibi şarkisinde nîm saat baid buhayrei Dimyat kenarında bir âsitanei âli içinde bir kubbei pür envarda münevver olub yatır Mahı Şa'banın on beşinde şehid olduklarıyçün olgün Mevlûdu şerifine mübaşeret idüb üç gün üç gecede Dimyat ve gayri kura ve kasabalardan kırk elli bin âdem haymeleri ile gelüb meks idüb ziyaret iderler Ve Dimyat kayimmekamı bu Mevlûda Dimyat âyân eşrafı ve askeri ile bu ziyarete kerrüfer ve dârât ile gelüb haymesinde meks idüb sımatı azîm çeküp üç gün [2] gece nîmeti mebzul olub bir mısırî kise masruf idüb paşasının mukasebesine mahsub olur Kanunu kadimdir Âsitanei şeyh Şata çar

[1] (Burlos) olacak

[2] Yıldız nüshası (üç)

kûşe kal'a misal bir binadır Cirmi üçyüz adımdır İçinde imam ve müezzin ve kayyım ve türbedarları sakindir Kabri şerifi zaviyesi cenbinde bir kubbei pür envardır Hareminin altında su sarnıcı var Her sene bu sarnıca Dimyat âyânının develeri Nilden su taşıyub leb berlep iderler Eğer su taşımaları cümle develeri uyuz olur Acib hikmetdir Hulâsai kelâm ziyaretgâhı hassu âm ulu sultanı benamdır Andan Eşşeyh Ebül Medayin ve Eşşeyh Diürgan ve Camii Metbuliyede Eşşeyh Metbulî ve Eşşeyh Seyyidi Fatih Ebül Ata Camiinde medfundur Ve Camii Fethiyye kurbinde ziyaretgâhı Beynel Cenaheyn ve Nil boğazı kurbinde ziyaretgâhı Beynel Mevceteyn ve kurbul Manzarda ziyareti Beynel Farzeyn ve şehrin şimalinde bağçeler içinde Eşşeyh hazreti Celaliüddin Matekaddem âsitanei mevlevî imiş 'Sima'- hane meydanları ve müteaddid höcreleri ve matbahı kaykâvuşlü erdi behiştten nişan verir bir tekyei kalenderhanedir Pak pakize fukaraları ve Hindîleri vardır Cümle ehli Dimyat bu âsitane de ayşü iştet idüp azizi ziyaret iderler Bu bağın bir köşesinde bir kubbei âli içinde medfundur Niçe bin âşikanın zerdeste ve palhenk misilli gûnagûn alâmetleri var Sahibi seccade olan Baba Horsanî sulehayî ümmetden müstecabüddave kimesnedir Ve buna karib Eşşeyh Seyyid Fethiül Esmer ve civarında eşşeyh Seyyid Ahmed ibni eşşeyh Abdüsselâm Bunlar bir kubbei âlide medfunlardır Ve Seyyid Feth civarında ziyaretgâhı Meydaniül Ahdar ve bunun kurbinde Makamüş Şehid ve kurbi Hartul Kantarada pişvayı tarîkı nas hazretiş Şeyh Ebül Abbas Emri azîm ulu sultandır ve ziyartgâhı edyandır Âyende ve re(ve)nde mihmangâhı tekyesinde cümle taallûkatları ile âsudedirler Zaviyesinde cemaati kesiri vardır Ve evlâdı zevilihtiramı Çelebi şeyhin naziri yokdur Gayet salih ve âbid ve zahid kimesnedir Siyah imame giyüb siyah abbasî alemler taşırlar Cümle fukaraları siyah şaş sararlar Ve Şerif Osman civarında eşşeyh Seyyid Osmanîş Şerbazî ve şeyh Abbas civarında eşşeyh Hasanut Taviil Camiinde yatır Ve kurbi seyyidina Abbasda kabri eşşeyh Aliyyül Ayyaşî Ana karib eşşeyh Seyyid Mehemediül No'manî ve civarında eşşeyh Kirmanî ve ana kaib eşşeyh Seyyid Aliyyüs Saki Cümle şehir(e) hasbetenlillâh su taşımış Kırk sene bir kırbai kullanmış Hâlâ cedid gibi başı ucunda maslubdur Ve Metbuliyye Camii şimalinde Nil kenarında bir bağı irem hadikalı tekyenin ta vasatında bir kubbei âli içinde eşşeyh Ali Münibat Emri azîm ulu sultandır Bir hasta üç kerre ziyaret etse bi-emrillâh şifa bulur Bağı behiştî içinde Nil kenarında müteaddid kasırları ve havzları vardır Hayme misal harnub dirahpleri sayesinde herkes yaranile çok çok zevku safa iderler Ehli Dimyatın ziyaret-

gâhı ve teferrücgâhı bir ferahfeza yerdir Ve buna karib eşseyh Abdurrahmanı Ziltî ve mescidül Feth kurbinde eşseyh Münbavî ve civarında Seyyid Ahmedî Şimavî hazretleri Burhanî tarikında ulu sultandır Ve civarında Sittiyyül Valide Hîni fetihde şehid olan sahabeî kiram havatînleridir kim altısı bir yerdedir Anın için Sittül Valide derler Her yevmi sebtde niçe bin havatîn cem olub ziyaret ederler Ve bunun kurbinde eşseyha Sitti Şamiyye ve Mirkab kurbinde eşseyh Seyyid Asil ve cenbinde Seyyid Abdullahiûş Şerif ve Sukül Lebende eşseyh Hat'am ve Sukus Semekde eşseyh Şane ve Rıdvan Çorbacı hammamı kurbinde eşseyh Hıyeşî ve Hartül Münşide eşseyh Ömer ve Ebül Abbas kurbinde eşseyh Lu'sayfirayetî [1] ve Hıyeşî kurbinde kabri eşseyh Ebu Usaybe ve gayetanı şuarada Muhibbiiddin Senede bir kerre azîm Mevlûdu olur Ve Beledül Minyede eşseyh İbrahimi ekberi Minyavî iki yüz haneli Minye köyünde bağ ve bostan nahlistan içinde medfundur Yılda bir| kerre mahı Recebde Mevlûdu azîmi olup cemiyyeti kübra olur Her tarik meşayihleri fukaraları ile beğçelerde tevhid tezkir idüp sohbeti hassulhas iderler Bağ sahibleri mani olmaduğundan gayri meşayih fukaralara meyve hedaya getirir mutekid halkı vardır Ve bu şeyh İbrahime karib eşseyh Mazlûm Tarıkı âm üzre bağlar içinde bir küçük tekyede bir kubbe(i) sagire içinde âsudedir Nısfı Recebde bunun dahi azîm Mevlûdu olur Ve Camiül Metbuliyye kurbinde eşseyh Müsellemî ve Hartül Bürke kurbinde eşseyh Ebüt Tayyib ve civarında eşseyh Aliyyül Haddad ve hartı Seyyid Ebülfethde eşseyh Ebu Yusuf ve civarında Seyyidi Said ve kurbül Kantarada eşseyh Ebünnasr ve Mirkat [2] kurbinde Seb'i benat ve Makamı Erbaîn [3] ve hartül Mirkabda eşseyh Sultan ve civarında Seyyidi Ali Liveyfe ve civarı Münşide kabri eşseyh Ebu Karibe ve ana karib eşseyh Hammam ve Rıdvan Çorbacı hanesi kurbinde eşseyh Abdül Gani ve şeyh Şerebasi kurbinde eşseyh Miftah bir kubbei azîmde medfundur Yılda bir kerre Mevlûdu azîmi olur Ve yine buna karib eşseyh Hattab ve kurbindeki kabri eşseyh Zindan ve Şerebazi kurbinde eşseyh Mehmedüül İrakî ve Dimyatın Nil aşırı mukabelesinde Nil kenarında eşseyh Seyyidi Şedid ve ana karib Seyyid Osmanus Sayyad رحمه الله عليه Himmetleri hazır ve nazır ola Bu bâlâda tahrir olunan kibarı evliyaullahlardan maada nice bin kümmelin medfundur Ve cümleleri sagir ve kebir kubbeleri mukarrerdur Zira Dimyat halkı evliyalar

[1] Yıldız nüshası (eşseyhül Usayfiratî)

[2] „ „ (Mirkab)

[3] „ „ (ve yine Makamı Erbaîn min Safaî ve çarşu içinde mescidi Atebanide dahi Makamı Erbaîn)

muhibbidirler Bunda olan ziyaretgâh Reşi(d)de yokdur Zira bu şehri kadimdir Amma Reşid nevbinadır Eski Reşid (i) Gûmü Efraha kum gark etmişdir Hamdi Huda Dimyatda yüzden mütecaviz evliyaullah ziyaret idüb her birine birer Yasin ve birer fatiha tilâvet idüb ruhu pürfütuhlarından hadisi sahih mazmumunca anlardan istianet taleb eyledik Amma kesreti kitabet olmasın içün bu sultanları tahrir eyledik Eğer her birinin menakıbların tahrir eylesek bir mücellede [1] kitab olur vesselâm Badehu paşa ağası bize bir firkate donadub elli bahadır tufengi [2] endaz ve yirmi keşti ban ile mekûlât meşrubatımız ile Dimyatdan canibi şarka bağlar icre atlarımız ile nîm saat gidüb Tine buhayresinde^۱ âmâde olan firkateye girüb muvafık eyyamı garbî ile yedi saatde Tine buhayresinin sığları icre yeminü yesare giderek

Evsafı Kal'ai Tine

Bâlâda tahrir olunduğu üzre şeyh Şata feth idüb bunda şehid olmuşdur Mısır hâkinde Arış kâşifi hükmünde lebi deryada şekli murabba bir küçük kal'adır Dayiren madar beş yüz adımdır Bir kapusu kibliye nazırdır İçinde kırk havlisiz küçük haneleri ve bir Selim Han Camii ve otuz aded topları ve cebehanesi ve Mısır müteferrikalarından dizdarı ve yüz neferatları var Bağ ve bağçesiz lebi deryada bir kumsal bieman yerde derbendi calenderdir İbrime devlet tarafından âdem sürerler Bunda sürseler duzah azabı çekerdi. اللهم عفونا بقتالنا Suyu ve ekmi [3] Dimyatdan gelmeğe muhtacdır Daima kayıkları su ile varub gelmededir Amma Akdenizde gezen gemilere cankurtaran limanıdır Cenub tarafı Buhayredir Bir ucu Arişe kible tarafı Menzileye garb tarafı Dimyata varır buhayrei kebirdir Senevî on yük akçe iltizamdır Yahşi elvan elvan mahileri olur Ol gice dizdarda mihman olub alessabah gördüm Bir alay zaif sergerdan ekmeksiz balık ile geçinir âdemler reca idüb kal'a yoklamasıyçün yüz guruh verüb kabul etdik Badehu yine fikriye [4] binüp alarka olunca kal'adan on aded Safa gitdin topları atup bir gece buhayre girdabında azabı elîm çekerek vakti seher yine şeyh Şata âsitanesine gelüb yine ziyaret idüb gemiye süvar olup bir saatde buhayrenin nihayetine gelüb yandaşık Derhal Dimyata bir

[1] Yıldız nüshası (mücelled)

[2] „ „ (tüfenk)

[3] „ „ (ekmeği)

[4] „ „ (firkatiye)

çapık ve çalâk zinde ve özünde âdem gönderüb cümle atları getirüb iki canibde mamur âbâdan şükûfezar gayetanlar seyrü temaşa iderek Dimyata dahil olub ertesi İslâmbolda hanemize firavan pirinç ve mercimek ve keten ve nohud ve sayir levazımatlar gönderüb ehli Dimyatın erbabı devletleri ile vedalaşdık Evvelâ âyândan mustahfızanın eşbehi Rıdvan Çorbacı ve Tekeli zade Çelebi hazine serdarı olmuştur Ve Halil Çorbacı zade ve Mehemed Çelebi bunun emsali veliyyünniam efendilerimiz ile vedalaşup paşa ağasından üçyüz guruh ve yirmi aded Dimyat alacası ve elli çift Dimyatın kahve makremeleri ve futaların alub cümle mekûlât meşrubatımız ile bir bıraklı[1] pürsilâh tevabili yarar gemiye süvar olub mütevekkilen alellah deyüb muvafık eyyam ile demir koparub Mısır kenarına revane olduk

Elfaslûs Samin ve Sittîn

Benderi Dimyatdan Mısıra varınca Nili Mubarekin iki canibinde mamur âbâdan belide ve kasabatları ve şehri kebirleri seyrü temaşa etdiğimizizi ayan ve beyan ider

Evvelâ Dimyatdan çıkub kible canibine altmış mil gidüp Dimyatın mukabelesi garbına halidir Serapa arzı şure bihasıl yerlerdir Asla imaret dahi yoktur Amma Dimyat tarafı safi pirinçli pürhasıl imar müzeyyen şeker kamışlı bağı irem misal izbelerdir İzbe bu diyarda kuralara derler Evleri tuladan alçacık kubbe evceğizlerdir Fevkanî ve şahanî evleri yoktur Zira yerleri pirinç hasıl olur bataklı ve çataklı yerlerdir Ağır binaya tahammülü yoktur Ve pirinçleri ruvi arzda yoktur Lâkin buğdayı ve arpa ve bakla makulesi hububatları dahi yoktur Zira sulu yerlerdir Pirinç daima su içinde hasıl olur Garib temaşadır Ve bu mahallerde Nili Mubarek taşub eksilmez Ber karar durur Hasılı meram Dimyat hakinde kuraları ubur idüb

Evsafı menzili şehri kadimi Fars Fereskür

Mısrayim oğlu Fereskür namında bir melikin binasıdır İbtida at saklamak bundan kalmıştır Bin sene muammer olup yedi yüz pare şehre malik olub yüz bin ahrec atlı ve yüz bin eşheb atlı askere malik idi Gayri gûne hussanları ana göre kıyas oluna Dimyat hakinde

[1] Yıldız nüshası (yaraklı)

iltizamdır Yedi bin kile mirî pirince makyudur [1] Yüz elli akçe yüğrük kazadır Amma ekseriya Dimyat kadılarına ihsan olunur Nahiyesinde kuraları vardır Cümlesinde pirinc hasıl olur Sehri Nil kenarında iki yüz adım baid bir mürtefi yerde bin yüz mamur haneli ve on yedi mihrablı ve altı minareli ve üçyüz dükkânlı ve üç kahvehaneli ve bir hammamlı şehirdir Amma bezasteni ve imaret ve medreseleri ve sebilleri yokdur Ancak üç aded müfid muhtasar hanları var Haftada bir kerre azîm bazarı olur Halkının kâr kisibleri gûnagûn alaca dokurlar Her hanede birer kârhane mukarrer olup üçyüz dükkân mültezime mal verir alacacacı dezgâhlarıdır Pirinci ve Fereskür alacası meşhurdur Bu şehre Dimyatın şarkında olan Tineye gittiğimiz buhayreden dahi gemi ile gelinir Bir tarafı Nil şark tarafı mezkûr buhayredir Amma âbu havası ve bağı nahlistanı lâtifdir Nil ile Dimyat buhayresi mabeyninde bir şehri müzeyyendir Ziyaretleri malûmumuz değildir Bunun mukabelesinde Garbiyye hakkında

Kefri Süleyman Ağa

Bir minareli camii ve üçyüz hanesi var Bunun mukabelesinde Şarkıyye hakkında

Beledi Şerebaz

Yüz haneli ve bir camili ve minareli mamur kuradır Şeyh Şerebaz hazretleri anda bir kubbei âlide medfundur Bu mahalde Dimyat hududu tamam olub Şarkıyye hükmüdür Bunun mukabelesinde Garbiyye türabında

Beledi Mîti Ebu Galib

Bir minareli camii ve yüz elli haneli ve bir kahvehaneli beledir Bu mahalde Nil gayet dolanub kâh şarka ve kâh garba gider Bunun mukabelesinde şarkıyye hakkında

Beledi Re'sül Halic

Iltizamdır Cümle üç yüz mamur büyütlardır İki camii ve iki vekâlesi ve bir kahvesi ve altı dükkânı var Eşşeyh Gazvan ve Eşşeyh Hasan Ebu Takıyyüddin ve eşşeyh Mehemedi Acemî bu beled (d) e kubbeler içinde medfunlardır Bundan yirmi mil yukarı Şarkıyye hakkında

[1] Yıldız nüshası (makyuddur)

Mîti Ebu Abdullah

Mît yine kuraya derler Bu dahi iltizamdır Yüz evli ve bir camii minareli beled (d) ir Bunun mukabelesinde Garbiyye hakinde

Beledi Tahriyye

Yüz elli haneli ve bir mamur camii minareli kuradır Ve Şarkıyye tıyninde

Beledi Buşat

İki yüz hane ve bir minareli camii var Bunun mukabelesinde Garbiyye tarafında

Beledi Dinci (بلادنجی)

Bir mamur camii var Ve Mansure canibinde âbâdân

Evsafı Mahallei Musat

Kundakçı Mustafa kethüdanın iltizamında altı yüz hane ve cami ve kahve ve vekâle ve esvakı muhtasarı var Amma hammamı ve sebili yokdur Mukabelesinde Garbiyye tarafında şehri Mansure bu şark canibindedir Ubur idüp elli mil yukarıya gidüb şehri Serse vardık

Evsafı mahallei Sirbîn şehri şirin

Garbiyye tahtı olan Mahallei Kebir hükmünde yüz elli akçe kazadır Mahalle kadısına arpalık ihsan olunur Kırk pare mamur kuraları var Senevî dört kise mahsul hasıl olub nayib zabt ider iltizamdır Cümle bin yedi yüz hane ve yedi mihrabdır Bir ulu camii var Üç tabaka minar(e) lidir Elli mescidi ve bir medresesi ve elli aded dükkânı ve dört kahvesi var Cum'a cemiyyeti azım olub bazarı durur Ve bunun civarında

Kefri Şirbîn

İki yüz haneli iltizamdır Ve bunun mukabelesinde Nil içinde bir cezire vardır Öte tarafında Nili Mubarek deve gerdanı gibi dolaşub

karşı tarafı artık Mansure kaşifliği hudududur Mamur vilâyetdir Kazasına kazayı Muşak derler Beledi Muşak bâlâda tahrir olunmuştur Bu Mahallei Şirbine sehl münharif vaki olmuştur Bu Mahalle(i)Şirbini ubur idüb mukabelesinde Mansure hakkında

Beledi Bedevî

yüz evli ve bir camili iltizamdır Bunun mukabelesinde Garbiyye tarafında

Beledi Betra

üçyüz haneli ve bir camii ve kahvesi var iltizam beledidir Andan yukarı mukabelesinde Mansure hakkında

Evsafı Mahallei Bermbal

yedi yüz haneli mamur âbâdân iltizam beledidir Şeyhülbeleden süal etmedim Nekadar mirî malı ve nekadar mültezime fayizi var malûm değildir Müteaddid camileri ve kahvehaneleri ve mesacidleri ve hanları ve bir kaç dükkânları var Havadar şehirdir Hammamı olduğun dahi bilmem Ve mukabelesinde Garbiyye canibinde

Beledi Diyasıt

Şeyh Diyasıt anda bir kubbede medfundur Ve yine Garbiyye tarafında andan yukarı gidüb

Beldetül Hıyariyye

Üçyüz haneli ve bir camili minar(e)si mevzun beledidir Ve yine Garbiyye canibinde

Beldei şirini Kaş

Üçyüz elli haneli ve bir cami ve bir kahveli bedeldir Bunun canibi şarkında

Evsafı vilâyeti Dakheli mamure şehri müzeyyeni şirin Mansure

Bu şehrin ibtida banisi Nuh nebi evlâdlarından Ebül Kababıt Bayzar ibni Ham ki biraderi mihteri Samdır Bu Bayzarın bir oğlu

Dakheldir Bu şehir anın binası olduğunda [1] hâlâ bu Mansure iklimine vilâyeti Dakhel derler Sebebi tesmiyesi oldur Badehu Mısır Sultanlarından Essalîh Eyyub bu şehrin âbu havasın beğenüb dahi ziyade mamuru âbâdân etdikim bağı behişt etdi Badehu İspanya lâîn bin pare gemi ile Dimyata gelüb istilâ etdi Andan ta Mansur (e)de karar idüb milk idindi Beri tarafda Sultan Salih yüz bin asker ile ılgar idüb Gazze canibine gidüp andan geri dönüb ibtida Dimyatı halâs idüb küffarın iki yüz pare gemisini kabzai tasarrufa alup Mansur (e)de olan küffarın ardını alup derya misal asker ile Mansur(ei) muhasara idüb yedi gün [2] gecede iki kerre yüz bin küffardan bir can kurtulmadığı tevarihlerde masturdur Andan sonra bu Dakhel şehrine Mansure didiler Andan sene 632 tarihinde ElmelikülKâmil Nasırüddin Mehmed bin Ebubekir bin Eyyub taht idinüp öyle imar etdikim hâlâ şimdiki imareti andan bir mahalle değildir Ol asırda Elmelikül Kâmil Nasırüddin Mehmed Nil kenarında bir kasrı ibret nüma inşa idüb ismine Kasrı Sükna deyu nam virdi Hâlâ Mansure kaşiflerinin sarayı önünde bir müfid ve muhtasar kasr kalmışdır Hâlâ Menzele hakkında arzı Dakhel nam bir şehri Mansuredir Âhirülemir Elmelikül Kâmil Mehmed kemalin bulup bu Mansur(e)de merhum olub naşı pakin Mısıra getirüb camiinde defn etdiler Badehu sene tarihinde Mansure içre bir şerer düşüb bilküllüyye ihrakı binnar olub hâlâ güneşde zerre deryada katr (e) mikdarı ma mur olmuştur kim hâlâ ünası mahlûkat sakinlerdir

الحمد لله وحده علم ما بمدينة الصالح ايوب بولاية الدقهلى يعنى شهر هذا منصوره
من ولايات مصر المحروسة من الجامع الخطب والمساجد والوكائل والمدرسة والاحتامات
والاسواق و صرايح الاولياء نفع الله تعالى المسلمين ببركاتهم فى الدنيا والاخره
آمين يا معين

Bu şehri Mansurei mamurenin evsafı bu yüzden tahrir ve tastir olunur kim iklimi Mısırdaki kâşiflikdir Lâkin büyük hükûmet olmağile ve vilâyet Urbanı cabeca isyan tuğyan etmeleri sebebile Mısırın mirlivalarına ihsan olunur oldu Bir mîrimîranlık mertebesi hükûmeti âlâdır Tahtı hükûmeti kurblerinde asla timar ve ziamet ve alay beği ve çeribaşı yokdur Ancak mutasarrıf olduğu eyaletinde cümle

[1] Yıldız nüshası (olduğundan)

[2] " " (yedi)

yedi yüz seksen yedi pare mamur âbâdân kura ve kasabat ve şehirler vardır Cümlesi iltizam ile zabt olunur Bu mezkûrun kuralardan beher sene padişaha üç bin kise mirliva kendüye beş yüz askeri ile ve Mısırın yedi bölük muhafazacı askeri ile vilâyeti zabtu rabt idüp malı padişahî tahsil ider Paşa tarafından gılâl ağası ve mirî gılâli yokdur Ancak mal verirler Ve bir hâkimi dahi monlasıdır Tarafı padişahîden üçyüz payesile sadaka olunur şerif kazadır kim sittei âli menasiblarının biri dahi bu Mansuredir Bir kaç kerre beşyüz akçe mollalara bervechi adalet senevî otuz kırk kisei Mısırî hasıl olur Nahiye kuraları cümle üçyüz yirmi pare kuradır Ve hâlâ bu haki anberpakde Mîti Gamr kazası yüz elli akçe şerif kazadır Bu Mansur (e)ye zam olunmuşdur Andan dahi on kise pištahta mahsulü hasıl olur Ve bu Mansurenin bir hâkimi dahi malı padişahî verir mültezimidir kim beher sene malı seyfi (1) ve şeşfi (2) ve tultu evvel ve tultu sani yirmi mısırî kise mal verüp kendüye dahi sekiz yahud on kise fayizi olur Eğer Cenabı İzzet mahsulâtın ziyade ihsan iderse yirmi kise fayizi olur Ve bu şehirde mezahibi erbaa müftileri ve nakibüleşrafı ve âyânı kibar eşrafı ve Mısır yenîçerisi serdarı ve dört bölük çavuşları vardır Amma kapu kulu serdarı ve sipah ket-hüda yeri yokdur Lâkin askerî tayifesi gayet çokdur Ve şehri Nil kenarında şimale nazır şarkdan garba tulânî mamur âbâdân bağ ve bağçeli ve gül ve reyhan gülistanlı ve ravzai cinan misli (3) bostanlı dokuz bin hanei zıbalı ve sarayı âliler ile ârâste ve piraste bir şehri şirindir Bir mil baid yerden âdem bu şehre nazar etdükde bah bahlunup safa ider Temaşasında bile ruh vardır Daima nuru lemean urur bir şehri nazargâhı kibarı evliyadır Bu şehir cümle üç yüz beş mihrabdır 14 düsü Cum'a kılınur camii selâtîn ve gayri âyânı kibar cevamileridir Evvelâ çarşuyi sultanî ile mahkeme mabeyninde Camiül Kebir Sultan Salihindir Tulen ve arzan yüz seksen kadem ve seksen amud mermer üze münakkaş tavanlı ve üç tabaka bir minareli ve iki yan ve bir kible kapulu camidir Sağ yan kapu kemerleri üze

* Tamiri Receb Corbacı Sene 1081

tahrir olunmuş bir camii atıktır Ve Camiüs Sağır ve Camiül Mahmudiyye Nil kenarında bir dürrü beyz âsâ camiünnurdur Tulen ve arzan yüz onar ayakdır Nil kenarında iki yan ve bir kible kapusu

[1] Yıldız nüshası (sayfî)

[2] » » (şitevî)

[3] » » (misilli)

ve bir tabaka Rum tarzı minaresi ve derunu camide on beş amudlu bir camii ruşen âbâddır Asaleten cirmi yokdur Amma lebi Nilde harem şeklinde canibi erbaası soffalı bir mesiregâh teferrücgâh yerdür kim cemmiz ve bâdi sernigûn ve üzüm şecerleri sayesinde cümle yârânı basafa anda haşrolup cemii erbabı maarifin ârâmghâhı bir beîşt âsâ haremdir Bazı can durduğı yerden balık sayd ider Bazı kimesne soffalardan abdest alup ibadet ider Bu mahalde bir kânı zurafa ve dari şifa bir kahvehanesi vardır Bazı ahıbbâ mücevher ve mutantan kahvei Yemenî nuş idüp rahatül ebdan hasıl idüp ezanlar kıraat olanda ibadet idüp Camii Mahmudîde hamdu sena idüp Mahmudda mahmuhane hayır dua iderler Böyle bir camii pürenvardır Dayıma cemaati kesireden hali değildir Ve Camii Dilâver Kaşif Nil cenbinde tarikı âm üzere fevkanî bir beyaz camidir Sahibülhırratı hayatda olmağın gayet mamur ve metîn evkaf(ı) vardır Ve Camii Ridvaniyye ve Camiül Hayderiyye ve Camii Emir Aliyyül Ferhanî ve Camii Reyhaniyye ve Camiül Hatayî ve Camiüs Sadetül Kenaniyye Bu Nil kenarında değildir Şehrın çarsudadır[1] nihayetindedir Ve Camii İdris ve Camii İbni Kansu Ve şehrın garbı nihayetinde yine Nil kenarında tarikı âm üzere Camii Cafer Ağa Matekaddem zaviye imiş Nevbina bir küçük camidir Andan şehrın canibi şarkisi nihayetinde Camii Cedidi Mustafa Ağa Bu zikrolunan cevamiler gayet mamurdur Ve ibadet ettiğimiz bunlardır Maadası malûmum değildir Ezzevaya Evvelâ zaviyetüşşeyh Abdül Celilül Melbavî ve Zaviyei Minyetü'd Devle' ve zaviyei Emir Hasan ve zaviyei İbni Cafer ve zaviyetül Qurabî ve çarsu içinde zaviyetül Muallâkî ve zaviyei İbni Yasin ve zaviyei eşşeyh İbni Âmir ve zaviyei Mukaddem Ferhad ve Ezzaviyetül Hamra Bu tahrir olunan on aded mesacidlerde dahi ibadet ettik Maadası malûmumuz değildir Ve altı aded medrese ve yetmiş aded mektebi sıbyan ve kırk yerde sebîl ve iki hammam Biri sahili Nilde biri dahi ana karib hammamı hoş havadır Gayri hammamı yokdur Ve cümle on sekiz vekâlei mamuru vardır Evvelâ Emir Dilâver hanı ve Emir Mustafa hanı ve Mahmudiyye hanı ve Kenaniyye hanı ve Emir Ahmed hanı ve Avret hanı ve Malikî hanı ve İbni Yasin hanı ve Eşşeyh Abdülvehhab hanı ve Müslimanî hanı ve Kadı Nasırüddin hanı ve Kadı Ahmed hanı ve Nil hanı ve Kafasın hanı ve Haşeb hanı ve İbni Huteybe hanı Ve bu hanlar mamur vekâlelerdir Amma kârgir binalar değildir Ve yirmi iki rab tabir iderler müteehhil olur fukara odalarıdır Kırk elli höcre bir handadır Ana bu diyarda rab derler Ve on dört siyaruh vardır Ve yedi ma'sara vardır Yani yağ

[1] Yıldız nüshasında bu kelime yoktur.

değirmeni vardır Ve yetmiş beş at değirmeni var Ve cümle kırk kahvehane ve bin yüz elli dükkânı âbâdândır Ekseriya ecnası mah-lûkat ile izdihâm olan suku tavildir Amma bezazistanı yokdur Lâkin ruvi arzda cemii mevcudat ki vardır bunun hanlarında ve bazarında mevcu(d)dur Ve haftada bir kerre bir azîm bazar olup kırk elli bin âdem cem olur Buğday bazarı ve meyve bazarı başka yerlerde bazar-dır Amma avret bazarı Nil kenarında olur Bazarın tamam idenler filhal anda Nile girerler Garib ve acib bazardır Bu bazar yolları napakdır Amma gayri bazar yolları pak şahrahı müstakimdir Ve cümle çarşularının üzerleri hurma ağaçları kirişlerle örtülü tavandır Şiddeti harda gayet lâtif yerlerdir Ve bu şehir Nil kenarınca tuli bin yüz adımdır Ve âbu havasının letafetinden mahbub ve mahbubesi memduhdur Ve halkı gayet garib dost anka âyânı kibarı vardır Mü-safirîn ve mücavirîne nîmetleri mebzuldür Hususa Dilâver kâşifin şeb ruz kapısı önünde fukaraya nîmeti bîminnet tenavül olunur Hanedan sahibi recülü salihdir Ve Koca Mustafa Ağa hemçinan müsafirîne ve mesakîne ikram ider Ve bu şehrin müfessirîn ve mu-haddisîn ulema ve sulehası gayet çokdur vesselâm

Ziyaret eylediğimiz evliyayı kibarları beyan ider

هذا اضرعة الصالحين

Evvelâ eşseyh Şerefüddini Aksarı Eşseyhül Lutmeyhî Eşseyh Reyhan zaviyesinde medfundur Eşseyh Seyyidi alel Esmer Camiül kebir içinde âsudedir Bir şeyh dahi var Amma süal etdim Bilmediler Şehrin cenubu haricinde top kamineleri kurbinde eşseyh hazreti Kenaniyy (tiis) Sâdât Bir kubbei âlide medfunlardır Cümle kırk bir kibarı evliyalar bir yerde medfunlardır Zemanı kadimde kırk biri de haramiler imiş Hidayetullah erüp cümlesi veli olmuşlardır Sertacıları kutbülaktab pişvayı tarik Kenanî hazretleridir Senede bir kerre Mevlûdu azîmi olup kırk elli bin âdem cem olup haymelerinde on gün on gice tev-hidi sultanî olur Matekaddem Melka meydanında bu Mevlûdu Urbanı uryan aşkıyası basup orduyi bazarı nehbü garet idüp haylı âdem şehid iderler Derhal şehir içinden kırk bir yeşil imameli ve eşheb atlı eli mızraklı âdemler zuhur idüp cümle haramileri katl idüp yine şehre girüp gayib olurlar Bu menakıb karibûlahd olup yetmiş senedir Ol asırdan beru Mevlûda ehli züvvar gelmeyüp cemiyet olmaz imiş Hakir bu ahvali istima eyleyüp Mansure kâşifi Turna Mustafa Beye hitaben müekkîd buyurdılar Canpuladzade Hüseyin paşa efendimiz-den alup eyaleti Mansurede dellallar nida idüp bin seken dörd(d)e

kırk elli bin âdem gelüp cemiyeti kübra oldu Hamdi Huda hakir dahi bir kaç sene hazır idim Her sene terakkili âdem deryası olmadadır Andan ziyareti eşseyh Abdül Celilül Melebavî Zaviyesi cenbinde bir kubbei âlide âsudedir Ve Merkadi eşseyh Zibeybe eşseyhül Havas Kurbi Melebavide Eşseyha Seyyide Âsiye Eşseyh Uryan Eşseyh Gelibani Mahkeme cenbinde Meddahı Resulullah Eşseyh Seyyidî Mehemmedi Kümeyli Eşseyh Münebbihüd Devle Ve Camii İdris kurbinde Eşseyh Zâhir ve Eşseyh Nassar Eşseyh Sened Şehrîn kıblesi nihayetinde Emir Mustafa Camii kurbinde Eşseyh Sa'd Eşseyh Hasan Ve Camii Hataide Eşseyh Behlûl kabri Elmevlâ Kirli Mahmud Efendi Selânikidir İbtida Mansure bunlara mevleviyyet ile ihsan olunup merhum oldu Eşseyh Behlûl cenbinde medfundur Ulemayi Rum bu zikrolunan kibarı evliyaullahın cümlesi birer kubbei âlide ve bir zaviye ve bir tekyede medfunlardır kim ziyaret idüp âsitanelerine ruyi siyahım sürüp âşinalık etdik راحة الله عليهم اجمعين Bunlardan maada nice bin kibarı kümmelin ziyaretleri vardır قدنا الله ارواحهم Himmetleri hazır ola Bu şehri tamam seyr temaşa ve ziyaret idüp şehri Menzeliye gitmek arzuları tabiate gelüp Âyâ Ne takrib ile gidile derken Menzele mültezimi Mansure bazarında imiş Anın ile bir gemiye süvar olup

Menzele menziline revane olduğumuz menzilleri beyan ider

Evvelâ Mansure şehrinin kıblesi canibinde Mustafa Ağa Camii dibinde bir tur'ai azım var Andan ta Menzeliye varılır Sultan Salâhuddin tur'asıdır Andan gemiler girüp iki canibde yetmiş altı pare mamur âbâdân izbeler ve mîtler ve kura ve kasabatları temaşa iderek tur'a ile yine kible canibine cereyan idüp ol gün ubur idüp gece bir arabaya girüp mihman olduk Alessabah

Evsafı şehri kadimi Menzele

Şehrinde mültezim hanesinde nüzul eyleyüp seyrü temaşasına azimet eyledik Evvelâ şehri bu geldiğimiz Nil tur'ası kenarında bir düz yerde bağ ve bağçeli halicin iki canibinde mamur ve âbâdân on bin mikdarı hanedanlardır Tur'a üzre ağac cısr ile ubur olunur şehirdir Ve bu tur'anın iki canibi Şamı Cennetmeşam gibi bağ ve bağçedir Herbir bağı onar on beşer feddan bağlardır Narı ve limonu ve turuncu ve incir ve hurması memduhdur Amma buğdayı olmaz Lâkin bu Menzelede olan piring rub'u meskûnda naziri yok danedar

ve beyaz ve beyzîdir Lâkin nahlistan bostanı ve pirincistanı cihânı dutmuş bir şehirdir Şimalinde Dimyat buhayresi rubu' saat karibdir Şehr içinden cereyan iden tur'a vilâyeti sakıyeylediğinden sonra bakayayı Nil bu buhayriye munsab olur Mansure hâkimi hükmünde iltizamdır Kâh paşa ağalarından kâh Mansure kâşifi tarafından mirî pirince bir havale Ağa dahi hâkimdir Beher sene paşaya altı kise keşu-fiyye verüp kendüsi dahi altı kise hayr ider Ve yüz elli akçe kazadır Se-nevî kadısına beş kise hasıl olur Nahiyesi seksen pare pirinc kurala-rıdır Cümle kuralardan elli altı kise malı padişahî hasıl olur Hemen yedi yük akçe buhayresinde olan balık sayyadlarından peyda olur Cümle bin hanesi on mahalle ve yetmiş mihrabdır Sekizi hutbedir Maadası mesacidlerdir Cümleden *Camiül Kebir* Cemaati çok mabedi kadimdir Talahuddini [1] Yusuf veziri Lûka'kaüt Temimî bu şehri feth etdikde bu camii inşa etmişdir Gayri cevamiler malûmum değildir Ve zaviyei eşşeyh İbrahimi Selmuvi mamurdur Bu nehirde [2] dört minare nümayandır Ve bir medrese ve altı mekteb ve yedi sebil ve beş vekâle ve dahi [3] yüz dükkânı kârgiri vardır Seksen dükkân makfuldür Maadası mesduddur Ve bedestanı yokdur Ve sekiz kah-vehanesi var Sukül Attarîni sehlce müzeyyendir Haftada bir gün azîm bazarı durub olgün koyun eti ve sığır eti bulunur Gayri günlerde etin vücudu yokdur Zira şehri azîm değildir Halkı fukaralar Balık avlarlar Ve kârü kisbleri dahi balık sayyadıdırılar Acayib gûnagûn mahileri olur Ve vakti şitada buhayre ve şehrin bağçelerine bilâhisab tuyuru vahşii gûnagûn gelüb ehli beled sayd idüb kefaf iderler Ve gömleklik beyaz kenarlı keten bezi meşhurdur Ve menzelâvî mahbubu dahi meşhurdur ki

Ziyaretkâhı Menzele

Evvelâ eşşeyh Mehemmedül Ukatî [4] Zaviyesinde medfundur Ve İbrahimi Selmune zaviyesinde ve kurafei kebir kurbinde Eşşeyh Tahirî Eşşeyh Muhyiddin Vezir Lûka'ka' kurbinde medfundur Ve kabri vezir Lûka'kaüt Temimî Ana karib Eşşeyha Sitti Saliha رجة الله عليا Çok menakıbı var Gûya Rabiai Adüvviyye imiş Ve eşşeyh Şehabüd-dinül Ensarî Eshabı güzîndendir Harîşül Itlîn [5] ile zaviyetül Hay-yatîn kurbinde medfundur Ve dahi eşşeyh Mehemmediüş Şamî Kurbi

[1] Yıldız nüshası (Selâhuddini)

[2] „ „ (şehirde)

[3] „ „ (madud olan)

[4] „ „ (Ukabî)

[5] „ „ (İttılâîn)

be Sukul Attarın رحمه الله عليه Nice bin kibarı evliyalara vardır Amma bu şehirde bir gün bir gece mihman olmağla bu kadar âsitaneye ancak yüz sürebildik vesselâm Andan yine gemiye süvar olub geldiğimiz tur'a ile avdet idüb gemi mellâhları tur'anın iki canibinden ipler ile baş yukarı rencina çekerek bir gün bir gecede yine şehri Mansuriye dahil olduk Bedehu bu şehrin âyânile vedalaşub yine bir maâğ gem(i)sine süvar olub avm eyledik Bu şehrin mukabelesinde Garbiyye semtinde

Beledi Talha

Üçyüz reaya uluları [1] ve Nil kenarında bir minareli camii var Andan yine Mansuriye Nil bizi düşürüb Mansurenin canibi garbîsi nihayetinde bir burunda Ziyareti Eşşeyh Matekaddem bir âli kubbesi var idi Nil tuğyanından kubbesi münhedim olub azizin sandukası alâmeleinnas Nil kenarında kalmıştır Amma berekâtı aziz ile sandukıya asla Nil gelmez Hususa Nilin bir girdab yeridir kim herkes bu aziz ruhaniyyetinden istinat taleb idüb birer fatihai seb'ülmesani tilâvet iderek ubur iderler Hakir dahi evvelâ [2] bittarik ile ubur idüb bir mil yukarı Süleyman Bey bağı vardır İremzatdan nişan verir Andan iki mil bâlâyâ gidüb

Beledi Şeyh Ramazan

Yüz evli bir beledi sagirdir Aziz hazretleri anda bir kubbede yatırlar Anı güzer idüb yine Mansure tarafında

Mîti Hamis

Yüz haneli ve bir camili mamur beledir Bunun mukabelesinde Garbiyye hududunda

Mîtül Araka [3]

İki yüz hane ve bir camii var Andan Mansure hakkında

Mîti Viş

Üçyüz hane ve bir camii var Garbiyye hakkında

-
- [1] Yıldız nüshası (evleri)
 [2] „ „ (evlâ)
 [3] „ „ (Garaka)

Mîti Assas

Ve Mansure canibinde

Mîti Nevesi

Ve yine Mansure haddinde

Mîti Sü'baniyye

Ve andan yukarı yine bu canibdeki

Mîtül Meniye

Bunun mukabelesinde Garbiyye hükmünde

Evsafı şehri Lût kasabai mamuru Semmenut [1]

Garbîde [2] Mahalletül Kebir iskelesidir Garbiyye zabtında sahili Nilde bin üçyüz haneli iltizam bir şirin ve müzeyyen [3] dır Man [4] zamanı kadimde şehri azîm imiş Halût [5] kavminin âsârı binaları zâhirdir Ve yüz elli akçe kazadır Mahallei Kebir kadısına arpalık sadaka olunub naibi hükm idüb senevî beş kise hasıl ider nahiye kuraları kırk yedi mamur ve muti beledleri şehrinde altı aded mih-rab ve üçü hutbedir İskelesindeki camii fevkanîdir Ve dörd sütun üzre levha tavandır Ve üç kapusu ve bir meksur ve münhedim mi-naresi ve bir hanı ve bir hammamı ve altı kahvesi ve elli aded dükkânları var Ve yedi sebili ve on iki mektebi ve Nil kenarında bir teferrücgâh mahkemesi var

Ziyaretlerin beyan ider

Evvelâ eşşeyh İsmaili Gadvî [6] Seyyid [7] Abdullahül Halef Bunlar mescidi Gadvîde medfunlardır kim ziyaretgâhı ünâsdır Badehu bu şehirden mültezimin atlarına süvar olub şimal canibine bir mü-lâka yer gidüb

[1] Semenhut

[2] Yıldız nüshası (Garbiyyede)

[3] „ „ (kasaba)

[4] „ „ (Amma)

[5] „ „ (Calût)

[6] „ „ (ve)

[7] „ „ (Seydi)

Beledi Ebu Ali

Âsitanei saadetde musahibi şehriyarî emirahur Muslu Aga iltizamında hurmalı ve bağ ve bağgeli ve üç yüz reaya büyütlü mamur kuradır Anı ubur idüb bir mülâka dahi gidüb

Beledi Kaytas Ağa

İkiyüz hane ve bir camili âbâdân karyedir Amma reayası Beni Haram kabilesidir Gayet akur kavimdir Canibi erbaalarında olan ahâlii kuray(1) daima zalarlar [1] Bu beledi dahi ubur idüb yine şimal canibine isimleri namalûm kuraları ubur iderek Tur'ai yemenî kenarında nice âbâdân bağ ve bostanlı beledleri dahi ubur idüb Semennutdan bir saatde

Evsafı tahtı sani(i) vilâyeti Garbiyye Şehri azîm ve benderi kadim Mahalletül Kabir

Lisanı kıbtide bu şehre Zeyhan derler Şarkıyye vilâyetinin garbında olmak ile Rum kavmi Garbiyye derler Amma şarkıyye ve Bu-hayre mabeynehümasında iki canibi Nili Mubarekin ortasında vilâyeti Menuf ve vilâyeti Garbiyye ve bu Mahalletül Kebir bir cezireye vaki olmuşdur kim pare mamur kuralı cezirei kebirdir Amma bu Mahalle(i) Kebir akalîmi Mısır kenanetullahda sevadı muazzam şehirlerden ibtida Mısır badehu bu Mahalle badehu Reşid badehu Dimyat badehu Meniye ve Manfalût birbirlerinden küçük şehirlerdir Lâkin bu Mahalletül Kebir hâlâ ilel'an mamur olmadadır Zira şehrinde yetmiş yerde medfun tılsimat ve niçe yüz medfun kenzler vardır İnkırazüdevran viran olmasa gerekdir İbtida banisi bikavli *Tevarihi Hıtatı Makrizî* Tufanı Nuhdan sonra kehene Mısrayım binasıdır kim iklimi Mısır devr idüb ilmi nücüm üzre bu zeminin âbu havasın beğenüb bu şehri inşa etdi Müruru eyyam ile nice bin mülûklerin tasarrufuna girüb sene tarihinde Mısır padişahlarından Tahir Beybars evayili halinde bu şehirde kâşif iken ol dahi âbu havasından haz idüb zamanı hilâfetinde bu şehri tahtı sani idinüb sakın olurdu İlel'an şehrin ta vasatında kâşifler sarayı kurbinde şehir içinden cereyan iden tur'a üzre üç göz bir cısr vardır Her vakti işada ol cısr üzre sekikat mehterhane üç nöbet çalınur Tahir Beybars hazretlerinin asrından beru kanunu selâtındır Çalınub vazife ve cerayelerin kâşifden

[1] Yıldız nüshası (dalarlar)

alub daima mehterhane çalarlar Zira tahtı sanidir Hâlâ Mısır eyaletinde mîrimîranlık payesile Mısır ümeraları bin aded tevabile ve bin aded Mısırın yedi bölük mustahfızanları ile iltizamında olan iki yüz kisei tahsil idüb divanı Mısırdaki sene âhîrinde malı galk ider Ve yüz elli kise dahi badelmasarif kendiye tahsil ider Ali mansubdur[2] Ümerası divanı Mısıra geldükde emiri hac ve defterdardan maada ümeraların üzerine tasaddur ider Sair ümera ve kâşifler üzre evlâbittarik tasaddur ider Zira tahtı sani hâkimidir Badehu emirülhac olur Garbiyye eyaletinde cümle üçyüz yetmiş pare gayetülgaye âbâdân koz içi gibi sağ ve mamur kuralardır Her biri birer şehre benzer beledlerdir Ve bir hâkimüşşer' dahi kadısıdır Mansıbı sittei evvelin evvelidir Diyarı Mısırdaki bundan âli mansub[1] yokdur Niçe kerre beş yüz akçe ile mevleviyyet zabt iden mollalara sadaka olmuştur Amma daima dörd yüz doksan dokuz akçe ile ihsan olunmak kanundur Bir müddeti kırk kise olur Talii olursa elli kise de olur Ve nahiyesi kuraları üçyüz yetmiş pare kuradır Nahiyei Semennut ve nahiyei Şirbin ve nahiyei Birun ve nahiyei Enderun Şehir içinde üç yerde mahkemesi vardır Gayet şehri kebirdir Ve mezahibi erbaadan şeyhülislâmları ve nakibüleşrafi ve âyânı kibarı ve Mısır yeneçeri ve azaban serdarı ve gayri bölük cavuşları vardır Kapu kulu serdarı ve sipah kethüdayeri ve alay beği ve çeribaşı ve zaim zuamaları yokdur Cümle kuraları malı padişahî hasıl olur iltizam köyleridir Şehri bir düz sahrada Sabuniyye ve Yemanî Tur'aları kenarında mamur âbâdân ve buk'aları hub ve mergubdur Mezraaları vafir ve hayrat berekatı mütekâsir ve nîmetleri firavan ve enharı yemenîsi çok ve revan bir şehri âbâdândır kim Mısırdan sonra bu şehirdir Kat enderkat sarayı âlîli serapa tula bina on altı bin sagir kebir kireç sutuhlu haneî kârı kadimlerdir Ve cümle hanelerinin mamur müzeyyeni ve kibar sarayları şehir içre cereyan iden halicin tarafeynine vaki olub cümle pençereleri ve maksureleri halice nazırdır İki tarafı gül gülistan bostanlı hasretül mülûk büyütu ra'nalardır Cümle yetmiş sekiz mahalle ve yüz kırk mihrabdır Yetmiş Cum'a nemazı eda olunur camii selâtin ve gayri âyânı sahib edyan cevamileridir Cümleden cemaati kesriye [3] malik Bey Sarayı cenbinde Camii Bali Bey Nil kenarında olmak ile dört amudu müntehası Nil içinde olub ol sütunlar üzre bina olunmuş bir camii fevkânîdir On iki kademe nerdüban ile çı-

[1] Yıldız nüshası (mansıbdır)

[2] » » (mansıb)

[3] » » (Kesireye)

kılır üç kapusu var Biri kible divarında Bey Sarayı yoluna mekşufdur Biri şafii havzuna meftuhdur Biri nevbina çarsu içine açılır Cami içinde amudlar yokdur Dörd kemer üzre münakkaş ve müzehheb tavandır kim kalemi muvin çekmede zemanе nâkkaşları âcizdir Bu cami fevkanî olmağile altında altı aded dükkânları vardır Ve üç tabaka bir minarei mevzunu var Ve minberi kapusu üzre celi hatlarile

(ان الله و ملائكة)

Âyeti tahrir olunmuşdur Andan Nil kenarında Camiüs Safa gayetül gaye zevk safa ile ibadetgâhdır Ve yine Nil kenarında Bey Sarayı mukabelesinde Camii Tavace[1] Attar Otuz üç somaki amudu zikıymetler üzre nakşı bukaletun tavanı ibret nümudur Mihrabı hurde ruhamdır Ve minberi münakkaş haşebdir Üç kapusu var Bir kible kapusu çarsuya nazır ve iki yan kapu dahi çarsuya mekşuf ve sol canibinde üç tabaka bir minarei seramedı var Ta zirvei âlâsında akit kuşları âşiyân idüb yavrular çıkarır temaşadır Ve yine çarsu içinde nevbina Murad Çorbacı Camii Sekiz mermer direk üzre bınakş tavandır Ve bu cami içinde evlâdı sahabeı kiramdan Seyyid Abdullah ibni hazreti Zübeyr hazretleri medfundur Anıñün bu cami bina olunub ziyareti azîmdir kim itikadı tam ile ziyaret iden muradına vâsıl olur Ve Camiüs Simsar on sütun üzre tavandır Ve beyaz mermerden bir gûne alçacık minberi vardır Misli bir diyarda yokdur Ve bir minaresi var Yüz on yedi kademe Ve her kademesi birer arşındır Uruc olunmasında üsret cekilir bir seramed minaredir Camiın zemini dahi âli yire vaki olmağın hakir bu minareye çıkub şehre im'anı nazar ile nigeran etdim Sevadı muazzam iremzatülîmad misilli bir şehri azîmdir Ve cümle kırk yedi minare nümayandır Ve uzun Çarsuyı Attarın içinde Camiül Kebir İbtida banisişeyhEbubekri طریقی [2] binasıdır Kendüler yine camiın sahasında yatır Badehu Meliküt Tahir tevsi idüb camii kebir olmuşdur Tulen ve arzan ikişer yüz ayakdır Minberi ve mihrabı tarzı kadimdir Haremi kebirinin ortasında bir ağac kubbeli ve canibi erbaası kafesli bir sebili var Camiın enderunu birununda cümle yüz aded mermer somaki sütunlar üzre taklar fevkinde münakkaş levha tavandır Ve hareminin sol köşesinde iki kat kubbe misal bir minarei kadim var Ve ağac minberi kapusu üzre bir acayib hattı Hafasa kûfi ile

[1] Yıldız nüshası (Hace)

[2] » » (Tarbahî)

(لااله الا الله محمد رسول الله)

masturdur Ve müezzinan mahfili altı dane rakik ve nahif mermer payeler üzre mebnî maksure misal haşebden musanna mahfildir Bu şehir icre bundan büyük cami yokdur Yılda bir kerre içinde bir Mevlûdu azîm olub yüz bin âdem cem olur Andan Camii Varka Tulen ve arzan yüz elli sekizer ayakdır Ve otuz sekiz sütunu gûna-gûn üzre tavandır Bu camiin ortası açıkdır Ol küşade yerde eşşeyh Abdullah medfundur Cami içi olmagile kubbesi yokdur Ancak levha sanduka içinde âsudedir Bu mahalde bir nabîka dirahîti var kim sayesi camiin haremîne ve haricîne şahalar salmışdır Senede dörd kerre cevz kadar leziz nabîka meyvesi olur Ve Camiül Veziriyye Bu dahi şehir icre cemaati kesireli bir camii müferrihdır Ve Camii hazreti İbni Abbâsı Gamrî Tulen ve arzan yüz yetmiş ayakdır Minberi haşebdir Mihrabının solunda bir gûne hat var Bazılar hattı Zeburdur derler Andan aşağı

(انما يعمر مساجد الله)

Âyeti merkumdur Ve otuz yedi sütun üzre mülevven tavandır Üçer kapısı ve üç tabaka bir minaresi ve ortası açık bir camidir Mihrab divarının sol köşesinde eşşeyh Abbâsı Gamrî âsudedir ve Camii [1] Ortası küşade bir küçük camidir On iki mermer direk üzre sahadır Ve Camii [2] Şeyh İbrahim yedi sütun üzre tavanlı ve ortası açık bir camii sagirdir Haremînde şeyh İbrahim medfundur Ve bu cami kurbinde Camii şeyh Deyyar Bu dahi bir alçak minareli bir küçük camidir Bu tahrir olunan cevamilerden maada nice cevamiler vardır Manzurumuz olub cemaati kesire ile malâmal olan musanna ve müzeyyen camiler bunlardır Zaviyeler bîhisabdır Ve dokuz medrese ve yedi darülhadis ve yetmiş tekyesi var Zira cemii ehli turuk meşayihleri bunda mevcuddur Cümle ahali (i) vilâyet ehli sünnet vel cemaat sahibi sülûk ehli tevhid kimesnelerdir Cümle tekyelerden şeyh Abdurrahmanî Malikî tekyesi ve Abdullahı Dürgam tekyesi ve on bir Seyyid Ahmedül Bedevî tekyeleri ve Burhanî tekyesi ve Safaî tekyesi ve Kemilî tekyesi Bu tekyeler gayet mamurdur Ve bazısının sahibülhayratı hayatda olmagile nîmetleri mebzuldür Ve kâmil yüz yirmi mektebi sıbyanı tıflanı var Her sene îdiyye hilâtları yetimlere mebzuldür Ve iki yüz sebili var Bazı mektebler sebil

[1] Yıldız nüshası (Taabbürha)

[2] » » (Camiüş)

haneler üzre vaki olmuşdur Kanunu Mısır böyledir Ve Kırk altı yerde âbı hayatdan nişan verir su sarnıcları vardır Ve cümle beş hammamı vardır Şehri kebirine göre hammamları azdır ve kesifdir Sürucî hammamı ve Yahya Çelebi hammamı ve Nesârâ hammamı Bunda ebeden müsllim girmez Ve Bali Bey hammamı lâtifdir Ve yedi hammamı dahi muattaldır Amma hammamı Vefa ziyaret-gâhdır Âbuhavası ve binası gayrilerden lâtifdir Amma binden müte-caviz saray hammamları vardır Fukaraları sabah olunca niçe bin âdem şehir içinden cereyan iden halice girüb gusül iderler Hammam-dan berilerdir Ve cümle yetmiş yedi handır Bu yedisi buğday ve şair ve ful satılır gılâl hanlarıdır kim bu şehrin cemii hububatı bu şunelerde beyüü şira olunur Ve cümle iki bin üçyüz kırk beş dükkândır Cümle esvaklarının üstü örtülüdür Amma bu şehrin bezazistanı yoktur Lâkin cemii mevcudat bu şehirde mevcuddur Zira bender şehirdir Kırk sekiz kahvehanesi var Şeb ruz küşade olub âyende ve reven-diye mihmanhanedir Ve mıtrıban sazendeğân hanendeğân ve meddahan ile müzeyyen kahvehanelerdir kim subhu mesa Hüseyin Baykara sohbetleri olup cemii erbabı maarif birbirleriyle anda haşrolurlar Öyle mecmaül irfan kânı kahavilerdir Ve iki yüz yağ değirmeni ve üçyüz seksen at değirmeni ve on aded etmek furunu var Cümle hanelerde birer furun mukarrerdir Çarşuya ihtiyaçları yokdur Ancak gureba ve müsafirîn için on furundur Has etmeği olur Cümle sultanî yolları vasi ve pakdir Zira şehir içinden Nil cereyan idüb ruzmerre sakalar tariki âmları sulayub çarşu serdabı Bağdad gibi olur Ve ekseriya hanei zibaları ve sarayı âlileri halic kenarında olub gûnagûn şahnişinlerden âyânı vilâyet birbirlerine âşinalık idüb revzenlerinden mahileri sayd iderler Ve cemii halkı Nilde mahi var âdem mahbubu mahitabanlar ile şinaverlik idüb birbirlerin muhabbet şebekesile sayd idüb kûştegirane alt üst olub koç kucag berbucag olurlar Ve bu şehrin cümle binaları serapa tula kârgir bina-dır Taş bina nadirdir Amma nehemvar [1] ve musanna ve müzeyyen derü divarları vardır Ve kapuları ikişer kanatlı âli kapulardır Kapuların iç yüzünde birer huddam soffaları mukarrerdir Ve bu hanelerin sutuhları umumen kirec sıvalıdır Ve Mısır şehrinde aşağı bu canibler cümle tula binalardır Taş madeni yokdur Eğer taş lâzım olursa Mısırdan gemilerle Nil tuğyanında getirirler Zira Nil tuğyanında akalîmi Mısırı gark idüb uğramadık şehri komaz Cümle diyarı Mısırı gark idüb kura ve kasabat ve belideler Nil içinde üç ay cezire cezire olur Ve bâlâda zikrolunan mehterhane çalınan cisrin iki tarafı

[1] (Nahemvar) olacak

dahi dükkânlardır Pencereleri Nile nazırdır Ve yine şehir içinde üç yüz bir cısr dahi Sukulhubub kurbindedir Bunun dahi tarafeyninde mamur dükkânlardır Pencereleri tur'aya nazırdır Bu mahalde iskele vardır Kayıklar gemiler yanaşub gılâl ve gayri meta götürüb getirirler Bazı âydem bundan kayığa binüb şehir içinde murad idindiği yire gider Bir cısr dahi şehrin kiblesi haricinde Sabuniyye tur'ası üzre Cafer Ağâ cisri dirler üç göz kantaraî az(i)m cümle taş binadır Amma gayriler tula binadır Bu sıratın vasatında çarkûşe mermer üzre cel(i) hüsnü hat ile yazılan *tarihdır*

تأمل ترى ماشاده النذن جعفر
هو القاسى مات الى الخير يقصد
لقنطرة فيها بقول مورخ
ثناءه فخر و عزّ يؤيد
سنة ١٠٧٤

Ve bu şehrin âbu havasının letafetinden mahbub ve mahbube nisvanları sahib cemal ve latifül itidal hubmanzar ve peripeyker hadden bârun şemsi tâbân misal hubanları hüsnü cemal sahibleridir Ve bu şehrin askerî taifesi gayet müzeyyen kimesnelerdir Gûnagûn akmışei fahire ve elvan çukalar giyerler Vatatülhal merdleri boğası ve Mısır alacası giyerler Fukaraları haline münasib esvabı peşmine giyerler Hali cihan böyledir Zenaneleri zeri halisden ve sîmi ebyazdan mutallâ tayka [1] ve beyaz ve siyah ibrişim car bürinüb reftar iderler Bu şehrin mekûlât meşrubat masnuatının meduhatından evvelâ has ve beyaz dakikı halis ile mülâmma mutabbakı yani katmer gözlemesi bir diyara mahsus değildir İllâ Mahallei Kebir Ve beyaz tahinesi ve peyniri meşhurdur Ve Kârı ibret nümalarından ibrişim seccadeleri rub'u meskûnda naziri yokdur Meğer Acemin Isfahanı nısfı cihanında işlene Ve yine hariri münakkaş otakı nüh netak perdeleri kahve makremeleri ve dürlü dürlü alacalar ve çarşafklar ve futalar işlenir Kim şehri Mardinde işlenmez Ve bu şehirde asla Frenk ve Ermeni olmaz Amma bir mahalle yahudi ve iki mahalle Kıbtî vardır Cümle bin hanedir Ve yedi kenise vardır Ve şeyhülbeled defterile bu şehirde altı kerre yüz bin âdem vardır deyu meşhuru âfâkdır Hasılı meram Mısır diyarında bir muazzam bender şehirdir kim senevî niçe bin yük pembe asdar bezi ve gayr(i) meta bağlanır

[1] Yıldız nüshası (take)

Zira cümle mahsulâtından pembesi ziyade olur Bu tahrir olunan evsafatın zikrinde fayide [1] ve beyanında ayidesi [2] elbette vardır Mezeden hâli değildir Amma gayri meşhurun zikrinde fayide ve beyanında ayidesi olmıyup itibarı olmıyan şeyleri tahrir etmede melâlet vardır deyu bu kadarile itifa etdik ki *خير الكلام ما قل و دل* buyurmuşlardır vesselâm.

Evsafı ziyaretgâhı Mahalle(i) Kübra

Bâlâda tavsif olunan cevamiler içinde medfun kibarı evliyalar tahrir olunmuşdur Anlardan gayri şehrin canibi garbîsi tarafı nihayetinde Mahalle kapısı dibinde *Eşseyh Abdül Mecidiş Şamulî* bir kubbei pürenvarda medfundur Tarikîâm üzre olan penceresi atebesinde

(انشا السيد ابن الحسين سيدى عبدالوهاب وسيدى عبدالمؤمن اخيه سيد عبدالمعنى)

deyu tahrir etmiş Ve ziyareti *Elmevlâ Abdülbaki bin Mahmud bin Ataiüddin Hamalı zade* قدس سره Şehri Mısırdı mütevellidir Bu mahallei kebir mevleviyyetine mutasarrafı iken merhum olub Sabuniyye cisri başındaki zaviyenin sahasında Rum tarzı hıce taşı ile mebni tarihi ile mastur alâmetile medfundur Tarikî âm üzre olmak ile ziyaretgâhdır Gayet fesih bediülbeyan olmagile Tevarihi Hıtatı Makrizî(i) terceme etmişdir Bunun kurbinde kurafei meşayihde cisir başında *Elmevlâ Geveze Ali bin Sinan Vilâyeti Hamid(d)e* Isbarta şehrinde Bu Mahallei Kebir ibtida bunlara mevleviyyet ihsan olunub Mahalliye geldükde irad defteri görüb şadı mürkden merhum oldu Ulemayı Sultan Ahmed deyu mezarında tarihi Sene 1029 قدس الله يسره العزيز ورحمة الله عليهم اجمعين Bunlardan maada nice bin ziyaretgâh vardır Amma atebe(i) süflilere ruhi zerdimiz sürüb ziyaret ettiğimiz bunlardır Amma bu şehirde kırk yedi aded mazannai kirame kimesneler ile müşerref olub duai hayırları ile şerefıyab olduk Hamdi Huda andan kâşif Hasan Ağadan yüz gurus ve bir at ve bukadar Mahalle metaları alub cümle ahibba ve dostanlar ile vedalaşub iki saatde yine

Kasabai Semennut

Bâlâda evsafı merkumdur Anda yine bir yüğrük gemiye hedaya atı dahi koyub altmış pürsilâh âdemler ile Nil ile baş yukaru ve ubur iderek Şarkıyye türabında

[1] Yıldız nüshası (faide)

[2] » » (âidesi)

Mîti Ebül Haris

Ve mukabelesinde Garbiyyede

Mîti Ebu Sıyr

Ve mukabelesinde

Mîti Burku

Ve mukabelesinde

Beledi Beneye

Ve Mansurede

Beledül Manzara

Ve Garbiyyede

Beledi Mîti Bedr

Mansurede

Mîti Dimsiz

Ve Garbiyyede

Beledi Subran [1]

Ve Mansurede

Mîti İsna [2]

Ve Garbiyyede

Evsafı Kasabai Şenbatı Kebir

İki bin haneli ve müteaddid cam(i)li ve mesacidli ve esvakı muhtasarlı ve kahvehaneli âdemi firavan malâmali nisvan bir şehirdir Bir gice anda darışedde mihman olub andan alessabah avm idüb Mansure canibinde

Beledi Şerenci

mukabelesinde Garbiyyede

[1] Yıldız nüshası (Şübran)

[2] » » (İşna)

Beledi Dehnur

ve Mansurede

Şehri azîmi Mîti Gamr

Bâlâda evsafı mufassalan tahrir olunmuşdur Bunun mukabelesinde Garbiyye hakinde

Kasabai şirini Zifte

medhi dahi tahrir olunmuşdur Bundan yukarı Mansur (e) de

Beledi Ma'sara

ve Garbiyyede bunun mukabelesinde

Beledül Garib

Mansur (e) de

Beledi Şehric

Mukabelesinde Garbiyyede

Beledi Misid

ve civarında

Beledi Sayd

Mansur (e) de

Mîtül İz

ve Gabiyyede

Mîtül Harun

Mansur (e) de

Beledüs Sıffîn

Mukabelesinde Garbiyyede

Beledi Tegheni

Anda Davudül Azab hazretleri bir âsitanei kübrada medfundur kim nice bin keşif keramatları zâhir [1] bâhir olub cümle menakıb kitaplarında ve Tabakatı Şa'ravîde masturdur Abdülkadirül Ceylânî ve Cüneydi Bağdadî ve Ahmedî Bedevî ve İbrahimi Dessukî mertebesinde emri azîm ulu sultandır kim hâlâ mutasarrıfındendir Bazı kimesneler

[1] Yıldız nüshası (ve)

zîkıymet metain anda birağub Hinde Yemene gidüb selâmet geldikde
malın alır Bir kimesne vazı yed idemez Bu mertebe ulu sultandır
Andan Mansure hakinde

Beledi Sindî

ve mukabelesi Garbiyyede

Beledi Mîti Berri

ve Mansur (e) de

Beledi Eşbun [1]

ve yine Mansur (e) de

Kefri Müveyş

ve mukabelesi Garbiyyede

Beledi Millev

ve Mansur (e) de

Beledi Benhi

ve mukabelesi garbında

Beledi Batay

ve Mansure [2]

Beledi Remli

ve mukabelesi Garbiyyede

Kefri Ebüt Tavafeti [3]

ve Kalobiyye hakinde

Mîti Atta (r)

kasabai [4] misal beledi muazzamdır Bu mahalde garbiyye ve Mansure ve Menufiyye ve Kalobiyye dörd sancak hududu cem olduğu mahaldir Dörd sancak vilâyetin ezanı bu Mîti Attarda istima olunur Zira kara hududları birbirlerine karibdir kim zikrü beyan olunur Âhirül Garbiyye

[1] Yıldız nüshası (İşbul)

[2] » » (de)

[3] » » (Tavakî)

[4] » » (kasaba)

Beledi Seydi Hızır

dır Ve ibtida (i) hududu Menufiyye

Beledi Atf

dir Ve şarkıyyenin âhir hududu

Beledi Tuhla [1]

dir Ve Kalobiyye hududu ibtidası

Beledi Cuh [2]

dur Özbek Bey iltizamındandır Hikmeti Huda bu hudud kuraları bir yire vaki olmuştur Andan sağ tarafımızda Menufiyye haddine girdik Evvelâ Belediye Dicve mukabelesinde

Beledi Mîti Afif

Menuf hakindedir Ve Kalyob hükmünde

Beledi Tant

Mukabelesinde Menufiyyede

Beledi Berşums

Bunun mukabelesinde Kalobiyye hakkında

Beledi Berşum

Mukabelesinde Menufda

Beledi Ebu Şa'ra

ve mukabelesinde Nil kenarında bir mülâka içeri

Evsafı şehri kadım Kasabai Kalobiyye

Bu şehri azîm hakkında müverrihi âlem Ebu Kemal [3] nice kıylü kal etmiş Amma Kababita tevarihlerinde tahrir olunduğu üzre bu şehrin ibtida banisi Firavnun veziri Ham'an bin Âsirdir Saray esasları ve bostanının hâlâ bir kuyusu zâhirdir Bi'ri Haman derler âbı hayat suyu vardır Ve on iki yerden sakıye dolablarile döner kârgir binayı Fira-

[1] Yıldız nüshası (Tahla)

[2] » » (Dicve)

[3] » » (Ebül Meal)

un çahı azımdır Şehrin mezraalarında olan şeker kamışları bağların ve bostanların bu sudan rey iderler Meşhuru âfâk kuyudur Kıbtilerin hastaları girüb zu'mu batıllarınca şifa bulurlar Ve şehri Kalyob kâsiflikdir Bâlâda tahrir olunan sayir kâşifler gibi mustahfızan ve kendi askerile iki yüz kise malı tahsil ider Tahtı hükmünde iki yüz seksen pare âbâdân kuraları vardır Bu kuralardan kendüye badelmasarif yüz kise hasıl olur Ve yüz elli akçe âli kazadır Bir müddeti on kise olur Nahiyesi yetmiş altı kuradır Mısıra yakın olmağile dörd mezhebden müftisi ve nakibüleşrafı yokdur Amma yeniçeri ve azab serdarları vardır Şehri bir sahrada bağı ram [1] içinde bir rüşen kasabadır Kadim a'sarda iki bin bağ ve bostanı var imiş Hâlâ üçyüz bostandır Ve cümle iki bin hâne ve kırk mihrabdır Yedisi hutbedir Suku sultanî kurbinde Eski Cami cemaati kesireli ve cümleden kebirdir Kırk sütun üzre tavandır Ve üç tabaka bir minarei seramedı var Gayri camileri manzurumuz olmadı Yirmi mektebi ve sekiz hanı ve yedi kahvehanı ve iki yüz dükkânı var şirin kasabadır Anı temaşa idüb yine zevrakımıza gelüb süvar oldukda Nil ile yine baş yukaru ve yedi mil gidüb

Beledi Şubra

Bâlâda tahrir olmuşdur Bu mahalde dahi Kalobiyye hududu tamam olub gayri Mısır hudududur Ve mukabelesinde Batnül Bakar nam mahalde Menufiyye haddi dahi tamam oldu Âhirül haddi

Beledi Servi

dir kim Reşide ve Dimyata giden Nileynin burnunda vaki olmuşdur Batnül Bakar evsafı bâlâda Reşid(d)en gelirken terkim olunmuşdur Amma Dimyatdan bu mahalle gelince kâmil dörd yüz mildir Dimyat Mısıra Reşidden yüz mil karibdir Ve güzer idüb geldiğimiz Nili Mubarekin tarafeyninde iki bin pare mamur ve âbâdân belidelerdir Amma hakir sahili Nilde muazzam Ulu Cami ve zaviye ve medrese ve vekâleli mamur ve müzeyyen bağ bağçeli mezarii hub halkı mahbub tur'aları âbı revanlı ve kûşe kûşe bülbüllerin nagamatı ve hoşelhan tuyurların esvatı hazini istima olunur gülistan nahlistanlı kuraları tahrir eyledik Andan gayrileri tahrir etmede kesreti kitabet olmasın içün ihtisar üzre tahrir eyledik Yohsa bu Dimyat Nili üzre olan azım kuralar Reşid Nili üzre yokdur Amma Reşid Nili üzre şehirler çokdur Buhayre hakinde âbâdâlı [2] yokdur Çoğu çöldür vesselâm

[1] Yıldız nüshası (irem)

[2] » » (âbâdânı)

Badehu bu Mahallei Şubrai ubur idüb üçüncü ayda şehri azîm Ümmü Dünya Mısırâ dahil olub Kethüda İbrahim paşa huzuruna varub alâkaderülmikân hedayalarımız arz idüb kabul idüb seyyahat idüb temaşa ettiğimiz diyarları ve ahvali reaya ve beraya ve ümena ve keşşaf mültezimîni süal etdiler Gazan kutlu olsun Dimyata Burlos çölünden gelirken eyü gaza idüb ibadullahâ hızır yetişmişsin deyu huzurunda bir hil'ati fahire ve bir küheylân at ihsan etdi Huda âlimüssırrı velhafiyyatdır kim zerre mikdarı hatırımda değil idi Bir âdeme kerem etmeğe behane arar bir Hâtemi Taî Caferi Bermekî cemcenab bir âsafı Berhıya veziri ruşen zamirdir حفظه الله تعالى Kamil bir ay şebruz sohbeti hassile müşerref olub bir gice esnayı musahabetde buyurdular kim Nili Mubarekin deryaya munsab olduğunun iki canibindahi kırat bekırat keştü gūzar eylediniz Amma inşaallah hazır ol Seni Circe hâkimi tarafına gönderirim Ol diyarları dahi seyyahat idüb ziyaret eylediğin makamlarda bizi hayırdan feramuş eyleme de-yüb divan efendisi Rif'atî Efendiye hitab idüb buyurdular kim Yarı kadimimiz ve biraderi azizimiz Evliya Çelebi ol canibe vusul buldukda tatyıbi hatırla bu canibe irsal idesiz Ve murad idindiği vilâyetlere azimet etmeğe sa'yidinirse yanında âdemlerinizden mutemedünaleyh âdemler koşub hizmetinde olası Memnun olmamız mukarrerdir deyu mektublar yazılmak ferman olundu Ve şehri İsyut önünde bin erdeb gılâl ile bir mirî gemi gark olub anın keşfi üçün müekkid buyurdular yazılmağa emr olundu Ve cümle tarik üzre olan ümena ve keşşaf ve mültezimîne hitaben müekkid emirler yazıldıkim hakiri birbirlerine salimîn ve ganimîn refiklerle vâsıl ideler Hemen ol mahalde fırsat ganimetdir deyu kalkub dest bus idüb Foncistan padişahına gitmeğe nameler reca eyledim Mısırın ehli divanından süal idüb gitmek mümkün müdür buyurdular Anlar dahi Mümkündür Amma gayet şiddeti hardır Ve mahuf ve muhatara yerleri vardır Gayet müşkil seyyahatdır didiler Hakir inşaallah sıhhat ve selâmetle varub gelürüm didikde Gördüler kim o canibe teveccühü tammım vardır Hal [1] nameler tahrir olunması ferman olundu Meğer şeyh Bekrî şeyh Mehemmed hazretlerinin Foncistan meliki mutekidı imiş Andan dahi yedi kır'a mektublar ile bazı hedayalar aldık Paşa hazretleri dahi melike pak besatile bir küeylân at ve bir yelkenduz at ve on kâse ve üç pervane yay ve üç deste gezleri müzehheb kücügen yelekli oklar verdi Ve namesinde hakiri tarif tavsif öyle tahrir etdikim gûya deri devlet tarafından gelir bir mîrialemiz Böyle mülûkâne name yazar bir veziri âlişandır Mısır ikliminden maada hükmü Mağrib Zeminde Cezayir

[1] Yıdız nüshası (derhal)

Tunus ve Trablus ve Fes Merankeş ve Berber Zemine ve Foncistana ve Sudana ve vilâyeti Habeşe ve Yemene ve Mekke ve Medine ve badiye Urbabına dahi hükmü cari ve muhabbet namelerile hedayalar gönderirdi Zira Yemen seferine serdarı muazzamın hattı şerifi gelüb mutlak düstürü mükerrerem idi Ve kethüdası Nişli Ali Kethüda dahi hakire müekkid mektublar ve muhabbet nameler verdi Bir müddeh bir akli Aristo tulüdiraz efkârlı akıbet endiş kethüda idi Bunun re'yü tedbirile İbrahim paşanın Mısır diyarından aldığı malı hazayini fatihi Mısır Selim Handan беру Mısıra yetmiş vezir gelmişdir Bu malı an-ların biri almamışdır Zira cümle hallü akd ve kabzu bast ve tutmak asmak basmak ve urmak almak virmek kethüda elinde idi Yani cüm-lede [1] milk vekili mutlak bir zufünün kethüdadır Amma ol dahi kâr âzmude ihtiyarlar ile meşveret idüb ana göre amel idüb her kese meratibince izaz ikram iderdi Hakire Circe emirlerin ve Foncistan meliki mektupların verdikde harcırah yüz altun ve bir at verdi Andan paşa huzuruna üçüncü gün varub Circe beği Özbek Bey mektupların ve Siyutda gark olan gılâl gemisi emirlerin ve İbrim kâşifinin ve gayri kâşiflere hitaben emirleri ve Foncistan meliki name ve hedayaların alub hakire bir kisei misrî çil para ve besatlı at ve bir kat esbab ve on yedi huddamıma onar gurus ihсан idüb du [2] hayr idüb desti şerifin bus idüb badelveda giderken Yürü Allahü taâlâ yine mülâ-kat müyesser ide deyu bir fatiha tilâvet idüb taşra çıkub sagir ve kebir cemii ahibba ve asdika ve destan ile medalaşub توکل علی الله yola revane olduk

Elfaslüt Tasi ves Sittîn

Şehri Mısırdan İbrahim paşa emirleri ve nameleri ile bin seksen iki evailizde vilâyeti Saidi Âli hâkimi Özbek Beye ve vilâyeti Elvahat kâşifine ve vilâyeti Berbesristan meliki melike Dunkılaba ve Foncistan meliki Kakan melike gitdiğimiz vilâyetlerin kura ve kasabatların ayan ve beyan ider

Allahü taâlâ hayr ile seyyahatin müyesser idüb salimîn ve gani-mîn avdet müyesser eyleye Zira derunu dilden o caniblerin seyyaha-tin bu dil arzu iderdi Hamdi Huda شيئا هية اسبابه dır Bismilâh

[1] yıldız nüshası (cümletül)

[2] » » (duai)

ile Mısırdan pak ve pakize besatlarımız ve küheylân esbi saba sür-
atlerimiz ile Ümmü Dünyadan tulû idüb kible canibine andan
iki saatde bir düz sahrada

Beledi Besatîn

yani Bostan köy Nakibüleşraf iltizamında yedi yüz haneli ve sekiz
mîhrablı ve üç hutbeli ve bir vekâleli ve yirmi dükkânlı canibi
erbaası ravzai cinanlı bir şadmanlı kenddir Cemii Mısır vüzeraları
ve âyân kibarları anda teferrüce varub bir vakıf gül gülistan ve
reyhan nahlistanlı bir bağı vardır Ta vasatında bir kasrı Yusufü
vardır Cümle ahibba havz şazirvan ve selsebil kenarında zevku safa
idüb ibadet iderler Anı ubur idüb nîm saat yine kibliye gidüb

İskelei Ma'diye

Nil kenarında âyende ve revendelerin güzergâhı bir iskeledir
Cümle halk Saide bundan karşı ubur ider Ve bu mahalde hurde
emini bir külbeye oturub cümle mürur iden tüccarlardan gümrük
alır Hakir gemi ile karşı geçüb Cize kâşifi hududunda nîm saat
Nil kenarınca kibliye gidüb

Menzili kasabai Muhnat [1]

Nil kenarında rebi[2] saat baid bir sahrad (a) bağ ve bağçeli Cize
kâşifi kükmünde beş yüz hane ve bir cami ve iki kahve ve on dük-
kânlı han ve hammamsız mamur kasabadır Cize nayibi hükmider
Selim Handan beru şeyhularab Habir Oğlu hükmünde mefruzülka-
lem ve maktuülkadem hurması firavan bostanı ve gülistanı bîpa-
yan şenlikli yerdir Habir Oğlunun saray(ı) darışeddir Âyende ve
revendeye nîmeti mebzul olub mihamdarlık ider Selim Şaha mu-
avenet idüb Sultan Tuman Bay ve Kurt Bay (ı) kaydü bend ile geti-
ren bunlardır Ve on iki bin Urbanı sıbyan ile Nili karşı geçüb hiz-
meti Selimde durmuşlar idi Ol ecilden hâlâ cemii tekâlifi örfiyyeden
muaf ve müsellemlerdir Ve hâlâ muti münkadlardır Hattâ Buhayre
vilâyetinde Behice ve Hınadi Urbanları kırk bin aşkıyayı şaki ile
Buhayre beledlilerini nebûi garet etdükleri efendimiz veziri dilirin

[1] Yıldız nüshası (Muhnat)

[2] „ „ (rubu)

istimaları olub Mısırdan on bin asker ve paşalıdan iki bin asker tecridiye yani sefere çıkub karşı taraftan dahi Habir Oğlu beş bin hayyal ile İmdada gelüb Buhayreye varılub ol meydanı arasda da iki asker birbirine mukabil oldukda ibtida dercengi evvel Habir Oğlu Behice askeri icre girüb tarfetülâyın içre tarmar etdi Andan Mısır askeri Hınadi üzre yürüyüb anlar dahi eman vermeyüb Hınadi askerin bozub altı bin Urbanı uryan haki mezellete düşüb lâşeleri paymalı rimal kelleleri galtanı ziri payı hissân olub bihaddü hasr malı-ganayimden maada hemen on iki bin devei Habir Oğlu bir gün bir gice çölden getirüb İbrahim paşaya hedaya çeküb Mısır içi deve ile malâmâl olub Habir zade hil'atı âsaf ile hehr (e) mend oldu Yani bu mertebe şeci ve feta askeri vardır Bir gice hakire ikramlar idüb alessabah elli hayyal ile bizi yola revane idüb yine Nil kenarınca kible canibine altı saatde ubur iderek

Menzili Kahvehane

Kerpiçden çarkûşe kal'a misal bir kapulu içerisi bir vasi meydanlı yerdir Kapsu dibinde bir azîm kahvehanesi var Âramgâhı müsafirîndir Ve bir dükkânı var Fayyum ile Beni Seyf yolunun ayrıldığı yerde vaki bir mihman hanedir Etrafında asla imaret yokdur Bir yanı Nil garb canibi Fayyum şehrine on yedi saatde gider Çöl çölîstan murîsten marîstan bieman yerdir Bu mahal Habir zade hudududur. Bunda haddi tamam olub Beni Seyf haddidir Ve haftada bir kerre etraf kuralarından niçe bin âdem cem olub bu kahve önünde yavazı [1] azîm olur Hakir bu mahalli ubur idüb kible canibine kâh kenarı Nil ile kâh berde hurmalıklar içre mamur kuralar içre altı saatde ubur idüb

Menzili Beledi Deli Hüseyin paşa

Beni Seyf haddinde ve Nil kenarında bir mürtefi yerde yüz evli ve bir camili ve bir sakıye kuyulu mamur kuradır Hüseyin paşa zade Nuh Beyin âdemleri bizi alıkoyub bir gice anda mihman olub istirahat etdik Andan vakti seherde Tarave mahallinde kalkub cenub tarafına Nil (i) dolanub Nil kenarınca niçe imar kuralar ubur iderek Nil kenarında

Beledi Zaviye ve Belediye Komadeyr

Bunları dahi güzer idüb altıncı saatde

[1] Yıldız nüshası (pazarı)

Beledi Meymune

Beni Seyf sınırında veziri âzam tezkirecisi İshak Efendi iltizamında beş yüz evli ve üç camili ve bir kaç sakıyeli ve bir sarayı âli darışedli beledidir Anı geçüb yine cenub canibine bîhad imar olmuş kuraları ve tur'ai Rakniyi ubur idüb beşinci saatde

Evsafı şehri azîm ve âbâdânı kadim Beni Seyf

Seyf ibni Zülyezen binası olduğuyçün Beni Seyf derler Ve hâlâ nevahilerinde sakin olan Urbana Beni Seyf kabilesi derler Mısır hakinde kâşiflikdir Matekaddem mîrlivalar mutasarrıf olurmuş Lâkin zamanımızda sehl tenezzülde olmağıyle keşufiyye olmuşdur Kâşifleri beş yüz atlı tevabiile ve beş yüz Mısır askerile eyaleti Beni Seyfde olan yedi yüz kırk pare kuradan iki yüz beş misrî kise ve erdeb mîri gılâli tahsil idüb divanı Mısırdı deynin eda ider Ve paşa tarafından mirî gılâli tahsiline bir âdem tayin olub kâşifden altı ayda bir kise külfеbeha ve tahsil etdüğü gılâlden erdeb başına reayadan ikişer pare almak haliyedir Ve paşa tarafından bir ağa dahi mezkûr gılâl tahsiline isticale gidüb nısıf kise hizmetbeha alır Ve bir hâkim dahi hâkimüşşer kadıdır kim yüz elli akçe kazayı âlidir Senevî on yedi kise hasıl olur Tahtı hükûmetinde yüz kırk pare kuradır Mısır yeniçeri serdarı ve azaban çorbacısı ve şeyhülislâmı ve nakibi ve âyânı kibarı vardır Şehri Nilden beş yüz adım baid bir vasi sahrada canibi erbaası kal'a divarı gibi evlerinin divarları vaki olub yirmi aded tahta kapulu şekli müdevver bir şehri münevverdir Cümle beş bin hanei mamuru âbâdândır Ve gayet sık kat enderkat âli ve müzeyyen büyütlardır Cümle hanelerden mamur ve kebir kâşif sarayıdır Yetmiş höcre ve hâmmamlı ve divan haneli ve saray meydanlı bir beyti vapidir Ve beyti şeyh Ali Vetah ve civarında beyti şeyh Salih ve saraya karib Taslak zade Ahmed Ağa sarayları gayet mamur ve cedid saraylardır Ve niçe sarayı âliler var Lâkin malûm manzûrumuz olan bunlardır Cümle yirmi bir mahallei müslimîn ve gayridir Ve cümle zevavî ve cami seksen altı mihrabdır Lâkin altısı cum'adır Cümleden cemaati kesiriye malik çarsuyi sultanî içinde Sultan Kayıtbay Camii ve kadı İzzeddin Camii haremli ve birer minareli camilerdir Amma keşif [1] sarayı kurbinde Taslak zade Ahmed Ağa Camii henüz bina olunmuş Dahi üstadı benna elinde bir camii münevverdir Lâkin haremi yok Rum tarzı bir minareli ve yedi mermer

[1] Yıldız nüshası (kâşif)

amud üze taklar fevkinde bînakş sade levha tavandır Sahibülhayratı hayatda olmağın günden güne zamime binalar olunmada Evkafı azîmi vardır Bu camiin Rum tarzı minaresinden gayri beş Arabistan tarzı minare(i) zibalar nümayandır Andan Camii Muallâk Cemaati dayımdır Bu cevamilerden maada mesacidlerdir Ve üç medrese mahsus ve gayri camilerde dahi medrese höcreleri var Ve kırk mektebi sıbyan ve yirmi sebili hayratı cavidan ve bir hammamı var Olkadar hoş hava ve lâtif bina değildir Amma Taslak zade Ahmed Ağa Camiine bir imaret ve imarete vakf olmak üze taahhüd etdükte derhal hakirin ibramile hazırun nazarlarında malinden yirmi kise teslimi mütevellî idüb hakir fatiha tilâvet etdik Ve on kahvehane ve on boyahane ve on vekâlesi var Cümle hanlardan Beyaz vekâle mamur ve meşhurdur Ve cümle beş yüz dükkândır Lâkin mahsus bedasteni yoktur Hanlarında her zîkıymet valâyi kâlâ bîminnet ve bîkıymet bulunur Bu şehir icre yirmi bin âdem sakindir derler Âbu havası letafetinden hüsnü cemal ve bezmu [1] ramûlitidal mahbub ve mahlubeleri cabeca vardır Ve askeriden maadası hazarî kabilesi dahi çokdur Ve anka bazirgânlardır Bu şehir icre salı gün hafta bazarı olub âdem deryası olur Ve mekûlât masnuatının meşhuru koyun yapağının ipliği ve at büridesinin musannai gûnagûnu ve gayet rakik ve nazif hayal nemaz seccadeleri kırkar zirâ gelir seccade ve lâtif münakkaş kilimler işlerler kim gûya hayaldır Ve alaca Arab kerekeleri ve yine yünden hanelere yan mak'adları işlerler Gayet tuhaf şeylerdir Ve beyaz ekmeği ve bağ bağçelerinin limon turuncu ve hurmasından maada gûnagûn âbdar müsmiratları memduhdur Ve besatînlerinde kavunu karpuzu ve hıyarı acuru ve kasav [2] kurumu ve karnabiti ve kurkası meşhurdur

Bu haki amberpakde medfun veliyyüllahları ziyaret etdiklerimiz beyan ider

Evvelâ şeyhi millet ve kutbu devlet hazreti eşşeyh Ali Buthu Millet Mekkede vadii Buthadan olduğuyçün kabayili Urban şeyh Buth derler Ziyaretgâhı merdi zenandır Bunun civarında menbaı esrar ve mercii ebrar eşşeyh hazreti Salihut Tayyar Ve hammam cenbinde sahabeı Resulullahdan eşşeyh Abdullah Amr ibnül Âs ile Behni yesa [3] gazasında mecruh olub bunda defun olunmuşdur Kubbesi atebesinde tarihi var Amma hattı mahlût olmağıyle tahrire cür'et

[1] Yıldız nüshası (nermü)

[2] » » (kıttav)

[3] » » (Behnisa)

olunmadı Ve bunun kurbinde hazırı esrarı tarikat ve nazırı envarı hakikat *hazreti eşşeyh Mehammedül Enverî* ve Beyaz vekâle civarında *eşşeyha Sitti Huriyye* ve kurbinde *eşşeyh Ali Kibarî* Ziyaret etdiğimiz bu sultanlardır Amma niçe yüz sahabeî etkîya medfunlardır قدس ما لله روحه Bu şehirde üç gün meks idüb badehu yine cenub canibine Nil kenarınca yirmi pare imar kuraları tay idüb altı saatde

Evsafı kasabai Feşne

Beni Seyf hududunda iltizamdır Ve yüz elli akçe kazadır Senevî dörd kise hasıl olur Altmış pare kura nahiyesi vardır Ve şehri Nilden baid bir mürtefi bayırlı zeminde vaki canibi erbaası kal'a misal yedi ağac kapulu bir şirin küçük kasabacıktır Amma pek mamurdur Cümle üç bin evlerdir Ve her evde bir hamam yani güğercin kuşu yuvaları kule kule mukarrerdir Ve şehrin etrafında evce serçekmiş hurma ormanları var Yedi mahalle ve yedi mihrabdır Üçü camidir Çarsu içinde Emiri Kebir Camii on iki amelî şeshane payeler üzre bina olunmuş tavanlıdır Bir kapusu ve bir alçacık minaresi var Ve dörd hanı ve altı mektebi sıbyanı ve yirmi dükkânı ve yedi sebili ve yedi kahvehanı var Amma medrese ve bedestanı ve hammamı yokdur Ve bir tahtanî mamur darışeddi var Âyende ve revendeye nîmeti ve atlarına şairi mebzul bir mihman hane saraydır Bu şehirde Cum'a ertesi gün azîm bazar durub cemîyyeti kübra olub herkes metaların fûruht ider

Evsafı ziyaretgâhı Feşne

Evvelâ kîdvei rical ve noktai kemal *eşşeyh hazreti Abdullah ibni şeyh Celâle* ve *şeyh Cudi* bir kubbede medfunlardır Ve bunlara karib sultanı dünyaü din ve sîmîgar [1] kafı kafı yakın *hazreti şeyh Emin* ve buna karib sahibi tarıkı pürkemal ve mücahidi bîcidal *eşşeyh hazreti Ebül Âl* ve kurbinde âfitabı nihan ve bînamü nişan *eşşeyh hazreti Romazan* قدس سره رحمه الله عليهم اجمعين Eğer seyyhat etdiğimiz diyarlarda manzurumuz olan kura ve kasabat ve bender şehirleri ve ziyaret olunan kibarı evliyaları cümle böyle evsaf hüsnü tabir ile ve fesahat ve belâgatlı elfazı tumutrak ile âbütab virerek tahrir eylesek bir şütrü ner barı kitab olur Amma şimdi bu hal üzre müsvedde idüb Cenabı İzzet müyesser idüb tarihe geçdikde olmıya illâ hayr hemen keşşaf elvirüb Allah bu tahriratımızın hayr ile itmamın müyesser ide âmin Badehu Feşneden kalkub yine cenuba on iki pare mamur beledleri ve

[1] Yıldız nüshası (simürgü)

Beledi Safed Ebu Circö [1]

karyesin dahi ubur idüb yedinci saatde

Beledi Kilis [2]

Anda meks etdik Zira gayet şiddeti har oldu Beni Seyf haddinde Nilden baid yüz haneli iltizamdır Suları leziz kuyulardır Darışeddi harab olmağile şeyhülbeled beytinde mihman olduk Gayet mahsuldar kuradır Bu karyenin şimalî tarafı cenbinde efseri tacı dihim ve abdi Rahim hazreti şeyh İbrahim hazretleri bu [3] kubbei münevverede âsudedir Tabakatı Şa'ravide menakıbı bisyarile mastur ulu sultandır Kubbei pürenvarı sahasında bir vasi yerde hikmeti sun'u perverdigârı lemyezel kuvvet kudret azametini ızhar için bu mahalde bir gûne şecer-i garibe ve acibe halk etmiştir kim harikülâde âdetullah (a) muhalif bir dirahti bîmisildir Cemii âyende ve revende züvvar ve tüccar mahlûku Huda gelüb im'ânı nazar ile nigeran idüb ne gûne diraht olduğu malûmları olmıyub engüş berdihan idüb mebhut mütehayyir kalırlar

Dervasfîşkâli dirahti acibetül acaib

Meselâ bu şecerei tayyibe zemininde beş âdem kaddi bâlâ ve üç âdem deraguş ider cüssedar dirahti azîmdir Ve şeceresin vücudunun canibi erbaası dilim dilim pare paredir Öte canibinden teferrüce gezen âdemler görünür Berkü barı dünya ağaçları yaprağına ve meyvesine müşabehet yokdur Yaprığın sar'a dutan marizlere buhur iderler Biemrillâh halâs olur Ve ayda birer kerre hurde pelid gibi kabuklu ve içi çekirdekli bir humuzetli âbdar meyvedir İshal marazına daü devadır Ay başında kemalin bulunca yağma iderler Bir ay bekler mülâzimleri çokdur İshali ve zahiri seyfi müczim gibi kat idüb âdemin rengi ruyine humret verir Böyle bir mücerreb şifa şeceridir kim hakimi mutlak kullarıyçün halk etmiştir Bu ağacın ta ortasında bir azîm santa dirahti bitmiştir Arabistana mahsus bir gûne şeceri bîsemeredir Amma ol ibretnüma ağacdan bu santa ağacı âlidir Gayet mahbub nihalli şeceredir Amma büyük ağacın binden mütecaviz kökleri âdem beli kalınlığı Arab saçları gibi birbirine sarılmışdır Cümle kökleri yer yüzündedir Gûya âsümanda şecerei tuba gibi serni-

[1] Ebu Circö

[2] Kolosna - Yıldız nüshası (Kays)

[3] > > (bir)

gündür Ve bu köklerin altı cümle boşdur Ağac muallâk durur Bazı sıbyan ve bazı züvvaran köklerin altından beri öte geçerler Amma yüzden mütevaciz âdem cüssesi kalınlığı berkü barlı dallarının uçları yire saplıdır Gûya bir haymene[1] takı otak gibi olub altına bin âdem sığar Sayedar çadırı berkarar sayeban olmuştur Acib hikmetdir kim yukarıdan sernigün olmuş nihallerden mi sulanır Bir ferdi âferidenin aklı kasırları ermemiştir Hâlâ ki cümle bihleri zeminden taşra durub ağacın vücudu muallâk durur Ve müsin kimesneler naklîderler Âbâü ecda-dımızdan biri bu dirahti böyle gördük Böyle biliriz deyu nakl iderler Amma bin yaşından ziyade olması mukarrerdir Dalları aşağı eğilmiştir Hulâsai kelâm akil ermez bir temaşagâh ve bir sun'u Hudadır kim ان الله على كل شيء قدير يفعل ما يشاء بقدرته وبكم ما يريد dir kim faili muhtardır İşlediği işleri yine kendü bilir Zira لا يشعل عافس dir Amma bazı ihtiyarlar anda medfun olan şeyh İbrahimin nazarı taallûk idüb anın keşif kerametini görmek için ehli beled bu gûne bir şecer istediler Derhal bu dirahıt hasıl olduğu yerde secde idüb biemrillâh bu şecerei tayyibei Rabbül İzzet halk etdi Ve secde etdüğü yerde kökleri bitmeyüb muallâk durdu Badehu cemii münkirin imana geldiler deyu Tevarihi Siyutide görüb naklettiler Amma bu abdi ahkar Tevarihi Hıfazı [2] Makrisîde kıraat etdimki Mısıri Kahirei Muizzüddinin cenubunda Saidi Âli vilâyetinde bir muallâk şecer vardır Ruyi arzda Hallâkı âlem öyle şeci [3] garibe halk etmemiştir Beni İsrail asrında ol şecer bin sene muammer olmuştur Sayesinde yedi peygamber ibadet iderken Beni İsrail cehudları yedisini dahi ol dirahıtın zılinde şehid idüb anda defn iderlerken biemrillâh ol şecerin kökleri yerden çıkub şahları yire nüzul idüb katil cehudları cümle dalları büriyüb dallar cehudları ura ura helâk idüb vücudu şecer ahuvahı peygamberandan pare dilim dilim olub mezkûr mürseller sayei şecerde medfunlardır Hâlâ ziyaretgâhı hassu âmdır deyu yazmış Sahih ola Zira bevarı[4] Hıtat bir mutemedünaleyh tevarihi muteberdir Lâkin hakir gördükde bu şecerin zılinde medfun mürsel nebilerden namünişan yok Illâ şeyh İbrahim medfundur vesselâm Bu temaşadan sonra yine cenub tarafına kâh Nil kenarınca kâh berde kuralar icre güzer iderek yedi saatde

Beledi Semennutu Said

Nilden baid üçyüz haneli beledi iltizamdır Matekaddem hâkimi

[1] Yıldız nüsi: ası (nayımei nühtak)

[2] » » (Hıtatı)

[3] » » (şeceri)

[4] Hepsinde böyle yazılı. (Tevarihi) olacak

kaşif imiş Hâlâ Beni Seyf hududu bu mahalde tamam olub Minye hududuna müşadır Anda Ziyareti eşşeyh Abdülmelik Eshabı güzîndendir Kubbei âlisi kurbinde bir dirahti azîm nabıkası var Danedar âbdar leziz nabika meyvesi olur Bir [1] Semennutun mukabelesi Nil karşusunda evci âsümana serçekmiş bir yalçın kayanın ta zirvei âlâsında Deyri Kıbtî derler bir kenise vardır Gûya kal'ai Kahkahadır Firavn binasıdır deyu Kıbtî kavmi bilâteşbih yılda bir kerre ziyaretine cem olub ruhbanları bir Mısır hazinesi mal tahsil iderler Yalçın kayasının garb canibi fil hortumu gibi nehri Nil üzre uzanmışdır Altından Nili Mubarek cereyan ider Bu kaya üzre çerhler ile rahibler yüz kulaç habli metîn ile su çeküb sarnıçlara doldururlar Amma temaşasına varan âdemlere can otu ki ekmekdir Anı verirler Ve kuş südü ki yumurta ve baldır Anı tahtelkahve getirüb müsafirine azîm îzaz ikram iderler Mihman olan kimesnelere diba ve şeyb ve zerbafe camehablar getirüb sabahadek muğpeçeleri gûnagûn hizmet iderler Bunu dahi temaşa idüb yine canibi garbda Semennuta geçüb atlarımıza süvar olub Minye hakinde Nil kenarınca âbâdân kuralar geçerek şekiz saatde

Evsafı şehri mamuru Minye

Saidi Âli tahtı olan Circe eyaleti hühmündedir Amma kaşifi Mısır vezirinden hil'at giyer büyük hükûmetdir Bir kaç kerre iki tuğlu payesi olan emiri haç olmuş ümeralara ihsan olunmuşdur Senevî iki yüz kise malı padişahî ve bin erdeb gılâli tahsil idüb galk ider Beş yüz kendi askeri ile ve yedi bölük Mısır askerile vilâyeti hıfzü hiraset ider Ve kendüye dahi yüz kise fayiz kalır Ve bir hâkim dahi veziri Mısır tarafından bir mükellef ağa gılâl tahsiline mübaşirdir Cümle bin erdeb hinta ve şaîr ve ful anın marifetile tahsil olur Paşaya altı kise kalemîyye verir Kendüye dahi on beş kise fayiz olur Risale ağalığından sonra âlâ ağalıktır Ve sene evvelinde gılâl tahsili mahallinde Minye ağası üzre bir mükellef ağa isticale gelüb bir kise ücreti kadem alub ol dahi gılâl tahsiline tekayyüd ider Bir hâkim dahi üçyüz akçe payesile kadıdır Bir müddeti yirmi kise dutar Şerif kazadır Yedi nahiyesinde iki yüz yirmi aded müzeyyen ve âbâdân kuraları vardır Bu şehirde mezahibi erbaa müftisi ve nakibüleşrafı ve yedi bölük serdarları vardır Lâkin kapu kulu ve serdari ve sipah kethüdayeri ve kuralarında zaim zuama ve erbabı timarı ve

[1] Yıldız uüşaşı (bu)

ala(y) beğisi ve çeri başısı yokdur Amma Mısır askerî tayifesi çokdur Zira şehri gayet mamurdur Nil kenarında bir mürtefi yerde altı bin kat enderkat tabaka tabaka hanei zibalar ve hanedanı âliler ile ârâste bir şehri müzeyyendir Ve cümle yüz beş zaviye ve cevami ve mihrabdır Altısı Cum'a kılınur hutbedir Amma cümleden camii kadim Hazreti Ömer Camii Zira bu şehri Hazreti Ömer hilâfetinde Amr ibnül Âs Kıbtî destinden feth idüb Hazreti Ömer için bu Cami [1] inşa idüb ibadetgâhı kadimdir Lâkin Feraaneler asrında deyr imiş Nil kenarında bir âli sed üzre vaki olmuş bir mesiregâh camii ruşendir Tuli doksan adımdır Arzı altmış adımdır Ve derunu camide cümle amelî ve gayri mermer sütun ve payeler elli iki adeddır Ve ortası harem yeri küşadedir Üç kapusu ve bir alçak minaresi ve kemerler üzre münakkaş tavanlı ve cümle pencereleri Nile nazırdır Mihrabı bir köşeye münharif vaki olub minberi musanna oyma haşebdir Bu camiin içinde subhu mesa cemaati kesire ile malâmaldır Zira talibi ilim kânıdır Kırk elli yerde gûnagûn fûnunlar görülür Hasbî vazifei muayyeneli dersâmları vardır Ve şebü ruz yüz iki hatmi şerif tilâvet olunur Hafızı Kur'an a'mayî maderzadları vardır Bû cami gûya Mısırdaki Camii Ezherdir kim bu şehrin âbı ruvidir Kânı ulema ve suleha olduğu Arab ve Acemde meşhur ve dua müstecab olacak mahaldir Evkafı kavi olduğundan imaretinde nîmeti ulema ve fukara ve mesakîne merreteyn mebzuldür *عمرالله الى اقراضالدوران* Andan yine sahili Nilde bir zemini âli üzre Camiüt Tahir Beybars Otuz altı sütun üzre mebni takı havernakları üzre nakşı bukailemun ibret nûmun nakşı Behzad manend müzehheb ve mutallâ levhalı tavandır Mihrabı ve minberi tarzı kadimdir Lâkin canibi erbaasının derü divarında olan musaykal ve mücellâ elvan elvan mevclî ebrî hatayî kâgîd gibi kaplı taslar var kim gûya herbiri birer âyineî morandır Bu camiin misli dahi arazi(i) Mısırdaki yokdur Cemii seyyahanı cihanbîn bu camiin vaz'ı esasî beyanında âciz ve fûrmandedirler Zira bu savmaai kadimde olkadar san'atı kalemkârî ve nakşı halkârî ve hub ve mergub tasarufatı gûnagûnlar var kim erbabı kemal ve ehli vasf anın midhatinde âciz ve kasırdır Hakka Mısırdaki dahi nice camii selâtini selef vardır kim anların dahi ru'yî zeminde misilleri yokdur Lâkin bu Minye Camii vasfdan haric ve beyandan aric bir tarzı acib ve bir tavrı garib vaki olmuş camii vacibüsseyrdir Kible kapusu üzre *bu tarih yazılmışdır*

(بسم الله الرحمن الرحيم امر بتجديد هذا المسجد المبارك مولانا السلطان الملك طاهر
بيبرس خلد ملكه سنة عشرين وسبعمائة)

[1] Yıldız nüshası (camii)

Ve iki kaptısı ve bir minaresi ve cümle revzenleri Nile nazırdır Lâkin Camii Hazreti Ömer gibi cemaati yokdur Şehrin şimali nihayetinde vaki olmuştur Andan sultanî içinde Camiü's Şeyh Mısri Tahtanî ve cemaati çokdur İki cami dahi var Malûmum değildir Maada zaviyelerdir Üç tekyesi ve on bir vekâlesi ve üçyüz dükkânı ve iki hammamı var Amma Cemiül Ömer kurbinde Hazreti Ömer hammamı ta Firavn zamanından beru bir tarzu tavr üzre bina olunmuş bir turfa hammamı kadimdir Rum ve Arab ve Acemde alem olmuştur Hâlâ ziyaretgâhdır Hasta girse şifa bulur Feth iden kibarlar dua etmişlerdir kim bir cüzam kırk gün girse rahmi maderden müştak olmuş gib dürrü beyzâsâ olur Hattâ Hazreti Alinin duhteri pakize ahteri Sitti

Mısırdan gelüb şifa niyyetine girmişdir Bu hammam binayı hukemayı kudema olduğundan hanefî kurnaları birer âdem kaddi âlidir Ayak üzre durub yıkanılır Gerçi öyle musanna bina değildir Amma derü divarları müşk amberi ham abir ve za'firan ile tahmir olunmuş cibsi halisden bina olunmuş divarlardır Ve bir halveti divarın şemmetesen kâfur ve gülâb ve lâden ve savri rayıhası gasillerin dimağın muattar ider Ve âbı Nil olmak ile âbu havası gayet lâtif ve itidal üzredir Ve ferşi bir güne döşeli beyaz taşdır kim hâlâ zamanımız üstadları anın bir taşını yerine vaz etmeğe kadir değillerdir Amma camekânı tenk yire vaki olmağıyle gayet küçük ve alçaktır Amma gılâl ağası sarayındaki küçük hammam yenidir Lâkin havası sakildir Ve bu şehirde yüzden müteceviz sebilhane ve altmış mektebi var Amma bedasteni yokdur Cümle esvakları üzeri örtülüdür Şiddeti har ve rimal türab tesir etmez Pak tarıkı âmları vardır Ve yetmiş aded sarayı kebirlerinden kâşif saray(ı) şehrin vasatında sarayı mamurdur Ve Nil kenarında bir dilküşa ve ferah âbâd sarayı nevbünyad gılâl ağası sarayıdır Cümle maksure ve revzen ve şahnişinleri Nile nazır meddi basarlı cihan nûma bir sarayı âlidir Bu şehrin canibi garbisinde altı yüz mamur âbâdan kuralar olmağıyle gayet ganimet şehirdir Mısırı dahi ganimet iden bu şehirdir kim şebbek [1] bostanları ve firavan bağistanları ile bir vasiatülaktar ve rahisatül eş'ar bilâdı mamuredir Ve âbu havası gayet lâtif olduğundan dilâram mahbubeleri hubrudur Ve mahbubları ahmerüllevndir Emradı Mısır alacaları ve Siyut boğasaları giyerler Ve askerî halkı gûnagûn cukalar ve atlas kubalar giyerler Nisvanü bintanı başlarına sivri takye ve eyinlerine beyaz ve alaca futa bürünürler Ve yüzlerine kıldan nikab örünürler Ve mekûlât meşrubatının temdih olunmuşu evvelâ has ve beyaz gül penbe mîsal pişmiş

[1] (Müşebbek) olacak

ragif ekmeği Bu şehirde ekmeğe ragif derler Ve peştemalı ve gûnagûn su bardakları meşhurdur Gayri şeyi yokdur Ve canibi selâsında bağ ve bağçeleri çokdur Ve bu şehrin Nil karşusunda evce peyveste olmuş kayalar üzre firavnî harab binalar ve kal'a âsârları vardır Bazı tevarihlerde bilâdı mamur olduğu mastur Ziyareti Şeyh Mısıri Camiinde medfundur Bu şehirde bu ziyaretinden gayri ziyaret etmek müyesser olmadı vesselâm Andan kalkub yine Nil kenarınca cenuba gidüb beş saatde

Evsafı şehri köhne ve darü diyarı kehene kasabai İşmunîn

Nuh nebi oğlunun oğlu ebülkababıt Bayzar oğlu İşmun binasıdır Eğer bu diyar harabının âsârı binaların ve paymalı rimal olan amudu müntehaların tarif ve tavsif etsek bir mücellled kitab olur Ancak üç yüz haneli ve iki camili ve bir kaç dükkânlı kasabadır Circe eyaleti hükmünde başka kâşiflikdir Ve yüz elli akçe kazadır Nahiyesi kırk pare kuradır Hafta bazarı durur bir kasabai muhtasardır Anı ubur idüb sekiz saatde

Evsafı Kasabai beddavî yani şehri Mellâuy[1]

Circe eyaleti hükmünde Minye kâşifinin tahtı hükûmetindedir Ve Minye kadısına nahiye ilhak olunmuşdur Bazı zaman yüz elli akçe ile başka kaza ihsan olunur Altmış pare nahiye kurası vardır Ve mirî gılâlin Minye ağası tahsil ider Ancak bir Mısır çorbacısı yenigeri serdarı ve azab serdarı vardır Amma müftisi ve nakibi Minyededir Ve bu şehir Nil kenarında bir mürtefi bayır üzre bir vasi düz yerde yeni binalı bir şehri müzeyyenedir Zira bu mahalde Nil cenub tarafına devr idüb bu şehrin hayli hanelerin berbad harab ve yehab etmişdir Badehu ahali vilâyet şehrin haricinde cenub tarafında olan vasi yerlere elli seneden beru binayı lâtif hanei zibalar inşa etmişler Cümlesi dört bin beş yüz tu [2] bina mamur ve müzeyyen hane ve sarayı âlilerdir Ve bu vilâyeti Saidde böyle bir şirin cedid binalı şehir yokdur Cümle evlerinin derü divarları siyah ve kırmızı ve beyaz tuğla ile sahibi hane ismile ve binası tarihleri ile bennası ketebesile nakş olunmuş hanelerdir Ve bu şehir cümle on altı mahalle ve kırk mihrab ve beş hutbedir Cümleden çarsu içinde Yusuf Bey Camii altı

[1] Mellâur

[2] Yıldız nüshası (tula)

taş nerdübanlı camidir Tulen ve arzan altmış adımdır Ve derunu camide cümle otuz aded küfeğe taş sütunlar üzre tavandır Ve mihrabı minberi sadedir Ve hareminin etrafında yirmi iki sütundur Ve üç kapusu ve bir minaresinden gayri bu şehirde minare yoktur Ve iki cami dahi natemam vardır Maada zaviyelerdir Ve bir hammamı ve dörd yüz dükkânı var Yüz aded dükkân dahi bir tarikde Bu cami sahibi Yusuf Beğindir Camie yakf etmiştir Ve yüz dükkân Circe hâkimi Mehemed Bey hayratıdır Cümle dekâkinlerin üzerleri örtülü kapdır Şah rahları pakdır Her bar sakalar âbı Nil nisar iderler Ve üç hanı ve yedi mektebi sıbyanı ve yedi kahve erbabı hanı ve altı sebil hanesi ve otuz sekiz şekerhanesi ve elli at değirmeni ve yedi yağ değirmeni vardır Lâkin etmek furunun görmedim Cümle ahalisi hanelerinde pişirirler Bu şehir icre on yedi bin âdem vardır derler Cümlesi garib dostlardır Ve şehrin canibi erbaasında kal'a kapusu misal metin ve müstahkem tahta kapuları üzre mazgal delikleri vardır Hîni mahalde anlardan Arab aşkıyalarına kurşun urub her gece pasbanlar bu kapuları sed idüb miftahların şeyhülbeledede teslim iderler Mazbut ve merbut şehirdir Âbu havası memduhu ünasîdir[1] Mellâuy mahbubu meşhurdur Ve müsmirat mahsulâtının ve tasnifatı sanayiinin meşhuru cümleden mümessek miâd sükkeri ve sükkeri mükerreri ve kutru nebatı hamevîsi arazii Mısırdadır yokdur İllâ nebatı hamevî Şamda olur Ve bostanlarında kasabı yani şeker kamışı üç âdem kaddi ve kol kalınlığı olub her boğumu birer karış olur Ve öyle leziz âbdar olur kim bir boğumun kat idüb emsen bir kâse çüllâbı çıkub âdeme hayat verir Mutedil [2] tabia bir şeker şerbeti çıkar Ve cirmü cismi mahvolub rakik ve nazif kabuğu vardır Elhasıl diyarı Mısırdadır Melluvî şeker ve kasab kamışı gibi yokdur Bu şehirde meşhuru âfâk bunlardır Gayri eşyaları dahi çokdur Amma memduhu âlemi sükkeridir Bu şehirde dahi kibarı evliyalı ziyaret idemeyüb yine cenuba kâh Nil kenarınca kâh nahlistanlı kuraları icre tayyi rah iderek üç saatde

Evsafı kasabai Darudu şerif

Circe hükmünde sekiz yüz haneli bir küçük kasaba(i) mamuredir Sanbu kazası nahiyesidir Mekke ve Medine gılâline makyud Mısırdadır sâdât hazretlerinin iltizamında iki camili ve altı zaviyeli ve iki kahveli ve sekiz dükkânlı mamur kasabadır Fayyumda Yusuf deryasının Nil-den müteferrika olan tamamı(?) bu mahaldendir Hazreti Yusuf desti şe-

[1] Yıldız nüshası (ünasîdir)

[2] » » (Mutedilüt)

riflerine [1] kazarken hazreti Cibril Emîn dahi kanadıyla yarub imdad etdüğü mahaller nümayandır Nazargâhı nebi olduğundan bu tur'a asla cerfü hafr olmadan beridir Amma akalimi Mısırdaki nekadâr bin halic ve tur'a var ise her sene nice kerre yüz bin beni Âdem ve çamus ve sığır cem olub tathir iderler Amma Darud tur'ası Fayyum şehrine varınca asla cüraf olmaz Ve bu tur'a bu mahalden girüb canibi garba cereyan iderek nice yüz pare kuraları rey iderek şehri Behnisa içinden ubur idüb bir merhale yerde dahi bîhisab beledleri sakıyiderek Fayyum şehrine andan Yusuf deryasına böyle âbı hayat girüb gayib olub acı olur Buhayrei azîm ve hikmeti hayyıkadim göldür İnşallah mahallinde tahrir ideriz Badehu bu Darudu Şerifi ubur idüb üç saat güzeri rah idüb bir düz feza içre üç mülâka yer gidüb

Evsafı kasabai kebiri Sanbu

Circe hükmünde sâdâtlar iltizamında Hazreti Risaletpenah evkafı maktuülkadem ve mefruzülkalem başka subaşı hâkimi vardır Ve yüz elli akçe şirin kazadır Altmış yedi nahiye kuralarından kadıya senevî üç yahud dörd kise hasıl olur Yirmi bin erdeb gılâle maktu beleddir Kenarı Nilde bin haneli ve üç camili ve yedi dükkânlı hammamsız ve bağ bağçe ve hansız bir kasabacıdır Amma âyende ve revende mihman olmasıyçün bir sarayı azîm darışeddi vardır Tahtelkahve ve futuru ve merreteyn taamı ve şairiyle müsafirine bir hane (i) bîminneti vardır Andan alessabah kalkub dörd saat şarka Nil kenarınca andan dörd saat yine Nil kenarınca cenub canibine giderek zira bu mahalde Nil deve boynu gibi gayet eğri cereyan ider Ve Nil icre ormanlı ve timsahlı ve kayıklar ile munsır haramili adalar vardır Bu mahalleri kâmil sekiz saatde dolaşarak gidüb

Evsafı binayi Lût yani şehri azîmi Manfelût

Bu dahi ebülkababı oğlu oğullarından melik Lût binasıdır Defterhanei dehlizi Circede şehri Meniflût namile masturdur Galatı meşhur evlâ olmağıyle efvahi nasda şayi olduğu üzre Manfelût derler Sebebi tesmiyesi oldur Circe hükmündedir Amma hükûmeti azîm ve bender şehri kadim olmağıyle Mısır veziri mirlivai Mısırın bir eşbehine hil'ati fahire giydürüb ihsan eder Hâlâ zamanımızda musahib paşa çırağı Ahmed Beye sadaka olunub beşyüz tevabiile ve Mısırın yedi bölük mustahfızan askerile yedi yüz on aded kuralardan

[1] Yıldız nüshası (şeritlerle)

iki yüz kise malı padişahî erdeb [1] gılâl anbarı Yusufî tahsil idüb malı fud ider Ve kendüne yüz kise badelharcı velmasarif hayr ider Zira Berberistan ve Foncistan ve Sudan ve Elvahat vilâyetlerinden gelen niçe bin cellâye tabir etdikleri kara tüccarlar nice kerre yüz bin deve ve nice bin tavaşi ve gayri siyah çerde esirler getirüb her esirden birer altun ve her cemelden bir guruş ve gergerdan boynuzundan onar guruş bac alub haylı mal tahsil ider Böyle memerrinas yeri bir şehri derbendi canlenderdir Ve paşa tarafından dahi bir ağa gılâli mirî tahsil olunmasıyçün altı ay hâkim olub kâşifden senevî iki kise ve iki at ve on aded tavaşi memlûk ve yevmiye beş guruş külfе beha alub tahsili gılâl ider Bir ağa dahi bu ağa üzre isticali gılâle gelüb bir kise hakkı kudumu kâşifden alub tahsili gılâle ibram ilhah ider Zira Mısırdaki kul ceraye ve aliyklerin isterler Ve paşa ağası kendüye erdeb başına iki pare alub paşaya kalemiye yedi kise verdiğinden maada on kise fayizi kalır Ve üç yüz akçe âli kazadır Üçyüz pare kura nahiyelerinden senevî kadı efendi yirmi mısırî kise hasıl ider Serdarları ve müftileri ve nakibi ve âyân kibarı vardır Şehir Nilden bin adım canibi garba baid bir tur'âi azîm kenarında bir vasi fezada sekiz bin altı yüz mamur ve âbâdân ve müzeyyen kat enderkat büyütu beytülhaznelerdir Zira zulümden hor hakir fukarası çokdur Âyânı olkadar yoktur Lâkin tüccarı çokdur Cümle otuz mahalle ve otuz sekiz mihrab ve sekizi hutbedir Evvelâ Saidü Şehid Mehemed Bey Camii fevkanîdir Yirmi kademe taş nerdüban ile ubur olunur natemam camidir Amma yine cemaati firavandır Minaresi ve haremi yokdur Camiînin altında sarapa dükkânlardır Bu esvakın iki canibinde kapular vardır Ve yine Mehemed Bey vekâlesi içinde yine Mehemed Bey Camii matekaddem zaviye olmak üzre bina olunub çarsuy bazar vasatında izdihamı azîm yerde olmağın cami etmişler Ve yine çarsu içinde beş kademe taş nerdüban ile çıkılır Osman Bey Camii Gayetülgaye cemaati vafireye malik camii atikdir Tulen ve arzan ellişer adımdır Ve yirmi sekiz amelî kârgir payeler üzre kemerler dahi fevkinde münakkaş tavandır İki yan ve bir kible kapusu ve bir minaresi var Amma hasbî bir hatibi var Eşşeyh Cemalüddin derler Veliyyullahdır derler Yetmiş sene imiş savmı Davud ile mukayyed bir sulehayı ümmetden kimesnedir Hyır duaların aldık Andan Camiül Yetim ve Camiül Atik Ve yine çarşı içinde kâşif Mehemed Ağa Camii ve mahallât içinde Camii Muallâk Sekiz kademe taş nerdüban ile çıkıldığıyçün Camii Muallâk derler bir küçük camidir Ve imaret medre-

[1] Yıldız nüshası (erdep)

seleri yokdur Amma zaviyeleri çokdur Ve yetmiş sebili ve kırk yedi mektebi ve bir darülhadis ve sekiz mamur hanı var Çarşu içinde hammam mukabelesinde Osman Bey hanı ve Mehemed Bey hanı cümleden mamur ve metin hanlardır Ve ancak çarşu içinde bir hammamı ruşınayı hoşhava germası var Amma vâhidi keelfdir Osman Bey hammamı derler Diyarı Mısırdaki misli var ise Dimyat Nili üzre şehri Miti Gamr hammamı ola Vafında kilki cevahir nisar lâl bîzebandır Gayet musanna ve tarhı zîba ve bîna (y) rana ve dîlküşa¹ hammamı ruşınadır Ve cümle bin dükkândır Serapa üzerleri örtülü koyahdır kim Acem diyarına mahsusdur Bezatzenî olmamağıyle cümle nadîrat hanlarda mevcuddur Ve gılâl bazarı ve koyun bazarı ve on iki bazar meydanlarından gayri avret bazarı mahallî şehrin haricinde bir kesif kirli bulaşık dolaşık sokaklı bazardır Bu şehrin cümle esvâkları bir mürtefi yire vaki olmağıyle bâlâdan süfliye yahud aşâğıdan yukarı bir çarsu icre nazar olundukda âdem deryası temevvüç ider Ve ekseriya evlerinin kapularında ve atebei âlilerinde gûnagûn nakş ile Âyet (والله على الناس حج البيت من استطاع إليه سبيلاً) tahrir olunmuşdur Süal idüb Bu kapular üzre bu mûnakkaş Âyetlerin aslı nedir didim Malının zekâtın verüb hacca gidenlerin hüyutlarıdır kim şahibi hacdan geldikde nakkaşlara² böyle tahrir itdirir deyu cevap etdiler Ve ekseriya bu kapuların kanatları munsır haramisi havfinden timsah derileri mıhlıdır Kal'a kapusu gibi âleti harb kâr etmez timsahlı acib ve garib dervazelerdir Ve âbu havası lâtifdir Cabeca mahbub ve mümtaz fedâyî civanları olur Bağ ve bağçe ve besatînleri bişûmardır Ve Nili Mubarek cuşu huruşa geldükde şehrin şimalinde canibi garba cereyan iden tur'a kenarında ahali vilâyet vakti asırdan vakti gurubadek zevk safa iderler Halkının rengi ruyleri humret üzredir Kâr kisibleri alaca ve peştemal ve mavi bez ve ak kenarlı gömlek bezi ve gûnagûn eşyalar fûruht idüb kefafe nefis idinirler Yetmiş yağ değirmeni ve yüz yirmi kendüm dakikı rakik değirmeni ve yirmi aded kahvehanesi bozahanesi ve meyhanesi bulunur Ve bir mahalle yehudihane ve bir mahalle kıbtihane cümlesi üçyüz kefer ve fecere(i) menhus haneleridir Amma Rum ve Ermeni ve Firenk yokdur Deficu' iden tenaviilâtın beyan ider Evvelâ has anison ve çörek otlu çakıl etmeğı ve sim simli halkai kâhki ve karişe peyniri ve beyaz tereyağı futur çöreğı ve yumurtalı böreğı ve mutabbakı ve beyaz musaffa aseli ve müsmiratından limonu ve turuncu ve rummanı ve nabıkası çokdur Amma cevizi ve muzı yokdur Ve halkı gayet garibdest ehli hakdırlar

Ziyaretgâhların beyan ider

Evvelâ âfitabı nihanî ve kameri zindegânî Eşşeyh hazreti Mehemedi Za'fıranî esvakı sultanî cenbinde bir kubbe içinde medfundur Ve Eşşeyh Mehemed Enfasîül Mağribî Mescidi kurbinde âsudedir Ve Eşşeyh Mehemedül Kabih Camiülyetim kurbinde medfundur Ve buna karib Eşşeyh Abdülkerim ve garb canibinde Eşşeyh Abbas ve kible canibinde Eşşeyh Süleyman Süleymanî [1] ve ziyareti Makamı Erbaîn ve kâşif saray(1) kurbinde Eşşeyh Osman ve şehrin vasatında Eşşeyh Ebülhasan Bunlardan maada nice bin kibarı evliya merakıd kubabları var Amma bu kemteri ahkarı ibadın atebelerine yüzümüz sürüb himmetlerin reca ettiğimiz bunlardır قدس ناله سره العزيز Ve sulehayı ümmetden görüşdüğümüz mazannei kirame kimesnelerden şeyh Alii Sennarî ve mutarraş çardarlı eşşeyh Mehemedi Manfelûtî bir yağubâli mudhik ve âşüfte ve ayyarı tarrar görünür Amma hafızı kelâmulah ve niçe kerre keşif kerametleri malûmumuz olmuştur Cümleden biri Kamanıçsa kal'ası fethin vaktü saati ve derece ve dakikasile elli sekiz gün mukaddem rüya tarikiyle tebşir eyledi Mecazibundan bir budala tekellüfden beri mutarraş bir candır Bu candan mezun olub bu şehirden üçüncü gün hareket idüb cenub tarafına altı saatde

Evsafı kal'ai Lût şehri kadimi İsyut

Lisanı kıbtîde bir kehene ismidir kim cemii ulûmu Hazreti İdrisden görüb bin sene muammer olmuştur Efvahı nasda Siyut derler Zemanı kadimde bir kal'ai metîn imiş kim Amr ibnül Âs kâmil yedi ay muhasara idüb badelfeth yine düşmen destine girüb mutahassın olmasınlar deyu kal'asının burc baruların münhedim idüb hâlâ âsârı binaları azhari mineşşemsdir Canibi erbaası uçurum şehirdir Circe eyaletinde başka kaşiflikdir Üçyüz askeri ile ve Mısırın yedi bölükden üçyüz asker ile dörd yüz yirmi kuralardan seksen beş kisei ve on bin erdeb gılâli tahsil idüb divanı Mısırdı muhasebesin görür Ve paşa tarafından gılâl tahsiline ve isticaline iki ağa sayır kazalar gibi memur olub altı yedi ay corunlardan gılâl cem idüb gemilerle Mısıra gönderirler Ağalar dahi kendülere üçer kise tahsil iderler Lâkin paşaya kalemiyye vermezler Ve yüz elli akçe şerif kazadır Nahiyesinde yüz beş pare imar kuradan ve şehirden senevî sekiz dokuz kise hasıl ider Ve mezahibi erbaadan müftileri ve şeyhülislâmı ve yedi bölük serdarları ve âyân kibarları vardır Ve şehri Nilden iki

[1] Yıldız nüshası (Selmânî)

bin adım baid garb canibinde bir mürtefi topraklı püştei âli üzre bağ ve hurmalığı az bir şehri kadimdir Cümle dörd bin sekiz yüz tuğla binalı tabaka tabaka hanedanlar ve gayri süknalardır Ve cümle yirmi altı mihrab ve dokuzu cum'a maadası mesacidlerdir Evvelâ Camii Cedid Mirliya Yusuf Bey binasıdır Tulen ve arzan ellişer adım ve cümle yirmi altı sütunu zenburîlerle somaki lâilgûn amudu mevzunlar üzre sade tavandır Bir minaresi ve üç kapusu var Andan Camii Ümmeyye(i) atik Sol canibindeki kapusundan on kademe taş nerdüban ile enilir Tulen ve arzan seksener adımdır Cemii enderunu birununda cümle seksen bir beyaz mermer imadlardır Ve haremde dörd hurma ve nabıka dirahltleri ile müzeyyendir Minberi hasebi musannadır Kapusu üzre kûfî hat ile besmele ve Âyetül kürsi ve sahibülhayrat halifei Ömer رضی الله عنه tarih Sene خمس مائة Hîni fetihde Hazreti Ömer içün bina olunmuşdur Bu tarih tamir termimine tahrir olunmuşdur Bir ruhaniyetli camii atikdir Bazılar Hazreti Ömer namile bina olunmamışdır Âli Fatımiyyundan Halife Ömer binasıdır kim خمس مائة de Mısra malik olmuşdu derler الهدى على الراوى Ve çarsu içinde Camiül Humsî On sekiz mermer payeler üzre taklardır Dahi fevkinde levhalı münakkaş tavan ve iki yan kapu ve iki tabakalı bir minarei mevzunu var Ve Camii Kadı Sadrüddin On iki sütun üzre bina olunmuş tavanlı bir camii cediddir İki kapulu ve bir minareli haremsiz camidir Bu cevamilerden maada zevavilerdir Altı tekve ve yedi medrese ve yetmiş sebil ve kırk mektebi sıbyan ve bir darülkura ve iki darülhadis ve altı vekâle ve bir hammamı var Amma gayet musanna bina ve âbu havası müferrih hammamı dilcudur Ve cümle üçyüz altmış dükkândır Lâkin bezazistanı yokdur Amma kuyumcuları çokdur Bu yedi kahvehane ve kırk tahniyye değirmeni ve beş yüz at değirmeni gayet çokdur Bukadar değirmeni dakik alettahkik gayri şehirlerde yokdur Zira beni Âdemi çokdur Ve taşra kuralarında olan mahlûku Huda bu şehir değirmelerine muhtacdır Her değirmen ziamet timardan âlâ ve lâtif akaratdır Halen şeyhülbeled defterile bu şehir içre yüz kırk altı bin âdem vardır derler Hakka ki her kûçe ve puçe ve esvakları omuz omuzu sökmez beni Âdemdir Ve zamanı kadimde gayet mamur âbâdan kal'a ve şehir imiş Cenub tarafında kal'a âsârları ve sarayı âli ve kârı kadim esasları zâhirdir Âli Osmandan mukaddem Circe hâkimleri bu şehirde vezaret ile hükûmet idüb bu şehirde sakin imiş Ol asırda bu şehir yirmi yedi bin hane ve on dört hammam imiş Bir kaç muattal hammamların ve cevami ve zevavilerin hakir görmüşüm Ol imareti âbâdânı bilir yüz kırk altı yaşında zinde civan misal cünbüşü hareket ider şeyh Şücaüddin gördüm deyu nakl etdi

Ve bu şehrin canibi erbaası uçurum bayırlı yerler olmağıyle dayiren madar etrafı şehirde kal'a kapuları gibi tahtai metin bablardır Şebü ruz didebanları nigâhbanlık iderler Zira canibi garbîsinde âsi çöl Urbanı vardır Ve şehrin keşişleme rüzigârı canibi şehirden rubu' saat yalçın kayalı kûhu azımdır Altları serapa mağaralardır kim zer enderzer kayadan oyulmuş divan haneler ve kûşe kûşe müteaddid höcreler ve biner at alır kayadan kesme istabllar var kim âdem girse gayib olur Lût kavmi bunda sakın olurlarmış Serapa bu kayalar böyle garı yetimanlardır Bu şehir keferesinin bazı mürdelerini bu garlar icre defn iderler Bu şehirde bir mahkeme(i) kıbtî vardır Amma gayri milki nesârâdan namü nişan yokdur Ancak ticaret için gelüb giderler İki aded keniseleri vardır Ve şehrin âbu havası bâdi sabalı ve melisî rüzigârlı hoş hava yerdir Dilü cana kıyıcı yürek yakıcı gazab âlûd bakıcı âşıkperest âhuyi Çin gözlü şirîn sözlü mehcebin peripeyker melekmanzar mahbube ve mahbubları vardır Cümle halkı garib dostdur Âlâ ve ednası mü'min muvahhid ehli hal kimesnelerdir Bu şehrin cümle dekâkînleri bir ulu yolun iki canibine vaki olmuştur Gayri tarıkı âmlarda dükkânlar yokdur Ve üzerleri kapıdır [1] Asla şiddeti hararet tesir etmez Âramgâhı zurefa bir suku sultanîdir Memduhatından beyaz kenarlı bezi ve peştemalı ve çarsafı ve kahve mikremesi ve ipliği meşhurdur Ekseriya ehli hirefinin çoğu çulhadır Bin çulha dezgâhı vardır derler Sahihdir Zira Mağrib Zeminden niçe bin kavmi Meğaribe gelüb nice bin yük gömlek bezi ve keten ipliği olub Mağribe götürürler vesselâm Andan

Bu şehrin ziyaretlerin beyan ider

Lodos canibindeki mezaristana cebane (i) kübra derler bir diyar Öyle pak ve māmur mezaristan vadii hamuşan yokdur kim bu dahi vatani aslımız olan şehri hamuşandır

عاقبت منزل ما وادی خاموشانست

mısai mazmunu üzre bu şehir halkı âhirkâr mekânımız olsa gerekdir deyu borca harca girüb mevtalarının sandukalarını beyaz kireç ile inşa idüb hece taşı üzre tarihler tahrir idüb niçe yüz bin şecerler diküb imar etmişlerdir Ve niçe fukaralar bu gurafede yatub girmesin deyu muhafaza ider Tarıkı âm üzre olmagile nice yüz sebil-leri vardır Binden müteceviz beyaz nurmisal kubbelerinde niçe bin

[1] Yıldız nüshası (kapalıdır)

sahabeî kiram ve evlâdı zevilihtiram âsudedirler Ehli beledin şehadeni [1] ile hîni muhasarada şehid olmuş yedi yüz eshabı güzîn medfundur derler Hakka ki cümlesinin kabri şerifleri malûmdur Eğer tahrir, etsek tatvili kelâm olur Öyle bir mezaristanı münevverdir kim anda âsude olanlar (Mısra)

Kimî Cemdir kîmi Dârâ yatan mevtayı söyletse

Amma şehir içinde mütevekkili ebrar ve mutasarrıfı esrar eşşeyh İskender ve cebbane dibindeki cisir kenarında şeyh Mehemmedül Meczub ve civarında eşşeyh Rudi hazretleri sadatı kiramdandırılar رحمة الله عليه Badehu bu İsyutdan refiklerimiz ile kalkub cenub canibine cisri sultanî üzre ubur iderek bir mülâka düz sahrada gidüb

Beledi Şutub

Siyut kazası haddinde iltizam üçyüz evli müslim ve kıbtî kurasıdır Bir kırmızı cebel üzre mamur ve âbâdan beledi kadimdir Bu cebel üzre evayılı a'sarda bir kal'ai metîn var imiş Hâlâ eseri binaları mümâyandır Bu Mera cebelinin canibi şarkîsi harabistan mağaristanlardır kim beni âdem varmağa harab [2] idemez Âdeme deşet hasıl olur Bu cebel üzre bu mahalle Vadiüt Tayr derler

Evsafı Cebelüt Tayr Cebeli Tayliman dahi derler Ve acib ve garibü vacibüsseyr

Bir temaşagâh ibret nûma cebeli azîmdir kim temdihiinde lisan kasırdır Her sene faslı rebide canibi Rumdan nice kerre yüz bin tuyuru gûnagûn gelüb bu cebel üzre meks idüb mihman olurlar Amma lâklâk kuşundan ve saka kuşundan ziyade mürglar yoktur Ol cebel üzre ve deştü sahrada bir kadem basacak arzı haliye kalmaz Ol gice cümle tuyurlar öyle sayha ururlar kim istima idenlerin zehresi çâk olur Bu temaşadan ahaliî vilâyet ve ehli beledler haberdar olub alarakadan temaşasına gelirler Amma bir ferd dest-dırazlık ve sengendazhtlık etmeğe kadir değildir Bu cebel üzre bir kumsal yerde bir mezaristan vardır Her lâhd içinde nice bin kefenli gûnagûn kuşlar medfunlardır Ekseriya leylek kuşu kefenile gayet

[1] Yıldız nüshası (şehadeti)

2) » » (cür'et)

çokdur Cemii mürğler bu mezara gelüb feryad figan iderek deveran idüb ziyaret iderler Andan yine mezkûr cebel üzre meks iderler Bu mezkûr kefenli kuşların çoğu mezardan taşra nümayandır Kefeni içinde asla cürümemiş terü taze tüğile durur kuşlardır Ve kefenleri hurma lifindendir Bu tuyurların kefen ile medfun olmasının aslu fer'in bilir, âdem yokdur Ve bir müverrihi âlem tahrir etmemişdir Hattâ hakir iki kefenli terü taze kuşlar lâşesin Kethüda İbrahim paşaya getirüb manzuru saadetleri oldu Badehu bu kuşlar alessabahla vakti şafii ki olür المظمت الله mabeynlerinde bir feza' ve ceza' ve gırv feryad kopar kim istima idene bir vehim âriz olur Vakti seher ki olur bu cebelde bir garı azım vardır Ol garı azım üzre cemii mür-gan sayhai şedid urarak berheva olub pervaz iderek yedi kerre sayhai âli ile bu garı cevelân devran iderek tavaf idüb yine garın önünde kat enderkat meks idüb gûya bir meşveret iderler Badehu her ecnası tuyurun içinden birer mürğ garın içine girüb artık çıkmazlar Ta ol mürğ garı muzlim içinde can vermeyince cemii kuşlar tayeran etmezler Bazı içeri gara giren kuşlar can havli ile taşra çıkınca gayri kuşlar anı döge döge gara korlar Yine çıkarsa minkar-ları ile katl idüb gayrisini korlar Ta ki şemsi âteştâb burcundan çık-dıkda ibtida turna kalkar Andan mürgu kemâzar kerkes andan karakuş andan çaylak ve andan lâklâk Velhasıl cemii tuyuran kanat kakub bu cebelden kalkub berheva olub bir gûne sayhai hazin koparub istima iden canların canları ve canı cananları bile rahat olub kâmil bir saati nücümü bu cebel üzre boşhava esvatı lâtif ile yedi kerre gürüh [gürüh deveran etdiklerinde evci âsümanda güneş gayib olub perrübalı tuyurdanzemin şibi[1]muzlim gibi olur Yine bir saatden sonra alay alay remma remma cemii mürganı Huda cümlesi turna katarı olub cenub canibine diyarı Foncistana andan Nilin başını ubur idüb hu Mısır ceziyesinden çıkub Bahri Muhit üzre yine cenuba doğru gitdiklerin Portakal ve Hind gemilerindeki âdemler görmüşler-dir Amma andan öte ne canibine gitdikleri malûm değildir Bu Bahri Muhiti ubur iden leylek kuşudur Yohsa gayri tuyurlar Mısır ceziyesinden çıkmazlar Anda sehillerler Her diyar mürgunun bir sevhili ve bir yaylağı vardır Amma sevhilde yavru çıkarmazlar Zira şiddeti hardan yumurtaları pişer Hattâ hakir bir kerre Mekkede iki deve kuşu beyzası buldum Bir canibinden delüb için boşadub Ruma götürmk mülâhazasında olduk Meğer şiddeti hardan âlâ pişmiş Mezkûr kuşlar tayeran idüb gidince nice kimesne ile mezkûr cebelin zirvesine uruc idüb mezarlarda medfun kefenli kuşları

[1] Yıldız nüshası (şebi)

temaşa idüb merkurum gara varub içeri girdik Olkadar muzlim değil Bir garı azîmdir Amma bilâhad velâ gaye mürklar lâşeleri rayihasından âdem âni vahid vuramaz [1] Serbest olur Mukaddema cemii mürklar cebele geldüklerinde her ecnası tuyurdan birer mürğ bu garın içine girüb kalmışdı Ol mürğ ecnasın cümlesi mezkûr garın kubbeleri deliklerine minkarı ve pençelerin sokub ölmüşler Ve asılmış dururlar idi Ve ziri garda paymal olan lâşei mürğan bu minkarından asılıb düşenlerdir Ve her sene cümle ecnası tuyuran gelüb bu cebeli bu tahrir olunan üslûb üzre ziyaret idüb bu gar icre birer nevi tuyuru kurban idüb Asvan ve Sudan diyarlarından ubur idüb Bahri Okyunus üzre giderler Behar eyyamlarında yine sevhillerinden avdet etdüklerinde yine bu cebeli püracibi ziyaret idüb kelevvel yedi kerre devr iderler Amma gar icre kuşlardan kurban etmeyüb ve gice yatmıyub ubur iderler Ve bu gar icre biri biri üzre yığılub perü balleri ile kadid kalan kuşlar lâşesinin haddü hasrın Cenabı Bari bilür Her sene temaşagâhı ibret mümadır Amma ahalii vilâyet bu kuşların her sene gelüb böyle cemiyet ile bu gar icre birer cins mürgu kurban idüb gitdiklerin âbâü ecdadlarından beru tecrübe etmişlerdir kim eğer bu gar içinde minkarından asılmış kalmış bir kuş kalmıyub cümlesi yire düşmüşse kahtu galâ alâmetidir derler Çümle halk terekelerin der ambar idüb hıfz etmeğe başlarlar Hakka ki yine mülâhazaları üzre kahtı azîm olur İki kuş bulunsa reayanın tohmu ancak çıkar Üç bulunsa ganimet olub Nili Mubarek on altı arşın çıkub malı gadişahî çıkar Eğer maslûb kuş dörd bulunsa Nil yirmi arşın taşub cemii ümena ve mültezimîn gani olurlar Ve eğer minkarından maslûb kuş beş bulunsa Nil yirmi iki arşın taşub cümle reaya ve beraya bay olur Eğer kuş altı bulunsa Nil yirmi altı zirâ gelüb ganimet olur kim hububatları حبة مائة حبة olub cümle reaya ve ümera ve keşşaf ve mültezimîn corunlarından[2] mahsulâtların kaldırmağa âciz olalar deyu mücerreb İtikadı fellahîni Said böyledir Ve yine bi-emrillâh öyle olur Hikmeti garibedir kim bir mürgu vahşi ve hevayî hüsnü rızasile gelüb bu gar icre kayaların rahnedar yerlerinde minkarı ve nahenlerinden asılıb mürd ola acib ve garib kârı kehenei kadim mutalsım measiri[3] azîmdir kim ilâ el'an ameli caridir Zehi sihri îcazdır Hamdi Huda âlemi seyyahatimizde böyle bir temaşayı azîmei seyr etdük Badehu bu mahalli ubur idüb yine tarafı cenuba şadmanlı beledleri geçüb altı saatde

[1] Yıldız nüshası (duramaz)

2) » » (yani harman)

[3] » » (measirei)

Evsafı Kasahai Ehu Sîh[1]

Circe hükmünde kös sahibi kâşiflikdir Hil'ati Circe hâkiminden giyüb ziri hükmünde olan iki yüz pare kuradan yetmiş kise ve yirmi bin erdeb gılâl tahsil idüb Circe divanında muhasebesin görür Gılâl isticaline ağası Circede mukimdir Yedi bölükden asker ve müfti ve nakib yokdur Amma yüz elli akçe kazadır Nahiyesi seksen kuradır Bazı mahalde taht kadısına ilhak olunur Senevî beş kise hasıl olur İki bin hane ve¹ yedi mihrab ve üçü cami ve altı mektebi ve elli aded esvakı muhtasarlı kasabacikdir

Hikmeti huza[2]

Hakir anda kâşifin darışeddinde mihman iken Nilin karşı canibinde Ebu Yahya kabilesi altı yüz atlı ve hicinli askerle Nili yıldırub her canibinden bizim mihman olduğumuz darışeddi muhasara idüb cenge âhenk idüb tüfenk atmağa başladılar Bizim ile darışedde İbrahim paşa delilerinden on tüfenkli ve yirmi üç tüfenkli kâşifden ve yedi tüfenkli bizden darışeddin mazgal deliklerinden bir yaylım kurşun verince [3] Arab kümesinden on altı Urban ve yedi at haki mezellete düşdüler Derhal Arab ذلت urub yan verince bizim kasaba hayyalleri dahi esbsüvar olub bizim darışedde geldiler Biz dahi yetmiş atlı olub darışedden tulû idüb Urban ile meydanı markede bir cengi muhtasar olmuşdur kim tabir olunmaz Hamdi Huda Şarklı Urbanından yirmi altı âdem dahi mürd olub on altı dahi darışedden Urbanlar ile cümle Urbanı uryan katl olunub kelleleri galtan olub bakıyyetüs seyfi Nile doğru firar idüb niçesi Nilde gark olub cümle yetmiş at ve yedi kısarak ve on iki hicin ganime olub on üç Arab esir oldu Bizim taraf Urbanından yedi âdem ve iki at ve paşalıdan bir âdem ve kâşifden üç âdem şehid oldular Derhal kâşif esir olan Urbanın ikisin darışed önünde kazığa urdu Maadasın Circe hâkimine kellelerin bir mızrak üzre sancub bir kaçın buğ idüb derilerine saman doldurub alaylar ile Circiye götürdüler Kâşif hakire malı Urbandan üç kısarak ve bir hicin in'am idüb hakir kelleler ile maan Circiye revane olduk Andan bir mülâka yer gidüb

[1] Yıldız nüshası (Ebu Tih)

[2] » » (Huda)

[3] » » (urunca)

Beledi Şeyh ibni Âbid

Selim Hana muti olan meşayihlerin zürriyyetindendir Bu kabileye Havvare derler Mısır küheylânları bu kabailde olur Yetmiş fırka aşayiri kabayildir Cümlesi birbirine hasım bunlardır Amma cümleden bu kabile(i)Âbid şeci bahadır kavmdır Cümle sekiz bin asker feta olur İbni Âbidin sakın olduğu kura bir vasi mahsuldar sahrada beş yüz haneli ve bir camili ve bir darışedli ve mamur şeyh Abid saraylı belidedir *Eşşeyh Ebu Neha* [1] hazretleri anda bir kübbei sagire içinde hazırdır Himmetleri nazır ola Her leylei Cum'ada şeyh ibni Âbid bu ziyaretgâhı Ebu Necada Mevlûdu şerif idüb fukara ve zurafaya ziyafet ider ve hakire bir deste kuyruk Havvare tay bağışladı Andan kalkub yine Nil kenarınca gelüb cenub tarafına Nili Mubarek gayet dolaşmışdır Ve Nil gayet vasi olmağıyle cezire cezire olmuşdur kim herbir cezire azîm ormanlardır Bu mahallin Nilinde timsah ve Nil atı gayet çokdur Kaçan kim Nili Mubarek çuşu huruşa gelse bu mahalde Tur'ai Reml derler bir tur'ai azîmdir kim Nilin nısıf ol tur'aya cereyan idüb nice bin pare kuraları rey ider şedid tur'adır Bu tur'a içine timsahlar girmeden havf iderler Zira bu tur'a Nilden ayrıldığı mahalde bir amudda timsah tılsımı vardır Hemen timsah bu tur'aya girince karnı üstüne gelüb mürd olur Ol ecilden timsah haramzadeler Nilin kırmızı çamurlu akduğu mahalde âdem cüssesi kadar ve dahi küçük sengin taşlar yudub ağır olur Kâmil kırk gün Nil dibinde cezireler mabeyninde erbaîn ceküb yatar Ol mahalde ibadullahın evlâdları ve hayvanatları bîpak [2] bîperva Nil kenarına varub def'i atşan iderler Amma gayri zaman merdü zenan ve sıbyan cemiyet ile sahili Nile varub nabutlar ile Nili ura ura su alırlar Mel'un timsah bazı mahalde fırsat bulub atları ve develeri kapub Nile çeküb cezirelerde tenavül ider Gayet zorlu mel'undur İllâ karada mehareti yokdur Zira elleri ve kış ayakları kuvvetsizdir Mehareti Nilde kuyruğıyledir Bazı âdemi bütün yudar Küçük masumları hod evlâbittarik yudar Amma bazı mel'unu mezkûr Tur'ai Reml şiddeti mahallinde toparlıyub tur'aya dahil olunca tesiri tılsımatdan mürd olub fellâhın derilerin kapularına mıhlarlar Bu tur'ai ubur idüb yine cenuba 7 saat gidüb Nilden baid

[1] Yıldız nüshası (Ebu Neca)

[2] (bîbak) olacak

Evsafı kasabai Tima

Circe hakinde Tahta kazası nahiyesinde iltizam bir beldei benamdır Beş yüz haneli ve iki camili ve bir kahveli kasabadır Darışeddi bir sarayı âlidir Haftada bir kerre azım bazarı olur Cabeca bağçeli ve bir sakıye ve zaviyeli ve bir müsafirhanesi vardır Andan kalkub kâh lebi Nilde ve kâhice alarka mahsuldar hurmalı kuralar içre ubur iderek beş saatde

Evsafı kasabai Tahta

Âli Abbasiyan asrında bina olunmuş Circe hükmünde otuz kise malı padişahî ve üç bin erdeb gılâl verir başka kös sahibi üçyüz kendü askerile kükmider kâşiflikdir Lâkin yedi bölükden asker ve şeyhülislâm ve nakibüleşraf ve zabıt serdarları yokdur Amma yüz elli akçe şirin kazadır Bir müddeti yüz elli pare nahiye kuralarından on kise hasıl olur Gılâl isticali ağası Circede sakindir Ve şehri Nilden baid bir mürtefi yar ve bayır üzre vaki olmuş ol kadar abâdân değil kasabadır Amma kadim a'sarda gayet imar diyar imiş Âsarı binaları zâhirdir Cümle imarı hâlâ iki bin hane ve yirmi mahalle ve yetmiş mihrab ve dokuz hutbe ve iki tekye ve bir küçük muzlim ve kesif hammamı ve yüz mikdarı esvakı muhtasarı var Bedasteni yokdur Üç vekâlesi ve üç kahvehanesi ve yirmi sebili var Ve bu şehirde üç minare nümayandır Maada minaresiz zevavilerdir Ve havası sakildir Ve halkı fakirlerdir Bu şehrin kurbinde cereyan iden Nil içre cezireler var kim bayabanından [1] âdem gayib olur Kânı timsahı bîcenah mel'unlar gayet çokdur Ekseriya bazı fetalar timsahları katl idüb derilerin bu şehrin dervazelerine munsır havfinden mihlarlar Ekseriya babları timsahlıdır

Haki pakinde âsude olan kibarı evliyalı bildirir

Evvelâ şehrin haricinde kıldvei rical ve noktai kemal eşşeyh hazreti Ahmedül Fergal Nice bin kesif kerametleri zuhur etmiş emri azım ulu sultandır Ve civarındaki Cebbanede nice ziyaretler dahi etdik Kabulü dergâhı İzzet ola Andan yine canibi cenuba nahlistan bostanlar içre dörd saat şiddeti harda gidüb

[1] Böyle harekelenmiş (beyabanında) olacak.

Evsaflı hükûmeti beledi Cezire

Circe hükmünde kös sahibi üç yüz tevabie malik iki yüz pare kuradan yirmi kise mal ve on bin erdeb gılâl tahsil idüb Circe divanında muhasebesin görür yüz elli akçe kazayı âsümanîdir Müddeti üç kise dutar Yedi bölükden askeri ve gılâl ağası ve müftisi ve nakibi ve âyânı asla yokdur Kâşif sakın olduğu kura kasaba var bir darü diyar beledidir Camii ve bir kahvesinden gayri carsuy pazardan ve gayri imaretden bir eser yokdur Amma beyaz kubbeler içre ziyaretleri çokdur İsmi şerifleri hatırımda yokdur Cümleye bir Yasini şerif tilâvet idüb sevabların ruhu pürfutihlarına hibe eyledik نقبل الله تعالى Bunda iki saat istirahat idüb şiddeti har zevale vardıkda kalkub yine cenuba üç saat gidüb

Evsaflı Kasabai Sohac

Circe hükmünde sayır kâşifler gibi iki yüz kendü sekbanile elli kise mal ve iki bin erdeb gılâli üç yüz pare şadmanlı kuradan cem idüb dehlizi Circede malı gılâli galk ider Gılâl agası Circede mukimdir Ve üç yüz payesile sadaka olunan yüz altmış pare kuraya hümuşşer [1] kazadır Senevî on kise hasıl olur Circiye karib olmagıyle yedi bölükden asker ve müfti ve nakib yokdur Ve şehri Nilden üç bin adım alarka bir gömistanlı ve türablı püşte üzre şekli müdedder[2] kal'a misal canibi erbaası metîn evler dıvarlı cümle on yedi kavi tahta kapulu şirin kasabadır Ve cümle iki bin yüz altmış sagir kebir şirin kârlı fevkanî ve tahtanî büyütu sıgar ve kibardır On altı mahalle ve altı camidir Evvelâ şehrin kible tarafı haricinde Camiüs Sultan Ekrad Tulen ve arzan ellişer adımdır Ve otuz iki mermer sütundur Bu camiin solunda camiden on adım baid bir minarei seramedi var Gayet musanna gayet musanna beyaz minarei âlidir Camiin iki yan kapusu bir kible kapusu var Ve kâşifin saray(ı) civarında Essultan Ay Begüt Türkmanî Camii yedi aded kuş gözü sütun üzre münakkaş tavanlı ve minaresi münhedim olmuş camii köhnedir Amma minaresinin ortasındaki çam direği mili üzre minarenin külâhı hâlâ durur Bir acayib turfa minaredir Gayri camiler manzurumuz olmadı Cümle zevaviler ile elli mihrabdır Ve üç Bedevî ve yedi Alevî ve sekiz Burhanî tekyeleri vardır Ve yedi zaviyede

[1] Yıldız nüshası (hâkimüşşer)

[2] " " (müdevver)

medreseler vardır Höcrelerinin vazifei muayyeneleri vâsıdır Ve yirmi sebili âbı hayvanı ve on yedi mektebi sıbyanı tıflanı ve altı vekâle ve han biri Selim Kâşif hanı ve biri Keşkek oğlu hanı Bunlar mamurdur Ve bir hammamı ve yüz dükkânı var Bezasteni yoktur Ve evleri olkadar mamur değildir Ve muazzam sarayları yoktur Ve fukarası çokdur Ve hurması ve bağçes' azdır Şiddetli ruzigârda tozu çokdur Memduhatından etmediği ve mavi bezi meşhurdur Amma bostanları çokdur Ve gayet mahsullü zemini vardır Bir kile tohumu elli kile hubub verir Baklası firavan olur

Ziyaret ettiğimiz sultanı âlişanları beyan ider

Evvelâ fazıl ve âlim ve emin ve salim eşseyh hazreti Ebülkasım Kabri] münevveri bir kubbei pürenvardır kim şebü ruz hal sahibi kimesnelerle memlû ziyaretgâhı ünâsır Bu şehirden kalkub kâh şarka ve kâh garba ve kâh kible ve kâh cenuba Nilden baid ubur iderdik Zira bazı tur'a ve halicler taşub geçmek muhal olub yolları yemin ve ve yesara dolaşub haylı üsret çekerek yedi saatde

Evsafı kasabai şirin Menşiye

Circe civarında kös sahibi başka kâşif hükm ider İki yüz pare kurasından yetmiş kise mal ve on iki erdeb gılâl tahsil iderler Ancak yüz tevabii var Yedi bölükden asker ve müfti ve nakib ve âyan eşraf yoktur Gılâl ağası Circede sakindir Ve Tahta kazasına mensub yüz elli akçe kazayı âsümanîdir Altmış yedi pare nahiyesi kurasından senevî beş yüz gurusu peyda olunur Ve nehri Nile beş yüz adım karib bir mürtefi yerde iki bin evli ve on yedi mihrablı ve üç hutbeli bir kasabai müzeyyendir Evvelâ çarsu içinde Sultan Mehemedi Ekrad Camii tulen ve arzan kırkar adımdır Ve cirmi [1] etrafındaki sütunlar enderunu camide otuz iki amudu mevzunlar üzre nakşi ibret âsâr kalemkâri tavandır Ve üç ibret nüma mihrabı ve bir musanna doğrama haşeb minberi kapusu üzre tarihi budur

(امر بانشاء هذا المنبر المبارك محمد بن ابى بكر في شهر رجب سنة اربع وثلاثين وسبعماية)
tahrir olunmuşdur Bu ol Mehemedi Ekraddır kim Mısırdâ İmamı Şafiî üzre kubbe inşa etmiştir Ve yine anda İmamı Şafiî cenbinde medfundur Bu şehirde bundan ulu cami yoktur Maadası mesacidi

[1] Yıldız nüshası (haremi)

mamurlardır Bir hammamı ve iki hanı ve yedi sebili ve üç mektebi ebcedhanı ve iki yüz dükkânları ve yedi kahvehanesi var Âbu havasının letafetinden maada Rum bağları gibi bağlarında âbdar üzümü olur Ve halkı gayet karib [1] dostlardır Andan kalkub yine cenub tarafına gâh Nil] kenarınca kâh Nil boyunca mavi çivit bostanları kenarınca ve gâh nehri nilden baid yerde niçe mamur hurmalı ve bağ ve bağçeli kuralar ve sakıyeli sayedar dirahltli zaviyeler ubur iderek kamil üçüncü saatde

Evsafı şehri azîm ve tahtı Saidi kadim eyaleti dehlizi Habeş ve binayi Toteş benderâbâd şehri mamuru Circe

Badettufan ebülkababıta oğlunun oğlu Toteş binasıdır Badehu oğlu Çircise devlet intikal edince Circe şehrin olkadar imar etdikim gûya Şeddadın bina etdüğü Bağ İrem idi Anın için bu şehre Çircişeden galat Circe derler Hâlâ eyaleti Mısırdı tuğlu mirimîranlıktır Hassı hümayunu altı yük akçedir Mekke ve Medine ve Âsitâne tarafında bir hizmeti padişahî oldukda bin âdem ile sefer eşer Yahud hîni azlinde Emirülhac olur Mansıbı azîmdir Eyaleti Circede cümle pare âbâdân kuradır Lâkin bin yetmiş beş pare kurası mirî gılâle bağlıdır Senevî bu kuralar seksen sekiz bin erdeb gılâl verirler Lâkin vilâyeti Circei dörd kerre yüz bin ve otuz altı bin erdeb gılâle yürüdürler Yüz seksen bin erdebi Mısır paşasına fayiz kalır Maadası Circe hâkimine kalır Amma eyaletindeki kuralarında yüz kırk pare belde(i) azîmlerin gılâlleri bilcümle vakfullah tarafından hâkim zabitleri tahsil idüb Camii Ezhere ve gayri Camii Selâtînlerin mürtezikalarına vazife verirler Mezkûr kuralara mirimîranı Circe vazıyed idüb dahlü taarruz etmeğe kadir değildir Eğer zulmen bir şey etse üçüncü gün Mısırdı yetmiş bin alem ile ulemayı Mısır gulüb idüb zulmü men iderler Ve bu iklimi Circede dahi timar ve ziamet ve alaybeği ve çeribaşı kuraları yokdur Cümle kurayi sultanî vakfullahı sübhanîdir Bu vilâyetden hâkimi Circeye senevî bervecchi adalet badelharıcı velmasarif üç yüz kisei mısırî kalır Amma merhum Circe hâkimi Ali Bey ahalii beled nakilleri üzre iki kerre yüzer bin gurus kendüye hasıl idermiş Tahkikdir Zira defterhanei Circede Ali Bey iradı ve masarifi manzurumuz olmuştur Zira eyaleti Circede otuz yedi kâşif vardır Cümlesi

[1] Yıldız nüshası (garib)

Circe hâkiminden hil'ati fahire giyerler Mısır tarafına asla müracaat etmezler Ve cümle iklimi Circe otuz bir kazadır Alelumum cümle nevahi kuraları altı bin yüz yetmiş pare âbâdân kuralardır Lâkin vakfullah kuraları ile hisab olunmuşdur Bu mezkûr kuralarda cümle şeyhûlarabı uryan altı yüz şeyh kabail sahibleri senede bir kerre divanı Circeye gelüb hâkimi Circeden tecdidi biat idüb hil'ati fahireler ve alaca abalar giyüb mali padişahî ve gılâli askerî tahsil iderler Ve bu şeyhlerin ittifağıyle Circe hâkimine mezkûr kuralardan külfet için senevî on bir bin koyun ve yüz bin erdeb şaîr ve elli bin erdeb hinta ve kırk bin erdeb bakla hâkime zahire için hedaya getirirler Hâkim dahi yirmi bin erdeb gılâli ve kırk bin erdeb şaîri başına cem olan iki bin askerî tayifesine tayinat verir Masarifi azîmedir Mabaki gılâli fûruht ider Ve kanunu selef üzre eyaletinden hâkime beş yüz havvare küheylân at gelir Haliyetül haliyedir Ana çünü çera yokdur Elbette gelir ve badihevadan ve cürm cinayetden ve dahi hedayalar-
dan bin beş yüz at ve yedi sekiz yüz kadar deve gelir Amma bu diyarda asla katır gelmez ve peyda dahi olmaz Karun bu diyarda gark olalı katır hasıl olmaz Ve hâkimine bu eyaletten gılâl taşımak için her sene beş bin eşek gelir Ve tur'aları ve halicleri cürf etmek için iki bin sığır gelir Ve iki yüz tavaşi ve bir mikdarı gayri siyah memlûklar ve bîhisab gûnagûn hedayalar bâlâda tahrir olunan kabile beğlerinden ve şeyhûlarab ve şeyhülbeledlerden ve cemii keşşafılardan ve sayir serikârda olanlardan elbette bu hedayalar haliyedir Her sene gelüb bîhisab mal menal olur Amma bu irada göre masarifi dahi bîhisab ve harici kitabdır Evvelâ Mısır paşasına beher sene yetmiş kise kalemîyye ve kırk aded küheylân havvare at üçü pak besatlı ve biri altun zincirli ve murassa zeynli ve kırk memlûkü siyahru Arab ve on siyah çerde habeshî tavaşi(i) lâil çehre Bu memalîklerin cümlesi gûnagûn libası fahireler ile müzeyyen olup her birinin destinde birer boğça ve yahud müşk ve gülâb ve amber ve kâfur ze ziyad[1] ve dendanı fil ve şahai fil ve siperi pîl ve kimahtı timsah ve âleti harb makulesi hedayalar ile cümle esved gulâmlar alettertib gelirler Amma yirmi aded Foncî ve Afnuvî burunları ve gûşları menkûşlu esmerüllevn cevârilere tehdest gelir Anların hedayaları mesturdur Ve yüz re's beledî develer gelir Ve bin erdeb buğday ve bin erdeb mercimek ve bin erdeb firik ve bin erdeb şaîr cümle arpa eminine ve kilerci başıya teslim olur Ve bin aded koyun ve bin re's koyun dahi vekilülharca vâsıl olur Ve paşa kethüdasına senevî yirmi kise ve on zîştî arab ve on beş tavaşi ağa ve beş katar deve cümle sükker ve

(1) Yıldız nüshası (zübad)

kahve ve ades yükledüb öyle gelir Ve şehir havalesine ve divan efendisine velhasıl Mısır vezirinin madud on yedi nefer serikârda olan meratib sahiblerinden gayri ta akkâmbaşî ve meş'alci başıya varınca lâyuad ve lâyuhâ hedayaları ve ihsanları Circe hâkiminin kapu ket-hüdası elile vâsıl olur Bu hedayalardan maada îdiyye iki kerre hedayı kesireleri gelir Ve bir kerre dahi Niliyye pişkeşi gelir Ve bî-hisab hedayaları Mısır ümeralarına ve mollaya ve sayir serikârda olan Mısırın yedi bölük askerisine kendü tevabiinden bin aded askerine ve gayri vacibürreaya ve lâzimülhimaye olan kimesnelere ve eimme ve hute(b)a ve meşayihana külfе tayinat verdüğü masarif senevî dörd bin koyun ve yirmi bin erdeb hinta ve kırk erdeb şair ve beher yevm yirmişer bin ekmek Her ekmeği seksener dirhemi saidî olmak üzere ve bin kantar yağ ve yetmiş kantar bal ve iki yüz ferede kahve bin gemi odun ve nice bin deve yükü kuralardan taîni cille yani sığır tezeği ve gayri günagûn tayinat verilir Ve mali masariflerinden bin nefer kendü askerine senevî üç yüz kise ulûfe verir Cündilere yüzer gurus mahiyye garib piyade tüfenk endaz sekbanlara mahiyye beş gurus beş bölük başıya senevî iki bin gurus ve beş at gayri yirmi aded bölükbaşılara biner gurus ve ikişer at ve odabaşılara beşer yüz gurus ve birer at Bundan maada huddamlara ihsanları mebzuldür Ana göre kıyas oluna Mısır veziri masarifile beraber belki bazı hakem hâkimlerin masrafları dahi ziyade ola Cümle irad masarifleri dehlizi Circede masturdur kim divanı azîmdir Mısırdaki nekadâr erbabı divan var ise bu Circe divanında olkadâr menasib sahibleri vardır Lâkin cümle küttablara hazarî arab kibtilerdir kim aklı aristolardır Bir kılı kırk şak idüb bir danıkı ve bir nukre ve zerrei cüz'ü hisab ider Hülâsai kelâm kanunu Selim Han üzere Circe hâkiminin bu üslûbu merkum üzere irad masarifi vardır Kırat bekirat hisab olunmuşdur Amma bukadar malı firavanı yine külfе verdiği askerî tayifesi kuvveti ile tahsil ider Zira eyaleti azîm olmağile isyan tuğyan ider Urbanlar zimmetinde olan malları cüyüşü Circe tahsil ider Cemii diyarın kura ve kasabatlarının ve ahali vilâyetinâh vahına anlar muttali olub bîbak ve bîperva mali gılâl tahsil iderler Gayet akur ve anid ve pelid ve şeci ve hayyal feta Urbanları ve sıbyanları var Bu diyarda sıbyan tabiri levendat makulesi Urbanına derler Bu diyarı azîm anlar ile malâmaldır Zira serhaddi Foncistandır Ve tahtı hükûmeti hududların beyan ider Evvelâ bu diyarın canibi şarkîsi Nilin karşı tarafında yetmiş merhale yerde haki Habeş ile müşadır Ve cenub tarafından Nil kenarınca iki aylık yol vilâyeti Berberistan ile hem hududdur Ve yine cenubun canibi şarkîsine meyyal âh(ir)ülhududu Mısırın Say

kal'ası üzre üç aylık yol Foncistan vilâyeti ile çit daşdır[1] Ve keşişle-
me rüzgârı canibinde dört aylık bir vilâyet Kırmanka türabile hemcivar-
dır Ve lodos rüzgârı tarafına bir aylık yol Fes ve Merankûş padişah-
larının diyarlarına varınca haki Circe mülâhıkdır Ve yıldız canibine
altmış sekiz konak yer Kibrit körfezin ubur idüb Magrib Tarablusu
hududile Circe haki mülâsıkdır Elhasıl eyaleti Circe akalîmi Mısırdâ
iklîmi evvelde ve iklîmi sanide alâkası vardır Böyle arazi(i) vasia ve
haki paki mahsulâtı bînihaye bir vasiatülaktar ve rahisatüleş'ar burka'-
aları vâfir ve hayrat berekâları mütekâsir nîmetleri firavan ve
enheri Nil cereyan idüb bir âbu hayatlı diyarı dehlizistandır
Habeş didiklerinin aslı yani Küçük Habeş sultanı tahtı demekdir
Ta bu tahrir olunan mertebe memaliki bîpayan Garb tarafı
gölistan berrü beyaban yerlere malikdir Beni Seyfden beru tahrir
etdiğimiz kazalardan maada inşaallahü taalâ seyyahat etdikce mahal-
lerindeki kazaları dahi tahrir ideriz Ve şehri Circeye Mısır veziri ta-
rafından bir mükellef ağayı âlişan sahibi iz'an muhteşem Circe hâkimi
üzre gılâl tahsili için gelüb Circede bir sarayı âlide meks idüb tah-
sili gılâle ibram ve ilhah iderüp [2] badettahsil cümle gılâli Nil
kenarında azîm şuneler yani anbarlar vardır anda dermahzen idüb
Mısırdâ risale ağası yedile bin pare gemi gelüb cem olan gılâlleri
kerre ve kerreteyn taşıyub Mısır Atikde Anbarı Yusufa dağlar misal
yığub üç ayda bir cemîi askerî tayifesine ceraye ve aliklerin verüb
Mısır ganimet olur Dahiyei kübradır kim bu ceraye alıkı Anbarı
Yusufa akıl ermez bir sırrullahdır Ve Circede bu gılâli tahsil iden
ağanın beğden bir kise hammam akçesi ve iki at biri besatlı ve ruz-
merre yüz alık ve müstevfa külfesi ve gayri haliyesi dayimdir Ve ağa
her erdeb başına ikişer para alır Ve gayri tayyaratdan senevî yirmi
kise hasıl idüb beş kise paşaya kalemîyye verir Kethüdaya üçyüz gu-
ruş paşaya üç at ve üç tavaşi kethüdaya bir at ve bir tavaşi verir
Ve bu ağa üzre müekkil bir ağa dahi gılâl isticaline gelüb beğden
bir kise bir at ve bir siyahru gulâm alub gılâl tahsiline acele ider
Bu Circede Âsiteneden gelme ağalar yokdur Ancak Mısır kapu ku-
lundan yenigeri serdarı ve azab serdarı ve beş bölük serdarları askerî
tayifesin zabt iderler İslâmbol yenigeri serdarı sipah kethüdayeri
yokdur Müttehem bir Âsitane kulu olsa Mısıra gönderürler [3] Ve
mezahibi erbaadan mütebahhirîn şeyhülişlâmları ve nakibüleşrafi var-
dır Ve hâkimüşşer'i mübîni üç yüz payesi ile kazayı âlidir Senevî

[1] Yıldız nüshası (çit deştdir)

[2] „ „ (itdirüp)

[3] „ „ (gönderirler)

sanduk mahsulü on kise olur Nahiyesi yüz seksen pare kuradır Ve âyân eşrafı ve anka tüccarları ve üstad neccarları ve mellâhanı ehli biharları çokdur Zira bu Circenin Nil karşısında kible tarafındaki dağların ardında iki konak yerde Kusayre iskelesi derler Mekke Medine benderidir Cümle vilâyeti Circenin gılâli anda gidüb andan gemilerle Mekke ve Medineye gider Anıncün Circe kavminin ekseri ticaret [1] fellâh ve mellâhdır Ve bu şehri Circenin kiblesi bedürüsti canibi şarka düşmüştür kim Mekkei Mükerreme iklim(i) hükmü muktezasınca öyle vaki olmuşdur Zira Circe iklimi sani vasatında vaki olmagile arzi beledi 20 derece ve 27 dakikadır Ve tulü neharı 3 saat ve 15 dakikadır Ve bu Circe şehri bir fezayı âbâdânda Nilden bin adım canibi garba baid kal'asız ve hendeksiz canibi erbaası yirmi aded kal'a kapuları gibi metîn ağac kapulardır Her birinde birer pasbanları var Her şeb bu babları sed idüb kapular dibinde sakin olurlar Ve cümle toprak ve kireç ve cibs örtülü kâgir binalı ve bağlı ve bağçeli ve sakıye ve havz ve şazirvanlı mamur ve müzeyyen kaalı kat enderkat sarayı alîler ve gayri hanedanların derü divarları münakkaş diva(r)lar ile ârâste ve şahnişinlerle piraste olmuş musanna hanelerdir kim cümlesi on bin altmış sekiz sagir ve kebir hanei zibalardır Ve cümle dokuz mahalle ve elli üç mihrab ve on biri Cum'a namazı eda olunur cevamii selâtini ve [2] selef ve gayri âyân mîrimiran camileridir Amma cümleden cemaati kesireye malik çarsu içinde Çukur Cami tulen ve arzan altmışar adımdır Ve haremi etrafında olan amudlarla cümle on sekiz aded kuş gözü sütunlar üzre tavandır Kubbe değildir Ve haşebi musanna minberi kapusu üzre

(ان الله و ملائكة)

Âyeti merkurumdur Ve def'a çarsu içinde on üç kademe taş nerdüban ile çıkılır Eyyubiyandan Essultan Camii tulen ve arzan altmışar adımdır Ve harem etrafı ile cümle kuş közü elli sütunu mevzundur Ve kemerleri üzre nakşi bukailemün ibret nümün elvanı tezyin ve tezhib ile tavanı münakkaşdır Ve ibretnüma üç mihrabı var Ve üç kapusundan dahi üç kademe nerdübanlar ile uruc nüzul olunur fevkanî cami olmağile serapa altında altmış mikdarı kâgir kemer bina dekâkinlerdir Haremin bazı yerinde demir kafeslerden dükkânlara aydınlık gelir Cümle gazzaz ve bezzaz dükkânlarıdır Bu şehrin zikıymet metai bunda fûruht olunur Gûya bezazistandır Canibi erbaası metîn kapuludur Her gice mesdud olur Bu camii zibanın sağ

[1] Yıldız nüshası (tüccar)

[2] „ „ „ (ve) fazladır.

tarafında çarsu içinde üç tabaka bir minaresi var Her kimse bu minareyi gör [1] bu an yıkılır deyu bir dahi altından ubur etmez Zira olkadar iğridir kim gûya rûkûa varmış bir minareyi münharifdir Amma bu kadar yüz yıldan beru pîri tüvânâ şeklinde kıyama durmuşdur Huda hıfz ide Zira şebü ruz altındaki çarsu içre omuz omuzu sökmez âdem deryasıdır اللهم عفونا Münhedim olursa niçe yüz âdem helâk olur Amma üstad benna öyle bina etmişdir derler Amma hilâfdır Üstadı kâmil elbette kemalin arz idüb mükemmel inşa etmeğile üstadı kâmil olur Bu camiin haremi cümle acib ve garib musanna ruham döşelidir Ve kıble divarı tarafı dahi serapa ham sun'u Huda musaykal ve mücellâ gûnagûn mevclî mermerler ve sommakî balgamî ve yeşim ve yerekanî kebutî ve iri haceri zîkıymetler kaplıdır Ve minberi levha ve haşebdir Amma gayet musanna Hind pusus kârîsi gibi hurde doğramacı kârlı minberi serameddir Gûya Fahri oymasındır kim vacibüsseyr mihrab ve minberi dilberdir Ve yine Çarsu içinde Emir Osman Camii tulen ve arzan kırkar adımdır Lâkin haremi yokdur Ve iki yan kapusu var Ve Beğ Sarayının garbında bir vasi meydanda Şehidi said Mehemmed Bey Camii fevkanîdir Üç canibden üç kapusunda yirmişer kademe taş nerdüban ile uruc olunur camii cihan nümâyı dîlkûşa ve ibret nümadır Huda hakkı misli meğer İslâmbolda Rüstem paşa Camii ola Canibi erbaası kârgir tula binadır Derunu serapa kaşı(i) Çin nakşî nigârdır Ve tavanı zer enderzer nakşî Manî ve Behzadî Erjenkdir Ve canibi erbaasında camî billûrlar ile bazetilmişdir Revzenle [2] ile gûya bir kasrı kâhı İrakdır Ve üç musanna mihrabı var Ve minberi ve müezzînler dekkesi haşebdir Amma sihri icaz mertebesi musanna mahfildir Derunu camide gûya bir kürsidir Gayet rakik sütunlar üzre mebnidir Ve camiin sağ tarafında cihannüma ve mihman hane bir kârî garib dehlizi var Cümle ehli mu'tekif anda istirahat bazıları ibadet iderler Bir havadar dilârâ mabeddir Amma bu cami fevkanî olmak ile haremi yokdur Ve ortası açıkdır Ve derunu camide cümle otuz aded münakkaş çam direği sütunlardır Taş amudlar değildir Büyük kâşî mihrabın sağındaki küçük mihrab üzre İznikden gelme kâşî(i) münakkaş üzre böyle tahrir olunmuş

(Bu yeniçeri odasın Mehemmed odabaşı Sultan Muradî Rabi devrinde yaptı Bin kırk üçde)

deyu tahrir etmiş Bir musanna hattı zîba olmagile mihrab üzre komuşlar Münasebeti yok amma böyle bulunmuş bir kâşîdir Ve cami

[1] Yıldız nüshası (göre)

[2] „ „ (bazenilmiş revzenler)

tavanının dameninde celi hattı Karahisarî tarzı ile Âyet

(أما يعمر مساجد الله من آمن بالله و اليوم الآخر)

Âyetinden kırk Âyete varınca camiin canibi erbaasın bu hat ihata etmişdir Ve sol canibinde bir minarei mevzunu var Ve aşağıda yine camiin solunda bir şafiî havzu var Mezhebi şafiî üzere ^{عشر} dır Ve mezhebi hanefî muslukları var Ve canibi erbaası kârgir kubbe bina pak mesterahlardır Ve camiin altı cümle mahazinlerdir Bazirgânlar zîkıymet metaları annda korlar Cami dehlizinin altı tarıkı âmdır Elhasıl bu camiin midhatinde lisan kasırdır Mısır ve Saidde böyle musanna camii şirin kâr yokdur Andan Camii Yusufiyye ve Camiül Fıkara ve Camii seyh Abdüsselâm ve Camii kayım mekam Mehemed Bey ve Camiül Mukaddemi Abdurrahman Bu camiler olkadar musanna ve müzeyyen değildir Ancak tarzı kadim cevamilerdir Ve cemaatleri çokdur Andan yine şehrin ta vasatında Ali Bey Camii tulen ve arzan kırk beşer adımdır Ve enderun birununda cümle otuz iki mermer ve gayri sütunlardır Mihrabı musannainın sol tarafında bir azîm mukavva kâğıd üzere tarihi budur

Şimdi Circe hâkimi şîri Huda ehli kerem

Zülfikarı mîr Alidir sahibi tablü alem

Emri Hakla feyzi rabbanî ana oldü delil

Bu müşerref camie yaptı dahi iki sebil

Kâtibi didi anın tarihini bil ey hümam

Sene bin altmış birinde bu bina oldu tamam

Sene 1061

Ve minberi musanna haşebdir Ve camiin sağ kapusu üzere celi hattı arabî ile tarihi

(سنة احدى وستين و الف)

mektubdur Bu kapu yanında üç tabaka bir minarei bâlâsı var Bu minareden gayri bu şehir icre beş minaredir Bu merkum cevamilerden maada elli üç mesacidlerdir Ve yedi medresesi ve üç darülkura ve iki darülhadis ve on sekiz mektebi sıbyanı tıflanı ebcedhan ve yedi sebili erbabı atşan ve dokuz tekyei dervişi dilrişan ve bin iki yüz sakıyei dollabı deveran ve iki bin çahı mâi âbı hayvan ve iki hammamı var Biri hammamı fellâhan Abı havası fenaca ve tengütar hammamı sagirdir Amma çarsu içinde hammamı mirimîran Ali Bey âbı havası ve binası ve peştemalı ve futası ve mutallâ ve müzehheb tası ve gayri levazimatdan olan eşyası pak lâtif ruşen bina ve dilküşa hammamdır Ve fersî sihri hilâl mertebesi serapa ruham ve kubbei ser-

nigûnu camı morandır. Ve huddamları bilcümle gülçehre dilberandır Herkese hizmetleri bir andır Lâkin herbir nigâhları gûya hançeri tiği bürrandır Ve şehir icre cümle aded handır Derunu hanlarda mihaman olanlar tüccar züvvaran seyyahandır Cümleden Ali Bey hanı ve Yazıcı hanı ve Mısır Çarsu hanı ve Ali Kethüda hanı ve Sükkerî hanı Bu zikrolunan vekâlelerden maada yirmi aded rablar vardır kim anlarda ehlü iyalli âdemler olur Ve cümle sekiz yüz altmış dükkândır Amma bezazistanı mahsusu yokdur Lâkin yine Hind ve Arab ve Acem ve Yemen ve Rum metaları mevcuddur Amma cümle dükkânlarından mükellef ve müzeyyen paşa sarayı önünde Circeli Ali Bey çarsusu bir şah rahın iki canibi kârgir kemer binalı ve serapa üstleri örtülü yüz aded dekâkını mamurelerdir Cümle sarraclar anda kâr iderler Bundan gayri sarrac hane yokdur Ve bir kaç mecmaül irfan berber dükkânları vardır İki başında kal'a kapusu gibi metîn demir kapuları vardır Bevvabları her gice sed iderler Gûya bu şehrin bezestenidir Ve bu suk küşade olmak için tavanlarında cabeca küşade olacak badgirleri vardır Bu çarsu içi şiddeti harda her bar sulanub pak ve pakize bir serdab mekânı ârâmgâh olduğundan şehrin âyân kibarları bu esvak içre istirahat idüb tavla ve sadrenc ve gûnagûn meşgaleler ile eğlenirler Bundan gayri cümle çarsular dahi böyle üstleri mazrufdur Ve sahibülhayrat Ali Bey bu şehir içre âyende ve revende tüccar ve züvvaranın velhasıl hassu âmmin hayvanatları def'i atşan etsinler için kırk yerde sakıye çahı mâlar bina etmişkim hâlâ devvarı felekde deveran cümle bağ bağçe ve besatınleri rey ider Âbı hayatdan nişan verir bi'ri Alidir Bu kapulardan [1] maada şehrin canibi erbaasında üç bin kapu [2] vardır deyu meşhurdur Cümlesi şehrin canibi erbaasında iremzat olan bin altı yüz bağ ve bostan ve hadikai ravzai cinandır kim nazar cihetinden ahseni iklimdir Ve hayr yüzünden evsai ve kuraları cihetinden ekseridir Ve arzı dehlizi Circede bihudud ve bihisab künuzu azîme vefayini [3] cesime ve habayayı kesire mütebahhirinden metalibi azize vardır Ve bunda olan sulehayı ümetden kimesnelerin hayır duaları berekâtile olkadar ganimet diyardır kim ganimeti Said deyu tevarihlerde musarrahdır Cenabı İzzetin nazarı taallûk etduğı diyarın biri dahi iklimi Circedir kim yüz dir [4] has ve beyaz etmek bir mankıradır Sekiz mankır bir parayadır Ol hisab üzre iki vakıyyei osmanî ekmek bir pa-

[1] Yıldız nüshası (kuyularından)

[2] » » (kuyu)

[3] » » (defayini)

[4] » » (dirhem)

raya olur Amma sehl esmerüllevn ekmek üç vakıyyesi bir parayadır Ve bir erdeb buğday bir guruşa ve bir erdeb şaîr on paraya kim erdebi yüz otuz vakıyye gelir [1] dört salma at yemidir İki yem bir akçeden üç mankır nakisa gelir Ve bir koyun on beş paraya Ramazanda yirmi parayadır Amma her koyun kırkar ellişer vakıyye gelir Ruyi arzda Circe ganemi meşhurdur Ve bir sığır yüz paraya ve bir at iki yüz üç yüze Küheylânıdır Ve bir deve dahi üç yüz paraya beyi olunur Sayir eşyalar dahi buna göre kıyas oluna İllâ çuka ve kumaş ve beyaz memlûk ve bakır evani bahalıdır Zira Rumdan gelir Amma siyah Arablar on beş yirmi guruşa Habeşi gulâmın alırsın Ve bu şehrin âyân kibarı ve erbabı divan kibarı cümle sammur ve gayri kürk ve elvan çukalar ve gûnagûn akmişei fahireler giyüb hamd iderler Vasatülhal kimesneleri kendine göre lipaçeler giyerler Fukaraları mavi Siyut bezi bediyye ve alaca kereke giyerler Ve bu şehrin rical makulesi olkadar müsin ve muammer olur kim kuvveti gitmiş ve hey'eti bitmiş ve tulü ömrü yetmişe yetmiş gitmiş ve çoğu yetmiş yüzü geçmiş musahabet melâibden ve fesahat belâgatden bilkülliyye kalmış âdemleri olur Gûya intikal etmeğe tövbe etmiştir Ve şebab ve fetalarında zîakıl kimesneler dahi çokdur Ve âbı hoş havasından hazarî ve havvarî mahbubesi gayet hüsnü cemalde ve lûtfu itidalde olub ol diyarın lehcei mahsusları ile kelimatları mevzun ve dürdane misal dişleri dürrü meknun akli zufünün nisvanları var kim keysuyi müşkbarların çîm ender çîm perişan idüb reftar etdükde (Mısra)

Otursa şem'a dursa serve gitse mahı tâbânım

mazmununca böyle hazarî peri ruhları var kim her cihetden uşşakı dil efkârı muahaze idüb canlarına bin canü dil ile dili uşşakı Seyhun var akıdırlar Gayetülgaye nazikendam matlûbülkulûb gülfam mahbubeleri vardır Amma el'iyazübillâh bu diyarda Zâli zeman ve fertute(i) cihan dellâlei muhtale ve vacibülkatl ihtiyare Nuhî ve Ferhadî şeherei mel'une avretler vardır kim nice garib gureba fukara yigitleri sihrile pabeste idüb haki mezelletde kalmışlardır Zira bu diyar Feraanelerden [2] sihir bu diyarlarda şayidir اللهم

Ve bu diyarın tenaviülât sanayiatının memduh meşhurun beyan ider
Evvelâ gül penbe misal beyaz ekmeği ve böreği ve çöreği ve kâhki ve mutabbakı ve lebeni halisi ve kaşta kaymağı ve buğday feriki ve yağı ve balı ve hurması limonu ve turuncu ve kebbatı ve âbdar

[1] Yıldız nüshası (yirmi)

[2] » » (beru)

engürü ve narı ve şeftalûsü lezizdir Hususan canım bir canibi lâilgûn nevbave et şeftalûsu ola Mürde cisme hayat verir Ve beyaz incirinin ahseni ve cirm babında azamı ve şahm yüzünden en'amı lezzeti bir diyarın tînine müşabehehi yokdur Lâkin gayet terü taze olduğundan bir seped inciri şehirden taşra götürseler lezzetinden çıkar Gayet terdir Ve tabiatde seriülhazm ve gayet mukavvidir Ve dahi koyunu ve kuzusu senede üçer kerre hâsıl olur Ve güğercini tavuk kadar semiz ve cesim olur Atları ve devesi ve balığı şöhreî şehir olmuştur Ve sanayiatdan elvan elvan sahtiyandan müdevver gerdebalınler ve gûnagûn yine meşinden yasdıklar ve âbnus ve dendanı filden şatrancı sadrencler ve münakkaş deve tüyü ve koyun yünü ibadet seccadeleri ve odalara yan keçeleri ve havvare at gemleri meşhuratları bunlardır Ve şehrin canibe [1] erbaasında teferrücgâh sakıyeli mastabaları ve bir temaşagâh dahi Beğ Sarayında haftada dört kerre divanları ecnası mahlûkat haşeratı Urbanı uryan ile malâmal olur bir ceh cehei dehlizi Circedir Divan haneden içeri müteaddid kaalar kat enderkat höcrei hassulhaslar ve bağçesinde havz ve fevwareler ve sebiller cereyan idüb şad hezarisi nağmatları ve hoş elhan tıyuru elvanın esvatı hazinleri âdeme hayat bahş ider Böyle bir sarayı ruşen âbâddir

Bu haki tıynetpakde hakâlûd olan kibarı evliyaullahı beyan ider

Evvelâ Circeli Ali Bey Camiinin sağ tarafı kapusu taşrasında dehliz soffasında bir kubbei sagire içinde âsude olan *Tarıkı Bekrî eşşeyh Hazreti Mekkî* Bu camiin esası hafrolunurken bir çarkûşe taş üzre zeminü zaman kazılmış kûfî hat ile yazılmış

(هذا قبر شيخ محمد المكي)

deyu tahrir olunub dahi andan aşığı üç satırda

Sene 1061 tarihinde bu abdi âsi bu haki mezelletden kalkub gayri yire nakl idüb makamımız beytullah olub inkırazüddevan sakini beytullah oluruz

deyu tahrir etmiş Hakikatülhal tayin buyurdıkları sene Ali Bey camii inşa ederken bu sultanın kabri zarifi zâhir olub esas mahallinde na'sı şerifin tevhid tezkir ile çıkarub esasın cenbine defn iderler Merhum öli [2] camiin inşası mahallinedek sekizyüz doksan âm

[1] Yıldız nühası (canibi)

[2] » » (olalı)

olmuş Henüz vücudu şerifi terü taze idüğün bin altmış bir tarihinde nice yüz âdemler gördük deyu şehadet etdiler Amma nazar anda değildir Ne keşif kerametdir kim sekiz yüz doksan sene mukaddem tarih ile camiin bünyadın ve kerametleri tarihin tahrir ideler Zehi ilimdir yahud keşifdir Hâlâ ol sengi mahrur kabri şerifi içre hazırdır Ve kendülerinin himmetleri hazır ve nâzırdır Hâlâ ziyaretgâhı ünâsır Ve andan meczubu vahdet ve meslûbu izzet Eşşeyh hazreti Dehis ibni Mehemmed ve şehir haricinde Eşşeyh Osmanı Sınafirî ve ana karib İbni Temîmüd Darî ve Eşşeyh Ubeyd ve kutbu âlemi ruhanî ve hikmeti madenî rabbanî Eşşeyh hazreti Abdüssellâmül Makri ve âlimi nasîh ve lisanı fasîh Hazretüüşşeyh Sahib ve Eşşeyh Abbas ve Eşşeyh Beyazî ve dahi Eşşeyh Ömerül Halvayî ve Camiül Fukarada Eşşeyh Mansurül Alim ve civarında Eşşeyh Hasanus Sa'di ve Mehemmed Ağa zaviyesinde Makamı Erbaîn ve mahalle içinde def'a Makamı Erbaîn ve Eşşeyh Abdüsselâm ve civarında Eşşeyh Abdullah ve Eşşeyh Ömerül Havranî ve civarında diğer Makamı Erbaîn رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِمُ اجمعين Hamdi Huda cümlesinin âsitanelerine birer fatihai şerif hedaya ile varub ruhu şeriflerinden istianet taleb etdik Himmetleri hazır ola Bu şehirde on bir gün zevk safa ve ziyaretü temaşa idüb mukaddema Mısırdâ İbrahim paşa efendimizin fermanile Siyutda gark olan geminin reisin Circede bulub divana ihzar idüb ahali vilâyet şehadetile geminin gılâli mirîyle gark olduğun mavakı üzre paşaya arz idüb reisten ücreti kadem kâmil beş vüz gurusı aldık Ve paşaya beş kise aldık Ve Circe hâkimi Özbek Beyden mukarrer beha bir kise ve bir mebrum sırma samur kablı yeşil çuka kürk ve hudamlarımıza bürânî iki yüz gurusı ihsan idüb yirmi tüfenk endaz-refikler virüb cünle âyânı vilâyet ile vedalaşub paşa ağasından bir at ve yüz gurusı ihsab [1] alub

Circeden Esne ve Asvan Şellâlât ve İbrim ve Say ve Berberistan ve Foncistan vilâyeti padişahına gitdiğimiz menazilleri ve kura ve kasabatları ve çektiğimiz mihnet meşakkat şiddeti har olan rahî dirazları ayan ve beyan ider

Evvelâ Circeden bin seksen iki mahı saferülmuzafferin evvelki gün yirmi altı tevabi ve refiklerimiz ve abdi müşteralarımız ile mütevekkilen alâllah deyüb sahili Nilde bir gemiye binüb Nili ubur vilâyeti Şarkıstana kadem basdık Bu diyarlarda Nilin karşı tarafına Şarkıstan Girce tarafına Garbistan derler Bu Şarkıstan haki Ebu

[1] Yıldız nüshası (ihsan)

Yahya hükmündedir On bin hayyal safinatül ciyad atlı güzide rumh-zen askere malikdir Bazı tevabileri hakire istikbale çıkub izaz ikram ile

Belde(i) Halid

e varub andan [1] bir gice mihman olduk Nil kenarında yüz evli ve bir camili belidedir Anda Ebu Yahya bir şeyhi şebab kimesne gelüb şerefi sohbetile müşerref olduk Bir müstecabüddave hazreti Halid evlâdlarındandır Hattâ bir hatun vaz'ı haml idemese şeyhin seravîlerin ol hâmile hatun başına örtünse biemrillâh vaz'ı haml ider Amma bazıları ider Mez-kûr don şeyhin değildir Hazreti Halid ibni Halidindir İrs ile bu şeyhe intikal etmişdir derler الهدت على الراوى Hele bu ahvali seravîl sahih ve mücerrebdir Hattâ hakir donu tekyeden getirdüb gördüm Pembe bezi bir sararmış dondur Bu şeyh Yahyanın kavmine Beni Halid kabilesi derler Gayet mün'im âdemlerdir Ve muti münkadlardır Acib küheylân hussanlar hasıl olur Vilâyetlerinin vüs'ati şimal canibinde Süveys deryasına kible tarafı yine Süveys deryası kenarında kal'ai Kusayre benderine varınca ikişer konak ve üç konak yerdir Ve cenub tarafına bir merhale yer Kına şehriyle müşadır Poyraz tarafına bir konak yer Şarkı Ahmiz kazasile hem hududdur Bir küçük hududları vardır Amma gayet mamur âbâdân mahsullü kuralardır Netice bu vilâyetinin [2] bir tarafı Deryayı Kulzüm bir tarafı nehri Nil ortasında vaki olmuş bir vasiatülaktar diyardır Alessabah teveccühü rah idince şeyh Yahya bize bir kır at hibe eyleyüb bir Urban ile Circede gilâl ağasına emaneten gönderüb azmi rah eyledik Beş saatde Nil kenarından ubur iderek

Beledi Hamadî

Nil kenarında ikiyüz haneli ve bir camili beleddir Bunda şeyh Hamadînin evlâdı Salimî kabilesi sakin olurlar Bunlar dahi Ebu Yahya'nın akrabaları olmağile bir hakde sakinlerdir Bunlar cümle bin atlıdır Ebu Yahya gibi Havvare tayifesindendir Bunları ubur idüb

Beledi Mezadî

Altmış haneli camisiz bir belidedir Andan Nil kenarınca altı saat

Evsafı menzili kasabai Belâbiş

Circe hükmünde kös sahibi kâşiflikdir Yüz tevabiile yetmiş pare kuran kırk kise mali ve bin erdep gilâli tahsil ider Gayri askerîsi

[1] Yıldız nüshası (anda)

[2] Yıldız nüshası (vilâyetin)

asla yokdur Fohe kazası nahiyesidir Haftada bir naib gelüb hükm ider Bir camii ve bir darışedi ve altmış aded hanelerinden gayri imardan bir eser yokdur Amma mahsulâtı çokdur Ve cümle reayası asfur ziraat iderler Âdem kaddi hasıl olur Dikenli ağaç şekilli bir nebatatdır Nergis şükûfesi gibi asferüllevn iri şükûfesi olur Bir hoşbu rayihası vardır Beharın reaya cem idüb boya için Frengistana gider Tüccarları kantarın altmış yetmiş guruşa alırlar Bu şükûfesinden sonra kemalin bulub tohumlanır Badehu tohumun cem idüb erdebın üç guruşa fûruht iderler Mısırdı ve gayri şehirlerde yağın çıkarırlar Sonra yağından leziz bir sarı yağdır şehriye ve bulgur pilâvında müşk ve amberi ham gibi rayihai tayyibeli lezzet verir Ve kanadillerde iherak olunsı meş'ale misal şule verir Elhasıl gayet mahsullü şeydir Andan bu karyei güzer idüb cenub tarafına Nil kenarınca bir yalçın cebeli âliler dameninde bazı âbâdân kuralar icre ibtida âsi hurmayı iklimi Mısırdı bu beldede gördük Şamın rahı haccında Âsi Hurma nam menzilde gördük Amma bunların eflâke serçekmiş gûnagûn iğri büğrü haşebeleri var Gayri hurma biemrillâh bir nihaldır Amma bu âsi çatal mataldır Âdetullah bunun üstüne böyle caridir kim eğer Bağdad ve Basra ve Mekke ve Medine ve Yemen ve Mısır Elvahadda hurma seramed ola İki üç çatal manzurumuz olmamışdır Amma bu âsi hu(r) manın her çatalında birer ikişer kantar hurması olur Ve her danesi kırkar ellişer dirhem gelir Kırmızı kabuklu yumruk kadar iğri büğrü hurmadır Ve çekirdeğinin içi boşdur Hokka idüb içine fûlfulü Hindî ve hurma tütünü korlar Lezzeti hoş hardır Amma tabiati mutedil ider Ve ekseriya fellâhlar tenavül iderler Bu temaşaları iderek sekizinci saatde

Evsafı kasabai Fohei Âli

Nilden baid bir düz yerde bin üçyüz mamur haneli kasabadır Circe hükmünde kös sahibi kendü tevabiile iki yüz seksen askerile tahtı hükûmetde olan doksan pare kuradan kırk kise mal ve sekiz yüz erdeb gılâl tahsil idüb Circe hakiminde muhasebe görürler Yedi bölükden asker ve serdar yokdur Ve bunda bir azım darışed ve iki camii kebir ve yedi zaviye ve iki kahvehane var Gayri han ve hammam sebil ve çarsuy bazar yokdur Lâkin iki mektebi sibyanı var Ve kâşifler daima cadırlarla meks iderler Amma bu şehir zamanı kadimde öyle sevadı muazzam imişkim her tarafında ikişer üçer bin adım baid harabistanı var kim im'an nazarile görölse âdem hayran olur Takı Kesradan nişan verir binalar vardır Hattâ kâşiflerin çadırlar ile meks etdüğü mahalde haki rimal içinde ziruzeber ol-

muş nice yüz somaki ve zenburî ve aynı mürgî amudu seramedler varkim misli meğer Mısırdaki ola Müverrihi âlem Hıtatı Makrisî tah-riri üzre Firavnun cemii sehereleri bunda sakın olurlardı deyu yazmışlar Hakka ki hâlâ kâni sehere bir menhus yerdir Bağ ve bağçe-den nişan yokdur Ve halkının müflisi çokdur Rengi ruları asfarül-levn havası sakil yerdir Anda ziyareti eşşeyh İbrahimi Fohevî hazret-leri ulu camiin civarında bir kubbei sagire içinde âşîyan idinmiştir Tabakatı Şa'ravîde bînihaye menakıbı mastur emri azîm ulu erdir Badehu bu beleden mahsuldar bir günlük yol kible canibine dolaşub Süveys deryasına karib varub mabeynehüması sekiz buçuk saat yer kalır Hakir yine Nil kenarınca nice yüz kamışdan bina olunmuş Urban evlerin ubur iderek yedinci saatde

Evsafı şehri mamur bina benderi şirini Kına

Kıbtî elinden Amr ibnül Âs fethidir Amma Amrden sonra Hazreti Osman hilâfetinde Hazreti Ebabekr oğlu Mehemmedi Ekber valii Mı-sır iken Mekke ve Medinei ganimet etmeğîçün bu Kına şehrine gelüb üç sene taht idinüb bu şehri öyle imar etdikim gûya Mısırı sani ol-du Zira bir merhale yer Süveys deryası kenarında Kusayre nam bir kal'ai benam inşa idüb cümle Saidi Âlinin gılâl mahsulâtın Mekke iskelesi Ciddiye ve Medine iskelesi Yenboa gönderüb Mekke ve Me-dinei ganimet etdirdi Hâlâ ol asırdan beru ahalii Kına ile ticaret iderler Anka bazirgâları vardır Ekser halkı Mekke ve Medine şürefa-larıdır Hâlâ Kına bend(er) şehri sagiredir Circe eyaleti hükmünde yüz mısıri kise iltizamlı kös sahibi kâşiflikdir Amma yedi bölükden mustahfızan asker yokdur Lâkin Mısır kulu yeniçerisi ve azab serdar-ları vardır Ve mezhebi rabiden müfti ve nakibüleşraf vardır Zira bu şehir Mekke şürefasile memlûdur Ve yüz elli akçe kazadır Hakikatül-hal yine senevî yüz elli akçe ancak hasıl olur bir kazayı âsümanîdir Bin gurusluk dava höcetine bir fatiha verirler Andan gayri deyyar bir nukre ve bir dinar virmezler Zira lecuc şürefalardır kim anlar ka-dıdan umarlar Tüccar kavmidir Nil kenarında cümlesinin mahazinleri vardır Cümle gılâl ve gayri mal ve menal ile leb berleb mahzenler-dir kim Mekke ve Medine ve Habeş ve Yemen ve Adenin iskelesidir Huccacın bazı ârıkı [1] Mısırdan bir maaş gemisine binüb muvafık eyyam ile nehri Nil üzredört beşgünde emniyyet üzre bu Kına şeh-rine gelüb bundan bir günde eğer piyade eğer harsüvar ve eğer şütürbar olub Kusayr iskelesine varub beş para dahi himar kirası verir Andan gemi ile bir gicede yahud iki gicede Cidde ve Yanboül

[1] Yıldız nüshası (ârifî)

Bahra varub biemrillâh beş on günde vâsıl olub bir altun ile hac etmiş nice yüz âdem ile görüşmüşüzdür Öyle bir sehl tarik yokdur Ve Kına şehri sahili Nilden beş yüz adım kıble canibine baid bir kumsal yerde üç bin altı yüz kat enderkat takı revaklı serapa tula binayi kârgir münakkaş şîrîn kârlı sarayı âliler ile ârâste ve gayri imarhaneler ile piraste olmuş şehri müzeyyendir Ve bu şehrin canibi erbaası tedribe kapularıdır Pasbanları subhülmesa didibanlık iderler Vazifeleri ahaliî şehirdendir Cümle yirmi yedi mihrabdır Yedisi hutbe ve maadası mamur cemaati firavan zevavilerdir Cümleden Camiül Kebir Cemaati kesir [1] ile memlû bir Camii selâtini atikdir Şehrin ta aynülfuulinde vaki olmuş Camii Emirülmüminîn dahi derler Zira Amr ibnül Âs bu şehri feth etdükde bu camii Hazreti Omer için inşa etmiştir Tulen ve arzan altmış germe adımdır Ve derunu camide cümle elli iki amelî payeler ve mermer sütunlar üzre tavan- dır Ve hareminin ortasında bir kökden hasıl olmuş beş aded hurma dirahpleri var kim cüssedar ve eflâke serçeküb berkarar nahillerdir Bizzat Hazreti Amr dikmiştir Ve mihrabı sade ve minberi haşebi musannadır Minberin alemleri yerine mermerden bir yeşil boyalı bir ulema örfü timsali komuşlar Ve minber kapusu üzre tarihi

(بسم الله الرحمن الرحيم انشاء هذا العمارة المباركة الجامع الامير حسن آغا في تاريخ
سابع عشر محرم الحرام سنة ١٠٧٤) [2]

Bu cami müruru eyyam ile harabe olub Kına şehri mültezimi Hasan Ağa و تقرباً الى الله تعالى malından on bin gurus masraf idüb öyle tamir ve termim etmiştir kim hâlâ Cennetden bir kûşei beytullahdır Bu camiden maada büyük cami yokdur Ve yedi tekve ve iki medrese ve mektebi ferzend ve yedi aded mükellef ve mamur vekâleler ve yedi kahvehane ve yüz elli dükkân ve bir hammamı rahatı can ve gılâl bazarı başka meydandır Bu şehir içre haftada bir kerre bazarı azîm olur Zira nahiye kuraları yetmiş pare âbâdân kuradan reaya ve beraya gelüb beyüşira iderler Şehrin âbu havasının hoşluğundan siyah çerde buğday enlü mahbubesi olur Zira diyarı Habeş karib olmağile habeşe cariyelerden müştak olan sehl esmerüllevn olub bu gûne mahbubesi olur Yedi kudret ile mükâhhal gazalî gözlü zenaneleri olur Ve cümle siyah izarı harir bürinürler Cümlesinin gûşları mengûşlu ve gerdenleri tavklı ve kolları ve payleri halhallı al ve elâ gömlekli bintanı sahib isyanları vardır Bazıları kahvehanelerde rak-

[1] Yıldız nüshası (kesire)

[2] " " (1079)

kaslık idüb gavazilik iderler Ayıb değildir Amma ehli perde havatîn-leri başkadır Anlar Cum'a gün mezaristandan gayri yire gitmezler Ve cümle halkı alaca kereke aba giyerler Bu şehrin memduhatından sekiz yüz madud bağlarının âbdar üzümlü memduhdur Ve bir gûne mümessek üzümlü olur Asla cirmi yokdur Hemen şırası damlar Âbdar engürdür Mısırın ve Fayyumun üzümlünden bu Kına üzümlü elli gün mukaddem olması mukarrerdir [Zira iklimi sanide bulunmuş bir şiddeti harlı rimalistan yerdir Ve âbdar şeftalüsü yüz dirhem gelir Ve kaysısı hoş har sikleti ve cirmi yok bir âlûdur Ve hamamı tayyarı gayet meşhurdur Tüccarlar daima Mekkenen güvercinin bir eşin Kına şehrine getirüb hîni mahalde kafesden çıkarub kanatlarına mektub bağliıub uçururlar Bir saatde ve beş saatde derya üzre pervaz urub Mekkeye varır Andan dahi birin koyverirler Kına şehrine gelir Tüccarlarının daima kârları böyle olduğundan beynelhalk darbimesel olmuşdur kim bir âdem bir yire tarfetülayn icre varub gelse Hamamı Kına mısın derler Mahbub güvercini olur Ve menbutatından leziz âbdar abdüllevi derler iki tarafı akreb kuyruğu gibi bir kavundur Kabzı bevli olan kimesne tohmun ve cismin tenavül-etse gayet müdriirdir Ve leziz kavunun karbuzu ve hıyarı ve acur [1] gayet lâtif olur

Bu şehrin enderun birununda olan merakıdı velileri beyan ider

Evvelâ şehrin kibleşi tarafında bağlar içindeki cebbanei mubarekde imamı sahib sadr ve hümamı âlikadr müftii esrarı ilâhî ve mücahidi envarı namütenahi Eşşeyh hazreti Abdurrahmanül Kınavî Eşşefiî melâyik Beynelevliyai vesuleha Şefiül Melâyik lâkabile mülakkab oldukları Tezkerei Evliyada ve Tabakatı Şa'ravide menakıbları ile mufassalan tahrir olunmuşdur Kutbülaktab veliyyi alehlitlak ulu sultandır Kabri şerifinin canibi erbaası çarkûşe beden divardır kim cümle yirmi sekiz kemer bina olunmuşdur Ve her kemer mabeyni tula ile bir tarzı acib şebeke misal pencerelerdir Ve garba nazır bir kapusu ve sandukai şerifi üzre rakik çam direkleri üzre örtülü münakkaş tavandır Maada yerleri açıkdır Bârânı rahmet gelir Bu kabri münirin etrafı haşeb parmaklıkdır Ve sandukai şerifi üzre kırmızı Diyarbekir bezi ile mesturdur Ve mubarek seri saadeti ucundaki mermer amud üzre celi hat ile tarihi budur

(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِشْرِهِمْ رَحْمَةً مِنْهُ)

ilâhiredensonra

[1] Yıldız nüshası (acuru)

(انتقل [1] العبد الفقير الى عفو ربه القدير الشيخ الامام الحسيني النسيب
عالم العالم ببركة الاسلام غياث الانام مرقد المزيّد منهاج السالكين قطب الدين
عبد الرحيم الحسيني توفيه يوم الجمعة بعد صلات الصبح تاسع شهر صفر سنة اثنين
و تسعين وخمسين للهجرة النبوية قدس نالّه بصره العزيز)

böyle tahrir olunmuşdur Ve mubarek payi saadetleri ucunda Esseyh Ebül Hasan ve bunun cenbinde Esseyh Seyyid Mehemedi İskenderanî ve civarında Esseyh Abdullahiül Kureysî ve bir çarkûşe divar içinde dahi şeyh Abdürrahim hazretlerinin halifelerinden Esseyh İbrahimi Ebiüddünya Ebüddünya künyesinin sebebi oldur kim bir cigerkûşesi âhirete intikal etdükde techiz ve tekfinine bir dirhem bulmada âciz olur Derhal zemine bir püştü pa urunca zemin çöküb bir kenzi azım zâhir olur kim cenaz(e)ye hazır olanlar ve ahali beledler bu mali firavanı üç gün taşıyub ihtiyacdan beri olur Bu ahval karibülahddır Anın için bu azize Ebüddünya deyu lâkab didiler Ve bu şehri Kına ol kenzi azimin malile mamur olmuşdur derler Ve bu azizin cenbinde esseyh Aliyyüs Sabirî ibnüü şeyh İbrahimi Ebiüddünya Bu dahi pederleri meratibinde ulu sultandır Mez-kûr kenzin malinden bir habbeye vaz'ıyed etmemiş perhizkâr kimesne imiş Bunlara karib Esseyh Seyyid Mehemedi Zübeyrî Hîni fetihde merhum olub bunda medfundur Ve eshabı güzindendir Esşeh Abdünnebi Esseyh Seyyid Mehemediül Hüseyinî ve Şeyh Seyyid Yunus ve şehir içinde Esseyh hazreti Ömeriün Nesim Kutbiyyete kadem basmış ârifi billâhdır Menakıbına haddü hasr yokdur Ve Camii Ömerin ardında sol köşe dibinde cami divarına muttasıl bir küçücük kubbecik içinde âsude olan Esseyh Mehemediül Esasî Kırk sene bu köşede münzevi olub ferdi âferideden bir kimesne bu azizin eklü şürb ve teşelşülü tegyyut id (d) için ve bir an istirahati nevm etdiğin ve bu köşeden kalkub hareket etdiğin ebeden görmemişlerdir Hemen müddeti ömürlerin summün bükümün ile geçirüb taat ibadete meşgul bir kimesne imiş Karibülahd olmagile bîhisab bilir âdemler ile görüşdük Anlar nakl etdiler Daima şikeste hatır olanlar ziyaret idüb biemrillâh şifa bulurlar Ve bu şehirde binden müteceviz sahabe kiramdan medfun sultanlar vardır Amma ziyaret idüb yüz sürdüğümüz dergâhlar bunlardır عليهم اجمعين Ve bu Kına hakinde Ababide Urbanı derler bir kabile sakindir Cümle altı bin müminin ve şeci kavmdır Daima Mekke ve Medine gılâlin bunlar Kusayr iskelesine taşırlar Bu kabi-

[1] Yıldız nüshası (انتقال)

lenin şeyhi ile Kınadan kibliye dağlar ve sa'b yollar aşub bir kumsal sahra ile vakti zuhur olunca bu kurada tahtelfutur tenavül idüb Kına şehrinden onuncu saatde

Evsafı kal'ai benderi Kusayr

Bahri Kulzüm yani Süveys Deryası kenarında şekli murabba bir şeddadî bina kal'acikdir Dairen madar beşyüz adımdır İbtida banisi Hayre'ti Ebabekr oğlu Mehemmedül Kübra binasıdır Badehu Tahir Beybars ve Sultan Kaytbay bazı binalar ihdas idüb termim etmişler Bir kaya üzre hendeksiz garba nazır bir kapulu kal'adır Dizdarı ve ikiyüz neferatları ve cebhanesi vardır On yedi tobu sagiri vardır Bir cami ve yirmi höcreleri ve bir buğday anbarı vardır Ve kal'a haricinde nice gılâl mahzenleri ve mihman haneleri vardır Amma gayri han ve hammam ve çarsuy bazardan bir alâmet yokdur Ve bağ ve bağçeden nam nişan yok bir cezire yerdir Amma gayet elzem levazımından bir cayi selâmetdir Ve bir lâtif limanı azîmi var Cümle rüzgârdan emindir Karşu tarafı kibliye kâmil üç yüz mil Yenbo'dur kim andan Mediniye iki günde varılır Ve Mekke iskelesi Ciddiye üçyüz altmış mildir Ciddeden Mekke sekiz dokuz saatlik yerdir Daima Hicaz tarafından gemiler bu Kusayreye gelüb gılâl alırlar Bu benderin mukaddema suyu bir günlük yoldan gelirdi Ababide sütürbanları suyu katra ile satarlardı Hakir bu kal'aya geldikde ahali kal'a atşandan şikâyet idüb kal'amıza karib bir derede su alâmeti vardır Bir sahibulhayr olsa sehl behane ile bir hayratı azîm olurdu deyu nakl etdiklerinde derakab rızaenlillâh atlarımıza süvar olub çeyrek saatde varup keşfetdik Hakikatülhal elbette bu mahal su kânıdır deyu âyânı kal'a ile Mısır vezir [1] İbrahim paşa efendimize arz idüb arz mektublarımız vusul buldukda Alerre's deyüb malından on kise ifraz idüb mutemedünaleyh bir ağasile bukadar benna ve kûhgen âdemler gelüb ber seyyahat Foncistandan gelince bir çahı mâ kazmışlar Ve yanına bir neşimen mastaba ve bir kasrı zıba inşa etmişler Görenlerin dillerinde dasitan bir âbı hoş güvar imiş Hamdi Huda bu kemterin sa'yi ile vücuda gelüb ehli kal'a ve cümle âyende ve revende huccac ve züvvar ve tüccar ihtiyacı atşandan halâs oldular inşaallahü taalâ الدال على الخير كما عله hadisi şerifi mazmumu üzre sevabı cezile nail olur (Tarih linamıkıhi bir'i kasrı Kusayr [2])

[1] Yıldız nüshası (veziri)

[2] (B'i ri kasrı Kusayr) yıldız nüshasında (sene 1083) den sonra yazılmıştır.

*Birisi kalkub didi ey Evliya tarihini
Çahu Zemzem üzre oldu kasrı İbrahim bina
Sene 1083*

Bu tarihimiz şikeste beste böyle vaki olmuştur Andan avdet idüb ol gice mahitabda Ababide kavmi delâleti ile dokuzuncu saatde canibi garb üzre giderek Nil kenarında salâtı subhu eda idüb

Beledi Enbut (أنبوط)

da tahtelkahve tenavül idüb üç saat istirahat etdik Kınaya sekiz saat karib yine Kına nahiyesinde elli haneli belidedir Andan kalkub üç saat yine cenuba Nil kenarınca bazı kamışdan mebni harab şekilli kuraları ubur iderek ve Ababide haymelerinde şîri şütür nuş iderek üç saatde dahi

Evsafı şehri kadimi Kus

İbtida Şeddat bin Adimül Hudu [1] Şirin Kaftırım zamanında bina olunmuştur kim Kaft oğlanlarından Kus adlu bir melik bina eylemiştir Lisanı kıbtîde kus bina temeline derler Baid zaman bu şehri Kus sene 414 tarihinde gayet imar idi Yine ol asırda şehri Kus kurbinde çöle bir konak karib şehri Kıbt harab olub taundan halkı Kusâ firar etdiler Anda dahi ecelden reha bulmıyub anlar ile Kus halkı bile olub ol asırdan beru şehri Kus imar olmadı Bazı müverrihler Şeddatın bina etdüğü Bağ İrem bunda idi derler bazı ulemayı Mısırdaki Mısırın haricinde Sahibi Allâmda idi derler Kâbül Ahbar kavlince Şamda Ereze ve Berze mabeyninde idi Hâlâ nazarı ünasdan Cenabi İzzet tağyib etdiderler Nice gûne ihtilâfı kesireler vardır Eğer münhedim olursa muhakkak bu Kusda olsa eb'ad değildir Zira âbu havası ve hoş fezası ve hisabdan haric ve âric harabü yebab binası cihanı dutmuş bir şehri azim imiş kim diller vasfında kilki cevahir nisarlar tahririnde kasırdır Havası gûya Haleb ve yahud Maarreten No'mandır Kable fethül Mısır Kababita destinden desti bazı kuvveti ile Esved ibni Mikdad fethidir Badelfeth etrafü eknafında defayin ve hazayin ararken bir mutalassam [2] amudu münhedim ederler Hemen akreb cihanı dutub cümle asker firar idüb bu şehir ta Âli Emeviyyeden Abdül Melik asrına gelince harab yatar Hâlâ âsârı harabın aslı oldur Ve akrebi ol zemandan beri öyle çokdur kim

[1] yıldız nüshası (bin Adım bin Elyud)

[2] » » (mutalsam)

ahali (i) Kus vilâyeti Acemde Kâşîyan akrebine rahmet okurlar Hâlâ âdemi helâk ider kattal akrebi vardır Amma şehir halkına zararı isabet etmez Hakir münhedim olan amudu görmüşüm Bir yeşil somaki üzre bir akreb timsali kazılmış Altında yedi satır Kûfe [1] hat yazılmış durur Tarıkı âm üzre paymal olmagile her kes temaşa iderler Ve bu şehir Circe hükmünde başka kös ve iki yüz asker sahibi kâşifdir Altmış par (e) kuradan kırk kise mal ve bin erdeb gılâl tahsil ider Amma yedi bölükden mustahfızan serdarları ve müfti ve nakibi yokdur Lâkin yüz elli akçe ile sadaka olunur altmış pare kuralı kazadır Senevî üç kise hasıl olur Ve şehri Nilden baid bir vasi fezad (a) sekiz yüz vasi haneli şehirdir Amma olkadar mamur ve müzeyyen sarayları yokdur Ve cümle yirmi altı mihrabdır Dördü hutbedir Çarsuya karib bir cami var Âli Abbasiyandan Elmüstekfi Billâh şehre menfi iken bina etmiştir Gayet kebir camidir Tulen ve arzan yüzer germe hatvedir Ve cümle amudu amelî ve gayri sütunları ikiyüz aded payeler üzre köhne tavandır Ve iki cami dahi var Malûmumuz değildir Maada zaviyelerdir Ve iki vekâlesi ve beş kahvesi ve altı mektebi var Ve otuz mikdarı esvakı muhtasarı ve yirmi sebili var Amma hammamı ve medreseleri yokdur Ve bağçelerinde ekseriya dum hurması yani âsi hurma hâsıl olur Netice olkadar âbâdân şehir değildir Ve havası dahi fenaca olduğundan halkının rengi ruleri asferüllevndir

Ziyaretlerin beyan ider

Ulu Cami sahibi *Essultan Elmüstekfi Billâh Süleyman bin Elhâkim Biemrillâh* Mısırdaki kanunu Âli Abbasiyan üzre mesnedi hilâfetde olub Kal'atül Kebş sarayı Âli Abbasiyana mahsus idi Bu Müstekfi dahi cümle tevabiile anda sakin olurdu Amma zabtu rabt ve akdû hal cümle Sultan Tahir Beybarsın idi Ancak sikke ve hutbe Müstekfi namına okunurdu Hikmeti Huda Müstekfi tevabi şerrine uğrayup Tahir Beybars ile Müstekf (i) nin mabeynlerine nifak düşüb Beybars Müstekfii ehil iyali ve münafık tevabiatile bu Kûs şehrine sürdü Müstekfi dahi dağı derunundan cemii üstadı kâmil Mağribî ve Hindîlerin dahme küşa ve künuz küşaların cem idüb Şeddad bin Âd zamanından beru defayin hazayinleri ve gûnagûn mutalsamatları bulub o günc ile şehrin imar etdikim tâbir olunmaz Hikmeti Huda minindillâh ارجى الى ربك emri şerifi gelüb sene 704 vâsılı cinan olub bunda bir kubbe (i) müfidi muhtasarda medfundur Müddeti hilâfeti

[1] Yıldız nushası (güne)

32 sene ve müddeti ömrü azizleri 50 sene Atebei ulyasında tarihi böyle masturdur Ve Hâkim Biemrillâhın biraderzadesi İbrahim El-vâsik Billâh ve anın cenbinde Mehmed Ataullah bin İbrahim Vâsik Billâh Bunları Melik Salih bu Kusa nefyidüb Elmüstekfi Billâh kubbesinde medfundur Hikmeti Huda bunları Kusa nefyideli dahi Mısır kulu gulüv idüb Elmelikün Nâsır oğlu Elmeliküs Salihi bu şehri Kusa sürüb ve mezkûr Âli Abbas padişahlarının hakpalasında merhum olub cenblerinde medfundur Zira من دن دنه demişler Ve bunların civarındaki cebbanede Eşseyh Tahir ve Eşseyh Kâzımî ve Eyseyh Nureddini Şirazî Eşseyh Alâüddini Basravî Bu kibarlar cümle Müstekfinin musahibleridir kim Bağdaddan bile hicret idüb Mısıra andan nakl idüb Kusa Kusda kusa kusa darı hâkime vâsıl oldular وحده الله عليه Kusdan yine cenuba Nil kenarınca gâh sengistan ve gâh rimalistan harab yebab yerler ile kâmil altı saat ubur iderek

Evsafı vilâyeti Şemuneyn şehri kadimi Kasureyn [1]

Tufanı Nuhdan sonra Bayzar bin Ham ki biraderi mihteri Samdır Bu Baytara [2] Ebülkababı didiler Zira biemrillâh cümle evlâdları ikişer ikişer müştak olurdu İki oğlu oldu Biri Şemmun Rif biri Şemmun Gav eyledi [3] Bunların ikisi bir yerden tevellüd etdikleriçün biribirinden münfek olmazlardı Âhir Baytar bunların ikisin iklimi Mısıra gönderüb bu diyarı imar etdiklerinden vilâyeti Şemuneyn derler Bu şehri olkadar imar idüb sahili Nilde iki birader birbirlerine rağmen iki kasr bina etdiler kim eflâke serçekmişdi Bu iki kasr içün badehu bu şehre Kasreyn didiler yani İki kasırlı şehir demek olur Eğer bu şehri azîmin evsafın manzurumuz olduğu üzre tahrir etsek gayri kitabetden kalırız Hemen ihtisar evlâdır Circe eyaletinde başka kâşiflikdir İkiyüz askerle kise mali gılâli tahsil ider Gayri mustahfızan çorbacıyan yokdur Müfti ve nakibi ve âyânı hemcünan yokdur Şehri Nil kenarında bin ikiyüz haneli binayı azimli şehri kadim imiş Hâlâ nice bin âli binalar ve keheşan âsa Takı Kesralar ve bî had bînihaye kubablar ve nice bin rimal icre paymal zîkıymet amudlar âşikâredir Ve Mısırdaki selâtini mazilerin bina etdüğü han ve cami imaretlerin amudu müntehaları cümle bu şehirden [4] gitmiştir Ve İslâmbolda Süleymaniyye Camiinin derunundaki ibrêt nûma dörd aded sütunu

[1] Luksor

[2] Yıldız nüshası (Bayzara)

[3] » » (idi)

[4] Karnak

balây (1) bu şehirden İskenderiyyeye Nil üzre sallar ile götürüb İskenderiyyeden Karınca kapudan İslâmbola getürdükde Karınca kapudan bu ebyatı Süleyman Hana irad eyler (Beyit)

*Karıncalar budın çekmiş çekirgenin Süleymana
Size lâıyk nemiz vardır kabul eylen fakirane*

ebyatın Süleyman Han istima idince hıfz idüb libacei fâhire ve on bin dinarı hasene ihsan idüb Unkapanında sütunların ilmi cerri eskal ile kemilerden ıtlak etdüklerinin temaşasına bizzat Süleyman Han varub ta Vefa meydanına amudlar gelince bile gelüb bazı talimler iderlermiş Bu tafsili merhum pederimizden mesmumumuz olmuşdur kim anlar Süleyman Hana yetişmişlerdi Neticei meram öyle sütunu gülfam şehri Aksareynden Mısıra ve İslâmbola gitmişdir Ve hadden birun somaki sütunlar dahi lâyuad paymaldır Lâkin bu şehir olkadar mamur değildir Cümle yirmi mihrab Üçü hutbedir Cemaati kesiresi çok çarsu içinde Camii Ebül Haccac Ve dekâkînlerinin adedi malûmum değil Bir esvakı muhtasardır Han ve hammamı ve müteaddid mamur zaviyeleri ve mektebi sıbyanı ve sebili ve kahvehaneleri vardır Ve âbu havası gayet lâtıfdir Ve halkı gayet fakirdir Andan Ziyareti eşşeyh hazreti Ebül Haccac Kendü camii civarında bir mağarayı azîmin içinde medfundur Nice bin keşif kerameti âşikâre olmuş ulu sultandır Menakıbına had ve nihayet yokdur Kına şehrinde medfun hazreti Abdürrahimi Kınavînin biraderi gihteridir Bir kimesnenin dünyevî ve uhrevî hayır muradatı olub bu âsitanede bir fatiha tilâvet idüb sevabın Ebül Huccaca hibe etse biemrillâhitaalâ elbette muradı hâsıl [1] Şöhrei şehir olmuş ulu sultandır Ana karib Eşşeyh Ramazanı Fergalı Bu dahi meşhuru âlem kibarı kümmelîndendir [2] رحمة الله Bu sehirden kalkub yine cenuba Nil kenarınca arzı hali yerler ile yedi saat Nili Mubarek devr ider Ol kenarınca timsahları temaşa iderek

Beledi Tut

Bir mürtefi bayır üzre yüz haneli Aksareyn nahiyesinde mamur beledir Anı ubur idüb yine Nil kenarınca sol canibimizde Kûhu Demavende manend kayalar dibinden ve gâh çemenzar kuralardan güzer iderek altı saat dahi gidüb

[1] Yıldız nüshası (ve)

[2] » » (رحمة الله)

Beldei Şefans (شفانث) [1]

Bu dahi Aksareyn hakinde ve Nil kenarında yüz haneli ve bir camili mamur beldedir Bu mahalde Nil kıble canibine devr ider Altı saat Nil kenarınca gidüb

Beledi Deyri Ümmü Ali

Bir azîm kenisesi vardır Anın için Deyr derler Hâlâ içinde ruhbanları cümle Kıbtîlerdir Anların kavlıle bu deyr bina olalı üç bin yıldır didiler Ve Hazreti Alinin validesin bizim Kıbtı melikleri alâ tarikulhedaye sizin Muhammedin ceddi Abdülmuttalibe gönderdi Ol dahi karandaşı Ebi Talibe virdi Andan Hazreti Ali tevellüd etdi de-yu tevarihlerinde kıraat etdiler Anın için bu karyemize Deyri Ümmü Ali derler deyu nakl etdiler Bu deyrî veyli azab çekerek güzer idüb bu kerre Nil kenarınca canibi şarka müteveccih olub üç mülâka yer gidüb bir ferah feza çemenzar yerde bir kubbei sagire içinde Eşşeyh Abdi Dayim hazretleri medfundur kim eshabı güzîndendir Bir fatihayla ruhun şad ve gamkîn gönlümüz âbâd idüb altı saat Nil kenarınca gidüb vakti asırda

Menzili Kabaili Hüceyze (حجيرة)

Şeyhülarebleri haymesine mihman olduk Sımat sahibi hâtem kim mesnedir İsmine Şeyh Nasırı Devle derler Ol gice deve eti ve deve südü ve hurma helvası tenavül etdik Ekmekleri darıdır Atlarımız cümle darı yediler Ve bu Hüceyze kabilesi cümle üç bin cirid atlı kavmi şecîdir Andan alessabah kalkub Nilden baid safi taşlıklı hâli yerler ile ubur iderek altıncı saatde gücile vakti gurubda

Menzili aşayiri Redesi (رده-ی)

Bunlar dahi göçer evli Urbandır Cümle iki bin yarar namdar ayyar ve tayyar kavmdır kim ta Habeşe varınca sevhale gidüb gelirler Şeyhleri Ebu Useybin haymesinde meks idüb lâhmi cemel ve leben tenavül idüb şükrü yezdan etdik Atlarımız yine beyaz darı yediler Amma safa etmediler Bu Redesi kavmi ne Habeş paşasına ve ne İbrim kâşifine asla itaat etmez bir cebbar kavmdır Andan dahi

[1] Yıldız nüshası (Şeas)

kalkub yine Nil kenarınca nice viran beledler ve çemenzar yerleri sekiz saat tay idüb

Menzili Urbanı Şibeyke

Altı bin müsellâh ve müzeyyen ve anka kavmdir Cümle Urbanı galib şeci ve feta kavmdir Şeyhleri Şücaüddindir Amma dini islâmında şübhe var Bunlarda koyun eti ve darı ekmeği çokdur Amma buğday ve arpa yokdur Zira bunlar hoş nişîn kavmi âsilerdir Mirî gılâl mal menal bilmezler kim ziraat idüb gılâl tahsil edeler Ol kayıddan beri kavmdirler Bunlardan dahi kalkub Nil kenarınca cenuba giderken Nil bu mahalde Habeş vilâyetinde kible tarafından beri gelir Bu mahaller safi Urbanı uryan âsi ve büryan muhtacı pare[1]nan biîman ve misli hayvan kavmdirler Ne Habeşe ve ne İbrime ve ne Foncistan padişahına tâbi değillerdir Bir alay behayim makulesi ecnası haşerat mühmelât çıplak kavmdirler Bunlara bazı hadaya şekilli şeyler virüb selâmetle ubur idüb dördüncü saatde

Evsafı kal'ai Silsile

Evcî âsmana serçekmiş pürnur kayalı dağlardır kim âdem nazar etdikde dehşet alır Bu dağların içinde nice yüz bin mağaralar var kim haddü hasrın faili muhtar Allah bilür Âd Semud kavmi kazub bunda sakın olurmuş derler Hakka ki kârî Âdîdir Amma biemrillâh böyle çıkmak taşlı haşin kayalar anlara müsahhar imiş Gûya peynir keser gibi kesmişler Ve kaalar ve müteaddid höcreler ve soffalar etmişler kim herbir höcrenin kaddi ve kapularının âliliği kırkar ellişer zirai melikidir[2] Ve bunda olan acayibat ve garayibat da eşkâli garibe ve acibeler var kim gûya henüz zîruhdur Ve taşdan oyulmuş gûnagûn mukarneskârî san'atlar ve cemii zîruh ola(n) mahlûkat ecnasın tesaviri garibesı ve temasîli mehibesi var kim akıllar perişan olub dideler hirelenir Ve her bir eşkâl zîruh misal nigeran ve her bir nazar idenlere hande künan tebessüm iderler Hulâsai kelâm acayibâtı kevnden ve garayibâtı asırdan bir ibret nûma dahi bu Cebeli Silsiledir Vu bu mahalde kayalar dameninde bir hasnı hasin ve seddi metin kal'a vardır Ve Nilin mukabelesinde yalçın kaya üzre bir kal'a dahi vardır Kal'ai İtfu derler Mabeynehümaları gayet tenk yer olmagile Nili Mubarek öyle cereyan ider kim gûya berkı hatıfdir Ve Nilin

[1] Yıldız nüshası (parei)

[2] » » (Mekkîdir)

feryadından gûşu huşlar bîhuş olur Zemanı kadimde bu iki kal'adan birbirlerine Nil üzere zincir çekerlermiş Hâlâ yerleri ve çerh dollabları rayegândır Anın için bu kal'alara Kal'ai Silsile derler Bundan yukarısına Şelâlat boğazı ve Şelâl vilâyeti derler Yedi boğazdır Bu Silsile boğazı tenk mahal olmagile yukaruda Nil cezire olur Her cezirede âbâdân kuralar ve ucubei dehrden garayibatlar vardır Amma bu mezkûr Silsile kal'aları içinde dizdar serdar ve teberdar deyyar serdar neferat yokdur Ancak kabayili Caferîden bir alay kavm sakinlerdir Bu kal'anın mukabelesinde ki cezire içinde

Ziyareti Eşseyh Gûm Sayyah

Nili Mubarek bu mahalde tuğyan ile cereyan etdükde feryad ider Şeyh Sayyah dahi yetmiş sene bu mahalde Nil ile bile sayha urarak tevhid etdüğüçün Şeyh Sayyah derler Hâlâ kabri şerifinden bazı mahalde sadayı garibeler zâhir olur Ve bu cezirede *Beledi Keliç* (بعلبك) iki yüz haneli mamur kuradır Cümle halkı balıkçı ve gemicidir Kabilei Basalî derler Üç bin âdemdir Havvare kavminden gelüb bunda tevattun etmişlerdir Badehu bu Kul'ai Silsilei ubur idüb beş saat yine Nil kenarınca cenuba gidüb

Evsafı kal'ai Kolombo

Şeddadı Âd binasıdır Nice mülûkdan mülûkâ kalmış kal'adır Badehu Kababita elinden Seyf Zülyezen feth idüb taht idindi Badehu bu Şelâl boğazın kayalardan kat idüb Mısır canibine akıtdı Matekatdem Nilin nısfı Mağrib Zeminin çölistanına andan Girid ceziresi mukabilinde Kirt [1] körfezinde Bahri Ebyaza mahlût olduğu yerler ve cereyan eyledüğü hendeki azîmler zâhir ve bâhirdir Müruru eyyam ile bu kal'a Hazreti Osman hilâfetinde Ubeyd ibni Cerrah yedile Kıbtîler elinden feth oldu Amma Hazreti Osman şehadetinden sonra Kababita kavmi istilâ idüb kabzai tasarruflarına aldılar Bade hicretünnebeviiye sene tarihinde Mısır feth oldukdan sonra Amr ibnül As fethidir Bizzat kendüleri bu gazada bulunmuşlardır Zira bilâdı azîm ve sevadı kerimdir Ve cümle sahili Nilde olan kılâların kilididir Hâlâ İbrim sancağı hükmünde ve Asvan kazası nahiyesinde dizdarı ve neferatları ref olub derunu kal'ada üçyüz hasır evli Beni Cafer kabilesi sakinlerdir Müslim geçinirler Amma mezhepleri Caferîdir Ve

[1] Yıldız nüshaşı (Kibrit)

kal'a haricinde ve çölde sakin olurlar Cümle altı bin kavmdır Em-
val erzakları vefret üzre mün'im kavmdır Ve bu kal'anın üst tarafın-
da kal'alı bir varuşu azîmi var imişkim hâlâ Nil kenarında kâmil
üç saatlik yer demir kenedli taşlar var kim her biri birer fil cüssesi
kadar hemvar ve musaykal taşlardır kim Nil kenarında sed olmuş-
dur Hâlâ ol sedde Urban kavmi Haytulacuz derler Bu şehri harabda
nice bin somaki sütunlar ve kubbe ve kemerler zâhirdir Ve kal'anın
şark canibinde olan kayaların mağaralarında nice bin kefenli timsah
biri biri üzre yığılmıştır Kefenleri cümle âsi hur(ma) kabuğundur[1]
Asla çürümemiş kadid dururlar Acib ve garib temaşadır Bu timsah
laşeleri olan dağa *Cebeli Timsah* derler Eflâke serçeküb garb tarafın
Nil döğer Zülyezen kayalar kesüb bir boğaz açmıştır Mısırdan gelen
gemiler bu boğazdan yükile ubur edemez Yükün boşaldub gemi hafif
oldukda gemileri makara ile yokuş yukarı çeküb Asvan tarafına
aşırlılar Badehu yükün develer ile taşıyub yine yükledirler Bu
mahalde Nil yedi boğazdır Arab ve Rum mellâhları icre Şellâlât
boğazları meşhurdur kim bir merhale yerden Nilin feryad figanı
istima olunur Zira azîm dağlar ve Kühû Bîstun misal kayalara urub
girdab misal cereyan ider bir boğaz vardır Nil kendüyi bir minare
kaddi yerden pertab ider Hikmet bu kim bazı Şelâl gemisi bu gir-
dabdan Nil ile uçub asla hata gelmez Cereyan idüb Allah[2] diyerek
ubur iderler Zira iki canibi Cudi Dağı gibi semaya münkalib olmuş
dağlardır Anıniçün bu mahalde Nil yedi boğazdan cereyan ider Ve
her Nil mabeyni birer cezirei azîmlerdir Amma mamur cerireleri
Nilin karşı canibine vaki olmuşdur İnşaallah mahallinde tahrir
olunur Ve bu Kolombo kal'asından artık Habeş vilâyetine giden bu
mahalden müteferrik olur Bazı Habeş vüzeraları Mısırdan Nil ile
yahud karadan bu kal'ai Kolombiya gelüb bundan asker cem idüb
nice yüz deve yükü mekûlât ve Nil suyu yükledüb göl çölistan ile
vilâyeti Habeşe gider Gayri yol yokdur Cümle sengistan dağlardır
İbrim yolu cenuba Nil kenarında kalır Habeş yolu kıble canibine
kalır Hakir yine bu Kolombo kal'asından refikler alub Nil kenarınca
İbrim yoluna gidüb rakik ve beyaz saat kumu icre üç saat gidüb

Şehri Sınbas (صين باس)

Bu dahi zamanı kadimde öyle bir şehri azîm imiş kim kâmil bir
gün harbistanında gitdik Bunda olan acayibat ve garayibatdan mu-

[1] Yıldız nüshası (Kabuğundandır)

[2] » » (Allah Allah)

talsamatlar ve amudu seramedler ve İslâmbolda Atmeydanındaki gibi çarkûşe yekpare sütunlarda acayib heyeti garibeler ile âmâde alâymatlar var kim diller ile tabir olunmaz Âd kavminin şehri imiş Habeşden yetmiş bin fil ile Ebrehe nam bir sahib huruc gelüb bu şehrin deyri diyarın harab ve ahalisin kebab idüb hâlâ öyle harabistan bum masasa ve su'ban yatağı bir şehri harabdır Bir canibinde Nil kenarında iki yüz hasırdan haneli kura şekilli bir beledir Ancak bir camileri var Minaresi yokdur Bu cami cenbinde Ziyareti Eşşeyh Ömer Ricayi ulu sultandır Kubbei pürnuru Nil kenarında bir âsi hurmalığı içinde beyaz münevver kubbedir Bu ziyaretten maada yetmiş seksen aded kubbei âlilerde ulu sultanlar medfundur Lâkin şiddeti hardan bitab kalub ziyaret idemeyüb alelumum bir yasini şerif tilâvet iderek ubur idüb yine Nil kenarınca sa'b taşlıklar ve iniş ve yokuş tenk yollar ubur iderek şehri harabı Sinden yedinci saatde azabı elîm çekerek

Evsafı kal'ai bîdad binayi Âd ibni Şeddad vilâyeti Sudan şehri Asvan

Bu Asvan kal'ası hakkında bazı müverrihîn Tufandan evvel Âd binasıdır derler Muhakkakdır Zira Deyri Aryak derler bir deyri azîm vardır Melik Aryak ol deyri ziri zemininde bir tuc sanduka icre medfundur Canibi erbaasında lisanı iberî ile hatlar vardır Kıbtîler fesahat üzre okurlar Aryak ibni Ayvam melik yazar Bu Ayvam melik asrında Hâzreti İdris âsmana ref oldu Ve Ayvam oğlu melik Aryak ki deyri medfundur Bunun asrında Harut Marut Babil şehrinde bir çahda haps olundu Ve bu Aryak melik oğlu Eluhim melik oldu Eluhim dahi bu deyri Asvanda yatar Eluhimden sonra oğlu Hasaylim melik oldu İbtida Nil üzre bu Asvanda Ümmülkıyası bu Hasaylim bina etdi Hâlâ âsârları durur Badehu Âli Abbasiyandan Memun halife Bağdaddan Mısıra gelüb Mısır Ümmülkıyasın bina etdükte bu Asvandaki Haseylim mikyasın harab etdirdi kim kendünün inşa etdüğü mikyasdan gayri olmıya Mezkûr Haseylim akalîmi Mısıra ilmi hendese ile Nili halic halic tur'a tur'a cereyan etdürüb âbâdân etdi Ve cemii tur'aların ferşin ruhamı somaki ve mermeri ham ile mebsut idüb bu Asvan şehri önünde Nilin iki tarafına fil cüssesi kadar taşlar ile hemvar sedler etdi Ve bilâdı Nubedê Nil üzre on iki göz bir kantarai azîm bina etmişkim her kemeri kehkeşan âsâ semaya münkalib olmuşdu Hâlâ bir kantarasından maada yokdur

Cümlesi zelzelei tevellüdü Resuldür [1] Takı Kesra münhedim oldukda bu cısır dahi berbad olmuşdur Nil içinde temelleri nümayendir [2] Ve Hazreti Nuh aleyhisselâm bu Haseylim asrında gelüb Tufanda bu Haseylim Nuh nebi ile gemide bile idi Sekiz yüz sene muammer oldu Anınçün müverrihler bu Asvan içün Tufandan evveldir derler Zira ekseri âsârı binaları Haseylim ve babası Eluhim ve dedesi Aryak binaları vardır İberî hattı ile kayalar masturdur Badehu Âd imar etmiş Tufandan sonra Ebrehe harabetmiş bir diyarı yebabdır Bikavli Tevarihi Hıtat ve Mehmed ibni[3] رحمة الله ve Tevarihi Şehabîde dahi mu-fassaldır Amma hakir aynelyakin tarihleri ile tahrir iderim Hasılı kelâm nice devletden arda kalmış dünya deyu bu dahi bir şehri köhne ve darı kehene Asvandır Âhir Amr ibnül Âs yedile feth olub ilâhazelan diyarı islâmdan Circe eyaleti hükmünde kırk kise iltizamlı kös sahibi kâşiflikdir Yüz elli tevabiile altı yüz erdeb gılâli tahtı hükûmetinde olan altmış pare kuradan tahsil ider Lâkin yedi bölük-den mustahfızan askeri yokdur Ve yüz elli akçe kazayi zemindir Senevî üçyüz gurus hasıl olur Kâşife hadelmasarif beş kise hasıl olur Ve kal'ası sahili Nilde ayyuka serçekmiş bir kûhu bülendin ta zirvei âlâsında şekli müsemmen hakka ki Şeddadî binadır Dairen madar cirmi üç bin altı yüz adımdır Ve berre ve bahre üç kapusu vardır Kal'a içinde cümle sagir ve kebir bağ ve bağçesiz beş yüz mikdarı hurde fukara haneleridir Dizdarı yüz elli neferatları var Mehterhanesi ve yirmi aded şahî topları vardır Hâlâ serhaddi azîmdir Zira canibi erbaası Urbandır Bu kal'ada bir cami ve yedi zaviye ve üç kahvehane ve altı yüz hane vardır Bundan maada ne hammam ve ne han ve ne mektebi sıbyan ve ne sebili atşan ve ne esvak dükkândan nam nişan yokdur Lâkin haftada bir kerre azîm bazarı durub canibi erbaa kurallarından ibadullah cem olub herkes metaların beyi şira idüb cümle namevcud mevcud olur Ve bu kal'anın taşrasında varuşu bağlı ve bağçeli mamur ve âbâdân yedi yüz hanedandır Bazısı kârı kadimden harab olan hanelerdir kim imar idüb sakin olurlar Bunda dahi camiler ve zaviyeler vardır Amma çarsuy bazar yokdur Kahvehaneleri haşebden bazı külbeden dükkânlar vardır Amma kârgir değildir Zemanı kadimde öyle sevadı muazzam imiş kim üç saatlik yerde Nil kenarında takı havernakdan nişan verir binalar ve amudu bîhadler ve nice bin kubbei âli ve han ve hammam ve bezazistan ve gûnagûn vacibüsseyr köhne tılsimat-

[1] Yıldız nüshası (Resulde)

[2] » » (nümayandır)

[3] » » (İshak رحمة الله)

ları ve ibret nûma imaretleri var Gûya henüz üstan[1] benna elinden çıkmışdır Lâkin içlerinde zag kebuteri vahşi âşîyan idüb ragava [2] deyüb feryad iderler Vakti şitada cümle mürğan lânelerin bırağub sevhale giderler Andan Künuz Urbanı gelüb bu viranelerde meks iderler Ve bu Asvanın olkadar âbı havası lâtifdir kim silâh maku-lesi velhasıl cemii demir âletleri asla paslanmaz Mücellâ ve musaykal durur Ve halkının rengi ruyleri humret üze zinde ve cimakâr âdemlerdir Abı havasının letafetinden mahbub ve mahbubesi memduhu cihandır Ve bozası ilik gibi kuvveti funi[3] candır Bundan gayri şeyi medh olunsa hezeyandır Zira bir cezirei harabistandır Bu Asvanın Nili Şellâlât boğazları mahallidir kim Babül Ebvab derler Yine Nilin yedi bölük olduğu cezireler ta bu mahalledek gelir cezirelerdir Her cezirelerde gûnagûn maadinatlar vardır Meselâ neft ve zift ve katran ve kükürt ve rusas ve kibrit suy(u) ve hasretülmülûk nafi germablari var kim bir kerre yahud cüzam ve hasta girse derhal şifa bulur Böylece ılıcalar vardır Lâkin üzerlerinde imaretden nişanları yokdur Nil tuğyan ile geldükde bu cümle cezireleri gark idüb germab ve maadinden bir eser kalmaz Ve bu diyarda bu mezkûr maadinleri istihrac etmege bilmezler Yohsa bir Mısır hazinesi hasıl olurdu Ve Nili Mubarek tuğyanında Mısıra geldikde yeşil ve kırmızı cereyan idüb gelir Ol mahalde Mısırın ehli tab olan kimesneleri Nilden nuş etmeyüb Matariyye nam karyede Hazreti İsa kuyusundan ol rakik âbı nabdan getirdüb nuş iderler Eğer Nilin ol yeşil cereyan etdüğü mahalde nuş iden halkın ekseriya boğazlarında ur gibi kuşka hasıl olur Ve ayakları tulum gibi şişer نمرود بالله Nilin ol mahalde yeşil ve kırmızı gelmesinin aslı bu Asvan önündeki mezkûr cezirelerde cem olan zift ve neft ve kükürt kasranların [4] sularile gelüb yedi elvan cereyan etdükde ekseriya Nil içinde olan haşeratlar mürd olur Bi-emrillâh anlar dahi bilüb bazı tur'a ve cezirelerde pinhan olub halâs olurlar Nilin yeşil cereyan etmesinin aslı odur Ve bu Asvanın cenub tarafında

Vilâyeti Alevî

derler ta Habeşe ve Dümbistan vilâyetine varınca bir vilâyeti vasiadır Anın dahi âbı havasının letafetinden karalî[5] ve gazalî nergis göz [6]

[1] Yıldız nüshası (üstad)

[2] » » (rağlar vag) zağlar olacak.

[3] » » (kutu)

[4] » » (katranların)

[5] » » (meralî)

[6] » » (gözlü)

ve şîrîn sözlü mahbubeleri var kim herbirinin vechi hüsünleri hüsnü Veraka ve Gülşah Leyla ve Züleyha ve Azra misal mahı tâbânlardan Âyânı Asvan bu Alevî diyarının duhteri pakize ahterlerinden men-kûhalığa bintan alurlar Bazı bakireleri hitayi bulunurmuş Ve asla hayz ve nifas görmezlermiş Lâkin ekseriya vaz'ı haml iderken merhume olurlarmış ^{الهدى} Rivayeti ehli Asvan ve kavli müverrihîni hazreti Lokman aleyhisselâm nebidir ve değildir demişler Bazı akaidlerde yazmışlar Siyah çerde bir nebi imiş Bu Asvanda mütevellid olmuşdur Ve Zinnunu Mısrî dahi bunda müştak olub Hazreti Resule sahabe olmuşdur Ehli Asvan İdris nebi dahi bunda doğmuşdur deyu maskatı re'si olan mağaraların ziyaret eyledik Ve âsmana uruc etdükde kademi şeriflerinin sengi hârâyâ tesir etdüğü resmi paki kademine ruylar zerdim [1] sürüb mataramızdan su koyub nuş etdik Gûya hamire güzer ider gibi payı saadeti tesir etmiş Her kademi şerifinin alâmeti sekiz karışdır Ve arzı üç karışdır Gûya bir sanduka gibi çukurdur Hakir küstahane itikâf niyyetine girüb yatdım Bu mahalde âsâ(rı) binadan bir şey yokdur Bar(â)nı rahmet nazil oldukda payı şerifi çukuruna matarı rahmet dolub huşu tuyur nuş iderlermiş Garı İdrisin civarında garı Lokman vardır Hâlâ hukema edviyeleri rayıhasından âdemin dımağı muattar olur Rayihai tayyibesi şemr yani razıyane kokar Acib sırrı Hudadır kim bu kadar bin yıldan beru dahi edviye rayıhası münkati olmamış Hakka ki kânı nebidir Şek şübhemiz yokdur Zinnunu Mısrî dahi ol nesilden olduğuyçün Hazreti Risaletin hekimi idi Hükemaların silsileleri anlara müntehi olur Ve bu Asvanın cenub canibinde olan kûhu bâlâların verası

Vilâyeti azîmi Nube Şehri babı Nube[2]

derler bir sevadı azîm Halkı anini[3] ve anka kimesneler imiş Zira maadini zümrüd Nube dağlarında hasıl olur Kûhgenleri ka'rı zemin-den çıkarırlar Anın için halkı mün'imdirler Amma hakir varub görmedim Gören âdemlerle ve vilâyeti halkile Asvanda müşerref olduk Circe hâkimi Ali Bey bu zümrüd madenin işledüb zümrüd(d)en kâse ve fenacîn ve hancer kabzası ve yekpare topuz ve eğerin önü ve ard kaşı iki pare zümrüd(d)en inşa etdirmiş Ol mertebe zümrüd çıkmış kim Ali Bey malî karuna müstağrak olub sahib huruc

[1] Yıldız nüshası (zeîdam)

[2] » » (tövbe)

[3] » » (gani)

olması mukarrer idi deyu Nube halkı nakl etdiler Lâkin biz bir alay süfli yed ademleriz Şimdi zümriid çıkarmağa iktidarımız yokdur Mülûk himmeti lâzımdır Ve masarifi çokdur deyu cevap etdiler Halen muattal imiş Ve bundan maada Cebeli Asvanda kırk gûne maadır vardır Amma istihracın bilmezler Ve bu mahalde Nil dörd aylık imaristandan gelir Ve iki aylık yol Nube diyarından gelir Ve iki ay Berberistan ve Foncistandan ve dörd ay cenub tarafında harabistandan gelir Ve bu Asvan kurbinde bir koyun yılda üç kerre kuzular Ekseriya ikişer ikişer hasıl olur Âbı havasının letafeti cihe-tinden biemrillâh böyle hasıl olur ان الله على كل شيء قدير

Hikmeti Huda Acibe

Bu Asvanın şimali kurbinde ta Beni İsrail zamanından beri bir köhne dirahı bîmisal vardır kim ruyi arzda buna manend şecere (i) azîmi bülend halk olunmamışdır Şahaları ve berkü barları hâlâ sayfü şitada daimdir Ve verakları yedi yılda bir köhne olub hazan olur Badehu taze evrakları zâhir olur Şeceretiül hat deyu vilâyeti Esne Asvan ve Sudan ve Foncistan ve Nube ve Dumbiye ve Alevî ve Habeş diyarlarında meshuru âfâk şeceredir Cüssesini on âdem ancak dera-guş ider Ve kırk aded şubeleri var Her haşebesini dahi beş âdem ancak kucaklar Eflâke serçekmiş şecerei kebirdir kim sayesinde kırk bin ganem sayelenmek mümkündür Bir gün bu şecerin sayesinde bir melâhid zindık yatarken[1] nagâh şecereden bir sebz berk düşer Zindık bu berki eline alub teaccüb yüzünden من ذلذى أنبت الورق على الشجر deyu aceb-lerken derhal بالله تعالى ağacdan bir yaprak dahi düşüb üstünde böyle tahrir olunmuş kim أنبت الورق على الشجر هو الذى شق على وجد البشر yazılmış Hemen zin-dık şehadet kelimesini getirüb bir âhı serd çeküb teslimi ruh ider Hâlâ mezkûr drahtin sayesinde bir kubbei sagire kârgir bina içinde medfundur Kabri şecerei zindık derler Bu kabir ve bu şecer ziyaret-gâhı hassu âmdır Hâlâ berk barları ve şahları terütazedir İlâ maşaal-lâh böyledir Lâkin veraklarında hatları yokdur Asvandan Nube vilâ-yeti rahına müteveccih olundukda Asvandan rubu' saat baid bir fe-zayî çemenzarda bir şecerei azîmdir Sultan Kaybinay[2] Mısırdan gelüb ziyaret etdükte sayesinde bir mastaba soffası ve bir mihrab ve şecerei Zindık hazretleri üzre bu kubbei tamir ve termim idüb atebesini üzre Sene tahrir olunmuşdur Ve bu Asvanda kırk gûne maa-din hasıl olduğundan maada tuz ve natrun ve şem'i asel ve sabunu

[1] Yızdız nüshası (yaturken)

[2] » » (Kaytbay)

arz hâsıl olur Sabun zamışkı arabî[1] gibi nebatat giyhatda hasıl olub cem idüb kiseler içine koyub esbab yıkarlar İdlib sabunundan lâtif esbabı gül pembe misal beyaz ider Şem'i asel ise şiddeti hardan yerler yarılıb zenburlar anda ba[2] yaparlar Bârânı rahmet yağdıkda zeminde olan arıların âşiyânı sed olub hali matardan mahv olub şem'i asel yerden taşr (a) çıkub reaya cem idüb beyi iderler Şem'i kâfurdan beyaz ve amberi hâm gibi bir rayıhası vardır Bu balmumunun kırk hassası vardır Cümleden muşamması bel ağrısına ve kulunca ve sudaa gayet nafidir Ve şem'in bir âdem cevzi bevva kadar badettaam tenavül etse cümle taamı hal idüb miide [3] tashih ider Ve cemii ahlâtı riyhi tahtanî sürer Ve gayet mukavvî ve kuvveti basarı ziyade ider Kırk gün tenavül iden kimesnenin vücudunda asla safra ve sevdadan bir ahlât kalmıyub ruyi rengin ahmerüllevn olub ten dürüst olur Mısırdâ Suku Fahhaminde şem'i Asvan çok bulunur Böyle hassaları vardır

Ve minelacayib

Asvanın canibi sarkisinde rubu' saat baid bir vadi tih misal bir kumluk içinde bir püştei âli üzre bir cesim sommaki zenburî bir amudu âlidir kim Allahü a'lem kaddi yüz zirai melikî[4] vardır Ta zirvesinde siyah elvan sengi hârâdan Hazreti İdris nebinin sureti vardır Görenler anı bir Habeşî âdem oturur zannider Gûya ziruhdur kim hande künar[5] tebessüm idüb şehadet parmağın kaldırub gûya âsmañı gösterir şekilli tasvir olunmuş Hazreti İdris bu Asvan şehrinde hasıl olub bu diyar halkına ba's olundu Âhirülemir yine bu şehirde âsmana uruc etdükde ümmetleri iftirakı İdris ile zarü sergedan valih hayran giryan ve nâlân olub serseri gezerlerdi Bir gün şeytanı aleyhül-lâh'ne bunların girye eylesmesinden süal eyledi Bunlarsa bir alay büleh kavm idi İblisi pürtelbisin şeyh suretinde sureti hakdan göründiğine itimad idüb iftirakı İdris için giryeü nale ederiz deyu keşfi raz eylediler Derhal racîm bunlara bir amud üzre olan timsali İdrisi inşa etdirüb secde etmeği talim idüb feryad figanları teskin oldu İbtida ruyi arzda puta tapmak Hazreti İdrisin kavminden kalmışdır Bu sütun üzre olan amuda yılda bir kerre cemii mahlûku Huda gelüb secde iderlerdi Ol mahalde racîm ve lâîn bu surete temessül idüb suretten

[1] Yıldız nüshası (zamkı arabî)

[2] » » (bal)

[3] » » (mîdeyi)

[4] » » (Mekkî)

[5] » » (künan)

halka mugayyebatı hamseden ve gayri alâyimatlardan haber verirdi Ta Hazreti Risalete gelince bu hal üzre geçinirlerdi Andan sonra ameli batıl oldu Hâlâ ol surete رمال الاصم derler Bir temaşagâhî azîmdir Kıbtî tayifeleri hâlâ canibi şarka müteveccih olub mezkûr surete rûkû' künan iltiyam iderler

Ve minel ibreti garibe

Ol suret olan kumluk içinde cemii ecnası mahlûkatın kemiklerin defn eylesen yedi gün sonra biemrillâh taş olur Acib sun'u Hudayı Lemyezeldir (Ayet) *يُفَلِّتُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ قُدْرَتُهُ وَبِحَكْمٍ مَا يَرِيدُ بِعِزَّتِهِ إِلَّا لَهُ الْحَقُّ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ* Ve bu Asvan kal'asının Nili kenarında sur divarı misal şeddadî binalar varkim ana *حائط المعجوز الساحر* derler Her taşı kırkar ve illişer zirâ çar kûşe hammam kubbesi kadar âli sengi hârâlardır kim cümle hadid kenedler ve resas ile mebnî haceri azîmlerdir kim iki hacerin birbirine imtizacları âşikâre değildir Gûya seddi İskendervar yek paredir Bu binalardan maada arabistanı Asvanda olkadar ibret nûma âsârı imaretler var kim âdemin akli perişan olur Bir sevadı azîm imişkim hakkında Hazreti Alinin şهادetile kelâmı Resulullah vardır Ve ilmi cifrde Hazreti Ali kelâmı vardır kim bu mahalle münasib olmağile *Muhtasar Kitabı Miftahül cifrde Esşeyhül Allâme Kemaleddin ebu Salim Mehemed bin Talha* *غفر الله له* telifi cifrden tahrir ve terkim olundu Işrat saat âhir zamana karib olıcak bu Asvan şehri kelevvel mamur ola Andan dünya harab ola buyurdıkları kelâmı Ali budur

إذا عمرت اسوان من قطر مصر في آخر الزمان بالبلاء ثم العين يظهر بمصر الحصيان. و تحكم النسوان. و تفسد عليه السلطان. و تكثر الغربان. و تختل نظام صاحب الايوان. و تقوى شوكه الجهم وذاك اذا حصل القران في برج الهوا وبعثر ما في القبور وحصل ما في الصدور وصار الامر مامور وسبب هذا الاشارات ما نقل في تاريخ بن مهدويه ان عمرو بن العاص وهو عامل مصر عند فتوحها كتب الى امير المؤمنين. عمر بن الخطاب رضى الله عنه يبشره بفتح مصر وذكر له صفتها وعدة حصونها المشهورة وان من جملة حصونها بالوجه الجنوبي قلعة تسمى اسوان على قرب نيلها حصينة مانعة راينا وجه الصواب في هدمها حتى تنقطع اطماع الكفار منها فهدمناها جراً جراً. فلما بلغ الكتاب. الى امير المؤمنين رضى الله عنه اعرضه على سيدنا الاولياء وحبیب الا صفياء الامام على رضى الله عنه فقراء. واستوفاه. ثم قال حضرت على كرم الله وجهه نعم بذلك اخبرني رسول الله صلى الله عليه وسلم وعندي خبر هذا واستعمر في آخر الزمان عماره حصينة على بديا و نكره ثم عين ولم يصرح باسم احد غير انه رضى الله اشار الى حرفين صديقين لامنافة بينهما هما البلاء والعين فالياء حرف ترابي والعين حرف مائي ومن المعلوم ان الماء والتراب صديقان و هما اعظم الات العماره فانه يفهم من قوله بالبلاء ثم العين ان مراده تعريف اسم من يتولى امر عمارتها. صدق على الرضى السخى

Asvan hakkında bu gûne nice rûmuzat Rûmuzatlar vardır kim bir mücelled kitabdır Zira ruyi arzda bina olunan bilâdı seb'anın biri dahi bu Asvandır Bu şehri Asvanın ibret nûmaların temaşa etmeden ârâm bulmayub hâki amber pakinde medfun olan nice yüz bin kibarı evliya ve şehid şühedalar ve hîni fethde kalan sahabeı kiramlar var kim hadden birun ve kıyasdan efzun kubbeler vardır Cümlelerin ruhiyçün bir yasini şerif tilâvet idüb Asvanın kible canibine Nil kenarınca Haytulacuz sedlerin temaşa iderek ve Şelâlâtın cezirelerinde timsahları görerek

Evsafı Şelâlât Boğazı

Bu Şelâl boğazların Kolombo kal'asından beri üç merhale yer temaşa etmedeyüz Lâkin bu şellâli azîmdir kim nihayeti Şellâldır Rum Arab ve Acemde meşhurdur Şellâli evvelde bir hayli evsafı tahrir olunmuşdur Bu mahalde dahi Nilin iki canibi semaya münkalib olmuş boz kayalardır Şahin ve zağanos ve kartal ve ukab yuvaları vardır Gayet mahuf ve mehib cebellerdir Bu mahalde gemiler ra'd gibi Nil ile dağlardan üçer [1] Urban gemicilerinden gayri bir âdem bu cereyana tehammül etmeyub cümle tüccarı taşra çıkub boğazı ubur idince karadan giderler Bu mahallin kayaları birbirine karib dar boğazdır kim bir tûvana zoraver feta el kâyası atsa bir taraftan bir tarafa taş yetişir Ta bu mertebe dar boğazdır Telâtıumu Nilden ve feryadü figanından âdemin kulağı asam olur Ve daima Nilin hiddet ile cereyan etmesinden bu mahalde daima havadan gûya yağmur yağub âdemi nemnak ider Ve bu mahalde Nil kaçan tenezzül üzre cereyan etse Nil icre hammam kubbeşi gibi taşlar zâhir olur Bir çapik âdem kayalardan kayalara pertab iderek karşı canibe güzer etmek mümkündür Ve zamanı kadimde bu zıyk boğaz mesdud iken Nili Mubarekin iki tur'a fırkası biri Habeş iklimine biri Alevî vilâyeti içinden Habeş Sevakininde Bahri Kulzûme mahlût olurmuş Yerleri hâlâ nûmayandır Badehu Tufandan Seyfi Zülyezen ulûmu hendesede ve gayri ulûmda fûnunu şettaya malik idi Kehe-nelerinden Safvayim ve Mîhrayim nam keheneler ile irtifa alub onların re'yi tedbirile bu kûhları kûhgenlere kat etdürüb hâlâ Nilin Mısra cereyanına sebep Seyfi Zülyezendir Ferhadî tişe ve külünk zahmleri zâhir ve bâhirdir Badehu Nil cereyanı sebebile arazi (i) Mısır mamur oldu Habeş ve Mağrib zeminleri harab çöl oldu Cümle müverrihler bu kavli sahih üzre tahrir eylemişlerdir Ve bir kaç yerde

[1] Yıldız nüshası (uçar)

hakir Nilin kadim a'sarda cereyan etdüğü hafri azîmleri görmüşüz Ve zamanı evvelde Şelâlin bu Asvan tarafı olkadar mamur imişkim hadikai ravzai cinanları Asvan ile müşa imiş Hâlâ bunda dahi nice kerre yüz bin imaretler alâmeti vardır Feraaneler ve kehenelerine ve seherelerine Hazreti Musâ bedduası sebeble (Âyet) كل شيء هلاك لا وجهه nassı mâsadakına mazhar olub harab olmuşdur Hâlâ iki yüz hanei mamur harabistan içinde âbâdân büyütlar vardır İki camii azîmi âsârları vardır Yine cemaatden hâli değildir Lâkin sayir cevamiler gibi mamur ve müzeyyen değildir Biri Deyri Seyfi Zülyezen Camiidir Biri Hazreti Ömer Camii var Andan gayri imaret ve han ve hammam ve çarsuy bazar yokdur Ve bu mahalde Nilin sayhai şiddetinden sükna dahi mümkün değildir Âdem bir birinin kelimatın istima vezira [1] alay çavuşları gibi na'riye reha buldurmağa muhtacdır Hele hakir şiddeti hârda sehl istirahat idince serasime olduk Ve bu hal üzre harabına sebep yine bu Nilin ra'dvar gürlemesinden sakinanı bilâdlar huzur id(e)meyüb ve daima bârân gibi çiy nüzülünden hâlice ve esvabları çürüdüğinden cilâyi vatan idüb harab oldu derler Bu temaşaları dahi idüb bu mahalle karib iki bin adım gidüb

Evsafı Kal'ai Ebvab

Zülyezen binasıdır Nilin canibi şarkında Asvan tarafında Boğaz ağzında şekli müdevver bir ribatı kavidir İçinde kabayili Karh urbanı sakindir Cirmi malûmum değildir Ancak canibi şarka tahta kapusu nazırdır İçinde beş yüz mikdarı burya ve bîryalı hasırdan ve kamışdan evleri ve bir köhne camii vardır Dizdarı ve neferatı ve gayr(i) imaratı yokdur Zamanı kadimde bu kal'adan karşı taraftaki kayalar da olan garıyetimanlara zincir bağılyub âyende ve revende keştilerden bac alırmış Hâlâ silsile kayd idecek yerleri nümayandır Bu Ebvab kal'asın dahi geçüb Nil kenarınca cenuba taşlı ve çakıllı yerlerde altı saat gidüb

Kabaili Kenuzeyn

Şeyh Alii Vasıtı obasında mihman olduk Bu kabile Kenuzeyn lâkabile mülâkkab olduklarının aslı Asvan harbistanında iki kenz bulub cümle alessevî taksimi gurama iderler Badehu bir kabile Urban dahi üzerlerine gelüb hisse isterler Bunlar dahi vormeyüb çengi azîm idüb gelen Urbanı rum'hu sinandan geçirirler Ol zaman-

[1] Yıldız nüshası (üzre)

danberu Kabaili Kenuzeyn derler Münhedim olan Urbana Kabaili Karh derler Şellâl cezirelerinde sakinlerdir Amma bunlar hâlâ anka- lar ve malikî mezheblerdir Ve nesli Zülyezen iddiasındadırlar Cümle yedi bin askerdir Amma ol gice hakire ve atlarımız darı ve deve eti ve südü eklü şürb etdik Bu kabail baharda Habeş dağlarına gide(r) ler Zira bu Şellâl tarafları zıyk dağlardır Nebatat giyahatları azdır Bu kavmin ise hayvanatları çokdur Anıncün Habeş dağlarına giderler Bunlardan kalkub yine Nil kenarınca beşinci saatde

Kabilei Mihriyye

Şeyh Hâmidi Mihri obasında mihman olduk Bunlar bin beş yüz fakirülhal pürmelâl esmerüllevn Urbanı uryanlardır kim setri avret için ancak kemerlerinde birer peştemalları var Cümlesi Mihriyye mezhebindedir Haşrû neşri inkâr iderler Ol gice yüz bin ina çekerek darı ekmeği yiyerek andan kalkub Nilin kenarınca taşlı yollardan ancak birer âdem geçer yollardan seyishane yüklerin huddamlarımız zahrları ile geçirüb cümlemiz piyade gücile ubur etdik Bu rahı dahi Zülyezen açmış Yohsa bir vech ile gayri yerden ubur etmek mümkün değildir Hamdi Eyzed güzer idüb iki saatde

Kabailî âsi Kelâfiş (کلافیش)

Urban mabeyninde bunlara Kelâfiş yani şey değildir demektir Çadırları yokdur Cümle bu kayalarda olan mağaralarda sakın olurlar Şeyhleri Cadellâ bir garı yetiman gösterub cümle atlarımız ile girüb şiddeti hârdan halâs olduk Gayet soğuk garlardır Bu kara taşlık içinde üç bin kara âsi kavmdir Keçileri gayet çokdur Amma gayri hayvanatları yokdur Mekûlâtı darı ve lâhmi cemel ve tişdir yani keçidir Ve timsahı kebab idüb yerler Ve timsahın dişisi ile cima iderler Kaçan timsah cimain nakl etdikleri mahal ağızlarının suları akar Bunlar timsah yemek ile şedid ve cebbar kavmdirler Ve timsah mis- ki ve haraza taşı bulunur Haraza taşı timsahın ödünde olur[1] çıkarmış Gice cima mahallinde ellerine alub ehline kırk elli kerre hizmet ider- miş Ta elinden bırakmayınca cimadan feragat idemezmiş Nisaları kezalik ol taş elinde oldukda iştihası teskin olmazmış Ve bu mahaller- de Nil tur'aları ve halicleri olmamak ile hurma ve bersim ve gayri mahsulât olmaz Ancak kızıl darı olur Bu kavmin kârları pürsilâh olub Habeş dağlarına gidüb anda filler ile cenk idüb fil dişlerin ve

[1] Yıldız nüshası (olur) kelimesi yok.

gergedan boynuzların Hebeşe getirüb beyi idüb bir boğası alırlar Andan kalkub yine Nil Kenarınca cenuba ve gâh kıbliye dar boğazları ve mehib kayalı cibali sun'u Huday (1) temaşa iderek on bir saatde

Aşayiri Abuhur

Sekiz yüz mezmum ve müflis uryan siyahlika kavmi bedlika kara saçlı zengî Arablardır Asla din diyanet ve haşrı neşr nedir bilmezler Bunlar dahi garı cahimlerde olur[1] Bunları ubur idüb beş saat dahi gidüb on altıncı saatde üç yatsı vakti ubur etdükde hamdi Huda mahitabda bitab bimecal

Kabilei Senyal

Bir vasi sahrada cümle hayme ve hargâhlar ile meks etmiş bir kavmdır kim cümlesi iki bin müslim kavmdır Urban olduklarından avretlerinin yüzleri uryandır Şeyhleri Abdülmecid haymesinde meks idüb alelfevr bize peynir ve süt getirdüb derakab üç koyun boğazladı Ve azim riayetler idüb atlarımıza beyaz darı yem verdiler Anı gördük Bir kırmızı şalvarlı[2] cünidsi görüb canımız yerine geldi Meğer İbrim kulu imiş Bize bir kaç ekmek[3] getirdi Bu mahâllerde bizim beksimedimiz [4] hod kalmamış idi Ekmeği [5] ter [6] yağile yiyüb taze can bulduk Bu mahalde Nilin boğaz boğazıydı Şellâl boğazları ve kûhu bîstunlar yedi günde tamam olub İbrim hâkine kadem basdık Andan alessabah yine cenuba kara taşlık içre altı saat gidüb

Beledi Kûştamine

İki yüz kamışlı reaya evleridir Ve halkı mutî ve bir zaviyesi ve bazarı yokdur İbrim kuluna bu beled aklâmdır Bunda dahi Künuz Urbanından bir kabile sakinlerdir Andan Nil kenarınca cenuba beş saat gidüb

-
- [1] Yıldız nüshası (olurlar)
 [2] " " (Mısır)
 [3] " " (etmek)
 [4] " " (leksimatımız)
 [5] " " (etmeği)
 [6] " " (tere)

Beldei Kürt

Bunda dahi yetmiş seksen mikdarı kamış evli zaviyesi var Amma kahvesi ve bazarı yokdur İbrim kuluna bu beled aklâmdır Bunda dahi Künuz Urbanı haymeleri vardır Künuz Urbanı haddi bu mahalde tamam olub İbrim tarafına ge,mezler Ve yine bu mahalden Nil kenarınca çemenzar ve ferah feza ve dilküşa mahsullü sahralar ile Luby karpuzu yiyerek beş saatde

İbret nümayı sebu'

Bu mahalli temaşa için atlarımızdan inüb atları beyabana salub bir saat seyr temaşa etdik Azameti Huda Nilin iki tarafında fil kadar somaki ve gayri sengi hârâdan arslanlar nice bini ayağ üzre birer etvar[1]jevza etvar eşkâlde ve nice bini pare pare rimal türab icre paymal olub yatarlar Âdem gördükde havf idüb dehşet alur kim sabit kadem olan arslan zîruh zan olunur Ta bu mertebe musanna timsallerdir Ve yine Nil kenarında nice yüz deve şikemi kalınlığında sengi siyahdan deve gerdanlı yedi başlı ejderhalar kimi sernigûn kimi lâ'ilgûn pare pare durur Kimi türab içinde gark olmuş nısfı taşr(a)da نود بالله u'cube heyet ejderhalardır kim görenin akli çak olur Âdem ne hal ise zîakıldır Havf iderse de vücud vormeyüb temaşa ider Amma atlarımız bu heyetleri gördükde kendülerin pare pare etdiler Ve nice bin âlâyimat acayibatlar daha var Amma tahriri mümkün değildir Meğer Hazreti Musâ aleyhisselâm bu mahalde firavn ile cenk idüb firavnın kehenerleri ve sehereleri tesirâtı sihr ile ihdas etdüklerine [2] haşeratlarımıskim Hazreti Musâya hitabı İzzet gelüb (Âyet) فإني عصاه فإذا هي ثعبان مبين emri üzere elinden çatal başlı asâsını zemine bırağınca bir süban olub firavnın cemii sehrelerin ve kehenelerin ve sihrile yaptıkları ve gördüğimiz aslan ve kaplan ve bebr pelenk ve ejderhalar asâyî Musâ tenavül idüb Firavn münhedim olub firar ider Meğer bu manzurumuz olan haşerat eşkâlleri asâyî sü'banın dendanından baki kalanlarmış Badehu biemrillâh taş olmuşdur Âcib ve garib temaşagâhdır Bu arslanlar durduğu mahalle anıncün Sebu' derler Lisanı arabda arslanın yüz seksen ismi vardır Bir ismi dahi sebu' dur Bu mahalli temaşa idüb ubur iderek yine Nil kenarınca cenub [3] dört saat gidüb akabe ve sahralar aşub

[1] Yıldız nühası (etvar) fazla

[2] „ „ (etdükleri)

[3] „ „ (cenuba)

Vadi(i) Arab

Nam mahal bir vasi çemenzar sahradır Cümle Urban yılda bir kerre bunda cem olub yedi gün yedi gice beyii şıra old (u) gıyçün Vadi (i) Arab derler Andan yine cenuba Nil kenarınca mahsullü yerleri geçerek 4 saatde

Evsafı şehri azîm ve binayı kadim tahtı Ezrak

Cadu şehridir İbtida banisi Firavnun Ezrak cadusu binasıdır Ve kendi bir garda yatar Firavniler ziyaret ider Badehu Zülyezen feth etmişir Yinekıbtîler istilâ idüb nice yüz bin[1] mutasarrıf olub badehu Amr ibnül Âs hükûmetinde kababıtaklar elinden Esved bin Mikdad fethidir Badehu yine Foncistan ve Berberistan kavmi istilâ idüb sene tarihinde Süleyman Han asrında Mısır valisi fatihi Hind ve Yemen Tavaşı Süleyman paşa Hindistanda Divâbâd rebenderin[2] Portakal frenginden feth idüb Hind padişahına ihsan idüb donanma ile Habeşe gecüb Özdemir pasaya Habeşi alelumum feth etdirüb andan Mısıra gelüb Mısırdan yine Özdemir paşay (i) Nil ile derya misal asker verüb bu Derr şehrin ve İbrim kal'asın Foncistan maliki elinden feth ider Ol asırdan beru Âli Osman destinde bir kasabadan muaz-zam şehri Derrdir Circe eyaleti hükmünde İbrim sancağı tahtıdır İbrim kâşifi hâlâ bunda sakindir Amma hîni fetihde başka hükûmet imiş Cirmeden hilât giymeyüb Mısır vezirinden giyermiş Hâlâ kırk seneden beru Circe hükmünde başka kös sahibi ve üçyüz kendi askeri ve beş yüz yedi bölük askeri vardır Tahtı eyaletinde cümle kuradır kise ve gılâl iltizamdır Tahsil etdüğü mali ve gılâli kal'a neferatlarına ve mustahfızan kullarına bezl idüb muhasebesin görür Ve yüz elli akçe kazayı nagihanîdir Senevî bir kise hâsıl olur Nahiyesi arzullahi vasiadır Ve mezahibi erbaadan müfti ve nakibül-eşrafı vardır Amma âyân eşrafı yokdur Ve şehri Nilin canibi şarkında bin iki yüz müfid ve muhtasar hanelerdir Öyle mükellef sarayı azîmler yokdur Ekseriya kamışdan ve hasırdan bir güne mamur evlerdir Cümleden kâşif saray (1) ve yedi bölük serdarlarının ve çorbacıların ve menfi Şekerpare hatunun ve musahib Ali Ağanın sarayları âlâ binalardır Ve cabeca muhafazada olan askerî tayifesinin dahi haneleri mamurdur Ve cümle yirmi altı mihrabdır Ancak Cum'a

[1] Yıldız nüshası (yıl)

[2] » » (benderin)

kılınur Maada zaviyelerdir Bu şehirde imarat han ve hammam ve bezesten yokdur Ancak altı mektebi sıbyan ve yedi sebili atşan ve on beş dükkân ve üç kahvehan ve altı dükkânı bozahan Zira bu diya (r) ların âbu havasına bozası muvafıkdır Bu şiddeti harda boza bürudet virüb def'i cu ve def'i atşan ider Beyaz darıdan cüllâb misal lâtif boza yaparlar Cümle sıgar kibarı boza içerler Amma halkının çoğu zıyk nefesdir Ve cümle yerli kavmi esmerüllevndir Zira bu diyar ol mertebe şiddeti hâr üzredir kim deve tabanından himar tırnağın-
dan yaşar[1] kadidi mahz âdemleri vardır Bu şehrin mekûlâtı ve meş-
rubatı darı ve Nil suy (u) ve boza ve hurma arakı çokdur Amma gayri mühimmatı mekûlât ve leyzamatları Circeden gelir Ve kadim eyyamda bu şehri azîm imiş Hâlâ eseri binaları ve nice yüz alâmet-
leri vardır Ve bu şehri icre ve haricinde nice ziyaretler vardır Amma meşhuru nas olub ziyaret ettiğimiz Eşşeyh Hu قدس سره Ve bu şehri Ezrak cadu vilâyeti olmagile nisvanları sihri isyanile âdemi himar iderler Nice biçareler bu derde mübtelâ olub anırub gezerler Hattâ Haseki paşanın bir müteferrikası meshur olub kahvede ve bozahanede beynelhalk himar var anırır Ve cümle halkı dahi meshur olur Hakir bu şehirde kâşif sarayında meks idüb iki gün tekaüd idüb kâşif İb-
rimden gelmedüğü ecilden üçüncü gün kalkub yine cenub[2] Nil kenarınca iki saat karib

Evsafı kal'ai kadimi şehri İbrim

Kababita meliklerinden Mukavkis melik binasıdır Hicretünnebe-
viyyenin sene tarihinde bizzat Amr ibnül Âs ve Kâ'bül Ahbar ve U-
beyde ibni Cerrah ve Cabirül Ensar ve Ebu Hüreyre ve Sariyetül
Cebel ve Esved ibni Mikdad bunun emsali nice bin sahabei güzîn
ile iki ay muhasara ile feth olunmuş bir kal'ai şeddadî bina bir kü-
çük kal'ai kavidir Ve şekli muhammesdir Ve dairen madar cirmi se-
kiz yüz adımdır Şarka nazır ancak bir kapusu var İçinde ancak sagir
ve kebir seksen hanedir Ve ortasında tarzı kadim bir minareli bir
camii var Süleyman Hanındır Zira bu kal'ai Süleyman Han asrında
bir hile ile Foncistan ve Berberistan melikleri müttetik olub bu kal'a-
ye istilâ idüb kabzai tasarrufa aldılar Badehu Mısır valisi Tavaşi Sü-
leyman paşa Özdemir paşay (ı) serdar idüb on günde cebren ve kah-
ren kal'ai feth idüb mutahassın olan zagî ve bagî ve yagî çekirge ba-
caklı nahif Fonci ve Berberi kavmlerinin başların tıraş idüb ruyi si-

[1] » » (bişer)

[2] » » (cenuba)

yahların haki siyaha salub vilâyeti İbrim müceddeden feth olunub kal'ada bir cami Süleyman Han namına inşa olundu Hâlâ ibadetgâhı ünasdır Ve kal'ada çarsuy bazar ve han ve hammam yokdur Ancak dizdarı ve iki yüz neferatı ve mükellef mehterhanesi vardır Dizdarı kanunu Selim üze Mısır müteferrikalarındandır Ve Mısırdan beher sene muhafaza tahsil idüb kendülere aklâm ifraz olunmuşdur Ve Mısırdan emr ile Circe hâkiminden senevî yirmi kise dahi maazziyade saliyane ulûfe alırlar Şedid akur kulları var Lâkin şeci ve bahadır kavmdır Şeb ruz zengîler ile ve Berberîler ile ve Foncistan aşkıyaları ile cenk iderler Gayet intihai serhad yerdir Ve kal'anın cebehanesi mükellefdır Kırk aded şahî ve kolomborna topları vardır Lâkin kal'a bir kaya üze vaki olmağla hendeği yokdur Ve kal'anın havası hubdur Amma aşağı şehirde bazı mahalde şiddeti hardan kamış ve hasırdan fukara evleri ihrak olur Amma biemrillâh bu şiddeti har asla âdeme tesir etmez Lâkin vakti seherde sovuğundan ihtiraz lâzımdır Gerçi cümle halkı darı ekmeği yerler Amma bu diyarda gayet nafidir Zira ekseriya halkı emrazı zahire mübtelâdırlar Sebebi mevtleri dahi ishaldır Yohsa bu diyarda taun olmaz Ve darı ekmeği tenavül etmeğile ishali def iderler Havası halkına gayet nafidir Zira gayet cimakâr âdemlerdir Ekseriya âyânının libasları bir gömlek ve üstüne bir incecik bediyye şal kerede giyerler Vasatülhal olanların belinde bir peştemal ve üstünde dahi bir peştemaldır Ve mal menalleri dahi peştemaldır Fukaraları hod bir futai nilî kuşanub uryan gezer Ve nisa tayifesi siyah ve beyaz izar bürünüb başlarında siyah burka' dutarlar Mahbub ve mahbubesi yokdur Zira cümle yerli kavmi esmerüllevndir Ve bu şehrin namusu yani sivrisineği olkadar çokdur kim bir gice âdeme rahat vermezler Lâkin gice ile incecik şal içinde yatarlar اللهم عانت Devleti Âli Osmandan bir kimse haddinden ziyade tecavüz idüb katl icab ider müttehem olmasa bu İbrime nefyiderler Azak kal'ası şiddeti şitadan cehennem yerdir Amma canı azize minnetdir Zira bu Azağın sekiz aydan sonra lâtif yabı[1] olur Amma bu İbrim hilkatinden beri şiddeti hârı cahimdir Anınicün sahibi cürm âdemleri bu İbrime sürerler Âli Osmanın cenub tarafında intihai hududu bu İbrimdir Şimal canibinde âhirülhududu kal'a (i) Azakdır Canibi şarkda nihayet haddi Bağdaddır Canibi garbda nihayeti Ustonibelgraddan altı konak içeri Çavga kal'asıdır Amma anların âbu havaları lâtif bağı iremli vilâyetlerdir Amma bu İbrimde ne bağçe ve bağ ve ne halkının yüreğinde yağ yokdur Anca (k) kara dağ çokdur Lâkin cabeca hurması vardır Ve bostanlarında kavunu ve karpuzu çok olur Ve bir kile

[1] Yıldız nüshası (yazı)

darısı yüz elli kile fayız darı verir Gayet mahsulü olur Anıñıñ gayri hububat ziraat etmeyüb serapa beyaz darı ekerler Cümle hayvanatları dahi darı yerler Ve bu şehir iklîmi evvelin nihayetinde vaki olmuştur Bu iklimin mebedei bikavli hakim Batlimos öyle bulunmuştur Arzı 20 derece ve 37 dakika ola Ve etvali neharı 13 saat olub 15 dakkika ola Ve yine bu iklîmi saninin vasatı ol makamdır kim arzı 24 derece ve 40 dakika ola Ve tuli neharı 13 saat ola Hâlâ İbrimin arzı bu hal üzere deveran etmededir İlâmaşaallah Amma bu iklîmi saninin şarkdan garba tuli bikavli coğrafiyye iki bin dörd yüz fersahdır Ve arzı yüz otuz altı fersahdır Ve bu iklim icre cümle on yedi kûhu azîm var kim mekalidülarzdır Ve cümle otuz altı sahrayı bîpayan varkim coğunda âdemî mutavattın değildir Cümle haşaratı arz ile malâmaldır Ve iki yüz şehri vardır Ellisi şehri azîmlerdir kim canibi şarkisinde ibtida şehri azîmi Hind ve Sind ve Mansure ve Hize ve Kend ve Cezirei Arab ve Necid ve Tehame ve Yesrib ve Hicaz ve Deryayi Kulzümün karşı tarafında Habeş ve Zeylağ ve Suvakin ve arzı Berberistanda bu kal'ai İbrim ve şehri Derdonkola [1] ki tahtı Berberdir Ve arzı Afrika ve arzı Mısır ve arzı Bakliyyede nihayet bulur kim Magrib mukabelesinde Portakal küffarı hudududur kim Bahri Muhit kenarıdır vesselâm Bu mezkûr memalikleri hukemayi kudema tul diraz ömürleri ile keşt güzar idüb ilmi üsturlâb ile irtifa alarak âlâillâha vâkıf olub Atlas Minör ve coğrafiyye ve Pariyye ve Koloniyye kitaplarına tahrir idüb eşkâli dünyay (ı) tahrir etmişler Hakiri pürtaksir dahi sayyahat etdiğim bilâdı memaliki mahruş (e) lerde olan kura ve kasabatları ve şehri muazzamları ve cibali azîmleri ve nehri kebirleri ve cemii menazilleri şimale ve cenuba ubur etdiğimiz tahrir etmeden iltizamı malâyelzem idüb muradımız keşt güzar etdiğimiz diyarları kıylden kala kalden hale getirüb eşkâllerin yazmakdır Ve nice kılâ ve diyarları Papamonta gibi cemii enharı ve ciballeri ve buhayreleriyle üstadımız Nakkaş Hikemî zade Ali Beğdan gördüğümüz minval üzere tahrir etmiş Cenabı İzzet bu Nil ve Foncistan seyyahatin itmam[2] müyesser idüb eşkâlin tahrir ideyüz Ve bu İbrimin kiblesi tahrir olunan akalîm hesabı üzere canibi şimale yedi derice meyilidir vesselâm Ve bu şehird(e) kâşif sarayında üç gün meks idüb kal'a ve şehri temaşa idüb Foncistana azimet etmegiñün zadı rahilimiz ve on beş aded atlarımıza şaîr ve sayir levazımatlarımız müheyya idüb kâşif ve dizdar ve serdarlardan ve âyânı kibardan Foncistan hududunda olan Fonc ümeralarına ve Foncistan melikine nice mekâtîbi mu-

[1] Yıldız nüshası (Donkola)

[2] » » (etmemiz)

habbet üslûbler alub ol mahalde Foncistan tüccarları bulunub bize anlar dahi refik oldular Ve Berberistandan üçyüz aded himar süvar cillâbe tüccarları bulunub refik oldular Ve Say kal'asına Mısır kulundan memur yeni askerden yetmiş aded tüfenk endaz mustahfızan refik oldular Ve kâşif dahi tevabiinden yirmi âdem koşub iki devesile zahire ve iki hicin ve bir kısrak ihsan idüb cümle ahibbai İbrim ile vedalaşub azimeti Foncistan eylediğimizd (e) cümle piyade ve cemel süvar ve esbsüvar ve himar süvar sekiz yüz pürsilâh âdem ile İbrimden çıkdık

Elfaslül hadi ve seb'in

Vilâyeti İbrimden mütevekkilen alâllah deyüb bin seksen mahı vilâyeti Foncistana müteveccih olduğumuz menazilleri ve kal'a ve bilâdları ve belide ve kasabatları ferden ferden beyan ider

Evvelâ İbrimden Nil kenarınca canibi şimale revane olduk Zira Nil bu mahalde gayet münharif cereyan idüb canibi şimale dolaşır Biz dahi ana tebaiyyeten ol mahalleri ubur iderek sekiz saatde

Menzili Vadii Halfa

Bu mahalde hayme ve hagâhlarımızı sekiz yüz âdem ile kurub tınab çatub meks etdik Ve canibi erbaamıza biner âdım baid atlı karavollar koyub o gice bu vadide mihman olduk Bir otlu ve mahsullü sahra olduğundan Vadii Halfa derler Bu diyarda Hafla otluğa derler Hakir Nil kenarında bir dirahht sayesinde haymemizde zevku safa eyledik Bu mahalde dahi Nilin iki canibinde yalçın kayalar olmağile gayet dar boğazdır Şellâlât gemileri dahi bundan yukarıya gidemezler Başka güne tennare gemileri vardır Anlar gider Ve bu Vadi (i) Halfadan kalkub Nil kenarınca gâh şarka ve gâh garba doğu rağ ve bağı hıyaban ve orman ve cengelistan mahuf ve muhatara dirahhtistan icre bebr ve pelenk vahşi yırtıcı canavarlar havf [1] çekerek âdemî zad yok bieman yerleri kâmil altı günde kat'ı menazil idüb ılgar ile on sekiz saat ol hıyabanlar icre ubur iderdik Amma altı günde asla güneş yüzü görmedik Zira ok ursan

[1] Yıldız nüshası (havfın)

geçmez Çıtaçıt meyvedar ormanlarıdır Ekseriya dirahtleri senc santa ve sindyan ve etle ve zakkum ağaclardır Rum eşcarlarından nişan yokdur Badehu yedinci günde

Evsafı memaliki ahirülhududu Âli Osman Kal'ai Say (1) bîman

Nehri Nil icre bir vasi cezirede ibtida banisi Ebrehedir Nice mülûkden mülûke intikal idüb sene 22 tarihinde Amr ibnül Âs fethidir Bedesti Esved ibni Mikdad Badehu kavmi Fonc istilâ idüb sene 435 zamanı Süleyman Handa Özdemir Beğ fethidir kim kâlâ Fonc ile ahdnamelerde yemîni muglaza ile hem hudud bir kal'ai mamuredir kim ilâ hazelan Foncistan melikleri ahdlarına vefa idüb sulh [1] mugayir bir vaz'iyed etmemişlerdir Amma intihai serhad olmak ile yine şeb ruz Foncdan ve Berberistandan aşka [2] ile cenk cidalden hâli değillerdir Nili Mubarek bu mahalde bir buhayre gibi yayılmak ile bu kal'a Nil icre bir cezire içinde şeddadî bina şekilli tâşî siyah ile mebni şekli murabba bir metîn kal'ai hasnı hasîndir İbtida bu şehri Tufandan sonra bina iden Melik Sa ibni Nekravuş bina etdi Badehu nice bin mülûkler imar etdi Amma hâlâ kıble canibine nazır bir hadid hapusu var Özdemir paşa Habuşden getirmişdir Bu kapunun atebeyi ulyası kemeri altında bani (i) kal'a Ebrehenin siyah sengi hârâdan bir mehib ve div sıfat sureti var Gûya zîruhdur Bu kal'ie hakir geldikde bir safa geldin topu atub cümle hamun kûhlar ra'd var sadayı vehmnak verdi Hakiri dizdar hanesine meks etdirdiler Hamdi Huda Rum âdemi gördük deyu âyânı vilâyet ikram etdiler Badehu dizdara ve Mısırın yedi bölük serdarlarına ve İbrim kâşifi kayımmekamına İbrim kâşifi mektubların ve Circe hâkimi mektubların ve paşa emirlerin bu kal'anın âyânına verüb dahi ziyade tazimler etdiler Badehu piyade olub kal'anın ve şehrin temaşasına gittik Evvelâ kal'anın Mısır müteferrikasından dizdarı ve yüz elli neferatı ve Mısırın yedi ocağından üçyüz mustahfızanı ve mehterhanesi vardır Her sene vazifei muayyeneleri ve zahayirleri Circeden gider Ve müstevfa barudu siyahı ve yetmiş aded muşkat [3] ve şahî ve saçma topları vardır Ve şeyhülislâmı ve nakibi yokdur Amma yüz elli akçe kazayı mebzumdur [4] Nahiyesi ta

[1] Yıldız nüshası (sulha)

[2] » » (aşkıya)

[3] (Misket) alacak

[4] Yıldız nüshası (mebrumdur)

Fonca ve Habeşe varınca anındır Lâkin mahsulü günde bir darı nan paresidir Bazı mahalde İbrim kadısına ilhak olunub ayda bir beş ayda bir gemiler ile zahire geldikde naib gelir Kal'asında üçyüz mikdarı hasırdan ve neyden müfid ve muhtasar evler vardır Süleyman Han camii ve Özdemir mescidi vardır Bundan gayri han ve hammam ve medaris ve zaviye ve makteb ve sebil yokdur Ancak on aded mikdarı çalaşdan yani külbei ahzandan dükkânlar vardır Ve üç kahvehane ve sekiz bozahane vardır Amma bozası ilik gibi süzölmüş bozası vardır Bir cerresi içine sehl karpuz pekmezi korlar Hayal keyfiyeti olur Ve kal'a haricinde yüz elli mikdarı hasır evler vardır Bağ ve bağçesi yokdur Amma bostanı gayet çokdur Ve âbdar ve leziz kavunu ve karpuzu ve hıyarı ve acuru ve abdüllâvisi olur Cabece hurma dirahıtları dahi vardır Bu vilâyetde Nili Mubareki tur'a tur'a cereyan iderseler hâki pakinde altun hasıl olur Sahralarında Beni Halfa Urbanı sakinlerdir Ziraat etdikleri darıların bir kilesi ikiyüz kile ziyade fayız verir Böyle mahsuldar türabı vardır Bu kabaili Beni Halfa yedi bin abusülveh bîmezheb sahranişin kavmdir Bazı mahalde isyan ve tuğyan idüb Say askerile cenk iderler Bu kal'adan Habeş tahtı olan şehri Musova canibi şimale kâmil yirmi germe konaktır İnşaallah mahallinde terkıym olunur Her menzili göl çölîstan berrü beyaban arslan ve kaplan ve fil gergerdan ve zorenpa ve ceyran ve kepçe kuyrug ve kûsfendi beyaban ve ukab ve sü'ban ve elvan elvan himaranı berrîler ve mahuf vahşi canavarlar ile malâmaldır Hattâ bu Say kal'asında üç aded arslan var idi Huda âlimdir herbiri fil cüssesinde siyah esedler idi Herbirin birer hile ile dame düşürüb vadilere sığmıyan sebu'ları damı belâ ile kamışdan bir dam içinde haps etmişlerdi Hakir öyle mehib sebu'lar görmemiş idi [1] Ve[2] mahalde Nil tenezzülde olduğu vakitte bazı Urban Nili develer ile karşı geçerler Gayet vasidir Lâkin kal'anın canibi erbaasındaki cezire kenarları amikdir Geçit vermez Ve bu şehrin âbu havası olkadar lâtifdir kim sovuğu ve şiddeti hâr itidal üzredir Gice taşrada yatılsa âdem hayatı cavidan bulur Zira bu iklimi Mısır barid nesim gelmez Ta arzı Hasanki Belis[3] şehri ve Arişdir Badi saba andan beri esmez Cümle tiyab ve milisî rüzgârı eser Amma bu Say kal'asında vakti seherde bâdi nesim ve şebnim tesir etmiş gûnagûn nebatat giyahatın rayihai tayyibesinden beni Âdem dembedem dımağı muattar olub hayatı can bulur Ol ecilden gayet ter vücud mahbub ve mah-

[1] Yıldız nüshası (idim)

[2] » » (bu)

[3] » » (Belbis)

bubei mergubesi olur kim keklik sekişli gazal bakışlı peri ruy hasnayı cihaneleri olur kim âdem gördükde vücuduna lerze vaki Ve havası hoşluğundan bu şehirde hadid makulesi asla pas tutmaz Amma şehre avretleri meşhurei cihanelerdir Nice Rum gariblerin sihr ile kayd bend etmiş Amma sehhareleri İbrim kadar ve Ezrak Cadu şehri kadar değildir اللهم عفونا Ol şehirlerde âdemî himar ve kelb olub ulur ve anırır Ve küpleri ve poştları ve tekneleri havaya perran uçururlar Ve bu Say kal'asından içeri Foncistan hükümüdür Rum oğlanı asla yokdur Meğer cillâbeler ile ticaret tarikile gideler Amma beyaz âdemdir deyu mas-hariyyata alırlar Ve bizimle hem refik olub gelen mustahfizan kal'a kulları bunda kalub cümle ahali vilâyet ile vedalaşub gitmek murad idindiğimizde alelittifak bayü ged(a) ve pîrû civan hakirin hanesine gelüb Biz sizi Foncistana koyuvirmeziz Sana ve tavabiine gadr hayf olur kim atların ve hidmetkârların şiddeti hararetden ve açlıktan helâk olur Ve zengî haramilerden selâmet gidemezsin Elbette ne gitmek deyu reca etdiler Hakir itdim Vallahi bir mürgu canım Hakka tevfiz eyledim ki asla havf haşyet çekmem Zira Cenabı İzzet Kur'anı âzîminde (Âyet) والحافظون لحدود الله buyurmuşdur Kırk senedir kim hıfza çalışub âlemi sabavetden beru sefer ve hazaarda Cum'a giceleri hatmi şerifi terk etmemişimdir kim her salde kırk sekiz hatmi şerif olur Hamdi Huda bu nassı katia itikadı tammım vardır Elbette teveccühünden rücu' itmem Ve İbrahim paşaya tehdid va (r) sam ne cevab vireyim Bu Foncistan padişahı name ve hedayaların nideyim Ve hakir bu Nili Mubarekin Akdenize munsab olduğu Reşid ve Dimyat mercelbahreynlerinde ikişer rikât hacet nemazı kılub dua etdimki Ey Ba(ri) Huda Nilin deryaya mahlût olduğu mercelbahreynlerin ziyaretin müyesser eyledin İlâhi Nilin tulû etdüğü mahalleri ve Nilin iki canibinde medfun evliya ve enbiyaların merakıdı pürenvarlarının ziyaretin müyesser eyle deyu dua etdim Hamdi Huda duam hayyizi kabulü dergâh olub bu risalet takribile bu Say şehrine gelmişken Mısra gitmek ihtimalim yokdur Elbette bana namdar refikler verin Giderim deyüb ibram ilhah idüb bizi hayır duadan feramuş etmen Ve bize müşarikinizde olan Fonc hâkimlerine muhabbetname verin deyu teklifi malâyutaklar etdik Derhal ehli kal'a birbirlerine rümuzane nigeran idüb aleccümhur didiler kim Bizim kal'amızdan icre neferatlarımızdan Rum uşağı gitse katlilerler Biz size ne refik ve ne mekt (u) b veririz Bizim bu kal'adan taşra cenub canibine atımız işlemez deyu kat'î cevab verdiler Âhirülemir gördüler kim teveccühden avdet etmek mümkün değil Amma hakire vâfir havf haşyet ârız olub çekeceğimiz derd mihneti ve belâ ve meşakkati hatırıma getirüb bir havf tari oldu Amma yine

elbette giderim deyu seyishaneleri heccanları yükledirken yine cemii âyânı kal'ıya gelüb elli hicin üzre ikişer pürsilâh tüfenkendaz bahadır hemraz yigitler getirdiler Ve dört hicin deve yükü mekûlât develerile bağışladılar Ve Foncistan tüccarlarına ve Barberistan cillâbelerinin şeyhlerine tenbih tekid idüb Bu paşa ağasını bir hoş gözedesiz Buna bir zarar isabet ederse biz dahi sizi burada kırarız Ve gayri Berberî ve Foncî geçmeğe komazız deyu anlara vâfir vasiyyet ve tenbih ve tekid idüb bizi anlara teslim etdiler Ve yine hakire nihanîce tenbih etdiler kim Sakın anlara itimad idüb gafil olman Ne-maz kılarken birer birer kılın Gayriler herbar pürsilâh gice ve gündüz âmâde dursunlar Cümle Rumlu bir yerde küme olun Anlara ihtilât etmen deyu talim etdiler

Evsafı tetümmei Sa

Cemii tevarihi Arabde ve tevarihi sabiyyede bu Say şehr(i) hakkında vilâyeti Asvan hududunda Sa şehri derler Bu şehri kadim-de badet Tufan Rehveni hindî nam bir kehene melik iken evci âsmana serçekmiş bir meyli âli düzmüş kim hâlâ eseri binaları zâhir ve bâhirdir kim görenin akl (1) perişan olur Gûya kârı insan değildir Üzerinde nice gûne maadinden mürekkeb bir âyinei ibretüma düzmüş Bu Sa şehri için kasd idüb gelen a'da ol âyinenin âteşi ol asker ihrak ıderdi Ol ecilden Say şehri üzre bir yağı ve bağî asker[1] gelemezdi

Sitayişi bağı iremi Rehveni Hindî

Hâlâ yine bu şehre karib Nil icre bir cezirei vaside ravzai Rehven namında bir harab hıyabanı iramzat var kim gûya huday (î) bir hadikai revzai rıdvandır Kendi bitüb kendi yiter Anda olan eşcaratı garibe ve esmaratı acibe ve hoş elhan vuhuş tuyurun hisabın Halıkı Kevneyn bilür Vakti seherde cemii mürğan esvatı hazinleri âdeme inşirahı sadr ve zevki derun verir Ve anda beni Âdeme minis hayvanatı gûnagûnun haddi addin Sunnai Lemyezel bilür

Hikmeti garibe

Bu mezkûr bağın ceziresinden aşağı nehri Nili hükemayi kudema dört fırka idüb ikisi Berberistan vilâyetine akar İkisi karşı Habeş hakind (e) Sabiyye diyarına akar Hikmeti Huda dört tur'a dahi bi-

[1] Yıldız nüshası (askeri)

rerlerindir Hâlâ dördü dahi ol [1] Nilden ayrılan yani alâmeleinnasdır Hamdi Huda dördün dahi nuş etdim Habeş tarafına cereyan idenin biri süd lezzetindedir Temirhindî şerbeti lezzetindedir İkisinin dahi tabiati müşhildir Amma Berberistan tarafına akan nehirlerin biri lâden gibi kokar Biri sehl şurcadır ان الله على كل شيء قدير

Diğer [2]

Hâlâ Say nehrinin Sabiyye tarafındaki dağlarda asferüllevn bir gûne müdevver taş olur İsmine Aynüssanem derler Müdevver mücellâ ve musaykal taşdır Rehveni Hindî kavminin yaptığı putların gözleridir derler Hâlâ ol diyar kavmi ol müdevver taşları bulub bir herre suya koyub tarfetülayn icre ol su hamir keyfiyyeti bulur Kavmi Kenuz Urbanı ol şerabdan nuş idüb serhoş olurlar Amma ol diyar halkı nakli üze mezkûr Aynüssanem nam taş diyarı Habeşistanda Tenis şehri dağlarında olub suya kosalar şarab olur Portakal küffarları Tenis şarabı deyu nice vilâyetlere hedaya götürürler Amma zerre kadar humarı olmaz imiş Lâkin hakir varub Habeşli [Kara Nâyib ile bir ay meks etdik Ol şarabı görmedim ve işitmedim Amma şehrinde içenleri gördüm Hikmeti Huda bu Say kal'asına müşa Naznarinte kal'alı Fonc kavminden on iki âdem bize refik oldu Foncistan ve Berberistan âdemleri ile Say kal'asından çıkub ahali kal'a cümle bile bizimle iki saat gidüb avdet mahallinde cümlesile vedalaşub Sakın kendin bir ferde inanma deyu tekid eyleyüb Yürü İşin Huda âsân ide deyu anlar Saya rücu etdiler Biz cenub canibine çöl çölistan icre Nilden baid gitdik Zira bu mahalde Nil iki konak yer canibi garba dolaşır Amma biz cümle askerle tariki müstakiymi elden komıyub kâmil iki meyl[3] çölistan ve beyaban susuz yerlerden ubur iderek

Evsafı vilâyeti Foncistan kal'ai Mağrakı zagistan

Bu kal'a artık Foncistan melikinın veziri Kör Hüseyin Kanın hükümdededir Kan bu diyarlarda vezire yahud hâkime ıtlak olunur Bu kal'a dahi Tavaşi Süleyman paşa Mısır veziri iken bedesti Özdemir feth olmuş Amma kırk günde yine Fonc zagı müstevli olub ilâ yevmina hâzâ anların kabzai hükümdededir Hâkimi Hasan Bey Kelapiş Urbanı kabilesinden bir kimesnedir On yedi bin zagî bagî ve dagî

[1] Yıldız nüshası (mahalde)

[2] » » (sun'u Huda)

[3] » » (menzil)

askere malikdir Ancak bu kal'a haricinde sakin olurlar On yedi kal' iye hâkimdir Gâhice Foncistan melikine dilgir olub Mısır vezirine tabi olur Lâkin hâlâ Fonca tabi bir namdar yarar beğdir Amma hâlâ Hüseyin Bey tarafından bu şehre Ataullah Kan hâkimdir Hüseyin Bey katına mektublarımız vardır deyince vâfir haz idüb kendinin İbrim âyânından ve Say âyânından mektubların verdik Ve bir sade mikreme verüb öpüb başına koyub bizi kal'a içinde bir haneye kondurub tayinatımız günderdi Ve iki fildişi hedaya verdi Amma bir barı belâ verdikim her dendanı fil ikişer yüz batmânı mısırî geldi Getirmeğe mümkün olmamagile Say kal'asından bizimle refik gelen elli heccanlı yüz yiğide birin hibe idüb dizdara teslim idin deyu sıhhat haberimizi ilâm idüb mezkûr refikler kal'ai Saya rücu' etdiler Ve bu Mağrak kal'ası Nilin canibi şarkında Nil kenarında şekli murabba bir küçük kal'adır İçinde kırk elli mikdarı hasîn evleri var Cenub(a) nazır bir tahtası [1] var Asla çarsuy pazar yokdur İllâ yedi sekiz bozahaneleri var Ve bir alçak minareli camii var Cum'ai anda eda etdik Hutbei Foncistan meliki Essultan Kakan deyu tilâvet etdiler Malikiyyülmezheb müslim ve mü'min kavmi vardır Andan alessabah hâkim hakire hicinli ve eli harbeli refikler ve firavan darı ekmekleri ve pişmiş koyunlar ve karbuz ve hurmalar verüb Nil kenarına yine cenuba dağlı ve taşlı ve sindyan ve âbnus ağacı o(r)manlı yerleri ubur iderek iki gün ina çekerek

Evsafı Kal'ai Tinnare

Fonc meliki hükmünde Kör Hüseyin Bey hâkimdir Bunda esvedülvech kadılar var Zemanı kadimde şehri azım imiş Kal'ası Nil içinde canibi garba karib bir cezir (e) de olmağın beri şark canibinde cümle refiklerimiz birağub bir kıyasa gemiyle canibi garba kal' iye ubur idüb hâkimine vardık Bir esmerüllevn recülü salih olmagile ismi dahi Salihdir Say kal'ası ağası mektubun verüb safa etdi Ve bizim karşı canibde âdemlerimize ve atlarımıza zahireler gönderdi Kal'ası bir cezirei amelî içinde bir yalçın kaya üzre şeddadî bina bir kal'ai müstahkemdir Bu kal'a Nilin canibi garbına karib olmağile kara canibinden turbu kesüb kal'ai cezire misal bir kaya üzre kalmış Şarka nazır bir kapusu üzre bir arslan sureti var Kal'a hâkimi sekiz yüz âdeme malikdir Amma reayası kırk elli bin kara saçlı kara arab kavmine malikdir Ve cümlesi mü'min müvahhid malikiyyülmezheb musallî âdemlerdir İki camii ve bir mahkemesi ve bir kahvesi ve

[1] Yıldız nüshası (tahta kapusu)

yedi bozahanesi vardır Bu kavmin ancak önlerinde ve ardlarında siyah geçi derisi vardır Gayri vücudları ol şiddeti hârda uryan püryan dırlar Erbabının belinde bir beştemal ve zahrında dahi bir peştemalı var Hâkimi beyaz boğası kamîs giymişdi Bu şehirde fil dişi ve gergerdan boynuzu çokdur Zira çöl çölistanında fil ve gergerdan sürü sürü gezerler Bundan dahi âdemler alub yine Nilin canibi şarkında siyah zengiler icre deve eti ve şîri sütür nuş iderek 4 saatde

Evsafı Kal'ai Sese

Nilin canibi garbîsinde bir kal'ai metindir Cümle refiklerimiz beri tarafında meksidüb hakir gemi ile Nili ubur idüb hâkimine vardık Kör Hüseyin Bey tarafından bir esmerüllevn bir âdemdir Hakir mektubların verüb bize haylı tazim idüb konak verdi Kal'ası bir yalçın kaya üzre şekli müdevver bir şeddadî bina küçük kal'adır İçinde yüz mikdar kamışdan haneleri var Topu yokdur Mencecikları var kim vacibüsseyrdir Hakir reca etdim

Der vasfı menceniki Nemrudu lâîn

Üç kantar gelir bir sengi hârây(ı) mencecikdan atdılar Taş karakuş gibi havada perran giderek aşağı şehrin haricinde bostanlar icre düştü Ve birin dahi endaht etdiler Ta Nilin karşı canibinde seke seke sahralara çıktı Âlâtları ve haletleri acayibdir Meselâ kal'anın ta zirvesinde iki amelî paye var kim semaya serçekmiş iki payenin üstüne azim hurma dirahpleri komuşlar Ve fil derisinden üçer dane urganlar urmuşlar Bu üç u(r)ganın yukaru ucları mezkûr hurma ağaçlarında bağlıdır Aşağı ucunda yine fil derilerinden kurulmuş bir sofra misal şeydir Anın içine sengi hârâları koyub Rum idlerinde sıbyanlar için salıncak bina iderler Gûya öyledir Fil derisi kolanlarla taşı sallıya sallıya murad maksudları merkezine vardıkda üçüncü ipin birin halâs idince ol müdevver taş taýeran iderek murad idindikleri yire varub düşmeni helâk ider Amma saded anda kim evvelden düşmen geleceği mahalle atub tecrübe etmişler Ve mencecik amudları üzre müteaddid ipler komuşlar Mahalli merama geldikde ipin birine reha virüb atarlar Amma bu daima kal'ada dayimdir Canibi erbaaya at(ı)lır Gayri yire gitmez Amma taşra sefere gittikleri zaman gayri âsi hurma direklerinden mencecikları vardır Develer ile götürüb bununla dahi cenk iderler Garib temaşadır Bundan gayri âlâtı silâhları ok ve yay kılıc ve sapan ve hışt ve mızrak ve çatal harbe ve fil kalkanı kullanırlar Ve bir gûne alçak kadli atları ve filleri var Amma hicinleri çokdur

İkişer üçer âdem biner Top tüfenkleri yokdur Bu kal'îye tabi reayaları kırk elli bin kara saçlı esvedülvech âdemlerdir Ve cümle uryanlardır Ancak avret yerleri mesturdur Lâkin gayet musallî kavmdır İki camii ve yedi zaviyesi ve altı kahvehane ve altı bozahanesi var Çarsuy bazardan alâmet yokdur Lâkin haftada bir kal'a haricinde azîm bazar durur Ve Habeş bu mahalle on yedi konak karıbdır Ve bu şehirde gice ve gündüz beraberdir Bu kal'anın karşı Nil tarafı vasi sahralar olmagile Nil müstevli olub cezire cezire olmuştur İçlerinde yedi adet kal'alar nümayandır Cümlesi Kör Hüseyin Kanın hükmündedir Habeş melikleri ile müşadır Ve bu Sese kal'asından hâkim Nusrat bize beş yüz eli harbarlı uryan piyadegân verüb yine Nilin karşı canibine ütüb üçüncü saatde

Evsafı kal'ai Naznarinte (ناز نارت)

Nil icre bir cezirede şekli müdevver bir şeddadî kal'ai sagiredir Bu dahi Hüseyin Kanın hükmündedir Kayımmekamı Kan Ca'dandır Beş yüz askere malikdir Ve kal'ası üç katdır Ne cirmde olduğu hatırdan durdur Bu kal'ai ubur idüb yine Nil kenarınca üç saat gidüb Hattı İstivadan öte geçüb gayet şiddeti harlı ve ormansız ve emansız kayalı yerlerdir Bu mahalli yedi derece ubur idüb

Evsafı Ma'diyei Hafîri sagire

Bu kulle Nilin garbında bir küçük kulledir Gemiler ike(?) Berberî sada verdi Nil tenezzülde oldukda bu mahalden develer ile Urban Sese ceziresine geçer Andan (andan) canibi garbda bu Ma'diye kulle sine geçirüb bu kal'aye geçümeyüb [1] yine şark tarafında Nil kenarınca mamur âbâdân kamışlı kuraları ubur iderek sekiz saatde

Der beyanı kal'ai Hafir ve tahtı kebir

Mukaddema' ileri âdem gönderdik Kayımmekamı Kan Dayimüddin bin mikdarı atlı ile istikbale çıkub Kal'ai Hafîri Kebir muka-belesine gelüb nice yüz pare gemiler ile şarkdan garba geçüb kal'adan azîm toplar atub kal'ada hâkimüddiyar Kör Hüseyin Beyin sarayında meks etdik Bu kal'ai azîm canibi garbda şekli müselles şeddadî binayı kavidir Bizzat Kör Hüseyin Beyin tahtıdır İbtida banisi Anterdir derler Zira Nil kenarında olan kapu üzre bir azîm fil üzre süvar olmuş bir kara zengî sureti var Fili ve kendi vücudu cümle sengi

[1] Yıldız nüshası (geçmeyüb)

siyahdandır Ahalii beled Anterin suretidir derler Vacibüsseyr acib kârı kadimdir Ve bu kal'a icre cümle bin altmış sagir ve kebir kamış ve hasırdan ve tula bina evlerdir Yirmi araydır[1] Cümle halkı şafiyyülmezheb ehli sünnet velcemaat müftli[2] âdemlerdir Cümleden cemaati kesireye malik çarşu içinde Melik Seyfeddin Kakan Camii ve melik Hâris Kakan Camii ve melik Tübü' Kakan Camii ve hâlâ nevbina Kan Hüseyin Bey Camii Bu camiler mufid muhtasar cevamilerdir Minareleri alçakdır Ve müzeyyen değildir Hemen sünnet üze bina olunmuşdur Hutbei evvel Kakan Melik namına badehu hâdimülharemeyn deyu ihtisar üze kabsar(?) muhaddis ve elli kadar zaviye ve bir imare ve iki vekâle muhtasar ve altı mekteb ve yirmi sebil ve bir hammamı sagir ve yüz mikdarı dükkân ve on kahve ve yirmi boz(a)hanesi vardır Ve cümle dükkânları şeb ruz açıkdır Metaları şöyle durur Gayet emn emandır Bu kal'anın yedi yüz askeri ve elli bin Berberî ve zagî reayası vardır Ziraat idüb ganimet iderler Hamdi Huda bu şehirde buğday ekmeği gördük Ruzmerre hâkim Dayimüddin Kat [3] iki yüz ekmek ve birer keyun [4] ve iki kazan yağ ve bir cerre bal ve elli şenbe at yemi pak arpa gelirdi Ganimet şehirdir Ekseriya mahsulâtları darıdır ve hurmadır Ve besatînlerinde kavunu ve karpuzu çok olur Ve bir gûne küçük atları vardır Amma gayet şatırdır Develeri sahralarda sürü sürü ve bihisabdır Koyunları ve keçileri ve sığırları keزالik lâyuaddır Ve Kan sarayında bir fil yavrisı vardır Gayet munis olmuşdur Herkes ile lûubdebazlık iderdi

Der vasfı ziyareti hakir [5]

Aşağı şehrin haricinde mezaristan icinde sultanı kafı kanaat ve buriya sınaat Eşşeyh hazreti Nasırıüddin ibnüş Şeyh Nusrat Dahi ziyaretler çokdur Amma bunları ziyaret eyledik Ve bu şehrin havası letafetinden bağ ve bağçesi ve hurması vardır Amma gayri cemmiz ve nabıga ve gayri müsmirat yokdur Ve bu şehrin kiblesi şimal canibine meyillidir Zira Hattı İstiva üze bulunmuşdur Rubu dayirei Mısır ile irtifa alup ilha [6] gördük Ve şiddeti hârı kemali germiyyetde olduğundan halkının ve zenanelerinin rengi ruyleri esvedülvech ve ahmerüllvn olurlar Siyahları yine birer peştamal ve âyânları

[1] Yıldız nüshası (mihrabdır)

[2] » » (musalli)

[3] » » (kan)

[4] » » (koyun)

[5] » » (Hafır)

[6] » » (ılca)

birer şal ihram bürünmüşlerdir Serapa başları açıktır Amma bir gûne saç örerler kim gûya hayaldir Bu şehri icre üç gün meks idüb atlarımız ve develerimiz istirahat iderken altı aded hicinli neccablar gelüb makemiye gitdiler Derakab kayımmakam Dayimüddin ile mahkymiye varub neccahların mektupları tilâvet olunub meğer hâkimülvakt Kôr Hüseyin Bey Fencistan melikinın fermanile Foncistan diyarının melikleri üzre yüz bin asker zaî ile ve elli mencenik ile ve kırk deve zahayir ile ve yetmiş fil yüklü hayme ve haregâh ile sefer [1] gidüb zahireleri kalmaduğu ecilden her Hafakiri [2] Kebir kadısına ve Kayımmakamına hattı ya sinbedeli kâğıdılar yani sinbede mühürlü emirler gelüb âyânı vilâyetden zahire istemiş Derhal cincaleler yani delâllar nida idüb iki günde üç deve yüklü zahire cem idüb üç bin asker ile Hakir [3] Kal'asından hakir dahi bile çıkub Nil kenarınca inbat rüzgârı üzre olgün gidüb

Tarifi Kal'ai Kandi

Nilin canibi şarkında bir küçük kal'adır Fonc vezirleri binası olduğuyçün Kand derler Hâkimi üç yüz deve yükü zahire ve üç bin asker ile bizim askerimize mahlût oldu Alessabah yedinci saatde

Tarifi Kal'ai Navri

Nilin şarkında Hüseyin Bey hükmünde şeddadî tula bina ve bir şekli tulânî kal'adır Cirmi bin adımdır Şarka nazır bir kapusu var Lâkin divarları alçaktır Üç camii ve altı aded alçak minaresi ve esvakı muhtasarı ve bir hammamı sagiri var Ve derunu kal'ada altı yüz kamışdan haneleri ve bin mikdarı askeri ve kırk bin reayası var Kayımmakamı Kemaleddin bin deve yüklü mekûlât ve altı bin asker ile bizim askere munsab oldu Andan yine Nil kenarınca olgün olgice ılgar ile on yedi saat gidüb alessabah

Hasnı metîni Kal'ai Sindi

Nilin şarkında şekli müseddes binayı kadimdir Matekaddem şehri azîm imiş Kal'ada yedi yüz kamışlı hane ve yedi cami var Gayriler harabdır Cümle halkı şafiiyyülmezheb salık ve musallî kimesnelerdir Bunda Hüseyin Bey hududu tamam olub bundan ileri Foncistan meliki dabiri yani defterdarı hükmündedir Bu Sindinin çarsuy baza-

[1] Yıldız nüs ası (sefere)

[2] » » (Hafîri)

[3] » » (Hafîr)

rında ve mahzenlerinde fildişi ve gergerdan boynuzu ve kiler derisi ve âbnus ağacı dağlar gibi bazar yerinde paymalı rimāl olub bıkıymet yatar Bu kal'a hâkimi Kan Ali bin(deve) yükü zahire ve iki bin asker ile azmi rah etdi Amma ^{الاعظم بالله} bir cemapur askeri misal bir cemiyyeti kebir olduk kim deşti hamunu zagî ve zengî askeri tutardı Ve deve kösleri ve asker feryadı evce peyveste olub Kan hâkimler hakire süal idüb Kayseri Rumlar bu kadar askere malik midir deyu süal iderlerdi Hakir cevap verüb itdim ki Bu kadar deve ve bu kadar uryan askerimiz yokdur Lâkin Âli Osman derya misal top ve tüfenkli pak askerdir didim Anlar itdi Hele Kan Hüseyin Bey askerine varalım Derya misal askeri anda gör didiler Amma bunların asker tabir etdikleri uryan ve ciğer büryan elinde ve dilinde bir dilim nan tenavül iderek Kara bahir gibi güruh güruh ve sürü sürü ol şiddeti hârda sürünerek bünterler yani yüzbaşları bunların götüne fil sikleri vurarak götürürler Olkadar zaif ve nahif kavmdır kim derilerinden üstühanları zâhirdir Amma öyle çabükdürler kim ceyrana eman veremeyüb yetişir Bu asker ile bir gün gidüb

Menzili sahrayı Danıka

Bilânihaye bir sahrayı bîpayan ve nebatatlı ve mahsuldar sahradır Bunda meks olub hayme ve hargâhları kuruldu Amma kara çadır ve ihram çadır cihanı tutdu Anı gördük Vakti asırda canibi garbdâ nice bin âlem zâhir olub âheste âheste bizim askere karib oldular Meğer Berberistan meliki şafiiyyülmezhebdir kırk bin askeri zagî ve yüz bin cemeli bagî ile Hüseyin Kanın imdadına gidirmiş Vakti asrdan askerinin önü ubbur etmeğe başlayub mahi tabda nısfülleyledek ancak nihayet bulub bizim askerin mukabelesinde bir buhayrei leziz kenarında meks idüb bizim gelen kal'a Kanları atlarına süvar olub hakir dahi maan Berberistan melikine istikbale vardık Bir kara şal çadır icre beş on mis [1] yasdıkları ve siyah kilimler ile ârâste olmuş Bizi gördükde tazim idüb ayağa kalkub tazim idüb yer gösterdi Dera-kab mâhazar deve etleri ve hurma ve darı ekmeği getirüb haymesi önünde neft katran yakub mahitabda dahi mah tâbân oldu Badetta-am ellerin yıkamıyub birer mikremiye silindiler Beyaz giymiş başı açık keysuları cim ender cim örülmüş bir yüzü münevver âdemdir Berberî mahbubları siyah çerde huddamları var kim sübhanelhallâk Bادهu hurma bekmezi şerbeti getirdiler Ağaç kâselerden nuş etdik Amma safi baharlı şerbetdir Kendi elindeki kasei hakire verüb biz

[1] Yıldız nüshası (meşin)

dahi tazim ile elinden alub nuş etdükte bizim ahvalimiz refiklerimiz olan Kanlardan süal etdi Anlar dahi Mısır vezirinden Foncistan melikine gider didiklerinde Hiç bu Foncistana Mısır vezirinde [1] beyaz âdem geldiği yokdur Bu âdem sizin müsafirinizdir Bir hoş tazim idüb Foncistan melikine vâsıl idelim deyüb andan kalkub yine haymelerimize geldik Vakti seherde tarafeynden köslere turreler urulub andan kâmil bir gün bir gice mezkûr sahrada yatub' Nilden baid giderek üçüncü gün yine Nil kenarına varub

Der medhi Kal'ai Verdan

Nilin canibi garbında[2] şeddadî tula bina bir kal'ai zibadır Foncistan melikinın dabiri hâkimdir ve dabirin tahtıdır Gayet mamur ve müzeyyen şehirdir On yedi bin siyah çerde askere ve iki kerre yüz bin Zengî ve Berberî ve Foncî reayaya malikdir Ve cümlesi mezhebi şafiîde mü'minlerdir Ve yedi camileri ve kırk zaviyeleri ve han ve hammam ve yedi vekâlesi ve altı yüz dükkânı ve mektebi sıbyanı ve sebilleri vardır Amma Arabistan ve Rum binaları gibi değildir Ve ol zib ve zinet yokdur Ancak halkına göre binaları var Cabeca bağ ve bahçeleri var Amma bostanları gayet çokdur Ve giddeti hârdan âdem beyninden bişer Ve cümle halkı tüccardır Kaçan bir diyara gitseler bar bengâhların ve zadı rahillerin deviye ve file yükledirler Ve bu şehrin kibleli poyraz rüzgârı üzere kibliye teveccüh olundukda güneş sağ omuz tarafından tulû ider Ve Habeş ile bu şehrin mabeyni poyraz canibine yirmi konakda varılır Bu vilâyet Habeşden ileri Hattı İstiva tarafına düşmüştür Ve bu Verdan kal'asının Nil aşırısı garb canibidir Gayet muhatara yerler imiş Beni âdemden amar yok bir çöl çölistan ve berr(ü) beyaban sahrayı hamun imiş Fili kapub havaya götürür Ukab kuşları ve gergerdan ve kepçe kuyruk hayvanları var imiş Amma bazı feda (i) ve tüvana yigitleri bu Verdan kal'asından bu canibe ubur idüb kemın gâhlarda kemend bendler ile ve harbe ve gûnagûn fendler ile fil ve gergerdan ve gayri hayvan sayd şikâr iderlermiş Bu Verdan hâkimi iki bin deve yükü zahayir ve on bin asakiri bahadır ile bizim askere mahlût olub azameti Huda bîhaddü bîpayan benî Âdem hayvan olub haşeratı arzın gıriv feryadından kös ve kereke [3] ve mikrefelerin zemzemesinden dağ ve taş ra'dvar sıyt sada verirdi Bu hal üzere berrü beyaban asla meks itmeyüb mâi cari gibi cereyan iderek üç gün üç gice giderek bîtab ve bîmecal olarak sahili Nilde

[1] Yıldız nüshası (vezirinden)

[2] » » (şarkında)

[3] » » (gerke)

Sahrayi azîmi Hankoc

Foncistan meliki dabiri hükmündedir Cümle askerimiz ile bunda tınab tınaba meks idüb alessabah sahranın canibi şarkîsi nihayetinde bir sadayı Allah Allah kopdu Meğer Kôr Hüseyin Kanın ordusu anda muntazır imiş Bizim asker ile zahire geldiğin istima idüb saflarında sadayı tekbire reha verdiler Hemen bizimle gelen kal'a hâkimleri bar bengâhların birağub salt ileri hicinler ile ılgara hazır oldular Hemen hakir de mektubları alub anlar ile ılgar idüb bu hamun icre üç saat gidüb bir âdem deryası ve deve gavgası içine düşüb kara çadır ve ihramı dirim ile mezkûr sahra pür olmuş Ve bilâ ha[1] ve lâ-nihaye harbak oklu ve yaylı zemberekli ve keman küreli ve sapan ve mızraklı kavmin hesabın Huda bilür Bunları ubur iderek bir gûne asker içine girdik kim ol şiddeti hârda başlarının rayihai tayyibesinden âdemin dımağı muattar olur Cümle zeyt yağı sürünmüşler Esmerüllevn şirin çehre kavmdir Meğer Kırmanka meliki yüz bin asker ile imdada gelmiş Kara çadırları cihanı dutmuş Anları dahi ubur idüb bir gûne asker içine girdik Cabeca Osmanlı çadırına ve Mısır askerine müşabeheti var Âdemler ve hayme ve hargâhlar ve bar bengâhlar ve göçer evli Urbana benzer dirim çadırların gördük Safa etdik Dahi ileri varub iki bin mikdarı gûnagûn alaca çadırlar ve hargeh[2] ve otakı nüh taklar ve altun toplu seraperde ve namusiyyeler nümayan olub şiddeti hârda şemsi tâbâna karşı her mutallâ toplar şa'şaaşından gözlerimiz hirelendi Meğer Hüseyin Kanın otağı imiş Cümle kal'a kanları ile otağa varub cümleden evvel hakir tekaddüm idüb bî bak ve bî perva müeddibane reftar iderek vardıkda ta otak kapusına istikbale çıkub badelmusafaha temellûkane hakir tazim iderek dest berdest olub zanu bezanu oturub lisanı fasihî rumca Safa geldin Hoş geldin didikde canım yerine geldi Meğer fasih türkce bilirmiş Zira Asvan yanında Kelâfiş Urbani kabilesinden imiş Hal hatır sorışub hakir itdim Gazanız mubarek ola didim Vâfir sürur hasıl idüb çay ve badyan getirüb birer filcan nuş etdükdde destur olub bizimle gelen kal'a kanları birer birer dest bus etdiler İbtida Berberistan meliki geldükde ana haylı tevkir ihtiram idüb sağ canibine aldı Andan Fonc padişahının dabiri dest bus etdi Andan kanunları üzre tiz ağırlıklarınız gelsin Askere zahire verub الشاه تالی alessabah düşmen üzre azimet idelim didi Ve hakire hitab idüb Gazaya sizi dahi götürürüz Hayır makdem Safa geldin didi Hemen hakir Mısır veziri

[1] Yıldız nüshası (had)

[2] » » (çerge)

mektubun ve Circe ve Diru ve İbrim ve Say âyânlarının mektubların virüb Fonc dabiri lisanı belîğ ile arabî mektublar kıraat etdükde mefhumu malûmları olub derhal ayağ üzre kalkub elim bus etmek murad etdiğinde rıza virmedim Hemen saat kethüdasına ferman etdikim bir hayme tehniye etdiler Ve cemii levazımatları tayin eyleyüb kendü dayiresinde meks etdik Altında bir şemame anber var imiş Hakire verdi Bu kemterin dahi koynunda bir şebeti[1] musanna zerduz Kaya Sultan mikremesi var idi Anı verdim Filhal başında geysularına bağliyub taylesanı Muhammedî var sarkıtdı İnşaallah yümdür Rum hedayasına malik olduk Siyecii mal ganayime malik olub mansur ve muzaffer oluruz deyüb hakir kalkub haymelerine gitdim Bir saat istirahat idüb cümle askerlerimiz ile bizim huddamlarımız gelüb bizi hâkden ref etdi Hemen hakir bazı mâhazar nakliyyat ve zülbiyyat makulesi ve şeker lokum getirüb bir kâse mümessek anber serbeti nuş idüb safa etdi Badehu gidecek mahalde huzuruna bir tob sof ve iki Dimyat alacası ve iki kavanoz mümessek ribas şerbeti hedaya verdiğimizden gayet memnun oldu Ve sayebanına gitdi Ve cemii gelen zahayirleri askerine tevzi idüb vakti gurubda askeri bî payan içinden bir un ve gıriv feryad kopdukim hakirin yüreği kopdu Meğer gülbank çekerlermiş Nısfülleyle kösleri çalub cümle haymeleri bozub âmâde oldular Vakti sabahki oldu nefir ve mikraka [2] ve kösler çalınub azmi rah etdiler Ol mahalde hakiri çağırub bir mahmudî file süvar olmuş Hakiri file süvar olmağa teklif etdükde Vallahi file dahi binmemişim didükde fil derisinden örölmüş nerdübanı sarkıdub neuzü tilâvet iderek zahrı filde olan kasrı seria(?) çıkub zanu bezanu meks idüb azmi rah eyledik Nice Berberistan melikin ve Foncistan dabirin velhasıl fil üzre on üç âdemi davet idüb müstevfen zanu ber zanu otur[3] fil zahrında tahtelkahve tevavül iderek menzil kat iderdik Amma bu fil öyle yürürdikim niçe bin filler ve atlar anın payine hempa olmazlardı Badettaam gayri filler üzre süvar olan ferdilânları yani hanende ve sazendeleri fil başı beraber getirüb bu gûne çarkûşe rebab ve bir halkıya iki yüz demir halka geçmiş kuş kuş sada verir ve yine kamışdan gûnagûn mizmeratlara âhenk olur hub ve hazin ve hoş elhan Foncî hanende Baykarâ fasılları iderek tayyi merahil iderdik Amma العظمت الله dağı taşı ve hamunu kâsı Urban ve bukadar ibadullah pür idüb saf saf ve mevc mevc

-
- [1] Yıldız nüshası (şerbeti)
 [2] » » (mikrefe)
 [3] » » (oturub)

alay alay güruh güruhu enbuh gibi giderlerdi Ve nice bin fil üzre âlâtı silâh ve üç yüz mikdarı mencecik ve altı pare şahî tuc tob ve nice bin fil kemiğinden toblar ve nice kerre yüz bin develer üzre mühimmatlar ve harsüvar ve pîlsüvar ve hımarsüvar beni Âdemin hesabın Cenabı Barî bilir Ve piyade kavmin haddü hasrına nihayet yok idi Bu hal üzre sahrayı

Hulşu

Yedi saatde Nil kenarınca

Evsafı Kal'ai Tomtosu [1]

Nil içinde bir cezirei azimde tobdan şekli murabba bir kal'aidir [2] Hâkimi Foncistan meliki tarafından Hüseyin[3]'şadır İki bin askere yirmi[4] reayayı zengîye malikdir Kal'ada bir camii var Bu kal'a mukabelesinde meks olub kal'a hâkimi beş yüz deve yükü zahire getirüb alessabah on bin askeri Urban asker getirüb andan azmi rah etdükde Hüseyin Kan tarafından hakire bir fil hedaya getirdiler Üstünde kasrile ve huddamlarile gelüb süvar olduk Huddamlarımız ile kasrı seriyye içinde zevk safa etdik Ve şiddeti hârdan halâs olduk Ve daima üzerinde ibadet idüb istirahat iderdik Bu hal üzre yine canibi cenuba Nil kenarınca dokuz saat gidüb

Der tarifi Kal'ai Hilti Şukjavî [5]

Şeyh Şukravî hazretleri bunda medfun olduğuyçün Kal'ai Şukravî derler Nilin şarkında ve tobdan bir kal'a (i) metîndir Fonc hükmünde elli bin reayaya malikdir Bir camii var Bunda dahi zahayir ve imdad gelüb andan alessabah yine Nil sahilince on saat tay idüb

Evsafı Kal'ai Hafîri Foncistan

Canibi şarkda tula binadır Camii ve esvakı muhtasarı ve bozahaneler vardır Altmış bin reaya ve bin kal'a kulu vardır derler Andan dahi imdad mekûlât gelüb yine cenuba Nil kenarınca ol şiddeti hârda gidüb on saatde

-
- [1] Yıldız nüshası (Tombosu)
 [2] » » (kal'adır)
 [3] » » (paşadır)
 [4] » » (bin)
 [5] » » (Şukravî)

Tavsifi Kal'ai Meşev (مشو)

Canibi garbda ve Fonc hükmünde metin ve müstahkem tobdan bir kal'a ve bir tobdan mebnî camii ve kadısı ve bir kaç kahve bo-zahanesi vardır Bu kal'anın mukabelesinde

Kal'ai Tombol [1]

Şarkda ve tob binadır Bir camii minaresizdir Hâkimi Nasır ibni Tomboldur Tombol bir kavmi azîmin ismidir Bunu temaşa idüb yine canibi garba Meşev tarafına ubur idüb anda cilcaleler asker içinde nîda idüb üç gün üç gice meks olunub cümle askere âlâtı silâhlâr tevzî olunub cenge âmâde oldular Dördüncü gün عظمت الله askeri bîşü-mar ile canibi garba yedi saat gidüb

Buhayre (i) Feyle

Kenarında meks olunub bu âbı buhayreden nice kerre yüz bin deve yükü su alınub alessabah azmi rah idüb neticeî kelâm iki gün üç gice kat'ı menazil ve tayyi merahil iderek

Sahrayi İdrisin

şarkı tarafında çıta çıt kat enderkat bir yerde mazbut konulub ol gice canibi erbaaya karavullar koyub vakti sabahda cümle ağırlık menzil yerinde kalub cümle cengâver asakiri dilâver ile mütevekkilen alâllah deyüb cenk filleri ile mencenik ve tobları ileri koyub azmi canibi düşmen etdiler Hakir dahi Hüseyin Kan yanında fethi şerif tilâvet iderek mezkûr sahrayı bîpayan içre dört saat gidüb sahranın canibi garbında dağı ve taşı dutmuş bir kara derya asker nü-mayan oldu Meğer bu kavmi şum vilâyeti Foncistana tâbî *Hardikan* nam ateş perest kâfir melinin [2] vilâyeti ve askeri imiş Hemen anlar bizim askerimiz görünce bîbak ve bîperva derya misal kefare ve fecere cündü cünübile dağlardan nüzül idüb bizim askere karşı gelmede Amma bizim asker beri tarafda berkarar durmada Ta ki küffar askeri dağlardan ayrılıb sahraya çıkub bize bir tob menzili kaldukda cüyüşü müvahhidin cuşu huruşa gelüb bir ağızdan sadayı Allah Allaha reha buldurub at ve fil ve hicin üzre öyle hücum eylediler kim gûya muru marlar lâşiye seğirdir Yedi koldan askeri islâm hamle eyleyüb mencenik tobları atılıb iki asker birbirine katılıb hu-

[1] Yıldız nüshası (Tombuso)

[2] » » (melikin)

lâsai kelâm bu zar[1] cenkde kâmil germagerm yedi saati nücümî bir cengi pürhaş savaş oldukim diller ile tabir olunmaz Vakti asrda Bire Mugan münhedim oldu deyince hamdi Huda cündü islâm taze can bulub bakıyyetüs seyf küffarın askerinin akibine çapüksüvar olanlar gitmede Beri tarafda Hüseyin Bey gerude kalan askere haber gönderüb vakti gurubda anlar dahi gelüb meks etdiler Hakir Hüseyin Beye Gazanız mubarek ola didükde هذا من فضل ربي deyüb sürurundan cemii malin bezl eyledi Olgice nigâhbanlar ile hayemleri gözedüb alessabah bu mahalden rihlet idüb âteşperest vilâyetlerine askeri islâmî nehb(ü) garete gönderüb gayri asakir ile kendüleri

Kal'a (i) Firdaniye

altında derya misal asker ile meks olunub derya[2] âteşperesti peresti harab etmeğe kol kol askerler azimet etdiler Bu kal'a (i) Firdaniye içinde cemii emval erzak mevcut bulunub bizzat serdarı muazzam olan Hüseyin Kan kendü askerile kal'ie girüb cümle hazin(e)i ve bî-hisap esaray(i) kayd bend idüb kabzai tasarrufa alub kendü ağırlığı askerın kal'a içine göçmek ferman idüb kendüsi ateşperest *Hardo Kanın* sarayında meks idüb Mugan Sir nam Kethüdasının sarayın verüb tevabiatlarımız ile tekaüd etdik Amma bu kavm bu kal'kanın derun birunun olkadar kazmalar ile kazub harab yebab idüb hadden birun tibr çıkardılar Yani altun toprağı buldular ve fildişi ve gergerdan karnı ve mişk ve zuban[3] ve kakulei kebir ve amber buldular kim hesabın muhtesib bilür Altun ve guruş ve akmişei fahire bu diyarda nadirdir ve makbul değildir Malları fil ve at ve cemel ve koyun ve sığır ve camışdır kim lâyuad ve lâyuhsadır Bu bilâdlarda makbul olan eşyalardan Mısırın keten bezi ve mavi bez ve ok ve yay ve kılıc ve mızrak bu makule âlâtı silâhlar makbuldür Ve kal'ai Firdaniye ta Nuh Neci evlâdı Ken'an Nuh Nebi ile gemiye girmeyüb mürted oldu Bikavli âteşperest anın binasıdır derler Bir buhayrei âbı hayatın kenarında bir püştei [4] püşte üzre şeddâdî misal sengi hârâdan nişan verir Her taşı tulen ve arzan ellişer ve altmışar karış sengi hârâlardır Ve şekli müseddes bina olunmuş iki kat bir kal'ai kat enderkatdır Ve dayiren madar cirmi üç bin adımdır Ve şarka nazır abnuş dirahtlerinden bir kapusu var Ve derunu kal'ada bin mikdarı tobdan kâr-

[1] Yıldız nüshası(bazarı)

[2] » » (diyarı)

[3] » » (zübat)

[4] » » (yest) pest olacak

gir bina evler vardır Amma nice bin hanesi ziri zeminde garı cahim-
lerdir kim Mugan kavmi anda olurlar Bu kavm âteşperest değillerdir
Cümle şemsperestdirler Bir ayadek bu garları gücile fethü teshire al-
dık İçinden olkadar mali ganayim çıktı kim tabir ve tavsife gelmez
Ve bu kal'ada asla kenise yoktur Hemen kal'anın vasatında bir mey-
dan vardır Her sabah cümle âteşperest ol meydanda pana ve santa ve
sindyan ve âbnus[1] ağacı âteşinin başına cem olub secde iderler Ve
seher sovuğunda ısınub giderler Bu meydanın canibi erbaasında dağ-
lar gibi bâlâda zikrolunanan ağaçlardan yığılmıştır Herkes terdatlar
rından[2] nice fil yükü odun getirirler Bu âteşgedei Berberî ve Foncî
ve Kırmankî ve Kakanî taifesi söndürüb yerine olkadar tebevül ve
tagayyuz[3] etdiler kim cemii asker haşeratının abhaneleri oldu Bazı
esirlerimiz görüb feryad figan idüb ağarlardı Süal ettiğimizde Bu â-
teşgede üç bin altıyüz senedir kim sönmemiş idi İbadet hanemiz bu
nuru ilâhî idi Şimdi devrimiz tamam olub bu ibadet hanemize bu
hal oldu Ve bizler de bu derde giriftar olduk deyu cevap etdiler
Amma ziri zeminlerde olan kavmi Muganın asla kenise ve ne ateş
gedesi var Hemen garlarının üstünde bir vasi fezada buhayriye nazır
bir amudu münteha vardır Amudun garba nazır bir oyulmuş mihrabı
var Cümle Mugan vakti seherde ol fezaya cem olub şemsi tâbân
nümayan olunca bir kerre bu amudda olan mihraba şarka karşı
secde iderler Badehu el ele verüb raks idüb giderler Ve gurub mahal-
linde dahi güneş gayib olduğu mahalde kezalik böyle iderler Beher
yevm iki kerre ibadetleri budur Akıbeti hayr olsun Hâkim Hüseyin
Kan temaşa için âteşperestlerin ve Mugan kavminin bu âyîni batıl-
ların etdirüb temaşa iderdik Hulâsai kelâm bu kal'ada kâmil bir ay
meks idüb askeri nusrat şümar ta vilâyeti Asvana varınca ne kadar
âteşperest ve gâvperest ve pîlperest âfitabperest diyarları var ise şeb-
hun salub ruzmerre olkadar mali ganayim geldikim sahrayı İdrisin
içi devabatı Huda ile malâmal oldu Badehu bir aydan sonra canibi
erbaada olan askeri nusrat measire neccablar gönderilüb anlar dahi
bir ayadak olkadar fil ve gergerdan ve kazık boynuz ve at ve deve
ve hımar ve çamus ve sevr ve koyun getirdilerkim her bir fil üze
yirmi otuz esir ve her deve üze beşer altışar esir ve her at ve gayri
hayvanatlar üze her vilâyetin esaralarından esmerüllevn ve ahmerul-
vech mahbub ve mahbubeler ve zıstru Afnuvî şütürleb zengîler gel-
dikim hesabın Cenabı İzzet bilür Badehu bin seksen üç mahı Rece-

[1] Yıldız nüshası (âbnus)

[2] » » (nezeratlarından)

[3] » » (Tegavvut)

binde günü bu kal'ai Firdanı harab yebat[1] idüb azmi kenarı Nil idüb canibi şarka on bir saatde buhayrei Feyle kenarında mesk olundu Andan kalkub yine şarka yedi saat gidüb Nil kenarında Kal'ai Meşev mukaddema tarif olunmuşdur Cümle askeri bisyar mali ganayimleri ile sahili Nile meks idüb kâmil on bir saatlik yer asker sahili Nili ve hamunu Feyli leb berleb etmişdi Bu tahtı kal'ada üç gün tekaüd ferman olunub herkes mali ganaimleri ile vatani aslılerine mütevecih oldular Badehu hakir dahi Hüseyin Kana varub Hamdi Huda böyle gazayı ekber size nasib olub salimîn ve ganimîn memlekezinize vâsıl olub hasretinize kavurşasınız Ve hamd şükürler kim cenabı şerifiniz sebebile böyle gazada bulunub iki ay edayı hizmet etdik Şimden geru bize izin veriniz kim Foncistan melikine varub nameleri ve emanet hedayaları vâsıl idelim didiğimizde haylı teşekkür idüb buyurdular kim Vallahül azîm biz sizin hüsnü ülfetinizden musahabet zarafetinizden haz idüb size taaşşuk etdik Lâkin size bir nasihat ideyim Kabul eylen Zira sizler kavmi Rumsuz Ve garibüddiyarsız Hâlen bizim müsafirimizsiz Müslümanlık oldur kim herkese iyilik ideriz Nasihatim oldur kim şimdi bu âteşperest Mugan vilâyetlerin harab yebab idüb hesabın Allah bilür Mali ganayim ve bukadar behayim ve bîhad ve bıkıyas esirişevayim aldık Bakıyyetüs seyf olan Mugan ve ateşperestan haneberduş olub Foncistan ve Berberistan tariklerine çıkub kutauttarik oldular Ve sair etrafımızda olan düşmenlerimiz dahi ayağ üzredir Biz size bu mahalde icazet vermeziz İnşaallahü taalâ vilâyetimize varub anda sizinle iki ay safa idüb badehu Foncistanın mevsim gemileri ile sizi gönderelim Cümle atlarınız ve develeriniz bizde kalsın deyu bu gûne vafir nasihat etdi Amma bu pend(e) asla rıza vermeyüb muğber hatır olur şeklin gösterüb tekrar reca eylediğimizde sabr idüb İnşaallah işiniz âsân olur derken bir sadeli beli zilli eli hıştlı başı cıgalı bir zagî âdem gelüb seraperde altında pertab iderek Hüseyin Kanın önünde secde idüb Ya sultanım Berberistan meliki geliyor deyince Gelsün didiler Hemen otak kapusun açub atıyle otakdan içeri bukadar serbürehne kavmi Berberî ile gelüb Kanın yanında melik oturub öpüşüb görüşdükdensonra anlara dahi edayı hizmet etdik Şimdengerü vilâyetimize gidelim Zira belki düşmen bize musallat ola Bizi hatırdan çıkarmıyub hîni mahalde imdadımıza yetişesiz deyu reca idüb izin taleb etdi Hüseyin Kan Alerre's deyüb hakire hitab etdiler kim İşin Allah âsân etdi İşte Foncistan meliki yüz bin askerle vilâyetine gider Anlar ile Berberistana gidüb hakiri Berberistan me-

[1] Yıldız nüshası (yebab)

likine gösterüb Bunlara izaz ikram iderek Fonc melikine gönderesiz Gayet memnun oluruz didikde Berber meliki Alerre'sü velayn deyüb yerinden kalkub elin öpmek murad idindi Men eyledim Meğer bunların de'bi kadimleri pek muhabbet idüb tazim idecekleri müsafirin elin öpmek şart imiş Hamdi Lemyezel refikı azım buldum deyu sad giz şükrü Huda etdim Hemen Berber Zemîn meliki hakire hitab idüb alessabah vakti taravda azmi tarik ideriz deyu Hüseyin Kan ile vedalaşub gitdi Hakir haymeme varub bir saat istirahat idüb anı gördüm Kan geliyor Derhal kan ve can başıma sıcrayub istikbale çıkub yed beyed olub haymemize geldik Ardi sıra iki katar deve yükü hurma ligi[1] hararlar icre gûnağûn fildişi ve gergerdan boynuzları ve santa ve âbnus ağaçları ve on hicin üzre yirmi aded duhteri pakize ahteranlar kim herbiri esmerüllevn mahbublar idi Ve on hicin süvar yirmi aded Mugan peçe ve ateşperest can yakıcı kıya kıya bakıcı esmerüllevn ve ahmerulvech gilmanı sahib iz'anlar ihsan etdi Ve kâmil yüz aded hicin tavusu ve iki pîli menkûrus verdi Ve filban ve şütürban ve gayri huddamandan elli aded esir zengiler verüb Bunlardan gayet ihtiraz üzere olun Hayinlerdir Ve firar iderler Kayd bend idüb her gice Berbere kavmine verin Anlar hıfz hiraset etsinler deyu nasihat etdi Ve birer dab altun tibri ve on gâv boynuzu zübat ve beş zübat kedisi kafesile ve on kafes tutii gûya ve bir kutu misk ve bir kutu anber ve bir kutu panzehir ve bir hicin yükü kakule (i) kebir verüb bukadar ihsan ve in'amlardan sonra vafir îtizarlar idüb İnşallah avdetde yine yolunuz bizim kal'ie uğrar Olmıya illâ hayr deyüb gitdi Otağına gitdi Ertesi alessabah cümle yüklerimiz ile âmâde olub Berberistan askeri nümayan olduklarında varub Hüseyin Kan ile vedalaşmeğe vardıkda anlar dahi bin mikdarı[2] bizi asker ile bizi bir saat yire gönderesiz gidüb [3] anda vedalaşub yine te'kiden Berbere melikine bîhad tenbihler eyleyüb Dayirende kondur deyüb öpüşüb avdet etdiler Hakir Berberî meliki ile atbaşı beraber Berberîler ile bir yerde giderek yedi saatde

Kal'ai Difna

Nil içinde bir cezirei azîmde şekli murabba tula bina bir küçük kal'adır Fil inciğinden vafir toblar atdı Hendeği ve carşuy bazardan bir imaret vokdur Ancak minaresiz bir camii vardır Bu kal'a Berberistan hükmünde olmağıle Berbere melikine olkadar hedeye geldikim

- [1] Yıldız nüshası (lifi)
 [2] » » (bizi) fazla
 [3] » » (gönderegidüb)

tabir olunmaz Hedaya bu diyarlarda bezdir Andan aziz bir şey yoktur Ol dahi Saidi Âliden ve Mısırdan gelir Bu diyarın kavmi zaif ve nahif olduklarından ziraat idici kavm değildir Yohsa Nil kenarlarında bembé ve keten ve bersemi sım ve simsim ful ve erz ve ades ekseler altun nebiri[1] Amma bir alay behayim makulesi kuru kadid ve anîd ve abîd kavmidirler Andan alessabah bu kal'a kayimmekamı olan İpsure[2] beş yüz askerile bize tayin etdiler Zira ol gice iki zengî âteşperest keferemiz firar etdi Biri filban idi Andan yine Nil kenarınca canibi cenuba on saat

Emdahı Kal'ai Arku (آرکو)

Bir cezirei vasi içinde tobdan mebni şekli murabba bir kal'ai vasideir Canibi şarka karibdir Taş irer bir cezirededir İçinde âdemi azdır Ceziresi serapa âbnus ormanlardır Bunun dahi hâkimi hedaya-sile Berbere hâkimiñe buluşub yine cenuba 9 saat

Menzili kal'ai Betni (بتنى) [3]

Berber Zemin hükmünde bu dahi bir cezirede çarkûşe tula bina bir kal'ai ra'nadır İmam Malik hazretleri âlemi seyyahatlerinde bu diyara gelüb halkı islâm ile müşerref idüb malikî mezheb olduklarından sonra İmam Malikî kûfi hat vardır Ve bu kal'ie İmam Malik hazretlerinin gelmesinin aslı oldur kim *Kutbülaktab eşşeyh İzzeddin* hazretleri hayatda idi Anlar ile müşerref olub gâmyabı cihan yegânei zaman feridi devran oldu Hâlâ şeyh İzzeddin hazretleri kal'a içinde medfundur Bu azizin havfinden cümle ehli kal'a taşrada sakinlerdir Derunu kal'ada asla bir âdemî zad yokdur Ziyaretine varanlar kal'a kapusından içeri dahil olunca pay bürehne varırlar Kal'ada değil bu kal'a bina olunduğu cezirede bir kimesne tebevül tegayyuz[4] etmeğe kadir değildirler Tekazayı haceti gelirse de üç gün ve beş gün otursa da kabız durur Ta ki Nil kenarına varmayınca def'i hacet idemez Bu haki amberpâkde koyundan ve at ve deveden gayri hayvan besliyeemezler Zira necasetleri necaseti galizadır Ta bu mertebe ulu sultandır kim bu cezirede bir kimesne fiili şenî idemez Ve haramî ve zalim giremez Ve kimse teşelşül idemez Meşhuru âfâk kutbu alelîtlak mutasarrifinden ulu sultandır Ve halkı mü'min ve müvahhidin Berberi kavmidir Has-

[1] Yıldız nüshası (biter)

[2] » » (Epsuvei)

[3] » » (Benni)

[4] » » (tegavvut)

taları ve masumları def'i hacet etdükde micverlere ider Badehu ta Nile dökerler Bu derdi elîmi daima çekerler Bunu ziyaret idüb yine cenuba Nil çitince sekiz saat gidüb

Der medri [1] kal'ai İntida [2]

Nilin canibi garbîsinde şekli murabba Camii dahi cümle tobdur Hâkimi Gürce zengîdir Bunun dahi hâkimi ve ehli kal'ası Berberistan hâkimine hedayalar ile gelüb buluşdular Andan on saat Nil kenarınca şiddeti hârda gidüb

Der sıfatı kal'a(i) İretiş[3]

Kal'ası ve camii tobdur Bin askeri ve elli bin zagî reayası var İmaristan yerdir Hâkimi Fercun Berberîdir Bunun dahi çarşuy bazarı yokdur Andan beşinci saatde

Kal'ai Cebriyye

Bir taş kaya bir kal'ai ra'nadır İçinde üç yüz mikdarı kamışdan evleri ve bir tobdan mebni minaresiz camii var Beş yüz Berabere kavmi sakinlerdir Amma bu kal'a haricinde sahranişin olan kavmine Kabaili Cebriyye derler Cümlesi mezhebi Cebrîdir Malikî değillerdir Amma yine taat ibadatları yerinde beş vakti asla kazay[4] komazlar ve beş vakti bir ezan ile kırlarlar Ve ezanları birer katdır Amma bizim حى على الصلاة ve حى على الفلاح dır Min evveli ve âhiri böyledir Amma anların birdir Ve ne canib olursa secde iderler Ve sahibülevkat değil(1)erdir Yirmi dört saatde beş kerre nemaz kırlarlar Ne vakit olursa olsun Ve bazı mahalde kasırcem idüb beş vakti bir ikamet ile kırlarlar Kametleri dahi mükerrer değildir Cebriyye mezhebinde bir alay kavmdir Andan on iki saatde

Kal'a(i) Hannak

Canibi garbda[5] tobdandır Amma kal'adan taşra sahranişin malikî mezheb kavmi Berabere ve Cebrî mezheb kavmile muhtelit yüz bin reayayı esved likası var Bu Foncî ikliminde bunlar gibi şecî tüvânâ ve

[1] Yıldız nüshası (medhi)

[2] » » (İrtid)

[3] » » (İremiş)

[4] » » (kazaya)

[5] » » (tobdan bir kal'ai şekli muhammesdir İçinde yedi yüz mikdarı kamışdan Berberî haneleri vardır ve bir camii var

hicin ve filsüvar ve cidabaz kavm yokdur Şeyhlerinin ismi Şeyh Aşab ibni melik Kakandır Amma kal'a hâkimi Hüseyin Foncî Berberî melikine gelüb hedaya getirdi Andan yedi saat

Faşl Kal'a(i) Handek

Canibi garbda camii ile cümle tobdan bir altun tob misal bir kal'ai sagiredir Bu kal'a haricinde mutahassın olmagıyçün bir kat dahi ka'rı zemine ermiş hendeği olduğundan kal'ai Hendek derler Bazı yerleri rıhtım dolma binadır Kal'a içinde iki yüz mikdarı kamışdan Berberî evleri vardır Cebrî kavmini kal'ıye komazlar Anların saçları iki yanındadır Alınlarından enselerine dek tıraş iderler Ve sahranişin kavmdır Bu kal'a hâkimi Hüseyin yüz tulum boza Berberî hâkimine pişkeş getirüb kavmi Berberî İdi Edha etdiler Andan on iki saat

Kal'ai Kuli

Nilin kurbinde tob bina ve camili ve üç yüz çalaş evli Berberiler sakindir Hâkimi Süleyman ibni Beşirdir Yüz koyun ve beş deve küceği ve yetmiş tulum ekşimiş deve südü ve on deve darı ekmeği getirdi Andan

İş'arı Kal'a(i) Bakar

Tarafı garbda tobdandır Ve şekli tuli vaki olub Nilden şark canibi münhedim olmuş İçinde Berberî fukaraları sakindir Hâkimi Hüseyin Foncîdir Berabere melikine bir at ve üç deve hedaya getirdi Ve Berbere hâkimi mali ganayimden aldığı filleri ve develeri ve gayri lâzım olmıyan hayvanatları cümle bu Bakar sahrasında olan nebatat ve giyahatları şütürban filban ve raileri ve reayalar ile saldılar Cümle hayvanat taze can buldular Bu mahalde Donkola ahalisi melike güruh güruh Gazanız mubarek olsun deyu hedayalar ile istikbale çıkdılar Ve mali ganayimden bazı ulemaya beşer onar koyun ihsanlar eyledi Andan bildimki bu Berberî meliki hasisdir Zira lâyuad ve lâyuhsa koyundan gelen âyân eşraf ulemaya beşer onar koyun verirdi Ol diyarda ise on koyun bir zirâ asdar bezine verilir Bir zirâ bez ise Circede bir para ve iki cedide yani mangıradır Ve dirim haymesinde deve südü ve darı ekmeği yerdı Daima killet ve hisset denaet üzre ayyü nuş iderdi Daima boza içüb giderdi Yine bu hakir ana nazar etmeyüb hüsnü ülfet iderdi (Beyit)

Herkesin gerçeği gönlünce değildir âlem

Mümkün oldukça geçinmek gerek amma âdem

Ebyatı mazmunu üzre bu diyarı gurbetde iltiyam idüb tevazu iderdim Ertesi alessabah cümle asakiri Berberî pak libasların giyüb âlâtı silâhlarla iktidarlarına göre kendülerin tezyin idüb meliki Berberistan dahi asakiri sahib nanların yemîn ve yesara cenacin[1] var tertib idüb bâhisab[2] malı hıştlı esbsüvar ve hicinsüvar askerin dahi talia idüb dahi ileri bâhisab kara nehre[3] benzer sürü ve sür(ü) piyade eli harbalı ve beli kırbalı kavmlerin herbiri gûnagûn lehcei mahsusları ile teganni iderek azmi rah iderlerdi Ve melik dahi kendü tevabileri ile yüz altmış boy beyleri ve kal'a kanları kûsü gebergelerin çalarak âvâzei tablu dühk ve kûsü mikrefe sadası evce peyveste olurdu Bu hal üzre Nil kenarınca canibi cenuba yedi saat gidüb

Evsafı bilâdı Sudan şehri azîm ve tahtı kadim kal'ai Donkolai Berberistan

Bikavli Tevarihi Kıbtıyan ibtida şehri imar eden Donkol ibni Husam Nuh aleyhisselâmdır Nuh nebi bin sene ömrü azizi icre Tufandansonra bir cayi selâmet bulmağa keştügüzâr iderek bu diyarlarda nice sene tevattun etdi Badehu oğlu Hama bir kız verüb ol kızdan bir ciğerkûşe tevellüd idüb lisanı arabca ismine Donkol didiler Müruru eyyam ile bu Hamın evlâdı ve taallûkatı çok olub bir gün Hazreti Nuh neci ve nebi cemii kavm kabilesile bu Hamı ziyaret etmeğe gelüb mihman oldu Hikmeti Huda Nuh [4] istirahat idüb canib alüd iken Nuh nebinin avret yeri açılır Bu oğlu Ham gelüb babası Nuh nebinin avret yeri açıldığın görüncek kahkaha ile gülerrek [5] serlik [6] volka [7] gidüb gayri biraderler ki Sam ve Yafesdir anlara dahi gösterir Anlar dahi şermende olub hicablarından gaşyolub bir ihram ile pederlerin setriderlerken Nuh nebi habdan bîdar olunca yine olHamı napuhte hande iderek avreti yanına gider Hazreti Nuh anın tebessümünden süal ider Sam ve Yafes keşfi avret olduğun nakiderler Hemen Nuh nebi İlâhî sen padişahdan dilerim ki bu Samı muammer idüb ruyi zeminde cemii padişahları bunun zürriyyetinden idüb inkırazüddevran nesilleri münkarız olmıyub dücihan-

[1] Yıldız nüshası(cenaheyn)

[2] » » (bilâhisab)

[3] » » (bahre)

[4] » » (Nuh) yok

[5] » » (Nuh)

[6] » » (şenlink)

[7] » » (oynıyarak)

da serfiraz olalar deyu duası müstecab olub cemii mülûk selâtınler ana müntehidir Ve cemii Arab ve Acem ve cemii mürsel ve gayri mürsel peygamberan Sama müntehidir Ve bu oğlum Hamı hüsam(1) dahi bu şiddeti hârlı diyarlarda muammer idüb Cezirei Mısırdâ evlâd ve ensabın çok eyle Ve hayvanatların dahi bîhisab eyle'Lâkin sen padişahı pervrdigârdan dilerimki benim avret yerim mekşuf olub set-reylemeyüb güldüğüçün kendinin ve evlâdının avret yerleri ve vücutları uryan olub büryan gezeler Ve daima birbirlerinin mahiyyetine güleler Ve İlâhi dünyada kendüsi ve evlâtları inkırazüdevran yüzleri kara olub âhiretde yüz aklığı ver deyu Hama azım yavi duvalar idüb biemrillâhi taalâ bu Ham avreti yanında ve oğlu Donkol yanında oturub babasının avret yeri açıldığı nakl idüb gülüşürken der an üçününde yüzü kara oldu Ve üçü dahi hicablarından dağlara çöllere ve deşti hamuna düştüler Cümle kara Arabların nesli Hama mün-tehidir Hazreti Nuh dahi gayri evlâdlarile Mısıra geldiler Mezkûr Ham bu Hattı İstüva taraflarında kalub nice yüz bin evlâdları olub Ebülesved oldu Badehu Hamı Esved merhum olub devlet evlâdı Donkolaya nakl idüb zamanı hükûmetinde bu kal'ai Donkolai bina etdi-giçün bu kal'aya Donkola ve vilâyeti Esvedan dirler Tahfifi kelâm olmağıçün Esvedanın hemzei evvelin hazf idüb Sudan dirler Zamanı kadimde öyle bir şehri muazzam imişkim hâlâ âsârı binalarından bî-had bîkıyas esası imaretler zâhirdir. Bu [1] dahi Ebrehe lâîn harab etmişdir Hâlâ imar olan kılâ ve bünyatları evvelki imaretinin bir ma-hallesinden cüz'ü kalmışdır Amma kal'ası Nil kenarının canibi şarkî-sinde kâri kadim kırmızı tuladan mebni şekli murabbadan tulânî hen-deksiz bir kal'ai atikdir Ve 3 bab [2] Biri Nile nazırdır Kal'a içinde cümle altıyüz elli pişmemiş tuğladan kerpiç bina Berberî evleridir Yedi camii ve dokuz mescidi ve altı mekteb var Ve bunlardan gayri imaret yokdur Ve bir yalçın kaya üzere vaki olmuşdur Ve melik sa-ray [3] dahi kal'a içinde tobdandır Ve bizim konağımız dahi tobdandır Bu şehir icre bundan mamur evler yokdur Amma bu hisarın haricinde canibi şarkda üç bin mikdarı Berabere haneleri var-dır Kimi ham tobdandır Kimi kamışdan ve kimi çalaşdan yani bağ külbeleri gibi çalıdan evlârdır [4] Bir mikdarı tula bina camilerinde ibtida Foncistan padişahı namına andan Âli Osmana dua ideler kim hadimülharemeynüş şerifeyndir Gayet musalli malikiyyülmezheb kavmi

[1] Yıldız nüshası (Bunu)

[2] » » (var)

[3] » » (sarayı)

[4] » » (evlerdir)

vardır Asla gizbü gaybet ve suizan mesavi bilmezler Gayet müstakıym âdemler olduğıyçün şehri hama [1] Mısırdı cümle tüccar ve ehli su- kun huddamları kavmi Beraberedir Berabere reayasına derler Berberî askerisine derler Cümle taifei askerî altmış bin olur Amma Berabe- resi üç kerre yüz bin âdem olur Ve bu varuşda binden mütecaviz cel- lâbe yani Sudan ve İstüvan ve Foncistan bazirgânları sakın olurlar Ve Beraberesi ticaret ve ziraat ile mukayyed olub şair ve dürre yani darı eküb biçüb gıdaları arpa ve darı ekmeğı ve lâhmı tabrî cemel eti ve südüdür Ve bozası gayet memduhdur Ve kedi eti yemek mübahdır Cesedi kudda yani leziz kedi deyüb vakti zaruretdı yerler Ve Nil zü- lâli nuş iderler Bir kabilesi dahi sahralarda züraka [2] ve pil ve ger- gerdan ve ceyran saydü şikar idüb tırnakları cataldır deyu tenavül iderler

Der vasfı hayvanı züraka yani zerkepa [3]

Hattâ hanemiz sahibinin huddamları bir zürafe peçe sayd idüb kebab etdiler Amma olkadar semiz idikim tabir olunmaz Hakire tek- lif etdiler Tenavül itdik İnşaallah helâldir Kitabda mahallin görmedik Eşkâlde ve cesedde at kadardır Postu sığır derisi gibi ve deve gerda- nından diraz boynu var Başı keçi başı gibi Amma dahi büyükdür El- ma gözlü ve deve kulaklı Boynuzları gerdeninden bir siyah hat zah- rından ta dümmüne varınca çekilmiştir Kuyruğı sığır kuyruğı gibi- dir Ön ayakları gayet âlidir Kıç ayakları gayet alçakdır Ve gerdeni dirazile minare kaddi dirahtlere yetişüb filizlerin yerler Ve zeminde gûnagûn giyahatı tanavül idüb şirin hayvandır Amma at ve sığın ve sıdır lâhminden lezizdir Amma püşta pa urmada hakka ki zoruna paydır [4] Âhuyi Bağdad gibi seğirdir Berberî kavmi hile ile şikâr iderler Bu diyarın lâhmi kûsfendin misk gibi rayihası vardır Zira âbı canbahşının letafetinden kuralârında gûnagûn nebatat giyahatlar vardır kim asla bir diyar alefine müşabeheti yokdur Ve havasının letafeti yüzünden mahbub ve mahbubesi olkadar mükâhhal meralî gazalî gözlü esmerüllevn ve ahmerülvech gülfahî [5] reftar güftarı lâ- tif ve zarif mabubları olur kim tabir olunmazdır Hakka ki nesli Nuh nebi ederler Amma libasları yokdur Birer ihram ve birer peştemal

[1] Yıldız nüshası (hama) kelimesi yok

[2] » » (zürafe)

[3] » » (zorlepa)

[4] » » (paydar)

[5] » » (gülfem)

bürünmüşler Keysuların örmüşler Şiddeti hârdan gûya narı cahime girmişler Ve yüzünün dürüb yanmışlar kadid âdemlerdir Amma gayet ceri ve şeci ve bahadırlar ve gayetülgaye cemmâ ve tammâ kavmdir Ve hisset ve denayetlerinden [1] şebü ruz cihan gezeler Müft taam bulurlar ise yerler Böyle papürehne kavmdir Hâkimleri refikımız olan Mehmed ibni Hüseyin melikdir Hâlâ Fonc padişahına tabidir Anın fermanile bizimle âteşperest seferinde idi Amma vilâyetleri gayet emnü emandır Bir âdem diyarlarında kutauttarik olsa olan katlilerler Bu diyarda dahi altun ve gurus yokdur Çarsuy bazar ve hân ve hammam ve imaret sebil ve medrese ve bağ ve bahçe yokdur Maymun çokdur Ve meyve yokdur Postanlarında kavunu ve karpuzu çokdur Ve minare dahi yokdur Bozahaneleri ve kahve vardır Ve Cum'a günleri nice ecnası haşerat cem olub taşra varuşda bir meydanı azım vardır Anda bazar olub her kes metain beyiü şira ider Ve cabeca hurma ağaçları vardır Bu şehirden bilâdı Nube canibi şimale seksen konak yer gerü kaldı Ve bu şehir iklîmi evveldir Ve bu şehrin garbında

Şehri Zegave

dahi iklîmi eyvelde şehri azım imiş] Amma görmedim Bu şehri Donkolda üç gün melik ile sohbeti has idüb hâkim Hafır meliki Kör Hüseyin Kanın mali ganayimden alub Foncistan padişahına gönderdüğü hedayaları Berberistan meliki hazır etdi Ve kendi malinden dahi bin re's celmel ve yetmiş fil ve bin sığır ve altı bin koyun ve beşyüz âteşperest ve Mogan esirleri ve gayri ganayimden dahi gûnagûn eşyaları hazır etmeğe mubaşeret etmeğe başladı Hakir ol mahalde asla görünmeyüb şehrin canibi erbaasında olan ziyaretlere gitdik Evvelâ kurafede Eşşeyh ibni İbni İsa Kubbesi üzerine bazı leyilei Cum'ada nur yağın Andan âlim Eşşeyh ibni Ebubekr Andan âlim Ebülkasım hazletleri dahi bir kubbede âsudedir Andan yine Kurafede Eşşeyh Belil Andan Eşşeyh Gulâmullah Himmetleri hazır ola Bunları ziyaret idüb hanemize geldükte Berberistan meliki hanemize gelüb müşerref idüb on iki deve ile fili siyah diş belâ yükü envai zahire ve on heccan üzre yirmi siyah cerde gılman ve altı aded nisvan ve on tavusî hicin ve bir sûn şem'dan ve bir hokkai kübra icre seylân gûya lâ'li Bedehşandır Huddamlarımıza dahi üç hicindeve vardı ve özür diledi Ve bir kal'a Kanın bir askeri ile ta Fancistana varınca bizim hifz(ü) hirsetimiz için tayin eyleyüb sarayına gidecek mahalde

[1) Yıldız nüshası (denaetlerinden)

huzuruna bir tob sof ve iki vücudî[1] destar ve bir leyn[2] kalemkâr ve iki mikreme(i) halkâr verdiğimizde derunu dilden hazidüb safasından raks etdi Zira anlar bu gûne Rum metain görmemişlerdir Bunları kabul idüb sarayına gidüb dersaat beş aded bînanız kâmil naşüküfte ve şirin güfte kızlar ve iki hicin yükü fildişi ve iki hicin yükü kakulei kebir gönderdi Ve Fonc padişahının hedayasına ve kendü canibinden gidecek hedayalara şehir kadısı Hamdullah ibni Celâb hazretlerin on bin âdem ile Fonca gitmeğe memur eyledi Alessabah melik ile veda-laşub azmi rah eyleyüb canibi cenuba Nil kenarınca sekiz saat gidüb

Evsafı Surtanusi سورطکوسی

Nil içinde bir cezire icre garba karib tula ile mebni bir kal'ai kebirdir Banisin süal etdim Asla bilmediler Bunun dahi Donkola gibi üç kapusu vardır Amma Donkola gibi kaya üzere değildir Türah üzere mebni şekli murabba bir kal'ai azîmdir Foncistan hükmündedir Kal'a içinde hane Berberî vardır Taşra varuşu ve camileri ve boza-haneleri vardır Gayri imaret yokdur Hâkimi üç bin askere yedi bin Berabere reayasına malikdir Çoğu bizimle Firdaniye seferinde idiler Bu kal'a ceziresinde çok timsah olur Her bar koyun ve sığır ve deve kapar Suya gark idüb yavrularına nefeka ider Asvan timsahından mel'un timsahı vardır Herbirinin kaddi kırkar ve ellişer zirâ gelür Andan yine Nil kenarınca say ağacı ormanı icre sekiz saat gidüb

Vadiyül Afârit

Bir sahrayı bîpayanın canibi garbı nihayetinde meks olunub

Tarifi eşkâli İfrite caduy Minelacayib ve minelgara-yib temaşadır

Evvelâ bu eşkâli garibe bu püştei âlinin ta zirvesinde bir vasi meydanın canibi erbaasında gûnagûn sengi hârâlardan sandalyalar ârâste olmuş bir meydanın garbîsi nihayetinde yedi amudu müntehay somaki berçem idüb birbirine muttasıl dikmişler Bu yedi sütunun zirvei âlisinde bir haceri yekpare vaz(u) nasb eylemişler Yedi amudu setridüb amudlara bar olub amudlar anınla berkarar olur Bu hirmen cirmi vaz olunan sengi hârâ üzere tucdan bir kancık div timsali etmişler kim âdem görünce zehresi çak olur Başı eflâke serçekmiş

[1] Yıldız nüshası (cudî)

[2] » » (balîni)

Keysulerin fitile fitile perişan etmiş Gözler âfitabı âteştaba karşı meşal gibi şûle verir Ve kucağında yine tucdan bir oğlun dizi üstüne oturdub gûya deraguş idüb sağ memesile süd verir şeklinde bir mahuf ve mehib ucube timsaldir Ve memeleri kûsü Bağdad kadar vardır Sağ elini kaldurub Nilin canibi cenubdan tarafa geldiği [1] kolun uzadub bir parmağıle gösterir şeklinde durur Ve iki ayakları ol mil minarelerin üstünden aşağı amudların temelinde olan sengi hârâlara kadem başmış durur Amma öyle musaykal ve mücellâ tuc suretdir kim gûya zehbi halisdir Ve ayağı önünde bir havzu azîm var kim sengi hârâdan oyulmuş عسراً فشرأ havzu kebirdir İçinde bir kişi şınaverlik etse mümkündür Amma bu temaşada taaccüb idecek oldur kim bu amudlar üze karardade olan divü müennesin iki gözlerinden kanlı yaş iki dizleri üzerine cereyan idüb andan aşağı incikleri mesabesi yerinden nüzul idüb iki baş parmak tırnakları üze bu kadar bin yıldan beru cereyan ide ide gûya mizab gibi yer eylemiş Andan bu kırmızı kanlık[2] yaş havzu azîme dahil olduğu demde ol dem didei nem âbı rakik beyaz mâi safi olur Ve daima bu havz leb berleb durur Mâi [3] Temmuzde bu mai nem yemi Kulzüm gibi saruya mayil olub cemii sahibi maraz olanlar bundan bir kerre nuş idüb yirmi amel idüb cemii ahlâtı fasidei tahtanî sürüb nuş idenin rengi ruyine humret verir Ve yine mâhı Temmuzdan sonra kelevvel ol âbı hayat akar kur [4] Amma bizimle giden âdemler şiddeti hârda üşüb öyle nuş etdiler havzu boş etdiler Hakir dahi şifa niyyetine birfincan nuş etdim Hakka ki mâi zülâldir Ekseriya Nilin cenub tarafından yahud Habeş diyarının Zeylâ şehri benderinden Portakal küffarları hedaya virerek bu âbı nabdan kalay ve kurşunlu cerre makulesi nice bin kum kumaları doldurub Hindistana ve Frengistana götürürler kim cüzam zahmetine ve frenk zahmetine mübtelâ olanlara içirüb dürrü beyza dönerlermiş Gayet nafidir Amma im'anı nazar ile görülse bu amudu âliler bir sahrada inşa olunmuşlar Bu sütunlardan bâlâ bir kûhu bîhemta yok kim üstad benna ol kûhlardan bir san'at ile fev-vare misal bu cadu timsalinin derununa girüb didelerinden dembedem dem cereyan idüb havzda mâi zülâl ol Asla aklım ihata etmedi Ve bu meyillerde Eflâtun ve Bukrat Sokrat Batlimos hukemaların ve gayri etıbbaların gayri ve Süryanî Yunanî ve Timanî vilâyetini hatlarını satır satır yazılmış ibretnüma hatları ve âlâtı kimya dahi

[1] Yıldız nüshası (mahalle)

[2] » » (kanlı)

[3] » » (Mahı)

[4] » » (olur)

yazılmış kazılmış durur Amma cenub tarafında olan sütunu zenburî üzre kiblemize nazır Ebu Ali Sinanın ketebesile amud üzre kûfî hat ile bu Âyet tahrir olunmuşdur

بوحی هذا لله بعد موتها

kitabeta olunmuş Dahi altında sene terkıym etmişler Vacibüsseyr temaşagâh yerdir Hakir[1] nurukânı tılsımanım ile bu mahalle geldiğimiz alâmetin tahrir eyledim Andan alessabah yine şeddi rahl kûslerine turrallar urulub Nil kenarınca cenuba on bir saat gidüb şiddeti hârdan kebab olub

Tavsifi Hisarı Kenise

Nilin garbında bir seddi ye'cuc var bir kal'ai üstüvardır Sahili Nilde kal'ai İbrimden sonra memduhu âli [2] kal'a budur Banisi Azrak cadudur Gerçi taş kal'a değildir Serapa kârı kadim tula ile mebnidir Amma gayet metîn ve müstahkemdir Kapusu var Biri garba bir canibe biri Nile açılır Şekli murabba bir kal'ai musanna'dır Ve içinde iki yüz mikdarı tula bina büyütlar vardır Ve bir camii var Amma kal'a haricinde bin mikdarı tob ve çim ve çalaşdan evleri ve yedi camii ve zaviyesi var Ve kırk aded bozası [3] var Ve kapularının tahta kanatları üzre timsah derileri mihlîdır Ve cümle halkı esmerüllevn mahbub Berberî kavmidir Ve bu kal'iy e kenise tesmiye olunmasının aslı oldur kim bu kal'anın canibi garbında kâmil üç saat baid yerde bir ferah feza ve hoş hava yerde Camii Hazreti Süleyman aleyhisselâm kenise sıfat bina olunub mihrabı canibi yıldız rüzgârına ve Kudüsü Şerife doğru inşâ olundugıyçün Kenise derler Bu kal'a dahi ol ismile müsemmadır

Der sıfatı Camii kadim

Bu cami cenbinde bir buharyei leziz vardır kim mürde cism üzre ilka eyleseler belki hayat bulurdu Hazreti Süleyman ins (ü) cin vuhu(ş)u tuyur ile tahtı Süleyman ile tayyi mekân idüb berheva tayran iderken bu buhayrei görüb veziri Âsaf Berhiyaya ve bazı musahib ecinne ve div ve perilerden Bu bukayriye ne derler deyu süal ider Anlar dahi Ya Süleyman Buna از درسان زيد از درسان derler Yani Cennet kapusundan gelir buhayre demekdir derler Ve âbu havasın tarif ve tavsif iderler

[1] Yıldız nushası (dahi)

[2] » » (âlem)

[3] » » (bozahanesi)

Derhal Eminullah rüzgâra emridüb cemii mahlûku Huda bile nüzul idüb bu vadide meks idüb canibi erbaaasın keşt (ü) güzâr iderek bu hayrenin âbı nabından nuş idüb taze can bulur Tiz cümle div ve perilere emridüb Bu menzilde benim için bir kâhı âli ve bir camii sübhanî bina idin deyüb bu camii bina iderler kim meddahlar midhatinde âciz ve tahririnde kalemler lâldir Badelhicre bu diyâr halkı islâm ile müşerref olub Kudüsden Mekkeye vely olundukda şimal canibine dahi bir mihrabı azîm ihdas eylemişler Hulâsai kelâm deyrden velyolunmuş böyle bir camii ziba yokdur Gûya canibi erbaasının der (ü) divarları ve amudu gûnagûnları yedi kudret ile inşa olunmuşdur İslâmbolda Ayasofya kubbesinden iki kat âli altı aded kubbei sernigûndur Ve ortasında cümle kubbeleri [1] havale bir kubbei minası var imiş Hazreti Risalet tevellüd itdikleri gice isneyn gicesi Takı Kesra ve Kızıl Elma ve kubbei âli münhedim olmuştur Zira bir zamanı Kaffah nebidi bu cami put hane idi Ve nice bin düvelde geru kalmış binayı kadimdir Ve canibi erbaasında nice bin suhuf nazil olmuş nebilerin savmaalarında gayri [2] hatları ile alâmetleri var Ve bu camiin enderun birununda cümle bin yediyüz aded somakii ahmergûn var kim herbiri âsmana serçekmiş hemvar ve musaykal ve mücellâ amudu ra'nalardır Hakka ki lâ'li Bedahşan gibi kırmızı cevahirlerdir Birinin bir yerinde rahnedâr yeri yokdur Bu amudlara manend ne Kudüsde ve ne Şamda ve ne Mısırdâ nazirleri yokdur Amma İskenderiyyede ve İslâmbolda ve Atınada ve Ayasulukda ve Aydınıkda çokdur Zira bu Aydınık şehri dahi Süleyman nebi Belkıs için bina idüb hâlâ harabistanında nice yüz amudu seramedler paymalı rimal olub yatarlar Ve bu Cami tulen ve arzen kâmil beşer yüz germe adımdır Bu hisab üzre Mekkenin Mine bazarında olan Çamiülhayf ve Cebeli Arafatda olan Camii İbrahim ve Arafat ve Mine bazarı beynehümasında Cebeli Ferah dibinde Camii Müzdelife yani Meş'arülharam ve Mısırdâ Camii Amr ibnül Âs ve Şamda Camii Ümmeyye ve Kastantaniyyede Aysofya bu zikrolunan cevamii kebirin cümlesinden bu Sudan vilâyetinde olan Camii Hazreti Süleyman büyükdür Zira kuvveti mucize ile ve hidmeti ins ve peri ile bina olunmuşdur Ve ilmi hendese ve ilmi mimariden haberdar olan berhurdar olmuş bir âdem bu camii azimî görse hakka ki Süleyman nebi üstadı kâmil olub mucizesin izhar eylemiştir Bu hakir edîmi arzda kırk sekiz sene cihanbîn olub on yedi pabişahlık yerde mamur âbâdân olan memaliki mahruselerde böyle bir camii nebiyyüllah görme-

[1] Yıldız nüshası (kubbelere)

[2] » » (iberî)

dim Ve enderun birununda mebsut olan ruhamı zenburî ile gûya Hind sadefkârîsi döşenmiştir Ve alettahhik ferşinde incu ve sadef ve akik ve yemenî ve lâciverd ve yeşim ve piruze makulesi zîkıymet hacrerler döşenmiştir Bir taşına vaz'ıyed iden taşdan kavi taş olur Ve camiin canibi erbaasında olan divarın yüzleri ta yedi kubbei azîmin devvarelerine varınca serapa gûnagûn nakşı bukalemun ebrî ve mevvac sun'u Huda zîkıymet taşlar kaplıdır Herbiri kaplı olan tahta misal taşların kadleri tulen ve arzan onar zirâdır Üstadı kâmil hakkâki âmil bu taşları öyle biçmişkim gûya Hatayî kâğıddır Kat olunduksansonra iki taşı yanyana vaz idüb ebrîlerinden gûnagûn eşkâller ve elvan şükûfe ve kitabeler nümayan olunur Ve bu sengi mevvaclar olkadar mücellâdır kim gûya âyineî İskenderdir Bu ulu cami icre ibadet iden musallinin rukû sücudları ve kıyam kuudları saf saf safi mücellâ hacrerlerde nümayandır Ve mihrabın tarafeyninde Zebur Âyetleri vardır Ketebesi

آصف برخیا ابن راود ابن سرخاص

yazar Âbı hayat hatlardır kim mermerler üzre tahrir olunmuştur Ve bu camiin altı kubbesinin içleri cümle mutallâ elvan elvan sırça taşlar ile münakkaştır Amma minberi üç kademe ile uruc olunur kürsi misal bir minberdir Ve minberi ve minaresi yokdur Ezanı dam üzre okurlar Ve bu camiin taşrası etrafında olan taşların herbiri kırkar ve ellişer zirâî melkîdir [1] İlmi cerri eskal ile bu sengi sakilleri biri biri üzre komak makduru beni Âdem değildir Hakka ki kârı divdır Amma bu Cami eğer bir âbâdân -diyarda olaydı çift olurdu Lâkin cemaati yok bir camii dürrü yetimdir Amma buhayresi için yılda bir kerre güz eyyamlarında cezirei Mısırdan nice kerre yüz bin can insan ve gayri hayvan cem olub bu cami içinde ve nemanında ve buhayrenin etrafında nice kerre yüz bin hayme ve hargâh bu kadar mahlûku Huda meks idüb kırk gice bazarı germagerm olur kim tâbir olunmaz Ve bu buhayrei azîm dairen madar on bir merhale yerdir İki tarafında bu kadar mahlûk nüzul idüb Hazreti Süleyman içdiği sudur deyu teberrüken ve teyemmünen nuş idüb hastaları ve emrazı muhtelifeye mübtelâları içüb biemrilillâh şiffa bulub kırkinci gün bazarın infidadı günü oldukda العظمت لله bîha velâ had fil ve deve himarlara bu buhayrei mâi canbahşın âbı hoşgüvarından yükledüb tulum tulum ve cerre cerre cemii Kâfiristan ve Arabistan diyarlarına götördüklerinde bu on yedi merhale yer ihata iden buhayrede bir katra

[1] Yıldız nüshası (mekkîdir)

su kalmıyub biemrilillâh senei âtiyye gelince leb berleb olur Azîm temaşadır Ve azîm camiünnurdur İçinde huddamları ve ulemaları kırk aded sarı pirinç teneke ile biniyya olunmuş kapuların papayub ilme meşgul olurlar Cümle halkı malikülmezheblerdir Amma kavmi âdem değildir Bunu temaşa idüb ve ibadet idüb yine ılgar ile kal'a(i) Keniseye gelüb andan alessabah Nilin garbı kenarınca

Ziyareti eşşeyh Dülîb

anı ubur idüb on sekiz saatde şiddeti hâr çekerek iki verde âbnus ve sindyan ağaçları ormanlarında ârâm idüb şemsi cihan tab zevale nüzul etdikde

Medhi hasîni Âbkur

Nilin şarkında şekli murabba bir tob kal'acikdir İçinde iki yüz hanei çalaş ve bir camii balaş vardır Hâkimi Foncistan tarafından Gürce nam bir hüamamdır Ve kal'anın iki kapusu var Dükkânları ve hammam vekâlesi ve bağı yokdur Ve halkının yüreğinde yağ yokdur Kavmi yine Beraberdır Esmerüllevn ve ahmerülvech âdemlerdir Andan kalkub 4 saat canibi şimale

Beledi Arkı

Kal'ası yok evleri çok Cami (i) var Amma gayet dar camidir Halkı dahi darı yerler Anda Ziyareti Eşşeyh Kuramullahürrikâbî ve ana karib Eşşeyh hacı Macid ve anın cenbinde Eşşeyh hacı Mahmud kurbinde Eşşeyh hacı Nekuz Bunlar birer tobdan kubbei sagireler içinde âsudelerdir Birer fatiha ile ervahı şeriflerin şad idüb yine Nil kenarınca yedi viran kal'a ubur idüb çölde filsiz ve maymun ve gergerdan zurafesiz yollar ile on bir saatde

Evsafı rebatı Deffare

Nilin şarkında tula bina şekli bademî bir kal'ai cedid misli hadid-dir Sene tarihinde Mısır padişahlarından Elmelik Aybeğüt-turmanîğ [1] Foncistan meliki reayasından tezallüm idüb Aybeğ dahi dostluğa binaan[2] Fonc meliki mutahassın olsun deyu bu kal'ai bina etdirir Dayiren madar cirmi iki bin adımdır Ve içinde tobdan camii üçyüz aded Berberî beytleri vardır Şimale nazır ağac kapusu üzre

[1] Yıldız sushası (Aybegüttürkmanî)

[2] » » (binaen)

timsahı bîcenah postları mihlîdır Kapu üzre tarihi sene zikrolunan imaretden bir şey yokdur Andan on altı saat gidüb

Eşkâli kal'ai Melik İdris

Nilin şarkında bir musattah vasi sahra kenarında şekli muhammes tobdan mebni bir kal'ai sagiredir İçinde bir cami ve yedi yüz hanesi ve şarka nazır bir kapusu Cümle halkı esmerüllevnli Berberî kavmidir Munmin [1] ve muvahhid malikiyyülmezhebler ve mahbub ve mahbubesi mümtaz seramedlerdir Ahalisi gayet beleh ve âbid kimesnelerdir Cemii zamanda anlardan isyan ve tuğyan kizb ve hettâk şekilli bir zelle anlardan sâdir olmamışdır Mısıra ve gayri şehirlere varub hizmet iderler Gayet mu'temed kavmdir Bu felgadan [2] rihlet idüb dokuz saatde

Kal'ai Gırri

Nilin şarkisinde topdan şekli müdeyver bir küçük viran kal'acıdır h mi [3] bin adımdır Ve bir camii Gayri imart yokdur Andan alessabah altı saat Nik [4] kenarınca mahsuldar sahalar [5] içre giderek

Şehri azîmi kal'ai Halfahi

Bu dahi Nilin şarkında topdan evlerdir Bir camii var Gayri imaretden nişan yokdur Cümle halkı Zengîlika kavmi Muhayi bîbeka şütürleb Berber [6] bunlar [7] gayri Muh kavmi derler Şedid ve cebbar ve ayyar ve tarrar meş'ale gözlü âdemlerdir Andan dahi hareket iderek on sekiz saatde

Evsafı mahmiyyei şehri azîmi Ilgunu Donkola

Zemanı Kadimde bu şehir Berberistan meliki hükmünde imiş Badehu sultanı Fonc istilâ idüb hâlâ mutasarrıflardır Amma tahtı

[1]	Yıldız nüshası	(mü'min)
[2]	»	» (kal'adan)
[3]	»	» (cirmi)
[4]	»	» (Nil)
[5]	»	» (sahralar)
[6]	»	» (Berberilerdir)
[7]	»	» (bunlara)

Berberistan olmagile cümle binaları Berberi karıdır Gayet şirin bir [1] şehirdir Kal'asın Fonc [2] itdükde cabeca münhedim etmiş Hâlâ Donkolanın Berberistan kavmi Ah Ilgun deyu ah çeküb Ilgun Cenneti bizim olsa âhiret Cenneti istemezduk derler Ta bu mertebe bu şiddeti hâr diyarda Şamı Cennetmeşam misal şehri iremzatdır Zemanı kadimde olan imaratının kubbeleri ve kaa ve esvıkları ve kasrı haver-naklarının esaslarına âdem nazar etdükde hayran olub engüşt berdihe idüb dembeste kalır Ve bundan [3] olan alâyimat ve acayibat ve garayibatlar meğer Asvanda ola Ve bunun âb (u) havası letafetinden bagr (4) ve bağçesinin limonu turuncu ve hurması ve gûnagûn feva-kihin âbdarı bunda mevcuddur Halkı gerçi zaif ve nahif siyah çerdedir Amma gayet ten dürüst ve gayet mücamma'dır

Hikmeti Huda

Havasının letafetinden zenanesi ve hayvanları senede ikişer ikişer doğurur Amma âdemden gayri behayimleri beher sene üç kerre kuzular Amma gayet nahif ve zaif kuzuları hasıl olur Ve merd (ü) zenanı on senede balığ olur Yedi ayda ve sekiz ayda vaz'ı haml etdükde ikiz doğar Ve halkı Berabere reayası ve salihlerdir Ve ziraat-leri darı ve arpadır Ve bağ bostanları ve develeri ve koyun ve sığır-ları çokdur Ve Berberistan ve Foncistan ve Sudanda bundan gayr [5] neft ve katran maadinleri yokdur Ve ılıca germablari çokdur Cümle memaliki mahruselerden ahali vilâyetler [6] gelüb bunda germablara girüb mesakitelden ve gayri mahuf ve muhatara emraz-lardan halâs olub ana rahminden doğmuş gibi olur Anınçün diyarı Foncistanda ve Asvanda Ilgun halkı ve esmerüllevn bugd [7] enli mahbub ve mahbubesi makbul ve muteberdir Ve [8] şehri Berberistan melikleri üstünden gideli devletleri bergeşte olub Fonca tâbi oldular Hisabın Cenabı İzzet bilür kavmi lübalandır [9] Badehu bu şehirden yine cenuba sengistan dağları ve mahuf yollar ulur idüb kâmil on sekiz saatde

-
- [1] Yıldız nüshası (bir) yok
 [2] „ „ (feth)
 [3] „ „ (bunda)
 [4] „ „ (bağ)
 [5] „ „ (gayri)
 [6] „ „ (ahalisi)
 [7] „ „ (bugday)
 [8] „ „ (bu)
 [9] „ „ (bipayandır)

Der sitayişi şehri azîmi Koteray [1]

Bu dahi Foncî hükmünde Nilin şark tarafında bir şehri azîm imiş Hâlâ âsâ binaları cihanı dutmuş Evvel imaretden ancak yedi yüz mikdarı haneler ve bir cami ve yedi yüz hane ve üç aded âsi hurma ağacı var Gayri imareti harabdır Andan on bir saatde

Şehri İdey

Fonc hükmündedir Bu mahalde gemilere binüb şarkdan garba ubur idüb şehri temaşa eyledik A'sarı kadimde bu [2] dahi şehri azîm imiş Hâlâ eseri imardan alâyimat Şeddadiyandan kubbe (i) mühtakı tumturak revaklar varkim gûya desti mühendimden [3] henüz çıkmış ibret nümalar ve muteaddid höcreli sarayla ârâste şehri müzeyyen imiş Hâlâ imar olan büyünları [4] iki bin mikdar müfid muhtasar Berberî haneleridir Bu kavmin içinde malikî mezheb hak ile cebrî mezheb nahak Berabere âdemleri muhtelitdir Fonc meliki imar etmiş bir alay küstah kavmdır Bunların şeyhleri şeyh Saidi Cebrîdir Kırk bin kadar cebrî ve cebbarî kavme malikdir Amma cümlesi gayet şatır ve fettan kavmdır Şehri Nilin garbında yedi mihrablı ve bir kaç çalaş dükkân ve gayri imaret ve han yokdur Ve bunda bağ ve bağçe ve hurma ve tersim [5] olmaz Halkının mekûlâtları darı ve timsah ve kedi ve tilki ve misk kedisi ve Mik [6] balığı yerler Timsah eti tenavül etdiklerinden şecaat sahibi olub gâhice Berberistan ile cenk idüb mansur olurlar Budndan [7] dahi hareket idüb Nil kenarınca sekiz saatde

Kal'ai Cilletülmik [8]

Şark canibinde başebden kal'ai ve bir cami ve altı yüz kamışdan ve tobdan büyütlardır Anı ubur idüb beş saatde

Kal'ai Noci

Haddi Foncdur Kal'ası cümle azîm santa ağaçlarındandır İçi

[1]	Yıldız nüshası	(Koseray)
[2]	" "	(bu) yok
[3]	" "	(mühendisden)
[4]	" "	(büyütları)
[5]	" "	(bersim)
[6]	" "	(Nil)
[7]	" "	(bundan)
[8]	" "	(Hilletülmelik)

rıhtım dolma çimli topraktır Bir kapusu ve bir camii ve iki yüz külbeyi ahzanlı büyütları var Bundan alessabah on saatde

Evsafı şehri azîm ve kârı kadim kal'ai Arbacı

Nil (i) in canibi şarkında bir vasi fezada ve nebatat alefzarlı dar (ü) diyarda bina olunmuş bir şirin şehirdir Kal'ası (d)i rahti müntehalardandır Birbirlerine yine haşebler ile bend idüb için çamur ve darı sapıyle ve çim ile rıhtım idüb dolma divarlı tuladan metîn kal'aidir [1] Zira bu diyarda binalar içinde iki bin üç yıllık ağaçlar vardır Ve asla çürümemiştir Âsi hurma ve santa ve etle ve saç ve zakkum sindyan gibi böyle ağaçlardan bina olunmuştur Ve şekli dörd köşeden tulânî ve dayiren madar bin adımdır Ve içinde yedi yüz kamışdan ve çalaşdan evleri var Ve bir camii var Şarka nazır bir kapusunın kanatları âsi hurma ağacındandır Cümle evleri tob binadır Zerremisal bu şehirde taşdan alâmet yokdur Tarşra varuşda üç bin hasır ve kamış ve tobdan evler ve yedi cami ve on bir boza dükkânı var Gayri imaristandan minare ve han hammam ve sebil ve medrese ve bağ ve bağçe yokdur Amma bostan çokdur Ve bu şehirde mukaddema Foncistan melikinın veziri Kan Pir sakın imiş Hâlâ Foncistan melikinın karındaşı Kan Cercis sakın Kırk bin askere altı kerre yüz bin reaya Berabere kavmine melik [2] bir halim ve selim kimesne Şerefi sohbetleri ile müşerref olub hakir kanı Kör Hüseyin Beğin Firdaniye gazasından aldığı mali ganayimden Berbere meliki kadısı hedayaları teslim idüb Hüseyin Kan size islâm [3] eyledi didikde gaza ahval(in) süal idüb mavaka üzre nakl etdiklerinde secdei şukretti Ve Berberistan melikinın dahi pişkeşlerin getirüb safa etdi Bu mahalde hakir dahi bir kavanoz mümessek eşribe hummas ve bir mikreme ve don ve gömlek verdim Vâfir haz ۱۰۱ idi [4] Gayet helte [5] yani uğuz âdem

Kelâmı acibei o

Bu Kan Cercis ile ibtida mülâkat olduğumuz mahalde tevabilerimiz ile bizi görünce kalkub bir köşede kenlenendi[6] ve tercemanı çağırub

- [1] Yıldız nüshası (kal'adır)
- [2] » » (malik)
- [3] » » (selâm)
- [4] » » (itdi)
- [5] » » (beleh)
- [6] » » (gizlendi)

bu çiy âdemler nedir [1] Anlar dahi Mısır vezirinden karındaşınız sulta [2] Fonca giderler didi Ya bunlar böyle akdır Yüzlerinin derisin yüzenlerden şikâyet mi geldi [3] Bunları böyle beyaz çiy idenin hakkından gelüb bunların hakkı hak olsun dedi deyu terceman hakire bu kelimatı eblehiyyeti naklidince hakir âlemi hayrette kalub Hayfa ve dirig Başıma türabı rik kim on sekiz padişahlık ve kırallık yerleri keşt gûzar iderek bu diyara düşürdün Ve böyle kelimatlar istima etdim Amma yine kendü talebimle oldu deyu hamd idüb kelimata âgaz etdim Tercemana etdim Biz Mekke ve Medine sultanı mevlâna mülûkularabı velacem Kostantaniyye Kayseri sultan Mehemmed Hanın kullarındanız Ve anın hükmündeki türabda sakiniz Biemrillâhi taalâ ol diyarlarda âdetullah bunun üstüne caridir Ol diyarların kavmi bizim gibi beyaz ola Ve bu sizin Foncistan ve Ber(ber)istan ve Sudan ye Begangistan velhasıl bu cezirei Mısır içinde olan halk Hazreti Nuh oğlu Ham evlâdlarındandır Cümle sizin gibi yüzleri gözleri ve sözleri bile böyle karadır Allahü Rabbülâlemin sizi böyle siyah bizi böyle beyaz halk etdi Yohsa bizim yüzümüz derisin kimse yüzümedi Öyle olsa ve yüzümüzden kan cereyan ederdi Yohsa biz şikâyet gelmedik Yüzümüz dücihanda ak iden Hakdır Hakdan hakkı kim alıvirmeğe kadirdir deyu vâzane böyle kelimatlar idüb terceman bir bir Kan cercisi nâcinse bir bir takrir idince لا اله الا الله deyu hayrette kalub taaccüb iderek yanımda olan bir alay ragî ve dagî âdemlerine hitab idüb Siz bunların gibi bişmemiş [4] çiy âdemler gördünüz mü deyu süal etdi Hele anda Mısıra ve Gazziye(dek) [5] seyyahat etmiş Berberî âdemi var idi Hemen ol fethi kelâm idüb رادك الله عرك ya Kan Cercis Ben Mısır kavmin böyle pişmemiş çiy kavm gördüm Zira ol diyarda böyle şiddeti hârlı şems olmaz Anıncün çiy kalırlar deyince hakirin aklı başından gitdi Şimdi bu divane kendi bizim cümlemiz uryan idüb bizim güneşe kon Bir kaç günde pişsin derse cız bız kebabı gibi pişeriz İlâhi sana sığınırım deyüb tenüzüler [6] ve Ya Hafiyz esmalarına müdavemet etdim Hamdi Huda olgûne bed hareket itmedi Amma birinden [7] kalkub hakire doğru gelince bu fakir dahi kıyama gelüb tabit [8] kadem durdum Amma gözlerim huddamlarımdadır

[1]	Yıldız nüshası	(didi)
[2]	»	» (sultanı)
[3]	»	» (geldiler)
[4]	»	» bu kelime fazla
[5]	»	» (zagî)
[6]	»	» (neüzüler)
[7]	»	» (yerinden)
[8]	»	» (sabit)

Anlar dahi âlâtı silâhlarındadır Derhal yanıma musahiblerle gelüb Görelim ne gûne tarz üzere esvab giyer deyu kuşağım çözdürmeğe ibram ilhah idüb görelim vücudun dahi böyle yüzün gibi çiy midir Görelim didi Hemen bu vehhamı hakirin dibecek akli perişan olub iki kollarım mürâfıklarına dek açub gösterdim Yine anınla kanaat etmeyüb Elbette kuşağın çöz esba [1] vücudun görelim deyu teklifi malâyutaklar et-tükce can başıma sıçrayu(b) hiddete gelüb hakir gazabâlûd olurdu Aklı kasıra bu hutur iderdikim Elbette bunlar bizi uryan idüb güneş-de pişirirler deyu havf iderdim Ve Bire meded hay deyu feryad iderdim (Der)hal bizimle Donkoleden Habeşli cibirtî âdemleri Ya Kan Cercis Bunlar Rum kavmidir Bunlar böyle kelimatları ve böyle evzâ etvar teklifleri görmemişler ve işitmemişlerdir Bunlara Siz kuşağınız çöz Esbablarınız alub sizi uryan idüb cümle mal menâliniz garet idelim derler deyu zan iderler İşte bu [2] silâh tevabileri bellerinde üçer dörder bundukları var Şimdi Arbacı şehrinde bir kılıc bazarı olur Sonra karındaşın melik Kakana ne cevap verirsin didükde varub yerine durub[3]tebessüm iderek biz(i) yanına kağırdı Hakir sehl istiğna etdim Yüz bin reca ile zanu bezanu meks idüb bazı kelimatlar etdi Ve özür dileyüb müddeti medidi ömr içre bu diyarda sizin gibi çiy âdem gördüğüm yokdur Anınçün Görelim deyu reca eyledik Yohsa hâşâ ve kellâ bizim size kasdımız ola deyu yerinden kalkub destimiz pus etmek ister Amma başınızda şaşınız yani sarığınız bozun görelim didi Bildim ki bu âdemde cünun alâmeti vardır Deli ile hem celîs ve hem enîs olmak divanelikdendir deyüb Bizim başımızda destarımız böyle diraz olduğunun aslı biz mücahidi fisebilullahız Şehid olduğumuzda bununla sarub defniderler Alâmeti Muhammedîdir Ve ırz(u) vakarı ahmedîdir Bunu âdemin başından bozan ırzın bozmakdır Hâlâ başımızda böyle alâmetdir deyu destarımız bozmıyub böyle cevap verdim Hal [4] meşin yadığı ardında altı şemame beyaz amber çıkarub ihsan etdi Ve bir tobra ödü maverdî ve iki tobr (a) akıyk ve yemeni ve mercan cevzı bevva kadar iri habbeleri verdi Ve iki siyah bakire kızlar ve sekiz esmerülvech gulâmlar verdi Hakir dahi ana barı azım defîyçün bir kıl [5] verdim Gayet memnun oldu Amma hakir andan ziyade mesrur oldum Zira kıllar [6] her gün yüzer deve

[1] Yıldız nüshası (esbabı)

[2] » » (pür)

[3] » » (oturub)

[4] » » (derhal)

[5] » » (fil)

[6] » » (filler)

yükü alef yerlerdi Ve sahrı yenlin [1] gûya nısfın nuş iderlerdi Andan üçüncü gün kendusile vedalaşub hedaya askerile yine Nil kenarınca Foncistana azimet etdik Olgün on iki saat gidüb

Tavsifi kal'a(i) Itşan

Nilin garbında şekli müdevver topdan bir kal'ai Ve bir cami ve altı yüz tob ve çalaş palaş evleri vardır Hikmeti Huda hâkimi Rumlu Kara Ali Çelebi Tobhanede bir Habeşe cariyesinden tevellüd etmiş bir fasih ve yârândan bir nazif çelebi (i)di Habeşden Zeylaa gidet ki [2] âlemi sabavetinde bu Fonca esir olub elli yıldan beru halâs mümkün olmıyub ehil iyal sahibi olmuş bir halûk ve halvülkelâm âşıkı şeyda can idi Badehu şehrin cami ve hafta pazarı olan yerleri ve boz(a) hanelerinde hanende ve sazandeleri seyrü temaşa idüb şehrinde taşra besatînlerde kavun ve karyon [3] faslı etmeğe reftar iderek gitdik

Der beyanı vâkıı hali pürmelâl

Bu hakir seyyahı âlem ve nedimi benî Âdem Evliyai Gülşenî aktarı âlemi keştü gûzar ve seyr(ü) temaşayı şehrü diyar iderek hittai esved yani karalar diyarından Sudan diyarının şehirlerinden bu şehri Itşan nam mahalde vaz'ı kadem ve şehrin seyrü temaşa etmeğe bezli himem idüb ârifane ve bu şehri mezburun kûçe ve bazarını zayir ve sayir olduğumuzdan sonra mezkûr bostanda battih faslı iderken memaliklerimizden Kâzım ve Söhrab berpa durub canibi erbaiya nigerranda idiler Zira biran [4] dideban ve nigâhı basar olmazdım Zira İbrim ve Say şehrinde öyle vasiyyet etdiler Hemen mezbur gulâmlar Ağa İki âdem nümayan oldu Amma bilmem niye süvar olmuşlar Bu canibe gelmek üzredirler deyu cevap etdikde yine silâhlarınız ile mukayyed olun deyüb karpuz yemeğe meşgul oldum İşte geldiler İki de beyaz âdemlerdir Amma süvar oldukları hayvanları asla gürdiniz mi [5] budukdur (yokdur olacak) deyince hemen bir nefesler [6] Bektaşî zembemesi sadası gelüb hakir ayak üzre kalkub bu canlara nazar etdim Gördümki Abdalanı Bektaşiyandan iki kalender sima ve

[1] Yıldız nüshası (nehri Nilin)

[2] » » (giderken)

[3] » » (karpuz)

[4] » » (ibran)

[5] » » (gördüğümüz)

[6] » » (nefiri)

iki zarif zinde tûvânâ ve [1] âşıkânı hayra [2] karşıdan nümayan olub yakın oldukca sura reha buldurub makamı muaşşerde zemzemeler idüb ferah surların çalarak yanıma gelüb badehüsselâm [3] süvar olduğu dabbelerden nüzul idüb birbirlerimiz ile öpüşüb licamı dabbesi ellerinde iken oturdular Hemen hakir Bire gulâmlar Şu âşıkların ellerinden hayvanların alub gezdirdin Anlar idindi [4] Hayır Bu hayvanlar zîruh kısmından canı ve kanı çıkmış hayvan eti tenavül iden âdemin yanına varmazlar Ve öyle âdemler dahi gelümezler [5] deyu cevap etdi Ya deyu taaccüb etdim Birinin bir mehib gergeral [6] (i) di

Der beyanı sıfatı gergerdan

Yanlarında Rumda vüzeraların dabbetülârz misal divan atları var kim gayetülgaye lâhmı şahmı yerinde cesim ve semîn atlar vardır Gûya öyle bir esbi kebirdir Cildi sığın muyludur Lâkin kulağı dibinden ve zahrından dümmüne dek bir siyah radde seramed muyları vardır Başı yine at başı gibidir Gözleri elma gibi taşrada Müdevver ve mükâhhâl gözleri vardır Ve at gibi iki kulakları var Amma kameti mevzun gûşu huşlardır Ve alnında bir karnı vardır Dibi gayet kalındır Ve ucu sehl müdevverdir Kaddi beş karışdır Gözlerinin yanlarında pınar yerinden tâ burnundan girüb çıkan rüzgâr mahalli başkadır [7] bûrundur Ve [8] Kulakları vasidir Dişleri at gi (bi) dir Amma iki diş birer yanında birer karış uzun Yerlerinden taşra çıkmışdır Ucları rımmu sinandan nişan verir Gerdeni gayet kasirdir Amma omuzıyla ve dûşıyla beraber yek pare bir gerdeni kûtehdır Yelesi ta yerde sürünür Büklâm büklâm [9] fitile fitile olmuşlar Perçem yerinde bir şaha var Perçemi yokdur Ve şikemi husrevanî küp kadardır Ve cüssesini yite [10] at gibi Ve çarpası muyu azîm parleri gibi [11] Amudvar kısa ve kalın ve çatal tırnaklı ayaklardır Ve kuyruğu dahi üç at kuyruğu gibi kalın büklüm büklüm mergule ve mergulesarılmış rakıyk muylu

-
- [1] Yıldız nüshası (ârifan)
 [2] » » (Huda)
 [3] » » (badesselâm)
 [4] » » (itdi)
 [5] » » (gelemezler)
 [6] » » (gergerdan)
 [7] » » (Burnu sommaki)
 [8] Fazla
 [9] Yıldız nüshası (büklüm büklüm)
 [10] » » (hussateynı yine)
 [11] » » (gibidir)

dummü nazıfdir Ve olkadar tüvânâdır kim yile [1] sahasile[2] urub boynunda kalırmış Zira boynuzu havaya nazır münharıfdir Taakkul idüb lâşei fîli çıkaramıyub âhir fil yağı gözlerin âmâ idüb ekseriya sebebi mevteleri öldür [3] Ne kuvveti gerden ve [4] güçlü [5] vardır kim bir fîli cesîmî gerdeni üze şahasında gezdırir Ve yerinin[6] dahi merkebi böyle hayvan idi

Tarifi dabbei kazık boynuz

Lisanı arabda bagalı berrî derler Katırdan asla farkı yokdu İllâ kulakları dibinde boğum boğum iki siyah ince boynuzları var Ucları nişterden nişan verir Ve tırnakları çataldır Mezahebi erbaada yenilmesi helâldır Ve gayet cüst çapükdür Gûya ceyrandır Ve iki senede bir vaz'ı haml idermiş Garib temaşadır Bu âşıklar bunları kendülere müsahhar idüb licamlar üzüb [7] zahrlarına palanlar urub binerlerdi Bu hayvanları temaşa idüb bu canlar ile buşanda [8] can sohbetleri idüb canımız taze can buldu Ve mahazar deve etimiz ve tavuğumuz bulunub خير الطعام ماحضر deyüb teklif etdik Anlar dahi Hayır biz bu canlı kısmından yedi senedir kim fârigiz deyu bügâ etdiler Sebebi aslın süal idüb [9] Hindistan gemileri ile âdem karındaş Hind (d)en Çeşe (Habeşe) giderken Portakal küffarları gemilerimiz alub üçümüzü dahi esir eylediler Ve gemi âdemler [10] anbarı icre bizi haps etdiler Bir karındaşımız merhum olub na'sı [11] kebab idüb bize yedirdiler Kâmil bir ayda ol biraderimizi iki kişi tenavül etdik Bir aydansonra hikmeti Huda bu Bahri Okyunusda gezerken bir telâttumu derya bizi bir kenara atub keşitimiz [12] pare pare olub biz bir cebeli âliye firar idüb bir âbı revanda gusl idüb ikişer rik'at salâtı şükür kılub zîruh kısmı tenavül etmeğe tövbe etdik Sebebi oldur deyu ağladılar Ve erşı [13] gün bu hayvanlar bize gelüb insü ülfet etdiler Lisanı hal ile

-
- [1] Yıldız nüshası (pîle)
 [2] » » (şahasile)
 [3] » » (oldur)
 [4] » » (ne)
 [5] » » (payleri)
 [6] » » (birinin)
 [7] » » (urub)
 [8] » » (bostanda)
 [9] Yıldız nüshası (itdim İtdiler)
 [10] Fazla
 [11] Yıldız nüshası (na'sın)
 [12] » » (keşitimiz)
 [13] » » (ertesi)

be(ge)ndiler Hâlâ yedi yıldan beru bu hayvanlar ile serseri gezerir[1] Bir selâmete çıkmadık Kara Zengîler içinde kaldık Çiy âdem deyu bizi masharalığa alırlar deyu vâfir şikâyet üzre olub birez [2] arpa ve darı ekmeği ve kavun ve karpuz tenavül idüb sad şükrü Huda etdiler Meler [3] yedi ay imiş Hâyanları ile ot otlarlar imiş Bazı zaman şehre girdikde taam vermeyüb risva [4] idilermiş [5] Hakir küstahane süal idüb ne bağının gülünden ve ne diyarının hâki pâkin-den ve nehrin âbından nuş idüb maskatı re'siniz ne diyardır dedim Diyarı Rumda Konya kurbinde Lârende şehrideniz deyu cevap etdiler Hakir itdim Sehriniz görüb hazreti Mevlâna validesin çami-hinde [6] ziyaret eyledik Ve Karaman Oğlu Yakub ve İbrahimin medresei ibret nümaların seyr (ü) temaşa itdim didikde haz etdiler Hemen hakir itdim Ey ihvanı vefa Eğer selâmete çıkmak isterseniz bu hakirden bir kadem münfek olman Bizi refilığa [7] kabul eylen Sizi muazzez ve mükerrem selâmetle biemrillâh Mısır diya-rına çıkabran [8] didikde dest berdest olub hakirden tecdidi biat idüb birbirlerimize nanpare verüb üçümüz dünya ve âhiret karın-daşı olduk Bunlar ile bir hayli dahi tekellüm idüb öyle sahili biem-manda abdâlanı Rum görünce mürgu canıma inşirahı sadr ve zevkı derun hasıl olub bostandan kalkub reftar iderek İtşan kal'aisinde [9] konağıma gelüb bunlara refiklerimiz yanında yer gösterdik Yine sohbetleri ile müşerref olub ismi şeriflerin süal etdim Biri Seyyid Nîmetullah ve biri Seyyid Harullah [10] Bunlara birer kat bulunan esbablardan teklif etdik Hayır Biz yüz yıl fukaradan çıkmazız ve dünya cifesin kabul etmeziz deyu her şeyden itba [11] etdiler Gör-dümki ankasıfat kaf konağında âşiyân etmiş müstağni canlar Hemen etdim Zira[12] (evvel ür فبر فمر الطريق) fehvasınca İtşandan kalkub kat'ı menazil ve tayyi merahil iderek şiddeti hâr ve renci bişümar çekerek

-
- [1] Yıldız nüshası (gezeriz)
 [2] » » (biraz)
 [3] » » (Meğer)
 [4] » » (risvay)
 [5] » » (iderlermiş)
 [6] » » (camiinde)
 [7] » » (refikliğe)
 [8] » » (çıkaram)
 [9] » » (kal'asında)
 [10] » » (Carullah)
 [11] » » (ibâ)
 [12] » » (evvelür refik sümnettariyk)

Kal'ai Bakîs

On saatde Nilin canibi garbında haşebden kal'adır Ve evleri dahi haşebdir Bir camii muhtasarı var Andan kalkub menazil kat iderek vakti zuhurda ve ot [1] şiddeti hârda ve yedinci saatde

Kal'ai Hilletür Rikâbî

Nilin şarkında kal'ası haşebdir Ve camii ve gayri imareti dahi yokdur Andan dokuz saatde Nil kenarından baid gidüb

Hisarı Hilletül Cündi Sevr

Hâkimine Cündi Sevr derler Hâkimi ismile müsemma bir kal'ai haşebdir Ve canibi garbdadır Kal'ai [2] içinde bin aded haşebden ve tobdan ve kamışdan Berberî evleri vardır Bir cami var Amma hurması olmaz Zemini gayet şuredir Bu kal'adan ileri Fonc padişahına müjdeciler ve bizim âdemlerimiz kendi [3] Önünce cemii hedayalarımız ve mektublar ve namelerimiz hazır idüb alessabah azmi rahî Sennar etdik Valii Munsır[4] olan efendimiz Kethüda İbrahim Paşanın Foncistan melikine verdiği bir sade yelkendüz atı bir gulâmımız yedeğine verdim Ye bir atı sırmalı katife eğer ve divan hatı [5] ve palan rîşmesile ve sırmalı münakkaş Mardin abayîsi ile bir gulâmının yedeğine verdim Ve on aded şerbet kâselerin bir kahve tepsisi icre zeyn etdim Ve üç deste kemik gezli ve müzehheb gezli ve küçugen okların destesin birer harir mikremiye sarub huddamlarıma verdim Ve üç pervane yağların dahi birer harir mikremelere sarub birer huddamıma verdim Ve cemii huddamlarım pak libasları ile tezyin idü (b) ileri ve heccanları keزالik müzeyyen eyleyüb her âdemim atbaşı beraber olub name ve mekatîbleri atlas kise içinde bir münakkaş boğce icre önümüzce bir âdemimizde olub el üzre götürerek Nil kenarınca altı saat gidüb anı gördük İleriden bir gubarı siyah evci semaya peyveste olub gelmede İki saatden anı gördük Nice bin atsüvar ve pilsüvar ve hicin ve himar süvar âdemler istikbalé çıkub geldiler Cümleden geru Fonc melikinin Kanfini bir beyaz fîli mahmudiye süvar olub

[1] Yıldız nüshası (ol)

[2] » » (kal'ası)

[3] » » (gitdi)

[4] » » (Mısır)

[5] » » (rahtı)

anlar fil üze hakir hussan üze badesselâm hal hatır soruşub azmi rah iderek bir saat dahi gidüb sahili Nilde yetmiş seksen hayme hargâh nümayan olub mutallâ topları şa'saasından didebinalar hirelenirdi Veziri etdi Bizzat sultan size istikbale çıkdı Anda cenabınıza muntazırlardır deyince asla tertibimize halel vermeyüb yakın vardıkda cümle hedayaları geri koyub Berberistan kadısı ile atbaşı beraber otağına varub anda ta namusiyye altında nüzul idüb âdâb üze iki destimiz sinede varırken hemen yerinden pertab idüb hakire karşı gelüb hemen hakir tevazu meskenet ile Esselâmü aleyküm ya sultanı Sudan Ve aleyküm selâm ya huddamı Âli Osman deyüb destime yapışub el ele olub öbüşerek ve gülüşçrek makamında kaim olub hakiri dahi yanında zanu bezanu etdirdi بعداللى والنا meydanı muhabbete sumatı Muhammed gelüb âyîni Fonc üze taamların tenavül idüb ellerimiz liğen ibrik sabun ile gusl idüb badehu bir çerde gulâm bir hokka ile sultanın huzuruna bir şey getirdi Sultan içinden alub ellerine sürüb yüzüne ve gözüne sürdüğü an otağın içi rayihai ıtrı Cennet ile muattar olub cana safa verdi İşaret idüb gulâm hokkai muvaceheme getirüb hakir dahi öyle eyledim Bir gubarı ebyaz Amma olkadar müessir rayihası varkim misk amber ve anber (a) nın yanında kâfur değildir Hakir taaccüb etdükde der an tercemanı Foncistanı çağırub Tabur ıtrı derler deyu cevap etdi Andan veziri Kanfin gelüb melik kulağına bir cevap didi Sultan dahi tercemana ol dahi bize reddi cevap idüb getirdiğiniz hedayalar tevabiiniz ile önümüz sıra kesinler [1] didi الاسراركم deyu cevap etdik Hemen saat canibi erbaadan köslere turralar urulub yine alaylarımız tertib üze Sultan önü sıra gidüb benim atım yedek idüb biz Sultan ile bir file bindik kim gûya dabbetülârzdır Kasrında yedi kişi idik Filbandan maada yirmi iki gılman dahi var idi Bu hal üze alay güruhu enbuh misal asker çekilüb üç saatde Sennare şehri karib oldukda tarikr âmmın canibeyninde kat enderkat âdem deryası Sultanı gördüklerinde ta secde mer-tebesin iderlerdi Bu hal üze Sennare nümayan olunca kal'adan toblar atilub sadayı Allah Allah evce peyveste oldu Ve kal'aya dahil olunca kûs ve mikrefe ve kudüm dübelekler çalınub divanı azîm olub cümle âyânı Fonc hazır olub Sultan tahtında berkarar iken kanun üze varub ibtida name ve mektubları verüb berranı yani divan efendisi arabî mektublarımız kıraat idüb bizi hadden efzun tarif ve tavsif etdükde tahtından kalkub elim eline alub taht üze teklif etdi Hakir haddim değildir didim Ve name ve mektubları bus idüb koy-nuna kodu Andan gayri hedayaları birer birer hakir huzuruna koyub

[1] Yıldız üüşhası (gelsinler)

oklar ve yaylardan ve kâselerden ziyade haz idüb safasından her oka birer birer nazar idüb taaccüb iderdi Buyurdular kim Böyle zîkıymet şeyi âdem düşmene atar mı didi Hakir reddi cevap idüb Padişahların âlâtı dahi şahane gerekdir Hîni gazada baş halâs ider Bu cevabdan sehl hissetine haml etdim Badehu yelkendüz atı getirdim Andan dahi cihan kadar haz etdi Andan pak ve nazif besatiyle koca surmayı doru gebtişei [1] getirdim İki tarafından huddamlar keşan berkeşan çeküb bu kadar zagî askeri görüb bir veda sahîli âvâz etdikim görenler hayran kaldı Canibi erbaasından kagan arslan gibi nigeran etdükte görenlerin zehreleri çak oldu Amma hakir lisanı hâlin anlıyub dilim dilim olub âhir işim hak oldu Bu atı Sultan bu kadd (ü) kamet ile ve bu kadar zîkıymet besat ile görünce kâmil iki saat bakdı Ve kendi ezanları okundu Andan divandan çıkdı Ve bize sarayının bir köşesinde Nil kenarında limon turunlu bağı İrem misal bir konak verüb cümle huddamlarımız ile anda bin seksen üç Şa'banül muazzamının yirminci gün Sennareye dahil olduk

Evafı vilâyeti Sudan ve tahtı Foncistan Kal'ai Sennare

Ertesi alessabah yine divan olub hakir melike Kôr Hüseyin Kanın gaza malinden gönderdüğü hedayaları cümle teslim etdiler Badeddevan [2] melik ile ülfet idüb taam tenavül etdik İbtida taamları sünnet üzre arpa ekmeği ile za'teri Halildir Andan nîmeti celildir kim evvel koyun kebapı ve ceýran ve deve eti ve deve südü ile darı yerler Vesselâm Gayri taamları asla bilmezler Pirince [3] ve ades ful gelirse Mısırdan ve Circeden gelir Amma Ramazan girince pirinç pilâvı kabak kurkas ve karnebit pişirdiler Yevmiye bin tekne taamı mebzul idi Huzuruna beş gûne taam ve iki yüz Sudan tabakları ile taam gelir Huddamlarımıza elli ulbe taam tayin idüb dört yüz darı ekmeği ve iki yüz rubu'darı atlarımız için beher yevm vâsıl idi Andan kendileri bir halûku halvelkelâm şeyhi şab şeklinde esmerüllevn ve bir vecihülmanzar kaddi vasatî ve başında beyaz destara kezalik beyaz asdar giyüb daima ibadete meşguldür Amma divan günleri ağzın ve burnun bağlar Ve huzuruna gelen şâkiler karnı üzre yani yüzü koyu yatub dava ider Müdde aleyh dahi yanına gelüb oldahi yüzü

[1] Yıldız nüshası (gebişei)

[2] » » (badeddivan)

[3] » » (pirine)

üzre yatub melik yanında kadıları dava dinler Amma gayet fâzıl ulemayı malikîdir Zira Berberistan Sudan diyarları cümle malikiyyül mezhebdir Kadılar ismi Şefiüddin Sultanları Melik Kakan Vezir [1] Kafindir [2] Ve defterdarı Dabir Kandır Kâtibi Berrani Kabındır. Şehir hâkimi Sirdimdir Bebbavları Hacibdir Askeri tayifesi Şelâm- dır kim cümle üç kerre yüz bin kara zagî Urbana malikdir Ulûfeleri yoktur [3] Ve reaya ve berayasının hesabın Cenabı Bari bilir Zira bu dünyada ne kadar esbab giyer âdem var ise bu Mısır ceziresinde bin giz okadar uryan ve büryan ve cîan mahlûku Huda vardır Emrazı muhtelif neydir bilmeyüb muammer olurlar Ve şehrinde üç şeyhülis- lâmı vardır Şafiî ve Malikî ve Hanbelî muktedileridir Amma Hanefî müftisi yoktur Ve nakibüleşrafları vardır Zira sâdâtı kiramları cabeca vardır Bunlar daima divanı melikde hazırlardır Dârât aza- metleri ve şevketleri yoktur Ve esbabı ihtişamdan harir makulesi giymezler Cümle âyân beyaz gömlek ve beyaz destar ve paylerinde cımcime Vasatülhal olanları pay bürehne ve serbürehne gezerler Bir âdeme katl icab etse cümle âyân eşraf meşveretile ya katl ve yahud nefyi beled iderler Ve nisvan tayifesi divana gelse melikin kaasına muttasıl bir höcre vardır Anın kamış örülmüş kafesi ardından arzı hal ider Yohsa bu diyarda avret taşra namahrem huzurunda gezmek memnuatdandır Ve yedi sekiz aylık yerden gelen şâkiler için başka müsafirhaneleri vardır Mekûlât ve meşrubatların melik tarafından verirler Müsafirîne gayet ikram iderler Ve vilâyetleri vâsiatül aktardır Altı yüz kırk beş şehir ve bin beş yüz kal'a ve kırk [4] tih ve yetmiş cibali kebir ve üçyüz sahra ve kırk buhayre (i) hulü ve elli buhayre (i) maliha malikdir Ve diyarında kırk elvan maadini haslara malikdir kim bir padişah malik olmamışdır Cümleden ziyade çöl ve çölista- nında altun tibri payimali rimaldır Amma su'ban misal müekkilleri vardır Semi helâhili ile âdemi helâk ider Yine böyle iken vakti seherde cümle yılan ve çıyanları nimecal [5] iken altun tibrin cem idüb firar iderler Ve gümüş madeni ve bakır ve demir ve kurşum ve nefz ve katran ve gubarı cam billûr ve alçı taşı ve sürh ve kelârmenin nâzifi ve kükürdün dane dane lâtifi bir diyarda yoktur Bunun emsali nice maadinler ve mutalsamatlı defayin künuzlar vardır kim cümle rayegândır Amma bir alay uğuz ve uğursuz tayife içinde olmak ile

[1] Yıldız nushası (veziri)

[2] » » (Kanfindir)

[3] » » (yok)

[4] » » (bin)

[5] » » (bîmecal)

istihracına kadir değillerdir Ve behayim makulesi bikar bekâr hovarda kavmi vardır Ve bu tayifenin ahvalâtı ve evzâ etvarların tahrir etsek tatvili kelâm olur Zatleri gibi ahvalâtları çokdur ki tahrir olunmaz

Der beyanı haddi Sudan

Şimal canibi kırk merhale baid Habeş ile müşâ'dır Ve şark canibi on merhale yer Dumbiyye sultanile müşâdır Ve cenub tarafına iki aylık yol Kırmanka meliki ile müâ'dır kim Nili Mubarekin re'si tulûu bu Kırmanka [1] diyarında Cebelülkamerden çıkar Ve garb tarafı üç aylık rah Beganske meliki ile müşâdır Yıldız tarafı altı merhale yer Berberistan meliki ile hem hudud Ve cemii reayaları ile Berabere reayası mahlûtdur Ve Nilin canibi şarkî tarafında yıldız rüzgârı üzre Alevî meliki ile hem hududdur Bu vâsiülaktar diyarda olan acayibatdan temaşagâhları var kim diller ile tabir ve kilki cevahir nisar ile tahrir olunmaz Amma mahallerinde alâkaderüttaka terkıym ideriz Ve böyle âsude muazzam diyarda yahudi ve nasranî ve kıbtî ve rum ve ermeni ve firenk ve kızılbaş ve Hind ve Sind ve kavmi ervam yokdur Amma bünyan kavmi vardır Âteş perestlerdir Habeşd(en) ticaret ile gelüb giderler Ve vilâyeti Firdan ki anın fethinde hazır olduk Anda Mugan kavmi vardır kim bu Sudan hükmündedir Ve cümlesi kadidi mahzdır Bir lâhmı şahm sahibi âdem görmedim Çapük ve cemma' ve şiddeti hâra mütehammil âdemlerdir Kanaat idüb cümle uryan ve büryan gezerler Ve bu diyarda asla çuka ve kumaş ve katife ve kemha ve hârâ ve gayri harir makulesi yokdur Ve altun gurus yokdur Ve muhtac değillerdir Âbâ ve ecdadlarından böyle görmüşlerdir Tüccarların getirdikleri metai deve koyun ve sığır ve camus ve dendanı fil ve şahai gergerdan keler dışı ve fil kalkanları ve zübat ve kakulei kebir ve sadici Fonci ve saka(n) kuru berri ve tuti ve âbnuş[2] ve pelâsanta ve sac ağaçları makulesi tahrir olunan mal menal ile tüccarların metain değış dokuş iderler Asla beyişiralarında altun ve gurusı yokdur Ve tibrleri gayet çokdur Amma kal idüb altun sikkeli etmeği bilmediklerinden sikkeleri yokdur Amma hutbeleri çokdur Arabî lisan üzre Cum'a gün hatibleri minberde va'ız iderken badettarziye ve tasliye (صاحب البلاد والسرطان واسع البلدان السلطان قفان ابن غلام محمد قفان ابن ادريس قفان المولانا) Badehu ان ملائكته deyüb صاحب الحرمین محمد ايدالله سلطنتهما الى انقراض الدوران Âyetin tilâve tidüb müezzinler kamet idüb ikişer rik'ât salâtı Cum'ai eda idüb camiden çıkarlar Zahrı âhiri ve sünnetleri asla kılmazlar De'bi kadimleri

[1] Yıldız nüshası (Kırmanka)

[2] » » (âbnuş)

budur Ve bir avreti menkûhalîge aldıkda ta melik huzurunda bilmuvacehe nikâh olmayınca olmaz Cemii bilâdlarda melikden izin gider Meliklerine peygamber kadar itibar iderler Camie şikâre giderken melikin yolunda durub secdiye yakın tazim iderler Böyle iken melikleri camiye piyade giderler Ve na'ının kendi elile alur Olkadar tevazu sahibi âdemlerdir

Evsafı kal'ai tahtı Sudan şehri Sünnare[1]

Nilin canibi garbında vilâyeti Sudan hakinde bir vâsi fezada kal'ai azîm ve şehri kadimdir İbtida bani [2] Halha Kan melik binasıdır Cümle tob ile mebni şekli murabbadan tulânî kal'ai metindir Amma hendeği yokdur Ve taşradan bir kat dahi haşebden mebni azîm sü-tunu dîrahtler ile çıtaçıt birbirlerine bağliuy içi rıhtım dolma haşeb kal'adır Bu mertebe tarif ve tavsif olunmadan murad oldur kim İb-rim vilâyetinden beru Nil kenarında pare sagir ve kebir kal'a temaşa etdik Bu cümleden büyükdür Ve mamur ve müzeyyendir Zira tahtı Foncistandır Dayiren madar tula bina kal'ası üç bin adımdır Ve üç kapusu ve kal'a içinde topdan Kakan İdris Camii Minaresi vardır Ekseriya ubur ettiğimiz kal'aların camilerinde minareleri yokdur Ve melik saray (1) ve vezirleri ve erbabı divan ve âyân haneleri tobdan ve Nil tıynile sıvanmış kamış ve çalaşdan müfid muhtasar iki bin bağısız ve bağçesiz evlerdir Amma cümleden melik saray (1) Nile nazır havadar saraydır Bir hammamı ve Nil kenarında limon ve turunc ve hurmalı ve reyhan gülistanlı müzeyyen saraydır Bu kal'a içinde asla çarsuy bazar yokdur Lâkin kal'anın garbında olan varuşu azîm altı bin aded top ve haşeb ve kamış ve çalaş ve hasırdan evlerdir Cümle tariykı âmları pak rimaldır Ve ekseriya bu diyarın nice kerre yüz bin kavmi karalar kara obalar ile konub göçerler Sahranişin âdemleri çokdur Taşra varuş kal'asın tamir termim murad idindiklerinde bu kavme ferman idüb Nil cezirelerinde hâsıl olmuş ilgin ve santa ve sacır [3] ağaçların develeri ile getirüb kal'ai mamur etmeğe memurlardır Yohsa Rum kal'ası gibi dizdarı ve neferatları yokdur Amma sehl cebehane ve barudu siyahı ve elli aded şahî tobları ve bazı tüfenk endazları vardır Amma atmağa olkadar cür'et idemezler Gayet vehham ve müdrik ve ihtimalci kavmdır Ve kal'a kapuları üzre fîli kebir inciklerinden demir bendler sarılmış tobları

[1] Yıldız nüshası (Sennare)

[2] » » (banisi)

[3] » » (sac)

vardır Haylı gülbank verir Bir sefer seriyyeye gitmişler Bu fil üstü-
hanı tobların develere yükledüb götürürler Ve yevmi İdde ve bizim
Ramazan hilâlinde hakire rağmen cümle tobları endaht idüb kûs vel-
velesi ve neft ve katran çırağanı cihanı zeyn etdi Ve ta sabahadek
bir hay huy yelwele etdiler kim gûya suru hümayundur Ve Habeş
zengîleri ve Mendebiyeye zengîleri bu şehri nehb (ü) garete geldikle-
rinde haber idüb imdad iderler Berber bu Mendebiyeye kayminden
gayet havf üzredirler Anlar müslim değillerdir Haşrüneşri inkâr ider-
ler Ve bu aşağı varuşda yedi cami tobdan ve kırk mesacid çalaşdan
ve üçyüz dükkân halaşdan müfid ve muhtasardır Ve kahvehaneleri ve
bozahaneleri bîhisabdır Beni Âdem çok olması yüzünden mamurdur
Yohsa Rum ve Arab ve Acem ve Haleb binası gibi binayı azîmler
cihetinden mamur değildir Ve kârgir binalı han ve hammam ve be-
zazistan ve imaret ve sebil mekteb ve medaris misilli binalar yokdur
Zira bu şehirde bakla kadar taş dahi yokdur Hâki pâki olkadar lâtif-
dir kim fagfuru Çin misal kâse ve gözeler yapılsa mümkündür Ve ga-
yet mahsuldardır Bir kile darıdan beş yüz kile mahsul alır Ve arpa
ve buğday keزالık lâyuad hâsıl olur bir haki tutyaya malik diyardır
Âbu havasının letafetinden sahib tabiat olan melikler cabeca bağçeler
insa etmişler Limonu ve turuncu vardır Amma bağlarında ruh yok-
dur Amma bostanları gayet çokdur Siyah çerde mahbub ve mahbu-
belerine nihayet yokdur Yani esmerüllevn olma cihetinden şütürleb
ve abusülvech zengî sıfat ola Hayır öyle değildir Öyle nerm ram
mahbubu gülfam reftarı güftarı şivekâr bintanlar var kim herbiri dili
âşıkı mecruh idüb nigeran iderler سبجان خلاق الباق Zira yedi kudret ile
mükâhhhal meralî ve gazalî gözlü ve şirin sözlü nazif ve seramed kame
mahbubanları olur kim gören hayran olur Mezhebi Malikîde menkû-
haliğe görüb almak caizdir Ve nikâhı mut'a memnudur Amma ule-
maları bir kavli zaif üzre mehil vermişler Bir iki haft (a) bir hatunu
nikâhı mut'a ile istimal idüb bir zirâ bez nikâhın verüb koyub tala-
gın yad idersin Mahbubeleri andan malûmdur Amma mahbubeleri
ayan ve beyan ve uryan esmerüllevn gılmanı hussanları bir fula muh-
tac ve avc [1] ve girisne zac serseri gezerler Bir iplik versen üç dört
gün hizmet ider Bazıları def'i cu etmekçün hizmet iderler Halleri
mükedder maaşları böyle mukadder olmuş uryan kavmdır Amma
gazaba geldikde tarfatülayn icre âteş pare olurlar Sevdayı mahz kavmi
lecucdur Ve bu kavm kavmi Benkala ve Donkola ve Afnu ve Bornu
ve Kırmanka ve Beganski kavmi gibi bed asıl değildir Herkes küffün
gözedir Zira melikleri dahi öyle bedçehre ve bîbehre kavm değiller-

[1] Yıldız nüshası (ac)

dir Div ser ve şütürleb ve pîl pay ve gul endam değillerdir Gayet mevzun ve şirin ruy ve şirin kelâm ve nigından [1] ve hokkadihan ve esmerüllevn gerdan ve gabgabı çar[2] zenebdanlı ve hurma burun dürdihan siyah vech ile gülfam dudaklar arasında öyle berrak ve pak ve hemvar dizilmiş dürdane beyaz dişleri var kim gûya herbiri birer dürrü hürmüzdür Sanii Bariye malûmdur kim bunlarda olan nergis ve meralî kudret vesmesile mükahhal çeşmi gazaller var kim herbir nigehe bir nigehte bir nigâhı âşinayı ile nigâh âgâh işaret ider kim vücudu âşık âgâh olur Amma esvab eskal(le)rinde hafifülhal hüsünde pürkemaldirler En ağınyasının belinde birer ceyran derisi ve koyun sahtiyanı bağlar Kenarlarında gûnagûn boncuklar ile zeyn iderler Boncuk dahi bunda gayet makbuldur Ve eğinlerinde birer Mısır peştemalı ve birer İskenderiyye ihramı vardır Ol dahi şiddeti şita mahallindedir Gayri zaman uryan ve giryandır Ve zenaneleri Saidi Âli ihramları ve münakkaş kutnu çarşaflar bürünüb ayaklarına ve kollarına yirmişer ve otuzar sırcadan Halilürrahman halhalleri geçirirler Ve cümle kelimatları Hazreti İdris nebiden beri lisanı iberî ile kelimat iderler

Lisanı iberî

طور 7 لقاو 6 اراضی 5 اونوا 4 داق 3 یا منی 2 اندی 1 تار
Evvelâ hesabı madude 10 داق 9 تاق 8

Siiri Kakan Melik Belig kelimatlarındandır

چچلقدانى	ایله تنای	آچلی نتان	تعالی جدان
Güzel olanı	sever kul anı	canımın canı	görsem ben anı
چتام یولانی	Evvel mısra tamam oldu		
öpsem civanı	Tercemei evvel tamam oldu		
قاسقلى جنانچ	اجمعی قماج	دال بلادی	یبله بادی
Koynuma alsam	Sineme sarsam	şahıma emsem	boynuma alsam
بقیلى منانچ	Mısraı salis tamam		
Siyah kolunu	Mısraı terceme tamam		
ملمچی چلطامات	چچلمسی قلمان	[3] للتنای لیلیتی	مزای لیتی
Benim o yar	dünyada varım	dese o yarım	ben anı sevdim
قراچی چیتی	چچ یولانی	قوشی چلای	سلماتی چی
Gönlümü verdim	küfür mü etdim	âşıkı oldum	koca zamanı

[1] Yıldız nüshası (nüktedan)

[2] » » (çahı)

[3] » » (لال لیتی)

Mısra

Terceme

فلقی قلاتان

قفان شاهى

قلبت جاهى

خنزیرله جاج

Nice

Kakan sultan

kul oldu her an

canınadır can

بایرله حاج

تلتی تاهى

ol ola kurban

eyleye şükran

Makamı bayanında [1] beste olunub okunur Ve bu şehrin irfan-
ları ve nisvanları gûnagûn feracete [2] okuyub def ve dübelek mikrefe
ve kabaklar içine çakıl taşları doldurub zıfaf sürur gece ve günleri
çalub bozay (1) ve soğan ve sarmısağı yiyüb varsağılar ve feracete
yani murabbalar okurlar kim tabir olunmaz Ve sitare zöhreye mensub
olduklarından cümle şuh ve şengül âdemlerdir Ricallerinin isimleri
bu gûnedir

Ermâi beni Âdemi Foncistan

Evvelâ İdris ve Cercis ve Hamd isimleri gayet makbuldür Ve
Nâsır ve Fonku ve Apşumba yani ağadır Ve Firma ve Adlân yani
askerîdir Ve Sirhac ve Beşir ve Daniyal [3] ve Cedellâ [4] ve Şünbülî
yani Süleyman Ve Abderi yani Abdurrahman Ve Fisban yani hoca
demekdir

Esmâi nisvanı Foncis (t) an

Daglite ve Haccici ve Kavra ve Havza yani Hafaza Ve Nuraha
ve Eraba ve Huşe ve Ganiyye ve Halime ve Makni ve Âmeni ve
Nefişe ve Semame ve Meşika ve Âşîye Sebika ve Hacce ve Bare ve
Şuv ve Care yani Cariye Ve Hitte ve Medine ve Asani ve Hanife
ve Sema Malûmumuz olduğu mertebe valide ve hemşirelerimizin
isimleri bu vech üzredir Amma bu avretlerin içinde gayet fakireleri
vardır Bu avretler avret yerlerin koyun ve ceýran ve keçi derisile
setr idüb mezkûr derinin ucun dilim idüb herbir püskülüne boncuk
ile zeyn iderler Gayri vücudları uryandır Ve şiddeti hârdan esbab
giyemezler Ve esvabları dahi yokdur Âbâ ve ecdadlarından Nuh nebi
bedduasile öyle göregelmişlerdir Amma hayvanları gayet çokdur
Amma katır yokdur Ve meşrubatları âbı Nil ve darı bozası içirler
Amma Kırım bozasından ziyade sekir verir Mekûlâtı darı ve

[1] Yıldız nüshası (bayatide)

[2] » » (kırâheta)

[3] » » (Müdeîlâ)

[4] » » (Hadella)

a (r) pa ekmeği ve koyun keçi ve camus ve bakar ve cemel ve fil ve gergerdan ve zorenpa ve ceyran ve devekuşu yumurtası ve kedi ve deve kuşu ve kazık boynuz ve arslan ve kaplanları besleyüb yerler ve lezzetin gayet medh iderler Ve bu tenavül etdikleri hayvanatların postların evlerine döşerler Ve ceyran ve kuzu derisinden yasdık iderler Ve avretleri hanelerin deve kuşu yünleri ile ve nice bin yumurtasile boyunların zeyn idüb beş altı günlük sekir verir deve südün nuş idüb cilvelenirler Deve südü bozadan ziyade sekir verir Arak gibi sekir verir Bağ ve bağçelerinde üzümü olmamagile şarabı ve arakı yokdur Boza ve südden gayri bir mükeyyif ile âlûde değillerdir Ve deve südü bu mertebe sekir vermesinin aslı halfa kökü namında bir nebatatın kökünü koyub şarabdan ziyade sekir verir Hattâ suya kosalar ol sudan nuş iden serhoş olur Amma bu diyarın şiddeti hararetine bu mükeyyifatlar muvafıkdır Ve ahali vilâyete biemrillâh şiddeti hâr tesir etmez Hamdi Huda hakire dahi tesir etmeyüb Arafatda ihramda olduğumuz gibi pabürehne ve serbürehne gezüb ehli Fonca tebaiyyet etmişdik Bir gün tevabilerimizle şikeste hatır olmadık Zira badelasr ta sabahadek bâdi saba esüb âdeme hayat verir Ve âbı Nil bu mahalde âbı zülâldır Zira tulû mahalli cenuba bir aylık yoldur Şure yerlere ve neft ve katran ve kükürd ve hadid ve rih maddinlerine uğramadan gelir Ve nice yüz bin tur'alar içinde yılan ve çıyan ve mur mar ve kepçe kuyruk nam zehirnak hayvanlar gark olmuş tur'alara uğramadan hemen tulû idüb bu Foncistana gelir Anıniçün bu diyarda Nil âbı hayatdır Amma gayet ısı cereyan ider Amma ceyran tulumlarına doldururlar kesbi hava idüb buz paresi olur Amma itidal üzre olan sudan içmek makuldür Zira pek bârid su oldiyarda şiddeti hâr kavmine ziyade hararet verdikce kesret üzre nuş etdikce ishal emrazına uğrar Ve bu diyard (a) pire ve tahta biti olmaz Zira cümle halkı Say yağile yağlanub güneşde ve camus gibi yatarlar Kehle ve pire ve tahta biti ise dühniyyat olan yerlerde olmaz Ve bu diyarda hile ve gavga ve gaybet mesavi iftira ve zulüm ve kizb ve zina ve livata ve gammaz ve nemmamlık bilmezler Ve emrazı muhtelilerden ve zatülcenb taun ve felc ve ra'şei vücud ve cüzam ve sil ve şirpence ve ekele ve beras ve kuba ve humma velhasıl taun dahi nedir bilmezler Hemen eceli müsemmaları geldükde ağır hasteliği misal bir maraza mübtelâ olub evvelen dahi zaif bir kaç gün ekl (ü) şürb etmedüğü gibi âlâ müsafiri deyüb defn iderler Tatar ve Anabud kavmi gibi hasta ve mevtadan kaçmazlar Ve bir âdemin öldüğüne âhü figan ve giryeü nalân etmezler Belki hande iderler Hakir süal idüb Niçün бүгâ eylemezsiz didim Biz dahi

ölsek gerek Niçün ağlar(ız) Bir ayıb şey değildir Kanundur Cümlemiz ölür deyu cevap etdiler Hulâsai kelâm tevekkül babına yapışmış bir alay kavmdır kim [1] لَيْلَةُ الْمَلِكِ ya milk [2] değillerdir Hemen bulursa tenavül ider Bulmazsa cian gezüb âhir Nilden balık sayd idüb def'i cu eyler Neticei kelâm bu Sudan diyarının ahvalâtına vâkıfı esrar olduğumuz mertebe tarif ve tavsif idüb tahrir eylesek bir müdevven olur

İlmi heyet ve ilmi üsturlâb ve rub'u dayire ile irtifain alub arzı beledin ve tul(ü) neharın ve iklîmin beyan ider

Evvelâ Hattı İstüva iklîmi evvelde bulunmuşdur kim Berberistan ve Alevistan ve Dumbistan vilâyetlerine uğrayub gice ve gündüz beraber olan yerlere Hattı İstüva derler kim iklîmi evveldir Amma bu vilâyeti Sudan Hattı İstüvadan içeri cenuba otuz bir merhakde [3] vardık kim Medarı Cedi hükmündedir Bu medara hakim Batlimos iklîmi evvel demişler Hattı İstüva iklîmi sanidedir demişler Amma Foncistan ve gice ve gündüz beraber olduğu diyarlardan otuz konak cenuba gidüb irtifa ile verayı İstüyayı ubur idüb on altı derece ve yirmi beş dakika bulduk vesselâm Ve derbarı Asvan Medarı Cedinin ta vasatındadır Medardan ileri hukemayı kudema tahrir etmemişlerdi Zira ol asırlarea şiddeti hârdan ve tesiri seretandan imar olmadığından iklim tahrir etmemişlerdi Hâlâ Mısır ceziyesinin cenubu nihayeti burnunda Portakal küffarı istilâ idüb Bahri Muhit kenarında kal'alar yapub şehirler bünyad idüb Nil başındaki kavm ile beyii şira idüb Medarı Cediden ileri bir iklîmi vasat kadar vilâyet buldular Amma iklim deyu tahrir etmeğe liyakati yokdur Mısır ceziyesi budunu [4] iki tarafı Bahri Ummandır Gayri türab yokdur kim bütün bir iklim tahrir oluna Bahri Muhit verasında cenuba beş bin mil baid bir arzı haliye görünürmüş Amma hâlâ leylek kuşları anın üstünden tayeran idüb ubur etdüğün görmüşler Çamurdan beni Âdem varamamışlardır Zira varmağa Bahri Umman ve Bahri Okyunus manidir

[1] Yıldız nüshası (ليلة الملك)

[2] „ „ (malik)

[3] „ „ (merhalede)

[4] „ „ (burnunun)

Zikri iklimi evvel

Oldur kim edayini [1] arz üze ulemay ve hukemayi kudema şarkdan garba bir radde çekmişlerdir Alelittifak ana iklimi evvel demişler Amma bu dahi min indillâhdır Hazreti İdrise ve Hazreti Daniyale verdüğü ilm ile tul diraz ömürlerin âlemi seyyahatde geçirüb cihanı tulen ve arzan şarkan ve garban keşt güzar ide ide âlâ-ullaha vâkıf olarak ibtida iklimi evvel tarh etdiler Bu iklim üze şarkdan garba gidüb arzın on iki derece ve kırk dakika bulub ana iklimi evvel didiler Bir derece ve dakika noksan değildir İmdi bu dahi Cenabı Barinin ratı [2] ezlîsi ile lâfzı kün ile böyle halk olub hukema vâkıfı esrar olub iklimi evvel ve sani ve salis ve rabi ve hâmis ve sadis ve sâbi didiler Anın verası şiddeti şitadan sükna olmaduğı ecilden iklimi âhar tahrir etmeyüb iklimi sâbi'de kaldı Amma bu Foncistan tarafında Hattı İstüvanın ortasında dahi vilâyeti Amran ve vilâyeti Zenc ve diyarı Habeşe karib şehirler vardır Bunları dahi şiddeti hârdan beni Âdem sakın olmayub iklim tarh etmemişler Amma yüz yıldan beru vilâyeti Amran ve şehri Zenc mamur olmuş İnşaallah mahallinde arzı beledi ve tul(i) neharile tahrir ideriz Amma bikavli Bukrat ve Sokrat iklimi evvelin vasatı bu ubur etdiği-miz Berberistan vilâyetidir Arzı 16 derece 37 dakika olub atveli neharı 13 saat idi Bu ve bu iklimi evvelin tuli şarkdan garba bin iki yüz elli fersah yerdir Ve arzı yüz kırk fersahdır Ve bin pare şehirleri vardır Ellisi sevadı muazzamlardır Evvelâ Cezire(i) Serendib ve Hindu ve San'ane ve Togar ve Habeş ve Ferahâbâd ve Ahmedâbâd ve Divâbâd ve Dohten ve Cezirei Habeşde Zeylâ ve şehri Mukdisu ve şehri Zenc ve Sudan ve Berberistan ve Mağrib ve Fes ve Ferangûş[3] ve Tanca ve Sebte bağazında karar bulur Verası Bahri Okyunusdur Ve bu iklimi evvelde bikavli Padra ve Kolon yirmi cebeli azîm ki zirvesi eflâke serçekmiş dağlardır Ve otuz nehri azîm vardır Çümle nehirlerinden Nili Mubareki azîmdir Ve iki iklimden güzer idüb iklimi sani âhırinde Dimyat ve Reşid şehirleri dibinde Bahri Ruma munsab olur vesselâm

Ziyaretgâhı tahtı Foncistan şehri Sennare

Evyelâ merarisanında [4] Eşseyh İsa ve Eşseyh Bilâl ve Hacı Kandan ve Eşseyh Sitvan ve Hacı Melâbe ve Eşseyh Ali ve Hacı

[1] Yıldız nüshası (edîmi)

[2] „ „ (iradeti)

[3] „ „ (Merankûş)

[4] „ „ (mezaristanında)

İdris ve Eşşeyh Ferec ve Hazreti Asım ve Hazreti Ali Kerremüddini Adnî ve Eşşeyh Hadi ibni Kakan ve cümle kakanlardır Bir mahalde medfunlardır Amma kubbeleri olkadar müzeyyen değillerdi [1] Ancak Selef Melik Kakanlarımızdır deyu ziyaret iderler Herbirin ziyaret etdükce birer fatiha ile yad idüb selâmetle Ruma çıkmamıza himmetlerin reca iderdim Hamdi Huda duamız hayyizi kabulde vaki olub bu şehri Foncanda [2] kırk gün meks idüb seksen üç Ramazanı şerifin tamamen Melik Kakan ile zevku safa idüb bir uryan büryan İdi etmişdir kim esvab giysek kibar [3] oluruz Âkıbet akal eksere tabidir deyu hakirde tebaiyyeten deli çıplakdan İd idüb hakire Melik canibinden îdiyye bir kat beyaz suzeni lipageler ve elli Hatayî bürme boğası ve elli Gecer ab [4] kutnu ve bir fağfurî bohurdan ve bir torva tırnak öd ve bir gülâbdan ve iki Habeşe cariyeye gönderdi Hakir dahi hedayay (ı) getiren âdemin huzurunda memlûklarmıza ve bize Kal'ai İtşanda refik olan Derviş Seyyid Nîmetullah ve Dilrîş Seyyid Carullah (a) birer göcer at ve birer bürüc bezler verüb gelen âdeme bir boğca don gömlek verdiğim gibi aklı gitdi Melik Kakana belâyî azîm olan iki fil ve bir at ve iki çift boğca al alay kamiys serail [5] ve iki tob sof ve bir donluk al londirine ve bir deste ferh dühanı [6] destarı ve üç zerdüz mikreme Bunları hakir kendü âdemlerim ile Melike gönderüb âdemlerimize beş kutnu birer boynuz rûbat [7] verüb şadman geldiler Anların akabince Melik hanemize gelüb taamı bizde tenavül etdi Zira Hudaya hamd olsun iki memlûkûmuz gayet üstadı kâmil âşbar [8] idi Her leylei Ramazanda bizden onar elvan taam gelüb tenavül etdükce safa iderdi Ve tabbah gulâmlarına ihsan iderdi Ziyadesile börekden ve baklavadan ve tencerede pişmiş soğanlı şiş kebabından haz iderdi Badettaam bir alay Habeş tüccarları ve yeniçeri cibirtileri gelüb Habeşe gitmeğe izin isteyüb imdad ve refik asker taleb etdiler Alerre's deyüb bin atlı ve bin hicinli iki bin piyade eli harbeli âdemler verdi Hemen hakir fırsat ganimetdir deyüb izin isteyüb refik istedik Alerre's Biz sizinle refiküz Beni Mısır vezirine götür Kulu kurbanı olayım Ve senin yanından bir an münfek olmayım Zira seninle gayetülgaye hüsnü ülfet etdik

- [1] Yıldız nüshası (değillerdir)
 [2] „ „ (Foncistanda)
 [3] „ „ (kebab)
 [4] „ „ (Göcürat)
 [5] „ „ (seravil)
 [6] „ „ (Ferhad hanı)
 [7] „ „ (zübat)
 [8] „ „ (aşbaz)

Allah senden razı ola Hüsâü hulkun ve halk[1] kelâmın bizi size âşık etdi İnşaallah bu askeri üç gün alıkoruz Andan sizinle vilâyetimizin ibretnüma olan yerlerin keşt(ü) güzâr iderek sizi gönderegideriz deyu vaade eyledi Ertesi gün rah hedayaları yürüdü Evvelâ yirmi deve yükü arpa ve darı ile mülemma beksamat misilli pekce pişmiş ekmek ve elli sindyan zengî mızrak ve fil kalkanı ve yirmi çift fil dişi ve on çift gergerdan şahası ve bir izar keler derisi ve biri izar alaca misk kedisi derisi ve on kız ve on oğlan habesî ellerinde birer kutu ile geldiler Her kutuda amber ve misk ve seylan ve akiyk ve zeberced ve kallemisk ve panzehir ve aynüssemek makulesi taşlar ile malâmal ve bir tavusî naka getirdiler kim gûya bir huri idi Lâhmı şahmı yerinde gûya burakı refret idi Ve tahtı hükûmetinde olan kılâ' hâkimlerine rüsumlar verdi Bu kadar ihsanları alub kabul etdik İnşaallah Mısır veziri efendimiz için dahi hedayalar hazır ideriz deyu hedayaları getiren baş âdemine bir alaca şam abası ve bir sarık ve bir boğçe don gömlek ve gayri âdemlerine on kişiye varınca birer mikreme verdik Safa etdiler Ertesi gün paşanın hedayaları geldi Yüz tavusî hicini müzeyyen üzre elli siyah memlûk ve ellisi siyah çerde pakize kızlar ve elli deve yükü defterile fil dişleri ve gergerdan boynuzları ve iki yüz fil kalkanı ve bin çift kargı ve yüz kaplan postu ve yüz çift bebr postu ve bir yük keler derisi ve beş yük misk kedisi postu ve on yük âbnuş ve on yük sindyan ağacı ve iki yük tibr ve bir denk zübat ve bir denk zimran ve bir kutu misk ve altmış adet şemame anber ve bir kutu hanneban bir gûne siyah nebatatdır Âdemin dımağın rayıhası muattar ider Ve bir kutuyi kebir karçidan Bu dahi bir ot köküdür Rayıhası benefşeden müessirdir Ve bir kutu sakan-kuru berrî ve bir kutu dühni sekseban ve bir kokka dühni kibrî ve altı kutuyi kebir kakule(i) sagir verüb bu cümle makbuzumuz olub nameler içinde tahrir olundu Ve ertesi gün paşa kethüdasına ve kapucılar kethüdasına ve hazinedarı ve mühürdara ve şeyhülaziz Bekrî zade hazretlerine dahi mezkûrunun hedayaları Anları melik bir âdemine teslim etdi Hakir tavabiatlarımız ile meşveret idüb bu kadar barı sakilin ruzmerre yükledüb indirüb bindirmesi [2] ve bize paybend olmasın mülâhaza idüb melik ile müşavere dahi idüb anlar dahi Eğer murad iderseniz bu cümle hedayaları bizim vilâyetimiz gemilerine koyalım Ta Şellâl vilâyetine varınca emn eman üzre varırlar Anda gayri gemilere korsuz Siz karadan anlar gemiyle yine her menzilde

[1] Yıldız nüshası (hak)

[2] » » (bindirmesin)

görüŧürsüz Ve siz ve [1] biz mu'temed âdemlerimiz koyalım deyu bu re'yi tedbiri ahsen görüb ertesi iki yüz pare Nil gemileri gelüb cümle memalikleri ve gayri yükleri gemilere mekûlât meŧrubatları ile âdemleri doldurub mütevekkil [2] alâllah deyüb kal'ai İbrimde bize muntazır olmağa gıtdiler Ve paŧaya ve hakire verilen hedaya cemeller ve heccanları dahi cümlesi melik âdemleri ile ve bizim tarafımızdan üç Berberî âdemlerimiz ile birden bir gün muhaddem gidüb götürmede giranbeha ve hafifülbar olan eşyaları yanımızda alıkoyub elli üç âdem ile melik yanında kaldık Ertesi gün seksen bin atlı on bin heccanlı askeri derya misal ile bizzat melik bizi alâtarikussaydı veŧŧikâr Foncistandan çıkıdık

Elfelüssani ve Seb'in

Bin seksen üç Ramazanülmubarek İdinin beŧinci gün tahtı Foncistan olan ŧehri Sennareden bizzat melik ile vilâyeti Remletülhamal ŧehrini seyr(ü) temaŧa iderek gördüğümüz ucubei dehrden ibret nûmaları beyan ider

Evvelâ cümle Habeŧ kârbanı halkına haber olub anların cibirti kavmleri tüfenkler atarak gülbank çekerek nice bin zıkıymet metaları deve ve filler üzre tahmil olunub bizim (ala) alaylarımızdan mukaddem anlar yirmi bin asker ile alay idüb ŧehirden çıkub canibi ŧimale gıtdiler Beri tarafda melik dahi askeri bîpayan ile filler üzre kûsü kakanbanları döğerek mikrefe ve geberkelerin döğerek Sennare ŧehrinden çıkub yine Nil kenarınca cenub tarafına azimet olundu Hakir melikden süal etdimki Sultanım Bizim Rum tarafı yolu ŧimal canibinedir Biz hod yine cenub tarafına gideriz Ne hikmetdir didim Bizim Sudan vilâyetinin mamur âbâdan yerleri ve vacibüsseyr ateŧ mutalsamatı garineleri [3] bu taraflardadır Anın içün bu canibe gideriz Ve Foncistandan icre cenuba on merhale yer gidüb vilâyetlerimiz dahi seyretmiŧ ol deyüb kat'ı menazil iderek dokuz saatde

Binayi Kadim Kal'ai Apsuka

Zemanı evvelde ŧehri azîm imiŧ Âsârı esasları nûmayandır Amma kal'ası Nilin garb canibinde sindyan ve pelâsanta ve sac ağacından dolmadır hıtım [4] kal'ai kavidir Cirmi üç bin adımdır Ve ŧekli mu-

[1] Yıldız nüshası (size)

[2] » » (mütevekkilen)

[3] » » (garibeleri)

[4] » » (dolma rıtım)

rabbadan tulânice vaki olmuştur Bu kal'anın cenbinde sahili Nilin bir çemenzar yerinde hayme ve hargâhlar ile meks olundu Ve olgün melik divanında seyr(ü) temaşa etdiğimiz acayibâtı beyan ider

Evsafı ibret nümayi acibe

Evvelâ melik hakiri haymesine davet idüb Hind seyirleri [1] üzre meks etdik Anı gördük Meydanı muhabbete nice bilk [2] âdem cem olub seraperde önünde kat enderkat âdemler zanu bezanu olub oturdular Ve ortada bir meydanı azîm kaldı Anı gördük İbtida on aded hanende ve sazendeler gûnagûn sazları ile melik seraperdesi önünde leheci mahsusaları ile rehavî fasılları idüb hengâme dayirelerine velvele verüb altı aded rakkas gulâmanı mahi tâbân biri esmerüllevn Hindî peçe biri kâkülli perişan Frenk peçe biri ahmerülvech Sudanî peçe biri bir perizade Bu dört aded âdemi zad zerdüz önlükler ile huzuru melikde çerh urub öyle cevelan raks etdiler kim gûya çerhi felek gibi deveran idüb gûnagûn lûubdebazlıklar ve dilnüvazlıklar eylediler Amma ellerinde Arab ve Acem ve Rum tarzı çalparları[3] yok idi Fil dışından kâğıd gibi ince ince biçmişler Beş on danesi bir yerde kinnab ile bağlı çalpare yerine anlar ile ellerinde şıkırdadub raks iderler kim makduru beşer değildir Hasılı kelâm cümle evza'ların bir bir tahrir etsek tatvîli kelâm olur Anlar fasılların tamam idince karşudan bir arık kara kuru kadidi mahz âdem zâhir olub pabürehne ve serbürehne Amma yine siyah deriden avret yerine bir kisbet giymiş öyle daracık kelbeden ile yapışılmaz yadest kemiğine benzer bir kadid cüstü çâlâk ve zinde Amma ayyarlık alâmeti yüzünden pehlivanlık kelâmları sözünden sâdır olub bir gûne reftar iderek meydanı ma'rekiye geldi kim gûya ayağı altında karınca vardır Hemen ki huzuru melike geldikde Ya Hay deyüb havaya pertab urub beş âdem kaddi gûya tayeran idüb zemine indikde âdâbı pehlivân vari melike varub zemin pus idüb melike ve hakire haylı dua etdi Ve geri geri gidüb karar idüb etdi Ya sultanı Sudan Diyarı Hindistandan diyarı Portakala geldim Andan hamdi ram ram olsun kim mubarek cemalin gördüm Amma garibüddiyarım Ve hâlâ uryan püryan ve giryan nâlânım Hâlâ şimdi vakti seherdir Gayet üşüdüm Şu meyanda bir azîm ateş yaksınlar Def'i şita idüb ısınayım deyu reca idince meğer

[1] Yıldız nüshası (serirleri)

[2] » » (bin)

[3] » » (çalpareleri)

hazır imiş Derhal on fil yükü santa ve sac ağaçların dağlar gibi odun yığub ateş idüb derakab âteşi Nemrud vari alev ber alev olub şera-
releri evce peyveste olunca mezkûr kadid herif ateş kenarında meks
idüb kesbi hararet hasıl idüb derhal yerinden pertab etdi Ve melik
huzuruna gelüb Ya sultan الامان بالله Hak berekât versin Ateş ile ısındım
Amma karnım açdır Şu mahalle bir semiz deve getirüb boğazlasınlar
Bu ateşte kebab idüb huzurunda bir deveyi tenavül deyu [1] ideyim
deyu davayı merd etdi Derakab melik âdemleri bir semîn ve cesim
cemel getirdiler kim gûya dabbetülarz idi Derhal ateş kenarında iki
yerden boğazlıyub cereyan iden kanın pehlivan cümle nuş etdi Ve
derakab devenin cildin soyub deveyi pare pare idüb cildi üzre lâhmin
başka ve uzuvların ve kelle ve paçasın başka ve şirdeni ve bağırşağı
ve yüreği ve ciğeri ve şikenbesin başka ve batnında olan müzahrefatın
başka yığdılar Ve devei boğazlıyan zebbahlar alarkıya gitdiler Hemen
kadid âdem melik huzuruna gelüb Destur ya sultan deyüb deveden
bir parça lâhmi semîn kesüb ateşe birağub pişirmeğe başladı Amma
pare pare pişince kararı kalmayub derhal deve etin çeke çeke yemeğe
başlıyub ânı vahidde deve etinden bir pare lâhmi zaid kalmadı
Andan ciğer ve yüreğine mübaşeret etdi Ve andan kemiklerini baltalar
ile kırub kütür kütür ciğneyüb tenavül iderdi Hemen ağzına koyunca
birenc ve bîina loru kuşu gibi yutardı Melikin bazı âdemleri cemelin
kelle ve paçaların kırub herife verdiler Deran anları dahi har geçirdi
Ve bağırşakları ve işkenbesine başlıyub anları dahi pîr pak etdi
Ancak işkenbenin müzahrefatı kaldı Derakab ana dahi mübaşeret
idüb haylı necaset yedi Amma melik teeddüb idüb men etdi Andan
herif kalkub reftar güftar idüb simâ iderken Vay karnım Vay karnım
diyerek melik yanına gelüb Ya sultan karnım doymadı Ve çiy et karnımı
ağırtıdı Bu ateş senin malındır İzni şerifin olursa andan dahi yiyeyim
Helâl eylen deyu reca edüb hellâllık diledikde melik tebessüm idüb
Helâl olsun İstersen ye İstersen cahiyim gibi içinde yan didi Hemen
ateş kenarına gelüb belindeki kisbetin çıkarub kendüyi hüsnü ihtiya-
rile ol âteşi Nemrud içine Bismillâh deyüb âteşin bir köşesinden
girüb alev pür [2] alev evce peyveste olmuş âteşi hâr içinde olkadar
simâ ve lûubdebazlıklar ve kârsazlıklar eyleyüb defn[3] şevarihinden
ve kaş ve kirpiğinden bir şey kalmayub ta vasatı narda oturub vasla
vasla akıykı yemenî misal âteş pareleri bibak yer idi Amma hakir hay-
retde kalub im'anı nazar ile nazar iderdim Ol narı elîm içinde oturub

[1] Fazla

[2] Yıldız nüshası (ber)

[3] » » (diheni)

النار فأكهه الشتا deyüb ol hâr vilâyetde nar yerken iki ellerin gâhice iki bagalleri yani koltukları altına sürüb andan yüzüne ve gözüne ve cemii uzvuna sürerdi Ve ol mahalde kendü vücudundan bazı dört [1] siyah alev zâhir olurdu Bادهu ateşden taşra çıkub melik huzurunda zemin pus eyledikde arka müstağrak olmuş Bu hal üzre hakir saat dutdum Bir saatde bir devei ve bukadar âteşi Nemrudu tenavül idüb endamı üslûbu kelevvel rakik ve nahif ve zaif yani sahib şikem olmamış Aklım perişan olub dembeste ve hayran kaldım Andan pehlivan alâmeleinnas içre dal kiri[2] olub meydanı ma'rekede baki kalan ateş üzre sepe sepe işedikim cümle temaşacıyan seyli sidiğe gark ola yazub alarkıya karar etdiler Derhal pehlivanı sabih hal ehli mal zebana gelüb Ey melik Ömrün mezid ve düşmenin yezid olsun Ve rikâbında kelleleri pedçal [3] olsun Bana bir at ve beş deve yükü fildişi ve kakulei kebir ve beş memlûkü sagir ihsan eyle Yohsa şimdi bu şehri Apşukai sidiğim seylince gark iderim didükde melik recasını kabul idüb vezirine tenbih eyleyüb vezir dahi Alerresü velayn deyince gayri şey istemez oldu Ve pehlivana meydanda bûubdebazlıklar iderek bardahları def ve dayire kudümler turrallar ile darblar ururlardı Ve sidik ile sönen ateş üzre on fîli menkûrusu hamli teablı odun getürüb narı tazeleyüb nur etdiler Bu mabeynde pehlivan melik huzuruna varub itdi Ey hasibünnesib evlâdı Nuh nebi aleyhisselâm Yediğim âteş yureğim yakdı Ve cümle halk bana bakdı kim âteşin buharı dibimden çıkdı Vücuduma gayet hararet müstevli oldu Şehidanı deşti Kerbelâ ervahları şad ola Bana Nili Mubarekeden on tulum su getirsinler didükde der an getirdiler İçmeğe mübaşeret etmeden hemen derya misal seyrancılar bir cesim ve semîn âdem gelüb feryad iderek tulumlar ile suları alub kabz eyledi

Diğer ve minelacibe ve garibe

Hemen herifi semîn melik huzuruna varub Ey sultanı Sudan Adalet eyle Bu on tulum Nil suyunun beşin ana ve beşin bana ver kim yedi gündür sâim ve yedi gicedir kaim bir katra su içmedim deyu yemin etdi Perhiz rıyazatı bu mertebeye getirdim didükde melik Ey imdi sana birşey getirsinler İftar idüb sana bu sudan beş tulum vereyim didükde ol et yiyen ile bu yeni gelen âdem meydana [4] ma'rekede melik huzurunda cenk cidale âgâze idüb birbirlerine öyle

[1]	Yıldız nüshası	(dudü)
[2]	»	(diraz)
[3]	»	(pençal)
[4]	»	(meydanı)

fil siki çekdiler kim ikisinin dahi endamlarından kan cereyan itdi Ol et yiyen kara ve kadidi mahz kanı olkadar çıkmadı Amma bu yeni gelen âdem semiz olmağile kanı ve canı çıkayazdı Amma ikisi de çapük birbirlerin katle azimet etdiler Melik bu hali görüb mabeynlerine pürsilâh âdemler girüb ayırdılar Andan melik beşer tulum su vermeği hükmetdi Amma sonra gelen âdem Aman padişahım Benim hararet âteşim çokdur Bu on tulum su söndürmez Gör ateşimin nümunesin deyüb bir kerre bir na're idüb meydanı muhabbetde iki ellerin beline koyub mevlevî var simâ iderek ağzından nîm saat ateşler alev per [1] alev olub çıkar Parça parça şerareler temaşacıyanın üzerine nisar olunur İşte ya melik Benim yedi gün sâim olmamda bukadar âteş peyda etdim Anıniçün on tulumu ana hükmeyle didi Derhal bu ari [2] ma'kuldür deyu ibtidadan deve eti yiyüb âteş yiyen pehlivana Sen dahi arzı marifet eyle didiler Derhal pehlivan ol meydanı muhabbetde iki ellerin başı üzre koyub gûnagûn lûubedbazlık iderek simâ idüb cümle yedüğü deve etlerin kızıl kanları ile ağzından parça parça çıkarub halk önüne başka başka yığardı Ve melik huzuruna gelüb anda dahi yirmi vasla lâhmı cemel kay etdi Ve mabeynde bir kaç kerre âteş dahi kay etdi Amma çok çıkaramadı Hattâ hakirin bir gulâmı kendi elile pehlivanın ağzından bir parça deve eti çıkardı Amma âteş çok çıkmadı Bu et yiyen herifin bu gûne marifetin öbür âteş kusan herif görüb Ya sultanı Fonc Benim âteşim mi galib yohsa anın et kusması hareketi mi galibdir deyu feryad idince melik Kakan ve cümle huzzar temaşacıyan karahacıyan Su âteş kusan gerekdir deyu reca etdiler Melik dahi öyle hükmetdi Ve âteş kusan on kırba suyu alub kabz idüb mukaddema boğazlanan devenin üstühanlarından ve postundan ve müzahrefatından bakayayı cümle necsile bile tenavül idüb beş kırba suyu beklemeden bilâ cur'a nuş etdi Et kusan pehlivan evvel feryad idüb Bire ol âteşi kusdu Harareti teskin oldu Amma benim hararetim deve eti kusmak ile teskin olmıyub âteş harareti bende bakidir didükde Ya sen de âteşini kay etsene didiler Pehlivanı evvel ider İbtida gelüb su için benimle cenk iderken vücuduma bilmem ne sürdü ve ne efsun etdi Anın için âteşi çıkaramadım didi Ve bana kıyman Helâk olurum deyu feryad figanlar idüb âsudehal bir köşede müteellim olub söğüb oturdu Ve bir kimesne haline merhamet idüb bir katra su vermediler Beri tarafda sonra gelen pehlivan evvelki pehlivanın karşusuna varub sultanın ihsan ettiği beş tulum suyu arkası üzre yatub

[1] Yıldız nüshası (ber)

[2] » » (rey)

ağzına dökdüler Cümlesin nuş idüb bir kerre yerinden kalkub aksırdı ve öksürdü Elhamdülillâh Hararetim henüz teskin oldu deyu eski pehlivana rağmen gözü önünde reftar iderdi Badehu melik huzuruna gelüb Ya sultan Adalet eyle Evvelki pehlivana dahi beş tulum su ihsân eyle ki ol dahi def'i atşan etsin deyu reca eylediğinde mu-sahibler taraf taraf Ma'kuldür deyu الله المن طلب dir İbtida suyu ol istedi deyu anlar dahi reca etdiler Derakab beş tulum suyu evvelki pehlivana getirdiler kim eleminden ve hararet âteşinden durduğu yerde can teslim idüb kab kara yanmış Evvel dahi kara kuru arık zaif âdem idi Derhal bu ahval melike pür meal ile pehlivanı evvel merhum olmuş didiler Melik hakire nazar idüb müteellim künan oldu Ve sefahet [1] idüb su virmediğimden helâk oldu Nekadar deve eti ve nekadar âteş yedi Hakka ki pehlivan idi deyu kendüye haylı levm itdi Hakir tesellii hatır vermek için Öyle olur padişahım Bunlar can pazarlardır [2] Canlarile oynarlar Masumlar şişebazlık iderken kırarlar Bu dahi anın tıbkıdır didim Tiz öbür pehlivanı çağırın Zevk şevka müteallik bazı ibret nüma şakalar itsin didi Pehlivan meydanı hengâmeye gelüb الحكم الله ya sultan Ben sağ olayım Ol bir âteş perest bengânî mel'un idi Cümle marifet izhar etdüğü sihir ile idi Amma hamdi Huda ben elmalikiyyül mezheb [3] bir dindar Ebüzzeheb nam kulunum Cemii arzı marifet izhar itdiğim riyazat ve perhiz mücahede iledir didi Melik itdi Amma ol senden pehlivan idi Korkarım hased babından anı helâk etdin didükde Ya sultan Eğer ana ziyade muhabbetin var ise bana ihsan eyle Ben anı huzurunda diri kılam deyu azîm davayı merd etdi Melik dahi yüz deve virmeğe taahhüd etdi

Ve minel mudhiketül acibe

Evvelâ bu pehlivanı sani melikden bir yüğrük at alub merhum pehlivanın n'aşı yanına varub atın kuyruğuna bir cebli [4] metin bağliyub hablin bir ucun merhum pehlivanın boğazına bağliyub kendüsi ata süvar olub fakir atı [5] olkadar taziyaneler urdıkim at canı acısından ve kuyruğu derdinden bu sahra içre seğirdikce kuyruğundaki pehlivanı garibin leşi doğancı paftarası gibi pür püser [6] olub

[1] Yıldız nüshası (şefaât)

[2] » » (canbâzânlardır)

[3] » » (malikiyyül mezheb)

[4] » » (habli)

[5] » » (ata)

[6] » » (pür püsur)

fevvere misal çıkub âteş icre neft ve katran gibi yanardı Ve gûnagûn alevler evce peyveste olub bed rayiha cümle temaşacıyanı mebhut sermest etdi Bu mahalde sultana haber etdiler kim pehlivanın huddamlarına firar idiyor deyince Bire dutun deyu üç huddamın ve pehlivanın kendin kayd bend ile sultan huzuruna getirüb Bire kâfir Sen davayı merd idüb bu pehlivanı diri iderim deyu taahhüd etdin Badehu âteşperestdir deyu âteşe atdın Hâlâ çayır çayır yanmadadır Ur şu kâfirin boynun derken hemen cellâd dal tığı Behzâdı bîdad olub tığı gilâfından çıkarub kellei pehlivan budur derken hemen pehlivan ve terceman cellâdı bîdad ile melik huzurundan pertab idüb üçer huddamile âteşi Nemrud içine girüb ram ram derken simâ idüb âteşi paymal iderken hemen an merhum olan pehlivan dahi ya ram ram deyüb ayağ üzerine kalkub iki pehlivan terceman birbirlerine koç kucak olub simâ iderek taşra çıkub melik huzurunda zemin bus etdiler Aklım perişan olub dembeste ve mebhut valih hayran olub kalmışım Amma pehlivanlar dest pus etmeğe geldiklerinde vücudlarına cümle yağ sürünmüş idi Yohsa kendi yağları mı yohsa arkları mı idi Hakka ki mucize mertebe pehlivanlıktır Badehu sultan bunlara yüzer deve ve yüzer koyun ve yüz sığır ve yüz geçi ve altmış beşer aded fil dişleri ve üçer Hebeşî köleler virüb sultana dua etdiler ki tahrir olundu

Duayi Hindî

قاز قاناز نو ايسلاميتم باش چا کریم بوکی مرطی هون ارضی کرم دره تبکیم یان
 نو مصاحبتی کلرطی هون طاطور طاطور طابوشقا بو شقایو بیولر قی لرق دعا که
 تماري که تماري ایزادالا کینه چالطی هون ای بابا بابا غریب دوست من سیاح عالم قم کشمیر
 وقاشان سرنیدل هون من پریشان مه لب آتش پرست هندو بیجه لاهوری زوات مقبر
 ايسه عاشق هون ای بابا بابا غریب دوست ای وللا بابا ای وللا هون

deyüb bu duadan sonra zemin bus idüb gitdiler Hakirin taaccüb ettiğine sultan haz idüb Dahi ne seyre ve ne ibret nümalar seyr idersem gerekdir kim herbiri vacibüseyrdir didiler Ey imdi ihvanı vefa Huda âlimüssırrı velhafiyyatdır Kırk iki senedir on sekiz padişahlık memleketi ibret gözile nazzareye alub keşt güzar iderek temaşa etdim Nice bin sihri mübîn mertebesinde lûudbdebazlıklar gördüm Amma bu mertebe sinembay sinayve[1] hâdisi ve Fisagorsî görmedim Ve bu

[1] Yıldız nüshası (simyayı sinay)

Foncistan ve Donkolistan diyarlarında nice ibret nümayi icaz şeyler gördüm Amma kilki cevahir zebanım kale getirsem tatvîli kelâm olub kıraat idene tasdi verir Ol ecilden tahfifi kelâm ile iktifa etdik Ezin canib Bu temaşalardan sonra melik ile bu Apsuka kal'asından kal-kub giderek Nil kenarında bir hendeki azîme rast geldik Umku elli zirâ idi Meğer Tufanı Nuhdan evvel Nili Mubarek bundan cereyan idüb garb canibde Bahri Okyunusa munsab olurmuş Tufandan sonra Seyfî Zülüzezen yedi şelâlât kayaların kesüb Nili Mısıra akıdub bu hendek yabis kalmışdır Anı ubur idüb on ikinci saatde

Beledi Ebu Temir

Bir şehri azîmdir Kal'ası olmamak ile beled tâbir olunur Amma etrafında yine haşebden kal'a misal cevirmişlerdir Ve hendeği vardır Bu diyarda ibtida hendek bu şehirde gördük Bu dahi Nilin canibi garbında iki bin mikdarı çalaşdan ve kamışdan toprak örtülü evlerdir Kırk elli mikdarı dükkânları ve bir müsafirhanesi ve altı kahvehanesi ve on aded boz (a) hanesi vardır Ve yedi camii topdandır Kavmi malikilerdir Bunda melike nekadar hedeya getirdiler ise cümle hakire ihsan etdi Andan yinc Nil kenarınca yine canibi cenuba nice nice âbâdan kuralar ubur iderek on saatde

Evsafı şehri Boruşes

Bu Sudad [1] sultanının bir Kan veziri bunda hüküm hükûmat ider Yüz bin askere iki bin file ve beş kerre yüz bin reayaya ve bilâ-hisab hayvanata malikdir Ecnası mahlûkat ile sultana karşı çıkdı kim سرجان الخلاق لا یفعل dir Amma ne gûne beni Âdemler halk etmiştir kim (Mısra)

شنیدن که بود [2] مانند دیده

Bu vezir istikbale çıkdıkda iki fîli azîm getirdi kim biri süd be-yaz idi Bin yaşındadır dirlerdi Yirmi kademe nerdüban kemend ile çıkılır filler idi Ol mertebe fil dahi görmemiş idim Ve fil bunlara öyle enis ve munis gangüsar kim bir nan pare içün kelb gibi âde-min akabince gezer Gayet üns ülfet itmişlerdir Ve Rumdaki filler kadar ekûl değillerdir Ancak kesbi havadan cesim ve semîndir Beni Âdeme gayet ma'sukdur Hattâ Itsan kal'asında refik ola (n) Derviş

[1] Yıldız nüshası (Sudan)

[2] » » (بود)

Nîmetullahın gergerdanı filleri gördükce hücum idüb Derviş Nîmetullah güc ile zabt iderdi Ve filler gergerdanı gördükde cihan başına dar olub hortumun berhava idüb gâhice zeminden hâr hâşak alub havaya püskürüb sahîl ururdu Gûya bir bakire kız sadası gibi hazin savtı vardır Ve herbir filin arkasında kırkar mahbub Baganski memlûkleri süvar olub melike öyle hedaya gelmişdi Andan kalkub yine Nil kenarınca cenuba yedi saatde

Menzili kal'ai Boruste Şehri İberistan

Bu şehre alayı azîm ile dahil oldukda taraf taraf kûsü kakanîler ve geberge ve mikrefeler çalınub her sukda âdem deryası istikbale çıkub siyah çerde nisvanları dekkelerden زنت sadası ile şehri velveleye virirlerdi Ve cümle halkı melike nazar itmeyüb Âyâ bu beyaz çiy âdemler nedir deyu taaccüb idüb sübhanallah dirlerdi Bazıları bizi görüb firar iderlerdi Bu kal'a dahi topdandır Ve altı camii ve bir mirkdarı kamışdan ve tobdan evleri var Cabeca çalaşdan dükkânları ve bozahaneleri var Foncistana tâbi altı kerre yüz bin zengî ve esmerüllevn kavmdir Lisanları cümle arabîdir [1] kim böyle kelimat iderler

Lisanı İberî

Birden ona varınca böyle addederler ja 1 ji 2 ju 3 kâ 4 ki 5 kû 6 ça 7 çi 8 çu 9 çe 10

Siiri hazreti Kaffah aleyhisselâm

Bazı elfazı dürerbarları lisanı farsî üzre bulunmuşdur . ژاژ برژی ژوژی . Terceme Sen bu cihana gelmeden mâderi rahme girmeden ژولوبها ژوم ژوبی . Terceme Arş ve Kürs olunmadan . بشات شوژت ژو ژوبها . Terceme Ham ژود ژومژ دوژ با . بشات شوژت زدژوژ با . Terceme Ham ژورژ اژلم وق ژطرا . طط ژولم چیر ژطرا . Terceme Her can halâs olub . iman getirenler çok oldu . موژ رهوا ژباس ندا . Terceme Nuh' peygambere beli diyen . کurtuldular kartuldular . Bu ebyatlar tercemeleri ile müfteilün müfteilün vezni üzre bulunmuşdur Bundan malûm oldukim ilmi aruz ilmi farsî kadim imiş Lisanı Dehlevî dahi bu İberî lisanına karibdir

[1] Yıldız nüshası (İberîdir)

Makale

قال تفسیر الدیلمی سأل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن ميكائيل عليه السلام هل يقول الله تعالى شيئاً بالفارسية قال نعم يا رسول الله . يقول الله تعالى في صحف ابراهيم عليه السلام چه كنتم با این مشت خاك ستمكاران چیزانكه پیام ام . Bu Âyeti şerif lisanı İberî üzre farsî . elfazlar ile Hazreti İbrahime nazil olmuştur İmdi kelâmı farsî ve Parsî ve gazi kelâmı Hakdır Cennetde lisanı arabîyye ve lisanı farsî tekellüm oluna dimiş müfessirînler vardır قال عليه السلام . من طعن حركة انقازى فهو العربى فصاحة والمعجمى ظرافة والتركى قبالة وغير اللسان نجاسة Hattâ demişler Ve bu diyarı Foncistanda nice elsinei muhtelifeler vardır Amma malûmumuz olanları tahrir eyledik Amma bu lisanı nazif ile Boruste şehri kavmi tekellüm etdiklerinde âdem hayran kalır Zira gayet muğlak çindaz [1] lisandır Amma birbirlerine her söz başında اژداندازى yani Sultanım deyu tazim ile tekellüm iderler Bay ve gedaya böyledir Ekseriya halkı âfitab perestlerdirler Melike harac virirler Amma gayet anka bezirgânları vardır Meta'ları ile Nilin baş(ın) ubur idüb öte canibinde sahili Bahri Okyunusda Portakal şehirlerine varub Firenk ile beyiü şira iderler Altun gurusu almıyub meta' alırlar Bu kal'a(i) Boruşda [2] iki gün mihman olub halk ile ziyade hüsnü ülfet idüb bazı lûgatlerin tahrir eyledik Halim ve selim halûk âdemleri var

Hikmeti Huda

İkinci gice vakti nısfülleylede iki yıldız biri şarkdan ve biri garbdan zâhir olub bu şehr üzre nüzul idüb muallâk durub ikisi de ditrediler Bir haylı ditreyüb ikisi birbirine öyle dokuşdular kim zemin âsman lerzelendi Ve bu iki yıldızdan nice kerre yüz yıldızlar çıkub Borusne şehri üzre ve sahraya düşüb nebatatı ihrak etdi Ve iki büyük yıldızlar yine tulû etdüğü merkezlerine gitdiler Bir saatden yine bu şehr üzre gelüb birbirleriyle olkadar cenk idüb uruşdılar ve dokuşdular kim şerarelerinden cümle asker şerre uğradılar Zira ordu içinde at ve deve ve filler yıldızların ateşfeşanlarından cümle hayvanat ürküb deşt hamun bizimdir deyu dümlerin hotas idüb parekende ve

[1] Yıldız nüshası (çependaz)

[2] » » (Borustde)

perişan oldular Hasılı kelâm bu iki settare [1] kâmil altı saati nücûmî bu şehir üzere cenk idüb haymelerimiz önünde devabat makulerinden bir şey kalmıyub cümle halk azabullah nazil olub ısrat saat alâmetleridir deyu tazarru' ve nalişler etdiler Ta ki vakti safiî [2] ki olub seher yıldızı ki canibi şarkdan lem'a urdu Mezkûr kevakiblerin biri şarka ve biri garba gidüb gaib oldular Ol ecilden bir gün dahi meks idüb cemii hayvanatlarımız bir iki konak yerlerden getirirdik Neuzübillâh kıyametden bir alâmet temaşa idi Andan alessabah kalkub yine Nil kenarınca cenub semtine mamur âbâdân nebatat giyahlı nazik kal'a [3]alefi içre on saat ubur idüb

Medhi Kal'ai Donkude

Ahali(i) vilâyet zu'munca Âsaf Berhiya hukema talimile bina olunan şehrin biri dahi budur derler Amma hakka ki şehri azîm ve kadim imiş Amma hâlâ harab âbâdânda sakinlerdir Altı bin kârgir hanelerdir Kal'ası canibi garbdadır Ve bir azîm kârgir kubbeli camii var Ve eskvakı muhtasarı var Amma beni Âdem deryasıdır Hususa sultan gelir mülâhazasıle cemii zağî ve dagî ve bagî ve hagî kavm bu şehir içre malâmâl idi Hâkimi Rahmüddin Kandır Vezir melike yüz bin asker ile istikbale çıkub firavan hedayalar getirdi Kavmi malikiyyülmezheblerdir Amma 'kedi ve gergerdan ve himarı berrî ve toprakdan hasıl olur bir sıçanı ve maymun ve ceyran ve sığın ve hargûş yerler Ve dağlarında karman derler kestane lezzetinde içi çekirdekli bir meyvadır anı yerler Ve lûz ve remte meymuvesi [4] hurde balık gibi bir meyvedir Alçak ağaçlarda biter Gayet leziz ve mukavvidir Amma eşkâlde hemen balık gibidir Kuyruğundan biter Ağacık [5] kat etsen balık yağı gibi rayihalı yağı çıkar Başına bit üşen İbran kavmi bu ağac yağından başına sürünüb bitden halâs olur Ve ak düs(en) göze vesme gibi üç gün çekseler kırk yıllık akı mahvider Amma kesret üzere çekmiye Gözün kuvvei basarın gaib ider Hakir bir hokkasına malik olduk Hamdi Huda iksîri azîmdir Ve bu diyar halkının ziraatleri cümle darıdır Buğday ve şâir ve gul [6] ve ades ve keten ve hammuz ve bersim olmaz Ve bu şehirde sultan bir âdemi senksar idüb katl etdi Müteehhil iken bir bakirenin bikrin izale ettiğiyçün

[1] Yıldız nüshası (seyyare)

[2] » » (şafiî)

[3] » » (halfa)

[4] » » (meyvesi)

[5] » » (ağacı)

[6] » » (ful)

belinden zemine gömüb recm etdiler Bahil gibi taş da bulunmaz
Hele ne hal ile katl etdiler Bu şehirden kalkub yine cenuba Nil ke-
narınca giderken nice bin ejdeha misal timsahları temaşa iderek gâh
rimal ve gâh türab ve cibal aşarak dokuzuncu saatde

Evsaf ve acayibi garayibi Cebeli Sindası Hazreti İdris

Bu cebelin damenindeki sahra icre askeri derya misal ile meks
olunub melik ile tahtelfutur tenavül idüb bin mikdarı âdem ile at
ve hicine süvar olub yüz mikdarı dahi bennalar ve Ferhadî kasma
ve külünkler alub bu meks ettiğimiz sahranın garbında nîm saat baid
evci semaya kad çekmiş bir kûhu bülendi ahmergûn safi sengi hârâyî
ibret nûmun bir mücellâ ve musaykal cebeli âlidir Bu cebelin şarka
nazır tarafında bir mağara kapusu var Amma rihtım şeddadî
bina sed olunmuş Derakab sultan bu kaya dibinde bir taşdan
oyulmuş menhar teknesi var yani kurban idecek havzdur Anda yedi
deve ve yedi koyun ve yedi keçi ve yedi horos ve yedi yılan ve yedi
kedi boğazlıyub kanlar menhar havzuna dolub cümle kavm ellerin
bu kana bulaştırub ellerin mezkûr kayaya sürdüler Ve sultan dahi
Öyle idin didi Hakir Niçün böyle ideriz didim Böyle tılsım olmuşdur
Her kim bu cebel içine girüb taliin dutub murad maksudu ne ise
hasıl olur mu olmaz mı haber almak murad idinirse bizim gibi elle-
rin bu hayvanatların kanına sokub kayalara siler Kurban itmiş olur
Ta ki acayibat göresin didi Amma sakın zerre kadar havf haşyet çekme
deyüb melik vasiyyetler etdi Ve cümle bennalara ferman etdi Kûhu
seramedin sed olan babını mezkûr kasma ve külünkler ile renc ina
çekerek acdıklarınca bir taraftan halk kurban kanından münhedim
olan kapudan içegi kan nisar ide ide mağaranın kapusu açılıb ibtida
Sennar kadısı ve melik imamı ve Donkide vaızı tezkir ve tekbir ile
girdiler Ardlar [1] sıra vüzeraları dahi akabince sultan eline yapışub
mağaranın içine sıytu sadasız girüb âdâb üzre durdular Bir ak sakallı
âdem bir horos ile gelüb horosu vâfir urub horos feryad iderken ho-
rosu tekbir ile kurban idüb kayadan oyulmuş bir dolab höcreşi var
Anda koyunca alâmeleinnas horos meyyitesi gayib olunca cümle anda
olan huzzarı meclis hamd sena idüb bu garı azîmin canibi erbaasında
kat enderkat kayadan kimesne [2] âdem oturacak iskemleler var
Cümle yüz mikdarı kimesneler ol mastabalarda oturub âsudehal

[1] Yıldız nüshası (ardları)

[2] » » (k sme)

olub durduk Anı gördük Mağar(a) nın bir köşesinde zelzeleden rahnedar olmuş bir yarık kaya yeri var Andan bir savtı hazin ile ibtida surna ve ud ve kanun ve santur ve tanbur ve rebab sadaları ile bir zemzeme(i) suznak nağematı kopub rast makamında bedürüsti bir faslı Hüseyin Baykara oldukim hakirin kararı kalmıyub kararı raksda ideyazdım Badehu bir semai ve andan beş on âvâzı muhrık bir yerden bir perdeden bir gûne kâr okudular Amma elfazları bir lisana müşabeheti yok idi Amma usul âhenk yerinde idi Anlar tamam idince azameti Huda bir velvele ve gulgule ve debdebei kûsü kerrenay ve tabl ve boru ve kudüm ve sahan ve tencere sadaları istimâ olunub bunlar makamı hasenide [1] bir fasıl etdiler kim bu kehfın içi ra'd gibi gürleyüb kulaklarımız asammoldu Bu fasıl dahi tamam olunca hemen bu gar icre horos boğazlıyan koca herif iki ellerin memesi üstüne koyub mehterhane faslı olan tarafa müteveccih olub giderken cümlemize Ayak üstüne kalkın deyu işaret idüb dendi cümliye talia olub sada gelen kaya dibine varub Esselâmü aleyküm ya sultanül can deyu yüzün yire sürdü Hemen kaya içinde bir avret âvâzı gibi bir savtı süznak ile Ve aleykümüsselâm ya huddamı evlâdı Ham didi Andan Sennar kadısı varub Esselâmü aleyküm ya sultanül can Ve aleykümüsselâm ya kadii Sennar ibni Zâhir ibni Yakub didi Hemen melik hakire Hazır ol Benim akabimce sen de selâm virüb gönlün muradın söyle didi Nice vüzerâ ve ulemalar varub selâm virüb herkesin isim resmile selâmın alırdı Badehu melik âdâb üzre kayaya müteveccih olub Esselâmü aleyküm ya sultanül can deyince Ve aleykümüsselâm ya zalim Kakan ibni Sarend Kakan ibni İdris Kakan ibni Lâvend Kakan Adalet eyle Başına yıldızlar düşdü İline vilâyetine vilâyeti Zencden ve vilâyeti Dumbiyeden yağî asker gelir Gafil olma Amma mansur muzaffersin Her sene buraya gelüb kurbanların eylen deyu sada gelince melik ne canibe oldu ise beş altı kerre secdei şükretti Bu sadalar cümle rayegân lisanı Foncî idi Andan bir vezir Berberî kavminden olmagile anın kalimatı üzre lisanı berberice Has-ta olursan halâs olub bir oğlun vücuda gelir didi Andan melik hakire cür'et virüb hulû ve huşu ile varub Esselâmü aleyküm ya sultanül can deyu bügâ eyledim Hemen savtı âli ile lisanı Ervamin fesahat belâgati üzre Ve aleykümüsselâm ya seyyahı âlem ve nedimi âlem ve musahibi sultanen ve hafızı hamelei Kur'an Evliya Çelebi ibni Derviş Mehemedi Zillî ibni Kara Ahmed ibni Demirci zade Kara Mustafa paşa Eşşehid ibni Durhan Bey ibni Yavuz er ibni Ece Yakub ibni Allahverdi Akay ibni Mehemedi Kirmanî ibni Türkân

[1] Yıldız nüshası (hüseynide)

Hoca Ahmedi Yesevî ibni Muhammed hanefî رضى الله عنهم اجمعين deyu ta ceddî ecdadımız Hazreti İmam Hüseyne ve İmam Aliye va Fatimetüzzehraya ve hazreti Risalete varınca şeceremizde tahrir olunduğu üzere ecdadlarımız yad idüb bizi dilşad etdi Ve Mısırdı bir hayli zaman vüzarlar [1] ile sohbət idüb nasiybin Kır İbrahim paşa olur Kamanihse [2] feth olur Mısır helc melc[3] olur Defderdar Ahmed paşa Mısra gelir ve gider Köprülü oğlu ölür Kara vezir olur Mısırdı hasta olur Halâs olursun Yine sen Mekkiye gidersin Yine Mısra gelirsın Kulların için gam yeme Var safa geldin Habeşe git Hoş gitdin didükde cümle huzzarı meclis hayretde kaldılar Hakir Mebhut olmuşum Koltuğuma girüb bir köşeye hakiri kodular Cümle halk pesend eylediler kim senle bukadar kelimat etdi deyu taaccüb etdiler Andan refikımız Derviş Alii Halhalî ve Derviş Gaddî ve Derviş Lemî ve gergerden sahibi Derviş Nîmetullah selâm virdikde cümlesinin selâmların savtı âlâ ile alub isim resimleri ve kura ve kasabatlar(ı) vatanı aslıleri ile ve eba an ced akraba ve taallûkatları ile ayan etdi Amma Derviş Alii Halhalîye Aleyna ya târiküssalât Cebrî dede dedi Cümlemiz tebessüm idüb Derviş Ali hicab idüb sonra olkadar musallî oldukim hakirin rubu' dairesi anın koynundan gitmeyüb vakti salât olunca edayi farz iderdi Andan memlûkümüz Behram varub selâm virdi Ana dahi Aleynâ ya haîr mevlâni[4] didi Andan memlûkümüz Haydar selâm virdi Ana dahi Aleyna ya hayini veliyyünniam didi Ve Husrev gülâm selâm verdikde Ve aleykümüsselâm ya mahdumu mûkerremi bîlâdı Erdelî didi Hulâsai kelâm sultan ile biz anda iken mütegayyir madud âdemler cümle varub herkesin muradı üzere haberler söyliyüb tesellîi hatır olub gayri sail kalmıyub yine ol horos boğazlıyan kimesne meydanı muhabbete gelince içlerinden bir sadayi çengi harbî faslı çalınub cümle halk sürur şadman etdiler Fasıllı tamam olub cümle âdemler taşra gitdiler Bu sahrada üç gün üç gice meksidüb her gün cümle halk gürüh gürüh varub selâm virüb murad maksudatların süal idüb süallerinin sıhhat haberin alub gelirlerdi Hakir dahi yüzüm alışub üç kerre vardım Muradım üzere haberlerin aldım Amma mugayyebatı hamseden haber virmezdi Üçüncü gün sultan ve cümle âyân kibar varub yine kurbanlar idüb bennalar kehfin babın kârgir bina ile sed idüb dua ve sena ile gitdiler Meğer her sene mahı Temmuzda cümle diyarı Foncistan ve gayri Berberistan kavmi bu sahraya

[1] Yıldız nüshası (vüzeralar)

[2] » » (Kamaniçse)

[3] » » (hercü merc)

[4] » » (mevlâyi)

cem olub üç gün üç gice böyle cemiyeti kübra idüb herkes gönli muradın süal idermiş Amma

Hikmet

bu kim bu kehfın içi sengi hârâdan ayurlmus [1] bir garı az(i)mdir Ve öyle mücellâdır kim vuhuş tıyuru vahşi minkarın aldirecek yer yokdur Ancak ol sada gelen çatlamış kaya vardır Gayri yerleri musaykaldır Bir âdem girecek yer yokdur Ya bu saz söz ve hay huy kerrenay kûs ve nefir ve tabllar nedir Ya bu herkesin ismi ve resmile bilüb haber verme nedir Aklım perişan oldu Acib sırrı Hudayı ibret nûmadır Sultana ve bazı ihtiyar nûdemalarına süal etdim Gûnagûn haber virdiler Ancak horos boğazlıyan kehfın huddamı nakl etdikim Bu cibale Cebeli Hazreti İdris derler İdris nebi zamanı saadetlerinde melâyikelere bu garda ders didigiyçün İdris derler Daima enisi munisi bu gar icre gerrubiyan idi İdris nebi bu Âyeti şerife fermanınca âsmana uruc itmeğe niyyet etdi (Âyet) وانذركم في الكتاب ادريس انه كان صديقاً نبياً ورفعتاه مكاناً علياً Andan cemii-taallûkatın ve enis munisi gamgüsarı olan gerrubiyan perilere Bu garda saz söz ile eğlenin Ben gelince sabr idün deyu bunlara hayır dua idüb bu gar icre cümle taallûkatları gözden gayib olub İdris nebi Asvan diyarında âsmana uruc etdüğüne bu Âyeti şerif delildir Ol zemandan beru bu kehf icre iki saatde bir nöbet çalınub azım divan olur kim gice ve gündüz on iki fasıl ider Eğer beni Âdem gelir ve eğer gelmez bu fazıllar [2] ilâhazelan ve inkırazüddevran böyle fasl olunmadadır Âbâü ecdadımızdan böyle gördük Ve böyle hizmet idüb cümle gelen kurbanları bizim zürriyetimiz kurban idegelmişlerdir Hâlâ huddamı sultan bizim [3] deyu cevap virüb gayri gûne haber virmedi Elhasıl dembeste olduğum temaşa idi Andan melik sayebanına gelüb taam tenavül etdik Hakir taaccüb etdiğine anlar hande iderler Badehu bu sahradan kalkub yine Nil cenbinde canibi cenuba altı gün altı gice mahitabda dahi giderek vakti sabahada sayd şikâr iderdik Bu vadiye

Vadi Şilcelân [4]

yani Zülcelâl Sahrası demek ola Bir sahrayı bîpayandır Ve gayet mahsuldar ormanlar âbı revanlar ve buhayreler ve nahlistan gülistanlı ruh efza sahrayı can fezadır Garb canibinde onar fersah niha-

[1] Yıldız nüshası (oyulmuş)

[2] » » (fasıllar)

[3] » » (biziz)

[4] » » (Şilcelâh)

yeti Portakal firengi kal'alarından sahili Bahri Muhitde şehri Speh-tredir Amma görmedim Şehri azîm imiş Ve bu Şilcelân Sahrasında üç gün sayd şikârlar idüb yetmiş fil ve on altı gergerdan ve nice bebrun ve bin hargûş ve himarı berrî ve kazık boynuz ve zürafe ve kûsfendi yabanî velhasıl hadden birun ve kıyasdan efsun hayvan-lar şikâr oldikim bu sahrada olan mahlûku Hudanın yüz kerre yüz binde biri sayd olunmadı Ta bu mertebe Cenabı Bari bu sahrayı ecnası mahlûk ile malâmal eylemiştir Ve cezirei Mısırdı böyle vasi mahsuldar sahrayı hoş hava yokdur Bu vadii hamun icre ceyran gergerdan kûsfendi beyaban yiyerek dördüncü gün vakti zuhurda yetmiş seksen bin asker nümayan olub on fili menkürüsî iki yüz gılman ve bintan ile filleri Remile hâkimi hedaya çeküb alayı azîm ile

Evsafı şehri azîm ve bilâdı kadim Rûmeyletil Himal

Hazreti Süleymanın veziri Âraf Berhiya bina etdüğü şehirdir Mukad-dema kura şekilli bir beled imiş Âsaf bu yılda rahmi maderden müştak olub maskatı re'si oldığıyçün bu şehri hikmet üzre bina idüb itmamında Hazreti Süleymanı ziyafete davet idüb kasrı âliler bina etmiş Ve her mahlûku Hudanın elbette padişahları vardır Sü-leyman nebi ile anları davet idüb herbirine birer kâh birer haver-nak ve birer mak'ad ve birer cay ve birer maksurei gûnagûn ile Nilin sahilin öyle âbâdân itmişkim yedi saat Nil kenarınca cenuba yedi saat yine Nil kenarınca şimale gûnagûn kasırlar bina idüb her ecnası mahlûkun suretlerin kasrı üzre طابق العمل جدا timsal itmiş Amma cümleden mehib ecinne padişahları on ikidir Herbiri bir beyaz mermerden ve somakiden ve sengi siyahdan mahuf ve mehib suretleri var Amma on iki dahi peri padişahları var Kasırları ya-nında beyaz mermerden inşa olunmuş keysuların çim enderçim idüb omuzları üzre cenaheylerine düşürüb berzanu dururlar Hemen cemii vücudları beni Âdem gibidir Amma kanatları omuzu başında ziyade-dir Bir kasırdı *Eşkâli div* Bu dahi insan gibi Amma başları kazan gibi ve kulakları sinni [1] gibi ve iki boynuzları altında ve iki azu dişleri taşrada ve kuyrukları otururken dizleri üzre ve gözleri mü-devver ve ayaklarında ve ellerinde beşer parmakları arslan tırnaklı kırmızı somaki suretler idikim kasr icre dururdu Andan bir kasrı azîmde *Eşkâli mürgu anka* Heyhat sahrasında gördüğim ukab kuşları

[1] yıldız nüshası (sini)

gibi hammam kubbesi kadar cüssesi var Sommaki zenburiden bina olunmuş deve gerdanlı ve fil başlı ve minkarı minare gibi ve kanatları iki canibe yayub göğüs [1] âfıtaba virüb cifelerine perdaht verir şeklinde durur Ve kuyruğunu [2] büklüm büklüm durur Ve cemii vücudundaki tüylerine üstadı kâmil kemalin arz idüb öyle tişe urmuşkim çeşmi insan hirelenir Ve iki ayaklarının peçeleri [3] birer amudu azım gibi dururdu Ve bir kasırda *Eşkâli Mürgu semender* Bu ol kadar büyük değil Amma gayet şirin suretli tuyurdur Gûya gölistanda münakkaş deve kuşları olur Ol eşkâldedir Amma gerdanı kısadır Bu dahi somaki taşdandır Cenahların açub durur Ve bir kasırda *Timsali gülü beyaban* Beyaz mermerden âdem cüssesinde Amma iki başı var Bir kellesi div şekli ve bir başı ukab başlı ve ayakları deve tabanlı ve kulakları himar hulaklı bir gûne mahlûkdur İmdi ihvanı safa Cenabı Bari ruyi arzda nekadar ecnası mahlûkat halk etdi ise ta karınca ve kurbağa ve sümüklü böcek ve çekirge ve ve surican ve akreb ve çıyan velhasıl cümle haşeratı azım eşkâlleri bu Remile şehri kurbinde hâlâ durur Amma bu hakir ider Hâsâ bu eşkâlleri beni Âdem itmiş ola Makduru beşer değildir Ve mu'cize ile dahi mümkün olmıya Öyle timsali acibelerdir kim ilâ hazelan bu kadar bin yıldan beri fena bulmamışlar Gûya zîruhlardır Hemen kudret ve azameti celâl gazabın kullarına izhar etmek için Hakimi Mutlak bunları taş eyledi derim Zira ağac insan bin yıl omrü olsa bu eşkâlleri inşa idüb bu hüsnü surete komağa kadir değildir vesselâm Amma bu kadar ecnası mahlûkat padişahlarının ta ortasında seraperde (i) Süleymanîde bilâteşbih Hazreti Süleyman tahtın itmiş Amma Süleyman nebi sureti yokdur Bin paye üzre bir kasırdır İçinde olkadar gilman perizade suretleri var Kimi ayağ üzre kimi asâsına dayanmış kimi yatar kimi durur Böyle eşkâli garibeler var Cümlesi kırmızı somakidendir kim ceseden bina olunmuşdur Yohsa kâğıda ve taş kalem ile kazma yazma değildir Amma bu seraperde(i) Süleymanî icre nice bin eşkâli pesendidelerin içinde sihri icaz bir marifet gördüm Bir mahbub gulâm kâküllerin perişan idüb sağ elinde bir doğan kuşu vardı Bu doğana üstadı mermerber bir kolun kanat yelekler göstermiş Âdem hayran olur Ve elinde olan mahbub [4] nazar idüb doğan gibi bu anadan doğan şahbaz dahi bare [5] ba-

-
[1]	»	»	(göğsün)
[2]	»	»	kuyruğu)
[3]	»	»	(pençeleri)
[4]	»	»	(bu doğana)
[5]	»	»	(baze)

kub tebessüm etmiş Öyle tasvir etmişkim hatayî kâğıd üzre Mani ve Behzad bu sureti yazmağa kadir değildir vesselâm Bu eşkâlâtı acibeleri cümle melik ile seyr itmeğe malik olub yine şehri Remiletül Hamale geldik

Evsafı şehri Rümeyle

Bu şehirin âb (u) havası [1] ferah fezası(n) Âsaf Berhiya beğenüb iki yüz yılda bu şehri bina idüb imar ider Badehu Nili Mubarek tulû ettiği Cebelül Kamere varub Nilin menbaı üzre bir kubbe (i) nühtak idüb mil minareler ve acayıbat garayibatdan tılsımatlar ihdas ider Ve ol diyarda Zümeyle [2] nam bir hatun olub bina ettiği Rümeyle şehrine gelir Nice sene sakin olur Meğer hatunu hâmile olmaz imiş Hikmeti Huda bu Rümeyl (e) şehrinde hatun hâmile olub vakit saati geldikde bir oğlu vücuda gelüb ismini Semcan kor Bu evlâdı rahmi ma derden müştak olduğıcün hatununa rahm idüb bu şehri ehline hibe eyler Hatunun ismi Rümeyle olub bunda hâmile kaldığıcün bu şehre Rümeyletil Himâl deyu ol avret ismile müsemma bir şehri temaşadır Amma evvelki ismi şehri Berhiya idi Öyle şehri muazzam imişkim hâlâ Takı Kesradan ve binayı Halebden ve san'atı şehri Atine ve Kısdan [3] nişan virir Mil minareler ve amudu münteha ve kubbe(i) âliler var kim herbirinin kadleri kehkeşan âsâ ayyuka kad çekmişdir Ve hâlâ bunda olan mutalsamatlar ve künüz defayinler ve vecibüsseyr ibret nüma âsârlar var kim im'anı nazar ile nigeran olunsa âdem valih hayran olur Amma hâlâ bu imaretden şehirde bin mikdar kârgir bina haneler ve yedi cami minaresiz ve yüz dükkân ve bir han ve yirmi bozahane var Gayr (i) hammam ve medrese yokdur Bu şehir Kanı Rec'üsselâm hedayaların virüb on bin asker ile sultan askerine talia olub şehri Rümeyl (e) den yine cenuba Nil kenarınca gidüb beşinci saatde

Cebeli Dabbetül Arz

Bir sahranın nihayetinde bu cebel damenine varub meks etdik Bir çemenzar yerdir Asla şadmandan alâmet yokdur Ancak yulçın kayayı ebyaz vardır Eşkâli ücubetiüddehri Dabbetül Arz Mezkûr kaya üzre bir fili azîm cüssesi kadar dörd ayak üzre durur beyaz mermer-

-
- [1] Yıldız nüshası (havayı)
 [2] » » (Rümeyle)
 [3] » » (Kaşdan)

den bir suretdir Gerdeni surahi servi gibi bir seramed gerdeni dirazdır Kellesi âdem gibidir Ve gayet mahbub sıfatdır Lâkin alnında bir servi boynuzu vardır Ve keysuları perişandır Ve kulakları fil kulağı gibi yassı ve sarkmış durur Ve gerdanında yel(e) si yokdur Ve vücudunda postu kaplan al(a) cası gibidir Ve kuyruğu salkım saçaktır Ve dörd ayakları gûya deve ayağı gibi çataldır Uclarında tırnakları vardır Ve omuz başlarında iki kanadlarına üstad öyle Ferhadî tişse urmuşkim gûya per açub tayeran itmek üzere Bu şekilde bir hayvandır Bu suretin şimalinde yine bir püşte(i) âli üzere *Eşkâli Deccali lâîn* Çarpa bir himarı azîmdir kim kaddi beş cida kadar vardır Siyah taşdan bir kara himardır Asla gayri gûne değildir Amma üstünde dağ pare bir cesim ve semîn âdem oturmuş Bir gözü yok Cümle vücudu beyaz mermerden ve başında destarı sarı taşdandır Bir elinde zekeri bir eli uyluğu üzere himara süvar durur Ve canibi erbaasında avret ve oğlan ve dahi şapka takılı [1] yahudiler ve gûnagûn kavmlerin herbirinin ellerinde def ve nakkare ve dübelek ve çenk ve rebab ve iklim ve barbut velhasıl bu ruyi arzda nekadar saz makulesi mizameratlar var ise her ecnasın ellerinde birer âletleri ile çalar şeklinde taşdan bina olunub deccal lâînin başına üşmüşler Bu dahi ve minelacayıbatdandır Bunu dahi seyr temaşa idüb yine melik ile bu sahranın cenubu tarafına bir saat gidüb

Eşkâli tavil Avc ibni Unuk

Evcî âsmâna serçekmiş bir beyaz mermer kayay (1) üstad kat ide ide yine arkası ve omuzları kayaya muttasıl bir avc tasviri idüb iki ayak üzere durur Yine âdem sıfatında Amma seher vaktinde başı bulutlar içindedir Keysuları(n) tar kılmış bir kaddi bâlâ âdemdir Ve ayakları mermer amudlara benzer Boynunu nu [2] elli âdem kucaklıyamaz Başî Süleymaniyye Camii kubbesi kadar vardır Ve bazuları hemcünan sütunlar kadar vardır Ve bir eli zekerinde ve bir elinde bir nehenk balık omzuna almış durur bir eşkâli acibedir Anı dahi temaşa idüb cümle askerle göçüb bu sahranın canibi rodos[3] rüzkârı üzere gidüb bir çemenzar yerde sayd zikâr iderek meks eyledik Andan yine melik ile atlara süvar olub iki yüz mikdârı asker ile meks ettiğimize karib

[1] Yıldız nüshası (takyeli)

[2] fazladır

[3] Yıldız nüshası (lodos)

Cebeli Sevrüd dünya

العظمت الله evce müntehi olmuş bir yalçın dağın ta zirvei âlâsına bir saatde gücile çıkub yine ol kırmızı kayadan kesilme *Eşkâli Bakarı cümle dünya* مہجان مانع القدره Hemen kullarına sun'un izhar itmek için kuvvet kudret virüb ya vahyile ya ilhamı Rabbanî ile ol asrın kulları memur olub böyle san'at izhar iderlermiş Kâmil üç bin Ayasofya amudları gibi amudu ahmerler üze dünyayı götüren sığırın vücudunda bu amudlar ayakları olmak üze dizleri ile çatal tırnakları ile nice bin yılda bina itmişler Şikemi yine bir kûhu azîm kadar vardır Ve başı evce beraber Gözlerinin bebekleri Ayasofya kubbesi kadar ve boynuzlarına hadd (ü) hasr yokdur Üstad buna bir gûne târama kullar göstermişkim gûya Rehavî katifedir Gördükde aklımız perişan olub canibi erbaasın iki saatde atlar ile gücile devridüb vakti gurub haymelerimize geldik Akıl irmez temaşalardır Andan alesaabah bu kadar asker ile kalkub bu sahranın canibi garbına üç saat gidüb bir cemenzar yerde meks etdik Anda

Eşkâli cümle dünya Semeki azîm

Bu dahi bir cemenzar sahra içre bir tulân (î) ce vaki olmuş bir cebeli azîmi tişeler ile kese kese bir balık tasviri itmişler kim gûya nehengi Bahri Muhitdir Tuli kâmil bin altmış adımdır Bunun dahi başı kûhu Demavend misaldir Vücudu pul pul zeyn olmuşdur Ve hikmeten başı bir buhayre kenarına vaki olmusdur Anı üstadı sihr-âbâd emek sarf idüb bir mâhî tasviri itmişkim felêkde naziri yokdur Anı ubur idüb yine canibi garbda bir saat baid

Eşkâli Melâike (i) mukarribîn

Hikmeti Huda bu sahranın nihayetinde iki dere ağzında dört aded evce münkalib olmuş yalçın mermer kaya üze yine kayalardan oyulmuş bir cebel üze bilâteşbih Cebraîl bir kaya üze Mikâîl ve beride İsrâfîl ve beride Hazreti Azraîl timsalleri var Elsiz ve ayaksız ve başsız bir vücut Amma cevarihden bir şey yokdur İllâ bir münevver yüz var Canibi erbaasında dört çatal kanatdır Ve iki çatal kuyruk mesabesinde yine kayaya muttasıl perr (ü) ballerin acub dururlar Dördü dahi bir eşkâldedir Kanatları kûhu bâlânın ta zirvesinden ta süflîsinedek bir nakşı bukailemunlardır kim sihri îcardır [1] Anları temaşa idüb bunlara karib

[1] Yıldız nüshası (icazdır)

Vadi(i) Narı Cahim

İki canibi evce serçekmiş kayalar icre Yine taşdan inşa olunmuş yılan ve çıyan ve akreb ve zebaniler acibelika bir ayaklı ve bir elli gûnagûn ecnası malûkatlar ve zîşt ve ru [1] cadular timsali var kim âdem bakmağa havf ider Cehennem deresi' derler Bu vadin [2] hakikatülhal yine Cehennem deresinden iki kaya mabeyninde helâk olayazdık Ve hesabın Cenabı Bari bilür angirek yılanları ve katır yılanı ve akrebler var kim şiddeti hârda bu askerin hengâm-ların [3] görünce herbiri birer sü'bana dönüb bir Berberî zaifi ve bir himarı nahifi sokub der an can virüb cansız kaldılar Anı ubur idüb der(e) den taşra çıkınca taze can bulub ana karib bir vadi (i) ferahistad (4) icre

Vadi (i) Me'vâ

Yani Cennet deresi Evvelâ hakka ki bağı iremzattır Âbı hayatlar ve kendi yiter kendi biter şeceri müsmiratlar ile zeyn olmuş bir fezadır kim cereyan iden nehrin tarafeyninden gûnagûn maksureler içre yine taşdan mahbub gulâmlar ve mahbube kızlar oturmuşlar bir hâli harab yerdir Beni Âdemden kimse [5] yokdur Ancak Temmuzda Mile [6] şehrin Nik [7] gark etdükte ahalii Remile bu vadi (i) Me'vâda üç ay sakın olub zevk safa iderlermiş Sultan ile bunda bu havrî kasr içre tahtelkahve tenavül idince bülbüllerin hezar hezaran nağmesazlıkları cana safalar virdi Andan badettaam Vadi(i) Me'vâdan çıkub sahranın garbına bir saat gidüb bir kûhu bâlâ dibinde

Eşkâli garibi sü'banı acayib

Yedi başlı bir ejderhadır kim her seri eflâke serçekmişdir Amma yine birbirlerine muttasıldır Ve cümle vücudu kırmızı sommaki taşdandır Ve altı ayağının herbirini onar âdem kucaklar kalın payelerdir Ve catal tırnakları vardır Herbir nahanleri rum'hu sinandan nişan virir En aşağı ağzı garı yetiman kadar vasidir Ve vücudu kûhu yek paredir Ve kuyruğun gec kılub ucu zahrına muttasıl durur Ön ayak-larından kış ayaklarına varınca tuli yedi yüz adımdır Hakirin bir

[1]	Yıldız nüshası (zîştru)
[2]	» » (vadinin)
[3]	» » (hengâmelerin)
[4]	» » (ferahistan)
[5]	» » (kimesne)
[6]	» » (Rümeyle)
[7]	» » (Nil)

gulâmı aşağı ağzından içeri girüb temaşa idüb garı cahim gibi havf bir temaşadır deyu nakletti Amma melik hazretleri buyurdular kim Hazreti Musâ ile firavn kıssaları cemii tevarih kütüblerinde masturdur Ol asırda bu Remilede bir sehere var imiş Firavn buna haber gönderüb Sen dahi bir marifet izhar idüb imdadıma gelesin deyu haber geldikde bu dahi yedi tulâsın ayan ve beyan itmeğičün bu yedi başlı sü'banı sihr ile kırmızı somakiden idüb kuyruğun kavsi kuzah-var devridüb harekete başlar Ta bina olunduğu dağdan gajgarub [1] yürüyerek bu çemenzar mahalle gelince biemrillâh taş olub kalmışdır deyu melik ve ulemaları nakl etdiler Bu dahi sihr âsâr(1) sahih ibret[2] temaşadır Ve bu sahranın canibi erbaası böyle temaşagâhlardır kim Âd ibni Şeddad ve kavmi Semud ve Canbercan kavminin alâymat garayibatları var kim ilmelyakıyn aynelyakıyn ve hakkalyakıyn hasıl etdiğimiz üzre cümle temaşa etdiklerimiz tahrir eylesek bir müdevven olur Amma ol asırların kavmine hezar ahsendir [3] kim kırmızı sommakı sengîn taşı kendülere müsahhar idüb peynir gibi oşub mü-nakkaş idüb bu mertebe san'atlar icra iderlermiş Zehi san'atı kâmil Sad giz ولك بارك الله Andan yine bu sahra icre sayd şikâr iderek on birinci saatde

Cebeli Şevam

Bu cebel dibinden bir âbı nab cereyan ider Andan kalkub bismillâh ile canibi şimalki [4] Mısır canibinden azimet eylediğimizde bu Cebeli Şevamda irtifa aldım Tuli neharı ve arzı beledi ve Hattı İstüvadan bu mahalle gelince yetmiş merhale yer Nil başına doğru gitmişiz Bu mahalde kıblenümamız amel itmeyüb serseri döner oldu Zira dahi ubur etmişiz Ve Mısırdan bu Cebeli Şevama gelince yüz seksen konakda gelüb Nil kenarında pare şehir ve ka (a) ve kasabatları temaşa iderek iki ay Firaniye [5] cenginde ve bir buçuk ay Şuadin sehri Sennaresinde böyle bazı yerlerde tekaüd iderek kâmil sekiz ayda bu Sevam [6] dağına varub bin sekiz [7] üç Zilkaadesinin gurresinde hamdi Huda sıhhat ile

[1] Yıldız nüshası (garğarub)

[2] » » (nüma)

[3] » » (ahsendir)

[4] » » (canibi)

[5] » » (Firdaniye)

[6] » » (Şevam)

[7] » » (seksen)

yine vilâyeti Sudana avdet eyledik Amma bu diyara öyle yağmurlar yağarkim fili seyl götürür Altı ay güz eyyamlarında gûya Rum havasıdır Cebeli Şevamdan kalkub şimale beş saat gidüb

Evsafı vilâyeti şehri Cersinka ve Nili Mubarek matlain beyan ider

Azım vilâyetdir Berberistan gibi başka meliki vardır Zemanı kadimde ulu sultan imişler Devletleri berkemşe[1] olub Foncistana tabilerdir Cümle mü'min ve müvahhid müslim malikilerdir Hâlâ meliki Şanullah Kan yüz bin asker ile Fonc sultanına kırk fil yükü ve yüz hicin yükü hedaya ile istikbale çıkdı Ve meliki üç gün alıkoyub ziyafetler idüb kanlarına ve hakire hedayalar virdi Üç gün bu derya misal askerimiz bu Mersinka diyarında gayib oldular Zira cümle evleri beyaz mermer dağlar icre mağaralarda sakinlerdir Ve sahraları dahi cümle mücellâ beyaz mermerdir Bu diyar halkına Cenabı Allah öyle mermerberlik san'atı vermişkim sihrâsâr mağaraları sahralarda ve dağlarda inşa iderler Asla ziraat idecek ve nebatat giyahat bitecek yerleri yokdur Hemen mücellâ dağlar ve sahralardır (Âyet) وما من دابة في الارض الا على الله رزقها ider anı beyan ider

Hikmeti Hudayi Rabbi İbadı İyzed

Mahı Temmuzdan evvel ol faili muhtarı kâmil bîr ay âsmandan kırmızı alınmış amberi ham misal bu diyara toprak yağdırub cemii sahrada olan mücellâ mermer kayaları ikişer üçer arşun toprak setr ider Andan cemii ibadullah bu toprak üzre her neye malik ise hâki amberpak üzre gice ve gündüz ziraat iderler Ekser ziraatleri darıdır Zira çok mahsul virir Andan kârhane sahibi bu tohm üzre semadan kifayet mikdarı matar nazil idüb ertesi cümle sahralar çemenzar olur Bağbanı Huda muradı üzre bu diyarı sakıydüb kırkıncı günde terekeleri hasıl olub mahsullerin alub mağaraları içine koyub herkes nefakaları ile bay olub balık bağlarında[2] hazırlıyub mağaralarına cümle ibadullah kapanırlar Amma garlarının babların öyle sed idüb yek pare taşdan kapaklar itmişlerdir kim iki taşın imtizacı mahalinden bir katra su girmeyüb babların içerden sed idüb kapanınca

[1] Yıldız nüshası (berkeşte)

[2] » » (yağlarında)

vakti Temmuz dahi erişüb âsmadan[1] üç ay öyle matarlar boşanub bu mücellâ taşlar üzre yağan toprakları bu vilâyetlerden seyli revan sürüb Nile döker Nil dahi seylden cuşu huruşa gelüb ol kırmızı toprak çamur ile Temmuzda cereyan iderek Mısıra gelmesinin sebebi bu vilâyeti Harsinkıya [2] yağan toprak sebeble Mısıra Nil kırmızı çamur gelüb üç ay diyarı Mısır Cennet camuruna gark olub Nil çekildikce bu çamur üzre fellâhın ziraat idüb ganimet olurlar İşte Temmuzda cümle sular eksilüb Nili Mubarek ziyade olub kırmızı çamur gelmesinin aslı bu bizim vardığımız vilâyeti Cersinkıya yağan yağmurlar ve türablar sebebledir Vesselâm Ve bu Cersinkından [3] Nilin başı cenuba otuz iki konak kaldı did (i) ler Amma varmak müyeser olmadı Amma hamd (ü) şükrolsun kim Nilin iki canibinde olan mamur âbâdân vilâyetleri ve kal'a ve şehri azimleri ve âsârı garibe ve acibeleri seyr (ü) temaşa idüb itmamı seyahat etdik Ve Nilin başında şehri Kum kavminden âdemler daima bu Cersinkıya şehrine gelüb aynülhar ve tibr ve sengi rasuk getirüb boğası ve gömleklik bez ve katran ile değış iderler Anlar ile kelimat etdik Anlar naklet-diler kim Biz bu şehre Nil başından gelince karadan gelememiz Zira yolları gayet mahuf ve muhatara yerlerdir kim semmi helâhili gice[4] kuyruk gibi ve sü'ban ve oran gibi havfnak canavarlar vardır Ve yılan ve çıyan ve akreb ve fil ve gergerdan ve arslan ve kaplan ve bebr ve belek[5] ve ukkab ve gayri yırtıcı canavarlar gayetülgaye çok olub dağıstan senginstan yerler olduğundan [6] âbâdân değildir Ol ecilden karadan gidilmez Ve ol mahallerde Sincere derler bir kavm vardır Din dinayet [7] nedir bilmezler Kendülerden gayri bir mahlûk görse-ler elbette tutub kebab idüb yerler didi Ve Nil Cebelül Kamerden akub bu mahalle geldiği gibidir Ta Bahri Ebyaza mahlût olunca böyle nehri azimler Nile karışmaz Ve gayri sular dahi yokdur Cümle nehir-ler Nilden tu'ra tu'ra ayrılub vilâyet vilâyet cereyan edüb reyider Ve Cebelül Kamerden çıkınca şimale bir gün akub andan bir deryamisa buhayriye dökülür Ol buhayrei bebr berleb idüb badehu taşub yine şimale cereyan etdikçe iki fırka olub bir fırkası âsi olan Sincere kavmi icre gider Bir fırkası garb canibinde Portakal hükmetdüğü

[1] Yıldız nüshası (âsmandan)

[2] » » (Cersinkıya)

[3] » » (Cersinkadan)

[4] » » (kepçe)

[5] » » (pelenk)

[6] » » (oldığından)

[7] » » (diyanet)

Lâçna diyarları içinden cereyan ider İşte biz Lâçna kavmindeniz Ol diyarda vilâyetlerimiz zabt idüb bizden harac ve öşür alur deyu melik huzurunda nakletti Ve ol diyardan biz kabakdan bina olunmuş gemilere binüb şümumlu [1] canavarlar kavfinden Nil ile cereyan iderken bizim Laçna şehrine uğrayan Nilin bir kolu yine bir buhayrei azîme uğrar Bu dahi Nilden cem olunan bir âbı hayat buhayredir kim canibi erbaasında yedi gûne kavm sakinlerdir Başka meliklerdir Portakal bunlara malik olmadı didi Biz ol halic ile cereyan iderek geliriz Bادهu yine Nilin mezkûr iki fırkası yine bir yere mahlût olub bu diyara geliriz didi Hakir itdim Senin [2] Nilin başına varub gördün mü deyu süal etdim Beli üç kerre gördüm Bizim Lâçne şehrine onar günlük yoldur Mezkûr buhayre icre gemilerle Kamer şehrine varırız Geçen sene ammim oğlu Portakal küffarına esir olub anın ıtlakıyçün fil dişleri ve boya kökleri götürüb vardım Kamer şehri (i) bir azîm şehirdir Hazreti Süleyman Cebelül Kamêr üzre Nilin başında iki kubbe ve iki kasrı süleymanî yapub zeyli cebelde Kamer şehrin yapmış Hâlâ âsârı binaları cümle divler binasıdır Hâlâ Nilin başı Portakal hükmündedir Ve Nilin tulû etdüğü Cebelül Kamerin cenub tarafını [3] eflâke serçekmiş ulu mahuf dağlardır Yedinci konakda ol dağların ardı cenuba gidüb Bahri Muhitdir Derya yakın olmak ile Portakal yetmiş yıldan beru gemilerle gelüb bizim diyarlarımıza ve Nil başında şehri Kamere istilâ eyledi Ve ammi zad (e) mi Portakal elinden halâs eyleyüb işte bu sene ticaret ile vilâyetimiz Lâçne şehrinde [4] bir ayda bu Cersinka vilâyetinde sultanı Foncu ve cenabı şerifinizi gördüm deyu kalkub melik huzurunda zemin bus etdükde sultanın musahibleri itdiler Bilürüz Bu âdem ol diyarlıdır Ve bir sadıkulkavl müslüman âdemdir Ve ol diyarlar kendülere karib olma-gile çok seyahat itmiştir Ve her sene ticaret ile Foncistana gelüb gitmiştir Mutemed âdemdir didiler Hakikatülhal bu Mısır ceziyesinin garb canibinde Sebte boğazından ta Nilin başı ardından Habeş diyarında Zeylâ boğazına varınca Mısır ceziyesinin ol sahilleri cümle Portakal firengi destinde old (u) ğundan gayr (i) Hindistan cezirelerinden altı bin cezireye istilâ etmiş Portakaldır Ve hakir herîfi mezburdan Nili Mubarek menbaı hakkında böyle mahuf ve muhatara ve kâfiristan ve âbâdân olmadığından sıhhat haberin istima idince Nilin başına gitmek arzuları derunden kat olub teselli bulduk Amma bu var-

[1] Yıldız nüs ası (şümumlu)

[2] » » (Sen)

[3] » » (tarafı)

[4] » » (şehrinden)

diğimiz Cersinka vilâyetinde kiblemiz şimal tarafına idi Zira iklimi evvelden cenuba yirmi dokuz derece ileri gidilmişdi Ve bu Cersinka vilâyetinde temaşa eylediğimiz acayibat garayibatdan sahranın cenubu tarafı Donkıde vilâyetile müşadır Şimalinde Dumbiye sultanile hem hududdur Ve yine şimal ile yıldız tarafı Habeş haki ile sınırdaşdır Yıldız canibinde Berberistan ile hem civardır Garb tarafı âteş perest Firdan vilâyeti ile müşadır vesselâm Ve hakir bu Cersinka şehrinde [1] yine Foncistana avdet mahallinde esnayı kelâmda derunice melike reca idüb didimki Ceddin ruhıyçün olsun Su [2] diyarlara gelmişken Nilin başına varub seyr temaşa idemedik Hele andan mey'us olduk Amma Hazreti Allah aşkına olsun fırsant [3] ganimet Bize bir kaç yüz âdemler koşub bir iki ayda müşanızda olan Fes padişahına ve Merankûş padişahına ve Kurtuba şehri ve Tanca şehrine andan Cezayir ve Tunus ve Tırablus vilâyetlerine ve andan Mısır çıkub hedayalarımız cümle vâsıl idüb Cezirei Mısırı dairen madar sahat [4] itmiş olam deyu Fonc padişahından izin taleb idüb cihan cihan reca eyledim Hemen dem melik kalkub alnım bus idüb Vallahi senin bize getirdin [5] Mısır sultanı namelerinde öyle tahrir itmişkim cümle vilâyetin seyr (ü) temaşa etsin ve ibret nûma âsârları görsün Badehu bu karındaşım Evliya Efendi (i) muazzez ve mükerrem ve salimîn ve ganimîn Mısırâ gönderesin buyurmuşlar Biz sizi Fes padişahına ve Merankûş vilâyetlerinin çöl çölistanı ve berr (ü) beyabanına sizi koyvirmez [6] Ve ol taraflara hükmümüz nafiz değildir Gayetülgaye bieman susuz ve mahuf muhatara yerlerdir Ve sizcelin beyaz âdemleri esir idüb pişirüb yerler Ve her giz bu bizim diyarımıza sizin gibi âdemler gelmemişdir Görmezmişiz Bizim diyarın halkı sizi gördükce taaccüb idüb bize bin gûne sual iderler Ve ol diyara bir takrib ile gitmeğe sened yok Ve gidilmek mümkün değildir Kani Fes ve Merankûş Bu Mısır ceziyesinin nihayet (i) dir Ve yolları mesdudur Ol diyar ile mabeynimiz canibi garba beş aylık yol çölistandır Vallahi biz sizi koyvirmemiz didükde cümle musahibleri ve Kan vezirleri alelittifak rıza virmediler Ve cümle refik huddamlarımız Bu şiddeti hâr diyarda bîzar olduk didiler Hakir gayet müteellim olub ol gice istihare duasın tilâvet idüb hâbı naza vardım Menamımda

[1]	Yıldız nüshası	(şehrinden)
[2]	„ „	(Şu)
[3]	„ „	(fırsat)
[4]	„ „	(seyahat)
[5]	„ „	(getirdiğin)
[6]	„ „	(koyvirmemiz)

gördüm ki bir deve kûçeği üzre berrü beyabanda süvar olub yemînü yesara serseri olub fil ve gergerdanlar içinde seyran ve devran iderim Anı gördüm Bir azîm orman içinde bir cemeli kebir zâhir olub hakiri kova kova derhal yetişüb bindiğim küçük deve ile bu büyük deve üzerimize bindi Altımdan küçük deve firar idüb ben deve altında muztaribülhali pürmelâl kaldım Vâfir feza'u ceza' etdim Hemen katırîma ومن يتوكل على الله Âyeti gelüb tilâvet etdim Üstümden deve kalkub firar etdi Ve hakir taze can bulub bu devei kova kova yetişüb dutdum Ve bir kılıc kaytanile boynun bağılyub bir münhedim olmuş minare üzre çıkub deviye süvar oldum Ve refiklerimiz ile Habeş vilâyetine revane olduk Badehu hâbdan bîdar olub ilham ile bu vâkıai tabir etdim Bildim ki bize Mısra gitmek hayırlıdır deyu tabir idüb Fes ve Ferankûşa [1] gitmeden dahi farig olduk Andan melik ile alessabah tahtelfutur idüb şeddi rahl kûsları çalınub şehri Cersikdan [2] kalkub yine şimale Nilden baid altı saat gidüb

Sahrayi Hılâme

Andan alessheher kalkub yine şimale on üç saatde

Şehri Cincife

Süleyman nebi asrında mamur imiş Âsârı binaları paymal yebabdır Ancak iki bin kamışdan ve tobdan evleri ve üç camii ve bir kaç dükkânları var Hâkimi Sedandır On bin askere malikdir Andan kalkub ertesi gün onuncu saatde

Şehri Rûmeyletil Himal

Bunda bir gün meks idüb andan yine Nil kenarınca şimal canibine kal'adan kal'aya ve şehirden şehre mukadema uğradığımız diyarlarda meks iderek kırk beş günde

Tahtı Foncistan şehri azîmi Sennare[3]

ye sıhhat ile dahil olub ahalii vilâyet istikbale çıkub kal'adan toplar şadmanlar oldu Ve hakir yine konağımızda kâmil bir hafta tekaüd idüb badehu Mısra gitmeğe izin taleb ettiğimizde melik hazretleri canı gönülden Alerre'si velayn deyüb hakire beş Foncistan atı ve on deve yükü zahayir ve on kutu mercan ve akıyk ve seylan ve aynülhar ve misk ve anber ve zübat ve incu tesbih ve bir sahabe kalemi ve

[1] Yıldız nüshası (Merankûşa)

[2] » » (Cersinkadan)

[3] » » (Sünnariye)

bir suzenî çadır ve iki yüz aded Sennare tabakları ve kâseler virdi
 Ve hayır dualar etdi Ve Kan Saki vezirin bin âdem ile bizi ta Arbacı
 kal'asında sultanın karındaşına götürmeğe memur idüb elimize kâğız-
 lar virdi Ertesi alessabah Sennareden çıkub melik bizimle kâmil bir
 menzil yer gelüb andan melik ile öpüşüb görüşüb ağlaşarak veda idüb
 birbirimizden muarakat [1] etdik Anlar Fonca bizler şimale azimet
 idüb bismillâh ile Fatiha tilâvet idüb azmi rah eyledik Sekiz saatde

Şehri Bakiys

Mukaddema mevsufdur Andan

Kal'ai Itşan

Andan

Şehri azîmi kal'ai Arpacı

Bâlâda mevsuflardır Bu şehirde Foncistan meliki karındaşını [2]
 bize Ne çiy âdemler olursuz Yüz ve gözün derisin kim yüzdü diyen
 Oğuz Canda mihman olub melikin bize refik verdiği Kan hakirden
 edayi hizmet idi [3] deyu kağızlar alub avdet etdi

Hikmeti Huda

اذا اراد الله شيئاً هيه اسبابه mazmunu üzre kaçan Cenabı İzzet bir şey murad
 etdükte ibtida anın esbabını halk ider Zira her şeye sebep lâzımdır
 Bir Âyeti kerimede من كان شيئاً سبباً فأتبع سبباً nassı vardır Meğer Hakîmi
 Mutlak bizi bir diyara dahi göndermeği takdir etmiş Anı gördüm
 Beş altı siyah çerde kimesneler fasih ve belig türkce bilürler Haneme
 gelüb vâfir tekellüm idüb bunlar ile haylı kelimatlar etdik Meğer
 bunlar Habeş kulları ve tüfenk endaz ceberti ağaları imiş Üçü Habeş
 diyarında Kamza [4] Ahmed paşanın âdemleri ve on kişisi Habeş
 beglerinden Kara Naib nam vilâyet sahibi rozbanın [5] veziri ve biri
 Mehemed Ağa kethüdası imiş Bunlar ticaret ile bu diyara gelmişler
 Bunlara haylı îzaz ve ikram etdik Ve Habeş bu şehre kaç günlük
 yoldur deyu süal etdim Yirmi günlük rahat yoldur didüklerinde Ha-
 beşe gitmek arzuları hatıra gelüb cür'ete geldim Amma bunlara fâş
 itmedim Ya İnşallah ne gûne Habeşe revane olursun didim İnşallah

[1] Yıldız nüshası (mufarekat)

[2] » » (karındaşı)

[3] » » (itdi)

[4] » » (Farfara)

[5] » » (zorbanın)

yarın değil öbür gün yevmi Hamîsdir Bu şehirden hareket ideriz didiler Hakîr dahi Allah âsân ide didim Bunlar menzillerine gittükde hikmeti Huda mukaddema sultanın paşaya ve bize verdiği hedayaların barı sakillerin gemilere tahmil eyleyüb bir kaç âdemimiz bile komuş idik Anlardan ikisi hasta olub bu Arbacı şehrinde kalmış Biri sihre mübtelâ olmuş Anlar çıkageldiler Bire siz bunda ne işlersiz didim Vallahi siz sultan ile içeri Nil başına doğru gidelden beru eyyam muhalif olub gemiler gitmeğe iktidarı elmıyub kırk gündür bunda kalmışlar idi Üçüncü gündür sizin bu canibe geleceğizi [1] içidüb kalkdılar Hâlâ bu mahallere kariblerdir Sizi İbrim kal'asında belkeseler [2] gerek Bizler hasta kaldık deyu vakı hali bir bir takrir etdiler Hakîr dahi bunlara hazır olun deyu tenbih etdim Ertesi gün sultanın karındaşı hakire üç at on deve zahire ve beş hicin üze beş kız ve beş gulâmı siyah çerde ve altı çift fil dişi ve beş çift gergerdan boynuzu ve bir kara derim çadır ve bir harar misk kedisi postu ve bir garar kaplan ve bebr postu virdi Ertesi âmâde olub melik karındaşı Kan Cercis ile vedalaşub Habeş askerile mülâkat olub azmi Habeş etdik

Elfaslus Salis ve Seb'in

Diyarı Sudanda Arpacı şehrinde [3] Habeş vilâyetine gitdiğimiz menazilleri beyan ider

Evvelâ Arbacıdan sekiz bin pür silâh askeri islâm ile sekiz gün çengelistan ve sengistan ve gâh âbnuş [4] ağacı ve gâh santa dirahistanı icre canibi şimal ile şark mabeynine gidüb

Evsafı Vadi(i) Koz

Nilin canibi şarkında sahralar icre bir mahsuldar sahradır kim Habeş canibinde Sudan meliki hükmündedir Habeş ve Dongola ve Dumbiye ve Zenciye hükmünde değildir Bizzat Foncistan hudududur Hâkimine Koz derler Bu diyarda vezire Koz derler Nilin garb caniblerinde vezire Kan derler Anlar sultanın sol vezirleridir Bu Nilin şarkında Koz vezirleri sağ kol veziridir kim Koz derler Üç

[1] Yıldız nüshası (geleceğinizi)

[2] » » (bekleseler)

[3] » » (şehrinden)

[4] » » (âbnus)

kerre yüz bin askere ve on kerre yüz bin Koz reayasına malikdir Cümlesi mü'min muvahhid malikiyyülmezheb kavmdirler Vezirlerine Koz didikleriğün reayası dahi ol isim ile müsemma olub Koz kavmi derler Şeci bahadır kavmdir Cümle Urbanlardır Ancak avret yerleri ceýran ve arslan ve kaplan ve bebr postları ile mesturdur Bu sahrada kırk bin mikdarı kamışdan ve çalaşdan evleri ve camileri vardır Amma hâkimleri Kozun saray(ı) taşdan ve ağacdan mebn(i) dir Amma gayet metindir Kal'ası bu saraydır Ve cümle evleri deve kuşu cifeleri ve yumurtaları ile zeyn iderler Ve dağlarında cabeca ol diyara mahsus meyveleri vardır Ziyade mahsulleri darıdır Buğday arpa ve bersim ekmezler Ve dağlarında somaki kayaları gördük Ve kurşun ve kükürt ve altun ve gümüş maadinleri kendi biter kendi yiter Bir kimesne hasıl idüb mahsul almasın bilmezler Bu sahranın canibi erbaasında boğaz boğaz dereler vardır Canibi garbdaki boğazdan Temmuzda Nil tuğyan idince mezkûr bogazdan gelüb bu sahray(i) üç ay gark idüb ta vasatı sahrada bir buhayre kalub cümle ehli belled ol buhayr (e) de def'i atşan iderler Canibi erbaası on konak gelir bir buhayrei azîmdir içinde kabakdan kelek gemileri vardır Ve gûnagûn mahileri sayd olunub tenavül olunur Bu halicin canibi erbaasında mezkûr Koz kavmi sakinlerdir Hakir Koz hâkimine bir mikreme hedaya virüb bize üç deve ve bir gulâm virdi Ve yüz âdem refik virdi Andan ertesi gün yine şimale çolistan icre giderken evci semaya peyveste olmuş bir girdi siyah peyda oldu Âyâ bu ne deyu ileri vardık Meğer bir ukkab kuşu bir fil beğei şikâr idüb yerken filin anası gelüb ukkab ile cenk idüb gubar berhava olmasının aslı ol imiş Alarkadan sıyt sadasız temaşa iderken zalim ukkab büyük fili dahi zebun idüb başına kondu Ve fili bîcare pürpare ve peçesinden âvâre hortumile hayli korundu Amma faide itmeyüb zebun oldu Hemen cümle refikımız merhamet idüb bir uğurdan sadayı Allah Allaha reha buldurub tüfenkler atarak üzerlerine at burağınca hemen ukkab evci semaya tayeran idüb cenahlarının sayesi zemine saye salub âfitabın şu'lesi zail oldu Gûya berhava ebri siyah idi Ol mahalde fil dahi fırsat bulub firar etdi Fil peçenin yanına vardık Zalim ukkab bu fil yavrusunun gözlerin oyub bir haylı yerinden yemiş Oldahi can hevli ile ol fezada serseri gezüb kaldı Ve biz yine azmi rah etdik Bir mesafe alarka olunca hemen ukkab semadan süzülüb filin yavrusun minkarına alub bîbak havaya çıkarub yire bıraktı Ve fil yavrusu pare pare olub üzerine meks idüb tenavül itmeğe başladı Anı ubur idüb vakti gurubda

Cebeli Tercaş

Bir âbınuş [1] ormanlı bir cebeli bâlâdadır Anda yem kestirüb mahitabda ol gice sabahadek gidüb yine bir sehl ormanlık kenarında istirahat idüb atlara yemler asub andan azmi şimal idüb

Vilâyeti Dumbiye

Foncistan hududu bu mahalde tamam olub Dumbiye haddine kadem basdığımız dem kârban başı ve Kara Naib kethüdası Taife Şim-dengeru perişan gitmen Ve silâhlarınız ile mukayyed olun Dumbiye âsilerine geldik Ve Maymunistan ve mahuf canavarlar içine girdik Gafil mebaş deyu askeri âgâh etdiler Altı gün altı gice yük indirmeyüb canibi şimale kat'ı menazil ve tayyi merahil iderek bazı Dumbiye kuralarına uğrayub hedaya virüb ülfet iderek deve eti ve gergerdan eti yiyerek boza ve deve südü içerek altı gün konub göçerek altıncı gün kara taşlı kayalar mabeyninde

Menzili şehri Borega

Sultanı Dumbiye hudududur Bu mahalde iki ukkab leşi iki kebçe kuyruk leşi bulduk Bunlar birbirleri ile cenk idüb kebçe kuyruk zehrinden ukkablar helâk olmuş Kebce kuyruklar dahi ukkabların minkarları zahminden helâk olmuşlar Amma rayihalarından temaşa idemedik Zira rayihaları sam yeli gibi gelirdi Ve bu meks etdiğimiz Borega kayalarında safi ukkab âşiyanları var idi Şeb ruz ra'd var giriv feryad iderlerdi Herbiri berhava pervaz urub perrü ebalin [2] açsa gûya Âli Osmanın başdarda kadırgası kadar ukkablardır Cenahları iki canibinde kürekleridir Kuyruğu gûya badbanı keştidir Ta bu mertebe ukatlar [3] olub herbiri günde birer ikişer fili ve gergerdanı sayd idüb havaya götürüb andan zemine brağub pare pare oldukda tenavül ider Ve berhava tayeran iderken cenahları sayesinde Âli Osmanın askeri konsa haymeü sayeban lâzım değildir Bu şehri Borega hâkimi ol gice bizi bekleyüb kârban halkından bazı hedayalar virdiler Hikmeti ilâh ol bize hedaya virdi Şehri cümle hasırdan ve kamışdan evlerdir İki camii ve birkaç yüz hanesi vard[4] Ve evlerinde her kesin birer kedisi

[1] Yıldız nüshası (âbnus)

[2] » » (balin

[3] » » (ukkablar)

[4] » » (vardır)

Eşkâli misk kedisi

Mukarrerdir Her sabah kallemiskin hayaları ve buru[1] arasından çıkarırlar Necaseti değildir Biemrillâh terinden hasıl olur Alaca kedi kadardır Ve ol sıfatlı tüyü serd dört ayaklı ve tırnakları köpek tırnaklı Kedi tırnağı gibi yırtıcı tırnak değildir Başı küçük kelb başlı Burnu firenk zağarı gibi kıvrık burunlu ve kuyruğu kedi kuyruğundan kaba Evlerde kafesler içre beslerler Vahşidir Kedi gibi üns ülfet itmez Hakire bu Koz hâkimi iki danesin kafes ile bağışladı Elbette siyahlı ve beyazlı alaca olur Gayri gûne olmak ihtimali yokdur Amma rayıhası âdemin dimağın muattar ider Andan Borega şehriden kalkub ertesi alessabah bir vadi(i) hamun icre giderken on bir dane mufrit fili Mahmudiler beşi gayet sü(d) beyazı altısı siyah dağ pare fil(l)er idi Bîpak ve bîperva önümüze ve gâh yemin ve yesarımıza geçüb alargadan bize rağmen oynasarak uruşarak döğüşerek kâmil yedi saat gitdiler Alelittifak bizler dahi âlâtı silâhdan bir şey atmadık Ve seyr temaşa etdik Amma biri gayet mehib ve kebir koca fil idi Öbür filler gibi cünbüş hareket itmezdi Ve bir kaç kerre yakın gelüb gûya arzı cemal iderdi Gayet müdrük hayvandır Her payleri mil minare kadar ve dendanları amudu burdinar[2] kadar ve hortumu gûya dûdu kehekeşan kadar ve şikemi kûsü safahan kadar ve gûşları sofrai rindan kadar ve başı bamı husrevan kadar ve postu ferşi gariban kadar ve gönü garı yetiman kadar var idi Bunlara asla bir ferd destdirazlık itmeyüb bizimle beraber giderlerdi Sekizinci saatde

Menzili Ribde

Bu mahal dahi Dumbiye meliki hükmündedir Bir kara dağlık icre bir sulu yerdir Hemen zemini üçer dörder karış kazınca âbı hayat sular çıkar Meğer fakir filler Beni âdem kuyuazarlar deyu bizimle beraber gelmelerinin aslı suya gelirler imiş Mukaddema asker konmuş Anların yurdu yerindeki kuyuları filler içün tathir etdik Nuş idüb serhoş oldular Ve bu sahrada haylı cünbüş etdiler Bu Ribde şehrinde bir mikdarı kamışdan evler ve bir kamışdan camii var Cümle halkı siyah çerde Dumbiye kavmidir Esmerüllevn mahbubeleri meşhurdur Andan kalkub on bir saat bir buhayre kenarında mürgzar gülistanlı nebatat alefzarlı gûnagûn mudhik maymunları temaşa iderek

[1] Yıldız nüshası (budu)

[2] » » (verdinar)

Evsafı Kal'ai Nazdi

Bu dahi Dumbiye hükmündedir Cerhac namında bir zengî hâkimi vardır Kırk bin askeri Urbana malikdir Kal'ası evci semaya peyveste olmuş Amma yukarı çıkmağa kadir olmadığımızdan temaşa idemedik Ancak aşağıda varuşu iki bin mikdarı kamışdan ve çalaşdan üstü topraklı hanelerdir İki camii ve bozahane ve dükkânları önünde kakulei kebir ve fil dişi ve sindyan ve pelasanta ve âbnuş [1] ağaçları dağlar gibi yığılmışdır Andan alessabah kalkub yine şimale âmâde olub giderken sürü sürü fil ve gergerdan ve sığın ve ceyran ve himarî berrî ve kazık boynuz hayvanları var idi kim hesabın Halıkı mahlûk bilür Ve عظم الله bu bir sahray idikim nebatatı ve gayri eşcârâtı cihanı dutmuşdur Ve kûşe kûşe mürganlar savtı hazinleri cana can bağışlıyub ruha safa hasıl olurdu Meğer Dumbiye vilâyetinde bu hamunu mürgzara Vdaişe [2] derler imiş Yılda bir kerre buna Dumbiye meliki gelüb sayd şikâr ider imiş Cabeca hayme mastabaları ve matbah yerleri var Bu sahray (1) kâmil üç günde kona göçe gûnağûn şeyler temaşa iderdik Bu sahrayı çengelistaında maymunlar var kim Marzıvan himarî kadar biri birine süvar olmuş Bazısı keçilere süvar olmuşlar Beyaz ve alaca ve kızıl ve siyah ve zincabî ve mavi maymunlar var kim hesabın peverdigârı Sanî' bilür Bazısı omzunda nabutu gûya kavasdır Yahud bir işe memurdur Acele gider Bazı iri mufrit maymunlar vardır Seğirdiği mahalde yer ditrer Elhasıl gûnağûn maymunlar var kim âdemin aklı gülmeden perişan olur Maskara mahlûkdur Hakir yol üzre üçer dane yavrusın bulub seyishaneler üzre koyub besledik Bu sahrada Dumbiye sultanı hududu tamam olub iklîmi evvelde Habeş hududuna dahil olub selâmete geldik deyu kurbanlar kesdik Amma ertesi iklîmi evvel hükmü tesir idüb şiddeti hârdan tepemizden pişdik Amma biemrillâh asla zarar itmez Ve bu menzilde ileri karavol şeklinde daima onar âdem giderdi Gözümüz görürken en ileri giden âdem atdan tekerlenüb at bizden tarafa kaçub öbür refikleri dahi atlarının boyunularına [3] düşüb filhal har har soluyarak bize geldiler Bire nedir aslı didik Vallahi bir kepçe kuyruk var imiş Garib âdem bizden ileride idi Kepçe kuyruk mel'un sidiğin herifin üstüne serpince atdan yıkılıb at size kaçdı derken hemen at dahi tepesi üzre yıkılıb can virdi Ânı vahidede at

[1] Yıldız nüshası (âbnus)

[2] » » (Vadişe)

[3] » « (boyunlarına)

şışub dağ gibi olub atın yanından cümle halk firar idüb at top gibi çatladı Bire hal nice olur Gayri yol var mıdır Andan gitsek deyu hay huy ile tüfenkler atarak ileri cür'et idüb vardık Kepçe kuyruk didükleri mel'un hemen ceyran sıfatlı ve kaddi kametde dahi ol cüssede Amma kuyruğu salkım saçak bir mel'un Dağlar çıkub gitdi Mezkûr herifin yanına vardık Gûya pıhtı olub mahvı vücud itmiş Varman ve bakman Rayiha (i) sümumu teşir ider deyu feryad etdiler Biz dahi birağub yine azmi rah iderken bazı refikler Hayfa Dirig Merhumun kemerinde yedi yüz altun var idi deyu teessüf çekdiler Çi faide Herifin leşi bulama olmuş اللهم للہ deyu yine şimale kâmil altı gün altı gice arslan ve kaplan ve fil ve gergerdanlı kara dağlar ve kara taşlı yerler ubur iderek

Menzili Vadi (i) Abraş

Habeş hakindedir Canibi erbaasında âbâdândan alâmetler var Ruha safa râyihalar (1) gelüb filhal bu mahalle meks idüb asker zemini kazub âbı hayat sular çıkardılar Zira altı günden suyumuz az kalub kılet üzre istimal iderdik Cümle askerin ve hayvanatların canları yerine gelüb yüzleri âyîneye döndüler Ve bîhisab kazılmış kuyular bulduk Meğer bu mahalle Mısırdan Habeşe giden asker ve tüccar bunda konarlarmış Hamdi Huda şah raha geldik Ve daima Ababide kavmi Kına şehriden bunda gelüb sevhillerenirler imiş Bunda dahi kuyular kazub def'i atşan etdik Andan kalkub üçer [1] gün kara taşlı ve kara dağlı ve kara yerlerde şiddeti hârdan bîzar olarak giderdik Amma ormanlar icre geldikde rayihai miski amberi hâmdan dımağlarımız muattar olub her nefes med cezmimizden [2] hayatı cavidan bulurdük Hakire [3] bazı tüccar halkından süal idüb Bu rayihai tayyibe nedir didim Bu dağlar misk kedisi ve misk yılanları ile malâmaldır Anın rayıhasıdır didiler Bunları ubur idüb üçüncü günde bir sahrayı bîpayan nihayetinde

Menzili Cebeli Azlûn

dameninde meks idüb Habeş eyaletidir Bu vadide Yesrî Urbanı konar On bin kara çadırılı kara zengî kavmdirler Ve Caferî mezhebin dedirler Bu sahrada dahi eşme kuyular kazdık Âbı hayat suları çıkdı Ertesi kalkub yine şimale giderken önümüze Süveys deryası gelüb

[1] Yıldız nüshası (üç)

[2] » » (cezbimizden)

[3] » » (hakir)

artık canibi şarka derya kenarınca kara dağlar dameninde kâmil altı gün kat'ı menazil iderek

Vilâyeti Maymunistan

icre giderek dağı ve taşı ve sahrayı bîmaası gûnagûn maymunlar ve şebekler ve sa'danlar ve zımkuleler[1] dutmuş Herbiri birer gûne masharalık idüb ağaçlarda bizi temaşa idüb kimi a a kimi ka ka ki-mi vah vah deyu takla ve perendebazlık ve gûnagûn lûubdebazlık iderlerdi Meşakkati rahî bunları temaş etmekden feramuş etdik Elhasılı kelâm Hallâkî Âlem hayvanatlarda maymun gibi mudhik ve müdrik mahlûk halk itmemiştir Amma menhusdur Gerçi temaşası def'i gam ider Amma beslemede murisi fakr alâmeti vardır Lâkin temaşasında âlem vardır Fil dahi müdrik hayvandır Bu maymunistan (1) ubur idüb gâh sengistan ve gâh dagistan ve gâh rimalistan ve gâh Süveys deryası kenarınca sengi hârâlar icre altıncı günde

Menzili Dınkılâb

Bu vadide meks idüb eşme kuyular kazub âbı hayatlar çıkdı Bu mahal Habeş eyaletinde Sevakın sancağı kazası haddindedir Ve Süveys deryası kenarına karibdir Bu mahalde Kendiyye Urbayı sakinlerdir Cümle yüz bin zengî Urban kavmdirler Bu Dınkılâbın karşısında şimal canibine yüz elli mil baid Medinei Münevvere iskelesi Yenbo kal'ası benderidir Mediniye üç merhale yerdir Ve bu Dınkılâb iskelesi azımdır Amma şehri derya içinde

Cezire (i) Lü'lü

dür İskeleden nümayandır Bu cezire içinde üçbil [2] kamışdan ve sazdan reaya evleri var Bir camileri ve bozahaneleri var Gayri âsâr ve ziraat idecek yer yokdur Cümle halkı gavvaslardır Süveys deryasından gûnagûn incu çıkarırlar Acib ve garib sun'u Huda dürrü yetim inculer çıkar kim fındık kadar olur Bu kavmin hâkimleri Hebeş paşası tarafından bir ağa hükûmet idüb çıkan inculerden öşür alub paşasına muhasebe virir Ve Dınkılâb iskelesine gelen gemilerden dahi gümrük alır Ve bu Dınkılâbdan kalkub yine şimale [3] cani-

[1] Yıldız nüshası (zenkaleler)

[2] » » (üçbin)

[3] » » (şimal)

bine gâh Süveys deryası sahilince gâh dağlar icre sübhanel Hallâk nakşı bukalemun gûnagûn Habeş tavukları ve tavusu bağı cinanlar (1) temaşa iderek ertesi gün

Menzili Etle

Sevakin hükmünde bir vasi uz icre kumsal yerdir Şadiyye Urbanı zengileri konmuşdu Kara çadırlar ile kara nehir gibi kırk bin kavmdir Habeş paşasına otlak hakkı virirler Bunda dahi âbı hayat eşmeler vardır Bundan dahi kalkub kâmil altı günde kara dağlar ve otlu sulu uzlar icre kara sığır sürüsü gibi sürü sür (ü) filler sevhale inmişler Anları temaşa seyr iderek

Menzili Kum liman

Bahri Kulzüm yani Süveys Deryası kenarında bir limanı azîmdir Amma âbâdânlık yokdur Bunda lebi deryada âbı hayat sular kaynar Cümle tulumlardan sularımız boşaldub taze sular aldık Andan alessabah kalkub üç gün dahi Süveys Deryası kenarınca gâh kara taşlık ve gâh beyaz rakıyk saat kumu icre incu sadepleri ve gûnagûn derya mahlûku kabukları ve nice kerre yüz bin elvan mahiler temaşa iderek Şab didükleri Süveys Deryası icre olan acayibatlar var kim ibret nümadır Sübhanelhalik öyle bir sun'u Hudadır kim hikmetine akıl irmeyüb fikir feraset mütehayyir kalır Derya icre gûya Rumda çınar ağaçlarına benzer azîm dirahterlerdir Lâkin yaprakları yokdur Amma dalı ve budağı çokdur Derya yüzünden bir dahi yukarı çıkmaz Amma cüssesi derya içindedir اللهم عفونا Bazı gemiler boşanub ağacına uğrayub pare pare olur Eğer gemi kavi bina ise şabın dalları ve budakları [1] kırub kütür kütür ubur ider İncu bu şabların dibinde olur Ve bu şablık derya icre azîm ormanlıktır İçinde kırıc balığı olur Gark olan gemilerden âdemleri ve incu çıkaran gavvasları eman vormeyüb yudar Kırıc balığı gayet mel'un balıktır Bu temaşaları iderek üçüncü gün

Evsafı tahtı kadim Cezirei şehri Sevakin

Zemanı kadimde Lendha validesi Sevakine nam avretin temaşa-gâhı imiş Binaları anın ihdasıdır Müruru eyyamdan Dumbiye sultanı hükmünde iken sene tarihinde sultan Süleyman Han gazi asrında Mısır veziri Tavaşi Süleyman paşa üçyüz pare gemiyle Hindistanda

[1] Yıldız nüshası (dalların ve budakların)

Divâbâdı ve Ahmedâbâdı Portakal elinden feth idüb yine Hind padişahına hibe idüb mansur ve muzaffer Yemene gelüb anda Aden ve San'a ve Moha nam benderleri dahi Zeydîler destinden feth idüb donanmai hümayun ile bu Habeş iklimine geçüb kırk bin asker ile Özdemiş paşay(ı) bu diyarda serdarı muazzam idüb ibtida bu cezirei Sevakin feth olunub cümle keştiler lenger endaht olub Sev(a) kinde sakın oldular Feth (i) Özdemiş paşa müstakil hâkim vezir olub akalîmi Habeşe velvele saldı Sultan Gavrinin akrabalarından çerkesül-asıl bir müdebbir yarar namdar ve şeci ve bahadır er imiş Bu şehirde cümle kârban halkı ile beyii şira idüb on iki gün tekaüd etdik Hakir kırk hicin devei beş yüz guruşa virüb şehrl sebükbar oldum Badehu şehrin ahvalâtına vâkıf olub temaşasına bezli himmet etdik Bu şehri Sevakinin mukabelesinde Süveys Deryası aşırı şimal tarafına derya üzre üçyüz milde benderi Cidde iskelesidir kim Mekkei Mükerrreme [1] andan on iki saatde varılır Anıncün bu Sevakin şehrinin kıblesi şimale doğrudur Ve iklimi evveldir Ve bu Sevakin ceziresi üç mil şarkdan garba tulânî bir küçük adadır Kara canibinden sada işidilir Ta bu kadar yakındır Ve bu cezire Habeş paşasının bir tahtı dahi bu Sevakindir Amma paşa bunda sakın olmaz Kaimmakamı beş yüz âdem ile hüküm hükûmat idüb paşaya senevî yüz kise mahsul virir İskele başında paşa sarayına hurde derler Gümrük anda alınır Cümle kayımmakamlar anda sakın olurlar Özdemiş paşanın binasıdır Cümle kârgir ve metîn ve müstahkem sarayı kavidir Cemii Hind ve Sind ve Yemen ve Habeş gemileri ve celbeleri ve Hindistan karaka gemileri bu saraya yanaşub öşür alınır Ve bu şehir yüz elli akçe payesile kazadır Ve nahiyesi bir badihavadır Daima paşalar imam efendilerine zabt etdirir Senevî yetmiş seksen gurus olur Bir acayib kazayı âsmânîdir Uğrayan bilür Ve bu cezirei Sevakinde cümle iki yüz altmış kârgir ve hasır ve kamışdan ve çalaşdan evlerdir Cümle toprak müfid ve muhtasar hanelerdir Ve Özdemiş paşanın bir sad(e) ce bir minarei pestli camii var Cümle taş binadır Ve bir kaç mesacidleri ve yirmi mikdarı kaçışdan yani çalıdan ve hasırdan dükkânları var Ve iskele başında Banyan kavmi yani âteşperest kâfirlerin mahzenleri var Her ecnas zîkıymet meta'lar ile memlû mahazınlerdir Bu zikrolunan imaretlerden gayri han ve hammam ve imaret ve medrese ve bağ ve bağçe ve bostan yokdur Lâkin bu caniblerde Foncistan ve Zencistan ve Dumbistan melikleri vilâyetlerinin iskelesi olmağile gayet ganimet yerdir Ve bu cezirenin keşişleme canibi karadır Beri taraftan

[1] Yıldız nüshası (Mükerrremeye)

ezan sadası istima olunur Oltarafda lebi deryada üç aded kullei kadimler vardır Birbirlerine karibdir Tüfenk menzildir Sevakın cezi-resinde su olmayub bu tarafda olan suları hıfz için bu üç kıt'a kulleleri bina itmişlerdir Ve gelen kârban ve âyende ve revendegân bu Sevakine ubur idince mutahassın olmagıyçün bir habayi [1] menas kullelerdir Bu kulleler olmasa zengî kavmleri Sevakinliye bir katra su virmezlerdi Ve Sevakinli susuzlukdan helâk olmuşlardır [2] İlâyevmına hâzâ gelen gemilerden Arzı Mukaddese suy(u) var mı deyü Yemen ve Cidd (e) gemilerinden su isterler Ol ecilden [3] daima hıfz iderler Bazı hanelerde su sarnıcları vardır Ve bu kulleler anıniçün gayet mamurdur [4] dahi Orta kal'a ve üçüncü Boğaz kal'ası Bunlar gayet mamur kal'alardır Su taşıyacak gemileri var Ve başka başka dizdarları ve ellişer altmışar neferatları var Mah bemah ulûfelerin kulları paşadan alırlar Eğer paşa haylı asker ile Habeşe geldi ise bazı tevabilerin bu kal'alara ağavat ve neferat yazub hizmetlendirir Acib nezaketdir Ve bu kal'aların bir kaç şahî darbzen topları ve cebehaneleri vardır Ve cümle şeddadî taş bina kal'alardır Birer tahta kanatlı kapulardır kim deryaya mekşufdur Canibi erbaa-larında tüfenk mazgal yerleri vardır Daima ahali(i) kal'a âmâde olub tüfenkler ile suları gözedirler Ve şeb ruz kayıklar ile suları cezirei Sevakine taşırlar Andan

Evsafı şehri kadimi Kif

Bu dahi Habeş eyaletinde Selim Hanı Sani asrında Özdemiş paşa fethidir Zemanı evayilde bu dahi Dumbiye meliki hükmünde benderi azîm imiş Lâkin şimdi olkadar mamur değildir Canibi erbaasında kadimi ezel âsârı binaları âşikaredir Sevadı muazzam şehir imiş Ve paşa kayımmakamına bu diyarda kâşif derler İki yüz âdem ile hükûmet ider Ve subaşılığı paşanın şatırbaşısıdır Lebi derya olmak ile bunda dahi gemiler yanasub gümrük alınır Bu şehir cümle üçyüz toprak örtülü evlerdir Kimi topdan ve kimi hasır ve kamışdan sevak-hil evleridir şeddadî kârgir binalar değildir Camii ve mesacid ve elli mikdarı esvakı muhtasarı vardır Ve gayri hammam ve han ve bezazistan ve imaret ve medreseler yokdur Amma bir kaç kahvehane ve bozahaneleri mukarrerdir Zira

[1] Yıldız nüshası (cayı)

[2] „ (olurlardı)

[3] „ „ (bu taraftaki suyu)

[4] „ „ (Baş kal'a ve)

bu iklimler boza kânıdır Ve bağ ve bağçesi yokdur Lâkin kara canibi olmak ile bostanları gayet çokdur Ve eşme kuyularının âbı hayat suları firavandır Ve bu şehrin âbı havasının letafetinden yüz yaşında avret hâmile kalub yüz elli yaşında tüvânâ kocalar hıtayî kızların bekâretin izale iderler Ve bu şehri seyr temaşa idüb yine cezire [i] Sevakine gelüb cümle barı sakilleri ve bazı ziyade hayvanları cümle kayımmakama yirmi esir ve yirmi nefer âdemlerimiz ile Allah emaneti koyub on at ve on hicin ile yirmi nefer âdemlerimiz karadan vilâyeti Dehleke gönderüb hakir Kara nayibin kethüdası Mehemed Ağa refikımız ile bir Yemen celebese gemiye süvar olub *بسم الله مجربها ومرسها* Âyetin tilâvet idüb mütevekkilen alallah olub azmi cezirei Ehleke eyledik Deryaya çıkub gördüm Bu geminin yelkenleri hasırdan Neüzü billah Şab Deryası icre gidüb geminin rebbanları ve mellâh fellâhları yani gemicileri keştinin başına oturub daima deryaya nazırdır Kaçan önlerine şah gelse yeminek yahut yesarek deyu geminin kışında reise haber ider Ol dahi dümeni ana göre çevirir Vay eğer bu Yeminek Yesarek diyenin hilâfında reis bir amel iderse dedeği deryaya cumb bil Ve her adımda bir kerre fatiha fatiha diyerek gemi fatiha ile malâmâl oldu Hakikatülhal bu gemilerde fatiha olmasa ol gemi bu deryada bir an selâmetle şınaverlik idemez Zira yelkeni hasır rebbanları fakîr ve safrası taş çakîr yükü ferhayi akîr ve mîsमारları habli hasır ve gemileri altında dühni baîr ve içi malâmâl dakıykı şaîr elhasıl bu hal üzre Süveys deryası icre şab arasında şeb ruz ubur iderek kıyı sıra kıyı sıra renc ina çekerek altı günde nice cezirei kara [1] uğrayub temaşalar iderek ve nice cezireleri ubur iderek

Evşafı cezirei Dehlek

Melik Necaşın tahtı imiş Bu dahi ibtida Hazreti Risaletpenah asrında Hazreti Osmanı Zinnureyn yüz pare gemiyle Ciddeden gelüb feth itmişdir Badehu Melik Necaş istilâ idüb ta Selimi Sani asrında feth olmuşdur Bedesti çerkes Özdemir paşa Habeş eyaletinde kayımmakamlıktır On mil ihata ider bu [2] cezirei vasideir Ve karaya karıbdır Ancak bir top menzili baiddir Bu cezirede incu çıkar Matekaddem müfid ve muhtasar kal'ası var imiş Hâlen münhedim olub cabeca âsârı binalar nümayandır Ve yüz elli akçe şerif kazadır Lâkin mesafei baide olmak ile Habeş paşalarının imamlarına müsteciren [3]

[1] Yıldız nüshası (cezirelere)

[2] » » (bir)

[3] » » (münahharen)

ihşan olunur Bu şehir icre cümle altı yüz hane vardır Temelleri nısfı-
nadek taşdır Andan yukarısı çalaşdır Ve üstleri cümle toprak ve
şaşdır Ve bir kaç dükkânları ve mahzenleri ve bir camii ve mesacid-
leri vardır Lâkin evleri dardır Bağ ve bağçeleri yokdur Ve iskele
başında kayimmekam saray (1) gümrük hanedir Ve kırk elli mikdarı
mahzenler vardır Cümle tüccarların metaları ile malâmaldır Bunlar-
dan gayri imaret makulesi binaları yokdur Ve her hanede birer âbı
rahmet cem olmasıçün su sarnıcları mukarrerdir Ol şiddeti hârda
su beyi iderler Bunun dahi âbı havası lâtiftir Gayet [1] Ve esmerül-
levn mahbub ve mahbubesi çokdur Ve bu cezirenin de cabeca yerle-
rinde darı ziraat iderler Bostanları dahi vardır Ve geçileri gayet
çokdur

Minelacayib

Bu cezirenin cümle keçileri incu sadafi içinden çıkan lâçoze eti
yerler Ve diri balığı ve tuzlanmış salamura balığı dahi yerler Bir
turfa lıka mudhik köse keçilerdir Ve lâhmı şahımları misk amberi ham
gibi rayihai tayyibesi vardır Bu cezire (i) Hazreti Osman feth etdikde
cümle muhacirîn ensar ve erbabı soffa ve eshabı Resulullahlar
medfundur Amma kubbe ve alâmetleri yokdur Ve isim resimleri ol-
mak [2] ile tahrir olunmadı Ve bu cezirei Dehleki dahi seyr temaşa
etdik [3] ile Bahri Kulzum icre şab belâsın şeb ruz çeke
çeke canibi şarka muvafık eyyam ile yine sahili sun'u Huda
kayaları temaşa iderek altı milde yani bir günde

Evsafı cezirei kal'ai Musova

Kadim eyyamdan beru Habeş sultanlarının tahtı olagelmışdir Bu
dahi ibtida Hazreti Osman fethidir رضي الله عنه Sonra Âli Osman fethidir
Sene tarihinde Selimi Sani asrında bedesti Özdemir paşa
Hâlâ Hebeş paşası tahtıdır Matekaddem sultanlıktır Özdemir paşa
başına sorguc takub divan idermiş Hâlâ yedi sultanlık yer tahtı hü-
kûmetindedir Tarafı padişahîden on iki yük akçe hassı hümayunu
vardır Cümle üzera mabeyninde Mısır Bağdad ve Budin veziri altına
oturub Şam ve Maraş vezirlerinin üstüne tasaddur ider Ulu sultan-
lıktır Lâkin vilâyetinde timar ve ziamet olmamakla alaybeği ve çe-
ribaşı ve timar defterdarı ve defter emini yokdur Amma mal defter-
darı ve ruznameci ve muhasebeci ve mukataacıları kanun üzre vardır

[1] Yıldız nüshası (gayet) kelimesi yok

[2] » » (olmamak)

[3] » » (idüb yine gemi)

Zira yüz on pare kal'îye malikdir Bu kal'a kullarının [1] olkadar mali firavan alınır Zira basmak asmak urmak kırmak atmak ve tutmak yeridir Merhum Mosdarlı Mustafa paşa iki bin ceberti tüfenk endaz asker besleyüb senede bin kise mal tahsil etdi Ve bin kise kadar ana karşılık hedaya gelirdi Eğer Hind ve Yemen ve Habeş tüccarların rencide ve âzürde hazır [2] itmeyüb istimaletler virirse senevî üç Hind karaka gemisi gelse bir kise alır Beş on gemi gelirse ve kıyası remüdmüşler (?) Eyaletin hod haddi payanı yokdur Şarkdan garba bir yıllık yol anın hükmündedir Hemen kuvveti kahiresine göre murad idinirse cihangir olur Eğer cür'et sahibi olmazsa ancak gümrük emini payesile zabt ider Yine bervechi adalet badelharcı velmasraf bin kise olur Amma kara yüzlü kavme beyaz yüz gösterirse yüz iki yüz âdem ile zabtu rabta kadir olur Evvelâ Foncistan melikine ve Dumbistan melikine ve Zenc melikine Alevî melikine ve Zeylâgistan melikine hedayalar ile âdemler gönderse ve karşı Yemen ve Hind padişahlarına elçiler gönderse olkadar tüccarlar gelir kim bihisab malı firavanlar alınır Ve bu Habeş matakaddem mevleviyyet idi Hâlâ üçyüz payesile ihsan olunur Amma rahı diraz olmak ile harcı hâsılından ziyade olması sebebiyle bir kimsene talib olmıyub paşa imamları paye ile alırlar Kura ve kasabatları kal'alar ve şehirlerdir Anlara nayib kor Senevî bin guruh olur Ve halkı asla şeriat ve tarikat ve hakikat ve marifet nedir bilmezler Bir alay dağî ve bağî ve zagî ve cildi siyah magî ve narı Cahım olacak duragı ragî ve âkî kavmi zengîlerdir kim din iman ve mezheb itikad nedir bilmezler Bir alay ecnası mahlûkat bu iklimi Habeşdedir Böyle kavmden ulemayı şer' nice bir akçe ve bir habbe almağa kadir ola Neuzübillâh Bir muh-zır kapudan taşra çıksa ya şiddeti hârdan ya bâdi sümumu nardan ya zengî (i) ayyarı tarrardan helâk olmak mukarrerdir Ruzmerre cümle Ervam halkı eğninde bir beyaz Hind bezi ihram ve kemerinde bir ihram ile evkatlar güzer itmeğe muhtacdır Amma biemrilâhi taalâ şiddeti hârî âdeme ve hayvanata tesir etmez Âbı havası gayet lâtifdir Hususa badelasr ta sabahadak bâdi saba üfûl üfûl esüb âdeme hayatı cavidan verir Ve bu Musova ceziresi karaya cenub canibine bir tüfenk menzili yerdir Sada işidilir Yani bir mil yakındır Ve paşa saray(ı) bu cezirede lebi deryada taş bina bir saraydır Bu dahi Özdemir paşanın binasıdır Lâkin olkadar vâsi ve mamur ve müzeyyen değildir Zira binasının devam sebatı yokdur Ve cümle

[1] Yıldız nüshası (mevacibleri ve mesarifleri cümle defterdar kalemine müfevvazdır Zira paşası ceri olursa

[2] Yıldız nüshası (hatır)

hurda hurda odalardır Ve üzerleri serapa toprak örtülü höcrelerdir Ve gümrüğe bu diyarda Hurda derler Paşa saray(1)dır Cümle tüccarın metaları öşürleri bu Paşa sarayında alınır Cümle Portakal ve İngiliz ve Felemenk ve Hind ve Sind Çin Hata ve Hoten ve Yemen ve Aden ve Konfuta ve Moha ve Lehse ve Cidde ve Yenbo ve Tur ve Süveys gemileri ve bu zikrolunan vilâyetlerin kalyon ve karakaları bu Musova ceziresinde paşa sarayına yanaşırlar Zira lâtif limandır Ve bu Musova kıblesi dahi şimal tarafınadır Ve iklimi evveldedir Karşu tarafı Süveys deryası üzre iki yüz mil Yemen diyarının Lehse iskelesidir Karşu karşuya vaki olmagile muvafık eyyam ile iki üç günde bir Yemen gemileri gelüb gitmekdedir Ve bu şehrin binaları müfid muhtasar binalardır Zira cezire olmak ile ağır binaya tahammülü yoktur Çamura ağır bina gark olur Cümle bin altı yüz mikdarı kimi taşdan kimi çalaşdan kimi kamışdan ve kimi kaçaşdan yani çalı ve çırpıdan tahtanî evlerdir Amma paşa saray(1) fevkanîdir Ve cümle mihrabdır Cümleden cemaati kesiriye malik çarsu içinde Özdemir paşa Camii Bir tarzı kadim kârgir taş bina ve bir alçacık minareli ve üstü toprak örtülü ve iki kapulu biri yalı kapusu ve biri çarsu kapulu camii atikdir Ve Özdemir Oğlu ve Boşnak Mustafa paşa camiin sağ tarafında bir kubbede medfunlardır[1] Ve Şeyh Cemaliyye Camii kârgir binadır Şeyh Cemalî hazretleri anda medfundur Bunlardan maada altı zaviye vardır Evvelâ Kara Bey mescidi Bu âsârlardan gayri han hammam ve medrese ve imaret ve sebil ve çeşme misilli binalar yoktur Ve cümle yüz kadar dükkânları vardır Cemii zıkıymet Hind ve Sind tefarukları anda bıkıymet bulunur Amma bezazistanı yoktur Ve iskele başında yüz mikdarı han gibi benan [2] mahzenleri vardır Cemii giranbeha eşyalar bu mahzenlerde bulunur Hattâ misk ve amber ve kakule(i) kebir yükile paymal yatar Zira bu mahzenler şeddadî taş bina olmagile emin mahzenlerdir Ve bu cezirede asla bağ ve bağçe yoktur Amma altun ve gurus gayet çokdur Huda hakkı mahzenlerde cevahir murassaat ve altun gurus kisesi yığın yığın yatar Ve cümle halkı esmerüllevn siyah çerde kavmdir Bir kavmine Banyan derler Beyaz ve esmer olurlar Cümlesi âteş perestlerdir Mürd olduklarında lâşei murdarların âteşe yakarlar Cümlesi pak beyaz suzenî Hind esvabları giyerler ve beyaz destar sararlar Cümle Habeş diyarının irad masarifleri ve gümrük defterdarları onların ellerindedir Kalemleri ile ve fikir feraset ve ilmi hisabları ile

[1] Özdemir oğlu Osman paşa Diyarbekirde medfudur. Burada medfun olan babası Özdemir paşadır

[2] Yıldız nüshası (bünyan)

bir danıkı hesab idüb masrufa kayd iderler Gayet hesabî kavmdır Ve diyarı Habeşin mutemed âdemleridir Bu kavmda kizb ve bûhtan sâdır olmamıştır Ve muharrematdan şerab ve hınzir ve zîruh kısmı tenaviül itmek yokdur Ve taamı başlı başına yerler İki kişi bir yere gelüb yemezler Ve bir kimsenin dahi taamın yemezler Ve yedirmezler Meğer kendülerinin müsafirleri ola Ve bu kavm gayet anka müstakim bazirgânlardır Ve bir an cenabet gezmezler Hind ve Sincistan ve Dumbistana ticaret idüb geçinirler Gayet hesabî kavmdır Cemii zemanda bu kavmin isyan ve tuğyan etdiklerin ferdi âfedriden bir kimesne bilmeyüb istima olunmamıştır Gayet halim ve selim ve halûk handru âdemlerdir Ve gayet muhabbetli garibdest âdemlerdir Hattâ hakirden bin gurusluk bazı metai sakillerimiz seyrünnasdan ziyadeye alub inad muhalefet etmediler Ve Habeş paşasının Banyanîler yedi rişveti ve âbı ruyidir Kaçan bir cedid paşa Habeşe keldikde bir mükellef baş ağasın bu Banyanlar ile Dumbistan padişahına gönderir Bir ülkesi çok ulu padişahdır Hattâ hakir Sincistandan bu Habeş diyarına Kif şehrine gelince yirmi bir gün bu Dumbistan meliki hududunda ve kal'a ve şehirlerinde ve sahraların ubur iderek geldik Amma kenduy(i) görmedik Hemen on kerre yüz bin ulûfesiz zagî asker(e) malikdir Ve yüz kerre yüz bin bîhisab reyayaya malik imiş Varan paşa ağaları ve Banyan kavmi nakl iderler Anda asla taun olmamak ile halkı iki yüz sene yüz elli sene muammer olurmuş Ve âbı havası lâtif mukavvi olduğundan halkı cemmâ olub tenasül bulur imiş Bu Musova halkı dahi cemmâdır Ve habeş paşası bu Dumbiye sultanına elçi gönderdikde incu ve yemeni ve akiyk taşlar ve ok yay ve kılıc ve harbe ve tüfenk ve kurşun ve barut ve neft ve katran ve yağlı çıra ağacı ve servi ağacı ve servi kozalağı ve fındık ve fisdik ve Rum cevzi ve bakır sahan ve tencere âletleri ve boğası ve don ve gömlek ve keten bezi iplik ve ibrişim bu zikrolunan eşyalardan götürürler kim anda tahrir olunan eşyaların her biri iksiri âzam misal tutyayi kemyabdır Elçi kâmil cenuba [1] canibine bizim geldiğimiz yollar ile bir ayda varırlar Hedayaları sultana teslim idüb elçilere ve Banyanlara îzaz ikram idüb oldahi paşaya kırk elli habeşî nevreste gulâmlar ve kırk elli habeşe mahbubei cihan duhterler ve zübat kedisi ve keler derisi ve âbnuş ve minkarı koknos ve laşei tuyuru hüma ve dühencii a'ma ve kakuleikebir ve amberi ham amber ve panzehri sagir ve kalkanı fil ve kırbacı pîl elhasıl bu makule hedayalar ile paşaya ve nısıf kadar hedaya ile gelen elçi ağaya virüb paşaya gönderir Andan sonra vilâyetinde nekadaz bazirgân var ise cümlesin metaları ile pa-

[1] Yıldız nüshası (cenub)

şaya gönderüb paşa dahi gümrüğün alub Habeş diyarı ganimet olur Buğday ve arpa ve darı ve yağ ve bal ve balmumu ve un ve zübat ve kakule ve âbunuş ağacı ve gayri eşyalar ve koyun ve kuzu ve deve ve sığır ve, sığın ve ceýran ve keçi velhasıl cemii mekûlât meşrubat bu Dumbiye vilâyetinden gelir Hakir sultanına gitmeğe kasd etdim idi Lâkin bu mahalde Habeş diyarında azîm isyan tuğyan olub cümle kul gulüvvü âm edüb Fortacı Ahmed paşa havfinden ve Kara Nayib aşkıya zorba derdinden bir gice gemi ile karşu Yemende imama varub dahîl düşdü Beri tarafda vilâyet hâkimsiz kalub hakir dahi garib kaldım Ve gayri diyara dahi gidemedim Bu mahalde karadan gönderdiğim huddamlarımız atlarımız ile gelüb böyle cezire yerde başımıza bir belâyı siyah olub âhir her kese iltiyamı medar iderek bizzaruri bu Musovadan bir kayığa binüb cenub canibine bir tüfenk menzili yer

Evsafı Cerrar başı

Atlarımız ile gemilerden çıkdık Bu Cerrar başı Musova ceziresinin geçit başında iskelesidir Mukaddema deryadan gelmeğile bu ma'diyei görmemişdik Kara canibinden gelen metalar cümle bu iskeleden gemilere süvar olub Musovaya geçerler Zemanı kadimde şehir var imiş Hâlen harabdir Cabeca ağacılık ve bostanlık vardır Musova halkınının cümle hayvanatları bu tarafda otliýub gezerler Ve âbı hayat kuyular vardır Musova ceziresinde su yokdur Badehu hakir bu Cerrar baş(1)dan atlarımıza süvar olub iki saatde düz vasi yerler icre cirid oynayarak

Evsafı Kal'a(i) Harkova

Bu Kal'îye dahil olunca Kara Naib beğе dahîl düşüb Hoş geldiniz deyü vafir tazim idüb destine bir destimal virüb dest bus idelim dedikde Estağfurullah Canım karındaşınız Foncistan diyarında[1] beru bizim kethüdamız Mehemed Beğ ile refik olub bizi arzulamışsınız Lâkin Dehleken gemi ile Musovaya çıkub ol deli farfara Fortacı paşa sizi alıkoyub bize göndermedi Hele mel'un padişaha âsi olub Zeydi mezheb imam yanına Yemene kaçdı Cehenneme başı Padişahıma arz iderim didükde Arzı hakire verin Bu ahvale vâkıf oldum Mısır vezirine götüreyim Andan efendimize ilâm ideyim Andan mu-

[1] Yıldız nüshası (diyarından)

radınız üzere Âsitaniye gid(e)yim didiğimizde Vallah senin [1] Hızır geldin Hele bir kaç gün istirahat idüb müsafirimiz olub ahvale vâkıf olun deyu hakire bir mükellef oda döşeyüb yirmi atlarımıza ve yirmi neferatlarımıza belegan mabelag müstevfa tayinatlar virüb hakir taze can buldum Derhal kendü âdemlerime firar iden Ahmed paşanın malın ve huddamların ve cümle erzakın ve kayımmakamlıklarında olan ağaları [2] ihzar idüb hükûmetlerin zabtu rabt itmeğe tavusî ve hicin neccablarile âdemler gönderdi Hakir şehri temaşaya başladık Evvelâ bu Kal'a(i) Harkova matekaddemden bir sevadı muazzam kal'a(i) kadim imiş Sene tarihinde bu dahi Özdemir paşa fethidir Süveys deryası sahilinde bir haylı büyük şeddadî taş bina kal'a(i) atıykdır Amma olkadar metîn mamur değildir Dairen madar cirmi dört bin adımdır Ve şekli murabba'dır Ve yedi kulesi var Ve altı kapusu var Evvellâ Baş kulle kapusu ve Hurde kapusu ve İskele kapusu ve Cebeli Cida kapusu ve Şeyh Mazlûm kapusu ve Su kapusu Ve lebi deryaya karib köşede iç kal'a başka mamur bir kal'adır Cirmi altı yüz adımdır Derviş Ağa tamir ve termim itmiş bir metîn ve cedit iç kal'adır Amma taşra kal'a dahi böyle tamir ve termime muhtacdır Ve yalın kat kal'alardır Ve iç kal'anın bir kaç şahî darbzten topları vardır Ve paşanın bu kal'ada bir mükellef ağası iki yüz âdemile kayımmakamlık ider Senevî paşaya yüz kise muhasebe virir Kendüye dahi elli kise faiz kalır Ve yüz elli akçe payesile bir kazayı mübrimdir Paşa imamları hükm ider Ve kal'a dizdarı var Ve neferatları paşa ağavatlarıdır Mah bemah vazife(i) muayyenelerin paşadan alırlar Ey[3] tedarikdir Ve ekseriya paşa ağaları bunda sakın olurla Zira Musova bir pis ova cezire yerdir Suy(u) gemilerle bu Hark ovadan gider Bu kal'anın canibi erbaası eşme kuyulardır Cümlesi âbı zülâlden nişan virir mâi tahirlerdir Matekaddem bu suları hıfz için bu kal'aları bina idüb eli vilâyeti bu kal'alar sebe-bile feth(ü) teshire alub canibi erbaasın nehbü gayret idüb mali ganayimler ile gelüb bu kal'ie mutahassın olub âsudehal olurlarmış Gayet mahallinde inşa olunmuş kal'a(i) cankurtarandır Zira tarafında [4] Kara Zengî âsileri çokdur Ve bu kal'ai Hark ova içinde cümle yedi yüz kârgir ve kamışdan ve kaçaşdan evler vardır Cümle toprak örtülüdür Ve yirmi mikdarı esvakı muhtasarı vardır Ve yedi kahve ve bozası [5] ve bir hanı vardır Ve bir Özdemir Camii var Ve yedi

[1] Yıldız nüshası (sen)

[2] » » (ağaların)

[3] » » (iyi)

[4] » » (etrafında)

[5] » » (bozahanesi)

zaviyesi var Gayri imaretden nişan yokdur Hammam bu diyarda lâzım değildir Zira şeb ruz halkı uryan gezüb gark [1] alûde olub gûya hammam içinde dururlar Bir şehri garib ve acibdir Ve hanemiz sahibi Kara Nayib cümle urban ve uryan kara Zengîler üzre mirli-vadır Cümlesinin akdi halli ve zabtı rabtı anın destindedir Hüküm hükûmat sahibi zorba bir âdemdir Hîni ma'rekede başına yüz bin asker cem itmeğe kadirdir İhsan in'amı ve ıt'amile cümle Habeş diyarının halkını bende idüb paşy(ı) kayd(ü) bende çekmiştir Cümle söz bunundur Fortacı Ahmed paşa bunu tarh idüb kendüsi müstakil vezir olayım didi Âhir idemeyüb cihan başına dar olub Yemende imama firar etdi Kara Nayib daima bu Harkovada sakın olur Ah-merüllevn bir arık yüzlü iri gözlü ve kaba levend sözlü fasih türkce bilür âyende ve revendiye tavuklu ve kuzulu ve yoğurtlu buğday çorbası ve darı ekmeği mebzuldür Cümle Habeş kavmi ve Foncistan ve Dumbistan ve Alevistan ve Ababide kavmi ve sultanları bu kara Nayibin emrine fermanberlerdir kim acib istidracdır Ha dese bu üç padişahdan üç kerre yüz bin zagî dagî asker gelir Amma bu askerin cümlesine bir taş atsan zagi perişan gibi olurlar Zira ac ve zac ve muhtaç bisebat derme çatma cüyüşdür Cümlesi çekirge bacak ve ağac bacak belinde nacak açlıktan salıncak gibi sal(la)nır ac bir habbiye muhtac kavmdirler Bu Kara Nayibin derdinden paşalar hemen gümrük payesinde hükm idüb taşra vilâyetlerin hükmü Kara Nayib elindedir Hâlâ beş bin ceberti tüfenk endaz askere ulûfe ve kisve virir Bu ceberti Kavmi Rumdan ve gayri Zengîlerden segban sarıca ve yeğeri gibi tüfenk edenaz olanlara ceberti kavmi derler Çoğu Habeşe kızlarına mübtelâ olub kalmış Rum oğlanlarıdır Sirtında ve belinde birer futa peştimal ve elinde bir tüfenk ve bir destmal ark alûd olub boş ite menzil yok şeklinde ayda üç guruşa ifnayı vücud idüb sebükber sahra gezerler Ve bazı ceri olan paşa bu ceberti kavmin-den asker cem idüb eli vilâyeti garet iden Zengîlerin vilâyetlerin nehbü hasaret idüb mali firavan tahsil eder Ve ol havfden camii diyarlardan hedayalar gelir kim hadden efzun Bu güne incu Hürmüz deryasında çıkmak ihtimali yokdur Neticei meram paşa arif(ü) dâna ise halk ile ülfet idüb senede bin kise mal almak mukarrer Bin kise dahi hedaya olur Beş yüz kisesin eyaletinde olan pare kal'anın ağavat ve neferatlarına ulûfe verir Zira bu kal'alara Âsitane tarafın-dan bir habbe gelmez Cümle mevacibatları paşadan matlûbdur Ve kendü ağavatlarına dahi ulûfe virir Zira Habeş eyaletinde sayır diyarlar gibi hizmetler yokdur Ancak yirmi kayımmakamlığı vardır

[1] Yıldız nüshası (ark)

Anlara dahi ulûfe verir Ol ağaların hizmetkârları dahi ulûfeli kal'a kulları yazılır Evvelâ nayibe ve şehir müsellimine ve serdara ve paşa kethüdasına ve kapucılar kethüdasına ve imama ve eminine mah bemah otuz üçer guruş ulûfe verir Ve kapucılar bölük başısına ve mehterbaşılara ve gayri bölük başılara ve çaşnigir başıya ve emir-ahura beşer guruşdur İç ağalarına on beşer guruşdur Ve sayir kara kollukcularına alesseviyye beşer guruşdur Kal'a ulûfelerinden gayr (i) mah bemah elbetde bu ulûfelerin alırlar Amma iskeleler emaneti cümle hizmetlerden huzurlu ve avayid fevayidleri ziyade ağalıklardır Eğer ticaret dahi iderse nurun alânurdur Ve Hark ovoidan atlarımıza süvar olub canibi cenuba rubu' saat 'bir boğaz icre

Ziyareti şem'i âlem ve çırağı hurrem eşşeyh hazreti Mazlumu âdem

Aizzei kiramdan ulu sultandır Bir nice kerre keramatlar (1) zâhir ve bâhir olmuş Hâlâ mutasarrıfındendir Menakıbları hadden bîrun ve kıyasdan efzundur Üzerinde tekiyye [1] ve kubbe kabul etmemişlerdir Hemen rahmeti Hudaya yüz tutmuşlar Ve paşa ve âyânı vilâyet gâhice haymei hargâhların ve matbahı Keykâvüslerin bir gün mukaddem gönderüb alâtariküsseyr varub ceyran ve hargûş saydü şikâr idüb anda tenavül iderler Gayet avgâh yerdür Ve bazı levendat makulisi [2] kırk elli pürsilâh namdar fellâh yigitler bir yire cem olub beş on günde dağlarda yatub fil ve gergerdan ve bebr ve pelenk katl idüb filin dişleri [3] ve postun ve gergerdanın bonuzun ve hotas için kuyruğun getirüb ticaret iderler Acayib vilâyeti şikârgâhdır Bu şehri Harkovay(1) tamamen seyrütemaşa idüb bin seksen üç İdi Edhasın idüb bir güne seyrü temaşalar i (t) dik Badehu İdin beşinci gün Kara Nayibin müsellimleri vilâyet vilâyet zabt etmeğe gitdidiklerinde hakir kendüden mezun olub yine refikımız olan Mehemed Ağa ile Harkovadan çıkub canibi şarka gâh çölis (t) an ve gâh sengistan gâh lebi deryayı Süveys gâh cebeli Kara Kadisîleri iki günde ubur idüb

Menzili Cebeli Vule (وله)

Habeş Urbanları kara obalar ile sakin olurlar bir mahsuldar fezadır Bu kavme Kadisî derler Yedi bin Zengî ve anka kavmdır

[1] Yıldız nüshası (tekye)

[2] „ „ (makulesi)

[3] „ „ (dişlerin)

Amma yine Urbandırlar Bunlarda olan siyah çerde mahbub ve mahbube meğer Berberistanda ola Zira âbı hayat kuyu suları vardır Andan kalkub yine canibi şarka bir konak gidüb

Evsafı kal'a (i) Hindiye

Zemanı kadimde Hind rayları bu iklime kadem basub bu kal'ai ihdas eylemişler Amma olkadar metanet üzre bina etmemişler Taşdan kârgir bina ve şekli murabba Ve dayiren madar cirmi yedi yüz adımdır Süveys deryası kenarında olmağile telâtıttumu derya esasın [1] divara cabeca rahne vermişdir Bir ağac kapusu iskele başında Hurdeye nazır bir kapusu cenuba kara tarafına mekşufdur Habeş eyaletinde sancak beği payesile paşanın bir ağası iki yüz âdemile hüküm hükûmat idüb paşaya senevî kırk kise verir Ve yüz elli akçe kazadır Lâkin paşa imamının nayibi kadıdır Bu kal'a dahi Özdemir paşanın fethidir Zira bir müfid muhtasar minaresiz camii ve iki mescidi var Cümle evleri koçaşdan bina olunmuşdur Dizdarı ve neferatları cümle paşa tevabileridir Ve cebehanesi ve on aded topları var Ve kal'adan taşra Zengî Urbanları kara obalar ile meks etmişler Ve bu kavmin kârları dağlarda kakulei kebir ve bazı mümessek rayih (a) lı nebatat ve giyahat cem iderler Ve her haym (e) lerinden [2] beşer onar kalye misk kedisi besleyüb kâr iderler Ve bu Hindiye kal'asından hareket idüb yine şark canibine sengistanlar icre üç konak gidüb vakti zuhurda

Menzili Kullei Tuzla

Lebi deryada Özdemir paşa bir kullei azîm-bina etmiş Hâlâ içinde kırk elli âdem ile bir paşa ağası kayimmakamdır Bunda çarsuy bazar imaret ve camiden bir şey yokdur Amma cümle diyarı Habeşe tuz bundan gider Senevî kırk kise iltizamdır Gayet âlâ emanettir Senede nice kerre yüz bin deve yükü leziz tuz hasıl olur Çatal yüke üç divanî para ve haviye yüke beşer maksus para alınır Ve bu Süveys deryası meddi cezimdir [3] Taşdığı mahalde bu sahraya derya yayılır Çekildikte biemrillâhi taalâ kalan su beyaz tuz olub kalır Bu mahalde

[1] Yıldız nüshası (esas)

[2] „ „ (haymelerinde)

[3] „ „ (cezirdir)

on bin mikdarı Donçiye derler bir kabile zengîlerdir Filhal anlar tuzu cem idüb kulle dibine dağlar gibi yığarlar İlâmaşaallah böyle tuz hasıl olur Bu mahalden yine tay idüb tarafı şarka gâh lebi derya ile gâhice kumsal berriyye icre şiddeti hararet çekerek kâmil altı günde şem'u Hudaları ve mehib kûhu siyahları temaşa iderek

Evsafı menzili şehri harabı Pehlûle

Lebi deryada bir şehri azîm imiş Özdemir paşa feth etdükde Portakal küffarı istilâ idüb kal'ası [1] ve şehrin harab yebab etmiş Hâlâ âsârı esasları zâhirdir İçinde Alire kavmi derler bir kavm sakinlerdir Cümle yüz elli bin pak pakize misk amberi ham ile alûde Abîre kavmidir Amma mezahibi erbaadan ve gayri din diyanetden ve haş-rüneşrden ve Âyet hadisden ve mergi mefacan ve taundan ve pire ve kehleden ve gayri menahiyyatdan bîhaber bîhayir akvami garibedir Cümlesi bu sahralarda haymelerile meks idüb haddü hisabların Cenabı Bari bilür Amma halûk âdemlerdir Ve cümlesi yine Urbanlardır Ancak avret yerleri bir deri ile mesturlardır Ve bu mahalde bir limanı azîm var kim bin pare gemi mâlâkelâm alır Sekiz rüzgar-dan emin ve içinde asla şabdan nişan yokdur Ve bu mahalde sakin olan Abîre kavminin mekûlât meşrubatları darıdır Ve koyun keçidir Ve ceyran ve sığındır Ve meşrubatları deve südü ve bozadır Bu mahallerde at ve himar ve fil ve gergerdan olmaz İllâ sengistan ve çengelistan yerler olmagile arslan ve kaplan ve pîr [2] ve pelenk çok olur Ve bu Abîre kavmi bu dağların maymunlarından gayet şikâyet etdiler Dayıma bizimle cenk iderler Dağa çıkub âbnuş ve santa ve zak-kum ve sac ağaçları [3] âciziz Maymunlar gelüb bizi esir idüb dağlara götürüb tasarruf ider Ellerinden halâs mümkün değildir Kimi uyur kimi didebanlık ider Bir fırsat bulub reha bulmak mümkün değildir Tasarruf ide ide çok âdemimiz helâk etmişlerdir Bizde ise âlâtı silâh yok Bizler az anlar çok Neçare Âhir bu yerden hareket etmemiz mu-karrerdir didiler Ve gayet mehib ve mufrıt ve zeberdest maymunlar vardır Gice gelüb haymelerimizden oğlan ve kız ve avret kapub götü-rürler Hasılı kelâm âcizmandeyiz deyu azîm şikâyet etdiler Ve sizler dahi ubur iderken basiret üzre olun deyu nasihat etdiler Ertesi alesses-her bu Belûda [4] Abîre kavmi içinden hareket idüb yine şarka

[1] Yıldız nüshası(kal'asın)

[2] „ „ (pîl)

[3] „ „ (kesmeğe)

[4] „ „ (Behlûlede)

giderken hakikatülhal fakirlerin nakli üze azim mehib maymunlar dağ keçilerine ve dağ sığırlarına süvar olub ağavat misal gezerlerdi Cümle dağ hayvanları bu maymunlardan âcizlerdir Bazı maymunları gördük Dağ kedileri kucaklarında gezdirüb beslerler Ve bazısı gördük Oğulların karınları altında sallıyub [1] gezdirirler Ve bazısı öyle beyaz maymun mahbublar kim hemen beyaz tiftik keçilerine benzer Vecihülmanzar ve şekli münevver maymunlardır Bu temaşaları iderek altı günde gâh dağlarda ve gâh kuralarda ve gâh lebi derya rimalinde giderek

Evsafı şehri kadimi Zeylâ

Zemanı kadimde Hindistan raylarının binasıdır Badehu sene 928 tarihinde yine Özdemiş paşa Portakal elinden feth etmiştir Bahri Muhit kenarında bir kal'ai azim ve benderi kadimdir Kal'asının şark canibi bir yalçın kaya üze vaki olmuş İç kal'ası vardır Dayiren madar cirmi beş bin yedi yüz adım şekli muammes bir şeddadî kârgir bina kal'ai üstüvardır Bahri Muhit içre yüz mil bir burundur İki tarafı biner pare gemi alır limanı bînazirlerdirkim sekiz rüzgâr [2] rüzgârın şiddetinden emindir Kal'anın iki babı var Hadid kapulardır Bir kapu deryaya ve bir kapu karaya nazırdır Dizdarı ve yedi yüz neferatları vardır Habeş ceziresinde böyle askeri çok kal'a yokdur Ve cebehanesi ve yetmiş pare topları çokdur Zira Habeşin âhirül-hudududur Bu (nda)n şark canibine bu Habeş ceziresin bu Zeylâ boğazından ta Nil başın dolaşub Mağrib Zeminde Sebte boğazına gelince bu Mısır ceziresinin Bahri Muhit kenarları cümle Portakal küffarı hükmündedir Ve hâlâ bu Zeylâ kal'ası ile Portakal küffarı müşâ'dır Bu kal'ada paşanın bir ağası üçyüz tevabiile kayımmakamdır Paşaya senevî kırk kise muhasebe verir Amma bazı sene taliine beş on Hindistan gemisi ve beş on portakal firengi gemisi gelirse beş kise gümrük hasıl olur Amma gümrüğü harbe ucile verirler Küffar galibdir Muradı üze gemilerin bal ve yağ ve koyun sığır pasdırmasının ve gayri metalarla gemilerin doldurub avanta lenger idüb gider Eğer paşa ağası bunları [3] hüsnü ülfet iderse kakule ve incu ve zühat âbnuş ve fildişi ve gergerdan boynuzu bu makule şeylerden hüsnü rızaları ile gümrük verirler Hakir vardıkda Kara Nayib ket-hüdası Mehmed Ağa kayımmakam olmuşdu Taliine yedi pare Por-

[1] Yıldız münhası (saklıyub)

[2] » » (rüzgâr) fazla

[3] » » (bunlarla)

takal gemisi gelüb kal'a altından lenger endaht olub yatdılar Ve kırk bin gurus gümrük verdiler Cümle metaları keten bezi ve penbe ve çam ağacı çırası ve katran Bu diyarda çerai suda kaynadub hastalara verirler Ve katranı zübat gibi yılda bir kerre vücudlarına sürünüb şifa bulurlar Tutuyayı iksiri âzamdır Bu kal'anın dağlarına Cebeli Kadrî derler Bilâhisab Kadrî kavmi derler bir kavmdır Siyah zengilerdir Amma biemrillâh Tatar çehrelidir Ve kisveleri tarmar ve şeci ve bahadır kavmdır Ve gayet zeberdest ve divdest olduklarından ziraat idüb dağlarından nice gûne mahsulât cem idüb fûruht iderler Hemen yüz kerre yüz bin küsfendi kûhî ve gazali vahşi ve camusu habeshî saydı şikâr idüb tuz içinde salamura pasdırıyye[1] idüb firenk kalyonlarına fûruht etdiklerinden bu kal'ya Porta kal anıniçün [2] gelir Ve bu Kadrî cenbindeki mezkûr âdemler cümle Kadrî mezhebinde pek pakize âdemlerdir Ve kal'anın haricinde olan yetmiş seksen bin Banyan kavmi vardır Cümle pak beyaz suzenî Hindistan tarzı esbab giyerler Bu kavmi âteşperestler mürd olduklarında naşlar der[3] ateşe yakarlar Ve ateşe taparlar Amma Halıkdır demezler Ancak âbâ ve ecdadımızdan Böyle gördük derler Garayib bunda kim ânı vahid cenabet gezmezler Hemen saat gusl iderler Ve taam yesele ve defi tekazayı hacet etseler ol an gusl iderler Ve cemii vücudları ve siyabları müşk amberi ham ve zübat ile mülâmma'dır Mahbub ve mahbubeleri ahmer ve esmer ve beyazüllevn olurlar Habeş ikliminde mahbubei Zeylâ meşhurdur Meralî ve gazalî ve kâgız dudaklı ve hokka ağızlı ve kırmızı ve sarı ve yeşil ve siyah ve beyaz gûnagûn dişleri var kim her dendanı dürdane(i) bir gûne boya ile boyayub başka bir hüsnü cemal virmişdir Ve cahı zanahdanları ve sîm gabgablardı dahi münakkaşdır Ve şive ve reftar güftarları şirin mahbubları olur kim zebanelerinden lâtif ve nazif ve zarif ve âşık perest harifi zati şerif çelebilerdir kim böyle âşıkperestlikden sonra sakallanub âteşperest olurlar عله ما يستحق Bunlar anka bazirgânlardır Beyü şiraları daima Hind Yemen ve Portakal firenkleri iledir İskele başında mahazinlerinde nice kerre yüz bin gurus mataları vardır Ekseriya ihtilâtları Hind tayifesiledir Zira kadim eyyamda bu diyar Hind destinde iken bu kavmi narperest Hindden kalmışdır İlâhazelan bu kal'ai Zeylâda Hindistan tarafından bir elçi ve Yemen tarafı imamından bir tebba' elçi ve Portakal tarafından bir balyoz ve İngilis keferesi tarafından bir konsoloz ve Kadrî reayası tarafından bir Sünnisi

[1] Yıldız nüshası (pasdırma)

[2] » » (çok)

[3] » » (na'şların)

bu kal'da kayımmakam ile hüküm hükûmatda bulunurlar Kal'ai hendeki azımdır Ekseriya paşa tarafından hâkimi haşnigir [1] başı olur Âlâ hükümetdir Kal'a içinde bin mikdarı kamışdan ve koçaşdan evlerdir Bir camii ve bir buğday anbarı ve su sarnıçları vardır Kal'adan taşra suları kuyular ve beş on mikdarı dükkânları ve kahvehane ve bozahaneleri vardır Gayri hane ve imaret ve hammam yokdur Ve iklimi evvelin ta vasatında olmağla âbı havası gerçi şiddeti hâr üzredir Amma gayet lâtifdir Beş altı kerre taam yesen âbından nuş idince gayetülgaye hâzımül ifratdır Derhal âdem yine tahsili cu' ider Ta bu mertebe mutedil havası vardır Ve cimai bu şehrin gayet lezizdir Ve hitayî didikleri zenanelerinden kişi am hasılı gâam masdarı insanı kân bu diyara mahsustur Her cemiyette bakire bulunur mahbubeleri vardır Ve gerçi şiddeti hârdan âdem esvab giyemez Ancak bir beyaz ihram eğninde ve bir ihram kemerinde bazı mahalde vakti asrda uryan dahi dursun Şiddeti hârı ve berdi barı müessir değildir Âdem daima tendürüst durur Ruzmerre bir kaç kerrec ima idüb deryaya girsen asla zarar isabet etmez Zira deryası Bahri Kulzüm değildir[2] Bahri Muhitdir Bu Zeylâ boğazı Süveys deryasından taşra vaki olmuştur Ne kadar bu bahre gizlense[3] âdemın avret yerlerin yakmaz Zira bu Bahri Muhitde şab olmaz Ve şab havfi olmadığından bu şehri azîm Hindistan karakaları ve Portakal karavanaları ve Filipota gemileri ve İngiltere barçaları gelüb bîpak bîperva (ya) naşırlar Herbiri biner âdem ve üçer yüz top çeker galyonlardır Bu şehrin şark canibi karşısı yediyüz mil Hindistanın Divâbâ ve Ahmedâbâd benderleridir kim bu Zeylâa karşı karşudur Ve bu Zeylân yıldız tarafına karşısı üç yüz mil Yemen iskelesinden benderi dir kim Yemenin intihai hudududur Andan öte şarka Lehsanın hükmüdür Amma hakir Hinde ve Lahsa varmadım إلى البحر Hulâsai kelâm bu diyarı Habeş vilâyetlerinin âbı ruvidir Zira bu diyarda bâdi nesim esüb âdeme hayatı cavidan verdiğiinden maada Rum tarzı elbette herbaar bâranı rahmet bihisab yağar Ve ekseriya matarı nisan dürrü şehvar misal dane dane yağdığı mahal ruvi deryaya sadefler zeyn olub danei nisanı kapmağa muntazır dururlar Huda âlimdir bazı sadef on kerre bazıı beş kerre ve bazı sadef bir kerre danei nisanı kapub deryanın kal'ına gittiğin bir kaç kerre gördük Ve bu bârânı rahmetin kataratları deşti hamunlara ve cebeli ibret nümunlara düşicek biemri Huda olkadar nebatat giyahatı gûnagûn hasıl olurkim dere ve depelerde çe-

[1] Yıldız nüzhası (çaşnigir)

[2] Buradan (Menzili limanı) Şahaya kadar olan kısım yıldız nüshasında yokdur.

[3] (girilse)

menzar ve şükûfezarın rayihai tayyibesinden âdemin dîmağı muattar olur Ve bu menbutatdan cemii devabatları otlıyub öyle lâhmü şahm sahibi olup gayet mahbub hayvanatları olur Koyunu ve kuzusu ve keçisi ve bakarı ve cemeli ve camusu ve ceyranı ve sığırı olkadar semiz ve lâtif lâhmleri olur kim misk anberi ham kokar Ve deryasında nice kerre yüz bin elvan mahilerinde dahi misk rayihası vardır Bu hayvanatların lûhumlarından tenavül idenler olkadar tenpervet ve tendürüst olur kim her şeb ehli ile beş on kerre alt üst olup Âdem ve Havva güleşî iderler Gayet mukavvi umanları vardır Ve bu diyarda âdemin kuvveti basarı ziyade oluyor Zira bu hakir Foncistanın Ferkaye vilâyetinde iken ol şiddeti hârda اللهم عافنا ayneynime gûya bir perde ârız olup gice alil gibi illetli olup ruzi ruşende yine kelevvel olurdu Bu Zeylâ şehrinde safa idüb kâmil bir ay tekaüdidüb çeşimlerim aynı aynigazale dönüb Arab meş'ali gibi münevver olup şükrü Yezdan etdim Ve mezkûr hayvanatların lâhminden tenavül iderek vücuda bir takviyetcik hasıl olup sehl mülâhham oldukda hakire bir rücüliyyetcik[1] hasıl olup Emmare ve Nevvame ve Mühmil (e) nam refikî kadimlerimiz harekete gelüb cima damarları menîi harekete gelüb Zarfa Meçik Beşe nam silâhımız sehl lûubdebazlığa başlıyub gözü ve kellesi kızarub kan etmek murad idindiğimde Huda razı-ola Razıyye ve Marziyye ve Mutmeine nam yarigar amellerimiz razı olmayub hakirin epsem emrine itaat idüb öpsem iznile def'i tufan idüb kanaat etdiler Bu lâtif (e) den murad bu Zeylâ şehri velhasıl bu Habeş diyarı gayet mukavvi diyardır Hamdi Huda Habeşin âhirülhududu olan Zeylâ şehrin tamamen seyr temaşa idüb firar iden Manortıcı Ahmed paşanın kaimmekamı olan çaşnigir başı kay bend ile haps idüb hükûmeti Kara Nayib tarafından Hindî Car namında kaimmekamlığı verüb andan Kara Naib kethüda-sile Zeylâdan yine Musovaya ve Harkovaya avdet etdiğimiz beyan

Zeylâdan gayri yollar ile Harkovaya avdetim beyan ider

Evvelâ Zeylâdan kalkub canibi garba teveccüh idüb yine Bahri Muhit kenarında bu [2] boğaza rast geldik Umman boğazı derler Karşı tarafı Yemendir Kur'anı âzîmde (Âyet) يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا اِنَّكُمْ اَنْتُمْ وَابْنُكُمْ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا اِنَّكُمْ اَنْتُمْ وَابْنُكُمْ Ayeti bu boğazda Bahri Muhit hakkındadır deyu müfessirîn öyle tefsir

[1] (recüliyyet)

[2] (bir)

etmişler Hakikatülhal Bahri Muhit ile Süveys diyarsının [1] Meddi cezmi [2] telâttumu feryadı âdemi medhuş ider Ve bu diyarın incu çıkaran gavvasları nakli üze bu boğazın aslâ nihayeti yokdur Gayet amikdir deyu nakl etdiler Hakka ki Âyeti şerife üze fecci amikdir Ve bu boğaza ehli Habeş ve mellâhlar Babülmendub derler Azîm kûhu bîsütun boğazdır Karşı Yemen dağları rayegândır Ancak on beş mil vardır Yine bu boğazdan içeri Bahri Kulzümdür kim canibi garba ta Süveys benderine varınca bu körfezin tuli bin beş yüz mildir kible tarafı Yenmen ve Aden ve Mekke ve Medine ve Yenbo ve Muveylah ve Turdur Cenub tarafı serapa Habeş diyarı ve Koseyre iskelesidir Ve bu Babı Mendub bağazı kayası üze

Ziyareti sultanı mahbub kibarı bahzub eşşeyh Hazreti Mendub

Evcî âsmana serçekmiş ebri siyahlar içinde an'a [3] âşîyan bir sultanı âli şandır kim âyende ve revende reis tüccarlar tekyesine nezarat gönderirler Bir kubbei âli içinde medfundur Hazreti Resul bunların ruhu şerifiyçün berekâtı Mendub deyu fatihai şerif tilâvet eylemişlerdir Müverrih Banyan kavli üze bunlar Bel'am ibni Bau-run pederleridir kim Hazreti Musâ ile kolondur gazasında Firavn gark oldukda bile idi derler Hazreti Musâ bunlara Ya Memdub var Habeş boğazında vatan eyle Firavnîler leşi bu deryadan taşra çıkmasınlar Gözet Ve bu Mekke deyrasına gayri küffar gemileri girmesinler İnkırazüddevran mutasarrıfından olub anda nighban ol buyururlar Sultan Mendub bu mahalde gelüb kâmil bin yüz sene muammer olur Ve Hazreti Risaletü nübüvvet gelince Hazreti Osman nice bin sahabe ile Habeşe gelüb ziyaret emişlerdir deyu elsinei nasda meşhuru âfâk sultandır Hakikatülhal bu boğazdan içeri bir küffar gemisi giremez Hemen bu azizin merkadi pürenvarından bir alev zâhir olub derhal (Âyet) خرفت لتشرق ادمها mazmunu üze ihrak olub helâk olurlar Hamdi Huda bu hususda Yemen ve Mekke ve Medine canible-
rinde olan benderler ve beliderler kâfirden eminlerdir Ve biemrillâh Bahri Süveys içre şab dahi kâfirlerin girmesine manidir Bu şab dahi

[1] (deryasının)

[2] (cezri)

[3] (anka)

Hazreti Musâ asrında Firavn Kalyonder[1] boğazında (Âyet) فانفاق مكان كل Âyeti üzerine Firavn gark olduklarında bu derya icre biemrillâh şab ağaçları hasıl oldu derler Hasılı kelâm bu şeyh Mendub hazretlerin ziyaret idüb canibi garbın lodosu üzre dağlar icre gidüb vakti asrda tamam olub mağribe karib

Kasabai Seherişa (سحرشا)

Bir sahrada sevadı muazzam imiş Hâlen harabdır İçinde kırk elli bin Seherî kavmi sakinlerdir Bağ ve ve bağçeleri ve ziraat idecek yerleri vardır Ve bu kavmin lisanları Hindî lisanına karibdir Cümle obalar ile sakin olub konup göçerler Göçmiyenleri harabistan bağ ve bostanlarında sakin olurlar Bu dahi iklimi evveldedir Andan dağlar ve mahsullü sahralar içre ibret nûma sun'u Hudaları temaşa iderek altıncı günde vakti gark[2]

Evsafı Kal'ai Vıkat (وقات)

Hazreti Süleyman binasıdır derler Amberiyye sultanı hükmünde iken Özdemir paşa yedi sene muhasara idüb bilâ feth avdet etdüklerinde biemrillâh bu kal'a ahalisine bir taun müstevli olub cümle halkı kal'adan firar iderler İlâel'an Habeş eyaleti hükmünde bağ ve bağçe ve âbı hayat sulu âbâdân yerdir Kal'asına çıkmadım Amma aşağı rıbatı bin mikdarı hasırdan ve kamışdan evleri vardır Halkı mezhebi dîni Ahmed ve haşrı neşr ne idüğün bilmezler Amma ganimet vilâyetdir Bu dahi iklimi evvelde olmağın tuli neharı ve arzı beledi beraberdir Bunda Portakal kütfarları ticaret ile çok gelirler Hattâ bir portakal civanı bizimle bile gelüb yanımda islâm ile müşerref olub hizmetimizde oldu Ve bu Vıkat kal'ası sahraların Mısır şeker (i) kamışından lâtif ve nâzif kasabı hasıl olur Amma şehrin [3] çıkarmasın bilmezler andan kalkub ertesi gün

Evsafı şehri Hediye

Bağı iremden nişan verir huşu tuyuru ve bağ bostanı ve nahlistan gülistanı çok bir şehirdir Bu dahi iklimi evveldedir Cümle halkı müs-

[1] (Konlondor)

[2] (gurub)

[3] (şekerin)

lim malikî mezhebleridir[1] Altı bin kadar çalaş evleri vardır Ve üç camileri var Ve hâkimleri kendülerindendir Dağıstan içi olmağıle Osmanlı olkadar varmazlar Andan kalkub ertesi gün

Şehri Razdin (رازدن)

Bir küçük kasaba şekilli yerdir Kara saçlı kara Zengî on bir mikdarı Razdin kavmidirler Hazreti Süleyman oğlu melik Rac'ım evlâdındanız derler Cümle müslimlerdir Andan kalkub ol gün nice dağlar aşub vakti gurubda

Sahrayi Ferran

Bir mahsuldar fezadır Ve bir halici âbî nabda meks eyleyüb haymelerimizde mişman olduk Ol gice hezar hezaranın feryadı figanından hayatı ebed bulduk Ve vakti seherde bir bâdi nesim esüb cümle mürgan savtı hazin ile Halıkı Biçüna tevhid eylediler Biz dahi vakti fecr(i) eda idüb çarpalarımıza süvar olub kâmil üç gün bir sahrayı Heyhat misalde canibi cenuba gidüb ka'ı menazil ve tayyı merahil idüb nice ibret nümaları ibret nazarı ile temaşa idüb dördüncü gün

Evsafı şehri azîm ve tahtı kadim mahmiyyei Mukdisu

Müverrihanı Baniyanı Habeş bu şehir hakkında Hazreti Süleyman binasıdır derler Kaçan kim Hazreti Süleyman aleyhisselân Belkis Yemen diyarından getirdiği mahalde bu Mukdisu şehirde cemii mahlûku Huda ile bu hamunda seraperdei Süleyman içre azameti dârâtın göstermek için tınab tınaba meks idüb Belkise istikbale çıkdı Belkis dahi Yemende Seba şehri padişahının duhteri pakize ahteri idi Nice devlet gördü Amma bu dârât azameti ve bu insi cinni vuhuş tuyuru görüb Belkiyse bir dehşet ârız olub seraperdeden haz etmeyüb Belkis için bu Mukdisu şehrin bina etdi Hâlâ sultanı Zencistan hükmünde bir şehri muazzamdır Bağ ve bağçesi ve kûşe kûşe firavan suları çağlıyub mürganı hoşelhanın nagamatı savtı hazinleri cana safa verir Şehri halen olkadar mamur değildir İklîmi evvelden cenuba yirmi derece ileri çıkmışdır Bu şehrin kıblesi yine şimale doğrudur Ve Bahri Muhitin cenub tarafı sahilindedir Habeş ile vilâyeti Zencin cenubundadır Ve halkı cümle müslim malikîyyülmezheb geçinirler

[1] (malikî mezheblerdir)

Amma âyini dini islâma riayet idemezler Zira ulemaları yokdur Amma salâti hamsei eda idüb savmı haccı dahi eda iderler Ve lisanları arabîdir Amma bir gayri ıstılahat ibaratları var Kendülere mahsus bir lehcei garibedir Ve hâkimleri kendü taraflarındandır Amma hüküm hükûmet nedir bilmezler Kaçan birbirleri mabeynlerinde bir davaları olsa eğer şehirlerinde bir tüccar var ise varub ana danışır Eger ol âdem hayır ve şer ne derse anın hükmüne fermanber olurlar Gayet bühle âdemlerdir Amma şecilerdir Portatal küffarı bunların şecaatin-den vilâyetlerine istilâ idemedi Halen ki şehirleri sahili bahirdedir Sahili bahirde olan diyarlar hod küffarın karargâhlarıdır Amma bunlara bir çare idemedi Dağı ve taşı ve rağı ve bağı ve karibi ve ırağı eli harbeli zağı beni Âdem dutmuşdur Kara Nayib kethüdası Mehmed Ağa refikımız kavli üzre on kerre yüz bin asker olur didi Ve kâfir ile asla beyi şıra etmeyüb cümle metaların ya kal'a (i) Zeylâa yahud Kal'ai Vikata veya kal'a (i) Hark ovaya götürürler Hutbele-rin Âli Osmana okurlar Ekseriya dağlar içinde yerli yurtlu bağlı bağ-çeli belideleri var Bu kavme Beni Safvan dërler Mukdisu şehirlerinin altından bir nehri azîm akar Canibi garbda Foncistan ve Dumbistan içinden cereyan idüb gelir Nili Mubarek lezzetinde ve çamurlu kırmızı renk cereyan idüb şehri Mukdisu altında Bahri Muhite mahlût olur Ve Nil tuğyan etdikde içinde timsahı bîcenah bulunur Mehmed kethâda refikımızdan [1] süal etdim Nilden bir fırka Dumbistan ve Rencistan [2] içinden cereyan iderek gelür deyu cevap etdi Ve bu Mukdisu şehrinde kutbu cenubî ve süheyli yemenî gayet alçakda görünür Amma kutbu şimalî yani Demir Kazık yıldızı görünmez Anınçün kıblenümalarımız bu diyarda serseri deveran idüb Rumda deveran etdüğü gibi etmez oldu vcsselâm Ve bu şehirden kalkub yine canibi garba bir gün gidüb

Menzili vadi(i) Hunhas

Bir mahsuldar sahradır Andan tayyi rahl idüb ertesi gün kara dağlar ve ormanlar ve maymunlu yerler aşarak

Menzili kabilei Hınkale

Âsilerdir On bin mikdârı Zengilerdir Bunda eşmeler kazub atlara yemler asub nısfülleyle olunca hareket idüb ertesi gün vakti gurubda

[1] (refikımızdan)

[2] (Zencistan)

Menzili sahili Bahri Süveys

Bunda on bin mikdarı Şerebası kavmi sakinlerdir Ve bunlardan gayri cümle kırk bin mikdarı ahmer ve esmerüllevn âdemlerdir An-ların mabeynlerinde yatub deve eti ve deve südü ve boza yiyüb içüb atlarımıza darı verüb alessabah azmi rah idüb hasılı kelâm on bir günd (e) hamdi Huda

Menzili kal'a (i) Harkova

Kara Naibe buluşub Zeylâ hâkimi olan getirdiğim paşa ağası çaşnigirbaşı [1] Kara Naibe teslim eyleyüb Kara Naib hakir(e) bir kılıc ve bir at ve bir incu tesbih ihsan inüb Hoş geldin ve safa geldin Ve yine hayli seyahat idüb Habeş ikliminin şark tarafı nihayetine vardın Hayır makdem Safa geldin deyu vafir iltifat etdi Ve firar iden paşa ağaların cümle getirdüb haps idüb üzerlerinde olan malı padişahı tahsile mukayyed olub hakir ertesi gün Mısıra gitmeğe izin taleb etdükde Alerre'sü velayn deyüb alnım öpdü Ertesi alessabah hakiri futura davet idüb bir gûne kaymak asel ve gûnagûn reçeller tenavül eyledik kim Huda âlimdir kaymağın ve aselin rayihai tayyibesi dımağımız çak etdi Hakir el yıkarken koynumdan mikrememi dizim üstüne kodum Kara Naib gördükde Ne acayib musanna mikreme olur deyüb ol mikremei ve koynumdan iki mikreme dahi hazır etmişdim Ve bir Derviş Ali hattile müzehheb ve halkârî en'amı şerif ve bir saati lâtif verdim Gayet haz idüb Sübhanellah Bu anedek bu diyara bu kadar vüzera vükelâ gelüb gitdiler Böyle bir Kelâmı İzzet ve böyle bir saat bağışlamadılar deyüb hemen yerinden kalkub içeri hareme girüb der an dört mahbube Bürüncük gömlekli bakire habese kızlar ve dört aded kulaklı ı [2] menkûşlu esmerüllevn mahbube sıbyan gılmanlar ve bir kutu incu ve bir kutu seylân ve bir kutu akiyk ve bir kutu panzehir ve bir kutu misk ve üç şemame amber ve bir büyük kakulei kebir ve elli fil dişi ve beş gergerdan boynuzu ve altı fil kalkanı ve altı kargı sırığ (ı) ve iki at ve altı hicin ve on deve yükü mekûlât meşrubat verüb özür dileyüb Mazur olsun deyüb bu ihsanları kabul idüb huddamlarımıza teslim etdik Ertesi alessabah paşa ağalarından serikârda olanlardan on âdem mahbus Mısıra göndermek için heccanları ile hazır idüb ahali vilâyetin arzı mahzarlarile hakiri ve

[1] (çaşnigirbaşı)

[2] (kulakları)

kethüdası Kara Mehemed Ağa refikı kadimimiz ile üçyüz salt cirid atlı ve heccanlı âdemler mekûlât meşrubatlarımız ile Kara Naib ile vedalaşub

Elfaslur Rabi ve Se'bîn
Bin seksen üç Rebiülevveli gurreinde Habeşden
Mısıra gitdiğimiz menazilleri beyan ider

Eyvelâ bismi ilâh ile Harkovadan kalkub cezirei Musovaya uğramıyub ol gün vakti asrda

Menzili mukabelei cezire (i) Dehlek yani
mekânı mühlik

Bâlâda mevsufdur Bunda bir gice mihman olub alessabah harine [1] Süveys deryası kenarınca üç günde

Şehri Kif

Bâlâda mevsufdur Andan ubur idüb [2]

Cezire (i) şehri Sevakin

Bu dahi mukaddema memduhdur Bu şehir kaimmakamında Allah emaneti koduğumuz barı sakilleri ve cümle hicin ve develeri ve siyah memlûkleri ve sayir huddamlarımız cümle sıhhatde bulub aldık Amma şehri Itşanda refik olan Derviş Nîmetullahın süvar olduğu gergerdan ölüb boynuzun ve tırnakların almış Hakir ana bir hicin verüb ana süvar oldu Amma Derviş Carullahın süvar olduğu kazık boynuz hayvanı gayet zinde idi Ve bu şehirde deve ve hicin ve siyah köle ve kızdân kâmil bin gurusluk barı sakiller beyi etdik Zira bu Habeş karasından Mısır selâmetine çıkmak yekrek pehlivanlıktır Ve ikiyüz gurusluk kakulei kebir fûruht eyledik Amma gurus yerine Hindistan padişahının sikkesile memsûkleri verdiler Sırma gümüşden [3] çubuk çekilmiş teldir İki başı bir yerde üzerine sikke urulmuşdur Gayet lâtif nerm halis nazif sîmi vardır Ve bu Sevakinden kalkub canibi garba cümle asker ile gidüb ertesi gün

[1] (yine)

[2] (andan)

[3] (gümüşden)

Kum Limanı

ve dahi

Vatle

ve dahi

Cezirei Lü'lü

ve dahi

Şehri Dunkılab

ve dahi

Vilâyeti Maymunistan

ve dahi

Cebeli Azlûn

ve dahi

Menzili vadii Abraş

a kâmil on yedi günde dahil olduk Ve bâlâda tahrir olunan menazillerin mukaddema evsafları ve mabeynleri ne mikdar merhale yer idüğü tahrir olunmuşdur Bu Abraş hakine kadem basınca Mısırın Saidi Alisinde sakin olur Kına şehrinden Ababide kavmi üç bin mikdarı kara haymeler ile meks idüb sevhile çıkmışlar Esmerüllevn Mısır Urbanıdırlar Kelimatları yine arabîdir Amma bu diyarda Abraş kavminin bir acayib ve garayib hoş lehce lisanları olduğundan Abraş hâkiminin imamından bazı kelimatların tahrir eyledik

Elfazı lisani Habeşî

Evvelâ Purasa Ekmek Anki Su Kiyâm Peynir, Dah Et Ari namni Gel otur Ari mangi Gel al akçeyi Yamile kutu kurasa Yürü getir ekmeği Şimiteveva Bire gidi kör demekdir Ari line kındak kute Gel .

yürü yağ getir Rafız kılım Yeyelim Anki celim Su içelim Kiyam
bukumbo Peynir ye Ari namni ye bukumbo Gel otur yeyicek yiyelim
Raksekibak Yemem Bu gûne lûgatler ile kelimat etdiklerinde âdem
dembeste ve hayran olur Ve bu kelimatlar ile tekellüm iden halk
gerçi habesidirler Amma kabayili Abraşi derler Yüz bin mü'min ve
müvahhid siyah çerde kavmdır Ve zuumlarınca hazreti Lokman
evlâdlarından geçinirler Nuranî mutî münkad âdemlerdir Ve ruyi
arzda Hallâkı Âlem nekadr elsinei muhtelif kavm halk etmiş ise bu
Habeş ceziresinde yetmiş sekiz lisan üze fesahat belâgatle öz lehcei
mahsusları ile tekellüm ider kavm vardır Her dağda ve her şehirde
ve her kabilede birer gûne lisan ile söyleşirler Bu cümle akvamın
lisanların yine kavmi Banyan anlayub Habes [1] paşası ve kaimma-
kamların yanında tercemanlık iderler Zira âteşperest Banyan lisanları
cümle lisana karibdir Meselâ Rumda milki nesarada lisanı lâtin bilen
gayri lisanları anladığı gibi Banyan lisanı dahi öyle bir lisandır

**Lisanı âteşperesti kavmi Banyan Makamı şehnaz
Usuleş sofiyane Besteî Evliyayı âşık**

Bu ebyatlar âteşperestlerin ilâhîleri mesabesinde dir ایکن ایک دونا دوچی
mükerrer lâzım الا الا الا الا الا yine mükerrer زکھی تینی چقو چاری چقو چادی الا الا
ve dokuz kerre بخی بخا الا اچکی جواز چکی چوار . داغن داسی مالی لاوا مالالا وار gerek الا الا
Bu gûne bir turfa hoşâyende suznak ve yine dokuz kerre الا الا makamdır Ve mukaddema Foncistan meliki huzurunda temaşa etdiği-
miz âteşperest pehlivanlar evsafı mahallinde bazı âteşperest elfazları tahrir olunmuşdur Hasılı kelâm lâtif lisanları vardır Andan bu vadi(i)
Abraşdan kalkub yine canibi garba Bahri Süveys kenarınca şahrah Said yolu ile çöl çölistanda berrü beyabanda ve sengistan ve çeenge-
listan yerleri beş gün beş gicede yük yıkmıyub ârâm meks etmeden kat'ı menazil idüb

Menzili Hanende Ova

da meks idüb filhal kuyular kazub def'i atşan etdik Bu Hanende
Ova Habeş hükmünde bir ferahfeza âbı havası ve mahsuldar kuraları
ve nebatat giyahatı ve gûnagûn alefzarı [2] ve mürgzarları [3] bir

[1] (Habeş)

[2] (alefzarlı)

[3] (mürğzarlı)

kavmi Hanende olkadar hub ve müessir davudî bülend âvâzları olub gûnagûn şiiri belîğleri indiyatları üzre beste idüb Kihta namında bir kirişli sazları vardır Anınla fasıl idüb beşi altısı bir yerden mü-selsel tertil ve âhenk ile kıraat etdiklerinde âdeme dehşet hasıl olur Gayet hüsnü savtları olub mevaller okuduklarından kavmi Hanende derler Tabîler [1] Zöhriye mensub olduklarından daima şadü handanlardır Asla gam gussa nedir bilmezler Ve evlerinde nice kerre yüz bin misk kedisi ve gûnagûn maymunu mudhikler beslerler Ve misk kedisi ve maymunlar birbiri ile üns ülfet idüb boş gezerler Asla makyud değillerdir Ve evlerde yavru hasıl iderler Garib temaşadır Hakire bunlar yirmi yirmi beş maymunu gûnagûn ve misk kedisi yavruları verdiler Ve dağlarındaki rengârenk maymunları ağaçların yapraklarından külâhlar yapub başlarına giyüb birbirleri ile şaka iderler Gûya beni Âdem gibi tasarruf sahibleridir Ve dağlar icre fukara evleri ve dağ külbeleri gibi evleri var Turfa hey'eti mecmua mudhik maymunları vardır Cümleden Sumbe nam bir gûne bozca maymun olur Olkadar kaşmer ve mudhikdir kim her cünbüşü evza ve etvarı âşubu mahzdır Bu kavim icre bir gün meks idüb cemii mekûlât meşrubatlarımız belâgan mabelâg görüb bu Hanende kavmi develerinden bin tulum su yükledüb yine canibi garba azmi rah idüb gâh kara sengistan ve gâh rimalistan ve hıyabanlar içre kat'ı menazil idüb azîm temaşalar iderek altıncı günde

Menzili kabilei Okut

Canibi selâsı birer merhale yerler cebeli âlilerdir kim her biri eflâke serçekmiş sindyan ve âbnuş ve gayri gûnagûn dirahiti müteharlar ile hıyaban olmuş mahsuldar dağlar ve kûhsarlardır Bu dağlarda fil ve gergerdan yokdur Amma maymun ve ceyran ve kazık boynuz hayvanları çokdur Hattâ bu mahalle meks idince Itşan şehrinde bize refik olan Derviş Carullahın merkebi olan kazık boynuz hayvan kazığında bağlı dururken bir kerre zemini koklıyub başın havaya kaldırub bir kerre hırzı can ile himarvar sadayi zarı nizar idince dağlar içinde bu feryada manend sadalar zâhir olub dağdan nice bin kazık boynuz hayvanları sahraya nüzul idüb bizim askerimiz üzre gelmeğe yüz tutdular Hemen bu bizim refikimizin kazık boynuzu kazığın koparub azığın bırağub licamile ve eğerile dağdan gelen kazık boynuzlara katilub depişerek oynasarak dağlar içre gitdi gider Badehu hakim Derviş Carullaha bir hicin bağışladım Badehu bu meks etdiğimiz

[1] (Talileri)

yerde Okut kavmi ordumuz icre gelüb ülfet idüb darı ve ekmek koyun ve kuzu ve bışmış sığın kebabları ve Habeş tavukları ve yumurtalar getirdiler Ve badem lezzetind(e) ceviz kadar bir gûne meyve getirdiler Lezzetinden âdem def'i cu' idemezdi Ve bir gûne yumurta getirdilerdi Tavuk yumurtası gibi beyaz ve cirmde dahi olkadar Amma bir tarafında kökü var Gûya şalgamdır Amma lezzetde bir şey müşabeheti yoktur Meğer bu beyza yerde bitermiş Kabuğu beyaz içi lâilpare misal kırmızı Dahi içinde fındık kadar bir cekirdeği var Kabuğun kırub içinden cellâbı zülâlin nuş idersin Gûya biemrillâh süd lezzetindedir Tereyağı içinde tabh olunub yenilse dahi leziz dahi mukavvi olur Zerhar derler bir gûne yer yumurtasıdır Acib leziz tamamdır Ve bu diyarlarda asla ve kat'a kum diyarında olan eşcarat müsmirat ve nebatat giyahatdan bir şey yoktur Cümle gayri gûne sebzevat müsmirat nebatatdır Ve âbı havası ve halkının tabiati ve rengi ruları ve kâr kisibleri cümle Ruma mugayir gayri gûne sun'u Hudalardır kim ان الله على كل شيء قدير Ta şu mertebe Cenabı İzzet kudretin izhar için bu diyar üzre olan âsmanda şems kamerin zıyası ve cemii kevakib seyyarelerin ve gayri nücumların şu'lesi ve âsmanda gûnagûn ebrlerin rengârenk nûmayişi asla Rum diyarı gökü ve ay güneşi gibi şu'ledar değildir Tabir ve tavsifi mümkün değil bir sun'u Hudadır kim لا يستعمل عما يفعل dir Ve bu kabilei Okut Ham evlâdlarından ahmerüllevn ve esmerülvech yüz bin mikdarı sahranişin ve kara benişin uryan kavmdır Yine avret yerleri deriler ile mesturdur Amma şütürleb ve zengiler gibi abusülvech değillerdir Bir hüsnü suretde güler cemalli ve hub kelâmlı halûk âdemlerdir Her kişiye iltiyam idüb hüsnü ülfet etmeğe sâi garibdest âdemlerdir Ve mahbub ve mahbubelerine nihayet yoktur Gayet şivekâr zarif ve lâtif güzeli olur Ve bu kavm cümle Âyet ve hadis ve Kur'an ve haşrüneşri bilir Malikiyyülmezheb âdemlerdir Gerçi sahranişinlerdir Amma ulemaları vardır Ve sıbyanları Kur'an okurlar ve yazı yazarlar Ve ilmi hesabı bilüb beyiü şıraları her metai mübadele iledir Altun gurus nedir bilmezler Ve mekûlât meşrubatları kedi ve arslan ve zorenpa ve kazık boynuz ve lâhmi ceyran yerler Ve Habeş tavuğu yerler kim Bağdadda Şattülares büklükleri icre Turac nam bir mürgu vahşi vardır Bu Habeş tavuğu anın lezzetinde bir lâhmi zari(?) ve semiz mürgdür Ve gayet mukavvidir kim tenavül iden safayi hatır ile ehliile on kerre gaza ider Elhasıl bu iklimi Habeşin cemii mekûlât meşrubatı mukavvi ve seriülhazımdır Ve meşrubatları boza ve üç dört günlük deve südüdür Âdeme sekir verir Bu dahi müferrih ve mukavvidir Ve gayet anka kavmdır kim hayvanlarının hisabların bilmeyüb koyunları beyaban koyunları ile

dağlarda gezerler Sayir hayvanatları dahi bihisabdır Amma atları çok yokdur Lâkin develerinin haddi hesabı yokdur Ve bu diyarda hara- miden havf haşiyet[1] yokdur Ve dağlarında kurd dahi yokdur Ancak koyunların ukkab kapmasın için koyunlarına bir râi tayin eylemiş- lerdir Ve ilmi vefk ve ilmi tılsimat hâlâ bu diyarda bu kavmi Okuta mahsusdur İlmi vefk ile bu dağlardan cemii kurdları ve maymunları kaçırmışlardır Zira muzır hayvanlardır Ve ilmi tılsım ile sahralarının ta vasatında bir âbı hayat buhayre etmişler İçinde nice bin künuz gark olmuşdur derler Fünunu garibei acibeye kadir kavmdır Hattâ hakire deriden bir kedi sureti yaptılar Hâkimlerinin imamı kalem ile kedinin karnına altı elif ve bir mîm ve başına bir harfi sîn yazdı Derakab deriden kedi gezdi Ve bir beyzai mürğ üzre yine bu huruf- ları yazub yumurta haymemiz icre yuvarlanarak çadırdan taşra olub kedi Ferhad nam bir köle Var şu yumurtai getir deyüb yumurtai geti- rirken elinde pare pare oldu Garib temaşadır Hatları ve lisanları amranîdir kim anlardan bir kaç lûgatler tahrir etdim

Lisanı Amranî

10 Bu lûgati madudeleri bine varınca tahrir etmişim Temaşa elfazlardır Ve ta'dad mahallinde man- zum gibi sayarlar

Şiiri hazreti Şemuîl nebi bivezni müfetilin

بلنوزادن قريدا

ليله شيلان قريدا

اجله بل ثوروردا

Ah bu aşkım ne yaman Olmadı tenimde aman Ağlıya çeşmim bu zaman

اثيريدا اثيريدا

Ah aman Ah aman

اطم بكل لاشروم

كطف كلم يا شروم

ضاد بكموم خاشروم

Âdem olan şad olmaz Aşkla mesrur olımaz Her güle bülbul olımaz

اثيريدا اثيريدا

Ah aman Ah aman

لمبتنات يعنى

شاجفات يعنى

Bak haline etme vebal Âhirül emir ola zeval

قبه نوات حغ يعنى

اثيريدا اثيريدا

Kimki ölür ibretim al

Ah aman Ah aman

[1] Böyle harekelenmiş.

مران Allah شتر مشیر Muhammed peygamber شغلشراو Âd kavmi طابر و اش Semud
kavmi كاف Âteş خانخ Balık منجاط Öküz سسسام Deve واحوات Irmak قينوات Cen-
net سلقان Yağmur جغ جنتان Cennetler حارندبر Ulular ulusu قشمشات Melekler
ملائك Şeytan

Fesahat ve belâgat üze olan kelâmı tumtıraklarıdır kim bu mahalle terkıym olundu Huda âlimdir kim bu Habeş diyarında nice yüz lisanı garibe vardır İstima iden valih hayran olur Zira beni Âdem ile Tufanı Nuhdan sonra bu cezirei Habeş mamur olmagile beni Âdem tenasül bulub gelen nebiler bunları dine davet idüb mucize ile gûnagûn elsinei muhtelifeler talim ve bunların bir sınıfı Biz hâzreti Şemuîlin evlâdlarındanız derler Zira bir gorda makamı vardır Ziyaretgâhı ünasdır Kehin içinde nur berk urur bir makamdır Ve bu Okut uleması kavillerince bizim bu diyarımıza Tufanı Nuh gelmemişdir derler لا يعلم الغیب الا الله Bu temaşaları idüb yine canibi garba dağ ve zağ ve taş ve çalaş aarak bir hamunu azîme vardık kim güneş bu sâhrada tulû idüb ve yine bunda gurub ider Böyle bir Heyhat sahrası misalî deşti azîmdir Cümle askere tenbih olunub herkes silâhları ile mukayyed oldular Zira Cenabı Bari ruyi arzda nekadar ecnası mahlûkat halk etdi ise bu tîhi bînihayede mevcuddur Hususan sürü sürü fil ve remma remma ukkab ve fırka fırka cemeli neccab ve bölük bölük gergerdan ve otav otav gâvı beyaban ve bere bere huki beyaban ve remme remmn kûsfendi kûhistan ve alay alay kazık boynuzu dağî ve mürgü zagî hesabın Cenabı Bari bilüb ve arslan ve kaplan ve bebr ve sü'banların haddi hasrın yine Hallâk bilür Zira bu vadi memmerri nas değildir Hayvanatları bir âdem görse Korumuza ne gelirsın şeklinde umum üze âdeme hücum iderler Ve bu sahrayı canfezanın ta ortasında bu kadar mahlûk için Hallâkı Âlem bir buhayre halk etmiş Bu Kulzümü Yemen kenarında gül gülistan nahlistan mürgzar çemenzar yerler varkim anda olan hoşâvâz nağmesaz mürganın savtı hazinleri ruha gıda cana safa verüb bu sahra icre kâmil beş gün kona göçe yiyüb içe altıncı günde

Menzili limanı Şaha

Zemanı kadimde mamur bir kal'ası var imiş [1] Amma halen harabdır Ve limanı azîminde bir Cidde gemisi ve bir Yenbo gemisi ve iki Muveylah celbesi ve Yemenden gelme filcancı kalyonu bu gemiler cümle kahve ve gayri meta ve huccacı müslimîn ile malâmal idi Bu huccac bizi görüncü feryad idüb taze can buldılar Bir [2]

[1] Yıldız nüshasında buraya kadar olan kısım yoktur.

[2] Yıldız nüshası (biz)

dahi bunları görünce mürde cisme hayatı cavidan geldi Bu huccacı zevilihtiyac bu limanda üç ay aç ve zac ve bir habbiye muhtac kal mışlar Hele ol gice lebi deryada haymelerimizde istirahat idüb huccaca nîmeti Huday (ı) bezl etdik İrtesi bizimle kâmil altıyüz âdem piyade olub bizimle azmi rah etdiler Bize bu berri beyabandır Ve meşakkati rah çekersiz Girü dönün didük Anlar cevap etdiler kim Ölürssek sizinle ölelim Tek hemen sizinle refik olub gidelim deyüb ellerinde birer destçöp ile âheste âheste biz dahi anlara tebaiyyet idüb neticei meram *altıncı* 'günde dağ taş aşarak

Menzili limanı cezire

Bir otlu sulu limandır Gemi dahi anda üç ay imiş yatarı Andan dahi ikiyüz âdem çıkub bize refik oldu Andan ertesi gün vakti asr(a) dek gidüb bîmecal olan kimesneleri hakirin ve Mehmed Ağanın develerine bindirüb menazil kat idüb

Menzili Vadi (i) Cenfita

Bu mahalde İbrim canibi Urbanlarından kabayili Künuz Urbanı meks itmışler Hemen refikımız olan Kara Naib kethüdası Mehmed Ağa Künuz Urbanı şeyhlerin çağırub bu huccac için bin re's deve İbrime varınca beşer guruşa dutub cümle huccac can endercan cihan buldular Ertesi gün tayyi merahil iderek vakti gurabadek gidüb

Menzili Sehic

Bahri Kulzüm kenarında bir harabâbâd şehirdir Ancak bir bürkei azîmi var Bârânı rahmet ile malâmal Anda bir gice mihman olub cemii tulumları bu mâi zülâlden doldurub ertesi gün çöl çölistan icre gidüb

Menzili Vadi(i) Canic

Bundan gayri Bahri Kulzüm kenarı sağ yanımızda kalub biz sol tarafa sahrayı Vadi (i) Halfa içinde canibi garba gâh sahra gâh sen-gistan ve gâh çölistan aşarak beşinci günde

Saidi harim Kal'ai İbrim

Hamdi Huda sıhhat selâmetle gelüb vâsıl olunca bir deve kurban idüb huccaca bezl eyledik Habeşden menzilde mahi Cemaziyelâhirin gurreesinde vâsıl olub Dizdarzade Bekir Ağanın hanesinde mihman olduk İbrim sayir bilâdlar yanında cehennem iken bize bu mahalde huldü bir yer [1] gibi oldu Ve hamdi perverdigâr beyaz âdemler görüb canımız rahat oldu Ve atlarımız arpa yiyüb yüzleri güldü Ve cümlemiz buğday ekmeği yiyüb kutu can ve kuvveti can bulduk Ve Homistandan [2] gönderdiğimiz paşa hedayaları ve bizim eşyalarımızı cümle defter mucibince gemilerden çıkarub bizim âdemlerimiz ve Fonc maliki [3] âdemleri Dizdar Bekir Ağaya teslim idüb yahşi hıfz itmişler Ve cümle hayvanatları darı tarlalarında beslemişler Tevabilerimiz gelüb müşerref oldukda dünya hakirin olub anlar dahi İbrime geleli on sekiz gün olmuş Meğer Nilin tenezzülünden gelmeğe iktidarlardı olmıyub anlar dahi hayli meşakkati rah çeküb İbrime dahil olmuşlar Hamdi Huda cümle eşyalarımız bir yere cem idüb İbrimde üç gün istirahat eyleyüb cümle huccacıları ve bizim barı sakillerimiz yine on nefer âdemlerimiz ile gemilere koyub Circe canibine gönderdik

Der tahkiykı seyahati men

Ey bu müsveddatı peşminei hattı müstekrehimizi tenezzül idüb tilâvet iden yârânı zevilihtirama şöyle malûm ola ki ilmi âlem şümulü ülünnühaya muhtefi değildir kim bu seyahatimiz ve bu sergüzeşti ibret âmîzimiz ulûmu hey'et haritadan ve atlas ve coğrafiyyeden ve papamonta ve minörden ve Tevarihî Kababita ve Tevarihî Yunandan ve ulûmu nücumdan haberdar olan erbabı marifeti zevilukulün ilimlerine lâhikdir kim bu Foncistan ve Asvan ve Beristan [4] ve Sudan diyarında bu seyyahati hâr makduru beşeri naçar değildir Ancak ihsanı perverdigârdır Ve Cenabı Barinin ulüvvü inayetidir kim bu hakiri pürtaksire müyesser olmuş bir mevhibei ilâhiyedir kim yetmiş üç tarihinde Üyvar seferine gidüb badelfeth senei âtiy (e) de Yeni Kal'a fethinde bulunub andan nehri Rabe [5] inhizamında bulunub andan Elçi Kara Mehemmed paşa ile Alman

[1] Yıldız nüshası (berin)

[2] „ „ (Foncistandan)

[3] „ „ (meliki)

[4] „ „ (Berberistan)

[5] Raab nehri

diyarında Nemçe Çasarına andan Dunkarkız kiralına andan Dani-
marka kiralına andan Amstirdam [1]şehrinde Felemenk kiralına andan
Çeh kiralına andan Dansıkda [2] Lèh kiralına andan Kirakıvu [3]
kiralına andan üç buçuk yılda Kırım sultanı Mehmed Giray Hana
anda bir ay meks idüb Âli Osman Mehmed Giray Hanı Kırım han-
lığından mazul idüb Cuyan Giray oğluna ihsan etdi Hakir Mehemed
Giray Han ile Çerkzistana andan ubur idüb Dağıstan padişahının
ülkesinde Kara Budak Han diyarında Mehemed Giray Han kalub
bu hakir Dağıstan padişahı Sultan Mahmudun yirlîği belîği sayesinde
Timur Kapudan bir Acem keştisine süvar olub Mosko vilâyetinde
Terek kal'asına çıkub andan Mosko diyarında Kalmuk taysı şahların
ubur idüb Moskodada yetmiş altı pare kal'a ve kermanlar temaşa idüb
ruzu erbâinin şiddeti şitasında Azak kal'asında Ak Mehmed paşaya
vâsıl olub oldahi Azakdan ol hafta mazul olub andan Kırıma bahil
olub andan Ak Mehemed paşa ile Edirniye andan hakir vilâyeti
Moraya andan Anabolu kal'asında kapudan Kaplan paşa hakiri baş-
darda ile cezirei Giride kal'ai Hanyaya andan veziri âzam Fazıl Ah-
med paşa ile Kandiye kal'asın üç yılda feth idüb ißtida feth ezanı bu
hakire müyesser olub andan kapudan Köse Ali paşa ile Manya vilâ-
yeti fethinde bulunub andan Despot yaylasına andan İslâmbola an-
dan Mekkei Mükerrremiye andan Mısıra Mısır veziri nameleri ile
Foncistana andan diyarı Habeşe gelüb bu İbrime dahil olduk Valla-
hülâzım bu tahrir olunan dokuz padişahlık yerleri on bir senede keşt
güzar idüb bir an durmadık Ne perisan âbdanemiz var imişkim
zikrolunan akalîmler kande Foncistan ve Berberistan kande مَدَامَنْفُور
Cenabı Rabbülizzetin ihsanıdır Bu seyahatlerimizde bir an şikeste
hatır perişan etmeyüb sıhhati ebdan ile seyahat müyesser etdi Bade-
hu İbrim şehrinden cümle yârânı ehli dil ile canü dilden vedalaşub
İbrimden gemi ile Nili karşı canibi garba ubur etdik Zira mukadde-
ma Foncistana giderken Nilin canibi şarkın temaşa etdik Şimdi canibi
garbı temaşa itmeğe azimet etdik

Vilâyeti İbrimden Mısıra gelirken temaşa ettiğimiz kura ve kasabatları ve şehirleri ve ibret nüma âsârları beyan ider

Evvelâ Nilin bu canibi garbında iki saat giderken yedi kal'a (i)
harab nümayan idi Anları ubur idüb Nili Mubarek kenarında

[1] Amsterdam

[2] Danzig

[3] Karako'ı

Menzili Beledi Sübu'

Firavn kehenelerinin sihrile' bina etdüğü taşdan arslanlar vardır Anıniçün Beledi Sübu' derler İbrim hükmünde iki yüz kamışdan evleri ve bir camii var Andan gâh lebi Nil ile ve ğâh berri beyaban ile kâmil altı konak yer

Kabaili Künuz

Urbanı içinde kona göçe âbı Nil içe lâhmı cemel yiye ve şîri şir[1] ve hubzü daruy (i) kütür kütür yiyüb içerek menazil kat iderdik Bu kabilei Künuz on bin mikdarı müslim ve beyaz Arab kavmidir Keli-matları dahi arabîdir Haşrı ve neşri ve Âyet hadisi ve 1 علی ما فرض الله bilürler Bunların bir kabilesi dahi Nilin şarkında Künuzeyn yurdunda sakinlerdir Anlar az kabiledir Ve meraları tenkdir Amma bunların fezalarının Mağrib Zeminedek nihayeti yokdur Ve bunlar gayet çokdur Ve bu kabilei Künuzun sakin oldukları altı konak yerde Nil kenarında kâmil yirmi viran kal'alar vardır kim tamir ve termim olunsa herbiri birer kal'ai kakhaha olurdu Bu kal'aların cümlesi Firavnun kehene ve seherelerinin ili vilâyeti kal'alardır kim Hazreti Musâ karındaşı Harun nebi vezir iken islâm askerile gelüb bu kal'aları cümle feth idüb Firavnîleri kırub kal'aların münhedim etdi Ve bu diyarda olan acayıbat ğarayıbatı gayret [2] nüma âsârı binalar ve mutalsamatı garibeler ve vacibüsseyr eflâke kad çekmiş kûhu bisünun [3] icre mağaralar var kim tahrir eylesek bir tomarı tavil olur Bu temaşaları iderek yedinci günde

Kal'ai Tomanıs

Dizdarı ve neferatı yokdur Künuz Urbanının konub göçmeğe iktidarlardı olmıyanlar bu kal'ada sakinlerdir Ve İbrim kâşifi haddi bu mahalde tamam olub İsne kazası hükmündedir Andan dokuz saatde

Beledi Rukbe

Nilin garbında altı yüz hasırlı evlerdir Ve bir eski minaresiz camii var Andan kalkub sahili Nil ile canibi şimale

[1] Yıldız nüshası (şütür)

[2] » » (ibret)

[3] » » (bisütun)

Kabilei Karh Urbanı

Altı bin beyaz Urbanıdır Haymeler ile konub göçer Cümle müs-
lim ve müvahhid âdemlerdir Bu kavm içinde altı saatde ubur
idüb

Beledi Hammamı Firavn

Nil kenarında İsne hakinde altı yüz hasır evli ve bir canibi ku-
radır Hammamı alıncadır [1] Firavn daima bu germaba girermiş Ba-
dehu Kababıta meliklerinden bir melik cüzam marazına mübtelâ
olub bu germaba gire gire halâs olub vücudu dürrü beyz âsâ olub bu
germab üzre Takı Kesradan nişan verir kubbeler bina etmişkim meş-
huru âfâkdır Hâlâ der (ü) divarların şem etsen müşk amberi hamın
rayıhası şem idenin canına gıda verüb ruha safa verir Andan sekiz
saat gidüb

Cezirei Baçe

Nil icre bir azîm adadır Safi ilkin dirahltleri ile malâmaldır Ve
bu cezirede Beni Hammam Urbanının bir fırkası sakinlerdir Ve bu
cezirede gûnagûn maadinler vardır Lâkin istihracını bilmezler Ve bu
cezireler Şelâlât ceziresi derler yedi ada ve yedi boğazdır Mukaddema
tarif olunmuşdur Andan dört saatde yine Nil kenarınca şimale
gidüb

Der beyanı kal'ai Etfu

İsne hakinde lebi Nilde şeddadi binayi kadimdir Dizdarı ve ne-
feratı ve cebehanesi yokdur Gayet metanet üzre bina olunmuşdur
Bir kapısı var Şekli murabbadır Ve dayiren madar cirmi iki bin
adımdır İçinde ulûfesi ref olmuş ikiyüz kul taifesi ve üç yüz mü-
fid ve muhtasar kamışlı haneler vardır Ve iki camii ve üç mescidi
var Ve İsne iltizamında ve İsne niyabetidir Çarşuy bazarı ve han
hammamı yokdur Amma hurma bağları çokdur Andan kalkub

Kabaili Hüceyze Urbanı

Üç bin şafiî Urbanıdır Bu mahallerde haymeleri ile konub göçer-
ler Hüceyze civanı meşhurdur Şeyhleri Nasır Ali mâhazar taam ye-
dirüb andan ubur idüb vakti asrda

[1] Yıldız nüshası (ilhadır)

Kabilei Urbani Caferî

Dokuz bin kavmdır Bu mahallerde konarlar Şeyhleri Şemebered-
din derler bir gözünde fitili var Kaçan fitili tazelemeğe çıkarır Gözü
deliğinden ensesine çıkmış bir delikdir Bir taraftan bir tarafa görünür
mızrak yarasıdır Acib şeci ve namdar şeyhdir Anda bir gice mihman
olub andan yine şimale Nil kenarında altı saatde

Beledi Kelh (کَلْه)

Yüz elli kadar hanelerdir Bir camii var Andan yine Nil kena-
rınca şimal canibine dokuz saat gidüb

Kabilei Urbani Baselî

Bin mikdarı beyaz Urbandır Cümle kırları soğan ekerler Anın
içün kavmi Baselî derler Müslimlerdir Ve daima gözleri Bassıyldır
Zira soğanı çok yerler Ve hurmalıklar içinde konub göçerler Yine
Havvare kabilesinden ad olunalar[1] Bu kavmin bir fırkası Şelâl ce-
ziresinde Eşeyh hazreti Gûmu Sayyah yanında sakinlerdir Şeyh Say-
yah emri azim ulu sultandır Andan altı saatde

Evsafı Kal'ai İsne

Circe hükmünde başka kâşifdir Senede kise mal ve erdeb
gılâl verüb divanı Circede muhasebesin görür Kâşifi yüz tevabie ve
yedi bölük mustahfızanına malikdir Paşa ağalarından gılâl havalesi
vardır Bin guruh hasıl olur Kal'ası Nil kenarında şeddadî binay (i)
şekli murabbadır Ve cümle beş yüz hane ve on bir mihrabdır Ce-
maati kerireli Hazreti Ömer camiidir Zira bu kal'a(i) Amr ibnül
Âs Mısır fethinden evvel feth itmişdir Badehu bu camii Hazreti Ömer
namına inşa itmişdir Hemen Kına şehrinde tahrir olan Hazreti Ömer
Camii resmindedir Ve han ve imaret medresesi yokdur Ancak bir kaç
dükkân ve kahvehane ve boz(a) hanesi ve hurmalığı çokdur Ve bu
İsnenin canibi garbind (a) ki sahrayı mahsuldarda belde ve dârsız
kabile Hüceyzenin bir nevi ve kabayili Caferiyyenin bir sun'u ve
kabayili Mut'ine dahi bu mahallerde bu üç kabile meks iderler Şid-
deti şita gelince ta Cebeli Zümrüde varınca konub göçerler Ve bu

[1] Yıldız nüshası (olunurlar)

diyarın âbî havasının letafetinden mahbub ve mahbubesi memduh tab'dır

Ziyaretgâhı şehri İsne

Zemanı kadim şehri azim olmagile ziyaretleri bihisabdır Evvelâ hayri [1] fethde bizzat Hazreti Amr ibnül Âs elli bin cüyüş müvahhidin ile yedi ay bu kal'ai muhasara idüb cengi azim ile feth olub hâlâ hatibi tilâvet itmeğe minbere kılıc ile çıkar Ol feth günlerinde altıyüz sahabei kiram şehid olub hâlâ kubbeleri ve tarihleri ve isim resimleri ile masturdurlar Amma tahriri mümkün değil Şuglû kesir olur Ancak Nil kenarında Hazreti Eşseyh Sanîg bir kubbei âli içinde hazırdır Ve ziyaretgâhı hassı âmdır Ve İsne garbında şehirden nîm saat baid Evlâdı hazreti Hamza Bir kubbede üç kabirdir Üçü de hazreti Hamza evlâdlarıdır İsimleri malûmumuz değildir Hemen himmetleri hazır ve nazır ola Andan yine şimale üç saat

Beledi İsfun

İsne hakinde iki yüz evli ve hurma glı [2] ve bir camili beledir Mısırdâ sâdât hazretlerinin iltizamlarında evkafullahdır Andan yine simale giderken yine Mut'ine kabilesi icrâ ubur iderek dört saatde

Beledi Zikat

Nikden [3] baid yüz elli haneli bağı hurma bağçeli İskenderiye-yede Kala'i Rûkn evkafı bir canibi mamur bel(ed)dir Andan yine şimale beş saatde

Beledi Ermen

Nile karib yüz evli bir camili beledir Ahalisi gayet musalli şafii mezheb kavmdirler Bu zamanı kadimde öyle şehri muazzam imişkim bir günde âsârı binaların ve acib ve garib ibret nûma kubab ve kaa ve sarayların ubur idemedik Gayetülgaye sevadı muazzam şehri imiş Hattâ nice mutemed müverrihler öyle tahrir etmişler kim Hazreti

[1] Yıldız nüshası (kîni)

[2] » » (bağçeli)

[3] » » (Nilden)

Musâ bin Amran bu şehirde rahmi maderden müştak olub Firavn havfinden Musâi bir levha üzre bağıyub Nile ilka etdiler Hikmeti Huda Firavnun sarayı önünde vücudu Musâ ubur iderken Firavnun hatunu Âsiye Ana Musâyı alub perveriş ider Firavn Musâyı görüb cünbüş ve hareketinden haz idüb ebsem olur Tevarihi Taberide ve tefsirlerde kıssai azımdır Tahrire hacet yokdur Ve Beledi Ermen denilmesinin sebebi tesmiyesi Ermen Musâ babası Amranın babasıdır ki Musânın Ermen dedesidir Hâlâ sakın oldukları mağara yahudinin ve kıbtîlerin ziyaretgâhlarıdır Anın içün Beledi Ermen derler Bu diyara Arzı Ermen derler Ermenin bir oğlu Herem idi Anın oğlu Hutam idi Mahan diyarına bu Hutam varub anda padişah olub bir oğlu olub ismini dedesi ismi gibi Ermen koyub ol dahi müstakil melik olub Ermen kavmleri andan Musâ ibni Amrana ve ibni Ermene müntehi olurlar Badehu bu Beledi Ermenden tay idüb Nil kenarınca mamur âbâdân ve müzeyyen kazalar [1] şimal canibine sekiz saatde ubur iderek

Beledi Kurna

Bu mahalde İsne hududu tema(m) olub Circe haddidir Ahalisi cümle kehfler içinde sakın Kurna Urbanı derler ebyazüllevn kavmdır Bu kavm Helâgu asrında Elmustansır Billâh Helâgu elinde şehid olub Bağdadı Helâgu tahrib idüb bu kavm Elmüstekfi Billâhı Kurnadan alub Mısırâ firar idüb Tahir Beybars bunları bu İsne kurbinde yurd verüb imar etdirirler Anıniçün Beledi Kurna derler Kadimi evvelde haki Kurnadan gelmişlerdir Bu kavm beş konak yerine gelince emval erzakları ve ziraat idecek hakleri cümle bu Kurna halkının hudududur Evc serçekmiş mağaraları cümle Seyfi Zülyezen binası kehflerdir kim içine âdem girse valih hayran olur Taşdan oyulmuş mukarnes san'atlar var kim akıllar valih olub dideler hirelenir Elhasıl acayıbatı dehrden ve garayıbatı asırdan mermer pergârları var kim gûya pergârdan çıkmışdır Kat[2] oyulmuş saraylar ve kaaları ve matbah ve istabılları var kim im'anı nazar ile nazar olunsa âdem engüşt berdihen idüb mebhut mütehayyir kalır Elhasıl evayili a'sarda ol kavmlere cemii ahcarat müsahhar imiş Bazı garlar zer enderzer münakkaşdır İçlerinde bazı Kurna Urbanı sakınlerdir Bazı garlarda koyunlar ve bakarları durur Beş konak yer Nil kenarında bu dağlar

[1] Yıldız nüshası (fezaları)

[2] (kat endeskat) olacak

böyle (böyle) ibretnüma garlardır Amma garı yetimanolardır Bunları ubur idüb altıncı saatde

Beledi Nakkade

Feraane meliklerinden Mısayım ki ana Ebülkababıt derler Hazreti Nuhun nebiyesidir Bu Nakkadı badettufan bu Mısayım bina etmiş Vasiülaktar bilâdı bender imiş Âsârı binaları cihanı d(u)tmuştur Hâlâ üç Mısır kadar hazabisi [1] vardır Hâlen ancak beş yüz hane(i) mamur Medine evkafıdır Ve bir camii ve iki zaviyesi var Ve bu beledin nısfı müslim ve nısfı kıbtîler sakindir Andan yine Nil kenarınca canibi şimale vasi sahralar icre şeddi rahl iderek sekiz saatde

Beledi Dendere

Circe hakinde Farşut nahiyesinde bağı İrem misal bin evli ve bir camili mamur Bel(ed)dir Andan yedi saat taş ve kumsal yerler güzere iderek

Evsafı Kasabai Hu

Circe hükmünde başka kâşiflikdir Yedi bölükden mutahfızanı yokdur Ancak kâşif yüz mikdarı tevabiile yirmi kise padişah malin verub gılâlin tahsil ider Ve gılâl isticaline bir paşa ağası memurdur Ve Farşut kazası nahiyesidir Ve bağı İremvar bin evli ve yedi mih-rablî ve bir camili ve bir minareli ve carsuy bazarı ve kahvehanesi ve boz(a)hanesi ve iki müsafirhanı var Hammamı ve bedasteni yokdur Ve hurması bîhisabdır

Ve minelacayibi Lâyezal

Bu şehrin canibi garbında bir ferahfeza yerde bir dirahiti mün-teha santa ağacı şeklinde bir şecerei tayyibe hasıl olmuş Bu ağacın vücuzu [2] pare pare dilim dilim olmuş Ve cümle şubları ve serni-gün olmuş ve dalları remine [3] girüb yine andan cüssedar nihaller peyda olmuş Bu kerre bu dalların berk barları aslının verakına ve

[1] Yıldız nüshası (harabîsi)

[2] » » (vücudu)

[3] » » (zemine)

meyvesine zerre kadar müşabeheti yok Aslının berkleri hazana gelüb
berk barın dökse bu nihallerinden yire girüb yeni filis viren dallar yeni-
den behar verüb yapraklanmağa başlar Vechi arzda Halıkı Biçun böyle
bir gûne şeceri ibretmümun halk etmemişdir Ahalii vilâyetin ihtiyar-
larının nakli üze bu şecer bin yıldan ziyade muammer olmuşdur
derler Garayib^o budur kim bir cenabet eline balta alub bu dirahti
kat etmek kasdına varub ağaca Seni keserim Âgâh ol dese derhal bu
dirahtin dalları ve budakları berki hazan gibi dir dir ditreyüb hav-
finden bazı yaprakları dökülür Derhal Vazgeldim dise cemii şahları
hali üze kalır Bu ahvalden Said kavmi haberdar değİllerdir Amma
kıbtİler bilürler Hattâ hakiri seyr temaşasına anlar götürdüler Acib
ve garib sun'u ilâhîdir Bu vacibüsseyri seyr idüb bu Hu kasabasından
yine şimale Nil kenarınca vasi sahralar içre beş saatde

Evsafı Kasabai Farşut

Circe hükmünde bu dahi kise mal ve gılâl muhasebeli
başka kâşiflikdir İki yüz tevabiile hükûmetinde olan yetmiş pare
kurada mali gılâli tahsil ider Yedi bölükden muhafazacı asker yok-
dur Ve yüz elli akçe payesile ihsan olunur kazadır Senevî bin beş
yüz guruş olur Zira reayası Havvare kabilesinden mutî kavmdır
Şeyhleri Berber Oğlu Alidir Üç bin hayyal Havvare sıbyanına mal-
likdir Ve şehri Nil kenar cümle sekiz yüz mamur âbâdân
bağlı ve hur [1] bağçeli âbâdân hanelerdir Ve cümle on bin mihrab-
dır Ve camidir Maada mesacidlerdir Ve birkaç esvakı muhtasarı
ve kahvehaneleri ve bozahaneleri vardır Amma hammam ve medre-
seleri yokdur Amma ulemayı Farşutî gayet çokdur Müfessirîn ve
muhaddisinden binden mütecaviz musannifin ve müellifin sulehayı
ümmetden kimesneler var Diyarı Mısırdâ ulemayı Gamravî ve
ulemayı Farşutî ve ulemayı İsyutî meşhurdur Ve âbı havasının
letafetinden şeyh şabları gayet âkil ve dâna ve sıbyanı enced [2]
hanı gayet reşid ve necib ârif ve dâna olurlar Ve Farşut ismile
müsemma olmasının aslı badettufan Hazreti Nuh bu diyarlara gelüb
bu Ermeni Farşut ibni Mıs [3] ibni Bayzar ibni Ham ibni Nuhdur
kim bu diyarı ana verir Ol Farşut bin yüz yıl muammer olub bilâdi
Foncistana çıkınca yüz kırk pare şehri azım bina idüb biri dahi bu

[1] Yıldız nüshası (hurma)

[2] » » (ebced)

[3] » » (Mısrayim)

Farşutdur Zemanı kadimde ibret nûma şehri zibâ imiş Hâlâ âsârı binaları âşikâredir Bu şehirden yine şimale Nil sahilince beş saatde

Evsafı Kasabai Semenhu

Bu dahi Nuh neci evlâdlarından Bayzar oğlunun oğlu Semenhut bina etdüğü şehri azîmdir Amma bu bâziceî dehrde nice elden ele oğlan oyuncağı gibi düşüb bum kebuter ve masasa âşiyânı olmuş bir şehirdir Circe hükmünde bu dahi iltizamlı keşufiyyedir On kise malı ve altıyüz erdeb gılâli ve gılâl istical ağası vardır Amma yedi bölükden kulu yokdur Ancak kâşifi yüz âdem ile hüküm hükûmat idüb tahsili mal ider Ve Farşut kazası nahiyesidir Başka kaza değildir Ve şehri Nil kenarında ravzai rıdvân misal bir bağ bağçeli ve nahlistanlı cümle iki bin mamur büyütlü ve yedi mahalle ve yirmi mih-rab ve üç camili kasabadır Bu camilerden maada mesacidlerdir Ve bir haylı esvakı muhtasarı ve kahvehanesi ve boz (a) hanesi vardır Hammam ve medrese ve gayri imaretleri yokdur Cümle kavmi Havvaredirler Bu şehrin canibi selâsi gayet ziraat yeridir Lâtif buğday ve şâiri ve fulu olur Zira âbı havası lâtifdir Ve küheylân atları olur Ve bu şehrin canibi garbındaki mağaralar icre bir garı azîm vardır Anı beyan ider

Ve minelacayibi garibe

Ol garı cahim icre nice bin yıllık keten tohmu yığılmışdır kim dağlar gibi Emma [1] ne tohamdur Bu şimdiki zamanımızın baklası kadar iri keten tohmudur Bir kimesne ol gara keten tohmundan bir dane almağa kasd etse andan bir gûne haşerat zâhir olub âdemir [2] tarafatulaıyn icre üstühanı bile kalmıyub yerler Hattâ biz anda iken bir camus deli olub bu gara girüb keten tohmu yemeğe başlayınca camus sahibi varub görürkim bir alay ecnası mahlûkat üşüb ânı vahidde camusu pîr pak idüb yerler Herif bir camusdan çıktı Bir kaç kerre garın kapusını sed etmişler Bina dutmamış Âhir taşradan bir siper divarı yapmışlar Garib temaşadır Ve bu şehirde bundan gayri niçe yüz acayib garayibatdan ibret nûmalar vardır Bunı temaşa idüb yine refikımız Habeşli Kara Nayib kethüdası Mehemmed Ağa ile şimal canibine Nil sahilince düz sahralarda dört saatde

[1] Yıldız nüshası (Amma)

[2] » » (âdemin)

Evsafı Kasabai Berdis

Circe hükmünde niyabetdir Gılâlin Circe ağası tahsil ider erdeb gılâldır Ve kâşiflikdir Elli âdem ile kâşifi hükm idüb kırk pare kuradan malı gılâl tahsil idüb kendüye on kise fayız kalır Mustahfızan askefi yokdur Ve şehri Nil kenarında sekiz yüz mikdarı mamur ve müzeyyen sakıyeli ve nahlistan gülistanlı ravza misal bir şirin kasabadır Camileri ve mesacidleri ve esvakı muhtasarı vardır Lâkin han ve hammamı ve gayri imareti yokdur Ve ahalisi serapa Havvare kabilesidir Şeyhleri Ebu Müezzîn Oğludur Biz anda iken yine Havvareden Berber Oğlu şeyh Ali Ebu Müezzîn Oğlu ile gözü-müz önünde bir cengi azîm idüb tarafeynden yediyüz âdem hake düşüb filhal iki kabile birbirile öpüşüb görüşüb barışub gittiler Ve akrabaları feza' ve ceza' itmeyüb safa iderek merhum olanları atlara ve develere yükledüb götürdüler Bu dahi garib temaşadır Hâkim tarafından ve gayriden ne soru ve ne sual olundu Gûya bu cenk bir kanunu kadim etmiş [1] Cümlesi müteselli olub müzakere bile etmediler Bu temaşay(ı) dahi idüb Berdis kasabasından kalkub Nil kenarında hurmalıklar icre nice yüz pare mamûr âbâdân Havvare beledleri ubur idüb beşinci saatde yine

Şehri azîmi Saidi Circe

Beğ sarayına meks idüb cümle ahibba ve dostanlar ile görüşüb hedaya olan atları ve hicin ve develeri cümle Gayid [2] Urbanı üzre beslemeğe verüb tevzi eyleyüb gerude hedaya gemilerinin gelmesine muntazır olduk Amma eyyam muhalif olub Şelâlât boğazında yatdıklarının haberin aldık Ertesi gün hâkimi Circe Özbek Beğden bin pare hammam akçesi ve bir kat esvab alub vilâyeti Elvaha gitmeği reca eyledik Alerre'si vel'ayn deyüb Elvahat neccabların ve cellâbelerin bulub yüz hicinli ve tüfenk endaz pür silâh âdemler verüb ve elli deve su ve elli deve mekûlât meşrubat verüb

Circeden Elvahat vilâyetine gitdiğimiz menazilleri ve ibret nûmaları beyan ider

Evvelâ Circeden çıkub canibi garba çöl çolistan ve berri bieman susuz ve otsuz ve şadmansız rimalistan içinde kâmil beş gün beş gice kat'ı menazil iderek

[1] Yıldız nüshası (imiş)

[2] » » (Âyid)

Evşafı Elvahı Evvel şehri kadimi Harke

الكائن من الكهان gayet üstadı kâmil kehene idi Şehri Emsusu bu Nekravuş bina idüb yüz seksen sene muammer olub merhum oldukda yerine oğlu Nekra(vuş) meliki [1] oldu Bu dahi babası gibi sahir mahir kehene olub üç yüz yıl muammer olub bu Elvahı Evveli bina etdi Andan karındaşı Mısram yerine müstakil melik olub bu dahi hakimi mahir ve kehenei köhne sahir idi Bu Elvahı olkadar mamur âbâdan etdikim ol asırda Emsusu [2] şehrinden ziyade imar etdi Badehu Tufanda cümle harab yebab olub badettufan Ken'an bin Nuh oğlu Bulcan babası Ken'anın keşimi [3] bu Elvahda bir tahta üzre bulub bu şehri Elvahda defn idüb bu şehrin harabın Bulcan ibni Ken'an ibni Nuh nebi öyle imar etdikim evvelkiden mamur müzeyyen oldu Hâlâ bu Elvahın canibi garbında seramed kûhu ahmerler vardır Anlara Cebeli Ken'an derler Ken'an anda bir kaya içinde medfundur Kıbtî kefereleri gayet ziyade ziyaret iderler Müslimler ziyaret etmezler Memnudur Zira bu Ken'an Hazreti Nuhun dördüncü oğlu idi Babası Nuh neci ile gemiye girmeyüb mürted oldu Ve Tufanda gark olub imansız gitdi Bu Elvahda medfundur Anıniçün ziyareti memnudur Amma bu Elvahı Evvel sahrayı azîmin ortasında vaki olmuş âbı hayat sulu ve bağ ve bağçeli ve hurması firavan gûnagûn nahlistan gülistanlı havası hub ve halkı mahbub şehirdir Cümle bin mikdarı tobdan ve gayriden müfid ve muhtasar evler vardır İki camii ve altı mesacidi ve kahvehanesi ve boz(a) haneleri vardır Amma han ve hammam ve çarsusu yokdur Lâkin haftada bir kerre yedi Elvahatdan nice bin âdem cem olub altun ve guruş ile metaların beyii şira idüb azîm cemiyyeti kübra olub bazar durur Bu Elvahın hâkimi Elvahı Kebir kâşifidir Bunda kaim mekâmı durur Kadısı dahi Elvahı Kebir kadısıdır Bunda naibi hükm ider Bu şehrin kal'ası yokdur Amma canibi erbaası kal'adan metîn çalaşdan ve kocaşdan hendekli şuru [4] vardır Canibi erbaasında yedi yerde tedribe kapuları vardır Bevvabları her gice sed iderler Kapuları hurma levhasındandır Her gice bevvab pasbanları sed iderler Zira çöl Urbanından havf iderler Amma hakka ki bevvabları yahş(i) bekâhbanlardır [5] Hattâ Mısır sarayının bevvabları ve kethüda ve şehir havalesi ve kapucılar

[1] Yıldız nüshası (melik)

[2] » » (Emsus)

[3] » » (leşini)

[4] » » (suru)

[5] » » (nigâhbanlardır)

kethüdası ve divan efendisi ve saray kal'asının taşra kapuları velhasıl yetmiş yedi kapunun bevvabları ta Âli Kıbtıyandan beru bu Elvahat kavmi saray bevvablarıdır Hattâ Amr ibnül Âs Mısır feth idüb yine bevvabanlığı bunlara ihsan ider Ta fatihi Mısır Selim Hana gelince Selim Han dahi Mısır muhasarada iken bu Elvahlı bevvablar peş [1] perdeden kal'anın matbah kapusını ve sarayın sakıye kapusını açub Selim Şahı saraya korlar ve kal'ai zabt iderler Askeri islâm ise taşrada cenk cidal ve harb kıtal etmede Derhal Kalvan [2] minaresinde kuşluk vaktinde feth ezanları kıraat olunub kal'anın yetmiş yedi burcunda yetmiş yedi beyaz bayrag ve sancaklar dikilüb taraf taraf tablı Âli Osman çalındığın askeri islâm görüb cenkden farig olub kal'ıye malâmal olub sene tarihinde kal'ai Mısır feth oldu Bu sebeble bevvabanı kavmi Elvahatdır Hâlâ bu Elvah kavmi bevvablarının ellerinde tuğrayı garra ile Selim Hanın yırlığı belîgleri vardır kim kadim ezelden bevvab olageldikleri üzre bevvab olub keyfemayeşâ evlâd evlâda mutasarrıf olub tayinat vazifelerin ve haliyetülhaliye hizmetlerin ve cümle erbabı divandan ve âyânı Mısırdan avayidlerin ve Elvah kâşiflerinden fevayidlerin alub tekâlifî örfiyyeden muaf ve müsellemler olalar deyu ellerinde kanunu Selimname ve ahidnameleri vardır İlâ hazihilan ol seyr üzre hidmet idüb altı ayda bir Elvahdan yeni bevvablar gelüb eskiler gider İlâevmına böyle hidmet iderler Müstakim dindar ve musalli ehli ırz âdemlerdir Ve bu Elvahanların [3] yedisi dahi Circe eyaleti hükmündedir Amma kâşifi Menfalût kâşifi hükmündedir Anın tarafından hil'at giyüb kâşif olur Zira Menfalûtta azîm gümrük vardır Senede nice kerre yüz bin deve ve koyun ve bakar bu Elvahat tarafından kara Urbanlar ve kara cellâbeler nice bin karaları götürürler Elvah kâşifi haber alub nice bin Urban (i) le ve tüfenkendaz sekbanile bu karalar vilâyetden [4] gelen kârbanı karşılayub cümlesine çubuk urub ad idüb her şey metain zekâtın alub defter idüb Menfalût kâşifine neccab ile defteri gönderüb ilâm ider Badehu bu tüccar Menfalûta vardıkda kâşif Ebbab kâşifi defteri mucebince ögrü sultanî alub azîm mal cem olur Anınçün bu Elvahat kâşifi Menfalût hâkiminin ziri hükmündedir Amma Circe [5] Circiye giden kârbandan Circe hâkimi öşür alur Kanunu kadim böyledir Hakir bu Elvahı Evveli temaşa idüb kâşif kaimmakamından kulağızlar alub beş-

[1] Yıldız nüshası (pes)

[2] » » (Kılvam)

[3] » » (Elvahatların)

[4] » » (vilâyetinden)

[5] » » fazla

yüz tulum su ile yine canibi garba Elvahı Kebire azimet eyleyüb ol gün çölistan icre giderken bir gûne riyhı sümum esüb kulağızlar beher yere suları tulumlarda örtüb hıfz idin deyu feryad etdiler Âyâ Ne ola didik Bir saatden anı gördük Cümle tulumlarda ve kırba ve mataralarda bir katra suyumuz kalmıyub cümle mahv olmuş Refiklerimiz itdiler Şükür kim Elvahı Kebir yakındır Eğer bu riyhı sümum Circeden çıktığımız altı günlük çöl yolunda esüb böyle suyumuz kalmayaydı cümlemiz helâk olurduk Hamdi sena kim Elvahı Kebir yakındır deyüb vakti asırda

Evsafı ağrebülgarayibat Elvahı Kebir الادي ül acayibat şehri Felimon [1]

Bu Elvahı Kebirin banisi kablettufan kehhani minelkehayin Felimon [2] hakim binasıdır Anınçün bu şehre Felimon derler Badettufan Bayzar bin Hamdır kim Ebülkababıdır Anın otuz oğlu oldu Büyüçük oğlu Mısır idi Bu Mısırın babası Bayzar ibni Ham vefat idüb Tufandan evvel vefat idüb Ehram dağlarında defn olunan Hürmüsün yanına bu Bayzarı defn etdiler Ve oğlu Mısır Mısıra müstakil melik olub yirmi dokuz karındaşlarına akalîmi Mısırı tevzi idüb diyarı Mısırı imar etdiler Ve cümlesi Tufandan iki bin altıyüz âm mürur idince devletleri tamam olub Mısır melik [3] dahi fevt idüb Ehram dağlarında babası Bayzar yanında Mısırı defn etdiler Ol asırda bu Ehram dağları ta Hazreti İbrahime gelince Kâ'be misal ziyaretgâhı hassı âm idi Andan Mısıra bir gayri nesilden Kıft namında bir âdem melik olub Kıbtı lisanı bundan zâhir oldu Ve Hazreti Hud aleyhisselâm bu Kıft zamanında gelüb Hud nebinin talime [4] melik Kıft bu Elvahı Kebiri bina idüb İremzatül'imad misilli bir şehir etdi Ve melik Kıft dört yüz seksen sene tehakküm idüb merhum olub Hazreti Hud melik Kıftın nakşını [5] Ehramda defn idüb Hud nebi Medine yanında Vadiyülkura kurbinde Nakai Salih kayası yanında bir şehir bina idüb anda sakin oldu Hâlâ Şam huccacı Nakai [6] Kayası kurbinde şehri Hud'a konarlar Melik Kıfttan sonra devlet Eşmuna nakl idüb Eşmun şehrin ve bu Elvahı Kebir şehrin karında-

[1] Yıldız nüshası (Kalimon)

[2] » » (Kalimon)

[3] » » (meliki)

[4] » » (talimile)

[5] » » (na'sını)

[6] » » (Salih)

şım binasıdır deyu dahi ziyade imar etdi Hâlâ Elvahnın bazı kabristanında melik Kıft ve melik Eşmun binalarında Kıbtî hattile tarihleri vardır Bu fânî pirezen dünya niçe dama(d) dan geru kalub âhir baddelfethi Mısır Amr ibnül Âs fethidir Çerakese destinden Âli Osman fethidir Bedesti Hayre Bey paşa Hâlâ Circe hakinde Menfalût kâşifi hükmünde başka kâşiflikdir Senevî yetmiş kise malı mirisi vardır Lâkin gılâli ve gılâl ağası yokdur Ve yedi bölükden mustahfızan kulları ve kâşifin yüz atlı seğbanları ve bin mikdarı hayyal Urbanları vardır Eyaletinde yedi pare Elvahat şehirleri vardır Mahallinde tahrir olunur Bu yedi Elvahdan gayri kura ve kasabatları yokdur Ve ziraat idecek yerleri ravzai Cinanları çokdur Ve kâşife senevî yüz kise fayiz kalır Eğer tüccar gelirse ve eğer bedbaht talii mebhus [1] olub cellâbe gelmezse bağ ve bağçeleri öşürden ve cürm cinayet badihavasından cümle on kise hasıl olur Ve bu Elvahat yüz elli akçe kazadır Senevî bin guruş piştahta mahsulü olur Ve mezahibi erbaadan şeyhülislâmları ve nakibüleşrafı var Amma âyân eşrafı yokdur Ve fukarâsı gayet çokdur Ve bu şehrin enderun birununda ve geldiğimiz çöl çölistanında olan âsârı binalar ve alâyimatı (bî) nihayeler ve niçe mutalsamatı garibeler ve niçe bin künuzatı acibeler medfundur kim bir niçe kerre yüz bin elvan sommaki ve mermer sütunu firavan alâmetleri vardır İlâhazihilan kavmi Maaribe bu künuz defayinlerden istihraç itmededirler Ferdi âferideden bir kimse mani değillerdir Amma her kenzin müekkilleri mani olub her kenz başında nice bin Hindî ve Sindî ve Mağribî Cirbevî helâk olub paymali rimal kadid olub yatarlar Bazısına dahmeküşalık müyesser olub muradına vâsıl olur Hâlâ Mısırdaki ihramfüruht Hacı Umran andan kâmran sahibi huddaman olmuşdur derler Ve bu şehrin muadillerinin hesabın yine Hallâkı Âlem bilür Evvelâ âşikâre olan maadinlerinden kırmızı şab ve kırmızı türab kilermeni ve zac ve zırnih ve cıbs taşı yanı alçı ve sengi ferah ve sengi yerekan ve sengi balgamu(d) ve sengi balat bir yumşak taşdır Destere ile taze iken tahta tahta biçüb evlere ve hamaallara [2] döşerler Kesbi havadan sonra pulâdı Nahcivanî olur Ve madeni kurşum ve altun ve gümüş ve kibrit ve neft ve katran maadinleri olur Amma istihracı bilmezler Ve tahsiline dahi muktedir değillerdir Zira gayri âsân mahsulâtları çokdur Lâkin demir ve bakır madenleri yokdur Ve gûnagûn suları vardır Hemen bir âdem murad idinse zemini kazınca bir âbı hayat su çıkub kuyunun ağzından taşub önü sıra kazarak suyu her ne canibe istersen bağ bağçelere götü-

[1] Yıldız nüshası (menhus)

[2] » » (hamamlara)

rürsün Âbı hayat suları çokdur Ve bazı mâları müşhildir Ve bazı âbları kabızdır Ve bazıı sirke gibidir Çorbaya korlar Gayet ekşidir Ve bazı âbları gayet tuzludur Yine taama idhal iderler Ve bazı suları kış günü kordur [1] Temmuzda taşub kırmızı cereyan ider İçinden Nili Mubarek balıkları çıkar Ve bazı suların yarelere ve berelere sürüb istimal iderler *Hikmeti Huda bu kim bu mezkûr suların cümlesi birbirlerine yakındır* Ve her birisi bir gûne lezzet ve birer gûne tabiatde ve birer gûne hasıyyetdedir (Âyet) *بِفَعْلِ اللَّهِ مَا يَشَاءُ بِقُدْرَتِهِ وَيَحْكُمُ مَا يَرِيدُ بِمِزْنِهِ* Ve bu sulardan ekseriya hukemayi Firenk mahsus şişeler ve kalın bakır kumkumalar yapıdurub her suyun tabiatine göre birer gûne cerre ve kumkuma koyub vilâyet vilâyet bu sulardan götürürler

Hikmeti Huda

Bir gûne bulanık ve koyu sudur Akmaz Şöyle hali üzre durur Andan bizim refikımız gergerdan süvar Derviş Nîmetullah âbdest alub elin yüzün silerken hakir yüzüne bakdım Bir vekar sahibi ak sakallı ihtiyar âdem olmuş Bire bürader [2] Sakalın neden ak oldu deyince herifi zarifi nahif sakalı kıllarına bakınca aklı gitdi Pir [3] Şu sudan şimdi âbdest aldım Aceba anın tesiri midir derken kâşifin bir âdemi Sakının ol sudan içmen ve sakalınıza sürmen Bu su acib temaşadır Bazı haramiler at serika idüb eğer at ve gayri hayvan siyah ve kırmızı ise derhal bu suda gusl idüb beyaz kuğu gibi olub bîpak ve bîperva bazarda fûruht ider Bu suda bir gûne hasıyyet vardır didikde hakirin bir doru tay(ı) var idi Boynun yıkıyub beyaz oldu Ve bir kolunun sağın ve bir uyluğunun solun ve kuyruğun yıkıyub biemrillâh beyaz süd gibi olub at alaca Mısır ahrecine dönüb at vücuduna nazar idince sehil [4] urub kişneye kişneye tamam oldu Acib hikmetdir Amma yine bir seneyedek Derviş Nîmetullahın sakalı ve atının kuyruğu ve endamında muyları kelevvel oldu Temaşadır Ve bu vilâyeti Elvah yedi şehirdir Ve birbirlerine birer günlük yol yakındır Bağ ve bağçe ve mezraalar ve birbirlerine müşa'dır Amma iki bölük ad olunur Amma Elvahatı Haric ve bir bölümü Elvahatı Kebir ad olunur Amma Elvahatı Kebir cümleden mamurdur Zira hâkim tahtıdır Ve kadı ve âyân andadır Ve bu diyara Elvahat dimeleri-

-
- [1] Yıldız nüshası (kurur)
 [2] » » (birader)
 [3] » » (Bire)
 [4] » » (sahil)

nin sebebi tesmiyesi oldur kim bu diyarı bina iden Ken'an ibni Nuh nebinin kızları var idi Biri Kemise[1] biri Haddiye[2] idi Bu iki kızlar dedeleri HazretiNuh ile Tufanda gemide bulunub halâs oldular Amma babalarının Tufanda gark olub gayib olduğu iftirakından dağlara düşüb âhir babalarının na's [3] bu Elvahı Evvelde bir gar icre bir tahta ile sanduka icre görüb teselli (i) hatır buldular Amma şeb ruz bunlar mahzun olub dideleri nemden nabida [4] olmağla karib oldular İblîsi pürtelbis bunlara şeyh şab suretinde sureti hakdan görünüb bûgâlarından süal etdi Bunlar dahi Babamız Ken'an iftirakından giryan ve nâlân olub gezeriz didiler Derhal Racim bunlara Diler misiz Dayıma babanızı görüb teselli bulasız Bunlar dahi Ne hoş ola didiler Derhal İblîsi pürtelbis Ken'anın tandukası [5] levhasından bir pare levha koparub üzerine bir Ken'an sureti tasvir etdikim gûya zîruhdur Kızlar bu sureti görünce suratları gürdü [6] Ve Şeytan bu surete tapmağı bunlara talim idüb gayib oldu Kızlar bu sureti hanelerine getirüb bir pinhan köşede koyub herbar ki nazar idüb tapınub tesellii hatır bulurlardı Niçe eyyam bu hal üzre geçinüb fevt oldular Oğulları aynı analarından gördüğü üzre bu tahtadaki surete tapub bedürüsti putperest oldular Bu levhiya bir [7] kavm tapdıklarıyçün sayir akvam bunlara Elvahî yani tahtıya tapıcı deyu ad kodular İlâhâzâ ol ismile müsemma olub bu şehre Elvah derler Ve bu Şeytanın tahrir etdüğü Ken'an surete [8] olan musavver tahta Minye şehri mukabelesinde Nilin karşı canibinde Deyri Ümmü Ali nam bir kenisede kıbtî ruhbanları zabtındadır Ana taparlar Matekaddem putlar cehelei kefereler zamanında Vud ve Suva' ve Yegus ve Yeuk ve Nesir misilli vücuden ağacdan ve taşdan bina olunmuş putlar idi Ana taparlardı Badehu Şeytan bu Ken'an suretin bu levhiya yazınca cümle küffar tahtalara tapmağa başladılar İlâel'an cümle seyahat ettiğimiz kâfirler tahta [9] taparlar Bazı avamünnas bir kâfire şetm etse Bire tahta imanlı mel'undur derler Hâlâ tahta suretlere tapmalarının aslı bu Elvahda Ken'an suretinden İblis iğvasile kalmışdır Temme kelâm Ve bu Elvahı Kebirin canibi erbaasında kal'ası ve dizdarı

[1]	Yıldız nüshası	(Kenise)
[2]	»	» (Hadiyye)
[3]	»	» (na'sın)
[4]	»	» (nabîna)
[5]	»	» (sandukası)
[6]	»	» (güldü)
[7]	»	» (bu)
[8]	»	» (suretde)
[9]	»	» (tahtaya)

ve neferatları ve cebehaneleri Ve şehri bir vasi düz
sahrada vaki olmuş cümle toprak ve kireç örtülü evlerd(ir)
Ve mahalledir Ve cümle mihrabdır İki minareli
camilerdir Maad(a) mesacidlerdir Ve medrese ve tekye ve han ve
imaret yokdur Amma esvakı muhtasarı ve kahvehane ve boz(a)hane-
leri vardır Lâkin kârikebir [1] bina bedasteni yokdur Amma kadim
ezelden kalmış harabâbâdı çokdur Ve şehrinin canibi erbaasında kal'a
kapısı misal metîn tedriyye [2] kapuları vardır Ve kurşumlu kârgir
binalar yokdur Amma zamanı kadimde olkadar imaristan âsârları
var kim haddi hasrın Cenabı Bari bilür Ve âbı havası gayet lâtif
olduğundan halim ve selim bize miskin [?] ehli ırz mahbu (b) ve
mahbubeleri olur Ve halkı gayet muti garibdost âdemlerdir Ve bağ
ve bağçelerinde gûnagûn hoş elhan tuyurlarının asvatı hazinleri cana
safa verir bir vasiatülaktar ve rahıysatül eş'ar bir mamur âbâdân
diyardır Arazi (i) vasii mamur ve halkı dayıma şâdân mesrur ve
mezraaları vâfir ve hayrat berekâtları mütekâsir ve nîmeti uzmaları
firavan ve enharları cari ve revan bir diyarı naz (i) fi cihandır Ve
yüz on elvan leziz hurması olduğu sicillâtta masturdur Bir gûne
kırmızı lâ'îlpare hurması olur Kemalın buldukda nahlinde iken incir
gibi balı akar Ve çekirdeği arpa kadardır Ve Sebzi Rag derler bir
gûne sarı ve kırmızı hurması olur Yedisi bir arş [3] geldiğiçün
Seb'a Zirâ derler Bağdadı Behiştâbâdın haztavî hurması gibi uzundur
Ve gayet lezizdir Bu diyarda olan hurmayı ratbı cenni [?] ne
Lehsada ve Basr (a) ve Bağdad ve ne Tayif ve Hicazda olur Amma
bu Elvahda bir seneden bir seneye beş kerre yüz bin deve yükü
hurma akalîmi seb'a müstevli olub beş kerre yüz bin deve yükü
hurmanın öşrü alındığı kerratile vaki olmuştur Ta bu mertebe had-
den birun hurması olur Ve şeftalûsi ve kaysısı ve narı ve emrudu
ve elması ve dudu inciri ve üzümü cümle âbdar ve leziz ve firavan
müsmiratları olur Ve mahbublarının dahi haddi hasrı yokdur Amma
fakiri ve fakireleri çokdur Zira bu diyarda adalet yokdur Ve esme-
rüllevn halkı çokdur Ve halkının kâr kisibleri koyun ve keçi ve sığır
ve bağ ve bağçe ve hurma ile kâr idüb kefaflanırlar [4]

[1] Yıldız nüshası (kârgir)

[2] » » (tedribe)

[3] » » (arşın)

[4] Yıldız nüshası burada şu satırlarla bitirilmiştir. (Bihamdillâhi taalâ burada seya-
hatnâmemizin cildi tamam oldu Sümme elhamdülillâh, Beyit) En sona da dokuzuncu
cildin sonundaki (İhtitamı seyahâtnamei küstahane) 6. maddesi ilâve idilerek onuncu cilde
nihayet verilmiştir. Yıldız nüshasının sonları oldukça ihtisar edilmiştir.

Ziyaretgâhı Elvah

Bu şehrin mezaristanı içinde bir binayı Âdî kubbei Şeddadî vardır Anda Beni İsrail ulemalarından Allâsime علاء nam bir ulema medfundur Atebei âlisinde kıbtî hattile ismi resmi ve tarihleri vardır Bu sahibi kabrin menakıbı bu yüzden tahrir ve terkıym olunur Bu gayri âlim dayıma haşrı neşre ve beni Âdem kıyamet günlerinde suru İsrafil uruldukda cümle mahlûkat diri olmasına münkir imiş Hikmeti Huda bu münkir âlim bir gün savmaasından taşra çıkub mezaristanda gezerken bir beni Âdem üslühanı [1] bulub eline alub der kim Bu kemik ne mümkün ki suru İsrafil nefh olundukda hayat bula Ve haşrı neşri görüb eğer Cehenneme eğer Cennete gire deyu bu fikri faside ile elinde kemik kalub ta savmaasına gelince hatırına gelir kim bu uzvu ben bu mahalledek niçün getirdim deyüb kendüye levn iderek elinden kemiği savmaası önüne yeri kazub gömer Hikmeti Huda ol gice bir ra'dü berk ve bir matar nazil olur kim cihanı seylâb gark idüb biemrillâhi taalâ bu kemiğe bârânı rahmet tesir idüb zemine kök salub müruru eyyam ile bu kemikden bir güne dirahiti münteha hasıl olur kim görenler valih hayran olub hane sahibi âlimin nazarile hasıl oldu deyu herkes tahsin iderler Günden güne bu dirahit sayedar olub nazargâhı halkı Elvah olmada Meğer bu münkir âlimin savmaasında bir afife sahib cemal bir Adeviyye [2] sahib kemal ve bir perhizkâr sahib hal bakire bir duhteri pâkize ahteri var idi ki henüz bir durrü nasüfte ve bir gonçei naşüküfte idi Her giz babasından gayri bir er yüzü ve bir erkek sözü istima etmemiş idi Hikmeti Huda bir gün pederi validesile kapularından taşra gûristana çıkub teferrüç iderken savmaalarının babı önündeki dirahiti müntehay (1) mezkûr âlimin görüb Sübhanelhallâk Ne güzel şecerei tayyibe olur Gûya zîruhdur Ve âdem güzeli gibi şirindir deyu bu şecerei temdihi ve tavsif idüb dirahitin canibi erbaasın deveran iderken ol nahlin yaprağından bir dane yeyüb biemrillâh kız hâmile kalub günden güne kızın hamli âşikâr olub bu Elvahat ve gayri şeyhibin [3] kızı hâmile kalmış deyu cihan cihan güftüğü olub âlim [4] Cami sahibi Hasan Hazretleri Benim camiimin cemaatin niçün aldı deyu yeni cami sahibi kendüy (i) katl oldu görünce akli gidüb hâbdan bîdar olub serasime olur Badehu bu vakiaî sulehayı

[1] Yıldız nüshası (üstühanı)

[2] » » (Adüvviye)

[3] » » (şeyhin)

[4] Bundan aşağısı bir kısım Yıldız ve Pertev paşa nüshalarında da yoktur,

ümmetden bir kimesniye tabir etdürüken sultan Mehmedî Ekrad tarafından bir kasıd gelüb yeni cami sahibini katl idüb başını Mısıra götürürler Rü'yaı tabir iden kimesne âlemi hayretde kalur Anın için bu şehir icre bu camiden gayri camide Cum'a kılınmaz Ve bu şehirde cümle beş aded minaredir Ve on yedi zavi (ye) dir Ve üç medrese ve yedi tekye ve kırk sebil ve on yedi mektebi tıflanı ebcedhan ve üç vekâle ve üç yüz dükkândır Amma yetmiş dükkânı suku sultaniyyededir Maadası herkesin kapularının iç burnunda cellâh ve bezzaz dükkânlarıdır Ve elli yağ hane ve altı kahvehane ve bir viran hammamı var Ve havası bu şehrin gayet lâtifd (ir) Amma suyu sehl ağırdır Ve memduh değildir Sahibi tab olanlar kapulardan [1] nuş iderler Ve cümle halkı fukara olduklarından öşrü sultaniden gayri tekâlifî örfiyyeden berilerdir Ve şehirleri vakfullahdır Ve cümle halkı eshabı güzîn ve erbabı soffa ve muhacirîn ensar evlâdlarıdır kim hîni fethte kalmışlardır Ve gayet sulehayi ümmetden ulu aziz kimesneler var Ve cümle ahalisinin rengi ruyleri esmerüllevn halim ve selim ve halûk ve mütevazı ve ehli sülûk kimesnelerdir Ve kâr kisibleri cümlesinin koyunlarından hasıl olan beyaz yünden sof ve ihram ve şal destar dokıyub kâr iderler Hadisde الكاسية حبيبة الله Ve yine cümlesinin libasları şaldır Ve tacları yine şal destardır Ve zenaneleri cümle beyaz izar bürinirler Ve bu şehrin garb tarafın kum gark ideyor Zira ta Fes diyarına ve Merankûş vilâyetine ve Trablusa varınca çöl çülistan olmağile kum deryası gelüb yıldan yıla şehri gark ideyor Ol ecilden bu şehri [2] içre nice bin sarayı âli ve nice yüz han ve hammam ve dekkâkînler [3] ve imaretler henüz harab olmadadır ve hukemayi kudemadan Batlimos yunanın saray zemininde eflâke serçekmiş bir sommaki amudu mün-teha var kim ta zirvei âlâsına cihan nûma bir kasrı âlisi var imiş Batlimos daima bu kasırda ibadet idermiş Hâlâ bir temaşagâhı ünasdır

Evsafı ziyaretgâhı kadimi şehri Behnisa ve ziyareti Seb'a Nisa

Evvelâ şehir içinde Ulu Cami civarında Eşşeyh Ali ve Eşşeyh Davud ve Eşşeyh (A) hmed Kadı Mehmed ve cebbanede Eşşeyh Cebrun Eşşeyh Mehmedül Emîr Eşşeyh Seyyidi Mehmed Ebüllif:

[1] Yıldız nüshası (kuyulardan)

[2] » » (şehir)

[3] » » (dekkâkînler)

Bu aziz başka [1] hurma lifinden sarık sardığıyçün Ebüllif deyu künye ile meşhurdur Hâlâ kabri şerifinde destarı nice yüz yıldan beru durur Ve bir mürtefi kumsal yerde Eşseyh Hüseyin ve civarında Beni Hilâl kabilesinde Eşseyh Şerefüddin ve fatihatülbab Eşseyh Abdürrezzak ve Eşseyh Musa Eltüridî Seyyid Ali hammamı ve bir vasi sahrada Makteletülazîm demek ile maruf niçe bin sahabeî kiram eceli müsammaları ile merhum olub bunda medfunlardır kim başka kura-fedir Bu mahalde dua müstecabdır kim kurafeî nur dahi dirler Ve Ulu Cami içinde beş yüz şüheda dahi medfunlardır Amma ismi şerifleri malûmumuz değildir Ve bu mahalle karib Eşseyh Abdullahı Zikrurî ve cebbanei kebiranın [2] garbında bir mil mikda(r)ı baid çölde Ziyaretgâhı Seb'a 'Benat yani Yedi Kızlar ziyareti dirler Bunlar sahabeî kiramların duhteri pakize ahterleri idi Bunlar dahi cenk ide ide yedisi bir yerde şehid olmuşlardır Ziyaretgâhı ünasdır Ve bunlara karib bir kubbe içinde Eşseyh Musâî Tahhanî hazretleri medfun Ulu sultandır Eşseyh hazreti Ukbe cümle tevabiatleriyle bir kubbei azimde medfunlardır Ve Ulu Cami sahibi pederleri Eşseyh Salih hazretleri başka bir kubbede medfundur Atebei âlisi üzre böyle masturdur

(توفى الشيخ صالح سنة ٣٢٣)

Bunun civarında Eşseyh Ziyad ve bunun biraderi gihteri Eşseyh Mehemmedül Heyyar yani parça parça etmişlerdir Ve yine sam'asında [3] tilâveti Kur'an iderken görmüşlerdir Yedi kerre bu hal üzre katl idüb âhir feragat idüb badehu Ya ibadullah cenazeme hazır olub karındaşım yanına defn idin deyu keşf idüb ruh teslim etmişlerdir Ve Ulu Cami sahibi Şeyh Hasan ibni Selh Salih evrahti Eşseyh Sitti Zineb bir kubbede âsudedir Eşseyh Mehemmedül Baklî hazretleri bir kubbei sagire içindedir Ve civarında Eşseyh Süvade Bu dahi bir küçük kubbede medfundur Canibi erbaası çar kûşe metin divardır Zaviye ve höcreşi ve şafiî

(Üç satır boş bırakılmış)

havzu henüz bina olmuş tekyedir Behnisa kadısı Hasan Efendi hayrat(ı)dır Haremünde bir kaç hurma ağaçları var kim ayyuka kad çekmişdir Ve bu tekye civarında Eşseyh Evlâdüttayr bir mürtefi yerde

[1] Yıldız nüshası (başına)

[2] » » (kübranın)

[3] » » (savmaasında)

medfundur Bir musattah yerde hurmâ bağı İremi içinde Eşşeyh Zeynel Âbidin Ulu sultandır Ziyaretgâhı eshabı Hazreti İsa aleyhis-selâm başka bir gurafei azîmdir Hazreti İsanın on iki yarigar halifelerine Havariyyun derler Üçü bunda medfundur kim kabirleri üzre çarkûşe sengi mezarlarında kesanı [1] yunanî hattile tarihleri vardır Ve Hazreti İsa bunda üç sene sakın olub ümmetile bu şehir mamur olub ümmetinden üç bin âdem bunda medfundur Ve mürde iken efazı [2] ruhullah ile hayat(bulan) melik Mihail ile oğlu Angeli ve hatunu Racife naman kişiler bu mahalde medfunlardır Mevtadan hayat bulub yine merhum ve merhume olduklarıyçün kabirleri -üzre birer sengi hârâ dahi koyub üzerlerine satır satır yunanî hatları yazmışlar Ve bu mahalde Makamı Hazreti İsa aleyhisselâm ziyaretgâhı hassı âmdır Amma Rum ve Kıbtî taifesi cemiyyeti uzma ile ziyaret iderler Zira bu makamda İsa üç sene sakın olduğu muhakkaktır Ve buna muttasıl Makamı Hazreti Meryem Ana Bu hacerde [3] sakın olub ibadet iderdi Hâlâ bir ruhaniyyetli nazargâh ibadetgâhlardır Ve buna karib Ziyaretgâhı Sitte Nebi Bu mahalde altı aded azîm amudu mün-tehalar dikilmiştir Herbiri birer peygamberin re'si saadetleri ucunda kayımdır Ve üzerlerinde lisanı yunanî ile yedişer satır hatlar vardır Amma ol mahalde bir Rum taifesi yok idikim kıraat idüb ona göre isim resimlerin tahrir ideydik Amma acayib kabri tavillerdir Herbiri kırkar kırk beşer adımdır Ve bunlara karib çarkûşe alçak divar içinde Eşşeyh Mağlâk yani kaşıkcı ve civarından [4] Eşşeyh Afvan ve şehir içinde Eşşeyh Abdülgani ve Eşşeyh Abdülmümin ve eşşeyh Abdünnebi ve Eşşeyh Dahruc ve Eşşeyh İbrahim ve Makamı Erbaîn Ve bahrin karşı şark canibinde iskele başında bir zaviyeli tekveyi azîm içinde bir kubbei âlide ziyaretgâhı azîm ve âsitanei kadimi hazreti mîrizeban kutbu aktabı cihan بسمه العزیز قدسناؤه Bunlar Hazreti [5] penah Kesra beni Şirvan-yan Enuşirevanın veziri iken Resulü Hudaya Nuşirevan tarafından elçilik ile gelüb Habibi Huda Muhammedül Mustafanın cemali baka-malin göricek kararı kalmıyub muhabbet idüb der ân şahadet par-mağın kaldırıub kelime-i tevhidi getirüb islâm ile müşerref olub saha-bei kiramdan oldu Ve ulûmu ledünne malik olub kutbiyyete kadem basub ilmi hakikatde nice yüz telifatları var ulu sultandır Badelfethi Behnisa Amr ibnül Âs bunlara Behnisa hükûmetin virüb bu şehirde

[1] Yıldız nüahası (lisanı)

[2] » » (enfâsı)

[3] » » (höcrede)

[4] » » (civarında)

[5] » » (Risalet)

âhirülemir اودى الى ذلك [1] üzere masadak[1] üzere emrine imtisalen ruhu şerifi evci illiyyine vâsıl olub nakşi [2] şerifi bu âsitane de mesturlardır Her sene mahı Muharrem'in on ikinci günü yevmi Aşura oldukda vasıyyetleri üzere evkafı tarafından mütevellisi nice yüz kazgan sükkerî ve asel aşura işüb [3] bu günlerde cem olan kırk elli bin ehli züvvara bu aşurei bezl idüb gani ve fakire ve pîr civana kas'a kas'a ve ulbe ulbe ve kâse kâse bayü gedaya bezl iderler Üç gün üç gice germagerm ile cemıyyeti kübra olub Mevlûdu Şerif olur kim âdem deryası olub mali firavan in'am ve ihsan olub tasadduk olunur Hamdi Huda ziyaret idüb Mevlûdunda bir kerre hazır olduk Ve buna karib Eşşeyh Ebüssiud bağı İrem misal bir bağçe içinde bir kubbede medfundur Eşşeyh Ebuşilk yani başına ip sarıcı Emri azım kimesnedir Elhasıl bu şehrin enderun pirununda [4] beş bin sahabeî kiram medfundur Hamdi Huda cümlesin ziyaret idüb ruhu şerifleriyçün birer fatiha yahud bir aşrı şerif yahud bir Yasîni şerif tilâvet idüb herbirisinin r(u)hlarına sevabların hibe eyleyüb cümlesile âşinalık eyleyüb ruhaniyyetlerinden istimdad taleb etdik Zira bir hadisi sahihde (Hadis) اذا تحيرتم في لامور فاستعينوا من اهل القبور deyu nutku Resulullah vardır Ana binaen cümlesin ziyaret etdik Amma isim resimleri ile ve kubbeleri ile malûm olanları tahrir eyledik Ve bu sahabeî kiramların sebebi şehadetleri oldur kim Hazreti Risalet asrında bu Behnisa şehri olkadar mamur âbâdân idikim misli meğer Ümmü Dünya Mısır ola idi Badehu Rum keferesi tamaa düşüb İskenderiyye ve Mısırı ve bu Behnisaya istilâ idüb mutasarrıf olub Kıbtî taifeleri reaya olub melik Mukavkis boybeği payesinde Kıbtîler üzerine hâkim kalub nihan(i)ce Hazreti Risalet tarafına Zinnunu Mısırı [5] gönderüb Yunaniyan elinden vilâyetin halâs(ı)çün reca idüb iltica iderdi Hikmeti Huda Hazreti Risalet asrında fethi müyesser olmıyub Hazreti Ömer رضى الله عنه hilâfetinde Hazreti Risaletpenahın intikalinden yirmi iki sene sonra Amr ibnül Âs Mısır fethine gelüb Mısırı feth idüb Amr ibnül Âs hazreti Halid ibni Velidi otuz bin asker ile Behnisa gazasına serdarı muazzam idüb gönderdi Bir rivayetde bizzat Amr ibnül Âs bile idi derler Neticeî meram bu kal'ai azîmi Behnisa altında Rum küffarı ve Kıbtî keferesi ile yetmiş gün yetmiş gice cengi azîm olub beş bin sahabeî kiram ve erbabı soffa şehid olub bu kal'ai yine cebren ve

[1] Yıldız nüshası (masadakı)

[2] » » (na'sı)

[3] » » (pişüb)

[4] » » (birununda)

[5] » » (Mısırî)

kahren kuvveti islâm ile feth oldu Bu fethi fütuh cemii tevarihlerde masturdur Zira Behnisa Şam ve Mısır gazası gibi bir gaza idi Hâlâ Behnisada kibarı sahabeî kiram ziyadesile medfun olduklarının sebebi bu gazada şehid olanlardır Ve badelfeth sakin kalanlardır Cümlesinin himmetleri hazır ola Ve hâlâ Behnisa kal'ası şehrinin canibi garbında cebbaka [1] tarafında kal'anın temelleri ve burc baruları zâhir ve bâhir Badelfeth Amr ibnül Âs küffar tama idüb yine istilâ etmesinler için nefiri âmile kal'ai münhedim idüb Hazreti Ömere arz etmiştir Müruru eyyam ile bu şehir mamur ahali(i) vilâyet münhedim olan kal'nanın ahcaratlarından bu şehri bina etmişlerdir Her taşları var kim fil cüssesi kadar demir ve resas kinedli [2] taşlardır Hâlâ münhedim etdiklerinde iki taş ma [?] kırk elli vakıyye demir ve kurşum cıka(r) Ve bu kal'ai harabın cirmi kâmil altı saat devr ider binayı azım imiş Ve hâlâ cemii şehidlerimiz bu kal'anın garb tarafında Yedi Kızlar ziyaretine varınca kubbe kubbeye çatılmış medfunlardır Ve başları ucunda isim resimleri ve sinni salleri ile mastur olanların merkadlerin tahrir eyledik Ve bu kal'a garbında bir deyri kebir vardır Hâlâ eseri âserleri [3] vardır kim bir deyri dardır Zemanı imaretinde üçyüz altmış altı kapusu var imiş Her kapu birer gûne madenden imiş Çoğu altun ve gümüş imiş Hergün bir bab küşade Ol kapudan girüb âyini kadimlerin iderlermiş Ve bir yılda kapular küşade olması tamam olurmuş Ve bu kilise icre on iki bin ruhban ve batrik ve kasis ve yaya [4] ve patergâh ve keşişi Lâdikai ve metropolid ve pelend ve kaleyoroz nam keşişleri var imiş Sahabeî kiramın çoğu bu deyri feth iderken şehid olmuşlardır Ve bu deyrden çıkan malı ganayim ile Mekke ve Medine ve Tayif ve Hicazı Abbas ahalisi malı ganayime müstağrak olmuşlardı Ve içinde olan cümle ruhbanlar dendanı tiğden geçüb ezanı Muhammedîler kıraat olunub Cum'a nemazı eda olunurken bir Cum'a mel'un küffar kırk bin küffarı bed kirdan [5] ile fırsat bilüb [6] cümle ibadullah ibadet iderken alelgafle basub mabeyn [7] kılıc girüb bu cami olan deyri icre bir şemşiri âteştâb bazarı olub küffa(r) dahi bitab ve bîmecâl olub mihrab tarafında olan sahabeî

-
- [1] Pertev paşa nüshası (cebbane)
 [2] » » » (kinedli)
 [3] » » » (âsârları)
 [4] » » » (papa)
 [5] » » » (bedkirdar)
 [6] » » » (bulub)
 [7] » » » (mabeyne)

kiram Cum'a nemazın bozmayub anlar eda idince gerüde üç bin sahabeî güzîn şehidi har(b) oldular Hemen tamam olub eşselâmü aleyküm deyüb cümle eshabı kiramın güzidesi dal tiği Muhammedî olub küffarı bedkirdarı murdarı kıra kıra küffarın kararları firara mübeddel olub küffar kal'alarına can atarlar Hemen askeri islâm akiblerine düşüb kova kıra kal'alarına küffar ile maan varub bevvar kapuları sed etmeğe kadir olmayub cümle askeri islâm kal'ie le b berleb olub kal'ai Behnisa bu tertib üzere feth olmuştur Ve bu cenkde mecruh olan guzati müslimîn bir kumsal yerde yatub ol gice vakıalarında Hazreti Risaletpenah cümlesinin yarelerine mubarek ağzı yarların sürüb alessabah cümle mecruhlr kendüleri sağ selâmet yürüb [1] ol kumsal yerde yuvarlanub safa iderler Hâlâ ol kumsal yirde Rimadüşşif derler ziyaretgâhıdır Hâlâ bir mecruh ve bir mariz ol mahalle varub ol kumsal yerde yuvarlansa biemrillâhitaalâ sıhhat bulur Meşhurdur Afâkı aleliltakdır Ve hasta ve mariz olmıyan bazı kimesneler teberrüken ve teyemmünen ol kumsal mürtefi yerden yuvarlanırlar Elbette şifadan hali değillerdir Hakir şifa niyyetine öylece yuvarlanıcaverdim Zira pembe misal bu [2] rimalistan pak yerdur Ve bu şehrin ahvalin mavakaı üzere evsafın tahrir eylesek seyahatimize mani olub tatvili kelâm olur Ancak bir hafta bu şehirde meks ettiğimizde alâkadrülîmkân bu mertebe tahrir olundu vessalam Badehu Behnisadan şimale dağlara damanınca mamur ve âbâdân kurralar ubur iderek onar [3] saatde

Menzili beldei Lâhun ve cisri Hazreti Yusufu ibret nûmun

Fayyum hakinde iltizamlı mamur altı yüz han(e)lı ve bağ ve bağçe ve bir camii ve iki raviyeli [4] kahvehaneli âbâdân beldedir Andan kalkub

Cisri Lâhun

Mısır diyarında meşhuru âfâk cisri azîmdir Bizzat Hazreti Yusuf bina-sıdır Ol zemandan beru fena bulmıyub bir yerine bir rahne gelme-miştir Gûya üstad mühendis destinden henüz çıkmıştır Ve yine

[1] Pertev paşa nüshası (yüzüb)

[2] » » » (bir)

[3] » » » (on)

[4] » » » (zaviyeli)

Hazreti Yusufun mucizelerile cereyan iden Yusuf nehrinin üzerinde evci semaya kavsi kuzehvar kudret kemeri gibi gün [1] cisri azımdır Cümle Fayyum diyarına giden nehre bu kantarai kübra sedde [2] olmuştur Bu cisirden ubur idüb Gûmu Esved cibali kurbinde

Belde(i) Havvare

Kayyum [3] hakinde iltizamlı ve yüz hane müzeyyen beldedir Olkadar mahsuldar kura değildir Zira arzı yabıdır Bunu ubur idüb Bahri Yusuf kenarınca gidüb kantarai Havvare Bu dahi azım köprüdür Ve on gözdür Bundan dahi güzâr idüb kantarai Nevaîn Anı dahi geçüb yıldız rüzgârı canibine Yusuf nebi tur'ası sahilinde kâmil yetmiş tur'a ayrılıb vilâyeti Fayyuma fırka fırka ve bölük bölük olub gider Bu tur'aların yetmişinin dahi yetmiş cisri vardır Herbiri sagir ve kebir beşer altışar gözlü cisirlerdir Daima gözler mesdud durur Ta ki Mısırdan paşa ağalarından bir benam ağa ve Fayyum kâşifi ve kadısı ve müftisi ve cümle âyân eşrafı yılda bir kerre bu cisr üzre Nil kesimi mahallinde gelüb Yusuf Deryası ne mertebe geldiğün keşf idüb badehu bu cisirlerin sed olan gözlerinin mühürlerin dua ve sena ile bozub vilâyeti Fayyumun üçyüz on pare kuralarına ve kırk altı bin bağ ve bağçe ve İremzatlarına paşa ağası iznile yirmi bin kabza su koyverüb yine cümle cisrin gözlerin sed ider Ta ki vilâyet rey olub suya gark olub yine şiddeti hararet basdıkdâ yine bin kabza su koyverir Bu tertib üzre Fayyuma bu cisirlerden sular tevzi olur Cümle hâkimler bu su kesimi mahallinde hazır olmuşlar Ve kanunu kadim üzre defter mucebince vilâyete su salmasalar ahalisi [4] vilâyet birbirlerin kılıcdan geçirirler Zira herkes benim kuram sakyolsun deyu tama idüb cengi cidal olurdu Zira bu kuraların benzinden [5] beşer onar mısırî kise mal matlûbdur Bu mahalde paşa ağasına beş kise hasıl olur Eğer cisirlerin birisinde mühür bozulub su oğurlamışlarsa paşa ağası ol kuranın dirik şeyhlerin tahrir ve tazir ider Hâkimi muy deyu herkes paşa ağasından havf iderler Ve bu tur'alar müstevli olduğu Fayyum sahrası icre bu kadar bağ ve bağçede nice bin bağ sarayları ve sakiler [6] ve havz ve şadırvanlar ve selsebilli ka'la [7]

[1] Pertev paşa nüshası (göz)

[2] » » » (sed)

[3] » » » (Fayyum)

[4] » » » (ahalii)

[5] » » » (herbirinden)

[6] » » » (sakıyeler)

[7] » » » (kaalar)

var kim görenin aklı gider Bunları temaşa iderek ta cisri Lâhun yedi saatde mezkûr bağ ve bostanlar ve gül gülistanlar icre andelibleri istima iderek

Evsafı şehri kadim ve nazargâhı azîm Behiştâsâ Bağı Meram şehri Fayyum binayi tahtı Hazreti Yusuf aleyhisselâm

Bizzat Hazreti Yusuf melik Reyyan bin Velidin veziri iken bu şehri bina etmişlerdir Badehu kendülere kırk yaşında nübuvvat gelüb Mısır sultanı olduklarında bu Fayyumu taht idinüb bu şehirde sakın olub öyle mamur âbâdân etdikim ilâhazel'an anların mucizeleri berekâtile nuru ilâhî İremzatülîmad misilli bir şehri hoş hava ve rahat efza benderdir Ve Hazreti Yusuf bu şehirde *dua etdi* الى كل اللهم اني غريب فتحتنا الى و الى كل bu-yurdu Anınçün bu Fayyumda garibüddiyar olan kimesne muammer olub tepasül bulub valiler ile hüsnü ülfet iderek muhabbet üzre geçinüb mün'im âdem olurlar Ve bu Fayyum şehrinin sebebi tesmiye [1] bikavli müverrihi âlem şeyh İsbutî [2] رحمة الله عليه Hazreti Yusuf bu Fayyumu ve üç halici bin günde mamur etdügiyçün elf yevmden galat tahkiykı [3] kelâm için elif lâmin ref idüb Fayyum didiler kim Elfeyvmden mel'huz bir kelâmdır kim bu şehre alem olmuşdur Ve Hazreti Yusuf kırk yaşında nübüvvat bu Fayyum şehrinde gelmişdir Ve yine bundan [4] Mısır sultanı olmuşdur Reyyan ibni Amalika hüsnü rızasile padişahlıktan feragat idüb Hazreti Yusuf halife oldu Ve Hazreti [5] Safet şehrinde hüznü Yusufdan a'ma iken oğlu Yusufun nübüvvat hilâfetin istima idüb arzı Filistinden azmi rahı Mısır deyüb on iki evlâdile ve büyük evlâdı Yehudanin validesile ve Hazreti Musânın validesi Yuhâ Ana ile cümle menazil kat iderek Hazreti Yakubu Mısıra getirdiklerinde Reyyan karşı çıkub Hazreti Yakuba haylı îzaz etdi Gerçi Reyyan hilâfetinden farig idi Amma yine bey-nennas vak'u vekarı yerinde bir mün'im âlişan kimesne idi Andan Hazreti Yakub Fayyuma gelirken Hazreti Yusuf istikbale çıkub baba ve oğul ve biraderanlar birbirleri ile mülâkat ve müşerref olub öpüşüb görüşüb birbirlerin bağrına basub deraguş idince biemrillâhitaalâ Hazreti Yakub firakı hüznü Yusuf ile nâbinâ iken hasreti olan Yu-

[1] Pertev paşa nüshası (tesmiyesi)

[2] » » » (İsyutî)

[3] » » » (tahfifi)

[4] » » » (bunda)

[5] » » » (Yakub)

sufuna kavuşunca mubarek nergis gözlerin münevver oldu Ve Yakub nebi şad oldu Ve Hazreti Yusuf dahi mesrur handan olub Allaha cümle kurban ve doksan gulâm âzâd idüb Hazreti Yakub ile Fayyumma gelüb Hazreti Yusufu ve Fayyum şehrine ve sakın olanlara duai hayrı firavan etdi Badehu Hazreti Yakub on altı sene gâh Mısırdâ ve gâh Fayyumda Hazreti Yusufu görerek intikal idince âhirülemir yine dünyadan göz yumdu Ve civarı rahmete revane olunca Hazreti Yakubun vasiyyeti üzre Hazreti Yusuf babasının ol zati mükerrrem nakşı [1] şerifin Kudüsü Şerifde Halilürrahmad [2] dârı enbiya olan Cebeli Ceyrunda Hazreti İbrahim Halilullahın cenbi şeriflerinde kehfi enbiyada defn etdiler Hâlâ ziyaretgâhı hazı [3] âmdir Badehu Hazreti Yusuf karındaşlarının kuyuya atdıklarına kalmıyub herbirine birer ülke virüb hâkim eyledi Ana baba bir karındaşından İbriyamin [4] mukaddema Hazreti Yusuf yanında idi Âhir civarı rahme [5] vâsıl olub nakşını [6] Mısırdâ Hazreti Yusuf oğlu Efrayim türbesinde Züleyha Ana yanında defn etdirdi Badehu Yehudanın valid(e)si merhum olub Fayyumda bağlar içinde bir binai azîmde medfundur Badehu hazreti Musâ validesi Yuhâ Ana dahi merhume olub anı dahi Hazreti Yehuda validesinin yanında defn etdi Andan

Zikri vefatı Hazreti Yusufu Sıddıyk melik aleyhisselâm

Melik Reyyan dahi Mısırdâ fevt olub oğlu Darım Asvaden [7] diyarında melik idi Amma Hazreti Yusufu iman getirüb Yusuf nebinin tahtı hükûmetinde idi Hazreti Yusuf cihangir melik olub nice sene seriri saltanatda nübüvvet ile berkarar olub anlar dahi civarı rahmete karib oldukları mahalde karındaşlarına ve melik Darım ibni Reyvana ve sair erbabı divan zevilukul olan insana vasiyyet idüb buyururlar kim Benim fevtimden sonra Beni İsrail kavmi icre benim nakşım [8] için azîm fetret ve cengü cidal olur Beni gasl etdikden sonra vücudum bir metîn tuc sanduka içine koyub muhkem berk idüb Mısırın mukabelesinde Heremeyn dağları önünde Nil içinde ilka

[1]	Perter paşa nüshası	(na'sı)
[2]	» » »	(Halilürrahmen)
[3]	» » »	(hassı)
[4]	» » »	(İbriyamin)
[5]	» » »	(rahmete)
[6]	» » »	(na'sını)
[7]	» » »	(Asvan)
[8]	» » »	(na'sım)

idin Zeman ola Benim sahibim vardır deyu vasıyet idüb ruhu pür-fütühları civarı rahmete vâsıl olub Darım ibni Reyhan ve Hazreti Yusuf biraderleri vasıyyeti Yusuf üzre bir tuc sanduka defn idüb mahalli mahudda Nile bırağırlar Müddeti ömrü Hazreti Yusuf 102 sene Badehu Hazreti Yusuf ta Hazreti Sülemana gelince Nil ka'ında medfun dururken hikmeti Huda Hazreti Süleyman berhava tahtı ile tayeran iderken bir cinnî Ya Süleyman Yusuf nebi ol mahalde nüzul içindedir Amma müruru eyyam ile malûmum değildir didi Hazreti Süleyman riya emr idüb ol mahalle nüzul idüb Ehram dağ-ları huddamlarının hatunlarından bir müsınne hatun buldular Andan süal idüb ol mahallin gösterüb derhal ka'rı Nilden cinnîler Hazreti Yusufun sandıkasın tahtına alub riya emr idüb berkı hatif gibi Kudüse Cebeli Ceyruna Halilürrahman cenbinde babası Hazreti Yakubun yanında defn etdiler Hamd ol Halika kim anı dahi bir kaç kerre ziyaret etdim Badehu Reyhan oğlu Darım Hazreti Yusufdan sonra mürted olub putperest olıcak Hazreti Yusufun karındaşı Hes-yan bin Yakub ile sahili Nilde cenk iderken bu mürted Darım ibni Reyhan münhedim olub Nile gark olub cümle emval erzakın Hazreti Hesyan ihda idüb Fayyum şehrine ta bilâdı Asvana varınca müstakil padişah olub tenasül bularak Âli Yakub bu Hesyardan ziyade olub Âli Yakubiyan devleti Mısır diyarında iki yüz sene mümted oldu Andan Kâşim ibni Ma'dan melik olub bikavli Tevarihi Şehabî Firavn Musâ bin (Amran) asrında geldi Ve dört yüz sene muammer olub Hazreti Musâ ile cenk iderken âhir Süveys deryasında Kolundur boğası nam mahalde mündedim olub atıyle firar ederken Bahri Süveyse atıyle girüb gark oldu Andan Fayyum şehri nice düvelde düvele intikal ibüb âhir Hazreti Ömer hilâfetinde Amr ibnül Âs destine girüb andan Âli Abbasiyan zamanında ol kadar mamur âbâdân oldu kim gûya Huldü berrîn oldu Andan fatihi Mısır Selim Han destine girüb tahrir idüb hâlâ yine bir sevadı muazzam Bağ Meram bir şehri İremdir Ve Mısır hakinde başka kâşiliktir [1] Beher sene kise(i) Mısırlı mal ve altı bin erdeb gılâl hâsıl idüb Mısır divanında muhasebe verir Ve iki yüz tevabiatile ve yedi bölük Mısırın mustahfızan askerile atub tutub zabtu rabt ider hükûmetdir Ve kendüye kırk kise badel-mesarif fayız mal kalur yahşi mansubdur Ve yüz elli akçe ile sadaka olunur şerif kazadır Nahiyesi mukaddema üçyüz altmış pare kura idi Yusuf Deryası gark idüb yüz on pare kuraları kalub kadiya senevî sekiz sikke fayız hâsıl olur Ve gılâl tahsil için bir ağa gelüb üç kise kâr ider Ve bir ağa dahi güllâb suyu için gelüb bir kise mal ve

[1] Pertev paşa nüshası (kâşiliktir)

kâşifden bir küheylân feres at tahsil ider Ve bu şehirde üç fetva sahibi şeyhülislâmı var Lâkin mezhebi Hanbelî müftisi yokdur Ve nakibüleğrafi ve âyân eşrafı çokdur Ve ülemasının dahi haddi hasrı yokdur Ve nehri bir sahrayı bîpayanın ortasında cereyan ider Bahri Hazreti Yusufun iki canibinde kat enderkat musanna ve müzeyyen ve mamur ve âbâdân sarayı âliler ve hanei zibâlar ile âreste [1] ve bağ ve gaytan ve bostanlar ile piraste olmuş bu [2] şehri mahbub ve imaristanı mergub mahmiyei binai Yusuf bin Yakubdur Ve cümle dokuz bin altmış bin büyütu zibâlar ve binayi ranalardır İlâel'an imar olmadan bir ruşen âbâdân ve bir şehri dilşa [3] idici yerdir Ve serapa kârgir sengin bünydad ve tula ve cibs ile âbâd olmuş şehri lâtifdir Ve sutuhtarı bittemam kirec ile mesturdur Ve her hane- nin ve her sarayı âlilerin babları kal'a kapuları gibi muhteşemane derv(a)zelerdir Ve bu şehir cümle altmış yedi mahalle ve altmış yedi mihrabdır Hutbedir Maadası var nca evkafı m tîn

Âyeti tahrir olunmuştur Ve mihrabının iki canibinde bir gûne musaykal ve allâ [1] taş amudcıklar var kim cemii seyyahânı cihan gelüb tamaşa iderler Âlemi hayretde kalub malûmları değildir kim maadin midir yohsa amelî terkiib midir Namalûm bir tarafa [2] höcrelerdir Ve cirm [3] etrafıle enderun pirununda [4] olan cümle otuz altı sütunu hamradır Ve cümle kemerler üzre kıble kapu ve mihrab divarında bir kapu dahi var Anda on dört kademe taş nerdübanlar inilüb âbdest alınır Yusuf Bahri cereyan ider Ve harem ortasında bir âbı hayat cereyan ider Kapusu [5] var Ve bu cami serapa kemerler üzre bina olunmuştur Altından Yusuf Denizi geçer Ve üç tabaka bir musanna seramed minaresi vard [6] *Camii Tacüddin* altı aded amelî tula sütunlar üzre cirmsız [7] bir küçük camidir İki yan kapuları var Ve sol canibindeki yan kapunun iki tarafından sekizer kademe taş nerdüban ile çıkıldığıyçün bu camie Camii Muallâk derler Bir alçacık minaresi var Ve bir camii muallâk dahi Emir Sultanındır Karibûlahdde bina olunmuş bir camii münevvedir İki canibinden dokuzar kademe taş nerdüban ile çıkıldığıyçün buna dahi Camii Muallâk dirler On altı sütun kemerleri üzre müzehheb nakşi bukalemun tavandır Sol canibindeki kapusu etrafında

(أما يعمر مساجد الله من آمن بالله واليوم الآخر)

Âyeti ve mihrabı içinde

(قد نرى قلب وجهك في السماء)

Âyeti ve mihrab üzre müzehheb celi hattı Karahisarî ile iki satır hattı lâtif ile

(امر بانشاء هذا المكان المباركة العبد الفقير الى الله تعالى سليمان الامير الكاشف اقليم)

(البنيساسنة ستين وثمانية)

tahrir olunmuştur Ve camii Suku Zarbun canibindedir Altı serapa dükkânlardır Bir musanna müferrah dilküşa camii ruşendir Ve yine

[1]	Pertev paşa nüshası	(mücellâ)
[2]	» » »	(turfa)
[3]	» » »	(haremi)
[4]	» » »	(birununda)
[5]	» » »	(kuyusu)
[6]	» » »	(vardır)
[7]	» » »	(haremsiz)

Bahri Yusuf kenarında *Camii Hasan Bey* on sekiz sütunu hamr(a) üzere kaddi bâlâ taklar üzere halkârî ve müzehheb ve gûnagûn silü ve lâjiverd [1] ile nakş olmuş tavandır Ve iki canibinde yan kapuları var Sol tarafı yan kapusunda on sekiz kademe taş nerdüban ile çıkılub inilüb Bahri Yusufdan âbdest alınır Ve kible kapısı Bahri Yusuf üzere vaki olan cısır üzere kible kapusudur Ve hareminde iki hurma dirahiti vardır Ve bir alçak minaresi var Suku kantarai Kınavî civarında *Camiiül Mağribî* on sütun üzere haremsiz ve bir kapulu ve bir alçak minareli bahr kenarında bir camidir Ve bu camiin mukabelesinde *Hoca Camii* Bu dahi cirmsizdir [2] Ve on amud üzere bir küçük camidir Ve mihrabı içinde

(قد نرى قلب وجهك في السماء)

Âyeti merkumdur İki yan kapısı ve minaresi var Cirmsiz [3] bir küçük camidir Ve Suku Gaytandan Yusuf Bahri içindeki cami on altı sütun üzere iki yan kapu ve bir alçak minareli haremsiz bir camii sagirdir Ve

Camii ibni Allâm ve *Camii Arnavud* ve *Camii Sukulhamîr* ve *Camiiül Cedid* ve *Camiiül Muallâkı Kebir* ve *Camiiüş-şeyh Musa* Bu camilerden maada elli mihraba varınca zevari [4] mamurelerdir Ve yedi medrese ve kırk mektebi sıbyan ve iki hammam Mısırdâ şeyh Bekrîler evkafıdır Ve biri Eşşeyh Âlim evkafıdır Ve cümle on altı âyende ve revende mihmanhanesi mamur hanlardır Çarsu içinde şeyh Bekrîlerin [5] beyaz hanı cümliden âbâdândır Ve Muhiddin vekâlesi ve Bektaş vekâlesi ve Mağribî vekâlesi ve Hartul gaytanda iki vekâle ve Menkure sukunda iki vekâle ve Arnavud hanesi kurbinde iki vehâle ve Nevayin mahallesinde iki vekâle ve Şuglü kebirde bir muazzam vekâle ve kırk sekiz sebil ve üç sarnic kuyusu var Mahı Temmuzda buz paresi olub âbı hayat olur Ve altı yerde esvakı sultan (î) si var Biri Suku kantartül Milh ve Suku Hartülgaytan ve Suku Hartul Megaribe ve Sukulkebir ve Sukul Mansure ve Amud ve cümle esvaklarda dokuz yüz dükkânda ve cümle çarsuy bazar üzerleri hurma ağacı dikleri üzere mestur tavandır Şiddeti hârda cümle ehli hıref bürudet üzere otururlar Ve her bar tathir idüb sulıyub pak pakize esvakı sultanî tahir şahrahdır Zira suları firavan

[1] Pertev paşa nüshası (lâeiverd)

[2] » » » (haremsizdir)

[3] » » » (haremsiz)

[4] » » » (zevavii)

[5] » » » (Bekrîlerin)

olub halkı sahibi tab' olmaları sebebile sakkalar daima tarıkı âmları reşen [1] idüb har hâşaklerin hammamlar [2] yakarlar Böyle bir pak ve lâtif şehirdir Lâkin bu şehrin kâgir bina bezazistan(ı) yokdur Amma yine cemii hanlarda zıkıymet harir kâlâyî meta' bıkıymet firavandır Ve Halici Yusufa nazır fevkanî ve tahtanî kahvehanei bî-minnetler var kim şeb ruz âyende ve revende ehli dilânın ârâmgâhı ve cemii seyyahan devşiranın karargâhı cemii zurefa ve yârânı basafa ve ihvanı bavefa gör(ü)şecek bir cayı cilvegâh bezmgâh kahv(e)lerdir Her köşesinde mırıban ve hanendegân ve sazendegân meddahan gazelhan ebyat eş'arların ve ahengi mizmeratların düzüb bülend âvâz ile Hüseyin Baykara faslı idüb şairanı mahiran fezahat [3] belâgat üzre müfredat ve dübeyit ve müselles ve murabba ve muhammes ve müseddes tercii bend ve kazayid [4] bahri tavillerin tilâvet iderek birbirlerine hasmane çar ender çarlar ve muşerat ve müstedat [5] ve penç biler [6] okur kim âdem hayran kalır Ve mırıbanı kaş-meran gûnagûn mudhik şakalar idreler kim mürde dili şad handan iderler Bu tarafda dahi mahbus [7] pençe(i) âfitab rakkaz [8] civan şerh urub etdükde perişan kâküller gibi dili âşık dahi perişan hal olur Ve bazı canlar elinde fincanların nehre bırağub fincan cereyan iderek kahve yanına gelir Bazı âşık elinde şebeke sahili bahrde kahve nuş iderek mahileri sayd ider üzre bina olunmuş kimi fevkânî ve tahtanî kimi de havz ve fıskıyye ve havz ve şazirvan tamaşağâhı ibret nüma kahavilerdir Bazısında mu-ganniyye mahbubeler var kim âşubu fitneiengizler [9] var kim herbir işveleri sihri hilâldir Ve bir [10] şehrin ekseriya camilerinin ve zeva-vilerinin ve cabeca hanei fukaraların ve sarayı âlilerin revzeni şahni-sinleri Yusuf Bahrine nazırdır Hattâ bazı hanelerden havatîn taifeleri şebekeler ile sudan mahiler sayd iderler Ve bazı mahalde suya girüb şinaverlik iderler Ve cal [11] ma'kulesi [12] ve sıbyanı dilberanlar hod

-
- [1] Pertev paşa nüshası (ruşen)
 [2] » » » (hamamlarda)
 [3] » » » (fesahat)
 [4] » » » (kasayid)
 [5] » » » (müstezad)
 [6] » » » (beyitler)
 [7] » » » (mahbub)
 [8] » » » (rakkas)
 [9] » » » (fitneiengizler)
 [10] » » » (bu)
 [11] » » » (rical)
 [12] » » » (makulesi)

evlâbittarik mâi mahi var kâküllerin tarmar idüb Bahri Yusuf maliki gibi şınaverlik idüb uşşakları ile alâmeleinnas birbirlerin bilâvasita ve bîfuta deraguş iderler bir temaşagâhı Bahri Yusufdur Ve bazı erbabı devlet kayıklara süvar olub saz söz fasılları iderek halicin tarafına [1] ola(n) bağ ve bağçeli sarayları temaşa iderek murad idindiği hanelere uğrayarak ve kayıklar ile şehir içinde seyran iderler Ve bu şehir icre mezkûr halic üze beş yerde kantaralar var kim her biri beşer ve altışar gözdür Nehrin iki canibindeki mahallerde ve esvاكلara ubur olunur Ve bazı cisrler üze iki canible-
rinde kırkar ellışer dükkânlar vardır Her berber dükkânlarının ve kahvehanelerinin pencereleri suya nazırdır Bu gûne metîn ve âli cisrlerdir Ve cümle hanelerde sakiler [2] ile sular çekilür Hammam-
lara [3] ve bağ ve bağçeleri rey iderler Ve havz ve fısıkye ve selse-
billere ve şazirvanlara sular revan olub taraf taraf safalar [4] gûnagûn maksureler vardır Ve bu tur'ai Yusuf halic halic nice bin bağ ve bağçeleri ve besatîni müşkleri rey etdükden sonra iki yüz yirmi pare kulararın mezrealarına ve gaytanlarına taksim olub
cümle Fayyum diyarı sakyolundukdan sonra mâbaki tur'ai Yusuf Fayyum şehrinin canibi garbisinde bir saat baid Bahri Hazreti Yu-
suf(a) mahlût olur Hikmet bu kim bu tur'ai Yusuf şehir içinde cere-
yan iderken âbı zülâldir Kaçankim Bahri Yusufa munsab olur zehri
mar olur Gayetülgaye milh bir buhayrei azîmdir Dairen madar üç
günde devr olunur bir buhayredir Bazı tevarihlerde bu buhayriye
Bürketülkarn derler Canibi erbaasında bağı İremden kenşan [5] verir
yüz pare mamur âbâdân kularlar vardır Yedi sekiz ay Mısırı meve ile
ganimet iden bu kurlardır Bu bahr icre altmış pare kıyasa namında
balıkcı kayıkları vardır Kuralara âdem ve met'a götürüb getirmekde-
dirler Ve mekûlât meşrubat müsmirat taşımadadırlar Ve bu bahr ve
[6] icre yetmiş gûne mahi' olduğu sicilde masturdur Âdem kadar
cüssiye [7] dar maideleri olur kim gûya maidei Mu-
sâdır Cümleden levrek ve sazan ve sindiye ve şilye balıkları mem-
duhdur Gerci bu buhayre öyle bir bahri umman değildir Amma bu
bahr icre cemii zîruh kısmı mevcuddur Hususa deniz atı vardır Nil

[1] Pertev paşa nüshası (tarafeyninde)

[2] » » » (sakıyeler)

[3] » » » (hamamları)

[4] » » » (soffalar)

[5] » » » (nişan)

[6] » » » fazla

[7] » » » (cüsse)

ile timsah gelüb mürd olur Mucize(i) Yusufdur Ve bir mucize dahi budur ماء وسال بالندوالصال Nilin nısfı bu tur'ai Yusufdan derya misal cereyan idüb bu buhariye girüb icinde mahv olur Ve bir yire bu buhayrenin ittisali yokdur Hemen telâttum temevvüc idüb durur bir Bahri Se-fiddir Ve bu buhayre kenarında karibülâhad üçyüz altmış pare bağı Behişt mamur ve âbâdân kuralar var imiş Bir kerre bu buhayre tuğ-yana gelüb bazı kuraları gark ider Ancak keşufiyye beledlerinden yüz beş pare kura kalmışdır Ve yüz pare dahi evkaf ve iltizam kura-larıdır Ve ku bahri bizzat Hazreti Yusufu Sıddiyk sıdk ile mu-barek yedi beyzaları ile hafr iderken emri Hakkile Cenabı İzzet tarafından Cibril Emine vahi gelüb mubarek kanadile işaret etdikde bu buhayre hâsıl olur Amma şimdiki halde zehri mardan ve semmi helâhili karadan nişan verir Amma bikavli müverrih ve âlim ve âmil Hıtatı Makrisî ider Bu bahrin sahilinde sakın olan kavm Haz-reti Yusufa âki ve âsi ve gümrah olan ussâtı ümeme Hazreti Yusuf beddua idüb cemii hayvanatları bu buhayriye gark olub kendüler dahi müstagrak olub bahrleri dahi zehri mar olmuşdur Ve hâlâ bu bahr icre gark olan kavmin âdem sıfatında at ve katır ve deve ve sığır ve camus ve himar ve kelb ve koyun ve keçi ve horos sıfatında balıklar vardır Ve bazı mürd olub kenara çıkub temaşa iderler Ve derya atları bazı zaman karaya çıkub tarlalarda buğdayı ve şairleri tenavül iderler Eğer kenarda kısrakı berri bulursa aşub kısraktan kolona hâsıl olur Sene 1083 tarihinde kethüda İbrahim paşaya bir buhayre atı yavrusu getirdiler Cildi balık heyetinde ve yelesi balık yelesi ve kurgu [1] balık gibi ve sair âzâsı at gibi idi Ve Elvahat vilâyetinin cemii uyunları tahtelharkından bu buhayriye gelüb mah-lût olur derler Hattâ Sultan Mehemedi Ekrad bu Elvahat uyunları buhayrei Yusuf(a) munsab olduğun istima idüb Elvahda gayet [2] olan nehre saman ve kömür döküb altı saatde saman ve kömür Bahri Yusufa gelüb mahlût olduğu *Usulülbihar* namında bir tevarihde merkumdur Böyle âbı zülâller mahlût olurken Bahri Yusuf zakkum var acıdır Amma mahileri gayetülgaye lezizdir Ve asla balık rayihası yok bir mukavvi semekelerdir Ve *hikmeti Huda* Bu buhayriye mut-tasıl bir küçük buhayre vardır Âbı hayatdan nişan verir bir buhay-recikdir Ve eğer mülûk sahibleri murad idinseler bu âbı hayat buhay-reciği ve Yusuf buhayresini yıldız canibinde Huşu İsa şehri önünden ubur etdirüb İskenderiyye kurbinde Akdeniz (e) munsab ettirmek emri sehl idi Zira Fayyum bahirdesinin [3] arzı âli ve İskenderiyye

[1] Pertev paşa nüshası (kuruğu)

[2] » » » (gayib)

[3] » » » (buhayresinin)

canibi süflîdir Ve mabeynleri iki konak yerdir Öyle olsa Fayyum diyarında bu buhayre yerine üçyüz pare kura dahi imar olurdu Zira bu buhayre üçyüz pare kuraları gark etdiğinden maada yıldan yıla buhayre Fayyum şehrine karib gelmededir Âhirülemir Fayyumu gark ider derler Meğer mucizei Hazreti Yusuf ruhaniyyetile himayetullahdan ola Ve Fayyumun canibi garbîsinden kum deryası gelmededir Zira kavmi kum bir kerre bu Fayyuma gelüb kum tılsımın münhedim idüb şehri Yusufu günden güne harab etmeğe müddedi oluyor Zira bu Fayyumun şimali canibinde Çebbane yanında Melik Mukavkısın ve Melik Betisin ve Hazreti Yusufun sarayları var kim eflâke serçekmiş Takı Kesradan nişan verir binayı âlileri var kim bir canib(in) kum deryası ve bir tarafın Yusuf deryası gark etmededir Ve Hazreti Yusufun ibtida bina etdiği şehri Fayyum bu mahaldır Hâlâ cemîi kubabları ve amudu seramedleri ve kubabı sernigûnları zâhir ve bâhirdir Hâlâ mamur olan Fayyumun yıldız rüzgârı canibinde kurafiye muttasıldır Ta şark canibinden garb tarafına üç saatlik bir tulanî şehri azîm imaretleri âsârı var Bir sevadı muazzam şehri kebir imiş Ve dahi evvel kal'ası melik Reyran binasıdır Anın dahi hâlâ temelleri zâhirdir Bazı yerler Yusuf Deryasına gark olmuşdur Olkadar metîn ve müstahkem kal'a(i) üstüvar imişkim hâlâ bazı temelleri üze üç araba gitse müstevfa ubur etse mümkündür اما كل شيىء االك الاوجه Ve bu buhayre İskenderiyye deryasına mahlût olsa Fayyum şehri gark olmadan halâs olduğundan maada dörd yüz pare kuraya kifayet idecek kadar zemin peyda olub şadman ve âbâdân diyarı sultan olurdu Amma اذا اراد الله شيئاً هبته اسبابه Elbette zamanı var باوقاتها buyurmuşlardır Ve bir mısradâ

Saati var geçer ey Âgehî sabr et katlan

demişler Ve zamanı kadimde bu Fayyum şehrinin âbı havası cihan-ârâ memduhdur [1] âlem idi Amma ilâ el'an âbı da ve havası da sakıldır Zira canibi erbaasın kırk elli [bağ ve bağçe ve beharistan ve gülistan her tarafında ikişer saatlik yer bu bağistanlar dutub şehir bu cansitan mürgzarın ortasında kalub kesbi hava idecek bir cayi menfes kalmamış Ve anınçün bu Fayyum şehrinde bâdi saba yokdur Lâkin suyu çodur Oldahi olkadar müstameldir ki mezkûr bağ ve bağçeleri icre cereyan iderek mâni bînef' olur Şeb ruz şehrin canibi erbaasında bağlar icre bîhad ve bîkıyas mürganı gûnagûnun ve hezaran hezaran asvat nagematları âdeme bir kelâmı rahat ile istima etdikleri ve nice bin dollabların asvatı suznakleri ve nice nice yediyüz bin

[1] Pertev paşa nüshası (memduhu)

selsebil ve fevwarelerin cereyan idüb çağıldısı âdeme dehşet verir Böyle bir ibretnümadır Şehri darı enbiyadır Mısır diyarında bundan hiyabanlı ve gül gülistanlı şehir yokdur Hattâ gülistanlı bağlar da değildir Dağlarda ve tarlalarda sahraları verdi handan ahmerüllevn zeyn etmiştir Canibi erbaasında deri divarından nişan yokdur Hemen paymalı rimal bir gülistanı berri beyabandır Hattâ vakti seherde Tamiye nam bir belde vardır Fayyuma iki saat karibde Ta anda gülü handanın rayihai tavyibesi gelüb şem olunur Bu mertebe Fayyumun gülistanı ve bostanı cihanı tutmuştur Ve bu şehrin gömistanları ve kurafesi tiyab rüzgârı tarafına vaki olmuştur Şehr icre Halici Yusuf cereyan etmeğile şehir halkı taze can bulmuştur Amma şehrin vakti şitasında olan havasının ve âbının letafeti ne Haleb ne Rakka ne şehri Zorda vardır Meğer kim şehri Maarretelnaanda [1] ola Cümle Fayyum halkı yaz günleri kâr idüb kış günleri zevk safa iderler Halkı gayet ehli zevkdir Yirmi yedi bin bağ ve bostanında ve gül gülistanında mahbub ve mahbubelerile şeb ruz sıhhati [2] hassulhası bir cayı menasda iderler Zira bu şehrin gülistanı Arab ve Acemde yokdur Meğer Safın ceziresinde ola Amma bunun on iki elvan gülü sicilde masturdur Ve bu şehrin halkı gayet garibdoslardır [3] Ve gayet sulehayı ümmetden kimesneler vardır Ekseriya halkı muharremat ve melifandan [4] bir şey bilmezler Ve mucizei Yusuf nebi berekâtile bu şehrin bu kadar bin bağları var iken biemrillâhitaalâ üzümü şerab olmaz Zira bu şehirde mazannei kirame mecazibundan ve ulema müfessirîn ve muhaddisîn ve musannifinden ve hafız hamelei Kur'andan nice bin eimme ve huta [5] ve ulema suleha recülü salihler vardır Ve kavmi necabîb Yani kibari nüceba bu diyara memurlardır Ve meşayihî gayet çokdur Ve mahbub ve mahbubelerine haddi hasr yokdur Ve halkı gûnagûn esvablar giyerler Ve askerî tafesi gayet çokdur Çuka ve sof ve akmişe (i) fahire giyerler Ve zenaneleri endamına siyah harir izar bürinüb paylerine cündî fellârlar giyüb müeddebane gezüb reftar iderler Gayet ganimet şehirdir Ve arzı beledi Mısır gibidir Zira Mısır iki merhale yerdur Ve mekûlât meşrubat mahsulât sanayiatının memduhu ibtida âbdar engürü ve elması ve emrudu ve şeftalûsi ve zerdalûsi ve narı ve inciri ve ayvası beş ay Mısırî ganimet ider Anıma kayısı ve kiraz ve vişne ebeden yokdur

[1] Pertev paşa nüshası (Maarretünnoman)

[2] » » » (sohbeti)

[3] » » » (garibdestlardır)

[4] » » » (mükeyyefatdan)

[5] » » » (huteba)

Amma limon ve turunç ve kebbatı çokdur Ve hıyarşenbe derler bir meyvesi olur Dirahti ve yaprakları gûya ceviz ağacıdır Amma meyvesi yeşil yeşil kamçı gibi uzun uzun olub sarkar Kemalın buldukda siyah siyah kabuklu olub içinde boğum boğum yine siyah balı olur Gayet lezizdir Tabiati müshil Ruma Arab ve Aceme ve Firengistana bu Fayyumdan gider Gayri diyarda yokdur Cabeca Mısırdaki dahi vardır Amma cümle miridir İskenderiyye ve Reşid ve Dimyatda dahi vardır Cümlesin sahiblerinden hıyarşenbe emini alub behasın sahiblerine verir Yirmi yük akçe maktu emanettir Sahipleri bir hıyarşenbe beyi etse tahrim iderler Ve Fayyumun beyaz pembe misal ekmeği ve gülü ve gülâbi ve âdem kaddi Fayyum keteni ve beyaz gömleklik beyaz kenarlı bezi meşhurdur Amma Trabzon bezi gibi değildir Ancak Fayyumda yedi yüz çulh(a) kârhanesi vardır Bezi çok olduğundan meşhurdur Ve bu şehirde haftada bir bazarı azîm olub kırk elli bin âdem cem olub bir beyi şira olur kim diller ile tâbir olunmaz Vacibüsseyr bir bilâdı şirindir عمره الله تعالى الا انقراض الدوران

Yeme [1] evsafı Fayyumu İrem oldur kim

Bâlâda tahrir olunan tur'a ve buhayre ve haliclerin cümle su erkindisi yer olmak ile gayet bataklık ve azmaklık zemin olmak ile olasıda arzı Feymuma [2] lisanı kıbtî ile Cuye dirlerdi Bazı [3] su erkindisi demek olur Amma lisanı İbranca [4] Fayyumun ismine Fişum derler Kababita kavminden bir melikin ismidir Yani Hazreti Yusufun mucizesile hâlâ bir şehri İremzatülîmaddır [5]

Fayyum şehrinde âsude olan velileri beyan

Evvelâ Eşşeh Vumî [6] hazretleri ve Eşşeyh Şevkî ve Eşşeyh Süüdî ve Eşşeyh Şerîf ve Eşşeyh Abdullah ve Eşşeyh Ebülhudî ve Eşşeyh Ebülcibal ve Ziyareti Erbaîn ve Eşşeyh Mehemed Vafirî Camiinde minaresi dibinde medfundur Eşşeyh Mehemed Acmaî Caine [7] medfundur Ve valide (i) Hazreti Yehuda Validei Hazreti Musâ Yuhâ

[1] Pertev paşa nüshası (tetummei)

[2] » » » (Fayyuma)

[3] » » » (yani)

[4] » » » (İbranice)

[5] Kitabın kenarına yazılmıştır.

[6] Pertev paşa nüshası (Rumî)

[7] » » » (camiinde)

Ana Ve bu şehirde nice yüz bin ziyaretler vardır Amma ziyaret ettiğimiz bunlardır vesselâm Ve bu şehirde Kadri Çelebi ve Arnavud Çorbacı ve Kız Ali Çelebi ve Hacı Mansur ile vedalaşub kâşifden bir at ve üç deve yükü meyve ve üç bin para ihsan alub ve elli tüfenkendaz refikler varub[1] Fayyumdan yıldız canibine nice âbâdân gülistanlı kuraları ubur iderek Halici Yusuf sol canibimizde kalub dört saaatde dür sahrada ile [2]

Belde(i) Tamye

Fayyum hakinde iki yüz hane ve bir camii minare bağ ve bağçeli iltizamlı kuradır Bir kahvehanesi ve bir kaç dükkânları [3] Bu beldei üç bin âdem kârban halkı cem olub vakti zuhurda atlara yem asub vakti asrda pürsilâh olub azmi Mısır deyüb berrü beyaban çöle ve rimalistan yola düşüb on yedi saat şarka şadmansız ve emansız ve Urbanı imansız çölistan icre kura kasatdan [4] nam nişan yok çöldür Ve Mısıra bundan gayri yol yokdur Mahuf muhataralı yerdir Behice ve Hınadi Urbanı aşkıyasının şikârgâhı ve karargâhı yeridir Gerçi bu mahaller Habir Oğlu diriğindedir Amma vali(i) Mısır Ket-hüda İbrahim paşa emrile oğlu Behice ve Hınadi ve sukgabanların buhayre kenarında nehb ve garet etmişdi Behice ve Hınadi dahi Habir Oğluna rağmen bu Fayyum caniblerinde rehzenlik iderlerdi Biz dahi çölistanı ubur idüb ertesi alessabah Nili Mubarek kanarınd(a)

Menzili hanı Kahve

Mukaddema Boncistana [5] giderken bu mahalden ubur olunur Habir Oğlu hududu olduğu tahrir olundu Badehu bunda olan kimesnelerden Boncistan [6] meliki hedayaları ile gemiler geçdi mi deyu süal etdik Hayır geçmediler Amma Bundan iki menzil yukaruda Beni Seyfdedir deyu haber verdiler Hemen hakir bu menzil memerri nasdır Ve bir kaht galâ han(e)dir deyüb cümle atlarımız gemilere koyub bu Kahve hanı mukabelesinde Nil aşırı

-
- [1] Pertev paşa nüshası (verüb)
 [2] » » » (düz sahra ile)
 [3] » » » (var)
 [4] » » » (kasabatdan)
 [5] » » » (Foncistana)
 [6] » » » (Foncistan)

Ev safı vilâyeti Şarkı Atfih

Eyaleti Circe hükmünde başka kâşiflikdir Yedi bölükden mustahfızanı yokdur Amma yüz elli tevabiile yirmi kise malı ve erdeb gılâli tahsil idüb Circe, dehlizinde muhasebesin görür Kendüye on kise faiz kalur Tahtı hükûmetinde yirmi altı pare kuradır Şehri yokdur Kâşif haymeler ile meks ider Ve Mısır cenbinde Besatîn nam belde ile müşadır Mısır yanında bu Şarkı Atfih hududu temamdır Şarkı Atfihde Circe hudududur Circenin canibi şarkî hududu Besatînde Ve yüz elli akçe kazadır Mısır karib olmağile Mısır mollalarına nahiye ihsan olunur Mahiyye bin para hâsıl olur İki gice bunda kâşif yanında haymelerimiz icre mihman olub üçüncü günde Circede gemilere koduğumuz hedayalar ve barı saki(1) ler ile tevabilerimiz gelüb anlar Nilden hakir yine Nili canibi garba ubur idüb andan Habir Oğlu kasabasın ubur idüb Nil kenarınca beş saatde

Ev safı menzili kasabai Cize

Şehri azım ve bilâdı kadim imiş İbtida banisi Ehram dağların bina iden Surid kehenei köhnenin binasıdır Ehram dağları ile Kustat [1] şehri ki Mısır Atikdir anların iskelesidir Mısır hakinde kise iltizamlı kâşiflikdir Yüz tevabii ile ve yedi bölükden mevcut ve müsellâh mustahfızan askeri ile hükûmet ider âlâ kâşiflikdir Ve kendüye senevî kırk kise mal hâsıl olur Ve şeyhülarabı Habir Oğludur Çöl canibinin hâkimidir Ve bir hâkim dahi yüz elli akçe ile sadaka ihsan olunur kazadır pare nahiye kuralarından iki müddeti altı mısırî kise hâsıl olur şerif kazadır Şeyhülislâm Boluvî Mustafa Efendiye bervechî arp(a) lık ihsan olunmuşdur Ve şehri Nil kenarında bağı ve bağçeli ve bin haneli mamur ve müzeyyen şirinde [2] Ve cümle kırk mihrabdir Amma Cümle hutbedir Ve cümleden camaati kesiriye malik olan ibadetgâhı kadim Eski Cami hayratıdır Dua müstecab olacak makamdır Zira bu camide zübablar var Ve Camii ve Camii Maadası mesacidlerdir Ve iki vekâle ve altı kahvehane ve yedi mektebi sıbyan ve sekiz sebil ve bir hammam ve üç tekye vardır Ve âbâdân hanelerinde İkbâl kâşif saray(ı) ve Boluvî Mustafa Efendi sarayından âli binayı zibâ saraylar yokdur Ve bağ ve bağçesi ve nahlistanı çokdur Amma bostanları yokdur Zira sığır ve koyun kânıdır Çarsuy bazarında cümle halkı lebbandır Ve

[1] Pertev paşa nüshası (Fustat)

[2] » » » (şirindir)

cümle iki yüz madud dükkândır Cize lebeni ve Kaşta kaymağı gayet lezizdir Beher yevm yirmi bin mahbur [1] yoğurd ve on bin çanak kaymak tabak tabak Mısra gider Ve nice bin cerre (Âyet) لَبَنًا خَالِصًا سَائِفًا لِلشَّوَابِينَ Âyeti nazil olan süd hakkındadır kim öyle leziz südü Mısırı besler Gûya Cize sığırları ve ganemleri Mısır halkının süd analarındır Ebu Hüreyre südden ziyadesile haz etdiklerinden dua idüb anıñcün Cizenin yogurdu südü memduhu Ümmü Dünyadır Ve âbı havasının letafetinden nebatat(ı) giyahatı gayet firavan olub cümle devayatları[2] ta Ehram dağlarına varınca çemenzar merzaga [3] yerleridir Anıñcün hayvanlarının südü çok olur

Ziyaretgâhı Cize

Evvelâ sultanı bayü geda ve fakir ve fakire Eşşeyh hazreti Ebu Hüreyre Ravi(i) hadis Hazreti Risaletpenahın sahabeı kiramındandır Kabaili Mekkenen Duş kabilesindendir Amr ibnül Âs(ın) Mısır fet-hide[4] bulunub mecruhan şehid oldukları künhü ile mufassal Mısır ziyaretlerinde Mevlûdu şerif ile alettafsil tahrir olunmuşdur Mükerrer tahririnde melâlet vardır Hulâsai kelâm ulu sultanı sahib kelâmdır Hattâ bu hadisi şerifi anların rivayetlerine isnad iderler (Hadis) من رياض الجنة الجزء روضة buyurmuşlardır Hakikatülhal âbu hava cihetinden kazabai (5) Cize ravzai rıdvandan bir köşedir Musalim (6) ve mağ-mum ve sahibi hümmum bir kimesne Ciziye varsa derhal ve deran def'i hümmum ve gam idüb mesrur ve dilşad ve gamkin gönlü âbâd olub inşirahı sudurruk [7] derun müyesser olur Zira bu haki anber pakde Hazreti Yusuf aleyhisselâm Züleyha iftirâsile bu şehre karib zindan-da haps olunub halâs oldukda Cizde sakin olanlara ve ehli iyallerine dua idüb gerdi keduretden Cize halkı halâs olmuşlardır İlâyevmına hâzâ ol nefesi Hazreti Yusuf tesirile hâlâ Cize halkında zerre ve şem-me gam ve gussa yokdur Ve cümle halkı müna'imlerdir [8] Ve ziya-(re)ti Kâ'bülAhbar قدس سره Ziyareti kademi haceri Hazreti Musâ Hik-meti ilâhî birgün Hazreti Musânın aneyni [9] şeriflerine veca ârız

[1]	Pertev paşa nüshası (mievcer)
[2]	» » » (devabatları)
[3]	» » » (mezraa)
[4]	» » » (fethinde)
[5]	» » » (kasabai)
[6]	» » » (müteellim)
[7]	» » » (sadrı)
[8]	» » » (münimlerdir)
[9]	» » » (ayneyni)

olub Mısırın cenubunda şehre hâyil Cebeli Mukattama yan Cuşi dağına tecelli (i) cemale uruc idüb bir bir kelimatdan sonra İlâhi Sana malûmdur Gözlerim ağrır Bana şifa ver der Hemen Cenabı Bari-den nida gelüb Ya Musâ Senin gözlerine ilâcı Cize şehrinde bir yahudi karısının eli sebebiyle halk etdim Var sıhhatin sebebin andan taleb eyle dedikde Hazreti Musâ Ciziye gelüb ol yehudi karısın bulub derhal ol hatunu ehlihal Hazreti Musâi bir taş üzre basdırub mubarek payi saadetleri taşa tesir idüb mezkûr nisa ol taşı kazıyub Hazreti Musânın yine ayağı tozun gözüne eküb olan vecai şekin [1] olub Hazreti Musâ handan olub teaccube taşı kademi Musâ Cizde Ulu Camide mahfuzdur Ziyareti âhar Yine bu Ulu Camide kaçan-kim Hazreti Musâ aleyhisselâm Saidi Âlide İsne diyarında Ermen şehrinde rahmi mahalde validesi Yuhâ Ana firavnu lâi-nin havfinden Musâi bir şarmuta sarub sarmalıyub bir sandık icre koyub berk idüb Nile ilka ider Hikmeti Huda Hazreti Musânın vü-cudu nazenîni Nil ile cereyan iderek firavnun sarayının önünden ubur iderken şahnişinden meğer firavnun hatunu bakire Âsiye Ana bu sandukai görüb bir hacibe emr ider kim sandukai getireler Hik-meti Biçun meğer kim Hazreti Musânın pederi firavnun hacibi idi Hemen ilhamı Rabbanî Amr dil [2] canına tesir idüb can paresi olan sanduka (i) Nil den çıkarub Âsiye Anaya teslim ider Ol dahi sandukai keşf idüb görse içinde bir saadet tacı sahibi nuru mübîn gibi berk urub görünce meftunesi olub evlâd yerine Musâi bağrına basar Firavn ise keheneler sözile atadan [3] doğan masumları katl iderdi Zira keheneler batıl ilimleri ile firavna Senin devletine zeval bir oğlandan olıserdir Hâlâ ol gulâm rahmi maderdedir derlerdi Hazreti Musâ tevellüd etdükde İşte ân vücuda geldi derlerdi Firavn divane olub bîgünah masumları helâk iderdi Bilmezdi kim Cenabı İzzet firavna Musâ (i) kendü sarayında perverde etdirirdi يغفل الله ما يشاء hikâyeti cemii kisasda masturdur Neticei meram ol Hazreti Musânın Nile atıldığı mâhfaza sanduka elden ele geçüb hâlâ bu Cizdeki Ulu Camiin bir dollabında mesturdur Ve

Ziyareti nahli İsa

Kaçankim Hazreti İsa Yehud taifesi derdinden validesi Meryem Ana ile Nablus şehrinde seyahate çıkub Mısıra geldikde bu Ciziye

- [1] Pertev paşa nüshası (teskin)
 [2] » » » (Amranın)
 [3] » » » (anadan)

gelüb sayesinde oturub رطباً جنياً Âyeti üzre hurmasın tenavül etdikleri hur [1] ağacı bir köhne bîhasıl kurumuş nahl idi Hazreti İsa dua idüb ol an semer verdi Hâlâ bu Cizededir Evcî âsmâna serçekmiş bir köhne seramed ağaçdır Cize şehrinin nahlilerine bu İsa nahlinden birer yaprak gayri hurmaların kalbine sokarlar Dahi ziyade hurma verir Temaşadır Bazı hal sahibi kimesneler bu hurmanın altında teberrüken ibadet idüb Hakka tekarrüb iderler

Ziyaretgâhı diğer

Hazreti Yusufu Ken'an ilinde karındaşları kuyuya atub babaları Yakub nebiyye Yusufu kurd yedi dediler Badehu tüccar kavmi Hazreti Yusufu kova ile kuyudan çıkardıklarına alâtarikulkıyas Cenabı İzzet Habibine nazil etmiştir(Âyet) وجاءت سيارة فأرسلوا وارداً قال يا بشرى هذا غلام واستقوه بضاعه Badehu ehli tüccar Hazreti Yusufun cemali bakemalin gördüler kim bir pençeî âfitab Henüz bülûgıyyetine balig olmamış bir tıflı nuru ilâhî Yusufu Mısırâ götürüb kulumuzdur deyu bazarda Yusufâ beha taleb idüb kimesne hüsnü Yusufâ beha viremediler İllâ azizi Mısırın hatunu Züleyha Ana behasın virüb bazarı hüsünden Yusufu terazuden çıkârub aldı Hikmeti Huda Züleyha Yusufâ taaşşuk idüb meftunü olub Yusufdan kâm almak kasdında oldu Yusuf dahi enbiya zade olması haysiyyetinden canibi Züleyhaya meyl etmeyüb âhir Züleyha Yusufâ iftira idüb azizi Mısırâ gamz etdi (Âyet) وإى قصه قدمين دير قال انه من كيدكن ان كيدكن (Âyet) عظيم Âyetinde ve cemii tefasîr tevarihlerde kısası Hazreti Yusuf maşturdur Ancak meali kelâm Hazreti Yusufu Züleyha iftirasile zindanda haps etdiler Bu Âyet delildir ولقد اودنه عن نفسه فاستعظم ولئن لم يفعل ما امره ايستجن و دخل معه السجن Gayri Âyet ثم بدالهم من بعد ما راوا الايات ليسجنه حتى حين و كيلو نامن الصاغرین Bu Âyet Hazreti Yusuf ile iki yiğit(i) dahi sicne kodular Anların haklarındadır Badehu Hazreti Yusufun istikameti zâhir olub adl adalet eyledi Hâlâ Hazreti Yusufun haps olduğu sicn bu Cizeye muttasıl Busir isimlû nam bir belidede mamurdur Ziyaretgâhı ünasdır Ve bazı kibarı ulema îtikâf nebiyyeti [2] ile zindandan itlak idüb müruru eyyam ile Hazreti Yusufu nübüvvet tacile Mısırâ sultan idüb bu sicne girüb Erbaîn çıkarub ibadet iderler Makamı nebi bir ulu âsitanedir Talib olanlar bilür Gayriler bilmez Ve bu sicn icinde Hazreti Yusuf mahpuz [3] iken ibadet etmeğe evkat bilmek için haşebden saat {telif idüb anınla evkat (ı) bilüb ibadet ederdi Hâlâ

[1] Pertev paşa nüshası (hurma)

[2] » » » (niyyeti)

[3] » » » (mahpus)

sicn garının kayalarında saatin çarhları gayri âletleri mersum olunmuş eşkâl saatlerdir Hakikatülhal saat telifi mucizedir vesselâm Ve dahi bu Cize şehrinde nice ziyaretler idüb bir gice mihman olub ertesi alessabah gemiler ile Boncistan [1] melikinın hedayaları gelüb Eski Mısır ubur olunub anda barı sakilleri dâbbe ve cemellere tahmil idüb bin seksen üç Muharreminin gurresi günü Mısır sarayına dahil olub cümle hedayaları Foncistan sultanının kaimeleri ile ve nameleri ile ve âdemlerle bir alayı azîm ile cümle metai hedayaları âdeti tertibi divan Mısırdâ İbrahim paşa hasırlarına [2] teslim idüb hakir ve iki âdem

(İki satır açık bırakılmış)

Ve Boncistan [3] melikinın üç âdemi ve habesîden kethüdası Mehemed Âğa ile cümle sekiz kimesne hil'ati padişahî ile sıhhatle geldiğimize bir deve ve beş koyun kurban idüb paşa ve kethüdaya ve şehir havalesi ve Divan efendisine ve gayri ahibbaya hedayalarımız bezl eyleyüb anlar dahi mukabelesinde bize nice ihsanlar etdiler Badehu bize baki kalan hedayalarımızın bize lâzım olanlardan on siyah çerde memlûk ve üç tavaşı ve iki cevri habesî alıkoyub maadasın beyi edüb altı mısırî kise malımız oldu Ve alettahmin altı kiselik mal dahi Hacı Nîmetullahın kalyonile İslâmbola gönderdik Murad tahsili mal değil seyahat iken Cenabı İzzet hem seyhahat ve hem ticaret ve hem nice bin ziyaretleri müyesser eyledi الحمد لله هذا من به Badehu İbrahim paşa efendimizin yine şerefi sohbetleri ile müşerref olub şeb ruz can sohbetleri iderdik Sene 1083 mahı Saferi günü hattı şerif ile Âsitanei saadetden bir serbevvaban emirahor Muslu Âğa gelüb divanı Mısırdâ emri şerifler ve hattı şerifler tilâvet olunub İbrahim paşa Mısır eyaleti askeri ile Yemen gazasına serdarı muazzam olub benderi Süveysden yüz pare galyon bina olunmak ferman olundu Ve mahı mezburun onuncu günü hattı şerif varid olub benderi Ciddede ve Mekkei Mükerrreme içinde su yolları tamir olunub asakiri Yemen için zahayir cem olunmasıçün fermanı şehriyariler sâdır oldu Sene 1083 tarihinde Leh memleket (i) hasnı hasîni ve seddi metîni olan Kamanıçse Kal'asının fethi müjdesi Âsitane tarafından Âğa gelüb yedi gün yedi gice Mısır içinde bir sürur şadmaniler oldikim devri felekden beru olmamışdır Rumeli

[1] Pertev Paşa nüshası (Foncistan)

[2] » » » (hazretlerine)

[3] » » » (Foncistan)

Meydanı ve Kara Meydan çırağan ile ve toplar ve tüfenkler ve gûnagûn âteşfeşanlıklar ile Mısır şehri (i) âteşi Nemrud içinde kaldı Ve paşa bu meserretde kırk kise dahi feth müjdesin getiren ağaya ihsan etdi Ve Kamança fethine böyle tarih denilmiştir *Güftei mollayı Mekke* Efendi Şeyhülislâm Esirî Mehmed Efendinin biraderi gihteridir Müjd (e) mahallinde Mekke (de) n huccac ile gelmişler idi

Güfte

*Hâtifi gaybî beşaretile didi tarihini
Aldı Lehden Kamanıçeyi şehinşahi cihan
Sene 1083*

Bu meserretten sonra paşa efendimiz hakir (i) İskenderiyye ağası Ali Ağanın muhasebesine gönderüb bir kise ücreti kadem alub Mısıra dahil olub veziri âzam reisi İshak Efendi hacdan gelüb Âsitanıye müteveccih oldukda Âdiliyyede meks etdi İbrahim paşa göndüregitdükde bir ziyafeti azım tenavül olunurken Âmedeni haberi azli İbrahim paşa bicanibi Âsitanei Saadet Âsitane tarafından Tatar Salih on altı günde berkî hâtif gibi gelüb Köprülü Oğlundan İbrahim paşaya mektublar getirüb Mısır Canpulad zade Hüseyin paşaya ihsan olunub mazulluk haberin getirdi Ve altı ay dahi Mısıra mutasarrıf olub irad masarifi beraber idüb cemii defterleri mühürleyüb gümüş sanduka ile iç kal'ada pinhan etdi Ve eyaleti Mısırdaki ve ümena ve mültezimîn ve keşşafklar zimmetinde bir habbe bakı kalmadığuna ruznamçe suretleri alub sicilli mollada cümle erbabı divan huzurunda hücceti şer'iyeler alub yedine gûnagûn temessükâtlar aldı Ve Yemen mühimmatı için görülen keresteleri ve beş yüz katar develeri cümle vilâyet üzere bıragub bazısın eshablarına red idüb bundan dahi bir kâr idüb azle yakın bir haylı mal aldı Ve bundan bir gün mukaddem İskenderiyye limanına on bir Firenk kalyonu gelüb paşanın tahririne düşüb bu kalyonlardan üç yüz seksen altı kise gümrük aldı Ne talii meymun sa'd saatdir kim hîni azilde bu kadar mal aldı Yohsa (Âyet) من حيث لا يعلمون (Sennâ tadrühem) nassı üzere istidrac mıdır Andan ertesi gün sene 1084 Cemazielevvelinin onunda kıbtî hesabı üzere tut tabir etdikleri sene başında kim yevmi pencşenbe idi Olgün Canpuladzade Hüseyin paşa hazretleri efendimizin ağalarından Dursun Mehmed Ağa müsellim gelüb divanı Mısırdaki bir cemiiyeti kübra olub Mehmed Ağa ve Mısır ümeralarından Bey kaimmekam olub hi'lati fahireler giyüb müsellim ağa kaimmekam sarayına gitti Ertesi gün İbrahim paşa bir alayı

azîm ile ve bir gerrüfer ve dârât azamet ile Mısırdan muazzez ve mükerrem pak askerile huruc idüb doğru Âdiliyyede seraperdesinde meks idüb Mısır alayı çıkan derya misal yedi bölük askerine on yedi kise ihsan eyleyüb hayme ve harcgâhında [1] ve bar bengâhında kâmil yetmiş yedi gün tekaüd idüb cümle ağavatlarına zülbiyyat ve kutru nebat nefis taam yedirerek ve firavan tayinat virerek ve nice yüz atlar ihsan iderek zevk safa ile meks etdi Ve âyânı Mısırdan bu hîni azilde bin altmış re's havvare atlar ve iki yüz katar cemaller [2] ve habeşî gulâmlar ve gayri hedayalar geldikim mansıba mutasarrıf iken bu mertebe gelmemiş idi Beri tarafda müsellim Mehemmed Ağa saraya geçüb hüküm hükûmet idüb adl adalet etdi Ve yeniçeri ocağından alay çavuşu Gemci Çavuş paşa gelince sarayda didebanlın etdi Bادهو sene 1084 Cemazelâhîrinin yirminci bazarertesi gün Sünbüle bucunun sinde sa'd saatde Hüseyin paşa Mısıra bir alayı azîm ile dahil olmuştur kim vafında lisan kasırdır Mısırı nadiret kübra böyle bir alayı zibâ görmemiştir Allah âkıbetin hayr eyleye Ertesi divan zimmetinden kul mevacibi çıkub altı yüz otuz kise İbrahim paşadan alub kula virdiler Altı yüz otuz kise Anbarı Yusuf gılâlınden kalub anı İbrahim paşadan eman vormeyüb aldılar İbrahim paşanın Mısırlı üzre altı yüz kise bakayası kalub bu malı tahsil etmeğe Hüseyin paşa oturmıyub alâ mehl tahsil olunmasıyçün İbrahim paşa tarafından kapucılar kethüdası Ahmed Ağa kaldı Bادهو İbrahim paşa divanı Mısırdaki cümle erbabı divan huzurunda itdi Ey ümmeti Muhammed Mukaddema vali iken mah bemah sizinle muhasebem görüb elime bu temessukâtlar(ı) alırdım ki vakti hacetde def'i ihtiyac etdim [3] Şimdi asla fayide etmedi Benim zimmetimde bu kadar bekaya neden kaldı deyu süal etdikde Mısır koc(a)ları itdetdiler [4] Bu Mısır bizim karımızdır Ve buna Ümmü Dünya derler Gâhice böyle mallı evlâd doğurur didiler İbrahim paşa ilzam olub م م م olarak Canpuladzade ile vedalaşub Âdiliyyeye revane oldu Ertesi gün Hüseyin paşaya ziyafet hazır idüb Hüseyin paşa ziyafete ve İbrahim paşaya asla varmıyub İsmail kethüdâsın gönderdi Ve ziyafeti kethüda tenavül idüb cümle hedayaları Hüseyin paşaya İbrahim paşa gönderüb muhasebesi galk olduğunun hüccetlerin alub kendüye Şam ihsan olunub Mısırdan Şama azimet idüb hakir şikeste hatır olmağıle Hüseyin paşa efendimizin hizmetinde olub belâgan

[1] Pertev Paşa nüshası (hargâhında)

[2] » » » (cemeller)

[3] » » » (idem)

[4] » » » (etdiler)

mabelâğ tayinat in'am ihsanlar alub Circe hâkimi Kasım Beye gönderdi Ve nice hizmetlr ihsan idüb devletinde zevk safalar etdik Sene seksen dörd(d)e Kamança imdadına Mısırdan üç bin asker imdad için Âsitanei saadetden Emir ahır [1] İbrahim Ağa gelüb divanı Mısırdan hattı şerif tilâvet olunub yedi ocak ağaları hil'ati padişahile şerefyab olunca Bevvabzade hil'at giymedügiyçün Bulakda ma'nuk katlolundu Kırk günde Mısırdan üç bin asker Âsitaniye serdar Boşnak Süleyman Bey ile yeniçeri baş çavuş(u) müteveccih olub İskenderiyyeden dörd pare alay gemileri ile badbanlar açub azmi Rodos etdikleri haberi gelüb emirahora efendim kırk kise mal ve yirmi kise bir mamur beled ve seksen akçe mahlûl virüb ol dahi bizden Âsitaneve revane oldu Bu senei muharek(e)de şeyhülislâm Boluvî Mustafa Efendi merhum olub İmamı Şafiî cenbinde defn olundu Bu senede ruznameci Abdurrahman Efendi Hüseyini iç kal'a kubbesinde ma'nukan katl eyledi Özbek Beğ cümle köyleri Circe maliyçün furuht olunub Özbek Beğ fülûsu ahmere muhtaç kaldı Badehu Hüseyin paşa efendimiz iki sene kâmil mutasarrıf olub nice adl adalet idüb eyaleti Mısırdan öyle emn emanı Osmaniyan olub öyle ganimet oldukim tabir olunmaz Ve Ümmülkıyasdan ta Kademünnebi(ve) varınca seksen bin zirâi mülkî [2] yerde bir hafri azîm kazub yetmiş seksen bin âdem ve on bin camus burcu cürafei çeküb derki esfel misal hafirden Nili Eski Mısır önünde Bulak şehrine cereyan idüb Anbarı Yusuf önüne bîbak ve bîperva gilâl gemileri gelüb yanaşırlar idi Ve yine bu Nili sed etmek için Kademünnebi önünde ve Beledi Besatîn önünde Cize hakinde ve Nil sahilinde iki seddi rasyıklar [3] inşa etdikim herbiri Nil içinde yüzer zirâ(a) lermişdir [4] Ve seksen zirâ kadleri âli ve ellişer zirâ arzlari böyle birer seddi kavi olduğunu hakirin fakirane tarihinde

Evliya göricek esasın (anın)

Didi tarihini Binayi Azîm

sene

Hasılı kelâm vacibüsseyr ibret nüma makduru beşer değildir Rasyıklar ve tur'a hafirleridir Andan Mısır sarayında sakıye üzre bir havz ve zazırvanlı [5] bir kasrı âli etdikim gûya kasrı havernakdır (Tarih)

[1]	Pertev	Paşa	nüşhası	(ahor)
[2]	»	»	»	(Mekkî)
[3]	»	»	»	(rasyıklar)
[4]	«	«	»	(ermişdir)
[5]	»	»	»	(şazırvanlı)

*Dua ile bu kasrın Evliya tarihini didi
Mubarek eylesün Mevlâ bu âli kasrı vlahı [1]
Sene*

Ve yine Mısır sarayında bir İremzatülimad misilli hadika idüb gûnagûn şecere(i) müsmirat ile ârâste idüb bu [2] tarafında bir tah-tanî kasr inşa etdikim Ümmü Dünya(da) öyle bir kasr tevellüd etme-mişdir Ana hakirin tarihinde

*Evliya tahsin idiüb tarih didi
Kasrı divan oldu şahane lâtif
Sene 1084*

Ve yine bu saray icre paşanın hazinedarı İbrahim Çelebi cihan-nüma bir kasr bina etdikim Saidi Âliye nazır Besatîn ve İmam Şafiî sahraları nümayan bir ravzaî Cinan kasrıdır kim anın tarihidir

*Evliya göricek itmamını tarih didi
Levhaşallah ne lâtif oldu makamı İbrahim
Sene 1084*

Ve Hüseyin paşanın devletinde bu âsârlardan gayri icre yetmiş camii selâtîn tamir ve termim olub mamur âbâdân oldu Ve İsmail kethüdası saray havlisine nazır bir kâşaneî nigârthaneî Çin misal serapa kâşi(i) Çinî ile ârâste havz ve fıskıyeli bir divanhane inşa etdikim hakka kethüdalara lâzım bir kaa(i) lâtif oldu Buna dahi ihtisar üzre tarihdır

*Evliya gördü didi tarihin
Olmuş itmam bu makamı vâlâ
Sene 1084*

Hakka ki zamanı Sultan zade(i) Canpuladîde didemiz dünya gözile Mısırın bu mertebe müzeyyen olduğun gördük kim Ümmü Dünya nev arus gibi müzeyyen oldu Âhirülemir bu menasıbı dünya bir destmal gibidir İki sene Mısıra azir [3] olub veya azir [4] ismine olduğuyçün muazzez ve mükerrem İkinci senede yine kıbtî hesabı üzre tut başında sene 1084 Şa'banı guresinde Defterdar Ahmed paşaya Mısır eyaleti ihsan olunub müsellimi hazinedar Mustafa Ağa gelüb

[1] (Vâlâyı) olacak

[2] Pertev Paşa nüshası (bir)

[3] » » » (Aziz)

[4] » » » (Aziz)

divanı Mısırdı Hüseyin paşa efendimizden hil'at giyüb Mısır ümeralarından Kansu Bey kaimmakamlık hil'ati ile olub Mısıra mutasarrıf oldular Ertesi Canpuladzadiye alayı azîm hazır istemeyüb hemen kendü askerile Mısır içinde Ken'an Beğin alelittifak âyânı Mısır konaklar virüb ta Ahmed paşaya oldu

Der beyanı âmedenî Defterdar Ahmed paşa ve kârî âkıbeti o

Ahmed paşa hazretleri Âsitanei saadetden cümle askerile ve Gergerli Oğlu nam mekarî herifin bargirleri ile ılgar iderek kırk sekiz günde alayı azîm ile seksen altı Ramazanı şerif İdinin dördüncü gün Âdiliyye sahrasına askeri bîpayanile meks üç gün üç gice top ve tüfenk ve fişenk şadmanları ve şımmatı Muhammediler olub cemii erbabı menasıblardan olkadar hedayalar geldikim tâbiri ve tasviri bir vech ile mümkün değildir Amma Ahmed paşa gelen hedayalara asla ve kat'a nazâr etmeyüb Cifeye anka tenezzül ider mi deyüb cümle gelen üç yüz re's atları besatları ile hedaya getiren âdemlerin gözü önünde ağavatlarına bezl idüb adl adalet etmeğe başladı Ve kanun üze cümle erbabı divanı hil'atı fahireler ile behremend idüb menasıblar ikaf [1] mukarrer etdi Badehu üçüncü gün Mısıra bir alay öyle [2] girmişdirkim diller evsafında kasırdır kim alaylar cümle bâlâda tahrir olunmuşdur Andan divanı Mısıra çıkub muhasebesi görölüb zimmetinde malı padişahî kalub cümle eşyasın fûruht idüb deynin sühulet ile eda idüb Mısırın cemii ümena ve mültezimîn ve keşşâfları zimmetinde beşyüz mısırlı kisesi kalub Şarkıyye kâşifi Kara Aliye yirmi kise Menufiye kâşifi Mirza kâşife yirmi kise Ahmed kâşife yirmi yedi kise deynlerinden ihsan idüb ve Arıkhaneden elli mikdarı medyunları ıtlak idüb Hüseyin paşa böyle ihsan in'am hayrat etdiğinden Mısır ihtiyarlarının duai hayırların alub deynin eda etdiğine molladan hücceti şer'iyye ve ruzname temessükâtları alub bakaya kalan malları alâ mehl tahsil olunmak için ağalarından Köse Mehmed Ağay (1) vekil nasb idüb Ahmed paşaya iki kerre varub üçüncüde vedalaşub yine sarayına gitti Ve sefer mühimmatına sürü eyledi Bu mahalde tarafı padişahîden hattı şerif ile dergâhı muallâ

[1] (evkaf olacak)

[2] Pertev paşa nüshası (ile)

kapucu başlarından çukadar İbrahim Ağa gelüb Umman seferine üç bin Mısır askeri taleb idüb kırk günde iki bin asker İskenderiyyeden on dört pare kalyon ile serdar İvaz Bey ve Boşnak yeniçeri Ali ket-hüda Âsitaniye revane olub bu mahalde ve seksen altı İdi Edhasından dört gün mukaddem Canpuladzadei cümle Mısırlı bir alayı azîm ile Âdiliyyeye götürürken hemen Hüseyin paşa Mısırlının alaylarına bakmayub kendü asker (i) Mısırdan taşra çıkınca mehterhanesin döğerek bir koldan söküb Âdiliyyede otağında meks eyledi Mısır askeri gördiler kim paşa kendü alayile Âdiliyyeye gitdi Bunlar dahi süd dök-müş kediye dönüb tarmar oldular Canpuladzade Âdiliyyede iken Mısır içinde bir azîm velvele ve gulgule ve debdebe kopdu kim gûya meydanı haşrı neşrden bir gün oldu Meğer ahali [1] Mısır defterdarı [2] Ahmed paşay (1) gördiler kim bir iskemle hâkimi âdil ve salih dindar ve sözünde sadıkulkavl ve ilmi hesabda ve muhasebede fûnunu şetta-ya malik aklı Aristo ve müdebbir ehli ırz ve sahib vekar ve her şeyde perhizkâr âdem idiğın bildiler Ve anladılar kim bu Mısır tashih idüb ve arazi (i) Mısır mesaha idüb iki Mısır hazinesi dahi hâsıl ider Ve erzaklarımız bu hal üzre kat' ider deyu bir haylı âdem cem olub paşadan emin olub paşaya kat erzak'ı etmiyehenge [3] yemin gûşmal için çıkınca *Hikmeti Huda* اذ ار الله شيئا هيئه اسبابه bunlar paşa huzuruna çıkub Sultanım senden emin değiliz Bize bir yemin etkim ulûfelerimize ve malımıza ve canımıza ve kuralarımıza vaz'iyed idüb bizi rencide hatır etmezeceğine yemin eyle didiler Paşa dahi Estagfurullah hâgâ ümmeti Muhammed Ben zalim değilim ki zulm idüb nahak kan döküb cebri kahr ile bir kimesnenin malın alub ırzın yıkam didiğinde bu ihtiyarlar teselli hatır bulmuşlarken Amma aşağı Kara Meydanda söz ayakda olan haşaratlara düşüb âlâtı silâh ile feryad fıganları evce pisusiye-ye [4] olub cümle kal'a kapuları sed olub Azab kapusu üzre tobları Kara Meydana nazır idüb cemiyyet idenlere bir alarka topu etdiler Halk andan havf etmiyüb daha ziyade cemiyyet idüb Biz paşay (1) indiririz Ve şehrin havalesin ve çavuşlar kethüdası Şerif Ahmed Ağay (1) istemeziz deyu feryad idüb pürsilâh bu kadar askeri fellâh yukaru kal'ie çıkub sakalardan suları kesdiler Hemen şehir havalesi Mustafa Ağa paşaya varub Sultanım gulüyyi âm tebs olsun Benim haberim vardır Urukına

(Altı satır açık bırakılmış)

- [1] Pertev paşa nüshası (ahali)
 [2] » » » (defterdar)
 [3] » » » (etmiyeceğine)
 [4] » » » (peyveste)

girüb paşa dahi Ya ihtiyarlar Bu ne haldir Biz Mısıra gireli elli yedi gün oldu Benim dahi bir nahemvar ve naşer'i işim gücüm ve bir züllüm sâdır olmadı Padişa (h) Mısırı bana mansıb ihsan etdi Şimdi ben aşağı inüb mansıbım feragat etsem sonra padişaha ne cevab vireyim Padişahdan muateb olurum Ve sizlere sonra ikab olur Ben inmem deyu cür'et idemeyüb şehir havalesin ve bir kaç cehmil mühmillerin re'yile iki eteklerin dermeyan idüb ata süvar olunca cümle eşirrayı Mısır atlı ve piyade paşa [1] acıyle yoldaşlar tüfenk atman Kardaşlar ayıbdır Gerüye dur Alarka diyerek paşayı [2]

Hikmeti Huda

Ol gice şehir havalesin saray ve kapucılar bölük başısının sarayların bilâ zelzele nısfülleyde zirü zeber olub şehir havalesinin Süleyman namında bir pençeı zeman ve hanende ve zazende ve gûyende bir mahitab misal bir gulâmı ve beş dahi nareside hüsendar gılmanları habı rahatde iken cümle bina altında kalub şehid oldular Ve bu kadar mal menal zıkıymet mücevher eşyalar diba ve şiyb ve zerbaflar har hâsak icinde paymali rimalmisal mal saray havlinde mâlâmal mâlâkelâm yatardı Ve kapucılar kethüdası Hezarfen İbrahim Çelebi dahi şehid oldu Ve yedi aded küheylân atları dahi mürd olub vakti seherde bunların na'ışların çıkarırken görenler Allah Allah bu hayır alâmet değildir derken Rumeli Meydanından sabah nemazında kıyamet kopub paşayı indirirken havli icre paşa bu mevtaları görüb Şu merhumları bir hoş kaldırub defn idin deyu tenbih iderek aşağı Kara Meydana indi Ve gördü kim Kara Meydanda kâra gönüllü kara pus asker kara duman olub arefeden bir gün mukaddem yevmi tervide derya misal cemapur askeri cem olmuş Paşa bu asker haşeratı icre girmeye havf idüb cümle ihtiyarlar paşayı ortaya alub Devletli vezir Bir kılın düşdüğü yire bin bağımız ve yüz bin canımız feda olsun deyu yemin etdiler Amma bazı aşkıyalar Hacılar bayramıdır Paşayı kurban ideriz der Âhirkâr sözleri tesir idüb Azablar kapısı önünde paşa ile Âsiteneden bile gelmiş anbar kâtibi Abdülfettahı kılıc ile atından indirüb pare pare idüb hakikat kurban idüb aşkıyaların sözü yerin buldu Badehu paşayı (1) cem'i vefir ile bu gulüyyü âm âteşi içinden ubur etdirüb sene 1086 İdi Edhasının arefe gününden bir gün mukaddem yevmi tervide paşa (y1) Hacı paşa sarayı viranında

[1] Pertev paşa nüshası (nın ardına düşüb)

[2] » » » (oradan çıkarub)

haps idüb yedi bölük askerinden cümle çorbacılar sarayın canibi erbaasın muhâfaza idüb paşa ile saraya gelüb giren girdi girmiyen taşrada kalan kaldı Ve paşanın cümle hükûmatı elli yedi gün oldu Ve kaimmakam Ramazan Bey ve şahbender ebülkelâm ebüşşevârib Mehemed Bey ve çavuşlar kethüdası Meraşlı Şatır Hüseyin Bey oldu Ve cümle ahali (i) Mısır arzı mahzarlar mühürleyüb padişaha arzları yedi bölükden birer ihtiyar corbacı ve ümerayı Mısırdan Cündi Mehemed Bey ve sabıkan darüssaade ağası katili Kösem valide Tavaşi Süleyman Ağa bunları arzlar ile Âsitaniye revane oldular Allah hayırlar vire Ve bu haberi şumu Canpuladzade Hüseyin paşa Âdiliyye (de) ol an istima etdikim Ahmed paşa (y) kul gulüyyi âm idüb mağzuben aşağı indirdiler deyince Hamdi Huda bu tarkai [1] âsmaniye ben uğramadım Ve şimdi bu mahalde bund (a) bulunmak bed şeydir deyu hemen tuğun Hankeye gönderüb ertesi alessheher azmi âsitane deyüb gitmede Bu hakir yine Mısırdaki kalmamıza sebep bu fetret mahallinde iki abdi memlûkümüz firar idüb tahsile mukayyed olub yine konağımız olan külbei ahzanımızda kalub asla bir yire intisabımız olmıyub babı tevekküle yapışdık Andan şehri Mısır ay kayımmakam Ramazan Bey hükûmetinde olub cümle ahali (i) Mısır Ahmed paşa mağzuben nahak mazul etdiklerine peşiman olub Âyâ tarafı şehriyariden başımıza ne musibet ve ne ikab ve itab zâhir olur derken Zikrî âmedenî Abdurrahman paşa ve âkıbeti o Ve badehu sene 1087 mahı Rebiülevvelin guresinde Âsitane tarafından Bağdad valisi Abdurrahman paşanın müsellimi Sarı Mehemed Ağa Mısıra dahil olub kaimmakam sarayında meks idüb ibtida hakir buluşdum Derakab yüz âltun ve bir kaç esbab ihsan etdi Zira yirmi sene mukaddem hukukumuz olmağla müstevfa tayinatımız dahi in'am etdi Hemen alessabah Ahmed paşa ile müşerref olub nice kelimatdan sonra kayımmakam sarayına gelüb bir azım divan idüb itdi Elbetde Ahmed paşay (i) hapisden itlak idüb üzerinde olan muhafazacıları ref idüb kendüyi bir gayri mamur saraya nakl etdiresiz Yohsa siz bilürsüz deyu âyânı Mısıra bu güne kelimat idince cümlesi Bizim anın zimmetinde bir mevacibimiz ve Anbarı Yusuf gılâlimiz vardır Anı taleb ideriz didiler Mehemed kethüda Benden taleb eylen deyu cevab idicek müsellim Mehemed kethüdanın bu kelâmın sicille kayd idüb Ahmed paşay (i) Hacı paşa sarayında nakl idüb Kenan Bey sarayına tayyi mekân idüb anda cümle ağavatları gelüb gitmeğe başladılar Badehu senei mezburun mahı Cemaziyelâhîrinin evvel pazar-

[1] (tarrakai) olacak

ertesi gün Âdiliyye(ye) Bağdadı behiştâbâddan saadetle Abdurrahman paşa günde gelüb bir alayı azîm ile seraperdesinde karar idüb [1] cemii erbabı menasiba hil'ati fahireler ve ihsan in'amlar olunub üç gün üç gice (Â) diliyyede bîmisal şadmanlar oldu Ve üçüncü gün sa'd saatde alayı derya misal asker ile [2] sarayına dahil olub divanı padişahî oldukda cemii Mısırlı berki hazan gibi [3] ında [4] haberi sıhhatın aldılar Ve cümle Mısırlı teselli hatır olub gittiler [5] başı [6] ile Abdurrahman paşaya emir ve hattı şerif gelüb [7]

(İki satır boş bırakılmış)

cemii kul mevacibleri defterden Ahmed paşadan mutlak [8] male bezli himmet idüb Ahmed paşa [9] bir sene [10]

gönderesin deyu ferman sâdır olunca Abdurrahman paşa سمننا و اطمننا deyüb Ahmed paşanın elli yedi gün Mısıra mutasarrıf olub gulüyyi âm ile mazul olduğu günden sene âhirededek Mısır mansıbı kâmil bir sene Ahmed paşanın olub Âsitane tarafından kendüye ne kapucu bacı [11] ve ne salahor ve ne emirahor gelmeyüb bu kavme vireceği mal heda (ya) lar cümle yanında kalub alâ rağmı asakiri mısırî [12] kâmil bir sene Mısırdaki sakın olub cümle mevacibat ve hazine ve surre Abdurrahman paşa tahsilile Ahmed paşadan matlûb oldu Badehu sene âhinde Ahmed paşa ile Abdurrahman paşa divanı Mısırdaki muhasebeleri görölüb Ahmed paşanın zamanında cemii ümena ve mültezimîn ve keşşâflar zimmetinde bin iki yüz kise baki kaldı Hikmeti Huda bu mahalde Circe hâkimi Kasım Bey merhum olub zimmetinde yüz kise ve yüz bin erdeb gılâl kaldı Âhir Ahmed paşa Abdurrahman paşadan Circe hükûmetin merhum Kasım Beğin kethüdâsı Musa Ağaya sancağıle ve eyaletile ve Kasım Beğin borcun eda (e) tmek şartile Circei reca idüb Musa Bey bu şart ile Circe hükûmin [13]

[1]	Pertev paşa nüshası	(serperdesine gidüb)
[2]	» » »	(Âdiliyyeden Mısıra)
[3]	» » »	(döküldüler)
[4]	» » »	(ve paşanın)
[5]	» » »	(ve Mehemed kethüda)
[6]	» » »	(fazla)
[7]	» » »	(sene)
[8]	» » »	(matlûb olub)
[9]	» » »	(nın)
[10]	» » »	(muhasebesin görüb)
[11]	» » »	(başı)
[12]	» » »	(asakirülmısırî)
[13]	» » »	(hükûmetin)

kabul eyleyüb ümerayi Mısırdan olub cümle deynin eda idüb Circiye revane oldu Badehu bin iki yüz kise bevakiye reca idüb Abdurrahman paşaya oturdılar tabiri Mısır elfazıdır tahsil etmeğe deruhde idüb Ahmed paşa deynden halâs olub malı hevaki Abdurrahman paşa üzerinde kaldığına Ahmed paşa destine hücceti şeriiyeler ve divan temessükâtların alub Ahmed paşa Mısırı kâmil bir sene yemiş oldu Badehu Ahmed paşa Abdurrahman paşadan bir sammur ahil'ati fahire ile şerefyağ olub vedalaşub sarayına revane oldu Badehu defterdar Ahmed paşa sene 1087 Ramazanülmubarekinin yirmi ikinci Cum'aertesi gün Âsitaniye revane olacağını cümle yedi bölük askeri istima idüb Ahmed paşaya riayeten alessabah deryamisaşkere tenbih olunub alay çıkmak sadadinde iken hemen Ahmed paşa ol gice vakti şafîiden bir saat mukaddem kendü askerile âlem ağyardan bihaber olub cümle ahali (i) Mısır habı nazda iken Ahmed paşanın mehterhaneleri ve kös ve tablı alemleri ve alay çavuşanın velvele sıyt sadaları Mısır icre gulgule virdi Ve iki binden mütecaviz meş'aleler ile Mısırı cıragan idüb suznak segâh makamile mehterbaşı İsmail Ağa bir fasıl iderek Rumeli Meydanında sehl karar idüb velvele ârâ bir fasıl etdükde cümle ahali (i) Mısır habdan bîdar olub bu fasılı istima etdiler Badehu alayı Ahmed paşa Azablar kapısı önüne geldüğünde mehterbaşı kasden mısırlıya rağmen mısırlının kös çalmaları kaidesi üzre cümle tabilcılar alelittifak kös tarzında davullara darblar urdılar Ve boruzenler dahi bir gûne sur urub bir haylı zaman bu gûne halt fasıllar idüb Azablar kapusın ubur idince yine Osmaniyanın kanunu üzre fasla başladılar Andan yeniçeri ocağı kapısı önüne vardıkda yine kelevvel bir gûne kös haltı fasılı iderek ubur idüb Âdiliyyede vakti seherde karar etdi Badehu mısırlıdan ol kadar hedaya verdiki Mısıra dahil oldukda olkadar hedaya gelmemiş idi Badehu Âdiliyyeden azmi rahî Âsitane deyüb gitmede Hakir yine Abdurrahman paşa hazretlerinin ağavatları zümresinden olub tayinatımız ihsan eyledi Zira yirmi sene mukaddem Erdek [1] seferlerinde yeniçeri ocağında Çorbacı iken ülfetimiz var idi? Allah muammer eyleye Badehu cümle mısırlı ile gayetülgaye hüsnü ülfet idüb baba ve oğul gibi geçindiler Amma yine her divanda Mısır kulu birer ham teklifden hali değiller idi Hususa mustahfızan çavuşlarından Şerif Çavuş herbar birer gûne evza' etvar ileri, haddinden ziyade tecavüz idüb naşer'î ve nakanun tekâlifler iderdi. Âhir ocak kavmi bu gûne sefahatine tahammül etmeyüb bir vakti fecirde bazı ihtiyarlar Şerif Çavuşu kayd bend ile yeniçeri ağası Mazlum Ali Ağa ile paşaya

[1] Erdel

getirdiler Filhal paşa arz odasında katl idüb leşin iç ağaları meydanına ilka etdiler Andan kaldırub defn etdiler Cümle erbabı divan ve paşa ve pîrû civan şereri şerrinden eman buldular Amma yine kul taifesi fetretten hali değillerdir Zira (Âyet) من كل جبار عنيد Âyeti bu mısırlılar hakkında nazil olmuştur

Zikri ahvali asakiri Mısır

Hulâsai kelâm Mısır (kavmi) kavminin eğer tayife(i) askerîsi ve uleması daima hâkimleri üzre tasaddurlar(ı) [1] eyyamda feraine asrından beru olagelmışdir Amma hâlâ paşa vüzeralarını gâh sarayda gâh kasrı [2] ve gâh Taşyatır sarayında yatırub haps iderler Ve gâh gâh paşa sarayında muhasara idüb [3] idüb katl etmeği muzad [4] etmişlerdir Böyle nahak [5]

(Üç satır açık bırakılmış)

işleri nice ehli [6] iken vezir vaz eylemişlerdir Ve gâh Kasımlı ve gâh zülfikarlı [7] öyle hasm olub Rumeli Meydanında cengi azîm olub meydan bazı zeman kara Meydanda kara leşler kara dağlar gibi yığılub Ve bazı zeman Sultan Hasan Camiine ve Sultan Müeyyed Camiine kapanub cengi azîm iderler Âhir kâr Ömer paşa gibi üzerlerine topu gûb çeküb Camii Müeyyedi tob ile döğe döğe aşkıya ve zorbaları münhedim idüb camide bunları tu'mei şemşir idüb Mısırı emnü eman itdi Ve yine bu kavmi islah için defterdar Ahmed paşay valii vilâyet gönderildikde anı dahi elli yedi günde mazub mazul idüb aşağı indirüb bu fezahati ve bu bednamlığı etdiler Amma bu sırdan bir ferdin haberi yok idi Hemen minindillâh alelgafle zâhir oldu كفى بالله شهيدا محمد رسول الله nakli muhtarı üzre böyle olmuştur Amma kelâmı hafi diyelim Eğer ahali(i) Mısır hâkimleri üzre tegallüb etmeyüb mağlûb olsalar avam ve haşeratların zul-

[1] Pertev paşa nüshası (kadim)

[2] » » » (viran sakfda)

[3] » » » (ikab itab azab)

[4] » » » (mutad)

[5] » » » (işleri nice kerre çok olur)

[6] » » » (Zira böyle şeyler var)

[7] » » » (bir birleriyle)

münden Mısırın nizamı intizamı bozulub kura ve kasabatlar zulmü teaddiden harab yebab olub hazinei padişahî ve surre(i) vakfullah tahsil olmadan kalırdı Ve kanunnamei fatihi Mısır Selim Hanı Evvel Mısır feth idüb cemii diyarı Mısır tahrir idüb cemii mühimmat levazımatı cemii kulun mevacibatları ve mekûlât meşrubatların tayin eylemiştir Ve cemii vüzeraların dahi mekûlât meşrubatların tayin eylediğinden maada senevî dörd yüz mısırî kise hassı hümayun keşu-fiyye tahrir etmiştir Ve cümle askerinin yıllık çukalarına ve atlas hil'atlerine varınca Mekkei Mükerreme kisvesi evkafı sahibi vakfından iki yüz kise yıllık beha tahrir etmiştir Ve paşaların fukaralara tasadduk etmesiçün yevmiyye üç bin çil Mısır parası hazineden tayin eylemiştir Velhasıl Mısır askerinin ve vüzerasının bir kusuru yokdur kim isyan ide Ve vüzerâ zulüm ide Amma halk tamma' olub zulüm etmeğe meyyal olmuştur Amma (Mısra)

Balık başdan kokar dirler fesadın aslı malûmdur

Zemanı Selim Handa bir vüzerâ Mısır valisi oldukda ana hazinei padişahîden üç bin altun cerci rah [1] verüb Mısır kenanetullahdır Adl adalet eyle deyu tenbih iderlermiş Ol vezir dahi Mısıra gelüb kanun üze hareket idüb beher sene padişaha on iki bin altun hediye gönderüb gayri tekâlifden beri imiş Amma hâlâ zamanımızda Mısır vüzeraları Mısır için padişaha ve vezire ve kethüdasına ve valideye ve hasekilere ve şehzadelere ve kethüdalarına ve kızlar ağası ve kapu ağasına ve gayri musahiblere ve şeyhülislâma ve kadıaskerine ve islâmbol mollasına ve kubbe vüzeralarına ve defterdarlara ve sair serikârda olan yüz on nefer kimesniye bin beş yüz kise rişvet verüb Mısıra geldikde iki yüz kise dahi saadetlû padişaha cebharcılığı gönderir Ve bâlâde tahrir olunan serikâr sahiblerine ve musahiblere dahi kiselik üçyüz boğçe îdiyye esbab gider Bukadar mal kande tahsil olub Mısırdâ kan etmeğe muhtac olur Kul dâhi kana rıza vermeyüb fetret isyan tuğyan olmasın aslı Mısır vüzerasının masarifleri ziyade olduğundandır Amma hîni fethde olan vüzeralara bu ham teklif yokmuş vesselâm

Fatihi Mısır Selim Han asrından beru zamanımıza gelince vali(i) Mısır olan vüzerayı izamı beyan ider

Evvelâ badelfethi Mısır sene 922 tarihinde ibtida Cize[2] Bey paşa veziri Mısır oldu Hükûmet(i) on beş yıl iki ay yirmi-iki gün

[1] Pertev paşa nüshası (harcırah)

[2] » » (Hayre)

Sultan Gavri vüzeralarından Çerkezülâsıl bir gecî ve bahadır namdar sipehsalâr vezir imiş Ve anınla ibtida molla Kemal paşa zade Ahmed Efendi olmuştur Palak Mustafa paşa Arnavud lisanı üzre palak koçya derler Arnavudülâsıl müdebbir veziri dilîr imiş İslâmbolda Eyyub-sultan camiinin mihrabı önünde bir kubbei âlide medfundur Ve andan Hayin Ahmed paşa Süleyman Handa isyan idüb Gavriden bakı-yetüssüyuf Çerkesi nakesi bîkes haşeratının iğvasile Âsitanede veziri âzam olmadım deyu isyan idüb üzerine Makbul iken Maktul İbrahim paşa derya ile gelürken Rodosda üç kerre Mısıragemileri salub biem-rillâh avdet idüb âhir Menteşe diyarından derya misal asker ile bir vezir geldiğin istima idüb henüz Selim Han şemşirinden reha bulmuş ahali(i) Mısır havflerinden Hayin Ahmed paşa Mısırdâ Kömür hama-mında bir oğlan ile hammam faslı iderken ol kıyafetile uryan Babı Züveylede boğazından salb idüb Âsitaniye ve İbrahim paşaya arz ey-lediler Ve âhir İbrahim paşa kat'ı menazil iderek Mısıra gelüb Ah-med paşaya hıyanet idenlerden yirmi bin âdem katl idüb Mısırı eşir-radan tathir idüb Ahmed paşanın malı karunile Mısırın iç kal'asına

(Üç satır açık bırakılmış)

yedi kullei azîmi bina idüb bir dahi paşalar âsi olmasın için bina olunan kullelerin cümle topların paşa sarayına havale eyleyüb iç kal'a içinde bir narin hazine kal'ası içinde bir kulle dahi inşa etdi Hâlâ cümle hazayın ve defterhanesi el'az [1] Cümle ol kullede mahfuzdur Badehu bu kal'ie sekiz bin kapukulu yeniçeri revane oldu Ve andan Güzelce Kasım paşa ve Tavaşi Süleyman paşa [2] Hama [3]

Süveysde iki pare kadirge yapıub Hindistan Portakal Firengi elin-den Divâbâdı ve benderi Ahmed âbâdı feth idüb cümle Firengi den-danı tiğden geçüb nice yüz bin lik mali defayın alub yine kal'ai Hind padişahına hibe idüb andan Yemen benderlerinden bir kaç bender feth idüb andan karşı Habeşe geçüb Özdemir paşaya umu-men Habeşi feth etdirüb Mısıra gelmiş bir mücahidi fisebillullâh ve-ziri lânazir idi Mısır icre geyh Sarî Camii ve Süleymaniyye medresesi ve Abuhur kal'ası ve nice yüz hayrat hesenatlar anındır Andan Hüs-rev paşa ve def'a Tavaşi Süleyman paşa ve Davud paşa Ali paşa ve

[1] Fazlaî

[2] Pertev paşa nüshası (oldu)

[3] » » » (bu minval üzre)

Dukakin Mehemmed paşa İskender paşa Hadım Ali paşa Kurafede kadı Bekkâr civarında medfundur mevtine tarih

عنده ملك مقتدر سنه ٩٦٨

Ve Sipahiler hammamı sahibi Mustafa paşa ve Sofu Ali paşa hakkında bu mısra tarih düşmüştür

[1]Burcu evliyadan Mısra bir zahid veli
Sene 913

Ve Mahmud paşa Rumeli Meydanında bir cami(i) var Alay ile giderken kurşum ile urub şehid etmişlerdir Camii sahasında medfundur (Tarih)

Uranın koluna kuvvet
Sene 975

Ve def'a (tarih)

Âkıbet mahmud şüde
Sene 975

Camii Sultan Hasanın mihrabı önündedir Cami itmamında Mahmud paşa vâkıasında Sultan Hasanı görüb Sultan Hasan Benim cemaatimi niçün aldın Dilerim ki yarın benim gibi şehid olasın der Mahmud paşa habdan bîdar olub bu vâkıa tabirinden sonra nice kurbanlar ve nice nezeratlar ile Sultan Hasan ziyaretine giderken ol saat kurşum ile şehid oldular Andan Sinan paşa ve İskender paşa ve Sinan paşa def'a ve Hüseyin paşa ve Mesih paşa ve Ağa Hasan paşa ve Vezir İbrahim paşa ve defterdar Sinan paşa ve Uveys paşa ve Hafız Ahmed paşa ve Kurd paşa ve Seyyid Mehemmed paşa ve Hızır paşa ve Vezir Ali paşa ve Hacı İbrahim paşa Tarihi katli İbrahim paşa güft eşseyyh Abdurrahman

قتلت عسكر المليك وزير
ضربته بالسيف ضرباً شديداً
فقطعت رأسه ومذاق حول البغيم
الوزير راح شهيداً
سنه ١٠١٣

[1] Burada bir (Düşdü) kelimesi eksik. (Düşdü burcu evliyadan Mısra bir zahid veli) olacak.

Ve Gürcü Mehmedmed paşa ve Vezir Hasan paşa ve Vezir Mehmedmed paşa ve Vezir Sofu Mehmedmed paşa (tarihi)

(بالخير والسعادة)

dir Sene Ve Ahmed paşa ve Vezir Mustafa paşa ve Vezir Cafer paşa ve Mustafa (paşa) ve Kara Hüseyin paşa Vüzerayı Sultan Mustafadır Ve bostancıbaşı Vezir Mehmedmed paşa ve Vezir İbrahim paşa ve Vezir Mustafa paşa ve Vezir Bayram paşa Vüzerayı Sultan Muradı Rabi Ve Vezir Tabanıyassı Mehmedmed paşa ve Musa paşa ve Halil paşa ve Ahmed paşa ve Deli Hüseyin paşa ve Civan kapucıbaşı Sultanzade Mehmedmed paşa ve Nakkaş Mustafa paşa ve Maksud paşa Zemanı Sultan İbrahim Ve Eyyub paşa ve Haydar zade Mehmed paşa Zemanı Sultan Mehmedmed Rabi İbtida(i) cülûsdadır Ve Mostarlı Mustafa paşa ve Emir Mehmedmed paşa ve Tarhuncu Ahmed paşa Arnabudül-asıl idi Ve Hadım Abdurrahman paşa Rumiyyulasıl idi Ve Haseki Haseki Mehmedmed paşa ve Firarî Mustafa paşa Şehsüvarzade Gazi paşa Engürü kurbinde kal'a cenginde neşvünema bulmuş Pederi Çerkes idi Ve Gürcü Mustafa paşa ve Defterdar İbrahim paşa Anadolu da Divriki nam diyarında Nil kenarında Kademünnebe bir cami ve bir tekye tirendaz ve bir zaviye nemazgâh ve matbah(1) vera [1] Tefer- rüc idecek muaddid [2] kaalar ve maksureler inşa etmiştir Bir sahi- bülhayr veziri dilirdir Ve Ömer paşa Bu dahi Mısır kulunun aşkıya- ların kırub nice hayratlar ve Kara Meydan köşkünü ve Mekkei Mü- kerremede Ömer havzun ve sakıyeleri ve nemazgâh(1) müceddeden bina etmiş bir adli Ömer sahibi seyf Ömer paşadır Ve Cavuşbaşı merhum İbrahim İmam Şafiî cenbinde âsudedir Ve Karakaş Ali paşa Ebülfukara dirler İmam Şafiî sahasında medfundur Ve Kethüda Ebül- hayr İbrahim paşa Mostar kurbinde Bucil nam kal'ada hasıl olmuş- dur Bir lâhmı şahm sahibi mücessem Boşnak âdemi idi Kandiye bu- nun re'yile sulh oldu Müdebbir ve iskemle hâkimi ve halûk ve halim- ve selim ve yâr(â)ndan muhabbeti ulema ve lâtifegûy kimesne idi Olkadar semiz idikim her at anı götüremez idi Andan Sultanzade ve Canpuladzade Hüseyin [3] ve nesebeyn Vezir Hüseyin paşa Validesi tarafından Âli Osmandır kim Sultan Ahmedin duhteri pakize ahteri Fatıma Sultandan müştakdır Peder canibinden Âli Abbasiyandandır kim haki İslâmboldandır Müdebbir ve kârâzmude ve âkıbet en-

[1] Pertev paşa nüshası (var)

[2] » » » (müteaddid)

[3] » » » (hasebeyn)

dîş ve durbîn ve fikri şedid hâkimi şer' idi Ve defterdar Ahmed paşa Haki İslâmboldur Bir mubattan ilmi hisab kitabetde aklı Aristo din-
dar ve perhizkâr âdemdir Bâlâda ahvali alettafsil tahrir olunmuşdur
Ve Abdurrahman paşa Rumda Elbasan sancağında Yekin kal'asında
neşvünema bulmuş Arnavadülasıl yeniçeri ocağında tulû idüb Kandi-
ye fethinde kul kethüdası ve yeniçeri ağası bulunub üç sene yeniçeri(i)
Kandiye altında zabtu rabt idüb meterisde bekleşmişlerdir Asıl Kan-
diye bunun re'yi tedbirile feth olmuşdur Yedi sene yeniçeri ağası
ve iki sene Bağdad andan 3 sene [1] Mısır oldu حفظه الله تعالى Andan
Vezir Osman paşa Devleti Âli Osmanda Osman isimli Mısır
veziri bunlar olmuşdur Diyarı Hersekde Göylüc kal'ası hakinden
Bağçei hasda neşvünema bulub sene bostancı bağı andan 29
sene deri devletde kaimmakam andan üç sene vali (i) Şam andan bir
sene eyaleti Anadolu ile Kamanche muhafazasında mah

Âdiliyye (ye) gelüb gurre (i) sa'd
saatde Mısıra dahil olub kâmil üç sene vali (i) Mısır Adli ömer
üzre tahsili mal iderken Urbanı isyan etdükde üzer-
lerine Mısır askerile Tecrideye gidüb sene mah cümle asker
dokuz bin dendanı tiğden geçüb kelleleri divanı Mısır
meydanında galtan olub iklîmi Şarkıyye emn eman oldu Âhir sene
1093 tarihinde

İşbu Ümmü Dünya Mısırı nadiretülasrı Selim Han feth idelden beru Mısıra hakimüşşer' olan mollaları beyan ider

Evvelâ insü cinne sahibi fetva olan sultanı ulema ve etkiya ve
suleha varisi şer'i Resulü kevineyn yani müftiyyüs sakaleyn hâdimi
şer'i şerifülharemeynüş şerifeyn a'ni hazreti Kemal paşa zade Ahmed
Efendi ve kadı (i) Şafiî Uzun Kemaleddin ve kadı (i) Hanefî Nured-
din Ali bin Yaşinüt Tırablusî ve kadı(i) Malikî Yahya bin İbrahim
ibni Ömerüd Demirî ve kadı (i) Hanbelî Şehabeddin Ahmed ibnü'l
neccarüş Şamî Bunları Selim Han Mısıra hâkimi şer' idüb sene 923
Ruma gitdi Sene 926 Şevvalinde merhum oldu Ve Elmevlâ Ahmed
Efendi 16 sene kadı olub Davud paşa asrında azl oldu Ve Pirî
Efendi bin Hamza ve Elmevlâ Mehemed bin İlyas ve Salih Efendi
bin Celâl ve Esseyid Mehemed ibni Abdülkadir ibni Ahmed ve
Hâmid Efendi ve Abdülkerim Efendi ve Abdülkadir bin Abdülaziz

[1] Pertev paşa nüshası (valii)

Efendi ve Abdülbaki Efendi bin Abdülaziz ve Mehemmed Efendi ve Abdullah Efendi eşşehir Perviz ve Hadım Ali paşa zamanında Hasan Efendi bin Abdülhasan Sene 956 ve Arabzade Efendi Gark oldu Sene 969 Ve Abdurrahman bin Ali Efendi Sene 966 Ve Sofu Ali paşada Mehemmed Efendi elmeşhur Şah Hurrem Sene 974 mazul Ve zamanı Mahmud paşa (i) şehidde Ali Efendi Elhamidî ve şeyh Abdülkadir Efendi Ve Sinan paşada Bedreddin Mahmud Efendi ve Maluz [1] zade Mehemmed Efendi ve Şeyh Mehemmed ibni şeyh Mehemmed bin İlyas ve Nazirzade Ramazan Efendi Ve Ahmed Efendi bin İnayetullah eşşehir Nişancı Sene 984 Ve Mesih paşa zade Abdülkerim Efendi Abdülgani bin Mîrşah Sene 984 Ve Elmevlâ Hüseyin Efendi bin Kara Çelebi zade Sene 989 mazul Ve fi zem(a)nı Hadım Hasan paşa Sinan Çelebi zade Ali Efendi Sene 971 mazul Vezir İbrahim paşada şeyhülislâm Mehemmed Efendi ibni Sinan zade Sene 994 mazul Ve fetreti Üveys paşada Abdülgani Efendi Sene 995 ve Abdülhak Efendi ibni Behaüddin Sene 996 Ve Monla Ahmed ibni Ruhullahül Ensarî Sene 999 mazul Ve Hafız Ahmed paşa zade Mehmed bin Kemal Bey zade Sene 1000 mazul Ve Kaf zade Feyzullah Efendi Sene 1001 mazul Ve Elmevlâ Marufzade Mehemmed Sene 1002 Ve Osman Efendi ibni Mehmed paşa Sene 1002 Ve Hasan Efendi Kınalı zade Sene 1004 mazul Ve Kurt paşada Osman Efendi bin Mehmed Efendi Elmukaddem Sene 1005 Ve Elmevlâ Ahmed Efendi ibni Ruhullahül Ensarî ve Seyyid Mehmed paşa fetretinde Abdürreuf Efendi ve Kınalı Hasan Efendi zade Sene 1006 mazul Ve Hızır paşa zade Yahya Efendi bin Zekeriya Sene 1007 ve Kemaleddin Efendi ve def'a Yahya Efendi Sene 1009 mazul Ve Abdülvehhab Efendi Sene 1010 mazul Ve def'a (i) salisde Osman Efendi ibni Sinan veledi Mehmed Efendi Elmukaddem zikrûhu Sene 10011[2] Ve Mehmed Efendi bin Hüseyin elmeşhur bi Kara Çelebi zade Sene 1012 mazul Ve Mustafa Efendi Azmi zade Sene 1013 mazul Marreten evvel Ve Hadım Mehmed paşada Mehmed Efendi bin Abdülgani Def'a (i) saniyede mazul Sene 1014 Ve Mustafa Efendi ibni Âli Sene 1015 Ve Kara Hüseyin paşada Abdülbaki bin Tarsun [3] Efendi ve Mehmed Abdülcıyad Efendi mazul Sene 1017 Ve Mukıym vezir Mehmed paşada Yahsî Mehmedüşşehrî mazul Sene 1018 [4] Ahizade Yahya ibni Abdülhalim Efendi Sene 1020 mazul olub Şamda merhum oldu

[1] Pertev paşa nüshası (malûl)

[2] 1001

[3] Pertev paşa nüshası (Tosun)

[4] Buradan aşağısı Pertev paşa nüshasında yok

Elfaslû (I Hâmis) [1] ve seb'in

Mahmiyyei Mısırdan Abdurrahman paşanın istikbaline Şamı Şerife gi(t) diğimiz menazilleri ve kura ve kasabatları ve acayibat garayibatları sergüzeşt serencamları ayan ve beyan ider

Mısır şehrinden bin seksen yedi Cemazelulânın guresinde beş gulâm ve beş at ve iki seyishane ile yeniçeri ocağının baş cavuşu Gemci Mustafa Ağa ve çavuşlar kethüdası Hüseyin Ağa ve terceman Ağa ve kayımmakam kethüdası ve müsellim Mehemmed Ağa üç bin mikdarı asker ile Mısırdan çıkub canibi şarka iki saat gidüb

Menzili kal'ai Sebili Allâm

Bir vadinin ortasında şekli murabba taş bina bir kal'ai zibâder Dayiren madar cirmi dört yüz adımdır Amma hendeği yokdur Canibi garba bir demir kapısı vardır Andan içeri bir kat demir kapu canibi şimale nazırdır İçinde iki yüz mustahfızan höcreleri ve sakıye ve horları [2] ve kaaları var Burc baruları ve bedenleri mamurdur Cebehanesi ve altı pare topları vardır Ve içinde neferatları kanunu Selim Şah üze mah bemah Mısır ümeralarından bir emîri Mısır beş yüz âdem ile nöbet bekleyüb âyende ve reveyde [3] huccacı ve tüccarı Mısıra götürüb getirir Bir ay tamam olub yerine bir gayri beğ gelir Sene tarihinde bu kal'a (i) Arab aşkıyası mazarratı def'iycün binasıdır Amma gayet mahallinde inşa olunmuş Ve bu kal'anın kapısı önünde bir divanhaneî

(Beş satır açık bırakılmış)

tahtanîsi var Daima beğler anda bekler Cümle atları gözleri önünde mırzıkları [4] bağlı kemin kûp âmâde dururlar Zira bu mahallin kıblesi ve canibi şarkı çöl çolistandır kim rahî Miledir [5] Garbı ve şimali serapa bağ ve bağçelerdir Cenub tarafı Habeş diyarlarına varınca sengistan dağlardır Hemen bu mezkûr çölden ve dağdan ve bağdan Arab zâhir olub çalub çarpub seyl suyu gibi gayet [6] olur

[1] Pertev paşa nüshasında da böyle eksik fakat (Elfaslul Hâmis) olacak.

[2] Pertev paşa nüshası (havzları)

[3] » » » (revende)

[4] (mırzıkları) olacak

[5] Pertev paşa nüshası (Mektedir)

[6] » » » (gayib)

Anıncün bu Sebili Allâm kal'asında muhafaza iden beğler daima pürsilâh âmâde dururlar Ve bu kal'adan yol aşırî taşrada Hasan Bey Camii İslâmbol tarzı bir şerifeli minaresile Mısırın camileri evsafında tahrir olunmuş Ve camie muttasıl bir se[b]il hane ve müsafirîn kaaları ve yine yol aşırı bağ ve bağçeli âbı havası lâtif cayi nazif yerdir Ve matar kesret üzre nazil oldukda bu Sebili Allâm fezasında bin gurusluk Sebili Allâm taşı bulunduğ u meşhuru âfâkdir Ve ulemayi Mısır kavli üzre Şeddadın bina etd üğ i İremzatülîmad gibi Şeddadın bağı İremidir Bu Sebili Allâm zemininde idi Anıncün böyle zikıymet taş bulunur derler الهدى على الراوى Bادهu bundan kalkub şimal tarafına gidüb

Beledi Matariyye

ki Hazreti İsa sakin olub hafr etd üğ i kuyu bu Matariyyede olduğ u-
nun evsafı bâlâda mufassal tahrir olunmuşdur Bu beledi ubur idüb
andan

Şehri Aynuş Şems

harabı icre beş saat gidüb

Menzili Hankat [1]

Bir düz sahrada bağ ve bağçeli ve bostanlı yerde Kalyob kâşifi hükmünde subaşılıktır Ve nakibüleşrafı Mısıra bervechi arpalık yüz elli akçe kazadır İhsan olunur Ve yüz elli pare kura nahiyelerinden senevî beş mısırî kise hasıl olur şirin kazadır Dokuz cami ve otuz mescidi var Evvelâ çarşuda cemaati kesiriye malik Sultan Eşref Camii fevkanî ve üç tabakalı ve bir minarei mevzunlu ve bir gibi kapuları var Her gice sed olur Bin adım tuli bir şahrâhı sultanîdir Bu şehir Sultan Eşrefin asrında gayet mamur imiş Zira bu şehrin ihyasına anlar bais olmuşdur Ve memduhatından kavunu ve karpuzu ve gayri sebzevatları memduhdur Zira besâtinleri cihanı zeyn etmişdir Ve suları serapa kuyulardır Amma gayet lezizdir Ve bu şehir Nilden bir saati baide çöldedir Ve âbı havası gayet lâtifdir Ve cebbanesinde ulu sultanlar medfundur

[1] Hankah

Ziyaretgâhı Hankah

Evvelâ şeyh Ömer ve şeyh Mehemedi İrakî ve eşşeyh Halil ve eşşeyh Mehemedi Gûranî Bu azizlerin nice keşif keramatları zâhir olmuşdur Kubbeleri ve tekyeleri vardır Andan canibi şimale bir saat bostanlık icre giderek

Beledi Münire

Bağlı ve bağçeli mamur beledir Bu mahalden şimale Sutuh tabir etdikleri Urbanın arsağâhı bîeman yerdir Urban şakilerinin havfin-den ubur etmek müşkildir Selâmetle bu mahalli ubur ibüb

Beledi Evvelâ Deramis [1]

Bu dahi Kalyob hakinde beş yüz haneli ve canibi mamur beledir Ubur idüb nice müzeyyen kuralar dahi güzer iderek sekiz saatde

Evsafı menzili vilâyeti arzı Hâsân ve darı kehhanan şehri Belbis

Kablettufan dahi şehri azîm idi Badettufan Hazreti Nuh Musul kurbinde Cudi dağında derkenar olub Cude nam şehri inşa etdiler Badehu Kalimon kehene damadı olan Mısrayim ki nebirei Hazreti Nuhdan Nuh nebiden bu Kalimon ve Mısrayim mezun olub bu arzı Hâsanda Belbis âsârı binaların bulub sakın olub imar etdiler Badettufan ruyi ercinde [2] ibtida imar olan Cude ve Şam ve bu Belbisdir Beni İsrail şehirlerinden şehri azîmin biri dahi budur Tevarihi kıbtîd(e) ve Tevarihi Sabiyye ve Tevratda masturdur Zira Arzı Mukaddese haddidir Bundan cenuba Mısır haki Arzı Mukaddes değildir İhtilâf kesire çokdur İllâ bilittifak bu Belbis şehri nihayeti Arzı Mukaddesdir Arzı Hâsan deyu cemii kütübü tevarihlerde musarrah şehri atikdir Ve kehene ve kukema ve sultananı self binaları âsâ(r)ları var kim diller ile tabir olunmaz Kaçankim hunu Yahya talebiyçün Buhtunnasır huruç idüb bu şehri icre iki kerre yüz bin Beni İsraili dendanı tiğden geçirüb şehri harab etdikim hâlâ ol harabistan anın zamanından kalmışdır Nice mülûklar dahi gelüb imar etmişlerdir Amma güneşde zerre ve deryada katre misal mamur

[1] Pertev paşa nüshası (Deraim)

[2] » » » (arzda)

olmamışdır Hâlâ Mısır eyaletinde Şarkıyye kâşifinin tahtıdır Dört yüz esbsüvar tevabiile ve yedi bölükden Mısır askerile üçyüz kırk pare kur(a)dan yetmiş kise malı padişahî tahsil idüb Mısır divanında muhasebe görür kendüye dahi

(İki satır açık bırakılmış)

Kırk kise mal fayız kalır Mirî gılâli yokdur Ve üç yüz akçe şerif kazadır Senevî on beş kise hasıl olur şerif kazadır Mezahebi erbaadan müftileri ve nakibüleğrafi ve âyân eşrafi vardır Şehri bir düz sahrada vaki olmağile bâdi nesim tesir idüb âbı havasının letafetinden bağ ve bağçesi ve müşebbek bostanları bîhisabdır Ve cemii rahları sadrenc nakşı tarh olunub tarik âmlartının [1] tarafeynleri tertib üzre şecerei cemmiz ve nabıka ve sac dirahıtları ile müzeyyen ve sayedar yollardır Bu tertib üzre bu şehri Âli Abbasiyandan Sultan Mehemed bin Ebu Said bin Elmuktedir billâh tezyin eylemiştir Bu şehir cümle dörd bin hane ve sarayı âliler ile ârâste ve eşvakı [2] müzeyyen ile piraste olmuş şehirdir Ve sekiz mahalle ve sekiz hittadır [3] Maada seksen altı zaviye mihrabdır Cümleden Camii Kesir [4] köhne bina-
dır Amma cemaati kesiriye malikdir Cümle otuz dörd aded amud üzre nakşı zerkâr bukaletun ve lâciverdi nilgûn müzehheb tavanı ibret nümundur Ve mihrabında (Âyet)

(قد نرى قلب وجهك في السماء)

Âyeti tahrir olunmuşdur Ve ağaç minberinin babı üzre

(امر بإنشاء هذا المنبر المبارك السلطان محمد بن أبوسعيد)

masturdur Ve bir minaresi ve dört kapısı var Ve Camii Mahmud Ağa nevbina bir camii zibâ evkafı metîn lâtif ve ra'na camidir Ve bu camiin mukabelesinde Camii dahi bir minareli ma'mur camidir Amma çarsu içinde olmak ile şeb ruz cemaati firanandır Camii Camii görüb (ziyaret) etdiğimiz cevamiiler bunlardır Maada zenavilerdir Ve bir küşade hammamı var Üçü şiddeti harda mesduddur Ve dokuz aded vasi kahvehan(e)leri ve on beş vekâlesi cümle vekâlelerden mamur buğday

[1] Pertev Paşa nüshası (âmlarının)

[2] » » » (esvakı)

[3] » » » (hutbedir)

[4] » » » (Kebir)

vekâlesi ve zeyt vekâlesi mamurlardır Ve cümle iki dükkândır Lâkin bezazistanı yokdur Amma yine cemii zîkıymet âdem deryasıdır Ve âbı havası gayet lâtif olduğuna (Ve zamanı Mustafa paşayı [1] Mehemmed Efendi eşşehir Biçivizade Sene 1030 mazul ve Osman zade Abdülkerim Efendi sene 1030 maz(ul) ve Muhteşem Rıdvan Efendi ve bunlardan Mukaddem Abdullah Efendi bin Mahmud kadı(i) Mısır olub ikisi bir senede mansıb [2] ve mazul oldular) [3]

Suları kuyulardır Amma âbı hayatdır Ve bu şehir Nilden iki merhale yer baid çöldedir Amma kaçan [4] Nil tuğyan etse Mısırdaki Nil kesimi olduğu mahalde Ebulmeccane nam cisr dibinde Nil kesimi olur Ol cisrin altından cereyan iden Nil cümle kalyon [5] vilâyetin rey idüb andan Şarkıyye vilâyetin rey idüb bu şehri Belbisi rey idüb Belbise gemiler gelüb zahire ve meta alırlar Ve bu şehrin mekûlât meşrubatının memduhu üzümü gayet âbdar ve terdir Ve narı Fuhe narından danedardır Ve nisvan tayifesi engüşt ve nahanlerine uracak hınnayı ahzarı cemii islâm diyarına bu Belbisden gidüb hazine hasıl olur Azîm hınna bağları vardır Halkının ekseriya kârları bu hınnadır kim nisa tayifesinin dest palarında lâilgûn rengârenk ver(ir) Bu hınna tarlalarda ziraat olunur Hurde ağaccıklardır Ve yaprakları cem idüb değirmenlerde dakikvar idüb hınna olur Ve üç sene ağacı mahsul verir

Der beyanı Saidi Süflî yani arzı Hâsanı Belbis

Evvelâ bikavli müverrih Mıgdîsî [6] şehri Ariş Mısırın âhirül-hudududur Aandan canibi şimale arzı Şamdır Amma Arişden cenub canibine Belbise gelince Arzı Hâsandır Belbisden Mısıra gelince Arzı Ridaniyyedir Mısırdan Besâtine varınca Arzı Emsusdur Andan öte Nilin şark tarafına Arzı Atkih derler Zira şehri sarkı Atkih beri Mısır tarafındadır Amma Nilin karşı garb canibine Arzı Fayyum derler Andan yukarı ta Circiye varınca Saidi Âli derler Saidi Süflî

[1] Pertev paşa nüshası (paşada)

[2] » » » (mansub)

[3] Kavs içine alınan satırlar sahifa 1030 daki Mısır mollalarının sonuna yazılacakken buraya yazılmış. Pertev paşa nüshasında da aynıdır

[4] Pertev paşa nüshası (kaçan)

[5] » » » (Kalyob)

[6] Pertev paşa nüshasında da aynı

Bel(b)is ve Arişdir Amma Circenin Nil karşısına Dehlizi(Cir)ce derler Zira Habeş iklimi ol taraftadır Ve bu Saidi Âli vilâyeti Ümmü Dün-yayı besleyen ganimet yerlerdir Amma mezkûr Saidi Süflî kim Belbis ve Ariş hakidir sahili Bahri Sefidde susuz bieman Katıyye Ümmül-Hasan çölüdür kim nihayeti Tih sahrası çölüdür Katıyye çölün kazısan

Andan bu şehir icre

Ziyaretgâhı Belbis

Evvelâ şehrin haricinde kible tarafında bir soffai âlide on yedi Benî İsrail peygamberleri medfunlardır Ve zia(re)ti Eşşeyh Ali ibni Sa'dun bir kubbei ebyazda medfundur Ve bunlardan gayri ziyaret etmedik Ve bu şehir icre olan fukara gurebalara nîmetleri mebzul hanedan sahiblerinden olan Boşnak Mahmud Ağa ve mukabelesinde Hüseyin Çorbacı ve Mehemed Çelebi ibni Şuayb ve Mehemed Çorbacı ve Yusuf Çorvarcı [1] bunlar ile vedalaşub andan yine şimal canibine nice mamur ve müzeyyen kuralar ubur idüb ve

Beledi Ri'ni

yi geçüb düz sahralar icre Belbisden beş saatde

Evsafı Kal'ai Karin

Sene 860 tarihinde bu kal'ai Sultan Kaytbay binasıdır Şarkıyye hâkimi hükmünde subaşılıktır Ve Belbis nihayetidir Kal'ası bir düz sahrada şekli murabba bir tula bina kal'ai zibâdır Ve dayiren madar cirmi dörd yüz hatverdir Ve şimale nazır bir hadid kapısı vardır Takı paki beyaz taşdan bina olunmuşdur Diyarı Mısır müteferrikası ocağındandır Ve yüz elli neferatı ve on beş topu ve gayri cebehanesi ve kal'a icre yirmi hanesi vardır Ve kal'anın vasatında bir meydanı halisinin etrafında hanelerdir Ve kal'a kapusunun iç yüzünde Sultan Kaytbay Camii kapusunun iki yanında mermer taşlar üzere celi hat ile yazmışlar ve kazmışlar (Âyeti şerife)

(أما يعمر مساجد الله من آمن بالله واليوم الآخر)

Âyeti tahrir olunmuşdur Ve bu camiin bir alçak minaresi ve iki kapısı var Haremi yokdur Ve mihrabı önünde bir cemmizi münteha

[1] Pertev paşa nüshası (Çorbacı)

dirahti var Sayesinde bin âdem istirahat idüb serhoş olur Zira âbı havası gayet lâtifdir kal'adır [1] Ve taşra varuşu hurma bağı ve bostanlı üçyüz hanedir Ve âbı hayat kuyu suları vardır Ve nehri Nil bu şehre bir konak yer baiddir Amma Temmuzda Nil gelüb bu Karin bağların rey ider Ve kırk dükkânı var Hammamı ve gayri imareti yokdur Ve bu kal'anın canibi şarkında ta iki saat yire varınca serapa hurma bağlarıdır kim cihanı dutmuşdur Ve her bağda beni Âdem sakinlerdir Ve Beni Sakar Urbanı aşkıyası havfinden bu Karin kavmi daima pürsilâh âmâde dururlar Ve cümle bağları topdan divarı âlilerdir Her tarafında kurşum atacak mazgal delikleri vardır Ve cümle hanelerden birbirlerine hemcivar kuyuları [2] vardır ki hîni ma'rekede birbirlerine imdada varırlar Ve bu Karinin karpuzu ve hurması memduhdur

Ziyareti eşşeyh Abdurrahmanı Filistinî

Bağlar kenarında bir kubbei sagirede medfundur Bu kal'adan kalkub hurma bağları icre yine canibi şimale

Beledi Settare

i ubur idüb altı saatde

Evsafı şehri kadimi Salihyye

Şarkıyye kâşifi hükmünde subaşılıkdır Şehri bir vasi sahrada iki saatlik hurma bağları fellâhîn şehridir Bin mikdarı hanedir Amma cümlesi mahlistan hıyabanı içre başka başka evlerdir Ve cümle birbirlerine muttasıldır Ve cümle komşu kapuları vardır Ve her hanenin yine etrafında mazgal delikleri vardır Zira şeb ruz çöl Urbanı bunlardır [3] at ve koyun ve yem ve taam ister Bunlar vermeyüb daima çenk iderler Anınçün her haneden birbirlerine kapular ve tüfenk mazgalları var On bin mikdarı Benî Salihî derler kavmi şecidir Bunlar dahi iki fırkadır Bir sınıfı Beni Cezamdır Ve bir fırkası Beni Haramdır Bunlar dahi daima birbirleri ile cenk iderler Gayet mel'un kavmleri vardır kim cümle âyende ve revende bu âsi kavmden âcizlerdir Bu kavmi islah için ve ârâmğâhı tüccarı huccac olsun için

[1] Pertev paşa nüshası (lâtif kal'adır)

[2] » » » (kapuları)

[3] » » » (bunlardan)

bu mahalde bu şehri sene tarihinde Sultan Salih bina ettiği-
 çün Salihîyye derler Evayili a'sarda gayet mamur imiş Amma me-
 merri nas olup çöl Urbanı yatağı olmağile ammaristanından çarsuy
 var Han hammamından asla bir şey kalmamıştır Ancak bağlar içinde
 bir vasi meydan vardır Gûnagûn dirahti âliler ile müzeyyen bir
 bir fezadır Ol meydana haftada bir kerre cevanibi erbaa kuralar
 âdem cem olup beyii şira idüb azîm cemîyyeti kübra olur
 Ve herkes meta gider Ve nice bin deve yükü hurma
 fûruht iderler Zira Sa hurması olur Ve bu bazar mey-
 danında bir camii kebiri fevkanî vardır Sultan Kaytbay binasıdır
 Misli Meğer Mısırdaki yine Kaytbay Camii ola Bir minare(i) âlisi üç
 tabakadır Amma cemaati yok Urban içinde kalmış garib camidir Ve
 şehrin halkı gayet ankaldır Zira âyende ve revendeye nice kerre
 yüz bin deve yükü su satarlar Zira bu şehirden kasabai ÜmmülHasan
 çölünde altı konak yerde leziz su yokdur Sahrayı Tihin nihayeti bir
 rimalistan ve çöl çolistan ve berrü beyeban bîeman yerdir Bu Sali-
 hiyyeden sular ve kira ile develeri yükü ile d(u)tub azmi rah olunur
 Anınçün bu kavm ankadır Ve Ümmül Hasan çölünde bîtab ve bî-
 mecal kalan cemal ve hussanları ve bagal ve himarları cümle bu şehir
 halkı varub alırlar Besleyüb yine huccaca satarlar Ve fetaları daima
 rehvalık [1] idüb âdem katl iderler bir alay kutauttarik âsilerdir
 Amma Cenabı Bari dahi her Musâya bir firavn bir Musâ halk ettiği
 gibi bu kavme dahi Cenabı İzzet çöl Urbanın Musâ gibi bu firav-
 nîlere musallat etmiş Hattâ hakir cümle asker ile bu şehirde bir
 hafta meks idüb paşa ılgar ile gelir deyu intizarda olup dururken
 hikmeti Huda bu şehir üzre çöl Urbanile mahlût Beni Cezam kabi-
 lesi ile yek dil yek cihet olup cümle bin beş yüz hüheylân atlı Ur-
 banı sahib huryan [2] bu şehir halkının üzerlerine musallat olup
 şehrin cenub tarafın nehbü garet etmeğe başlıyınca Salihîyye kavmi
 dahi cümle pürsilâh esbsüvar ve piyade dest ber cida iki bin âdem
 bu Beni Haram ile cenge âhenk etdiler Bunlar hanelerinde olmak ile
 köpek cengi iderek avret oğlanları dahi imdad iderek Beni Haram ka-
 bilesi hiyeli mekrde zülfünün haramzadeler hemen mağlûbiyyet sem-
 tin gösterüb firar etdiler Bu Salihîyye kavmi bu hali görüb eğer esb-
 süvar ve eğer piyadeleri at boynuna düşüb Beni Haramlı akabince ko-
 va kova bağlarında ve evlerinden bir saat yer çöle çıkınca derlerhal [3]

[1] Pertev paşa nüshası (rehzenlik)

[2] » » » (hussan)

[3] » » » (derhal)

Beni Haram filhal geruye avdet eyleyüb ac kurd koyuna girer gibi girüb bu Salihyye kavmin domuz balığı gibi hıştlayub ve eslahlıyub sürü sürü ve kıra kıra tarfatülayn icre bin sekiz yüz âdemi yelmanı cıdadan geçirüb cümle küheylân kısrakları ve sayir malı ganayım ile Beni Haram mesrur handan oldular Ammma münhedim olan Salihyye kavmi can hevli ile at boynuna düşüb bizim asker içine gelirken bizim asker dahi anların ardın urmağa geldiler zan idüb ileri gelenlerden elli mîkdarı âdem Salihyyeliden hake düşdü Âhir bizim askerden Bire El kaldırman Anlardan bize zarar yokdur Ancak anlar birbirlerin kırarlar سلطان الله الكاب على الخنزير fehvasınca incitmen Bize gelüb dah (î)l düşeni halâs idin didiler Amma evvel gelen Salihyyeli bizim askerden kılıc yeyince gerüde gelenler hemen evlerine can atdılar Hemen akablarınca Beni Haram kabilesi bîbak ve bîperva şehri Salihyye icre girüb cemii külbei ahzanları ihrakı binnar idüb bir hâ (di) sei azım ve bir vâkıı ekber oldu Nagâh biemri tedbiri kadirtüvan ve hükmü tedbiri kaza cereyan taallûku birle bir berkı lâmi' ve harkı şayi'ki berkı hatıfıdan puyan ve bâdi harikdan şıtaban fi akallüzzeaman ve ednellevan şehri Salihyye sakinanı mel'unan sebeble harab ve yebab ve envai et'imelerin türab esnafı eşribegerin[1] serab etdiler Ve ekseriya ağniyaların emvalini târâc ve evlâtların bir nice gün ac ve kendülerin bir habbiye muhtac idüb mihaddelerin hacir ve püsterlerin hakister eyleyüb bu şehir icre ol ma'rekede nice yüz bakirenin bekâreti izale olunub nice fiili sei'ler oldu Beni Haram bu hal üzre Salihyye şakıylerinden bu âsiler böyle intikam alub Salihyye içinde bir vaveylâ ve efgan bir tarafda sıbyan ve bir köşede nisvan feza' ve cezaından gûşlarımız asam oldu Ve üç gün sahlardan ve şehir etrafından develer ile leşleri taş (ı) dırlar Bir rüsvaylık olmuşdur kim bir diyar (d) a olmamışdır Zira rüsvaylık oldur kim bu mahalde üç dörd bin müsellâh ve müretteb Mısır askeri bulunub mabeynlerin islah etmeğe kadir olmıyub سلطان الله الكاب على الخنزير deyüb herkes haymesinden taşra çıkmadı Garabet bundadır

Ziyareti Salihyye

Eşseyh Halil bir küçük kubbede medfundur Ve civarında Eşseyh Hasan ve Eşseyh Mehmed Dessukî ve Berrukî Bunlar cümle birbirlerine karib medfunlardır Ve Salihyyenin haricinde şimal tarafındadır Bu şehirde on gün meks idüb nice bin deve kuyu suları hazır idüb

[1] Pertev paşa nüshası (eşribelerin)

Gazze canilerine [1] gitmek sadadinde iken paşa tarafından Kürd İbrahim nam çuhadar ılgar ile gelüb müsellim Mehemmed kethüdaya alessabah Sahibi devlet bundadır Alana [2] hazır olun Cümle asker alaya hazır oldular Amma hakir müsellim ile nısfuleylde ılgar ile Salihyye (ye) varub andan saat gidüb

cümle askerile müfid muhtasar hayme ve hargâhır [3] meks kethüda badehu Süleyman Ağa buluşdular

Hakir ve pus etdükte bir haylı ızaz ikram idüb hal hatırımız süal etdi Andan kalkub ibtida alayı azım ile kasabai Salihyyeye dahil olunca otağı önünde yüz koyun kurban olunub dua ve sena ile azım vezni üzre bir divanı Âsaf Berhiya oldukim cümle âyânı Mısır evza etvarı paşaya vâkıf oldular Zira Mısırın cemii ârifan nüktedan zamirşinası bu salihyyeye gelüb paşa ne tabiatdedir ceri midir

ve ebleh midir veya hâki (m) midir bu divanda haberdar olub ana göre amel iderler Badeddivan sımmatı Halilürrahman tenavül olunub alay ile gelen Mısır askerine haliyeleri üzre bahşışları ihsan olunub herkes haymelerine varub hedayaların paşaya arz etdiler İki gün bu şehirde tekaüd olunub ertesi gün Nil kesimi müjdesi geldi Amma hikmeti Huda âdetullahdan yirmi gün mukaddem Nil kesimi oldu Paşanın kademi mubarekedir Hayır berekât ile geldi deyu ahaliir Mısır şadman badehu üçüncü gün yine alayı azım ile gelirken önü sıra yeniçeri başçavuşu ihtiyar olmağıle piyade yürümeğe iktidarı olmadığı ecilden paşa Ata bin deyu emr etdi Çavuş dahi kanun değildir devletli vezir Ocağımdan muateb olurum didükde derhal paşa ocağa hitaben bir beyaz buyurdu verüb Gemci başçavuşu atına bindirmeği kanun etdi İlâ el'an öyledir Andan bu muhalle Abdurrahman paşa alayı azım ile otağına gelirken Salihyye sahrasında Şarkıye hakinde sakin olan Beni Harb Süveyd Urbanı Âli Beni Sakar ve Âli Beni cümle on bin asker olub mezkûr sahrada iki kavmi cebbar bir çengi azım idüb Beni Harb altı [4] askerle Âli Sakar üzre tarafından [5] beş bin âdem nizei rıhmı sinandan gûzar idüb lâşei murdarların temaşa etdiğimiz çengi azımdır Mufasssal yazıla

[1] » » » (canibinden)

[2] » » » (alaya)

[3] » » » (hargâhile)

[4] (bin) olacak

[5] Pertev paşa nüshası (tarafeynden)

Menzili kal'ai Karin

Alay ile gelüb seraperdesinde meks idince kal'adan mehterhaneler çalınub ve toplar atılub şadmanlar olub divanı azîm oldu Andan nısfülleyle paşanın ve cümle askerin barhaneleri kalkub hakir dahi Gemci başçavuş ağırlığıle beş yüz mikdarı pürsilâh asker ile meş'aller çiraganile Belbis şehri kenarında yol iki fırka olub başçavuş deve katarları ile bir tarafa bu hakir seyis hanemiz ile seksen aded yeniceri mülâzimleri ile kimi atlı kimi heccanlı ve kimi harsüvar ve kırk elli mikdarı dahi piyademiz ile Belbis bağçeleri içine geldükde vakti şafiî oldu Anı gördük Bizim sağ canibimizde yetmiş seksen mikdarı esbsüvar mızraklı fitraklerinde bizim gibi yanmış tüfenk fitilleri ile bir alay asker Cümlemiz paşa ile Bağdaddan gelen yeni asker zan eyledik

Der beyanı sergüzeşti men

Hikmeti Huda قادى البصر Olıcak olur Atalar sözü tutmıyan hatâlar didikleri üzre ve sürüden ayrılan koyunu kurd yir didikleri üzre Belbisin kenarında cemmizler altında bazımız şehre dahil olmuşken hemen sol tarafımızdan mukaddema bizimle atbaşı beraber gelen Bağdadlı paşa askeri zannetdiğimiz seksen aded hayyal asker alelumum içimize at koyub alelgafle cümlemize silâha el atdırmayub mızrak ile anı anda kimin kanda idüb tarfetülayn icre cümlemiz r [1] sinandan geçirüb cümle mülâzimleri soymağa başladılar Hemen hakir can havlı ile Allah Allah şadasına derunu dilden reha buldurub sadamız evce peyveste olub cümle refiklerimiz piyade oldular Hakir zannetdim ki piyade olub bağçeler divarları dibinde ve cemmiz şecerleri dibinde siperlenüb cenk etseler gerek Meğer bunlar Urban havfinden uryan olmağa inmişler Anı gördüm Hakirin sol canibinden dörd atlı dal mızrak gelüb ibtida bir kır atlı ve mavi beddavî gömlekli hakire yetişüb sol canibimde kalça kemiği üzre bir mızrak urub yaylıktan güzër idüb kemiğe dayandı Ve ensemenden bir gulâmım dahi atdan yıkdılar ve başına üşdüler Hemen hakirin can başına sıçrayub dal tirkeş olub oğlanın üzerine varub eğer hanesinden bir kol tufengi atdım Amma gice olmağıle nice olduğun bilmem Hemen Arablar oğlanın yanından firar etdiler Gördümki oğlanın atı Arablara doğru kaçar Ardına düşdüm Urban hakiri oataya alub bir kaç ok ile bir

[1] Pertev paşa nüshası (rumhu)

canibe halâs olub atdan düşen gulâmım dahi gayib etdim Beni kovan Urbanın birine bir ok perran etdim Hemen altında atı bir sahiyl urdu Hay atına urdum didim Gördüm dörd atlı bir tarafımda altı atlı bir canibimden üzerime زلقت urarak hücum etdiler Kizb haramdır Hemen hakir فراراً عن توالی كثرات deyüb kaçmak dahi erlikdendir deyu şehir içine girdim Hakiri artık kovmadılar Amma zahmimden kan ceyran iderek çakşırım ve cizmeme içi kan ile doldu Amma yaram dahi sovumadı Ve bedenimde dahi kuvvet kuva yerinde Amma hemengi memlûklarım [1] aded küheylan atlarım mükellef silâhları ile seyishanede olan mal ve zîkıymet eşyalar (a) [2] Bundansonra bana sağ gezmek haramdır deyu gerüye [3]

(İki satır açık bırakılmış)

atdım Yine Arab üzerime hücum etdiler Gördümki seyishanemi

idüb [4] gitdiler Hemen yine tirkeşe el idüb bir ok gezleyüb üzerlerine at birağub bir çemmiz altında Arablar şast ber kabza oku kümelerine atam derken çemmiz ağacından bir kütürdü zâhir oldu Anı gördüm Bir âdem esbabile çemmiz ağacından kütür kütür uçub atımla benim üzerime düşüb yay çilesinden ok halâs olub kolum mecruh olayazdı Hemen herifi zarif beni görünce Arab sanub Aman ya emir veya seydi deyüb soyunmağa başladı Meğer bizim refiklerimizden cemmiz ağacına çıkmış Bir muhalif sü'biye basub düşmüş Gördükim hakirdir hemen şehre firar etdi Amma Babı Züveylede bir kavvaf emir vardır Ol yiğit hakka ki Ali cengi idüb Eneşşerif enesadat ve ene evlâdı Muhammed ve ene kısrî askerüssultan deyüb dal kılıc hakir ile haylı cenge imdad etdi Bu mahalde gördüm bir at serseri gezer Amma vakti şafiî karanlığında olmağile at kimin idiği malûmum değil Derhal atı licamından bir viran bağçe icre bir nabıka dirahtine bağladım Amma yaramdan ziyade üzerime düşen âdemin zarbından kollarımın vecceai beni helâk etdi Hemen mezkûr emir ile bir Araba sataşub ele aldık Ve atdan yıkub emir atına süvar olunca Arabı gayib etdik Hemen on beş mikdarı Urban yine üzerimize hücum idüb emir bir tarafa hakir yine şehir içine firar eyledim Amma yaram dahi sovuyub beni helâk idiyor Bu hal üzre vakti şafiîde göz gözü görecek mahal olunca Mal candandır deyu yine arbeye meydanına varub gördüm Cümle Urban şikârların alub eğer

[1] Pertev paşa nüshası (gitdi Beş)

[2] » » » (zarar ziyân gelince hemen can atub sıçrayub)

[3] » » » (dönmeyüb)

[4] » » » (yedüb)

haneleri esbab ile ve terkileri gûnagûn havayicler ile malâmal Ve benim seyishanemi dahi keşan berkeşan götürmede Ve Said nam gulâmım ağlayub feryad idüb bile gitmede Hemen hakir bir viran bağ divarından içeri girüb divarın ardı sıra gidüb bu Gurbanın [1] önün alub bir köşede gizlenüb bir çileye üç ok gezelyüb ileri gelenlere atub çadırlara firar ederim mûlahazasında oldum Zira paşa otağın ve âyânı Mısır haymelerin meş'aller ile çıragan idüb kor (u) mada idiler Badehu hatırıma geldikim Sen bunlara meydana çıkub ok atınca ya vura ya vurayazasın [2] Bunlar seni çadırlara yetiştirmeyüb Arab atları ile sana erişirler Bu sevdadan feragat eyle deyu hatıra bu ilham olub işte sabah karibdir Hemen akablarınca gözet Ne canibe giderlerse ana göre amel eyleyüb paşaya bildir deyu ok atmadan feragat eyleyüb kemingâhdan pinhan oldum Gördüm seksen kadar kâfir malı ganayimleri ile canibi şarka ginerler Ve benim seyishanemi malları gibi niderler [3] ve gulâmlarımı güdüb giderler Allah âlimi dâ-nâdır kim böyle olmuştur Hemen gerüden üç Arab atlısı bunlara yetişüb يامعروضين اقطع جلاجيل حسان محمد deyince biri hemen atından inüb benim seyishanemin celâcillerin yani çinkırakların kesüb benim tarafıma atınca ta önüme düştü Ben dahi alub koynuma kodum Çinkırakların bana vâsıl olmasında sır vardır deyu sakin oldum Amma asla dermanım kalmadı Anı gördüm Benim olduğum viran bağçe içinde gerüden dörd ili [4] âdem geliyor Hemen hakir pusu yerinden atıma süvar olub bağın bir harab divarından taşra çıkub çadırlara doğru gitdim Bu dörd atlı varub yine Urbana kavuşdular Hakir artık ard-ları sıra gitmeğe iktidarım olmıyub geri ma'reke yerine geldim Vakti hanefi oldu Üç kılıc biri gümüşlü ve üç boy tufengi ve bir çakmaklı kol tufengi ve iki gümüşlü bıçak ve benim oklarımdan altı ok ve bir heybe esbab ve bir çuka kontoş ve bir sakıye yanında bir kısarak ve benim ağaca bağladığım at bunları alub başçavuş çadırına geldim Hikmet bu kim biz anda bukadar mal menalden ve huddamlardan ayrılıub bir at ile canım halâs idüb başçavuş haymesinde mihman olduk Anı gördüm Haydar namında gulâmım ol dahi mecruh gelüb vâsıl oldu Başçavuş şehirden cerrahlar getirdüb cemii yoldaşların ve hakirin zâhmilerine merhemler urub nice zaman zahmi cidayı çekdik Garabet bundakim biz cenk iderken zâhir başçavuş askerile bir sokak aşırı meks idüb divanda ol gün yüz arzuhal verdilerkim cüm-

[1] Pertev paşa nüshası (Urbanın)

[2] (vuramıyaşın) olacak.

[3] Pertev paşa nüshası (yiderler)

[4] » » » (atlı)

le ol gice nehbü garet olmuş âdemler idi Bizimle sayılan yeniçeriler için başçavuş Devletli vezir Benim elli kadar yodaşım ve Evliya Çelebi karındaşım kulunuz dahi yaralanub beş atı ve bir seyishanesi kulağınadek yüklü çadırile ve bukadar

(İki satır açık bırakılmış)

malı ve gayri enban [1] menali nehb garet olunmuşkim tâbir olunmaz Yine asla kimse sual etmeyüb ve âdemiler haramilerin hakkından gelmeyüb andan yine alayı azım ile çay (?) Mısır askeri çıkub paşayı sene 1087 tarihinde mahı Rebiülevvelin bâlâda tahrir old (u) ğu üzre

Menzili Âli [2]

ile üç gün üç gice çırağan ve şadmanlar olub meks olundu Andan yine bir alayı kübra ile sa'd saatde sene (i) mezburun mahı Cemazi-elâhîrinin evvel yaza etisi [3] günü Abdurrahman paşa sarayı Mısıra dahil olub alayı askerlerine ihsan in'amlar bezl olunduğu cümle bâlâda masturdur Allah hayırlığı vire Abdurrahman paşa Mısıra dahil olunca Mehemed kethüdasile hüsnü zindegâne idemeyüb âhirül-emir Mehemed kethüdayı sene 1088 de mazul idüb Âsiteneden ulaklıkla gelen kapucılar kethüdasın vekili mutlak idüb cümle akdû hal anın destinde olub cümle tevabi levakcılar [4] zabt idüb Mehemed kethüdayı Minye şehrine ve şehir havalesi İbrahim Ağayı Ciriye sürüb gılâl tahsiline memur oldular Amma biemri Huda sehl kaht galâ olub bir er (de) b gılâl sekiz guruşa çıkub şehri icre [5] Mısır icre niçe mahzenlerden ahali şehir gılâli yağma iderek Sultan Camii önündeki mahzenleri cümle aşkıyalar münhedim idüb cümle gılâllerin nehb garet iderken Ali kethüda ve Şerif Çavuş bir kaç atlı ile binüb Rumeli Meydanında Ali kethüda on bir âdemin boynun urub ibadullahın malı garet olmadan halâs olub şehirden taşra sayir diyara gılâl gitmemesiychün dellallar nida etmişken bir gün üçyüz deve ile çöl Urbanı gılâl kaçıırken derhal Abdurrahman paşa cümle ağavatile atlanub Âdiliyye ensesinde Aynı Musâ tarafında Urbana yeti-

[1] Pertev paşa nüshası (emval)

[2] (Âdiliyye) olacık

[3] Pertev paşa nüshası (pazarertesi)

[4] » » » (levahikleri)

[5] Fazla

şüb cümle develerile gılâllerin bırakdırub haylı cengi azîm olub iç ağalarından nicesi mecruh olub Türkman Oğlu Arab elinde şehid olub Urbandan bir haylısı dendanı tiğiden [1] geçüb Abdurrahman paşa ganimîn bu kadar gılâl yükü ve develer ile Mısıra gelüb meks idüb ertesi Süyeysden azîm gafile [2] ve Şamı cennetmeşamdan kârbanı azîm gelüb Mısır ganimet oldu Amma huccacı müslmîne istikbale giden Akabe ağasın Arab çevirüb cengi azîm iderlerken Abdurrahman paşaya feryadçı gelüb ol an meydanı muhabbete yüz kise mal döküb sabıkan emirülhaclıktan mazul olan Yusuf Bey ile iki bin müsellâh asker ile üç gün üç gicede imdad yetişüb hamdi Huda Urbanı bozub cümle huccac âsudehal Mısıra dahil oldılar Bu mahalde Deşişei Kübra mubaşiri olan Kadı Abdurraufî Şerif Çavuş sebeble Circede maktul olmuşdur Sene 1087 Amma beri tarafda yenîçeri baş çavuşu Şerif Çavuş paşayı ve Ali kethüdayı asla söyletmez olub her aşda tuz gibi her işde bulunurdu Âhirkâr paşa (yı) gayyur bu evza' etvara tahammül idemeyüb sene 1090 mahı Mevlûdun on ikinci gicesi Mevlûdu şeyh Bekrî olduğu gice yine yenîçeri ocağında Küçük Mehemed odabaşı re'yile alessabah Şerif Çavuşu camehabından uryan çıkarub Abdurrahman [3] huzurunda cümle neferat İstemeziz deyüb mehterbaşı odasında cellâdlar Şerif Çavuşu ma'unkan boğub leşini saray meydanına atub tevbiğları [4] cenazesin götürüb defn etdiler Anın tevabii Muharrem Çavuşu dahi İbrime nefyidüb andan Circe şehrinde katl idüb Mısır âsudehal olub nizam intizam buldu Andan Hasan kethüda nam bir müksirülkelâm bir âdem Âsitane tarafından kethüdalığa gelüb paşa ile hüsnü zindegâne idemeyüb Kâ'biye gitdi Ve Mehemed kethüdayı deri devletden fermanı şehriyarile taleb etdiklerinde Âsitaniye göndermeyüb Minye gibi şerif mansıbdan mazul idüb Menfalût ihsan olundu Andan deri devlet tarafından kahvecibaşı ve salahor Siyavüş Ağa ve Sarı imrahor İbrahim Ağa ve Firenk Bey ve Gazzaz Oğlu Ahmed Ağa ve gümrük emini Hüseyin Ağa ve Bozoklu Ahmed Ağa velhasıl bir yılda yetmiş yedi mükellef ağalar gelüb bunlara bin kırk altı kise ihsanlar olundu

Hikmeti Huda

Sene 1087 tarihinde Köprülüzade Fazıl Ahmed paşa veziriâzam iken Tekirdağı şehriyle Burkaz mabeyninde Kâra Biber Ağa çiftliğinde

- [1] Pertev paşa nüshası (tiğden)
 [2] » » » (kafile)
 [3] » » » (paşa)
 [4] » » » (tevabileri)

merhum olub kayımmakam Kara Mustafa paşa sadrazam olduğunun haberin şehri Mısırâ vezirîâzam ağalarından Amasyalı Gürci Osman Ağa haber getirüb Abdurrahman paşa gayet müteallim olub ahali Mısır ile hüsnü ülfete başlayub Gürci Osman Ağaya yetmiş kise riayet idüb Mısırın dördüncü senesi mukarrerin reca eyledi Bu mahalde Abdurrahman paşa Mısırın yeniçeri ocağından Habeşli kethüdayı ve Çınar Mustafa kethüdayı ocakdan hah nahah çıkarub Çınarı Cidde beği etdi Ve Habeşliyi mirliyalıktan af idüb Mekkiye izin verdi Yeniçeri Bekir Efendi ve Mustafa Efendi çırağların ve nice kimesnelerin dahi haklarından gelmek için hanelerin basdırdıkda herbiri avret üslûbuna girüb firar idüb canların halâs eylediler Amma ocaklarından ağır ulûfelerin kat idüb hazinei padişahîye muzaf eyledi Ve Mısır icre nice gûne cür'etler idüb malı padişahî tahsiline azîm tekayyüd ihtimamlar etdi Badehu senei mezkûrda padişahı âlempenahın şatır başısı Sene 1089 da Salih Ağa Çehriçse [1] fethi müjdesile gelüb yedi gün yedi gice Mısır icre bir şadman olmuşdur kim tahrir ve tavsifinde lisan kasırdır Âhirkâr Kara Meydanında atılan şadman toplarının zelzelesinden paşa sarayı kal'asının kethüda sarayı ve nice müteaddid ağavat odaları ta divan efendisine varınca münhedim olub yire beraber oldukda Ali kethüdanın bu kadar malı ve tevabiinin bir gulâmı ve bir müneccimi Mağribî şeyh Mehemed ve iki âdem dahi münhedim olan binalar ile uçub helâk oldular Badehu Kasrı Aynda bir kasrı âli ve Nil kesimi olan yerde Ebülmüncan cisrinde bir kasrı vâlâ ve paşalar sarayı icre has bağçeye nazır bir maksure ve İskenderiyyei rey iden Nasıriyye tur'asın nice kerre yüz bin âdem ile tahrir eyleyüb birer sayfi azîm oldu Ve mahı Muharrem'in on ikinci gicesinde İmam Hüseyin üze Mevlûdünnebî etdirilüb ol gice cemii şehri tezyin eylemeği icad idüb buhuru ve gülâbı ve öd ve amberi ve şem'a (i) kâfurî ve sükkeri eşribei mümessekinden maada yirmi bin para İmam Hüseyin mevlûduna vakf eyleyüb ilâ hazel'an cari bir hayrat hasenatdır Ve nice bunun emsali hayratları var kim lâyuad- dir Bundan maada Urban aşkıyasına ve hırsız ve harami ve neşşallara eman ve zaman vermeyüb Rumeli Meydanında katl iderdi Amma Dimyat yolunda Habib nam fellâhı köğünde basub firar idüb Zülfikar kethüda himayesine girdiği haberin paşayı müşarünileyh haber alub Olmıya illâ hayr deyüb [2]

(Dört satır açık bırakılmış)

[1] Çehrin

[2] Pertev paşa nüshası (yârân güncünde pinhan idüb bir gün evvel)

bedevî [1] sundan çıkarub Circeli [2] Ali Bey mastabasında başın kesüb kellesin Abdurrahman paşaya gönderdiklerinde Zülfikarın kellesin paşa görüb Hamdi Huda Ahmed paşa karındaşımızı mazul idenlerden bu kaldı idi Anı dahi bu hal üzre gördüm buyurdular

(İki satır boş bırakılmış)

nice bin gûn (e) re'yi tedbirleri vardır Amma biz muhtasar kıldık Sene 1091 Tutunda mazul olub Mısırı Anadolu eyaletinden mazul Evvel Osman paşaya sadaka olunub şehir havalesi İbrahim Ağa şehri Şa'banın altısında Mısıra dahil olub kayimmakam Kaytas Bey olub Tut gurreinde Abdurrahman paşa alayı azîm ile aşağı Mısırdaki Kal'atül Kepşi [3] dibinde Mehemed Bey sarayında meks idüb hîni azilde ağavatlarına ikişer kat tayinat vermeğe başlanub [4] Âsitane tarafına ulaklar gönderdi Bادهو Osman paşa doksan bir Şa'banının yirmi dokuzunda bir alayı azîm ile Âdiliyyede seraperdesile meks idüb ol gice azîm fişenk şadmanları oldu Amma hilâli Ramazan görünmeyüb alessabah cümle ehli Mısır Ramazan değildir deyu urucuların yemişken kuşluk zamanı terceman başı Mirza kâşif ve nice sulehayı ümmetden âdemler Biz ahşam ayı gördük deyu şehadet etdiklerinde Osman paşa itdi Bire âdemler Ya bize ayı gördük deyu niçün haber etmediniz kim bukadar kerre yüz bin ehli Mısır sıyâmın yediler deyu paşa gazabâlûd olub terceman Mirza kâşifi ol ecilden ibtida mazul idüb ertesi öyle zamanı dellallar nida idüb öyle vakti uruc dutulduğun ehli Mısır tefe'ül idüb Kaht galâ olur didiler Ve yine nefselemir öyle olub gurrei Ramazanda alayı azîm ile Osman paşa başına sorgucu sultanî komadan mükellef ve mükemmel alay ile doksan bir Ramazanı evvelinde Mısıra dahil oldu Ertesi Abdurrahman paşa Osman paşa gelüb Hayır makdem Safa geldiniz deyu بمدا لاقى واللى Mısır muhasebesin görmeğe başlayub Abdurrahman paşa üç kerre huzuru Osman paşaya gelüb muhasebeleri Ali kethüda deruhde idüb Osman paşa nice müsamahalar idüb cüz'î ve küllî şeylere bakmıyub nice eşyaları deftere kayd etmeyüb bir şey almadı Ancak anbar tarafından malı bevaki kalmış idi Anıncün Abdurrahman paşa miriye kise mal verüb hatmi defter memhur ruznamçe alub Abdurrahman paşa eline hücceti şer'iyye alub deynden halâs oldu Amma Ali kethüdanın cürm cinayet için aldığı

- [1] Pertev paşa nüshası (kuyu)
 [2] » » » (Circe Beği)
 [3] » » » (Kepş)
 [4] » » » (başlayub)

bartıl mal için olkadar şakîler Osman paşa huzuruna gelüb birine dahi Tezvir davadır deyu birinin davası [1] dinletmeyüb huzuru şer' den dahi red olunub ancak yenîçeri ocağından Bekir Efendiden ve Mustafa Efendi çırağı Ali Efendiden ve nice kimesnelerden alınan cürmü cinayeti naşer'î için Abdurrahman paşadan kırk yedi aded kise bervechi sulh alınub anlardan dahi kat'ı alâka hüccetleri alınub Abdurrahman paşa Osman paşa ile vedalaşub sene 1091 Şevvalinin onuncu günü alayı azîm ile Âdiliyyeye muazzez ve mükerrerem çıkub seraperdesinde meks idüb Osman paşa ile veda ziyafeti olub Abdurrahman paşa Âsitane tarafına revane olub gitmede Beri tarafda Osman paşa gûnagûn re'yi tedbir etmede Âsitane tarafından sadrazam hazinedarı Hasan ağa gelüb şehir havalesi İbrahim Ağada meks eyledi Ol mahalde İbrahim Ağa havalelikden [2] mazul olub hazinedar Yusuf Ağa şehir havalesi olub sakal koyverdi Ve İbrahim Ağa paşadan yirmi beş kise karzı hasen verdiği malı alub İslâmbola vardıkda merhum olub paşaya doksan iki senesi mukarreri gelüb Kör Ömer Bey Gazze paşası oldu Ve sayir vüzerayı Mısırâ hazineler ile ciyb harçlığı beraber çıkub Şam suresi bir ay mukaddem Şama gider oldu Sene Mekkei Mükerremede Şerif Berekât merhum olub yerine oğlu Şerif

Şerif olub Mekke ve Medine âsudehal oldu Bu senei menhusda Gazze paşası Ömer paşayı Rakid nam bir şeyhûlarab cenkde kurşum ile urub şehid idüb bir mikdarı Rum yiğitleri dendanı rumhu sinandan geçub camı şehadeti nuş etdiler Yine senei mezburda Mekkei Mükerreme icre bir azîm yağmurlar yağub Beyti Şerifi seylâbı rahmet gark idüb nice hanedanlar münhedim olub nice bin at ve katır ve deve ve nice yüz âdemler gark olduğu deri devlete arz olunub hattı şerif ile emirahoru kebir Süleyman Ağa ve Gürci Siyavüş Ağa ve Kürd Ahmed Ağalar cümle mühimmat levazımatlarile gelüb Kâ'biye gidüb immar olunub derunu Mekke Haseki Sultan bir imaret ve bir darüşşifa bina idüb Cidde şehrine azîm sular gelüb kal'a misal bir hanı azîm bina olunub Beyti Şerifin haremi etrafına hendekler ve nice hayrat hasenatlar şehri Mekke de olub Medinei Münevverede dahi seylden harab olan yerleri ve Ravzai Mutahharenin kubbesini ve şehir icre harab olan imaretleri cümle tamir termim idüb gûya İremzat oldu Ve Osman paşa Mekke ve Medine gılâllerin cümle pak göndermeğe ciddü cehd eyledi Ve Âsitane tarafından İbrahim paşalı Mahmud Bey Hasodadan çıkub mîri alemlî Mısırlılığa geldikde Osman paşa kendüye Mansure' hükûmetin verdi Ve Yenikapulu İbra-

[1] Pertev paşa nüshası (davasın)

[2] » » » (havalelikden)

him kâşife ve Mirza kâşife ve Saidli Mustafa kâşife ve kızlar ağası
 çırağı Mustafa Çelebiye hil'ati fahire giydirüb dörd cedid bey çırağı
 efruhe idüb herbar Rumeli Meydanında hırsız ve haramilere eman
 vermeyüb beşer onar bir yerden katl idüb islahı Mısıra mukayyed
 idi Ve Beni Harb Süveyd Urbanına bir kılıc urub cümle dokuz bin
 melâîn tiğden geçüb Şarkıyye ve Mansure iklimi emn eman oldu Ve
 sene 94 [1] Buhayre hakkında âsi Beni Vefayi Mağribî üzre tecride
 asker gidüb anlar dahi eman ile muti olub reaya oldular [2] Şamdan
 Mekkeye giderken bürkesin imar idüb Halilürrahmana âbı ha-
 yat su getirüb çeşmeler imar etdi Şam ile Kudüs mabeyninde Receb[3]
 Yusufu tathir idüb bir han bina etdi

(Üç satır açık bırakılmış)

Ve nice güne evsaf haseniyyatı vardır Kanğı biri kitabet oluna Am-
 ma cümleden hüsnü hali kimesnenin malına canına ve başına ve
 işine ve aşına tama etmeyüb sehaya keremi ne Hatemi Taî ve ne
 Caferi Bermekî etmişdir Hattâ cümleden biri Circeden mazul iki bin
 kiseden ayrılub iki akçe ulûfe ile hayran sergerdan kalan Dilâver
 Beye elli iki pare ulûfe Cidde eyaletin ihsan idüb cemii mühimmat
 levazımatile benderi Ciddiye gönderüb ve cümle Cırce ve Ciddeye ve
 her sene Kâ'bei Mükerreremiye nice yüz müstahik âdemlere in'amlar
 idüb berren ve bahren Kâ'biye gönderirdi

[1] 1094 olacak

[2] Pertev paşa nüshası (ve)

[3] » » » (cibali)

Bir âdem tefe'ül murad idinse

her sahifei açdıkca biemri Hayyî Kadîr hasbihaline
münasib bir şehir kura ve kasabatlar gele [1]

السرنایج جلد [2]

Evvelâ sahifei evvelde dibacei hutbei kitab ve duai Hazreti Âdem bilisanı İberî müfteilün müfteilün ve zikri evsafı bilâdın ve şehir azîm muhrusei Mısırî nadiretulasr yani Ümmü Dünyâ Mısır ve cümle tevarih kitabı isimleri *Verakda* Kablettufan ve badettufan Mısırâ kadem basan padişahları bildirir ve *Verakda* Tundan [3] sonra Mısırî bina idenler ve halife olan yüz elli bir melikleri bildirir ve yine *verakda* Kavmi Amalikaları ve İotis melikin Hazreti İbrahim hatunu Sara Anaya el uzadub eli kuruyub andan islâma geldiği hikâyei bildirir

Verakda Yusuf nebi Fayyum şehrin bina etdiği ve vefatı ve Âli Reyvaniyan ve Mısırâ dahil olan eşkıyaları ve Şerefname kavli üzere İskenderi Zülkarneyn hikâyetin ve nehri Şattülarabın ibtida tulûun bildirir

Verakda Hazreti Musâ ile Hızır nebi refiklikdan ayrıldığı ve ehli Beyti Resulden Mısırâ dahil olan hukemaları ve Âli Dadaniyanı ve Âli Kiyaniyanı ve Âli Eşkâniyanı Âli Samanîleri ve Hazreti Ömer hilâfetinde Amr ibnül Âs Mısırî feth etdiği ve Mısır hakkında sarihan ve kinayeten nazil olan Âyeti şerifleri beyan ider *Verakda* Mısır hakkında hadisi şerifleri ve cenk cidali Mısır an yedi serdar Amr ibnül Âs ba keferi Rum ve keferi Kıbtî Mukavkis Yine *verakada* Emirülmü'minîn ve sahabe meliklerinden ta Ali Osmaniyandan Sul-Mehemmed Hanı Rabi(e) gelince Mısırâ malik olan islâm padişahların bildirir *Verakda* Mısırâ malik olan Âli Abbasiyanları Âli Fatımiyyinden nice mülûkları ve Âli Tahiryanı ve Devleti Beni Leys Saffariyan ve Âli Samaniyanın bir fırkasın ve Devleti Beni Âli Ziyadî

[1] Bu fihrist Pertev paşa nüshasında yoktur. Beşir Ağa nüshasında da eksikdir

[2] Yıldız nüshası (السرنایج جلد)

[3] » » (Tufandan)

ve Devleti Âli Büveyhi ve Devleti Âli Sebüktekin on dörd neferdir ve Devleti Âli Gavrei bildirir ve Verakda Âli Harezmiyan ve Âli Selçukıyan ve Devleti Selçukıyanı Sani ve Devleti Selçukıyanı Karaman ve Devleti Tacüddevlle ve Âli Atabeğyan ve Âli Ömeriyye ve Âli İlbekyanı Kebir ve Âli Salâhiyan ve Âli Eyyubiyanı Şadül Kürdî ve Âli Bahriyye ve Devleti Çerakezeler ve Âli Bahrîler ve Âli Türkmanıyanı Doğan ve Âli Ekradiyan ve Âli Karahatayan ve Âli Eyyubiyanı Yemenî ve Âli Melâhide ve Âli Beni Artık Devleti Âli Mervan Âli Merdasinülkilâbî ve Âli Beni Esed ve Âli Beni Hamdan ve Âli Beni Akil bin Ebli Talib ve Âli Türkmanıyanı Ümera ve Âli D(a) nişmendiyyei Mahan ve Âli Kara Yusufyan ve Âli Akkoyunlıyan ve Âli Danişmendi Sivas ve Âli Şahı Şahanı İsfahan ve Âli Derbendyan ve Âli Şamhalyan ve Âli Özbekyan ve Âli Cengizyan Cümle on iki fırka hanlardır Ve her fırkası onar onbeşer aded taysı hanlardır Verakda Âli Cengizyanı Kırım ve Âli Cengizyanı Maverâünnehr ve Âli Cengizyanı İran ve Turan ve Cengizyanı Âli Timur Hanı sahib huruc ve Evlâdı Timur Han Gürgân dümemaliki İran Turan Hemedan Ve Âli Timur Hakanı Hindistan ve Devleti padişahı Sindistan ve Devleti padişahı Münetan ve zikri ahvali Hakanı Çin ve ahvali padişahı Fağfur ve ahvali padişahı Deylimyan ve ahvali padişahı Belh ve Devleti İnculiyan ve devleti Muzafferyan ve Devleti Âli Çobanyan ve Ali İlkânyan ve Devleti Âli Kurtbay Âli Serabdarı ve Âli Abbasiyan hâkimanı Bağdad ve Âli Sasanyan ve Devleti Diyalı ve Âli Selferyan ve Âli Abbasiyanı Fkrad ve hâkimi Cizre ve Seyyid han ve Suran ve Cizre ve Pelniyanş ve hâkimi Mahmudî ve hâkimi Hakârî ve hâkimi Hizan ve hâkimi Bitlis ve hâkimi Hizo ve hâkimi Palu Verakda Âli Kiyanyanı Acem ve Âli Eşkânyan ve Âli Kıranyan ve Âli Mamaniyan ve Âli Mahanyan ki ecdadı Âli Osmandır Ve Âli Beni Resul ve Âli Hasımyanı Mekke ve Âli Beni Kıtade Ve zikri Selâtîni Mısırlı Kahire Emirülmüminînlerden Âli Emeviyyunu ve Âli Abbasiyyun ve Âli Ahşidiyyun ve Âli Fatımiyyin Mabeynehümada Bahriyye Ve andan Devleti Nureddinüşşehiddir Şam Devleti Çerakeze Devleti Âli Osman Fethi Mısır Kahire Verakda Andan Ebülfeth Sultan Mehemmed ve Sultan Bayezid ve Selim Şahı Evvelin molla sarıkların Ebülfethin İslâmbolu muhasara idüb Unkapanı önünde Fransa kalyonları feth idüb Âli Osmanın Fransa ile karabetin bildirir Ve lâtifei tasayyufane ve İmam Şafiînin Mısıra subaşı ihdas etdirdiği ve cezirei Mısır icr(e) kırk sekiz aded selâtînler esmalarile ve eşkâli cezirei Mısır(ı) ayan ve beyan ider Verakda cezirei Mısır selâtînlerinin evveli Âli Edarise ve Hamude ve selâtîni

Âli Muvahhidîn ve Âli Beni Tas ve Mülsemin ve Âli Beni Harin ve şürefayi Âli Kâmiyan ve Âli Beni Agleb ve Âli Beni Kelb ve Âli Badis ve Âli Beni Hafas ve selâtîni Fas ve Devleti Merankûş ve selâtîni Sudan ve selâtîni Foncistan ve melik Kakan ve meliki Berberistan ve meliki Kirmanka ve meliki Beganski ve meliki Hardekan ateşperestlerdir Ve mülûkânı Zülyezan ve Âli Beni Hilâl ve Âli Afarika ve Meliki May Purnur [1] ve meliki Afnu ve Devleti diyarı Cezayir ve Devleti Tunusu bildirir Verakda Devleti Tırablusu

Mağrib Ve Mısır ceziresinin canibi şarkisindeki cümle mülûkleri beyan ider Evvelâ meliki Dumbiye Âli Habiyye [2] Selâtîni Ceyş [3] İklimi Habeşde üzyüz melik vardır Ve on ikinci fasıl Ruyi arzda nekadarmüşrikîn kırılları var ise anı beyan ider Evvelâ Küyumers evlâdından ve Âli Dadiyan dörd tabakadır Evvelâ Devleti Kesra ve Âli Dadiyan ve Gürcistan ve Âli Gürciyan ve Âli Açıkbâş ve Âli Güril ve Âli Şavşad ve Âli Mekril ve Âli Tacdar yani kavmi Macar ve Kırallı dâli Mosko ve Kırallı Leh ve Kırallı Çeh Kırallı Erdel Macarı ve Orta Macar ve İsfac Kırallı ve Felemek Kırallı ve Devleti Danemarka ve Devleti Dunkarkıza [4] ve kırallı inberetor Nemse ve Devleti Kırallı İngiliz ve Devleti küçük Macar Yedi Hersekdir Evvelâ Zirin Oğlu ve Begân Oğlu ve Nadaz Oğlu ve Kepan Oğlu ve Vaşvar Oğlu ve Durdoşka Oğlu Devleti belâyı ekber Venedik ve Devleti Dobrevenedik ve Vilâyeti Kızılelma Devleti Rim Papa Cümle keferelerin yaşı [5] dır kim anları beyan ider Verakda Kırallı Fransa

ve Devleti atıkı Ceneviz ve Devleti İgranduka ve Devleti Portaklı dâl ve Devleti Eflak Devleti Buğdan Âli Osmana mutî olan kefer(e)lerden ve İslavna ve Kurul Tot ve Hırvat ve Sırf ve Bulgar ve Lâtın ve Hersek Vonik [6] ve Laz ve haylaz ve Kazakı Âk ve Rusu menhus ve Arnabud ve Mor(a) Arnabudu ve Cikona More ve Manya Ur(u)mu ve Laz Ur(u)mu ve Girid ceziresinde İsfakya Rumu ve Cezirei Kırimda Tat İli Rumu Bunlar cümle Âli Osmana mutîlerdir Amma Anadolu canibind(e) Vilâyeti Cerkezistan beğlerinden evvelâ cezirei Taman Cerkezi ve Şagake Cerkezi Tana Cerkezi ve büyük jana Cerkezi ve Hatokay Cerkezi ve Admi Cerkezi ve Bultakay Cerkezi ve Bozodok Cerkezi ve Mamşuh Cerkezi ve vilâyeti Bisni Cerkezi ve Admi Cerkezi ve Tekko Cerkezi ve vilâyeti Kabartı Cerkezi Vilâ-

[1] Yıldız nüshası (May Bornu)

[2] » » (Âli Sabiyye)

[3] » » (Habeş)

[4] » » (Dunkarkız)

[5] » » (başıdır)

[6] » » (Voynik)

yeti Tavstana Çerkezi Ve bunlar dahi gayet mufassal tahrir olunmuş-
dur *Veraka nazar oluna* Ve deşti Kıpçakda ve gayri yerde sakin olan
Kalmak kâfirlerin beyan ider Evvelâ Devleti Taysı Şah Moyncak Şah
ve Kuba Kalmah Şah ve Cakar Kalmah ve Kökdelen Kalmah ve
Urmubet Kalmak ve Sakar Kalmak Bunların kimsi Masko Kırılina
tabilerdir *Ve Karadeniz* sahilinde ve dağ beğlerinde Abaza kavmin
beyan ider *Evvelâ* Çaqlar Abazası Erlân Abazası ve Abaza Candalar
ve Abaza büyük Candalar ve Abaza Keçler ve Abaza Eritler ve ne
Abaza ve ne Çerkez Kosdışa ve Abaza Kamış ve Abaza Suceler ve
Çerkez gibi Bozdok Abazası ve aşireti Kotası Abazası ve aşireti Busuhu
ve aşireti Ac Çepsi ve aşireti Besleb ve aşireti Mekliye ve aşireti
Ayıpga ve aşireti Valakris ve aşireti Cehakurş ve aşireti Maça ve
aşireti Pañars Cümle Abazalar bu arada tamam olub yine
Verakda Rusu menhus kazakların bildir(ir) Evvelâ Hatman Kardeş
kazak ve Hatman Dorojonka ve hatman Sirke ve hatman Ihmilinc
ve Birabaş ve Andırıya ve Şermet ve Zaporosko ve Hırsitna ve Uman
ve Gözlöv ve Çehrıl ve bunlar ki Leh Kırılina tabi hatmanlardır
Amma Azak kal'amız kurbinde Mosko kırılina tabi *hatmanları bil-*
dirir Evvelâ Ten suy(u) hatmanı ve Çerkez Kerman hatmanı ve
Horos Kerman Hatmanı ve Mence Kerman ve Suva Kerman ve
Asur Kerman ve Mujik Kerman ve Tokay Kerman ve Pıras Kerman
ve netice ta kal'ai Azağa gelince üç aylık yollarda yetmiş aded hat-
man vardır *Amma* Devleti Kayasırai Rum ve Devleti Kıbtî Mısıra
malikler idi *Amma* verakından beri bu mahalle gelince dok-
san bir aded kırallar ve aşiretler ve hatmanları bu mahalde tamam
oldu *Verakda* Devleti Yunaniyan ve Devleti Batalise ve Yirmi
üçüncü fasıl Devleti Âli Osmanın tulû zuhurun bildirir *Evvelâ* ceddî
Âli Osman Ertuğrul Han ve Âli Zülkadriyye ve Âli Ramazaniyye ve
Âli Danişmendiyye ve Kastamonide Âli ve Amasiyyede Âli
Ferhad ve Kütahiycede Âli Germiyan ve Engürüde Âli Sencan ve
Sarhanda Âli Sarhanyan ve İmad ilinde İmad Bay ve Sunkur ilinde
Âli Sunkur Bay ve Keskin ilinde Âli Keskin Bay ve Teke ilinde Âli
Teke Bay ve Hamid ilinde Hem it Bay ve Menteş ilinde Menteş Bay
ve Aydın ilinde Aydın Bay ve Lârende ilinde Âli Karaman Bay ve
Yalakâbâdda Ertuğrul Bay Bu mezkûr devlet esmaları cümle Sultan
Alaüddinin boy beğleri idi Ve Ertugrul Bey ve Osman Bey ve Urhan
Bey ve Şehid Murad Bey ve Yıldırım Bey ve Çelebi Mehmed Bey
ve İkinci Murad Bey ve Fatih Sultan Mehmed ve Bayezid Han ve
Selim Hanı Evvel ve Sül(ey)man Han ve Silimi Sani ve Muradı
Salis ve Mehmedî Salis ve Ahmed Han ve Mustafa Han ve Os-

manı Sani ve yine Mustafa Han ve Muradı Rabi ve İbrahim Han ve Mehmed Hanı Rabie gelince cümle mevlûdları ve cülûsları ve müddeti ömürleri ve saltanatları cümle mufassaldır Nazar oluna *Andan sebebi gazayı Mısır bedesti Selim Şa(hı) Evveli bildirir*

Verakda Sergüzeşti Selim Hanı Evvel kim ağrebü garaib serencamı dışvardır

Verakda Şahı Acem seyahatinden Bağdada andan Kâ'biye ve Medine ve Mısıra ve Şama ve Halebe ve yine Tarab-ezuna andan Kırırma geçüb asker ile babası Han Bayezid üzre def'ai sani(ye)de gelüb sene 918 tarihinde müstakıl padişah olduğu ve Selim Han Karındaşların ve karındaşları evlâdların şehid itdiği ve Şah İsmail ile Çıldır gazasında mansur olduğu mufassaldır

Verakda Selim Han Bursada Emir Sultanın ziyaretine girdikde selâm verince derunu kabri münevverden Ve aleykümüsselâm Ya fatihül Mısır Selim deyu bir sada geldiği ve Selim Şah Mısıra giderken Merci Dabıkda Sultan Gavri ile cengi azim idüb Gavri münhezim Selim Han mansur olduğu ve bir yıl Şamda meks idüb Meraş ve Anteb ve Haleb ve Azez ve Kilis Antakye velhasıl yüz yetmiş pare kal'alar feth olduğu ve Şamda Muhyiddini Arabî hazretlerine türbe ve cami ve han ve hammam mesacid bina itdiği mufassaldır

Verakda Selim Han kakkında kelâmı Ali ve Selim Han hakkında sure *والقد كتبنا في الزبور* Âyeti ilââhırı acib bulunmuşdur Ve fethi kal'ai Gazzetül Haşim ve mutî münkad olan Urban meşayihlerinin esmaları ve def'ai sani(ye)de Arzı Hâsan Belbisde Selim Han cengi azim iderken Sultan Gavri gaib olub cümle Mısır askeri kılıcdan geçüb Gavrizade Mehmed Şah halife olub yine hal'idüb yerine Sultan Tuman Bay halife olub Hanke sahrasında veziri âzam Sinan paşay(ı) şehid itdiler

Verakda fethi kal'ai Mısır bacengi azim bedesti Şah Selim ve fetih-name tarihleri Güftei Kemalpaşa zade ve giriftari(i) Sultan Tuman Bay ve mubahasei huzuru Selim Han ve âkıbeti kârı Tuman Bay Salbşüd ve cifri Camiden Amer Yemen rûmuzları mufassaldır Ve donanmai hümayun yediyüz pare gemiyle İskenderiyyei Palak Mustafa paşa feth ve sergzeşti Selim ba Kurtbay feday(i) der kasrı Ümmül-kıyas

Verakda Sultan Selimin Reşid ve İskenderiyyeye gitdiği ve İskenderiyyeden Sultan Gavrinin hazinesin buld(u)ğu Mısırdâ âyîni kanunu Selim Han itdüğün beyan ider

Verakda Selim Han İslâmbola varub fevt olduğu Kemalpaşazade tahririle malı Mısır dokuz kısım olduğu Ve dahi eyaleti Mısırdâ olan hilâfetleri ve cümle mîrlik-
vaları ve salyane ile olan sancak beğlerin beyan ider

Verakda Eyaleti Mısırın cemii kâşif hâkimlerin ve Kanunnamei Selim Han üzre Mısırın âyîni divanın ve malı padişahî için ümena ve mülte

zimîni divanhanede kolların(dan) asub siyaset ile mal tahsil itdiklerin ve Mısır hazinesi kiselerinin adedi ve Mısırın darbhanei ibret nümasın ve cümle ocak zabitlerin ve dahi cümle yetmiş üç aded divan kâtibleri ve gayri aklâm hacelerin bildirir

Verakda Evvelâ hurde emini masharalığın ve cümle Mısır hazinesi adedin ve Nili Mubarek ne mikdar geldiğün faidedir ve ne mertebe geldiği zarardır ve kesreti Beni Âdemi ve' vefreti envai hayvanatları ve Mısırın yedi bölük askerîsinin adedin ve cümle kulun herbar alayları yekûnun bildirir

Verakda dahi yine bölük alayları tetümmesi ve paşa alayın ve Mısır kullarının her ay başında küçük mevaciblerin ve her üç ayda bir büyük mevacibleri ve bakıyyei tefavütlerin ve küsür kisulerin [1] alettafsil bildirir Ve Mısır mollasının tahtı hükûmetinde olan niyabetleri ve cümle âyîn kanun dârâtı divanın bildirir

Verakda Eyaleti Mısırdaki cümle yetmiş kazay(ı) bildirir Ve şehri Mısırdaki cemii tilâvet olunan ulûmların esmaların bildirir Ve Kethüda İbrahim paşa Mısırı tahrir itdiği üzere cemii ümera ve keşşaf ve ümena ve küttab ve mültezimîn esmaların ve tenbih namei hümayun ve cemii aklâmaların cüz'î ve küllî hasıl olanları ve cümle mukataatdan ve yedi aded benderlerden hasıl olan malı padişahînin irad masrafın ve ilmi erkam ile İbrahim paşa tahriri üzere Mısırın gökde uçan ve yerde gezen ve deryada yüzenden tahsil olan malın irad ve masarîfin bildirir

yine *Verakda* Istılahat ve ibarat lisanı ahaliî Mısır ve evsafı ulemayı sâdâtı kiram ve nakibüleşraf ve Mısır kal'asının ibtida banîsin beyan ider

Kâğızda Sene 21 tarihinde diyarı Mısıra Kıbtî elinden Yunaniyanı Rum ve Firengi bedrenk malik oldukları ve hikâyei münasib Lâtife ve intihai haddi Mısırı bildirir Ve Mısır ciballerinin esmaları ve mukaffa evsafı şehri Mısır Ve hakir yukaru kal'ada define bulanlara rast gelüb hakirin firar itdiği ve badehicretünnebevî sene 572 onuncu gün yukaru kal'ai bina eden ve evsafı iç kal'a ve ibtida (i) Âli Osmanda Mısıra hâkim olan Hayre Mehmed paşay (ı) bildirir

Verakda Narin kal'anın on üç kat bölme hisarın ve yeniçeri odaların ve Kara Meydan kal'ası bağçesi ve kasr ve Kara Meydanın tuli ve arzın ve iç kal'a cirmin ve âsârı binaların ve cümle iç kal'a tılsımatların ve sarayı azîmi şahan mülûkü selefî beyan eder

Verakda Paşay saray (ı) cirmin ve yüz altmış aded hane ve kasr ve kaaların musanna tarihlerin ve saray meydanın ve Kayıtbay divanhanesinin ve Gavri divanhanesinin tuli ve arzın ve cümle musanna tarihleri ve ibretnüma hatları ve

[1] Yıldız nüshası (kiselerin)

âsârı acibe ve garibelerin cümle beyan ider *Sahifede Aşağı kal'anın dairen madar cirmin ve iç kal'ada ibretnüma Yusuf kuyusun aşağı şehirde gayri kuyuları ve aşağıda su kemerleri adedi ve binası ve banisin ve paşa saray (ı) kal'asının cümle kapuların ve aşağı şehir kapuların ayan ve beyan ider*

Kâğızda Mısırdaki nekadâr mahallâtlar ve nekadâr sarayı azîmler ve aşağı kal'a cirmi kaç bin adımdır ve nekadâr mahalle kapuları vardır ve nekadâr müstecabüddave camii selâtinler vardır *Cümleden* büyük Camii Amr ibnül Âsîr Ve andan aşağı yüz elli iki selâtini selef camilerden maada cümle vüzera ve vükelâ ve âyânı kibar camileri var kim herbiri tarz tarh tavrile bina olund (u) ğu tuli ve arzile ve kapularında musanna tarihlerle altı aded kâğızda cümle mufassal cemii evsâfları tahrir olunmuşdur Nazar oluna

Verakda Cümle meşhur ve musannabina mesacidleri ve cümle darülulûm medreseleri ve cümle daruttedris darülhadisleri ve cümle darülkur'an darülkuraları bildirir

Verakda cümle mektebi sı (b) yanı ebcedhanı ve cümle tekye (i) dervişanı zîşanı ve cemii meşayihlerinin tarikleri esmaların bildirir kim üç aded verakda cümle mufassal tekyeler tahrir olunmuşdur

Verakda İmaretî darüzzıyaf (e) leri ve cümle ibret nüma pak hammamları beyan ider

Ve sahifede cümle binayı kadim vekâleleri yani hanı azîmleri ve rabları ve muristanları yani timarhaneleri ve ameli tiryakı faruku âzamı bildirir

Ve kâğızda İbret nümay kassaban ve sayyadanı faruk yılanı ve ibret nümayı diğer beyan ider kim âdem valih ve hayran olur

Verakda Faruk yılanı çorbası nef'in bildirir *Ve dahi* hakir ve fakiri pürtaksir Evliyanın sergüzeştin bildirir *Ve neticei* kursu tiryakı Faruku âzam ve lâtifei

mergub berayı cima ve havassı hayyei acibe ve lâtifei ibret nümayı garibe ve hikâyei ağrebül garayibülacibe(i) bildirir

Ve hartıda Tiryakı Farukun envain ve gûnagûn edviyeleri ve havasların ve ahaliî Mısırâ hayat viren sebilleri tarihlerle ve âbı hayat çeşmeleri ve cümle kuyuları ve sakıye ve havzları ve acı çeşmeleri ve sekiz bin dokuz yüz aded tarikı âmları ve şehir içinden cereyan iden haliclerin

banileriyle ayan ve beyan ider *Verakda* Sehri bender Bulakı ve cam (i) lerin ve sayir mahazin imaretlerin beyan ider

Verakda Bulak ters hanesin ve Kayıt bay yaylası şehrin ve menakıb ve resmi payı Kademünnebi ve vâkıaı Sultan Ahmed

İbret nüma berayı Kademünnebi(i) bildirir *Verakda* Kayıt-

bayda Kademünnebinin gümüş sandukası tarihile merhum pederimizin kârile old (u) ğu ve Kayıtbay şehri camileri ve şehri Fustat yani Eski Mısır evsafı ve ibtida banileri ve hâkimleri ve kimler

mutasarrıf olduğu merkumdur Ve sebebi tesmiyesin dahi bildirir

Verakda Tetümme Eski Mısır etraflarında bina olunan şehrin esmaların ve banilerin ve Eski Mısır cevamilerin ve Hazreti Yusuf ambarların ve Eski Mısırdaki Sultan Gavri sakıyelerin bildirir

Verakda Eski Mısırdaki Nil kesimin ve Nili Mubareke nokta düşdüğü yani arttığı ve menakıbı eşşeyh Sâdâtı Vefay (î) ve Ümmülkıyas şeyhlerinin paşalara hergün gelen sarı kâğıdlı hüccetlerin ve Nili Mubarek için Hazreti Ömer hikâyetin bildirir

Verakda Nile ilka etdikleri Hazreti Ömer kelâmı hattı Nokta düşen Ümmülkıyas havzu ve Cezirei Ravza evsafı ve sergüzeşti Selim Han ve paşanın Nil kesimine geldiği alayı azîmi dahi beyan eder

Verakda Paşa alayı Ogice musahibi şehriyarî Kara ağalar alayın Paşanın Bulakdaki akabesin ve paşa huzurunda Nil kesiminde kıyamet temaşa olunduğun bildirir

Verakda Nil kesimi gicelerinde fisenkciyanı âteşbazan vacibüsseyrdir Ve her gün paşaya ikişer kerre ziyafetler ve şadmanlar ve her gün alayı azîmler

Verakda Nili Mubarekin ibtida (i) menbain bildirir Ve hakkında Âyeti şerif (e) leri ve hadisi sahihleri ve Nilin cemii uğradığı şehri azîmleri ve ahvali haseniyyatı Mısır ve yedi bin halici ve on bir bin aded tur'aları ve kubhiyyatı Mısırı bildirir

Ve sahifede Kavmi Cebbarîni Mısır ve kelâmı ekâbiri bildirir Ve Kıbtî lisanı üzre on iki ayın isimlerin ve ibtida Nil taşıdığı mahalde mazarratın ve Nilde hasıl olan hayvanatları ve hassiyetlerin Timsahın aduy (i) canların ve cemii Nil acayibatların beyan ider

Ve kâğızda Tilsimatı Ümmülkıyas ve hikâyei garayibi timsah ve sakankur ve tesiri helâk ve Nil atı ve Nilde rean [1] balığı ve hassa ve mazarratları ve timsah hassa ve mudhikei acibei Nil kelbi ve Kalyobda Bî'ri Haman Vezir ve alayı azîmi muhtesib gicesi kalemler ile tahrir olunmaz bir temaşadır Anı bildirir

Verakda Mısırın cemii ehli hirefi adedin ve cümle dükkânların ve rü'ya gicesin cümle alayların beş verakda beyan ider

Verakda Mısırdaki olmayan ehli hirefi ve alayı İdeyni bildirir kim gayet mükemmel ve muhteşem alaydır

Ve kâğızda Paşanın Âdiliyyeye geldiği üç günden Mısıra girdiği alayları ve Âdiliyye divanı ve ziyafeti azîmleri ve üç gice kanâdil ve fişenk şadımların [2] ve alayı umumu bildirir

Verakda İhtiraz name Mısıra vüzeralar gayet nazar ideler Elzem levazımındandır Ve neticei kelâm nasihatlerine dahi nazar oluna Ve âyânı Mısır paşadan razıyler ise Mısırdan muazzez alay ile mazulen çıkarırlar

[1] Yıldız nüshası (reade)

[2] » » (şadmanların)

Ve illâ rugerdanlar ise Kasrı Yusufda veya Taşyatır sarayında yatırub
habs idüb bir hasır üze korlar *Verakda* Cümle 81 hazine
hasıldır Ve hakirin vasiyyetnamesine nazar oluna Ve Mısırın cümle
kuraları ve hazine kisesi adedin ve dirhem ve danık vakıyyesi ve
arpa ve buğday ağırlığı ve miskalin ve kantarın ve cümle masrufların
bildirir Ve hazinelerin cümlesine otuz beş alay olur Ve paşa mukar-
reri alayı ve padişaha giden hazine alayı *Verakda* Mahmili

şerif alayının sebebi Cemii meşayih esmaların bildirir
Verakda Mahmili şerifi bildirir Ve dört aded hazine alayların bildirir

Verakda Teşrifat üze paşaların avayidlerin cümlesin seksen
bir hazine olduğu otuz beş alay tamam olduğu ve nice hazinleri
bildirir *Verakda* Cümle meşayihlerin Mevlûdunnebi izni

alayların bildirir *Verakda* Keşif kerameti eşşeyh Mehemmedi
Lebbanî ve menakıbı acib ve garibi pîri fani *Verakda* Mısırın

hası âmmı için mesirelerin ve menakıbı sâdât Ebüttahis [1]

Verakda Mısırın ibretnüma tılsimatların ve garayibat acayibatların
ve ehli Mısırın kâr kisiblerin *Verakda* Mısırdaki hasıl olub

Rumda olmıyan meyveleri ve Mısırdaki hasıl olan nebatatları bildirir

Ve kâğızda Mısırdaki olmıyan sanattan ve olmıyan mekû-
lâtı ve Mısırdaki hasıl olan ve olmıyan maadinleri ve hasıl olan
şükûfeleri bildir *Ve sahifede* Mısırın ahvali bid'atleri ve esmai

fellâhîn ve esmai nisvan ve âyini suru fellâhîn *Verakda* Der

vasfı tacı Firavn ve suru hitanı bintan ve suru hitanı sıbyan ve
haseniyyatı ahaliî Mısır ve kâr kisbi fukara ve sergüzeşti hakiri
beyan ider *verakda* Der vasfı melâmiyyun ve mecazibunu

kıbarı ve müstecabüddave olan kıbarı ulemaları bildirir

Ve kâğızda Eşşeyh Bekrî zade Mehemmed Efendi ve nakibüleşraf
Burhan Efendi ve menakıbı keramatı sıbyan Acib esrarı garibedir Ve
hukukun kesb itdiğimiz efendilerimizi bildirir *Verakda*

Mısırın arzı beledi ve tuli neharı ve cemii akalimleri ve cemii dün-
yanın ve yir ile gök mabeyninin mil hesabın ve Yeni Dünyay (1)

bildirir *Ve kâğızda* yine cümle akalimleri ve ciballeri ve enharları
ve cümle şehri azîmlerile ve Mısır icre cemii ziyaretleri beyan ider
Verakda Menakıbı Eşşeyh Mehemmedül Bekrî ve menakıbı Eşşeyh

Ali Şemürlisî ve menakıbı Eşşeyh Gülşenî zade *çelebi*

Verakda Mısırın cemii tariki âmların ve mahallât yolların ve Mev-
lûdu Şeyh Seyyid Ahmedül Bedeviyye ve şehri Dimyata ve şehri
Reşide gitdiğimiz yolları beyan ider [2] *Verakda* Kasabai

[1] Yıldız nüshası (Ebüttahsis)

[2] Buradan sonrası Yıldız nüshasındandır. Beşir Ağa nüshasında yoktur.

Tüffahiyye ve Zifte ve kasabai Mîti Gamr Verakda tahtı
 kadim şehri Menufiyye Verakda Kasabai Tanta
 Verkada Mevlûdu Seyyid Ahmedül Bedevî Verakda
 Acibei kasabai Tanta ve evsafı bazbazanı meydanı Bedevî
 Verakda Kasabai Nehariyyei kadim Verakda Kasabai Sa
 ve Mahallei Ebu Ali kasabai İbrahim Dessukî ve Mevlûdu
 Verakda Şehri kadimi Demenhur Verakda Evsafı şehri
 Huşu İsa ve hikmeti garibe Verakda Sun'u Huda Asul otu ve
 Medinetül Ukkab Verakda Kal'ai İskenderiyye Verakda
 kal'ai Ebukır Verakda Ve minelacayıb Hatunu Ebukır ve
 kasabai mamuru İdfu Verakda Şehri azım benderi Reşid
 Verakda kal'ai Reşid ve Mercelbahreyn Verakda Ma-
 halletül Emîr ve kasabai Bermbal ve kasabai Diyeyi ve kasabai İzfine
 ve kasabai Mutubis ve Mahallei Cemşir ve kasabai Fezzare ve Mahal-
 lei Deyrut ve kasabai Sindiyum ve Mahallei Atf ve Kasabai Fuvve ve
 Mahallei Şürefa ve kasabai Şorum Bey ve Mahallei Salimiyye ve
 kasabai Malik ve Mahallei Şumhirat ve Mahallei Rahmaniyye ve
 Mahallei Dessukî ve Mahallei Ebu Ali ve Beledi Merkas ve Mahallei
 Diyeyi kebir ve mahallei Şibri Hîs ve Mahallei Şibri Riş ve Mahallei
 Mîti Cenah ve Mahallei Mihaliçse ve Mahallei Sah ve Mahallei
 Kefri Cedid ve Mahallei Nakle Verakda Mahallei Ferasdak
 ve Mahallei İşlimiyye ve Mahallei Tahiriyye ve Mahallei Kefri Ziyad
 ve Mahallei Şabur ve Mahallei Seliman ve Mahallei Kefri Nahra ve
 Mahallei Kefri Cedidi Kebir ve Mahallei Ebu Ahmed ve Mahallei
 Buhayre ve Mahallei Zaire ve Mahallei Tunub ve Mahallei Emrur
 ve Mahallei Tıyrene ve Mahallei Alkamei Ebülcavî ve Mahallei Tema-
 liyye ve Mahallei Cezi ve evsafı Mahallei Tarrane ve sun'u Huda
 Natrun ve Mahallei Zaviye ve Mahallei Ebu Nişane ve Mahallei
 Eşmun Cureys ve Kefri Çerkes ve Mahallei Kıtta ve Mahallei Ümmü
 Dinar ve Mahallei Şeravî ve Mahallei Deravî ve evsafı Batnûlbakar
 Verakda Mahallei Şubra ve Mahallei Verak ve şehri İn Baba ve
 kal'ai Burlos ve menakıbı azım Verakda kasabai Beltiym ve
 sergüzeşti hakir ve kasabai Sinaniyye ve şehri azımı Dimyat
 Verakda kal'ai Tine Verakda Şehri Feriskür ve beledi Şerebaz
 ve Mîti Ebu Galib ve beledi Ke'sül Halic ve Mîti Ebu Abdullah ve
 beledi Tahriyye ve beledi Buğat ve beledi Zenci ve Mahallei Muşak
 ve Mahallei şehri Şirbin ve evsafı Mahallei Bermbal ve beledi Diya-
 sıt ve beledül Hıyariyye ve beledi şirin Kaş ve vilâyeti Dakhal yani
 Mansure Verakda Şehri Menzile ve evsafı şehri Semennut
 ve tahtı sani şehri Garbiyye Verakda Kasabai Şenbatı

Kebir şehri kadim Kalûbiyye Verakda Mısırdan Fancistan men-
 zillerin beyan ider Evvelâ kasabai Meban ve şehri azîmi Beni Seyf ve
 kasabai Fişne Verakda Dirahtı sun'u garibe ve şehri mamuru
 Minye Verakda şehri Eşmuneyn ve şehri Melevvi ve kasabai
 Darud ve kasabi Sanhu ve şehri azîm Menfalût Verak-
 da şehri kadim İsyut Verakda Cebelût Tıylinnülabetül
 garibe Ve kasabai Ebu Tic Verakada Kasabai Time ve
 kasabai Tahta ve hükûmeti Cezire ve kasabai Suhac ve kasabai Men-
 şiiye ve tahti Saidi Âli dehlizi Cisri Cedi(d) Verakda Ber-
 beristan ve Sudan şehirlerin beyan ider Evvelâ kasabai Pelâpîş ve
 kasabai Fuvvehi Âli ve şehri Kına Verakda Benderi Kusayre
 sahili Bahri Süveys ve şehri Kes Verakda Şehri kadim Uksureyn ve
 kal'ai Silsile ve kal'ai Kolombo Verakda şehri kehene Sıyubaş
 ve şehri kadim Isvan Verakda Hikmeti Huda şecerei acibe
 Verakda Minelacayib ve evsafı Şellâlât Verakda
 Kal'ai Ebvab ve tahtı Azreka Cazu Verakda Kal'ai kadim şehri İbrim
 Ve İbrimden diyarı Foncistan şehirleri ve kal'aların beyan ider
 Evvelâ Âli Osman hududun beyan eder Verakda Haddi
 Foncistan kal'ai Magak ve kal'ai Tennare ve kal'ai Şese ve vasfı
 Mancenikî Nemrudu lâîn Verakda Kal'ai Narnarinta ve
 kal'ai Ve kal'ai Sindî ve sahrayı Dankâ ve kal'ai
 Vardan Verakda Sahrayı Hamca ve kal'ai Tombuso ve
 kal'ai Cellet Şükrevî ve kal'ai Hafiri Foncistan ve kal'ai Meşşev ve
 kal'ai Tumbal ve vilâyeti Hiredikan Verakda Kal'ai Firdaniye
 ve kal'ai Dîfna ve kal'ai Arko ve kal'ai Benni Verakda
 Kal'ai İrtid ve kal'ai İrş ve kal'ai Ceriyye ve kal'ai Hunakı Kadim
 ve kal'ai Kandek ve kal'ai Kuli ve kal'ai Bikâr ve bilâdı Sudan
 kal'ai Dunkale ve sıfatı hayvan zorenpay Verakda
 Şehri Zegave ve kal'ai Tanusi ve eşkâli acibei ifrit cazu ve Hisarı
 Kenise ve Camii Hazreti Süleyman Verakda Kal'ai Âb-
 kur ve rıbatı Deffare ve kal'ai Melik İdris ve kal'ai Garri ve şehri
 azîm kal'ai Halfahî ve şehri kadimî Ilgun ve şehri azîmî Koteray ve
 ve şehri İdey Verakda Kal'ai Hilletül mîlk ve kal'ai Noci ve
 kal'ai Arpacı ve kelâmı acibei büraderi melik ve kal'ai Isan ve der-
 beyanı vâkıfı hal ve der beyanı sıfatı gergerdan Verakda Eşkâli hay-
 vanı kazık boynuz ve kal'ai Bakıys ve kal'ai Hilletürrikâb ve kal'ai
 Hilletül Cünd ve tahtı Foncistan kal'ai Sennare ve mülâkatı melik
 Foncistan Verakda Lisanı İberî ve iklimi arzı Sudan
 Verakda Hattı istüvadan içeri vilâyeti Rümeyletil Himal ve
 Kal'ai Abruca Sudan ve ibretnümayı acibe Verakda Ve minel

mudhiketül garibe Verakda Duayı Hindî ve şehri Ebu Temir ve
şehri Buruşeşin ve kal'ai Boruşte ve hikmeti Huda ve kal'ai Donku-
de Verakda Cebeli garayibi Sindası acayib ve Vadii Selcilâh Verakda
Şehri azîmi Rûmeyletil Himâl ve eşkâlâtı acibeleri beyan ider

Verakda vilâyeti Cersinka ve Nili Mubarekin menbain beyan ider

Verakda Foncistandan Habeş menazillerin beyan ider Ve şehri
Cülâme ve Cencife ve şehri azîmi Rûmeyletil Himâl ve yine tahtı Fon-
istan şehri Sennare ve şehri Bakıys ve evsafı vadii Garib koz ve
vilâyeti Dumbiyye Verakda Şehri Borega ve eşkâlî kalyemisk

kedisi ve kal'ai Nardi ve vadii Abraş ve vilâyeti Maymunistan ve
menzili Dıncılab ve Cezirei Lü'lü ve menzili İtle Verakda

Menzili Kum limanı ve tahtı Habeş cezirei Sevakim ve şehri Kif ve
cezirei Dehlek ve minelacayib velgarayib ve kal'ai Musova

Verakda Kal'ai Harkova Verakda Kal'ai Hindiye ve kullei Tuzla
ve şehri harab Behlûle Verakda Şehri kadim Zeylâ'ı Harkova

Verakda Ziyareti Baba Mendub ve kasabai Seherta ve kal'ai
Vikat ve şehri Hediyye ve şehri Razdan ve şehri azîm Mukadisü ve
menzili kabilei Cinkile Ve Habeşden Mısır menzillerin bildirir

Verakda Elfazı lisanı Habeşî ve lisanı âteş perest Baniyan ve menzili
Hanend (e) ova ve lisanı fasihi Süryanî ve menzili kabilei Okut

Verakda Lisanı Imranî ve menzili Şaha ve menzili vadii
Cenfita ve kal'ai İbrim ve neticei seyahati hakiri pürtaksir

Verakda İbrimden kabaili Künuz ve kal'ai Tumanis ve beledi Ham-
mamı firavn ve kal'ai İtfu ve kabaili Hüceyze ve kabilei Caferî ve
kal'ai İsne ve şehri kebiri Ermen ve şehri Kurna Verakda Şehri
Nekkade ve kasabai Hu ve minelacayibi sun'u lâyezal ve ka-
sabai Seminhut ve minelacayibi Seminhut ve kasabai Berdis ve def'a
şehri Circe ve Elvahları beyan ider Elvahı Evvel şehri Ceyke [1]

Verakda Elvahı Kebir şehri Kalimon ve hikmeti Huda

Bu fihris kitabı [2] bu mahalde tamam oldu vesselâm

[1] (Harke) olacak.

[2] Yıldız nüshası (Bu fihrisi kitab)

Evliya Çelebinin kayd ettiği tarihlerin Arap harflerile yazılışları

(Sayfa 176) *Evliya bu kasra tarihin didi*
Oldu itmam kasrı kâmyabı bülend
Sene 1081

اولیا بو قصره تاریخن دیدی
 اولدی اتمام قصر کامیاب بلند
 سنه ۱۰۸۱

(Sayfa 178) *Görünce Resmî dai didi tarih*
Mükemmel kasrı İbrahim paşa (dır)
Sene 1083

کورنجه رسمی داعی دیدی تاریخ
 مکمل قصر ابراهیم پاشا (در)
 سنه ۱۰۸۲

Evliya Çelebi bu kâha didi tarihin
Oldu itmam ey beğim kasrı bülend
Sene 1081

اولیا چلی بوکاهه دیدی تاریخن
 اولدی تمام ای بکم قصر بلند
 سنه ۱۰۸۱

Hazreti Bayram paşa kim odur
Zinet ârâyi sarayı milki din
Âz müddet icre ol sahib kerem
Yapdı bu kasrı lâtiî bîkarin
Fethiya itmamına tarih oku

ادخلوها بسلام آمین

Sene 1037

حضرت بایرام پاشا کیم اودر
زینت ارای سرای ملک دین
از مدت ایچره اول صاحب کرم
یاپدی بو قصر لطیفی بی قرین
فتحیا اتمامنه تاریخ اوقی
ادخلوها بسلام آمین

سنه ۱۰۳۷

(Sayfa 178) Didi bir bendesi bir hoşca tarih
Taalâllah zehi takı müfferih
Sene 1037

دیددی بر بندهسی بر خوشجه تاریخ
تعالی الله زهی طاق مفرح

سنه ۱۰۳۷

(Sayfa 193) Seyr iderken iki eksikli didiler tarih
Eserin eyledi eshabı güzînin ihya
Sene 1032

سیر ایدرکن ایکی اکسکلی دیدیلر تاریخ
اثرین ایلادی اصحاب کزینک احیا

سنه ۱۰۳۲

(Sayfa 200) Âkıbet Mahmud süd
Sene 975

عاقبت محمود شد

سنه ۹۷۵

(Sayfa 249) *Dua idiüb didim ey Evliya bu kasra tarihin
Zemin durdukca dursun bu mekânı âsman âsâ*

Sene 1082

دعا ایدوب دیدم ای اولیا بو قصره تاریخین
زمین دور دڭجه دورسون بومکان آسمان آسا

(Sayfa 253) *Yerinde Camii âli esası bihemta*

Sene 1075

یرنده جامع عالی اساس بی همتا

سنه ۱۰۷۵

(Sayfa 254) *Camii Cennet misale düşdü tarihi tamam
Oldu İbrahim paşa camii darı selâm*

Sene 1078

جامع جنت مثاله دوشدی تاریخ تمام
اولدی ابراهیم پاشا جامی دار سلام

سنه ۱۰۷۸

(Sayfa 255) *Hatifi gaybî pesend idiüb didi tarihini
Oldu hakka kim müfferrih resmi payi Mustafa*

Sene 1077

هاتف غیبی پسند ایدوب دیدی تاریخینی
اولدی حقا کم مفرح رسم پای مصطفی

سنه ۱۰۷۷

*Çün temama iricek hatif didi tarihini
Böyle imale muvaffak oldu Firdevsi irem*

Sene 1074

چون تمامه ایریچک هاتف دیدی تاریخینی
بویله اعماله موفق اولدی فردوس ارم

سنه ۱۰۷۴

*Dua idiüb didi itmamına Zeki tarih
Yerinde camii âli esası bîhemta
Sene 1074*

دعا ایدوب دیدی اتمانه ذکی تاریخ
یرنده جامع عالی اساس بی همتا
سنه ۱۰۷۴

*Didi Nakşî bu bina tarihini
Kasrı eyvan üzre oldu ...
Sene 1083*

دیدى نقشى بو بنا تاریخی
قصر ایوان اوزره اولدی ...
سنه ۱۰۸۳

(Sayfa 256) *Çün temama iricek hatif didi tarihini
Bu sevaqb oldu revan Sultan Mehemmed adına
Sene 1077*

چون تمامه ایریجک هاتف دیدی تاریخی
بو ثواب اولدی روان سلطان محمد نامنه
سنه ۱۰۷۷

(Sayfa 261) *Evliya gördüğünde etdi pesend
Didi tarihini Binayi Azîm
Sene 1083*

اولیا کوردوکنده اتدی پسند
دیدى تاریخی بنای عظیم
سنه ۱۰۸۳

(Sayfa 278) *Nuş iden mâi zülâlinden didi tarihini
Bu sebile cuyi aynından dolar su daima
Sene 1037*

نوش ایدن ماء زلالندن دیدی تاریخی
بو سبيله جوی عینندن طولار صو دائما
سنه ۱۰۳۷

*Selsebil sebili cuyi Kevser
Sene*

سلسبیل سبیل جوی کوثر
سنه ۰۰۰۰

(Sayfa 479) *Dua idüb didim ey Evliya bu kasma tarihin*
Zemin durdukca dursun be mekânı âsman âsâ
 Sene 1083

دعا ایدوب دیدیم ای اولیا بو قصره تاریخین
 زمین دوردجه دورسون بو مکان آسمان آسا

سنه ۱۰۸۳

Cayi müfferih dilküşa
 Sene 1088

جای مفرح دلکشا

سنه ۱۰۸۸

Zeki dai didi anın tarihin
Buna kasrı Cennet denilmek seza
 Sene 1088

زکی داعی دیدی انک تاریخین
 بوکا قصر جنت دنلمک سزا

سنه ۱۰۸۸

(Sayfa 484) *Böyle nuranî camie tarih*
Lâmiünnur camiülhasenat
 Sene 1063

بویله نورانی جامعه تاریخ
 لامع النور جامع الحسنات

سنه ۱۰۶۳

(Sayfa 583) *Hüseyin Efendinin makamı darıselâm*
 Sene 1023

حسین افندینک مقامی دار سلام

سنه ۱۰۲۳

(Sayfa 584) *Ah vah Rı:ayı*
 Sene 1039

آه واه رضایی

سنه ۱۰۳۹

Didi Atayî mevtine tarih dağı dil
Sene 1039

دیدى عطایى موتنه تاریخ داغ دل
سنه ۱۰۳۹

(Sayfa 699) Sittîya bu burc için tarih
Zehi mermer kal'ai zîba
Sene 667

ستى يا بو بورج ایچون تاریخ
زهى مرمر قلعه زيبا
سنه ۶۶۷

(Sayfa 713) Görüb Lâ'li didi oldemde tarih
Ne bîmisl oldu âli kal'e âbâd
Sene 1003

کوروب لعلی دیدى اولدمده تاریخ
نه بی مثل اولدی عالی قلعه آباد
سنه ۱۰۰۳

(Sayfa 739) Her gören ide dua sahibine
Düşdü tarihi hayr Dilâver Beğ

هر کورن ایده دعا صاحبنه
دوشه تاریخ خیر دلاور بک
سنه

(Sayfa 742) Gerçekdir böyle hayra ola tarih
Hezar ahsentü İsmail tü iz'an
Sene 1086

کرچکدر بویله خیره اوله تاریخ
هزار احسنت اسماعیل تو اذعان
سنه ۱۰۸۶

Piyade gördü itmamın dua idiüb didi tarih
Zehi kasrı muallâ ki mubarek ide Hak anı
Sene

پیاده کوردی اتمامن دعا ایدوب دیدى تاریخ
زهى قصر معلا که مبارک ایده حق آنی
سنه

- (Sayfa 808) *Kâtibî didi anın tarihini bil ey hümmam*
Sene bin altmış birinde bu bina oldu tamam
Sene 1061

کاتبی دیدی انک تاریخنی بیل ای هم
 سنه بیک آلتمش برنده بو بنا اولدی تام
 سنه ۱۰۶۱

- (Sayfa 820) *Birisi kalkub didi ey Evliya tarihini*
Çahu Zemzem üzre oldu kasrı İbrahim bina
Sene 1083

بریسى قالقوب دیدی ای اولیا تاریخنی
 چاه زمزم اوزره اولدی قصر ابراهیم بنا
 سنه ۱۰۸۳

- (Sayfa 1014) *Hâtifi gaybî beşaretile didi tarihini*
Aldı Lehden Kamanıçeyi şehinşahu cihan
Sene 1083

هاتف غیبی بشارتیه دیدی تاریخنی
 الدی لهدن قانیچه بی شهنشاه جهان
 سنه ۱۰۸۳

- (Sayfa 1016) *Evliya göricek esasın [1]*
Didi tarihini Binayi Azîm
Sene

اولیا کوریک اساسک . . .
 دیدی تاریخنی بنای عظیم
 سنه

Dua ile bu kasrın Evliya tarihini didi
Mubarek eylesün Mevlâ bu âli kasrı vâlâyı
Sene

دعا ایله بو قصرک اولیا تاریخنی دیدی
 مبارک ایلسون مولی بوعالی قصر والایی
 سنه

[1] (Evliya göricek esasın anın) olmak lâzım.

Evliya tahsin idüb tarih didi
Kasrı divan oldu şahane lâtif
Sene 1084

اولیا تحسین ایدوب تاریخ دیدی
 قصر دیوان اولدی شاهانه لطیف

سنه ۱۰۸۴

Evliya gördü didi tarihin
Olmuş itmam bu makamı vâlâ
Sne 1084

اولیا کوردی دیدی تاریخ
 اولش اتمام بو مقام والا

سنه ۱۰۸۴

(Sayfa 1027) (Düşdü) burcu evliyadan Mısra bir zahid veli
Sene 913

(دوشدی) برج اولیادن مصره بر زاهد ولی

سنه ۹۱۳

Uranın koluna kuvvet
Sene 975

اوره نك قولنه قوت

سنه ۹۷۵

Âkıbet mahmud şüde
Sene 975

عاقبت محمود شده

سنه ۹۷۵

A

Abaza 42.

Abaza Büyük Çendalar 84.

Abazai Arlân 84.

Abazai Artlar 85.

Abazai Çaçlar 84.

Abazai Çendalar 84.

Abazai Kamış 85.

Abazai Keçler 85.

Abazai Sadşe 85.

Abazai Suçalar 85.

Abazalar 85.

Abbar (Şeyh) 241.

Abbas (Eşseyh) 791, 812.

Abbas Ağa 278, 535.

Abbası Gamrî (Eşseyh) 765.

Abbasî (Eşseyh) 530.

Abbasiyan (Âli) 36, 37, 38, 41, 48,

52, 53, 53, 53, 54, 58, 59, 69,

119, 164, 167, 231, 433, 567, 588,

998.

Abdi Efendi 95.

Abdullah (Eşseyh) 638, 812.

Abdullah (Halife) 39.

Abdullah Bey 533.

Abdullah bin Abbas bin Abdül
Muttalib 36.

Abdullah bin Halâmetüs Selma 548.

Abdullah bin Mazinî 36.

Abdullah bin Mes'ud 696.

Abdullah bin Ziyad 572.

Abdullah Ebüttuyur (Eşseyh) 643.

Abdullah Efendi (Küçük Mahmud
Zade) 582.

Abdullah İbni Amr ibnül Âs (Eş-
seyh) 579, 779.

Abdullah İbni Hadafetüs Sehmî
549.

Abdullah ibni şeyh Celâle 780.

Abdullah ibni Tahir 578.

Abdullah ibni Zübeyr 764.

Abdullah Mısrâhim (Şeyh) 593.

Abdullahı Ensarî 250.

Abdullahı Faryabî 377.

Abdullahı Mağarevî (Eşseyh) 574.

Abdullahı Mağribî (Eşseyh) 528,
707.

Abdullahı Sehimî (Hudafe oğlu)
33.

Abdullahı Vasitî (Eşseyh) 629.

Abdullahı Yetim 376.

Abdullahı Zikrurî (Eşseyh) 990.

Abdullahuz Zânit 712.

Abdullahül Berkî 696.

Abdullahül Haccarî 697.

Abdullahül Halef 761.

Abdullahül Kureysî (Eşseyh) 818.

Abdullahül Megaverî 696.

Abdullahül Yemenîyyül Zeylâî (Eş-
seyh) 577.

Abdullahüş Şerif (Eşseyh) 748.

- Abdurrahman Efendi (Ruznameci) 408, 409, 456, 457, 535.
 Abdurrahman ibni Hassan 22.
 Abdurrahman ibnül Avf 696.
 Abdurrahman Paşa (Mısır Mütellisi) 27, 439, 443, 534, 535, 1031.
 Abdurrahmanı Filistinî 1037.
 Abdurrahmanı Süveydi 630.
 Abdurrahmanı Ziltî (Eşseyh) 748.
 Abdurrahmanül Kınavî (Eşseyh) 817.
 Abdurreuf (Eşseyh) 707.
 Abdül Âli (Eşseyh) 609, 610.
 Abdülâziz (Eşseyh) 610.
 Abdülâziz (Sultan, Âli Abbasiyandan) 216.
 Abdülâziz bin Yakup 38.
 Abdülbaki (Elmevlâ) 583.
 Abdülbaki bin Mahmud (Elmevlâ) 768.
 Abdülbaki Çorbacı 278.
 Abdül Gani (Eşseyh) 748, 991.
 Abdülhak (Şeyh) 234.
 Abdülhalik (Eşseyh) 707.
 Abdülhalim Ağa 535.
 Abdülkadir Efendi (Dersam) 528.
 Abdülkadiri Tartuşi 225.
 Abdülkadirül Ceylânî 98, 250, 428, 690.
 Abdülkerim (Eşseyh) 610, 791.
 Abdülmecid (Şeyh) 610.
 Abdülmecidiüş Şamulî (Eşseyh) 768.
 Abdülmelik (Eşseyh) 783.
 Abdülmelik (Halife) 36.
 Abdülmelik (Saman) 39.
 Abdülmelik bin Mervan 673, 674, 675.
 Abdül Muttalib 52.
 Abdülmümin (Eşseyh) 991.
 Abdülmümin Emeviyyun 68.
 Abdülvahhabı Cevherî (Eşseyh) 629.
 Abdülvahit (Eşseyh) 638.
 Abdünnebi (Eşseyh) 818, 991.
 Abdürezzak (Eşseyh) 990.
 Abdüsselâm (Eşseyh) 812.
 Abdüsselâmı Kalibî (Eşseyh) 638.
 Abdüsselâmül Makrî (Eşseyh) 812.
 Abidin (Emir) 310.
 Abidin Bey 225.
 Abîre (Kavm) 951.
 Âbiyar (Kasaba) 630.
 Abkam (Melik) 7.
 Âbkur 877.
 Abraş 936, 962.
 Abuhur 838.
 Abutih 149.
 Abyar 149, 541.
 Acem 47, 74.
 Aclûn 108.
 Aç Çepsi (Aşiret) 86.
 Açık Baş (Âli) 75.
 Âd ibni Şeddad 495.
 Adalya 542.
 Adana 99, 106, 115, 541.
 Âdem 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 19, 24, 35, 47, 163, 359.
 Addud Devle 676.
 Aden 165, 939.
 Âdil Enuşirevan 39.
 Âdil Kabus 39.
 Âdil Merdavunc 39.
 Âdil Şemkin 39.
 Âdiliyye 118, 162, 484.

- Afnu (Kavm) 72, 73, 659.
 Afrika 68, 71.
 Afvan (Eşseyh) 991.
 Agleb yan 68.
 Ahîşidiyyun 570.
 Ahlat 55, 56, 88.
 Ahmed (Saman) 39.
 Ahmed (Sultan) 95, 103, 269, 297, 298, 299.
 Ahmed (Şeyh) 233, 234.
 Ahmed Ağa (Musahib) 278.
 Ahmed Ağa (Mühürdar) 526.
 Ahmed Ağa (Taslak zade) 778.
 Ahmed bin Ali (Ahşidiyundan) 308.
 Ahmed Ebül Abbas Eşşatır (Eşseyh) 657.
 Ahmed Efendi (Kemal paşazade) 59, 147, 455, 1026.
 Ahmed Han 91, 104.
 Ahmed Hayatî 581.
 Ahmed ibni Elmüstekfi Billâh Süleyman 567.
 Ahmed ibni Tulun 196, 308, 497, 549.
 Ahmed Kadı Mehemed (Eşseyh) 989.
 Ahmed Müstekfi Billâh 37.
 Ahmed Paşa (Defterdar) 396, 470, 547, 586, 1018.
 Ahmed Paşa (Fortacı) 946, 948.
 Ahmed Paşa (Hafız) 710.
 Ahmed Paşa (Hayin) 583, 1026.
 Ahmed Paşa (Köprülüoğlu) 79.
 Ahmed Paşa (Sarı) 714.
 Ahmed Paşa (Vezir) 169.
 Ahmedâbâd 701, 954.
 Ahmedî Davudî (Eşseyh) 658.
 Ahmedî İskenderanî (Eşseyh) 530.
 Ahmedî Kalyobî (Şeyh) 614.
 Ahmedî Rufaî (Eşseyh) 469, 575.
 Ahmedî Şimavî 748.
 Ahmedî Uryan (Eşseyh) 632.
 Ahmedî Yesevî 98.
 Ahmedül Acemî (Eşseyh) 527.
 Ahmedül Becm (Eşseyh) 631, 632.
 Ahmedül Bedevî 293, 427, 463, 464, 465, 589, 590, 604, 605, 606, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 647, 707.
 Ahmedül Fergal (Eşseyh) 799.
 Ahmedül Hesenî (Seyyid) 632.
 Ahmedül Mağribî (Eşseyh) 712.
 Ahmedüs Sevvah (Eşseyh) 638.
 Ahşidiyyun 6, 58, 163, 194, 231.
 Akabe 433, 436, 437, 438, 439, 440.
 Akabei Âmirül Cüheynî (Şeyh) 239.
 Akdeniz 64, 65, 66, 80, 164, 339, 537, 695, 707, 715.
 Ak Dünya 84.
 Akke 30, 31, 42, 61, 108, 208, 304, 569, 693.
 Akirişül Bestelkonül Beyza 667.
 Akkerman Kal'ası 48, 81, 536.
 Ak Koyunlu (Devleti) 45, 46.
 Ak Şemseddin 60, 61, 62.
 Alagorna 81.
 Alâiyye 88.
 Alaman 542.
 Alaşehir 383.
 Alâullah Ebürriş 654.
 Alâüddeve (Zülkadir oğlu) 93, 118, 677.
 Alâüddin (Sultan) 89.
 Alâüddin (Zülkadir oğlu) 102.
 Alâüddini Basravî (Eşseyh) 822.
 Aleksandra 668.

Alevî (Vilâyeti) 830, 831.
 Alevistan 898.
 Ali 34, 35, 39, 45, 58, 67, 111, 236, 571, 687.
 Ali (Berberoğlu) 978.
 Ali (Eşseyh) 899, 989.
 Ali Ağa (Kır kapucu) 535.
 Ali Ağa (Kuzu) 95.
 Ali Beşbişi (Eşseyh) 661.
 Ali Bey (Circeli) 140, 185, 808, 809, 811, 831.
 Ali Bey (Eşseyh) 632.
 Ali Bey (Mallı) 94.
 Ali Buthu Millet 779.
 Ali Cemalüddin 710.
 Ali Efendi (Eşseyhi Sâdât) 528.
 Ali ibni Ebi Talib 57.
 Ali Kerremüddini Adnî 900.
 Ali Kethüda (Nişli) 775.
 Ali Kibarî (Eşseyh) 780.
 Ali Mağzî (Eşseyh) 573.
 Ali Medenî (Eşseyh) 598.
 Ali Muzaffer 51.
 Ali Münibat (Eşseyh) 747.
 Ali Paşa 713.
 Ali Refiî (Eşseyh) 638.
 Ali Şümürlesî (Eşseyh) 527, 585.
 Ali Veciş (Eşseyh) 637.
 Ali Vetah (Şeyh) 778.
 Alii Acemî (Eşseyh) 629.
 Alii Bürhanî (Eşseyh) 632.
 Alii Merankeşi (Eşseyh) 699.
 Alii Sakatî (Eşseyh) 657.
 Alii Sennarî (Şeyh) 791.
 Alii Tancavî (Eşseyh) 657.
 Aliyyül Ayyaşî (Eşseyh) 747.
 Aliyyül Haddad (Eşseyh) 748.
 Aliyyüs Sabirî (Eşseyh) 818.

Aliyyüs Sakî (Eşseyh) 747.
 Alkamei Ebülcavî 724.
 Allâsime 988.
 Altıparmak Efendi 218, 582.
 Amalika (Âli) 16, 19, 74, 87.
 Amasya 45, 93, 102.
 Amed Merhum (Şeyh) 528.
 Âmid 40.
 Âmir ibni Cercanî 36, 579.
 Âmir ibni Ukbei Cüheynî 33.
 Amlak 16.
 Amr ibnül Âs 24, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 58, 67, 124, 141, 164, 191, 192, 193, 197, 277, 309, 320, 321, 502, 503, 547, 549, 575, 604, 671, 672, 696, 700, 784, 791, 841, 974, 975, 992, 993.
 Amranî (lisarı) 967.
 Amravî (Şeyh) 614.
 Amsterdam 77.
 Anadolu 81, 91, 115, 150, 542.
 Anapa 86.
 Anculıyan (Devleti) 51.
 Ancur 51.
 Andırıya 86.
 Andri 46.
 Angeli 991.
 Ankara 89.
 Anpir İsfan 77.
 Anpir Radal 77.
 Antakya, 24, 45, 108, 541, 545.
 Apsuka (Kal'ai) 902.
 Arab 17.
 Arabistan 29, 60, 86, 532.
 Arablar 491.
 Arbacı (Kal'ai) 881, 882, 883, 930.
 Ardılân 44.
 Aristo 88, 459, 462, 697.
 Aristotalis 23.

Ariş 11, 395.
 Ariş denizi 65.
 Arkı (Beledi) 877.
 Arku (Kal'ai) 865.
 Arslan Bey 83.
 Arslan Kay 213.
 Aryak (Melik) 7, 828.
 Arzı Atkih 1035.
 Arzı Fayyum 1035.
 Arzı Hasan 9, 33, 677, 1033.
 Arzı Mukaddes 19, 33.
 Arzırum (Erzurum) 54, 99, 115.
 Âsaf Berhiya 913, 918, 920.
 Âsım İbnüşseyh Ebürriş 656.
 Âsiye Ana 20, 23, 578, 1011.
 Askalan 32, 41, 676.
 Askalaniyye 34.
 Asvan 5, 7, 12, 18, 20, 27, 149, 165,
 172, 339, 349, 504, 828, 829, 830,
 831, 832, 833, 835, 836, 917.
 Aşmunin 149.
 At Meydanı 60.
 Ata Beg (Devletli) 40, 41, 42, 43,
 44, 200.
 Ata Beği Kebir (Devleti) 41.
 Ataullah (Melik) 69.
 Ataullahı Senhurî (Eşseyh) 648.
 Atf (Beledi) 772.
 Attar bin Gürci 685.
 Avar Oğulları (İbnül) 612.
 Avc ibni Unuk 921.
 Ay Begüt Türkmanî (Sultan) 42,
 43, 231, 422, 565, 570, 800.
 Ayas Paşa (Yeniçeri Ağası) 676.
 Ayasofya 16, 163, 303.
 Ayasuluk 303.
 Aydın 89, 360.

Aydın Bey 89.
 Aydos 16.
 Ayıntap 108.
 Âyineî İskender 691.
 Aynı Şems 494, 495.
 Aypiga (Aşiret) 86.
 Ayyaşî (Eşseyh) 529.
 Âzerbaycan 41, 45, 46, 49, 52.
 Azerya 20.
 Azlûm (Cebeli) 936.
 Azrail 922.

B

Baba Horasanî 747.
 Babil 22.
 Babseki 90.
 Babülmendub 956.
 Babülyun (Kal'a) 30.
 Baçe 973.
 Badis (Devleti) 68.
 Badran 47.
 Bafra 45.
 Bağdad 36, 39, 48, 49, 52, 54, 58,
 59, 61, 62, 74, 98, 119, 126, 165,
 428, 503, 541, 545.
 Bageniski 73, 659.
 Bagû 96.
 Bahire 149.
 Bahiruddin Togtekin 59.
 Bahri Ebyaz 90.
 Bahri Harez 540.
 Bahri Hazer 96.
 Bahri Hicreyn 541.
 Bahri Hind 537.
 Bahri Kulzüm 18, 65, 541, 956.
 Bahri Lehse 541.

- Bahri Muhit 64, 65, 66, 69, 70, 77,
 80, 81, 537, 898, 954, 955, 956.
 Bahri Okyanus 537, 538, 898.
 Bahri Sefid 59, 64, 543.
 Bahri Süveyş 960.
 Bahri Umman 537, 538, 545, 898.
 Bahri Yusuf 1003, 1004.
 Bahriyye (Âli) 42.
 Bakar (Kal'ai) 867.
 Bakîs (Kal'ai) 888.
 Bakrî (Şeyh) 474.
 Bali Bey 763.
 Balus (Melik) 19.
 Banyan (Kavm) 963.
 Banyan (Müverrih) 956.
 Banyaniler 945.
 Barkuk (Sultan) 37, 49, 59, 208,
 231, 283, 301, 567.
 Basra 41, 49, 52, 74, 165, 503, 541,
 545.
 Batlamo 23.
 Batalise 87.
 Batarnî (Şeyh) 502.
 Batay (Beledi) 771.
 Batlimos 64, 87, 338, 339, 536, 537,
 538, 544, 843.
 Batnül Bakar 593.
 Bayburd 93.
 Bayezid Han (Yıldırım) 37, 48, 49,
 60, 62, 81, 91, 82, 100, 104, 124,
 536, 567.
 Bayram Paşa (Mısır Valisi) 185,
 281.
 Baytar (Hamoğlu) 6, 9, 11, 12.
 Bayzar bin Ham 163, 306, 599, 668,
 707, 753, 822, 983.
 Beasır Delûke binti Zibake 600.
 Becperm 79.
 Beç 78.
 Bedevî (Beledi) 753.
 Bedevî (Kabaili) 648.
 Bedrüddin bin Mehmed (Eşşeyh)
 580.
 Begân oğlu 79.
 Begeynski (Devleti) 70.
 Behice (Kabaili) 648.
 Behnisa 15, 23, 32, 149, 989, 991,
 992, 993.
 Behzad Şah 501.
 Behzadı Erjenk 480.
 Bekir Çavuş 534.
 Bekiriyye 545.
 Bekrişade (Şeyh) 465.
 Bekrî Zade Efendi (Eşşeyh) 530.
 Belâbiş (Kasaba) 813.
 Bel'am ibni Baur 956.
 Belbis 9, 11, 30, 33, 114, 115, 149,
 431, 447, 1033, 1034, 1035, 1036.
 Belgrad 99.
 Belh 541.
 Belh (Padişahlığı) 51.
 Belkis 958.
 Beltîm (Kasaba) 733.
 Benderi Abraş 65.
 Benderi Acun 65.
 Benderi Behlûle 65.
 Benderi Burga 65.
 Benderi Ciddiyye 34.
 Benderi Dunkılâp 65.
 Benderi Kasire 65.
 Benderi Reyde 65.
 Benderi Tuzla 65.
 Benderi Zule 65.
 Beneye (Beledi) 769.
 Benhi (Beledi) 771.
 Beni Âbid (Âli) 433.
 Beni Agleb (Devleti) 68.

Beni Akil ibni Ebi Talib (Devleti) 45.

Beni Âli Esed (Devleti) 44.

Beni Âli Hilâl (Devleti) 71.

Beni Âli Ziyad (Devleti) 39.

Beni Amalika 15.

Beni Artık (Devleti) 44.

Beni Asfar 84.

Beni Avn (Kabaili) 648.

Beni Âyid (Kabile) 32.

Beni Bahriyye (Âli) 58.

Beni Cafer 826.

Beni Cevvare (Kabile) 32.

Beni Cürhüm 57.

Beni Cüzam 342, 617.

Beni Hafaz (Devleti) 68.

Beni Haram 342, 617, 1038, 1039.

Beni Harîn (Âli) 67.

Beni Hemedan (Devleti) 44.

Beni Hilâl 66.

Beni İsrâil 516.

Beni Kelb der cezirei Sakliye Devleti 68.

Beni Kırade (Devleti) 57.

Beni Leys Saffariyan (Devleti) 39.

Beni Malik (Kabile) 32.

Beni Berdasül Kılâbî (Devleti) 44.

Beni Nahfe (Kabaili) 648.

Beni Ömer (Âli) 62.

Beni Resul (Devleti) 56.

Beni Reşid (Âli) 62.

Beni Ribag (Âli) 62.

Beni Rüseyd 439.

Beni Sa'd 573.

Beni Safer (Âli) 433.

Beni Safvan 959.

Beni Salih (Âli) 433.

Beni Salim (Âli) 108.

Beni Selâme (Âli) 108.

Beni Seyf 12, 24, 149, 339, 778.

Beni Süveyf 15, 132.

Beni Şahin (Âli) 433.

Beni Şükür (Kabile) 32.

Beni Taş (Âli) 67.

Beni Tûrabî (Âli) 108.

Beni Veyse (Kabaili) 649.

Beni Zeyd (Âli) 433.

Beni Zühed (Âli) 62, 439.

Berberistan 164, 363, 898.

Berdis (Kasabai) 980.

Berlus (Kal'a) 32.

Bermbal (Mahallei) 753.

Bermeşi 222.

Bersik (Beledi) 664.

Berşum (Beledi) 772.

Berşums (Beledi) 772.

Berut 108, 208, 304, 507.

Besarîn (Beledi) 477, 776.

Besleb (Aşiret) 86.

Beşek 229.

Beşir Ağa 535.

Betni (Kal'ai) 865.

Betra (Beledi) 753.

Bey Sarayı 764.

Beyazî (Eşseyh) 812.

Beybars (Sultan) 212.

Beynel Cenaheyn 747.

Beynel Farzeyn 747.

Beynel Mevceteyn 747.

Beyti Ömer 149.

Beytülhazen 20.

Beytül mukaddes 541.

Bilâl (Eşseyh) 899.

Bilâli Ensarî (Eşseyh) 637.

Bilâli Habeşî 634, 696.

Bilecik 89.

Bingöl 2.

Birecik 61, 108, 541.

Birmıgal 453.
 Bî'rül Muhsır 683.
 Bisni 82.
 Bitlis 21, 22, 55, 677.
 Bitlis Hanları 21.
 Bırabaş 86.
 Bokrad 23, 88, 263.
 Bolayır 90.
 Borega 933, 934.
 Bornu 73, 545.
 Boruses 910.
 Boruste (Kal'ai) 911.
 Bostan Köy 776.
 Bozduk 82, 85.
 Brak 78.
 Budin 692.
 Budukani 542.
 Buğdan 91, 99.
 Buğdan (Devleti) 81.
 Buhara 47, 545.
 Buhayre 705, 706, 723.
 Buhunnasır 13, 19, 88, 306, 308, 600, 669, 697.
 Bukreş 81.
 Bulak 292, 293, 294, 313, 452, 729.
 Bulgar 48.
 Bundukanî 226.
 Burhaneddin (Eşseyh) 657.
 Burhaneddin Efendi 328.
 Burhaneddini Eğirdirî 528.
 Burhaneddini Rumî (Seyyid) 161.
 Burlos 149, 717, 730, 731, 732, 746.
 Bursa 2, 49, 60, 80, 89, 90, 91, 103, 104.
 Busır 579.
 Buşat (Beledi) 752.
 Bukratos Kratfilikos 536.
 Bürke (Beledi) 664.
 Bürketülhac 483, 515.

Büveyh (Devleti) 39.
 Büyük Jana 82.
 Büyük Kıbcak 83.

C

Caber Kal'ası 55, 88.
 Cabirül Ensarî 699, 841.
 Cabiyye (Devleti) 73.
 Cadır (Kavm) 28.
 Cafer Çelebi (Taç Zade) 676.
 Cafer Muzaffer 51.
 Calinos 263.
 Calut 106, 166, 677.
 Canic 969.
 Caniha (Kale) 92.
 Canpulad (Sultan) 211.
 Caveli (Sultan) 501, 579.
 Cayık (Nehir) 83, 544.
 Cebeli Arafat 2, 3, 33.
 Cebeli Becamim 164, 494.
 Cebeli Calût 166.
 Cebeli Cebun 17, 18.
 Cebeli Cudi 8, 11.
 Cebeli Cuşi 43, 164, 167, 389.
 Cebeli Cüzam 164.
 Cebeli Deylüm 96.
 Cebeli Güdemas 9.
 Cebeli Heraman 495.
 Cebeli Hermin 14, 498.
 Cebeli Hiram 164.
 Cebeli Hıcan 164.
 Cebeli Kadri 953.
 Cebeli Lukan 164.
 Cebeli Mukattam 33, 164, 304, 494, 515, 547, 548, 549.
 Cebeli Ruhban 2.
 Cebeli Takatu 164.

Cebeli Tayliman 794.
 Cebeli Timsah 827.
 Cebeli Yeşkir 579.
 Cebelül Ahzar 502.
 Cebelül Kamer 66, 164.
 Cebelüt Tayr 794.
 Cebliyye 108.
 Cebril 2, 3, 5, 17, 788, 922.
 Cebriyye (Kal'ai) 866.
 Cebrun (Eşşeyh) 989.
 Celâl (Tarihi İbni) 477.
 Celâlüddin (Eşşeyh) 747.
 Celâlüddini Rumî 89.
 Celâlüddini Siyutî 579.
 Cemaleddin (Eşşeyh) 223, 789.
 Cemalî Zade 584.
 Cemşire 718.
 Cenbe Giray Sultan (Mehmed Giray Han oğlu) 82.
 Cenfita 969.
 Cengiz Han 47.
 Cengiziyan (Devleti) 47, 48, 49, 50, 55, 74.
 Cenvan 80.
 Cercan 39.
 Cerrar başı 946.
 Cersinka 925, 926, 927, 928.
 Cevher Kayıt 304, 308.
 Ceyhun 430.
 Cezayir 59, 64, 65, 130, 541, 545.
 Cezi (Kasaba) 724.
 Cezire 149.
 Ceziretül Ömer 40, 53.
 Cibali Heremeyn 164.
 Cidde 34, 65, 515, 819.
 Cilletülmik (Kal'ai) 880.
 Cinan (Beledi) 668.
 Cincife 929.

Cincig (Nehir) 82.
 Cineviz 47, 86, 542.
 Cineviz Devleti 80.
 Circe 132, 149, 339, 449, 459, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812.
 Circe Beği 449.
 Cize 16, 32, 149, 150, 500, 528, 1009, 1010, 1011, 1012.
 Cizei Yusuf 132.
 Cude 12, 1033.
 Cudi (Şeyh) 780.
 Cuh (Beledi) 772.
 Cusî (Eşşeyh) 573.
 Cuşi Dağı 548.
 Cuşî (Şeyh) 238, 473.
 Cündi 226.
 Cündi Sevr 888.
 Cüneyd (Şeyh) 46.

Ç

Çakar Kalmık (Devleti) 83.
 Çakatorna 79.
 Çakmak (Sultan) 38, 231, 302, 310, 567.
 Çakır Kocur zade 582.
 Çaldıran 101.
 Çarna 79.
 Çeh Devleti 76.
 Çehril 86.
 Çelebi Bülmevahib (İbnüşşeyh) 528.
 Çelebi Çavuş 534.
 Çelebi Efendi 430, 467, 468.
 Çelebi Sultan Mehmed 49.

Celebi Zeynelâbidîn (Eşşeyh) 528.
 Çerakese (Devleti) 42, 59.
 Çercis (Kan) 881, 882, 883.
 Çerkezi Bozoduk 85.
 Çerkezistan 81, 82, 83.
 Çerkezülâsıl 1026.
 Çin 39, 48, 51, 64, 83, 542, 545.
 Çin Maçın 48.
 Çirut 541.
 Çıldır Sahrası 676.
 Çınar Mustafa Bey 534.
 Çobaniyan (Devleti) 52.
 Çorlu 100.
 Çorug (Nehir) 75.

D

Dabbetül Arz (Cebeli) 920.
 Dadiyan (Âli) 24, 75, 92.
 Dadya Muntan 50.
 Dağıstan 47, 48, 82, 83, 539.
 Dahruc 991.
 Dakhel 754.
 Danıka 855.
 Danilova 270.
 Danimarka 537.
 Danimarka Devleti 77.
 Danişmendiyye 88.
 Danişmendiyye (Devleti) 45, 89.
 Daniyal 19, 23, 33, 697, 899.
 Dârâ 51, 670.
 Darem 18, 20.
 Darım ibni Reyyan 997, 998.
 Darudu Şerif (Kasaba) 787, 788.
 Davud 20, 106, 166, 677.
 Davud (Eşşeyh) 989.
 Davud (Hakim) 508.

Davud Ağa (Şeyhülharem) 535.
 Davud Paşa (Mısır Valisi) 38, 710.
 Davudiyye (Beledi) 648.
 Davudiyye (Sultan) 218.
 Davudiyyei Kebir 226.
 Davudül Arab 595.
 Davudül Azab 770.
 Davudüş Şazeli 697.
 Deffare 877.
 Dehlek 65, 73, 941, 961.
 Dehnur (Beledi) 770.
 Deli Hüseyin Paşa (Beledi) 777.
 Delûke binti Zibake 18, 632, 669.
 Demavend 2.
 Demenhur 31, 648, 649, 650, 651,
 652, 653, 654, 657, 658, 659.
 Demir Kapu 46, 96.
 Dendere (Beledi) 977.
 Denkırdıyanos 670.
 Deramis 1033.
 Deravî (Kaza) 727.
 Derbendiyan (Devleti) 46.
 Dergûn (Melik) 18.
 Dergüzin 54, 98.
 Derne 98.
 Dersan 13.
 Desus (Beledi) 664.
 Dertenk 98.
 Derviş Mehemed Paşa 456.
 Deşişe 313.
 Deşti Kıpçak 47, 48, 82.
 Deylim 545.
 Deylimyan (Devleti) 51.
 Deyri Şenudî 582.
 Deyrut 718.
 Deyyar (Şeyh) 765.
 Difna (Kal'ai) 864.
 Dilâver Bey 533.
 Dimetoka 100.

Dimyat 12, 32, 41, 42, 65, 66, 119,
122, 131, 132, 149, 150, 163, 164,
167, 306, 339, 453, 457, 485, 508,
539, 541, 543, 570, 676, 730, 736,
738, 740, 741, 742, 743, 744, 745,
746, 747, 748, 750.

Dimyat Boğazı 22.

Dinci (Beledi) 752.

Dınkılâp 937.

Dinur 541.

Divâbâd 701, 954.

Diyala (Devleti) 53.

Diyala (Nehri) 544.

Diyaribekir 44, 45, 49, 52, 54, 115.

Diyasıt (Beledi) 753.

Diyeyi Kebir (Kasaba) 721.

Diyyi (Kasaba) 717.

Dobre Venedik (Devleti) 79, 80.

Dodoşka oğlu 79, 270, 542.

Dodoşkistan 79.

Doñçiye 951.

Donkol ibni Husam 868.

Donkolai Berberistan 868.

Donkude (Kal'ai) 913.

Dorozenka 86.

Dumbistan 898.

Dumbiye 933, 935.

Dumbuli 44.

Dum Dumi 44.

Dunkarkız 537.

Dunkarkız (Devleti) 78.

Dunkıla 70.

Durkud Paşa 72.

Dülib (Eşseyh) 877.

Dümevre 746.

Dünkarka 78.

Dürgam (Eşseyh) 747.

Dürre 22.

E

Ebu Ahmed (Kasaba) 723.

Eba Bekir 22, 29, 58, 236.

Eba Eyyübü Ensarî 36, 38, 101, 250,
297.

Eba Şehbe (Eşseyh) 658.

Ebi Derda 26.

Ebil Hasan 304.

Ebu Abdullah Mehemmedül Meh-
di 53.

Ebu Ali (Kasaba) 149, 640, 720,
762.

Ebu Ali Sina 24, 263, 333, 377, 515,
874.

Ebubekir (Eşseyh) 663.

Ebubekrül Kefevî (Eşseyh) 583.

Ebubekirüt Tartusî 697.

Ebu Cafer 53.

Ebu Cafer bin Abdullah 53.

Ebu Habil Muhyiddini Buharî 369.

Ebu Hevaş (Eşseyh) 657.

Ebu Hızır (Beledi) 664.

Ebu Hüreyre 575, 576, 577, 841,
1010.

Ebu İshak Mehemmedül Mutasam
Billâh 53.

Ebu Karibe (Eşseyh) 748.

Ebu Kemal 772.

Ebukır Kal'ası 702.

Ebukis 700.

Ebu Mansur Harunür Reşid 53.

Ebu Mehemmedül Hadi 53.

Ebu Muhammed bin Umrânül
Kavvas 371.

Ebu Müslim 36.

Ebu Nasrî Gaffarî 33, 548.

Ebu Neha (Eşseyh) 798.

Ebu Ömer 35.
 Ebussuudul Carici 470.
 Ebuşîk (Eşseyh) 992.
 Ebutic 339.
 Ebu Sîh (Kasaba) 797.
 Ebu Süfyan 35.
 Ebu Şa'ra (Beledi) 772.
 Ebu Temir (Beledi) 910.
 Ebu Usaybe (Eşseyh) 748.
 Ebu Yahya 813.
 Ebu Yakub (Eşseyh) 658.
 Ebu Yusuf (Eşseyh) 748.
 Ebül Abbas 695, 747.
 Ebül Abbas Abdullah 53.
 Ebül Âl (Eşseyh) 780.
 Ebülbeşer (Eşseyh) 580.
 Ebülfetih (Eşseyh) 632, 733.
 Ebülharis 24.
 Ebülhasan (Eşseyh) 791, 818.
 Ebülhasanül Bekrî (Eşseyh) 561.
 Ebülhevl 498, 499, 500.
 Ebül İz (Eşseyh) 598.
 Ebül Kababıt 12, 668, 707, 822.
 Ebül Kababıt Bayzar 753.
 Ebülleys (Şeyh) 472.
 Ebülleys bin Seyyid Abdürrahman
 Ebülharis 563.
 Ebül Mecd (Eşseyh) 647.
 Ebül Medayin (Eşseyh) 747.
 Ebül Menca 327.
 Ebu Nişane (Kasaba) 726.
 Ebülmevahib (Eşseyh) 580.
 Ebül Tahassüs (Şeyh) 473.
 Ebül Ulâ 124.
 Ebünnasr (Eşseyh) 748.
 Ebün Nasr Hatemi Bağdadi 374.
 Ebünnecm Bedrül Cemaliyan 473,
 685.
 Ebünnur Mehemed Paşa 472.

Ebürriş 654, 656.
 Ebüsseyf Ahmed Bey 597.
 Ebüssuud 581, 992.
 Ebüssuud Ebülaşayır 575.
 Ebüssuud Efendi 59.
 Ebüssuudu Carci 471.
 Ebüssuudu Carihi 98, 103, 106, 124,
 126, 565, 571, 572.
 Ebüssuudu Demenhurî (Eşseyh)
 657.
 Ebüttahsis (Şeyhi Sâdât) 528, 575.
 Ebüt Tayyib (Eşseyh) 748.
 Ebvab (Kal'ai) 836.
 Ece Yakub Bey 90.
 Edil (Nehir) 83, 88, 540, 544.
 Edirne 90, 99, 101.
 Edirne Kapusu 61.
 Eflak 81, 91, 99.
 Eflâtun 23, 88, 263.
 Efrayim 20, 473.
 Efrensiyye 545.
 Efrus (Melik) 8.
 Eğirdir 161, 528.
 Eğri Kapu 61.
 Ehram Dağı 477.
 Ehvaz 541, 545.
 Ekber Raya 50.
 Ekrad (Sultan) 800.
 Ekradiyan (Devleti) 23, 43.
 Elgradcık 79.
 Elhacı Bülbül 733.
 Elhacı Nimetullah 710.
 Elhâkim Biemrillâh 567.
 El Kayım 38.
 Elmelik Aziz Osman binül Melikün
 Nasır 42.
 Elmelik Cemalüddin 570.
 Elmelik Eseddüddin Şirkühin Şadi-
 yül Kürdi 570.

Elmelik Seyfüddin 571.
 Elmelik Sultan Müeyyed 570.
 Elmelikül Aziz 570.
 Emelikül Aziz İmadüddin 570.
 Elmelikül Aziz Osman 569.
 Elmelikül Efdal 569.
 Elmelikül Eşref Eyyubiyân 42, 569.
 Elmelikül Eşref (Tuman Bay) 114.
 Elmelikül Eşref Halil 569.
 Elmelikül Eşref Salâhüddin 43.
 Elmelikül Kâmil 42, 232, 569.
 Elmelikül Kâmil Mehemed (Sultan) 209, 754.
 Elmelikül Mansur 43.
 Elmelikül Muazzam Turan Şah 569, 570.
 Elmelikül Muizzüddin 570.
 Elmelikül Muzaffer Ebüssaade 570.
 Elmelikün Nasır 38.
 Elmelikün Nasır Ferenc (Sultan) 214.
 El Melikünnasır Mehemed bin Kılvan 37, 43.
 Elmeliküs Salih 822.
 Elmeliküs Salih Necmeddin Eyyub 42, 569.
 El Meliküt Tahir 38, 567.
 Elmeliküt Tahir Ebülfetih Tatarî 570.
 Elmevlâna Ali İlmî Ganimül Makdesi 582.
 Elmevlâ Haydar Efendi 699.
 Elmevlâ Muhteşem Efendi 700.
 El Muktasır billâh 37, 567.
 Elmustansır Billâh 303, 566, 976.
 El Mutasam billâh 48, 53.
 El Müminun Billâh 67.
 El Müstekfi Billâh 37, 38, 567. 821, 976.

El Müstencid billâh 38, 568.
 El Mütemessik billâh 37, 38, 568.
 El Mütevekkil Alellah 36, 38, 566, 567, 568.
 El Mütevekkil billâh 37.
 El Müttaki billâh 41, 59, 675.
 Elûhim (Melik) 7, 828, 829.
 Elvah 981, 982.
 Elvah oğulları 116, 182.
 Elvahat 132, 149.
 Elvasıl Biemrillâh 567.
 Emeviyyun (Âli) 45, 58, 164, 231, 673.
 Emin (Şeyh) 780.
 Emin Tirevî (Eşşeyh) 582.
 Emine Hatun 127.
 Emirahur 224.
 Emir Buharî 60.
 Emir Hüseyin 285.
 Emir Lâçin 229.
 Emirihac Paşa 424.
 Emirülhac 433, 434, 435, 436, 440, 442, 443, 444, 445.
 Emruz (Kasaba) 724.
 Emsus 6, 7, 9, 10, 11, 12, 163.
 Enbut (Beledi) 820.
 Endülüs 67, 541.
 Enkür 77.
 Ensar Dede 60.
 Enuş 5.
 Enuşirevan 39, 46, 75, 76.
 Ercalis bin Mikratis 308.
 Erciş 2.
 Erdel 76, 81, 99.
 Erdebil 46, 54, 98.
 Ermen (Beledi) 20, 973, 976.
 Ermiya 19, 23.
 Ertuğrul Bey 55, 89, 90, 303.
 Erzincan 93.

Erzurum 52.
 Esad Ancur 51.
 Esedüddin Şirkûh 41.
 Eski Mısır 163, 164, 184, 185, 192,
 306, 307, 309, 311, 313, 314, 315,
 457, 458, 485.
 Esmaris (Melik) 18.
 Esmun 497.
 Esne 149, 339.
 Esrib 497.
 Essalih Eyyub 754.
 Esved ibni Mıkdad 29, 30, 746, 841.
 Eşbun (Beledi) 771.
 Eşkâniyan (Âli) 24, 54.
 Eşmum (Kale) 746.
 Eşmun 14, 983.
 Eşmun bin Kiptim 309.
 Eşmuneyn 14.
 Eşref (Sultan) 211, 231, 234, 252,
 278, 301.
 Eşref Halil bin Kılavan (Melik) 42.
 Etfu (Kal'ai) 973.
 Etku (Kasaba) 706.
 Etle 938.
 Etraki Türkman 47.
 Etrib (Melik) 14, 309.
 Evhadehullah (Sultan) 55.
 Evhadüddin (Hamdan Oğlu) 685.
 Evliya Efendi 233, 234, 298.
 Evrengizib Raya 50.
 Eyyub (Sultan) 297.
 Eyyubian (Âli) 43, 44, 231, 570.
 Eyyubian bin Şakül Kürdî (Devle-
 ti) 42.
 Ezheri Kaid (Cami) 58, 194, 195.
 Ezlem kal'ası 436, 437.
 Ezrak 840.

F

Fağfur 47.
 Fağfur (Devleti) 51.
 Farasdak (Beledi) 639, 722.
 Fars 45, 51, 545.
 Farşut 149, 978.
 Farşutî 978.
 Faruku Âzam 264, 274.
 Fas 67, 68.
 Faşa Çay 84.
 Fatımiye (Vadii) 28.
 Fatımiyyun (Âli) 58, 59, 164, 194,
 231.
 Fayyum 17, 20, 32, 149, 289, 453,
 481, 541, 997, 998, 999, 1000,
 1001, 1002, 1003, 1004, 1005,
 1006, 1007.
 Fazıl Ahmed Paşa 455.
 Fazlı Ağa 594.
 Felemenk (Devleti Atıkı) 77.
 Felimon 983.
 Fener 61.
 Ferahsad 437.
 Ferdinad 76.
 Ferec (Eşseyh) 900.
 Ferec ibni Barkuk (Sultan) 214,
 231, 300, 302.
 Ferecullah (Eşseyh) 251.
 Ferecûlbahreyn 714.
 Fereskür 750.
 Fergan 541.
 Fergan (Melik) 8, 10.
 Ferhad (Âli) 89.
 Ferhat Paşa 677.
 Ferhanül Hasenî (Eşseyh) 561.
 Ferhin 545.

Ferran 958.
 Ferruh bin Barkuk 37.
 Fes 119.
 Feşne 339, 780.
 Fethi Nizamî İsfahanî (Cami) 219.
 Fethül Esmer (Eşşeyh) 747.
 Feyyunu Yusuf 132.
 Fezade 718.
 Fırat 36.
 Filbatır 309, 663.
 Filikos 24, 263, 537.
 Filisle 23.
 Filistin 9, 10, 29, 108.
 Firavn 165, 521.
 Firavn dağları 319, 497.
 Firdaniye (Kal'a) 861.
 Fisagor 9, 23, 88, 263, 377, 571, 697.
 Fişne 149.
 Fiyamenk (Felemenk) 77.
 Fiyamnîl (Felemenk) 537.
 Fohei Âli (Kasaba) 814.
 Fokra 149.
 Fonci 73, 545.
 Foncistan 12, 14, 66, 69, 71, 73, 119, 130, 132, 164, 340, 538.
 Fransa 60, 61, 62, 82, 542.
 Fransa (Devleti) 80.
 Fu 149.
 Fuhe (Kasaba) 719.
 Fusta Ercalis 309.
 Fustat 6, 9, 22, 32, 163, 165, 197, 303, 541, 548.
 Füle 77.
 Fûrsî Gûrî (Eşşeyh) 574.

G

Galata 61.
 Galolniyye (İskenderiyye) 679.
 Galyon Limanı 691.
 Gamravî 597.
 Ganberdi 110.
 Garak 541.
 Garbiyye 762.
 Garib (Beledül) 770.
 Gaviniyye 34.
 Gavri (Sultan) 93, 99, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 113, 116, 118, 119, 122, 123, 124, 133, 179, 180, 184, 206, 207, 234, 250, 254, 277, 280, 302, 481, 571, 677, 678.
 Gavri (Âli) 113.
 Gazalî 147, 277, 455.
 Gazi Osman Bey 60.
 Gazvan (Eşşeyh) 751.
 Gazze 13, 19, 61, 261, 418, 419, 486, 541, 561.
 Gelibolu 90.
 Gemci Çavuş 534.
 Gence 96.
 Geribay 108.
 Germiyan (Âli) 89.
 Geveze Ali bin Sinan 768.
 Geylân 49, 96.
 Gırbab 9.
 Gırrî (Kal'ai) 878.
 Gıyazüddin 89.
 Giray Han 48, 85, 87, 94.
 Girid 64, 66, 71, 542, 545.
 Glamoç 271, 272.

Gökdelen Kalmık (Devleti) 83.
 Göksün 102, 677.
 Görlu 86.
 Grona 78.
 Gurbab 163.
 Gulâmullah (Eşseyh) 734.
 Gure (Devleti) 40.
 Gûm Efrah (Eşseyh) 712.
 Gûr 541, 545.
 Gülşeni 251, 529.
 Gümüşhane 92.
 Gürcistan 46, 48, 52, 74, 76, 92.
 Gürciyan (Âli) 75.
 Güzelce Kasım Paşa (Vezir) 170.

H

Habbaniyye 228.
 Habeş 65.
 Habeşî (Lisanı) 962.
 Habil 10, 27, 342.
 Habir Oğlu (Şeyhülarab) 117, 776, 777.
 Habur (nehir) 21.
 Hacer Ana 15, 28, 522, 604.
 Hacı Bektaş Veli 96, 97, 98, 246, 292.
 Hacı Bektaşiyân 430.
 Hacı İdris 899.
 Hacı Kandan 899.
 Hacı Melâbe 899.
 Hacı Nasır 386.
 Haddiye 986.
 Hadi ibni Kakan 900.
 Hafasa 68, 233.

Hafas binül Mugiretül Mahrumî 35.
 Hafız Ahmed Paşa 61.
 Hafızuddinullah oğlu Ebül Kasım İsa 59.
 Hafızuddinullah oğlu Zafir Billâh 59.
 Hakani Çin (Devleti) 50.
 Hakkârî 54.
 Hâkim Biemrillâh 198, 199, 566, 633.
 Hâkimi Bitlis 54.
 Hâkimi Erdilân 54.
 Hâkimi Hakkârî 54.
 Hâkimi Harir 54.
 Hâkimi Hazzu 54.
 Hâkimi Hizan 54.
 Hâkimi Mahmudî 54.
 Hâkimi Palu 54.
 Hâkimi Penyanşî 54.
 Hâkimi Suran 54.
 Halep 19, 23, 41, 44, 52, 108, 115, 124, 541, 545.
 Halfa 844.
 Halfahi (Kal'ai) 878.
 Halha Kan (Melik) 893.
 Halid (Beledi) 813.
 Halid ibni Velid 24, 575, 670.
 Halil Ağa (Koca) 535.
 Halil Beğ (Ramazan oğlu) 99, 106, 113.
 Halilürrahman 33.
 Halimî Çelebi 120.
 Halût 761.
 Halvan 541, 545.
 Halvetî (Şeyh) 228, 240, 475.

Ham 11, 12, 163, 306, 868, 869.
 Hama 108, 109, 418, 541.
 Hamadî (Beledi) 813.
 Hâmân 355.
 Ham'an bin Âsir 772.
 Hamdullahı Isbutî (Şeyh) 234.
 Hamid 89.
 Hammamı Firavn 973.
 Hamud (Âli) 67.
 Hamude (Eşşeyh) 580.
 Hamza ibnül Mûtevekkil alellah 38.
 Han Bay 224.
 Handek (Kal'ai) 867.
 Haneî (Eşşeyh) 475, 565.
 Hanende Ova 963.
 Hankah 30, 224.
 Hankat 1032.
 Hanke 447.
 Hankoc 857.
 Hannak (Kal'ai) 866.
 Hannek 149.
 Haraşî (Eşşeyh) 529.
 Harbeta ibni Kıbtîm (Melik) 14, 15.
 Harezmiyan (Devleti) 40.
 Harhir 545.
 Harke 981.
 Harkova 50, 65, 947, 948, 949, 960.
 Harnestiyân 86.
 Harran 108.
 Haruba (Melike) 15.
 Harun 20, 547.
 Harun Fas 69.
 Harunür Reşid 53, 422.
 Hasan (Eşşeyh) 610.
 Hasan (İmam) 35, 58.
 Hasan (Sultan) 215, 231, 234, 278, 1027.

Hasan Baba (Bektaşiyân) 249.
 Haasn ebu Takıyyüddin (Eşşeyh) 751.
 Hasan Efendi (İbnüş Şeyh) 581.
 Hasan ibni Mehemed (Sultan) 202, 203, 204.
 Hasan ibni Selh Salih (Şeyh) 990.
 Hasan Kal'ası 45.
 Hasan Mehemed (Sultan) 202, 203, 204, 205.
 Hasan Zade Efendi 252.
 Hasanı Kasurî (Eşşeyh) 637.
 Hasanı Süveydî (Şeyh) 311.
 Hasanül Şazeli (Eşşeyh) 564.
 Hasanür Rüfaî 733.
 Hasanus Sa'dı (Eşşeyh) 812.
 Hasaylim (Melik) 828, 829.
 Hasın 108.
 Hasnı Keyfa 21, 42, 696.
 Hasnı Kesra Cuş 309.
 Hassan (Şair) 22, 480.
 Haşimyan (Âli) 25, 56.
 Hata 47, 48, 83, 542.
 Hartab (Eşşeyh) 748.
 Hattı İstiva 538, 868, 899.
 Hatukay 82.
 Havariyyûn 991.
 Havasa 100.
 Havran 3, 6, 9.
 Havva Ana 1, 2, 23.
 Haydarâbâd 701.
 Havvare 995.
 Haydar Ancur 51.
 Haydavşah 76.
 Heyhat (Sahra) 82.
 Hayre Beğ 108, 109, 113, 114, 116, 117, 118, 125, 162, 169, 171, 455.
 Hayrül Üm (Sultan) 216.

- Hazer 46.
 Hazinei Mısır 453, 455, 456, 457, 458.
 Hazra (Eşseyh) 657.
 Hediye 957.
 Helâs Muntan 50.
 Helone 271.
 Hem Ayet Bay 89.
 Hemedan 49, 54, 98, 545.
 Heraveni Nehavî (Eşseyh) 707.
 Heravun 549.
 Herem 976.
 Herkil (Kıral) 29, 30, 31, 87, 306, 673.
 Heremin (Melik) 7.
 Hermin 10, 15, 319.
 Hersek 79, 80.
 Hesyan 20.
 Hesyan bin Yakub 998.
 Heşdek 47.
 Hıfzı Efendi (Kadı Asker) 531.
 Hılâme 929.
 Hınadî (Kabaili) 648.
 Hınkale 959.
 Hırıştos 75.
 Hısaylem 322.
 Hırvadistan 79.
 Hıratı Makrizi 599, 762, 768, 782, 1004.
 Hıyariyye (Beldetül) 753.
 Hıyeşî (Eşseyh) 748.
 Hızır 20, 22, 122, 191, 669, 715, 745.
 Hicaz 56, 541.
 Hilâl (Âli) 71.
 Hille 45, 49.
 Hilletür Rikâbî (Kal'ai) 888.
 Hilti Şukjavî (Kal'ai) 859.
 Hind 47, 64, 119, 161, 261, 545.
 Hind binti Ayniyye bin Abdüşşems 35.
 Hindistan 1, 48, 50, 59, 64, 81, 428, 541.
 Hindiye (Kal'ai) 65, 950.
 Hindü Sindî 541.
 Hire 545.
 Hişam bin Abdülmelik 48.
 Hit 541.
 Hocegân 242.
 Hoca Salih Ağa 535.
 Hocend 545.
 Horasan 38, 39, 47, 52, 60, 74, 96, 541, 545.
 Hoten 47, 48, 83, 542.
 Hu (Kasabai) 977.
 Hucend 541.
 Hud 5, 14, 20, 983.
 Hudavendigâr 46.
 Hudavendigâr Bey (Gazi) 90.
 Hudeybiyye 26.
 Hulâgû 36, 48, 53, 58, 566, 976.
 Humus 108, 109, 541.
 Hunhas 959.
 Huseylim (Melik) 7, 8.
 Huş 32.
 Huş İsa 31, 660.
 Huşenk Şah 78, 372.
 Hutam 976.
 Huyda 45.
 Hüceyze 824.
 Hüceyze Urbanı 973.

Hürmüs 19.
 Hüseyesin Paşa (Vezir) 612.
 Hüseyin 579.
 Hüseyin (Eşşeyh) 637, 990.
 Hüseyin (İmam) 35, 58, 203, 204,
 243, 422, 476, 516, 572.
 Hüseyin (Kethüda) 534.
 Hüseyin Baykara 282, 311.
 Hüseyin Bey (Defterdar) 534.
 Hüseyin Bey (Kān) 855, 860, 861,
 863.
 Hüseyin Bey (Kör) 852.
 Hüseyin bin Sehlın 496.
 Hüseyin Çavuş (Koca) 534, 535.
 Hüseyin Efendi (Deli) 534.
 Hüseyin Kan (Kör) 857.
 Hüseyin Paşa (Canpulâtzade) 137,
 177, 274, 325, 382, 387, 392, 405,
 421, 460, 464, 471, 524, 757, 1014,
 1015, 1016, 1018.
 Hüseyin Paşa (Deli) 150, 182, 527,
 528.
 Hüseyin Paşa Zade Efendi 583.
 Hüseyin Kürdî 714.
 Hüseyinül Acemî (Eşşeyh) 637.
 Hüseyinül Kaid Billâh 190.
 Hüseyinül Kûfî (Mehemmed bin)
 310.
 Hüssam bin Abdullahül Basrî 374.

I

Igrando 81.
 Ihmel Niç 86.
 İlibat (Ulubat) 89.

İsfahan 45, 49, 96, 98, 101, 102,
 373, 541.
 İslöven 79.
 İtşan (Kal'ai) 884, 930.

İ

İberî (Lisan) 895, 896, 911.
 İbni Abbas 544.
 İbni Ali Safvetî (Eşşeyh) 581.
 İbni Arslavuş 308.
 İbni Behmen 22.
 İbni Celâl 497, 500.
 İbni Harim 18.
 İbni Hümam (Kabîle) 32.
 İbni İsa (Urban beylerinden) 660,
 661.
 İbni İshak 544.
 İbni Kâ'b 486.
 İbni Kenurb 18.
 İbni Temîmüd Darî 812.
 İbni Zeyd Musa 18.
 İbnül Hakem 33.
 İbnülverdi 535.
 İbrahim 13, 15, 20, 22, 23, 28, 33,
 522, 663, 991.
 İbrahim (Elvasık billâh) 37, 822.
 İbrahim (Eşşeyh) 228, 765.
 İbrahim (Halife) 36.
 İbrahim Ağâ 222, 277, 692.
 İbrahim Bey (Ekradülasıl) 534.
 İbrahim Çelebi Efendi (Eşşeyh)
 529.
 İbrahim Efendi 710.
 İbrahim Han 92, 132.

- İbrahim Han (Eşseyh) 46.
İbrahim Kureyha (Eşseyh) 637.
İbrahim Paşa (Circe Hâkimi) 534.
İbrahim Paşa (Defterdar) 473, 477.
İbrahim Paşa (Kethüda) 128, 140, 141, 151, 153, 166, 169, 170, 248, 254, 255, 286, 294, 313, 406, 408, 409, 410, 417, 419, 451, 452, 455, 456, 457, 460, 461, 463, 479, 527, 528, 532, 533, 588, 774, 819, 1014, 1015.
İbrahimi Dessukî 465, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 684, 720.
İbrahimi Ebüddünya (Eşseyh) 818.
İbrahimi Ekberi Minyavî (Eşseyh) 748.
İbrahimi Gülşenî 243, 244, 245, 246, 293, 429, 467, 475, 580, 581, 690.
İbrahimi Selmune (Eşseyh) 759.
İbrahimi Metbulî (Eşseyh) 610.
İbrahimül Kani 580.
İbrim 12, 132, 149, 841, 842, 843, 970.
İbşir Paşa 54.
İdey 880.
İdfine (Kasaba) 717.
İdrase (Âli) 67.
İdris 5, 6, 7, 11, 14, 19, 20, 23, 33, 67, 320, 354, 370, 495, 500, 833, 899, 914, 915, 917.
İdrisin (Sahrayı) 860.
İfrit (Karye) 594.
İgranduka Devleti 80.
İkletimos 24.
İlgunu Donkola 878, 879.
İlkâniyan (Devleti) 52.
İlun 5.
İlya 19.
İmad Bay (Âli) 89.
İmamı Ebülleys 237.
İmamı Şafîi 63, 237, 471, 560, 561, 562.
İn Baba 614, 728, 729.
İnal (Sultan) 38, 231, 301, 699.
İnegün (İnegöl) 89.
İngiliz 65, 537.
İngiliz (Devleti) 78.
İngiltere 79.
İntida (Kal'ai) 866.
İpsala 90.
İrak 10, 21, 24, 29, 39, 40, 41, 45, 51, 60, 126, 545.
İrakı Acem 48.
İrakı Arab 48.
İran 19, 24, 40, 46, 48, 49, 52, 54, 74, 102.
İretiş (Kal'ai) 866.
İrlanda 78.
İsa 23, 27, 32, 68, 74, 80, 87, 346, 481, 482, 547, 548, 991, 1011, 1012.
İsâ (Eşseyh) 574, 899.
İsa ibni Becm ibni İbrahimi Dessukî 732.
İsbutî (Şeyh) 996.
İsfah (Devleti) 77.
İsfendiyyar 22.
İsfun (Beledi) 975.
İshak 88.
İshak Efendi 710.
İshak Zade Abdülbakî Efendi (Kadıasker) 531.

İshak Zade Efendi 532.
 İskender 12, 21, 22, 88, 670.
 İskender ibni Darab 22.
 İskender Paşa 285.
 İskender Paşa (Mısır Valisi) 219.
 İskenderi Kübra 24, 263, 669.
 İskenderi Rumî (Filikos oğlu) 670.
 İskenderi Zülkarneyn 20, 21, 22, 669.
 İskenderun 61, 106.
 İskenderiyye 19, 22, 24, 25, 26, 27, 30, 31, 34, 38, 65, 66, 119, 122, 123, 124, 132, 149, 150, 296, 457, 485, 531, 539, 541, 545, 660, 662, 663, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 693, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 704, 706, 707, 708.
 İslâmbol 36, 38, 60, 61, 78, 80, 85, 99, 103, 106, 112, 117, 121, 123, 129, 297, 375, 451, 455, 542, 568, 624.
 İslavs 23.
 İsmail 15, 20, 28, 47, 57, 359, 522.
 İsmail (Saman) 39.
 İsmaili Gadvî (Eşşeyh) 761.
 İsmaili Sanafirî (Şeyh) 526, 587.
 İsne 12, 974, 975.
 İspanya 41, 64, 68, 71, 72, 73, 167, 537, 542, 674, 675.
 İspir 93.
 İsrafil 464, 922.
 İsrail 19.
 İstahar 541.
 İstanköy 64.
 İsyut 149, 339, 579, 791, 792, 793, 794.
 İsyutî 978.

İşlimiyye (Kasaba) 722.
 İşmun Çureys (Kasaba) 726.
 İşmunîn (Kasaba) 786.
 İtfu (Kal'a) 825.
 İyadet ibnüs Samıt 32.
 İzbetül Hac 730.
 İzbitül Mağdî (Karye) 716.
 İzzeddin (Eşşeyh) 865.
 İzzetül Haşim 49, 108, 112.

J

Jana 82.
 Jüddeje 11.

K

Kababita 14, 15, 16, 87, 163, 549.
 Kâ'be 13, 98, 420 421, 434.
 Kabil 9, 10, 27, 342.
 Kâbil 541, 545.
 Kabile (Beledi) 638.
 Kâ'bül Ahbar 33, 487, 841.
 Kadabay 108.
 Kademün Nebi 239.
 Kadı (Sultan) 566.
 Kadı Mansur 585.
 Kadirga Limanı 693.
 Kadişî (Kavm) 949.
 Kadri (Kavm) 953.
 Kaffah 33, 911.
 Kâfuru Ahşidî 501.
 Kagan 339.
 Kahafe 612.
 Kahire 6, 304, 451.
 Kahirei Muizziyye 6, 58, 65, 164, 235, 304, 308, 397, 570.
 Kaim Biemrillâh 699.

Kakır 84.
 Kala 541.
 Kal'atül Cebel 37.
 Kal'atül Kepş 36, 37, 566, 579.
 Kalavra burnu 542.
 Kalga Sultan 47
 Kali 541
 Kalimon 10, 11, 12, 322, 499, 599,
 1033.
 Kalobiyye (Kasaba) 772.
 Kalyob 441.
 Kalyon limanı 692.
 Kalyonder Boğazı 957.
 Kamanise 451, 452, 531, 532.
 Kâmil Yan (Âli) 68.
 Kana 149.
 Kan Bayül Çerkezî (Sultan) 212.
 Kandehar 541, 545.
 Kandi (Kal'ai) 854.
 Kandiye 527.
 Kanije 79, 692.
 Kansu Bey 533.
 Kapudağrı 90.
 Kara Ali Çelebi 884.
 Kara Budak 46, 96.
 Kara Hatıryan (Devleti) 44.
 Kara Hüsam Paşa 678.
 Kara Koca 229.
 Kara Koyunlu 45, 46.
 Kara Nayib 946, 948, 960.
 Kara Mustafa Paşa 94, 270.
 Kara Mürsel Bey 90.
 Kara Sünbül Ali Efendi 298.
 Kara Şemseddin (Sivasî) 536.
 Kara Yusufyan (Devleti) 45.
 Karadeniz 75, 84, 85, 86, 92, 537,
 543.
 Karadere 51, 670.
 Karahisarî 198.
 Karaman 40, 115, 542.

Karaman Bay (Âli) 89.
 Karaman Oğulları 92.
 Karanlık Dünya 84.
 Karh Urbanı (Kabilei) 973.
 Karin (Kal'ai) 1036.
 Kars 545.
 Karyağdır Ali Çavuş 534.
 Kasım Bey 710.
 Kasım Paşa 109, 115.
 Kasma 541.
 Kasreyn (Şehir) 822.
 Kasul 665.
 Kaş 753.
 Kâşan 545.
 Kaşaniyan 51.
 Kaşasî (Eşşeyh) 730.
 Kâşim ibni Ma'dan 18, 998.
 Katiyye 113.
 Katiye Ümmül Hasan 395.
 Kavasır 30.
 Kâvs 23.
 Kaya Sultan 272.
 Kaybinay (Sultan) 832.
 Kayeriyye 31.
 Kaygısız Baba (Bektaşiyani) 249.
 Kayıt Bay (Sultan) 13, 38, 116, 119,
 169, 171, 180, 181, 231, 252, 253,
 284, 295, 296, 297, 299, 301, 433,
 475, 480, 605, 624, 819.
 Kayid Ezher 6.
 Kayseri 45, 88, 541.
 Kayseri Rum (Devleti) 87.
 Kaysunî 227.
 Kaytas Ağa (Beledi) 762.
 Kaytas Bey 534.
 Kazak 47.
 Kazakı Âk 86.
 Kazan 540.
 Kâzımî (Eşşeyh) 822.
 Kazvin 545.

- Kefender kal'ası 21.
 Kefri Cedid (Kasaba) 722, 723.
 Kefri Nahe (Kasaba) 723.
 Kefri Müveys 771.
 Kefri Ziyad (Kasaba) 723.
 Kelâfiş 837.
 Kelh (Beledi) 974.
 Kemal Çelebi (Çömlekçi Zade) 108.
 Kemaleddin Ebu Salim Mehemed bin Talha 834.
 Kemise 986.
 Ken'an (Cebeli) 981.
 Ken'an (Kethüda) 534.
 Ken'an bin Nuh 981, 986.
 Ken'an Eli 17.
 Kenaniyyetüs Sâdât (Eşşeyh) 757.
 Kend 545.
 Kenise 874.
 Kennasi (Şeyh) 614.
 Kenuzeyn 836, 837.
 Kepus 85.
 Kerbelâ 572.
 Kermat 77.
 Kerimüddinül Debbuşeri 227.
 Keskin Bay (Âli) 89.
 Kesra (Devleti) 74.
 Keyhusrev 40.
 Keykâvüs 466, 477.
 Keykubad 40.
 Keyumers Şah 74.
 Kıbrıs 64, 94, 486, 542, 545.
 Kıbtalise Devleti 87.
 Kıbtî Devleti 87.
 Kıbtî lisanı 14.
 Kıbtim (Melik) 13, 14, 309.
 Kıft (Melik) 983, 984.
 Kılâvan (Sultan) 213, 214, 231, 234, 257, 262, 263, 264, 309, 380.
 Kılâvanus Salihî (Sultan) 209.
 Kına 816, 817, 818.
 Kınan 5, 19.
 Kırboğa (Emir) 45.
 Kıрма 541.
 Kırmank 73.
 Kırmanka (Devleti) 70, 339.
 Kırım 47, 48, 82, 86, 97.
 Kırvaniyan (Devleti) 55.
 Kızıl Elma 536.
 Kızkulesi 61.
 Kif 940, 961.
 Kili 48.
 Kilis 108, 781.
 Kipan oğlu 79.
 Kirman 40, 44, 51, 541, 545.
 Kıyaniyanı Acem (Devleti) 24, 54.
 Kıyaniyanı Rum 40.
 Klûbiyye 132.
 Kmaniyan (Devleti) 43.
 Kobiş (Melik) 19.
 Koca Ahmed Ağa 710.
 Koca Mustafa Ağa 534, 612.
 Koca Mustafa Paşa 406.
 Kolombo (Kal'ai) 826, 827.
 Kolundur Boğazı 18.
 Konya 40, 55, 88, 89.
 Korkud (Sultan) 103, 104.
 Korsika 64.
 Kos 12, 37.
 Kosova 90.
 Kostantaniyye 26, 36, 60, 303, 542, 673, 675.
 Kostantin Ferniyal 670.
 Kostantini Kübra 670.
 Kotası Aşireti 85.
 Koteray 880.
 Kovez 46.
 Koylı Hisar 93.
 Koz (Vadii) 931, 932.
 Kuban (Nehir) 82, 83, 544.
 Kuban Kalmık (Devleti) 83.

Kubbetü'd Dühan 309.
 Kudsi Efendi 298.
 Kudüs 9, 17, 18, 19, 24, 29, 31, 32,
 33, 42, 87, 102, 108, 199, 261,
 304, 480, 575, 671, 697.
 Kuhsan 44.
 Kula 383.
 Kuli (Kal'ai) 867.
 Kullei Tuzla 950.
 Kum Keşan 96.
 Kum Liman 938.
 Kundakçı Mustafa 534.
 Kureyş 25.
 Kurna (Beledi) 976.
 Kurtbay 49, 52, 115, 117, 121, 580,
 581, 776.
 Kurtbay (Devleti) 52.
 Kurtuba 541, 674, 675.
 Kus 149, 820, 821, 822.
 Kusayre 815, 819.
 Kuta (kasaba) 308, 726.
 Kûfe 10, 35, 74, 541.
 Kûhu Elbürz 2, 46, 82, 543.
 Kûştamine (Beledi) 838.
 Küçük Macar (Devleti) 79.
 Künuz 972.
 Kürdistan 19, 23, 42, 44, 54, 428,
 696.
 Kürdun 44.
 Küril (Âli) 75.
 Kürt (Beldei) 839.
 Kütahiye 89.

L

Lâcne 927.
 Lâçigat 84.
 Lâhun 994.

Lârende 89.
 Lâtırkıyye 33, 108.
 Lâvi 20.
 Leccun 108.
 Leh 48.
 Leh Devleti 76.
 Lehsa 41, 49.
 Lehse 52, 165, 503, 545.
 Levend Çiftliği 60.
 Libka 47.
 Likas 19.
 Litıyan 39.
 Lokman 20, 23, 831.
 Londrine (Londra) 65, 79.
 Lûka'kaüt Temimî 759.
 Lü'lü (Cezirei) 937.
 Lunçat 78, 537.
 Lus 19.
 Lu'sayfirayeti (Eşşeyh) 748.
 Lût 20, 761.

M

Maarra 108.
 Ma'arriye (Kal'a) 109.
 Macarı Erdel (Devleti) 76.
 Maça Aşireti 86.
 Maçin 83.
 Ma'diye (İskelei) 776.
 Mağlâk (Eşşeyh) 991.
 Magosa 94.
 Mağrib zemin 66, 67, 68, 69, 71,
 119.
 Mağribî (Eşşeyh) 575.
 Mahallei Kebir 767.
 Mahalletül Emir (Kasaba) 717.
 Mahalletül Kabir 762.
 Mahan 46, 55.
 Mahaniyan (Âli) 55, 56.

Mahmeli Şerif 432.
 Mahmud (Şehzade) 103.
 Mahmud Bay 216.
 Mahmud Çelebi 707.
 Mahmud Efendi (Üsküdarî) 298.
 Mahmud Paşa (Mısır Valisi) 205.
 Makamüş Şehid 747.
 Makdoniyye 6, 163.
 Makdonyai İskender 679.
 Maksud Paşa (Mısır Veziri) 132.
 Mal Tebe 92.
 Malatya 40, 41, 44, 53, 88, 541.
 Mâlik (kasaba) 720.
 Malık (Melik) 14.
 Malta 59.
 Mamalûka 82.
 Mamaniyan (Devleti) 55.
 Mamşuh 85.
 Mamuriyye 541, 545.
 Mamuru Âtrif 719.
 Manfalut 149, 339, 788, 982.
 Mansur (Eşşeyh) 712.
 Mansur bin Kasım 375.
 Mansur Devanîkî 53.
 Mansur Fas 69.
 Mansur (Saman) 39.
 Mansure 132, 149, 150, 163, 167,
 .210, 339, 753, 754, 755, 756, 758.
 Mansuru Endülüî (Eşşeyh) 629.
 Mansuru Zürrerka (Eşşeyh) 707.
 Mansurül Alim (Eşşeyh) 812.
 Manzara (Beledül) 769.
 Mariye 571, 604.
 Markab 108.
 Maruf Efendi 582.
 Ma'sara (Beledi) 770.
 Masumu Belgradî (Eşşeyh) 574.
 Matariyye 23, 482, 515, 1032.
 Maveräünnehir 24, 39, 40, 54, 55,
 88.

May Bornu (Devleti) 72, 659.
 May Sencalüddin 72.
 Maymunistan (Vilâyeti) 937.
 Mazendıran 96.
 Mazlum Ali Ağa 534.
 Mazlumu Âdem 949.
 Mebhüm (Karye) 596.
 Mecalicse (Kasaba) 721.
 Mecnun (Beledi) 640.
 Medak 108.
 Medayin 541.
 Medine 24, 28, 32, 33, 34, 41, 52,
 56, 57, 98, 105, 119, 126, 127, 128,
 137, 138, 170, 214, 221, 294, 313,
 404, 405, 418, 419, 427, 433, 434,
 444, 445, 452, 461, 462, 501, 515,
 536, 537, 541, 625, 815, 818, 819.
 Medinei Kübra 674, 675.
 Medinetül Ukab 661.
 Medyen 433.
 Mehemed (Eşşeyh) 561.
 Mehemed (Sultan) 45, 60, 61, 62,
 75, 91, 568.
 Mehemed (Elmütemessik Billâh)
 37.
 Mehemed (Halife) 39.
 Mehemed Ataullah bin İbrahim
 Vâsik Billâh 822.
 Mehemed Bekrî (Eşşeyh) 528,
 580.
 Mehmed Bey (Novalı) 151.
 Mehemed bin Süleyman 308.
 Mehemed bin Zeyn (Eşşeyh) 636.
 Mehemed Çelebi (Edirneli) 46,
 696.
 Mehemed Çelebi (Eşşeyh) 707.
 Mehemed Ebüllîf 989.
 Mehemed Efendi (Eşşeyh) 734.
 Mehemed Enfasül Mağribî (Eş-
 şeyh) 791.

Mehmed Ekrağ (Sultan) 43, 63.
 Mehmed Gamzavî (Şeyh) 234.
 Mehmed Hamidî (Eşşeyh) 707.
 Mehmed Han (Şehzade) 103.
 Mehmed ibni Mehmed (Eşşeyh) 582.
 Mehmed ibnü Mütemessik Bil-lâh 36.
 Mehmed İnan (Eşşeyh) 565.
 Mehmed Paşa (Tabaniyassı) 456.
 Mehmed Sofi 500.
 Mehmed Zağlûl 709.
 Mehmed Zillî (Derviş) 298.
 Mehmed Deylimî (Eşşeyh) 699.
 Mehmed Ekber (Ebabekr oğlu) 22, 34, 553, 815, 819.
 Mehmed Ekberi Yemenî 373.
 Mehmed Ekrağ (Sultan) 801, 989.
 Mehmed Gamravî (Eşşeyh) 573.
 Mehmed İsendevilî 712.
 Mehmed İskenderanî (Eşşeyh) 818.
 Mehmed Lebbanî (Şeyh) 470.
 Mehmed Manfelûtî (Eşşeyh) 791.
 Mehmed Rabi (Sultan) 34, 48, 92, 294, 451, 455, 528.
 Mehmed Za'fıranî (Eşşeyh) 791.
 Mehmed Zübeyrî (Eşşeyh) 818.
 Mehmed Acemî (Eşşeyh) 657.
 Mehmed Baklî 990.
 Mehmed Behlûl (Eşşeyh) 734.
 Mehmed Berrî (Eşşeyh) 712.
 Mehmed Edib (Eşşeyh) 657.
 Mehmed Emir (Eşşeyh) 989.

Mehmedül Ensarî (Eşşeyh) 577, 657.
 Mehmedül Enverî (Eşşeyh) 780.
 Mehmedül Esasî (Eşşeyh) 818.
 Mehmedül Heyyar 990.
 Mehmedül Huşûî (Eşşeyh) 734.
 Mehmedül Hüseyinî 818.
 Mehmedül İrakî 748.
 Mehmedül Kürdî (Sultan) 561.
 Mehmedül No'manî (Eşşeyh) 747.
 Mehmedül Ukatî (Eşşeyh) 759.
 Mehmedüs Süyyufî (Elhac) 657.
 Mehmedüş Şamî (Eşşeyh) 759.
 Mehmeddiyye 313.
 Mehmed Ağa (Tercemanı Acem) 535.
 Mehmed Bey (Bıyıklı) 534.
 Mehmed Bey (Hebeşli) 534.
 Mehmed Efendi (Karakız) 95.
 Mehmed Efendi (Saçlı) 529.
 Mehmed Ehlî Efendi 583.
 Mehmed Giray Han 99, 539.
 Mehmed Han (Çelebi Sultan) 91.
 Mehmed Han (Üçüncü) 91.
 Mehmed ibni Hüseyin (Melik) 871.
 Mehmed Kethüda (Habeşli) 278.
 Mehmed Paşa (Öküç) 277.
 Mehmed Paşa (Haseki) 278, 472.
 Mehmed Paşa (Kara) 537.
 Mehmed Paşa (Köprülü) 150.
 Mehmed Paşa (Kulkıran) 710.
 Mehmed Acemî (Eşşeyh) 630, 751.
 Mehmed Keysudar (Şeyh) 529.
 Mehmedül Hicazî (Eşşeyh) 638.
 Mehlâil 5, 19.
 Mekinas 67.

Mekke 3, 15, 20, 24, 25, 26, 28, 29,
32, 34, 52, 53, 56, 95, 105, 119,
126, 127, 128, 137, 138, 170, 218,
294, 313, 404, 405, 418, 419, 420,
427, 433, 434, 435, 436, 442, 444,
445, 452, 455, 457, 461, 462, 500,
501, 515, 536, 537, 541, 625, 670,
815, 818, 819, 875.

Mekkî (Eşşeyh) 811.

Mekliyye (Aşiret) 86.

Mekril (Âli) 75.

Mekrilistan 84, 92.

Melâhide (Devleti) 44.

Melbaye ibni Harbeta (Melik) 15.

Melek Ahmed Paşa 22, 54, 79, 272,
710.

Melik Gazi 45, 89.

Melik Hamd 70.

Melik Hasan 70.

Melik İdris 70.

Melik İdris (Kal'ai) 878.

Meliki Barberistan (Devleti) 70.

Meliküt Tahir (Sultan) 209, 286,
292, 311, 593.

Mellâuy (Kasaba) 786, 787.

Mellûy (Kaza) 149, 339.

Memşüh 82.

Memun 53, 55, 288, 322, 422, 496,
578, 668, 828.

Mencikül Yusüfi 219.

Mendub (Eşşeyh) 956, 957.

Menşiye 801.

Menuf 9, 11, 12, 18, 599, 600, 601,
602, 603.

Menufiye 149.

Mensiye 149.

Menşiyye 339.

Menteşe 39, 360.

Menteşe Bay 89.

Menye 339.

Menzele 758.

Merankeş Devleti 69.

Meraş 44, 52, 89, 93, 102, 108, 115,
677.

Merci Dabık 105, 106, 107, 110,
123, 677.

Mercülbahreyn 22, 122, 669, 715,
745.

Merdan (Sultan) 215.

Merde Bey İnâlî 225.

Merdemî Tıraburanî (Eşşeyh) 574.

Merdziban 44.

Merhum (Kasaba) 627.

Merkan 545.

Merkas (Beldei) 646.

Merih (Yıldız) 304.

Mersinka 925.

Mervan 34.

Mervan (Devleti) 44.

Mervanül Himar (Halife) 36, 579.

Meryem 23, 27, 346, 482, 548, 991,
1011.

Merzbaniyye 218.

Merziba 669.

Merzuku Kefafi 103, 124, 223, 237,
427, 465, 565.

Mesani Acerut 439.

Meshare 20.

Mes'ud Ağa 535.

Meşev (Kal'ai) 860.

Metbulî (Eşşeyh) 747.

Me'vâ (Vadii) 923.

Mevlâna Bahaüddin (Sultanülule-
ma) 89.

Meydanül Ahdar 747.

Meymune (Beledi) 778.

Mezadi (Beledi) 813.

Mıkdad ibni Esved 32.

Mısır 1 — 1040.

- Mısır (Melik) 983.
 Mısırisî (Şeyh) 485.
 Mısloven 79.
 Mısram bin Nakravuş (Melik) 7.
 Mısrâhim (Karye) 593.
 Mısrâyim 6, 9, 10, 11, 12, 13, 163,
 600, 668, 1033.
 Miftah (Eşseyh) 748.
 Mihayil 309, 991.
 Mihriban 541.
 Mihriyye 837.
 Mikâil 309, 922.
 Millev (Beledi) 771.
 Milleyni Yusuf 17.
 Mine 12.
 Minkoş Koblâki 91.
 Minorka 64.
 Minye 132, 783, 784, 785.
 Minyeteyn 149.
 Mir Ferec 49.
 Mira Han 92.
 Misid (Beledi) 770.
 Misina 64, 542.
 Misterdam 77.
 Mitgam 339.
 Mîti Afif (Beledi) 772.
 Mîti Assas 761.
 Mîti Attar 771.
 Mîti Bedr (Beledi) 769.
 Mîti Berrî (Beledi) 771.
 Mîti Burku 769.
 Mîti Cenah 721.
 Mîti Dimsiz 769.
 Mîti Ebu Abdullah 752.
 Mîti Ebu Galib (Beledi) 751.
 Mîti Ebu Sıyr 769.
 Mîti Ebül Haris 769.
 Mîti Gamr 597, 598, 770.
 Mîti Hamis 760.
 Mîti İsna 769.
 Mîti Nevesi 761.
 Mîti Su'baniyye 761.
 Mîti Viş 760.
 Mîtü'l Araka 760.
 Mîtü'l Harun 770.
 Mîtü'l İz 770.
 Mîtü'l Meniye 761.
 Miyail 20.
 Miyakil (Melik) 19.
 Miyorka 64.
 Mizanı Şa'ravî 565.
 Mogan 545.
 Moha 939.
 Molla Gûranî 60.
 Moltan 48, 545.
 Mora 64, 93.
 Moskov 47, 48, 50, 540.
 Moskova 87.
 Muaviye 35, 36, 109, 203, 572.
 Muazzam Şah 43.
 Mubarek Hatun 661.
 Mudki 21.
 Mugan 892.
 Muhammed 1, 22, 24, 26, 28, 29,
 34, 35, 60, 61, 88, 671.
 Muhammed Çelebi 479.
 Muhammedîler 993.
 Muharrem (Kethüda) 534.
 Muhibbüddin 748.
 Muhiddin (Eşseyh) 581.
 Muhiddini Arabî 110, 486, 573.
 Muhnât (Kasaba) 776.
 Muhsin ibni Osman 375.
 Muizziyye 6.
 Muizzüddin (Sultan) 6.
 Muizzüddin Kahire 58, 163.
 Muizzüddini Mağribî 194.
 Mukattam 548.

Mukavkis (Melik) 22, 24, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 163, 282, 571, 604, 672, 700.
 Mukdisu 958, 959.
 Muntan (Devleti) 50.
 Murad (Nehir) 33, 55, 61, 88.
 Murad Bey (Çelebi Mehmedin oğlu) 91.
 Murad Hanı Rabi 61, 80, 92, 185, 280, 281.
 Murad Reis 296, 299.
 Muradı Sani 103.
 Muradı Salis 91.
 Muradiyye 313.
 Musa 16, 18, 20, 22, 23, 122, 163, 191, 197, 253, 295, 481, 483, 485, 499, 500, 516, 547, 548, 549, 669, 715, 745, 836, 839, 924, 956, 976, 997, 998, 1010, 1011.
 Musa (Şehzade) 103.
 Musa (Şeyh) 688.
 Musa Bey 534.
 Musa bin Nasir 67.
 Musa Eltüridi (Eşseyh) 990.
 Musai Tahhanî (Eşseyh) 990.
 Musat (Mahallei) 752.
 Musova 50, 65, 846, 942, 943, 944, 945, 946, 947.
 Mustafa (Bolvî) 150, 448, 527, 728.
 Mustafa Bey 710.
 Mustafa bin Mehemmed (Mimar-zade) 583.
 Mustafa Çelebi (Celâl Zade) 169.
 Mustafa Efendi (Kefafî Şeyhi) 427.
 Mustafa Han 91.
 Mustafa Paşa 117.
 Mustafa Paşa (Benli) 270.

Mustafa Paşa (Lala) 223.
 Mustafa Paşa (Mosdarlı) 943.
 Mustafa Paşa (Palak) 1026.
 Mustafa Paşa (Tavaşi) 258.
 Mustafayi Rumî 427, 465, 595, 614.
 Musul 8, 12, 21, 40, 43, 45, 49, 51, 541, 545.
 Mutahhar 226.
 Mutasam (Bağdadî) 36.
 Mutubis (Kasaba) 717.
 Muvahhidin (Âli) 67.
 Muveylah 65.
 Muyıncak Şah ibni Tıysa Şah (Devleti) 83.
 Muzafferan (Devleti) 51.
 Muziha (Eşseyh) 610.
 Mücahid (Eşseyh) 658.
 Müeyyed (Sultan) 200, 220, 234, 262, 496.
 Mülâkkab Ali Bey 533.
 Mülsemmin (Âli) 67.
 Mülûkânı Zülyezan (Devleti) 71.
 Mülûkü Dümbiyye (Devleti) 73.
 Mülûkü Habeş (Devleti) 74.
 Münbavî (Eşseyh) 748.
 Münire (Beledi) 1033.
 Müsellemî (Eşseyh) 748.
 Müstain Billâh 38, 699.
 Müstekfi Biemrillâh 37, 821.

N

Nablus 19, 23, 108, 482.
 Nadaj 79.
 Nahcavan 545.
 Nahşivan 49.
 Nahl (Beledi) 664.
 Nakai Salih 983.
 Nakibülceys 229.
 Nakkade (Beledi) 977.

Nakle (Kasaba) 722.
 Nakravuş 6, 7, 9, 10, 11, 12, 163, 306.
 Narı Cahim (Vadii) 923.
 Nasır (Sultan) 662, 663.
 Nasır bin Abdullahül Mekkîyyül Hayyan 371.
 Nasırı Tarsusî 111.
 Nasırı Tusî 48.
 Nasıriyye 662, 663.
 Nasırüddin (Sultan) 209, 284, 564.
 Nasırüddin Ebûlanayim 637.
 Nasrüddin Ebululâ (Eşşeyh) 638.
 Nasrüddini Fasî 657.
 Nasrüddini Kâmilî 68.
 Nasrüddini Tancavî 621.
 Nasriddinullah 67.
 Nasr (Saman) 39.
 Nasr ibni Abdullah 369.
 Natraş (Melik) 7.
 Navri (Kal'ai) 854.
 Nazdi (Kal'ai) 935.
 Naznarinte (Kal'ai) 852.
 Necaş (Melik) 941.
 Necid 545.
 Necmüddin (Eşşeyh) 561.
 Necmüddin Eyyub 570.
 Necmüddinüs Salih 59.
 Nehariyye 149, 632, 633, 635.
 Nehavend 221, 541, 578.
 Nemçe 79.
 Nemçe Çasarı 78, 79, 537.
 Nemse (Devleti) 78.
 Nevruz Bey 83.
 Nezir Ağa 535.
 Niksar 45, 93.
 Nil 3, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 27, 28, 32, 33, 34, 36, 65, 66, 69, 70, 73, 111, 115, 120, 122, 159, 163, 164,

165, 167, 184, 198, 254, 255, 259, 278, 279, 280, 281, 282, 284, 285, 286, 291, 306, 307, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 325, 326, 327, 328, 331, 332, 333, 334, 335, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 360, 459, 463, 475, 481, 482, 483, 485, 499, 501, 502, 514, 338, 543, 544, 593, 595, 662, 682, 707, 715, 716, 717, 727, 798, 825, 910, 925, 926, 927, 928, 959.
 Nişabur 541, 545.
 Nizameddin (Şeyh) 242.
 Nizameddini İsfahanî 243.
 Nobuye 164.
 Noci (Kal'ai) 880.
 Nogay 47.
 Noman ibni Sabit (İmamı Âzam) 561.
 Novalı Bey 533.
 Nove 80.
 Nube 43, 339, 352, 831, 832, 834.
 Nubiye 8, 10.
 Nuh 2, 3, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 73, 74, 88, 163, 306, 707, 829, 868, 869, 910, 1033.
 Nuh (Saman) 39.
 Nuh Tufanı 24.
 Nureddin (Eşşeyh) 610.
 Nureddin Mahmud bin Zengîi (Melik) 59.
 Nureddin Sultan 48.
 Nureddini Şehid 41, 167, 737.
 Nureddini Şirazî (Eşşeyh) 822.
 Nurullahül Bedevî (Şeyh) 239.
 Nusaybin 541, 545.
 Nuşirevan 75.
 Nuşirevanı Âdil 74.

O

- Ohud 507.
 Okmeydanı 60.
 Okut (Kabilei) 965, 966.
 Okyanus 64.
 Omur (Âli) 439.
 Orhan Gazi 104.
 Osman 34, 58, 193, 553, 941, 942.
 Osman (Âli) 34, 40, 46, 47, 48, 49, 50, 54, 55, 56, 59, 60, 62, 64, 66, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 88, 92, 93, 94, 100, 102, 103, 107, 111, 113, 114, 115, 116, 119, 121, 127, 130, 131, 134, 139, 162, 174, 231, 270, 271, 296, 297, 298, 387, 389, 405, 426, 432, 434, 536, 580, 676, 677, 678, 842, 982.
 Osman (Ertuğrulun oğlu) 90.
 Osman (Sultan, ikinci) 91.
 Osman (Şeyh) 614, 791.
 Osmanı Burhanî (Eşşeyh) 712.
 Osmanı Sınafirî (Eşşeyh) 812.
 Osmanı Taştuşî (Eşşeyh) 716.
 Osmanül Hanefî (Eşşeyh) 637.
 Osmanüs Saydavî (Eşşeyh) 630.
 Osmanüs Sayyad 748.
 Osmanüş Şerbazî (Eşşeyh) 747.
 Oti tis 309.

Ö

- Öklitis 23.
 Ömer 24, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 58, 67, 68, 86, 141, 147, 193, 221, 231, 320, 321, 502, 575, 578, 632, 672, 784, 974, 992.

- Ömer (Emir) 41.
 Ömer (Eşşeyh) 748.
 Ömer Bey (Kör) 534.
 Ömer Efendi (Mısırî) 243.
 Ömer ibnül Farrız 20, 29, 185, 469, 470, 530, 573.
 Ömer ibnül Hasan 572.
 Ömer ibnül Hattab 29, 321.
 Ömer İbrahim Fariz 238.
 Ömer Kis 39.
 Ömer Paşa (Mısır Valisi) 201.
 Ömer Ruşenî 429, 581.
 Ömeri Gülşeni (Derviş) 297, 298.
 Ömeriyye (Devleti) 40.
 Ömerül Halvayî (Eşşeyh) 812.
 Ömerül Havranî (Eşşeyh) 812.
 Ömerün Nesim (Eşşeyh) 818.
 Össek 79.
 Özbek 47, 48.
 Özbek (Sultan) 215, 283.
 Özbek Bey (Circe Beği) 775.
 Özbek Bey ibni Ebüşşevarib (Emirülhac) 533.
 Özbekyan (Devleti) 47, 242.
 Özdemir (Çerkes) 74.
 Özdemir Paşa 840, 841, 939, 940, 942, 950, 951, 952, 957.
 Özü (Nehir) 86.

P

- Palak Mustafa Paşa 106, 169, 568.
 Pancarş Aşireti 86.
 Papa 537.
 Papa Devleti 80.

Paris 80.
 Pecevî 79.
 Pehlûle 951.
 Perviz Ağa 120.
 Pirî Paşa 101, 106, 123.
 Pojega 79.
 Pojen 78.
 Poltkay 82.
 Portakal 64, 66, 69, 70, 537, 542.
 Portakal Devleti 81.
 Posuh (Aşireti) 86.
 Pravadi 94.

R

Rabe (Nehir) 79.
 Rabiai Adüvviye 585.
 Racife 991.
 Racim ibni Süleyman (Melik) 20.
 Radim 20.
 Radud Muntan 50.
 Rakka 541.
 Rahmaniyye (Beldei) 647, 720.
 Rahmüddin Kan 913.
 Ramazan (Şeyh) 760.
 Ramazan Bey 479, 533.
 Ramazanı Vakidî (Eşşeyh) 598.
 Ravza (Kal'ai) 32, 42, 321, 325.
 Razdin 958.
 Receb Efendi 534.
 Receb Şahr Vanî (Eşşeyh) 573, 574.
 Recyan (Kabaili) 648.
 Redesi 824.
 Rehveni Hindî 848.
 Remle 10, 19, 31, 61, 304, 541.
 Remli (Beledi) 771.
 Remletülhamal 902.

Re'sül Halic (Beledi) 751.
 Reşid (Şehir) 12, 41, 65, 66, 119, 122, 150, 163, 164, 210, 306, 453, 457, 485, 539, 543, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 738.
 Reşid (Âli) 108.
 Reşidi (Kal'a) 32.
 Reyryan (Melik) 16, 312, 458.
 Reyryan ibni Amalika 996.
 Reyryanıyan (Âli) 18, 19.
 Rıdvan Bey 480.
 Rıdvan Bey (Emirülhac) 140, 185.
 Rızayî Mehmed Çelebi 583, 584.
 Ribde 934.
 Ristalis 88.
 Riyha 33, 108.
 Rodos 59, 64, 692.
 Rufai (Şeyh) 237, 427.
 Ruha 33, 108.
 Ruhcinan (Şah) 51.
 Ruil 20.
 Rukbe 972.
 Rumeli 81, 90 91, 115, 116, 150.
 Ruyhib 665, 666, 667.
 Rümeyle 920.
 Rümeyletil Himâl 918, 929.

S

Sa 848.
 Sa ibni Nekravuş (Melik) 845.
 Sabiyye 5, 6, 7, 14, 16, 19.
 Sabur 541.
 Sa'd (Eşşeyh) 610.
 Sa'd İbni Vakkas 696.
 Sâdât 238, 317.

- Safat 108.
 Safet 19, 20.
 Safed Ebu Circö (Beledi) 781.
 Safer (Şeyh) 396.
 Safi (Şeyh) 46.
 Sah (Kasaba) 722, 746.
 Said 165.
 Saidi Âli (Vilâyet) 37, 65, 494, 1035.
 Saidi Circe 980.
 Saidi Süfli 1035.
 Sakar Kalmık (Devleti) 83.
 Sakiniyye (Eşşeyh) 565.
 Sakız 64.
 Salâhuddin Yusuf 183, 212.
 Salâhuddin Yusuf ibni Eyyub 41, 210, 569, 676.
 Salâhiyan (Âli) 41.
 Salih (Sultan) 210, 211, 231.
 Salih (Şeyh) 778.
 Salih Hâkim (Melik) 37.
 Salih ibnül Melikün Nasır (Melik) 37.
 Salihi Belkinî (Eşşeyh) 580.
 Salihiyye 395, 396, 1037, 1038, 1039, 1040.
 Salihut Tayyar (Eşşeyh) 779.
 Salim (Eşşeyh) 610.
 Salim Ebu Rahi (Eşşeyh) 734.
 Salimiyye (Kasaba) 720.
 Sam (Nuhoğlu) 9, 707, 822, 868, 869.
 Samaniyan (Devleti) 39, 53, 55.
 San'a 545, 939.
 Sanbu 339, 788.
 Sanbut 149.
 Sanig (Eşşeyh) 975.
 Sara Ana 15, 23, 522, 663.
 Sarayburnu 60, 61.
 Sarhan (Âli) 89.
 Sarı Arslan 109.
 Sarihan 360.
 Sarı Kaya Bey 94.
 Sarım ibni Yehud 548.
 Sariyetül Cebel (Eşşeyh) 578, 841.
 Sasaniyan (Âli) 24.
 Save 541.
 Savuci Bey ibni Urhan 90.
 Say (Kal'ai) 339, 845, 846, 847, 849.
 Sayd (Beledi) 770.
 Sayda 30, 31, 108, 203, 304.
 Sayi (Melik) 14.
 Sayyah 20, 826.
 Seba 958.
 Seb'a Benat 990.
 Seb'a Nisa 989.
 Sebili Âllâm 115, 483, 490, 515, 1031, 1032.
 Sebüktekin (Devleti) 39.
 Sebzevan 52.
 Secencil (İskenderiyye) 679.
 Secistan 541.
 Seffah 52.
 Seherişa (Kasabai) 957.
 Sehric 969.
 Selâm Selâm Nasrüddin 696.
 Selâme (Şeyh) 234, 707.
 Selâtîni Fas (Devleti) 69.
 Selâtîni Foncistan (Devleti) 69.
 Selâtîni Sudan (Devleti) 69.
 Selçukiyan (Âli) 40, 45, 55, 88, 89.
 Selçukiyanı Sani (Devleti) 40.
 Selim Çavuş 534.

Sinan Paşa 74, 103, 105, 113, 115,
 293, 294, 483, 581, 710.
 Sinaniyye (Kasaba) 736.
 Sınbas 827.
 Sind 47, 48, 161, 545.
 Sind Ahmed Toka (Eşşeyh) 712.
 Sindi (Beledi) 771.
 Sindi (Kal'ai) 854.
 Sindistan (Devleti) 50, 64.
 Sindyun 149, 718.
 Sintavih (Beledi) 663.
 Sirsine (Karye) 598, 603.
 Sis 41.
 Sistan 545.
 Sitte (Kaza) 149.
 Sitte Nebi 991.
 Sitti Huriyye 780.
 Sitti Nefise 239, 551, 552.
 Sitti Rukiyye 634, 637.
 Sitti Saliha 759.
 Sitti Şemse 561.
 Sitti Zineb 990.
 Sittiyye (Kasrı) 480.
 Sitvan (Eşşeyh) 899.
 Siyutî (Şeyh) 5, 16, 782.
 Sohac (Kasaba) 149, 800.
 Sokman (Emir) 41.
 Sokrad 88, 263.
 Subran (Beledi) 769.
 Sudan 12, 20, 63, 66, 73, 119, 132,
 149, 165, 545, 868, 869, 875, 881,
 882, 883, 884, 890, 891, 892, 893,
 898, 902, 903.
 Sudan Abdullah 69.
 Sudan Ali 69.
 Sudan Mehemed 69.
 Suheybi Rumî 696.
 Sukul Attarîn 760.
 Sultanül Cavli 229.
 Sumay 79.

Sunkur (Sultan) 223.
 Sunkur Bay (Âli) 89.
 Sun'ullah (Eşşeyh) 707.
 Sur 541.
 Surid (Melik) 8, 13, 495, 635.
 Surtanusi 872.
 Suru Humayun 450.
 Susa 269.
 Sübhan (Âli) 89.
 Sübu' 972.
 Süleyman 18, 88, 501, 918, 919, 927,
 958, 998.
 Süleyman (Han) 38, 59, 60, 72, 73,
 74, 76, 91, 169, 701, 703.
 Süleyman Ağa 751.
 Süleyman Efendi (Bursalı Sarmı-
 sakçı zade) 468.
 Süleyman Kâmilî 68.
 Süleyman Paşa (Gazi) 90.
 Süleyman Paşa (Tavaşi) 59, 74,
 220, 257, 701, 710, 840, 841, 938.
 Süleymanî Bagavî (Eşşeyh) 603.
 Süleymanî Süleymanî (Eşşeyh) 791.
 Sülferyan (Devleti) 53.
 Sünnare 893, 894.
 Süryanî (Lisanı) 964.
 Süveyş 15, 24, 33, 34, 111, 149, 163,
 433, 434, 515, 954, 956.

Ş

Şaban (Eşşeyh) 658.
 Şabuj (Kasaba) 723.
 Şabur Şah 670.
 Şa'd 572.
 Şadiüddin 699.
 Şadül Kürdî 43.
 Şah İsmail 93, 96, 97, 101, 102, 103,
 119, 676.
 Şah Kulu (Kapudan) 60.

Selim Han (Birinci) 38, 54, 59, 91, 92, 93, 94, 95, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 133, 138, 141, 146, 147, 150, 161, 162, 169, 175, 180, 181, 182, 202, 242, 313, 325, 388, 389, 398, 404, 405, 409, 411, 422, 433, 445, 483, 484, 495, 568, 571, 580, 581, 676, 677, 678, 691, 711, 982, 1026.

Selimi Sani 91, 94.

Selkir 541.

Selmanı Pak 98, 365, 375.

Selmun 149, 723.

Semendire 77.

Semenhut (Kasabai) 339, 761, 768, 979.

Semennutu Said (Beledi) 782.

Semer kand 161, 541.

Semud 14, 20.

Senhur (Beledi) 648.

Sennare (Kal'ai) 12, 890, 929, 930.

Senyal 108, 838.

Serabdâran (Devleti) 52.

Serendib 545.

Serendil 1, 3.

Serfüddin 465.

Serhas 541.

Servi (Beledi) 773.

Septe Boğazı 64, 65.

Sese (Kal'ai) 851.

Settare 1037.

Sevakin 938, 939, 940, 961.

Sevrüd Dünya (Cebeli) 922.

Seydi Ahmed Paşa 85.

Seydi Aruz (Eşseyh) 699.

Seydi Hızır (Beledi) 772.

Seydi Yusuf (Eşseyh) 630.

Seyfe 12.

Seyfeddin (Sultan) 231.

Seyfüddini Aksarı (Eşseyh) 757.

Seyfi Züleyezen 66, 778.

Seyhun 430.

Seyyid Abdullah (Eşseyh) 610.

Seyyid Abdülâziz (Eşseyh) 561.

Seyyid Abdülhak 610.

Seyyid Abdürrezzak 697.

Seyyid Alii Ebtahî 298.

Seyyid Aliyül Beridî (Eşseyh) 610.

Seyyid Arit (Eşseyh) 610.

Seyyid Atıye (Eşseyh) 657.

Seyyid Burhaneddini Eğirdiri (Eşseyh) 528.

Seyyid Halil (Eşseyh) 610.

Seyyid Han 53.

Seyyid İbrahim (Eşseyh) 707.

Seyyid İsa (Eşseyh) 666.

Seyyid Mahmud (Eşseyh) 647.

Seyyid Mehmed (Eşseyh) 647.

Seyyid Mehmed Efendi 530, 698.

Seyyid Merzuk (Eşseyh) 610.

Seyyid Mogan 50.

Seyyid Musa (Eşseyh) 643.

Seyyid Süleyman (Eşseyh) 647.

Seyyid Tacüddin 531.

Seyyid Yusufül Acemî 695.

Seyyid Zinnun (Eşseyh) 610.

Seyyidi Hakavk 697.

Seyyidi Şedid (Eşseyh) 748.

Seyyidvar 79, 94.

Sıffîn (Beledüs) 770.

Sivas 40, 45, 46, 93, 115.

Siçan (Kal'a) 77.

Silifke 304, 541.

Silsile (Kal'ai) 825, 826.

Simavnazade 580.

Sin 541.

Sinan Efendi (Eşseyh) 582.

Şaha 968.

Şahr Şahanı İran Turan (Devleti) 46.

Şahin (Şeyh) 238, 473.

Şahin Ahmed Ağa 535.

Şahin Paşa (Hatip Şeyh) 531.

Şahin (Şeyh) 563.

Şam 3, 6, 9, 19, 23, 24, 25, 27, 32, 35, 36, 37, 40, 41, 43, 48, 49, 52, 59, 67, 102, 109, 110, 111, 112, 138, 208, 261, 304, 418, 419, 439, 516, 541, 545, 567, 575, 675, 697.

Şamhal (Dağıstan Padişahı) 82, 96, 97.

Şam Haliyan (Devleti) 46.

Şamuneyn 822.

Şanullah Kan 925.

Şa'ra'vî (Şeyh) 228, 240, 475, 565, 586, 712.

Şark Ahmim 7, 149.

Şark Buit 149.

Şarkı Atfih 1009.

Şarkıyye (Kaza) 149.

Şata (Şeyh) 122, 731, 746.

Şatibî (Eşşeyh) 698.

Şattülârab 21, 544.

Şavşad (Âli) 75.

Şazeli (Şeyh) 666.

Şecer 108.

Şecerüddür Hatun 42, 565, 570.

Şecrüddür Hatun 42.

Şefans (Beledi) 824.

Şehabeddini Sehreverdi (Şeyh) 98.

Şehabüddini Remlevî (Eşşeyh) 699.

Şehabüddinül Ensarî 759.

Şehabî 497.

Şehluk (Melik) 8.

Şehriban 98.

Şehric (Beledi) 770.

Şelâlât Boğazı 835.

Şemmas (Hace) 8, 25, 671.

Şemun 20, 822.

Şemsüddin (Şeyh) 610.

Şemsüddini Demenhuri 654.

Şemsüddinül Hanefî 240, 575.

Şemuil 967, 968.

Şenbatı Kebir (Kasaba) 769.

Şerebaz (Beledi) 751.

Şeref (Kasaba) 719.

Şerefüddin (Eşşeyh) 990.

Şeremet 86.

Şerenci (Beledi) 769.

Şerif Berekât 457.

Şeryak (Melik) 8.

Şevam (Cebeli) 924.

Şeyh ibni Âbid (Beledi) 798.

Şeyhuniyye 218, 240.

Şibeyke 825.

Şibri Riş (Kasaba) 721.

Şiklos 79.

Şilcelân (Vadi) 917, 918.

Şinavî (Şeyh) 614, 654, 655.

Şiran (Âli) 44.

Şiravî (Kaza) 727.

Şiraz 541, 545.

Şirbîn 752.

Şirin Birmbal (Kasaba) 717.

Şirvan 96.

Şit 2, 6, 9, 47, 163, 372, 457.

Şuayb 20, 433.

Şubre (Kasabai) 593, 772.

Şubrahis (Kasaba) 721.

Şulumkay 71.

Şumuhzat (Kasaba) 720.

Şurum Bey (Kasaba) 719.

Şutub (Beledi) 794.

Şübreteyn (Karye) 596.

Şücaüddin (Eşşeyh) 699, 728.

Şümürlesî (Şeyh) 528.
 Şürefayi Kâmiyan 68.
 Şvar oğlu 79.

T

Tabakatı Şa'ravî 565.
 Taberistan 19, 39, 108, 545.
 Taberiyye 541.
 Tabiseran 46.
 Taciyan (Âli) 40.
 Tacılı Hanım 102.
 Tacüddeve (Devleti) 40.
 Tacüddin (Eşşeyh) 580.
 Tad Mogan 50.
 Tahir (Eşşeyh) 822.
 Tahir Beybars 36, 37, 58, 199, 422,
 427, 431, 436, 478, 566, 675, 737,
 762, 819, 821, 976.
 Tahir Kis 39.
 Tahirî 759.
 Tahiriyye (Kasaba) 722, 752.
 Tahiryân (Devleti) 38.
 Tahta (Kaza) 149, 799.
 Taiyye 573.
 Takvanos 670.
 Talha (Beledi) 760.
 Talha (Halife) 38.
 Taman (Cezire) 82, 86.
 Tamyê (Beldei) 1008.
 Tanca 59, 65, 67, 541, 674.
 Tant (Beledi) 772.
 Tanta (Kasaba) 604, 611, 614, 618.
 Tarabefzun 92, 94, 99, 115.
 Tarh ibni Yafes ibni Nuh 22.
 Tarhu 46, 96.
 Tarrane (Kasaba) 725.

Tarsus 41, 53, 106, 541, 545.
 Tartus 541, 697.
 Taşak Ovası 49.
 Taştuşî (Eşşeyh) 475.
 Tatar Han 126.
 Tavil (Sultan) 305.
 Tavstan 82.
 Tayerne (Kasaba) 724.
 Tayif 56, 541.
 Tebriz 45, 98.
 Tecbarin 9.
 Tegheni (Beledi) 770.
 Tehamiyye 545.
 Teke Bay (Âli) 89.
 Tekrid 45.
 Temaliyye (Kasaba) 724.
 Temud 56.
 Teniş 541.
 Terars ibni Sayi (Melik) 14.
 Tercan 45, 92, 542.
 Tercaş (Cebeli) 933.
 Terek (Kal'a) 82, 539, 540.
 Terkoviş 81.
 Tersan ibni Husal (Melik) 8.
 Tershane bağçesi 60.
 Teskireci Efendi (Kadıasker) 531.
 Tetmaslar 537.
 Tezkerei Davut 360.
 Tezmin 149.
 Tiysa Şah (Devleti) 82.
 Tibet 545.
 Tih Sahrası 439.
 Tihame 541.
 Tima (Kasaba) 799.
 Timon 23.
 Timur 36, 37, 48, 49, 59, 83, 91.
 Timurtaş 253.

Tine 32, 65, 66, 730, 746, 749.
 Tiner 12.
 Tinnare (Kal'ai) 850.
 Tirendezan 239.
 Tiryaki Faruk 272, 273, 275, 276.
 Togar 545.
 Tohtamış Han 47.
 Tokad 93.
 Tomalıc 90.
 Tomanis 972.
 Tombol (Kal'ai) 860.
 Tomtosu (Kal'ai) 859.
 Tophanei Atik 61.
 Tortum 93.
 Toteş 802.
 Totis (Melik) 15, 33, 111, 163, 309,
 522, 578, 604, 648.
 Trablus 20, 23, 59, 65, 73, 108, 109,
 130, 541.
 Trabzon 95.
 Tudes (Melik) 18.
 Tufan 8, 9, 10, 11.
 Tuhfetüd Düvel 47.
 Tuhla (Beledi) 772.
 Tuğu Nesârâ 604.
 Tuman Bay (Sultan) 59, 110, 113,
 114, 115, 117, 118, 119, 121, 252,
 303, 305, 399, 483, 484, 571, 580,
 776.
 Tuna 81, 90, 543, 544.
 Tunub (Kasaba) 724.
 Tunus 59, 65, 68, 73, 130, 541.
 Turan 48, 49.
 Turan Şah 569, 570.
 Tut (Beledi) 823.
 Tüffahiyye (Kasaba) 595.
 Türk Uru 76.
 Türkmaniyan (Devleti) 45.

U

Ubeyd (Eşşeyh) 812.
 Ubeyde ibni Cerrah 841.
 Ucle 67, 71.
 Uhnuh 5, 19.
 Ukba Cüheyniyül Âmirî (Şeyh) 23,
 278.
 Ukbe (Eşşeyh) 990.
 Umman 29.
 Umman Boğazı 955.
 Urban 32.
 Urbanı Baselî 974.
 Urbanı Caferî 974.
 Urhan Bey 60, 80, 90, 103.
 Urumbet Kalmık (Devleti) 83.
 Uskok 270, 271.
 Usulülbihar 1004.
 Uşşak 383.
 Uşşakî Zade (Kadı Asker) 531.
 Uzeyr 33, 108.
 Uzun Hasan (Karakoyunlu) 45, 46,
 49, 92.

Ü

Ümmü Ali 824.
 Ümmü Dinar (Kasaba) 727.
 Ümmü Dünya (Mısır) 7, 163, 164,
 165, 256, 305, 486.
 Ümmül Hasan 113, 677.
 Ümmül Kıyas 124, 321, 322, 325,
 474, 475.
 Üsküdar 89, 101.
 Üveys 507.
 Üyvar 78, 537.

V

Vadiyül Afârit 872.
 Vadiyül Decle 549.

Vadiyül Leyl 549.
 Vadiyül Melik 549.
 Vadiyül Mustafin 549.
 Vaktaa (Kaza) 149.
 Valakırpış (Aşiret) 86.
 Valpovva 79.
 Van 49, 54.
 Vanî Efendi 528.
 Vasıt 541.
 Veheb bin Süfpan 33.
 Vekil (Eşşeyh) 610.
 Veledi İbade 224.
 Velid (Halife) 36.
 Venedik 80, 93, 542, 544.
 Venedik Devleti 79.
 Verdan (Kal'ai) 856.
 Vesâtin 239.
 Vıkat (Kal'ai) 957.
 Vilâyeti Cezayir (Devleti) 72.
 Vilâyeti Trablus Mağrib (Devleti) 73.
 Vilâyeti Tunus (Devleti) 72.
 Vişgrad 76.
 Vule (Cebeli) 949.

Y

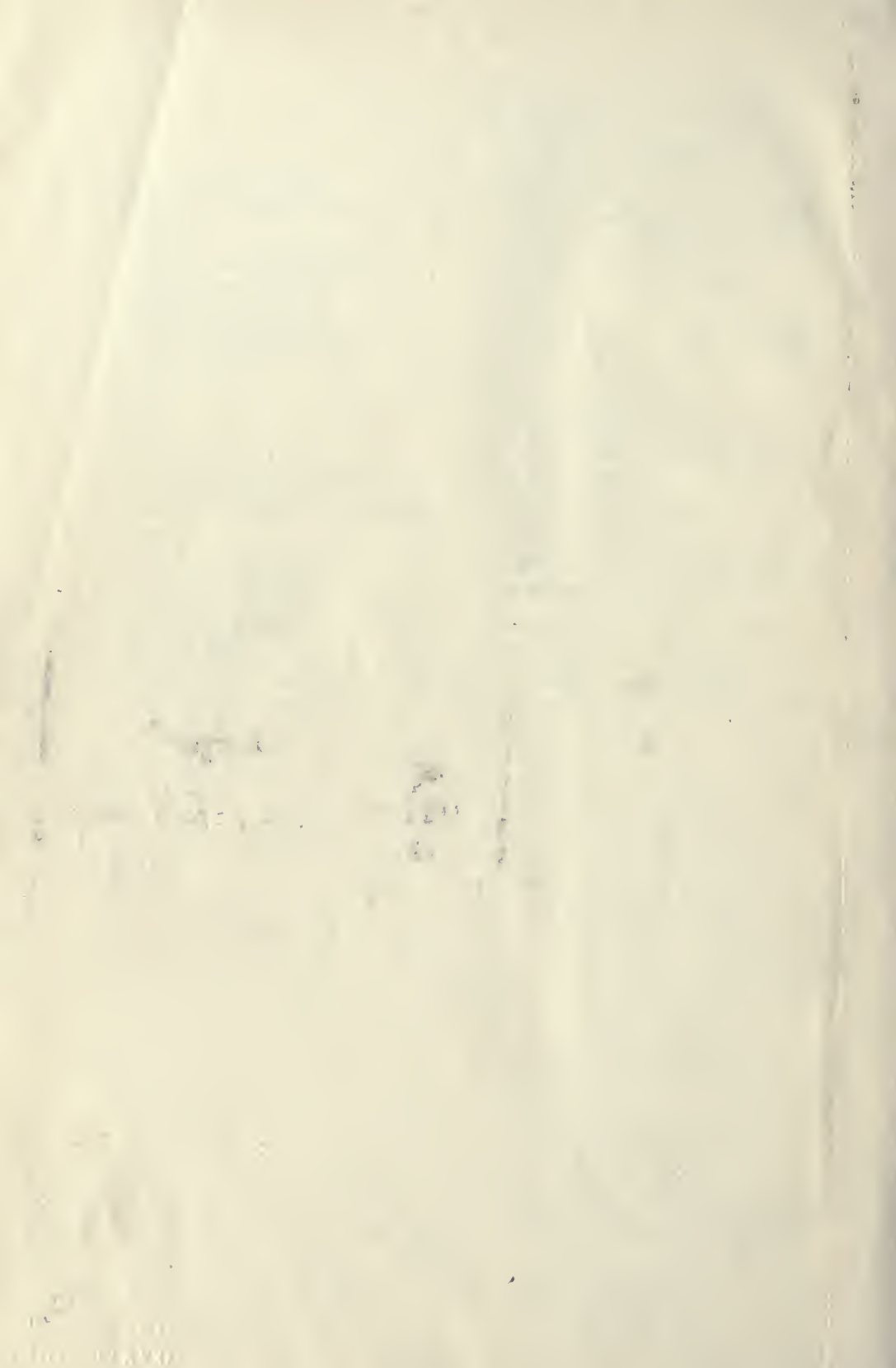
Yafa 32, 41, 676.
 Yafes 88, 868.
 Yahya 19, 87.
 Yahya Mağribî (Eşşeyh) 528.
 Yahyüddin ibni Sultan Nasırüddin 657.
 Yakub 17, 18, 20, 481, 996, 997.
 Yakub (Sultan) 123.
 Yakub Kis 39.
 Yakubiyân (Âli) 998.
 Yakut Ağa (Lala) 535.
 Yakutu Arşî 696.

Yalakâbât 89.
 Yamen bin Yakub 20, 23, 548.
 Ya'mur bin Şeddad 668, 683.
 Yanko ibni Madiyan 88.
 Yavedud iskelesi 61.
 Yehuda 20, 548, 997.
 Yehuda ibni Yakub 23.
 Yemen 39, 44, 52, 56, 119, 126, 165, 261, 294, 422, 454, 507, 541, 545.
 Yenbo 34, 65, 814.
 Yenboülber 433.
 Yeni Dünya 78, 537, 542.
 Yeni Mısır 308.
 Yesevî 98.
 Yesrib 57, 545.
 Yezdicürd 23.
 Yezid ibni Muaviye 35, 36, 572, 579.
 Yuhine (Yuhâ) Ana 23, 996, 997, 1011.
 Yunaniyan 24, 40, 51, 53, 87, 88, 163, 482, 669, 670.
 Yunus (Şeyh) 818.
 Yunus Paşa 103, 113.
 Yusuf 16, 17, 18, 20, 23, 27, 123, 124, 159, 307, 311, 312, 313, 314, 458, 459, 460, 481, 787, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006, 1010, 1012.
 Yusuf Ağa (Terceman başı) 535.
 Yusuf Bey (Emirülhac) 534.
 Yusuf deryası 995.
 Yusuf Özbek (Emir) 230.
 Yusuf Salâhaddin (Sultan) 141, 169, 174, 184, 496, 7272.
 Yusuf Selâhuddin (Vezir) 166.
 Yusufül Acemî (Eşşeyh) 580, 638.
 Yuşa 22, 23.
 Yuvaniçe (Kal'a) 540.

Z

Zabilistan 541, 545.
 Zaglûl Mehemed 708.
 Zahil 20.
 Zahirüddini Erdebîlî 583.
 Zalgûn (Eşşeyh) 603.
 Zaire (Kasaba) 724.
 Zalika (Melike) 15, 16.
 Zaporoska 86.
 Zarbint 6.
 Zegave 871.
 Zekeriyâ 87, 108.
 Zekeriyâ Efendi 298.
 Zekeriyâ Elensarî (Şeyhülislâm) 561.
 Zeki Halil Efendi 479.
 Zeyd bin Hâris 696.
 Zeydi Hindî 373.
 Zeyhan 762.
 Zeylâ (Şehir) 73, 952, 953, 954, 955.
 Zeylâ Boğazı 65.

Zeynel Âbidin (Sultan) 991.
 Zeravil 9.
 Zibake 632, 633, 635.
 Zidaniyye 115.
 Zifte (Kasaba) 149, 339, 596, 770.
 Zikat (Beledi) 975.
 Zindan (Eşşeyh) 748.
 Zinnun 23, 26.
 Zinnunu Mısırî 22, 24, 498, 571, 831.
 Zirin oğlu 79.
 Ziyad (Emir) 41.
 Ziyad (Eşşeyh) 990.
 Zöhre 398.
 Zuafa (Kabaili) 649.
 Zumiyye 44.
 Zübeyr ibni Avam 30, 32, 696.
 Zülcelâl Sahrası 917.
 Züleyha 312, 451, 524, 1012.
 Zülfikar Bey 533, 534.
 Zülkadriyye (Âli) 89.
 Zülyezan 71.

DR
432
E8
1896
v.10

Evliya, effendi
Evliya Çelebi seyahatnamesi

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

F. 600 kuruş